Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Opus perutile et validum predicatoribus q[ua]cunq[ue materia dicturis. venerabilis atq[ue] doctissimi m[a]g[istr]i helwici teutonici professoris sacre theologie ordinis predicatorum. quod intitulatur ab autore. liber de exe[m]plis et similitudinibus reru[m]

https://hdl.handle.net/1874/461521

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
- de rug van het boek
- de kopsnede
- de frontsnede
- de staartsnede
- het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

diuine iuſticie ɔpata ī iuſticia eſt · quia lucerna in tenebris fulgē cernitur · ſed in ſol' radio poſita tenebratur · tunc etiam cognoſcit ꝙ ſi aliq̄d patitur iuſte patitur · ita ꝙ de flagello dei murmurare non dēt Et ideo ſubditur · Aut · fac · ſu · puerit · vir · Gre · Quiſq̄s de percuſſione murmurat · q̄d aliud ꝙ iuſticiā ferientis accuſat? puriorē ēgo ſe viī factore ſuo extimat · ſi ɔtra flagellū querelaȝ parat · eiq̄ȝ ſe ꝓcul dubio ꝑponit · cuius iudicium de ſua afflictione redarguit · ſignt autē dicit factore ſuo · qꝛ n̄ dēt aliq̄s credē ꝙ creator creaturā ſuā quaȝ de nichilo fecit impie affligere velit · ꝙ tūc vt dicit Gre · elyphas didicit cū vocem aure leuis audiuit · quia ī ɔſideratione diuine maieſtatis diſcit ꝙ humiliter in ſua aīaduerſione timeatur · et qui ſuperiora deguſtat inferiora equanimiter tolerat · quia plene intus conſpicit quāti extimꝫ q̄d foris agit ·

Cpalm · xx ·

Maria mater dn̄i aſſilatur illi ſedi que per viſionem ymaginariam oſtēſa fuit beato Johanni Apocalipſ · iiij · Vidi ī quit et ecce ſedes poſita erat in celo et ſupra ſedem ſedens · et qui ſedebat ſimilis erat aſpectui lapidis iaſpidis et ſardinis · et iris in circuitu ſedis ſimilis viſioni ſmaragdine · Huic enim ſedi aſſimilatur beata virgo · Primo ratione artificij quia ad modum et formam ſedis fuit artificiata · Nam ſedes eſt a terra eleuata inferius clauſa et aperta ſuperius · Sic ipſa fuit eleuata a mundo clauſa peccato · et apta deo Pſalmiſta Sedes tua deus in ſeculum ſeculi · Secundo ratione loci · quia poſita erat in celo ſcilicet empyreo · vbi poſita erat affectione et contemplatione · et nunc eſt ibi glorificata etiam habitatione Pſalmiſta · Dominus in celo ſedes eius · vel poſita id eſt per fidem firmiter ſtabilita · in celo id eſt in eccleſia militante · Tercio ratione obſequij · qꝛ ſuper ſedem ſedens ſcilicet xp̄c qui licet ſuperē eā fuerit dignitate · tam in ea ſedit et quieuit incarnatiōis huīlitate Eze · xliiij · Princeps ipſe ſedebit in ea etc̄ · Oſtendit ibi etiā beatus Johannes qualis erat ille ſedens · quia qui ſe · e ſil' · aſ · la · ia · et · ſar · Duplicici lapidi aſſimilatur ſaluator nr̄ xp̄c ad deſignandā duplicem naturam in eo ſcꝫ diuinam et humanam · Diuina natura in lapide iaſpidis deſignatur · q̄a iaſpis viridis eſt coloris qui inter omnes colores magis cōfortat et delectat viſum · et ſic diuinitatis ſpecies ſuper omnia ītelligibilia magis delectat et ɔfortat intellectum · Humana vero natura deſignatur ī lapide ſardinis qui eſt coloris rubei · quia criſti hūanitas rubricata fuit ſāguine paſſionis Yſa · xliij · Quare rubrum eſt indumentum tuum? In viſione ſeu cognitione harum duarum naturarum totus homo glorificabitur · Vnde ſiue ingrediatur per intellectum ad conſpiciendam diuinitatem · ſiuē egrediatur ꝑ ſēſum ad videndam humanitatem ī ſuo ſaluatore · paſcua inueniet int9 in aſpectu diuinitatis · foriſ ī aſpectu humanitatis · Quarto ratione ornamenti · quia iris in circuitu ſedis ſi · vi · ſma · Et hic circuitus etiā competit beate virgini · que ſuam protectionem virtutem et gratiaȝ vndiq̄ȝ extendit vniuerſā ecciam

protegens et adiuuans Ecci · xxiiij Girum celi circuiui ſola · Duo autē colores principales yridis ſcilicet igneus et ceruleus ſunt due virtutes beate virginis · quia igneus ē caritas · ceruleus eſt caſtitas Sapientie quarto · O ꝙ pulchra eſt caſta generatio cuꝫ caritate Prouerbiorum vltimo · Biſſus et purpurā indumentum eius · Dicitur etiam eſſe ſmaragdo ſimilis propter virorem fidei que in ea nunꝙ emarcuit Item yris eſt ſignum clementie et reconſiliationis dei ad gen9 humanum · Vnde proprie conueīt beate marie virgini Geneſis nono · Arcum meum ponam in nubibus celi · et erit ſignuꝫ federis inter me et terram · Item yris eſt arcus ſine corda ad nos inclinans cornua in ſignum ꝙ non vult ferire ſꝫ parcere · Vnde etiam ſignificat beate virginis pietatem et miſericordiā que ſemper filium ad parcendum et non ad feriendum inducit dicēs illud Johelis ſecundo · Parce domine parce populo tuo · Item beata virgo aſſimilatur illi ſigno · q̄d vidit beatus Johannes apparere ī celo Apocalipſis duodecimo · vbi dicitur · Signum magnum apparuit ī celo · mulier amicta ſole et luna ſꝫ pedibus eius · in capite eius corōa ſtellarum duodecim · et in vtero habens et clamabat · Vbi dignitas matris domini noſtri quadruplicīter declaratur · Primo ex antiquitate · in eo ꝙ dicitur ſignū magnū quia ſcilicet fuit ex antiquo in magnis rebus prefigurata · Secundo ex natiuitate · quia apparuit ī celo · i · in eccleſia militante ſcꝫ quando nata eſt · Tercio ex claritate · quia amicta ſole et luna ſub pedib9 eius et in capite ei9 corona ſtellaꝝ · xij ·

Quarto ex fecunditate · quia in vtero habens et clamabat · Primo ergo beata virgo dicitur ſignum magnum · quia ſcilicet fuit ab antiquo magnifice ꝑfigurata Fuit em̄ ꝑfigurata beata virgo ī ſigno celi · in ſigno regni · et in ſigno belli De ꝑmo dicitur Geneſ · ix · Arcuꝫ meum ponā in nubibus celi · et erit ſignum federis inter me et terram · Et aſſimilatꝛ illi arcui quo ad q̄tuor ꝑcipuos colores · q̄ videntꝛ reſpōdere q̄tuor elemētis ſicut dictū eſt ſupra · li · ꝑmo · ca · lxix · Ipſa em̄ habuit colorē igneū in feruore caritatis · Itē iacinctinū in nitore ſanctitatis · ceruleum ī ɔpaſſiōe pietatis · et gramineū ſiue viridem in nitorē virginitatis · Eſt etiā aliud ſignuꝫ in celo cui aſſimilatur beata v̄go Solꝫ em̄ ſecundum ɔputiſtas ſol ī medio menſium ingredi nouum ſignum · In medio autem auguſti ſignum virginis ingreditur · ſol autem quando eſt in ſiguo in quo creatus eſt maximos dicitur habere effectus · Et ideo in aſſumptiōe que celebratur in medio auguſti · ſol iuſticie ingreſſus eſt in ſignum virginis glorioſe · quia q̄ in virgīe ɔceptus fuerat per incarnationem in aſſumptionis die īgreſſus eſt in eam per glorificationem · et ideo in eaȝ et per eam magnos effectus imprimit gratie · ita vt omnes poſſit ad eam confidenter accedere · Itē fuit ꝑfigurata in ſigno regni · i · in ſceptro ſiue virga aurea aſſueri · Nam ſicut legitur Heſter · v · Cum rex aſſuerus iudeis eſſet iratus Heſter regina ad intercedendum ſe contulit · et rex auream virgam pro ſigno clementie ad eam extendit et placatus fuit · Hec virga aurea eſt mater noſtra virgo maria qua

Q. fol.
23

RARIORA

Cm

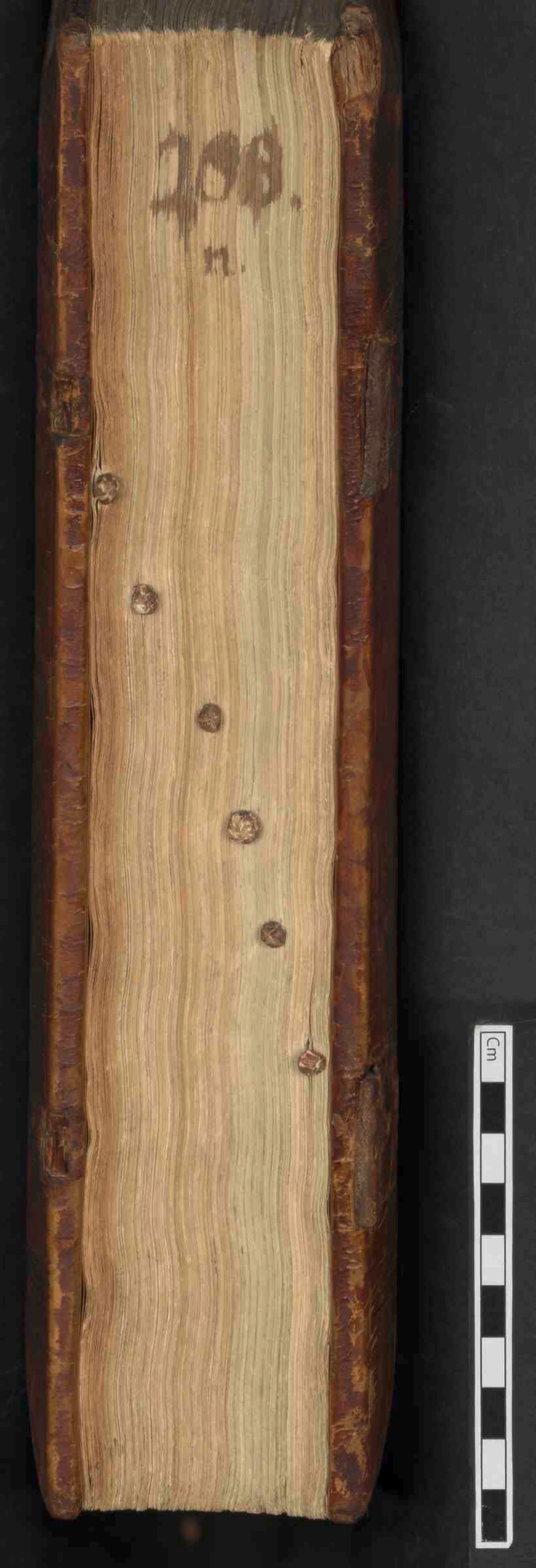
108.
n.
cm

Cm

Phyſici et Chemici

Folio nº. 23

437. **Johannes** (Gorus) de S. Geminiano, Summa de exemplis et similitudinibus rerum. [Deventer, Rich. Paffroet c. 1477]. 2 dln. 2º. Q. 2º. 22, 23

Type 1. — HMT 64 (110) a. — Rubr. β (bij type 1). — CA* 1040. — C II 2649. — MMW II 68. — Peddie II p. 280. — Pr. 8955.

Op het voorste en achterste schutbl. van dl. I: „Pertinet regularibus in traiecto" en „liber canonicorum regularium in traiecto ordinis sancti Augustini episcopi"; op bl. 1b van dl. II: „liber fratrum cartusiensium domus nove lucis prope traiectum inferius" (doorgehaald), „ex testamento domini theodrici huesden et pertinet regularibus in traiecto". Zie over Dirk van Heusden de aanteek. bij nr. 4. — Dl. I in modernen half led. band. Dl. II in oorspr., herstelden led. stempelband, waaraan de sloten ontbreken.

liberos + sexo flo
sexo vigarũ

ex teſtamēto dn̄i theodrici huesde et ptinz vetfulcrib9 i ticeto

N°. 189. dd.

~~N° 110~~. B.

¶ Incipiunt capitula libri quīti

De abſtinentia .i.
De accidia ·ij·
De aduſitate & pſperitate
De afflictione carnis ·iiij· C·iij·
De ambitione ·v·
De amico fraudulento ·vi·
De amore ſpirituali ·vij·
De anima ·viij·
De armatura ·ix·
De auaritia ·x·
De beneficentia ·xi·
De blanditoribus ·xij·
De bōitate et malitia hoīm ·xiij·
De caritate fraterna ·xiiij·
De carnalibus hominibus ·xv·
De carne et eius vitijs ·xvi·
De caſtitate ·xvij·
De cautela et circūſpectione ·xviij
De cecitate mentis ·xix·
De cibo ſpiritualis doctrine ·xx·
De clauſtralium vita ·xxi·
De ↄfeſſiōe & purgatōe pccōꝝ ·xxij
De confidētia ſanctorū virorū ·xxiij
De compaſſione ·xxiiij·
De compunctione ·xxv·
De cōſcientia ·xxvi·
De cōteplatione et orōe ·xxvij·
De contritione ·xxviij·
De cordis vitio ·xxix·
De crudelitate ·xxx·
De cruce criſti ·xxxi·
De cupiditate ·xxxij·
De curis et occupationibꝫ tpalibꝰ
De curioſitate ·xxxiiij· C·xxxiij·
De delectatione peccati ·xxxv·
De deſiderijs bonis ·xxxvi·
De detractoribus ·xxxvij·
De deuotis hominibus ·xxxviij·
De dyabolo ·xxxix·
De dignitate et īfirmitate hūana ·xl
De dilectione hominum ·xli·
De doctrina ſanctorum ·xlij·
De dolosis ·xliij·
De domo mentis ·xliiij·
De duritia mentis ·xlv·
De electis dei ·xlvi·
De euangeliſtis ·xlvij·
De excōmunicatis ·xlviij·
De exemplis bonis et malis ·xlix·
De fatuis ·l·
De feruore ſpiritus ·li·
De fictione penitentie ·lij·
De fide ·liij·
De filijs et parētibus ·liiij·
De gratia ſpūs ſancti ·lv·
De gratitudine ·lvi·
De guloſitate ·lvij· C·lviij·
De habentibꝫ habundantiā tpaliū
De hoībꝫ bonis et malis ·lix·
De honeſtate ↄiugij ·lx·
De humilitate hoīs ·lxi·
De igne inferni ·lxij·
De inceſtu ·lxiij·
De inconſtantia hominis ·lxiiij·
De incōtinentia ↄiugali ·lxv·
De infirmitate corporis ·lxvi·
De ingenio ·lxvij·
De impatientia ·lxviij·
De imperſeuerantia ·lxix·
De inſtabilitate et ↄſtātia ·lxx·
De inuidia ·lxxi·
De ypocritis ·lxxij·
De ira ·lxxiij·
De iudicio temerario ·lxxiiij·
De lacrimis penitentie ·lxxv·
De legibus humanis ·lxxvi·
De lōganimitate & paciētia ·lxxvij
De luxurioſis ·lxxviij·
De maria matre domini ·lxxix·
De morte ·lxxx·
De mundicia mentis ·lxxxi·
De munerꝫ mitigatione ·lxxxij·
De obedientia et penitētia ·lxxxiij·
De oblatione ſui ·lxxxiiij·
De occaſioibꝫ peccatorū ·lxxxv·
De occultatione boni ·lxxxvi·
De officio eccleſiaſtico ·lxxxvij·
De opibꝫ bōis ſeƚ hēdis ·lxxxviij·

De oſtīatu mulierū lxxxix·
De paſſione xp̄i xc·
De patientia dei xci·
De patiētia hoīm ⁊ pſeuerātia·cxij
De peccatoribus cxiij·
De peccatis cxiiij·
De penitentia lacrimoſā cxv·
De penitētibus xcvi·
De pegrinis et viatoribus cxvij·
De pſeuerātia et doctrīa bō·xcviij
De predicatoribꝰ cxix·
De platis ·c·
De pfectu v̄tutum ·ci·
De prudentia cij·
De pueris et puellis ciij·
De puritate mētis ciiij·
De religioſis cv·
De ſanctis viris cvi·
De ſapientibus cvij·
De ſcīa cū mala vita cviij·
De ſciſmaticis et hereticis cix·
De ſolitariis et anachoritis cx·
De ſocietate maloꝝ cxi·
De ſtudio ſacre ſcripture cxij·
De ſuperbis cxiij·
De temptationibꝰ cxiiij·
De timore cxv·
De tirannis cxvi·
De tribulationibus cxvij·
De vana gloria cxviij·
De virtutibus cxix·
De vita ſpirituali cxx·
De vitiis cxxi·
De voluptatibus cxxij·
De vſurariis cxxiij·
De xp̄o cxxiiij·
De zelo carnali cxxv·

¶ Incipiunt exempla quinti libri

De animalibus terreſtribꝰ et variis ꝯplexioibꝰ et moribꝰ eorum xiij·
De ſtatura ſeu formatione coī brutoꝝ animalium vij·
De locis et habitatulis terreſtriuꝫ animaliū xxvij·
De triplici genere animaliū terreſtrium lix·
De membris ſiue inſtrumentis q̄bꝫ terreſtria animalia mouēt cxx·
De mēbro radicali.i.de corde lv·
De auribꝫ terreſtriū aīaliū·xcviij·
De dentibꝫ lxxviij·c·⁊·cxij
De cornibꝫ·viij·ix·lxx·lxxi·lxxiij lxxxviij·et·c·
De v̄etre aīaliū ruminātiū cxij·
De pedibus aīaliū t̄reſtrium·cxx·
De vngulis eorūdē viij·
De ptu aīaliū lxxiij·
De fetibꝫ aīliū lxi·et·ciiij·
De armatura quorūdā aīliū ix·
De ira et feritate beſtiarum· lix·⁊ lxxij
De ingenio et aſtucia quorūdā aīalium cxx·
De v̄ationibꝫ aīaliū rapaciū·cxiiij
¶ De quibuſdā aīalibus mōſtruoſis
De faunis ſiue ſatiris·lxix·xciij·
De onocentauris et ypocentauris· cviij· ¶ De ſyrenis xvi·⁊·lxxi
De pigmeis cxxiij· ¶ xciiij·
De quodaꝫ aīmali ī die mōſtruoſo
De multiplici vſu et vtilitate aīalium t̄reſtriū xl·
De carnibꝰ aīliū vtilibꝰ ad veſcēdū ij·xxxviij·lvij·et·lix·
De aīalibꝫ q̄ offerri poteāt in legē moyſi ·cxxi· ¶ Ceſum·lxxxi
De aīibꝫ q̄ ī eadē lege ꝯceſſa ſūt ad
De aīibꝫ q̄ deo īmolabāt lxxxiiij
De aīibꝫ q̄ īmolabāt ꝑ pccīs ſacdotū·cxxiiij ¶ ī aq̄ expiatiōis·cxxiiij
De vitula rufa cuiꝰ cinis ponebāt
De agno paſchali xc·
¶ De aīibꝰ ī ſpeciali· p̄mo de dōeſticis deſeruiētibꝫ ad oneā portādū ⁊ trahēdū ¶ lxxx·xcix·cvi·⁊·cxij·
De equis·xlvij·xlix·lv· lix·lxiij·
De aſinis ·l·lxi·xciij·et·cxv

De camelis ·xx·li·lxiii·lxxxiii· et ·cxiiii·
De dromedariis
De elephātibus ·xi·xxiiii·lx·lxvi·lxxv·lxxviii·lxxx·lxxxv·lxxxvi·xcvii·cvi·cxiii·
De bobus ·xviii·xxxvi· et quinquageſimo·
De vaccis et iumētis ·xvi·et·cxxiiii·
De thauris ·cxiii·
De bubalis ·cxiii·
De animalibus domeſticis q̄ cōmuniter ſūt in vſu cibi·
De arietibus ·c· et ·cxxiiii·
De ouibus ·xlvi·et·cix·
De agnis ·cvi·
De hircis ·lxxviii· et ·cxxiiii·
De capris ·xciii·
De equis ·xii·lxxiiii· et ·cxiiii·
De porcis et ſuibꝫ ·xxix· et ·lxxviii·
De animalibus domeſticis que valent ad cuſtodiam vel ſolatium·
De canibus ·i·v·vi·x·xxii·xxx·lxxiii·lxxix·lxxxii· nonageſimo et nonageſimo ix·
Dē canibꝫ rabioſis ·ii·xlviii·lxxiii
De cattis ·vii·xxxix·et·lxxxix·
De ſymeis ·x·et·cxvi·
De animalibus ſilueſtribus et p̄mo de agreſtribus et rapacibus·
De leonibus et leenis ·i·ix·xxii·xxiii·xl·lxvi·lxvii·xc quinto· nonageſimo vi·c·cvi·et cix·
De leopardis ·xxxii·lxvii·et·lxix
De pardis ·lxi·
De tigridibus ·xcvi
De pantheris ·xviii·xli·lvi·lxxii·xcv· et cix·
De vnicornibus vel rinocerotib9·lxxviii·cxvi·et·cxxiiii·
De yenis ·lxiiii·et·lxxx·
De mancioris ·cxiii·
De griffibus ·cxvi·
De vrſis ·xxxv·lvii·lxviii·lxxi·lxxiii·xcix· et ·cxiii·
De lupis ·i·ix·xxxix·cix·cxvi·
De q̄dam beſtiola ethiopie· xxxix
De animalibus ſilueſtribus minoribus·
De ceruis ·vii·ix·xiiii·xxxiiii·xlii·liii·lvii·lxv·lxxi·lxxx· nonageſimo vi·xxvi· c·ci·cxi·cxiiii·cxvii·et·cxix·
De cornibus ceruorū ·ix·xlii·et·ci·
De capreolis ·xvi·xxv·xlix
De muſco xlix·
De vulpibus ·vi·xxxix·xliii·
De leporibus ·cvi
De damulis ·lxi·
De ybicibus ·i· de capris ſilueſtribus ·cx·
De apris ·lxxiii·et·cxiii·
De bob9 ſilueſtribꝫ ·xxxi·et·xxxix
De onagris ·xxvii·xlii·lxxſeptio lxxxvii·xcii·et cxxv·
De lincibus ·lxxi·
De cameleōtis ·lxx·et cxv·
De cameleopardis ·c·
De caſtoribus ·xiiii· xvii·xlquāto et ·xcix·
De taxis ·iiii·xxxix·et cvi·
De ericiis ·cii·
De cyrogrillis· lxxiii·et·cxvii·
De animalibus p̄ui corp̄is in genere ·lxi·
De muſtelis ·xciiii·
De murib9 ·vi·et·xxxv
De talpis ·xciii·
De glirib9 ·xxvii·et·liiii·
De ranis ·xxii·et·xciii·
De quibuſdam q̄drupedib9 ſiue beſtiolis venenoſis·
De migalibus ·xliii·
De boracib9 ſiue rubetis ·xſexto lii·lxxviii·et cxiii·
De aīmali q̄d dicitur leontofonus cuius carnes ſunt venenum leoni xcv·et·cvi·
De quibuſdā aīalibꝫ teſtudīatis
De tortugiis ·xxi·

De limacibus ſiue limacis ·cxxij·
¶ De ꝛ̃ptilibꝫ et venenoſis aĩalibꝫ
De draconibꝫ·xxxix·lxxi·cī·cxiij·
De ſerpentibus et eoꝝ ꝓprietatib⁹ in generali·i·xxxvij·xxxix·lxxi·cī lxxx·xciiij·cij·cx·cxiiij·cī·cxxi·
De veneno ſerpētis·xciiij·et·cxxi·
¶ De quibuſdā ſerpentibꝫ ĩ ſpeciali
De aſpide·xlvi·xciiij·cxxi·cxxiij·
De baſiliſco ſiue regulo xciiij·
De cocodrillo·xlv·lvij·lxij·xciij· et·xciiij·
De vipera ·lxxx·cix·et·cxxi·
De tiro lxxiiij·xciiij
De ceraſtē ·xxxix·et·cxiiij·
De amphibena cxxij·
De boua ſiue ẏdrinde ·xv·cxiij·
De centrice cxiiij·
De chelidro cxiiij·
De colubro ·xxxix·et·cxxi·
De dipſa xxxvij·cī·xciiij
De emorroyde xciiij·
De iaculo cxiiij·
De oſſice lxxxix·
De ſerpente q̃ dr̃ peſter ·xciiij·
De rinatrice ·xv·
De ſcitali ·lxxxix·
De ſyrena cxiij·
De ſitula ·xciiij·
De viperali xciiij·
De ſalamandra ·vĳ·lxij·lxxi·et xciiij·
¶ De quibuſdam reptilibus parui corporis non venenoſis·
De ſtellione xcvi·
De lacerta ·xix·lix·et·cx·
De ſaura xix·et·cx·
De ſanguiſuga ·x·et·xcv·
¶ De quibuſdam vermibꝫ veneno ſis vt de ſcorpionibus·xij·xvi·et lxxx·xcvij·cxxi·
De araneis ·viij·x·xxvi·xxviij· xxix·lxxi·lxxvi·ciij·cvij·
¶ De quibuſdaꝫ alĳs non veneno ſis vermibus ſcꝫ
De formicis·lxi·xciiij·cij·cxiij·et cxiiij·cxvi et cxix·
De formicis indie ·x·
De formicoleone ·cxvi·
De erucis lxxij·
De papilionibus lxxi·
De bombicibus·xxvi·et·xxxiij·
De teredine qui eſt vermis corro dens lignum ·lviij·et·xci·
De tineis ·lxxviij·et·cxviij·
De pediculis ·lxxv·et·cix·
De pulicibus ·xcv·
De bureſtibus ·xciiij·

¶ Explicit tabula exemploꝛuꝫ quinti libri·

¶ Incipit prologus libri quinti de ſimilitudinibus rerum

FECIT DEVS beſtias ťre iuxta ſpecies ſuas· et iumēta et omne ꝛ̃ptile terre in genere ſuo· Geñ·i· Deus hominē in rerum primordio in hac dignitate creauit vt animalia terre omnia ei ſubiecta forent ꝙ̃ diu ſine tranſgreſſione precepti qđ illi dederat in innocentia permaneret Vñ ſcꝛ̃ptura ſacra Geñ·i· teſtatur tãꝙ̃ trinū et vnū deū de hoīe dixiſſe creãdo· Faciam⁹ hoīem ad ymaginem et ſilitudinē noſtrā· Et preſit piſcibus maris et volatilib⁹ celi et vniuerſis aĩmantibus que mouēt in terra· Et vt ipa q̊ꝫ animalia hoī obedirent ad nutū· mox ꝑmis creatis parentibus ſuper eadem animalia terre dominatum ↄceſſit dominus· Creſcite et multiplicamini et replete terram et ſubicite eam

et dominamini piſcibus maris et
volatilibus celi et vniuerſis aīmā
tibus que mouentur ſup terram.
Et vt homo eorūdem pro libito ſer
uitio vti poſſet deus ante ↄſpectū
ipſius omnia cōgregauit vt ea no
minib⁹ varijs iuxta vniuſcuiuſqꝫ
ꝓprietatez nature ſingula deſigna
ret. ſicut in iam pſato capitulo cō
tinetur Geñ. Verū poſtmodū iter
ueniente peccato predictoꝝ primo
rum parentum ex diuini trāgreſſi
one mandati q̄nq̄ pſatū dniūz ho
minum ſuper aīalia bruta fuerit
diminutum vt ſui videx iobedietī
a hoīs iobedientie cauſa fieret eti
am ī iumētis. non tamen miſerā
te actore fuit ex toto ſblatū. qꝛ ſic
ſeueritatem iuſticie miſericordia tē
pauit qꝛ predictorū aīaliuz terre
quedā ↄuerſa ſunt ad hoīs ſupplici
um. quedā vero relicta ſunt ad ho
minis obſequiū. et nōnulla ↄceſſa
ſunt ad hominis infirmātis reme
dium. Hinc eſt ergo qꝛ ī verbis ꝓ
poſitis moyſes animalia terre tpli
citer nominauit Nam nominauit
beſtias reptilia et iumenta. Fecit
inquit de⁹ beſtias terre iuxta ſpe
cies ſuas et iumenta et omne rep
tile terre in genere ſuo. Nam que
ſunt ad ſuppliciuz hominis beſtias
nominauit. quia beſtia ſecundum
Pſi. dicitur quaſi vaſtia a vaſtādo
ꝓut ſunt leones et vrſi et aīmalia
agreſtia. que hoīes quandoqꝫ ima
niter lacerant et deuaſtant. Unde
dicitur. Eccī. xxxix. Omnia hec ad
vindictam creata ſunt beſtiarū dē
tes et ſcorpij ꝛc̄. Que vero pſtant
remedia reptilia nūcupauit. Nam
ex tyriis et ſerpentibus ꝛ alijs que
reptant ſuper terram q̄q̄ veneno
ſa exiſtant. ſalutifera tū antidota
ↄfici docētur a medicis. que vene
nis et morbis varijs ſalubriter ob
ſiſtunt Ceterum animalia illa que
in obſequijs et vſibus varijs homi
ni famulantur. moyſes in verbis
ꝓpoſitis iumēta nominauit. Que
recte vt dicit baſilius iumenta di
cta ſunt quaſi hominis iuuamenta
prout equi vel boues et alia conſi
milia que hominibus in neceſſitati
bus auxilium prebent. Nō tm̄ aūt
hec iumēta hominibus prebent cor
poralia iuuamenta. ſed inſuper eis
porrigunt ſpūalia documenta ꝓpt
qd eorū doctrinaz requirere iubē
tur. Iob. xij. Interroga inq̄t iu
mēta et docebunt te. nō quidem
documento verbi ſ; potius exēpli.
eo videlicet modo quo ſapiēs in ꝓ
uerbijs dicit Vade ad formicaz o pi
ger et ↄſidera vias eius et diſce ſa
pientiā ꝛc̄. Prouē. vi. Porro quia
ſcriptura diuina non tm̄ de iumen
tis huiuſmodi ſ; etiam de animali
bus alijs vt beſtijs et reptilib⁹ ad
īformationem nrām exēpla intro
ducit ſicut ſalomon fortitudinem
iuſti leoni aſſimilauit. Prouēbiorū
xxviij. Juſtus quaſi leo confidens
abſqꝫ terrore erit. Et domin⁹ ſer
pentis prudentiā nos imitari man
dauit dicēs. Mat. x. Eſtote prudē
tes ſic ſerpentes ꝛc̄. ꝓpoſitū meū ē
in hoc. v. libro generaliter de aīali
bus terre et beſtijs ac reptilibꝫ et
iumentis exēpla introducere pluri
ma ꝛ ea licet breuiter moribus ad
aptare librorum pcedētium ordīez
in materijs et capitulis ↄformiter
proſequēdo. Ad illius videlicz lau
dē et gloriā q̄ docet nos ſuper iumē
ta tre. q̄ ē de⁹ bñdcūs ī ſcl'a ſcl'oꝝ.
Amen

¶ Capitulū. i.

Abſtinētia ī plurib⁹ hoīb⁹
irā vł īpatiētiā gn̄at. Nā
ſic caīs famelic⁹ ſi nimis

fame excruciet ur ↄueſtitur in ra
biem. Sic etiã homo guloſus ſi pau
luluꝫ abſtineat et ieiunet efficitur
ĩpatiens et furioſus. quia delitÿs
aſſuetus non poteſt famẽ pati. Et
tales erant iudei ieiunantes q̃bus
dominus dixit. Yſa. lviij. Ecce ad
lites et ↄtentiones ieiunatis et per
cutitis pugno impie. ↄtra q̃d dixit
Maximꝰ in ſermone de natali. Je
iunium pacẽ debet nutrire nõ iur
gia Quale illud eſt autem ꝙ nõ ve
ſceris carnibus et de ore tuo omni
eſca ſordidius egreditur maledi
ctuꝫ ? Item abſtinentia deuota dy
abolum fugat. Naꝫ ſicut fames va
lida expellit lupum de nemore. ita
abſtinentia deuota dyaboluꝫ expel
lit ab homine. Mat. ix. Hoc genꝰ
demoniorꝫ non eicitur niſi in oratio
ne et ieiunio. Dicit Ambroſius ꝙ
homo ieiunus ſputo ſuo ſerpentẽ
corporalem interficit. quanto ẽgo
magis ieiunium deuotum ſpũaleꝫ
Judith poſt ieiunium caput olõ
fernis amputauit Judith. iij. Ihe
ronimus. Sagittas dyaboli arden
tis ieiuniorum et vigiliarum frigo
re reſtringere debemus. Pſ̃. Ego
autem cum michi moleſti eſſent in
duebar cilicio. humiliabam ĩ ieiu
nio animam meam. Item abſtinẽ
tia plurimum eſt vtilis ad deponẽ
dam vetuſtatem praue ↄſuetudĩs
Nam ſerpens quando ſenio ſe gra
uatum ſentit et pelleꝫ veterẽ cupit
deponere vt renouetur. primo a
cibo abſtinet pluribus diebus. vt
ſic pellis eius faciliter relaxetur.
Quid autem eſt vetuſta ſerpentis
pellis. niſi praua et vetus ↄſuetu
do canal corruptiõis ? quã ſi q̃s de
ponere appetit. oportꝫ ꝙ prius ab
ſtineat a cibis et delitÿs. Vnde Le
o papa dicit in ſermõe de ieiunio

x. menſis. ꝙ per voluntarias afflicti
ones abſtinentie caro ↄcupiſcẽtÿs
moritur et ſpiritus virtutibꝰ reno
uatur. Item ſuperflue delectatiões
gule vindicãde ſunt per afflictiões
abſtinẽtie. Nam leo cum ſe nimis ĩ
gurgitaſſe ſentit. per plures dies ñ
manducans abſtinet a cibis. Sic
quoqꝫ ſuperfluitas et voluptas ci
bi expianda eſt in cibi ſubtractiõe
et aflictione ieiunÿ. Gre. Caro le
ta traxit ad culpã. afflicta reducat
ad veniã. Vñ Ber. dicit Per hoc
ꝙ a licitis abſtinemus ea nob̃ que
prius ↄmiſimus illicita condonan
tur

Caplm. ij.

Accidie temptatio ſiĺis eſt
morſui canis rabidi Naꝫ q̃
mordentur a cane rabido
terribilia ſõpniant. et timẽt ĩ ſõp
no et ↄturbantur ſine cauſa. fiunt
ſtupidi. oĩs reſpiciũt et a nullo r̃
ſpici volunt. et etiaꝫ ſi paſſio inua
luerit omnem potum reſpuunt. a
quã timẽt. et latrãt vt canes. et ita
timidi fiũt vt p̄ timorẽ cadant. et
tales cito moriuntur ñ eis citiꝰ ſuc
curratur Ille igitur mordetur a ca
ne rabido q̃ temptatur de accidie
vitio. et tales ſõpniant terribilia
et timent ſine cauſa. Quaſi enim
terribilia ſõpniant qui ea que faci
lia ſunt difficilia eſtimãt. et idcirco
ſine cauſa illa aggredi vl̃ perſequi
formidãt. Sompniãs em̃ aliq̃d ter
ribile timet vbi nullũ periculũ ĩmi
net. quia illud q̃d per ſõpniuꝫ cer
nit nõ vera res. ſed ymago rei exi
ſtit. Eſt enim ſõpnium ꝑut dicit
Phũs fantaſma aliq̃d extrinſecus
apparens in ſõpno. Fãtaſma aũt
ẽ ſimilitudo rei ymaginate et non
ipſa res. Talis enim accidioſus
homo eſt. cumqꝫ aliq̃d laborioſum

occurrit faciendū· deficiens ſpiritu quaſi ſtupidus fit· Item omnes laborantes intuetur et ipſe piger exiſtens· piger tamen videri vel reputari non patitur· Et ſi i ipſo accidie paſſio invaleſcit omnē potū id eſt perceptionem doctrine ſalutifere renuit· aquam penitentie timet et refugit· a p̄ tedio vite vt canis latrat· quia in omnibus īpatiēs ſēper ꝯqueritur et murmurat· Ad ſpiritualia autem et virtuoſa ita accidioſi et interdum timidi et puſillanimes ſunt· ꝙ omnia dimittentes in deſperationem ruunt· ꝓpter qd tales amiſſa diuina grā ti a citius moriuntur ī anima niſi eis adhibeatur aliq̄ ſpūalis remediū per qd excitētur debita medicina Et ideo Apl's dicit· ii· corinthe· vii Triſticia ſeculi.i.accidia mortem operaẗ ſcꝫ aīe. Vn̄ ſicut mortuo corpori impoſſibilis eſt ōnis animalis motus· ita accidioſo aīmo īpoſſibile videtur eſſe omne laborioſū opꝰ Vn̄ Seneca dicit in ep'la·lxxvi· Nō putant accidioſi poſſe fieri quicq̄ꝫ qd facere non poſſunt· ex īfirmitate ſua de virtute ferunt ſētentiam Nā hec ad que ībecilles ſumꝰ dura atqꝫ intoleranda credimus tormēta reputātes mortificari ac prima lucē excitari· non iſta difficilia ſūt ſed nos fluidi et exiles ſumꝰ

¶ Capitulum· iii·

Aduerſitas hōībꝫ ſuperbis et aridis magis ꝓdeſt q̄m proſperitas· Naꝫ carnes animalium in quibꝰ caliditas et ſiccitas dominatur· vt ſunt cameline in eſtate ſūt male· ſed ī hyeme ſunt optime· Eſt autēꝫ velut calor eſtatis fauor proſperitatis qui plures malos efficit dū in ſuperbiā extollit· ſed quaſi aſperitas hyemis eſt afflictio tribulationis· que dūꝫ ad humilem ſui recognitionēꝫ mētem reducit ad optimam diſpoſitionem perducit· et ideo Grego· dicit· Quod preſentis vite proſperitas īnocentie teſtis non eſt· multi ad perhennem vitam per flagella rēdeunt· et pleriqꝫ ad infinita ſupplicia poucēdi ſine flagello moriūtur. Plerūqꝫ ergo de hoībus accidit ꝙ facit hyems adūſitatis bōs quos fecerat eſtas proſperitatis malos Item proſperitas temporalis aliquibus prodeſt· et aliquibus obēſm defectum vel habundantiaꝫ caritatis· Nam carnes animalium q̄ ſunt calide et humide vt pecorine ī hyeme ſunt bone· et in autumpno poſſunt ꝯpetere· ſed frigide et ſicce ſicut caprine· et frigide et humide vt porcine a medio eſtatis vſqꝫ ad finēꝫ ſunt optime· in hyeme peſſīe Similiter etiam hōmines qui ſunt caritatis amore calidi et lacrimaꝝ deuotione humidi tp̄e hyemis id ē aduerſitatis ſūt boni· quia caritas patiens eſt et nō irritatur· Sꝫ etiā in autumpno.i. habundantia proſperitatis quia autūpnus habun̄dat fructibus tales ꝯgruenẗ ſe habēt ꝙ ſciūt habūdare et penuriam pati· Sꝫ illi q̄ ſūt frigidi caloꝛē ſcꝫ caritatis carētes et ſicci hūorē gratie nō habētes vl' frigidi ad ſpūalia et huīdi.i.fluxibiles ad carnalia· Iſti ſūt peſſimi i hyeme.i.ī adūſitate ꝙ aſperitatem aduerſitatis nequnt ſuſtinere· poſſent tn̄ eſſe boi a media eſtate.i.proſperitate· ꝙ ſi proſperitate mediocriter et tēpate vterentur nō eis obeēt. ſ; potiꝰ ꝓdeſſet· Eſt eni in ꝓſperitate vt ſit ꝓficua neceſſaria tēpātia· alioqui ē nociua· Vn̄ Sene· dicit· lxxxv ep'la· ꝙ ipſa felicitas niſi tēpetur

premit vel pteterit· multarũ vrbium in ipſo flore luxurioſa iperia cecicerunt· Et q̃cquid virtute ptum erat intẽperantia corruit·

Caplm·iiij·

Afflictio carnis indiſcreta plus obeſt anime q̃ pſit vt patet exemplo taxi Nã ſicut dicit Ariſt· Eſt quedam ſpẽs taxi que cum ſua femina cibos otra hyemẽ colligit· ſed poſtea timens ne deficiat feminam vſq̃ ad ſaturitatem omedere non permittit· At illa patientiaꝫ ſilati et maſculo cedens cauernam exit· et per parteꝫ alteam latibulum intrat maſculo ignorãte· cibos deuorat et oſumit Sunt quaſi taxus et femina ſpũs et caro humana· et dum carni ſpiritus pluſq̃ neceſſe eſt ſubtrahit· q̃uis corpus ad tempus ſuſtineat tamen per alterã ptem ſcꝫ p infirmitatẽ aliquã vel debilitatẽ virtutis quã incurrit plus iprouide ſpiritui ſubtrahit et ſibi aſſumit· q̃ illi ſpũs ante ſubtraxerit· et ſic indiſcrete abſtinens vel laborãs vñ credit lucrari perdit Et ideo Gre· dicit in Omel· 7 etiã· xxx· Moral· Plerumq̃ dũ plus iuſto caro reſtringitur ab exercitatione operis boni eneruatur· vt ad orationem ł predicationẽ nõ ſufficiat dũ incentiua vitioꝝ in ſe funditus ſuffocaẽ feſtinat

Capitulum·v·

Ambitio ſic tenet homineꝫ i ſtatu piculoſo vt ipſũ ẽ periculũ dimittere ñ velit· Sicut em̃ canis os carneum iuite dimittit· et etiã carnes calidas ad ignẽ q̃tũcũq̃ ei noceãt ł minis expellatur Sic etiam ambitioſus nõ vult dimittẽ dignitates q̃ñtũcũq̃ occaſione illaruꝫ anguſtias mł tas et pericula ſuſtineat Prouẽ·i· Vſq̃ quo puuli diligitis ĩfantiã et ſtulti ea que ſibi ſunt noxia cupiẽt· Puer enim difficulter aſcendit equũ· ſed dũ parum equitauit ñ pt depo ni donec cadit ſubito· ſic ambitioſus vix dignitates derelinquit donec ſubito moritur Pß· Vidi impium ſuperexaltatum et eleuatũ 7c· Itẽ ambicioſis accidit ſic canib9· omeſtis em̃ carnibꝫ os canibꝫ picitur· Magni canes oſſe relicto inẽ ſe litigãt· iterim alius puus canis veniẽs os iueit et omedit i pace· magnis de eo certãtibꝫ et nichil inde habẽtibꝫ· Sic vacãte mag̃ pbenda dũ vn9 ex vna pte ali9 p ipa p̃benda ſurgit ex altera ad illaꝫ adipiſcendã ad papã appellãt et p̃bẽda relicta ſup eã litigãt et cauſanẽ Et interi deus oſert alicui illaꝫ ſimplici et bono qui eaꝫ non exſpectabat nec curam adhibebat· Luce· xii· Depoſuit potẽtes et exaltauit humiles

Caplm·vi·

Amicus fraudulẽtus qui ſolum vtile ſibi intendit deficiẽti vtili efficitur aliq̃ñdo inimicus· Naꝫ pulli vulpium quando nõ inueniunt lac in matris vberibus mordẽt dẽtibꝫ et lacerant· 7 tanq̃ extraneam reputant· Sic amici fraudulenti niſi vt ſolebant dederint in ore eorũ q̃pIã ſuſcitãt bellum ſuper eos· vt dr̃ Michee tercio· Item patet q̃ amicus qui eſt cauſa vtilitatis tam diu ſtat q̃ diu vtilitas durat· exemplo canis qui diligit os carneum amplectiẽ et conſeruat q̃ diu inuenit i eo qđ rodat· ſed nudum ſine carne relinquit vnde Seneca· Qui vtilitatis cauſa aſſumptus fuerit tã diu placebit q̃ diu vtilis erit· Itẽ amici

ſtiles aſſimilantur muribus qui i plenilunio creſcunt. ſicut quedam marina faciunt. ſed decreſcente luna minuuntur. Sic amici qui ſunt cauſa vtilitatis creſcunt creſcente luna id eſt fortuna. ſed ea diminuta minuuntur. vt Poeta dicit. Cum fueris felix mltos numerabis amicos. Tempora ſi fuerint nubila ſolus eris

Capłm. vij.

Amor ſpiritualis trahit ad ſuperna. ſed amor animalis et carnalis trahit ad terrena qd apparet per exemplum in formatione animalium. Nam formatio in animali bruto et completo faciem habet reflexam ad terram. ſoli homini faciem erectam natura ſeruauit. Vnde Poeta Pronaq cum ſpectent animalia cetera terrã Os homini ſublime dedit celumq videre. Vnde Baſilius dicit. Pecudes omnes terrene ſunt ideo curuãtur ad terram Sed eſt alia plãtatio celeſtis homo. que quantũ habitu figure tantum dignitate diſtat a brutis Illorum eſt facies deorſum. tuũ vero caput in ſblime erigitur. Sed ſi te fedaueris corporis voluptate cõparatus es iumẽtis iſipientibꝰ a ſilis factus es illis. Sic ergo cũ p amorem fiat quedã ſpũalis formatio. qr anima in illius rei quam diligit ſilitudinem traſformatur. ille q habet amorem ſpiritualem et rationalem. habet caput id eſt mentem eleuatam ad ſuperna. ſed ille qui habet amorem animalem id ẽ voluptuoſam vel carnalem habet eam tanq brutum animal inclinatam ſolum ad infima Apoſtolus ad Col. iij. Que ſurſum ſunt ſapite nõ que ſuper terram. Item amor ſpiritualis i quo conſiſtit vita anime tanto diutius cõſeruatur qto homo minus habet de terrene cupiditatis ardore. Nam ceruus qui vt dicit Plinius nunq febrem ſentit diutiſſime viuit ſcz plus q centum annis. et hoc optum eſt in ceruis alexandri poſt eius mortem captis per centum annos. qui habebant ãnulos aureos in nãibus ab eo ſibi miſſos. Quid enim eſt eſtuans febs niſi ardor cupiditatis? Qui ergo hac febre caret diutius in vita moratur. quia qui carz cupiditate lõgammiter conſeruatur in caritate. Amor enim caritatis eſt calor aĩe vitalis. Vnde Hugo de ſancto victore. Scio inqt anima mea quia amor eſt vita tua. Vnde. i. Jo. iij. Scimus quoniã trãſlati ſumus de morte ad vitam quoniam diligiꝰ. Hanc autem vitã amoris extiguit virus cupiditatis. Vnde Auguſtinus dicit. q caritatis venenum ẽ cupiditas. Item amor ſpiritualis facit ſanctos viros non ſentire ruinã vel aduerſitatem rerum temporalium. Nam cattus quando ab alto cadit ſuper anteriores pedes ſe rẽcipit. et vix per caſum aliquam leſionem ſentit vel incurrit Sic ſãcti viri cum per aduerſitatis incurſum cadũt ab alto proſperitatis tpaliũ. recolligũt ſe ſuper ãteriores pedes. i. firmãt ſe in affectibus ſpũalium. Sunt enim anteriores anime pedes ſpiritualium affectiones. qſi aũt poſteriores ſũt affectus tpales. Apoꝰ. ad Phil. iij. Que retro ſũt obliuiſcens ad ãnriora me extẽdẽs Et ideo ſancti viri caſũ tpalium tãto minus ſentiunt. quãto in amore ſpiritualium vehementius inardeſcunt. Item amor caritatis eſt ignis ſpiritualis qui aĩmam nõ vaſtat ſed renouat. Vnde mentes deum

amantium ſimiles ſũt cingulis qui
buſdam qui ſiũt de corio ſalaman
dre. Eſt enĩ quoddã genus ſalaman
dre cuius pellis villoſa ad modum
pellis vituli marini ex qua ad vſus
regũ fiunt cinguli. et hij cinguli
poſt multam vetuſtatem in igneꝫ
proiecti non exurũtur ſed renouã
tur. Ap9. phil. iiij. Renouamini
ſpũ mentis veſtre ꝛc.

¶ Capitulum. viij.

Anima quãto ẽ humilior et
ab amore terreno magis va
cua tãto ẽ ĩ ſpũalibꝫ exer
citijs magis ingenioſa et opoſa.
Nã aranea eſt corpore pua et tam
ad faciẽdũ telam eſt mirabilit ope
roſa Et eſt valde admirandũ quõ
tãtã materiã de vtero ſuo trahat.
Dicit enim Auicenna et etiã diaſc.
ꝙ araneaꝝ tele nature artificio ex
eaꝝ viſceribꝫ generãtur. cũ tamen
vt dicũt quidam ſemper eius vte
r9 inueniatur vacuus a tali materi
a. Eſt igitur in aranea puitas cor
poris. vacuitas ventris. et nichilo
minus mirabilis ars ſiue ſtudioſi
tas operis. Nam ſicut dicit plini9
Moderato vngue rotũdũ filũ edu
cit et miro artificio fila ↄuertit. q̃
ab ymo vſqꝫ ad ſũmuꝫ et tranſũſa
liter de puncto ad punctũ deducit
quadã lineari diſtantia. et omnes
lineares tractus ĩ pũcto medio eq
li diſtantia a cẽtro iungit. a ipſi
us tele interualla ſeu ſpacia inter
fila miro artificio nunc ſunt q̃drа
ta. nũc oblonga. nũc rotũda. a tã
to ſtrictiora quãto medio viciniorã
a tãto latiora quãto extremis pxi
miora. quo modo autem filum fi
lo tam indiſſolubiliter comungat
viſus non indicat et rationis iudi
cium vix affirmat. Miro etiaꝫ mo
do per fila tam ſubtilia vix viſui p
uia ſe leuiter eleuat et inclinat vt
volare videatur. Paruitas ergo
corporis ſignificat humilitateꝫ mẽ
tis. vacuitas ventris carentiam t
reni amoris Ingenioſitas artificij
prudentiam operis qua ſancti viri
ſpiritualia opera faciunt mirabili
mõ ordiata ↄnexa diſtincta fõrta
et firma ſe aliquando humiliter de
primendo per condeſcenſionem. a
liquando ſublimiter eleuando per
contemplationem. Similes videli
cet illis angelis quos vidit iacob
in ſcala aſcendentes et deſcenden
tes. Geneſis viceſimo octauo Itẽ
anime inferiores vires diſponunt
per ſuperiores Reſpondent eniꝫ in
anima vires inferiores ſuperioribꝰ
ſicut in animali vngues reſpondet
cornibus. Tanta eniꝫ eſt affinitas
inter vngulas et cornua ꝙ iubet
ariſtotiles vaccam patienteꝫ ĩ vn
gulis cum oleo inter cornua pũgi.
per cornua vero accipe vires ſuperi
ores ſcilicet voluntateꝫ et ratioẽꝫ.
ſed p vngulas vires appetitus ſẽſi
tiui inferiores ſcilicet iraſcibilem a
concupiſcibilem que tunc a morbꝭ
paſſionum inordinatarum tempe
rantur et curantur quando ipe ſu
periores vires oleo diuine grẽ per
unguntur. et talis anima ſimilis ẽ
illi vinee de qua dicitur. Yſa. v.
Vinea facta eſt dilecto meo in cor
nu filio olei ꝛc.

¶ Caplm. ix.

Armatura ſpiritualis homi
num aſſimilatur armatu
re naturali aĩaliũ treſtriũ
Nam in animalibus ingeniata eſt
natura vt contra leſionẽ aliq̃d ſe
per habeat munimẽti. vt cerui ad
ſuam defenſionem habet cornua ꝛ
apes aculeos: leones vngues: lupi
dẽtes: et minuta aĩalia q̃ ſe de ſedẽ

nõn poſſunt agilitatē ad fugiēdū
recreperunt vt lepores et huiuſmoi
Sil'r ꝯtra corpus.i.ꝯtra tēptatiões
carnis · cerui.i.ſpūales viri iuuāt
ſe cornibus duobꝫ ſcꝫ oratione q̄ fu
gantur cogitationes interiores · a
ieiunio quo fugant̄ motus carnis
exteriores · Unde hoc gen⁹ demoni
oꝝ ſcꝫ carnaliter tēptātium non e
icit̄ niſi ī oratione et ieiunio · vt dr̄
Mat·ix· Dyabol⁹ āt ſepe trahit ho
mines ad pecm̄ a quo dēt hō refu
gere et de manu dyaboli exiē iuuā
do ſe dēte quo cibꝫ teritur· in quo
figr̄ ꝯtritio peccõꝝ · Unde quaſi
lupus ꝯterēs ē peccõꝝ in mēte ꝯtriti
onē hn̄s Itē dēt ſe iuuare vngue q̄
ſcꝫ ſcindit et apit et aperiendo qđ
intus eſt ꝓdit· et figt̄ ꝯfeſſionē q̄
peccatū in ꝯſcientia latens ad ſalu
tem apitur Item dēt ſe iuuare acu
leo vt apis.i.ſollicitudīe ſatiſfactiō
nis· Nam q̄ſi aculeus pūgens ē me
moria offenſe ad ſatiſfactioē impel
lens Vel apes.i.penitētes p bō opa
fructificantes debent habere acule
um pūctionis.i. timorē diuini iudi
cij vel memoriā mortis· Sed contra
mundum ſi quis non eſt ad reſiſtē
dum fortis debet iuuare ſe fuga· ſi
cut fecerunt ſācti patres antiqui
perſecutionem declinantes et ad de
ſerta ꝯfugientes · Ps̄· Ecce elōga
ui fugiens et manſi in ſolitudine· l'
ſaltem fuga mentali fugere debēt
ſcꝫ cor a mūdanis remouēdo· Ps̄·
Diuitie ſi affluant nolite cor appo
nere

¶ Capl'm·x·

Auaritia aſſil'at̄ ſāguiſuge
que os triāgulare hēt et fi
ſtulam in ore cū qua ſāgui
nē bibit· et carni applicata ſāgui
nē fugit · et cū nimiū r̄pleta fuerit
illum euomit vt iterum ſugere poſ
ſit; ſicut Yſidorus dicit· Similiter
auaritia hēt os triāgulare· qꝛ ſcꝫ tres
hēt modos p̄cipuos male acq̄rēdi
per rapinam furtum et vſurā· cui⁹
fiſtula irreplebilis eſt cupiditas ī
ſatiabilis· Hec ſanguinem paupe
rum ſugit· ſicut manifeſte apparet
in vſurarijs qui omnibus ad vitā
neceſſarijs ſuos q̄n̄qꝫ debitores ex
poliāt· et ex vſurario lucro cū r̄ple
tam burſam habuerit vſurarius
adhuc illud euomit .i. adhuc illud
lucrum receptum ad vſuraꝫ tribu
it vt vt iterum lucretur· Prouꝫ ·
xxx· Sanguiſuge due filie ſunt di
centes affer affer· Item auar⁹ eſt
ſicut canis ad cumulū feni iacens·
fenū cuſtodiēs· nec inde aliq̄d ꝯme
dēs· ſed latrās· nichil inde amoue
re permittens· Et ideꝫ dicuntur fa
cere quidam ſerpentes qui balſa
muꝫ cuſtodiunt· nichil deferri per
mittūt· licet ipſi non vtantur· Et
etiam ſunt ſimiles auari apibus q̄
mel per flores colligūt et ipſe in fe
cibus mellis moriūtur· Item aua
rus homo ſimilis ē aranee que ex
iguo tempore longa trahit fila et
tele ſemper intenta nūq̄ deſinit la
borare· perpetuum ſuſtinet in ope
re ſuo diſpendium· quia ad modi
cum vētū l' pluuiam tela rumpit̄ ī
qua diuiti⁹ laborauit· Sic auarus
in modico tempore magnas diuiti
as acquirit· et textūe id eſt augm̄
tationi vel gubernationi earum ſē
per ītentus a laboē nūq̄ deſinit·
ſed frequenter poſtq̄ magnam te
lam fecit.i. magnam ſubſtantiam
ꝯgregauit ·ad modicuꝫ ventum.i.
incurſum alicuius guerre inſurgē
tis vel tiranni diripientis· vel etiaꝫ
ad modicam pluuiam alicuius in
fortunij contingentis aufertur ſu
bito illud quod cuꝫ magno diuiti⁹

laboꝛe eſt congregatum· Pſa· lix·
Telas aranee texuerunt Jtez aua
rus aſſimilatur ſimie ·que quādo
duos habet fetus· filium quez ma
gis diligit in brachijs poꝛtat· aliū
vero in humeris geſtat· Sed quan
do ſibi fugiendi neceſſitas inſtat·
dilectum filiuz eicere cogitur· que
dum ab alio quē humeris geſtat p̄
mitur facilius capitur· Symia ego
eſt auarus· filius autem quem di
ligit eſt mundus· quez brachijs id
eſt affectionibus ſtringit et gerit·
filius autem quem minus diligit
eſt ſpūs ſuꝰ quez quaſi poſt doꝛſo
poꝛtat· quia parum de ipſo curat·
Sed cum poſt moꝛtem hinc fugere
ſiue exire compellitur· tunc filium
dilectum id eſt mundum dimittē
cogitur ·⁊ ſpiritus de quo nō curat
peccato grauatus a demonibus ca
pitur· et ad eternum interituz du
citur· Luce· decimo ſexto· Moꝛtu
us eſt diues ⁊ ſepultus in inferno
Jtem auari ſimiles ſunt foꝛmicis
magnis que dicuntur indice ab ip
ſis hiſtoriographis q̄ aurum mirā cu
piditate cuſtodiunt et pro eo defē
dendo cōtra homines bella ſumūt
et tamen inde nullum cōmoduz ſu
ſcipiunt· Dicit enim ſolinus ꝙ foꝛ
mice ille ſunt magne et coꝛnute·
et eſt illis mira feritas propter a
moꝛem auri· Sed homines in eſti
uo tempoꝛe illuc vadunt· quando
propter caloris eſtum moꝛantur ī
latibulis· et ſic aurum furantur ⁊
gemmas· Sed foꝛmice eos odoꝛe p̄
ſentiunt foꝛās exeunt eos inuadūt
⁊ auruz pro poſſe defendunt· et ta
men de ipſo auro nec comedunt
nec bibunt nec aliquid inde faciūt
Simile accidit multis auaris ·qui
die noctuqꝫ pro auro laboꝛant nec
inde bonum habent· Eccleſiaſtici·
vi· Vir cui deus dedit diuitias ſub
ſtantiam ⁊ honoꝛem et nichil deeſt
anime ſue ex omnibus que deſide
rat· nec tribuit ei poteſtatem deus
vt comedat ex eo· ſꝫ homo extrane
us deuoꝛabit illud· hec vanitas et
magna miſeria eſt

¶ Capitulum· xi·

Beneficentie obſequijs deli
nitur feritas mētis qđ patz
in elephātibus q̄ capiunt
hoc modo· vt dicit ſolinus· Fit fo
uea ſubterranea ī via per quā aſſue
uerunt ire· ī quā elephas incidit
ignoranter· ad quē veniens vnus
venatoꝛ percutit eum et pungit ip
ſum· alter autem venatoꝛ dum ve
nit percutientem ipſum percutit et
eum expellit· et dat ei oꝛdeū ad co
medendū Cumqꝫ ter vel quater ſic
fecerit beſtia liberantem ſe diligit
et ei obediens māſueſcit ·ex q° pa
tet ꝙ ſicut dicit poeta· Oē ferox a
nimal placat amica manꝰ· ſꝫ ſi bru
tū aīmal ſic diligit ſe deceptoꝛie de
fendentē vl̄ demulcentē ſeu de fouea
a extrahentē quātō magis anima
debet criſtum diligere qui eā vera
citer a dyabolo defēdit celeſti pabu
lo reficit et de baratro peccati edu
cit· Vnde quilibet xp̄ianus dēt di
cere Quid retribuā domino pro ō
mibus que tribuit michi

¶ Capitulū· xij·

Blāditores aſſimilātur ſcoꝛ
piōibꝫ· Scoꝛpio enī ſicut
dicit Greg̃· blādiendo in
cedit ſꝫ cauda ferit nec moꝛ
det in facie ſꝫ a poſterioꝛibꝰ nocet·
Vñ dr̄ ſcoꝛpio a ſcoꝛte qđ ē dulcea
poio pois ꝙ eſt fingē eo ꝙ ī āterio
ri pte blādicias fingit et poſterioꝛe
pungit· Scoꝛpiones ergo ſūt omēs
blandi et malitioſi qui hoīs in faci
e non r̃ſiſtunt· ſꝫ poſt doꝛſū poꝛtāt

vnde venena fundant. Item pecca
tores delinire blādiens malum eſt
magnū. Vn̄ Exo. xxiij. p̄cepit dn̄s
Non coques edū in lacte matris ſue
Per edū em̄ peccōr. i lacte vero blā
dicie deſignātur. de q̄bus Prouē. i.
Fili mi ſi te lactauerint peccatores
non acquieſcas eis. Edū quidem i
lacte coquere ē peccatorē hominez
blādiens delinire. Aliter aūt edus
ſigt xp̄m ꝑpter ſimilitudinem car
nis peccati. qui non erat a iudeis
coquēdus. i. occidēdus in lacte ma
tris. i. in t̄pe infantie ſue

Caplm. xiij.

Bonitas et malicia hōminū
dependet multū ex loco v
bi morantur. et ex ſocieta
te cū qua ꝯuerſantur. et exercitio
in quo occupātur. Nam ſecundum
ypocratē ad cognitionez bonitatis
aīalium ꝑut veniūt in cibū hoīnū
ꝯfert ſcire et paſcua vbi nutriunt.
q2 illa que paſcūtur i montibus. i.
locis ſiccis meliora et ſapidiora ſūt
ad eſum q̄ ea que in vallibus humi
dis et aquoſis. In quo etiā ſigtur
q2 etiā penitētibus meliora ſunt lo
ca penurioſa q̄ delicioſa. Eccī. xvi
Hec fuit īiquitas ſodome ſororis
tue. habundātia et ſaturitas pāis
ꝛc̄. Idem ꝓdeſt etiam ſcire aerē hu
midū et ſiccū in q̄ ꝯuerſātur Qua
ſi em̄ aer quo homo circundatur ē
collegiū i quo homo ꝯuerſatur. de
quo mltū refert. vtrum ſit humidus
vel ſiccus. i. vtrū deuotus vel īdeuo
tus et arid9. Itē ꝯfert ſcire quanti
tatē q̄etis et motus eoꝝ Animalia
aūt domeſtica paucioris motus ſūt
ꝛ ideo maioris humiditatis q̄ ſilue
ſtria. ꝑpter q̄d carnes domeſticoꝝ
ſunt molliores ꝛ ad digerēdum fa
ciliores. nam ex multa quiete pori
claudūt et calor intus icludit ꝑpt

q̄d groſſi humores diſſoluūtur. et
ſic carnes molleſcūt et attenuātur
Sz quia nimiuz ꝯmedūt et bibunt
humoꝝ ſuperfluitates augentur ꝛ
in pinguedines multiplicātur. et
ideo taliū aīaliū carnes plurimum
nutrire ꝓbant. Sic viri ſp̄uales et ꝯ
tēplatiui magis q̄eti et min9 opati
ui ſūt q̄ carnales vel actiui. ꝛ ideo
ſecū morātes magis ſūt per lacrima
rū ꝯpunctionē humidi. in q̄bus etiaz
ex multa quiete mētis claudūt po
ri. i. ſēſus corporis. ꝛ diſſoluūt groſſi
humores. i. diſſipātur i eis terrene
cogitatiōes. ꝛ affectiōes molleſcūt
pietate et attenuātur cibi ꝛ potus
parcitate. Sed q2 ſp̄ualibus nutri
mentis itrinſecus habūdantius ꝑ
fruuntur. ideo ꝯſolatiōis et grē pin
guedine replent. de q̄ Ps. dicebat
Sicut adipe et pinguedine repleat
aīa mea ꝛc̄. Item bonitas et mali
tia moris ſequitur i hōibz ex boita
te et malitia volūtatis. ſicut i bru
tis proueit ex bonitate et malitia
ꝯplexionis Nam q̄d facit in brutis
naturalis ꝯplexio. hoc in hoībus
facit volūtatis diſpoſitio. ꝑpt q̄d
dicit Aug9. q2 volūtas eſt qua pec
catur et recte viuit. Q̄d āt mores
varient brutoꝝ ſcd̄m varias ꝯplexi
ones eoꝝ ex multis exēplis appa͛t
Hic eſt em̄ q2 licet oībus aīalibus
inſit motiua et ſenſitiua virtus tn̄
ſcd̄m magis et minus Nā q̄dā ſūt ſen
ſus viuacioris extimatiōis fortioris
et ſagacitatis ſubtilioris. Hinc ē q2
bos eſt pigricia plen9 et tard9 ad
motū. aſinus ſtolidus. equ9 ad cō
cupiſcentiam pronus Lupus indo
mitus. canis gratificus et fidelis a
micus. Ex hoc etiam ſimiliter ꝓue
nit. vt dicit Ariſto. q2 q̄dā alia ſūt
magne manſuetudīs vt vacca ꝛ o
uis. q̄dā idoīte feritatis vt vnicornis

quedā magne audacitatis vt leo·
quedā aſtute fraudationis ⁊ multe
malicioſitatis vt lupus et volpes
Hinc eciā eſt vt idē dicit ꝙ quedā
aīalia diligūt ſocietatē et turmati
vadūt vt cerui onagri et cameli ⁊
huiuſmōi Et q̄daʒ ſocietatē fugiūt
ſicut illa que de rapina viuūt· Aui
cēna autē dicit ꝙ inter omnia aīa
lia homo non poteſt viuere ſolꝰ·
et grues formice et apes in hoc cū
hoīe ꝯcordant Omnes ergo huiuſ
moī mores q̄ inſunt diuerſimode
brutis ex diuerſitate cōplexionis
cō petunt etiā ſuo modo hominibꝰ
ex diuerſa diſpoſitione volūtatis
Debent eniʒ primo omnibꝰ homi
nibus ineē cōmuniter ſenſus diſcre
tionis et motus bōni opis· p̄lati ⁊
maiores debent eē ſenſus .i. agniti
onis viuacōris reſpectu dei· eſtima
tionis forcioris et verioris reſpectu
ſui· et ſagacitatis maioris rēſpectu
proximi· vel debet eſſe in eis ſēſus
excellens i ꝯtēplatione diuinioꝝ·
eſtimatio vehemens in prouiſione
futuroꝝ· et ſagacitas prudēs i gu
bernatiōe ſbiectorum· vel ſēſus qn̄
tum ad expoſitionem ſcripturarū·
eſtimatio qn̄tū ad diſtributōeʒ ele
moſinarum· ſagacitas qn̄tū ad cor
reptionem culparū· Inueniuntur
etiam homines ſimiles bobus p tar
ditatē pigricie· ſimiles aſinis p ſto
liditatem īprudētie· ſiles equis per
ꝓmitatem luxurie· ſiles lupis p in
domabilitatē ſupbie· ⁊ pauci ſimi
les canibʒ i fidelitate amicicie· In
ueniunē iterū q̄dā mites vt vac
ce p māſuetudinē· et q̄dā ferōces
vt vnicornes p tirānidē· q̄dā auda
ces vt leones p p̄ſūptionēʒ· q̄dam
fraudulēti vt volpes p deceptionē
Nōnulli etiā vitā ſolitariā et ꝯtem
plationis ſecretū diligūt· quidā vo

in cenobiorū ſiue ꝯuētuū ꝯgregati
omnibus dn̄o ſeruiē ſatagūt· cōiter
aūt homo non tute viuit ſolꝰ· neqꝫ
q̄tū ad vitā corporalē· neqꝫ ad ſpi
ritualē· Vnde dicitur Eccl· iiij· Ve
ſoli quia ſi cc̄· Clauſtrales vero q̄
ſimul viuunt debent ꝯuenire cum
gruibꝰ i ſeipōs bene cuſtodiēdo·
grues eniʒ dicuntur eſſe optime ſui
cuſtodes· q̄a grues ſicut dicit Am
broſiꝰ vocis p̄conio trā petūt· vbi
a labore q̄eſcūt· ⁊ ad caſtroꝝ cuſto
dias vigiles ordināt vt alie ſecurē
q̄eſcāt· Vigiles enī ſup vnuʒ crus
ſtāt directe et lapillū i altero pede
tenēt a terra ſuſpenſo vt ſi ſōpnus
irrepſerit p caſū lapilli excitēē Itē
ꝯueire debēt cū formicis de futuris
videlicʒ ſagacitē prouidēdo· Prou
vi· Vade ad formicā o piger et ꝯſi
dera vias eius et diſce ſapientiam
q̄ cū n̄ habeat duceʒ neqꝫ precepto
rē nec principem pat eſtate cibum
ſibi et ꝯgregat i meſſe qd̄ ꝯmedat
Itē debʒ ꝯuenire cū apibus bō ope
pera dulciter faciēdo· Eccl̄i· vndeci
mo· Breuis i volatilibus eſt apis
et inicium dulcoris habet fructus
illius

¶ Capitulū· xiiij·

Caritatis fraterne legem i
plere caſtores nos docēt
Nā hec aīmalia i grege vi
uūt ſuā ſpēʒ diligūt· dētibʒ ligna p̄
cidūt et ad ſua latibula ferūt ⁊ mi
ro mō ea deducūt· Nā vnū pro ve
hiculo pedibʒ eleuatis ſupinum po
nunt et iter eius crura abſciſa lig
na ꝯponūt et ſic eū oneratuʒ ad la
tibula ſua trahunt queʒ exonerant
et cum ſubtilitate multa ſibi habi
tacula parant· Docent igitur nos
caſtores inter homines ſocialiter ⁊
amicabiliter viuere· exempla vir
tutūʒ ab alijs aude capere qd̄ ē ore

arborū ligna precidere. et ad nrē mentis habitationem ɔuertere. q̄ ꝗ̄t vnꝰ onera ꝓ alijs portat docet nos illam legem caritatis adimplē de q̄ Apl'us dicit ad Gal. vi. Alt alterꝰ onera portate. et ſic adim plebitis legē xpi. ⁊ p̄cipue debemꝰ nos inuicem iuuare ad edificandū mētis domū in habitaculū dei Itē caritatis ordo requirit vt fortioēs in laboribꝰ debiliores p̄cedāt. vt e orū tā exemplo q̄ auxilio ībecillio res laborē faciliꝰ ferāt Exē plo ſciꝫ ceruorꝫ qñ flumina īmenſa et ma ria tranſeunt. tunc fortiores in na tādo p̄cedūt. q̄bus debiliores in na tando capita ſuperponūt. et ſic ſi bi ſuccedentes inuicem laborē leui us ferūt. vt dicit Pli. Apl'us Ro. xv. Debeꝰ nos firmiores ībecillita tes infirmorꝫ ſuſtinere.

Capl'm. xv.

Carnal' hō aſſilat' heridi ſpē ti. qui moratur in aqua a quo percuſſi obrigeſcunt ī ydropiſim. quā multi bouā vocant quia bouis ſtercore vtitur. vt Pli. dicit. Tales ſunt carnales hoīes in aquis voluptatis viuentes. qui efficiuntur vt ydropici īſatiabiles de ipſis delectatioībus carnis ſicut ydropicus de potu. Et hij dum ī cā nalibus gloriantur quaſi ſtercori bus bouis vtūtur. Gloria enim vi ri peccatoris ſtercus et vermis eſt. .i. Machab. ij. Vel quaſi ſtercus bo uis eſt ipſa īmundicia carnis in q̄ luxurioſꝰ delectat'. Treñ. iiij. Qui voluptabantur ī croceis amplexa ti ſunt ſtercora. i. ſpretis delectatio nibus ſpūs amplexantur carnalia vitia. Eſt etiam ſerpens rimatrix q̄ veneno aquas inficit. vt Lucanus dicit. et talis eſt delectatio libidīs que etiam aquas matrimonij īficit veneno peccati.

Capl'm. xvi.

Caro noſtra aſſimilat' vac ce. Vacca enim impingua ta iugum abicit. cui minꝰ paſta ſe libere ſubicit. In fimo āt ꝓprio iacens et torpēs pingueſcit. et maxīe ſi a labore ſubtrahitur. Sicut igitur vacca ex cibo ex lecto ſiue fimo et ocio īpinguata iugū recuſat. Sic etiā caro noſtra ex re fectione gule. ⁊ fimo luxurie et ex ocio incraſſata recalcitrat et iugū ſpūs portare recuſat. Deut. xxij. Incraſſatus eſt dilcūs et recalcitrā uit ⁊c̄. Extra autem caro laboribꝰ et abſtinentia domita. iugo ſpūs ſubditur manſueta. ꝓpter q̄d dice bat Apl'us. i. Corin. ix. Caſtigo cor pus meū et in ſeruitutē redigo ⁊c̄. Vnde carnis laſciuia domanda eſt ad modum iuuence Eſt enim iuuē ca iuuenis vacca. quando iam iu go eſt apta. vt dicit Yſidorus. que quia eſt animal laſciuū iugo for tiori premitur et ſtimulo pungitur vt recte bouem ſequatur. Sic qñ do caro laſciua eſt debꝫ forti iugo penitentie premi et penalium ope rum ſtimulo moleſtari Eccleſiaſtici triceſimo tercio. Seruo maliuolo tortura et compedes. Item carnis concupiſcentia aſſimilatur ſyrene que dulcedine ſui cantus hominē dormire facit. quem cum viderit ɔ ſopitum portat ipſum ad locum ſic cum et cogit ipſum coire ſecū. q̄d ſi noluerit vel non poterit ipſū oc cidit et comedit. Quaſi ergo peſti fera ſyrena eſt carnis ɔcupiſcentia cuius cantus dulcedo ē delectatio nis ſuggeſtio ad quā tūc homo dor mit quando ratio ꝑ negligentiam

non reſiſtit· ſed tunc ad ſiccum du
citur quando per interiorem ꝯſen
ſum aqua gratie vacuatur· ſed tūc
cū ſyrena coit cum ad opus pecca
ti peruenit· ꝙ ſi homo forte iam in
terius tactus aliqua compunctio
ne refugeret vel impedimento a
liquo perficere non valuerit tunc
acriori pugna temptationis iuadi
tur a qua nōnunꝙ̄ proſternitur et
peccati conſuetudie deuoratur· Pſa
xiiij· Syrene ī delubris voluptatis
etc̄· Item concupiſcentia carnis aſ
ſimilatur ſcorpioni· cuius venenū
ſicut dicit plinius per triduum val
de ledit· et tandem lenta morte pi
mit niſi citius ſuccurratur· Similit̄
concupiſcentie venenum valde le
dit quaſi per triduum p̄mo ſcilicet
in delectabili cogitatione· ſcd̄o in
conſenſus adhibitione· tercio verō
in operis impletione· Opus enim
luxurie lēta morte pimit· quia nō
ſtatim ſed poſt finem viuendi ad e
ternum ſupplicium perducit· Itez
caro nrā per humilitatē pn̄e morti
ficata efficitur anime medicina· cu
ius exemplum apparet in rubeta
ſiue ī borace que eſt genus rane ve
nenoſe· que licet ſit venenoſa val
de tamen per incinerationem per
dit vim veneni et virtutem medi
cine magnam recipit· Vnde valet
ad cutis et carnis pdite recuperati
onē et neruorum ꝯſolidationem et
vulnerum deſiccationem ſi debite
illo cinere quis vtatur· ſic licet ca
ro veneno ſit īfecta ꝯcupiſcētie· p
incinerationē tn̄.i.p mortificatiōez
pnītētie humiliata efficit̄ aīe medi
cina· ꝙ ſcz per eius afflictōem et
mortificationē vir⁹ luxurie extigui
tur· meritū p pccm̄ prius pditū re
ſtauratur· nerui.i.virtutes aīe cō
ſolidant̄ et roborantur et vulnera
temptationum ceſſant et exſiccan
tur· Itē carnis vitia remouent̄ aſſi
duitate laboris· cuius exēplum ap
paret in capolo· ꝙ ſicut dicit con
ſtantinus ī velocitate motus et aſſi
duitate diſcurſus caro capoli a ſu
perfluitate expurgat̄ et saporis et
odoris grauitas ab eorū carnibus
āputatur et tenerior et digeſtibili
or efficitur· Sic etiā ex ſollicitudine
boni operis et aſſiduo motu laboris
caro noſtra a vitiorum carnalium
paſſionibus expurgat̄· quorꝫ nut̄
mentum eſt ocium· Eccī· xxxiij·
Mitte ſeruū.i.carnez in operatiōez
ne vacet· multam em̄ malitiam do
cuit ocioſitas· Item carnis vitiuz
ſiue temptatio melius fugiendo ꝙ̄
rēſiſtendo euaditur ſicut capolus n̄
vngue neqꝫ dente ſed ſola velocita
te fuge a canibus ſe defendit· Vn̄
Apl⁹.i.Cori·vi· Fugite fornicatio
nem·

¶ Capitulūz·xvij·

Caſtitas hominis aſſimilat̄
caſtrationi bouis· Nam
bos poſt caſtrationem ꝓfi
cit in robore et virtute et efficitur
magis domitus et maturus et qui
etus et ad laborem magis aptus et
grauioris inceſſus· ī quibus ſigni
ficatur ꝙ per caſtitatem volunta
rie et integre ſeruatā quā caſtrati
o ſignificat· de qua dominus dixit
Mat̄·xix· ꝙ ſūt eunuchi qui ſeip
ſos caſtrauerunt ꝓpter regnum ce
lorum· homo diſponitur ad augm̄
tuz gratie ad ſuſcipienduz manſue
tius iuguz diſcipline· ad maturita
tē penitentie· ad quietem ꝯſcienti
tie· ad laborem q̊ꝫ obedientie· et ad
ḡuitatem modeſtie· Item caſte vi
uentes liberantur a multis curis et
periculis q̄ coniugati patiūt̄ et q̊bꝫ
dyabolo et mūdo capiūt̄ et illaqāt̄

Et ideo ↄtinentiam vouentes et cō
tinenter viuentes ſunt ſimiles ca
ſtori q̄ ſentiens ſe a venatoribꝫ ꝓpt
teſticulos queri quos habet medi
cine aptos. dum ipſos venatores ꝓ̄
ſentit teſticulos ſibi abſcidit et vēa
toribus derelinquit. et ſic ſe ab eis
redimit. et ideo caſtores a caſtrañ
do vocantur Et hoc teſtificatur de
caſtore Yſidorus Cycero Iuuenal'
Phiſiologus et Plinius. Quidam
autem auctores hoc negant. quia
forte tantum ipſorum aliq̄ eſt ſpe
cies que hoc facit. Hys ergo ſil'es
ſunt cōtinentiam vouentes ſcꝫ qui
ſemetipſos non carnaliter ſed ſpū
aliter caſtrant propter regnuꝫ ce
lorum. et ne per deſideria et volup
tates carnis capiantur a venatori
bus infernalibus. i. a demonibus.

Capitulū. xviij.

Cautelis et circunſpectioni
nibus multis ſācti viri ha
bundant maxime in extē
rioribus. Vnde ſunt ſimiles pāthe
re que eſt ī pelle exteriori minutis
orbiculis ſuperpicta. ita vt ex ma
cularuꝫ varietate tota videatur ex
terius oculata. Sicut de ſāctis ani
malibus dicitur. Apocalipſis. iiij.
ꝙ erant plena oculis ante et retro
Et iſti oculi ſunt eorum prudentiſſi
me cautele et circumſpectiones ꝓ
uide quibus vident quomodo ſit
caute ambulandum ī omnibus vt
dicitur ibidem ꝙ iſti oculi ſancto
rum animaliū erant ante et retro
Nam ante eſt cautela multiplex
et circunſpectio virtutum. ſed re
tro cautele et circunſpectiones vi
tiorum. Vel ante habent oculos
id eſt cautelas in prouiſione futu
rorum. et retro ex memoria preteri
torum. vel ante habent oculos i ↄ
tēplatione ſpiritualiuꝫ. retro vero
habent oculos id eſt cautelas mul
tas in diſpenſatione temporalium
Vnde ſubtiliter contemplantur etē
na que ſunt ante. et prudenter di
ſpenſant temporalia que ſūt retro

Capitulum. xix.

Cecitatem mētis fugare nos
docet lacerta. Eſt enim q̄
dam lacerta ſaura dicta vt
dicit Yſodorus cuius oculi dum ꝑ
ſenectute caligant foramen intrat
parietis et contra ſoleꝫ oculos ape
riens lumen recipit Quaſi lacerta
caligans ex vetuſtate eſt peccator
cecatus ex longa peccandi conſue
tudine. Hic ſi vult lumen gratie
diuine recipere. opertet ꝙ intret
foramen parietis id eſt amaritudi
nem penitentie vel regularis obedi
entie. et vt ibi oculos mentis id
eſt intellectum per orationem. et
affectum per deuotionem ſoli id ē
cristo apiat. vel aperiuntur oculi a
nime lumini celeſtis gratie per cōt
tionem et confeſſionem in forami
ne parietis id eſt in artitudine ſā
tiſfactionis et tunc recipitur lumē
gratie celeſtis. Yſaie. xxxv. Aperi
entur oculi cecorū

Capitulū. xx.

Cibus ſpūalis doctrine q̄li
ter ſit recipiendus oſtendi
tur exemplo cameli. Nam
camelꝰ hēt plures vētres. p̄mo reci
pit cibū ī vētre p̄mo. q̄ īcipit digeī
in ſcdo. et melius in tercio. et eiꝰ
digeſtio ↄſūmatur ī q̄rto. Sic cibꝰ
ſpūalis doctrine requirit q̄tuor re
ceptacula. Nā p̄mo oportet ꝙ reci
piat in aure ſcꝫ vt attente audiat
Ioh. viij. Qui eſt ex deo verba dei
audit. Secūdo in corde v ītelligat
et memoriter teneatur. Iacobi. i.
Non auditor obliuioſus factus. et
ibi incipit digeri per affectionem
ſcilicet in corde ꝛ in qua tn̄ digeſtiōe

non tranſmutatur verbuꝫ ſed trāſ
mutat· Tercio in manu.i.in opere
vt ipleatur· Jac.i. Eſtote factores
verbi et non auditores tm̄· et hoc
modo melius digeritur· ꝙ pluꝰ ap
plicatur homini et plus aſſilat ipꝫ
Jac.i. Factor operis hic beatus i fa
cto ſuo erit· Sed q̄rto recipitur in
ore vt ſapient doceat· et hec eſt ꝯ
pleta verbi digeſtio.i.vtilitas con
munis· cū ſcꝫ pficit diſcentem· Vn̄
Mat·v· Qui fecerit et docuerit hic
magnꝰ vocabitur in regno celorū·

Capitulū·xxi·

Clauſtraliuꝫ vita aſſilatur
tortuge· Nam tortuga te
ſta clauditur· et illa que ē
fluuialis eſt venenoſa et mortifera
Sed treſtris q̄ habitat in domibꝰ
vel ſiluis eſt bona· huius carnes
ethicis et ꝯſumptis ſunt bone q̄a
ſunt virtutis reparatiue· Sic vita
religioſi teſta includitur.i.clauſurā
clauſtri et obedientie et continen
tie Sed ſi ſit fluuialis.i.laxa vl̄ flux
a et nullo freno diſciplīe cohercita
ſicut ſunt monaſteria quedaꝫ· tūc
eſt venenoſa et mortifera· Morti
fera ſcꝫ eis et venenoſa aliis imitā
tibus eos Sed treſtris.i.illa que di
ſcipline debite t̄minis ſtabilit̄·ſiue
ſit cenobitarū in ciuitatibus morā
tium·ſiue heremitarū in ſiluis degē
tiuꝫ bona ē et laudabilis Hec ethi
cis et ꝯſumptis.i.hiis qui ſūt a mū
do defecti vel debilis virtutis· ad
euadendum pugnas mūdi vel dya
boli eſt vtilis et proficua ad aſſumē
dū· quia repat et ꝯfert eis v̓tutes
ſpūales Ps· Ecce elongaui fugiēs
ſtꝫ a mūdo et māſi in ſolitudīe·

Caplm̄·xxii·

Cōfiteri et purgāri peccata
canes docent· qui quando
īfirmantur comedunt ra
dicem cuiuſdam herbe vt euomāt
et ſic curantur· Et dicit Pliniꝰ ꝙ
euacuationes et purgationes p̄mo
oſtēderūt canes· qui r̄pleti noxio
cibo gramen comedunt et vomen
do ſe purgant· Si quis habet īfir
mitatem peccati·ſi comedat radicē
herbe id eſt ſi habeat contritioneꝫ
que eſt radix penitentie inducet e
um ad confeſſioīs vomitū· per quā
purgabitur aīmus emittendo pec
catum· per gramen igitur peniten
tie euomitur peccatum in confeſſio
ne· qd̓ erat venenoſum nutrimētū
anime· et ita ſit purgatio conſciē
tie· Eccl̄i·xxxi· Vome et refrigera
bit te· Jtem confeſſio peccati faci
enda eſt· dum adhuc peccatum re
cens eſt· quia tunc penitenteꝫ effi
caciter liberat· cum ſit anteq̄ꝫ pec
catum per conſuetudinem inuale
ſcat· Nam catulus lactens apertus
et ictibus ſerpentium appoſitus ve
nenum extrahit· dolori ſubuenit
et membrum totum ſanitati reſti
tuit cum aliis remediis que ſiunt·
vt Plinius dicit· Quaſi enim catu
lus lactens eſt peccati nouitas de
lectans et demulcens· que tūc api
tur et ictui ſerpentis apponitur q̄n
do cum cōpunctione in confeſſiōe
exponitur· Quaſi enim ictus ſerpē
tis eſt ipſe caſus tēptationis· qui
et venenum culpe per conſenſū et
dolorem conſcientie per remorſuꝫ
inducit· Sed dum per confeſſioneꝫ
peccatū adhuc recens detegitur q̄ſi
lactēs catulus et apertus vulneri
adhibet̄· quo ⁊ venenū culpe abſtr̄
hitur· et dolor cōſcientie tollitur·
et cū adhibitis remediis ſatiſfacti
onis mentis ſalꝰ integralit̄ repat̄
Sed notandum ꝙ verecundia ꝯfi
tendi tenet hominem in peccato ⁊
facit euꝫ teneri et illaq̄ari a dyabolo

ſicut teſtetur et capitur ab homine
leo. Ad capiendū em̄ leonē fit du
plex fouea. vna ꝯtinua iuxta aliaꝫ
et ouis ponitur in prima. ſ quedā
ciſta que faciliter clauditur ponitur
in ſcd̄a. Veniens ergo leo ꝓpter o
uem ſalit i pͥmam. et videns ſe n̄
poſſe exire de ea ductus verecundi
a vt lateat intrat in ſcd̄am. et ſic i
cidit in decipulā Poſtmodū a ſcd̄a
in pͥmam a venatore inducit̄ et tā
diu ibi tenet̄ donec dometur. vt
tāgit Jeronimus ſuper Exo. Similiter
eſt duplex fouea ad capiendū et
illaqueandū peccōrē. pͥma eſt qn̄
peccatū ꝯmittitur. ſcd̄a ē qn̄ pccm̄
retinetur ſiue ꝯtinuatur In prima
ponitur ouis. i. delectatio beſtialis
ꝓpter quā peccōr ſeipſū precipitat.
In ſecūda eſt ciſtula ſe claudēs. i.
peccati ꝯſuetudo q̄ quaſi incluſum
tenet peccōrem vt vix exire poſſit.
et peccator ex pͥma intrat ſecūdaꝫ
ꝓpter verecundiaꝫ ſcꝫ vt lateat. qꝛ
poſtq̄ homo cecidit in peccatum i
tātum verecūdatur ꝯfiteri ⁊ timet
ne ſciatur. ꝙ potius ꝑmanet i ipſo
peccato. Sꝫ qꝛ dum vnum peccatū
retinetur trahit ad aliud. ideo ex
pͥma fouea tranſit ad ſcd̄aꝫ. qꝛ ex
opere peccati trāſit ad ꝯſuetudineꝫ
peccandi. ꝓpt̄ quā homo fortiter ⁊
diucius a dyabolo detinetur. ita ꝙ
ab ipſo nūq̄ dimittitur poſtq̄ ab
eo incluſus eſt per prauam ꝯſuetu
dinem. Item accidit peccatori ſi
cut cani. Eſt em̄ quedā rana q̄ miſ
ſa in os canis ipſum obmuteſcere
facit. Canis ergo eſt peccator imū
dus. quē rana. i. hūana verecūdia
obmuteſcere facit ad ꝯfeſſionem
peccati. Et ſimilit̄ rana. i. timor mū
danus facit obmuteſcere canem. i.
predicatorē a vitiorum redargutio
ne. Pſa. lvi. Canes muti non valē
tes latrare

Capl̄m. xxiij.

Confidentia ſcōrum virorꝫ
non eſt in exteriori appara
tu ſ i interiori ſpū et i xp̄i
auxilio et virtute. Sūt em̄ ſimiles
leonibus quorū tota virtus ē i pec
tore et firmitas in capite. ſic v̓tus
ſanctorum eſt in pectore. i. intus in
corde qꝛ cor in pectore clauditur. A
pl̄s. Eph. iij. Det vobis corrobora
ri per ſpm̄ eius in interiori homine
Item firmitas eoꝝ eſt in capite. i.
in xp̄o. Ps. Verbo dn̄i celi firma
ti ſunt ſcꝫ ſancti Ipſe em̄ xp̄c q̄ eſt
verbū dei eſt caput ſanctorꝫ. i. ec
cleſie. ſm̄ illud Apl̄i. Eph. i. Ipſū
dedit caput ſup oēꝫ ecciam q̄ ē cor
pꝰ eiꝰ Prou. xxviij. Juſtꝰ q̄ſi leo
ꝯfidēs abſqꝫ trore erit Ca. xxiiij

Compaſſionē ⁊ auxiliū dn̄t
hoīes impendere ei qui ceci
dit in peccatū vl̄ i aliqd̄ g̃
ue infortunium. exēplo ſcꝫ elephā
tium. Dicit em̄ phiſiologus ꝙ cum
elephas quietis grā arbori ⁊ max
ime palme ſe appodiat quādoqꝫ ar
borem frangit et in terraꝫ cadit q̄
caſuꝫ ſuū irrecupabilē vidēs miro
modo barrit. ad cuius barritū mł
titudo iuuenum accedit ſubito ele
phātium qui ſeniorem ꝓ viribꝰ re
leuāt et vt euꝫ erigāt miro affectu
ſe inclināt. Tunc aūt homo q̄eſcē
volēs arbori ſe appodiat. qn̄ mūdo
vel delectationi peccati inheret vt
deſiderio ſuo ſatiſfaciat. ſed arbore
fracta cadit quia vel mundo defici
ente vel delectatione tranſeunte i
aduerſitatem vel peccatum ruit.
Et tunc caſum ſuum miſerabilem
agnoſcens debet barrire id eſt ali
orum auxilium flebiliter implora
re clamando ad ſanctos vel ad ho
mines pios et humiles. et tūc alij

foꝛtioꝛes vel potentioꝛes debent ei
compati ⁊ iuuare pro poſſe vt ſub
leuetur Eccleſiaſtici q̈rto · Si vn⁹
ceciderit ab alio fulcietur

¶ Caplm · xxv ·

Compunctionis humilitas
rẽpellit tẽptationum ſagit
tas · Dicit enim Ariſto · de
capreolo ꝙ quãdo vulneãtur cimi
num querit et comedit · quo ſagit
tas de coꝛpore ſuo eicit · Quaſi aũt
ſagittarũ iacula ſunt temptationũ
incendia · quibus cum ſe aliquis ꝑ
cuſſum videt ciminum comedere
debet Et tunc aliquis ciminum cõ
medit cũ ad compunctionis humi
litatem ſollicite ſe reducit Hec em̃
eſt que tumoꝛẽ elatiõis rẽprimit ·
ſicut cimini ſemen ventris inflatio
nem reſtringit · Hec igitur compũ
ctionis humilitas dum coꝛ forti cu
ſtodia munit temptationum ſagit
tas longius repellit Gregoꝛius Si
compunctiõis virtus nos ĩ intimis
afficit omnis ſtrepitus praue cogi
tationis obmuteſcit

¶ Capitulum · xxvi ·

Conſcientie ſue domũ deb;
homo q̈lib; edificare ante
omnia · deinde alijs inten
dere exemplo bombicis id eſt illi⁹
vermis ex cuius textura bombici
num conficitur · Hic enim primo
domum fabrificat in qua habitat
⁊ in qua contra frigus ſe defenſat ·
poſtea vero telas texit moꝛe arane
arum · Domus interioꝛ hominis cõ
ſciẽtia eſt · quã ſapientia edificat ·
penitentia purgat · caritas oꝛnat ·
⁊ talibus ante omnia homo inten
dere debet Eccĩ · xxxij · Precurre ꝑ̃
oꝛ in domum tuam ⁊c̃ · Hec dom⁹
cum eſt bene preparata efficit̃ dei
habitaculum · pacis domicilium ·
deliciarum celeſtium refectoꝛium ·
⁊ contra frigus id eſt contra aſpe
ritatem cuiuſq; aduerſitatis foꝛtiſ
ſimum ꝓpugnaculum · Hac ergo
domo prius ↄpoſita poteſt ſecure
homo telas exterius texere .i. exte
rioꝛibus rebus intendere oꝛdinan
dis ad alioꝛum vtilitatem Item do
mus conſcientie cum laboꝛe edifica
tur ſed faciliter deuaſtatur · Vnde
aſſimilatur araneãrum tele que cũ
laboꝛe multo componitur et tamẽ
faciliter diſſipatur · Sic conſcienti
a per vnum actum peccati moꝛtal̃
Iac̃ · ij · Qui offendit in vno fact⁹
eſt omnium reus

¶ Caplm · xxvij ·

Contemplatio et oꝛatio cõn
gruit per ſimilitudinez ha
bitationi animalium terre
ſtrium · quoꝝ quedã vt dicit Aui
cen · habitant in montibus vt cer
ui et huiuſmodi · Pſ̃ · Montes ex
celſi ceruis · quedam vero in cauer
nis vt vulpes et talpe et huiuſmoĩ
Mat̃ · vij · Vulpes foueas habent ·
quedam vero in campis et planis
locis vt oues et huiuſmoi · Pſ̃ · O
ues et boues vniuerſas inſuper et
pecoꝛa campi Sic vita ↄtemplatĩa
vel oꝛantium requirit montem .i. al
titudiẽz ↄuerſationis · Pſi · ij · Veni
te aſcẽdam⁹ ad mõtẽ dm̃ ⁊c̃ · In
cui⁹ ſignũ dñs oꝛare volens mõtez
aſcendit · Mat̃ · xiiij · Itẽ req̃rit ca
uernã .i. latibulũ ſecuritatis et ſoli
tudĩs · Mat̃ · vi · Tu cũ oꝛaueris ĩ
cu̇ cubiculũ tuũ et clauſo hoſtio oꝛa
pr̃ez tuũ ⁊c̃ · Itẽ planiciẽ et latitudi
nẽ dilectionis · l̃ planiciẽ .i. baſſitu
dinẽ huĩlitatis · l̃ planiciẽ .i. tẽperiẽ
ſobrietatis ſc; vt ↄtẽplatoꝛ ñ pl⁹ ſa
piat ꝙ opoꝛtz ſapẽ · et ideo nõ dñt
per pſũptionẽ aſcendere ſed ſe ĩ hu
militate tenẽ Eccĩ · iij · Altioꝛa te ne
q̃ſieris · Itẽ ↄtemplatiõis q̃es aĩas

ipĩguat. ſicut ſompnus ipĩguat glires. Glires enim ſũt longi mures quos ſompnus efficit pigues. Tota em̃ hyeme dormiunt ⁊ requieſcũt q̃ſi mortui. Significant ergo eos qui ſunt ĩn ɔtemplatione diutius perſiſtentes. qui dum ĩntrorſ9 ĩ ſemetipſis ab exteriorib9 tumultibus ſemoti diutius ĩn ɔtemplatione perſiſtunt. quaſi lõgo ſompno quieſcentes ĩnt̃na ɔſolatione pĩgueſcunt. et dum exteriorib9 curis et actibus moriuntur mirabili pĩguedĩne gratie ĩnterius ĩbuũt. Item contemplatio vł oratio facit nos cognoſcere ſtatum mentis noſtre et eius defectum Nam onager quando neſcit vbi femĩna ſua ſit ĩ montẽ altuꝫ aſcendit et ſolo flatu percipit vbi ſit. Sic homo qui vbi .i. ĩn quo ſtatu ſit mens ſua vel ɔſcientia neſcit. debet per ɔtẽplationẽ et oratioẽꝫ ĩn altũ aſcẽdere et ibi illuminatus et ſi nõ viſione id eſt certa cognitiõne. ſaltẽ tamen quodam odore id eſt quadã probabili ɔiecturatione ppendet ⁊ cognoſcꝫ de ſtatu vel de defectu aĩe ſue. Pſa. lij. Ecce ĩntelliget ſeru9 meus exaltabitur et eleuabitur ⁊c̃. Tunc ſeruus dei ĩntelliget qualis ſit aꝫ ĩ altum ɔtemplationis exurgit

Capitulũ. xxviij.

Contritio humilis trahit de corde peccatoris venenum culpe. et mitigat morſum et triſticiam cõſcientie. ſicut muſce contrite ⁊ ſuper morſũꝫ aranee venenoſe appoſite venenum extrahunt et dolorem leniũt vel alleuiant. Nam ɔtritio muſcarum ĩmundarum eſt ɔtritio et penitentia turpium actionum. Morſus autem venenoſe aranee eſt ɔſenſus vel ppetratio actiõis. ſeu temptationis male. Vnde circa hoc exemplũ notã q9 muſca viua fit aranee eſca. mortua autem et ɔtrita fit morſus aranee medicĩa In q̃ ſigtur q9 peccatum ĩn homine viuẽs dyabolum paſcit. Sꝫ cũ per penitẽtiam et contritionem mortificat̃. virt9 dyaboli euacuatur Vel muſca mortua et ɔtrita eſt caro vitijs mortificata. et penitẽtie afflictionib9 attrita q̃ aranearꝫ morſibꝫ obſiſtit. q2 demonũ temptamenta repellit.

Capłm. xxix.

Cordis vitium dyabolus ſuper oĩa diligit. ymmo vt ipſũ nutriat interdũ õmia vitia extinguit extrĩnſeca Et ideo dyabol9 ſimilis eſt ſui. Nam ſus ſicut dicit Plĩnius interduꝫ. xx. filios pãit et quãdoq3 oẽs deuorat p̃t pmũ. quẽ p̃ ceteris amat et primo pmã mãmillã dat. Sic dyabolus q̃uis ĩn hoĩe mł̃ta vicia quaſi multos filios piat. tamẽ q2 pma radix oĩm ẽ ĩ corde. ideo corruptionẽ cordis ſup oĩa fouet et amat. et ppt̃ ipſã ɔſeruãdam et nutiendã etiam alia vitia extiguẽ nõ curãt. qđ maxime appaẽt ĩn ypocritis quorũ quaſi oĩa vitia oriũtur ex ĩntẽtiõe cordis ſiniſtra Ad quã nutriẽdam et ɔſeruandã ĩn eis nõ curat ĩmo gaudet dyabol9 q2 õmia vitia exteriora reſtringat. ſcꝫ q9 vitiũ gule reſtringat p abſtĩnentiã. vel luxurie p ɔtinentiaꝫ. vel lingue per doctrinaꝫ ſanctaꝫ. vł auaritie per elemoſĩaꝫ et ſic de alijs õmibus non curat dyabolus. dummodo cordis ĩtentio q̃ eſt vt pmogeĩta eius permaneat et ɔſeruetur corrupta. Scit enim dyabol9 bene q9 ſi ẽ praua ĩntentio que precedit peruerſũ ẽ oẽ op9 qđ ſeq̃t q̃uis rectũ eẽ videat̃. ſicut Gre. dicit Itẽ cẽt pmo cor r̃pari

deinde exteriora opera reformāda
vel ordinanda ſunt. Vnde aranea
fracta tela nō egreditur ad venan
dū niſi prius illa reformata. quā ſē
per a medio incipit repare nichil
extrema reputās ꝙ diu mediū eſt
fractū Sic animā ſiue vitā ꝑ pecca
tū fractā. primo dēt homo repare
per penitentiam incipēdo a medio
.i. a corde anteꝙ egrediatur ad ope
ra exteriora faciēda. quia remanē
te interius fractura peccati. n̄ eēnt
meitoria opa exteriora Mat. xxiij.
Munda ꝑus qd intus eſt ꝛc̄ Gre.
in Moral. Si ſemel cor intentione
corrūpitur ſequentis actionis me
dietas et terminus ab hoſte callido
ſecure poſſidetur. Nā totam arbo
rem ſibi fructus ferre ꝯſpicit. quā
venenī dente in radice vitiauit.

Capitulum. xxx.

Crudeles hoīnes ſunt ſiles
canibus. qui pcuſſuz canē
ca vlulantē omnes lacerāt
et perſecuntur. Ita etiaz hominem
aduerſitate percuſſum crudeles nō
adiuuāt. ſed potius detrahendo la
cerāt. dicēdo ꝙ bene meruit Pſ.
Super dolorē vulnerū meorū addi
derunt Boetius. Hic malis nr̄is
cumulus accedit ꝙ cum miſeris a
liqd grauitatis īfligitur que perfe
rant meruiſſe credūtur. Aliquādo
etiaz tales crudeles homines n̄ tm̄
maledictis. ſed etiaz factis et iniu
rijs perſecuntur. ſcḋm illd. Pſ. Per
ſecutus eſt hominem inopez et mē
dicum ꝛc̄.

Caplm. xxxi.

Crux xp̄i dyabolum ligauit
et eius v̄tutem proſtrauit
Cuius exēpluz habetur in
boue ſilueſtri. qui odit et perſeqt̄
omne rubeū. et ideo venator ſe ru
beis induit. et ſic eū ad ſe inducit.
Cum autē ſibi appropinquare vide
rit. poſt magnā arborem ſe abſcon
dit Ac bos ita fortiter arborē ferit
cornibus. ꝙ ea ſic in ligno īfigit
vt extrahere illa non poſſit. et ſic
dum alium occidere querit ſeipſuz
occidit. Hic ergo bos ſilueſtris ge
rit ſimilitudinem demonis qui ōne
rubeum odit. quia ſanctoꝝ ſāgui
nem fūdere ſitit. Sed xp̄c venator
celeſtis venit et rubeo ſe induit qn̄
do paſſibilē carnē induit et aſſūp
ſit. que ex puriſſimis ſanguinibus
beate virginis formata fuit. vt di
cit. Damaſcē. Vel tunc rubeo īdu
tus fuit. quando eius ſciſſimū cor
pus ſanguine rutilauit. ſicut ī ora
tione et flagellatione et crucifixio
ne Yſaie. lxiij. Quare rubrum eſt
indumentum tuum ꝛc̄. Videns āt
criſtus tempore paſſionis magis ꝓ
pinquum ſibi dyabolum perſequē
tem poſt magnam arborem ſe ab
ſcondit. quando ſcz occultando ſu
e deitatis potentiam cruci ſe affigi
permiſit. quem dū dyabolus cruci
figi fideliter procurauit in ipaz cru
cem fortiter impegit. et ſic dū tenē
et proſternere credidit ipſe deten
tus et proſtratus fuit. Hoc enim
ſicut dicit Ecclesia. ordo noſtrē ſa
lutis depopoſcerat. multiformis ꝓ
ditoris ars vt artem falleret et me
delaz ferret inde hoſtis vnde leſeāt

Caplm. xxxij.

Cupiditas auaricie perducit
ad interitum anime. Eſt
enim cupidus ſimilis leop
do. qui dum comederit aliquid ve
nenoſuz tunc querit ſtercus huma
num. vt cuz eo extinguat venenū.
vnde venatores fimum illum ſup
arborē in vaſe ſuſpēdūt. in quem

leopdꝰ ſaliēs vt ſtercus accipiat
interim ipſū venatores interficiūt
Tūc ergo leopdus veneno inficit
cū auarꝰ cupiditate accenditur· qꝛ
venenū caritatis eſt cupiditas· vt
Augꝰ dicit Sed tunc ad expellēdū
venenū querit hūana ſtercora quā
do ad ſaciādum cupiditatē ſectat
tpalia lucra· de q̄bus Apoꝰ· ait ad
Phil· iii· Omnia detrimētum feci
et arbitror vt ſtercora vt xp̄m luc
faciam· Sꝫ tunc venatores hec ſter
cora ſuper arborem ſuſpendūt qn̄
cupide mēti demones vt eā inflam
ment tpalium diuiciarum magni
ficentiam oſtēdunt Sic fecit dyabo
lus xp̄o quando duxit eū in mōtē
excelſū et oſtēdit ei oīa regna mū
di et gloriam eorū et poſtea dixit·
Hec oīa tibi dabo · Qđ ergo fecit
xp̄o apta viſiōe hoc facit frequētiꝰ
homini cupido occulta ſuggeſtione
Vn̄ cum cupidus ad capiendū tpa
lium diuitiarum ſtercora per lucra
nō licita nitit· a venatoribꝫ.i.demo
nibus vita aīe p̄uatur· vn̄.i. Thi·
vi·· Qui volūt diuites fieri icīdūt
in tēptationem et in laqueum dya
boli · et deſideria multa et inutilia
que mergūt aīas ī interitū

¶ Capitulum·xxxiij·

CVra a occupatio tpalium
multa euacuat hoiēꝫ a v̄tu
te interiori Cuius exēplū
apparet in bōbice.i.in illo vermicu
lo ex cuius textura bombicinum
ↄficitur qui telas texit ad modum
aranearum· Sed ſicut dicit Phdo·
duꝫ fila egerit euacuatur et nichil
in eo remanet niſi aer· Ille em̄ ad
telas texendas ſi a egerit· q̄ ad tē
poralium rerū diſpoſitiōes a occu
patioēs vite ſue ſtudia ↄuertit · qꝛ
dū ſeculi negocijs totalit̄ iplicatur
interiꝰ virtutibꝰ penitus euacuat

Vnde· Apoꝰ· dicit· ij· Thy· ij· Qđ
nemo militans deo negocijs ſecula
ribus ſe implicat vt ei placeat cui
ſe probauit

¶ Capitulū·xxxiiij·

CVriolitas nouitatum eſt
inſtrumentum dyaboli ad
animas occidendas· Sunt
enim curioſi homines ſilueſtribus
ceruis ſimiles qui tante ſimplicita
tis exiſtunt· ꝙ omnem mirantur
et ſtupent nouitatem· vt equo vl̄
bubalo ad eos accedente ita in eū
reſpiciūt· ꝙ hoiem iuxta ſe venien
tem et ſagittis eos īpetentē nō ad
uertūt· Ita curioſe mētes cū circa
quaſdā nouitates inutiles ſed eis
admirabiles occupantur· iaculo er
roris vel elationis vel alicuius alte
rius peccati a dyabolo feriunt· Et
Apꝰ.i. Thy·vi· dicit· ꝓphanas vo
cū nouitates deuita · Sic curioſi fu
erūt athenieſes de q̄bꝫ dr̄· Actuuꝫ·
ꝙ ad nichil aliud vacabāt n̄ vt ali
q̄d noui dicerēt vl̄ audirēt

¶ Capitulū· xxxv·

DElectatio pc̄ti occidit mē
tem ſicut potus murē· di
cit em̄· Ariſto· ꝙ mus non
potat et ſi potauerit moritur· Tūc
em̄ delectatio peccati potat· qn̄do
ī eā ↄſentit· Ps̄· Intrauit ſicut aq̄
in interiora eius· a tūc aīa occidit
qꝛ peccatū cū ↄſūmatū fuerit gn̄at
mortē· Item delectatio eſt cauſa
mortis anime· ſicut dulcedo mellis
eſt cauſa mortis vrſi · Namqꝫ vr
ſus aliquando altiſſimas arbores
ſcādit et fructus et mel ibi querit
et ſepe dum eſurit ad eundem locū
redit· Vn̄de venator circa pedē ar
boris fudes atqꝫ palos acutiſſimos
vn̄diqꝫ circumcingit et ante aper
turam vnde exit mel malleum pon
derōſuꝫ cū fune ſuſpendit· veniens

ergo vrſus eſuriens et mel de arbo
re trahere cupiens per malleuz im
peditur· tunc ille malleum a ſe abij
cit·ſed quãto fortius eum pellit·tã
to grauius rediens caput eius per
cutit· et ſic tam diu fit quouſq͡ʒ ex
frequenti ictu caput eius debile de
ficit·cadens ẽgo ſuper palos ruit·
et ſic ꝓpria ſtulticia ſe occidit·Sil͠r
dum homo dulcedinez ſiue delecta
tionez peccati querit·malleus diui
ſermonis de quo Iẽ·xxiij·Verba
mea quaſi malleus conterens pe
tras·peccatum ipſuz prohibens ei
reſiſtit·quẽ dum peccator abijcit a
a ſe proicit·ſm illud·Pſ̃·Proieci
ſti ſermoẽs meos retrorſũ·in ipm
fortius impingit· et finaliter defici
ens in peccatuz ruit qd ad eternũ
interitum trahit·

Caplm·xxxvi·

Deſideria cordis bona tunc
habent efficaciã et pducũt
ad bona opa quando ſunt
caritatẽ informata·Boues eniz il
le ſunt excellentes ad opeã que ha
bent cornua lata· nigri vero et p
ua cornua habentes reputãtur ad
opus inhertes·Quaſi eniz cornua
capitis ſunt deſideria mentis q̃ tũc
dilatantur qñdo caritate informã
tur·et tũc tales boues.i.huiuſmoi
homines excellenter opantur·q͡ʒ a
mor dei nũq͡ʒ eſt ocioſus·opatur e
nim magna ſi eſt Gre·Pſ̃·Place
bit deo ſuper vitulum nouellũ cor
nua producentem·Sed boues nig̃
id eſt homines in peccato obſcuri·
quia caritatis extenſione carent·
habent pua cornua id eſt pua bo
ni deſideria·Et ideo ad bñ operãdũ
pleni ſunt omni inhertia·Vnde in
tale boue deficiente calore caritatis
et habundante frigore iniquitatis
habundat pigricia aratri.i.fructu
oſi opis·ſm illud Prouẽ·xx·ꝓpẽ
frigus piger arare noluit·

Caplm·xxxvij·

Detractor aſſimilatur ſerpẽti
Primo q͡ʒ ſerpẽs ſilenter
morſum infigit· ſicut dicit
de dypſa · q͡ʒ prius occidit q̃ ſẽtia
tur·neq͡ʒ triſticiã morituro inducit
Talis eſt detractor occultus Eccĩs·
x·Si mordeat ſerpens ĩ ſilẽtio·ita
nichil minus habet qui occulte de
trahit Scdo q͡ʒ ſerpens non recte ſʒ
tortuoſe incedit Vñ ſm Pſi·dr̃ur
anguis· quaſi anguloſus q̃a nũq͡ʒ
incedit recte· et talis eſt detractor
fraudulentus qui incipit a ↄmẽda
tione vt non recte credatur ex odi
o dicere·ſed poſt recõmendationẽ
retorquetur ad vituperationem·
Tercio quia ſerpens terram ↄme
dit··Sunt enim quidam ſerpẽtes
qui latitãt in cauernis et lingunt
puluerem et ſugũt terre humorez
vt dicit Plinius·Talis eſt detrac
tor ĩſidioſus et maliuolus qui acti
bus alioꝝ inſidiatur latenter·et
ſolum illud qd videt terrenum id
eſt vile vel deſpectũ ↄmedit.i.mor
dendo et detrahendo dicit·bõ aũt
ſiqua nouit occultando ſupprimit·
Yſa·lxv·Serpenti puluis pãis ei9

Caplm·xxxviij·

Deuoti homines quãto ma
gis a ſe remouent delecta
bilia carnis ·tanto magis
proficiunt in bonitate et ſapore m̃
tis·Nam animalia naturaliter hu
mida ſũt meliora et magis ſapida
quanto magis ſunt a lacte remota
ſicut patet in carnibus porcinis·
Sic multis lacrimis humidi id ẽ ho
mines deuoti quanto plus a lacte
ipi9 carnalis dulcedinis elongant

tanto magis in sapore mentis consolationis augmentatur. Ps. Renuit consolari anima mea scilicet in carnalibus et ideo sequitur. Memor fui dei et delectatus sum. Ysa. xxviij. Quem docebit scientiam et quem intelligere faciet auditum. ablactatos a lacte auulsos ab vberibus etc.

Capitulum. xxxix.

Dyabolus assimilatur draconi. de quo. Ps. draco iste quem formasti ad illudendum ei. Nam draco habet malum sibilum quia sibilando flatum contagiosum emittit et aerem inficit et sic morbum pestilentem gignit. Sic dyabolus habet malum sibilum. i. malam suggestionem quam immittendo cor inficit et morbum pestilentem peccati per delectationem inducit. Item draco habet malum morsum. Dicit enim Arist. quod cum morsus draconis sit venenosus et malus pisces qui ab eo mordentur subito moriuntur. Iste morsus draconis id est demonis est in consensu peccati in quo mox anima moritur. Item dyabolus est similis serpenti qui timet hominem nudum et insilit in vestitum. sic dyabolus timet hominem pauperem temporalium contemptorem. et illaqueat hominem diuitem temporalium possessorem. Apos. i. Thy. vi. Qui volunt diuites fieri incidunt in temptationem et in laqueum dyaboli. Item dyabolus assimilatur colubro. primo quia vmbram colit. Vnde dicitur coluber quasi colens vmbram. i. corda vmbrosa et obscura peccatis. vel vmbras. i. mentes in peccatis sopitas quia vmbra sompnum inducit. Job. xl. In vmbra dormit Item coluber fugit ceruam. et dyabolus fugit animam sollicitam in operibus bonis. diligit enim mentem ociosam et odit sollicitam que in cerua significatur quod est ad currendum expedita. Item quia coluber leonem occidit et dyabolus inimicit hominem superbum. quia superbia est proprium eius iaculum. Item quia rutam odit. i. penitentiam amaram Item quia pellem deponit. i. apparentem nequiciam. et hoc est quando transfigurat se in angelum lucis. Item quia nemora et concauitates arborum diligit. Nemora enim sunt corda studijs rationabilibus destituta et bestialibus desiderijs plena. Nam nemora sunt habitacula non hominum sed bestiarum. Concauitates autem arborum sunt ipse mentes hominum virtutibus vacue quas dyabolus multum diligit. Item lac libentissime bibit. i. dulcedinem carnis vel peccati ad sumendum auide inducit. Item quia cauda ledit. i. in fine subuertit. In principio enim blande et astute ingreditur. Prouer. xxiii. Ingreditur blande et in nouissimo mordebit vt coluber. Item venenum fundit scilicet peccati. Item quia canes fugit. i. predicatores quia eius nequiciam detegunt. Vnde ab audiendis predicatoribus multos retrahit Item quia muscas comedit. quia dyabolus pascitur cogitationibus immundis Item puluerem lingit quia auaros demulcet et in malis lucris eis prosperitatem tribuit. Item dyabolus maxime insidiatur fini hominis. quia si in fine hominem decipit animam et corpus occidit Vnde assimilatur cerasti serpenti qui in semitis insidiose manens insidiatur equiti. vt mordeat vngulam equi. Nam sicut dicit glosa sup. Genesim. Cerastes est serpens reguli tante perniciei quia si eius venenum tantum vngulam equi tangat. equum et equitem subito perimit. Hic ergo est dyabolus qui occultis modis insidiatur homini. Est homo similis equiti cuius equus est corpus

Seſſor autem ſpūs· vngula autē
que eſt finis corpis ſigt diē mortis
In quo ſi pt dyabolꝰ venenū neqci
e ſue īmittere· et equū.i.corpus a
equitē.i.animā ad eternū interitū
inducit· Gen̄· xlix· Ceraſtes in ſe
mita mordēs vngulā eq̄ vt cadat
aſcenſor eius retro Itē dyaboli ne
quiſſima voluntas niſi refrenaretur
p dinā potētiam et ꝓuidētiā hoīes
non poſſent euadere Eſt em̄ dyabo
lus ſimilis cuidā beſtiole que dicit̄
eſſe apud ethyopes oībus mēbris
iners et caput pregraue hn̄s ſēper
illud inclinatū ad terrā deferēs·
deo hoībus prouidente· qꝛ cū oēs
q̄ vidēt eiꝰ oculos mox exſpirēt· ſi
caput eleuatū ferret oīs occidēt
Hec beſtiola dyabolus eſt cuiꝰ mē
bra ſunt omnes īiqui· quos dya
bolꝰ omnes inhertes reddit ad mo
tū bonoꝝ operū Caput eius.i.mēs
pregrauata eſt mltiplici iniq̄tate·
Vn̄ ipſū caput ſemper defert incli
natū ad terram· qꝛ ad hoc eiꝰ ſtudi
um et tota eiꝰ ꝯtemplatio tēdit vt
electoꝝ aīas a ſupernis trahat et
ad infima mergat· Vl̄ dīna proui
dentia caput deflexū portat· qꝛ ſcꝫ
ꝯtra homines non tantum erigere
permittitur caput q̄ꝫtū optat Vn̄
licet afflictionem iuſtorum ſemper
velit· tamen ſi a deo poteſtatē nō
accipit· ad temptationis articulū
nullatenus ꝯualeſcit· Nam ita ſub
tiles ſunt oculi eius et venenoſi .i.
malicioſi eius ꝯceptus et aſtucie cō
tra homines qꝫ nullus ab eo euade
ret· ſi circūducendi eos.i.libere ex
ſequēdi ptātem prout vellet hrēt
Itē dyabolus aſſilatur lupo · Pri
mo ratione nominis· Dicitur enim
lupus quaſi leo pes vt dicit Yſido
rus· eo qꝫ quaſi leonis pedibus ſit
ei virtus Vnde quicquid pede pſſe

rit non viuit· Pedes igitur dyabō
li ſunt delectatiōes peccati· per q̄s
in hominem ingreditur· in quibꝫ ē
tāte virtutis vt ſi eis mentem con
ſētientem preſſerit eā finaliter oc
cidit· Proū .i. Pedes illorū ad ma
lum currunt· Secūdo ratione frau
dis Legitur eniꝫ qꝫ lupus aliquan
do voces emittit quaſi hominis·
aliquando latratum canum fingit
vt ſic paſtoēs et oues decipiat Sic
aliquando dyabolꝰ aliquā ſugge
ſtionē īmittit· que habet aliquam
ſpeciē boni vt ſic homines fallat· ij
Cori· xi· Sathanas trāſſigurat ſe ī
angelū lucis· Tunc enim in āgelū
lucis ſe tranſfigurat quādo videt̄
ea ſuggēre q̄ boni angeli ꝯſueuerīt
perſuadere· Dicit enim Ariſtotī· qꝫ
in india eſt quidam lupus qui ha
bet facieꝫ hominis et caudam ſcor
pionis· Nam dyabolus qui a prin
cipio quaſi rationabilia ſuggerit ī
fraude poſtea venenum infundit·
Iteꝫ lupus vt capras capere poſſit
ſub folijs ſe abſcondit· et magis a
ſtucia qꝫ potentia eas vincit Sic dy
abolus decipit ſe abſcondendo ſub
folijs id eſt ſub apparentia bonorū
Eſt eniꝫ verſipellis malitijs plenꝰ·
ſicut in ethiopia dicuntur eſſe lu
pi ita varij vt nullus eis color deeſ
ſe videatur· ita nec deeſt dyabolo
aliqua via fraudis · Tercio rati
one tirannidis· quia dyabolꝰ for
tius temptat homineꝫ quan̄do ma
gis videt eum aduerſitatibus fati
gatum · Legitur enim qꝫ lupus
quando ad ouile vadit contra ven
tum pergit ne canes eius odorem
ſentiant· Per ventūꝫ autem intel
ligitur aduerſitas · Vnde dyabolꝰ
contra ventum vadit· quando ho
minem in aduerſitate exiſtentē ite
rū tēptādo inuadit Sepe em̄ iuſticia

dei permittente homini tribulato ex
ablatione substantie. addit afflicti
tionem in corpore et deinde tēptati
onem in mēte vt sic ad ipatientiaz
et desperationem inducat. sicut pa
tet i Job. cui primo res abstulit.
deinde filios extinxit. deinde graui
vlcere percussit. tādem per vxorez
et amicos graues temptationes i cor
eius imisit. Sed ille eum superauit
in omnibus. Et nota q dyabolus
pl9 temptat et persequitur iustos
q̄ peccatores Dicit em̄ phisiologus
q lupus non venatur circa locum
vbi nutrit catulos suos sed vena
tur a remotis Quasi autē loca vbi
n utriuntur catuli eoꝝ lupoꝝ sunt
maloꝝ corda. i quibus nutriunt
delectationes et affectiones pecca
torum. ibi ergo dyabolus non vena
tur q tales dyabol9 tēptare nō co
natur. Grego. Illos dyabol9 pul
sare negligit quos q̄eto iure possi
dere se sentit. sed quasi loca ab ipo
remota sunt iustoꝝ corda qui scz
ei otradicūt et ideo precipue tales
dyabolus persequtur et molestat.
Grego. Hostis noster nos in hac
vita positos qn̄to magis sibi rebel
lare ↄspicit tāto amplius expūgna
re otendit Quarto ratione delecta
tionis ludi q lup9 valde diligit lu
dere vt dicit Plinius. et ideo si pt
rapere puerum cū eo ludit et poste
a eū ↄmedit Qualiter aūt dyabol9
cum peccatore ludit ostēdit. Gre.
in Pasto. dicens dyabol9 facta a
lioꝝ mō grauiora. mō nichil eē qd
perpetratū ē. mō misericordē deum
loqtur. mō adhuc tpus subsequēs
ad penitentiam pollicetur. v tādum
per hoc mēs decepta ducitur ab in
tentione penitentie suspendatur.
Prouerb. xiiij. Stultis illudit pec
catuz. i. dyabolus qui est causa pec
cati. Postq̄ āt cū peccatore luserit
eum ↄmedit. Ambrosi9 in sermoē
Dyabol9 nō diligit filios suos sed
odit. sic em̄ eos amat vt perdat.
sicut amat gluto morsellum vt cō
medat. Quinto ratione fortitudis
Nam lupus habet magnā fortitu
dinez in capite et in collo. intestia
autez habet debilia scz q tota vis
dyaboli ē in pricipio tēptationis.
q si i principio sibi resistitur poste
a debilis efficitur. Dicit Ambrosi9
q hō vocem perdit si lup9 eū p̄mo
viderit. s si homo lupū ante ↄspex
erit audaciam perdit et caudaz de
ponit. Tunc lupus. i. dyabolus ho
minem videndo p̄uenit. quādo eū
in principio non resistentē ↄspicit
Sed extra tūc homo lupū p̄us cer
nit cū se armat et p̄parat ad repel
lendum teptationis principium.
Nam postea dyabolus pdit audaci
am et caudam deponit qn̄ tempta
re dimittit. et ad finem intentum
ipsā tēptationē nō ptrahit. Cris.
sup Mat. In p̄mis grauis et intole
rabil ē ipet9 dyaboli. quē si qs for
titer sustinuerit i scdo inueiet ifir
miorē. qn̄to em̄ pl9 repercuss9 fue
rit tāto magis refrigescit. Sexto ra
tione breuitatis tpis. Nā legit i li
bro de aialib9 q qn̄ lup9 senescit
q nō pt p̄dai vadit de nocte iuxta
ciuitates et isidiat hoib3 Sic dyabo
l9 sciēs tp9 suum eē breue iā de ho
minib3 bestialib3 n̄ curat. s bōs de
uorare festinat. Ysido. de sūmo bo
no Tūc otra eū quē possidet dyabo
l9 acri9 seuit. qn̄ se diuina vtute ab
eo expellēdū ↄgnoscit. Apoc. xij.
Ve terre et mari q venit ad vos dya
bol9 hñs irā magnā Septio ratioē
formidis Lup9 em̄ mltū formidat
ignē. vt dicit Homer9 Itē lapides
mltū timet Sic dyabol9 mltū tim3

igneam orationem.i.feruidam· et
lapides.i.elemosinas· Unde dicit̄
q̄ si quis duos lapides simul collise
rit lupus audaciam perdit· Duo la
pides sūt duplex elemosina scilic3
corporalis et spūalis· et si vtraq3 fi
at est dyabolo valde formidabilis
Itē dyabolus decipit hominē sicut
vulpes decipit taxū· Nā taxus vul
pem odit.sed videns vulpes q̄ eū
expugnare non possit ꝓpter ipsius
duritiā pellis fugā capit· et dū tax
us predam querit vulpes eius la
tibulū intrās et imundicijs vrine
et alijs taxi lectū inficit· cuius feto
re taxus nō ferēs inde recedit et a
liā foueā sibi querit· Vulpes ergo
q̄ ē aīal fraudulentū aduersariū3
callidū figt· Taxus aūt hoīem bo
num sed incautum· quē dyabolus
temptando impetens cum vid3 ꝓpt̄
ipsius constantiam se ī nullo posse
proficere fugit· quia sc3 ad tēpus
ei temptationes subtrahit· Dumq3
illius animus incauta securitate ī
t̄na cura dimissa circa exteriora se
occupat· fraudulētus aduersari9
interiorem ꝯsciencie lectū alicuius
peccati imundicia vix eo perpendē
te commaculat Ex cui9 ille fetore ꝉ
displicencia cum perpēdit intdum
pre impatiētia vel desperatione q̄
dam etiam bonum ipsum dimittit
qd̄ icepat· Itē dyaboli manū non
potest homo effugere· q̄ diu n̄ abij
cit a se peccatū vel mundi affectu3
Cuius exēplum apparet in boue sil
uestri· Dicit enim Arist· q̄ est q̄da3
species boum siluestrium qui hn̄t
magnitudinē tauri· qui cū vid3 q̄
de manu venatoris vel canū euadē
non possit· ꝓicit ex se stercus per q̄
tuor passus· dūq3 canes stercus odo
rāt· et circa odorē huius detinent̄
bestia ab eis fugiēdo elongatur et
euadit Tāq̄ venatores demōes sūt
quoꝝ canes eoꝝ sunt fallaces tēp
tationes siue mordaces persecutio
nes· a qbus aīa nō euaderet n̄ ster
cus ex se.i. imūdiciā pecī abijceret
p q̄tuor pass9· prim9 est ī ꝯtritiōe·
scd9 ī ꝯfessione· tercius in satisfac
tione· quartus āt in pseuerantie ꝯ
tinuatione Vel stercus est gloria ꝉ
prosperitas tpaliū rerū· de qbus
Ap9· dixit· Omnia arbitror vt ster
cora.i. Mach· ij· A gloria viri pecō
ris ne timueritis· quia gloria eius
stercus et vermis ē Hāc deb3 homo
abijcere per q̄tuor passus· prim9 ē
si habitā dimittit· scd9 ē si n̄ hitam
non querit· t̄cius si oblatam r̄spu
it· q̄rtus si corde ꝯtempnit· et talis
dyaboli manus liber et secur9 effu
git· Itē dyabol9 insidiat̄ hoībus
sicut cattus murib9· Nā caute insi
diatur eis et in abscōdito inuadit
Cūq3 ipse cattus murē ceperit pri9
cū eo ludit· postea occidit et ꝯmedit
Sic dyabol9 astute hominē obseruat
sc3 vt videat ī qua dispositione fa
cilius possit eū decipere et cape· in
obscuro eū inuadit occultādo sci3
ei ī tēptatione omē illud qd̄ retra
here posset a peccato· et ondendo ꝉ
suggerēdo solū illd̄ qd̄ delectet et
placeat Vel in obscuro inuadit qn̄
do tēptat sub specie boni· et cum
hoīem p ꝯsensū cepit ludit cū eo.i.
illudit ei ostēdēdo peccatū eē leue
et q̄ deus ē misericors· et q̄ ē iposs
bile nō peccare· et q̄ facilit̄ potēit
exiē et peitē et huiusmoi Et postq̄
sic illusit trahēdo ad op9 spūaliter
occidit· et p ꝓuā ꝯsuetudinē ꝯme
dit· sic eū sibi icorpando

Capl̄m· xl·

DIgnitas et infirmitas hoīs
ꝯgnoscitur ex animalibus
brutis· oim enī al'iu3 gn̄a

Ꝓpter vſum hominum ſūt creata·
vt dicūt Phūs et Damaſc· Nam q̄
dam ſunt hōi data ad eſuꝫ vt pecu
des et huiuſmoi · quedam ad mini
ſteriū vt eq̄ et huiuſmoi·quedam
ad ſolatiū vt ſymie et huiuſmodi ·
q̄dā ad exercitium vt homo ſuam
infirmitatem cognoſcat ſicut puli
ces et huiuſmoi·quedā vero ad in
firmitatis remediū vt vipe et tyri
ex q̃bꝫ fit tyriaca · ꝛ ſic de alijs ad
multiplices medicinas Nā illa q̄ vi
dētur aliq̄n noxiora ſunt vtiliora ſi
cut dicit Aſclapiꝰ in libro de occul
tis v̉tutibꝫ m̄broꝝ Patiēs emorroi
des curatur· ſi ſederit ſuper pellem
leonis · Et dicit etiā ꝙ qui corpus
ſuū vnxerit ſepo renū leonis lupꝰ
ab eo fugit · ꝛ ſilr̄ q̄ inungūtur eiꝰ
ſimo · ꝛ ꝯſimiles legūtur v̉tutes de
diuerſis mēbris et ꝑtibus multoꝝ
aīaliū· Apparet ergo hōis dign̄tas
ex eo ꝙ omnibus aīalibus eſt pre
latus · et oīa deſeruiūt vſibꝰ vite
ſue· Sed patꝫ cū dignitate infirmi
tas ex eo ꝙ ſe vidꝫ hō vilioribꝫ in
digē· nec bene poſſe vitā ducere ſi
ne eoꝝ nutrimēto· vel ſine eoꝝ mi
niſterio· vel ſine eoꝝ ſolatio· vl̉ ſine
eoꝝ remedio

¶ Caplm·xli·

Diligere debꝫ homō oīs hō
mines· et pcc̄m odire exē
plo pāthē· q̄ ideo pāthēa a
pan grece q̄d ē totuꝫ latine ē dcā·
quia omnibus animalibus ē aīca·
ſoli dracoī ē inimica· Sic hominibꝰ
debet homo eē amicus ſoli autē pec
cato inimicus Sene· Pacē cū homi
nibus hēbis bellū cū vitijs· Vn̄ ſi
cut Augꝰ dicit ī ſn̄ijs Proſpi· Sic
ſūt diligēdi hoīes vt eoꝝ nō diligā
tur errores Aliđ ē eñ amarē q̄d ſūt
Aliud odiſſe q̄d faciūt·

¶ Capitulum·xlij·

Doctrinas ſcōꝝ debēmꝰ di
ligent̉ querere· et in eis de
lectari et īmorari· Nā ona
ger ī mōtibus altis virētes herbas
querit· quas cū īuenerit p̄ gaudio
ſtatī rugit· et ꝙ̄ diu virētia g̃mia
inueīt ibi· a loco niſi pulſus nō re
cedit· Quod āt ſūt mōtes alti niſi
doctores ſcī ? quorū virētes herbe
ſunt g̃tioſe doctrine· Ipſi enim ſūt
montes ꝑ eminētiā vite· Alti ꝑ cō
templationē ſapiētie· herbiferi per
refectionē doctrine· q̄ꝛ doctrinaꝝ
ſuaꝝ pabulo velut herbaꝝ feno ꝓx
imoꝝ aīas paſcūt Has herbas que
rūt onagri· i· ſimplices et deuoti vi
ri· et cū eas inueniūt gaudētes et
exultātes mugitu alijs produt· qꝛ
ad ſcāꝝ doctrīaꝝ ſtudia etiā alios
ꝓuocāt et attrēhūt· et ꝙ̄ diu inue
niunt pabula que mentem recreā
do reficiunt ab eis non diſcedunt
Vel virides herbe montiuꝫ ſunt v̉
tutes et exempla perfectorum viro
rum · que onagri id eſt imperfecti
viri querunt inueſtigando· inueī
unt imitando· produnt predican
do· et immorantur continuando·
Apoꝰ ·i· Corinthe · duodecio· Emu
lamini cariſmata meliora · Item
doctoris publici vel prelati officiuꝫ
aſſumere et appetere non debet il
le qui virtutibus caret · vel in eis
ſolidatus non eſt· Cerui enim ꝙ̄
diu carent cornibus vel non habēt
illa adhuc ſolidata non procedunt
in publicum· Vnde non de die ſed
de nocte vadunt ad paſcua· de die
autem exponunt ea ad ſolem vt
indurentur· et cum tunc illa indu
rata eſſe cognoſcant· ad pabula
in aperto procedunt· Qui ergo ca
rē ſe ſentiunt cornibus virtutum
quomodo exire audeant ad publi
ce doctrine pabulum miniſtrādū ?

Qui autem adhuc imp̄fecti et ibe cilles ſūt · oportet q̄ calore ſolis .i. feruore diuini amoris ſolidetur et ro borentur · et cū per virtutū ſp̄ualium robur fuerint ſolidati tunc ad pabulum procedere poſſunt ſp̄ual documenti · Abacuc · iii · Splendor eius vt lux erit cornua in manib9 eius · Debent enī in ſcō doctore ſimul apparere ſplēdor doctrīe · lux ſcientie · et exempla vite · Cornua enim ſunt virtutes que tūc ī manibus geruntur quādo operibꝫ oſtēduntur

Capitulum · xliii ·

Doloſus homo aſſimilatur migali · q̄d ē vnū puū aīal ad modum muſtele et eſt aīal doloſum Vn̄ aliquādo māſuetuꝫ ſe fingit cū aliquē appropinquare viderit · ſed mox in eū inſilit et venenū infundit · Sic multi doloſi hoīes et p̄ditores faciunt fingētes ſe amicos vel pacificos cum nō ſint et obſeruantes tp9 in quo nocere poſſunt · Eccli · xi · Multe inſidie ſūt doloſi · Itē doloſus aſſilat̄ vulpi · q̄r vulpes eſt animal fraudulentum deceptionis aſſuetum · et nūq̄ rectis ſed tortuoſis icedit anfractibus · Et ideo d̄r · vulpes quaſi volubilis pedibus Item dum eſcā non capit mortuam ſe fingit · et ſic aues deſcendentes ad cadauer rapit et comedit · vt dicit Yſidor9 Item pellem habet piloſam et caudam magnam quā dū canis capē putat os eius pilis impletur Et dicit Plinius q̄ quādo mltum artatur a canibus caudā iter crura recolligit et vrinam inter pilos caude emittit quā ſup aſpergit cuius fetorem non ferens canis aliquantulum ei cedit · que omnia inueniuntur in doloſis · Nā doloſi quidaꝫ ſunt qui fraudibus et deceptioib9 aſſueti nūq̄ recte et ſimplicit̄ incedunt · ſed ſemper malitioſis vijs alios inuoluere et decipere querunt Itē quidā ypocrite mortuos ſe fingūt vt alij magis adhereant et credāt · et ſic aliq̄d t̄pale comodū ab eis obtineāt · et etiā habēt pellē piloſam .i. penitētie apparētiā magnaꝫ ſed poſt ſe trahunt caudam .i. finaleꝫ intentionem ſiue operationem aliquam pilis id eſt inſidijs ſiue deceptionibus plenam · Si qui auteꝫ eos comprehendere conent̄ reſpergunt eos vrina id eſt fetore infamie infamando eos q̄ ipſos ex inuidia perſequuntur Sicut quandoq̄ quidam deceptores ypocrite vel heretici de religioſis vel inquiſitoribꝫ quando volunt eos cognoſcere vl̄ detegere dicunt ſecularibus q̄ fiat ex inuidia · propter q̄d canes id ē predicatores aliquando eis cedūt notam metuentes · Mathei · viii · Vulpes foueas habent id eſt ypocrite vel heretici p̄fundas aſtucias h̄ bus ſuam nequiciam abſcondunt

Capitulū · xliiii ·

Domum mentis ſue debet homo ſollicite edificare · et vite ſue finem ſepius conſiderare · exemplo ſcilicet caſtorum qui ſubtilitate multa habitacula ſibi parant · Nam de lignis que dentibus precidunt in extremis aquatum rupibus faciunt domos ſuas bicameratas vl̄ tricameratas per ſolaria diſtincta · et aqua creſcente ſuperiora loca inhabitant · et ſed decreſcente in parte inferiori ſe locant · et per quoddaꝫ foramen ex induſtria p̄paratū ī quolibet ſolāio caudam que eſt piſcee nature mittunt in aquam q̄r extra aquaꝫ diu ſine corruptione n̄ viueret · Sic hō

quilibet debet anime ſue habitacu
lum de lignis.i. de operibus ſolidis
virtutū ſolerẽ edificare. ſed ĩ rupi
bus aquaꝝ.i. in ſtudijs ſcr̄pturarū
edificatur domus ſapiētie. et hec
eſt bicamerata. qꝛ ſcȝ dꝫ eſſe pra
ctica et ſpeculatiua.i.actiua et con
tēplatiua. vel in rupibus aquaruȝ
.i. in ↄpunctionibus lacrimarū. edi
ficatur domus penitentie. ⁊ hec do
mus ē tricamerata. quia tres peni
tētie partes ſūt. ſcȝ ↄtᷓo ↄfeſſio ⁊
ſatiſfactio. Creſcēte aũt aq̄ ſapiētie
eleuatur aīa in ſuperioꝝ ↄtemplati
onē. vel quāto pl⁹ creſcit aq̄ ↄpun
ctionis ł tribulatioīs tāto plus aſcē
dit aīa ad perfectionē puritatis et
virtutis. et quanto plus decreſcit
tāto plus ĩferi⁹ cadit. Itē creſcen
te aqua tribulationis dꝫ aīa ad ſu
periora ſcādere orādo. Decreſcēte
vero tribulationis inundatione dꝫ
ad inferiora ſe trahẽ ſeipſā in humi
litate ſeruādo. ſēper vel ſepe p fora
men mentis dꝫ caudā in aquā mit
tere.i. finē vite ſue ſapienẽ ↄſidera
re. Nam per aquā ſapiētiā. p cau
dā vero finē accipimus vite. Vnde
ille caudam in aquā mittit. q̄ fineȝ
vite ſue ſapienẽ attēdit. Sic enim
preſeruatur a peccati corruptione
ſm illud. Eccī. vij. Memorare no
uiſſima tua et in eternū nō peccab
Nota ꝙ dom⁹ dei multiplicẽ acci
pit. Primo mō tota mūdi machina
Iuxta illud Baruth. iij. O iſrł ꝙ̄
magna ē dom⁹ dei. Scđo modo ce
leſtis patrie aula. Pſ. Letatus ſū
ĩ hys que dicta ſunt michi ĩ domū
dn̄i ibimus. Tercio modo domus
deo dicata. Yſa. lvi. Dom⁹ mea do
m⁹ oratioīs vocabiẽ. Quarto mō
cui⁹libȝ viri iuſti aīa. vt hic Heb.
iij. Que dom⁹ ſumus nos. Quinto
mō militās eccīa. Thi. iij. In mag
domo nō ſolū ſūt vaſa aurea ⁊c.
Sexto mō Virgo btā. Pſ. Domuȝ
tuam dn̄e decet ſcitudo. Septimo
Caro a verbo aſſūpta. Prouẽ. ix.
Sapientia edificauit ſibi domū.

Caplm. xlv.

Dure mētes non emēdanẽ flagellis Vn̄ ſūt ſiles coco drillo. Nā tāta duritia eſt
cocodrilli vt quis fortiū lapidum
ictus in tergo recipiat michil curāt
Talis fuit Pharao cuius cor ita ĩ
duratū erat. vt p multas plagas
nollet dimittere populum. Sic pec
cator durus multis flagellis flagel
latus non dimittit peccatum. et de
tali duro corde dicit. Bern̄. in prio
li. de ↄſideratione Cor durū ipſuȝ ē
qđ nec ↄpūctiōe ſcīdiẽ. nec pieta
te mollitẽ. nec mouetẽ p̄cibȝ. minis
non cedit. flagellis indurautur Ing̃
tum eſt ad beneficia. infidum ad ↄ
ſilia. ſeuum ad iudicia. inuerecun
dum ad turpia. impauidum ad pe
ricula. ĩhumanum ad humana. te
merarium ad diuina. preteritoruȝ
obliuiſcens. preſentiuȝ negligēs.
futura non prouidens. Ipſum eſt
cui preteritorum preter ſolas iniu
rias michil omnino non preterit.
preſentium omnino michil non pe
rit. futuroruȝ nulla niſi forte ad vl
ciſcendum proſpectio eſt

Caplm. xlvi.

Electi aſſimilantur ouibus Primo propter innocen tiam. Quis enim eſt aīal ĩ
nocens id eſt nulli nocumentum ĩ
ferens. Et hinc eſt ꝙ nullā natura
dedit ei armaturam. quia nec cor
nua ad feriendum. nec vngues ad
ſcindenduȝ. nec dentes ad morden
dū. licet vocēẽ bidētes qꝛ cū duobȝ
dētibȝ naſci dicuẽ. Sed dētes eaꝝ n̄

ſunt ad mordendum ſ3 ad paſcēdū
Hec innocētia ꝯpetit electis dei · q̄
nichil faciunt · vñ alijs nocere intē
dāt · vñ dr̄ · ij · Re · xxiij · Jſti q̄ oues
ſūt q̄d fecerūt · q̄ſi dicat Jſti q̄ ino
cētes ſūt ī ſeipſis q̄d fecerīt ſcʒ ma
li alijs · vt ſic notet̄ ī eis duplex in
nocentia ſcʒ reſpectu ſui et reſpcū
ꝓximi · Aug9 · Vera innocentia ē
que nec ſibi nec alijs nocet · Scd̄o
ꝓpter patiētiā · Ps̄ · Propt̄ te mor
tificamur tota die eſtimati ſumus
ſicut oues occiſionis Vbi patientia
ſcōꝝ p̄mo ꝯmendatur ex cauſa q2
ꝓpter te ſcʒ deū nō ꝓpter furtū vel
hōicid iūm · Ps̄ · Propt̄ te ſuſtinui
oꝓprobriū · Scd̄o ex pena q2 morti
ficamur ſcʒ a nob̄ ipſis p penitēti
am · tota die .i. p totā vitā · Apo9 ·
.i. Cori · xv · Cottidie morior ſcʒ vi
tijs Jtē ab alijs eſtimati ſum9 ſicut
oues occiſionis .i. digni occiſione ·
Et vere vt oues erant ſcī marties
dum occidebātur ſcʒ ſequētes illū
de quo dictū ē · Yſa · liij · Quaſi o
uis ad occiſionē ducet̄ · que ſcʒ mā
ſuete vadit et ſine rebellione ſe oc
cidi permittit · Tercio ꝓpt̄ habūdā
tiam · ſcd̄ʒ illud · Ps̄ · Oues eorum
fetoſe hūdātes ī egreſſibʒ ſuis Ecce
enī oues hūdant ī fetibʒ et in egreſ
ſibus .i. ī lacte q̄d egredit̄ ab vb e
ribus eaꝝ · Jtē q̄ habūdant in bonis
velleribus · de quib9 · Job · De velle
ribʒ ouiū meaꝝ calefact9 ē ſcilicʒ
paup · Sic electi dei habūdant ī fe
tibus .i. ī meritis et vberibʒ .i. in do
ctrinis et velleribʒ .i. ī exēplis l' ele
moſinis · Et nota q̄ q̄tuor ſūt que
faciūt ipſas oues in fetibus habū
dare ſcʒ · ventus · potus · paſt9 · et
mot9 · Vētus q̄dem q2 ſicut dicit ·
Ariſto · Si oues impregnātur v̄ſus
ventūʒ ſeptētrionalēʒ · pariūt ma
res · ſi autem verſus meridionalēʒ
feminas · Per vētum ſeteptriona
lē intellige inſpirationē grē ſepti
formis · que notat̄ p ſeptētrionēʒ
Vbi etiaʒ · vij · ſtelle · ſūt circa polū
deſignātes · vij · dona ſpūs ſcī · et
hic ē vētus q̄ facit electos dei pere
fetus maſculos .i. opa v̄tuoſa · Sed
per meridionalē vētū calidū intelli
ge iſlāmationem ſpūs maligni q̄
facit parē feminas .i. opa vitioſa ꝛ
defectiua · Scd̄m ē pot9 · q2 idē · Ari
ſto · dicit q̄ oues īpinguant̄ biben
do aquā · Vñ dāt eis ꝯmedere ſalē
vt magis ſitiāt et pl9 bibāt · Hec ē
aqua ſapientie ſalutaris quā potā
tes electi dei et ſcī facit eos habun
dare fetibus bonorū operū · Apo9 ·
Col .i. Fructificātes et creſcētes in
ſciētia dei · Terciū eſt paſt9 · Nam
paſt9 p̄cipue in fine diei iuuat eas
ad generādū ʒ · et etiā motus q̄d ē
quartū iuuamētū · et ſic cib9 et pa
ſt9 lacrimaꝝ · de quo · Ps̄ · Cibabis
nos pane lacrimarū ꝛc̄ · et motus
obedientie vel caritatis etiā ſūt ſā
ctis cauſa fecūditatis meritorū Jtē
ſcī habūdāt ī lacte doctrine · ī quo
lacte · ſcd̄ʒ · Cōſtā · ē t̄plex ſb̄ſtātia
ſcʒ ſeroſa butiroſa et caſeoſa · pri
ma ſcʒ aquoſa l' ſeroſa ē mūdifica
tiua ꝛ ſubtiliatiua · ſecūda butiroſa
vl' vnctuoſa ē mollificatīa et exten
ſiua et extſiua · t̄cia caſeoſa ē groſ
ſa et opilatiua · Sic doctrina ouiū
xp̄i ē ſb̄tiliatiua q̄n loquūtur ſapi
ētibʒ · ē mollificatiua .i. ꝯpūctiua ꝛ
ī bonū extēſiua ꝛ a malo exterſiua
q̄n loqunt̄ ꝓficiētibʒ · Eſt āt groſſa
et opilatiua .i. malarū viaꝝ clauſi
ua ſiue r̄ſtrictīa q̄n locūt̄ īcipiētibʒ
Apo9 .i. Cori · x · Tāq̄ꝫ puul' ī xp̄o
lac vob̄ dedi · Jtē ab ouibʒ xp̄i hñt
vellera diuerſoꝝ coloruʒ .i. exēpla
diuerſaꝝ v̄tutū q̄bʒ aīa veſtitur ꝛ
ōrtur et caleſit ī dino amore · Ouis

Sicut dixit btūs Martin9 doc3 nos seruare dnicū p̄ceptū· q2 cū habeat duas tunicas sc3 coriū et lanā· vnā retinet sibi et aliā dat nō hn̄ti sc3 lanā hōi· Quarto electi dei assi'lant ouib3 ꝑp̄t obedientiā· audiūt enim oues et sequūt sibilū et voce3 pastoris Et viri sc̄i audiūt et sequūtur doctrinā3 et voc̄e xp̄i Joh·x· Oues mee vocē meā audiūt sc3 aure auscultādo corde credēdo et ope implēdo siue obediendo· Ps̄· In auditu auris obediuit michi· Jtē electi dei et sc̄i viri q̄ sūt de familia ei9 a tēptatioib3 demonū nō leduntur· sed reprobi q̄ sunt tanq̄ ꝓgenies adulterina scati ab eis vincunt et venenātur· sic dicit Plini9 q̄ ē q̄dā gēs siue familia cui aspis nō nocet· Vn̄ illi pueros quos de se natos hn̄t suspectos obiciūt aspidi· q̄b9 nō nocet si ad eos spectāt Si aūt adulterini sūt mox eos occidit· Ps̄· Super aspidē et basiliscū āmbulab

Capitulum·xlvij·

Euāgeliste fuerūt xp̄i equi· Nā equi dicti sūt q2 i q̄drigis equātur et pit ꝯponūt Hec quadriga i q̄ sc̄i euāgeliste sūt a sc̄ā ecclia eq̄ti et piter recepti est doctrina siue sc̄ptura q̄tuor euāgelioꝝ· in qua ipsi a xp̄o īstructi nob̄ salutis nostre sb̄sidia portauerūt· Vn̄ Jero9· in ep̄la ad paulinū· Matheus inq̄t marcus lucas et iohannes q̄driga dn̄i a verū cherubin q̄d interpretatur sc̄ie plenitudo p totum corpus oculati sunt ac̄· Jtem caballi xp̄i ipsi fuerūt· q2 caballus a cauo pede est dc̄us eo q̄ p̄ssa vngula terram cauat· vt dicit Ysid· Hec cauitas pedis siue terre cauatio euacuatio e st terreī amoris· q2 omnia ꝑpter xp̄m ꝯtempserūt et ipsum pauperem secuti sunt· Mat· xix· Ecce nos reliquimus omnia et secuti sum9 te ac̄· Jtem ipsi fuerūt sonipedes xp̄i Dicūtur enim sonipedes eo q̄ pedibus sonāt· Nam ipsi sonuerunt predicādo non tātū sono verboꝝ· sed etiā gressu operuꝫ· vel pedibus sonabāt q̄n de loco ad locū discurrēdo predicabāt· Ps̄· In omnem terram exiuit sonus eorum ac̄·

Caplm·xlviij·

Excōmunicatio assimilatur morsui canis rabidi· q2 oia animalia morsa a cane rabido efficiuntur rabida et furiosa Et sic omnes pticipantes excōicato in casibus nō ꝯcessis efficiuntur excōmunicati saltē minore excommunicatione Vn̄ excōmunicati ad modū canū de ecclia expellēdi sūt Apoc̄·xxij· Foris canes· et ad modū canis rabidi sunt omnibus euitādi·ij· Thess·iij· Ne ꝯmisceamini cū illo sc3 cū excōmunicato

Caplm·xlix·

Exempla sc̄oꝝ q̄ a grā ceciderūt· et postea resurrexerunt· sūt alijs valde proficua Vnde assimilantur musco· dicitur enim q̄ in montibus indie sūt quidam capoli qui herbis aromaticis pascuntur· in quoruꝫ vnguib3 sunt ꝯcauitates i q̄bus colligūtur humores ad apostema· sed propt̄ motum et discursuꝫ franguntur· et ille humor collectus cū pilosis folliculis abstrahit· et sb̄a illa que infra folliculos ꝯtinet et fume ē odorifera· et inter aromata est maxīe preciosa· et in medelis plurimum virtuosa· vt dicit Diasc· et illd̄ vulgariter vocamus muscum· Quasi aūt capoli sunt quiq3 homines humiles et sollicitj qui quasi aromatis pascūt· q2 frequēt mltis donis

et gratiȷs diuinis replentur· Sed
tamen quandoq; ɔtingit ꝙ in eo
tuȝ vnguibus.i.in ſenſibus ſiue af
fectibus remanent quedā ɔcauita
tes.i.defect⁹ q̃dā ſiue ꝑuitates ad
quedā vitia in q̃bus interduȝ hūo
res .i.affectioēs ex incautela vł ne
gligētia paulatim multiplican tur
in tātum ꝙ generatur ī eis apo ſte
ma alicuius pcci ḡuis ī quo ruere
ꝑmittuntur· ſ; poſtea ꝓpter motuȝ
ɔpunctionis et exercitiū boni opis
ſiue per diſcurſū itne ɔſideratiōis
et ꝑitudinis mētis frāgitur talis
peccati affectus et ī piloſis follicuł
.i.aſperis et afflictis exercitȷs tra
hit a corde· Exēplū autem peniten
tie et humilitatis et pacientie qđ ī
talibꝫ afflictōibus oſtēdunt et imi
tatiōis vite quā faciūt efficit alȷs
muſc⁹ odorifer⁹ per exēplū · Cui⁹
ſcȝ vſus vł per ɔſideratione vel imi
tationem efficitur alȷs medicina·
vel ꝑſeruatiua alȷs iuſtis ſcȝ ad ti
mendū et ſe cuſtodiēdū· ſcđȝ illud
.i.Corinthe·x· Qui ſe exiſtimat ſtaē
videat ne cadat· et peccatorib⁹ ad
ꝑitendū ꝛ ſe corrigēdū· ſicut dixit
beatus Ambro·theodoſio impato
ri qui allegauit ei exemplū dauid
peccātis· ſi inq̄t ſecut⁹ es errātē ſe
quere corrigētem· Itē exemplum
prelati mali extinguit ī ſubdito bo
num ꝓpoſitū Nam cādela extincta
olfacta ab equa pregnāte eā facit
abortire· Tūc enim cādela extigui
tur qñ prelatus aliquis vel doctor
in manifeſtum peccatū labitur· q̃ſi
āt equa pregnās eſt anima bonuȝ
ꝓpoſitum geſtās· que dū peccatuȝ
prelati vel magiſtri ſui imitādo ol
facit bonū qđ ceperat extinguēdo
abortit· ¶ Caplm·l·

Fatūus non eſt ſociandus
ſapienti· vnde preceptum
fuit ·Deut·xxn· Non arabis in
boue et aſino· Per bouē eniȝ ītelli
gitur ſapiēs· ꝑ aſinum ſtultus· ꝑ
arare vero predicatio deſignatur·
aſin⁹ ergo boui in arādo nō ē iun
gendus· qꝛ fatuus ī predicatione
nō eſt ſapiēti ſociandus· ne ſcȝ ex
fatuitatis diſcordia impediatur ſa
pientis gratia·

¶ Caplm·li·

Feruor ſpūs ɔſūmit laſciui
ā carnis· ſicut feruor natu
ralis caloris ɔſūmit pigue
dinem corporis· qđ apparet ī came
lo de quo dicit Cōſtantinus ꝙ aīal
calidiſſimum eſt ex natura et ideo
macilentum eo ꝙ calor ɔſūmit ſan
guis vnctuoſitatē· Similiter calor
caritatis et feruor deuotionis ɔſuīt
viſcoſitatē ſiue lubricitatē luxurie
ꝛ ɔcupiſcētie carnał Eccī ·xxxviiȷ
Vapor ignis ꝑrit carnes .i. feruor
ſpūalis amoris ɔſumit deſideria car
nis· Iaco.i. Exortus eſt ſol cū ardo
re et areſecit fenum.i.carneȝ· Pſa·
·xl· Omnis caro fenum ꝛc·

¶ Capitulum·lȷ·

Ficte penitēs ſimilis eſt bo
traci que rubeta dr̄· genus
rane venenoſe quam dicūt
vetuſtam pellem deponere paſtu q̃
rundaȝ herbarum· venenū aūt ſuū
non deponit ſed cuſtodit· Sic ficte
penitens oſtentatione cuiuſdā ex
terioris ficte penitētie vitam vide
ē mutare vt peccati vetuſtatem de
poſuiſſe credatur· Venenū tamen
retinet interius male voluntatis
et ipſiuȝ ad tēp⁹ tantum occultan
do cuſtodit· Et dr̄ ꝙ rubeta quot
maculis ſub ventre reſpergit· tot
modis venenū ei⁹ noxium dr̄ eſſe·
quia ſcȝ fictus et ypocrita quot in
ſe habet vitiorum malicias tot eti
am habet nocēdi vel fallendi vias

et ideo talē merito spūs scūs fugit
secundū illud. Sap. i. Spūs sanctꝰ
discipline effugiet fictum

Caplm. liii.

Fides ad inuisibilia quedā
nos trahit. que tamen in
tellcūs viatoris non capit
Sunt enim fideles ceruis similes
qui maria transeuntes non visu s
odore tātū terras petunt. Simili
terrā viuentium. i. soliditatē eterno
rum bonoꝝ nos odore quodā fidei
querimꝰ. que tamen in trāsitu hu
ius mūdi positi ꝑut i seipis sūt cer
nere non valemus. vn̄ Apoꝰ. i. Cor
ii. Qd oculus non vidit nec auris
audiuit ⁊c̄. Sed licet iste odor vide
atur debilis tamē est valde suauis
et attractiuꝰ Vn̄ Can̄. i. Trahe me
post te curremus in odore ⁊c̄. Vn̄
et hoc odore btūs Johānes euāgeli
sta attractus legitur deo dixisse i
quadā sua oratione. Odor tuus in
me ɔcupiscētias eternas excitauit

Caplm. liiii.

Filios debere parētibꝫ ob
sequia pietatis impendere
precipue in necessitate gli
res docent. qui insigni pietate ge
nitores suos in senectute nutriēdo
adiuuāt. ⁊ eis alimēta ministrāt.
Erubescant ergo miseri homines q̄
suis parentibus sunt crudeles. qa
dum eis in necessitate deficiunt se
gliribus et muribus crudeliores eē
ostendūt. Ecci. iii. Fili suscipe sene
ctam patris tui

Caplm. lv.

Gratia spūs sancti assimila
tur membro radicali. Nā
sicut dicit Arist. in omni a
nimali est membruꝫ radicale qd ē
principium omnium virtutum na
turaliū et spūalium et hoc est cor l̄
aliquid loco eius. a cuius radice
vt dicit Auicē. incipit animalium
creatio et fortio et figuratio. Hoc
ergo radicale principium est grē
dei donū a quo omnes virtutes ꝓ
cedunt. et dona gratuita quibus
perficitur aīa. Ab hoc principio in
cipit vitutum creatio formatio et
figuratio. Nam creatio virtutum ē
per habituum acquisitionē. quia
virtus vt dicit Phūs ē habitus ele
ctiuus. sed formatio earum est per
caritatis dilectionem. quia caritas
est formatio virtutum. sicut dicit
Ambrosiꝰ. Sed figuratio virtutuꝫ
est per actuū productionē. quia a
ctus ɔfigurantur habitibus a qbꝰ
procedūt. vn̄ in actibus manifesta
tur habitus. sicut res figurata i su
a figura. Sed oīm istoꝝ radicale
principiū ē ipa diuīa grā. Vn̄ Apꝰ.
totū eē suū spūale grē dei attribuit
dicēs. grā dei sū id qd sū. Itē grām
diuā ad suas ɔsolationes non reci
pit homo q̄ diu peccatū in ɔsciētia
gerit. Nā pullꝰ eque qui cū quodā
nigro folliculo in frōte nascitur q̄
diu abscisus n̄ fuerit ad vbera ma
tris n̄ admittit̄. Pullꝰ igit̄ gerens
nigredinē i fronte est homo pecca
tū hn̄s i mēte. qd q̄ diu p pniaꝫ n̄
amouerit. mē ɔtutū grā eū ad ɔso
latiōis sue vbēa n̄ admittit. Sap.
Nichil iqnatū i illa icurrit

Ca. lvi

Gratos eē bnfcorībꝫ exēplū
pantē nos docꝫ. q̄ quis sit
bestia valde seua suis tn̄ bn̄
factoribꝫ nullatenꝰ ē igta. Vn̄ nar
rat̄ de quodā q̄ catulos eiꝰ de qdā
fouea liberauit q̄ pātea eū associ
auit et blandiens ei cauda et facie
vsq̄ extra deserta duxit. Si ergo sic
gta ē bnfactoribꝫ crudeliū feraruꝫ
natura. qn̄to magis decꝫ hoīes qbꝫ
māsuetudo naturalr̄ īē et rationalr̄
ɔfsura. Vn̄ Apꝰ Col. iii. gti estote

Caplm. lvii.

GVloſus homo aſſimilatur
urſo · qꝛ urſ⁹ ſm Ariſtoti·
īdifferenter ꝯmedit ōīa·
vnde pro fructib⁹ aſcendit arboꝛes
et aluearia pro melle ꝯfringit et
cancros ⁊ formicas pro medicina
ꝯmedit Sic guloſus aliquando ſb
ſpecie neceſſitatis · aliqn̄do ex dul
cedine voluptatis · aliquando ſub
protextu īfirmitatis voluptuoſas
delectationes exquirit et accipit ·
Ecc̄i · xxxvi · Omnem eſcam mādu
cabit venter ſcilicet guloſi · Item
guloſus aſſimilatur cocodrillo qui
herbas libenter ꝯmedit inter quas
endros ſerpens puulus qui ei⁹ ini
micus eſt ſe īuoluit · vt dum her
bas carpit ſerpentem traſglutiat ·
qui dum in ventre exiſtit ipſuꝫ oc
cidit et illeſus exit · Sic guloſus ho
mo bōs et ſapidos morſellos libēt
comedit cuꝫ quibus frequenter ve
nenum voluptatis et peccati per de
lectationem tranſglutit qđ mēteꝫ
eius occidit · Item gula perducit
hominem ad luxuriā et īꝯtinētiaꝫ
Nam cerui quando nimis pingues
ſe ſentiunt · latebras querūt quia
nec bene fugere nec curſū ꝯtinuaꝛe
poſſūt · ſed nūc fugiunt nunc ſub
ſiſtunt et retro reſpiciunt · ſic etiaꝫ
piguedo gule querit latebras lux
urie · Et homo etiam gule deditus ī
ꝯtinens effectus nec temptationes
carnis fugere nec curſum penitētie
cōtinuare poteſt · Sed nūc cōſcien
tia punctus fugit id eſt fugere ꝯpo
nit · nunc ſubſiſtit ideſt temptatio
nes exſpectat et ſuſcipit · Nunc re
tro r̄ſpicit · qꝛ ad turpitudinem de
ſiderio vel opere redit · Vitiū itaqꝫ
gule curādum eſt afflictione abſti
nentie · auiditas autē anime irrigā
da eſt lacrimarum ꝯpunctiōe · Nā
ſcđm Yſaac · Carnes pingues ani
malium aſſande ſunt · qꝛ dum aſſan
tur earum humiditas illaudabilis
deſiccatur · ſed ſicce carnes potius
ſunt lixande qꝛ aqua eas tēperat ⁊
humectat · carnes porcine et pecori
ne laudabilis ſunt aſſature · capri
ne vero et bouine meliores ſunt lix
ate · Nam per lixationem ſicce car
nes humectantur · et per aſſationē
humide carnes ſiccātur · Eſt ergo
caro pinguis caro aſſueta delitijs
que ignē aſſanda eſt .i. abſtinentie
afflictione famis ardore ſedanda ·
vt ſic delectatiōes gule ꝯpeſcat af
flictio abſtinentie · Sed quaſi ſicce
carnes ſunt aride .i. indeuote mētes
que tunc bulienti aqua elixantur
quando feruenti et lacrimoſa con
punctione irrigant̄ ❡ Capl'm · lviij ·

HAbentes habundātiam tē
poraliuꝫ · aſſil'antur pigui
bus aīalibus Aīalia nimis
pinguia ſūt ad eſuꝫ peſſima · nocēt
eñ digeſtioni qꝛ ſup cibū natāt et
cibū īflāt ⁊ villos ſtomachi emolli
ūt et lubricitatē ſtōachi īducūt · Vn̄
piguedo nimia ſtomachū diſſoluit
deficiēte v̄tute ꝯtētiua ꝯfortiua et
expulſiua · Ex pinguedīe etiā ſtōa
chus īcendit̄ ſic ignis qn̄ piguedo
in eū ꝓicit̄ Quaſi āt piguedo car
nis ē habūdātia tꝑalis · de q̄ Ps ·
Prodijt q̄i ex adipe īiq̄tas eorum
.i. ex habūdātia et plenitudīe tꝑali
um · Nec ḡ nocet aīe ſic̄ piguedo
ſtomacho · Inducit eñ flāmatiōeꝫ
ſiue elatiōeꝫ ſupbie · molliciē ⁊ lub
ricitatē luxurie · Diſſoluit eñ v̄tutē
ꝯtinētie · excludit ꝯſolationē ſiue ꝯ
fortationē grē · n̄ curat de expulſio
ne vitioꝝ p ꝯfeſſionē pēitētie Nec
etiā n̄ extīguit ſ; poti⁹ accēdit ignē
auaritie · ſic̄ habūdātia lignoꝝ nō
extinguit ſ; poti⁹ auget ignē · Ecc̄i
xxviij · Scđꝫ ligna ſilue exardeſcꝫ

ignis. Item habundantia nimia tpalis cõſolationis generat vitia mentis. Nã ligna que in plenilunio reſecãtur vel plantant̃. qꝛ tũc humor in corpibus habũdat ꝓpt̃ eius ſuperfluitatẽ nõ valẽt regi a natura et ideo corrũpũt̃ ⁊ gñant v̓mes a quibꝫ corrodũtur et in puluerez redigũt̃. Eſt ãt q̃ſi humor arboris ipſa ꝯſolatio ſiue r̃pletio carnis. q̃ ſi habũdans ſit corruptionem non tantũ corporis. ſed etiã anime gignit et vermes producit vitioꝝ. q̃ bus virtutes anime penitus diſſipãtur. Hic ẽ vt dicit Gre. qꝛ pñceps cocoꝝ ſcꝫ nabuzardã deſtruxit muros Jhr̃lm. qꝛ venẽt cui coci deſeruiunt ſua repletione deſtruit v̓tutes anime

Caplm. lix.

Homines tam boni q̃ꝫ mali aſſimilantur aĩalibꝫ terreſtribus. Nam ſicut dictũ ſuit ſupra ĩ principio huius quinti libri. ponit moyſes tria genera aĩalium ſcꝫ iumẽta. reptilia. et beſtias. et ſm Baſiliũ ſũt iumẽta que ꝯpetũt vſui hoĩm nũcupata. ⁊ q̃dã ex eis ſũt ad laborandum. vt equi boues et aſini. quedã ad lanificandũ. vt oues et ꝯſilia. quedã ad veſcendũ. vt porci et huiuſmoĩ. Per iumẽta igitur intelligũtur actiui q̃ ſũt in adiutoriũ proximoꝝ ſolliciti Vnde dicuntur iumẽta quaſi iuuamẽta. quoꝝ quedã laborãt ĩ opibꝫ obediẽtie vt clauſtrales. ⁊ iſti ſũt vt equi. Equ9 enĩ hoĩ ſb̃dit̃ ab eo ĩfrenat̃. et ſcd̃m ei9 volũtatẽ mouetur et circũfertur. et ſic ẽ ſubditus r̃ſpcũ plati. Iac. iij. Equis frena in ora mittim9 ad ꝯſentiẽdũ nob et õne corp9 illoꝝ circũferim9. Hij frenĩ ſũt regularia pcepta ſiue inſtituta l' prelatoꝝ correctiones Quidã vero laborãt in õpe doctrine et iſti ſũt vt boues cũ q̃b9 t̃ra aratur ſcꝫ predicatores a q̃bus t̃ra aĩme aratur vomere lingue et ſeritur ſemine doctrĩe. Alij vero laborãt ĩ ope patiẽtie ſcꝫ ĩ cura regiminis vt prelati. qui aſſimilantur animalibꝫ humilioribꝫ alioꝝ onera ferẽtibus ſcꝫ camelis aſinis et huiuſmodi. quia q̃nto ſũt maiores tãto debent eſſe humiliores et pro ſb̃ditis onera portantes. Ps. Vt iumẽtũ factus ſuꝫ apud te. Iumenta enim huiuſmodi ſcꝫ aſini et cameli licet ſint magna corpore ſunt tñ vilia reputatione et magne ſarcĩe ğuãt̃ oñe. Sic p̄latus licꝫ ſit magn9 ĩ dignitate. debꝫ tñ eſſe apud ſeip̄ꝫ vilis et humilis reputatione. Eſt etiã magni põderis ſarcina ğuatus cũ habeat pro ſuis ſb̃ditis deo reddere rationẽ Vñ Gre. dicit Grandis hõnor ſed ğue onus. Illi autez q̃ intendũt ad pauperes veſtiendos aſſiĩlantur ouib9. qui quaſi mandatum dñi implẽtes vt dicit btũs Martin9 Cũ duas tunicas habeãt ſcꝫ lanã et pellẽ. vnã dãt non habenti ſcꝫ lanã hoĩ. Qui vero pauperes paſcunt ſuis cibis et elemoſinis ſunt ſimiles animalibus vtilibus ad cibum. vt arietibꝫ edis et porcis et huiuſmodi. q̃bus ſcꝫ aſſimilantur non ratione vilitatis ſed vtilitatis. Reptilia vero ſũt illa que corporis contractione et extenſione repunt et mouentur vt vermes coluber et ſerpentes. Per reptilia vero poſſunt ĩtelligi perfecti et contemplatiui viri. quorum eſt ſe contrahere id eſt ab exterioribus ad interora reducere ad deũ ꝯtemplandum. ⁊ nichilomin9 ſe extẽdẽ ad ꝓximũ diligẽdũ. Vñ dñt eſſe vt vermes per reputationẽ humilitatis. vt colubri p refrigeriũ

carnis· quia dicitur coluber quaſi
colens vmbram· Item debent eſſe
vt ſerpētes per prudentiaʒ diſtreti
onis· Math. x · Eſtote prudentes
ſicut ſerpentes Vel debent eſſe vt
vermes· qꝛ eorum eſt deum frequē
ter laudare· Vermes enim vt bru
ci et huiuſmoi ore ſe trahunt· Pſ
Semper laus eius in ore meo· Vel
vt ſerpentes qꝛ eorum eſt carnem
per abſtinentiam attenuare Serpē
tes enim vi coſtarum ſe rapiunt·
Iob Inuadat media coſtas eius·
Nam maxime in coſtis apparet te
nuitas ieiunantis· Debent etiam
eſſe vt lacerte· qꝛ in bonis debent
affectibus eſtuare · Lacerte enim
pedibus repūt· et pedes aīme ſūt
eius affectiones quibus tanto ve
locius currunt quanto feruētiores
exiſtunt· Beſtie autem dicuntur
quaſi vaſtie eo ꝙ deuaſtant omnia
ſua feritate· Nam ſunt ſeue et ipe
tunt ·nunc vngue· nunc cornu ·
nunc dente· vt apri leones ⁊ lupi
et ideo talibus beſtijs peccatores
aſſimilantur qꝛ omnia bona ſua de
uaſtant Nam bona naturalia dimi
nuunt· gratuita repellunt· celeſti
a ɔtempnunt· temporalia amittūt
Ipſi ſunt ſeui ſibiipſis et mlto for
tius alijs quos ledunt et impediūt
aut dente inuide detractionis aut
cornu ſuperbe dominationis· ā vn
gue violente direptionis · Et qdā
ſunt vt apri per carnis voluptatē·
qdam vt leones per ſuperbie pote
ſtatem· quidam vero ſunt vt lupi
per auaritie rapacitatem et ſic de a
lijs ſimilibꝰ· Eccl̄s· iij· Dixi in corde
meo de filijs hoim vt probaēt eos
dominus et oſtenderet ſimiles eſſe
beſtijs ¶ Caplm· lx·

Oneſtatem et pudiciciam
operis coniugalis elephā
tes conſeruare nos docent· in qui
bus eſt pudicicia quedam admirā
da· maxime reſpectu aliorum ani
malium· Non enim ſe cognoſcunt
niſi ī abdito· et hoc non niſi ī duo
bus annis quando maſculus habʒ
quinqʒ annos et femina decē· et ī
iſtis duobus annis nō niſi quinqʒ
diebus ſexto raro adiuncto In q̊
exemplo docetur homines ɔiugali
opere honeſte vti· quantū ad locuʒ
et quantum ad tempus et qn̄tum
ad caritatem · Vn̄ Tobias iunior
dixit vxori ſue · Exurge et depreca
mur hodie dominuʒ ⁊ cras et ſcdm
cras qꝛ hijs tribus noctibus iungi
mur deo · tercia autem tranſacta
nocte in noſtro erimus cōiugio·
Filij quippe ſanctorum ſumꝰ et nō
poſſumus ita coniungi ſicut et gē
tes que ignorant deum· Tob· viij·
¶ Capitulum· lxi·

Vmilis homo aſſimilatur
damule .i. ſiluestri capre
que eſt animal timiduʒ et
ībecille· neqʒ ſcit ſe defendere n̄ bn̄
ficio fuge· habet enim pro armis
membrorum agilitatem et fugam
Vnde ſcdʒ yſidorū dicitur damula
eo ꝙ de manu effugiat· montuoſa
et nemoroſa diligit· gramina aro
matica ɔmedit et ramuſculoruʒ ex
tremitates carpit· quando vulne
ratur dracōteam mandit· et ſic te
lum de corpore excutit· Damulam
ſerpentes odiunt et eius anhelitū
ſuſtinere non poſſunt Sic q̊ʒ homo
humilis ſemper timet dei offenſam
et ībecillem ſe reputat ex virtute
propria· defendit ſe vitiorū fuga·
armat ſe agilitate obediētie et ſu
perbie fuga· et ſic effugit maꝰ tēp
tationis dyabolice· diligit monteʒ
ɔtemplationis· nemus ſolitudinis
et quaſi graminibus aromaticis

paſcitur ſanctorū exēplis . Hamu ſculorum extremitates id eſt humi lia opera carpit . Vulneratus pec cato draconteam . que eſt herba medicinalis id eſt penitentiam mā dit . et ſic telum temptationis vel peccati de corde trahit . Serpens ꝗ infernalis id eſt demon maxīe hūc odit et eius anhelitum .i. voluntari um deſpectum ſuſtinere nō poteſt Eccī . xiii . Abhominatio eſt ſuperbo humilitas . Item humilis ſui recog nitio liberat hominem a peccato . Nā ꝓdus quando infirmitatem in currit . fimū hūanū ꝯmedit et eua dit Quid em̄ eſt hoīs fim9 n̄ abhoī nabilis peccati actus . fim9 quidem ꝓpter vilitatem . humanus ꝓpter ꝓprietatem . qꝛ ſolius hoīs inter aī malia ꝓprium eſt peccare . Hūc er go fimū ꝯmedit q̄ turpitudinē pec cati ſui humiliter r̄cognoſcit . et ta lis ab infirmitate mortifera euadit ex eo ꝙ apud piuz iudicem eſt īpe tratio venie ipſa recognitio culpe . vt dicit Gre . Pſ̄ Qm̄ ñq̄tatē meā ego cognoſco Item ꝓfunda humi litas animi . et diligens . . . ditus ꝟ bi dei iuuāt homines ꝯtra temptati ones dyaboli . cuius exemplū eſt ꝙ ſicut dicunt . Ariſto . et . Auicē . Cor uus valde odit aſinū et tēptat euz roſtro excecare . ſed iuuat aſinū ꝓ funditas oculorum et ſpiſſitudo co rij ſuperciliorum cū quo tegit viſū Cui etiam valet ꝓceritas et mobi litas aurium cuz quibus ſe defēdit Coruus eſt dyabolus . aſin9 homo ſimplex et dei ſeruitio deputatus . cui dyabol9 īſidiatur vt eruat ocu los ſcʒ bonam fidem et bonaʒ volū tatem . ſed ſi habeat eos ꝓfundos .i. in humilitate fūdatos et abſcon ſos . ſub ſpiſſo et duro corio .i. ſub deſpecto et groſſo habitu . vel ex teriori aſpectu . et ſi habeat aures magnas et mobiles .i. ad audituz diuini ſermonis ꝓlixas et ad mo tum implendi et obediendi patas euadit ab eius malitia Item humi les et pauperes ſunt promptioēs ad bene operandum ꝙ̄ magni et dites . ſic dicit Ariſt . ꝙ aranee pue ſunt acute et velocis motus ſʒ mag ne et nigre tardores . et hee ſolent texere iuxta terram . et in forami nibus ſemper latent donec in rete ſuū aliqua beſtiola cadit quā ꝯpre hendit et fugit et quādoqʒ reponit donec famem habuerit . Sic qui p ui ſunt reputatiōe ꝓpria ſicut hu miles . vł reputatione aliorų ſicut pauperes ſunt ad bene operanduʒ acuti .i. perſpicacis et velocis mo tus .i. ſolliciti et prōpti . Nā pſpica ces ad prouidendum et ꝯſiderādū facit eos humilitas . ſed veloces a expeditos facit eos paupertas . Sʒ magni et diuites q̄ apud munduʒ magni reputantur ſūt ad bene o perandum tardi . et circa terrā tex unt quando ſolū ad terrena diſpo nēda ł ꝯgregāda intēdunt . beſtio las .i. ſimplices fraudulenter et inſi dioſe decipiunt a eorū bona diripi entes ſibi in ſuū vſum aſſumunt ł pro futuro tpe reponunt . Iteʒ hu militas mentis et reſtrictio carnis perducunt hominem ad magnum culmen ꝯtemplationis Nam formi ce cum ſint pue et ſtricte circa ven trem . creſcentes ſiunt pennate et volant . Sic qui eſt apud ſeipſuʒ p uus per humilitatem . et circa ven trem p abſtinentiam ſtrictus cre ſcit in ſpiritu . et pennis virtutum efficitur pennatus . et tunc ſequit ꝯtemplationis volatus . Item hu militas plus fructificat ꝙ̄ ſuperbi a . Nā aīalia pui corporis ſūt pluriuʒ

filiorum q illa que maximi. Opera enim deo placentia sũt opa humilia que maximi .i. ſupbi facere dedignantur. et ideo pmanẽt ſteriles.

Caplm. lxii.

Ignis inferni poſt diẽ iudicij hũana corpa cruciabit. et tñ non occidet neqȝ ꝯſumet neqȝ icinerabit Cui9 exẽplũ apparet in ſalamãdra que in medio ignis viuit. Et de corio cuiuſdaȝ generis ſalamãdre fiunt licinia in lãpadibus et lucernis que nullo incendio ꝯſumũtur. ſed perpetuo ardere probant Et ſi hoc fit potentia nature. quãto magis i dãpnatorũ corporibus fieri poterit diuina virtute. Yſa. lxvi. Ignis eoꝝ non extinguetur

Caplm. lxiij.

Inceſtum abhorrẽ equ9 docet. qui maternũ coituȝ ſume refugit. Vñ narrat Ariſto. q rex ſeptẽtrionis habuit equã pulcherrimam. que peperit ei equũ pulcherrimũ. Ex quib9 duobus volẽs extrahere equũ aliũ cooperuit vultũ equi ne matrẽ agnoſceret Qui tandẽ diſcoopertus matrẽ ſe cognouiſſe vidẽs fugit. et ſe ipſũ ab alto proiecit et mortuus ẽ Quãtũ ergo debȝ abhorrẽ rational' homo inceſtũ dſã ſui ſanguinis comixtionẽ. q̃ñ brutũ aĩal ſic abhorꝛȝ Itẽ camelus coitũ cũ matre tãtuȝ abhorret. vt dicit Ariſt. q cũ in q̃dam ciuitate coopta a poſterioribȝ mater eſſet. camel9 eã non cognoſceris ſuper eã aſcẽdit. ſed tãdẽ eaȝ matrẽ ſentiens mox coitũ non cõplens deſcendit et ingeniatorem inuaſit. momordit dentibus ⁊ occidit. Erubeſcat homo infelix qui iudicio fultus eſt rationis. non ſolum tale quid egiſſe ſed minimum facẽ cogitaſſe. Deut. xxvij. Maledictus qui dormit cum vxorẽ pats ſui

Caplm. lxiiij.

Inconſtãs homo ſimilis eſt yene. de cuius natuã dicit eſſe vt vna et eadem ſexuȝ mutet. vnde nunc maſculus nunc femina inuenitur. Similit homo iconſtans inuenitur aliquando maſculus id eſt robuſtus i propoſito. ſed poſtea inuenitur femina in fcõ Vel maſculus .i. virilis in principio. ſed femina .i. debilis i progreſſu Luce. xiiij. Cepit edificare et nõ potuit ꝯſummare Sed nota q predictam mutationem ſexus dicunt quidaȝ fieri ſolũ apparenter. ex eo q vt dicunt yena ſemper habet vtrũqȝ ſexuȝ ſicut hermafroditus. ſed aliquando vnus eſt occultus ⁊ alter manifeſtus Et hoc forte variatur ſcdm tpa ppter qd aliquando apparet maſculus aliquando femina. Vnde dicunt quidam q yena ꝯcipit ſine mare. ſ Ariſt; hoc negat

Caplm. lxv.

Incontinentiã ꝯiugalez euitare cerui nos docent. de quibus dicit Plinius q a tpe ꝯceptus femine a maribus diſcedunt donec a ptu purgent. Et tamen tanta eſt quorundam hominum libido vt a grauidata vxore interdum abſtinere non valeant Et nota hic aliqd exigẽte materia q̃uis non ſit pulchrum audire. tñ eſt vtile ſcire. ſcȝ q̃uis matrix poſt ipregnationẽ claudatur. tamẽ ex delectatione vt Auicenna dicit mouetur et aperitur. et ex hoc immet periculum aborſus. Et ideo Jeo9. vituperat acceſſum viri ad vxorem

pregnantem non tamē ita ꝙ ſē
per ſit peccatū mortale niſi forte quā
do probabilit̄ timet̄ de periculo ab
orſus.

Capitulum. lxvi

Infirmitas corporis aliquā
do ē medicina cordis quia
ſcʒ cohibꝫ vitia. Nā leo vt
dicit Solinꝰ quartanā ōni tp̄e pati
tur. Et hūc morbū deo ꝓuidēte ide
o patitur vt eiꝰ iracūdia tp̄etur.
Similiter in hoībus diuerſe īfirmi
tates corrigūt diūſa vitia. ꝓpt̄ qd
dixit Seneca. Infirmitati mee grā
as ago que cogit me non poſſe q̄ n̄
debeo velle. Itē infirmꝰ homo dʒ
ſue infirmitatis remedium p̄cipue
a deo requirere et etiā medicinalia
cū oratione et dīne v̄tutis inuocati
one r̄cipere Nā elephātes quando
egrotāt colligunt quaſdā ſalutife
ras herbas et anteꝙ̄ eas edāt ere
cto ad celū capite etiā herbas ad ce
lum leuāt. et q̄ſi quadā religione
a deo auxilium poſtulant. Multo
ergo magis hō cuʒ patitur a deo de
bet auxilium petere. et medicina
vtens ab oratione inchoare. Iac.
vi. Oratio fidei ſaluabit infirmum

Capitulum. lxvii.

Ingeniuʒ aliquando plus
valet ꝙ̄ vires. qd patet ī
leopdo quē leo mirabilit̄
odit. Vnde leonē timens qꝛ minor
illo eſt foueam facit orificium du
plex habentē vnū per qd intrat ⁊
alterum per qd exit. ⁊ eſt fouea in
vtroqꝫ orificio valde āpla ſed in me
dio ſtricta Veniente ergo leone p
foueam fugit. quē leo inſequēs cū
ipſo foueam intrat. ſed ad mediū
veniens et foueam ſtrictam reperi
ens tranſire non poteſt neqꝫ r̄tro
ſe vertere valet. Vnde leopardus
exiens per aliam partem et poſt eū
ingrediens ipſum a tergo mordet
⁊ ſic ſepe de eo arte triumphat. de
quo triumphare viribus neq̄bat
Leopardo ergo aſſimilatur homo
cuius fouea eſt preſēs vita hec ha
bet ingreſſum per natiuitatem et
egreſſum per mortem et vtrobiqꝫ
ē lāga humilitatis materia ſiue ho
minis principium conſideres ſiue
finem. Sed ī medio debet eſſe ſtri
cta artitudine pn̄itētie. quā cū leo
id eſt dyabolus inuenit in homine
non poteſt progredi vt vlteriꝰ ho
mineʒ decipiat. nec retro cedere vt
p preterita peccata que iam p pe ī
tentiam deleta ſunt ipſum teneat
Vnde leonē leopdus exiens retro
mordens occidit. quia poſtera vitā
vel penitentia eius nequiciam ī ſe
extinguit.

Capitulum. lxviii.

Inpatiens aſſimilatur vr
ſo. Eſt enim vrſus animal
īpatiens et iracundum ſe
volens de ſingulis vindicare. Vn̄
cum aliquem inuaſerit ſi alius euʒ
tāgit ſtatim primum dimittit et a
lium īcurrit. ſʒ quando capit̄ aſpe
ctu peluis ardētis excecatur cathēa
ligatur et v̄beribus edomatur Sic
homo īpatiens et iracūdꝰ de ſingu
lis īiurijs ſe vīdicarē appetit. neqꝫ
ꝓpter vnū inimicū dimittit quin ꝯ
tra alium bellum ſuſcipiat. ſʒ tāꝙ̄
peluis ardēs ē ira furēs ad quā ex
cecat̄. qꝛ ira oculū ratioīs ꝑt̄bat.
quē furia et īſania penitus excecat̄
ſʒ furioſus ē cathena ligādus l' ver
beribꝰ edomādꝰ

Capitulum. lxix.

Inperſeuerātes qui bene ī
cipiunt et in fine deficiunt
ſiles ſunt illis animalibus
monſtris que ſatiri dicuntur ſiue
fauni. De quibꝰ dicit. Yſido. ꝙ ha
bent cornua ī frōtibus et ſūt ſiles

capris in pedibus· Et tale fuit mõ
ſtrum qd btũs Anthonius inuenit
in ſolitudine· et duz interrogaretur
q̃d eſſz· reſpondit mortalis ſiue vnꝰ
ex accolis heremi· quos errore delu
ſa gẽtilitas faunos et ſatyros co
lit Quid autẽ ẽ cornu frõtis niſi ro
buſtũ pricipium opis· ⁊ q̃d pes ca
pnus niſi finis defectuoſus? Ille er
go qui viriliter incipit· ſed poſtmo
dũ ad debitũ finẽ bene incepta nõ
perducit· q̃ſi ſatyro mõſtro ſimilis
exiſtit· et tales erãt illi qbz Apoſ
dixit Gal· iij· Cũ ſpũ ceperitis nũc
carne cõſũmamini· Item impſeue
rãtes et ĩpatiẽtes ſĩles ſũt leopdo
qui ſaliẽdo non perſequẽdo capit
predã· quã ſi· iij· vel· iiij· ſaltu nõ
ceperit pre indignatione deſiſtit ⁊
quaſi victꝰ retrocedit· Tales ſũt
qui nõ diutius laborãdo ſed q̃to
tius optinendo volũt aſſeq̃ qd itẽ
dũt· Vnde ſi non ſtatim obtinent
et ñ inueniũt qd volũt q̃ſi tedio vi
cti a bñ incepto opere ret̃rocedũt·
non attendẽtes ꝙ labor improbꝰ
oĩa vincit· vt dicit Virgiliꝰ· Vnde
etiã perſeuerãtia orantis optinet a
a deo qd cupit· Luce· xi· Si perſeue
rauerit pulſans dabit ei ⁊c·

Caplm· lxx·

INſtabilis et inconſtans hõ
aſſiĩlatur cameleõti· qui ẽ
beſtia parua diuerſo vari
etatis colore reſperſa· Cuiꝰ corpu
ſculum ad varios colores quos vi
det facile variatur· Nullum enĩ in
uenitur aĩal qd ſic recipiat oppoſi
toꝝ ſibi colorũ imitationes· vt di
cit Phĩs· Sic animus puus puſilla
nimitate vl' puus in virtute facile
impreſſionẽ amoris vel timoris vel
gaudij vel doloris vel t̃ſticie recipit
ex omnibz que ſibi occurrũt· ⁊ ide
o ſtabilitatem non habet· quia im
mutatur ⁊ deducit per varias affe
ctiones· Jac· i· Vir duplex animo
inconſtans eſt in oibus vijs ſuis·

Caplm· lxxi·

INuidi ſunt ſimiles quibuſ
dã ſerpentibus indie· qui
ſtatim fugiũt quando vi
dent florere ãbores aromaticas· q̃s
etiaz corrodere dicuntur ne floreãt
eo ꝙ odorẽ florũ ſuſtinere nõ vale
ant· Sic inuidi proſperitatẽ pximo
rũ ſuſtinere non poſſunt· et de ip
ſoꝝ infortunio gaudẽt· Ecci· xxvij
Laqueo pibunt qui delectãtur in
caſu iuſtorũ· Itẽ inuidi dolẽt ſi ali
quis vtilitatẽ de bonis eoꝝ capit·
etiam de hijs quibz non indigent·
Sunt enim ſimiles ceruis qui quã
do cornua eijciunt abſcõdunt ꝓpt
ĩuidiã· et dolere videntur ſi aliq̃s
ex illis accipiat medicinam· Item
inuidus aſſiĩlatur vrſo· Naz vrſus
cerebrum habet venenoſũ· et ideo
eius caput et ſpatule cõburuntur·
ne guſtãtes de eiꝰ cerebro ĩ vrſinã
rabiem conuertantur· Nulli enim
animali eſt tanta ſolertia ad male
faciendum ſicut vrſo· vt Plinius
dicit· Sic inuidus habet caput ve
nenoſum· id eſt mentem veneno o
dij et maliuolentie infectam Vnde
neceſſariuz eſſet vt vreretur igne
caritatis· que non emulatur et ſic
nemini noceret· Et ideo nullum vi
tium facit hominem ita ſolertẽ ad
male faciendum et nocenduz alijs
ſicut inuidia Vnde per inuidiaz dy
aboli mors intrauit in omnes homi
nes· Sapientie· ij· Inuidia dyabo
li mors intrauit in orbem terrarũ
Itẽ ĩuidꝰ ſĩlis ẽ ſyrene q̃ tẽpeſtate
letatur et in ſereno t̃ſtatur Sic eſt
inuidus duz gaudet de alterius ad
uerſitate· et triſtat̃ de pſperitate

Itez inuidus ſimilis eſt ſalamādre
Primo ratione temporis. Nā ſala
mandra que habet figuram ſilem
lacerte non apparet niſi ī magnis
ymbribus et in ſereno deficit oīno
Per magnos imbres itellige mag
nas tribulationes vel aduerſitates
alicui contingentes. Tunc inuidꝰ
et maliuolus ſe manifeſtat ad iſul
tandum et nocendum ei ſicut fecit
ſemei dauid. ij. Regū. xvi. Sed in
ſereno. i. dum videt hoīem in pſpe
ritate tacendo deficit et triſticia cō
ſumitur. Scdo ratione frigoris.
Nam tanti eſt frigoris vt ignē exti
guat ſicut glacies. Sic inuidia exti
guit ignem caritatis. Tercio ratio
ne oris. Nam ore venenum euomit
ſcz q̄dā ſaniē lacteam q̄ ſi corpus
hoīs tetigerit inde pilos ɔtinue flu
ere facit. Similiter inuidus vene
num euomit ore detrahendo et iſā
mando. Ps. Venenum aſpidum
ſub labijs eorum Item inuidꝰ vbi
alteri nocere credit quādoqꝫ pdeſt
et ideo aſſimilatur linci. cuius vri
na i gēmam p̄cioſam ɔuertitur et
ipſe hoc ſciens et quaſi hoī inuidēs
et dolens ſi gemmam hanc inueni
ret dū vrinam emittit eā ſub t̄ra
abſcondit et tamen fallitur q2 ibi
vt dicit Plinius in lapidem citius
ɔmutatur. Item inuidus aſſimila
tur draconi. Nam draco venenum
ſuum habet in lingua et in felle.
Dicit enim Plinius ꝙ ex vi veneni
ſemper lingua eius erigitur et ex
calore flatus ſui aer inflammatur
vt aliquādo īcendi videatur Vim
habet in cauda et plus nocet vbē
ꝙ ictu. Quicq̄d autem cauda liga
uerit occidit. raro dormit et viſuz
acutiſſimuz habet. vn̄ a remotis p̄
dam ſuā videt. Similiter hō iuidꝰ
habet venenū odij in felle. i. interi
us in mente. et in lingua. i. i detra
ctiōe et lingua erigitur ad male di
cendum et ſuperbe loquendū et ad
odia inflāmandū et incēdendū Ha
bet etiam vim in cauda. q2 ſcilicet
retro percutit per occultaz detracti
onez et occidit per infamationez.
raro dormit. i. raro quieſcit a noce
do et machinando. et habet acutiſ
ſimum viſuz circa defectus proxi
ita ꝙ a r̄motis videt quid de ipō
capere poſſit. Item inuidus homo
frequenter vn̄ credit ledere alium
ledit ſeipſum. Vn̄ eſt ſimilis papi
lioni. q̄ dum lumen extinguere ni
titur in flāmam irruens ipſe ɔburi
tur. Ps. Conuertetur dolor eius
in caput eius et in verticem ipſius
iniquitas eius deſcendet

Capitulum. lxxii.

Ypocrita ei quē ledit falſā
ɔpaſſionē oñdit. ne ex cru
delitate ledere credat. Vn̄
aſſimilatur cocodrillo de quo Phi
ſiologus dicit. ꝙ ſi hominem iuxta
litus inuenit euz occidit. ſed poſte
a eum plorat. et tamen eum deuo
rat Talis fuit yſmael filius natanie
de quo habetur. Ie. xli. ꝙ cuz ami
cis godolie quē ipſe occiderat incē
dens et plorans ibat. et tamē etiā
illos cuz quibus ſic ibat occidit vt
dicitur ibidem. Item ypocrita vel
hereticus aſſimilatꝰ pātere quā ꝓpt
pulchritudinem exterioris pellis vł
varietatem colorum et odorez quē
ex ore emittit. oīa aīalia ſollicitā
tur videre ſed toruitate capitis de
terrentur Vnde ipa caput ocultat
et dum ei animal appropinquat ip
ſum accipit et manducat. Sic ꝓpt
apparentiaz exterioris ſanctitatis
et varia ſpiritualia opera que ypo
crita vel hereticus exterius pretēn
dit. et aliq̄n ꝓpter famā doctrine

que eſt vt odor oris. multe deuote et ſimplices perſone deſiderāt eũ videre vł ei adherere. q̄b9 ipſe caput ſue malitie .i. malignā intentionem vel corruptā fidē a principio abſcondit. Sed cū ei aliq̄s credēdo familiarit̄ adheſerit. tūc ipſū decipiendo capit et māducat .i. eū ſibi incorpat. hoc eſt corrūpēdo aſſilat Itē ypocrita aſſilatur eruce Eruca enim ē v̄mis noxi9 q2 in folijs olerū creſcēs. pampinos fruct9 frondes et flores corrodit. Vñ ab erādēdo dicta eſt eruca. vt dicit Yſido. Sic q̄ꝫ ypocriſis vitiū omnem fructum ſpiritualem et bonum hoīs deſtruit. ſcꝫ et floꝝ .i. affectionū et frondium .i. locutionum et fructuū .i. operationum. quia in omnibus intēdit ypocrita ſolum humanum fauorem Secundo quia eſt vermis ingenioſus ſcꝫ ad ſe conſeruandū contra temporis aſperitatem. Nā ſicut dicit Plinius. Eruca in extremitatibus arborū ɔſumptis folijs et fructibus texit de ſuis viſcerib9 telas more aranearum. quibus ſe ſe per totam hyemem inuoluit cuſtodiens peſtiferum ſemen ſuum. Egerit enim quedam oua de q̄bꝫ ī vere erūpentib9 gēmis naſcitur mł̄ta ꝑles. Sic etiā homo ypocrita inſtante hyeme .i. aſperitate alicuius aduerſitatis vel tribulatiōis de viſceribus ſuis .i. ex proprijs et occultis malitijs ſuis texit telas .i. ordinat mirabiles et aſtutas vias q̄bus ſe inuoluere .i. cooperire et defendere poſſit. Et in talibus vijs ſe īuoluens .i. coopertēs cuſtodit peſtiferum ſemen ſuum .i. malignū affectum. Et egerit quedam oua id ē facit quedam ſecreta opera ex quibus quandoq3 oriuntur mala multa. Tercio quia ē vermis maculoſus. Eſt enim eruca mollis et ſanioſa diuerſis coloribus diſtincta. de nocte lucens vt ſtella. ī die deformis apparens Sic ypocrita eſt mollis id eſt delitioſus. vel mollis id ē cedens temptationibus Molle enī tangenti non reſiſtit ſed cedit Itē eſt ſanioſus .i. putredine peccatoꝝ ſiue humore luxurie plenus. et diuerſis coloribus .i. vitijs ſiue malitijs maculatus. vel diuerſis coloribus id eſt diuerſis oſtentationib9 ſanctitatis tinctus. quia mł̄tis modis conatur apparere bonus. Sed licet de nocte .i. in obſcuritate preſētis vite luceat vt ſtella ſcꝫ ꝑ claritatem fame vel exterioris apparētie. tamē adueniente die mortis ſiue die claritatis diuini iudicij. in quo illuminantur abſcondita tenebrarum. et manifeſtantur conſilia cordium. tunc deformitas eius patebit. Quarto quia eruca eſt v̄mis quaſi monſtruoſus in trāſformando ſe. Nam ad modum bombicis ſericum facientis formā mutat et ſe reptilem in volatilem trāſformat Alas enim tenues et latas ſuſcipit quibus volitando in aera ſe extollit. et quot colores in corpore habuit tot in alis oſtendit. Et tale volatile papilio vocatur. vt dicit Yſidorus. Et ideo vt ipſe dicit ex erucis papiliones fiunt. et ex papilionum ſtercoribus eruce iterum generantur. et quando volant minus noxia ſunt q̄ꝫ quando reptant. Tunc enim eruca accipit formam volatilem ſiue papilionis quando ypocrita aſcendit ad ḡdū prelationis. Tunc enim ad modū bombicis ſericum facientis aliam formam aſſumit. quia ad modum ſancti viri multa bona ſe facturū pretendit. Alas tenues et latas

ſuſcipit quibus in aera ſe extollit·
quia quedam opera que apparent
videntur mira· ſed exiſtenter ſunt
valde debilia inchoat et aſſumit q̃
bus iactanter ſe eleuat· et in regi
mine magn̄ficat· Et ex ſic erucis pa
piliones ſiunt· quia ſic ex ypocritis
ſuperbi et vane glorioſi exeūt Ex
quorum ſtercore id eſt tēporali glori
a Quia viri peccōris gloria vermis
et ſtercus eſt· vt dr̄.i. Machab·ij·
iterum generant̄ eruce· qr ſcʒ alij
ambitioſi videntes ypocritarum tē
poralem gloriam ſequi conantur
etiam eorum fictam vitam· ſed ī hoc
minus noxij ſūt ypocrite volantes
q̄m reptātes· qr minus latet eorum
ypocriſis ī ſtatu dignitatis· nam prī
cipatus oſtendit virum· et quāto
ypocriſis eſt minus occulta· tanto
minus eſt noxia Item in ſtatu dig
nitatis ypocrita ſibi magis cauet
ne perdat nomen vel honorem ſā
ctitatis ¶ Caplm·lxxiij·

Ira impellit frequenter ho
minem ad pericula morti
fera propter appetitum vidi
cte· Vnde iracundus ē ſimilis apro
.i. ſilueſtri porco· Qui ſcd̄m Auicē
na Plimū eſt animal ſeuū et tante
feritatis vt mortē parui pendat et cō
tra ferrum venatoris intrepide ſe
opponat· imo ferro confoſſus vires
contra vulneratores ſuos reſumit et
ipſos cū cultris ſuis inuadit· Sic
homines frequenter vt ſe de inimi
cis vindicent ex ipſa ira periculum
mortis parui pendentes etiam in tela
ferrea ſe immittūt itrepidos· neqʒ
vulnerati refugiunt ſed maiore fu
rore in ſuos vulneratores īſurgūt
Job·v· Virum ſtultum interficit i
racūdia· ij· Machab·iiij· Fere bel
lue iram gerēs Item iracundꝰ hō
ſimilis eſt cani rabido qui ſemper ē

ſoliuagus· ipſū enim alij canes fugi
unt tanq̄ peſtem· Vadit tanq̄ ca
dēdo vt ebrius· et currit apto ore
lingua pendente et ſaliua deſfluēte·
oculos habet rubicūdos quos licʒ
ferat aptos in om̄e tamē obiectum
impingit ac ſi cecus ſit· contra ōnem
rem repugnat· et contra vmbrā ſuā
latrat· Et dicit Cōſtātinꝰ qr canis
eſt frigidus et ſiccus cui nigra cole
ra dn̄at· q̄ dū corrūpit̄ canis ī rabi
em vertit̄· Sic̄r etiā hō iracūdꝰ eſt
ſoliuagꝰ· qr nec amicū nec ſociū p̄t
ſuſtinē· ꝓpt̄ qd̄ dr̄· Prou·xxij· No
li eē amicꝰ hoī iracūdo Merito ab oī
bus fugiendꝰ ē tanq̄ peſtis qr nemi
ni parcit· Itē apto ore currit qr v̄ba
maledica proferre nō deſinit· Vn̄ ei
lingua extra os pendet· qr eā cohi
bē n̄ p̄t· totū enim ſpm̄ ſuū pfert ſtul
tus· cui ſaliua ſapiētie ſeu diſcreti
onis deſfluit· qr ſiq̄d ſenſus hēt ira
tus ex furia totū pdit Oculos aūt
ad irām rubicūdos hēt ꝓpt̄ furorem
ſanguinis q̄ vaporabilit̄ aſcendit ad
faciem· et ad oculos hoīs irati Eſt
enim ira naturalis ebullitio ſangui s
c̄ca cor vt Damaſceꝰ dicit· ꝓpt̄ infl ā
mationē ſpirituū viſibiliū Sʒ q̄ſi ce
cus ī ōne qd̄ audiēdo vel vidēdo ſi
bi reſiſtit īpingit· Nā ī oī v̄bo l' vi
ſu vel alio geſtu offēditur· et ideo
contra oīa q̄ audit l' videt repūgnat
et apud ſeipſū etiā ſolꝰ exiſtēs mur
murat et ſic ad modū rabidi canis
contra vmbrā ſuā latrat· maxie aūt
tūc in rabiē faciliter accēdit̄ qn̄ ni
gra colera .i. melācolia corrūpitur
qr qn̄ ē ī aliq̄ accidia vel melancoli
a homo iracūdꝰ· tūc ex leui cauſā
accēdit̄ ī furiā· qr tūc ē maxīe pnꝰ
ad iram ex conceptione vel ymagi
natione alicuius rei contriſtantis Iu
ſte ergo debet homo conari ne ab
ira ſuperetur ex q̄ tāta rabies orit̄·

Job·xxxvi· Non te ſupet ira· Itē
iracūdus vel impatiēs cū aliqd cō
trariū occurrit· etiaȝ qd bene fece
rat deſtruit· Vn̄ ſimilis ē cirogillo
q̄ eſt idē ꝙ hericiꝰ· excepto qd eſt
maior· Iſte ex vinea vel arbore v
uas vel poma deicit· ⁊ ſuper ea vol
uens ſe pinnulis infigit· et ī ore ſē
per vnum aſſumit· ſed dum ea ad
niduȝ portat ſi aliqd ei ceciderit ira
tus omnia excutit· et iterū ad arbo
rem vt ſe oneꝛet redit· Item irati q̄
cunqȝ faciūt dū ſunt ī impetu ire ↄ
muniꝛ· et vt plurimū faciūt defec
tuoſe· Cuius exemplum naturale
eſt· qꝛ animalia iracunda piunt fe
tus imperfectiores· ſic̄ canis catu
los cecos· ⁊ vrſus parit fruſta car
nis per liniamēta indiſtincta· q̄ fo
uet ſub aſcella ſic̄ gallina oua· qui
bus lābendo inducit debitā formā
Silr iratus in ipſo ſuo īpetu facit
opera ceca· rationis ↄſilio nō puen
ta· et iterū opa ↄfuſa et iordinata
niſi poſtea per māſuetudinē ſapien
tie repentur et formentur· Et ideo
bene Sen̄· dicit· Nichil tibi liceat
cū iraſceris· Item iracundi hoīes
ſimiles ſūt quibuſdā animalibꝰ de
quibꝰ Ariſt· dicit ꝙ mouēt cornu
a ſicut auriculas· et ſunt in regiōe
auſtrage· q̄ ſicut dicit Auicē· fuit re
gio ipſius Ariſt· Eſt enim in eis cō
iunctio cornuū magis cum cute ꝙ̄
cum oſſe· Silr iracundi q̄ quolibet
verbo audito contrario ſtatim mo
uentur ad ledendum· Et iſti ſunt q̄
mouent cornua ſicut aures· aures
enim ad audiendum· et cornua
ſunt ad percutiendum ī eis eque pa
rata· et furor talium ſic ſubito erū
pens non habet miſericordiaȝ· ſm
illud Prouꝰ· xxvij· Ira nō habet
miſericordiā· nec erūpēs furor
Caplm· lxxiiij·

Iudicandum non eſt de ho
mine ſecūdū apparētiā ſen
ſus exteriorē· Nā edꝰ quo
ad tactū pellē habȝ ſiue pilū agno
aſperiorē· et tamē carnē habȝ me
liorem· et pcipue maſculus cuius
carnes ſunt optīe et ſuauiſſime ꝓp
ter ſuā tēperiē· Sic in hoībus ali
qn̄ ille qui videꝛ hiſpidꝰ ⁊ de ſpēs
exterius eſt optimus interius· vn̄
Joh· vij· Nolite iudicare ſcdm fa
ciem Non ſolum aūt in bonis ſed ī
malis etiā huiuſmoi iudiciū fallit·
quia frequēꝛ qui ī apparētia minor
eſt ī malitia eſt maior· Nā tirꝰ eſt
ſerpens in apparentia puus· et tn̄
ī veneno magnos ſerpētes excedit
Vn̄ iueniꝛ tirꝰ puus ſic̄ dicit Ariſ·
quē magni ſerpētes timēt et fugi
unt· et habȝ talis tirus pilos· In
ueniꝛ etiā tirꝰ ↄtr̄ cuiꝰ morſū nullū
ē rmediū· Sic malū vl peccatū deꝫ
hō timē quātūcūqȝ videaꝛ modicū
Apꝰ· i· Cori· v· Modicū fermētū to
tā maſſā corrūpit Caplm· lxxv·

Lacrimis penitētie pccā ab
luere elephātes docent· q̄
ſm Pliniuȝ in noua luna
gregati ↄueniūt et ī flumīe ſe ablu
unt· ⁊ ſic ad locū ſuū rdeūt Tūc āt
q̄ſi appaꝛet noua luna qn̄ ſupueniꝫ
hoībus aliq̄ mutatio ſiue aduſitas
noua· ⁊ tūc moꝛe elephātoꝝ dn̄t ad
aq̄s doctrīe ſiue pdicatiois grega
ti ↄflueꝛ· ⁊ ī fluīne pmē et lacrīmoſe
ↄpūctiois pccā ſua lauare· vt pec
catis amotis amoueāꝛ flagella· eti
ā tūc gregati ad aq̄s currūt· qn̄
ꝓceſſionaliꝛ ad diuā miſericordiā
īpetrādā cū letanijs et orationibꝰ
vadūt· Qd etiā fieri debet aduenie
te noua lūa ·i· noue aduſitatis mu
tatione· et cum elephantes taliꝛ
vadunt· iuuenes ſuos in eundo et
redeundo ante ſe etiam ire faciunt

quos cuſtodiũt et inſtruunt ad ſimilia faciẽda · et ſic in ſupradictis debet fieri etiã ab hoībus ĩ pueris et ĩ iuuenibꝫ eorũ · Johel · ij · Congregate puulos et ſugẽtes vbeã · vnde et xp̄c cũ eſſet · xij · annorum fuit duct⁹ cũ alijs ad feſta ĩ ihrl̄m Luce · ij · Item lacrimarum luctus extinguit vitiorum pruritus · ſicut aqua marina vł ſalſa extingiut pedicülos · ſic aqua lacrimarũ cũ ſale diſcretioīs et aceto ɔpunctioīs extingiut pruritus vitiorum et ſpeciałiter carnis · Pſ · Cõtribulaſti capita draconum · i · prurit⁹ ſeu principia temptationum ĩ aquis ſcꝫ lacrimarum

Capłm · lxxvi ·

Leges humãe vt dicit Anatharſis · ſiles ſunt telis aranearum · qꝛ in eis pua q̄dē et ĩbecillia aĩalia inuoluũtur et capiuntur vt muſce et huiuſmoī · ſ; magna et potẽtia vt aues et huiuſmodi eas optime trãſeunt et diſrũpunt · Sic magni trãſgredientes legem non puniuntur · ſ; ſoluꝫ imbecilles et pui

Capitulum · lxxvij ·

Longanimitẽ et patientẽ tolerare defectũ et penã quouſq; ſit tp⁹ ɔgruũ ſbleuationi et ipletioni onagri nos docet qꝛ ẽ aĩal valde patiẽs ſitis · diu expectat quouſq; potum inueniat ſibi aptũ · Cupidi aũt tanq̄ ſitiẽtes et ipatiẽtes ſitis querũt ĩpleri aq̄s turbidis et imũdis · i · tẽporalibus diuitijs · que et aĩe quietꝫ turbãt et ɔſcientiam maculãt · nec auferũt eis ſitim · S; ſcĩ viri tãq̄ onag̃ paciẽt exſpectãt quouſq; veiãt ad illum fõtem vite vbi erit plena ſacietas · Pſ · Exſpectabunt onagri ĩ ſiti ſua · Capitulum · lxxviij ·

Luxurioſi aſſimulantur hircis Primo ratione laſciuie · qꝛ hircus ſcd̃oꝫ · Yſidoruꝫ eſt aĩal laſciuuꝫ et feruẽs ad coitũ Sic luxurioſi laſciui ſũt et feruent ad opera lubrica · Je · ij · Ollã ſuccenſã ego video a facie aq̄loīs Facies aq̄loīs quã videbat ꝓpheta eſt ſuggeſtio maligni ſpiritus ſuccendens ollam · i · carnẽ ĩ q̄ feruẽſcit aqua carnalis ɔcupiſcẽtie · Secũdo ratione petulãtie · qꝛ hirc⁹ vt · Yſi · dicit ẽ aĩal petulcũ Vñ ei⁹ oculi ad libidinẽ in trãſuerſũ reſpiciunt · Sic luxurioſi habẽt reſpectũ tranſuerſum et ĩpudicũ repreſẽtãteꝫ impudicũ aĩmũ · qꝛ ſicut dicit · Aug⁹ Impudic⁹ ocul⁹ ĩpudici cordis ẽ nunci⁹ Tercio ratiõe ĩfamie · quia hirci ſũt fetidi · et ſic luxurioſi fetẽt p infamiã · Vñ dñs ſup Sodomaꝫ pluit ſulfur et ignẽ · qꝛ in pccõ carnis ardet ignis ɔcupiſcẽtie · et fetet ſulfur ĩfamie · Quarto ratiõe inherentie · qꝛ ſcꝫ hoc vitiũ incorrigibilius inheret · ſicut dicit Democrit⁹ et refert Plini⁹ · q̄ hirc⁹ nũq̄ ẽ ſine febre Eſt eñi hirc⁹ tãte caliditatis vt adamãtẽ quẽ neq; ferrum neq; ignis domare p̄t ei⁹ cruor calidus molliat · vt dicit · Yſi · Vñ patiẽ febrẽ ɔtinnã · et ſic q̄dã tã lubrici ſũt vt ſemp ſint in eſtu male ɔcupiſcẽtie · S; attẽdẽdũ q̄ cornu hirci aduſtũ dr̄ ſugaẽ ſerpẽtes · Cornu ergo hirci ẽ vigor corpis luxurioſi q̄d ſi aduraẽ igne afflictionis recedũt ſerpẽtes · i · venenoſe tẽptatiões carnis Itẽ ei⁹ fel dr̄ clarificaẽ viſũ qꝛ amaritudo et tribulatio carnis inducꝫ viſũ aperit aĩe et claritatẽ reddit Itẽ luxurioſus aſſilaẽ porco · Pr̄o qꝛ porc⁹ q̄ſi ſpurc⁹ eſt dcūs · qꝛ in ſpurcis et fetidis ſemp q̄eſcit · Sic luxurioſus ĩ ſpurcicijs et fetorib⁹

carnalium peccatoꝝ q̇uieſcit Vnde
Jē·xlviij·Moab r̄quieuit ī fetibꝫ
ſuis·Scḋo qꝛ porcus naſcitur ded̄ta
tus·vt dicit Plinius·detes peccoꝝ
q̄b⁹ mētē detinēt ſūt delectatiōes
q̄ ab ipā ſui origine ſiue radice īſūt
pecc̄o luxurie ſcꝫ in ipā cogitatiōe·
nō ſic āt eſt de pecc̄o ire·q̄ poti⁹ h̄et
penā n̄ in fine ſcꝫ qn̄ ſe iratus vidi
cat·Tercio qꝛ porc⁹ amiſſo oculo
cito morit̄·Sic qꝛ ocul⁹ īpudicus ꝛ
vag⁹ ē īcitamētū et fomētū luxuri
e·amoto ei⁹ vitio luxuria facilit̄ ceſ
ſat·Job·xxxi·Pepigi fedus cuꝫ o
culis meis·vt ne cogitarē q̄dē de v̄
gine·Quarto qꝛ porc̄i volutati ī lu
to pl⁹ iac̄et ī latē dextro q̄ꝫ in ſini
ſtro·qꝛ ſcꝫ pl⁹ iacꝫ hō ī luto luxuri
e dū ē in dextro ꝓſperitatis·q̄ꝫ in
ſiniſtro adūſitatis·qꝛ malitia vni⁹
hore obliuionē facit luxurie·vt dr̄
Eccī·xi·Jtē luxurioſus aſſilatur bo
taci.i. rubete que eſt gen⁹ rane ve
nenoſe·Hec em̄ oculos habꝫ quaſi
igneos·et tāto eſt pernitioſior qn̄
to ei⁹ aſpectus eſt ardētior·Aſpcm̄
ſolis odit et tenebrēs q̄rit·Herbas
dulces diligit et earū radices cōme
dit·ſed cōmedēndo eas īficit·Et ide
o ī ortis ruta īımica ei plātari cōſue
uit Loca fetida et fimoſa diligit·ꝛ
odorifera odit·vn̄ fugit duꝫ vinea
florere incipit·Sic ſilr̄ luxurioſus
quaſi habꝫ oculos igneos·igne ſcꝫ
interioris cōcupiſcētie īflāmatos·ꝛ
quāto oculus ardentior tāto aīm⁹
deterior in cōcupiſcēdo·ij·Pet·ij·
Oculos habētes plenos adulterijs
Hic ad lrām lucē odit et tenebras
querit·qꝛ oculus adulteri obſuat
caliginē Job·xxiiij·Vel odit aſpe
ctū ſolis.i.manifeſtationem peccati
ſui·et querit tenebras.i.occultati
onē·Herbas dulces diligit.i. dele
ctatiōes voluptatis q̄ dulces ſūt cā

ni·ꝛ radices eaꝝ cōmedit.i. cogita
tionibus eaꝝ interioribꝫ paſcitur·
qꝛ ſi eas ope implē nō p̄t·ſalteꝫ ī
corde r̄uoluit·ꝛ ita ſibi ipſi fetidas
et īmūdas cogitationes gignit·
Sed ſi ruta.i.aliqua amara t̄bulatī
ō ibi plātari poſſꝫ·tales īfectiōes
ceſſarēt·Diligit etiā luxurioſus lo
ca fetida et fimoſa.i.inhoneſta et ī
faīa vt lupanāia et huiuſmoi Ho
neſta aūt loca et cōſortia odit et fu
git·Et ideo vbi vineam penitentie
florere videt nō appropinquat·ſed
fugit et elongat̄·Vnde notanduꝫ
q̄ꝫ luxurie ſiue cōcupiſcentie feruor
extinguit̄ afflictione dure penitēti
e·Cui⁹ adhuc exēplū apparet ī bo
trace ſiue rubeta Tradūt em̄ aucto
res vt dicit Plini⁹·q̄ꝫ ī dextro latē
rubete ē os occultū qḋ in aquā fer
uētē miſſū ſbito feruorē facit ſtaē·
nec oſſe in ea ſtāte p̄t vltra feruē·
Et dicūt illḋ q̄rtanā fugare Quaſi
vero rubeta ē humana vita·cui⁹
latus ſiniſtrū ē ſtatus culpe·ſ dex
trū ē ſtatus pn̄e·In hoc latē ē os
.i. dura afflictio carnis q̄ debet oc
cultari.i.n̄ ad oſtatioēꝫ fieri·vt fa
ciūt ypocrite Hec extinguit feruo
rē aq̄.i.ardorē cōcupiſcētie et fugat
quartanā.i. luxuriā q̄ q̄drupliciter
ardet·ſcꝫ ī cogitatione·in affectio
ne·in aſpcū·et ī tactu Jtē gule vł
luxurie vitiū dn̄atur in magnis et
potētibꝫ viris·qꝛ p voluptatē c̄ar
nis maxie eos dyabolus vīcit·Sic
vnicornis cū elephāte ſepe bellum
gerēs·cū elephātē in vētrē pcutit
eū proſternit·Habet em̄ elephas
mollē vētrē·Per vnicornē intelli
gitur dyabolus·cui⁹ cornu ſignifi
cat poteſtatem ſibi a deo permiſſaꝫ
ad tēptandum ł ad perſequēdū ho
mines Hic elephātes.i.magnos vi
ros et ī dignitatibꝫ cōſtitutos p̄cipue

peruitit in ventre · q̄ꝛ per vitia que
ad vētrē pertinēt ſcʒ per gulaʒ et ꝑ
luxuriā eos vicit · ad que ipi potiſ
ſime ſūt molles .i. ꝓni ꝓpt̄ delitias
quib9 ꝯtinue vtūtur · et ꝓpt̄ libta
tē quā hn̄t Vn̄ Phūs dicit in ꝓmo
Ethicoꝝ · ꝙ multi eoꝝ q̄ ſūt i pote
ſtatib9 ꝯſtituti ſil'ia pati videt̄ Sar
danapalo · ſcʒ q̄ fuit rx̄ aſſirioꝝ to
tus lubꝯus et luxurioſus et delitio
ſus · Itē luxurioſus aſſilatur tinee
Eſt em̄ tinea vermis veſtis ſic dcā
eo ꝙ veſteʒ tereat · et tā diu ei in
ſiſtit quouſqꝫ eā corrodat Quid āt
ē vinis veſtis niſi vitiū carnis qd
ꝓpt̄ delectatiōis iſatiabilitatē appe
titui hōis tā diu inheret vt ipſū oī
bono euacuet · Vn̄ luxuria ſic̄ dicit̄
Iob · xxxi · Eſt ignis vſqꝫ ad ꝯſūpti
onem deuorans ⁊ omnia eradicās
germina ·

Caplm · lxxix ·

Mariam matrē dn̄i diligere
⁊ querē dn̄t etiam peccato
res · et ad eam recurrere ſi
cut ad mrēm miſericordie · Nam ⁊
canū catuli mrēʒ diligūt · et adhuc
ceci voce et odore agnoſcūt · mam
mas querūt · et dentium acumine
ꝯprimentes · vberib9 lac effundere
cogunt · quādo vero eſuriūt · ꝗrula
voce matna vbera petūt · Sunt āt
velut canū .i. demonū catuli hōines
pccōres · q̄ dyaboli nō natura ſed
imitatione et malitia ſunt filij · Hij
tamē miſericordie mrēm reuereri
debent et diligē · q̄ꝛ ipſa peccatoēs
non deſinit adiuuare · Et licet ipſi
ſint intus ceci vt ipſi9 virginis boi
tatem et gloriam non videant con
templando · voce et odore tamē eā
cognoſcere debēt et audiē vocē ip
ſius vocātis et dicentis · Eccī · xxiiij
Tranſite ad me omnes qui concu
piſcitis me ⁊ a gn̄atioib9 meis iple

mini · Item odorem eius attrahere
De quo ipa dicit · Eccī · xxiiij · Ego
quaſi vitis fructificaui odorem ſua
uitatis · Et iterum Sic̄ cynamomū
et balſamū ⁊c̄ · Vel debēt agnoſcē
eius vocem in verbis · vt cū dixit ·
Magnificat anima mea dominuʒ
Similit̄ in alijs verbis ipſius que i
euāgelio leguntur · que omnia ſa
lubrit̄ nos erudiunt · Item debēt
agnoſcere eius odoreʒ exemplis q̄
nobis reliquit omnium virtutuʒ ·
Debēt querere eius mammas Ha
bet enim vnam mammam ad exhi
bendum lac gratie ſcʒ iuſtis · et a
liam ad exhibendū lac miſericordi
e ſcʒ peccatoribus · Ideo mat̄ ḡtie
dicitur Et etiam acutis dentibus .i.
iportunis orationibus ꝓmerē vt v
beribus eis ſubueniat · et ſi eſuri
unt .i. ſi ex aīo appetūt ſue ſalutis r̄
medium querula voce .i. doloroſa ꝯ
feſſiōe et oratiōe debēt ꝓfata verba
ſepi9 poſtulare · Prou · v · Vbera e
ius iebent te i oī tp̄e

Caplm · lxxx ·

Mors aſſilatur cuidā aīmali
qd dicitur yena q̄ hēt vipe
collū · elephātis dorſū · fin
git voces hominū · in q̄ntitate ⁊ vo
racitate r̄preſētat lupū · i pilis col
li equū · et variat vt dr̄ ſexū · q̄ꝛ nūc
maſculus nūc feia eadē inuenitur ·
Sic mors aſſilatur vipe ꝓpt̄ celeri
tatē · q̄ꝛ frequēt̄ moriuntur hōines
iopinate · et an̄ tempus precipue
per mortes violētas · ſic̄ accidit vi
pere · cui cum tp̄us pariendi adue
nerit · filij non exſpectantes natu
re opationem ei9 lata rodūt · et cū
mrīs itēitu exeūt · Sic et mlti diſrū
pūt̄ p mortē an̄ tp9 ſcʒ ſenectutis
⁊ mortis natualis Elephāti vo aſſila
t̄ ꝓpt̄ bellicoſitatē q̄ꝛ elephas ē aīal
aptū ad bellum · ſed bellū ſiue pug

mortis est maxia · Est em̄ ibi pug
na nature que per morbū dissoluit̄
Est etiam ibi pugna anime q̄ exiē
de domo ꝓpria et in regionem sibi
ignotam ingredi ↄpellitur · Est eti
am ibi pugna ↄsciētie que supra
se habet iudicem iratum si sit hō
peccator et intra se peccoꝝ remorsū
et sub se infernū preparatū · a iux
ta se aduersariuz truculētū · et ve
nire terribile ē ad tale iudicium si
ue ad talē pugnā · Vocem āt hoīs
fingit ꝓpter fallacitatem · fallit em̄
hoīez ꝓpter incertitudinē · nescit em̄
homo finē suū · Lupo assimilatur ꝓ
pter voracitatem · oīs eniz deuorāt
et nūq̄ saciatur · Collū equi habet
ꝓpter refrenabilitatē · q2 impoīt fre
num et t̄minū neq̄cie hūane · Sex
um aūt variat · q2 nunc feīas nunc
masculos asportat · ij · Regū · xiiij
Omnes morimur ac̄ · Itē mors taz
nature q̄ culpe intrauit i hoīem ꝓ
curatione et tēptatione serpētis an
tiqui .i. dyaboli · Cuius signū ē q2 si
cut dicit Ypocras · de medulla spīe
hominis mortui serpēs nascit̄ · q8
q̄dem vt dicit Ysidorꝰ merito acci
dit vt sicut per serpentem mors ho
minis euenit · sic per mortē hoīs s̄
pens de ipso ꝓcederet moriturus ·
Sap · ij · Inuidia dyaboli mors itro
iuit in orbem terrarum · Itez mor
tis memoria facit hominem citiꝰ et
facilius a mūdo vel peccō exire · et
ideo assimilatur illi herbe q̄ dr̄ dra
cōtea quā cerue q2 difficulter pari
unt ↄmedūt vt faciliꝰ fetꝰ exeat ·
Est em̄ quasi i ventre fetus hō in pec
cato positꝰ vl' i mūdanis iuolutꝰ · q̄
valde difficulter educit̄ · n̄ mortis tio
re ipellatur · Vn̄ mortis meditatio
et timor faciūt facilit̄ egredi de vē
tre mūdi vel pecci · Facile eniz ↄtēp
nit oīa q̄ semper se cogitat eē moritu
rum. sic · Ieō · dicit · Et iste egressꝰ
ē sic ꝑtus q̄ fit doloē peītētie Iohā
xvi · Mulier .i. grā cū pāit scz nouū
hoīez in iusticia t̄sticiā hēt scz peitē
tie · et hec tristicia facit euz egredi
de peccato ad q8 dimittēdū ipellit
memoria mortis · Ecci · vij · Memo
raē nouissima tua et i et̄nū nō pec
cabis · Itē memoria mortis cū ↄpū
ctione cordis resistit veneno tēpta
tionis carnalis · Sicut cinis scorpi
onis potatus i vino remediū ē hoi
ꝑcusso ab eo · Quasi percussio scor
pionis ē ipa tēptatio carnis · Scor
pio eni āñ palpādo incedit et retro
cauda ferit · et sic caro ꝑmo delcāt
postea cruciat · ergo hoi a scorpioē
percusso .i. a carne tēptato remedi
ū ē cinis scorpionis cū vino · Quid
enim est cinis scorpionis n̄ resolu
tio carnis q̄ cū vino ↄpunctioīs po
tata .i. attēto aīo cōsiderata libeāt
a venenosa pūctura scorpionis .i. a
venenosa tēptatiōe carnis · Augꝰ ·
Nichil sic reuocat a peccō q̄ frequēs
mortis meditatio ·

¶ Caplm · lxxi ·

Mundicia mentis figitur in
mundicia illoꝝ aīalium q̄
ↄcessa fūt ad esum in lege
moysi · Dicitur Leuitici vndecimo ·
Omne q8 habet diuisam vngulaz
et ruminat de pecoribz ↄmedetis ·
Quod autē ruminat et habet vn
gulaz sed non diuidit eam sicut ca
melꝰ n̄ ↄmedetis Cyrogrillus q̄ ru
minat vngulam q3 non diuidit im
mundus est · Lepus quoq3 nam et
ipse ruminat sed vngulam nō diui
dit · Et sus que cum vngulam diui
dat non ruminat · Horum carnibꝰ
non vescemini · Item dicitur in eo
dem · Omne de volucribus quod g̃
ditur super quatuor pedes abhomi
nabile erit vobis · Quicq̄d autem

ambulat ſuper q̃tuor pedes· ſed ha
bꝫ longiora retro crura per q̄ ſalit
ſuper t̃ram ↄmedere de betis· vt ē
brucus i genē ſuo et attacus atq̃
ophiomachus atq̃ locuſta· ſingu
la iuxta genus ſuum Vbi nota ꝙ
aīal qđ ruminat et findit pedes
ſcꝫ vngulas ↄcedit̃ur vt mūdū· vt
dicit Aug9· ex quadā ſignificatiōe
Quia ſcꝫ fiſſio vngule ſig̃t diſtīcti
onē duoꝝ teſtamētoꝝ· vel pat̃s ⁊
filij· vel duaꝝ naturaꝝ in xp̄o· vł
diſcretionē boni et mali· Rumina
tio aūt ſig̃t meditationē ſcp̄turaꝝ
et ſanū intellectū eaꝝ· Cuicūq̃ āt
alterū illoꝝ deeſt ſpūalit̃ immūd9
eſt· et ideo ꝓhibetur tanq̃ aīal ī
mundum qđ altero illorum caret·
Volatilia vero et quadrupedia que
crura poſteriora longiora habent·
vt ſaltare poſſint ↄmeduntur· Ali
a vero que magis t̃re adherent ꝓ
hibentur· quia illi qui abutuntur
doctrina quatuor euangeliſtarum
vt per eam in altum nō ſbleuent̃ ī
mūdi reputantur·

Caplm· lxxxij·

Munera mitigāt animū iu
dicis et prelati et frequent̃
corrumpunt· Nam aliquā
dō catul9 latrās currit ↄtra aliquē
vt videatur eum mordere· ſed ſi ꝓ
iceret ei vnum fruſtum panis acci
pet et ſileret· Sic aliquando pre
latus aliquis venit ad aliquez ſub
ditum cum tanto latratu vt videa
tur eum velle deuorare· ſi ille proicit
eidem vnam marcaz argenti et au
fert ab eo loquelā· Eccłi ·xx· Exe
nia et dona excecāt oculos iudicū
et quaſi mutus in ore auertit cor
reptiones eoꝝ

Caplm· lxxxiij·

Obedientie vel pēitentie o
nus humilit̃ ſuſcipere et
patient̃ portare cameli nos docēt
Nam cameli vt dicit Yſidor9 voca
buluꝫ a greco nomine ſunt ſortiti·
eo ꝙ qñ onerantur ſe inclinantes
coram hominibus humiliantur et
ſuper genua icuruātur· Came enīꝫ
grece humile vel breue dicitur lati
ne· Sunt enim animalia ad onera
apta et ad portandum manſueta·
Sic ergo debet hōmo onus obedi
entie a ſuperiori iniunctū vel pēitē
tie impoſite humilit̃ ſuſcipere· ⁊ mā
ſuete et patient̃ illud ferre · Vnde
etiam de malis prelatis ſubditis di
citur· Mat· xxiij· Quecūq̃ dixerit
vobis ſeruate et facite·

Caplm· lxxxiiij·

Offerre ſe dēt hōmo ad dei
ſeruitium eo modo quo a
nimalia in lege moyſi offe
rebantur ī ſacrificium· fiebat enī
triplex gen9 ſacrificioꝝ· Nā qđdā
erat qđ ↄburebatur Vñ dr̄ holocau
ſtū quaſi totū incenſū· Huiuſmoī
enī ſacrificium offerēbatur deo ad re
uerentiā maieſtatis illius· et ad a
morē boītatis illi9· et ↄueiebat pfe
ctoꝝ ſtatui in ipletiōe ↄſilioꝝ· ⁊ ide
o totū ↄburebatur · vt ſicut totuꝫ
animal ī vapore ſurſū aſcēdebat·
ita etiā ſig̃retur totū hōiem et oīa
q̄ ipſi9 ſunt dei dnīo eſſe ſbiecta et
ei eſſe offerēda · Aliud erat ſacrifi
ciū ꝓ peccato qđ offerēbatur ex ne
ceſſitate remiſſiois pcci· et ↄuenie
bat ſtatui penitētiū in ſatiſfactiōe
pccōꝝ qđ diuidebatur in duas par
tes Nā vna ↄburebat̃· alia vero ce
debat in vſū ſacerdotis· ad deſign
dum ꝙ expiatio pccōꝝ fit a deo ꝑ
miniſterium ſacerdotum· niſi quā
do offerebatur pro peccato totius
populi· aut ſpecialr̃ ꝓ pccō ſacdo
tis· tūc totū ↄburebat̃· Nō enī debe
bāt ī vſū ſacdotū venire ea q̄ ꝓ pccis

eorum offerebantur vt nichil pecca
ti in eis remaneret· et qꝛ hoc ñ eẽt
ſa tiſfactio ꝓ peccato Si em̃ cederẽt
in vſum eorũ ꝓ quoꝝ offerebãtur
peccato idẽ videretur ac ſi nõ offer
rent· Terciũ ſa crificiũ vocabatur
hoſtia pacifica q̄ offerebat deo vl̕ ꝓ
grati arum actione vel ꝓ ſalute et
proſperitate offerentiuȝ ex debito
benefic ij accepti vel accipiendi Et
ↄuenit ſtatui proficiẽtiũ ī impletio
ne mãdatoꝝ· Et iſta diuidebatur ī
tres ptes· Nã vna pars īcendebat
ad honorem vnius dei· Alia pars
cedebat in vſum ſacerdotum Ter
cia verõ pars in vſum offerentium
Ad deſignanduȝ qꝛ ſalus hominis
procedit a deo dirigentibus miniſ
tris et cooperantibus ipſis hoībus
qui ſaluãtur · Hoc ãt gn̄aliter ob
ſeruabatur qꝛ ſanguis ⁊ adeps nõ
veīebat in vſum ſacerdotum neqꝫ
in vſũ offerentium· Sȝ ſãguis offe
rebatur ad crepidineȝ altaris ī ho
nore dei· adeps autẽ adurebat ī ig
ne Prohibebat ãt eius ſãguis ad
hoc vt horrerent hũani ſãguinis ef
fuſionẽ· Vnde dr̄· Geñ· ix· Carneȝ
cũ ſanguine nõ ↄmedetis· ſãguiẽȝ
em̃ aiaꝝ requiraȝ ⁊c̈· Vſus vero a
dipum ꝓhibebatur eis ad vitãdũ
laſciuiã Vñ dr̄· Ezech· xiiij· qḋ craſ
ſum erat ↄmedebatis· Vel per hoc
ſignificabatur effuſio ſãguinis xp̄i
et pinguedo caritatis ꝑ quã ſe ob
tulit ꝓ nobis de hoſtijs aũt pacifi
cis cedebant in vſum ſacerdotum
pectuſculuȝ et armus dext̕· ad ex
cludenduȝ q̇̃dam diuinatiōis ſpe
ciem que vocabatur ſpatulamãtia
qꝛ ſcȝ gentiles in ſpatulis animali
uȝ īmolatorũ diuinabant et ī oſſe
pectoris· et ideo iſta offerentibus
ſubtrahebantur Per hoc etiã figu
rabatur qꝛ pectus qḋ eſt tegumen
tũ m̃ cordis et etiam fortitudõ ad
ſuſtentanduȝ deo ſeruiet qui ſigni
ficatur per armum dextruȝ· Et no
ta qꝛ q̇ non poterat habere aīal
quadrupes ſaltem debebat offer
re farinam vel ſpicam Cuius figu
ralis ratio fuit quia panis ſig̃t cri
ſtum qui eſt panis viuus· vt dicit
Johã· vij· Qui quidem fuit ſicut ī
ſpica in ſtatu legis nature· ſed ī ſi
de patrum fuit ſicut in ſimila · In
doctrina vero legis et ꝓphetarum
ſicut in paſta· fuit autẽ ſicut panis
formatus poſt humanam naturaȝ
aſſumptaȝ· Coctus ī igne.i. forma
tus a ſpiritu ſancto in clibano vte
ri virginalis· Qui etiaȝ fuit coct9
ī ſartagine per labores quos ī mũ
do ſuſtinuit· In cruce vero velut ī
craticula aduſtus· Similiter etiam
õnis alia oblatio que fiebat xp̄m a
liquo modo figurabat · ſiue eſſent
de terre naſcentibus que ſunt in ci
bum vt panis· ſiue ī potũ vt vinũ·
ſiue in ↄdimentum vt oleũ et ſal·
ſiue in medicamentuȝ vt thus qḋ
eſt aromaticum et ↄſolidatiuum ·
Nam per panem figurabatur caro
criſti· per vinum ſanguis eius ꝑ
quem redempti ſumus· per oleum
gratia criſti ·per ſal eius ſcientia· ſ
per thus oratio In offerentibus ãt
panis azim9 ſignificabat ſincerita
tem et veritatem vite· In ſale vͦ
deſignabatur diſcretio ſapientie l̕
mortificatio carnalis ↄcupiſcentie·
Th9 ãt offerebat ad deſignãdã de
uotionẽ mẽtis q̄ ẽ neceſſaria offerẽ
tibȝ· etiã ad deſignãdũ odorẽ bone
fame Nã th9 ⁊ pigue ẽ et odoriferꝝ
In ſacⁱficio vͦ zelotipie th9 ñ offẽ
bat qꝛ zelotipia nõ ꝓcedit ex deuo
tiõe ſ ex ſuſpitiõe

Ca· lxxxv·

Occaſiones peccõꝝ et tẽptatio
nũ debȝ hõ abſcidẽ ſic̄ faciũt

elephantes de dentibus ſuis. Nam
elephas duos dētes habēs eburne
neos. quando a venatoribus ꝑmit
ſil'ābos ꝑcutit et ↄfrīgit. vt duz e
bur ꝑoit nō eū āpli9 perſequant.
Hāc em̄ piculi ſibi ſentiunt eē cau
ſā. Sil'r nos docuit dn̄s etiā q̄ ca
riora nob̄ ſūt abſcidere. ne ſcz ꝑ il
la piclitemur ī aīa Matrix. Si ocu
lus tuus ſcādalizat te. erue eū ⁊ pi
ce abſtē Poeta. Ferre minora volo
ne grauiora ferā

Caplm. lxxxvi.

Occultare bonū opus ne il
lud dyabolus per inanem
gloriam rapiat elephas do
cz. qui in aqua vel ſilua piens vbi
parit ibi fetū dimittit ꝓpt dracōes
qui eis inſidias ponūt. Sic qui bo
num opus facit. ſiue in aq̄s pcitē
tie vel ſapiētie. vel in ſilua .i. ī ſolitu
dine ↄtēplatiue vite. ſi non vult a
draconibz .i. demonib9 inſidiātib9
illud rapi. ſicut in occulto illud fa
cit. ita nō exigēte neceſſitate occul
tū illud teneat. et nō in publicū ꝑ
oſtētationē adducat. Mat. vi. Ne
videaris hoībus ieiunās. ſꝫ pri tuo
ē q̄ in abſcōdito.

Caplm. lxxxvii.

Officium eccleſie ſollicite ⁊
integre dicere ſcz omnes
horas diurnas et noctur
nas onagri nos monz exēplum. de
quo Phiſiologus dicit. ꝙ ſēper ru
git in die tociēs quot hoās dies ha
bet. et ſil'r facit in nocte Ex quo ꝑ
ceperūt Phi equinoctiū. ꝙ tūc du
odecies rugit in die et totiēs in no
cte. ergo ſi onager non dimittit ho
ras. ita multo min9 eccīaſticus cle
ricus dēt dimittē ſuas Ps. Septies
ī die laudē dixi tibi ⁊c̄ Ca. lxxxviii

Opus qd̄ tm̄ ſemel habz fie
eri cū magna deliberatiōe
fieri debet Nā elephas qui in tota
vita ſua que quadrīgētis āīs dici
tur prolongari ſemel tm̄ gñat. et
vnū filiū tantum. anteꝗ̄ pariat bi
ennio fetum portat. Sic homo illd̄
bonum qd̄ ſemel tātum fieri poteſt
āteꝗ̄ illd̄ faciēdo pariat diu ī vte
ro mētis ꝑ deliberationē tenē debz
Vn̄ Sen̄. Deliberandū ē diu qd̄ fa
ciendū ē ſemel. Itē etiā opa fortia
ſūt a merito etne retbutiōis vacu
a. niſi fiāt cū puritate mētis et cuz
vnitate caritatis Nā oē aīal cornu
tū cornu ſuū habet vacuū pret cer
uū et vnicornē Quid em̄ ꝑ aīal cor
nu ꝓducēs ex capite n̄ hō intelligit
q̄ facit aliqd̄ op9 notabile ⁊ virile
Exit em̄ op9 v̄tuoſū a ratiōe ſic cor
nu a capite. Hoc āt cornu ē plenū
ī cuo .i. ī hoīe puro. Ceru9 em̄ q̄ ē
aīal ſimplex. ſm Ariſto. et Auicē.
ciſtā fellis ī vētre n̄ habz et mūduz
paſtū diligit. ſigt hoīem ſimplicez
carētē felle īiquitatis q̄ ſe puruz a
peccato cuſtodit. Itē ē plenū ī vni
corne Eſt em̄ velut vnicoris q̄cūqz
ſeruat vnitatē ſpūs in vinculo pa
cis. Hic em̄ duz ſe in hijs que agit
ab vnitate fratnī amoris non diui
dit. vnū tm̄ cornu ꝓducit. Solum
igit̄ taliū cornua .i. opa v̄tuoſa et
fortia plena ſūt oſſe .i. ſoliditate ḡti
e et fructu mercedis etne. eↄtrā āt
de opibz pccōris dī Apoc. iii. Nō ī
ueīo opa tua plena ⁊c̄

Caplm. lxxxix.

Ornatus mulierū ſimilis ē
ſcitali ſerpēti. qui vt dicit
Yſidorus. tanta prefulget
dorſi varietate. vt in ſui admirati
oñem inducat intuentēs. Et quia
piger eſt quos curſu īuadere neq̄t
ſui admiratione intuentes rapit. ⁊
quanto ē diſtolor tāto ī veneno ē
deterior Sic mulier orñata oculos

et corda intuentium ad ſe trahit et
ſtupida et inſenſata reddit. et ea
per concupiſcētiam rapit et veneno
mali ꝯſenſus extinguit. Et ideo ꝙ
to ornatior et pulchrior tanto pni
cioſior. Similiter ophites ē ſerpēs
maculis reſperſus qui tot habꝫ no
cendi modos quot colores varios
Et ſic mulier diuerſis coloribus pi
cta vel varijs ornamentis induta.
Vñ. Jeronimus dicit. Nō ſi vir
vł mulier ſe ornauerit et vultus ho
minum ad ſe prouocauerit. et ſi in
de nullum ſequatur dampnum iu
dicium tamen patietur eternum q̄r
venenum attulit ſi fuiſſet q̄ bibiſſꝫ
Prouerb. vij. Occurrit illi mulier
ornatu meretricio preparata. Item
ornate et pulchre mulieres ſiles ſūt
catis Cata em̄ qñ pulchrā pellē ha
bet de ipa gloriatꝰ et ꝓpter hoc qñ
doqꝫ vaga efficitur. Cui tūc ſi ipa
pellis exuritur i tecto ꝯmorat. Se
pe tamen dū de pelle gloriatur ꝓpē
ipiꝰ pulchritudinē capit et mactat
Sic mulier ſentiens ſibi i facie pul
chram pellem vł i dorſo pulchram
veſtē de ipa gloriatur. libent diſcur
rit vt ipſā oſtdat alijs Sed ſi pellis
eius febre vel alia infirmitate exu
ratur vel deformetur. ſiue veſtes e
ius deuaſtētur. tūc firmior i domo
morat. Itē dū de fragili veſte ł pel
le gloriat a dyabolo capit per vanā
gloriā et laſciuiā. et aliqñ ad turpi
tudinē pcci pducit. et tadē aliquā
do ſbita vel mala morte mactatur
et inſup pena eterna cruciat. Vñ
Cypriañ dicit. ꝙ ſerico et purpura
indute xpꝫ ſincere induere non pñt.
auro et argento et margaritis ad
ornate et monilibꝰ. ornamēta cor
poris et anime perdiderunt. Hinc
eſt etiam ꝙ diues ille qui purpuā
induebatur et biſſo in inferno ſe
pultus eſt. Luce. xvi.

Capłm. xc.

Paſſio criſti pfiguāta fuit i
imolatione paſchalis agni
de qua habet. Exodi. xij.
Nam ipſā imolatio agni ſigt imo
lationem xpi. Scdm illud. i. Cori.
v. Paſcha noſtrū imolatꝰ ē xpc.
Sāguis vo agni liberās ab extmi
natore limitꝰ in ſuperliminaribus
domorum. ſigt paſſionem criſti
in corde et i ore fideliū per quā libe
ramur a pccis et eterna morte Se
cūdū illud. i. Petri. i. Redēpti ſumꝰ
pcioſo ſanguine agni immaculati.
Comedebantur aūt carnes ille ad
ſignificādū eſū corporis criſti in ſa
cramēto. Erant āt aſſe igni ad ſig
nificādū paſſionē et caritatē xpi.
Comedebantur aūt cū azimis pāi
bus ad ſignificandum puraꝫ ꝯuer
ſationem fideliū corpus xpi ſumēti
ū. Scdꝫ illud. i. Cori. v. Epulemur
in azimis ſinceritatis et veritatis.
lactuce aūt agreſtes addebantur i
ſignū penitētie pccōꝝ q̄ neceſſaria
eſt ſumentibus corpus xpi Renes
aūt accingendi ſūt cingulo caſtita
tis. calciamenta ſūt autem pedum
exempla mortuorū pcm̄. Baculi
habendi in manibus ſignt paſtorā
lem cuſtodiā Precipitur autē ꝙ
in vna domo agnus paſchalis co
medatur. i. in eccia catholicorum ñ
in conuenticulis hereticorum.

Capitulum. xci.

Patientia dei eſt mollis i ſu
ſtinendo. ſed ſeuera et du
ra in puniendo. vñ aſſimi
latur teredini. i. lignorum vermi q̄
terendo rodit lignum. vt dicit. Y
ſidorꝰ. Hic licet ſit mollis in ſubſtā
tia cōminuit tñ duriſſima ligna et i
ſbtiliorē puluerē rēdigit ꝙ poſſit fa
cere ipſa lima. Sic etiā dīna patia

q̄uis diu peccatorem hominez mol
liter et leuit̄ ferat· ipſū tamē fina
liter cōterit et ſeueriſſimo ſupplicio
multat· Ro·i· Scdʒ duriciā tuaʒ et
impenitēs cor theſaurizas tibi iraʒ
in die ire·ij·Ro·xv· Ipſe quaſi te
nerrim⁹ ligni vermiculus· q̄ ſcʒ eſt
dū tangit̄ leuiſſim⁹· ſed dū tangit
ſeu rodit duriſſim⁹· Sic de⁹ leuis ī
ſuſtinendo o· durus in puniendo ·
Ps̄· Ego ſū vermis

Caplm·xcij·

Patientia et perſeuerātia fa
cit hominē victorē Nā onā
ger cū ſit aīmal ībecille ſo
lo euādēs beneficio fuge· leonē tn̄
in heremo ſupat· et ſilr lupū· Naʒ
tātū in fuga durat· vt illa in perſe
quēdo deficiāt Sic ſancti mūdū vl̄
peccatū ſupāt fugiēdo et in laborū
tolerātia pſeuerādo · Ps̄· Ecce elō
gaui fugiēs et māſi ac̄· Caſſio· Pa
tiētia eſt que oīa vicit aduerſa· nō
colluctādo ſed ſufferēdo· Itē Ber
nar· in quadā epl̄a· Abſq̄ pſeuerā
tia nec qui pugnat victoriam nec
palmā victor cōſeq̄tur

Capitulūz·xciij·

Peccatores ſiles ſūt illis aīi
malibus monſtruoſis q̄ di
cūtur ſatiri ſiue fauni Sūt
em̄ quēdā beſtie mōſtruoſe effigiē
hominis hn̄tes· ſed nō ſunt ratioīs
ptīcipes· nec arte nec natura ad lo
quēdū ſūt dociles· Ferū em̄ et bel
luinū aīmū hn̄t et beſtie appetitū·
Vnde in venerē in tm̄ ſunt proni
vt mulieres in coeūdo occidant· ſi
quas ī nemorib⁹ cōprehēdāt · vnde
dicti ſūt ſatiri· eo q̄ nequeāt libidi
ne ſaturāi· vt dicit Phi· Sic peccōr
mōſtruoſus eſt hn̄s ſcʒ hominis fa
ciē et aīmū beſtialē ſiue vitā bruta
lem· Quid aūt beſtiali⁹ hoīe ratio
nem habente et ratione non vtēte

vt dicit Bern̄· Tales ſunt p̄cipue
ſuperbi qui habēt animuʒ crudelē
et ferinū· et īſipiētes q̄ nulla arte ī
duci poſſunt· vt dulcit̄ et rationa
bilit̄ loquātur ſicut ſuīt roboā· Ita
tales ſunt voluptuoſi q̄ appetituʒ
habent gule beſtialē et luxurie īſa
tiabilē· Omnes tales cōpant̄ iumē
tis īſipiētibʒ et ſiles facti ſunt illis
Itē peccatores aſſimilantur canibʒ
Primo ꝓpt̄ gulam· Eſt enim canis
guloſus Vn̄ quando nimis cōmedit
reicit et iterum aſſumit· in quo eti
am repreſentat illos qui per recidi
uum redeunt ad īmūdiciam cuiuſ
cunq̄ peccati ·ij·Pet·ij· Canis re
uerſus ad ſuum vomitum ac̄· Iteʒ
per luxuriā· Eſt enim canis libidīo
ſus· Vnde nec matrem nec ſororē
diſcernit· Ideo apud antiquos tal̄
erat oblatio canis· qualis meretri
cis que omni libidini ſe exponit ·
Eccl̄i·xxxvi· Omnem maſculuʒ ex
cipiet mulier· Item propter iracū
diam· Eſt enim canis iracundus
et malicioſus· Vnde lapidem cum
quo percutitur ſepe dentib⁹ mordʒ
vt ſe de eo vindicet· et tamen nō
lapidem ſed ꝓprium dentem ledit
Sic frequent̄ homo iracundus vn̄
credit alium ledere ſeipſum ledit·
Ps̄· Cōuertetur dolor eius ī caput
eius· Itē ꝓpt̄ ſuperbiam· Nam ca
nis int̄ notos eſt audax et animo
ſus· int̄ extraneos timid⁹ Sic etiā
ſupbʒ apud domeſticos et ī domo
ſua eſt ſic̄ leo· ſed de alijs magis ti
met· Canis etiā baculos odit et ti
mʒ lapides· q̄ ſcʒ ſupb⁹ odit corre
ctioēʒ et timʒ duās īcrepatioēs· Nō
enim ſuum defectum ſuperbus ſeu
peccatum agnoſcit· Sen̄· Qui pec
cat ſe neſcit corrigi ſ̄n vult Itē ꝓpt̄
inuidiā quia canis inuid⁹ ē Vn̄ di
cit Auicenna · Nō occulte herbas

legit quibus ſe purgat· doles ſi a lius inde medicinã accipiat·Dolet etiã ſi alius ad domũ ſuã veniat· ti mens ne gratiam inueniat et ſibi aliquid depeat· et ſic etiã homo in uidꝰ dolet de aliorũ vtilitate ł grã Phs· Inuidia eſt triſticia in alieis bonis Itẽ ꝓpter auaritiam· Nã ca nis tanꝗ auarus que comedere ne qt ſtudioſe reponit· nec dare vult alijs·ſed defendit Sic etiam auarꝰ facit reponendo et cuſtodiendo · Luce·xij·Anima mea habes młta bona repoſita in annos plurimos· Item ꝓpter accidiam qꝛ canis qñ eſt annoſus eſt piger ⁊ deſidioſus Vnde tota die dormit etiã iter mu ſcas·Et licet muſce perforent eiꝰ aures·adeo tamen eſt piger vt nõ ſe niſi raro excutiat vt eas longiꝰ a ſe pellat·Sic homo accidioſus eſt piger ad incipiendū et deſidioſus ad operandū ſõpnolentus ad oran dũ vel ad reſiſtendum ſcꝫ tẽptatio nibus que per muſcas iportunas i telliguntur Vł p muſcas pforãtes intellige increpationes et verbor̃ punctiones qbus non excitatᷣ nec emendatur· Sunt etiaꝫ tanꝗ mu ſce pungentes neceſſitates vł volũ tates quas habet homo piger ·q̃ tamen pigrũ non emendant·ſed cõſumunt· qꝛ potius cõſumitur deſide rijs ſiue indigentijs ꝗ velit labora re·Prouẽ·xxi· Deſideria occidũt pigrum Iteꝫ canis vltimo poſt mł ta ſeruitia fune ligatur et eo longi us ducitur ad mortẽ et in aqua ne catur·vel p ripã deicitur·nec ei pel lis detrahitur·nec caro manducatᷣ ſed vermibus corrodendus exponi tur·Sic peccator poſt multa ſerui tia mundi vel peccati a dyabolo fu ne ligatur.i.cõſuetudine peccandi· et ea trahitur id eſt vſqꝫ ad mortẽ corporis detinetur·Et necatur i aq̃ .i.deficit defectu naturali vite deflu entis·ij·Regũ·xiiij·Omnes mori mur et quaſi aque dilabimur·vł p ripã.i.per caſũ mortis violente dei citur in foſſatum inferni ſcilicet ſe cũdũ aĩam·Corpꝰ ãt mortuum re manet õnino inutile De alijs enim aĩalibꝫ poſtꝗ ſunt occiſa remanẽt vel carnes que ſũt vtiles ad come dendum·vel ſaltem pellis q̃ vtilis ad induendũ ł calciãdũ· ſed humana caro mortua vł occiſa ad nichiluꝫ valet vltra niſi qꝛ vermibꝰ relinq̃t in eſcam Item peccatores aſſimilã tur capris·primo propter ſupbiã Nã capra ſurſum ſemper tendit vt ſũmitates carpat et comedat folio rum·vt dicit·Yſido· Sic ſunt ſup bi qui ſemper ad ſuperiores ſtatus ihiant·vt ſummitates foliorũ id ẽ dignitates ⁊ honores maiorũ quos ipſi ſũmos reputant diripere vale ant et habere·Ps·Supbia eorum qui te oderunt aſcendit ſemp·Itẽ ꝓpter luxuriam· Nã ſicut dicit Pli nius·Capre ꝓpter caliditatem nõ habundãt pinguedine ⁊ raro ſine febre ſunt· et ideo in eis ẽ ardens cõcubitus· et non minus videre di cuntur de nocte ꝗ de die· Iſta cõpe tunt luxurioſis i quibus ꝓpter vſũ veneris tam pinguedo corporis ꝗ mentis deuaſtatur·ſine febre etiaꝫ ardẽtis cõcupiſcẽtie raro inueniũtᷣ· ⁊ ipo carnis ope ardẽti delectatiõe fedãtᷣ Nõ minꝰ etiã luxurioſi ad ſu a feda opa obſeruãt noctẽ ꝗ dieꝫ Iob·xxiiij·Oculꝰ adulteri obſuat caligieꝫ Itẽ ꝓpᷣ auaritiã Nã cap vt idẽ dicit rodũt extremitates qbꝰ paſcũtᷣ oues vſqꝫ ad radices Vñ ca pra a carpẽdis vgultis ẽ dcã Sic e tiã auari ſũt q̃ ſẽp ad carpẽdũ iten dũt et extremitates qbꝫ paſcũtur

oues .i. bō tpalia quibꝫ boni .i. ſpūales viri ad ſuū victū et ad ſuā ſuſtētationem vtūtur. ipſi vſqꝫ ad radices euellunt quia frequent̄ expoliāt pauperes ꝙ michil eis relinquūt. Jtē peccator aſſilat̄ aſino q̄ ē animal naturalit̄ ponderoſū tardū et pigrū et timidū ſtolidū ⁊ oneri aptū et patiēs laboris plurimum. Sic pecōr ē pōderoſus ad cadēdū. tardus ad peitēdū. piger ad opādū. timidꝰ ad tpale dāpnū. ſtolidꝰ ad prouidēdū. aptus ad onꝰ pcci vel ētni ſupplicij portādū. et patiēs ad laborē mūdi infructuoſū ſuſtinēdū. Jtē pecōr decipit̄ a pccō ſicut cocodrillꝰ ab illa auicula q̄ dr̄ rex auiūꝫ. Nā dū cocodrillꝰ iacꝫ iuxta littus ſupueīt illa auicula et volat circa os eiꝰ. q̄ opit auicule fauces et illā itrare pmittit. At ipa pmo leuit̄ eū vnguibꝫ ſcalpit. ita ꝙ belua ex dulcedine ſtatim obdormit. et cuꝫ auicula eū dormiē ſētit. ſtatiꝫ i eiꝰ vētre deſcēdit et eū p vētrē pforat et occidit. Eſt em̄ cocodrillꝰ in vētre valde mollis. Quaſi ergo cocodrillꝰ in littore iacēs eſt hō ocio torpēs. Auicula aūt ad os eiꝰ veniēs eſt tēptatio peccati i imaginatiōeꝫ ingrediēs. cui tūc os apitur qn̄ i cogitatione et i delectatione recipitur. Et tūc leuit̄ ſcalpit quia pruritū delectationis gignit. Et ſi tūc homo dormiat vt per negligētiam tēptationi nō reſiſtat ingreditur i mētē. et eū per ꝯſenſū perforat et necat. Jtē peccator aſſilatur rane que eſt limoſa et clamoſa vētoſa et odioſa ſb vētre maculoſā liguoſa. et nō ſolū viuēs in aqua ſ etiā in terra. Sic etiam peccator ē limoſus per luxuriam .i. immūdus. clāoſus per irā. vētoſus per ſuperbiaꝫ. odioſus hoībus per auaritiā. Nam

ſicut dicit Boetiꝰ. odioſos auaritia. claros vero largitas facit. ſb vētre maculoſus per gulā. liguoſus per inuidiam. Nā rana ſicut Ariſt. dicit. linguā habꝫ et os coaxās. Sic inuidꝰ et linguoſus detrahēdo. Jtē viuit in t̄ra q̄ eſt grauis et frigida per accidiā. que animā grauē reddit et frigidā. Jtē pecōr aſſilat̄ talpe. Primo ꝙ talpa ſicut porcꝰ roſtrū habꝫ. et talis ē peccator p immūdiciā luxurie vel gule. et cū tali roſtro talpa radices de t̄ra extr̄hit. Quia ſcꝫ per pc̄ā carnis euacuāt̄ et extr̄hūtur affectiōes mētis. Vn̄ Job. xxxi. de luxuria dr̄. ꝙ eſt oīa eradicās genimina. Scd̄o ꝙ talpa terrā fodit. nec extracta a t̄ra diu viuit. Et ideo dicit Plinius. meliꝰ audiūt talpe t̄ra cooperte ꝙ̄ extracte. et talis ē pecōr p vitiū auaritie. Cuiꝰ ſtudiū ē t̄rena ꝯuoluē. et ſine t̄renis iplicatiōibꝫ nō credit ſe poſſe viuē. et ſoluꝫ de t̄renis vult tractaē et audiē. Joh. iij. Qui de t̄ra ē de t̄ra loquit̄. Tercio q̄a talpa ſolē odit. et hoc pecōr habꝫ ex vitio ſupbie ſcꝫ vt odiat deū q̄ ē verꝰ ſol. ſm̄ illud. Ps. iā ſup allegatū. Supbia eoꝝ q̄ te oderūt ac̄. Nā ſupbia ſe deo maxīe oppoīt. ꝓpt̄ qd̄ deus ſupbis maxīe reſiſtit. et quātū ad hoc odiūt eū. vel odiūt ſoleꝫ ſupbi .i. manifeſtātē vel redarguētem vitia eoꝝ. Vn̄ ſupbꝰ n̄ veīt ad lucē vt n̄ arguantur opera eius. ſicut dicitur. Jo. iij. Quarto ſicut dicit Ariſt. talpa n̄ habꝫ oculos apertos ſ ſb corio latētes quos i morte ſolū apit quos i tota vita clauſos tenuit. Sic pecōr q̄ i tota vita ābulat vt cecꝰ ſcꝫ errādo et cadēdo in pcc̄ā. in morte velit nolit cogitur oculos aperire et peccata ſua ꝛcognoſcere ante tribunal dei. et penas

etiaꝫ expiri quas viuens ꝯſiderar̄e
neglexit· Gre· Oculos enim quos
culpa claudit pena aperit·

Capl̄m· cxiiij·

Peccatuꝫ aſſimilatur cuidaꝫ
mõſtruoſo aïali qd̄ dr̄ eſſe
ī india· ſil̄e vrſo ī corpore·
leoni in crine · et homini in facie ·
et habet caput rufum · et os mag
num et rotundum · a in vtraqꝫ mā
dibula tres habet ordines dentiū ·
cuius extremitates ſunt vt leonis
cauda eius vt ſcorpionis · et percu
tit pilis ſuis ſicut porcus agreſtis
ſuis ſetis · et vox ei⁹ vt tube · et ē
velocis curſus et ꝯmedit homines
et nulla beſtia illa crudelior · Simi
litudo ergo vrſi pertinet ad pecca
tum ire · qꝛ vrſus eſt animal impa
tiens Similitudo autem leonis ad
peccatum ſuperbie · Similitudo hō
minis ad peccatum auaritie qꝛ ſol⁹
homo ex auaritia ꝯgregat · q̄ etiaꝫ
facit caput rubeum .i. mentē igne
am et ardentem ad habendum · vl̄
qꝛ eſt cauſa homicidij et effuſionis
ſanguinis · Magnitudo vero oris r̄
fertur ad gulam cui diuerſi ordiēs
dentium .i. diuerſi ordines miniſtrā
tium deſeruiunt vt agricole macel
larij coquinarij et huiuſmoī · Cau
da ſcorpionis refertur ad inuidos
qui detrahendo maxime retro pū
gunt .i. in abſentia detrahunt · Sil'i
tudo autem porci refertur ad luxu
rioſos ꝑpter immūdiciam · Vox āt
tube peccatum eſt manifeſtum et
publicum · ſed velox curſus eſt ī de
lectatiōe peccati que citō tranſit ·
homines autem ꝯmedit duꝫ eos ꝑ
delectationem capit · p ꝯſenſum de
glutit · et in ſe p opeātionē ſiue cō
ſuetudinem ꝯuertit · nulla beſtia i
uenitur crudelior · qꝛ nulla res īue
nitur nociuior homini Item pecca
tū aſſimilatur mulo Primo ratiōe
innaturalitatis · qꝛ mulus generat̄
ꝯtra ordinem nature · ſcꝫ ex ꝯmixti
one duarum ſpecierū ſcꝫ ex equa
et aſino · l' ꝯuerſo ex aſina et eq̊
burdo generatur · Et dicit · Yſido
rus qꝫ naat nepos eſau fuit ꝑmus
q̄ aſinis eq̄s ſuppoſuit vt ꝯtra na
turam muli naſcerentur · Sic etiaꝫ
peccatū vt dicit Auguſtin⁹ non ē
ex natura ſed vitium nature appe
tentis id quod non eſt ſui ordinis ·
Et ſicut mulus generatur ex eo qꝫ
aſino equa ſupponitur · Sic etiā na
ſcitur peccatuꝫ et peruertitur ordo
nature cum ratio ſenſualitati ſubi
cit̄ · ita vt non rationi ſenſualitas
ſubiciatur · ſed potius rationi ſēſua
litas dominetur · Eccl'i · x · Vidi ſer
uos in equis et principes ambulā
tes quaſi ſeruos ſup terram · Scd̄o
ratione ſterilitatis qꝛ mul⁹ ſterilis
eſt natura ab eo ſuum beneficium
retrahente · qꝛ quaſi in eius iniuri
am ꝯtra naturam ꝑducitur · Sꝫ
Ariſto · dicit qꝫ mulus ſterilis ē ꝓp
ter exceſſum frigiditatis ī ipſo doi
nantis Sic pccm̄ eſt ſtēile .i. abſqꝫ
fructu et fecūditate meriti vl' pmij
glorioſi Exceſſus aūt frigiditatis ē
in anima ꝓpter defectum caritatis
que ſcꝫ eſt vt calor anime vitalis ſi
ne qua opus meritorium vite eter
ne nō producit̄ · Mat · xxiiij · Qm̄
ſupabundauit ī quitas refrigeſcit
caritas multorum · Tercio ratione
vertibilitatis · Nam mulus a molē
do eſt dictus · eo qꝫ iugo piſtorū ſb
actus ducat in giro molas · ſicut Y
ſidorus dicit · Sic peccator dū ab v
no peccato in aliud trahitur quaſi
girando ad molas circūuoluitur ·
Ps̄ · In circuitu ābulant Itē pccm̄
aſſimilatur ſalamandre que ē aïal
venenoſū · Vn̄ dicit Plini⁹ qꝫ fruct⁹

arborum inficit· aquas corrūpit· et
ſi eius ſaliua ſolū pedez hominis te
tigerit totum corpus corrūpit Sic
peccatum eſt peſſimuz venenū qd
fructus arborum.i.bona opera vel
merita inficit· Item aquas .i.gra
tias corrumpit· et ſi eius ſaliua.i.
delectatio pedem.i.affectionem aīe
per cōſenſum tetigerit totum hoīez
perdit· Vnde dicitur·ij. Cori·vi·
Immūdū ne tetigeris ⁊c̄· Itez pec
catum aſſimilatur veneno· dicitur
em̄ venenū qꝛ per venas vadit ad
cor Sic peccatum per venas cogita
tionis et delectationis tranſit ad cō
ſenſū cordis· vel per venas.i.per ſē
ſus corpis ſbītrat ī archana mētis
Je·ix· Aſcēdit mors p feneſtras
noſtras igreſſa ē domos nrās Itē
venenū nō ledit nī quando ſāgui
nē tāgit· Vñ Lucanꝰ Noxia ſerpen
tum eſt admixtō ſanguine peſtis·
Sic non nocet venenuz pverſe ſug
geſtioīs ſi non admiſcetur ſāguis
delectationis ·Oſee·iiij· Sanguis
ſanguinez tetigit· qꝛ delectationē
cogitationis ſeqtur delectatio opis
Itē venenū oē frigidū exiſtit· Sic
omne peccatū mōrle infrigidat· dū
calorē caritatis exterminat· Item
peccatū aſſilatur bureſti· q̄ vt dicit
Plinius ē aīal paruum ſile ſcarra
beo q̄ iter herbas q̄s bos diligit ſe
abſcondit· quē bos accipit dū her
bas carpit qui deuoratus a boue ie
cur eius ſic inflāmat vt eū cū cru
ciatu maximo tādez rūpat. Sic ma
litia peccati ſub delectationibus q̄s
homo diligit ſe abſcondit quā hō
non aduertēs cū delectationē exte
rius accipit intrīſecus īducit· q̄ et
appetitū inordinate incendit et mē
tis ſoliditatē frangit· et vltimo cru
ciatum cōſcientie vel pene inducit Y
ſaie·lxvi· Vermis eorū nō morieť

Itez aſſilatur muſce bouine q̄ quo
uſqꝫ ſb̄ cauda vacce vel eius corpi
manet affixa eaz q̄eſcere nō ſinit·
ſed cauda erecta miro modo inſa
niens per campos vndiqꝫ currit·
Silr q̄diu pccm̄ inheret cōſcientie a
nima non poteſt quieſcere et tunc
per diuerſa vagatur· querēs et nō
inueniens requiem q̄diu peccatuz
non fuerit amotum per penitentiā
Item peccati fetorem dēt hō odire
et fugere exemplo formice· Dicit e
nim Ariſto· qꝫ in formicis ē ſenſus
olfactus et odiūt omne fetidum·
Vnde ſi q̄s domos eaꝝ ſubfumiga
uerit aliquo fetido eas deſerūt Sic
dēt homo oīa dimittere et fugē ī q̄
bus eſt fetor peccati· Eccī·xxi· Fu
ge peccata Itē peccatū aſſilať rgu
lo ſerpenti.i.baſiliſco q̄ olfactu ſuo
necat· et viſu ſuo interficit oē vi
uū· ad cuius aſpectum nulla auis
illeſa pertranſit· et ſi pcul fuerit o
re eius cōburitur et deuoātur a mu
ſtelis cū vincit· Vñ ab hoibꝫ ad eiꝰ
cauernā deferūtur· michil emz altiſ
ſimꝰ abſqꝫ rmedio dereliq̄t· Vnde
baſiliſcus viſa muſtela fugit quez
inſequiť et occidit· maxīe ſi prius
paſta ſit ruta· vt Ariſto· et Auicē
na dicunt· Silr peccatū occidit aī
mā vel p odoratū moroſe delectatio
nis in cogitatiōe vl p viſū.i.cōſēſuz
opis· Vnde aues.i. hominū mētes
ſolo viſu.i.cōſenſu etiā ſi longe ſint
ab opere occidūtur et deuorantur a
peccato· Sed remediū cōtra baſiliſ
cum.i.cōtra peccatū eſt muſtela ru
ta refecta.i.penitentia amaritudīe
plena· q̄ ipſum viſa fugat· qꝛ peni
tētia ſolū in cōtritione vl ī ꝓpoſito
habita q̄ndoqꝫ pccm̄ purgat· Ps
Dixi ſcꝫ ī ꝓpoſito cordis· Cōfitebor
aduerſum me iniuſticiā meā domi
no ⁊c̄· Sꝫ tamen ope cōpleta ipſuz

perfluens ſcʒ pccm̄ extinguit Act.
iij. Cõuertimini et peitemini vt de
leantur pccã veſtra. Itẽ peccatum
aſſiꝉatur aſpidi. Naʒ aſpis aurem
obturat vt vocem hominis incãtã
tis ñ audiat. nec ei obediat. ⁊ hoc
pertinet ad pccm̄ ſuperbie. qꝛ ſuper
bus vocem dei nõ audit. et ei9 mã
datis obedire ꝯtempnit. Ps. Sic
aſpidis ſurde et obturãtis aures ſu
as que nõ exaudiet vocẽ incãtanti
um ⁊c. Itẽ aſpis interfecto ꝯpari ſu
o .i. ꝯiuge ſuo miro furore interfecto
rem perſequitur. et illũ ſiue ſolum
ſiue inter mltos aggreditur. nec pi
culum curare videt vt ſuũ ꝯparem
vlciſcat. et hoc pertinet ad vitiuʒ
ire. qꝛ iratus ꝓpt appetitũ vindicte
pcipiti furia õni periculo ſe expoit
Itẽ ẽ quedã ſpecies aſpidis q̃ dicit
ſitula; ex eo ꝙ a ſe percuſſũ ſiti oc
cidit. et hoc pertinet ad auaritiaʒ
Cuius ſitis .i. appetitus fit inextin
guibilis. Item eſt quedam alia a
ſpis que dr̃ vipalis que ſcʒ ſõpno
īficit. hũc dũ cleopatra ſibi appo
neret ſõpno reſoluta eſt. et hoc p
tinet ad accidie vitium que pigrici
a ⁊ ſõpnolentia animã occidit Itẽ
eſt alia que dicitur emorrois quia
percuſſus ab ea diſſolutis veĩs flux
u ſanguinis vitam finit. hoc perti
nʒ ad luxurioſos. qꝛ ſcʒ luxuria flux
u ſeminis corpus reſoluit. et ad et
num interitũ animã inducit. Iteʒ
eſt alia ſerpens que dr̃ peſter q̃ ſẽp
ore patẽte emittẽs virus incedit.
ſed ab eo percuſſ9 diſtẽditur et ne
catur. hoc pertinʒ ad vitiũ gule. q̃a
guloſus ore patẽte .i. parato ad cibũ
ſemp incedit. et vir9 .i. vitiuʒ gule
patẽt oſtendit. Item aſpis habet
oculos in tẽporibus nõ ĩ frõte. Vñ
nõ directe reſpicit. et ideo aduer
ſarium perſequitur magis auditu

vel olfactu q̃ꝫ viſu Nã ſi nõ ſic eẽt
vt dicit Plini9. vix hõ ab eo euade
ret. et hoc pertinet ad inuidiã. qꝛ
inuidus nõ recte ſed toruo et ma
liuolo reſpicit oculo. et ex auditu
vel ex opinione ſua ſolũ detrahen
do perſequit. tãq̃ꝫ de re viſa vl' cer
ta. vñ Ps. de talibus dicit. Vene
num aſpidum ſub labijs eoꝝ. Iteʒ
peccatũ q̃ꝫ diu retinet ſẽper mltipli
catur et creſcit. Vñ aſſiꝉatur coco
drillo. q̃ q̃ꝫ diu viuit ſemper creſcit
Nã peccatũ qd per penitẽtiam nõ
diluit mox ſuo pondẽ ad aliud tra
hit. Item peccatũ plus inualeſcit
et habũdat in proſperitate q̃ꝫ ĩ ad
uerſitate. ſicut ſerpẽtes plus habũ
dant et ledũt in eſtate q̃ꝫ in hyeme
et in die q̃ꝫ in nocte. Oĩs eñ gñra
liter ſerpẽtes frigide ſũt nature. nec
percutiunt niſi cũ caleſcunt. Vnde
venena eoꝝ pl9 nocent de die q̃ꝫ de
nocte qꝛ ſunt frigidi nocturno rorẽ
In hyeme ſe in nidis inuoluunt ⁊
torpeſcũt. ſed in eſtate ſe diſſoluũt
et ad nocendũ exeũt. Quid aũt p
frigiditatẽ ſerpẽtini veneni niſi ma
litia accipitur peccati. q̃ dum cor p
ꝯſenſum attingit calorẽ ꝓtinus ca
ritatis extinguit. p calorẽ vo diei ⁊
eſtatis feruor minor et maior itelli
giturm ũdane ꝓſperitatis. ſicut fri
gus ꝯtrario noctis vl' hyemis bre
uiorem vl' leuiorẽ ſig̃t curſũ aduer
ſitatis. ſ; ĩ eſtate vel ĩ die veneuʒ
magis ledit. q̃ ex ipſõ ꝓſperitatis
feruore pccm̄ pnitioſi9 creſcit. Vñ
Ps. dicit Ab altitudĩe diei timebo
.i. ꝓſperitatis. Item pccã carna
lia ſunt magis manifeſta et ĩfami
a q̃ꝫ ſpũalia. ſed tamẽ ſpũalia ſunt
magis nociua Vñ aſſiꝉantur ſerpẽ
tibus. Dicuntur eñ quidã eẽ max
imi ſerpẽtes corpore. ita vt ceruos
integros deuorent. Vnde ĩ punico

bello· vt narrat Titus liui9 a Re
gulo romanorū duce iterfect9 est
serpens balistis· C·xx· pedum lon
gitudinis· Cuius pellis et maxille
fuerunt suspense ań qđdā tēplum
rome Sub claudio etiam cesare fu
it serpens in ytalia interfectus ī cu
ius aluo puer integer est inuētus
Sunt autem alij serpentes ita cor
pore parui vt vix videri possint· s
sunt maximi in potestate nocendi
sicut dypsa que prius occidit q̄ sē
tire possit· Tyr9 etiā vt dicit Ari·
modicus est et tamen ɔtra eius ve
nenum nullum remedium est Ser
pentes ergo magni significant pec
cata carnalia q̄ sunt magne appa
rentie et īfamie· sed quasi serpētes
aspectu parui et magis noxij sunt
peccata spūalia que licet sint min9
manifesta et minoris īfamie· sunt
tamē maioris culpe· vt patz de lux
uria et superbia· Vn̄· Gre· xxxiij·
moral· Aliqn̄do īqt min9 ē ī corup
tionem cadere q̄ cogitatione taci
ta deliberata elatione peccare· sed
cū minus turpis superbia creditur
minus vitatur· luxuriā eo magis e
rubescūt hoīes quo sil' ōnes turpē
nouerunt· Vnde fit plerumq3 vt
nō nulli post superbiam in luxuri
am corruentes ex aperto casu malū
culpe latentis erubescāt et tunc e
tiā maiora corrigāt cū prostrati in
minimis grauiter ɔfundūt

¶ Capl'z· xcv·

PEnitentia lacrimosa facit
deuz dissimulare peccā· Naz
leo qui coitū leene cū pardo odoē
cognoscit tot9 ī adultere surgit pe
nam· sed si leena post coitū in fluīe
lauatur nichil tūc a leone percipit
Sic si anima spōsa xpi dyabolo pec
cando ɔiungitur· ipse xp̄c qui est
leo de tribu iuda ad vindictam cō
tra eam merito ꝓuocatur· Sed si
aīa in flumine lacrimose penitētie
lauetur· ab ipso xp̄o peccatuz dissi
mulat et parcitur· Ambro· Qđ
defendi non potest ablui pt· lauāt
lacrime delictū qđ voce pudor ē ɔ
fiteri· lacrime veniam postulant et
merentur· Itez penitētia assilatur
panthē· que vt dicit Phisiologus
draconem odit et draco eaz fugit·
que pasta ī spelūca se recondit et
per tres dies aliquādo dormit· tūc
surgēs magnā vocem emittit et ab
ore eius aromaticus odor exit sup
modum suauis· quare tunc ōmia
animalia secuntur eam· solus dra
co fugit et eius odorem non ferēs
in seipso deficit· Sed sicut panthēa
draconem· ita penitentia odit pec
catum· et pccm̄ ipsam penitentiā
fugit· Que in spelunca. i. in corde
penitentis īclusa postq̄ per tres di
es scz ɔtritionis ɔfessionis et satisfa
ctioīs perseuerauerit exurgēs a sta
tu culpe emittit vocem laudis· solu
tum se sentiens a sōpno peccati Vn̄
in vocem laudis prorūpens dicit
illud· Ps· Dirupisti vincula mea
tibi sacrificabo hostiaz laudis et no
men domini inuocabo Qui versicu
l9 vt dicit Cassiođ· s· Ps· tante dr̄
esse virtutis vt quisq3 eum ī mor
te terna ɔfessione dixerit oīa peccā
sibi soluantur· Tunc etiam ex o
re suo penitens suauem emittit o
dorem · videlicet suauis et deuote
orationis· quā omnia animalia secū
tur id est omnes virtutes et omni
a merita per hoc restituuntur ipsi
penitenti· et draco id est peccatuz
deficit et perit· Item penitentia sa
tisfactoria requirit mensuram di
scretionis et feruorem compunctio
nis· Vnde assimilatur sanguisuge
que apponitur corpori vt corruptū

ſanguinem detrahat· ſed quia qñ doq3 inſidet venenoſis· quādo q̄s eam ſibi apponit ꝑus eſt inuoluenda in ſale et in vrticis vt euomat ſi q̄d veneni hauſerit· Sic̄ penalis penitentia īponitur vt a peccati corruptione q̄d eſt tāq̄ ſanguis corruptus aīa expietur· vel vt affectus peccandi ab anima extrahatur· ſ vt nichil noxium inferat penitenti apponenda vel aſſumenda eſt cum ſale diſcretionis vt prudent̄ ꝯſideretur· et qualis et quanta et cui iponatur· Item neceſſaria eſt in ſuſcipiente vrtica· q̄ ſc3 et vrit et pūgit· et ideo deſiḡt feruorem ꝯpūctionis que omnem penitētiam leuit̄ ferre facit· et ad hoc idem facit· q̄ ſi quis ſanguiſuge aquam calidā ſuperfundat citius ſe membro applicat· Eſt enim velut aqua calida lacrimarum ꝯpunctio feruida que cito membro ſanguiſugā appoīt· quia iniunctam penitentiam ꝓpto animo ſuſcipere facit Itē temptationes penitentia extinguit· Vñ aſſi'latur cuidā beſtiole ꝑue quā leones timēt et fugiūt· que vocatur leontofonus· Nā quoddā venenū portat in ore q̄d ſtatim eos necat· Vnde hec beſtiola capitur et exuritur et incineratur· ex quibus cineribus dum carnes aſperguntur ⁊ in capitibus viarum ponuntur leones tranſeuntes dū eas ꝯmedunt moriunt̄ Vt dicūt Phūs· et Auicē· Hec ergo beſtiola rep̄ſētat huilē3 penitentiam quā leones.i. demões timent et fugiūt· Hec portat venenum in ore cū peccatum dicit in cōfeſſione· et hoc venenu3 occidit leones.i. tēptationes demonum Hec beſtiola capitur in peccatorum recordatione· exuritur in ꝯtritionis dolore· incineratur in mortis meditatiōe recolēs quō per mortē caro diſſoluatur in cinerem vel incineātur in humili ſatiſfactione· Job· xlii· Ago penitētiam in fauilla et cinere· et dū caro ex hoc cinere aſpgit̄ vt ſc3 ſatiſfaciendo affligatur· et precipue in capitibus viarum id eſt in principiis temptationum vel i ſenſibus corporis qui ſunt pncipia viarū p q̄s peccā itrāt ī aīa3· Vñ tūc cinis i capitib3 via4 aſpgit̄· qñ ipſi ſēſus corpis huilit̄ cuſtodiuntur vel affligūtur· vt oculi plorēt· ⁊ os abſtīeat· aures audiāt increpatiões et ſic de aliis· Et ſic tūc leones ex hīs occidūtur· q2 demonū tēptatiões nō ꝑualēt ſ cito extinguūtur· Itē penitētie amaritudinē dyabolus odit et abhorret· ſic canis abhorre3 vt ñ ꝯmedat inteſtina cerui ꝓpt̄ amaritudīe3 q̄ ē i eis· Nā ſ̄m Ariſt· ⁊ Auicē· Ceru9 ñ hēt fel niſi forte in iteſtinis· Vñ ei9 iteſtina ſūt amara et fetida ita vt canis ea nō ꝯmedat· niſi ſup̄ modu3 fameſcat· Sic cū iteriora mētis ſūt fetida ſc3 p memoria3 turpitudinis culpe et amaritudīe reſperſa p dolorē pn̄e demones q̄ paſcūtur delectatiōe ⁊ dulcedīe peccātiū illa tangere abhorrēt· Itē pn̄a liberat a grauedīe pcc̄i· ⁊ poſt mortē libeāt aīa3 a pena· Vñ aſſi'latur cuidā lapidi· quē cerue vt dicit Plinius cū ſentiūt grauitatē deuorāt q̄ eas adiuuat· et poſtq̄ moriuntur in ea4 vētre inuenitur· et iſte lapis miro modo adiuuat muliēs pregnātes et facit eas etia3 abſq3 dolore parē Sic aīa quando ſentit grauedine3 peccati debet aſſumere lapidem id eſt pn̄am durā et aſperā q̄ ñ ſolu3 liberat ī vita a pcco4 ḡuitate· ſ etiam poſt mortem eius vīrtus iueit̄ i aīa liberās ea3 a pena4 acerbitate

Hec etiam eſt que iuuat mulieres
pregnantes ſcʒ aīas bonū ↄceptū
.i. bonum ꝓpoſitū portantes ad pa
riendū .i. ope pficiendū · qꝛ aſpera
penitentia carnem refrenat ne bo
nis opibus effectū impediat · Jtē
penitētia amara extinguit remor
ſus ↄſcientie ſicut abſinthium occi
dit pulices · Eſt enim eorum vene
num vt Cōſtanti. dicit · Quid em̄
ſunt pulices mordētes · n̄ peccatoꝝ
actꝰ ↄſciētiā moleſtātes quos ab
ſinthium .i. amara penitētia purgā
do extinguit et ceſſare penitꝰ facit
Et ſil'r folia pſicorum que amara
ſunt pulices occidunt · et eadē ra
tione valet ↄtra eos coloquintida ſi
trita et mixta cum aqua per locū
vbi ſunt aſpergat̄ · et ſigt ↄtritio
nem peccatorum amarā cū lacrimis
admixtam

Capitulum · xcvi ·

Penitentes aſſimilantur ty
gridi qd eſt aīal ad modū
ſagitte ī curſu velociſſimū
varijs macul' diſtīctū vt dicit · Pli ·
De quo etiā Plinꝰ dicit · qꝛ cū ca
tuli ſui rapiuntur odore raptorem
perſequit̄ · q equo velociſſimo tran
ſportat̄ · et audiēs ſtrepitū beſtie
perſequētis ī via ſpecula poſt ſe ꝓ
icit q illa vidēs et ſuam ymagineꝫ
intuens et filiū eē credens ſiſtit a fi
lium accipere cupit et iterim vena
tor euadit · Tygris ergo velociter
currēs peccōr eſt feruenter vel cele
riter penitens qui diuerſis macul'
diſtinguitur cū diuerſis peccatis ↄ
pungitur qui tunc raptos catulos
inſequitur qñdo bona per peccata
perdita per penitētiā recuperaē cō
natur · Cui venator diuerſa ſpecu
la quibus detineatur proicit · quia
diuerſa ſibi impedimēta dyabolꝰ
quibus impediatur opponit · Jtē
penitentes aſſilantur ſtellioni · Pri
mo quia ſtellio ī corio renouatur ·
dī enim qꝛ ſtellio mutat corium ſi
cut ſerpens · Sic penitentes debēt
renouare ↄuerſationem et vitam
exuendo vetuſtatem peccati · et in
duendo iuſticie nouitatem · Apoꝰ ·
Eph · iii · Renouamini ſpū mentis
veſtre et induite nouū hoīem ⁊c̄ ·
Secundo quia ſtellio manibus ꝗ
ditur · Eſt enim ſtellio vt dicit Pli
nius genus lacerte q̄tuor habens
pedes latos ad modum manus q̄
bus repit ad domoꝝ rimas in q̄bꝰ
facit ſuam cauernam · Vñ · Prouē ·
xxx · Stellio manibus nitit̄ et mo
ratur in domibus regum Sunt igi
tur q̄tuor manꝰ ſiue pedes ſtellioīs
q̄tuor virtutes penitētis · quoꝝ ope
ribus graditur ad manſiones rega
les .i. celeſtes ſcʒ iuſticia qua vtitur
ſcʒ ſatiſfaciendo · tēperantia qua v
titur in abſtinendo · fortitudine q̄
vtitur ↄtinuando · vel temptationi
bus reſiſtendo · et prudentia qua v
tit̄ a nociuis ſibi cauendo · Hee q̄
tuor virtutes ſil'es ſunt pedibꝰ qñ
do habentur in affectione · ſꝫ tunc
ſunt velud manus quādo habent̄
in vſu ſiue operatione · Tercio qa
ſtellio in viſu ebetatur · Nam in hy
eme latet et viſus eius ebetatur ·
Eſt em̄ tempus hyemis aſperitas
tēptationis in q penitētes ſe abſcō
dūt in ſecreto oratiōis vel ī latibu
lo huīlitatis · ſꝫ tñ eſſe nō pt quī ex
tenebra tēptationis viſus ebetat̄
mētis · qꝛ ſaltē dū hō tēptat̄ obfuſ
cat̄ a remittit intuitus ↄtēplatioīs
Quarto qꝛ ſtellio ī viſu clarificat̄ ·
Nā ī vere exiēs et viſū ebetatū iue
niēs locū q̄rit · vbi ſolē oriētē reſpi
cere poſſit ī quē dū r̄ſpicit deſiccat̄
humoꝛ q erat ī ocul' et ſic lum̄ r̄ſpi
cit ſic innuit · glo · Prouē · xxx · Sic

penitens in vere .i. in tpe tranquil
litatis poſtq̄ abijt hyemis tempta
tionis · debet per ɔtemplationem
mentis et oratione̅ reſpicere ad ſo
lem xp̄z · q̄ viſitauit nos oriens ex
alto · et ei⁹ intuitu affc̄us mentis in
flāmatur · oīs humor ſiue affc̄us inde
bitus ex tēptatione relictus purga
bitur · et ſic mentis ipſi⁹ viſus mi
ro modo clarificatur · Item penitē
tes aſſilant̄ leonib3 q̄ i p̄ncipio na
ſcunt̄ iformes et pui ad modū mu
ſtele · ſ3 poſtea cū creſcūt efficiuntur
fortiſſimi · Sic penitētes incipiētes
a timore ſeruili ſunt pui in v̄tute et
informes q2 nondū in caritate · ſed
poſtea creſcētes per caritatez robo
rantur et fortiſſimi efficiūtur · Vn̄
Gre · dicit Nō in via dei a timore i
cipitur vt ad fortitudinē veniatur ·
Itē peitētes aſſimilantur ceruis ·
q2 ſicut dicit Pli · Cerui ſunt inimici
ſerpentiuz · et cū ſentiunt ſe graua
tos ſpū narium attrahunt eos de
cauernis et ſupata veneni pernicie
coꝝ pabulo ſoluti reddūtur Serpē
tes igit̄ ſūt peccata que odiēda et
fugiēda ſūt tāq̄ venenoſi ſerpētes
ſcdm̄ illud Eccī · xxi · Quaſi a facie
colubri fuge peccatū · cū ergo per rē
morſū ɔſciētie aliqui ſētiūt in ſe g̃
uamen culpe tūc ſpū narium .i. fer
uore penitentie · Nam in ſpū intelli
gitur feruor et dolor ɔpunctionis ·
de quo · Ps · Sacrificium deo ſpūs
ɔtribulatus · In naribus v̄o diſcre
tio ſatiſfactionis accipitur · extra
hunt eos de cauernis .i. de latibulis
ɔſciētiarum ſcz cū peccata ad lucē
deducūt ɔfitendo et accuſando Vn̄
virus peccati depellit̄ · et fit eis me
moria peccatoꝝ nutrimētū lacrima
rū q̄bus a peccatoꝝ reatu ſoluunt̄
et purgāt̄ Itē cerui herbā diptan
ni p̄mitus prodiderūt cuius paſtu
ſagittas q̄b⁹ vulnerant̄ excutiūt
Cerui eniz ſagittis pcuſſi ſūt hoīes
tēptatioīb3 deuicti · Per diptānuz
vero q̄ ē herba hn̄s v̄tutē diſſoluē
di attrahēdi et ɔſumēdi venenū pe
nitentia itelligit̄ · que venenū pcc̄i
diſſoluit in ɔtritione · attrahit in ɔ
feſſione · et ɔſumit in ſatiſfactione ·
Vn̄ hec cū a ceruis .i. peccatoribus
ſumit̄ · ſagitte tēptationū expellūt̄ ·
et peccōꝝ vulnera miro modo ſanāt̄

¶ Capl̄m · xcvij ·

Peregrinos et viatores diri
gere et defendere nos docēt
elephātes Nā elephas ſi ho
minē i via iuenīēt errātē · prio ne
eū terreat de via aliqn̄tulū exit et
gradū figit · et paulatī ipm̄ p̄cedēs
ei viā oſ̄dit · et ſi draco eis occurre
rit p defenſiōe hoīs dracoi ſe oppo
nit eūq3 defēdit Sic hoīes magni p̄
cipue et potētes · debēt pegrinos vi
atores non expoliare vt mlti faci
ūt cum ad territoriū eoꝝ veniūt · ſ3
potius p ſe vel ſuos dirigē et a ma
lis hoibus defendē · Itē ledētes pe
grinos et hoſpites eos expoliātes
peiores ſūt q̄ venenoſi ſcorpiones
Tradit eni Ariſt · in quodaz mōte
a ſcorpionib3 hoſpites n̄ ledi · ſ3 idi
geās occidi et ledi

¶ Capl̄m · xcviij ·

Perſeuerare dēt homo et eē
firm⁹ in doctrina bō quā au
diuit · Nā oē aīal hn̄s aurēs
eas mouet pret̄ hoīem · In quo ſig
nificat̄ q2 illi qui i bō doctrina quā
audiūt nō pſeuerāt nec ſunt ſtabi
les · ſiles ſunt brutis aīalibus q̄ au
res mouēt · q2 ab eo qd̄ audierūt ci
to mouēt̄ · ſed q̄ ſtabilit̄ pſeuerāt
in audita doctrina ſunt homines ve
re rationales Io · viij · Si vos māſe
ritis i ſmōe meo veri diſcipuli mei
eritis et cognoſcetis veritatē etc ·

Caplm · xxix

Predicator aſſilat̃ dei · Pri
mo ex eo quia canis dñm
ſuum diligit Et ſimiliter p̄
dicatorem verbi oportet eſſe aīcuꝫ
dei · Vnde predicator q̃ dominū nō
diligit non eſt dignus ānūciare v̄
ba dei · Vñ · Ps · Peccatori dixit
deus · Quare tu enarras iuſticias
meas et aſſumis teſtamētū meū per
os tuum ⁊c̃ · Item qꝛ canis domini
ſui cuſtodit domū et defendit. Hec
domus domini eſt eccīa quā p̄di
cator catholicus ab hereticis defen
dit · Vel hec domus eſt ꝯſcientia ꝓ
pria quā dēt predicator ſollicite cu
ſtodire ſicut fortis armatus cuſto
dit atrium ſuum · vt ſint in pace ō
nia que poſſidet · Item qꝛ canis ꝓ
domino ſuo morti ſe exponit · ſicut
legimus Celoneū venatorē placen
tie ab armatis inuaſū canē eū defē
diſſe · nec vulnerari potuiſſe n̄ p̄us
cane pempto · Sic ſācti predicato
res pro fide dei et veritate martiri
o ſe exponūnt · vt patet ī Aplis ⁊
Martiribꝫ · Itē qꝛ canis volūtarie
cū dño ſuo ad p̄dā currit · Eſt enim
predicatio q̃ſi q̄dā venatio ſp̄ūalis
ī qua oīs aīa deo acq̃ſita eſt vt q̄dā
preda capta · ſed canis ad p̄dā non
vadit ſi a dño ſuo nō ducit̃ vel ſoci
atur · qꝛ ſcꝫ p̄dicator inſructuoſe p̄
dicaret n̄ eū de⁹ iuuaret et ſociarꝫ
Apo⁹ .i. Cori · xv · Nō autē ego ſed
gratia dei mecū · ⁊ .i. Cori · iii · Adiu
tores dei ſum⁹ · Debet igitur predi
cator cum ipſum deum habeat ſecū
ꝯſortem non refugere ſed libenter
diſcurrere ad predicationis laborē
.i. Cori · ix · Sic currite vt ꝯprehen
datis · Item qꝛ multociens canis
corpus dñi ſui etiam mortuum nō
derelinq̃t · ſic̄ legim⁹ de cane Tien
ſabini qui ipſum dominum ſuum
captum rome etiaꝫ in carcere non
derelinq̃t · quo inſup mortuo canis
meſtos edens vlulatus nec mortu
um deſeruit · q̃ cū quidā ei panē ꝓ
ieciſſet ad os defūcti deportauit ⁊
cū ille nō mādūcaret nec ipſe mā
ducauit · cadauere āt ī tyberim ꝓ
iecto · canis vt corpus ſuſtentaret
in tyberim ſe ꝓiecit multitudine ꝯ
currēte vt videret ſpectaculū fidei
aīalis Silr predicatores corp⁹ cri
ſti mortuū deſerere non debēt · qui
a de morte et paſſione criſti debēt
iugiter memoriā habere et de ea p̄
dicare frequent̃ · exēplo Aplorꝫ ex
quorꝫ pſona btūs Paul⁹ dicebat ·
Nos āt predicam⁹ criſtū crucifixū
⁊c̃ · Itē qꝛ canis predā quā rapit
non ſibi ꝯmedit ſed domino ſuo re
linq̃t · ⁊ talis ē predicator q̄ de ope
fructuoſo nō ꝓpriam laudē querit ·
ſed gloriā et honorē deo relinq̃t Jo
hānis · viii · Ego gloriā meā non q̄
ro · Itē quia canis nobilis dato qꝫ
a preda a ſe capta nichil percepit
non ꝓpter hoc infidelis exiſtit · nec
predam aliaꝫ inſeq̃ ꝓpt̃ hoc obmit
tit · Sic q̄q̄ predicator ex predica
tione ſua nichil tpale ſuſcipiat nō
ꝓpterea a p̄dicatiōe ceſſat · nec mi
nus fideliter predicat · Item quia
canis locum ſuum cognoſcit Loc⁹
enīꝫ noſter finalis et permāſibilis
non eſt ī vita preſēti · qd Aplus b̄
cognoſcebat dicens · Heb · xiii · Nō
habem⁹ hic manētē citatē ſ; futurāꝫ
īq̃rim⁹ · Et nota qꝫ canes itinera q̄
uis lōga ad memoriā reducūt et ad
ꝓpa domicilia p lōga trāſ ſpacia r̄
dire ꝯſueuerūt · qd predicatores nō
corporalit̃ ſolū faciūt · dū p loca va
ria p̄dicādo diſcurrūt · ⁊ poſtmoduꝫ
ad ſua clauſtra vel habitacula rede
unt ſed etiā ſpiritualiter · qꝛ q̄q̄
ꝓproximorū ſalute ſeu ꝓuiſiōe ad

exteriora negocia vł officia plerūq; exire cogantur · tamen ſollicite ac ꝓuide ad ꝓprium mentis domicilīū redeunt · ſecundum illud · Animalia ibant et reuertebantur in ſimilitudinem fulgoris choruſcātis Eze· .i. Item quia interduꝫ canis fortiſſimas et magnas beſtias inuadit audacter · Sicut legimus de caībꝰ indie · Solent enim indi vt dicit Yſidorꝰ caniculas nocte ligatas ī ſilnis dimittere vt a tygrībus cognoſcātur · ex quibus canes adeo acerrimi oriuntur vt leones ꝓſternāt · Vñ quidam canis ſiē natus a rege Albano Alexandro magno miſſus prīo ī eius preſētia leonē occidit · tandē elephante deducto vidēs eiꝰ magnitudieꝫ · prīo obriguit et īgēti latratu īſonuit · quē tñ īuaſit et tā diu afflixit ꝙ eū ad terram ꝓſtrauit · Sic ſancti predicatores diuino zelo et ſpū accenſi interdum magnos tirānos et pccōres audacter reprehēdendo aggrediunť · ſicꝫ Io · herodē · Vñ herodes metuebat Iohānē · et audito eo multa faciebat · vt dī Mat · vi · Item canis vēto et odoē etiā ꝑ aquas beſtias fugientes inſequitur · ⁊ eaꝝ deprehēdēs latibula latrātu et muſitatu ea prodit · Sic predicatores ſancti vēto id eſt ſpiraculo diuino impulſi · et odore .i. deſiderio ſuperne ſalutis attracti · etiam per aquas tribulationum inſequuntur beſtias .i. peccatores beſtialiter viuentes vt trahant eos ad penitentiam · et eoruꝫ latibula .i. vitia ī quibus latere volunt redarguendo produnt · Iteꝫ canis humanā ſocietatē diligit Sic ſancti predicatores humana ꝯſortia ī quibꝫ fructificare poſſunt minime fugiunt · ſequentes ſcilicet exēplū illius qui dicit Prou · viij ·

delitie mee eſſe cū filijs hominum Itē predicator debꝫ ſilis eſſe caſtori · q̄ ſicut dicit Yſi · cū quadrupedibus viuit in tr̄a · et cū natatilibus ſtat in aquis · Eſt em̄ ī magnitudine ad modū pui canis · pedes poſteriores quaſi caninos habens quibꝫ principalit̄ ambulat · pedes auteꝫ anteriores habet quaſi anſerinos quibus natat in aquis · Sic predicatores non ſolum debent per tr̄aꝫ diſcurrere per vitā actiuā q̄ ꝯpetit quadrupedibꝰ .i. hijs qui pfecti ſūt in q̄tuor virtutibus · ſed etiā verſari debent in aq̄s ſcp̄turāꝝ cuꝫ natatilibus .i. cū ꝯtemplatiuis · et debēt eſſe ſicut canis ꝑ latratū predicatiōis · ſed pui in hūilitate mentis · poſteriores aūt pedes ſūt occupationes corporales ptinētes ad pietatē · et ideo ſunt vt aīalis tr̄eſtris · ſed anteriores pedes ſunt meditationes ſpūales · ⁊ ideo ſunt ſicut natatilis · q̄bus ſcꝫ natat in aq̄ ſapiētie · Itē p̄dicator curioſus ē ſilis eq̄ qui aquā quā potat ſi clara ē pede ꝑturbat · Silr̄ predicator curioſus aquā clarā .i. ſcp̄turā et doctrinaꝫ planā et aptam pede .i. affcū placendi · ⁊ vt r̄putet̄ ſciēs phicis ratiōibus īuolutis perturbat .i. obfuſcat vt vix intelligatur · Vł aqua clara eſt tribulatio patienter exterius portata quā patiēs tunc pede pert̄bat cum interiori affectu iniuriantē non amat Gregorius · Perfecta patientia eſt q̄ et ipſum amat quē portat · Nam tolerare et odiſſe nō eſt virtus manſuetudinis ſed fulcimentum furoris Ezechielis triceſimoquarto · Cum puriſſimam aquā biberitis reliquaꝫ pedibus veſtris turbabitis · Item predicator etiam aſſimilatur vrſo · Nam quia vrſus ſic ītpretatus et dūs ē ꝙ ore

filo formet fetus. vt dicit. Yſido.
Auicēna etiā dicit quādā carnem
naſci quā mater lābendo in mem
bra ↄponit. Sic etiā predicator do
ctrina oris ſui format deo ſpūales
filios. Quaſi enim more matris in
hys quos carnales inuenit lingue
officio virtutū ſpūalium mēbra ↄ
ponit. Vñ. Apoꝰ. Gal. iiij. Filioli
mei quos iterū pturio donec forme
tur criſtus i vobꝫ

¶ Capitulū. c.

Prelatus dēt eē ſilis arieti
qꝛ aries dux eſt gregis ꝛ
ouium princeps. Sic pre
latus debet eſſe dux ſbditorū ſili
ter ſic auctoritate pſidēdo ita boē
vite exēplo pcedēdo. Itē qꝛ natu
ra arietē fecit fortiſſimū. ſcdꝫ. Yſi.
Vñ dr veruex a viribꝰ eo qꝛ tāq̄
vir ouiū ſit ceteris bidentibus vir
tuoſior Vel dr veruex vt ipſe dicit
quia vermē portat in capite. cuiꝰ
pruritu ſepe fortiſſime caput mo
uet. Dicitur autē aries qꝛ hoc aial
imolabatur in aris. ſicut patet in
lege moyſi. q̄ omnia ↄpetunt prela
to ſcꝫ fortitudo opis. ſollicitudo m̄
tis que ē vt vermis in capite. de q̄
Apoꝰ. ij. Cori. xi. Inſtantia mea co
tidiana ſollicitudo oīm ecciarum.
Itē immolatio carnis. de qua Apo
ſtolus. Ro. xij. Exhibeatis corpa
vrā hoſtiā viuētē ſāctā deo ꝛc. Itē
predicator bonus debet clamore p̄
dicationis et gemitu orationis ſub
ditos dormientes ſiue i pccis mor
tuos ſuſcitare. exemplo leonis. cu
ius catuli quando naſcūtur tribus
diebus et tribus noctibus dormiē
vel mortui eſſe reputātur et tūc pa
tris rugitu ꝛ clamore ſuſcitari dicū
tur. Tunc ſuper catulos mortuos
leo fortiter clamat qn̄do peccātes
ſubditos. prelatus vel predicator
predicando vel corripiendo fortit̄
increpat. et tūc rugitū emittit cū p
eis orando fortiter gemit. Unde ſi
cut clamor et gemitus leonis dicit̄
ſuſcitare mortuos catulos. ita cla
mor predicationis et rugitꝰ oratio
nis ſuſcitat ſbditos i pccis. Yſaie
v. Rugitus eius vt leonis rugiet
vt catuli leonū ꝛc. Sꝫ cū prelatus l̄
predicator loq̄t bonis dēt loq̄ dul
citer. In cuiꝰ ſignū dr. Iudc. xiiij
Ecce examē apū i ore leōis et fauꝰ
mellis. Apis eni pūgit et mel ↄpo
nit. qꝛ predicator dēt pūgē lentos
et dulcorare deuotos. Item prela
tus dēt eē ſilis cameleopdo. qd ſe
cūdū. Yſi. ē aial ethiopicū caput
habēs cameli. collū eq̄. crura et pe
des bubali et maculas pdi Eſt eni
beſtia albis maculis rutilū colorē e
mittētibus ſuperſperſa. et ideo a
capite cameli et a maculis pdi tali
noīe eſt vocata vt dicit Pliniꝰ Eſt
autē beſtia magis aſpcū q̄ ferita
te ↄſpicua tantū māſueta vt q̄ſi o
uis nomē accepit. Oia āt hec ſunt
plato ↄgruentia moālit̄ accepta qꝛ
caput cameli ore ruminat. et rumi
natio ſig̃t ſacre ſcp̄ture meditatio
nē Collū eq̄ flexibile ē qꝛ curuat ad
tractū freni Et hec flexibilitas r̄fer
tur ad miſericordiam et pietatem
prelati. Pedes āt bubali vngulas
diuidūt et matuē incedunt et hoc
refertur ad diſcretionis prudentiā
Albe āt macule extra rutilātes ſūt
pura opeā et exēpla q̄ exteriꝰ alys
apparēt. Sic ergo prelatꝰ debet ha
bē capd cameli p noticiā ſacre ſcp̄
ture. Collū eq̄ p flexibilitatē miſe
ricordie. Crura l̄ pedes bubali p di
ſcretionē prudētie Albas maculas
pdi. i. opū puritatē. et plꝰ i aſpcū
q̄ in facto dēt habere ſeueritatem
Vñ debet eſſe aſpectu ferꝰ ſ aīo vl̄

opere manſuetus· Jtem prelati de
bent ſe habere ad ſubditos ſicꝫ cer
ue ad filios· Cerue enim poſt ptuꝫ
vtuntur duabus herbis ſcꝫ como et
ſiſole quibus paſte redeūt ad ſuuꝫ
fetum· et illaꝝ herbaꝝ ſucco imbu
te filijs lactis exhibent nutrimētuꝫ·
filios aūt ad curſus exercent et fu
gere eos docent· et ad ꝑrupta eos
ducūt et ſaltādi modū eis oſtēdūt
Due ergo herbe que faciūt ceruaꝫ
ad nutriendūꝫ filios lacte habūda
re due virtutes ſunt· que faciunt
prelatos ſbditos ſuos debito alim̄
to nutrire· ſcꝫ ſapientia que facit
eos habūdare lacte ſpūalis doctri
ne· et miſericordia que facit habū
darit dare nutrimenta corporal' ele
moſine· debent etiā eos ad curren
dū per viā mādatoꝝ.i. ad velocit'
obediendū inſtruere· Jtē ad pccā
fugiēda iducere· ꝑcipitia tēptatio
nū eis ncta facē· et modū ſaltādi
eis.i. euadēdi oſtēdere Jtē ſicut pre
lati preſūt in dignitatibus· ita de
bent ꝑeſſe in virtutibus· Cuius ex
emplū eſt ꝙ omne animal cornu
tum ē quadrupes· excepto quodā
ſerpente in egypto qui dicitur cerā
ſtes· qđ intelligēdū eſt ꝙ ſi cornu
a ſunt de natuā oſſisꝫpt teſtudīes
ſiue limaces cornua mollia habē
tes· Per aīal ergo cornutum itelli
ge hoīeꝫ in digītate leuatuꝫ· ſignt
enim cornua capitis eminētiā dig
nitatis· Tales debent habere q̄tu
or pedes· ſcꝫ iuſticiam· tpantiā· for
titudinē· prudentiā· Ceraſtes autē
ſiue ſerpens cornutus.i. ypocrita ī
dignitate poſitus· cornua ſine pedi
bus habet· quia dignitatem tenꝫ
et virtutibus caret· Simil'r limax
habens cornua mollia ſigt ꝑlatum
cānalem habētem remiſſa opa qui
etiam pedibus caret· ꝙ interiores

vtutes nō hēt· Jtē ꝑlatus vtuoſus
tūc facilit' ad ꝯtemplationē diuoꝝ
ſe erigit cū ſe abſtrāhit a tēpoālib9
curis· Cui9 exēplū ē· ꝙ aīalia q̄ dē
tes non hn̄t in ſuperiori mādibula
ſūt cornuta ꝙ materia trāſit ī cor
nua· Per aīal vero cornib9 munitū
ꝑlatū intellige in vtutibꝫ ornatum
Cuius inferior mādibula ē trenoꝝ
diſpenſatio prouida· in qua ē ml'
titudo dentium.i. multiplicitas labo
rioſoꝝ opum et duroꝝ· ſed q̄ſi mā
dibula ſuperior eſt diuoꝝ ꝯtēplati
o altior· que debet eē vacua dētib9
.i. a tpalium curis et laborib9 ſemō
ta· Vtraqꝫ tamen debet vti ꝑ tpe
qui vult vtuoſe ꝑeſſe· Jtem prela
tionis honore digni non ſunt· qui
ſolum que ſua ſunt querunt· Vn̄
nullum animal habens dentes re
curuos vt apꝫ habet cornua eo ꝙ
illa materia tranſit in culmos Jlle
quippe prelatus ſuos dētes recur
uat· qui ea que agit ad ſemetipſuꝫ
reflectit et replicat· ſed nō ē dign9
cornib9 dignitatis qui alios negli
gens tm̄ ſeipſū paſcit· Eze· xxxiiij·
Ve paſtorib9 q̄ paſcūt ſemetipſos
ꝛc̄·

¶ Capl'm· ci·

Proficere et creſcere poteſt
homo virtutibus ꝙ diu du
rat preſētis vite tempus
Ceruis enīꝫ creſcūt cornua vſqꝫ ad
ad· vij· ānum· quia vſqꝫ ad· vij·
ānos oī āno pullulāt ei9 cornua v
nū ramū· Vn̄ eoꝝ etas deꝑhēdit' ꝑ
cornua· ꝙ ēgo ſeptenari9 ē nūer9
vl'is tpis ſcꝫ quo vniuerſū tp9 vi
te nrē voluit'· ſicꝫ patꝫ in ſeptē die
bꝫ ſeptīane· accipiam9 ī ſeptenāio
ānoꝝ totū tp9 dierū nrōꝝ· Scptū
ē enim Eze· iiij· Diem ꝑ āno dedi
tibi· et Ps̄· dicit Dies ānoꝝ nrōꝝ
ī ipis ſeptuagita ānis Septenari9
em̄ ꝑ denariū ml'tiplicatus in· lxx·

ꝯſurgit. vt innuatur ꝙ totum tem
pus ānoꝝ noſtroꝝ debemꝰ dedica
re ꝓfectui virtutū quē ſigt augm̄
tatio cornuū Et hoc fit p ſeptenari
um v̓tutū. q̄ ſūt q̄tuoꝛ v̓tutes car
dinales. ⁊ tres theologice. vel per
ſeptenariū opū miſericordie cū ob
ſeruatione decalogi.

¶ Capl̄m. cij.

Prudentiā docet nos habē
ericiꝰ tripliciť. Prio ꝯtra
inſultū tēptationū. Nā eri
tius dū ſe infra coriū durū ſpinis aſ
peris vndiq̧ circunſeptū includit
ſe ab inuadētibus ꝓtegit Nā mox
cū aliq̄d ſētit ſe in globū ꝯuertit ⁊
ferienti ſpinas oppomit. Eſt itaq̧
dura et ſpinoſa pellis aſpera pn̄a
et dura afflictio carnis. in qua dū
homo ſe per humilitatē abſcondit.
et eā tēptationi oppoīt eiꝰ tēptati
ones euadit. Vn̄ Pſ̄. Ego aūt cū
michi moleſti eēnt induebar cilicio
huiliabam in ieiunio animā meaȝ
ꝛc̄. Scd̄o docet nos habere prudē
tiam q̄ntū ad nutrimentū opū. Eſt
em̄ ericiꝰ talis prudētia quia aſcen
dit ī vitem vel aliā arborē et vuas
et poma deicit et poſtea ſe ſuper illa
īuoluit et ſuis ſpinis īfiguntur. Et
ſic portat eſcas filijs. ſicut Yſido.
dicit. Ille ergo in vites vel arboꝛes
aſcēdit q̇ ad ſcōꝝ v̓tutes vel vitas
ꝯſiderādas per mētis ꝯtemplatioēȝ
ſe erigit Et tunc ex eis poma deicit
qn̄ ex eoꝝ ꝯpatione ſuos defectus
agnoſcit. Quaſi em̄ poma de arbo
ribus deiciūtur cū maioꝝ facta mi
noribꝰ ꝯpantur. Sed tūc ea velut
ericiꝰ quis ſpinulis ſuis infigit et
dorſo deferēda ſuſcipit. quādo illa
ꝓ poſſe ſe ſequi acutis affectibꝰ di
ſponit. et tūc idē filios paſcit quā
do ex eoꝝ imitatione ſua opa diri
git et nutrit. Tercio docet nos eē
prudentes circa varietatē tēporuȝ
Dicit enim Ariſt. ꝙ ericij faciūt fo
ramen vnū ꝯtra vētos ſeptētriona
les ad qd̄ ꝯfugiūt in calore. et alid̄
ꝯtra auſtrales ad qd̄ ꝯfugiūt dum
frigus ſentiūt. Vnde dicitur ꝙ q̄dā
fuit in ꝯſtantinopolim. qui per eri
cium quē habebat p̄dicebat ōnes
ventos futuros nec ſciebat aliquis
vnde hāc ſciam haberet. Sic homo
prudens in calore ꝓſperitatis debȝ
refugere ad vētū ſeptentrionalem
frigidū. i. ad memoriā aduerſitatis
vt ſcȝ per timorē a ſupbia et intem
perantia liberetur. Sed in tēpore
frigoris. i. aduerſitatis dēt refugē
ad vētū auſtralē calidū. i. ad memo
riā ꝓſperitatis ne a t̄ſticia ſcȝ nimi
a abſorbeatur. Eccl̄i. xi. In die bo
noꝝ ne imemoꝛ ſis maloꝝ. et ī di
e maloꝝ ne imemoꝛ ſis bonorū Itē
prudētie exēplū habemꝰ ī formicis
Primo in prouidendo. ꝓuident e
nim tp̄a futura. Nā in eſtate ꝯgre
gāt. vn̄ in hyeme viuāt Sic nos de
bemꝰ ī vita ꝓuidere nobis de tp̄e
mortis. Prouͦb. vi. Vade ad formi
cā o piger et ꝯſidera vias eiꝰ et di
ſcē ſapientiam. que cum non habe
at ducem nec preceptorem nec pn̄
cipem pat eſtate cibum ſibi et con
gregat in meſſe qd̄ comedat Iteȝ
in congregando. Congregat triti
ceū granū non curans ordeum Sic
homo debet congregare ſpirituali
a et eterna et non curare de tpali
bus et periturīs. Mat. xiij. Triticuȝ
congregate in horreum meum Itē
in conſeruādo Nam quādo pluuia
ſuper eiꝰ triticū deſcēdit illd̄ ſoli ex
ponit vt iterum deſiccetur. Sic qn̄
aliqua temptatio vł corruptio ī no
bis accidit. que poſſit triticum id
eſt nutrimentum vel merituȝ nrm̄
ſpūale corrūpe et pdere. debeꝰ illd̄

reparare calore ſolis.i. feruore contri tionis. vel maifeſtatione confeſſiōis. q2 illud quod ſoli exponit in lucez producitur. vel p feruorem oratio nis. Itē in cuſtodiendo pmo ſuuz cibū Nā ſic dicit Plinius. formice g na colligūt. cumulos cōponūt et in ſecretiori pte domicilij abſcōdunt ne ab auibus rapiant vel a vēto di ſpergātur. Iſta grana ſūt dei vba qbus aīa nutrit et paſcit ſicut for mica de gnis. de qbus in ſecreciori pte anime ſcz in memoria debemus cumulū ponē ſcz de hijs que audi uimus plura memorie cōmēdando et ibi occultarē p huilitatē ne ab aui bus rapiant.i.a demoib9 ſicut ſemē qd cecidit in via et volucres celi cō mederūt illud. Vel iſta grana ſūt bō opera vt elemoſine et hui9mōi que debem9 cumulare multiplican do et abſcōdendo p humilitatē nec iactantes oſtendendo. ne a vento vane glorie diſpergantur vel ab a uibus.i.ipſis demonibus auferānt. Itē inueniunt prudentes in cuſto diendo aurū. Nā in ethiopia dicū tur eē formice ad formam canis. q arenas aureas pedibus eruūt et ne auferātur cuſtodiunt Quaſi arene auree ſunt virtutes ſpūales aīme quas pedibus .i. affectionibus vel greſſibus bonorū operum debem9 eruere et in ōni ſtudio cuſtodiē ne a nob auferantur Itē prudētia ſer pentium ē in exemplu3 nob multi pliciter. Primo q2 ſerpens docet nos criſtum diligē. Nam ſerpēs ſu per omnia caput cuſtodit. q2 ī ipo precipue eius vita cōſiſtit Vñ dicit Plinius. q2 ſi caput ſerpentis cū3 duobus digitis euaſerit michilomi nus viuit. ppt qd totu3 corp9 pro ſeruando capite ferienti opponit. vt ſcz nos caput nrm̄ ī nob cuſto

diam9 ſcz criſtū et p ipſo a quo ha bem9 vitā gratie et glorie omnia alia negligam9. ſcdm illud. Phil. iij. Oīa detrimentū feci et arbitror vt ſtercora vt xp̄3 lucrifaciā Scdo do cet nos peccatū abicē ſcz p inno uationem penitētie Nā ſerpēs ſicut dicit Phūs. qñ ſentit ſe ſenio gua tū pluribz diebz abſtiet a cibo. vt ſic pellis ei9 faciliter relaxet. deīde guſtata herba qdā amara pūocat ad vomitū et euomit humorē viru lentū q erat cauſa ſue īfirmitatis. tādem vt cutē rigidā tempet in aq ſe balneat. et qrens anguſtā rimā in petra p eā intrat et per violenti am trāſiens ab exuuia ſe denudat .i.a pelle q vocatur exuuia ab exuē do q2 ea3 exuit et depōit. et tādē ſe ſoli exponēs deſiccat et nouum corium repat. et ſic reſūptis viribz videt clarius. incedit fortius. et cō medit auidi9 Hoc idē dicit. Aui. et Plini9 ſcz de innouatiōe. Nos igit exēplo ſerpētis debem9 vita3 innouare per opera penitētie. Pri mo ieiunando non tm̄ a cibis ſed magis a vitijs. Item amarā herbā cōtritionis cordis guſtādo. venenū peccati per cōfeſſionem euomendo aq lacrimarū l doctrīe nos abluē do In arto foramine penitētie ex uuias veteris hominis.i.male cōſue tudinis deponēdo. ad calorē ſolis .i.amorem criſti molliciem et pnita peccādi deſiccādo. et nouū coriū.i. hominē q ſcdm deum creatus eſt ī duendo. Vires bene agendi reſū mendo. Clarius ſpiritualia contē plando. fortius deum et proximū diligendo. et que ſpiritum nutri unt auidi9 aſſumendo Tercio do cet nos ſerpens dyabolo reſiſtere. Dicit enim Yſidorus q2 aſpis ſpēs cū incipit incantatore3 audiē vnā

aurem in terram premit et alterã cauda claudit. et ſic vocem incantantis effugit. et icãtanti nõ obedit Sic etiam nos debemus incãtatori .i. temptatori reſiſtere. ſcʒ cũ cauda et terra .i. cũ memoria finis noſtri qui deſignatur in cauda et terrene fragilitatis que deſigtur in terra tẽptationes repellẽdo Ps. Sicut aſpidis ſurde obturantis aures ſuas q̃ nõ exaudiet vocem incantantium ꝛc. Quarto docet nos carnẽ ſubicere. Nã ſerpens calcaneo mulieris inſidiatur et inimicatur Gen̄. iij. Inimicicias ponã inter te et mulierem et tu inſidiaberis calcaneo eius Sic nos debem⁹ inſidiari carni et calcaneũ .i. finẽ eius attẽte cõſiderare Aug⁹. Nichil tm̄ valet ad domãdum deſideria carnis ꝙ̄ cogitare qualis ipſa ſit futurã. Quĩto docʒ nos mũdũ fugẽ. Nã ſerpẽs ꝓpt inimicicias quas hẽt cum homine fugit et ſub ſpinis latitat et in deſertis habitat Sic ſancti viri ꝓpter odium mũdi et inſidias fugiũt i deſertis clauſtri et latitãt ſub aſperitate pnĩe. Dicitur em̄ ꝙ ſerpẽs fugit hoiem nudũ et inſilit in veſtitũ. q2 ſcʒ dyabolus timet paupem et ſe ab affcũ tpalium denudantem. ſed veſtito .i. diuitijs munito ꝑualet. et ideo q̃ volũt diuites fieri incidũt in temptatioẽʒ et i laqueũ dyaboli. vt dr̄. i. ad Thi. vi. Sexto docet delitias abhorrere quia ſerpens dum natat i aqua caput eleuatũ portat. ne eo ſubmerſo ſuffocetur. Sic ſancti viri cauẽt ne caput rationis ſubmergatur ꝑ ſentibus delitijs. Septimo docet nos humilitatem tenere. Pſa. lxv Serpẽti puluis panis eius Ita vir ſanctus etiam ſe reficit cogitando ꝙ eſt puluis et cinis humiliãdo ſe vt abraham Gene. viceſimo octauo. Loquar ad dominum meũ cũ ſim puluis et cinis. Itẽ prudẽt viuere et opari animalia quedaʒ terreſtria nos docent. Naʒ ſicut nos docet Aug⁹. xi. lib. de ciuitate dei Eſt admiranda in brutis quedam prudentia in quibus cum nulla ſit ꝓprie loquendo ſcientia. quedaʒ tm̄ in eis ſimilitudo ſcientie inuenitur. euidentem enim habent ſolertiam in fetuũ educatione. in latibulorũ edificatione. et nutrimentorũ acq̃ſitione. in vulnerũ medicatione. in nociuorũ euitatiõe. in mutationis temporum precognitione. ſuorum cõparium dilectione. Docent itaqȝ hoĩes pmo prudentes eſſe nõ ſolũ in nutritione carnaliũ filiorũ. q̃b⁹ ſicut dederũt nature fũdamentum ita et daẽ debent documenta diſcipline et alimẽta vite. ſed etiam in promotione ſpũaliũ deſideriorum. que cũ in corde exorta fuerint velut ſpũales ſunt ſoboles cõfouenda Item in habitaculi conſtructione non tantum exterioris in quo quieſcat corpus ſed magis interioris vt domũ cõſcientie cõſtruas in q̃ reſideat deus. Item in nutrimenti ꝓcuratione non tm̄ quo caro reficiatur. ſed magis quo ſpiritus alatur Non eniʒ in ſolo pane viuit homo ſed in omni verbo ꝛc. ſicut dicitur. Mat. iiij. Item in vulnerũ curatione non tm̄ corporalium iaculorũ ſed magis vitiorũ ſeu tẽptationum Docent etiã te prudẽter noxia euitare. non tantum que ledũt corp⁹ ſed magis que ſpiritum inficiunt. et inſuper tua pericula te precauẽ monẽt. et oportuna futuris tpibȝ remedia ꝑparare. Nõ ãt oibȝ hijs dulci⁹ ẽ nõ tm̄ coniugal' federis ſuadẽt te diligẽ cõparem. ſed et ſocialis vite amare cõſortem

Capl̃ꝫ· ciij·

PVeri a puelle ſũt i pucícia
bonis et congruis operibꝫ
et ſtudijs aſſuefaciendi ex
emplo araneárum que ex ouis ꝓ
creata q̃ſi mox nate texturas aſcẽ
dere incipiunt· et operari ac ſi i ve
tre eẽnt edocte· Sic fuit btũs Job
circa opera miſericordie· Vñ dixit
Job· xxxi· Ab ĩfãtia creuit mecũ
miſeratio· et de vtero matris mee
egreſſa eſt mecũ· Sicut et fecit To
bias filio ſuo quẽ ab infantia timẽ
deum docuit et abſtinere ab omni
pccõ· · Thob· i· Vñ· Eccĩ· xxx· Tũ
de latera eius dum infans ẽ ac̃·

Capitulum· cxiij·

PVritas mentis eſt int̃ oĩa
magis diligenda· Nã õne
aĩal faciẽs m̃ltos fetꝰ ꝑmũ
magis diligit et r̃putat ſibi magis
naturalem· Et ideo quedã aĩalia
fetus ſuos deuorãt pret̃ ꝑmũ· Pri
mũ ãt qḋ oportet i nob̃ eſſe· a oĩa
noſtra opera p̄ueníre eſt puritas
mẽtis Vnde ẽ pre omnibus diligẽ
da et ꝯſeruãda· Et ideo dicit de ea·
Greg̃· nazãzenus· Prima ſapien
tia eſt vita laudabilis et apuḋ deũ
pura mẽs Per quã puri puro iun
guntur· et ſancti ſancto ſociantur

Capl̃m· cv·

REligioſi dñt ſil̃es eſſe drõe
darijs ſiue dromedis· Nã
ꝓprie loquendo aĩal dicit̃
dromedus· Cuſtos autem taliũ aĩ
malium dr̃ dromedarius· Debꝫ er
go religioſus aſſil̃ari dromedis q̃
duplicíter· Primo ꝓpter ꝯtinẽtiã
Caſtrantur em̃ dromedi a iuuẽtu
te ſicut Auicenna dicit vt ſint cur
ſui aptiores· Similiter religioſi dñt
a iuuentute ſe per votũ ꝯtinentie i
mundicia carnis ſeruare· Mat· xix·
Sunt eunuchi q̃ ſeipſos caſtrauerũt
ꝓpter regnũꝫ dei· Scḋo ꝓpter abſti
nentiam· Sunt enim dromedi pu
ribi· et fenũꝫ et cortices et oſſa dac
tilorũ valde diligũt· Sic non debẽt
religioſi delitias querere ſed potiꝰ
groſſa cibaria Tercio ꝓpter obedi
entiam in q̃ velut dromedi debent
eſſe veloces et prompti· Sunt em̃
dromedi velociſſimi· Vñ dromos
grece velox curſus dr̃ latine· Nam
centum miliaria a amplius ꝑgunt
in die· Debent etiam eẽ in obediẽ
tia laborioſi et ꝯtinui Sicut drome
di habent crura longa et neruoſã
multũ· a ꝯlaborãduꝫ forcia· et ad
ꝯtinuandum firma· Quarto ꝓpter
humilitatis menſurã· Sũt emꝫ dro
medi nõ magni corpore· q̃a mino
ris ſtature q̃̃ cameli · qꝛ ſcꝫ religio
ſi non debent eſſe magni in ſua re
putatione ſed humiles et abiecti·
Apoꝰ· ad· Gal̃· vi· Si quis ſe exiſti
mat aliquid eſſe cum nichil ſit ipſe
ſe ſeducit·

Capl̃m· cvi·

SAncti viri aſſil̃ant̃ agnis·
Primo ꝓpter innocentiaꝫ
Nam agnus inter aĩmalia
omnia eſt maxime manſuetus et i
nocens· Vnde nec dente ledit nec
cornu impetit· nec vngue ſcĩdit·
nec calce percutit· Et ideo ſicut di
cit· Yſidorus· Cetera animalia ar
mauit natura ſolum agnum dimi
ſit inermem · Hec autem innocẽ
tia que eſt in agno principalit̃ fu
it in criſto q̃ ſcilicet nunq̃̃ alicui a
liquid malefecit · qḋ etiã vnus ex
latronibꝫ in cruce cognouit dicẽs
Nos quidẽ digna factis recipimꝰ
hic autem nichil malefecit· Secun
dario autem talis innocentia ꝯpe
tit etiã alijs ſanctis q̃ fuerũt imita
tores xpi· a ideo tãq̃̃ agnũ neminẽ
ledebãt nec dẽte iuidie detractionis

nec tirānice dn̄ationis · nec vngue
violente direptionis · nec calce iniu
rioſe deſpectionis ſiue percuſſioīs ·
Apoſ · ij · Cori · vij · Nemiē leſimꝰ
ꝛc̄ · Et idcirco etiā alios ad hoc mo
nebat dicens · ij · Cori · vi · Nemini
dātes vllā offenſionē ꝛc̄ · Scdo ꝓpt
iuſticiā · pertinet em̄ ad perfectā iu
ſticiā nō ſolū nemiē ledē ꝛc̄ · ſed
etiam alijs oībus ſi poteſt fieri pro
deſſe · et hāc iuſticiā agnꝰ oſtēdit ·
q̄ quicq̄d in ſe hēt hoībꝰ vtilit̄ pbꝫ
Nā pellis eiꝰ ē vtilis ad variū vſuꝫ ·
pili ad indumētū · fimꝰ ad t̄re ꝯdi
mentū · cornu et vngula ad medica
mentum · et carnes eiꝰ ad eſū Hec
autem omnia ꝯpetunt xp̄o princi
paliter · quia ipſe ſuā pellē. i. ſuam
ꝯuerſationē exteriorē · ſiue ſua vel
lera. i. exēpla ſeu opa reliq̄t nobis
ad indumētū. i. ad imitationis exē
plum eo modo quo dicit Apoſ · Ro
xiij · Induimini dn̄m noſtrū ihe̅ſuꝫ
xp̄m · Item ſuū fimū. i. humilitateꝫ
dedit ad ꝯdimētum ſcꝫ ōnium v̄tu
tum et operum · Vn̄ ip̄e dixit Mat
xi · Diſcite a me q̄ mitis ſum et hui
lis corde · Et hec huilitas eſt ꝯdimē
tum ſine quo nullū opus placꝫ deo
Vnde xp̄c dixit ap̄lis · Luce · xvij ·
Cuꝫ omnia benefeceritis dicite ſer
ui inutiles ſumus · In cornu autē
propter vnctiones que cum eo fie
bant · vt patet. i. Regum · xvi · ſig
nificatur poteſtas criſti in inſtituti
one ſacramentorum · ſed in vngu
la agni diuiſa diſcretio doctrīe cri
ſti · Et hec omnia nobis ad medici
nam dedit · ſcilicet et ſua ſacramē
ta et ſua verba Inſuper criſtꝰ t āq̄
agnus et ſuam carnem r̄liquit no
bis in cibum ſcilicet in ſacramēto
eukariſtie · ſicut dixit ipſe · Jo · vi ·
Caro mea vere eſt cibus ꝛc̄ · Com
petunt etiam ſecundario ſanctis vi

ris predicte vtilitates agnoꝝ · q̄a
ipſi ſancti in varijs vſibus et obſe
quijs proximis ſeruiūt · Nā nudos
veſtiunt · pauperes cibis īpinguāt
et ꝯdiūt · ⁊ ad infirmorum fom̄
tū et curā frequent̄ ex ꝯpaſſione ī
tendūt · Tercio ꝓpter prudētiam ·
Nam agnus dicitur ab agnoſcēdo
Duo enim ſunt que agnus natura
liter diſcernit et agnoſcit · Primo
matrē · Nā int̄ īnumerabiles gre
ges ſolo balatu mrēꝫ agnoſcit · Eo
dē modo xp̄c dž eſſe agnꝰ ab agno
ſcēdo · q̄ in cruce exiſtēs matrē ag
nouit · de ea ſpūaleꝫ curā habēdo ·
et Johāni ipſā cōmēdādo · qn̄ dix
it · fili ecce mat̄ tua · Od exēplum
ſequētes ſancti viri de parentibꝰ ſuis
vſq̄ ad mortem curā et diligentiā
gerūt · Nos etiā exēplo iohānis ſtu
dere debemꝰ · vt ipſā beatā v̄ginē
matrem habeamus · Agnꝰ em̄ ba
latu matrē querit · inuenta autem
ea caput erigit · māmas querit q̄s
duꝫ ſugit poplites flectit · ⁊ vt ma
ter ei plus de lacte prebeat · capite
matris vbera premit · Sic etiā vir
deuotus balatu. i. voce orationis ſā
cte matrem miſericordie inq̄rit · et
ad eā caput. i. mentē per contēpla
tionē erigit · māmas ſue pietatis ⁊
ꝯſolationis requirit · deuote etiaꝫ
et ſepe ſalutādo ſibi genua flectit ·
atq̄ capite ideſt mente feruenter
deſiderando · et importune poſtulā
do quodammodo quaſi premit vt
ſue conſolationis gratiam largius
infundat · Secundo quia agnus
naturaliter ſuum hoſtem agnoſcit
ſcilicet lupum · Naꝫ etiaꝫ ſi eū nūq̄
viderit · ſtatim cum primo videt
agnoſcit · Similiter etiaꝫ xp̄c ſuos
crucifixores agnouit non odiēdo
ſed pro eis orando · Luce · xxij · Pa
ter ignoſce illis quia neſciūt quid

faciunt· In quã oratiõne aduerte ꝙ patrem ꝓ eis orando inuocauit cũ dixit· pater. Itẽ eis ignosci poſtu lauit· Ignoſce illis inqt· Itẽ illos excuſauit· qꝛ neſciũt quid faciũt· et hec tria faciũt etiã ipſi ſãcti ipꝫ agnũ ſequentes ẽga aduerſarios ſuos ſcꝫ ꝙ ꝓ eis orãt eis indulgẽt et non ſolũ nõ accuſant ſed etiam excuſant· Quarto ꝓpter patienti am quia ligatus a carnifice non ſe defendit· ſiue expolietur vellere ſiue cute· Et duꝫ portatur ad victi mã nõ plorat non clamat nõ mur murat non recalcitrat ſed placido vultu ſuum reſpicit occiſorem ac ſi eum portaret ad paſcua Sil'r eti am xpc captus et ligatus ĩ orto nõ ſe defendit· Similiter in flagellatio ne expoliatus veſte· lacerata cute et ſil'r etiam expoliatus ad crucem ſe non defendit· nec crucifixus rcal citrauit nec murmurauit· vñ· Ie. xi· Ego quaſi agnꝰ mãſuetus q̃ por tatur ad victimã· et Pſa· liij· Qua ſi agnus corã tondente ſe obmute ſcet et nõ apiet os ſuum· Vnde e tiam ſancti viri hoc exemplũ patiẽ tie et manſuetudinis quãtũ poſſit imitari conantur· Apoc· xiiij· Hij ſequuntur agnũ quocunqꝫ ierit· Quinto ꝓpter mundiciam· Nã ag nus quaſi aĩal mundum imolabat̃ et victimabatur in lege ad figurã dum criſtum qui tanq̃ agnus fuit pro peccatis noſtris in ara crucis imolatus Vñ Iohãnes baptiſta de eo dixit· Iohã· i. Ecce agnus dei q̃ tollit peccata mundi· Sic etiaꝫ ſã cti et imaculati viri faciunt deo vi ctimam de ſeipſis eo mõ quo· Apo ſto· dixit· Exhibeatis corpora vrã hoſtiã viuẽtẽ ſcãꝫ deo placentem· Ro· xi· Et nota ꝙ imolabatur ĩ le ge agnꝰ anniculus imaculatus ad

ſignificandũꝫ ꝙ ille q̃ vult de ſe fa cere gratum ſacrificium deo· debꝫ eſſe agnꝰ per patiẽtiaꝫ· imaculatꝰ ꝑ mũdiciã· anniculꝰ ꝑ ꝯtinẽtiam· Dicebat̃ em ãniculus cũ eſſet vniꝰ ãni ꝯpletꝰ· qꝛ tũc ẽ optiꝰ· eo ꝙ ag nꝰ tanto melior ẽ q̃nto a lacte ẽmo tior· Vñ ẽ ille vt ãniculꝰ q̃ eſt ẽmo tus a lacte. i. a carnali delectatione ſcꝫ ꝑ ꝯtinentiã· Iteꝫ ſci viri aſſilãt tur equis· Primo ratiõe viuacita tis· qꝛ equꝰ eſt aĩal viuax· qꝛ ĩ cã pis exultat· bellũ a ẽmotis odoãt· tubis ad preliuꝫ excitatur· ad cur ſuꝫ prouocatur· dolent eq̃ cũ victi fuerint· gaudẽt cũ vicerit· Sic ſci viri in cãpis. i. ĩ aduerſitatũ vl' tẽp tationũ plus exultãt· ſcdꝫ illd· Ia cobi. i. Oẽ gaudiũ exiſtiate fratres cũ in tẽptationes varias ĩcideritis ⁊c· Itẽ bellũ tẽptationis vl' belluꝫ mortis ꝓcul odorãt ſcꝫ preuidẽdo et ꝑparãdo ſe· Tubis. i. vocibꝫ pre dicatorũ· vl' tubis diuoꝝ iudicioꝝ excitãtur ad bellum vitioꝝ· Hac tuba excitatꝰ btũs· Iero· dicebat Siue comedã ſiue bibam ſiue q̃cq̃d aliud faciaꝫ ſemper auribus meis intonare videtur illa terribilis tu ba· ſurgite mortui venite ad iudici um· Iteꝫ ad curſum id ẽ ad veloci tatem bene operandi vel obedien di· de qua dicitur· Viam mandato rum tuoruꝫ cucurri· prouocantur Item vincuntur temptatione l' ne gligentia· dolore penitẽtie purgãt̃ et in victoria tẽptationum et viti orum letãtur· Secundo ratione ſa gacitatis quia quidam equi ſaga citer recognoſcunt dominos ſuos et alios ſuper ſe aſcendere non per mittunt· Sic ſancti viri recogno ſcunt dominum non tantum ĩ be neficijs ſed etiam in flagellis· et a liũ dominum id eſt dyabolum vel

peccatũm ſuper mentis ſellaꝫ aſcẽ
dere non permittũt · ſcđm illud No
lite locum dare dyabolo · Eph · iiij ·
Tercio ratione pietatis qꝛ aliq̃ eq̃
in morte dñoꝝ lacrimas fundunt ·
Et ſic ſancti viri plorãt ↄſiderãtes
legendo vel audiendo paſſionẽ do
mini · ſciẽtes qꝫ ſic fuerũt ſocij paſſi
onũ · ſic erunt et ↄſolationũ · ij · Cor
i · Iteꝫ ſancti viri q̃uis magna vi
tia vitant frequenẽ · tamen puis
vitijs terrentur Vnde ſunt ſimiles
elephantibus qui domiti ſunt ĩ bel
lis optimi · Naꝫ acies proferũnt ar
matos ferunt · nec armatorũ acies
expaueſcunt · nec ſuorum rumores
fugiũt · Iteꝫ ſuper eos turribus lig
neis collocatis de eis tãq̃ de muro
tela ignea emittũtur · et cum ſint
tales tamen de mure timent Sic ſã
cti viri q̃uis magna temptationũ
bella vincant · et magnarum ꝟtu
tum arma ferant · nec t̃bulationes
nec perſecutiones expaueſcãt · nec
linguas infantium ſeu detrahenti
um fugiant · tamen aliquando ali
quis minimus defectus vel moleſti
a relinquitur eis qui ſemper eos
in timore et cruciatu tenet · Sic
paulus ad tercium celum raptus
et omnium tribulationum pericu
la expertus · ac omnibus gratijs
a virtutibus plenus tamen ſtimu
lo carnis premitur · et timens ac
orans vt amoueri debeat minime
exauditur · Iteꝫ ſancti viri aſſilan
tur leonibus in multis · Primo in
audacia ſiue magnanimitate · Ap
paret enim magnanimitas leonis
in triplici actu Primus eſt quia cũ
venatores eũ ſequũtur non latitat
nec ſe occultat · ſed videri ſe optat
et in medium campum vadens ad
pugnaꝫ ſe preparat et abſcondere
vel fugere magnam verecundam ĩ
putat · Similit̃ ſancti viri et pfecti
tribulationes a perſecutiones cum
oportunum eſt non refugiũt · imo
quandoq̃ perſecutores incitando l̃
expectando preueniunt · a perſecu
tiones cũ eueniunt cũ magno gau
dio ſuſcipiunt · Act · v · dicit̃ qꝫ ibãt
Apl̃i gaudentes a ↄſpcũ cõſilij qm̃
digni habiti ſũt pro nomine iheſu
ↄtumeliam pati · Scđm oſtenſiuuꝫ
magnanimitatis leonis ẽ ſcđm yſi
doꝝ · qꝛ venatores intuetur vt ipſ
viſis minus terreatur · ſed amplius
animetur · Contra autem eſt in aĩa
lib9 pauidis vt eſt ceru9 et lep9 ·
quia quanto plus aſpiceret̃ vena
tores tanto plus expaueſcerent ·
Vnde Prouẽ · xxx · Leo fortiſſim9
beſtiarũ ad nullius pauebit occur
ſum · Sic ſancti et perfecti viri int̃
ſuos perſecutores poſiti · dum eos
ſeuire vident intuentur et conſide
rãt q̃ ſit eorum poteſtas et ira bre
uiter tranſitoria · et quomodo eo
rum perfidia ſit eternum ſupplicĩũ
receptura · Et quomodo ab illis ſi
bi fabricatur ſempiterna corona ·
Et ideo dum ſic intuentur eos ma
gis creſcit in ipſis virtus et patien
tia · Simile etiam faciunt de tribu
lationibus et infirmitatibus conſi
derando q̃ breues et vtiles ſunt ·
et ideo ex eis fortiores efficiuntur ·
Apoſtolus · ij · Corinthe · xij · Cum ĩ
firmor tunc potens ſum · Terciuꝫ
oſtenſiuum ſue magnanimitatis ẽ
Quia cum inſequitur ſaltu vtitur ·
ſed cum fugit non vtitur ſed poti9
lento paſſu graditur Sic ſancti in
ſequũtur ſpũalia bona ſaltibus a
moris et feruoris · Phi · iij · Sequor
autem ſi quomodo ↄprehendam ·
Canticorum ſecundo · Ecce iſte ve
nit ſaliens in montibus · ſed in per
ſecutione et pena poſiti nõ ſaltãdo

per ĩpatientiam vel ĩpetum furoris
incedunt ꝫ cum ſuauitate patiẽtie
et mãſuetudinis tranſeunt · ꝯꝑt q̃
oĩa dr̃ · Prouꝰ · xxviij · Juſtus q̃ſi
leo ꝯfidens abſq̃ terrore erit · Sed
nota ꝙ q̃uis leo ſit ita ſecurus · tñ
quedam ſũt q̃ dicit̃ timere que eti
am ſcĩ viri timẽt · Primũ ẽ ſtrata
publica et hec ſtrata eſt mors per
quã oms oportet ptranſire · Pſ ·
Timor mortis cecidit ſup me Scdꝫ
eſt quoddã aĩal paruuꝫ et veneno
ſuꝫ qd dicitur leontoforius qd ſigt
peccatum · Cuius venenum fugiũt
ſancti viri ſicut venenum ſerpentis
Eccĩ · xi · Quaſi a facie colubri fuge
peccatum · Tercium eſt ſtrepitus
rotaruꝫ .i. ꝯminationes ſcṗturaꝝ ·
Et quaſi due rote ſũt duo teſtam̃
ta · vel due fortune ſicut proſperi
tas et aduerſitas quaruꝫ ſtrepitus
formidabilis eſt · quia ſtatus picu
loſus vtriuſq̃ fortune · Quartuꝫ ẽ
quoddã aĩal ferox qd dr̃ lazaimi a
cuius ferocitate vix p̃t aliqua beſ
tia eẽ tuta · et ſigt feritateꝫ et ſeue
ritatem ſũmi iudicis · Pſ · A iudici
is em̃ tuis timui Quintũ eſt ignis
ſcꝫ gehẽne vel purgatorij · Sextum
eſt decipula vel laqueus venatoris ·
et hec eſt tẽptatio ł fraudulentia
demonis quã etiã ſcĩ timẽt · Septi
mũ ẽ flagellum Timet em̃ leo quã
do videt verberari catulũ · et ſic ti
menda ſunt flagella preſentia · Se
cũdo aſſiſantur ſcĩ viri leoni in iu
ſticia · ṗmo diſtributiua Naꝫ p̃dam
quã rapit ſolꝰ ꝯmedere erubeſcit ·
et ideo ſepe a remotis beſtijs alijs
ſequentibus de ſua p̃da aliq̃d relin
quit · Hec ẽ illa iuſticia de q̃ dicit̃ i
Pſ · Diſperſit dedit pauperibꝰ iu
ſticia eius manet in ſeculũ ſeculi ·
Hãc habuit btũs Job dicens · Si ꝯ
medi buccellã meã ſolꝰ ⁊ ñ ꝯmedit
pupillus ex ea · Item leo vtitur iu
ſticia vindicatiua ſiue punitiua er
ga ſe et erga alios · ſe eñi puit q̃n
do exardeſcit ĩ ira · qꝛ iratus terrã
cauda verberat et eadẽ cauda ſeipꝫ
flagellat ĩtãtũ vt ſãguis fluat · In
quo dat exemplum vt homo iraꝫ
ſuam in ſeipſum deṗmat et non in
alium refundere querat · qꝛ omnis
q̃ iraſcitur fratri ſuo ⁊c̃ · Mat · v ·
Item erga alios vtitur leo iuſticia
vindicatiua · Primo qꝛ vim vi rẽpel
lit · q̃ſi cum moderamine inculpate
tutele · Nã ſi q̃s ꝯtra eũ telũ emiſe
rit ſi nõ eũ tetigẽit vtiq̃ eũ ĩuadit ·
ꝫ nõ ipm vulnerat nec ledit · qd ẽ
ꝯtra illos q̃ in ſua defenſiõe vĩdicte
moderamine ñ vtunt̃ · Tercio ſan
cti viri aſſiſant̃ leoni ĩ prudẽtia · pri
mo qꝛ leones quãdo ãbulant ſua
cauda delẽt veſtigia ne a venatori
bus valeant inueniri · Sic ſãcti vi
ri poſteriori penitẽtia delent pecca
ta precedentia vt dici poſſit de eis ·
Beati quoꝝ rẽmiſſe ſũt ĩiq̃tates ⁊c̃
Signũ etiam cautele et prudentie
videtur eẽ in leone ꝙ dormit aper
tis oculis · Vnde videtur eius oculi
vigilare · Similiter ſancti viri q̃ſi
dormiendo vigilant ſcđm illud ·
Cãti · v · Ego dormio et cor meũ vi
gilat · Eſt enim quaſi quies ſõpnꝰ
ꝯtẽplationis q̃ ab exterioribꝰ acti
bus vacantes interiꝰ vigilãt circa
ſpiritualia ⁊ celeſtia oculos mẽtis
aperientes · Itẽ ẽ ſopnus mortis ĩ
quo ſcĩ dormiũt .i. et̃ne pacis q̃etẽ
accipiũt · vbi ĩ dei viſiõe oculos m̃
tis apiũt · ita vt nũq̃ claudãt · Et
licet etiã peccõres ꝓpt q̃eteꝫ ſiue di
ſpoſitionẽ carnis in ſepulchris in
morte dormire dicunt̃ · Pſ · Dormi
erunt ſõpnũ ſuũ et nichil ĩuenerũt
omnes viri diuitiarum ſuaꝝ ĩ ma
nibus ſuis · Tamen ipſi dormiunt

.i. moriũt͏̃ oculis clauſis. q̃r maxi'e i morte excecant͏̃ et ſenſuƺ perdũt. Quarto sancti viri aſſiĺantur leoni in teꝑantia ſiue abſtinentia. Nam leo q̃n ſemel ſatiatu r duob9 vel tribus diebus abſtinet. ſi autẽ eũ fugere oportea t. et nimis ſit plenus cũ brãchia carnes de vetre extrahit et ſic leuis fit. Et iterũ leo diutiſſime viuit q8 p dentium cõp̃henditur ꝯſũptionẽ. Sic sti viri abſtinẽtes ſũt a cibis corporalibus et q̃cquid carnalitatis in ſe ſentiunt q8 eos i ſpũ grauet. cũ brãchia. i. cum violentia aſpere penitẽtie vt leuiores fiant euacuare laborant. N8 aũt leo diutiſſime viuit ſigt q̃ ſic dicitur. Eccĩ. lxxi. qui abſtinẽs eſt adiciet vitã. Quinto sancti viri aſſiĺantur leonibus in clemẽtia ſiue pietate. Nã ꝯtra hominẽ ab eo nõ leſus neq̃t iraſci. Sed ẽ homini naturalit͏̃ pius Nã ſi non nimia fame vicatur. pſtratis pcit captiuos obuios abire pmittit. nec hominẽ niſi in magna fame ꝯmedit vel occidit. vt Yſidor9 dicit. Feminas etiã non tangit. et raro infãtes ñ magna fame ꝯpulſus. Siĺr sancti viri ſũt aliis mãſueti. vt non iraſcantur inordiate vel de facili ꝯtra eos. Iteƺ ſũt pii hĩbus pcipue miſerabilibƺ cuiuſmoi ſũt captiui mulieres vidue. pueri pupilli et huiuſmoi. Item proſtratis. i. ſe humiliãtibus parcunt etiam ab iniuriis ꝓpriis. Oſtendit etiam leo pietateƺ ad ſeipſum maxime in morte. Nã leo quando moritur terram ꝯmedit et mordet et lacrimatur. Et ſic hõ debet in morte eſſe pius anime ſue remordendo per ꝯpunctionẽ vitã ſuam terenã et lacrimãdo ſiue flendo peccã. vñ Aug9. tpe mortis ſue ꝯtra lectum i pariete fecit ſibi ſcribi pſalmos pniales et pluribꝰ diebus eos legẽdo plorabat. Itẽ sancti viri aſſiĺantur leporibus. Prio ratione velocitatis. Eſt em̃ lepus aĩal velox ad currẽdũ. Vñ dicitur lepus q̃ſi leuipes quia currẽs leuit͏̃ mouƺ pedes. Nã ꝯtra omne nociuũ dedit natura ſalubre remediũ. vt dicit Auicen. Vñ lepori data ẽ mẽbroꝝ leuitas. curſus agilitas. et ſb pedib9 piloꝝ villoſitas. vt cuƺ fugere oporteat pedes non ledat Sic sancti viri ſunt veloces ad mandatoꝝ dei obedientiaƺ vel audientiã. ſm ill8 Iac. i. Sit autem omnis hõ velox ad audiendũ. Item ſunt currentes ad mandatoꝝ obſeruãtiam ſcd̃m ill8. Ps. Viam mandatorum tuoꝝ cucurri ꝛc. Gratia enim dei que potiora remedia tribuit q̃ natura dat eis mẽbrorum leuitatem ꝑ ꝯtinentiam. curſus agilitatem per caritatem feruidam que oia facit agilia et leuia. Item pedum villoſitatem per penitẽtiam aſperã que pedes affectionuƺ cuſtodit illeſos Secundo ratione timiditatis. q̃r lepus eſt animal pauidum Sic ſãcti viri ſunt ſemper pauidi ſiue de diuinis iudiciis. ſm illud. Ps. A iudiciis enim tuis timui. ſiue de pteritis peccatis. Eccĩ. v. De ꝓpiciatu peccõrum noli eſſe ſine metu. ſiue de tẽptationum precipicio. Prouẽ. xxviii. Beatus homo qui ſemper eſt pauidus. Tercio ratione mitis tatis. Eſt enim aĩal mite et ĩbelle Vñ nulla defẽſione vtit͏̃ niſi pſidio fuge. Sic sancti viri ſunt mites ĩ ꝯuerſatione. ĩbelles id eſt ſine proximorum offẽſione. fugientes vitia et temporalia ꝯmoda et iurgia ſiue litigia. Et nota q̃ lepus fugiẽs canes naturale habet q̃ fugiat contra mõtes. habƺ em̃ cruã poſtẽi ora

longa vt facilius corpus eleuet
quando per montem aſcendit· vn̄
facilius eum canis inuadit quan
do de monte deſcendit· Tunc eniꝫ
non bene currit· ſed quaſi cadēdo
incedit · Vnde quando pōt mōteꝫ
circuit quouſqꝫ verſus mōtem ſe e
rigit et ſic ſepe canes effugit Sic ſā
cti viri fugiētes tēptatiōes fugiūt
ad montem.i.ad xp̄m· Prou̅· xxx
Lepuſculus plebs īualida in petra
.i.in xp̄o collocat cubile ſuū· Ip ſe
enim eſt mons de quo Pſa·ij·Erit
mōs domus domini in vertice mō
tium· Ipſē etiam idem eſt petra de
qua· Apoſto.i.Corin·x·Petra āt
erat xp̄c · vel ad montem.i.ad ꝯtē
plationem paradiſi Hn̄t enim ſan
cti longa crura poſterioꝛā.i.magna
ſequētis vite deſideria.i.eoꝝ q̄ poſt
iſtam vitam ſequētur ·Et talibus
deſiderijs eoꝝ mens in ꝯtemplati
one illius celſitudinis faciliter ele
uatur· Qn̄do vero de mōte celeſtis
ꝯtemplationis ad terrena ꝑtractā
da vel cogitanda anima deſcendit
tunc faciliter in peccata cadit· et
canis .i. dyabolus eam facilius ca
pit· Et ideo ſancti ꝯtemplando c̄
cueūt quouſqꝫ ad illius ſupne dul
cedinis aliq̄ꝫ guſtationē aſſurgunt
Quarto ratione vtilitatis Eſt eniꝫ
animal vtile quo ad cibuꝫ quo ad
veſtitum et quo ad medicamentuꝫ
Naꝫ eius oculi valent ꝯtrā venenū
Sic ſcī viri alios paſcūt ſuis doctri
nis vel elemoſinis· veſtiunt exem
plis· Quaſi em̄ eius pellibus.i.vir
tutibus induitur· cum aliq̄s exem
pla imitatur Item medētur ſuis ꝯ
ſilijs vel ſuaꝝ orationū auxilijs Itē
ſcūs vir aſſimilatur taxo· Primo
ratione penitentie qꝛ taxus hēt pel
lē valde hiſpidā et villoſā que me
lota dr̄· Quid āt ē pellis villoſa et
hiſpida n̄ corpis penitētia humilis
et aſpera· Talem pellem iohānes
habuit cui cibus fuit locuſta et mel
ſilueſtre et veſtimentū de pilis ca
melorum· Scd̄o ratiōe prouidētie·
qꝛ Plinius dicit ꝙ qn̄ a canibus p
ſequitur anhelituꝫ retinet et ſic cu
tem inflat et morſus canū deuitat
Similiter ſanctus hō qn̄ perſequen
tes et iniuriantes patit̄ i ſe per pati
ētiā ſpm̄ ſuū cohibꝫ vt p īpatiētiā
vel iracūdiā extra nullatenꝰ exeat
et ſic morſus canū.i.leſiones per ſe
quētium euadit· vt aīe ſue ſaltē n̄
noceāt· Tercio ratiōe ꝓuidētie Fu
turā em̄ taxus ꝓuidet tempeſtatē·
et ideo cauernā ſibi pat diuerſos
exitus habentē· Et qn̄ inflat ventus
aquilonis obturat cauda foramen
aq̄lonare· qn̄ auſtralis claudit au
ſtrale Sic ſcūs hō vēto aq̄lonari flā
te.i.aduerſitate ingruēte foramen
cauda claudit.i.finis breuis cōſide
rationem opponit et leue eſtimat
oē qd̄ patitur ex quo breui trāſitu
finitur· Nam oīa breuia tolerabili
a eſſe dicuntur etiā ſi ſint mag̃ vt
dicit Tulius Similiter auſtro flan
te.i.ꝓſperitate arridēte clauſuraꝫ
caude vir ſanctus obicit.i.memori
am mortis qꝛ facile ꝯtēpnit oīa
q̄ ſemper ſe cogitat eſſe morituruꝫ
Itē taxus i ſuis latibulis ꝯtra hye
mem ꝯgregat cibum et ſi deficit ci
bus ſupplet ſōpno· et hoc pluribꝰ
animalibus accidit vt patet de gli
re et murē· Sic ſanctus vir proui
det ſibi in hyeme id eſt pro tēpore
mortis congregando merita bono
rum operum per vitam actiuam ·
Et ſi deficiat cibus id eſt exercitiū
vel voluntas merendi per actiuaꝫ
iuuat ſe cum ſompno id eſt cuꝫ trā
quillitate et quiete vite contēpla
tiue· Vnde ſācti viri tempora q̄bꝫ

vacant a laboribus vite actiue nō ocioſa ducunt quia tunc apud ſeipſos in ſanctis meditationibus quieſcunt

¶ Capitulum · cvij ·

Sapiens homo ſimilis eſt aranee que ſtans ī tele medio ſbito muſcaꝫ ſētit quā ſi obtinuerit eā filis ſuis multipliciter circumuoluit · Cuius caput primo abſcidit et ſic omnem eius humiditatem ſugit. Sic ſapiens ī medio tele .i. ī ɔtēplatione rationis cuius medium eſt determinare ī actibus virtutum moralium ɔſiſtit Et inde muſcas volantes .i. formas ſēſibilium ad ſuos ſēſus vel imaginationem veniētes rapit · et ad examē rationis ipſi9 intriſec9 reducēs mltis ɔſideratioīb; circūuoluit · et capite abſciſo .i. exteiorū ſēſuū iudicio excluſo qḋ fuit ꝟcium ɔgregationis interiorē veritatē extrahit · et in ſuū cibum .i. in ſuū documētū ſeu profectū ɔuertit Ezech · xvij · Aquila tulit medullam cedri · Naꝫ aquila eſt homo ſapiēs et ītelligēs qui de cedro trahit medullaꝫ qn̄ do de re ſēſibili trahit veritateꝫ intelligibilem ·

¶ Caplm · cviij

Sciencia cum mala vita facit homines ſiles mōſtruoſis animalibus onocentauris et ypocentauris · Dicit em̄ Phiſiologus · ꝙ onocentaurus ē aīmal ab aſino hōieq; ɔpoſitum · Nam ab vmbilico ſurſum habet effigieꝫ humanam · Vnde medi9 ē inter hōieꝫ et aſinum · ſicut ypocentaurus int̄ hominem et equum · Vt Phi · dicit Talis ē homo litteratus et voluptuoſus · ꝙ ex vna pte eſt rationalꝰ et ex alia beſtialis Cognitione ſpiritualis opere carnalis

¶ Caplm · cix

Ciſmatici et heretici ſunt ſimiles leunculis · ꝗ vterum matris lamiāt et ideo nō ſepe pariūt · Vn̄ Ariſto · dicit p̄mo leenam quinq; catulos parere poſtea q̄tuor et ſic oī anno vno min9 ꝙ uſq; ſterileſcat In hoc ergo ſciſmatici ſunt leunculis ſiles · ꝗ vnitateꝫ matris eccīe et fidei in q̄ ſūt ſpūaliter geniti ſcidunt et dirūpunt Itē ſciſmatici ſiles ſūt filijs vipe · dicitꝰ enim vipa eo ꝙ vi pariat Nam cū tēpus pariendi aduenerit · filij nō exſpectantes nature opationē ei9 latera rodunt ⁊ cū matris interitu exeunt · Sic ſciſmatici in vtero matris eccīe geiti nō exſpectātes nec ſuſtinentes ei9 correctionē rebellādo exeūt et dū eius vnitatē ſcidūt q̄ntum eſt in ſe ad interitū ducunt Item ſciſmatici et heretici aſſilanꝰ catulis panthē · qui odientes matrē vngula lacerant ei9 aluū tāq̄ eorū egreſſui reſiſtentem · Vnde n̄ parit pāthēa niſi ſemel Sic ſciſmatici et heretici vnguib9 .i. malignis ſtudijs et doctrinis ſcē mris eccīe lacerant vnitatē ꝙ eorū pſidie r̄ſiſtit · Item heretici aſſilantur lupis Primo ratione infectionis · Nā lup9 lanā ouis quā occidit morſu inficit ⁊ veſtem ex tali lana factā periculoſaꝫ reddit · vt dicit Phi · Sic hereticus morſu ꝉ ore lanā ouis .i. ſimplicitatē ɔūſatioīs hōis quā falſa doctria ſpūalitꝰ occidit corrūpit · et eā pediculꝰ .i. corruptis opibus habūdaꝛ facit · Itē cordula facta de inteſtinis lupi adunata cordulꝰ citthare factis de iteſtis ouis eas deſtruit et corrūpit · Cordule de inteſtinis lupoꝝ p̄ue doctrine ſūt hereticorū ſed cordule de inteſtinis ouium ſūt cogitationes et opiniōes ſimpliciū

Sȝ ſi hec duo ſimul ↄiūgātur ſcȝ vt praua doctrīa vel falſa opinio hēticoꝝ a ſimplicibȝ recipiatur · tūc ſimplicitas et ſinceritas fidei tota līt euacuat·

¶ Caplm · cx·

SOlitarij et ↄtemplatiui q̄ ſcȝ perfecti ſūt in vita anochoritica ſiles ſūt capris ſiluestribus. Primo quia talis capra eſt aſperrima in victu· Vn̄ cap̄ a carpēdo ē dicta eo ꝙ carpat aſpeā loca · et ſic anachoritici viri in deſertis ā locis aſperis ↄmorātes · oportet ꝙ aſperū victū carpāt · ſic patet in · Joh · baptiſta · Scd̄o ꝙ ē altiſſima ī ſitu · Vn̄ tales capre vocātur ibices ꝙ ad modū illarū auiuȝ que ibices dicūtur ardua loca ſcādūt · ita ꝙ vix patēt humaīs obtutibus · vt dicit Yſi · Et tales ſūt viri pfecti cū ad ſūma et inuiſibilia per ↄtemplationē leuantur · Apo9 · ij · Cori · iiij · Nō ↄtēplātibȝ nob̄ q̄ videtur ſ̄ q̄ nō vident · Que eīn vident tpalia ſūt · que āt nō vident ētna · Tercio ꝙ talis cap̄ ē acutiſſima in aſpectu · Nam in altiſſimis mōtib9 tales caprē ↄmorantes de lōgiquo venientes ↄſpiciunt venatores · et in petris dirutis ſtantes cum hoīes vel feras aduenire preſentiūt de altiſſimis ſaxoꝝ acuminib9 ſe pcipitantes ī ſuis cornibȝ ſuſcipiūtur illeſe · Sic ſācti viri in altiſſimis contēplationib9 illuminati de lōgiquo tpe puidēt tēptationes futuras et demonū deceptiōes malignas · q̄s cū de vicino inſtaē ſentiūt de petis altiſſimis. i. a ↄtemplatiōe ſblimiuȝ ſe in imū pciciūt · quia ſe ad ↄſiderationem ppie infirmitatis per mētis humilitatē reducūt · et per intime humilitatis cuſtodiam ſuperborū demonum laqueos euadunt · Quato quia talis capra eſt velociſſima in curſu · Et ſimiliter viri perfecti i opibus ſpiritualibus non ſūt tardi ſeu pigri · ſed ſollicitj et feſtini · et tāto currūt amplius quāto amāt feruētius · nā qui amat vehemēti9 currit veloci9 et puenit citius ſicut dicit Bern̄ Quīto ꝙ capra ſiluris eſt ſagaciſſima ī paſtu · Nā viſu guſtu olfactu diſcernit in paſtu Et ſimilr̄ ſancti viri ſpūalem paſtū diſcernunt viſu. i. legēdo et meliora et vtiliora peligendo · Item guſtu ↄtemplādo · ꝙ celeſtia auide tranſglutiūt · tpalia vero ↄtempnendo faſtidiunt · In olfactu imitādo · ꝙ odoēs ciboꝝ. i. exēpla vtutū ſequūt fetoēs vero. i. vitioꝝ exēpla fugiūt et abhominātur · Sexto ꝙ ſiluris capra ē ſaniſſima in potu Dicit eīn Pli · Si q̄s lac huiu9 capre bibat languorē euitat · Ita lac. i. ſpiritualis doctrina talium perfectorum virorum bibitum. i. deuote et auide ſūptum facit menteȝ vitare lāguores vitiorum · Item ſolitarijs et ſpiritualibus inſidiantur demones p̄cipue et maxime preualēt neglīgētibus et ſōpnolētis · Vnde aſſilant demones q̄buſdam ſerpentibus q̄ morantur ī ſiluis · qui ↄmedūt volucres et beſtiolas earum humorē ſugentes · vt dicit Ariſtotiles · et tales inſidiantur dormientibus · et ſi eorum ora inuenerint aperta ſubintrant eoruȝ corpora · amantes calorem naturalem et odorem · Sed contra hos pugnat lacerta que dicitur ſaura · q̄ ſentiens preſentiam ſerpētis ſaltat ſuper faciē dormientis et pedibus ſcalpit vt eum excitare poſſit · ſicut dicit Auicen · Per volucres itaqȝ que morantur in ſiluis intelliguntur viri ſpirituales et contemplatiui · et per beſtiolas intelliguntur homines groſſioēs et

ſimpliciores ſolitariā vitā ducētes · quos ſerpētes .i. demões ɔmedūt cū eos ad ſue iīq̄tatis ɔſēſū trahere et inflectere poſſunt · Quibus et ſi aliter nocē non poſſunt ſaltē hūorē deuotionis et ɔpūctionis abſtrahere conatur · Inſidiātur aūt maxīe dormiētibus .i. negligētibus et ociātibꝫ · Et ſi ꝑ icautelā ł negligentiam eorū ſēſus inueniūt apertos et circa exteriora vagātes validi⁹ intrāt ī eos vt tollāt eis calorē dilectionis et odorē deuotionis et ita eos ſpiritualiter extinguūt Sed eis vt plurimū auxiliatur lacta .i. angelica cuſtodia eorum negligentiam excitās · Vel lacerta iſta ē ſacre ſcripture doctrina precipue ſaluatoris qui nos ad vigilādūꝫ et orandum ſollicitat · Mat · xxvi · Vigilate et orate vt non intretis in temptationem · Et ſimiliter Petrus nos excitās ne ſerpens ingrediatur in nos dicit · Sobrii eſtote et vigilate · qꝛ aduerſarius veſter dyabolus ꝛc̄ .i. Pet · v ·

¶ Caplꝫ · cxi ·

Societatem maloꝝ debet fugere qui ꝓpoſitum ſalutis pſequi vult et perficere exemplo ſcꝫ ceruarū · Cerua eīn cū eſt pituā elongat ſe a ſemitis feris notis et appropinquat ſemitis ab hominibus tritis · Vn̄ ſicut dicit Ariſtotiles Juxta viā parit vbi pre timore hominū fera animal non accedit Sic ergo q̄ vult parere .i. perficere bonū ꝓpoſitum ɔceptū debet ſe elongare a feris .i. a malis et inimicis et appropinquaꝛ ſiue adherere hominibus .i. bene et rationabiliter viuentibus quorum beneficio tutior eſſe poſſit · Sed demones quē volūt corrūpere ab hoīb⁹ .i. a bonis recedere faciunt · et cuꝫ feris .i. cuꝫ malis ɔuerſari vel habitare · ſcđm illud · Daniel · iiii · Eicient te ab hoīibus et cū beſtiis feriſqꝫ erit habitatio tua ·

¶ Capitulum · cxii ·

Studens in ſacra ſcripturā ꝑus debet querere ſenſum litteralem · deinde īueſtigare ſēſum ſpūalēꝫ · Qđ oſtendit exēplo aīalium ruminantium · qꝛ ōne animal ruīnās habet duos vētres vnum magnū et aliū puū · Cuius cauſa eſt digeſtio multiplex · Nam talium cibus eſt ſiccus · et non bn̄ a principio maſticatus ꝓpter auiditatem edendi · vnde oportet iterū maſticari De maiori igit̄ vētre ad oſ trahitur ꝛ ſic ſecundo ibi maſticatus ad ſecūdū vētrē trāſmittitur vt ibi perfecte digerat̄ · Ruminatio āt eſte ē meditatio ſcp̄ture que ꝑus reducēda ē ad magnū vētreꝫ .i. ad ſēſū litteralē q̄ ē pm⁹ et gn̄alis ſēſus toci⁹ ſacre ſcp̄ture · Deīn ducēda ē p meditatioēꝫ ad puū vētrē .i. ad ſpūalē ſēſū · q̄ q̄ꝺē puus dr̄ qꝛ huilit̄ et ſobe ē q̄rēd⁹ · qꝛ n̄ n̄ p uul' dat ſcp̄ture ſacre miſtic⁹ itellect⁹ · Ps̄ · Illuīat et intellectū dat puul' Itē puus dr̄ qꝛ ī vita iſta parū ab hoīe de etn̄is et ſpūalib⁹ capitur Nā ex pte cognoſcim⁹ et ex parte ꝓphetam⁹ .i. Cori · iii · Hic tn̄ cibus perfecte digerit̄ qn̄ vita et opere ipletur · Itē ſacre ſcp̄ture ꝓfund⁹ pdicator cuius ē hoſtes fidei expugnare cū diſcretione et ſobetate pſcrutari et diſcē dēt · Nā illi e qui apti ſūt duci ad bella qui ī bibēdo ꝓfundi⁹ nares infigunt · quia tales vt dicunt vrina non grauantur in curſu · Per equos ergo aptos ad bellum predicatores catholicos ſeu doctores intellige qui habent contra hereticos diſputare ·

qui nates diſcretionis in aquam
ſacre ſcripture ꝓfunde debent inſi
gere.i. cum diſcretione ſtudere vt
ſenſum ſcripture ꝓfunde hauriant
et intelligāt. ꝛ ſic in curſu vrine.i.
erroris deceptione vel obſtaculo mi
nime ledentur. Itē ſtudium ſpūal
doctrine in tribus ꝯſiſtit ſcꝫ ī addi
ſcendo. eligendo. et rtinendo. qđ
patet per exēplū in dentibus aīali
um. Naꝫ quedam animalia ſunt q̄
habent dentes ad capiendū vt ca
nes et aīalia pđe. ꝛ ideo habent dē
tes diſos et acutos vt poſſint me
lius capere predam. Quedam vō
habent dentes ad paſcendū vt ca
melus et vacca et huiuſmodi. et
ideo habent eos equales et conti
nuos vt melius herbas precidant
Quedam vero habent dentes ad ci
bum retinendum ſicut piſces. Nā
piſces preter modum aliorum ani
malium habent plures ordines dē
tium ꝙ duos. quia preter dentes
quos habent ſerratos et diſtantes
habent etiā īteriꝰ dentes miro mō
inſitos. cū quibꝰ vt dicit Ariſtoti
les recolligunt cibos ne aque lubri
citate de eorum faucibus euantur
Illi autem habent dentes ad capiē
dum cibum ſpiritualem doctrinē
qui ſunt apti et ſtudioſi ad diſcen
dum. Sed quia non omnes equali
ter ad eadem diſcenda ſunt apti.
ideo iſti dentes ſunt diuiſi et tanto
ad diſcendum ſunt magis ydonei.
quanto ad intelligendū que legūt
vel audiunt magis inueniūtur acu
ti Animalia vero que dentibus her
bas paſcendo precidunt qđ eis me
lius videtur capiunt et alia dimit
tunt. et ideo paſcendo meliora eli
gunt. Vnde illi habent dentes ad
paſcendū. qui de hijs que audiūt
vel legunt ſtudioſi ſunt ad meliora
et vtiliora eligendum et memorie
vel etiā ſcpture aliquādo ꝯmēdan
dū. Sed illi habēt dētes ad retinē
dū q̄ ſunt ſolliciti et ſtudioſi nō tā
tum ad audiēdū vel legēdum ſ; eti
am ad repetēdū et recogitādū. qꝛ
frequens meditatio ſaluat memo
riam. ſm Phm̄. Vn̄ ſine repetitiōe
crebra memoria inueītur labil' et
lubrica

Capl'm. cxiij.

Superbꝰ aſſiſatur tauro.
Primo ratione ferocitatis
Sunt enim tauri ferociſſi
mi ꝙuis ſub arbore fici ligati dicūt
fieri māſueti. vt dicit Pli. Sic ſup
bi feroces ſūt ꝛ ꝓni ad īiuriādū et
ledēdū alios niſi ligētur ſub arbore
fici.i. reſtringantur ſub dn̄o alicu
ius viri probi. q̄ ſit mitior et dulci
or Iudith. vi. Ligauerūt achior ad
ad arborē. Nā achior qui interptat'
mōtanus ſigt ſuperbia tumidum.
quia mōs ē tumor terre. qui ligā
dus ē ad arborē.i. reſtringēdus ad
arbitrium ſuperioris Secundo rati
one ſingularitatis. dicit enim Ari
ſto. ꝙ taurus paſcitur ſolus niſi tē
pore amoris. et ſic ſuperbꝫ vult eē
ſolus in honoribus et dig̃tatibꝰ q̄
bus paſcit' niſi forte aliq̄bꝰ amicis
ꝯmunicet Ps. Singularis ferus de
paſtus eſt eam. Tercio ratione in
flationis. quia ſi quis de corio tau
rorum modicum ſciderit et cum fi
ſtula ſufflando parum cutem a car
ne ſubleuauerit impinguabitur. E
tiam impinguatur cum ficubus et
vuis paſſis. Sic ſuperbi impinguā
tur ſiue inflantur cum inſufflatiōe
fiſtule id eſt ex verbis blandientis
et laudantis. Et cum ficubus et v
uis paſſis id eſt quando dicuntur
et offerunt' eis dulcia que delectēt
Sꝫ ꝯtra eorū īflatiōeꝫ dr̄ Ecci. Nō te
extollas in cogitatiōe aīe tue velut

thaurus ac̄. Quarto ratione crudelitatis. habent em̄ thauri cor durū et crudele. Et dicit Ariſto. ꝙ i corde thauri ſepe os durum inuenitur qd̄ ſcꝫ deſignat duriciā cordis ſuperborum. Eccl'i. iij. Cor durū male habebit in nouiſſimo. Item ſuperbꝰ aſſimilatur draconi. Primo quia draco eſt venenoſus Et ideo qn̄do per aerē fert̄ aer ꝯcitatur. per eū etiam mare intumeſcit ꝓpter eius venenum. Tale eſt etiam venenuꝫ ſuperbie qd̄ īterius cor tumefacit ⁊ exteriꝰ rixas velut tempeſtates aeris ꝯcitat et inducit. Scd̄o ꝙ eſt inſidioſus. Inſidiatur eniꝫ elephāti et ſitit ſanguinem eius. Vnde elephas videns draconem ſup arborem nititur eam frangere vt occidat eum. Draco autem inſilit in eum et nititur eum mordere inter nares. impetitq̄ oculos eius et aliquan̄do eum excecat Et aliquādo inſilit ſuper eū a tergo et mordet eum et fugit ſanguinem eius. Et poſt longum conflictum ex ſubtractione ſāguinis debilitat̄ elephas intantum ꝙ ſuper draconem cadit ⁊ moriens ſuum occiſorem occidit Cauſa autem quare draco ſic eius ſanguineꝫ appetit eſt frigiditas ſāguinis quo ſuum incendium refrigerari q̄rit. vt dicit Iſido. Sicut ergo draco inſidiatur elephanti. ſic ſuperbus et ambitioſus inſidiat̄ maiori et regnanti. et interdum ſanguineꝫ eius ſitit vt ipſe regnare poſſit. Vnde et ipſum inuadit aliquando a frōte id eſt aperte et manifeſte. Aliquando a tergo id ē latenter et occulte. ⁊ quandoq̄ ipſuꝫ proſternit et extinguit. et nō nunq̄ ex eo vel ꝓpter eum etiaꝫ ipſe perit. ſicut frequenter in principibus mundi accidere videmus.

Tercio draco eſt ventoſus. ꝙ ſcꝫ ventum ſequitur et diligit. Dicit enim Solinus ꝙ draco ē animal ita ſitibundum ꝙ quaſi aqua ſaciari non poſſit. Vnde os ꝯtra ventum aperit. vt ſic ſuū incendiuꝫ mitigari poſſit. Vnde ſepe impetus eius in velū ſubuertit lignū Sed naute duꝫ draconē preſētiunt qd̄ ex tuōre maris aduertunt ſtatim vela deponūt. et ſic piculū draconis euadūt. vt dicit Solinꝰ. Silr̄ ſuperbꝰ non ſatiatur aquis delitiarum ſed adhuc ſitit ventos vanitatis et honoꝝ. Vnde ſequitur vela nauium .i. glorias ⁊ veſtigia magnorū quos etiam quandoq̄ ſubuertit dū eorū ventum et honorum gloriam ſitit. Vnde tutius eſſet vela honoris deponere. q̄ dracones tales ꝯtra ſe habere. Iob. xxx. Frater fui draconum et ſocius ſtrutionū. Iteꝫ ſuꝑbus aſſi'latur borraci .i. rubete que eſt rana venenoſa. que ſicut dicit Plinius habet duplex iecur. Vnū ſūme venenoſum. aliud vero eſt ꝯtra venenū remedium et datur ꝓ antidoto contra noxium Vnde ad cognoſcendū qd̄ ſit bonū et qd̄ ſit malum ꝓiciunt illud in nidum formicarum. que ſtatim venenoſū fugiunt et aliud petūt. Sic ī hoīe ſuꝑbo ē aliquando eſtimatio vel excellentia alicuius gratie ſeu ꝓbitatis et iſta eſt venenoſa ꝙ ꝯtinet venenum elationis. Sed ex alia parte ineſt defectus ei vel infirmitas carnis et hec eſt medicina humilians ſcꝫ animum et repellens ſcꝫ elationis venenum. Vnde Apoſtolus ne venenoſo iecore necaret̄ ſuperbie antidoto alterius munitū ſe aſſerebat dicens. Ne magnitudo reuelationum extollat me datus eſt michi ſtimulus carnis mee ac̄.

Vnde formice id ē prudētes viri a
ſue magnitudinis eſtimatione ſe
auertunt · ne veneno ſuperbie inſi
ciantur · et ad ſuā infirmitatē ſolli
cite reſpiciunt vt per humilitatem
ſaluentur · Item ſuperbi aſſimilan
tur bubalis · quorū ferocitas et for
titudo domari non poteſt · niſi acu
leo ferreo in naribus eorum infixo
Sic ſuperborū ferocitas et preſūp
tuoſa fortitudo non ſubicitur · niſi
forti tribulatione et oppreſſione ·
Vnde dr̄ cuidam ſuperbo · iiij · Re ·
xix · Ponā circulū i naribꝫ tuis ꝛc̄

Capl̄m · cxxiij ·

Temptatiōes fraudulētas
demonum ſancti viri humi
liter metuūt · prudenter ſu
giūt · efficaciter repellunt · Sunt
enim virtuoſi quodammodo ſicut
cerui · Dicuntur enim cerui timere
vocem vulpis · Quid enim eſt vox
vulpis niſi fraudulenta ſuggeſtio
demonis? Sed cerui magnis corni
bus muniti ſunt viri magnis v̓tu
tibus fulti · timent ergo cerui vocē
vulpis · quia ſancti viri ſemp me
tuunt fraudulentiam et aſtutiam
demonis · Eccī · iij · Sta in iuſticia ꝛ
timore et prepara animam tuā ad
temptationem Item ceruus qn̄do
canis ipſum inſequitur ſi inuenit
biuiū non rectis currit veſtigijs ſꝫ
nūc huc nunc illuc tranſuerſaliter
ſaltus mutat · tunc enim conatur
tranſire per contrarios paſſus · vt
ſic in eius veſtigijs canes decipian
tur · Similiter quoqꝫ ſancti viri cū
eos dyabolus temptādo perſequi
tur · nō rectis veſtigijs ſed trāſuer
ſaliter currunt · quia cum de ſuper
bia pulſari ſe ſentiunt · mox nō ad
conſiderationem ſue virtutis ſed ſu
e infirmitatis recurrunt · Et cū ob
iecta infirmitate de puſillanimita

te temptantur · quaſi per ſaltū trāſ
uerſum qꝫ ſua fortia opera ad me
moriam reducere ſatagūt · Sic em̄
btūs Job · ne magnitudo v̓tutum
eum extolleret ad ſuam fragilita
tem ꝯſiderandam cucurrit dicens ·
Parce michi dn̄e nichil em̄ ſunt di
es mei · q̄d eſt homo qꝛ magnificas
eum · aut quid appones erga eum
cor tuū? ꝛc̄ Job · vij · Et rurſus ne
ex calamitatū ſuarū multitudīe de
ſparet ad ſuā innocentiā penſādā
ſaltauit dicens · Nō peccaui et in a
maritudinibus moratꝰ oculꝰ meus ·
Job · xvij · Et rurſus Vtinā appēde
rentꝰ pccā mea q̄bꝫ irā merui et ca
lamitas quā patior ī ſtatera Qua
ſi enim arena maris hec grauior appa
reret Job · vi · Quaſi ergo ꝯtrarios
et tranſuerſales ſaltus dabat qui
nūc vt ſibi parceret rogabat · nunc
autem ſe non peccaſſe dicebat · vt
neqꝫ in elationē ſuperbie innocētia
duceret · neqꝫ in deſperationē aīe
eū calamitas traheret · Itē ceruus
qn̄ canes eū inſequūtꝰ ſi pt̄ fugit ad
fluuiū vbi ex aq̄ frigiditate viribꝰ
reſūptis tranſnatādo aquā venato
rē effugit · Tūc aūt canes inſequū
tur ceruū qn̄ importune cogitatio
nes vel tēptationes moleſtāt ꝛ ſti
mulāt animū · qui tūc ad fluuiū fu
git · qn̄ ad ſui ꝯſiderationē cū timo
re rediēs copioſas lacrimas fūdit
dicēs deo et orans · Deus meus es
tu ne deceſſeris a me · qm̄ tribulati
o proxima eſt et non eſt qui adiu
uet · qm̄ circundederunt me canes
multi et ꝯſilium malignantium ob
ſedit me · Oratio em̄ lacrimoſa ſic
aīmū fortificādo corroborat · vt nō
ſolū canes .i. tēptationes euadat ſꝫ
etiā extinguat · Ps̄ · Tu ꝯtribulaſti
capita draconum .i. temptationes
demonum in aquis ſcꝫ lacrimarū

Item ceruus q̄n ando capit̄ mugit
et lacrimas fūdit Vñ etiā hō a tēp
tatore per ɔſēſū captus ſtatiꝫ emit
tat mugitū doloroſe ɔfeſſionis et
lacrimas effūdat copioſe ɔpūctio
nis anteq̄ꝫ pertrahat̄ ad ꝑuitatem
operis vel ad illaq̄ationē male con
ſuetudinis. Itē tēptationes demo
num aſſimilantur inceſſibꝫ ſerpētum.
Nā quidā ſerpētes incedūt ſiue ſer
pūt ſēper flexuoſe. et tales ſūt dēo
nes q̄ temptāt inſidioſe et ſb̄ ſpeci
e boni īcipientes a recto ↄ declinā
tes ad curuū. Quidā vero ſēp ince
dūt recte vt centrix. Vñ Lucanus
ait. Eſt ſēper recto lapſu9 limine
centrix. et tales ſūt q̄ directe et a
perte ſuggerūt mala. vt adulteriū
et homicidium et huiuſmodi. Alij
āt ſūt q̄ ſemp curui ſuper pect9 īce
dūt. et hij ſūt demones tēptātes
de auaritia et īcuruātes cor hōis ad
terrena deſideria. aliq̄ aūt ſerpētes
a pectore ſurſuꝫ erecti vadūt. ſicut
q̄dam ſerpes terrenus et aq̄ticus
noīe chelidr9. et hic ſerpēs q̄n cur
rit crepat ſi ſe torſerit. Tales ergo
ſunt demones tēptātes de ſupbia
que erigit cor ad alta per elationē
Et poti9 creparēt q̄dā ſuperbi mori
endo ꝙ ſe flecterēt humiliādo Itē
q̄dā ſerpētes ſunt q̄ tarde mouent̄
Et iſti ſunt demones tēptantes de
negligētia et pigricia q̄ ad accidiā
pertinent. Item ſūt quidā tāte ve
locitatis vt volare videātur. Vñ ↄ
q̄dā ſerpēs iacul9 dr̄ q̄ vt iaculum
volare putat̄ Et hic arbores exilit
et ſi obuiā q̄cꝙ habuerit ſtatim il
lud pimit. Tales ſunt demōes tēp
tātes de ira cuius motus velox eſt
nō exſpectās rationis ɔſilium et ſi
bi obuiātes. i. rēſiſtētes pcutit Sūt
etiā in arabia ſerpētes alati. qui ſy
rene ſunt dicti q̄ plus currūt ꝙ eq̄

et ideo volare feruntur quoꝝ tan
tū ē virus. vt ꝑus homo moriatur
ꝙ dolor aliquis ſētiat̄ Tales ſūt de
mones de luxuria temptantes que
velociter volare dicitur. q2 ei9 de
lectatio cito labitur. et ꝑus aīmā
delectando occidit ꝙ eius dolor ſē
tiatur. Item q̄dam ſūt fraudulenti
et inſidioſi ſicut ceraſtes q̄ eſt ſer
penis cornutus qui ſub arena ſe ab
ſcondit. et tm̄ cornua oſtendit q̄
habet ad modum arietis. ad queꝫ
dū aīal vel auis acceſſerit ipſuꝫ n̄
arietē ſed anguē peſſimum inueīt.
Tales ſunt demones tēptātes de ī
uidia. q2 īuid9 doloſe et fraudulē
ter capere et ſb̄uertere conat̄ Itē
ē ſerpens boua dict9 q̄ greges ſeq̄
tur armentorū et bubalorum vbe
ribus ſe ſuſpendit. et dū lac bibit
ipſum aīal occidit. Vnde a bobus
ſiue a bubalis nomē accepit vt di
cit Pſi. Tales autē ſunt demones
de gula temptantes. vnde ſequun
tur greges armentorū. i. hominum
beſtialiter viuētium et ī guſtu lac
tis. i. ī delectatiōe gule pcutiūt aīaꝫ
et occidūt. Prouḃ. xxiij. Ingredi
tur blande et in nouiſſio mordebit
vt coluber Itē tēptatiōes demonū
ſiles ſunt vēatiōibꝫ aīaliū. de q̄b9
in. Pſ̄. Ipē liberauit me de laque
o venātiū. Nā ſm̄. Auic̄. venāt̄ q̄
dā aīalia de nocte vt q̄daꝫ lupi. q̄
daꝫ de die vt canes et vrſi et huiuſ
modi. q̄daꝫ vero de die et de nocte
vt etiam q̄dam lupi. Sic etiaꝫ qui
dā demones tēptant de nocte id ē
occulte et ſb̄ ſpecie boni et iſte eſt
timor nocturnus de quo dr̄ in. Pſ̄
Nō timebis a timorē nocturno et
a negocio perambulante in tene
bris. Suggerit enim interdum ab
ſtinentiam vt inducat ī ipatiētiaꝫ
Suggerit dat̄ bonū exēplū alijs vt

inducat ad vanā gloriā et ſimilia ·
Quidā vero temptāt de die. i. aper
te et manifeſte mala ſuggerēdo vt
quādo tēptāt de luxuria · homicidio ·
furto . et ſimilib9 Et iſta ē ſagitta
volās de die · Quidā vero de nocte
et de die · qꝛ quandoqꝫ demō temp
tat vtroqꝫ modo Nam prio temp
tat ſbtilit̄ et q̄ſi rationabilit̄ ingre
dit̄ · ſꝫ poſtea facit ruere in aptum
malū · Vn̄ in hoc dyabolus ſimilis
eſt manciore aīali monſtruoſo qḋ
dicitur habere faciem hominis · ſi
bilum ſerpētis · caudā ſcorpionis ·
velocitatem auis volantis, et tres
ordīes dētiū · carnes aūt humanas
appetit ad edēdū · Caput ergo habꝫ
hominis et ſibilū ſerpētis · qꝛ pmo
tēptat ſbtilit̄ ꝛ quaſi rationabilit̄ ·
hēt tres ordīes dētiū qꝛ de t̄bꝫ tēp
tat · ſcꝫ de ↄcupiſcētia carnis · de cō
cupiſcētia oculoꝝ et ſupbia vite ·
Corpus aūt hēt leoīs qꝛ fortiter de
tinet · caudam vero ſcorpionis q̄a
i fine nequiter pungit · vt auis ve
lociter diſcurrit · hoīm carnes appe
tit. i. vt carnales homines violꝫ et
trucidet · Hec ergo tercia tempta
tio vocatur demoniuꝫ meredianū
quia ſcꝫ tanq̄ media p ticipat pri
mas duas ſcꝫ pmā et ſcdaꝫ · Itē ſci
viri tēptatioēs intuētes muniūt ſe
ſicut aper ↄtra venatores · Nā aper
tribus moīs ſe munit · pmo durio
rē ptē corpis opponēdo Nā in late
re ſuo dextro locū duriſſimū habꝫ
quē ſcꝫ ſēper oppoīt venabulo pſe
quētis · et tāq̄ clipeū validū illuꝫ lo
cū ſemp obicit · Sic etiā ſci viri cō
tra tēptationū ipet9 duriciē. i. aſpe
ritatē corpis obiciūt · ſm illud Ps
Ego aūt cū michi moleſti eēnt idu
ebar cilicio · humiliabā in ieiunio aī
maꝫ meā ꝛc̄ · Itē aper ſe munit cul
mos ſuos. i. dētes lōgos ad arbores
acuendo · Sciens enim ſibi imminere
piculum acuit culmos ad arbores
eos fricās · et fricando eos pbat ſi
bene incidūt · quibus poſtea p̄ gla
dys vtens omne qḋ ferit laniando
diſrūpit Hy ergo culmi ſunt virtu
tes penitentis que acuuntur cū ad
arbores fricantur · quaſi enim cul
mos ſuos ad arbores fricare eſt ſu
as virtutes proprias ſanctorum ꝛ
fortium virorum virtutibus ↄpaē
quibus illorum exemplo et ad op9
feruētiores et ad bellum acutiores
reddantur Item aper ſe munit ori
ganum maſticando · Nam ſi dētes
fricando ad arbores hebetes eos i
uenerit herbā origanum querit · cu
ius ꝟtute maſticādo dētes acuit ·
vt Auicen · ait · Origanū itaqꝫ eſt
verbū dei cuius maſticatione. i. ↄſi
deratione contra temptatiōes aīa
premunit̄ · viuus ē enim ſermo dei
ꝛ efficax et penetrabilior omni gla
dio ācipiti · Vel origanum eſt dina
protectio quā orādo querē debe9
vt ei9 ꝟtute vires noſtre ↄtra tēp
tatioēs acutiores et fortiores rēdā
tur · Item temptationes carnis ex
pugnare debem9 exemplo cameli
Nam camelus tempore amoris ſoli
tudinem diligit et null9 preter pa
ſtorem audet appropinquare ei Et
iterum quando feminaꝫ appetit ſu
pra genua incuruatus incedit et
parum tunc comedit · Sic homo
quando carnali amore ſuccenditur
ſeu temptatione · debꝫ ſe ad ſolitu
dinem oratioīs rēducere · et ſoli pa
ſtori criſto ſe feruenter rēcommen
dare · et genuflexionibus deuotis
corpus fatigare · et cibi et potus p
citate carnem caſtigare · vt ſcilicꝫ
carnis terat ſuperbiā · potus cibiqꝫ
parcitas · Item temptationes car
nales etiam repelluntur et vincunt̄

peñitentie et feruore meditationū et orationū Cuius exemplū apparet i equo. quia eius pellis q̄ hiſpida ē ſicut dicit Plini⁹ ſanat morſus veneno ſos ſi calida ſuperalligetur. et pili eius exuſti ſuo odore fugāt ſerpen tes. Quid autē eſt pellis hiſpida e qui niſi auſtera penitētia hōinis tēp tati. Equus em̄ qui eſt animal ioca bundū et laſciuū ſigt̄ hominem car naliter tēptatum. eius igitur hiſpi da pellis. i. aſpera peñitentia carnis ſi calida id eſt ex caritate facta q̄ ē calor anime vitalis ſupponatur. i. contra ipſas tēptatiões obiciatur mor ſ⁹ eorū venenoſos. i. mortiferos ſanat Vñ. Ps̄. hoc remedio vtens dice bat. Ego autem cum michi moleſti eſſent inducbar cilicio rc. Sed q̄ſi pili procedentes ex pelle ſūt cogita tiones procedentes ex mente. vel quia pili q̄ ex ſuperfluitate corporis gene rantur ſignt̄ elemoſinas que ſaltē de ſuperfluo dari debent. ſcḋm illud Lu. xi. q̄d ſupereſt date elemoſinā. Vnde iſti pili adusti. i. cogitatiões feruentes vel elemoſine facte cum caritatis amore. fugāt ſerpentes. i. demones vel eorū tēptationes. Vñ de elemoſina dicitur Eccli. xxix. Su per ſcutū potentis et ſuper lanceam aduerſus inimicū tuū pugnabit p te. Et de feruore meditationum dr̄ Tob. vi. Incenſo iecore. i. mēte p feruentes cogitationes ſiue oratio nes fugabit demoniū Itē nota q̄ temptationes aliquos diſſipant et aliquos purgāt. Vnde ſūt ſiles for micis que plātas vaſtant et vaſos purgant. Nā formice flores et ger mina corrodendo violāt fructus et cauant et māducant et hominib⁹ nocumentum preſtant. Similiter temptationes aliquando corrum punt et diſſipant flores cogitatio

nū. germina affectionū. et euacu ant a merito fructus operum. et ſic ſūt hōi icauto et neſcienti cauſa multarū leſionū. Attamē formice vaſos mu uāt. Vñ dicit Plinius q̄ quādo vrſi egrotant querūt formicas et deuo rant. et ſic ſalutē recipiant Sic ho minibus ſanctis temptatiões ſūt ad profectū et ad purgationē ſiue liberationem vitiorum Vnde. Jac. i. Beatus vir qui ſuffert temptati onem. Item nota q̄ temptatio dy aboli a principio eſt debilis et facil' ad reſiſtendum. ſed poſtea in pro ceſſu difficilis eſt et fortis. Aſſiīat enim dyabolus vrſo qui habet ca put inualidum. ſed brachia habet fortiſſima. Eſt ergo velut caput vrſi ipſa ſuggeſtio dyaboli. ſed q̄ſi ei⁹ brachia ſunt ipſa peccati opera q̄ ſi hominem capiunt difficillime dimit tunt. Ps̄. Conquaſſabit capita. quia ſcilicet oterenda ſunt ipſa temptatio num vitia.

Caplm̄. cxv.

Timens inchoare peniten tiam ſimilis eſt aſino. qui valde timet intrare aquam et pedē ibi tigē l' p eā trāſiē imo e tiā nō libēter aſim̄ trāſeūt p pōtes et maxīe ſi poſſit ibi aq̄s ꝯſpicē eo q̄ facile patiāt̄ vertiginē ꝓpt̄ capitis debilitatē. ꝓpt̄ quā timet de ponte cadē. Nec bibūt defacili n̄ ad locū vbi ſunt bibere aſſueti ad quē poſ ſunt ire ſicco pede Ille timet aquā intrare l' tranſire q̄ timet penitēti am inchoare l' in ea pſeuerare Sed ille timet per pontem aquā videns tranſire q̄ timet ad religionē eius aſperitatem ꝯſiderās ire. Quod ꝯtin git propter debilitatē capitis. i. ꝓp ter defectum ſenſus. et ideo talis non vult ab aſſueta aqua id eſt vi ta diſcedere nec penitentiā recipere

niſi quā facilr̄ poſſit ferre. Judith
ix. Nūq̄d poſſum deſerere dulcedi
nē meā fructꝰ q̄ ſuauiſſimos.

Capl'm. cxvi.

Tirānꝰ ſimilis eſt vnicorni.
de quo Pliniꝰ dicit. ꝙ eſt
ſimilis elephāti in capite.
et equo in corpe. in cauda vero aſ
ſimilatur apro. mugitū emittit g̃
uem. et vnū cornu magnū habet
in frōte duoꝝ cubitoꝝ. hāc ferā vi
uam capi poſſe negāt ſed violent̄
Sic tiranni in capite. i. ī mēte ſunt
vt elephātes ſcʒ p magnitudinem
ſupbie. in corpe vt eq̄ ſcʒ per fluxū
luxurie. et ī cauda vt apri ꝓpt̄ bre
uitatem potentie. Nā aper turpē
et curuam caudā habet. Et ſimilr̄
potētia tirānica et dn̄uʒ coīter ha
bet finē celerē et turpē. Mugitus
grauis ē graue īperiū. qꝛ ſcʒ aliis
grauia et īportabilia impant Cor
nu magnū eſt ſeua perſecutio quaʒ
inferūt bonis. p̄cipue his qui eoꝝ
malignitati nō ꝯſentiunt. Viui āt
capi non poſſūt ꝓpt̄ īpatiētiā. Eſt
em̄. ſicut dicit Greg̃. vnicornis fe
ra oīno īdomita. vn̄ ſi fuerit cap
ta teneri neq̄t. qꝛ tanq̄ꝫ impatiēs
morte deficit. Sic tirāni et ſuperbi
potiꝰ aliqn̄ ꝯſentiūt occidi q̄ꝫ velint
ſb̄ici aliis. vt patʒ de Haībale qui
bibit venenū et occidit ſeipſuʒ ne
veniret ad dn̄uʒ romanoꝝ. Et Ca
to ſimilr̄ ſe occidit ne Ceſari ſb̄de
retur. Itē tirānus p̄ſidens eſt ſimi
lis cameleōti. de quo Ariſt. dicit ꝙ
habet faciē ſic aīalis ex porco et ſy
mea. et alteratur color eiꝰ quādo
īſufflat̄ ī coriū eius. Et dicit Pliniꝰ
ꝙ nullū aīal ē eo pauidiꝰ. et ideo
ſic mutatur ſicut color eius. Et di
cit ꝙ pre infirmitate māſuetum ſe
fingit cū tamen ſit crudele. Dicit e
tiaʒ ꝙ huic aīali magna vis cōtra

accipitres eſt data. Naʒ volantes
eos ad ſe trahit et prebet eos aliis
auibus lacerādos. dicit etiā Ariſ.
ꝙ in morte ē turpis coloris q̄ꝫuis ī
vita ſit magne venuſtatis. Sic q̄ꝫ
tiranni ſimilitudinem habent por
ci ꝓpt̄ īmundiciam vite. ſimilitudi
nem vō ſymie ꝓpt̄ ſimulationē iu
ſticie. Nā ſymie corpꝰ a facie homi
nis incipit. ſed in fine in defcū cau
de ſuā turpitudinē oſtēdit Sic tirā
nus in p̄ncipio regiminis vel opis
māſuetudinē et iuſticiaʒ fingit. et
ſic īcipit a facie hoīs. ſed ī cauda. i.
in fine opis ſue tirānidis et malitie
turpitudinē detegit et oſtēdit. et
q̄n ꝯtra aliquos aliq̄d auribꝰ eiꝰ
īſufflatur color eiꝰ ſatis velocit̄ im
mutatur et inflāmat̄. a hoc vt plu
rimū ex timore p̄cedit. qꝛ oēs tirā
ni ſunt pauidi ſciētes ſe a multis o
dio haberi. aliqn̄ tamē p̄ timore vl'
impotētia fingūt māſuetudinē cum
tamē ſemper in corde gerāt crudeli
tatis rabiem. Hys etiam ex diui
na pmiſſione data eſt vis cōtra ac
cipitres et ꝯtra raptores vel vſuā
rios et huiuſmodi. quia frequent̄
illi qui multos alios violent̄ vel ī
iuſte expoliauerūt ab aliquo tirā
no inſurgente et eos capiente ipi
expoliantur. et inſuper non nūq̄ꝫ
ab eo inhumaniter lacerantur. licʒ
autem tirānus dum viuit et domi
natur magnificus et potens appa
reat in morte tamen turpidinē ha
bet. quia cōmuniter tiranni turpi
morte moriuntur. Item tirannus
aſſimilatur formicoleoni. qd̄ ſcilicʒ
eſt animal paruuʒ formicis infeſtū
ꝯmedēs g̃nū earū. vn̄ dū eis victū
ſb̄trahit occaſionalr̄ eas occidit. a
ideo formicoleon dr̄. qꝛ formicis ē
vt leo. ſed queʒ formica expugna
re non poteſt. ſed perſecutorem et

expugnatorē patitur. ipe ab alijs aīalibꝫ deuoratˀ. Et silr quoqꝫ tirāni q̄ sunt humiliū personarū ⁊ paupe rū oppressores et expoliatores diui no iudicio ab alijs opprimūtur et pda fiūt eoꝝ. Ysa. xxxiij. Ve qui predaris ñ onne et ipe predabe ris. Itē tirāni sunt siles grifonibꝫ Nā grifo est aīal pēnatū et quadru pes in yperboreis mōtibus nascēs ex omni pte corpis simile leoni. sed ī alis aqle assilatur. et hēt vngues tā magnos ꝙ inde fiūt ciphi q̄ rgū mensis apponūtur. Similr tirāni sūt similes leoni in crudelitate et a quile ī rapacitate. vñ magnitudo vnguiū ē magnū eoꝝ et mltiplex studiū ad rapiēdū Ps. Insidiatur vt rapiat ⁊c̄ Itē tirāni sūt siles lu pis. Sūt em̄ q̄dā lupi matutini. q̄ dā meridiani et q̄dā vespertini Lu pi matutini q̄ adhuc nō multū esu riūt ptē ouis ꝯmedūt et ptēꝫ relin quūt. Tales sūt multi tirāni q̄ bō pauperū rapiūt. ꝫ ptē eis dimittūt Lupi vero meridiani q̄ vsqꝫ ad me ridiē nō ꝯmederūt ꝙ multuꝫ esuri ūt. et ꝓpt estū multū sitiūt. totā o uē ꝯmedūt et sanguinē eiꝰ bibunt Tales sūt multi q̄ totā supellectilē auferūt et insup possessiones quas cū multo sudore acq̄sierūt diripiūt Psi. Iudices ꝑui lupoꝝ more cūcta diripiūt. ⁊ vix pauca pauperibus derelinquūt Lupi aūt vespertini q̄ vsqꝫ ad vesperā nō ꝯmederūt adeo esuriūt. ꝙ carnes ouiū ꝯmedūt et sanguinē bibūt et pellē scīndūt et ossa frāgūt Sic sūt multi tirāni qui a pauperibꝰ pecuniā exhaūriūt. pos sessiones diripiūt et domos tollūt vestes auferūt. ꝑsonas opprimūt. Soph. iij. Iudices eiꝰ lupi ī vespe re nō relinquūt ī mane.

Capl̄m. cxvij.

Tribulatio fortis vel ꝑdica tio feruida apēit cor pecca toris. Est em̄ peccator silis erogrillo siue hericio magno q̄ tā ta fortitudine se ī coriū ꝯstrīgit vt salua cortice apiri vix possit Sed si aqua calida aspergatˀ ꝯtinuo apitˀ Sic cor peccatoris ita interdū ī pec cato se includit. vt ñ p mortis fra ctionē aperiri vix possit. sed aq̄ cali da. i. tribulatio feruida et fortis. vl̄ aqua calida. i. ꝑdicatio feruēs et af fectuosa ipsū cor peccatoris apēit dum fortiˀ et vbertim ꝑfūdit Hāc cordiū apertionē desiderabāt ꝑdi catores q̄ dicebāt. ij. Mach. i. Ada periat dn̄s cor vestrum ⁊c̄. Itē tri bulationes et persecutiones vehem tes ꝯpellūt peccōres ad deū per spō taneā pn̄iaꝫ redire. sicut dicit Pli nius ꝙ ceruus cū nimis vrgetˀ a ca nibꝰ ad hominē spōte fugit Nam q̄ si canes persequētes sunt persecuti ones l' t̄bulationes imminētes. que dū peccatorē fortiˀ ꝑmūt. ad dn̄m redirē ꝯpellūt. Ps. Imple facies e oꝝ ignominia et querēt nom̄ tuuꝫ dn̄e. Itē tribulatio fortis mentem excitat et humiliat Vñ assimilatur orici. que ſm Plinium ē fera que ī ortu canicule stat ꝯtra stellā q̄si ve lit eā adorare. et hoc facit postq̄ diu dormiuit. Quid ē canicula fer uēs nisi tribulatio vehemēs? ī cuiꝰ ortu siue occursu bestia dormiēs. i. mens peccatoris pigrescens excita tur. et quasi ad adorandum para tur. i. ad penitentiam et deuotionē humiliatur. Ps. humiliauerunt ī ꝯpedibus pedes eius. ferrum ptrā siit animam eius. Per ꝯpedes eniꝫ et ferrum tribulationes intelligūtˀ Quibus duꝫ peccator stringitur ⁊ grauatur humiliatur eius affcūs et aīa ad penitentiā vulneratur.

¶ Capitulum · cxviij ·

Vana gloria aſſimilatur tinee
Primo quia tinea etiam ex
bono panno naſcitur · dum
ſcz veſtis ī aere groſſo ī excuſſa te
netur vel vento non pfundit̄ · Eccī
xlij · De veſtimento procedit tinea ·
Similiter ex bono ope naſcitur tinea in
anis glorie Et hoc fit dū mēs in ae
re groſſo manet .i. dum ſe nō ſbtilit̄
nec ſuos defectus ſpūales adūtit
vel corrigit · nec etiam vēto pfūdi
tur interne aſpirationis · Secdo quia
tinea q̄ſi inſenſibilit̄ pgredit̄ · Nam
quaſi inſenſibilit̄ ipām ſupficiem cō
ſumit · Et cū aīal ſit in ipā ſbſtātia
ſe abſcōdit vt videri nō poſſit · Sic
etiā ianis gloria ē vitiū tā ſbtile et
occultū vt pus mētē teneat et me
ritū hoīs deſtruat q̄ homo incōſide
rat⁹ aduertat · et ideo vix ab ea a
liquis ē imunis Nā ſic dicit valeri
us maxi⁹ · Nulla ē prorſus tāta hu
militas q̄ aliq̄ dulcedīe glorie non
tāgatur · Job · xxvij · Edificauit ſic
tinea domū ſuā · Tercio quia tinea a
maris et odoriferis fugat̄ · Vnde ſi
folia lauri l̄ cedri l̄ cipreſſi et huiuſ
modi ponātur cū veſtibus et etiam
cū libris nō poſſūt a tinea ledi · vt
dicit Cōſtātinus · Similiter inanē gloriā
excludit · vel amaritudo tribulatiō
nis · l̄ odor celeſtis glorie · Mat̄ · vi
Theſaurizate vob̄ theſauros i ce
lo vbi nec erugo nec tinea demo
lit̄ · Nā odor .i. itentio celeſtis glori
e excludit tineā vane glorie

¶ Capitulū · cxix ·

Virtus fidei bonū ppoſitum
ocipit · huīlitas cuſtodit · &
caritas opere pficit · Et ide
o h̄et virtus q̄buſdā herbis q̄bz cer
ue poſt ɔceptionē vtūtur aſſimilatur
q̄bus ſcz iuuātur et ad fetū ī vtēo
retinēdū · et etiā ad facili⁹ pariēdū
Fetū quippe in vtero gignit q̄ fide
illuminatus bonū ppoſitū ɔcipit ·
qd̄ q̄dem in vtero mētis non perit
nec inde inanit̄ exit ſi hoc diſcreta
humilitas ad tp⁹ occultū cuſtodit
qd̄ tādē caitas pficit Quia quodā
feruoris ipulſu q̄ſi quodā violēto
ptu exire in op⁹ ɔpellit · Et ideo A
po⁹ ait · q̄ fides p dilectionē opat̄
quia ſcz illud qd̄ fides ɔcipit dilectio
opere pficit · Itē v̄tus et prudētia
mētis recōpēſat in aliq̄bus defectū
corporis · Nam formice vt dicit So
lin⁹ maiora ſepe ferūt oneā q̄ ſint
eorum corpa Vnde recōpenſāt puita
tem corpis per magnitudinem v̄tu
tis · morſu pondera gerunt · et que
pre magnitudine ore ferre non poſ
ſunt nituntur voluere pedibus Et
ſic etiam hō virtuoſus igeiatur vt
qd̄ vna via facere nō poteſt faciat
alia · In quo etiam maior eſt exi
ſtentia virtutis q̄ ſit apparentia fo
ris · et on⁹ pximi fert ore cū ad pa
tientiam eū inducit ſua exhortati
one · Et ſi ore facere non ſufficit ſal
tē pedibus .i. ɔpaſſione affectuum
voluit

¶ Capitulum · cxx ·

Vita ſpūalis paucioribz in
diget q̄ vita corpoālis Et
huius exēplū apparet ī in
ſtrumentis quibus aīal mouetur
Nam ſicut dicit Auicen · Omne aīal
habēs ſāguinē nobilē q̄tuor moue
tur inſtrumētis ſcz vel q̄tuor pedi
bus vt bruta · vel duobz pedibz et
duab⁹ manibus vt hoīes · vel duo
bus pedibus et duabus alis vt a
ues · Sed quedam animalia ſūt q̄
habēt plures q̄ quatuor pedes vt
patet in cancris · et in quibuſdam
vermibus · et quedam plures alas
vt patet in papilionibus et apibz
et ſimilibus · Sed hoc ex defectu a

paucitate ſanguinis accidit. ꝓpter quam cauſam efficatius opantur nn. organa. in pmis ꝙ multiplicia in ſecundis. Ille ergo habet in ſe nobilem ſanguinem qui habꝫ gr̄e humorē. Nā aīa .i. vita oīs carnis ī ſanguine ē. vt dr̄ Leui. xvn. Vn̄ deficiēte ſanguine deficit vita corporis Ita deficiēte grā deficit vita ſpiritual. Nā ſicut dicit Phūs Viuere eſt in viuentibus eſſe. ſed eē ſpūale eſt p grām. ſm illd. Corin. xv. Gratia dei ſū id qd ſum. ergo anima per gratiam habet ſpūalē vitā. Quatuor pedes qb9 quilibet habens gratiam recte viuēdo ḡdi tur. ſunt. nn. morales virtutes ſiue cardinales. ſcꝫ prudentia. iuſticia. fortitudo. et tpantia. Itē duo pedes volātium qbus ad bō opera tendūt. duo amores ſūt ſcꝫ dei ⁊ pximi Sꝫ q̄ſi duplex ala duplex ē doctria duorꝝ teſtamētorꝝ q̄ eleuat volādo .i. ɔtēplādo ī vera dei ɔtēplatione Vl̄ due ale ſūt oratio et ieiuniū. quarꝝ vna leuat aīa. altera leuatur corp9 Vel vt duo pedes ſpūales hoīs ſūt ītellcūs et affcūs. quorū vnus p fidei viā. alter vero per viā dilectionis in deū tēdit Due āt man9 ſūt bn̄ opari ī pſperis qd ptinet ad dextrā. et bn̄ opari in aduerſitate qd ptinet ad ſiniſtrā. vel bn̄facere aīco et īmico. Alia autē ignobilia q̄ ex defectu virtutis mltis inſtrumētis vtūtur ſignt peccatores gratia et v̄tutibꝫ deſtitutos. qui multis inſtrumētis .i. multis curis et occupationibus inuoluūtur qd ē ex defectu nature corrupte p vitia. ⁊ n̄ frenate per grāꝫ vel v̄tutibꝫ regulate. Natura eīn inteḡ et v̄tutibꝫ modificata paucis minimis ꝗ ɔtēta ē. ſm Boetiū. Vn̄ accidit ꝙ carnales plura vite fomēta exq̄rūt ꝙ viri ſpūales. ⁊ quieti9 viuūt ſpūales cū paucis bonis. ꝙ carnales cū multis bonis et diuitns

Caplm. cxxi.

Vitia aſſiīlantur ſcorpioīb9 Nā ſicut ſcorpiones ſe īuicem pariūt. ita ſe īuicem occidūt. Dr̄ eīn ꝙ ſcorpio parit vndenos fet9 quos oēs occidūt mr̄es pret vnū. Sꝫ ille vn9 ſup matrem aſcēdit et interficit. et vltor ē fratrū ſanguinis. Et hoc fecit de9 ne ꝓgenies illa peſtifera creſcēt nimis Sicut aūt ex vno ſcorpiōe multi filn naſcūtur. ita ex vno capitali vitio mlte filie .i. vitia gn̄ant Nā ex auaritia. ſicut dicit Greg. xxxi. Mor. oriūtur perditio. fraus. fallacia. periuria. inqetudo. violentia. ɔtra miſericordiā induratio. ſ eadē mat̄ auaritia hec vitia que gignit extiguit. Non nunꝙ eīn cupidus mercator. qr eo āpli9 ſe lucrari cernit quo ab hoīb9 aln̄s magis hēt fidel. ex ipā cupiditate lucrādi. et a pditione. et a fraude. et a fallacia. et a periurio. et a violētia ſe ſumme cuſtodit. Oñdit ſe etiā interdū p elemoſinas miſericordē et piū. vt ſic n̄ credat eē alieorꝫ fraudator. q̄ ſuorꝫ pi9 ē largitor Interdū etiā vna ex filiabꝫ p̄dictis ipāꝫ ſuā mr̄ē ꝫ auaritiā extiguit ſcꝫ īqetudo mētis. qr ī terdū aliqs tpaliū rerꝫ anxia ſollicitudie et īqetudie fatigat9 eorꝫ ſaricinā abncē app etit. ⁊ ex īqetudīs moleſtia aliqn̄ mūdū fugit. ⁊ ſil̄e hns poſſet oñdi in aln̄s capitalib9 vitns. ſi qs pſcrutari vellꝫ Itē vitia q̄ corrigē debe9 ī nob. ſignt ī illis alibꝫ q̄ ī lege moyſi poteāt īmolāi Nā de q̄drupedibꝫ offēri poteāt in ſacficiū de tbꝫ generib9 aīaliū. ſcꝫ boum ouiuꝫ et capraruꝫ. vt patꝫ ī Leuitico Vn̄ offēbat pcipue vitul9

agnus et edus · Et ſicut dͣ in glo
ſa · Leuit. i. Vitulū offerimus duꝫ
carnis ſuperbiam vincimus · agnū
cum irrationabiles motus corrigi
mus · Edum vero dū laſciuiaꝫ ſupe
ramꝰ Referūtur etiā hec aīalia ad
criſtū vt dicit̄ in eadē gloſa · Nā cri
ſtus ī vitulo offertur ꝑpt̄ v̄tutem
crucis · in agno ꝑpt̄ inocētiā · in a
riete ꝑpter pricipatū · in hyrco ꝑp
ter ſil'itudinē carnis pcci · Hec em̄
aīalia ī lege īmolabāt̄ · Sꝫ nota ꝙ
hec aīalia ñ viua ſ; occiſa deo offere
rebantur · vt p occiſionē hoꝝ aīali
ū ſignificaret̄ occiſio pcc̄oruꝫ · et ꝙ
hoīes pcc̄ores digni erāt occiſiōe
acſi illa aīalia loco eoꝝ occidēntur
ad ſignādū expiationē pcc̄oꝝ · p oc
ciſionē etiā hoꝝ aīaliū figuābat̄ oc
ciſio criſti · Itē vnū vitiū qn̄qꝫ fre
nū ē alteriꝰ · ſic accidit de ſ̄pētibꝫ ·
q̄ꝛ qn̄qꝫ vnꝰ ſ̄pēs r̄mediū ē ꝯtra al
terū · Nā piguedo colubri vt dicit
Pliniꝰ valꝫ ꝯtra morſū cocodrilli ·
Quaſi em̄ cocodrillꝰ ē hō guloſus ·
q̄ꝛ cocodrillꝰ tm̄ ſe r̄plet ꝙ poſtea
iuxta litus iacet ructuās p̄ repleti
one · Sꝫ coluber q̄ puluēm t̄re ligit
ſignat auaꝝ q̄ t̄rena diligit Colub̄ āt
ꝯtra morſū cocodrilli valet · q̄ꝛ ple
rūqꝫ auaritia gulā refrenat et cohi
bet · q̄ꝛ hō nimis auarꝰ frequētiꝰ ñ
q̄ntū appetit ꝯmedit · ſm̄ illḋ · Eccl̄s
vi · Eſt vir cui dedit deꝰ diuitias a ſb
ſtantiā et honoreꝫ et nichil deē aīe
ſue ex oībꝫ q̄ deſideāt · nec t̄buit ei
poteſtatē deꝰ vt ꝯmedat ex eo Itē
vnū venenū ē medicīa alteriꝰ · Di
cit em̄ Plini · ꝙ quē draco l' aſpis
vulnerat caput vipe appoitum ſa
nat · et eꝯūſo cū aliquē vipa pūgit
caro aſpidis venenū ad ſe ptrahit
a ſic pcuſſo ſb̄ueīt · Per dracoīeꝫ
q̄ ē int̄ venenoſa maxīꝰ · et aſpidē
q̄ ē ſ̄pēs morſu et veneño pniciōſiſ

ſimus ītelligitur ſuperbia q̄ ē maxi
mū et pernicioſū vitiū. ſ; per caput
vipere ītelligit̄ luxuria · q̄ꝛ vipera ē
valde luxurioſa · Vñ maſculus ore
miſſo in ore fēīe ſem̄ ei tr āſſūdit · a
illa p̄ voluptate libidīs in rabiem
v̄ſa caput maris precidit Eſt ergo
vipera draconis vl' aſpidis medici
na · q̄ꝛ qn̄qꝫ ruina luxurie eſt medi
cina ſuperbie · Vñ · Gre · xxxiii · li
bro moral' dicit · Fit plerūqꝫ vt nō
nulli poſt ſuperbiā ī luxuriā corruē
tes ex aperto caſu malū culpe latē
tis erubeſcāt · a tūc etiā maiora cor
rigāt cū pſtrati ī minimis ꝯfūdūt̄
Et Augꝰ · ī q̄dā ep̄la dicit · ꝙ deicit
deus occultā mētis ſuperbiā p ma
nifeſtā carnis ruinā · Sꝫ adhuc eꝯū
ſo aſpis ꝯtra viperam remedium
preſtat · q̄ꝛ nō nūq̄ ſuperbia luxuri
am refrenat · Nā dū appetit ſupbꝰ
gloriā īfamiā metuēs declinat lux
uriam · ſ; potiꝰ ſūt iſta r̄med ia ope
ris ꝙ itrīſece volūtatis

Capl'm · cxxii ·

Voluptas carnis aſſimilat̄ Amphibene ſerpenti · Ha
bet em̄ꝫ huiuſmoī duo ca
pita vnū ī pncipio a aliud ī cauda
currens ex vtroqꝫ capite · Ideo di
cit Yſidorus · ꝙ porus eſt ſerpens
plurium capitum · Hic etiam ſolꝰ
inter ſerpentes frigori ſe ꝯmittit ·
Sic voluptas habet duo capita id
eſt duo capitalia vitia ſcilicet lux
uriam et gulam · Et hic voluptuo
ſus minus inter omnes videtur cu
rare de frigore id eſt de aſperitate
futuri ſupplicii · De q̄ dͣ · Ibūt ab a
q̄s niuiū ⁊c̄ · Iob · xxiiii · Itē volup
tuoſus aſſilat̄ limaci q̄ ē v̄mis limi
vñ ſēp ē ſordidꝰ et imūdꝰ et ē val
de tardi motꝰ Etiā quādā ꝯcham ī
dorſo gerit intra quam ſe includit
et quibuſdam cornibus viam q̄rit

quia debilis viſus exiſtit. et ſi qd ſi
bi obuiā pſenſerit ſtatim cornua re
trahit. et i cocleā includit. Sic vo
luptas eſt vermis limi .i. corruptio
carnis ſiue carnalis appetitus. et
ideo voluptuoſus eſt ſordidus per
gulā. immūdus per luxuriā. et tardi
motus p penitētiā. et dcā quaꝫ ge
rit intra quā ſe icludit ē ɔſuetudo
mala quā accipit et deponere neſcit.
Hec etiā ebetat viſū mentis ſcꝫ ad
ſpūalia. Et iterū voluptuoſus qui
buſdā cornib9 .i. quibuſdaꝫ ſtudiis
viā ſibi querit ad delectationes car
nis. que ſcꝫ ſtudia pertinēt ad pru
dentiā carnis. Vn̄ qcquid carni ob
uiat refugit et ad prauā ɔſuetudi
nē ſe reducit. Itē limax q̄uis len
to paſſu incedat ad arboꝝ tamen
ſūmitates aſcēdit. quaꝝ folia depa
ſcit. et vbicūqꝫ ſerpit imūda poſt
ſe veſtigia derelinqt. Similit volup
tas carnis paulati excreſcit et mag
naꝝ arboꝝ ſūmitates aſcēdit. q̄a
q̄nqꝫ magnos viros occupat et vi
cit. Sicut gula vicit adā. luxuria da
uid et ſalomonē. et folia .i. ornam̄
ta virtutū deuaſtat in eis. vbicūqꝫ
aūt ſerpit imūda veſtigia .i. exēpla
turpia et ifamia poſt ſe relinqt.

Caplm. cxxiii.

Uſurarii et alii qui ſūt ex ii
quo mamone diuites aſſi
milantur pigmeis qui cito
creſcūt et cito deficiūt. Nā pigmei
qui ſunt ſtatura cubiti. vn̄ a grecis
a cubito ſūt dicti. habitātes in mō
tanis indie iuxta occeanum. ſicut
dicit Aug9. in tercio āno ſūt pfce
etatis. quiquēnes pariunt et i ſep
timo āno ſeneſcunt. Sic ergo pig
mei breui etate cito veniūt et cito
recedūt. Sic diuitie male acquiſite
vſurarioꝝ et alioꝝ cito creſcūt et
cito deficiūt. Cito em̄ efficiūtur di
uites et cito paupes. Prou. xiii.
Supbia feſtinata minuet. Itē ſicut
dicit Criſo9. ſup Mat. Similr eſt pe
cunia vſuraria morſui aſpidis. Per
cuſſus em̄ ab aſpide q̄ſi delectat̄ va
dit i ſōpnū. et p ſuauitatē ſoporis
morit. q2 tūc venenū latent p oia
mēbra decurrit. Sic q̄ ſb vſura ac
cipit ſb tpe q̄ſi beneficiū ſentit. Sꝫ
vſuā p oēs facultates ei9 decurrit
et totū ɔuertit.

Caplm. cxxiiii.

Xpiſtus aſſilat̄ rinoceroti
id ē vnicorni. de quo dr̄ q
habet vnū cornu in fron
te vel i loco nariū quo oia pforat.
qd ē in domabile aial et crudeliſſi
mum n̄ domet et manſue ſcat. Vena
tores aūt vt dr̄ q̄ volūt hoc aial ca
pe. virginē aliquā nu dā ligāt ad
arborē iuxta quā illud aial dēt trā
ſire. qd trāſiēs dū ſentit vgiei odo
ris fragātiam ita imutat q2 oī fero
citate depoſita i ei9 gremio recum
bit. et vbera ei9 lābit. et ſic quaſi
agn9 māſuet9 fcūs ligatur. capit
et tenet. Sic de9 q̄ an aduētū erat
ſeuēiſſim9 attract9 odore btē virgi
nis. de q̄ Cāt. i. Dū eēt rex ac. vir
ginis dico mūdate a cūcis delitiis.
et ligate voto ppetue caſtitatis. i
gremio vtēi illi9 deſcēdēs ita hūa9
et māſuet9 ē fcūs. vt poſſit tenēi. li
gāi. et occidi. Iob. xxxix. Nūqd
volꝫ rinoceros huiē tibi. Itē xpc fi
guat9 ē i illa vacca rufa. de qua fie
bat aq̄ expiatiōis i lege moyſi. Nā
imūdicia eoꝝ q̄ tetigiſſꝫ aliqd aīal i
mūdū expiabat p aſpſioēꝫ cuiuſdā
aque. de qua hētur. Nūi. xix. Man
datur em̄ ibi a dño q2 accipiāt vac
cam rufam et occidant et cōburant
extra caſtra. et itingebat ſacdos
digitum i ſanguine eius et aſper
gebat contra fores ſāctuarii ſeptē
vicib9. conburebat aūt vacca illa

ſigne cum pelle ⁊ carnibus cum ſan
guine et fimo flamme traditis ·
Adiungebatur etiam conbuſtioni
lignum cedrinum yſopꝰ coccus ꝗꝫ
bis tinctꝰ · Cinis āt ꝯbuſtionis col
ligebatur totꝰ ⁊ ī aq̄ ponebatur ad
expiādū · Sꝫ ꝯburēs et cineres col
ligēs et ille q̄ aſpergebat aq̄s in q̄
bus cinis ponebat̄ imūdi reputa
bant̄ · Sꝫ ab hac imūdicia purifica
bant̄ ꝑ ſolā ablutionē veſtimētoꝝ
nec īdigebāt aq̄ aſpergi · Et ꝑ iſtā
vaccā rufā figuratꝰ ē xp̄c · ſcḋm iſtā h̄u
manitatē aſſumptā quā feminēꝰ ſexꝰ
deſig̃t · ſāguinē aūt paſſionis eiuſ
dem deſignabat vacce coloꝛ · Debe
bat aūt illa vacca eſſe etatis itegre
q2 ōnis opatio xp̄i ē perfecta · ī q̄
etiā nulla eēt macula · nec portaſſꝫ
iugū · q2 xp̄c nō portauit iugū pec
cati Precipiebat̄ aūt duci ad moy
ſen · q2 xp̄o imponebat̄ trāſgreſſio
legis moyſi ī violatiōe ſabbati Pre
cipiebat̄ etiā tradi eleazaro ſacdo
ti · q2 xp̄c occidēdus in manꝰ ſacer
dotū traditꝰ ē · Immolabat̄ āt ex
tra caſtra · q2 extra portā xp̄c paſ
ſus ē · Intigebāt āt ſacdotes digi
tū ī ſāguine eiꝰ q2 ī diſcretiōē quā
digitꝰ ſig̃t miſteriū paſſionis xp̄i ē
ꝯſiderādū et imitādū · Aſpergit̄ āt
ꝯtra tabnaculum ꝑ qḋ ſinagoga
ſig̃tur · videlicꝫ ad ꝯdempnationeꝫ
iudeorum nō credētiū. Et hoc ſeptē
vicibꝫ · vł ꝓpt̄ ſeptē dona ſpūs ſcī · vł
ꝓpt̄ ſeptē dies in q̄bꝰ oē tpꝰ itelli
gitur · Sūt āt omnia q̄ ad xp̄i icar
natiōēꝫ ptinēt · igne cremāda, i. ſpi
ritualit̄ intelligēda · Nā ꝑ pellē et
carnē exterioꝛ xp̄i opatio deſig̃tur ·
ꝑ ſanguinē eiꝰ ſbtilis et intēna vtꝰ
exterioꝛa viuificās · Per fimū laſſi
tudo ſitis et oīa huiuſmoī ptinētia
ad īfirmitatē · Addebant̄ āt tria · ſ.
cedrꝰ q̄ ſig̃t altitudinē ſpei vł ꝯtem
plationis · yſópꝰ q̄ ſig̃t huīlitatē vł
fidē · coccus bis tinctꝰ q̄ ſig̃t gemi
nā caritatē · Per hec āt debemus
xp̄o paſſo adherere · Cinis āt colli
gebatur a viro imūdo · q2 reliquie
paſſionis puenerūt ad gētiles q̄ fu
erūt culpabiles in xp̄i morte Appo
nebat̄ āt in aq̄ ad expiādum · q2 ex
paſſione criſti baptiſmꝰ ſortit̄ vtu
tē emendādi pccā · Sacdos āt imo
lās et ꝯburēs et colligēs cineres ⁊
aſpergēs imūdi erāt · q2 iudei fac
ti ſūt imūdi ex occiſiōe xp̄i ꝑ queꝫ
pccā nrā expiāt̄ · Et hoc vſqꝫ ad ve
ſpeꝝ, i. vſqꝫ ad finē mūdi qñ reliq̄
iſrł ꝯuertēt Vł q2 illi q̄ tractāt ſcā
itēdentes ad emūdationē alioꝝ ip
ſi extra aliq̄s imūdicias ꝯtrahūt ·
vt Gre · dicit ī paſtoꝛ̄ · Et hoc vſqꝫ
ad veſpeꝝ, i. vſqꝫ ad finē pn̄tis vite
Itē xp̄c fuit figuātꝰ ī illꝭ aīalibꝫ q̄
ꝓ pccīs ſacdotū imolabāt̄ in lege
moyſi Nā p̄mo ſacdos offēbat ꝓ ſe
ipſo vitulū ꝓ pccō et arietē in holo
cauſtū · Deīn offēbat ꝓ ꝓplo duos
hyrcos · eoꝝ vnꝰ imolabat̄ ad expi
ādū pccīn młtitudīs · Et huiꝰ hyr
ci imolati ſāguis īfēbat̄ ſil' cū ſan
guine vituli ī ſcāſcōꝝ et aſperge
bat̄ ex eo totū ſcūariū · Corpa vero
hyrci et vituli q̄ imolati erāt ꝓ pec
cato ꝯburebāt̄ extra caſtra · Hoc e
tiāꝫ fiebat qñ offēbat̄ ſacrificiū ꝓ a
liq̊ ꝯ̃ui pccō; vł ꝓ młtitudīe pccoꝝ
Alt̄ vero hyrcꝰ emittebat̄ ī deſtū
Imponebat vero ſacerdos manū
ſuper caput eius confitēs peccata
filiorum iſrahel. acſi ille hyrcus poꝛ
taret ea in deſertum · vt a beſtijs
comederentur · quaſi portans pe
nam pro peccatis populi · vel lege
batur ſuper caput eiꝰ aliqua cedu
la vbi ſcripta erant peccata Criſtꝰ
igitur ſignificatur per vitulum ꝓp
ter vtutē crucis · ⁊ ꝑ arietē q2 ipſe

ipſe eſt dux fidelium. et per hircum propter similitudinem carnis peccati Et ipſe xpc imolatus eſt pro peccatis ſacerdotum et populi. quia per eius paſſionem a maiores et minores a peccato purgantur. Sanguis aut vituli et hirci infertur in ſancta ſanctorum per ſacerdotem. quia p ſanguinem xpi patz nobis introitus in regnum celorum. Comburebant extra caſtra. qz extra portam criſtus paſſus eſt. vt dicitur Heb. vltimo Per hircum qui emittebatur ſignificabatur diuinitas xpi. que in ſolitudinem abiit homine xpi patiente. non quidem locum mutans ſed virtutem cohibens. vel ſignatur concupiſcentia mala quam debemus a nobis abicere. virtuoſos autem motus domino immolare ¶ Caplm. cxxiii.

Zelus carnalis ſcz viri de coniuge facit ruere in ſtultas ſuſpitiones et crudeles operationes. Vnde tales ſimiles ſunt onagris. quorum maſculi zelo ducti feminarum. filiis teſticulos amputant. quia habent eos ſuſpectos etiam de matribus. Vnde matres hoc ſcientes abſcondunt eos. ſicut dicit Plinius. Sic multi propter zelotipiam etiam propinquos ſuſpectos hnt de vxoribus. ex qua ſuſpitione non nunquam vulnera et alia crudelia opera ſequuntur Eccli. viii. Ne zeles mulierem ſinus tui. debet enim inter coniuges eſſe non zelus ſuſpitioſus ſed amor religioſus. de quo Apos. ait Eph. v. Viri diligite vxores veſtras ſicut xpc eccliaz. quaz ſcz i preſenti fide deſponſauit. et ad eterne glorie nuptias introducit. Vbi vna cum patre et ſpiritu ſancto viuit et regnat in ſecula ſeculorum A M E N

¶ Explicit liber quintus de ſimilitudinibus rerum

¶ Incipiunt Capitula libri ſexti.

De accidia i.
De actiuis et contemplatiis. ii.
De amaritudine penitentium. iii.
De amore caritatis iiii.
De amore proprio sui v.
De angelis vi.
De animabus hominum vii.
De appetitu ſpiritualium et temporalium. viii.
De apl'is et apoſtolicis viris ix.
De auaritia x.
De auditu verbi dei xi.
De beatorum ſocietate xii.
De caritate xiii.
De cibu ſpirituali xiiii.
De cogitationibus xv.
De contemplatione xvi.
De conuerſis nouiter xvii.
De corporibus humanis xviii.
De cura paſtorali xix.
De curioſitate mentis xx.
De deuotione xxi.
De deo xxii.
De dilectione xxiii.
De diuitiis xxiiii.
De doctrina ſpirituali xxv.
De doctoribus xxvi.
De domino vero et tiranico xxvii.
De fide eccleſie xxviii.
De fortitudine xxix.
De gratia dei xxx.
De guloſitate xxxi.
De humilitate xxxii.
De infectiuis et incorrigibilibus xxxiii
De infirmitate corporali xxxiiii.
De immunditia ſpirituali xxxv.
De patientia xxxvi.
De inuidia xxxvii.
De iuſtis xxxviii. ¶ xxxix.
De iuuenilibus et ſenilibus vitiis
De labore pene xl.
De locutione xli.
De memoria xlii.
De mente humana xliii.

De modeſtia ·xliiij·
De morte ſanctorum ·xlv·
De obedientibus ·xlvi·
De occaſionibus peccādi ·xlvij·
De operibus hūanis ·xlviij·
De oratione et ḡtiarū actiōe ·xlix·
De ocioſitate ·l·
De patientia ·li·
De peccatis ·lij·
De peccatoribus ·liij·
De penitentia ·liiij·
De pigricia et ocio ·lv·
De principibus ·lxvi·
De poteſtate hūana ·lvij·
De potu ſpūali ·lviij·
De predicatoribus ·lix·
De prelatis ·lx·
De prudentia et diſcretione ·lxi·
De regimine pncipuꝫ et prelatoꝝ
De religioſis ·lxiij· ¶ ·lxij·
De ſanctis viris ·lxiiij·
De ſapientia ·lxv·
De ſcientia ·lxvi·
De ſeruis dei ·lxvij·
De ſollicitudīe et curā ·lxviij·
De ſpū ſancto ·lxix·
De ſponſa xp̄i ·lxx·
De ſuperbia ·lxxi·
De tēptatione ·lxxij·
De tribulatione ·lxxiij·
De triſticia penitentie ·lxxiiij·
De verbis bonis vel malis ·lxxv·
De virginibus lxxvi·
De virtutibus ·lxxvij·
De vnitate fidelium lxxviij·
De xp̄o et xp̄ianis ·lxxix·
¶ Expliciunt Capl'a libri ſexti·
¶ Incipit tabula exemploꝝ eiuſdem libri ſexti·
De corpore hūano et ei9 cōceptione ſiue formatione in vtero ·liiij·
De ꝯpoſitiōe elemētorū a corpe hu
De ſāguine ·xvi· ¶ mão ·xliij·
De flegmate ·xliij·a·lij·
De colera rubea ·iij·
De colera nigra .i. melācolia ·xiiij·
De quinqꝫ ſēſibus corporis ·lxxvij
De viſu ·x·
De auditu ·xi·
De odoratu ·lxi·
De guſtu ·lxv·
De tactu ·xiij·
De ſimilitūd ıē hūani corporis et membrorum ei9 q̄ attribuūtur deo et angelis ·vi·xij·
De mēbris corpis humani et eoruꝫ vnione lxxviij·
De ptibꝫ ſiue mēbris corpis exteri ¶ oribꝫ ſcꝫ
De capite ·lx·
De capillis ·xv·
De temporibus ·xviij·
De fronte ·lxij·
De ſupcilijs ·xliiij·
De palpebris ·liiij·
De oculis ·lix·
De auribus ·xi·
De naribus ·lxvi·
De ore ·lix·
De mandibulis ·ij·
De dentibꝫ ·ij·vi·xxxiij·xxxvij· et
De labijs ·xli· ¶ lxiij·
De barba ·xxix·
De mento ·xxiij·
De collo ·xl·
De gutture ·xxxi·
De humeris ·lvi·
De brachijs ·lvij·
De manibus ·vi·xxij·et·xlviij
De digitis ·ca·eodē
De vnguib9 ·ca·eodem
De dorſo ·xiij·
De pectore ·xliij·
De mamillis ·xix·
De lacte ·ca·eodē
De latere ·ix·
De renibus ·xxvi·
De ventre ·xlij·
De vmbilico ·xlvij·
De femoribus ·lxxvi·

De tibijs siue coxis ·lx·
De genibus xxxij·
De cruribus xlvi·
De pedibus iiij·vi·xxij·
De pilis xxiiij·
De cute siue pelle xxviij·
De carne xviij·
De ptib9 siue mem̄bs corporis i̅teriorib9·
De ossibꝫ et medullis·xxx·lxxvij·
De neruis et musculis et lacertis·ij· et ·lxij·
De spiritibus naturali vitali et animali lxix·
De venis lxvij·
De pinguedine ·xxi·et·xxxi·
De cartilagine lxij·
De ossibus capitis lx·
De cerebro ·ca·eodem
De duabus pelliculis cerebri scꝫ
De dura mr̄e et pia mr̄e· ca·eodeꝫ
De loco siue cellula sēsus cōis· ca·eodem
De cellula imaginatiue siue fātasie ca·eodem
De cellula estiatiue q̄ i̅ hōīe dicitur logistica ca·eodeꝫ
De cellula memorie ca·eodē
De palato ·lix·
De lingua ·lxxv·
De saliua et sputo lxv·a·lxxv·
De duplici meatu gutturis ·xxxi·
De epiglotō ca·eodeꝫ
De gula lx·
De voce xxv·a·lx
De cān̄a pulmōnis et artēia lx·
De glutione cibi xxxi·
De anhelitu xlix·
De duabꝫ ꝯcauitatibus cordis interioribꝫ lxiij·
De corde ca·eodē
De figura cordis ca·eodē
De situ cordis·ca·eodē ¶ ca·lxiiij·
De motu cordis a de pulsu·xlviij·
De plenitudine cordis lxiij·
De pulmone ·liiij· ¶ xxiij·
De stomacho et p̄ma cibi digestiōe
De epate et secūda cibi digestione xxxviij·
De felle iij·
De splene li·
De lumbis xxvi·a·xlvij·
De viscēibꝫ siue i̅testinis liij·
¶ De hijs q̄bꝫ natuā corpis ꝯsuat
De cibo et potu et de cena·xij·xiiij xxv·et·lviij·
De v̄tutibus nutritiuis correspondentibꝫ q̄tuor elemētis xiiij·
De sompno et vigilia·xvi·xlv·lij·lv·a·lxviij·
De quiete et exercitio xl·et·l·
¶ De hijs q̄b9 natura corpis alterat̄ et dissipat̄ et p̄mo de passionibus quorūdā mēbroꝝ
De passionibꝫ capitis et capillorum xv·et·lx·
De passionibus dentium lxiij·
De passionibus auriū xi·
De passionib9 nariū lxvi·
De passionibꝫ pectoris xliij·
De passionib9 stomachi xiij·
De destructiōe appetit9 viij·
De passionibus lateris ix·
De passionibꝫ epatis xxxviij·
De passionibus cordis lxiij·
De passionibus senū li·
¶ De quibusdaꝫ infirmitatibꝫ alterantibus totū corpus vel q̄si
De febre lij·a·lxxij·
De lepra x·liiij·
De ydropisi v·lij·
De paralisi lij·
De apoplexia liij·
De epilentia xxxix·liij·a·lxxi
De incubo lxxij·
De q̄dā infirmitate melācolie ·l·
De litargia et subeth lij·¶ xxxiij
De vlcēibꝫ a apostematibꝫ pueroꝝ
¶ De dolorib͡ꝫ quarūdā ptiū corpis
De dolore capitis viij·

De dolore verticis ·xx·
De dolore dentiū ·xxxiii·a·xxxvii
De dolore dorſi ·xxxvi·
De dolore iuncturarū ·l·
De dolore ſtomachi ·lxxi·lxxiii·
De morte corpis hūani· ·liii·
De hiis que ptinēt ad digeſtionē
hominum quo ad ſexum etatem et
dditionem et generationē nutriti
onem et figurā
De maribus et feminis ·vii·a·lx·
De vxoribus et maritis· ſeptu age
ſimo a·lxxxix
De parētibus ſcz patribus et mat
bus et de filiis· lxxix·
De ſenibz et puellis et pueris ·vii·
lii·liii·et·lxiii·
De dominis et ſeruis bonis ·xxvii
et·lxvii·
De tirannis et ſeruis malis ·xxvii
et·liii·
De mulieribus pregnātibz ·vii·
De infantium dceptione et natiui
tate ·liii·
De infantium nutritione ·xvii·
De nutricibus infantiū ·lx·
De quibuſdam monſtruoſ homini
bus ·liii·
¶ Explicit tabula exemplorum ſex
ti libri de ſilitudinibz rerū

¶ Incipit prologus libri ſexti

LICET IS QUI
foris eſt noſter hō
corrūpatur· tamē
is qui intus eſt re
nouatur de die in
diem ·ii· Cori· iiii·
Antiquorū phorū de homine tres fu
erunt generales ſententie· Quidā
hominem eſſe ſubſtantiam tantuz
corpoream tradiderūt ſicut Demo
critus et Leucippus et phi epicuri
q̄ poſuerunt animam eſſe corpus
et per dſequens totum hōiem eſſe
corporeū poſuerit· Alii ſolum incor
poreum.i.animam hōiem vocauerit
vt Plato et alii ſtoyci· qui ſolā ai
mam quam incorpoream ponunt
voluerunt ad ſubſtantiaz hominis
et ſpeciem pertinere· corpus vero
quoddam inſtrumentuz eſſe velut
eſt naute nauis· Alii autem ex v
troqz dpoſitum tanq̄ ex eſſencialı
bus partibus aīa atqz corpore ve
lut ex forma et materia hominem
tradiderunt· vt Ariſtotiles a ſui ſe
quaces qui ſunt Perypathetici di
cti· Huic vero velut veriori ſentētie
aplus Paulus dſentiens vtrumqz
in verbis ppoſitis ſcz corpus et ani
mam appellauit vt vtrunqz ad eſſē
tiam hominis oſtenderet pertinere
Licet inqt is q̄ foris eſt noſter hō
corrumpatur· tamen is qui intus
eſt renouatur de die in diem Non
tantum corpus vel animam perfec
tū eſſe hominē credidit· ſed vtriqz
parti per figuraz ſinodoches toci9
nomen attribuens vtramqz ptem
hominis hominez appellauit· imo
corpus non ſimpliciter hominem
ſed exteriorem hominez· et aīam
n̄ ſimpliciter hoīez ſ hōiez interio
rez vocauit· et corpus inſuper cor
ruptibile dixit· animā vero non cor
ruptibilem· ſed renouabilem eſſe
oſtendit Acſi vetuſtas et corrupti
o corpis ad renouandum ſaltez ai
mam nos inducat· Sed notanduz
eſt q hō interior habet exteriorēm
adiunctum· ſcz anima corpus tanq̄
ſubiectum ſiue materiā in qua idi
uiduatur· tanq̄ iſtrumentuz quo
operatur· tanq̄ ſpeculuz in quo d
templatur· tanq̄ ſtimulū quo hui
hat· et etiā tāq̄ exēplū quo rectifi
catur· Primo ergo inheret corpori
anima velut materie forma Vnde

Phūs dicit ꝙ anima est actus corporis.i.forma. Sed sicut materia per formam pficitur et specificatur. ita forma p materiā ɔtrahitur et indiuiduatur. Et q̄ꝛꝙ rationalis aīa q̄ ē hūanī corpis forma sit i se īmaterialis videlicet vt nullaꝫ habeat materiā ex q̄ fiat. habꝫ tamē extra suā eēntiā materiā quā infoꝛīt In q̄ scꝫ dū creatur recipitur et indiuiduatur aīa rationalis Scdo iterioꝛ hō hēt exterorē ɔiunctū. videlicꝫ anima corp9 vt instrumētū ꝓpriuꝫ qd mouet et p qd agit. Et idcirco mēbra varia corporis diuersis aīe virib9 vt organa ɔiuncta deseruiunt ad suas operatiōes explēdas. a quibus tamē intellectus excipit q̄ fantasmate non vt organo indigꝫ sed tm̄ vt obiecto.ſm ꝙ Phūs tradit. Quia igit̄ eget aīa corpore vt artifex instrumēto l' organo ad agēduꝫ nō īmogrue Phūs dixit diffiniendo aīam. ꝙ aīa est actus corporis organici. Nā oīa corpis membra sunt ipsius aīe organa ad diūsa et necessaria opa faciēda. Et ꝙ operū exterioꝝ q̄ꝫ plurima p̄cipue manu fiunt vocatur a Phō man9 organū organoꝝ. Tercio eget aīa corpore vt interiori ipsius oculo.i. menti vel intellectui exterioꝝ reꝝ ymagines velut qdam de ꝓpinquo speculū represētet. Naꝫ sēsus hōis in corporeis organis exterioꝝ reꝝ ymagies et fātasmata ītellectui rēpresētāt. Ex q̄bꝫ p abstractionē itellect9 agētis i aīe intellcū possibili vīes et itelligibiles species reponūtur Vn̄ fantasmata in corpeo organo velut q̄dā colores i speclo interiori visui aīe repsentāt Et idcirco Phūs dicit ꝙ fātasmata se hn̄t ad intellectū sicut colores ad visuꝫ Quarto q̄ꝛ ne tā nobilis aīa vt ē rationalis ex aliquo sibi mune dato naturali vel gratuito extollat̄ i firmi corpis stimulū patit̄. scd̄m ꝙ Apl'9 dicit.ij.Cori.xij. Ne magnitudo reuelationū extollat me dat9 ē michi stimul9 carnis mee. Port ergo on9 corpis aīa vt ei9 ꝓderis repressa grauedīe ad id qd sup se est iamit̄ nō leuet̄. Vn dr̄. Sap.ix. ꝙ corp9 quod corrūpit̄ aggrauat aīam et dep̄mit trena ihabitatio sēsū ac̄. Aduerte igit̄ ꝙ ex corpore aīa vt i supbiā eleuari nō possit plurima grauamina patit̄. Nā portat aīa corpus. sicut hostē. sicut pesteꝫ. sicut carcerē. et sic comitē Sꝫ ē hic piculosus hostis. pestis siue morb9 pniciosus Carcer penalis et āgustiosus Comes siue ɔsors grauis et onerosus Aduersat̄ nāqꝫ caro spiritui vt hostis piculosus vpote cui9 pugna ḡuis et ɔtinua. Gal'.v. Caro ɔcupiscit aduersus spm̄ et spūs adūsus carnē Hec em̄ sibi inuicē aduersāt̄ ꝛc̄. Et ꝓpterea vt dicit. Je. Nos gestam9 laqū nobiscū cūferim9 īnimicū carnē nrāꝫ. loquor de peccato natā i pccō nutritā corruptā nimis ipa origie. ſꝫ mlto ap̄li9 pua ɔsuetudie viciatā Hic ē ꝙ taꝫ acrit̄ aduersus spiritū ɔcupiscat quod ассidue murmurat ⁊ ipatiēs est disciplīne quod illicite suggeīt qd nec ratioī obtēpeāt nec tiore vllo ihibeat̄ Jteꝫ est corpus anime vt pestis pniciosa. Et ideo Apostolus cōquerebatur dicens Jnfelix ego homo quis me libeābit de corpore mortis huius? Nam caro animam cruciat debilitat et exterminat. Cruciatur siqdem anima ex corporis amore. Quia sicut dicit Johā. cassianus de institutis monachorum Corporis nimius amor nos inquietat. sollicitudinibus onerat. ɔtumelijs

afficit· Itē cruciatur aīa ex corpis
lāguore· Nā ſicut Seneca dicit Mł
ta nos icomoda exagitāt· q̄ male ɔ
ueīat nobis huiuſmodi corp9· nūc
de capite· nūc de vētre· nunc de pe
ctore aut de faucibus ɔquerimur·
aliquando neruí nos· aliquādo pe
des vexāt· nūc ɔtractio· nūc diſtil
latio· aliqñ ſupē ſāguis· aliqñ deē
hinc atq illinc tēptamur· hoc euei
re ſolet in alieno habitātibus. hoc
em̄ corpus non domus ſed hoſpiti
um· Debilitas quoq corporis aīe
debilitatem indu cit· Nam ſicut in
quadam epl'a btīs Ieo9. dicit Cor
poris debilitas nimia etiam vires
anime frangit· mētis q ingenium
marceſcē facit· Item caro nutrita
delitys et voluptatū illecebris de
dita penitus extēminat ſpm̄· et vi
tam eius extinguit Vñ Apo9 Ro·
viii· Si ſm carnē vixēitis moriemi
ni· Aug9 ſup Ioh· Spūs deficit vbi
caro requieſcit· vt enī caro molli
bus ſic ſpūs duris nutritur· illam
blanda refouent· hūc aſpera exer
cent· Eſt inſuper corpus anime ve
lut carcer penalis et anguſtioſus i
tm̄· vt Ps̄· clamarē dicens· Educ
de carcere deus animam meam vt
ɔfiteatur noīni tuo· me expectāt
iuſti donec retribuas michi· Alia
aūt littera habet· Educ de cuſtodi
a animam ad ɔfitendū nomini tu
o rc̄· In q̄bus verbis pphēta oſten
dit· q a carcere corporis cupiebat
educi triplici de cauſa· Primo q̄dē
vt aſſequeret mentis iocūditatem
In iſto em̄ carcere ſancti ſūt ſēper
in triſticia· ſ exeuntes ſemp erunt
i leticia· Et ideo pphēta poſtq̄ dixit
educ de cuſtodia ſiue de carcere ſta
tim ſbiunxit· vt ɔfiteat noī tuo .i.
vt laudet et glorificet nomē tuū· i
q̄ laude erit maxim9 iubil9 et leti
tia· Pſa· li· Veniēt i ſyon cū laude
et leticia ſēpitēna ſup capita eoꝝ·
Scdo vt aſſequeret ſcoꝝ et pꝑorū
viroꝝ ꝑpetuā ſocietatē Vñ ſbdidit
Me exſpectant iuſti a quibus ipſi
exſpectati etiā cū mag leticia colli
gūt· Prou· x· Exſpectatio iuſtoꝝ
leticia· Tercio vt aſſeq̄ret celeſtis
mercedis plenā facultatē Ideo ad
iunxit· Donec retbuas michi· Ps̄·
Retributio mꝉta· licz āt aia hēat cor
p9 i ſuis opibz comitē et ɔſortē ē tn̄
ei9 ſocietas vil' et onerosa Vñ Hu
go de ſcō victore i libro de clauſtro
aīe dicit· Nichil aliud eſt caro cum
q̄ tāta ē ſocietas ni ſpuma caro fcā
fragili decore veſtita· Sed erit qñq
cadauer miſerum et putridū et ci
bus vermiū· Sed ſi diligēter ɔſide
res· q̄d p os et naēs et ceteros cor
poris meatus egrediatur vili9 ſter
quilinium nunq̄ vidiſti· Si ſingu
las eius miſerias enumerare velis
q̄ ſit onerata pccis irretita vitys
pruriens ɔcupiſcentys occupata
paſſionibus pna ſemper in malū
et in omne vitium pcliuis plenā
tantū ɔfuſione et ignominia inueī
es · Sed q̄q̄ corpus anime ſit ita
vilis ac onerosus ſocius· eſt tamē
ei adeo non ocioſe vnitus videlicz
tribus de cauſis· quarum duas pa
mas poīt Gre· nazāzenus· et pria
earum eſt vt aīa in corpore ſeu in
carne· et per carnem merita mul
ta acq̄reret· Plura em̄ ſunt quib9
per carnē anima meretur· in q̄bus
ſine carne l' corpore per ſe ſola me
reri nō poſſet · ſicut eſt ɔtra carna
les ɔcupiſcentias decertarē· ieiuna
re· pegrinationē facere· et marti
rium ſuſtinerē· Scda eſt vt anima
ipſā carnē tanq̄ fidelē ɔſeruam cu
ſtodiret· et eaz in ſupernis ſedib9
collocarz· Caro enim ſola vt per ſe

beatitudinis ſuſceptiua non ē niſi
mediante aīa ſtolā immortalitatis
moueret. Tercia eſt vt deus ſuum
vniuerſum pficeret. Cum enim ſit
quedam creatura pure corporalis
ſicut creatura ſenſibilis. quedam
pure ſpūalis vt āgelus. oportuit
ad hoc vt dei vniuerſū ɔpleret̄ ꝙ a
lia fieret creatura q̄ carne et ſpiri
tu eēt ɔpoſita ſic̄ ē hō. Deut. xxxi.
dei pfecta ſūt opera. Quarto habꝫ
anima corpꝰ velut exēplar qddam
ex quo hō ī ſui regimine īformat̄ ⁊
regulatur. Nā ipa diſpoſitio corpo
ris atqꝫ mēbroꝝ figuā patēt oſtē
dūt hoī q̄lit̄ mēbra eadē ab aīa ſūt
regēda. Cur em̄ lingua ē īferius la
ta ⁊ ſupiꝰ acuta n̄ vt oñdat̄ ad eua
cuādū ⁊ vulnerandū cor eē facil̄ ⁊
parat̄. vt q̄d etiā ē ī humido .i. ī ſaliua
poſita n̄ ad loquēdū mōſtraret̄ eē
labilis et lubrica? ſed q̄re ē infra dē
tes et labia īcluſa niſi vt eē noſca
tur diligēter cuſtodiēda? Iuxta il
lud diligēter cuſtodi clauſtra oris
tui ⁊c̄. Idē qꝫ de mēbris ceteris pi
ter eſt exiſtimādū. Ex ipſis mēbro
rū igit̄ figuris et diſpoſitioībꝫ etiaꝫ
phiſonomi iudicāt ad quos bōs l̄
malos mores aīa incliner̄ In diuer
ſis qꝫ corpis mēbris naturales re
piūnt̄ v̄tutes ſpūales virtutes aīe
per quādā ſilitudēꝫ deſignātes Ac
cidūt et varij morbi in diuerſis pti
bꝰ corpis q̄ diuerſis aīe vitijs plu
rimū aſſilant̄. Nichil qꝫ repitur in
corpe hūano q̄d vel vacuum ſit ab
officio. vl̄ vacās ab exēplo. Et id
circo poſt exempla inducta ī libris
p̄cedentibꝫ et irrationabiliū aīaliū
varijs ſpeciebus. Conſequenter ē
noſtrum ꝓpoſituꝫ in hoc ſexto huiꝰ
opis libro de corpore hūano et pti
bus et accidentibꝫ eius moralia ex
ēpla inducere Interdū ſiqdē intro

ducentur exēpla de hijs ex q̄bꝫ cor
pus hūanum naturaliter generat̄
ſiue efficienter. vt ſūt maſculꝰ ⁊ fe
mina. quāq̄ feīa generationē effi
ciat materiā miniſtrādo. ſiue mate
rialit̄. vt ſut q̄tuor elemēta. Nūqꝫ
vero inducētur exēpla de ptibꝰ ex q̄
bꝰ corpꝰ integrat̄. videlicꝫ de inte
rioribꝫ et de exterioribꝰ mēbris In
terdū qꝫ de hijs ex q̄bꝫ corpꝰ ɔplex
ionatur. vt ſūt q̄tuor hūoēs. aliqñ
do āt de hijs ex quibꝫ ipa ɔplexio
corpis variatur vt ſūt etates tpis
ipſiꝰ vite hūane. Nō nunq̄ vero de
hijs ex q̄bꝰ ſtatus hoīs nobilitari l̄
ignobilitari videtur vt ſunt condi
tiones ſeruitutis et dn̄ij. Quā
doqꝫ vero de hijs ex q̄bꝫ vita corpo
ris reſtaurat̄ et ɔſeruat̄ vt ſūt cibꝰ
⁊ potꝰ et ſōpnꝰ et ſil'ia Et de hijs qꝫ
introducent̄ exēpla. ex q̄bꝫ ipꝫ cor
pꝰ hūanū corrūpit̄ et vaſtat̄ vt de
morbis et doloribꝫ varijs et etiam
de morte. Ceteꝝ materie ſingl'e q̄
bꝫ hec adaptāt̄ exēpla ſm ordineꝫ
in ſuperioribꝫ habitū ſingillatim p
capitula varia ſb alphabeti litt'is
diſtinguētur ad honorē ſcꝫ illiꝰ et
gl'am q̄ formauit hoīeꝫ de limo t're
et inſpirauit ī faciē eiꝰ ſpiraculuꝫ
vite q̄ eſt trinus et vnus deꝰ ī ſecu
la benedictꝰ. Amen

Capitulum. i.

Accidia aſſilatur melācoli
e. Eſt em̄ ſcd̄ꝫ Auicē. libro
tercio quedā ſpecies melā
colie plurimū eueniēs ī februario
que q̄tuor mala accidentia cauſat
in homine Primum eſt quia facit
eum ſolitarium. Facit enim vt ho
mo patiens eam diligat fugere ab
omnibus hominibus viuis et cupi
at appropinquare mortuis ⁊ ſepul
chris. Vnde talis de nocte vadit
et de die ſe abſcondit q̄d ſolū facit

qꝛ diligit ſolitudinem̄ et elongati
onem ab hoībus · Similit̄ accidia
facit fugere ab hoīmibus viuis id
eſt ab hominibus ſollicitis et oppoſ
et appropinquare mortuis.i.deſidi
oſis et ocioſis qui ſūt tanq̄ mortui
et michil operātur boni Itē accidi
oſus homo de nocte vadit.i. tpe q̄
etis eſt ſollicitus et īquietus · ſed
in die.i.in tpe operandi ē occultus
et ſompnolentus · Nam tpe quie
tis inq̄etat̄ mente · et tempoꝛe ope
ris pigreſcit corpore · Job · xvij ·
Noctem verterunt in diem. Cōpetūt
etiā hec generalit̄ peccatoribus et
malis · quia malus homo fugit vi
uos et iuſtos deo viuentes et q̄rit
mortuos in peccatis.i.īquos ſcilicꝫ
tanq̄ ſimiles ſibi · Eccli · xiij · Oīs caro
ad ſimile ſibi iungetur et ōmis ho
mo ſimili ſui ſociabitur · Diligunt
etiam ſepulchra vbi ſūt cadauera
fetida.i.opera carnis corrupta Itē
odit peccator diem et diligit noctē ·
qꝛ omnis qui male agit odit lucē
Jo · iij · Dilexerunt homines magis
tenebras q̄ lucē Scdo melancolia
predicta facit hominem inquietū ·
quia ſcꝫ patiēs eā non quieſcit i v
no loco pluſq̄ vna hora · imo non
ceſſat diſcurrere et ambulare īceſſi
one diuerſa ignorans quo vadat
Similit̄ accidioſus homo ꝓpter tri
ſticiam aggrauātē animū eius i oī
loco cito attediatur · Et ideo ſtatī
cupit locum mutare ſperans hrē
ex mutatione loci ſubleuationē te
dij · Et ideo efficitur girouagus ſcꝫ
ſimilis illi ſpiritui · de quo dicitur ·
Mat · xij · Ambulat per loca arida
et inaquoſa querens requiem et
non inuenit Seneca · Egri animi ē
iſta iactatio diſcurrere et locorum
varietatibus inquietari · ſed quia
in omni loco ſuum tedium ſecū poꝛ

tat non inueniens alicubi requiē
neſcit quo pergat · hec quoq̄ inſta
bilitas loci vel animi etiā generali
ter cōpetit peccatoribꝰ propter mł
tiplicitatem deſideriorum quibus e
ſtuant et īpelluntur interius Pſa ·
lvij · Impij quaſi mare feruens qꝺ
quieſcere non poteſt · Tercio melā
colia p̄dicta facit hominem ſuſpiti
oſum et incautum · Nā aliq̄n talis
cauet ſibi ab hominibus quandoq̄
aūt nō cauet negligens hoc · et pa
rum diſcernens id qꝺ videt et ei fit
preſens · Homo autem accidioſus
quandoq̄ etiam appetit occultarē
pigriciam et triſticiam ſuam homi
nibus · et ideo aliquando ſibi ab e
is cauet · quandoq̄ etiam tanta ē
pigricia q̄ negligit hoc · et non ve
ret neq̄ curat q̄ ab eis cogno ſca
tur · Quarto facit hominem paui
dum · et ideo talis quando vadit
videtur ſemper eſſe quaſi in fuga ·
ſed fuga eius eſt abſq̄ ordine · Vn̄
aſſimilatur illi vermiculo ſiue beſti
ole que natat in ſuperficie aque · q̄
ſecundum Auicennam dicitur cati
buth · que dum mouetur in ſuperfi
cie aque modo vadit huc modo il
luc · et mouetur ad diuerſas ptes
abſq̄ ordīe. et quando aliquid ob
uiat vel occurrit ei fugit ab eo et
iterum ſtatim apparet. Eodē itaq̄
modo fuga et inceſſio predictam
melancoliam patientis diuerſa eſt
et incerta · quaſi ignorātis in qua
parte ire debeat · et eſt quaſi fugi
ens ab aliquo ſibi apparente et ob
uiante · et iterum apparente ſibi al
tero adhuc fugit ab illo Que etiā
ſatis cōgruūt accidioſo homini · q̄a
omnia opera imminentia refugit
tanq̄ difficillima vel impoſſibilia · et
ideo neſcit qꝺ faciat · qꝛ q̄n aliq̄d fa
ciēdum ei occurrit ſtatī expaueſcit

et refugit timēs ne sit nimis diffici
le. Et qn̄do occurrit aliud adhuc
facit simile. et ita nō operatur ali
q̄d certū. Sed modo incipit facere
vnum modo aliud et nichil perseq̄
tur vel ad pfectū deducit. Sz ɔtra
hoc dr̄. Eccī. v. Esto firm9 i via do
mini ⁊c̄. Seneca. Certis ingenijs i
morādū ē. Eccī. xi. Fili mi ne i mł
tis sint actus tui ⁊c̄

¶ Capłm. ij.

Actiui et ɔtemplatiui sūt si
miles mādibulis ꝓpť tria.
Primo qꝛ mādibule sunt
situaliter distincte. Nam mandibu
larum alia superioꝛ alia īferioꝛ Sūt
enim sicut due mole ad molēdū ⁊
ɔterendū cibū ɔtinue se mouētes.
Vnde mādibule nutrimētum toti
corpori subministrāt. In supiori ḡ
mādibula dētes supioēs infigūť. i
īferiori vero īfrioēs radicanť Mā
dibula ergo superioꝛ est vita cōtē
platiua q̄ circa superioꝛa ītēdit. sic
circa celestia. Inferioꝛ vero ē vita
actiua que inferioꝛa ministrat scz
tēpoꝛalia Per vtraq3 ēm cibus mi
nistratur quo coꝛpus eccīe susten
tatur Per ɔtemplatiuā enim vitā
disponiť et preparať cib9 spūalis
scz doctrine et oꝛatiōis et aliaꝝ ele
mosinaꝝ spūaliū qb3 etiā ꝓximoꝝ
aīe sustētāť et nutriūnť. Per acti
uam vero dispēsatur et ministrať
nutrimētū coꝛpale scz cibi et potus
et aliaꝝ elemosinaꝝ coꝛpaliū qb9
coꝛpa vegetāť. Dētes āt superioēs
sunt viri ɔtēplatiui et pfecti quoꝝ
ɔuersatio i cel̄ ē. Inferiores vō den
tes sūt viri puri et foꝛtes. q̄ ꝓxio
rū vtilitatib9 īseruiūť. Vbi attēdē
dū ē qꝛ mādibula supioꝛ in oī aīali
ē fixa ⁊ imobilis ad designādū qꝛ vi
ta ɔtēplatiua q̄ est circa etna et im
mobilia tō attēdit ⁊ rq̄rit stabilita

tē et quietem ab exterioꝛib3 exerci
tijs. Aug9. Ocium scm̄ querit cari
tas veritatis Ps̄. Vacate et videte
Ber. Absit vt q̄ deo vacat ad tu
mł tuoꝝ aspiret scm̄ officialiū vitā
Mandibula vero inferioꝛ id est ac
tiua vita tam per compassionem
animi q̄ꝫ p actū ministerij necessari
o mouetᷓ. ita vt possit dici de serui
entibus deo in laboꝛibus vite acti
ue illud. Iob. iiij. Ecce q̄ seruiūt ei
non sunt stabiles. Cocodrill9 emm
ɔtra natura oīm aīaliū mādibulā
superoꝛē mouet et inferioꝛē fixam
tenz. Sic dicit Phūs i. iij. de aīali
b3. Et talis ē hō peccōꝛ q̄ tpalib3 coꝛ
de affigitur. circa spūalia vero nul
la stabilitate firmatur. Treno. i.
Peccauit ihrl'z ꝓpterea instabilis
facta ē Scdo mādibule sunt ex du
ris ptibus ɔposite scz ex duris ossi
bus et duris neruis et lacertis. et
hoc fuit necessarium ꝓpter motus
ɔtinuitatē et apꝛtionis et clausiōis
necessitatem vt dicit Constantin9
In osse itaq3 duro et foꝛti intellige
fidem de qua. i. Petri. v. Cui resisti
te foꝛtes in fide. In lacerto vero si
ue musculo in quo est virtus moti
ua. vnde etiam in quolibet mem
bro ē quasi loco coꝛdis. significať
spes scz que mouet ad bene opan
dū. sicut spes pcij ad bene laborā
dum In neruo āt colligāte intelli
ge caritatez. que secūdum Aposto
lum est vinculum perfectionis. Et
hec tria necessaria sunt tam ad cō
tinuandum opera vite actiue q̄ꝫ ɔ
tēplatiue. Tercio qꝛ mādibule sūt
plurib3 munimētis circūdate scz gi
giuis et labijs. Gingiue dicuntur
a dentib9 gignēdis qꝛ in eis dētes
gigūūť nutriūť et stabiliūť Labia
etiā appoīta sūt ad decoꝛē extēioꝛē.
⁊ etiā ad defēsionē tā illaꝝ q̄ꝫ dētiū

ab exterioribꝰ nocumētis · gingiue
ergo referūtur ad humiles · ſ labi
a ad deū laudātes · Nā ſicut in gin
giuis dētes firmātur · ita in humili
tate ſancti roborantur · Vnde tam
actiuis q̄ꝫ ꝯtemplatiuis vtrūqꝫ ne
ceſſarium eſt ſcꝫ vt de ſe humilia ſē
tiant · et vt etiā ea q̄ faciunt in dei
laudē referāt · ſm illud · Ps · Labia
mea laudabūt te ꝛc̄ · ¶ Caplm · iij ·

Amaritudo penitētium aſſi
milatur felli ꝑpt̄ ſeptem ·
Primo qꝛ fel maxime eſt a
maritudinis ꝯtentiuum · et hoc eſt
ꝑpt̄ dominum colere ex nimia intēſio
ne caloris Eſt enī fel mēbrū calidū
et ſiccū epatis gibbo ſuppoſitū ꝑpꝛi
um colē rubee receptaculū · ſic er
go ē maxīa amaritudo fellis · ita e
tiam debet eē maxīa amaritudo pe
nitentis · quia nichil peccato detēri
us ei accidē potuit · Yſa · xxxviij · A
maritudo mea amariſſima · Deut ·
xxxix · Vua eoꝝ vua fellis ⁊ botrꝰ
amariſſima · In cuius ſignū xp̄c p
noſtris peccatis eſt felle potatus ·
Ps · Dederūt in eſcā meā fel ꝛc̄ · Se
cūdo qꝛ fel ē ſui humoris dupliciter
emiſſiuum · Naꝫ ciſtula fellis ē q̄dā
pellicula habens duos folliculos et
per vnū ad iteſtina colera deporta
tur · per alterū vero deportatur ad
ſtomachū Ciſtula ergo fellis ē mēs
amara hoīs penitētis cuius duo fol
liculi ſūt · ꝑmus dolor de peccatis p̄
teritis · et hic vadit ad inteſtīa ad
purgādū feces cibi · i · ad ꝯſcientiaꝫ
ad purgādū feces peccati · Aliꝰ ve
ro ē ꝓpoſitum abſtinendi a futuris
Vn̄ hic vadit ad ſtomachū p quē
cibi ingrediūtur ad ventrem · quia
maxime debꝫ cautela adhiberi cir
ca ſenſum · vn̄ male ſuggeſtiones
ſeu cogitationes ꝑmitus oriuntur
et tranſeunt ad menteꝫ Vn̄ Augꝰ ·

Vbi ſibi aliqs noſtrū viderit aliqd
deeſſe · doleat de preterito · caueat
de futuro · Nā ſicut dicit Greg̃ · in
omel · Penitentiam agere eſt ꝑpe
trata mala plāgere · et plāgenda
non perpetrare · Naꝫ qui ſic alia de
plorat · vt tamē alia ꝯmittat adhuc
penitentiā agere aut ignorat ā diſ
ſimulat Tercio qꝛ fel eſt viſus cla
rificatiuum · et p̄cipue fel accipitꝛs
⁊ aliaꝝ auiū viuentium de preda ·
vt dicit Conſtātinus · Et ideo fel in
collirijs oculoꝝ eſt neceſſarium ·
propterea quia fel ſua ſubtilitate
eſt groſſorum humorum inciſiuum
et ſua ſiccitate ꝯſumptiuum Tho ·
vi · Fel eius valet ad inungēdos o
culos · Sic ex amaritudine peniten
tium fit ſp̄uale collirium quo oculi
anime interiores purgātur et clari
ficātur · Apoc̃ · iij · Collirio ſcꝫ peitē
tie inunge oculos tuos vt videas ·
Quarto qꝛ fel ē decoctionis ciboꝝ
iuuatiuū · Nam colera a ciſta fellis
ad ſtomachuꝫ deportata ſua calidi
tate v̄tutē adiuuat digeſtiuaꝫ · Et
ſic penitentia ſuo feruorē p̄parat ⁊
iuuat mentem ad nutrimentū ſpi
rituale v̄boꝝ dei · l' corporis xp̄i dig
ne recipiendum vt ſic ei applicetur
et ꝓſit ad meritum · Et talis p̄pa
ratio vel diſpoſitio r̄ſpectu cibi ſpi
ritualis eſt quaſi quedam digeſtio
Prouerbiorum · xxvij · Anima eſu
riens amarum pro dulci ſumet · qꝛ
ſcꝫ nō poteſt aīa pcipere dulcedinē
ſp̄ualis cibi et alimoīe niſi p̄cedat
amaritudo p̄nīe · Quīto qꝛ fel ē ad
expellendum ſuꝑflua excitatiuum
Nam colera a ciſta fellis ad inteſti
na deportata eſt ſua ſubtilitate pe
netratiua et ſuo acumine pungiti
ua · et inteſtinorum mordificatiua
Vnde virtus expulſiua conforta
tur et ad expellendas feces ciboruꝫ

excitatur. Sic penitentie dolor itꝰ
ad mentē peccatoris pertranſit. ſu
o acumine ↄſcientiam ↄpūgit. ⁊ cū
eā ↄtinue mordeᷓ non deſinit ad ex
pellendas peccoꝝ feces per viā ↄfeſ
ſionis ↄpellit. ſicut ex dolore ↄpelli
tur pturiēs citiꝰ dimitteᷓ ptū. Pſ.
Ibi dolores vt pturiētis. Sexto qꝛ
fel ē p accidēs dulcedinis cauſatiuū
Nam in animalibus fel habentibꝰ
qꝺ ē ſub felle ē valde dulce. qᷓa dū
amare ptes ad locū aliquē colligū
tur. ptes vicine q̄ remanēt magis
dulces reddūtur. Et ſic ſub amari
tudine penitētie maxia dulcedo ↄ
tinetur. qꝛ q̄ntū peitēs dolet de cul
pe ꝑpetratione. tm̄ gaudet de eius
remiſſione. et adhuc āplius de gra
tie recupatiōe Iudicū. xiiij. De for
ti egreſſa ē dulcedo. qꝛ ſcꝫ de forti
amaritudie penitētie ſequit̃ dulce
do miſeratiois et gr̃ie. Septimo qꝛ
fel ē ſāguīs a colēa ſepatiuū ⁊ mū
dificatiuū Sāguis em̄ ex preſentia
colere incēderet̃ niſi ī cuſtodia fell'
eius ſupefluitas locaret̃. Sic etiaꝫ
peitētia coartat et reſtrīgit ardo
rē ↄcupiſcētie q̄ ē velut vſtio coleᷓ.
tenens ipſam ↄcupiſcētiaꝫ ſb̾ cuſto
dia rationis. Et ita hūor ſāguīs .i.
affectio ſpūalis amoris ī quo vita
anime ↄſeruat̃. ſicut vita aīmalis
ↄſeruatur ī ſanguine. remanet n̄
infecta ſed pura. Et hec ē puritas
ſanguinis. i. ſinceitas ſpūalis amo
ris. de qua dr̄. Geñ. ix. Carnē cuꝫ
ſanguine ne ↄmedetis. i. carnalem
amorē cū ſpūali dilectiōe nō miſce
bitis. Vn̄ dñs voluit bibeᷓ vinū cū
felle mixtū vt patꝫ Mat. o. xxvij
Eſt em̄ vinū amor ſpūalis. ſꝫ tanq̄
fel amaricatiuū ē affectio carnalis
de q̄ dr̄. Prouꝰ. v. Nouiſſima illius
amara q̄ſi abſinthium. Item ama
ritudo peitētie aſſilat̃ur colere ru

bee ꝓpter q̄tuor. Primo ratiōe na
turalis ꝓprietatis qꝛ ē natuālit̃ cali
da et ſicca. Sic peitētie amaritudo
calida eſt feruore bone volūtatis ⁊
ſicca ab humore fluxe cogitatiōis.
Ecclī. xxxi Vigilia et coleā et tortu
ra viro inſtrumento Nā pm̄a debet eē
cauta. et ideo requirit vigiliā idē
mentis attētionē Itē dēt eſſe ferui
da et ideo reqrit colerā. i. ↄtritiōis
ardorē Item dēt eſſe penoſa et ide
o reqrit torturā. i. ſatiſfactionis af
flictionē. Ecclī. xxxiij. Seruo mali
uolo. i. peccatori ſiue carni tortura
et ↄpedes. Scdo ratione effectiue
cauſalitatis. qꝛ per ↄplexionē cole
ricā efficiūtur hoīes iracūdi īgeioſi
leues et acuti. Sic penitentia facit
homines iracūdos ↄtra vitia. igeī
oſos ad deſtruēdum dyaboli machi
namēta. Leues vt audita cito per
cipiant. acutos vt ſubtiliter de re
bus ſentiāc. Sap. viij. Per hāc iu
uenis et acutꝰ inueniat in iudicio
Tercio ratione ſiīitudinarie ↄfor
initatis. qꝛ colera eſt ſiīis igni et
eſtati et calide iuuentuti. Hec em̄
omnia calide et ſicce nature ſūt vt
habeas ex colera rubea amaritudi
neꝫ ↄtra pccm̄. ex iuuētute fortitu
dinē ↄtra dyabolū. ex igne clarita
tē intelligētie ad cognoſcenduꝫ de
um. ex eſtate vero habeas amoreꝫ
dilectionis ad proximū. Et inde ē
q̄ vicinitas eſtatis. i. preſentia fra
terni amoris manifeſtat̃ ex fructu
operis. Luce. xxi. Cū arbores ꝓdu
cūt ex ſe fructū ſcitis qm̄ ꝓpe eſt e
ſtas. Gre. Probatio dilectōis ex
hibitio ē opis Quarto ratiōe pur
gatiue effuſibilitatis qꝛ humor cole
ricꝰ purgat̃ et emittit̃ ſiue effūdit̃
per aures. Dum enim libenter au
dis quid facere debeas per aures
cordis ſuperfluitates colere rubee

purgas·vel per aures purgãis dū
ſacerdos in ↄfeſſione te audit·Vn̄
Jacobus hortatur dicens Confite
mini alterutrū peccã vr̃a Ja·v·Leo
papa in ſermone quodã Nō rema
net in iudicio ↄdēpnãdū qđ fuerit
in ↄfeſſione purgatū

¶ Caplm·iiij·

Amor caritatis aſſimilatur
pedi·Sunt enim vt duo pe
des anime quibus ad deuꝫ
accedit amor dei et proximi·q̃ ita ſi
bi connexi ſūt·vt alter ſine altero
currere non poſſit·Jo·xx·Curre
bant aūt duo ſimul·hec aūt ſimili
tudo pedis ſcꝫ et amoris ex multis
ꝓprietatibus patet·Primo qꝛ pes
eſt vltimū corporis ad itegritatis
eius pertinens perfectionem·Et ſi
milr̄ vltima eius virtus qua aĩa
in hac vita perficitur eſt caritas·
Vn̄ Apoꝰ·pluribus enumeratis v̓
tutibus·Col·iij·ſbdit·Super hec
omnia caritatē habētes vinculum
perfectionis·Vel ſicut pes eſt finis
corpis hūani·ita caĩtas ē finis mã
dati·i·Thi·i·Finis precepti caritas
eſt·Et dicitur caritas finis precepti
quia omnes actus virtutū de qbꝰ
precepta dant̄ ad hūc finē gn̄alr̄
ordinãt̄·vt aĩa vniat̄ deo qđ fit p
caritatē Vn̄ actꝰ aliaꝝ v̓tutū nō ↄ
iūgūt aĩaꝫ deo niſi mediãte caĩtate
Quia vo pes ē extrema ps corpis
podꝰ tociꝰ corpis portat̄ et ſic etĩ
ã de caritate ipſe Apoꝰ·dicit·i·Cor
xiij·qꝙ caritas oĩa ſuffert·Greg̃·
Tm̄ quilibet portat proximū q̃tū
amat·Si enim amas portas·ſed ſi
deſiſti amar̄ deſiſti et tolerare·Se
cūdo qꝛ pes longus ē et planꝰ et cō
cauus ꝓpt̄ fortiorem veſtigij ipreſſi
onē·Sic amor caritatis dʒ eē lon
gus ad perſeuerandūꝫ·Prou·xvij
Omni tempore diligit q̃ amicus ē

Bern̄·v·li·de ↄſideratione·Ama
perſeueranter et longanimit̄ et ha
bes longitudinem·dilata amoreꝫ
tuū vſqꝫ ad īnimicos et latitudinem
tenes Eſto in omni ſollicitudine ti
moratus·ſblime et ꝓfūnduꝫ appre
hendiſti·Item dʒ eſſe planꝰ·i·eq
lis et leuis ad facilius onera portã
dum·i·ꝓximorum defectus·Eph·
iiij·Supportantes inuicem in cari
tate·Item debet eſſe ↄcauus ad ſu
ſcipiendum ſcꝫ per hoſpitalitatem
Apoꝰ·Ro·xv·Suſcipite inuiceꝫ ſi
cut et xp̄c ſuſcepit vos et ex hijs r̄
linquitur fortis ipreſſio veſtigioꝝ
·i·exemplorum·Tercio quia pes ē
digitis diſtinctus ad meliorē īceſſi
onem·Inceſſio enim anime in vi
a dei eſt per mandatorum obſerua
tionem·Ps·Viam mandatorū tu
orum cucurri·Diſtinctio autem di
gitorum eſt diſtinctio mandatoruꝫ
Vnde ſicut ſunt decem digiti pedis
ita ſunt decem precepta decalogi·
Sed ſicut digiti vniunt̄ in pede ita
mandata vniuntur in dilectione·
Vnde·Greg̃·in Omel·dicit·qꝙ p̄
cepta dominica ſūt multa ad vnū
Multa per diuerſitatem operis·v
num in radice ipſius caritatis·
Quarto quia pes eſt nerueus et oſ
ſeus ad maiorem durationem·cari
tatis autem amor ē nerueus ad for
titer colligandum·et eſt oſſeꝰ ad
alia ſupportandum·et ideo fortiſſi
mus ad nūq̃ deficiendum·Apoꝰ·
Cori·xiij·Caritas nūq̃ excidit·Et
nota qꝙ ſecundum Conſtantinum
pes ↄponitur ex oſſibus·xliiij·quo
rum duo ſunt calcaneorū·duo ma
niculatum·x·peduꝫ·et·xxx·digi
torum·In calcaneis itaqꝫ intelligi
mus morientes·quia calcaneus ē
poſterior pars pedis a calcando ſic
dictꝰ·qꝛ eo terre veſtigia iprimunt̄

Vt dicit Pſi· Vnde ſigt morteꝫ· ꝑ
quā homo t̄re īfodit̄ et in terram t̄
digitur Sicut ergo calcaneis neceſ
ſaria ſūt duo oſſa ita morientibꝫ du
o ſacramenta ſine q̄bꝰ male more
rent̄ · Vnū ſcꝫ quo ad puulos ſcꝫ
et baptiſmus · aliud quo ad adul
tos ſcꝫ penitētia· In maiculis vero
accipimus penitētes quorū ē poſteri
oribꝫ oblitis ad anteriora ſe exten
dere· Manicule eīm ſunt anterius
q̄bꝰ neceſſaria ſūt duo oſſa ad ſui
fortificationem ſcꝫ timor offenſe et
ſpes venie· In pedibus vero q̄bus
mouemur accipimꝰ obediētes q̄bꝫ
neceſſaria ē ꝯpago decē oſſiū.i. ob
ſeruatio decē preceptoꝝ· In digi
tis vero intelligimꝰ rectores et do
ctores q̄bꝫ neceſſaria ē ꝯpago ·xxx·
oſſiū.i.maturitas etatis q̄ videt̄ cō
munit̄ ꝯpetē etati ·xxx· annoꝝ· ſi
cut xp̄c quādo ſe ꝓpalauit et docē
poſt baptiſmū cepit erat ·xxx· an
norū· Vnde· Gre· nazāzenus dicit
Obſerua tu q̄ p̄es ꝙ· xxx ·ānoruꝫ
erat iheſus· Forſitā āt et iohānes
aliq̄d plꝰ hēbat etatis· ⁊ tu anteq̄
adoleſcas· āteq̄ genas barbis ve
ſtias vis docere ſenes· ⁊ magiſter
fieri anteq̄ diſcipulꝰ cupis. q̄d cer
te ideo leue et facile putas· q̄ illd
penitus ignoras· Quinto pes ē ne
ceſſarius ꝓpt̄ ambulationē et corpo
ris eleuationē · Nā amor caritatis
mouet et ābulare facit ꝑ opationē
Vnde Apꝰ· ad Eph· v· Ambulate
ī dilectiōe ſcꝫ bene opando Et ele
uat ꝑ ꝯtemplationē et celeſtiuꝫ af
fectionē· ſicut calor ſolis eleuat va
pores· Et nota ſicut dicit Galienꝰ
ꝙ mulier ī vtero habēs iunctis et
ꝯpoītis pedibꝰ ſi ſbito vocata fuerit
ſi maſculū habuerit ·ꝑmo ad venie
dū dexterū pedē mouebit· Si vero
feīaꝫ geſtauerit ꝑmo mouebit ſini
ſtrū· Per maſculū ergo ꝯceptū in
telligit̄ bō diſpoſitio mētis· Per fe
minā vō accipit̄ diſpoſitio mala·
Per pedē āt dexteꝝ amor ſpūaliuꝫ
Per ſiniſtrū vō tp̄aliū amor ſignifi
cat̄ Illa ergo aīa q̄ ꝯcepit maſculū
.i.q̄ ē bn̄ interiꝰ diſpoſita ꝑ bonuꝫ
affectū et ꝓpoſitū p̄mittit pedē dex
terū ſiniſtro .i. p̄poīt amorē ſpūa
lium oībꝫ tp̄alibꝫ· Sꝫ q̄ ꝯcepit ꝓpo
ſitū feminēū.i. vitioſuꝫ p̄mittit pedē
ſiniſtrū.i.p̄poīt affectū tp̄aliū ſpūa
libꝫ· Sexto in mltis aīalibꝫ pes eſt
ad defenſionē Sic pede caritatis per
cutiēda ē frōs vl̄ fraus tēptatoris
Caritas em̄ ē munimē egregium
ꝯtra tēptatiōes · Septimo ī volati
libꝫ ſciſſi pedis ⁊ curui vnguis pes
eſt ad victꝰ acq̄ſitionē ſed in vola
tilibus clauſi pedis ē ad ſui in aq̄s
gubernationē Et hoc ē q̄ caritate
reficimur· et ī aq̄s tribulationum
gubernamur et defēdimur· ne ſcꝫ
ſbmergamur· Pſ· In flumine per
tranſibunt pede · q̄ ſcꝫ inundatio
neꝫ tribulationū ſecure ꝑtrāſit pes
dilectionis· Cāt· viii· Aq̄ mlte nō
poterūt extinguere caritatē · Nā cari
tas ſicut dicit Augꝰ · ī aduſitatibꝫ
tolerat· in ꝓſperitatibꝰ tp̄at· ī du
ris paſſionibus fortis· in bōis operi
bꝫ hilaris· ī tēptatione tutiſſima·
in hoſpitalitatē latiſſima· inter ve
ros frēs letiſſima· inter falſos pru
dētiſſima ¶ Capl̄m· v·

Hmor ſui iordinatus aſſila
tur ydropiſi ꝓpter tria Pri
mo ꝓpt̄ exuberātiam hūo
ris· Eſt enim ydropiſis cauſa exu
berās materia vt Auicē· dicit Sed
tāq̄ exuberantia hūoris in ydropi
ci corpore ē diſtēpātia amoris ꝓpt̄
in peccatoris corde· Ex qua ſequit̄
tumefactio ydropici.i. ſupbia et ꝯ
tēptꝰ dei q̄ ſupbia amor eſt ꝓprie

excellẽtie · vt dicit Aug⁹ · Scd̃o ꝓpt̃
repletionẽ corporis · Nã ſicut dicit
Auicẽ · Talis exuberãs materia in
groſſat et tũefacit mẽbra · replet
enĩ aut mẽbra oĩa maĩfeſte aut lo
ca ptium vacua in q̃bus ꝯtinentur
humores et regimẽ nutrimẽti · Sic
inordĩnatus amor ſui replet õĩa
corporis membra .i. occupat omni
a ipſi⁹ peccõris opa et loca etiã cor
poris vacua .i. ei⁹ deſideria Nã q̃cq̃d
deſiderat vel agit ad ſeip̃z tãtũmõ
hõ peccator reflectit · q̃ꝛ in omnib⁹
ſuis ſtud ijs ſolã ꝓpriã vtilitatez at
tẽdit Apo⁹ · ij · Thi · iij · Erũt hoĩes
ſeipſos amantes ⁊c̃ · Tercio ꝓpt̃ di
ſtinctionẽ languoris · Nã lãguor ſi
ue morbus ydropiſis in tres diſtĩ
guit̃ ptes ac ſpecies · q̃ꝛuz vna vo
cat̃ yposarcha · ſcd̃a alchites · t̃cia
tipaĩtes · Pria ſcꝫ yposarcha ꝓue
nit ex materia fleumatica penetrã
te ĩ mẽbra cũ ſanguine · ex q̃ appa
ret ĩflatio in corpore q̃ſi toto · ſicut
accidit in corpore mortuo · Vñ hec
ydropiſis pĩguedĩnẽ in membra
inducit · ſed inter mẽbra potiſſime
facies ad pĩguedĩnez eſt decliuis ·
cũq3 digitis corp⁹ p̃mitur in õĩ lo
co dep̃mitur; ex quo nõ carnes ſo
lide · ſed fluide et mollis eſſe pĩgue
do illa oñditur · Yposarcha ergo ꝓ
cedẽs ex exuberãti corporis hũorẽ
auaritie vitiũ eſt ꝓueniẽs ex ſui ĩ
ordĩnato amore · q̃ꝛ ex eo ꝙ peccõr
ſe diligit inordĩnate pl⁹ ſecũduz cor
pus q̃ꝫ ſm aĩmã diuitiarũ habũn
dãtiam appetit vt ꝯmodius viuere
poſſit · ex q̃rũ diuitiarũ inordĩnatõ
amore cupidus ⁊ auarus efficitur ·
et tũc eſt yposarcha ꝓueniens ex
materia fleumatica · Nam exuberã
tia materie fleumatice eſt habũdã
tia temporalis ſubſtantie · q̃ꝛ hui⁹
modi materia ſcꝫ fleumatica · ẽ flui
da · eſt frigida · eſt etiam obliuiõis
et pigricie cauſatiua · Nam fleuma
tici ſunt frigidi · ſunt fluidi · ſũt obli
uioſi · ſunt etiam pigri vel tardi q̃
oĩa in peccõribus cauſat habundã
tia tp̃alis Nã ipſa in ſe eſt fluida .i.
labilis et trãſitoria · et neceſſe ẽ vt
q̂ labenti innititur · etiam cuꝫ labẽ
te labatur · Vñ Prouẽ · xi · Qui ꝯfi
dit in diuitijs ſuis corruet · Hec eſt
etiam que facit homines frigidos
ad amanduz ſpiritualiter .i. Jo · ij ·
Si quis diligit mundum non ẽ ca
ritas p̃ris in eo · Jtem facit obliui
oſos ad recognoſcendum benefici
a · Geñ · xl · Succedentibus ꝓſp̃eĩs
oblitus eſt interp̃tis ſui · Sic q̃ pro
ſperatur ĩ diuitijs obliuiſcitur dei
Jtem facit pigros et tardos ad o
perandũ opa meritoria · Vñ fallaci
a diuitiarũ ⁊ ſollicitudo ſeculi ſuffo
cat verbum ne ſcꝫ ope impleatur ·
Tunc ergo exuberat in vẽtre fleu
matice materie humor quãdo cre
ſcit in corde hominis tp̃alis ſubſtã
tie amor · qui tunc cuꝫ ſanguine pe
netrat ad mẽbra · cũ ſub obtẽtu ne
ceſſitatis trahitur ad operũ ſtudia ·
Eſt enim humor ſanguinis q̃ſi nut̃
imentum corporis et neceſſariuz ſu
ſtentamẽtũ nature in tm̃ vt dicat̃
Leui · xvij · ꝙ aĩa .i. vita õĩs car
nis in ſanguine eſt · ergo accipia⁹
per ſanguinẽ appetitũ neceſſitatis ·
in exuberãte ãt fleumate appetituꝫ
cupiditatis · Vñ tũc fleuma cũ ſan
guĩe trãſit · quãdo ſub obtentu ne
ceſſitatis impletur appetitus cupi
ditatis · et tunc penetrat ĩ mẽbra
qñ trãſit ad lucrãdi ſtudia ex q̃b⁹
ſequit̃ ĩpinguatio .i. diuitiarũ reple
tio · ſed ex pinguedĩne tumefactio
ſequitur · q̃ꝛ ex diuitiaꝝ plenitudi
ne ſupbia cauſat̃ · ⁊ ideo Aug⁹ · de
hoc ĩ quodã ſmoẽ ſic dicit · Morb⁹

diuitiarum̄ eſt ſuperbia · Nam̄ grā
dis animus eſt q̄ īter diuitias iſto
morbo non tēptatur · maior anim9
diuitias ſuas vicens ɔtempnēdo ·
magnus eſt diuēs qui non ſe ideo
magnum putat quia diues eſt · q̄
aūt ideo magnū ſe putat q2 diues
eſt ſuperb9 et egenus ē · in carne
crepat · in corde mēdicat · iſlatus ē
non plenus · Eſt etiam p̄cipue ī fa
cie ad pinguedinez et tumorē decli
uis · q2 p̄cipue in exteriori apparen
tia ſuā ſuperbiā et p̄pam oſtēdit ·
ſed q2 plenitudo ei9 non eſt ſolida ·
plenitudo v̄tutis ɔp̄mitur dū tan
gitur digitis · q2 dū tēptationibus
īpetitur cedit · et dū aduerſitatibꝫ
p̄mit̄ deficit Job · iiii · Venit ſup te
plaga et defeciſti · Scda ſpēs ydro
piſis ſcȝ alchites p̄uenit ex materi
a aquoſa effuſa in ſpaciū v̄etris in
ferioris et que ſequūtur ipſū · Vn̄ ē
in alchite ḡuitas ſēſibilis in v̄etre ·
et cū p̄cutitur v̄eter nō eſt ſonit9
ſed quādo ɔmouetur auditur ſoni
tus aq̄ ɔmote · Aſclites ergo p̄ueni
ens ab exuberātia humoris luxuri
am deſignat p̄uenietē ex inordīa
to amore ꝓprie carnis · Vnde naſci
tur ex aq̄o humore .i. ex cānali amo
re et ad iferiora v̄etris diffūditur ·
quia luxuria carnis p inferiora mē
bra expletur · Hec ſenſibilē graui
tatē v̄etri ingerit · q2 ſenſibilē ɔmo
tionis ardorē i ipſo v̄etre diffūdit ·
huiuſmodi aquoſitas ventris cum
p̄citur nō ſentitur · q2 flagellum
ſiue tribulatio carnis motum ɔcu
piſcentie ſedat et reſtringit · ſed tn̄
cum mouetur ſentitur · q2 cū tēpta
tione agitat̄ ꝓtinus excitatur et
deordiatur · Tercia ſpecies ydropi
ſis ſcȝ timpanitis eſt ex materia v̄e
toſa ſperſa in alias p̄tes · et non ē
in timpanitide ḡuitas neqꝫ pingue

do mēbroꝝ · ſed poti9 extenuatio
ipſoꝝ · neqꝫ etiā tumefactio pedū ·
ſ; eſt inflatio v̄etris et tenſio q̄ſi cor
de · et cū pulſatur v̄eter auditur ſo
nitus ventris in quo ē iſlatio vt v
tris pleni aquā · Eſt ergo velut tim
panitis tumor elatioīs · q̄ eſt ex v̄e
toſa materia .i. ex humoris excellē
tia que animum inflat non ſatiat ·
Vnde eius habūdātia timpanitidez
inducit · q2 excellentia honoris ſup
biam et elationem gignit q̄ aīmus
iſlatus extenditur · vt ſi quis eum
iniuria tangat ſtatim per impatiē
tiam reſonat et ad vindictam intē
dit · Pſa · xvi · Venter me9 ad Mo
ab quaſi cythara ſonabit ·

Caplm · vi ·

Angeli licet ſint incorporei
tam̄ in figura humani cor
poris apparere legūtur · et
ſic etiā depinguntur · Vnde et vari
a membra corporis etiam ī diuina
ſcriptura per quandaȝ ſimilitudiēȝ
eis attribuūtur · in quibus varie a
ctiōes eoꝝ inuiſibiles exprimūtur
Depingūtur ſiq̄dem angeli p̄mo cū
longa coma et reflexis capillis · vt
per hec eoꝝ mentales affectiones
et ordinate cogitationes intelligā
tur Nam capilli cogitationes ſigni
ficant et etiam affectiones que na
ſcuntur ex radice mentis Item au
res dicuntur habere quando diui
nam inſpirationeȝ recipiunt · quā
vtiqꝫ iudicant et diſcernunt · Iteȝ
nares eis pictores attribuunt · q̄a
peccata velut fetida fugiunt · et v̄
tutes quaſi quedam odorifera dili
gunt · et inter munda et immūda
fetida et aromatica ſagaciſſime di
iudicant et diſtinguunt · Item ora
linguas et labia habere etiam ſe
pius memorantur · quia diuina ſe
creta quaſi nobis loquendo p̄ferūt ·

et diuinis laudibus quaſi ↄtinue i
tendunt Itē iberbes pinguntur vt
quaſi iuuenes neqȝ viribꝰ neqȝ ſe
nio deficere oſtendātur. Itē dētes
habere dicuntur. qꝛ gratiā quam
a deo accipiunt alijs ↄmunicare .i.
quaſi ↄmolendo didere ↄſueuerūt
Vn̄ in dentibꝫ eoꝝ poteſtas actia
et ↄmunicatiua merito deſignatur
Item brachia et manꝰ habēt quia
v̄tute ſua actiua et permanſiua no
ſtras infirmitates ſuſtinēt et vſqȝ
in finem ab electoꝝ defenſione et
ſupportatione non deſiſtunt. Item
cor et pectus habere finguntur. qui
a cum deiformeȝ habeāt vitā ad ſu
ſceptionem deiformis vite et gr̄i e
nobis manifeſtiſſime coopantur.
Item coſtas et latera hn̄t. qꝛ oīa gr̄
tiarū munera i ſe tuta ↄtinēt. et p
ipoꝝ cuſtodiā in electis hoibꝫ oīa
tuta manēt. Itē lūbos et femora
habere dicunt̄ ſꝫ veſtibꝫ occultata.
qꝛ gratiam et virtutem in ſe hn̄t q̄
hoibus carnalibꝫ ſūt occulta. Iteȝ
habēt pedes ſed naturalit̄ denuda
tos. qꝛ libēos habēt affectionū mo
tus in deuȝ ab oī carnali ↄcupiſcen
tia denudatos. Itē deſcribūtur pē
nati et alati. qꝛ ſūt a cogitatione t̄
rena penitꝰ alieni. ↄtemplationis
raptu ad diuini amoris itima intel
lectu et affectu ſunt peni tus eleua
ti

Caplm̄. vij.

ANime ſcoꝝ virorū ſiles ſūt
puellis. Nam p̄mo puelle
ſꝫm ↄplexionē ſūt calide et
huide. qꝛ ſcȝ aīe ſcē ſunt calide per
dilectionē et huide per deuotioneȝ
Vnde frequētiꝰ ex deuotione lacri
mis habundant. i quas deuotioīs
lacrimas precipue reſoluuntur au
diendo vel legendo ł meditādo v̄
ba diuina. Cāti. v. Anima mea liq̄
facta ē vt dilcūs locutus ē. Naȝ in
liquefactione aīe notatur calor di
lectionis reſoluēs. et humor deuoti
onis decurrēs. Scdo puelle ſecūdū
corpis diſpoſitionē ſūt tenelle gra
ciles flexibiles et pulchre. Sil'r aīe
ſancte ſūt tenelle per beniuolenti
am. flexibiles per obedientiā. gra
ciles per abſtinentiam. pulchre per
munditiam. ſicut erat pulchra cui
dicitur. Cāticoꝝ. iiij. Pulchra es a
mica mea et macula non eſt in te.
Heſter. ij. Querātur regi puelle v̄
gines atqȝ ſpecioſe. v̄gines ſcȝ per
ↄtinentiaȝ carnis. ſpecioſe per mū
diciam mentis Tercio qꝛ puelle ſe
cūdum mētis affectionē ſunt vere
cunde. timide et iocūde. Sic ſan
cti ſūt verecūdi de delictis. timidi de
ſupplicijs. iocūdi in obſequijs. letā
tur enim et iocūde ſe offerūt ad dei
ſeruitia. Ps. Adducentur regi vir
gines poſt eā p̄xime eiꝰ offerent̄ i
leticia et exultatiōe ac̄. Quarto pu
elle ſꝫm exteriorē ↄpoſitionē ſunt di
ſcipliate i ſermonibꝫ. in veſtibꝰ de
licate. Nam vt. Sene. dicit Veſtis
decentia pudicas decet. Sic ſancte
perſone ſūt diſciplinate in moribꝰ
tacite a noxijs locutioibus. et deli
cate in virtutū veſtibus. Prouē.
xxxi. Fortitudo et decor indumen
tum eius. et ridebit in die nouiſſio
Et in eodē. Stragulatā veſtem fē
cit ſibi. biſſus et purpura indumē
tum eius. Quinto quia ſecundum
nominis ſignificationem ſūt pue
integre. honeſte. et pure. Nam ſi
cut dicit Yſidorus. Puella eſt no
men etatis. nomen integritatis. a
nomen honeſtatis. Dicitur eniȝ pu
ella quaſi pu͛a ſicut pupilla. Sic a
nime ſiue perſone ſancte ſunt pu͛
ue per humilitatem. integre per v̄
ginitateȝ. honeſte p caſtitatē. pue

per ſinceritatē̄ vel pue in ſui exti
matiōe · integre ſine carnis corrup
tione · honeſte in moribus · pure in
operibus Item aīa ſancta debꝫ aſſi
milari mulieri · Primo quidem qa
mulier eſt naturalr̄ pia · Nam mu
lier maioris pietatis ē q̄ꝫ vir · vn̄ ci
to lacrimas fudit · Et ſic aīa ſcā
debet eſſe pia et ad lacrimas ꝯpun
ctionis ꝓna · Tal' fuit anima Iob
qui dicebat · Flebam quondam ſu
per eum qui afflictus erat et ꝯpati
ebatur anima mea pauperi · Scđo
quia mulier eſt vehementer amati
ua · magis enim diligit q̄ꝫ vir · ꝛ ſic
anima debet feruenter amare deū
ſm illud · Cā · v · Si inueneritis di
lectum meum annuncietis ei quia
amore langueo · Tercio quia muli
er eſt circa fetum ſollicita · Et ſic a
nima ſancta debet eſſe ſollicita cir
ca bona opera que ſunt quaſi fet⁹
quos deo parit · talis erat Martha
cui dn̄s dixit · Lu · x · Martha mar
tha ſollicita es · Item anima pecca
trix aſſimilatur mulieri · primo q̄a
mulier habet mentis inconſtantiā
et mobilitatem · et ſilr̄ anima pec
catrix ē inoſtans in bono et inobil'
et labilis ad malū · Adeo enim mu
lier eſt volubilis ꝙ poſtq̄ꝫ ſepe a vi
ro decepta fuerit adhuc tamen ei
credit · et ſe ei ſubmittit · Sic aīma
peccatrix inconſtans in bono etiā
poſtq̄ꝫ ſepe a dyabolo ſe deluſam et
ꝯfuſam ſentit adhuc tam̄ ei credit ·
et eius tēptationi conſentit Vnde
in hoc aſſilatur ſāpſoni quē dalida
totiēs decepit · ꝙ in man⁹ philiſtio
ruꝫ tradidit · Iudic̄ · xvi · Et ſic pec
cator totiēs decipitur ꝙ ad man⁹
tortorū infernaliū deducitur · Scđo
ꝙ mulier hēt mtis et corpis fragi
litatē · Nā ſm Phm̄ i · vij · li · de · aīa
libꝫ · In oībꝫ generibꝫ aliū feīe ſūt
debiliores maribꝫ p̄t vrſaꝫ et leop
dā q̄ ſunt fortiores et audacioēs q̄ꝫ
ſūt mares : Vn̄ mulier q̄ſi mollis a
er dr̄ · Sic aīa peccatrix mollis ē et
fragil' ad cedēdum tēptationib⁹ ſi
ue carnalib⁹ ſiue ſpūalib⁹ Vn̄ ſicut
mulier fornicaria recipit ōnes ma
ſculos · ita aīa peccatrix oīs tēptati
oīs motū · Eccī · xxxvi · Oēꝫ maſcu
lū excipiet mulier · Tercio ꝙ muli
er appetit habē corporis venuſtatē
Nā ſm Ariſt · Oīs feīa hēt gn̄aliter
flexibiliorē capillū et molliorem q̄ꝫ
vir · et ceruicē hēt longiorē coloreꝫ
albiorē · faciē letiorē et carnē molli
orē · Vn̄ maxie in hijs ptib⁹ mulie
res oñdūt laſciuiā ſcꝫ ī capillis · in
ceruice · ī facie · in colore · et ī reliq
carne · In q̄bus ōmibus coīter plu
rimi peccatores offēdūt · ꝙ animuꝫ
habentes effeminatū ad p̄dictoruꝫ
ornamētū intēdūt · Vn̄ nota ꝙ pec
catores hn̄t capillos capitis .i. cogi
tationes vel affectiones mētis flex
ibiles ad malitiam · et ſūt ceruico
ſi per ſuperbiā · ꝛ colorati vl' dealba
ti per ypocriſim et exteriorē apparē
tiā · et etiā carne molles p gulā et
luxuriā · Ie · xxxi · Mulier circūda
bit virū .i. malitiā feīneā aim⁹ īdu
et maſculinus · Quarto ꝙ mulier
habet vocis tenuitatem · ꝙ ſcꝫ pec
catores tenuē et modicā voceꝫ ad
deū habēt laudādū vel pccā ſua cō
fitendū · Vn̄ p̄t dici de tali peccato
re · illud · iiij · Re · iiij · Nō erat vox
neqꝫ ſēſus Quīto ꝙ mulier hēt lin
gue volubilitatē et ſermois facili
tatē Sic pccōres ſūt faciles ad ma
le loquendūꝫ et mētiendū et detra
hendum et ſilia · Ps · Linguis ſuis
doloſe agebāt ac̄ · Sexto quia mu
lier hēt motus tarditatē et inceſſ⁹
breuitatem · quia ſcꝫ peccator tar
de mouet ad penitētiā · ꝛ paꝝ ꝓficit

in viā· Sap̄·vi· Pedes eorū pigri
ad ambulandum Septimo qꝛ habꝫ
ad iram ꝓmtatem·ſic peccatoꝛ fa
ciliter turbatur· Ps̄· Peccatoꝛ vi
debit et iraſcetur ac̄· Octauo quia
mulier hēt odij tenacitatē·Sic pec
catores nimis portāt odium ī coꝛ
de Et hinc ē qđ a deo non inueniūt
miſericordiā·aut peccoꝝ medicinā
Eccī·xviij·Homo hoī ſeruat iram
et a deo querit medelam· Nono qꝛ
mulier habet inuidie liuiditatē·ꝛ
ſic peccatores inuicem ſibi inuidēt
Apoꝰ·gal·v· Inuicē ꝓuocantes ī
uicem inuidētes ac̄· Decimo qꝛ mu
lier habet laboris īpaſſibilitatem·
eſt em̄ īpatiēs laboris Sic peccōꝛ de
lictioſus refugit laborē penitentie·
Ps̄· In labore hoīm non ſunt ac̄·
Vndecīo qꝛ habꝫ libidinis ꝯcupiſci
bilitatem·hoc etiā ptinet ad quoſ
libet peccōres luxurioſos qbꝫ dicit̄
Jac·iiij·Cōcupiſcitis et n̄ habetis
ac̄·Duodecimo quia mulier habet
malitie īmenſitatē· Nā malitia mu
lieris maioꝛ ē q̄ꝫ viri· et p peccatū
hō efficit̄ non ſapiēs ſ; malitioſus ꝛ
ſbdolus · Ps̄· Os tuum habun
dauit malitia et lingua tua ꝯcinna
bat dolos. Decimo tercio qꝛ muli
er habet ſpei modicitatēꝫ·Sic pec
catoꝛ parū ꝯfidit in deo ſed magis
ponit ſpeꝫ ſuā in fallaci mūdo· Vn̄
finaliter cogent̄ dicē.i. Yſa·xxviij
Poſuimꝰ mendaciū ſpē nrām· De
cimo quarto mulier habꝫ mēdacij
loquacitatē·frequent̄ em̄ menda
cia loquit̄ Et ſic peccōres ſūt ꝓni ad
mentiēdū· Ps̄· Filij alieni mentiti
ſunt· Decīo quīto qꝛ mulier habet
inuerecūdie īfirmitatē· Nā mulier
poſtq̄ꝫ verecūdiā deponit ſine vere
cundia exiſtit·ꝛ ſic q̄ peccato aſſue
ſcit efficitur inſruitꝰ Jē·iij· Frons
mulieris meretricis facta eſt tibi
noluiſti erubeſcere· Item anima
opantis malū aſſilatur mulieri p̄g
nanti· Primo ratione ꝯceptionis·
qꝛ ſicut dicit Ariſto· Femina q̄ ma
ſculū ꝯcipit minꝰ g̃uat̄ et pulchrio
ris ē coloris et mūdioris et motꝰ le
uioris q̄ꝫ ſi feminam portatet Per
maſculum ergo ītelligit̄ opꝰ bonū
Per feminam vero opꝰ malū. Nā
opꝰ bonū ē pulchriꝰ ad intuēduꝫ·
mūdiꝰ ad cogitādū. leuiꝰ ad faciē
dū·maxīe exiſtēti ī caritate q̄ ōnia
facit facilia et leuia· Cōtra aut fēi
na.i.opꝰ malū ē īmūdū fetidū et o
neroſū· Vn̄ aīa operātis malū ē ſi
milis mulieri gignēti filiā feminaꝫ
Jac.i. Cōcupiſcētia cum pepit parit
peccm̄· Scđo ratione īpregnatiōis
Nā ſcđm Ariſto· ſig̃ impregnationis
ſunt q̄a mulieres pregnantes res
diuerſas deſiderāt· colores mutāt
ſb oculis liueſcūt· Vberā turgeſcūt
et vētres ītumeſcūt·nauſeā et vo
mitū patiūtur·g̃uedīe premūtur·
in laboribꝫ affligūtur In partu cla
mare ꝯpellunt̄·et ſepe periclitant̄
Sic anima peccatrix et male diſpo
ſita diuerſa appetit per auaritiam·
colorē mutat.i.apparēteꝫ oculis ex
terius nouitatem aſſumit p luxu
riam.ſb oculis liueſcit per īuidiā·
turgeſcit et ītumeſcit p ſuperbiā·
nauſeam et vomitum patitur ꝓpt̄
gulam et crapulam· grauedine p̄
mitur et ī labore affligit̄ p accidiā·
clamat et interdum periclitatur p̄
iram· Tercio ratione parturitiōis
quia licet mulier cum voluptate ꝯ
cipiat tamen cum dolore pturit·
Peccatum enim ꝯcipitur duꝫ actu
ꝯmittitur et tunc habet delectatio
nem· ſed pturit dum punitur· et
tunc habet dolorem· Jo·xvi· Mu
lier cū parit triſticiā hēt· Ps̄· Dolo
res vt pturientis ¶ Capitulū·viij

APpetitus ſpūalis nutrimē
ti.i. eoꝝ que nutriūt ſpiri
tuz deſtruitur ex multis.
Sicut etiam ex multis cauſis deſtru
itur appetitus corporalis. Nā appe
titus ſpūalis perditur quādoq; ex
carnali affectione. ſicut appetitus ci
bi quādoq; perditur ex viſcoſo fle
gmate. vt dicit Auicē Eſt em̄ qñq;
multū flegma viſcoſū ↄprehēſū in
ore ſtomachi. qd nō refugit a cibō
n̄ in quo ſūt caliditas et acuitas.
ſed poſtea ex acceptiōe illi9 acuit.
et fit īflāmatio et extēſio et nauſea
et n̄ q̄ſcit niſi cū euacuatione Eſt
autē velut humor fleumatis affcūs
ſiue amor carnalis q̄ ſtomacho.i. a
nimo velut viſcus inſepabilis hēt
Vn̄ Apo9 dicit. Eph. v. Nō nemo
carnē ſuam vnq̄ odio habuit ac̄.
Hic ergo dū orificiū ſtomachi.i.gu
ſtū animi imbuit nauſeā inducit.
Vn̄ carnali amore plenus ſpūalia
faſtidit. Prouē. xxvij. Anima ſatu
rata calcabit fauū. et talis nauſe
a ſiue faſtidiū piculoſuz eſt anime
et fere mortiferꝝ Ps. Omnē eſcam
abhominata eſt aīa eoꝝ ⁊ appropi
quauerit vſq; ad portas mortis.
Aug9. Sicut periculoſū eſt corpori
corporeas eſcas nō poſſe pcipe. ita
piculoſuz ē anime ſpūales delitias
faſtidire Scdō deſtruitur appetit9
ſpūalium ex honoris ambitione. ſi
cut ſm Auicen. pditur appetitus ci
bi ex catarro deſcēdente a capite.
Nam ex aſſiduitate catarri a capi
te defluētis.i.ad ſtomachū veniētis
fit interduz appetitus deſtructio. ſ
velut catarr9 capitis eſt elatio et
ſuperbia mentis que tūc ad ſtoma
chū vadit cū appetitū honoris ⁊ am
bitionē dignitatis inducit. Tunc
enim ſpiritualium appetitum quē
inducit humilitas ſuperbie vacui

tas penitus excludit. Et nota q̄ ſcd̄
cundum Auicennā ex tali catarro
a capite defluente plura nocumen
ta in membris ad que deſcendit a
liquando generantur Nam aliquā
do vt dicit deſcendit ad guttur. ⁊
ſpergitur ad palatuz et ad pulmo
nem. et ad meri. et ad ſtomachū
et qñq; vulnerat ea. et quandoq;
deſcendit ad neruos vſq; ad longi
quiora membra. et generatur ex
eo aliquado ſames et pleureſis et
extenuatio. ⁊ p̄cipue cum catarr9
ē acutus et calidus. et dolores ſto
machi et flux9 vētris et raſura inte
ſtinoꝝ cum eſt ſalſus et acetoſus.
Sicut ergo ex catarro capitis ge
nerantur vt dictum eſt multa no
cumenta in corpore. ſic etiam ex ā
bitione cordis et appetitu honoris
cauſantur plurima vitia ī homīe.
de quibus btūs Bernardus ī quo
dam ſermone ſic dicit. Ambitio ſb̄
tile malum. ſecretū virus. peſtis oc
culta. doli artifex. liuoris parens.
vitiorum origo. tinea ſanctitatis.
excecatrix cordium. ex remedijs
morbos cauſans. ex medicina lan
guorem generans. Item Innocē
tius de vilitate humane conditio
nis hoc idem oſtendit dicens. Am
bitioſus ſtatim vt eſt ad honorem
promotus in ſuperbiaz extollitur.
in iactantiaz effrenatur. non curāt
prodeſſe. ſed gloriatur preeſſe. pre
ſumit ſe melioreꝫ. quia cernit ſe ſu
periorem. priores dedignatur ami
cos et notos. non curāt extrāneos.
comites contempnit antiquos.
vultum auertit. ceruicem erigit.
Faſtum oſtendit. grandia loquit.
ſublimia meditatur. ſubeſſe nō pa
titur. p̄eſſe molitur. ſubditis oneo
ſus. omnibus infeſtus. preceps.
moleſtus. arrogans. grauis. et

importunus· Tercio q̄ destruit ap
petitus ſpūalis ex auaritie retenti
one· ſicut deſtruitur appetitus cibi
ex nulla vel ex pauca corporis reſo
lutione· Nā hoc accidit qn̄ nō fit re
ſolutio i corpore· vl' qn̄ fit pauca·
ſicut fit in febribus i q̄b9 tm̄ natu
ra laborat ad expellēdum morbum
q̄ refugit ab attractiōe· Vnde nō
fugit huiditatē cibalē ex venis· nec
vene ex ſtomacho· et ideo tolerat
dimiſſio cibi tēpo ē extēſo· Propt
iſtā etiā cauſā vrſus ericij et pluā
aīalia in hyeme abſtinēt a cibo et n̄
omedūt tēpoē extēſo· q̄ tūc natu
ra occupatur i rectificādo illud qd
ē i corporib9 eorū ex hūorib9 crudis
et adminiſtrādo ipm loco ei9 qd r
ſoluit· Sed ad vltimū neceſſitas ci
bi inducitur vt ſuppleat locū eius
qd reſoluitur· Cū āt nō ē reſolutō
aut reſolutio parua nō ē neceſſari
us cibus exterior· Eſt ergo auariti
a velut q̄dā febris ardentiſſima q̄
ita animam occupat vt nulla rſo
lutio fiat· Nō em̄ aīa auari patitur
niſi per elemoſinarū largitionē vel
liberalitatis dationē ſua pecunia l'
tēporal' ſbſtātia reſoluatur. i. expē
dendo vl' ɔſumēdo minuatur· Eſt
em̄ in corde auari morb9 cupidita
tis circa cuius ipletionē tm̄ laboāt
auar9 ɔgregādo q̄ oīno refugit
diſtractionē in dādo Vn̄ q̄ aīa ei9
ē ſic occupata tēporaliū affectioni
bus deſtruitur i ipſa ſpūaliū appe
titus· Sūt etiā in auaris crudi hu
mores. i. crudeles et ipie ɔceptiōēs
q̄ ita replēt et occupāt aīam vt
ōnem ab eis excludāt pietatis et
caritatis affectū· Prou· xij· Viſce
ra impiorū crudelia· Quarto pue
nit deſtructio appetitus ſpūalis ex
amoris remiſſiōe· ſic ex debilitate
epatis debilitatur v̄tus appetitiua

vt· Auicē· dicit Nā velut debilitas
epatis tepiditas eſt amoris· q̄ appe
titum minuit· q̄ quāto q̄s deū te
pidi9 diligit: tāto min9 ſpūalia at
tingit ac appetit Et tāto magis af
ficitur anima ſpūalium ſapore· qn̄
to magis icaleſcit diuina dilectiōe
Nam et aqua tepida inducit abho
minationem et vomitum ciborum
Apocal' iij· Quia tepidus es inci
piam te euomere ꝛc̄ Vnde ſicut te
piditas aque ita et tepiditas ani
me nauſeā et abhoīationē iducit
ciborum ſpiritualium· Quinto q̄
deſtruitur ex ſollicitudinum multi
plicatiōe· q̄ ſic perditur appetitus
corporalis ꝓpt' vmes exiſtētes i ve
tre· ita perditur appetitus ſpūalis
ꝓpt' ſollicitudīes tēporaliū exiſten
tes i mēte· Nā vmes hui9moi vt
dicit· Aui· nocent inteſtinis q̄bus
ɔmunicat ſtomachus· et ideo mo
uent ſtomachum ad vomēdū· nō
ad ɔmedendum et attrahendū Sic
tēporales ſollicitudines in corde ex
iſtentes potius mouent ad expellē
dum affectum ſpiritualium q̄ ad ap
petendum ea· Grego· Quāto acri
ori cura anima inādeſcit ad infima
tanto tempore dampnabili rfrige
ſcit a ſummis· Sexto deſtruitur e
tiam appetitus ſpiritualis ex rāco
ris conceptione ſicut deſtruit appe
titus corpoālis propter impregna
tionem et retētionem menſtruorū
Nā quaſi mulier pregnans et por
tans cōceptum in ventre eſt homo
tumidus et indignanter portans
rancorem in corde Et quaſi ſangui
nem retinet menſtruum qui effun
dendi ſanguinem alterius appeti
tum vel ſtudium habet Vel refert
impregnatio ad luxuriā et corrup
tionem carnis· et precipue tollit
ſpiritualium delectationū appetitū

Aplus. ij. Corin. ij. Aialis. i. carnalis homo nō ꝑcipit ea que sunt spiritus dei. Septimo destruitur appetitus spūalium delectationū ex indiscretiōe pñe. sicut ꝑpt̄ nimiū exercitiū et laborē inordinatū. ſm Auicē. destruit̄ appetitus corporalis cibi. Siſr ex inordinato labore penitentie vel abstinentie. vel exercitij spūalis. pleruq̄ȝ incurritur graue do et lassitudo accidie. que sic aie appetitū deuastat. vt nil amplius bonum ei agere libeat. Vñ sicut Tulius in. li. de Offi. dicit In omnibus negotijs ꝓusq̄ȝ aggrediaris adhibenda ē discretio. Cōsidera ergo ne nimis capias. Nā in Prouēbijs dicit̄ Qui nimis capit parū stringit. et ꝓcidēdū est onus ſb quo in via deficias. Juxta illud. Qui plus posse putat sua q̄ȝ natura ministrat. posse suum superans se minus esse potest Itē appetitus mundane felicitatis assimilatur dolori capitis. Primo ratione pene Nā sicut dolor capitis sic et felicitas ꝓsperitatis non ē sine pena. ex eo q̄ȝ querit̄ cū laborē. possidetur cū timore. amittitur cuȝ merore. Et sicut Aug. in quadam Epl'a dicit. Prospera huius mūdi asperitatē hñt. iocūditatē falsaȝ. certū dolorē. incertā voluptateȝ. durum laborem. timidā quietem. rem plenā miseria. spē beatitudīs inanem. Scdo ratiōe cause. Quia hic dolor aliqñ nascitur ex calore. aliqñ ex tumore Calor est nimie cupiditatis ardor vl' mali desiderij feruor. Vñ dolor capitis ex calore nascitur. qñ mēs desiderio rerū tpalium anxie cruciatur. et talis homo clamare potest. illud. iiij. Re. iiij. Caput meū doleo caput meuȝ doleo. Torquetur em̄ mēs cupidi vel si asseq̄ non possit qd appetit. vel si aliqñ amittit qd diligit. Tumor aūt capitis ē elatio mētis. Vñ dolor capitis ex tumore nascit̄ quotiēs ex habūdātia toi opis aīmus gloriat̄. Ps. Couertet̄ dolor eius i caput eius. Tercio ratione cure. Nam vt iste dolor capitis curet̄. oportet ꝑmo q̄ȝ morbi materia ſbtrahatur Materia nāq̄ȝ mūdane felicitatis q̄ appetitū deordiat tpalia sūt q̄ dupliciter ſbtrahūt. Vno mō actu scȝ duȝ pauperibȝ erogāt̄. Alio mō ab aīo dū de eis ñ sollicitat̄. et vtroq̄ȝ mō inordīato appetitui resistit̄. ſ ſi dolor ꝓueit ex caloē adhuc oportȝ q̄ȝ caput oleo rosaceo inūgat̄. q̄ȝ huiusmoi oleū ē frigidū. a figt cruorē martirū. Et ideo dū passiōes scōrū martirū legis i qbus maxie ɔtēptus mundi viguit q̄ſi oleo rosaceo caput vngis. ſ anq̄ȝ oleū īfūdas oportet vt caput radas. sup̄flua resecādo. et sic materiā morbi destruis. et fomēto frigidi olei feruorē caloris reprimis. Debes etiā estū fugere a vmbrā q̄rē diñe ꝓtectiōis. vt dicas cū Ps. Dñe deus salutis mee obūbrasti sup caput meū i die belli. Sed si sit dolor ꝓueniēs ex tūore. tūc oportȝ oleo violaceo caput vngere vt possis doloreȝ mitigare tūoris. Viola ē humil' herba que dum de t̄ra nascitur nō ꝓcul a terra pro ꝓꝑietate sepatur. Oleum ergo huilitatis placat superbiā mentis. ſ caue ne oleū pccōris ipiguet caput tuum Oleum peccatoris est blandimentum adulationis. hoc autem oleum tumorem capitis non destruit sed nutrit. Vnde vtendū est oleo Salomonis dicentis. Oleuȝ de capite tuo ne deficiat. Greg. Oleum de capite. i. caritas de mēte.

Capl'm. ix.

APoſtolorū perfectio et alio
rū q̄ ſecuti ſūt eos aſſiſtant
lateri. Eis enī ꝓmiſit xp̄c
ꝙ erunt aſſeſſores et collaterales
ſui in iudicio. vt dicit gloſa ſuper
illd Pſalmiſte. Cadēt a latere tuo
milia ꝛc̄. Et hec ſil'itudo apparet ꝯ
grua triplici ratione. Primo ratio
ne diſcretionis. diſtinguitur enim
ī corpore duplex latus. ſcʒ ſiniſtꝝ
et dextrū. Ex qua diſtinctōe intelli
git̄ duplex pfectio eorū. Vna q̄tū
ad vitam preſētē et hoc ptinet ad
latus ſiniſtrū. Siniſtrū enim latus
ē qd clipeo munitur qd gladio vel
enſe accingitur. qd ponderibus por
tandis ſubicitur. Vn̄ et leua vocat̄
a leuando eo ꝙ ſit aptius ad leuā
dū aliquid et portādū. Et hec oīa
bene ꝯpetūt Apl'is et eorū ſequaci
bus. q̄ ipi ſcutū fidei fortit̄ tenue
runt. Enſe vl' gladio verbi dei for
titer pugnauerūt. et tribulationū
et laborꝝ et perſecutionū onera lō
ganimiter portauerūt. Eſt alia per
fectio eorꝝ q̄ntū ad ſtatū glorie et
iſta ſignificatur p latus dextrū qd
ē potius ſiniſtro. Vnde dextera dei
vocatur vbi ſūt potiora bona ſcʒ glo
rie. et ideo xp̄c ibi dicit̄ ſedē. Hāc
duplicē perfectionem petiuit pro fi
lijs mater filiorꝝ zebedei cū dixit.
Dic vt ſedeāt hij duo filij mei vnꝰ
ad dexterā tuā et aliꝰ ad ſiniſtrā.
de q̄ tamē q̄ nō rectū intellectū ha
bebāt dixit xp̄c. Neſcitis q̄d peta
tis. et poſtea ſbdit. Sedē āt ad dex
trā vl' ad ſiniſtrā nō ē meū dare
vob. ſ qbꝫ patū ē a patre meo. Se
cūdo ratiōe ꝯpoſitionis. Nā ptes la
terū q̄ dicūtur coſte q̄ interiora cu
ſtodiūt ꝯponūtur ex oſſibꝫ. Sunt
enī ī coſtis vt dicit Cōſtātī. xiiij.
oſſa. ſeptena et ſeptena ex vtroqꝫ
latē collocata. Septē oſſa q̄ ſūt in

latere ſiniſtro ſiue coſte ſūt ſeptē
virtutes. ſcʒ tres theologice et q̄
tuor cardinales quibus in preſenti
vita Apoſtoli et eorum ſequaces i
ſtituti et muniti fuerunt. Vel forte
repreſentant perfectionem ſeptē
donorꝝ ſpūs ſancti. Sed ſeptē co
ſte in latere dextro ſignāt ſeptē do
tes ſcʒ tres aīe que ſūt viſio q̄ ſuc
cedit fidei. inheſio q̄ ſuccedit ſpei. ꝛ
fruitio que ſuccedit caritati. Et q̄
tuor erunt corporis glorificati. ſcili
cet claritas q̄ reſpōdꝫ prudētie. ſb
tilitas id ē ſpiritualitas que reſpō
det iuſticie. Erit enim corpus ſpiri
tuale totaliter ſubiectum ſpiritui.
agilitas que reſpondet temperanti
e. īpaſſibilitas que reſpondet forti
tudini. Tercio ratione paſſionis. q̄
licet latus multipliciter paciatur.
ex ventoſitate tamen ex ciborum
multitudine generata miro modo
cōprimitur ita vt ſepe homo mori
atur. Sic q̄uis ſancti multa patiā
tur aduerſa. tamen eis ventus ſu
perbie vel vane glorie maxime eſt
timendus. quia maxime ſpiritua
les viros infeſtat. Et dicit Ypocras
in pronoſticis. ꝙ in acutis egrum
iacere ī latere et precipue dextro
bonum ſignum eſt. quia ſignifica
tur ꝙ loca vicina cordi non ſunt o
pilata. neqꝫ malo modo oppreſſa
ſed ad ſe dilatata. Sic bonum eſt
ſignum iacere in latere ſiniſtro in
ſiſtendo vite actiue. ſed melius in
dextro inſiſtendo contemplatiue.
Gregorius. Magne ſunt vite acti
ue merita ſed ꝯtēplationis potiora
Vnde neqꝫ auferri vnq̄ marie ps
dicit̄ q̄ actiue vite opera cū corpo
re tranſeunt. contemplatiue vo
gaudia melius ex fine ꝯualeſcunt
Et ſimiliter beatus Bernardꝰ hoc
idem opinans dicit. Bonū acq̄rit

gradū q̄ bene ministrauerit Prio
forte meliorē q̄ bn̄ vacauerit deo ·
optimum aūt qui perfectus eſt in
vtroq̄

¶ Capłm · x ·

Auaritia aſſilat̄ lepre · Pri
mo ratione corruptionis ·
q̄r ſcȝ ī lepra eſt vniuerſa
lis humoꝝ corruptio et īfectio mē
broꝝ · ꝛ ſilr̄ ex auaritia et cupidita
te oēs hūores .i. affectiones anime
corrūpūt̄ · Leo papa in quodā ſer
mone amore pecunie vilis eſt ōnis
affectio · et aīa lucri cupida etiaȝ ꝑ
exiguo pcio n̄ metuit · nulluq̄ȝ ē iu
ſticie ī illo corde veſtigiū ī q̄ ſibi a
uaritia fecit hītaculū · ꝛ hac oīa ec
cleſie mēbra īficiunt̄ · ſcȝ layci cleri
ci plati et ſbditi · Iē · vi · A minore
vſq̄ ad maiorē · a ꝓpheta vſq̄ ad ſa
cerdotē omnes auaritie ſtudēt Vn̄
Raban⁹ ſup Mat̄ · O peſtis malig
na auārītia ſemp bōīs animis detec
tāda · quē illeſū · queȝ incuſſum di
mittis? genus humanū ꝯfudiſti · tu
diſcipulū comitē xp̄i ab apoſtolatu
p̄cipitaſti · Tu milites cuſtodiētes
ſepulchrū captiuaſti · Nūq̄d n̄ bene
dictū ē pecunie obediūt oīa? Ecci ·
x · Scd̄o ratione diſtīctionis · Diſti
guitur em̄ a medicis q̄druplex coī
ter lepra · Eſt em̄ quedā lepra que
dicitur elephantia que fit de melā
colia inficiēte ſanguinē · Et dr̄ ele
phātia q̄r ſicut elephas diuerſis di
ſtinct⁹ eſt maculis · Sic et patiens
hāc ſpeciē lepre diuerſis maculis ꝯ
ſpergit̄ ī cute ſiue ī pelle · Ita etiaȝ
homo auar⁹ repletur diuerſis ma
culis .i. diuerſis vitiis · q̄r vt dicitur
.i. Thi · vi · Radix omnium maloꝝ
cupiditas Petrus Rauēnas ī quo
dā ſermone · Maloꝝ radix cupidi
ditas · trāſgreſſiōis eſt mater · ma
giſtra nocendi · ꝓmipilaria ī̄ quita
tis · auriga malicie · ſicaria ꝟtutiꝫ ·
ſeditionis origo · fouea ſcādaloꝝ ·
Et ideo etiā Greg̃ · dicit in · xx · li ·
Moral̄ · Nō auaritia latent̄ oritur
in mente · ſ͡ punctiōnes peccatoꝝ
oīm patent̄ ꝓducit in opatione ·
Scd̄a ſpēs lepre dicitur leonina q̄
fit de colera inficiēte ſanguinem ·
hec multū inficit oculos · Vn̄ p̄cipu
e cognoſcit̄ per depilationē ſuperci
lioꝝ Ita auaritia oculos inficit dū
ea q̄ videt auarus male ꝯcupiſcit ·
Vn̄ btūs Iohānes auaritie cupidi
tatē ꝯcupiſcētiā oculoꝝ vocat · q̄a
auarus inuiſibilib⁹ ſpretis ſola vi
ſibilia querit · Pſ · Oculos ſuos ſta
tuerūt declinare in terrā · q̄r ſcȝ nō
intendūt auari niſi ad t̄rena ꝯq̄ren
da Tercia ſpecies lepre dr̄ tyria ſi
ue ſerpentina a tyro ſerpente · q̄r ſi
cut ſerpens ille facile depoīt coriū ·
ita q̄ laborat hac lepra deponit cu
tem et cito putreſcit cutis et caro
ꝓpter corruptionē fleumatis · hui⁹
etiā quedā ſigna ſunt putrefactio
gingiuaꝝ et labioꝝ et raucedo vo
cis et ingroſſatio extremitatū digi
toꝝ manuū et pedū et vnguiuȝ ca
ſus · Similiter auaritia homines ex
poliat per rapīas · carnes putrefa
cit per delitias · q̄r mlt̄i auari poſtq̄
ditati ſūt delitiis affluūt et volup
tatibus putreſcūt · Iohel .i. Cōpu
truerūt iumēta .i. peccatores ratiōe
nō vtētes · in ſtercore ſuo .i. ī tpali
lucro · de quo Apl̄s · Omnia arbi
tror vt ſtercora vt xp̄m lucrifaciā
Nā poſt lucrū tpaliū putreſcūt tur
pitudīe voluptatū · ergo putreſcit
ī eis caro p vitiū luxurie et gignie
p vitiū gule · ſicut patȝ in auaro il
lo diuite qui epulabat̄ cotidie ſplē
dide · ad qd̄ etiā ſeq̄t̄ raucedo vocis
et putredo labiorum .i. turpiloqui
um et ſtulticia verboruȝ q̄ ī ꝯuiuiis

et delitỹs ſolent habundare Nota
ergo ꝙ auaritia expoliat per rapi
nam ·putrefacit per inuidiam · q̄a
auari inuident alỹs de lucris tpali
bus · Prou̅ · xiiij · Putredo oſſiuꝫ
inuidia · Item auari morientes ex
poliantur in domo · putreſcunt in
ſepulchro · Item in eis putreſcunt
labia ne ꝯfiteant̄ peccata et igroſ
ſantur digiti vt non reſtituant ali
ena · Quarta lepra ē que vocatur
allopicia id eſt vulpina · quia ſicut
allopides .i. vulpes habent ſuperci
lia depilata · ita depilantur et hỹ
qui hanc patiuntur lepram · Vnde
eſſet oportuna mulieribus que ſibi
ea depilant · q̄a tunc non īdigerēt
ad depilandū ea ferreo inſtrum̄to
Et huiuſmoī leproſis facies itume
ſcit · Sic in auaris diuitibus oritur
ſupercilium et tumor ſuperbie con
tra qd · Apoꝰ .i. Thi · vi · Diuitibus
huius ſeculi precipe non alta ſape
re ac̄ · Augꝰ · Difficile eſt vt nō ſit
ſuperbus qui diues eſt · tolle ſuper
biam et diuitie non nocebunt ·

· ¶ Capl̄m · xi ·

AVditus interior et percep
tio verbi dei ſimilis debet
eſſe auditui corporis exte
riori · Nam ad perfectionem auditꝰ
corporalis quinqꝫ ſūt neceſſaria q̄
ſuo modo req̄runtur ad auditum
interiorem · Primum eſt potentia
ſentiens ſcꝫ virtus aīalis auditi
ua · Sic oportet ꝙ ſit iterius in aīa
virtus ſpūalis gratie · que faciat
ipſam animam ſpūaliter ſentire ⁊
auide percipere que dicuntur · Vn̄
Gre · dicit · ꝙ niſi ſpūs ſanctus au
ditoꝝ corda impleat ad aures cor
porum vox docentium icaſſum ſo
nat · Formare enim vocē magiſtri
exterius poſſunt · ſed hac impme
interius non valent · Quia igitur

hec virtus a deo eſt · ſicut virtꝰ au
ditiua ab anima · Ideo dr̄ · Iohā ·
viij · Qui ē ex deo verba dei audit
Secūdum inſtrumentum conuenī
ens ſm Conſtātinum ē quoddam
os petroſum ſiue cartilegioſū qd ē
ꝯcauum ſiccum et durum · Conca
uum quidem eſt vt ſua ꝯcauitate
ſpiritum ꝯtineat et aerem Tortuo
ſum eſt ne ſtupor ex ſubita et vehe
menti alliſione ſpiritum ledat audi
bilem Et ideo organi circularitate
ſon̄us tpate ſuſceptus ſpirituꝫ au
dibilem non reuerberat ſed delec
tat · Durum etiam eſt vt in eo mo
lior fiat aeris colliſio vt ſic ſonitus
maior fiat · Vnde tympanum meli
us reſonat flante borea · qui eſt ve
tus frigidus et ſiccus q̄ꝫ flante au
ſtro humido atqꝫ lento · vt ait Cō
ſtantinus · Similiter etiam interior
animus vt ſit doctrine audite effi
caciter receptiuus oportet primo
ꝙ ſit ꝯcauus per humilitatē · Gre ·
in omelia · Via dn̄i ad cor dirigit
cū ſermo veritatis humiliter audi
tur · Item oportet ꝙ ſit tortuoſus
per ruminationem ſcꝫ vt vebum re
ceptuꝫ qd cibus mentis eſt non ſb
ito trāſeat · ſed diutius ſiue frequē
tius ruminet vel reuoluat Illd em̄
quod vadit per tortuoſum meatū
non ſubito ſed lente et tractim gi
rando pertranſit Sic etiam verbū
auditum non debet homo dimitte
re · ſed frequenter ī corde ꝯferre et
reuoluere · ſicut de beata virgine
dr̄ · Luce · ij · ꝙ ꝯſeruabat omnia ṽ
ba hec ꝯferens in corde ſuo · Item
debet eſſe durus et ſiccus per retē
tionem · Nam res dura et ſicca me
lius retinet et cuſtodit id quod re
cipit q̄ꝫ tenera et mollis · Luce · xi ·
Beati qui audiunt verbum dei et
cuſtodiunt illd · Sed ſm Ariſtotilē

in libro de ſenſu et ſenſato organū
auditus ē aer q̄ ↄtinetur infra au
res incluſus in miriga .i.i quadaz
pellicula · ⁊ ille aer oportet ꝙ ſit fir
mus q̄ ſi haberet ꝓpriū motū l' ſō
nū non pciperet ſonū exteriorez
Sicut patet i hꝫs qb9 ex motu ta
lis aeris tinniūt aures · Sic aīa hō
minis dꝫ doctrinā verbi recipere
in iteriori memoria et firmiꝰ perſe
uerare in ea · Johā · xiiij · Si verū
ba mea i vobis manſerit ⁊c̄ · Gre ·
ſuper Ezech · Multi legūt et ab ip
ſa lectione ieiuni ſūt · Multi vocez
p̄dicationis audiūt ſed poſt vocem
vacui recedūt · Quoꝝ ſi venter co
medit viſcera nō replentur Quia
et ſi mente intellectū ſacri verbi rē
cipiunt obliuiſcēdo et nō ſeruādo
q̄ audierūt · hoc in cordis viſcerib9
nō reponūt · Jac̄ .i. Nō auditor obli
uioſus fact9 · Terciū ē neceſſariuz
medium ordinate ſēſatū deferens ·
Defertur em̄ ſonus ad aurem ſm̄
Conſtātinū hoc modo · ꝙ duo ner
ui ab anteriori pte cerebri pceden
tes in oſſibus auriuz infiguntur ·
per quos ſpiritus audibilis ad pre
dicta oſſa defertur · quibus exteri
or aer formam ſoni deferens imedi
ate coniungitur · Vnde aer percuſ
ſus illa oſſa collidit et ſpiritus in e
is exiſtens ſecundum ꝓprietatem
exiſtentis ibi aeris ⁊ neruos allidē
tis imutatur · Qui ſic imutatus re
currens ad ſuam celulam fantaſti
cam imutationez repreſētat et ſic
auditū cauſat · Sicut igitur ſonus
rei corporalis defertur ad aurē me
diante exteriori aere · Jta et ſonus
doctrine ſpūalis traſſundiꝰ ad au
dientis intellectū mediāte exterio
ri doctore vel predicatoꝛ Vn̄ Ap9
dicit · Ro · x · ꝙ fides ē ex auditu · ⁊
auditus p v̄bum dei · Et ideo de a

poſtol' p̄dicantibꝫ dr̄ i · Ps̄ · Jn oēz
trā exiuit ſon9 eoꝝ · ꝓpt̄ qd q̄ vult i
pleri dīna ſapiētia · oportet ꝙ fre
quētet p̄dicatiōes et ſcolas · Prou̇
xv · Cor ſapiēs querit doctrinā · ꝓp
ter qd etiā dicit Hugo de ſcō victo
re · ꝙ prudēs auditor oēs libenꝰ au
dit oīa legit · nō ſcpturā · nō perſo
nā · nō doctrinā ſpernit · ab oībꝫ i
differenꝰ qd ſibi deē .i. deeſſe videt
q̄rit · nō q̄tū ſciat ſꝫ q̄tū ignorat ↄ
ſiderat · Quartū ē aīa intendēs · q꞉
cū aīa intenta ē circa vnū non bn̄
intēdit ad aliud · Vn̄ ſepe hō inten
dēs alꝗs cāpanā pulſatē n̄ audit ·
Sic etiā v̄ba dei hō interiori auditu
nō pcipit · niſi circa ea intētionem
apponat · Vn̄ dū ē i predicatiōe nō
dꝫ cogitare de alꝗs · neqꝫ dꝫ intē
dere ad ſonū v̄boꝝ tm̄ vel ad ōrtū ·
ſꝫ magis ad ſpūalē ſenſū · cui9 ↄtra
riū m'ti faciūt Vn̄ · Se · i ep'la Qui
dā veniūt vt audiāt n̄ vt addiſcāt
Sicut in theatris voluptatis cauſa
ad delectādas aures oratiōe vl' vo
ce vel fabul' ducunꝰ · Magnā ptez
auditoꝝ videꝭ cui phie ſcola diu̇
ſorium ocꝗ ſit · Nō illud agūt vt a
liq̄ illo vitia deponāt vt aliquā legē
vite accipiāt q̄ moēs ſuos erigāt ·
ſꝫ vt oblectamēto auriū pfruātur ·
Aliq̄ etiam cū pugillarib9 veniūt n̄
vt res accipiāti ſꝫ v̄ba · que tā ſine
fructu alieno dſcūt q̄ ſine ſuo au
diunt · Quintū ē obiectū tēpatū ⁊
ꝓporcionatū · q꞉ auditus et vl'r oīs
ſenſus in extremis ↄtriſtatur et in
medꝗs delectaꝰ Vnde nimis fortis
ſonus corrūpit et tollit auditū · Et
ideo dicit Amb · in exameron ꝙ in
cole regionis illius vbi nilus fluui
us oritur ſunt auditu priuati prop
ter nimiuz ſtrepitum ipſius fluuꝗ
de monte cadentis · Sic doctrina
ſpiritualis debꝫ eē proporcionata

auditoꝝ capacitati · vt ſcilicet ſecū
dum qualitatem et capacitatē au
ditorum formetur ſermo doctoruꝫ
Vnde quibuſdam adhuc rudibus ·
Apoſ · dicebat .i. Corinthe · iiij. Tāq̄
paruulis in xp̄o lac vobis potuꝫ de
di non eſcam ꝛc̄ · Item auditus v̓
borum dei qualis eſſe debeat oſtēdi
tur ex ipſis auribus · Primo quia
ipſe aures ſemper ſunt aperte · non
enim aliquando clauduntur ſicut
ipſi oculi vel os · ex quo oſtēditur
ꝙ homo ad audiendum verba dei
debꝫ eſſe ſemper paratus · Ja. i. Sit
omnis homo velox ad audiēdum ·
Vnde aures ſecūdū Phi̅ · dicuntur
ab hauriendis vocibus · Sc̄do quia
aures ſunt cartilaginoſe qd̓ duabꝫ
de cauſis fuit neceſſarium · Primo
ꝓpter defenſionem · Defendit enim
ne q̄d nociuū decidat in auditū · Se
cūdo ꝓp̄t iuuamē · qꝛ ſcꝫ vox percuſſi
aeris cū ad cartilaginē venerit ibi
fortit̓ adunatur intra foramina au
ditus · et ſic vnitus melius percipi
tur ſonus · Qd̓ ergo aures ſūt car
tilagīoſe ſig̃t ꝙ id qd̓ homo audit
ne poſtea per obliuioneꝫ perdatur
debet in carta ſcribere · ſtultuꝫ em̄
eſt ꝓpter ꝯfidentiaꝫ memorie michil
ſcripture ꝯmendare · ſicut Jeroꝰ ·
dicit · Ecc̃i · xxxviij · Sapiētiā ſcribe
in tp̄e vacuitatis · Tercio q̄ꝫ quia
aures ſunt perforate · ſed ſunt hec
foramina ſicut torcular tranſuerſa
ne frigidus aer nimis cito intrās
īteriores pāniculos ledat · ꝛ ne no
ciuū aliqd̓ accidat qd̓ auditū īpedi
at · vt dicit Cōſtā · In quo ſig̃t ꝙ
qui v̓ba dei audiūt debēt ea trāſuē
tere meditādo et r̓citādo frequēt̓ ·
vel verba audita trāſuertunt q̄ ea
corde perſcrutādo diſcernūt · et in
effcm̄ opis vlteriꝰ ꝯdu̅cūt Vn̄ Ber̓ ·
dicit in q̄dā ep̄l̓a · ꝙ auris bō ē q̄ li
benter audit vtilia · prudent̓ diſcer̄
nit audita · obedient̓ operatur itel
lecta · Ps̄ · In auditu auris obedi
uit michi Quarto q̄ꝫ qꝛ aures ſunt
multipliciter paſſiue · Nam aliquā
do patiūtur ex apoſtematione · et
hoc ſp̄ūalit̓ accidit qn̄ hō ex aliquo
verbo relato vel iniurioſe dicto cōci
pit ꝯtra aliquē odiū l̓ rācorē · Tūc
em̄ odiuꝫ ꝯceptū ē vt apoſtema au
ris interioris Aliqn̄ v̓o auris patit̓
ex vermiū ſubintratione · ꝛ hoc ē qn̄
ex aliq̄bus corruptis verbis ſubin
trant temptationes et concupiſcē
tie carnales · ſic̄ Apoſ · dicit · ꝙ cor
rūpūt mores bonos colloq̄a p̄ua ·
Aliqn̄ v̓o patit̓ ex humoꝝ coadūa
tione · q̄ſi aūt corrupti hūores ad au
rē ꝯfluētes ſūt falſe opiniōes ex do
ctrinis hēticoꝝ p̄ue docētiū gn̄ate
Aliqn̄ v̓o patit̓ auris ex mala inui
diſpoſitiōe ſeu ꝯtractiōe · ꝛ hoc eſt
qn̄ aliq̄s ex alicuiꝰ verb̓ et ſuggeſti
omibꝰ r̓trahit̓ a bono faciēdo · qꝛ r̓
tractio opis boni eſt vt q̄dā ꝯtract
o nerui · Aliquādo v̓o auditus n̄
habetur ex defectu foaminis · ſic̄ cū
i puēo ꝓcreato natura inſtrumētū
auditus pforaē negglexit qd̓ vtiq̄
eē potuit vl̓ ꝓp̄t natuē defectionē l̓
ꝓp̄t iobediētiā materie · Sic etiam
aliqn̄ deficit aliq̄s circa v̓buꝫ dei · qꝛ
illud qd̓ audit non penetr̃t ad cor
eiꝰ · qd̓ ē vel ex defcū naturali intel
lectꝰ ſcꝫ qꝛ nō intelligit qd̓ audit ·
ſic̄ dn̄s dixit diſcipul̓ adhuc rudibꝫ
Mat · xv · Adhuc et vos ſine itellcū
eſtis Vl̓ qꝛ nō recipitur ab affcū et
volūtate obediēdi vl̓ faciēdi · ꝯtra
qd̓ dicit̓ · Ja. i. Eſtote factores v̓bi
et n̄ auditores tm̄ fallētes voſmet
ip̄os Quīto qꝛ aures hoīs ſūt p̄ue
Naꝫ ſicut dicit Phūs in libro de a
nimalibus · Homo inter oīa aīalia
hēt aures immobiles et breuioēs

ſed ad audiendū maxīe efficaces ·
Et hoc eſt ꝓpter bonitatē ꝯplexio
nis · In quo q̄dē ſig̃t ꝙ homo dēt
eē ī audiēdo firm⁹ et q̄etus ſic̄ ma
ria magdalēa q̄ ſedebat ſec⁹ pedes
dn̄i et audiebat v̄bū illius · Lu · x ·
Et hoc ſig̃t aurium īmobilitas · ſꝫ
martha ꝯuerſo mouebat̄ in mini
ſtrando · Item ſignificatur in bre
uitate auriū ꝙ hoī delectabilis ⁊
ꝯpetens ē non ꝓlixa ſed breuis
doctrīna · vnde predicationes et
lectiones non debent eſſe longe ſꝫ
breues et ſuccīncte que auditum
delectēt et aīm non grauēt · Vnde
Hugo · de ſcō victore in didaſco
licō · li · v · dicit ꝙ lectio duobꝫ mo
dis aīo faſtidium ingerē ſolet · et
affligē ſpiritum · ⁊ q̄litate videlicꝫ
ſi obſcurior fuerit · et quātitate ſi ꝓ
lixior extiterit · In vtroq̄ mag
no vti moderāmīe oportꝫ · ne qd ad
refectionē queſitū ē ſumat̄ ad ſuffo
cationem · Vel ī eo ꝙ hō hēt aurēs
breues ſed efficaces ſig̃t ꝙ ex pau
cis auditis debet multa ꝯcipere · q̄
ſicut terra bō ex paucis ſeminibus
plurima g̃mina ꝓducit · ſic ſapi
ens ex paucis verbis auditis plu
rimas ſententias colligit · ꝓpt̄ qd ī
Prouꝰ · dīꝙ pauca verba ſapien
ti ſufficiūt ·

¶ Capitulū · xij ·

Beatorꝝ q̄ ſunt in celo refec
tio ſiue ſatietas aſſimilat̄ ce
ne ſm̄ illud Apoc̄ · xix · Be
ati qui ad cenā nuptiarꝝ agni vocati
ſūt · Nā ī cena ſolēpni cuiuſmoī fu
it illa quā fecit rex aſſuer⁹ · Heſ · i ·
iſta eſſe ꝯſueuerūt · ꝑmo tp̄is ꝯgrui
tas · Luce · xiiij · Miſit ſeruum ſuū
hora ſcꝫ ꝯgrua cene dicē inuitatis
vt venirent · Sic ad eternā refectio
nē ſci ꝯgruo tp̄e aduocātur ſcꝫ p⁹
famē et laborē ſeculi · poſt pondus
diei et eſt⁹ · Apoc̄ · xiiij · Ammodo
iam dicit ſpūs vt requieſcāt a la
boribus ſuis ⁊c̄ · Et Yſaie · xlix · Nō
eſurięt neq̄ ſitiēt āpli⁹ ⁊c̄ · Scd̄o
loci amenitatis ſcꝫ celi empirei · A
po⁹ · ij · Cori · v · Scim⁹ ꝙ ſi treſtris
domus noſtra diſſoluatur domū
non manufactā hēmus ī celis · vn̄
de illa amena regione celeſti dicit
Bernar · in ſermone · O beata regi
o paradyſi · o beata regio deliciarum
ad quā ſuſpiro de valle lacrimarꝝ ·
vbi ſapientia ſine ignorantia · vbi
memoria ſine obliuione · vbi intel
lect⁹ ſine errore · vbi ratio ſine ob
ſcuritate fulgebit Ibi etiā ſic̄ dicit
Aug⁹ · fulget qd n̄ capit locus · ſo
nat qd nō capit temp⁹ · olet qd n̄
ſpargit flatus · ſapit qd nō minuit
edacitas · heret qd nō diuellit ſati
etas · Ibi quoq̄ ſicut idem Aug⁹ ·
dicit · videt̄ ſtulticia ſapīa ſalomo
nis · ibi eſſet deformitas pulchritu
do abſolonis · ibi tarditas eſſet ve
locitas azahelis · ibi debilitas indi
caretur fortitudo ſāpſonis · ibi eēt
mortalitas longa vita matuſalē ·
ibi paupertas eſſet regnū auguſti
Ibi etiam vt idem Aug⁹ · dicit · ni
chil obeſt · nichil deeſt · nichil extra
quod appetatur · nichil int⁹ affluit
qd faſtidiatur · Tercio īuitantis hi
laritas ſcꝫ xp̄i dicētis · Venite ad
me omnes q̄ laboratis et onerati e
ſtis et ego reficiam vos · Mat · xi ·
Et iterꝝ · Luce · xxij · Ego diſpono
vobꝰ ſicut diſpoſuit michi pr̄ meus
regnū · vt edatis et bibatis ſup mē
ſā ⁊c̄ · Et de hac menſa ſiue cibo ad
quā te xp̄c īuitat loq̄t̄ Ber · ī ſmo
ne quodā · O verē felix et glo͛ſa ſati
etas · o ſacrū ꝯuiuium · o deſiderābi
les epule · vbi nimirū anxietas nl̄
la · nullū poterit eē faſtidiū quīmo
ſacietas ſūma · ⁊ ſummum mentis

deſiderium· de potu illius q̄ menſe
loquitur· Greg̃· in Moral̃· dicēs
Cum ad ipſum fontem vite veneri
mus erit nobis delectabiliter īpſa
ſitis ſimul atq̃ ſacietas· ſed longe
aberit a ſiti neceſſitas· longe a ſa
cietate faſtidium· q̄ ſitientes ſatu
rabimur et ſaciati ſitiem⁹ Et nota
q̄ hylaritas et leticia et gloria ipi⁹
criſti inuitantis et reficientis deb3
eſſe nob̃ maxime deſiderabilis· ita
q̄ ſicut Criſo⁹· dicit de reparatiōe
lapſi· Si cotidie oporteret nos tor
menta pferre· ſi ipſam gehennam
puo tpe tolerare· p̄ eo vt xp̄m vi
dere poſſemus in gloria venientem
et ſanctorum eius numero ſociari
non erit dignum pati omne q̄d tri
ſte eſt modo· vt tanti boni tāteq̃
glorie pticipes haberemur· Quar
to ferculorum diuerſitas.i. gaudio
rū et premiorum varietas· Nā tot
et tanta ſunt ibi gaudia q̄ omnes
Ariſmetrici huius mundi n̄ poſſēt
ea numerare· oēs Geometri non
poſſent ea mēſurare· ōnes Grama
tici Rethorici Dyaletici non poſſent
ea ſermonibus explicare Etenim
nec oculus vidit· nec in cor hoīs a
ſcēdit que pparauit deus diligen
tibus ſe· Yſa· xxxv· Gaudiū et le
ticiā tenebūt· et fugiet dolor et ge
mitus· Gre· in Omel̃· Que ligua
vel q̄s intellcūs cape ſufficit· illa ſu
perne ciuitatis quāta ſint gaudia
āgeloꝝ choris intereſſe cū beatiſſi
mis ſpiritibus cōditoris glorie aſſi
ſtē· p̄ntē dei vultū cernere et circū
ſcriptū lum̄ videre· nullo metu mor
tis affici· incorruptioīs ppetue mu
nere letari· Ibi ergo ſic dicit Ber
nard⁹· Gaudiū erit iuſto intus et
extra· gaudium ſurſū atq̃ deorſū·
gaudium circum circa vbiq̃ gaudi
um plenum· Et poſſunt hec verba

beati Bernardi ſic ītelligi· q̄ ſan
cti gaudebunt intus.i. intra ſe de a
nime et corporis glorificatione· et
extra ſe de hominum et angelorum
aſſociatione· ſurſum ſc3 ſupra ſe de
dei viſiōe· deorſū ſc3 īfra ſe de celi a
aliaꝝ creaturaꝝ corpaliū pulchritu
dīe· ⁊ circū circa de oīm ſēſuū delec
tatiōe et refectione· cū ipſe de⁹ ōni
um ſenſuū ſpūalium obiectum ſit
futurus· erit namq̃ ſpeculū viſui·
cythara auditui· mel guſtui· balſa
mū olfactui· flos tactui· ibi erit cā
dor lucis eſtiualis· amenitas verna
lis· habūdātia autūpnal̃· reqēs hy
emalis· Erit q̃ ibi et ſi non reſpcū
obiecti.i. dei beatificātis· tam̄ reſpe
ctu btōꝝ ipſoꝝ quedā diſtinctio ⁊
varietas p̄mioꝝ· ꝓpter quā domi
nus dixit· Jo· xiiij· In domo p̄ris
mei māſiones multe ſunt Vn̄ Gre·
dicit· li· iiij· Dyalogoꝝ· Si diſpar
retributio in illa beatitudīne etna
non eſſet vna potius māſio q̄ mul
te eſſent· Multe ergo māſiones ſūt
ī q̄b⁹ etſi diſtincti bonoꝝ ordies ꝓp
ter meritoriū varioꝝ ꝯſortiū ꝯmu
ter letētur· vnū tn̄ denāiū ōnes la
borātes accipiūt· q̄ in multis māſi
onibus diſtinguūtur· q̄ vna ē bea
titudo quā illic pcipiunt· ⁊ diſpar
retributionis q̄litas quā per opera
diuerſa ꝯſequūt̄· Quito miniſtro
rū vrbanitas ſc3 āgelorū· Heb.i.
Oēs ſūt adminiſtratorii ſpūs ī mi
niſteriū miſſi ⁊c̄ Miniſtrāt em̄ nob̄
ī hoc mūdo āgeli· q̄ ſic dicit Ber·
Credim⁹ ſcōs āgelos aſtar̄ orātib⁹
offerre deo vota et p̄ces hoīm· ſi ſi
ne deceptiōe leuari pias manus p
ſpexerit· Vn̄ etiā· Yſi· dicit in li·
de ſummo bono· q̄ boni angeli ad
miniſterium humane ſalutis depu
tati ſunt· vt cunctis adminiſtrent
mundi· et regant omnia iuſſu dei

In alia aūt vitā saltem in hoc homi nibꝫ miniſtrāt ꝙ aīas ſctorū de corporibꝫ exeūtes ad illius cene dulcedinē poducūt. qđ patet exemplo Lazari. Lu.xvi. Factū ē autez vt moreretᷓ mēdicꝰ et portaretᷓ ab angelis in ſinuꝫ abrahe Bernardus Tu ſi vis habere miniſterīū angelorum fuge ↄſolationes ſeculi et tēptatiōibus reſiſte dyaboli. Sexto diſcūbentium grata ſocietas ſcꝫ beatorū cū angelis ī icorruptibili vita gaudētiuꝫ. ſcđm illud. Neqꝫ nubēt neqꝫ nubentᷓ. ſed erunt ſicut āgeli dei in celo. Gre. Intuere cetū nō ſolum ex hominibus ſed ex angelꝭ atqꝫ archāgelis thronis et dn̄atiōībus principatibus ac poteſtatibus ↄuocatū. De rege autem qui horū mediꝰ reſidet dicere vox nulla ſufficeret. Effugit enim omnem ſmonem. atqꝫ omnem ſenſum hūane mentis excedit decus illud. illa pulchritudo. illa virtus. illa gloria. illa magnificentia. illa maieſtas. Et dicit etiaꝫ Proſper de vita ↄtēplatiua Illa ciuitas q̄ eſt angelorꝫ ſanctorꝫ oīm ↄgregatione beata meritis fulgentibus micat. Vbi eterna ſalus exuberat. veritas regnat. vbi neqꝫ fallit quiſq̄ꝫ neqꝫ fallitur. vnde nullus beatus eicitur. vbi nullus miſer admittitur. Septimo inſtrumentorum iocunditas.i. melodia canticorum. Pſa.li. Audietur i ea gratiarum actio et vox laudis. Et Apoc̄.xiiii. Et vocem quā audiui q̄ſi citharedorū citharizantiū in citharis ſuis ꝛc̄. Gre.in moralꝭ In illa eterna patria quando iuſtorū mens in exultatione capitᷓ. lingua in canticuꝫ laudis eleuatur. Augꝰ ſuper Iohānē. Ibi ymnidici angelorum chori. ibi ſocietas ſupernorū ciuiuꝫ. ibi dulcis ſolēpnitas a perегrinationis huius triſti labore redeuntium. ibi feſtiuitas ſine fine. eternitas ſine labe. ſerenitas ſine nube Octauo luminariuꝫ cōpioſitas ſcꝫ corporꝫ gl̄oſoruꝫ. Mat.xiii. Fulgebunt iuſti ſicut ſol ꝛc̄. Apoc̄.xxi. Ciuitas illa non eget lumine ſolis neqꝫ lune ſed claritas dei illuminabit illam. Nono cene diuturnitas .i.eternitas bonorum. Pſ. In eternum exultabūt et hītabis in eis. Eſt enī eternitas ſm Boetium diuturnitas ſine fine et carens ōni mutabilitate. ſed dei eternitas non ſolum fine caret ſed etiam īn̄icio. Decimo quietis ſuauitas Yſa.xxxii. Sedebit populꝰ meꝰ in plenitudīe pacis ī tabnaculis fiducie. et i req̄e opulēta. Vn̄ in illa beata vita ſicut dicit Proſp de vita ↄtēplatiuā ē certa ſecuritas. ſecuā trāq̄llitas. felix eternitas. eterna felicitas. vbi ē amor perfectꝰ. timor nullꝰ. dies eternꝰ. alacer motꝰ. et vnꝰ ōiū ſpūs. Itē oīm malorꝫ īmuitas Pſ. Nō accedet ad te maluꝫ et flagellū ꝛc̄. Augꝰ. Q̄nta erit ibi felicitas vbi nullum erit malū. nullū latebit bonū. vacabitᷓ dei laudibꝰ q̄ erit oīa in oībus

¶ Capꝭm.xiii.

Caritas aſſilatur dorſo ꝓpt̄ q̄tuor. Primo qꝛ dorſū eſt onerū portatiuū. vn̄ d orſū a duritia ē dictū. eo ꝙ ſit forte et durū ad onꝰ portādūꝫ et durabile ad diutiꝰ ſuſtinēdū vt dicit Yſidor Et dorſi cutis ſpiſſior et durior ē q̄ꝫ i ceteris ptibꝫ al'is Hec aūt omnia ↄpetūt caitati de q̄ Apꝰ. dicit.i. Cor xiii. ꝙ oīa ſuffert ſcꝫ oneā ꝓ xp̄o. Augꝰ. Sarcīa xp̄i q̄ īfirmitati g̃uis ē leuis efficitᷓ caritati Cāt.viii. Fortis ē vt mors dilectio ꝛc̄ Et ideo dorſuꝫ caritatis faciliter portat onus

tribulationis· Vñ Ps̄· Poſuiſti tri
bulationes in dorſo noſtro· Sꝫ no
ta ꝙ dorſuꝫ in homine etiā vocatur
tergum· eo ꝙ illo reſupini ī terra
iacemus qđ nullū aīal facit niſi hō
Vñ bruta in vētre aut in latere ia
cent· Sed hō reſupinꝰ dū t̄go t̄re ī
heret oculos ad celū hēt· q̄ etiā cari
tati ꝯueniūt · q̄ et terrena bene di
ſpenſat ꝑ actiuā· ⁊ celeſtibus ſem
per intendit per vitā ꝯtēplatiuam
Ad ꝓmum enim hoꝝ īclinat amor
ꝓximi· ad ſm vero faciliꝰ erigit a
mor dei· Vñ Apoꝰ· dicit· Eph· iij·
In caritate radicati ⁊ fūdati vt poſ
ſitis ꝯphēdē cū oībꝰ ſcis q̄ ſit latitu
do lōgitudo ſublimitas et ꝓfūditas
Eſt em̄ caritatis ſublimitas ī altitu
die ꝯtēplatiois Eſt v̄o caītatis ꝓfū
dū ī huilitate actiois· Scđo ꝗ dor
ſū ē oīm alioꝝ oſſiū fūdatm̄· ꝗ oīa
fūdata ſūt ſuꝑ ipꝫ· ſic̄ ſuꝑ carinam
nauis· et ſic caritas ē fūdamētum
ꝙdā oīm v̄tutū· ⁊ ꝓmꝰ lapis huiꝰ
fūdamēti ē xp̄c· ꝗ ipē exēplū et mā
datū ꝓmū attulit perfcē caritatis·
Vñ dicit· hoc ē p̄cepꝫū meū vt dili
gatis īuicē ⁊c̄· Scđi vero lapides
huiꝰ fūdamēti fuerūt apl̄i et ꝓphēte
etiā ꝑ fidem xp̄i venturi ī fūdamēto
eccl̄ie collocati · et ſuper hos poſte
a alioꝝ fideliū eccl̄ie fabrica ē erec
ta Vñ Apꝰ· dicit eis· Eph· ij· Eſtis
ciues ſcōꝝ et domeſtici dei ſupedi
ficati ſuꝑ fūdamētū apl̄oꝝ et ꝓphe
tarū ipō ſūmo angulari lapide ihe
ſu· Tercio ꝗ dorſuꝫ ē viſcerū defēſi
uum et optiuū· viſcera fecē et tur
pitudinē ꝯtinētia ſunt ꝑ ccā q̄ cari
tas operire dꝫ ī hoīe penitēte. i. Pe
tri· iiij· Caritas opit mltitudinem
pccōꝝ· Prou· x· Vniūſa delicta o
perit caritas· Ipa etiā caritas pccā
excuſādo et purgādo defēdit apud
iudiciū dei· ꝉ ipā defēdit viſcēa. i. in

teriores v̄tutes in q̄bꝰ nutrimētū
aīe ꝯtinetur· ne a tēptatioībꝰ vl̄ ꝑ
ſecutionibꝰ ledant̄· Gre· Caritas
ſancta cor pacificat et mētē in tēp
tationibꝫ corroborāt· Glo· intli· A
poc̄· vi· Nulluꝫ ꝑmittit deꝰ cadē q̄
ei fuit v̄o amoē Quarto q̄ꝫ ꝗ dor
ſū eſt mltarū leſionū ſuſceptiuuꝫ·
Dorſuꝫ em̄ patit̄ v̄berationem et
excoriationē et mlta alia mala Sic
ſancti ꝓpt̄ dilectionē dei et proximi
ſuſtinuēt et excoriationē· ſicut pa
tet de btō Bartholo· Apl̄o et v̄be
ra· ſm illud Alij ludibria et v̄bera
exꝑti· Heb· xi· et multa alia mala
vt ſcribit̄ ibidē· et mlta etiā ex cari
tate ꝓ alioꝝ pccis ſuſtinuēt Ps̄·
Supra dorſū meū fabricauerūt pccō
res· Itē caritas aſſilat̄ ſēſui tactꝰ
ꝓpt̄· v· Prīo ratione organi· Nam
organuꝫ tactus ſicut dicit Phūs ſe
cundo· ii· de anima· nō eſt caro q̄a
in nullo ſēſu poteſt fieri ſenſatio ſi
tangatur organum· vt ſi quis ali
qđ corpus ponat album in ſuperfi
cie oculi non videtur· ſed tactꝰ ſen
tit ſenſibilia poſita ſupra carnem·
et ideo caro non eſt organū tactꝰ·
et idcirco ſicut Ariſt· dicit in libro
de ſenſu et ſenſato· organū ſēſus ta
ctꝰ ē aliqđ intrīſecū circa cor· orga
nū em̄ tactꝰ ⁊ ſi n̄ poſſit eē a q̄lita
tibus tangibilibus totalit̄ denuda
tū· ꝓptēa ꝗ huiuſmoī q̄litates ſūt
elementoꝝ ex q̄bꝰ ipſū organū cō
poit̄· tn̄ opoꝛꝫ ipꝫ eē medie ꝯpatū
vt ſit ī potētia ad obiecta tāgibili
a ſic̄ mediū ab aīa Vñ q̄nto aīal ha
bꝫ ꝯplexioēꝫ magis reductā ad me
diū tāto ē melioris tactꝰ· opoꝛꝫ ḡ
ꝙ organū tactꝰ ſit mltū t̄reſtre ꝗ
t̄ra minꝰ īt elemēta hēt de v̄tute ac
tiua· etiā opoꝛꝫ ꝙ ſit poſitū ī loco
calidiſſio c̄ca cor ex cuiꝰ caliditate
t̄re frigiditas ad tpiē r̄ducat̄· Sic

ergo organum et principiuz tact9 non est caro ſed aliqd circa cor. cu ius ſignum eſt. qȝ ſi leſio accidat ī locis circa cor ē maxime doloroſa. Sic etiā amor caritatis non ē amor carnalis ſed ſpūalis ī corde radica tus ſm illud. Deut. vi. Diliges do minum deū tuum ex toto corde tu o. Vñ circa cor videt̄ eē ꝓprium or ganuz caritatis. ꝓpt̄ qd dicit Ap9 Ro. v. ꝙ caritas dei diffuſa ē ī cor dibus noſtris per ſpm̄ ſcm̄ qui da tus eſt nobis Aug9. Nō āt carnal̄ ſed ſpūalis inter vos dēt eē dilecti o. ergo organū ſpūalis amoris nō caro ē ſed cor. Scdo ratione medij Medium em̄ in ſenſu tactus vt dicit Phūs ī libro de aīa ē duplex. vnū intraneū et ꝯnaturale ſcȝ caro Ali ud extraneū et accidētale ſcȝ aer et aqua. Nā ea que ſe tāgūt in aqua tāgunt ſe mediāte aqua. qȝ illd qd eſt ī aqua oportet eſſe humectatū Et illa humiditas cū ſit q̄litas aq̄ n̄ poteſt eſſe ſine ſuo ſbiecto qd ē aq̄ Et ſil̄e eſt de hys que ſe tangunt ī aere cū etiam aer ſit humidus. ſed magis latet nos de aere ꝙ̄ de aqua ꝙ ſit medium ꝓpter hoc ꝙ ꝯtinue ſumus in aere. Et ideo īꝑceptibil̄ inheret nob̄. Sicut etiā de aqua la tet aīalia q̄ ſunt in aqua. qȝ ſcȝ nō ꝑcipiunt aquā que eſt int̄ ipſa et corpora tāgentia. Jtē magis latȝ de aere quia ſubtilior eſt et minus ſenſu perceptibilis. Sil̄r in amore caritatis diuine medium ſcȝ natuā le et intrinſecum eſt caro et hūani tas a verbo dei aſſūpta. quia per in carnatū verbi miſterium noua mē tis noſtre oculis lux diuine clarita tis infulſit. vt dū viſibiliter deum cognoſcim9 per hūc ī inuiſibiliuȝ a morem rapiamur. vt Gre. in pfa tione dicit Vnde hortat̄ Aug9. ī li bro de cathezizandis rudibȝ dicēs Ama amorem illius qui amore tui amoris deſcendit in vteruȝ virgis et ibi amorem ſuum amori tuo co pulauit. humiliando ſe. ſblimādo te. ꝯiūgendo lumē ſue eternitatis limo tuo mortalitatis. Propt̄ hoc Bern. ſup. Cāt. dicit. Nō q̄cquid blāditur de carne ꝓpria vel aliena ſacroſcē carnis xp̄i amori poſtponē debemus. Et ſm eundem Bernar dū. Jpſa carne ſua mediāte ꝯſtus dilexit nos ſapient̄ fortiter et dul citer Dulciter qȝ carnem induit. ſa pienter qȝ vicia carnis cauit. for titer qȝ in ea mortem ſuſtinuit. Sȝ quaſi medium extraneum ē proxi mus vel alie creatuē viſibiles q̄bȝ mediantibȝ ducimur ad diue boni tatis noticiam et amorē Vñ Aug9. in libro ꝯfeſſionū dicit. Celum et t̄ ra et ōia que in eis ſūt ecce michi vndiqȝ dicūt vt amem te de9. neqȝ ceſſant dicē omnibus ita vt iexcu ſabiles ſint. Jntellige ēgo p aquā groſſiorē creaturā corpalē viſibil̄ Per aerē ſbtiliorē et iꝑceptibilem creaturā ſpūalē. quibȝ omnibus mediātibȝ ī dei amorem manuduci mur Tercio ratione inſtrumēti. qȝ licet tactus fiat p qdlibet mēbruȝ corporis. tamen inter ōia mēbra exteriora man9 vidētur ꝓpria īſtru menta ad palpanduȝ et tāgendū. q̄s natura tpatas hāc ratione ꝯpo ſuit. vt calida et frigida facili9 ſēti rēt. Et ſūt ꝯcaue. et neruoſe. et tpa te Cōcaue vt melius tāgēda perci piāt. et tenenda fortius tēneant. neruoſe vt ſint fortiōes et. vt ibi vi geat ſenſibilitas. qȝ oē neruoſum ſēſibile ē. Tpate vero fuerūt vt a re qualibet facilius immutentur. Sicut ēgo ſenſus tact9 viget ī ma nibus. ita amor caritatis ī opibus

mанibus em̄ ꝑcipue nos ꝺpamur
Jo·iii· Nō diligamus v̄bo neqꝫ lin
gua ſed ope· Gre· Nūꝗ̄ eſt amor
dei ocioſus·opatur em̄ magna ſi ē
ſi aūt opari deſinit iā amor non eſt
Sed attēde q̄les ſunt manꝰ.i.opera
caritatis q̄ɜ ꝯcaue ad operādū hui
liter·neruoſe ad operādū fortiter·
ↄ tpate ad operādū delectabiliter·
q̄ɜ tpata delectāt·extrema vero ↄ
turbant·Quarto ratione ſubiecti
q̄ɜ ſcꝫ ſēſus tactus videtur eē ſbiec
tū et fundamentū omniū alioꝝ ſen
ſuū·ſine quo nō ineſt aīalibꝰ ali
quis ſēſus ſed nō ꝯuerſo·Vnde ſē
ſus tactus de neceſſitate ineſt om
nibus aīalibus ſine quo nullum a
nimal eſſe poteſt·vt ꝓbat Phūs i
ii·li·de anima·Alii aūt ſenſus nō
īſunt de neceſſitate·ſed ſunt de be
ne eſſe·Neqꝫ eſt īſtātia de guſtu q̄ꝛ
uis nullū aīal poſſit viuē ſine alim̄
to·q̄ɜ guſtꝰ ꝓut ſuſceptiuꝰ ē alim̄
ti ē q̄dā tactꝰ ꝓut āt diſtinguit a
tactu ſic eſt diſcretiuus ſapoꝝ qui
faciūt alimētū delectabile vl̄ triſtē
vt accipiatur facilit̄ vel refutetur·
Sicut ergo tactus eſt alioꝝ ſenſuū
fundamentū ita vt nullus ſine eo
eſſe poſſit·Sic q̄ꝫ et caritas eſt oīm
virtutū forma et ꝯplementum·ita
vt ſine ea nulla vera virtus et per
fecta eſſe poſſit Et ideo Apoꝰ·dixit
vt ſup̄ allegatū ē ī caritate radica
ti et fundati Gre· Vt mlti arboris
rami ex vna radice ꝓdeunt·ſic ml
te virtutes ex vna caritate generā
tur·nec habet aliq̄d viriditatis ra
mus boni operis ſi non manet ī ra
dice caritatis·Quinto ratione ob
iecti·Eſt em̄ tactus diſcretiuus et
perceptiuus q̄litatū tangibiliū·q̄
litates āt tāgibiles ſūt calidū frigi
dum humidum et ſiccum·durū et
molle et quedam huiuſmodi·vt g̃

ue et leue·acutūꝫ et hebes et ſilia·
que etiam omnia adaptantur cari
tati·que facit hominē calidūꝫ et fri
gidum·calidū circa ſpūalia·et fri
gidū circa tpalia·humidū et lacri
moſum ꝯpatiendo·ſiccum abſtinē
do·durū ad tolerandum·molleꝫ
ad parcendū·grauē et maturū in
moribus·leuem et ꝓmptūꝫ et velo
cem in operibus·vel grauēꝫ in cor
ripiēdo·leuē.i.velocem in obediē
do·vel q̄ɜ amor oīa facit leuia ↄ fa
cilia·Itē acutū in ꝯtemplādo ↄ he
betē ī malignādo·Neſcit em̄ aīus
dei aliis malignari.i.Corin·xiii·Ca
ritas nō cogitat malū·

Caplm·xiiii·

Qᴜibo ſpūali q̄liter nutendꝰ
ſit ſpūs·oſtendit exemplo
ſtomachi·Prio q̄ɜ ſtoma
chꝰ eſt ciboꝝ receptiuus Vnde ſto
machꝰ grece dr̄ os latine eo q̄ꝺ ſit
hoſtium v̄tris ad cibū recipiēdūꝫ·
vt dicit·Pli·Eſt etiā ſtomachus ſi
gure rotūde factus vt cibū r̄cipiat
quantitatis amplioris·Stomachꝰ
autem humanus ī ſuperiori parte
eſt ſtrictus·in iferiori latus·et hoc
neceſſarium fuit·Nam cum homo
inter cetera animalia ſit erectus ci
bus eius ſemper ad inferiora deſcē
dit·et ideo perutilis fuit inferior la
titudo vt in ea cibi poſſit recipi ml
titudo·que omnia oſtendunt ſto
machum eſſe receptaculum ciborū
Sic homo ſpiritualem cibum ſiue
ſpūalis doctrīe·de quo Mat·iiii·
Non in ſolo pane viuit homo·ſed
ī omni verbo q̄d ꝓcedit de ore dei·
ſiue lacrimoſe penitentie·de quo·
Ps·Cibabis nos pane lacrimarū·ſi
ue celeſtis obediētie·de q̄ · Jo·iiii
Meus cibus eſt vt faciaꝫ volunta
tem eius qui miſit me·debet dilige
ter ſuſcipere primum cum p̄dicat·

ſcdm cū iſpirat̄·tercīū cū impetra
tur·Act·ix·Cū accepiſſet cibū cōn
fortatus ē·Scdo ſtomach9 ē reten
tiu9 ciboꝝ·Et hic ē ꝙ ſtomachus
interius ē fact9 aſper et villoſus
vt cibū melius retinere poſſit·Nā
ſi eēt lubric9 et ī ſuperficie plan9·
cibus ab eo recederet indigeſtus·
Sic anima ſpūalis cibi nō ſolū ꝛ re
ceptīa eē debet ſ etiā ꝛ retentiua·ꝛ
precipue cibi ſacre doctrine.i.vbo
rum dei que non ſolum recipi dn̄t
ad audientiā vel intelligentiā·ſed
etiam retineri p memoriā·Jo·xv·
Si verba mea in vob māſerint ꝛc·
Gre·i omel·Verba dei que aure
pcipitis mente retinete·Cibꝫ eni
mētis ſermo dei eſt·Et qſi recept9
cibus ſtomacho languēte reicitur·
quādo ſermo audit9 ī ventre mēo
rie non retinetur·ſed quiſqꝫ alimē
ta non retinet huius pfecto vita
deſperatur·Eterne ergo mortis p
iculum formidate ſi verba vite et
alimenta iuſticie que aure percipi
tis in memoria nō retinetis·Ter
tio qꝛ ſtomachus eſt ciboꝝ digeſti
uus Vnde ſtomach9 factus ē in fū
do carnoſus vt ꝯfortetur in eo di
geſtio·Caro eīn ē calida et huīda
ex qbꝫ q̄litatibꝫ maxīe digeſtio cō
fortatur·Per digeſtionē at̄ corpo
ralē nutrimētū trāſmutatur et al
teratur vt efficitur ſimile nutrito
Vn̄ alimētū qd in principio digeſ
tionis eſt diſſīle ī fine omniū dige
ſtionū efficitur ſīle nutrito vt di
cit Phūs·ij·de anima Sed de cibo
ſpūali eſt ꝯuerſo qꝛ non trāſmu
tatur verbum dei in mētē·ſ poti9
mens in ſilītudinē vbi Jnīdū eīn
vbū ē diſſīle et ꝯtrariū mēti·Nam
vbū humilitatis mēti ſuperbe ꝯtra
riat̄·menti luxurioſe verbū caſtita
tis·ꝛ mēti crudeli vbū pietatis·qn̄

ergo vbū auditū eſt tāte efficacie
vt poſſit mentē alterare et ad ſe ꝯ
uertere·puta vt mēs ſuperba effi
ciatur hūilis·luxurioſa caſta·cru
delis pia·tunc digeſtio vbi facta ē
Et ad digeſtionē hāc ſīcꝫ ſilitudine
alia hortatur dn̄s dicēs·Mat·v·
Eſto ꝯſētiens aduerſario tuo ꝛc·
Aduerſari9 eīn iſte vt Auguſtin9
expoīt ſmo dn̄i9 ē·q̄ peccōri aduer
ſat̄ pccīn ꝓhibēdo vl̄ iuſticiā ſuadē
do ſiue pcipiendo·Cui peccōr ꝯſēti
re dēt et obedīr ſi nō vult ī etnū ꝛ
perire·Notandum etiam ꝙ ſicut
digeſtio corporalis cibi fit median
te calore naturali·ꝓpt̄ qd Phūs di
cit ī·iiij·metheororū·ꝙ digeſtio ē
ꝯpletio huīdi a ꝓprio naturali calo
re facta ex ꝯtraiacentibꝫ paſſioībꝫ
q̄ ſcꝫ ſunt in ipſo humido Sic dige
ſtio ſiue tranſmutatio ſpūalis ipſi
us animi fit mediante amore ipſi9
verbi auditi·qꝛ niſi homo afficiatur
ad ea que audit non tranſmutat̄
ab eis·Verba enim que nō pla
cent animū n̄ mouent·Et ideo di
cit Aug9·i·li·de fide xpiana ꝙ do
ctor agere id debet vt non ſolū ꝛ in
telligat̄ vbū veꝝ·etiā vt libēt̄ et o
bedient̄ audiat̄·Jtē ſtomach9 ab
epate circūdat̄·vt ad ciboꝝ digeſti
onē ei maior copia caloris miniſtre
tur·Epar eīn ſuis quinqꝫ fruſtulis
ſiue linguis ſtomachū circūcigit·
et ei calorē dū tbuit ſuccoſitatē vn̄
ſāguis gn̄atur p quaſdā venulas
ab eo recipit·Quiqꝫ ergo fruſtula
ſiue fibre q̄ ſunt extremitates epa
tis quiqꝫ opera ſunt precipua no
ſtri redemptoris·que aīm noſtrū ꝛ
calefacere dn̄t·et ad eius vba am
plectēda plurimū inflāmare·ſcꝫ in
carnatio·paſſio·deſcenſus ad infe
ros·reſurrectio·et in celum aſcen
ſio·vl̄ forte ſunt quiqꝫ vulneā ipi9

ſaluatoris · ad que diuini homo aīmi
deuotionē; dirigit · humorē quēdā
lacrimoſi amoris et deuotionis ad
epar. i. ad xp̄m mittit Quarto ſto
machus eſt ſcḋm diuerſā ꝯplexi
onē diuerſoꝝ ciboꝝ appetitiuus et
diuerſimode digeſtiuꝰ · Nā ſm Cō
ſtan · ſi ſtomachus fuerit naturalit̄
calidus cibos groſſos bn̄ digerit ·
delicatos vō ꝯſumit et plus digerit
ꝙ eius appetitus ſit · et ꝓpter ſimi
litudinē; cibos calidos maxime ap
petit · nec famem ſuſtinē poteſt · E
cōtra vero frigidꝰ non bene cibari
a groſſa digerit ſed grauatur ex e
is et ea in humores corruptos et a
cidos cito ꝯuertit · Stomachus ve
ro ſiccus cito ſitit et paruꝫ ei aque
ſufficit · Vn̄ ſi ſuperfluū biberit ru
gitū ei in ventre facit · Si autē ſto
machꝰ fuerit humidus nō ſitit · hu
midū cibū appetit ſed paruū digerit
Jlle igitur hēt ſtomachū calidū ca
lore naturali · qui habet aīm feruī
dū amore ſpūali · et hic groſſa et
ſolida cibaria. i. alta et difficilia dog
mata bn̄ capit et itelligit q̄ ſūt per
fectoꝝ cibꝰ · ſm illud · Perfectoruꝫ
ſolidus eſt cibꝰ · Heb · v · Delicata
vero. i. mollia et facilia ꝓ nichilo q̄
ſi ducit · Sꝫ ſēper ſitia ſibi. i. feruēti
a et ignita eloq̄a ꝯcupiſcit · et plꝰ
ꝓt ope capē ꝙ preſūpſerit corde ·
nec poteſt deſideriū ſuſtinē ocioſū ·
frigidꝰ āt et iꝑfectus aīmꝰ groſſa
. i. ꝑfecta et mag̃ dogmata nō ꝓt
cape · ſcḋm illḋ · Heb · v · Fci eſtis
q̄ſi lacte opꝰ ſit nō ſolido cibo · Vn̄
ſi alta vl' difficilia talibꝫ ꝓponātur
grauant̄ audiē ea q̄ nō intelligunt
Vn̄ plerūq; talia documēta v̄tunt̄
eis vel in corruptionē erroris l' i ac
cidiā mētis · Animꝰ āt aridꝰ ab hu
more deuotionis · et ſi aliqn̄ forte ſi
tierit aq̄[illegible]ā ſalutaris doctrine cito
tamen cū audierit et de modico ſa
tiatur · et ſi talibus predicetur for
te ꝓlixius rugiūt murmurādo · q̄
vero hēt humidum aīmi carnalis ꝯ
cupiſcentie humore · nō ſitit aquaꝫ
ſpūalis doctrine · ſed tm̄ appetit ci
bū humidū. i. fluxū operis luxurie ·
de quo frequent̄ accidit ꝙ multuꝫ
appetit et paruū aſſeq̄tur Ps · Famē
patientur vt canes · Quinto ꝙ ſto
machus eſt multipliciter paſſiuꝰ ·
patitur em̄ euomitionē · indigeſtio
nē · abhominationē · iflāmationē · e
ructationem et multa huiuſmodi ·
Sic indeuū aīmꝰ ꝯtra ſcāꝫ doctrinā
patit̄ euomitionē cū ipaꝫ ꝑ memo
riā nō cuſtodit · Jndigeſtionē; cuꝫ
ipaꝫ nō diligit · Abhominationē cū
ipſā audire refugit · Jnflāmationē
vero patit̄ q̄ ꝯtra ipaꝫ dedignat̄ · l'
q̄ de ipa qn̄ diſcit vel docet ſupbit ·
Apoꝰ . i. Cori · viij · Scia inflat . Sed
eructationē . i. ſtomachi euentatio
nē patit̄ · q̄ ex ipſa v̄tū oſtētatiōis
querit · Patit̄ āt iſta ſtomachꝰ qn̄
doq; ex maligna ꝯplexiōe · qn̄doq;
ex nimia exinanitiōe · quādoq; ex
nimia repletiōe · quādoq; ex vigo
ris defectione · qn̄q; vero ex expulſi
ue v̄tutis debilitatione · Quaſi aūt
inordinata ꝯplexio humoꝝ in ſto
macho ē inordinatio paſſionū puta
amoris · vel odij · vel ire et ſitiū · ex
qua frequēt̄ accidit ꝙ homo ē ma
le diſpoſitus ad audiēdum verbuꝫ
dei · Ex nimia etiā paupertatis iani
tione vel diuitiaꝝ repletione · quia
vtraq; ſollicitudinē; nimiaꝫ tribu
it vel occupationem frequent̄ re
trahuntur plurimi ab auditu l' fru
ctu verborum dei Vnde Prouerb ·
xxx · Mendicitatem et diuitias ne
dederis michi · Plures autem alij
ſunt q̄bꝫ etſi abſit ſollicitudo ad au
diendum deficit tamen vigor ad

id q̄d audiūt ope implendū₃. Qui
dā vero verbū dei cū magna deuoti
one audiūt: ſed dū ɔtrarie tēptati
ones inſurgūt. qꝛ ī virtute expulſi
ua ipaꝝ tēptationū deficiūt. temp
tationib⁹ deuicti michil ex auditis
ꝓficiūt. qꝛ ſc₃ venit dyabol⁹ et tol
lit verbū de cordib⁹ eoꝝ. vt dr̄ Lu
ce. viij. Itē cib⁹ ſpūalis doctrīe re
quirit q̄tuor virtutes q̄ ſunt ī hoīs
corpore. ſc₃ appetitiua retentiua. di
geſtiua. et expulſiua. Oportet em̄
vt cibū ſpūalis doctrīe aīa primo
appetat. ſicut appetebat Daniel q̄
ꝓpter appetitū ſcie dei vocatus eſt
vir deſiderioꝝ. Dan̄. xi. Et ſpōſa eti
am in. Cāt. hunc cibū ſpūalis do
ctrīe appetebat et expetebat dicēs
Sonet vox tua ī auribus meis ⁊c̄.
Vn̄ aīa que hūc cibum faſtidit ad
mortem tendit. Ps. Omnem eſcā
abhominata ē aīa eorū et ap. vſq₃
ad por. mortis. Aug⁹. Sicut noxiū
ē corpori corporeas eſcas nō poſſe
percipere. ita periculoſū eſt anime
ſpūales eſcas faſtidire. Itē₃ opor
tet ꝙ anima audita retineat. Na₃
ſicut non prodeſt corpori ꝙ ſtoma
chus cibum recipiat. ſi receptū ſta
tim euomat. Sen̄. Non prodeſt ci
bus nec₃ accedit corpi. qui ſtatim
ſūptus emittitur. Silr̄ nec verbu₃
auditum ꝓdeſt ſi ſtatim obliuioni
tradatur. Item oportet ꝙ mens
auditum et retentu₃ digerat et in
bonos humores. i. ī bonos mores cō
uertat. Item oportet ꝙ non ſolū
digerat ſed etiā expellat ſc₃ ea que
bonis moribus non congruunt re
ſpuat et abiciat. nam ſi intus reti
net q̄d expelli debuerat etia₃ bn̄ di
geſtis corruptionem preſtat. No
tandum aūt ꝙ ſecū dum quoſdam
ꝑdicte q̄tuor v̄tutes ex q̄tuor elem̄
tis ɔtrahūt ſibi vires. Vn̄ ignis q̄
eſt calidus et ſiccus correſpōdet v̄
tuti appetitiue. terra frigida et ſic
ca retentiue. aer calidus et humid⁹
digeſtiue. aqua frigida et humida
expulſiue. Oportet em̄ vt q̄d ig̃s
attraxit t̄ra ex ſua natura r̄tineat.
et q̄d t̄ra retinuit aer diſſoluat. et
q̄d aer diſſoluit aqua emolliat Ita
q₃ ſpūalit̄ ignis. i. itelligentie clari
tas appetitū excitat. Nā cū intelle
ctus ſublimit̄ et delectabilit̄ celeſti
a cogitat appetitū ſpūalē in mente
cauſat. et fit deſideriū in corde hoīs
vt auide q̄rat cibū ſcē exhortatiōis
Terra vero. i. ſtabilitas mētis cau
ſat retentionem. q̄a q̄d appetitus
per intellectum attraxit ſtabilitas
animi firmiter cuſtodit. ſed aer id
eſt puritas mentis cauſat digeſtio
onem. qꝛ q̄d aīmus firmiter cōſer
uat puritas mētis fidelīter ordīat
Sed aqua. i. diſcretionis mobilitas
facit expulſionem. qꝛ q̄d ſuis mori
bus non congruit diſcretio remo
uet ſepat et expellit. et ſic a tpam̄
to aīmus nō recedit. ſed tpamētū
ſeruās pcc̄i morbo nō ſuccūbit. Itē
cibus ſacramētalis de quo dn̄s dix
it. Jo. vi. Caro mea vere eſt cibus
⁊c̄. opat̄ ī aīa ad modu₃ cibi corpo
ralis Nā nutrit aīam gra₃ ꝯſtādo.
augmētat v̄tutes multiplicādo ca
lorē innatū. tpat ɔcupiſcentiā refre
nādo. in ſenibus vero calorem na
ture ɔfortat caritatē inflāmādo. dep
dita reſtaurat vires aīe reparando.
et cuſtodit hoīem ne peat a pccīs
ꝓſeruando. Jo. vi. Hic ē panis de
celo deſcendēs vt ſi q̄s māducauēit
ex ipo nō moriat̄. ¶ Caplm̄. xv.

Cogitationes aſſimilantur
capillis ꝓpter tria. Primo
quia capilli ſunt capitis or
namentum. Vnde capilli dicūt̄ q̄ſi
capitis pili. vt dicit Pſi. ſicut ego

capilli ⁊ ſpecialiter pulchri ſunt or
namentū capitis · ita cogitationes
precipue bone et ornate ſūt ornam
tū mentis Vnde · Gre · dicit ꝙ q̄ſi
capilli ī capite ſūt cogitationes in
mēte · Lu · xxi · Capillus de capite
veſtrō nō pibit · qꝛ nulla bō cogita
tio mētis ſine retributiōe trāſibit
Vñ Gre · xx · li · Moral · dicit ꝙ añ
dei oculos vacue nō tranſuolāt co
gitationes nrē ⁊ nulla momēta tē
poris per aīmū trāſeūt ſine ſtatu
retributiōnis · Scḋo qꝛ capilli ſunt
cerebri defenſiui Nā iuuāt caput ⁊
cerebrū ↄtra extrinſecas leſiōes ·
et ideo capilli ſūt multi et duri · Ca
pillus enim ſm Conſtan · ex fumo
groſſo et calido naſcitur ⁊ q̄ ex ig
neis et īcenſis humoribus per capi
tis poros egreditur · et ab aere ex
trinſico deſiccatur · et ſic ī ſbſtātiā
capilloꝝ ↄuertitur · vñ hoc humore
creſcente capilli creſcunt · eo etiaꝫ
deficiente euaneſcūt Et ſm q̄litatē
talis fumi q̄litas ē capilli · Et ideo
ſi fum⁹ ē multus capilli ſūt multi ·
ſi pauc⁹ pauci · ſi niger nigri et ſic
de alijs Sicut ergo capilli ſūt ad de
fenſionē cerebri · ita cogitationes
bone ſūt ad defēſionē aī · qꝛ dū fer
uent in ip̄o aīo cogitationes bone
nō ingrediūtur ī ipſū cogitatiōes
praue · Vñ · Jo · Caſſian⁹ coll · ij ·
Incipiam⁹ bonas cogitatiōes dili
gē · ⁊ ſtatim ab illis q̄ male ſūt dig
nabit̄ nos dñs liberare Quaſi aūt
fumi capillos nutrientes et cauſā
tes ſūt exterioꝝ ſēſuū receptiōes ·
qꝛ de hijs que ſenſibꝫ recipiuntur ī
teriores cogitatiōes formātur · vñ
ſcḋm modū fumi ē q̄litas capilli ·
Quia ſcḋm ordīationem vel deordi
nationē exteriorū ſēſuū ſequit̄ ordi
natio vel deordinatio cogitationū ·
ppt̄ qḋ dr̄ · Job · xxxi · Pepigi fed⁹
cū oculis meis vt ne cogitarē q̄de
de v̄gie · Tercio qꝛ capilli ſunt mł
tiplicitER paſſiui · Nā capilli īciduñ
tur · vnde ceſaries capilloꝝ a cedē
do ē dicta · q̄ ē ſoluꝫ virorum eo ꝙ
viro tōdi decēs eſt · ſ; mulieri ē inde
cens · Itē capilli diſcriminant̄ vñ
dicuntur crines mulierū qꝛ vittis
diſcriminantur · ſicut dicit · yſido ·
Item capilli decaluātur ſcꝫ deficiē
te hūorē pingui quo nutriunt̄ ca
pilli · Et ſi humor tał nō deficit · ſ; e
ū humor ali⁹ ificit ł impedit ñ calui
cies ſimplicit̄ dicit̄ · ſ; eſt q̄dā calui
cies ſpecialis q̄ allopicia vocatur a
medicis in qua nutrimēto corrup
to capilloꝝ ↄgeries euaneſcit · Itē
capilli dealbantur ſcꝫ cū caneſcunt
Hec oīa ↄueniūt cogitationibꝫ no
ſtris · q̄ aliquādo ſunt ſuperflue et
tūc ſunt p̄cidēde · Vñ · Greg̃ · li · v ·
Moral · Magno ſtudio ſup̄flue co
gitatiōes āputāde ſunt · ſ; tamē am
putari ſūdit⁹ nequaꝙ̄ poſſunt · ſē
per em̄ caro ſuperflua gñat q̄ ſp̄us
ſcūs ferro ſollicitudīs abſcīdat Ali
qñdo v̄o cogitatiōes nrē ſunt du
bie vel inordinate et tūc ſunt diſcri
minādē .i. diligēt̄ diſcernēde et ↄpo
nende · Et hoc fit qñ hō ad menteꝫ
ſuā per rationis ītuitū redit Quia
ſicut dicit · Gre · in Moral · Si a do
mo mentis ad momētū ratio diſce
dat · quaſi abſēte dña cogitationū
ſe clamor velut garrula ancillaruꝫ
turba multiplicat · vt aūt ratio ad
mentem redierit mox ↄfuſio tumł
tuoſa ↄq̄eſcit · et quaſi ācille ſe ad ī
iunctū op⁹ tacite rep̄mūt · dū cogi
tationes protinus curis propriis
ad vtilitatem ſubdūtur Aliquādo
ſunt omnino p̄ue et noxie · et tūc
ſunt penit⁹ decaluāde .i. totalit̄ et a
radice .i. a p̄ncipio euellēde · pſa · i ·
Auferte malū cogitationū vr̄aꝝ ⁊c̄

Vn̄ Iero9. in epl̄a ad demetadem
dicit. Eſt tutiſſimū atq3 perfectum
vt aſſueſcat animus ſollicitī ſemp
et puigili cura ac cuſtodia diſcer
nere cogitationes ſuas. ⁊ ad p̄mū
ai motū ꝓbaȓ vel improbaȓ q̄d co
gitat. vt vl̄ bonas cogitatiōes alat
vel ſtatim malas extinguat. Hic
namq3 fons eſt boni et origo peccā
di. ibi maxīe oportet obſeruaȓ pec
catum vbi naſci ſolꝫ ſtatimq3 ad p̄
mā tēptationis faciē ⁊ malū āteqū
creſcat reſtringere dū adhuc eſt in
cogitatiōe. Aliqñ vero ſunt nigre
et fede. et tunc ſunt per penitentiā
dealbande Ps̄. Lauabis me et ſup
niuē dealbabor. Nam penitentie ar
dor quaſi capitis capillos dealbat.
dum mentis cogitatiōes purificat
Vn̄ Gre. dicit. xiij. libro. Moral̄.
Nō electoꝝ mētes ſi quas in ſe car
nales cogitationes inueniūt. peni
tētie ardore ↄſumūt. nec cogitatio
nes ſuas dilatari carnali volupta
te pmittunt. ꝙ eo ſemetipſos iudi
cantes ſubtili9 feriunt. quo diſtri
ctū iudiceꝫ p̄ſtolantur viciniꝫ. Vl̄
etiam alia ratione dealbat peniten
tia caput mentis videlicet quia ar
dorem libidinis frigefacit. et ſic fu
moſas et noxias carnales cogitati
ones expellit. Naꝫ albedo caniciei
ſcd̄m Coſtā. accidit ex nimia īfrigi
datione nutrimētalis hūoris q̄ ma
teria capilloꝝ exiſtit. Nam fleuma
tis frigidi humidiq3 dn̄ū caniciei ē
generatiuū Ex fumo enim albo et
frigido efficiūt̄ albi tā capilli q̄ꝫ pili
Et hic ē etiā ſm̄ Ariſt. ꝙ capilli tē
porum citi9 caneſcunt q̄ꝫ alij ꝓpter
humoris paucitatē et oſſiū frigidi
tatē. Vn̄ penitentia humorem nut̄
mentalē infrigidari facit duꝫ minu
it. ⁊ ita caniciē mentis. i. honeſtatē
inducit. Poteſt etiam dici ꝙ cani

ties deſignat etatis maturatiōnē.
libidinis extinctionē. vitioꝝ pueri
liū mortificationē. vite p̄ſētis et fu
ture īſtātē inouationē. ¶ Ca. xvi.

Contemplatio aſſimilatur
ſompno. Primo quia ſōp
nus eſt aliū virtutum qui
etatiu9. ſcꝫ ſēſitiue et motiue Qui
eſcunt enim ſenſus in ſompno ab
exterioribus immutationibus ſen
ſibilium et corpus īmobilitatur.
Similiter contemplatiua vita req̄
rit quietem ab exterioribus moti
bus et actionibus. Vnde Beda in
quadam Omel̄ dicit. ꝙ ↄtemplati
ua vita eſt ab omni exteriori actio
ne quieſcere. et ſoli deſiderio ↄdito
ris inherere. Vn̄ Maria per quā ↄ
templatiua vita deſignatur deſcri
bitur q̄eta ſedens et a corporali mi
niſterio vacans. Luce. x. Secundo
quia ſompnus eſt naturaliū viriū
ↄfortatiuus. Vn̄ ſm̄ Phm̄ ſōpnus
eſt q̄es aīaliū v̄tutū cū intentione
naturaliū. Natuāl̄ em̄ virtus ī ſōp
no fortius opatur. Vn̄ in dormiēte
virtus digeſtiua itēdit̄ tū ꝓpt̄ r̄no
uationē caloris ad interiora. tū q̄a
aīa q̄eſcit ab actioīb9 ſenſitiue et
motiue potētie. et ideo vehemēti9
opat̄ virt9 natural̄ Sil̄r in ↄtēpla
tione cū aīa retrahitur ab exterio
rib9 occupationib9 vigor mētis ad
īteriora reducit̄ Vn̄ vis rōnal̄ q̄ ē
natuāl̄ et ꝓpria v̄t9 hoīs forti9 opat̄
et affectiua vehemēti9 īflāmat̄. et ī
tellectīa alti9 eleuat̄ ſm̄ illd̄ Tre.
iij. Sedebit ſolitarius et tacebit ⁊
leuabit ſe ſupra ſe Tercio qꝛ ſomp
nus ē ſpūs reſtauratiuus. Dicit e
nim Auicē. ꝙ ſompnus eſt redit9
ſpūs ab inſtrumentis ſēſuum cuꝫ
ꝓfūdatiōe vt digerat̄ nutēs vt pa
tꝫ ī ſōpno ſe exēcitātiū ī q̄b9 ſōpn9
ē pfūd9 ꝓpt̄ ſupfluitatē rſolutionis

ſpiritus Natura eniʒ deſiderãs ad
ditionẽ et reſtaurationẽ ĩ ſubſtãti
a ſpũs ꝓfundat ipſũ ĩ interiorib9
et facit ipſũ latere ab exteriorib9.
vñ fit in eis ꝓfũdior et longior ſõp
n9. ⁊ ſic dormiũt q̃ ꝑ mediciaʒ eua
cuati ſũt. Nã dũ purgãt̃ pluriuʒ
ĩ talib9 de ſbſtãtia ſpũs cũ ſupflui
tate diſſoluit̃. ſed ꝑ ſõpnũ ſpũs re
pant̃ et ſue v̾tuti reddunt̃ vt dicit
Auicē. Sic etiã feruor ſpũs q̃ ꝑ pec
cata etiã veĩalia facilit̃ ſepe minui
tur. per ꝓfũditatẽ ſõpni.i.per cõtẽ
plationẽ ĩtimã recreſcit et r̃patur
Quarto q2 ſõpnus ẽ etiã exteriorũ
pciũ corporis ĩfrigidatiu9. Nã ſcd̃ʒ
Phm̃ in.li.de ſõpno et vigilia. Ca
lor naturał alit̃ ſe h̃et ĩ vigilãte q̃
in dormiẽte. q2 in vigilãte ꝓcedit
ab interioribʒ ad exteriora. ß ĩ dor
miẽte ↄtrario retrahit̃ ab exterio
ribʒ ad interiora ſcʒ ad ſtomachũ ⁊
ptes illas. Et ideo exteriora corpis
r̃manẽt frigida. ⁊ ꝓpt̃ hoc ĩdigʒ hõ
magis coopiri dormiẽs q̃ vigilãs
Silr̃ ↄtẽplatio r̃uocat hoĩeʒ ad ſeip
ſũ et ĩflãmat ipʒ c̃ca cordis iteriora
.i.c̃ca ſpũalia ſ̃m illud In medita
tiõe mea exardeſcet ignis. ß frige
facit eũ circa exteriora.i.circa tpali
a vt nõ cu̾et de eis neqʒ diligat ea
Quĩto q2 ſõpn9 ẽ hũoꝝ r̃paratiu9
et clarificatiu9. Nã ſi ſõpn9 ſit mo
deꝛat9 cibʒ bñ digẽit̃ corp9 ĩpĩgua
t̃. calor natuãł augmẽtat̃. hũores
repant̃ et oẽs clarificãt̃. Sic etiaʒ
per ↄtemplationẽ ſobaʒ et diſcretã
q̃ nõ pl9 q̃rit ſapẽ q̃ oportʒ. cib9
fidei ⁊ ſpũał doctrine bñ intriſec9
gubernat̃ et opatur. mẽs deuotio
ne ĩpĩguat̃. calor et caritas aug
mẽtãtur. et hũores.i.affectiones ⁊
cogitationes interores r̃parãt̃ et
clarificatur. Vñ ipẽ ẽ ſõpn9 de q̃
Eccĩ.xxxi. Sõpn9 ſanitatis in hoĩe
ꝓco. Sexto q2 ſõpn9 ẽ v̾tutũ vniti
uus. q2 v̾tus in vigilia diſperſa ĩ
ſompno vnitur dũ ad intima reuo
catur ĩ corpore dormiẽtis vt Aui.
dicit. Sic anima ↄtẽplãtis tota ad
ſeipſã et ĩ ſeipſa r̃colligit̃ et vnit̃.
et ideo circa ſpũalia fortior repit̃.
Vnde dñs de ↄtẽplatiũa vita loquẽs
dixit Marthe. Lu.x. Porro vnuʒ
ẽ neceſſariũ ⁊c̃. Septimo q2 ſõpn9
ẽ egrotãtiũ alleuiatiu9. Nã ĩfirmo
ſi ſõpnus in q̃ntitate et q̃litate fue
rit tpatus egrotum alleuiat. et fu
turã victoriã ↄtra morbũ ãnũciat
Qui aũt fortit̃ tẽptatur q̃dãmõ in
firmatur. talis ſi vult alleuiãi ⁊ ſa
nari det ſe orationi et ↄtẽplationi.
q2 maxĩe pet hãc victoriam obtine
bit In huius figura de Lazaro ĩfir
mato diſcipuli dixerũt xp̃o Dñe ſi
dormit ſalu9 erit. Itẽ ↄtẽplatio aſ
ſilatur viſioni corpali. Nã vt colli
git̃ ex t̃cio libro Perſpectĩe ad vi
ſionẽ corpalẽ req̃rũt̃.viij. Primũ
ẽ ſanitas ſiue bona diſpoſitio orga
gani viſuał.i.oculoꝝ. Quaſi ãt du
o oculi aĩme ſunt intellc̃us et volũ
tas. Ocul9 igit̃ intellectus tũc eſt
ſanus quãdo ẽ ab erroribʒ mũd9.
ſed ocul9 affc̃us ſue volũtatis tũc ẽ
ĩcolumis. qñ ẽ a reꝝ tpaliũ ĩordia
tis cupiditatibus ĩmunis. vt dicit
Aug9 Vtraqʒ ergo puritas eſt ne
ceſſaria deũ ↄtẽplari volentib9. ꝓp
ter q̃d d̃r Mat̃.v. Beati mũdo cor
de q̃m ipĩ deũ videbũt Et q2 vtrũqʒ
oculũ fides purificat ſcʒ ĩtellc̃m ab
erroribʒ et affc̃m a cupiditatibʒ vñ
Act.xv. dixit petr9. fide purificãs
corda eorũ. ideo fides neceſſaria eſt
ad deũ ↄtẽplãdũ. ſic ocłoꝝ ſaĩtas ⁊
puritas ad videdũ. ꝓpt̃ q̃d Aug9.
dicit. q̃ hũane mẽtis acies ĩualida
ĩ tã excellẽti luce nõ figit̃ ñ pri9 ꝑ
iuſticiã fidei mũdet̃ Scd̃ʒ ẽ oppoſitio

viſibilis circa viſū Sed nota ꝙ qñ
res viſa directe opponit̄ viſui tūc
ſpecies illius rei venit ſuper lineas
rectas cadētes in centrū oculi · q̄ li
nee omnes directe a ſingul̄ ptib9
rei faciūt vnā piramidē cui9 conus
eſt ī pupilla et baſis in re viſa · ex
quo patet ꝙ talis piramis ex pte
rei ī ſe habz latitudinē · ex pte vero
oculi acutitudinē · Sic etiā qñ diuina
et eťna ante oculos mentis ꝯtēplā
do deducim9 · qꝛ ea ꝓut ſunt in ſe
ipſis capere neq̄mus · ſed de eoruz
magnitudie modicū q̄d attingim9
q̄ſi eoruz latitudo in oculis noſtris
quodāmō coartatur · qꝛ quāꝙ̄ ī ſe
maxia ſint nos tñ parū capimus ·
Vñ dictum ē Moyſi Exod · xxxiij ·
Poſteriora mea videb̄ · faciē autez
meam vidē nō poteris · In viſiōe
em̄ faciei noticia ē perfecta · in viſi
one vero poſteriorꝝ noticia accipit̄
modica et ꝯfuſa · Itē videm9 coit̄
ꝙ tria geneā viſibiliuz viſui oppo
nunt̄ · ſcz luīa · et ſpecula · et corpo
ra colorata · Luīa igitur ſunt ſpiri
tales natuē · ſpecula diūe ſcptuē ·
corpa colorata corpales creature ·
Et circa hec v̄ſatur ſanctorꝝ ꝯtēpla
tio ſcz vl̄ circa ſpūales naturas · vl̄
circa diūas ſcpturas · vl̄ circa corpo
rales et viſibiles creaturas · ꝓptea
qꝛ inuiſibilia dei a creatura mundi
per ea q̄ facta ſūt intellcā ꝯſpiciūt̄
Ro · i · Terciū eſt diſtantia ꝓporcio
nalis · Nā ſi res poneretur ſup ocu
lū nō videretur · Et ſi nimis eſſet a
lōge nullomō videretur ꝗ̄ male · O
portet igit̄ ꝙ a viſu diſtet ſcd̄m ali
quā ꝓporcionē · intra quā nō equali
ter ſ magis et min9 videt̄ ſcd̄m mo
dū diſtātie · Sūt āt reb9 diuinis quo
rūdā oculi ꝓpinq̄ et vicini ſcz btōrꝝ
Et ideo iſti clare et apte illa ꝯſpici
unt · quorūdā v̄o valde ṙmoti ſicut

oculi dāpnatorꝝ · In cui9 ſignū dr̄
Lu · xvi · de diuite dāpnato · eleuās
oculos ſcz mētis cū eēt in tormētis
vidit Abrahā a lōge et Lazaruz ī ſi
nu ei9 · Vñ tales de gloria dei et be
atorꝝ quaſi nichil vel parū videt̄ ·
qꝛ dāpnati gloriā btōrꝝ vſq̧ ad diē
iudicij videt̄ nō diſtincte ſ ꝯfuſe ·
ſicut illud q̄d a ṙmotis videtur · Nō
em̄ cognoſcūt q̄lis eorꝝ gloria ſit · ſ
ſolū cognoſcūt eos eē ī gloria q̄dā
inextimabili · et ex hoc torquēt̄ · tū
ꝓpt īuidiā · tū qꝛ ipſi talez gloriam
amiſerīt · ſ poſt diē iudicij oīo bea
torꝝ viſiōe ꝑuabūt̄ · ſcd̄m illud Tolla
tur impius ne videat gloriā Quorū
dā v̄o oculi vt viatorꝝ ptī ſūt diſtā
tes · ptim appropiquātes · qꝛ licet
diſtāt p naturā appropiquāt tamē
p grāz · Et ideo ipſi diūa magis vl̄
min9 ꝯtēplādo ꝑcipiūt · ſcd̄m q̄d per
grāz magis vel min9 eleuāt̄ · ſcd̄m il
lud · Pſa · lij · Ecce intelliget ſeru9
me9 exaltabit̄ ꝛ eleuabit̄ · ꝛ ſblimis
erit valde. Oportz ḗgo vt patet ex
dcīs ꝙ ei9 q̄d videt̄ ab oculo ſit ſit9
ṫminat9 ſcz ñ nimis a baſe viſuali
elōgat9 · qꝛ illd̄ q̄d multū a baſe vi
ſuali elōgat̄ licz viſui opponat̄ ñ tñ
diſticte videt̄ · ſic āt viſus corpoīal̄
ñ bñ vidz illd̄ q̄d ē ml̄tū elōgatū a
baſe viſuali. ſic intellc̄us noſter in
hac vita īꝑfecte cognoſcit et ꝯtē
plat̄ id q̄d multū elōgatū ē a natuā
ſēſibili · eo ꝙ nichil ſine fātaſmate
intelligit aīa · vt dicit Phūs Fātaſ
ma āt ē ſilitudo rei ſēſibil̄ · vñ ea q̄
ſūt oīo a ſēſu ṙmota ſic ſunt res in
tellectuales a nob̄ cognoſci nō poſ
ſūt ñ īq̄tū ſe nob̄ p aliquos effc̄us
ſēſibiles maīfeſtāt · et ideo ꝯtēpla
tio nrā ċca talia modica ē ſ tñ dele
ctabiliſſia Vñ Phūs dicit ī · i · li · de
ptib9 alīu · accidit ċca illas honoābi
les exiſtētes et diūas ſbās minoēs

noꝬ exiſterē theorias· Et ſi ſcd̄ʒ mo
dicum attingam⁹ tamen ꝓpter hō
norabilitateʒ cognoſcendi delecta
bilius aliq̄d habent q̄ꝫ que apud
nos omnia· Quartū eſt ſoliditas
rei· qꝛ ſi res non eſt dēſa ſed viſui
ꝑuia nō videtur· ꝓpt̄ quā cauſam
aerē nō videmus· Sic ꝯtemplatio
noſtra non debet eē circa ꝑuia id
ē circa tranſitoria et tpalia· ſed cir
ca ſolida et ſtabilia et etna· Apoſ·
ij Cori· iiij· Nō ꝯtemplātibus nobꝭ
que videnť ſed q̄ nō videnť· Que
em̄ videnť tpalia ſūt· q̄ vero nō vi
dentur eterna ſūt Quītū ē magni
tudo debita rei viſe· qꝛ ſi nimis eēt
ꝑua non videretur i quacūqꝫ diſtā
tia Viſus em̄ nō pficiť n̄ p pirami
dē ad ōculū vemētē q̄ ſi fuēit valde
ꝑua occupabit ptē viſ⁹ valde par
uā· ꝫ viſus n̄ ſētit viſibile n̄ qn̄do
ps ſūe ſupficiei debita qn̄titate viſi
bil̄ fuerit imutata Spūalit̄ āt bea
tus Aug⁹· diſtinguit tria genera
bonoꝝ ſcʒ minima ꝓut ſūt bō fortu
ne· media ꝓut ſunt bō nature· et
maxia ꝓut ſunt bō grē vel glorie·
Non ergo noſtra ꝯtēplatio eē dēt
ċca bō minima· ymmo ea p affcm̄
ꝓpter ſui modicitatē reſpicere nō
debemus· ſed debet eſſe circa maxi
ma ſcʒ bona grē vel glorie· Sextū
eſt raritas medij· qꝛ ſi mediū fuēit
nimis denſum nō fiet per ipſuʒ mľ
tiplicatio ſpeciei· ⁊ ſpecies venire
non poterit ad pupillā· hoc medi
um in ꝯtemplatiuis viris ē ſenſus
ſiue corp⁹ ſine q̄ neqꝫ ꝯſiſtē neqꝫ ꝯ
templari poſſunt· q̄d ſi fuēit dēſū
.i. groſſū et plenum et delitijs enu
tritum ꝯtemplatioēm ſpūs īpedit
Naʒ venter pinguis non gignit ſē
ſum tenuem ſicut· Jeo· dicit Sed
ſi fuerit per abſtinentiaʒ tenue ſpi
ritum aptiorem ad ꝯtemplandum

efficiet· Gre· Nazazen⁹· Caro ſe ve
lut groſſa quedaʒ et obſcurior nu
bes aīe obiciēs ꝯſideraē eā diui lu
minis radios nō ſinit· Septimū ē
lux qꝛ ſpēs nō imutat mediū ľ vi
ſum niſi cū luce· Silr̄ ad ꝯtēplādū
diuina neceſſaria ē lux fidei ľ grē vel
ſcptūre ſacre. Ps· Accedite ad de
um et illuminamini ⁊c̄· Octauū ē
tpus· qꝛ viſio fit i tpe ſicut ꝓbat̄ i
Perſpectiua· Nā q̄uis viſibile ſbi
to obiciať viſui nō tamē diſtincte
apprehenditur· niſi aliq̄ aīe hita de
liberatione q̄ indigʒ tpe· Et ideo
attētio aīe eſt neceſſaria cū p̄dictis
Sic etiā ꝯtēplatio requirit ſua tem
pora· Nam quedam tempora apti
ora ſunt ꝯtemplationi diuinorum
vt tpa magis quieta vľ q̄bʒ hō ma
gis eſt ſobrius· Vnde· Ps· Mane
aſtabo tibi et videbo ⁊c̄ Et iteꝝ In
matutinis dn̄e meditabor i te· Et
etiā tpa q̄bʒ hō n̄ hēt occupari circa
exteriora· Ps· Media nocte ſurge
bā ad ꝯfitēdū tibi ⁊c̄ Ociū em̄ ſcm̄
q̄rit caritas veritatis vt Aug⁹· di
cit· xix· li· de citate dei· Itē dulce
do ꝯtēplatiōis aſſilať ſāguini Pri
mo ratioē principij fontalis· qꝛ ſā
guis ſcd̄m Ariſt· ſedē hēt in corde·
qꝛ dicit q̄ꝫ cor ē pricipiū ſāguinis ſi
cut et venaꝝ vt maīfeſtū eſſe dicit
p anathomiam· Sed ſcd̄m Galie·
ſedes ſāguinis ē in epate ſicut i ſuo
fōte· qꝛ in calore epatis eſt locus ſe
cūde decoctionis· et ide ſāguis per
mēbra dirigiť· vt eoꝝ calore t̄cio
decoquať· Prima em̄ decoctio fit
in ſtomacho· ſcd̄a i epate· t̄cia i oī
bus mēbris· Poſſet āt dici vtraqꝫ
opinionē ꝯcordādo q̄ꝫ epar ē prin
cipium ſāguinis quo ad materiā·
qꝛ mateia ſāguis ē ab epate· ꝫ cor
ꝯtū ad formā qꝛ i corde illa mateia
accipit formā ſāguis· Moralit̄ aūt

ꝑ calorem ſiue epatis ſiue cordis
ardorem accipimus amoris. Ex ar
dore namqꝫ dilectionis q̃ſi ex calo
lore epatis ł cordis ꝓfluit dulcedo
et ſuauitas ſpūalit̃ ꝯtemplantis.
Ps̃. Guſtate ſcꝫ ꝑ amorem et vide
te ſcꝫ ꝑ ꝯtemplationē q̄m ſuauis ē
dn̄s. Scd̄o ratione q̃litatis natura
lis. Eſt enim ſanguis calide et hu
mide nature. calor ex amore. hūor
ex timore debet ꝓuenire. que duo
creſcere et delectari reuerent̃ et ſo
brie faciūt ꝯtēplantē. Vn̄. Ps̃. ex
perſona xp̄i dicit patri. Qui timēt
te. ſcꝫ timore filiali q̄ eſt ex r̃ueren
tia et amore. videbūt me ſcꝫ in con
tēplatiōe et letabūt̃ int̃na delecta
tione.

Capl'm. xvii.

Conuerſi nouiter ad deuꝫ.
oportet vt gubernētur et
foueantur ad modū infan
tis nouiter nati Infans em̄ nouit̃
natus diligēt̃ gubernādus eſt. q̃a
cū caro eiꝰ ſit fluida et tenella ſūt
ei adhibēda remedia et fomēta. et
ſicut docet Conſtā. plura fomēta
ſūt ei adhibēda. Primū eſt vt ī ro
ſis cū ſale tritis inuoluatur vt mē
bra fluida ꝯfortent̃. ⁊ a viſcoſa hu
miditate purgēt̃. Quaſi autē roſe
redolētēs ſūt ſcōꝝ viroꝝ exempla
⁊ v̓tutes. q̃bus infans inuoluitur
quādo nouiter ꝯuerſus ad imitan
dū ꝓuocatur. ſed debēt ei cuꝫ ſale
teri .i. cū diſcretione exponi et ſua
deri. Nō em̄ adhuc debili debēt per
ſuadēi exēpla nimis auſteā ne for
te deſperꝫ. vel ne forte aſſumat ſu
p̃a poſſe ſuū. Vn̄ dn̄t ꝓponi exem
pla ꝯpetētia ſibi q̃bꝫ ad ꝓficienduꝫ
ꝯfortet̃. et a pcc̄i viſco .i. ꝯſuetudi
ne ſeu infectiōe purget̃ et libēt̃ .i.
Pet. ii. Quaſi modo geniti infan
tes lac ꝯcupiſcite .i. facilīu exēploꝝ

informationē ſiue imitationē. ⁊ ſē
q̄t. rationabiles ſine dolo vt ī eo
creſcatis ⁊c̄. Scd̄m eſt vt palatum
et gingiue cuꝫ digito melle vncto
fricentur. vt interiora oris mūdifi
centur et ꝯfortentur. et dulcedine
mellis appetitus infantulo ꝓuoce
tur. Tūc aūt penitens digito frica
tur. q̄n leue opus ſiue onꝰ et non
graue et īportabile ſibi īponitur.
Vn̄ ꝯtra nimis auſteros ſac̄dotes
dn̄s dixit Alligant onera grauia ⁊
īportabilia et īponūt ī humeris ho
minū. digito aūt ſuo nolūt ea mo
uere. Sꝫ adhuc oportet ꝙ digitus
melle vngat̃. ita ꝙ etiā cum q̃dam
dulcedīe p̄mīa iniungatur. q̄ꝛ tunc
penitēs libētiꝰ recipit et magis cō
fortatur et ꝓuocatur appetitus eiꝰ
ad faciendum. et quanto libentiꝰ
facit tanto plus ei valet ad interi
orem purgationem. Tercium eſt
vt ſepe balneetur. et oleo mirtino
aut roſaceo inungatur et omnia
eius membra fricent̃. Per frequē
tem autem balneationeꝫ accipe fre
quentem lacrimarum ꝯpunctionē
Ps̃. Lauabo per ſingulas noctes le
ctum meū et lacrimis meis ſtratuꝫ
meū rigabo. Per oleū mirtinū ītel
lige doctrinā t̃pantie. Et ꝑ oleum
roſaceum doctrinaꝫ patientie. q̃a
mirtus temperatiaꝫ. roſa vero pa
tientiā ſignificare ꝯſu euit. Et iſto
duplici oleo dēt penitens p̄cipue li
niri .i. ad patiētiā et t̃pantiā p̄cipue
moueri ſcꝫ ad patiētiā aduerſorū.
et ad t̃pantiā delectabiliuꝫ. que tē
p̄ātia debet eſſe in omnibꝫ mēbꝛ̃s
Quartū ē vt ī loco obſcuro ſōpnꝰ
ꝓuocet̃. vt lumen in ocul' eiꝰ ꝯgre
get̃. et neqꝫ nimio lum̄ne oculi tenel
li ledant̃. vt nō luſci efficiant̃. Sic
nouit̃ ꝯuerſi potius in quadam ob
ſcuritate ſiue ſimplicitate fidei ſunt

tenendi vel pmittendi quieſcere· q̄ eis ſubtiliora et altiora ſint ꝓpo nenda et dilucidanda · qꝛ talia q̄n tūcūqꝫ per v̄ba declarata debiles oculos mentis eoꝝ potius lederēt q̄ illuīnarent· Vn̄ talib9 Apl'9 di cebat· Heb·v· Facti eſtis q̄b9 lacte op9 ſit non ſolido cibo .i. facili fidei doctrina nō ſb'limi et difficili· Ꝗn tū ē vt ſuper oīa caueat̄ ne corrup to lacte nutriantur· quia ex hoc in firmitates peſſime gn̄at̄ ī puulis· nec ē dāda medicina puul' dū egro tāt· ſed nutrix ɔuemēti medicina dietanda ē vt defectū infantis ſup pleat virtus nutricis· ſicut Cōſtā· dicit· Ex bona enim diſpoſitione la ctis fit bona ɔ ſiſtentia prolis· Sil'r ergo cauendum ē vt nouiter ad fi dem vl' penitētiā ɔuerſi non nutri ant̄ doctrina praua vl' heretica· qꝛ ex hac generaēnt̄ ī eis peſſime opi niones et diſpoſitiones· Vn̄ regu la vl' medicina eis neceſſaria tradē da ē de ſcōꝝ viroꝝ īſtructioībꝫ et exēplis· qꝛ ex illoꝝ īformatiōe bō vel mala pēdet nouicioꝝ vita et fōr· propt' q8 dicebat q̄buſdaꝫ doctor gentium et mgr̄· Ap9· Phil'· iii· Obſeruate eos q̄ ita ābulāt ſic ha betis formā nrām· Sextū ē q͏ infā tuli faſcijs ſunt ligādi· eo ſcꝫ qꝛ mē bra infātilia ſunt tenella et ad diū ſaꝝ ſuſceptionē formaꝝ ſunt diſpo ſita et ideo faſcijs ſunt ligāda ne fi ant deformia ſiue torta· Sic qꝛ no uit ɔuerſi et p̄cipue iuuenes ſunt faciles ad ſuſcipiendū oēm īforma tionē ſibi datam· ideo ſunt ſub cer tis legib9 et regulis limitandi et certis et diſcretis perſonis ɔmēdā di· ne ex alicui9 malis exempl' vl' verb' deformēt· Septimū ē q͏ qꝛ in fātuli mltū capiunt nutmēti· indi gēt mlto ſōpno· vt ſic calor ad in teriora reuocetur· et digeſtio cele bretur· Valet etiā eis ad hoc ſi mi tius moueant̄ et ſic ex motu calor interior ɔfortet̄· et vt ſōpn9 p ſu moſitatū reſolutionē cerebro ꝓuo cetur· Valꝫ etiā eis ad hoc ſi cante tur vt īfātuli ſēſus ex vocū dulcedi ne delectēt̄· Sil'r qꝛ ɔuerſi nouiter et p̄cipue iuuenes ſūt multū auidi et apti cape nutrimētuꝫ doctrine ſp̄ualis indigēt ſōpno .i. vacatiōe ɑ q̄ete ɔtēplationis et meditatiōe vt calor diuini amoris in eis accen dat̄· ita vt doctrina qua informā tur eis magis placeat et ꝓficiat· debent etiam moueri in curis id ē facilibus obediētie operibus occu pari ne ocioſi ſint· quia ex talibus operib9 calor amoris et ſōpnus id eſt quies ɔtemplationis in eis accē ditur et appetitur· Valet etiaꝫ eis vt cantus diuine laudis audiant ſi ſūt layci· l' dicāt ſi ſūt clerici Vn̄ legit̄ de btō· Aug9· q͏ tpe ɔūſiōis ſue flebat vberrie atqꝫ creberrie ſuaue ſonātis eccie vocibus vehē ter affectus· Voces enim ille influ ebant auribus eius et eliquebatuꝛ veritas in cor eius et fluebāt lacri me et bene illi erat cū eis·

¶ Caplm· xviii·

Corporꝫ hūanorum conditi onē· ptes capitis q̄ dicun tur tpa repſētāt q̄ ad q̄tu or· Primo qꝛ ille due ptes capitis q̄ tpa dicūt̄ ſūt mēbra valde mobi lia· Et ideo vt dicit· Yſi· tpa dicta ſūt qꝛ ſui mobilitate ɔtinua q̄ſi inter uallis tpm īmutant̄· Sic etiā hūa na corpa ſm decurſū tpm iugit̄ im mutant̄ ɑ alterent̄· vn̄ de hoīe quo ad corp9 dr̄ Iob· xiiii· Nūqꝫ ī eode ſtatu pmanet Apparet etiā ex hoc dicto Yſidori· q͏ iſte due ptes ca pitis denoīat̄ a tpibꝫ ɑ ideo n̄ ɔūt

wcati timpa vt quidaʒ pdeote ꝓſu
tunt ſed tpa · ⁊ hoc etiā dicunt Hu
g̃ · et Brito · Scđo tpa ſunt valde
vtilia · Nā per tpa mediātibus ner
uis ad inſtrumēta ſenſuuʒ ſpūs de
fertur · et p eadeʒ ſpūs vitalis per
quaſdā arterias a corde ad cerebrū
demandatur · Sicut ergo tpa debui
unt ſenſui et vite · ſic corpus datū
eſt homini vt ſpiritui obſequať · vt
in ſenſu . i . in cognitione perficiať ·
et vt vitam eternā etiam mereať
Vn̄ · Apoꝰ · Ro · xij · Obſecro vos p
miſericordiaʒ dei vt exhibeatis cor
pa vrā hoſtiā viuētē ſcāʒ deo plac̄ ·
Tercio ꝗꝛ tpa ſūt valde paſſibilia
⁊ ad leſionē facilia · Nā ꝓpť neruo
rū ſēſibiliū et arteriaꝝ venaꝝqꝫ pl̄
ſatiliū i loco tpū colligātiam · tpa
ſūt valde paſſibilia et ad leſionē fa
cilia · Vn̄ aīal ibi pcuſſum de facili
moritur · ſicut dicit Phūs · xix · li de
aīalibus · et hoc etiā accidit ꝗꝛ hu
mor q̄ eſt in tpibus cito egreditur
ꝓpť oſſiū tenuitatē · ꝓpť qđ tēpa
cito caneſcunt ꝓpť hūoris paucita
tē et ſiccitatē in eis dn̄antē · et ꝓpť
eoꝝ ꝯuertibilitatē ad naturā frigi
ditatis · Sic etiā naturaliť corpus
hūanuʒ inter omnia corpa ē valde
paſſibile et ex leui percuſſioē inter
dum ducit̄ citiuſad mortē · ꝯtinue
etiā calore ⁊ hūore i eo deficiēte ad
ſeniū et canicīē tēdit · Apoꝰ . i . Cori ·
xv · Cotidie morior . et ad mortē tē
ditur ſeneſcēdo · Nā qđ antiquať ⁊
ſeneſcit ꝓpe interitū ē · Heb · viij ·
Quarto ꝗꝛ tpa ſūt valde humecta
bilia · ſūt etiā interiꝰ aliquātulum
villoſa · vt humorē a cerebro veniē
tem recipiant · et ſompnum ocul̄
inducant · ⁊ ſi illi villi fuerint com
preſſi per liquationem compreſſi
humoris oculos lacrimari faciunt
Similiter quoqꝫ corpus noſtruʒ hu
morem cibalem cotidie ꝛ̃cipit quī
concupiſcentiam frequenter in ce
dit et ſompnuʒ peccati inducit · Eſt
inſuper corpus frequentius ex ſua
paſſibilitate et grauitate cauſa la
crimationis et luctus Vn̄ Apꝰ · Ro
viij · Ipſi inter nos gemimus expe
ctantes redēptionē corporis noſtri
Item qualiť corpus debeat a ſpū
gubernari ipſa natura carnis oſtē
dit · Primo ratione nobilitatis · Nā
caro humana ē priuilegiata eo ꝙ
ſit nobiliſſime forme vnita · ſcʒ aīe
rationali que eſt dei ymagine īſig
nita · imo qđ ſuper omnia mirabiliſ
ſimum ē caro hūana dei caro eſt fa
cta et verbo dei vnita · ꝓpter qđ eſt
ſuper ōīa exaltata · ex quo dedig
ri debet homo carnem ſic nobilita
tam et exaltatam alicui vilitati ſeu
feditati exponere Vnde Leo papa
dicit · Agnoſce o xpiane dignitatē
tuam et diuine ꝯſors factus natuꝛ̃
noli degeneri ꝯuerſatione tua in p̄
ſtinam vilitatem redire · Scđo ra
tione vtilitatis · ꝗꝛ ſm̄ · Coſtā · caro
cū ſit calida et huīda ē caloris natu
ral̄ fomētū · oſſiū neruoꝝ et lacerto
rū coopimētū et frigiditatis tpam
tū · Et ad hec oīa valet corpꝰ a ſpū
regulatū · ꝗꝛ ē amoris ſpūalis nutri
mētū · Eccl̄i · xxxviij · Feruor ignis
. i . feruor diui amoris vrit carnes e
ius · Item ē ꝯſtitutū et graꝝ ſpūaliū
abſcōſiuū · Naʒ groſſicies et ifirmi
tas corpis abſcōdit dona mētis et
abſcondēdo per huilitatē cuſtodit
Apoꝰ · ij · Cori · iiij · Habemꝰ tħx ſau
rū iſtū in vaſis fictilibꝰ . i . in fragili
bꝰ corpibꝰ · Intēdū etiā dū corpꝰ at
tēriť frigꝰ mētis . i . pigricia expellit Ps
Multiplicate ſūt ifirmitates eoꝝ po
ſtea accelerauerūt Tercio rōe varieta
tis · ē enī tplex carō ſiue tplex ſpēs
carnis Vna ꝯuis ꝗ muſcul̄ admixta

vt lacertus. Alia inter durum et molle tpata vt caro cartilagiosa. tercia inter hec media vt caro coi ter dicta In quo significatur qꝫ ip ſum corpus noſtrum aliquando ē cū duricia et rigiditate domandū qd ſigt caro neruis admixta Aliqñ cum mollicie et leitate fouenda qd ſigt caro coiter dicta Semper aūt eſt cum temperantia nutrienda et regēda qd ſigt caro cartilaginoſa Apoſ. Ro. xij. Exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentem. hoſtiam vitia mortificando. ſ viuentē na turā conſeruando. et hec duo tēpe rantia facit qꝛ naturā ɔſuat et viti a reſecat. Quarto ratione qñtita tis. Dicit enim Ariſto. xij. libro de aīalibꝰ. qꝫ aues paucas carnes ha bentes veloces ſunt vigoroſe et bo ni volatus. Sed aues multas car nes habētes ſūt pigre et vix a ter ra valēt ſe erigere. Sic homines q a carnalibus delitijs et delectatiōi bus abſtinent ſunt circa ſpirituali a vigoroſi. et ad aſcenſum per vo latum ɔtemplationis ydonei. Sed ho mines carnoſi. i. carni vel ventri dediti ɔtrario ſunt ad ſpūalia pi gri. et a terrenis affectibꝫ nequnt ſeparari. Vnde Phūs dicit. xij. libro de aīalibus. qꝫ caro nimis habun dans impedit ſpiritus operationes Et ideo creatio capitis ex mlta car ne non fuit vt eſſet homo ſēſus me lioris et intellectus perfectioris. Di cit etiam i libro pmo. quādo locꝰ qui eſt circa oculos ē multē carnis malitiam ſigt diſpoſitionis et pra ue formationis et defectum forma tiue virtutis. Vnde ex multa car ne et debili virtute non valente il lam regere monſtruoſe generanē i corpore paſſiones. ſic ipſe Phūs dicit libro. xvi. que omnia oſtēdūt qꝫ tpantia neceſſaria eſt ad ſanita tem mentis et ad valitudinem cor poris. Vnde de ſobrietate que eſt tēperātie pars ſcꝫ quo ad potū. di citur. Ecci. xxxi. qꝫ ſanitas eſt aīe et corpis potꝰ ſobriꝰ ¶ Capłm. xix

Cura paſtoralis aſſimilat māmille. Primo qꝛ māmil la in muliere eſt membrū duplicatum. qꝛ duo ſunt precipu e paſtori neceſſaria ſcꝫ vita et doc trina. vt ſcꝫ ad nutrimentum ſbdi torum ex altero fluat lac exempli. ex altero vero vbi. i. Thi. iiij. Exē plum eſto fidelium in verbo in con uerſatione ꝛc. Vel duo vbera ſunt due virtutes neceſſarie rectori ſcꝫ iuſticia et clementia. Prou. x. Mi ſericordia et veritas cuſtodiunt re gem et roboratur clementia tronꝰ eius. Grego. Ineſſe rectoribus de bet et iuſte patiens miſericordia a pie ſeuiens diſciplina. dicit tamen Phūs. vi. libro de animalibus. qꝫ aīalia multoꝝ vberum multorum ſunt filiorum. et habent vbera a pꝫ te inferiori diffuſa vt patet in cam cula et porca. Et cum peperit porca dat pmo filio pmam mamillam. a ſcdo ſecundam et ſic de alijs. Alia autem pauca vbera habentia pau cos habent filios Vnde videtur qꝫ natura non errante non debet ali qd aīal plurēs filios generaē qꝫ ha beat mamillas in corpore. alias eſ ſet inuenire diminutum et ſuperflu um in natuā qd pro inuenienti ha bet Phūs. Sicut ergo aīmalia mlt torum filiorum multorum qꝫ ſunt vberuꝫ. et ɔuerſo que paucoꝝ ſunt vbeꝝ paucorum ſunt filiorum Sic paſtores quanto plures hnt ſpirituales filios paſcere et nutri re. tanto pluribus eos vberibus .i. virtutibꝫ oportet habundaē qbꝫ

bonorum operum prebeat alimen
ta.i.exempla vel iuuamēta· Et ideo
ſicut dicit Gre·i· Paſtor· Virtuti
bus vacuus ad regimen nec coac
tus accedat ·Scđo q mamilla ē mē
brū ad nutrimētū fetus neceſſariū
Sic paſtoralis cura ē neceſſaria vt
ſubditi velut filij nutriant et paſcā
tur vbo et exēplo et etiā tpali ſbſi
dio.i.Petri·v· Paſcite q̄ in vob ē
gregē dei ꝛc.· Tre·iiij·Lamie nu
dauerūt mamas et lactauerūt catu
los ſuos· Nam lamie mamas denu
dant· qn̄ paſtorū mētes internas
ſuas vtutes ad ſbditorū ꝓfectū ope
ribꝫ demōſtrāt videlicꝫ ſapiētiā do
cendo·pietatē ſbueniēdo et ſic de a
lijs· Tercio q mamilla ē mēbrum
lactis adminiſtratiū ·Lac aūt vt di
cit Ariſt· ē ſāguis decoctꝰ digeſtꝰ
nō corruptꝰ· Nā ſāguis mēſtrualꝭ
ad mamillas ope nature repellit·
et ibi decoqꝫ et digerit Sūt enī mā
mille i pectore ſituate vt cordi eſſēt
vicine·vt ꝓpt caloris cordis decoc
tio ēz ſāguis i lactis naturā faciliꝰ
vteret· Digeſtꝰ aūt ſāguis ex albe
die glādularū mamillarū in cādoris
ſpēz trāſformat vt dicit Coſtā· Ca
ro enī mamille cauernoſa et poro
ſa ē vt ſpōgia· et glādulosa et mol
lis et alba· et ideo ad generatioēꝫ
lactis ē apta· Lac aūt bene digeſtū
ē dulce qđ neceſſariū ē ꝓpt cibatio
nē aīalis· eo q cibꝰ oīm aīaliuꝫ
nō ē niſi dulcis et valde digeſtꝰ vt
dicit Coſtā· Ex qbꝰ oībꝫ colligitur
q mēbrum mamille ē ſāguinis de
puratiuū·digeſtiuū·dulcoratiuū·
et iſpiſſatiuū· Prelatus igitur ad
moduꝫ mammille hēt prebē ſāgui
nem.i.doctrinam ſapidam et vita
lem· quaꝫ tn̄ pmo debet depurare
legēdo· digerē meditādo·dulcoā
re diſponēdo· inſpiſſare ſiue igroſ
ſare ꝓferendo·ita vt faciliter et a
uide ab auditoribꝫ capiatur Quar
to q mamilla eſt mēbrū cordis et
pectoris defenſiuū· Nā mamille ſua
carnoſitate pectꝰ cooperiunt et fri
giditatē eiꝰ oſſeā tēperantes a fri
giditate aeris ꝓtegūt et defēdūt
Sic cura paſtoralis non debet tan
tum intēdere ſbditis qui pectꝰ ſiue
cor ſuum cuſtodiat ſiue defendat a
vitijs Vnde ſicut mamille pmo pec
tus armant· deinde aūt lac ꝓpinant·
ita paſtores pmo debent intendē
ſibi· deinde gregi ꝓuidere· Act·iiij
Attendite vobis et gregi vniuerſo
Quinto quia membrum mamille
eſt concepti fetus indicatiuum Nā
ſicut dicit Phūs in·vi·libro de aī
malibꝫ· Si impregnatio fuerit ma
ſculi apparet dextra mamilla maior
ſiniſtra· Si vō femīa fuerit ē ſiniſtra
maior· Et hoc ſignum apparet quā
do pmo fetus icipit ſe mouere Sic
in correctiōe plati mamilla dextra
ē rigor diſciplie·ſed ſiniſtra dulcor
miſericordie Si ergo dulcor miſeri
cordie excedat rigorē diſcipline fa
cit filios femineos.i.ſubditos diſſolu
tos·ſed ſi magis vigeat rigor diſci
pline facit maſculinos.i.viriles et
vtuoſos·quādoqꝫ aūt ex nimia mol
licie pſidentis vita omnino corrūpit
et perit delinquētis· et ēcontra qnqꝫ
ex rigiditate ſiue duritia conſeruat·
Et ideo dr ſuper Amphor·q qn̄ mu
lieres pitiure ſūt abortiuū mammille
molleſcunt Cuiꝰ ratio ē ſcđm Gali·
q gracilitas mamille paucitatē lac
tis ſignat Vn̄ cū fetꝰ debitū nutrimētū
n̄ habeat neceſſe ē vt abortiat· Si ve
ro fuerit vbera dura ſanū eē fetuꝫ
deſignāt· vn̄ docet Pſi· Qui blādo v
bo caſtigatꝰ n̄ corrigit acꝰ neceſſe ē
vt arguat· Cū dolore ſūt abſcidēda
q leuit ſanari n̄ poſſūt ¶ Capl'm·xx

C Vrioſitas mētis aſſilatur
dolori verticis · Primo rati
one diuiſionis · qꝛ dolor v̄
ticis hoc modo fieri ſolet vt videa
tur caput in plures ptes diuidi ·
In plures ergo partes caput ſciñ
ditur · quia hominis curioſi mēs in
diuerſa ptitur · querūt em̄ curioſi
varia et diuerſa et noua · ɔtra illd
Eccī · iii · In pluribus operib⁹ ei⁹
ne fueris curioſus Scdo ratione cu
rationis · qꝛ oportꝫ p̄mo vt caput
infirmi vitta .i. lineo pāno ſtrīgat ·
et ſic mēs curioſi ſtrīgēda ē vitta
.i. corrigēda ē doctrina Sic ſua vit
ta .i. doctrina ligauit Paul⁹ caput
Thimothei .i. mētē dicens · Stultas
et ſine diſciplina queſtiones deui
ta ſciēs q̄ generāt lites · ſeruū aūt
dei nō oportet litigare ſed māſue
tum eſſe ad om̄s · Oportet etiaꝫ vt
huic infirmitati auxilium medicīe
nō deſit · qm̄ huiuſmodi morb⁹ ve
lut cācer ſerpit Vn̄ Apo⁹ · ii · Thi ·
ii · Prophana ꝯ inutilia deuita · mł
tum em̄ ꝓficiūt ad īpietateꝫ et ſer
mo eoꝝ vt cancer ſerpit Tercio ra
tione leſiōis · qꝛ ſolꝫ talis īfirmitas
verticem dolentiū ledi p multiloqū
Et ideo curioſis et garrul' litigatori
bꝫ remediū ē vt ori ipſoꝝ ſilentiū ī
ponat · Nā in mł'tiloq̄o pcc̄m nō de
erit · vt dr̄ · Prou · x · ¶ Ca · xxi ·

D Euotio aſſilatur pinguedi
ni · Primo q̄dē qꝛ piguedo
ſua vnctuoſitate eſt ignis
et caloris vitalis nutritia · Et ſilr̄
mentis deuotio ignem diuini amo
ris et calorem .i. feruorem caritatis
quo aīa ſpūaliter viuit · in ipa aī
ma fouet et nutrit .i. Re · ii · Incen
dat p̄ mū iuxta moreꝫ hodie adeps
Adeps em̄ incēdit cū ex ipſa deuoti
one aīmus inflāmatur · Scdo quia
pinguedo eſt ſu ꝯ aēa leuitate ſup
ficiei petitia · qꝛ ſcꝫ mētis deuotio ē
tiā exteri⁹ ꝓrūpit · ſiue per lacrimas
ſiue per voces diuine laudis et alia
huiuſmoi · Vn̄ · Jo · Caſſian⁹ dicit ī
collatiōe Abbatis Johīs q̄ deuotio
eſt feruor bone volūtatis quē mēs
cohibē n̄ valēs certis manifeſtat in
dicēs · Ps̄ · Sicut adipe et piguedi
ne repleatur aīa mea · ꝯ ſequitur ·
et labijs exultationis laudabit os
meū Tercio qꝛ piguedo ē vacuita
tis corporis repletia · et ſic deuotio r̄
plet et ɔplet defect⁹ aīe · Vł' vacui
tas corpis eſt huilitas mētis que r̄
plet piguedīe · qꝛ mēs huilis rple
tur deuotiōe Job · xxii · Viſcera ei⁹
replebūt adipe · Quarto qꝛ pigue
do ē diuerſaꝝ ptiū īpinguatiua ·
vn̄ et hēt diuerſa noīa · Nā ſicut di
cit · Phs · aruina ē pinguedo adhe
rēs cuti · et iſta ſigt deuotionē exte
riorē q̄ oñdit ī effcū Job · xv · De la
terib⁹ ei⁹ aruina dependet Adeps
aūt ē pinguedo inteſtina iuoluēs
et mēbra interi⁹ cuſtodiēs · et hic
deſigt deuotionē interiorē quā de⁹
p̄cipue reqrit · Leui · iii · Pīs adeps
dn̄i erit ꝛc · Pinguedo aūt coīt di
de vtraqꝫ licꝫ ſtricte dicat pingue
do q̄ adhēt cuidā pellicule q̄ dr̄ zir
b⁹ · ergo pinguedīe largo modo
ſūptā hēt q̄ tā interi⁹ q̄ꝫ exteri⁹ eſt
deuot⁹ · vł' q̄ pinguedo inuenit in
diuerſis ptibꝫ ſigt q̄ deuotio inuē
nit in diuerſ rebꝫ Vn̄ ſic Bern̄ · di
cit ſup · Cāt · Nō oīb⁹ eodē mō da
ta ē grā iſta ſcꝫ deuotio Porro tho
mas in latē iohēs in pectoē petr⁹ ī
ſinu · paul⁹ ī tcio celo ſecreti hui⁹
grāꝫ aſſecuti ſūt ¶ Capitulū · xxii ·

D Eo ī ſacra ſcriptuā attbuūt
hūana mbra · ꝯ hoc fit pm
methafoāꝫ · ſic Damaſc · di
cit · li · i · ca · i · Simplex em̄ de⁹ ē et nō
figurabilis · oculos enim palpebrēs

et viſum habere deſcribitur· q2 ha
bēs virtutē vniuerſoꝝ ꝯſideratiaꝫ
nichil eū latē pt· Aures q̄ꝫ et audi
tum habere deſcribitur· q2 apd eū
ꝓpitiationeꝫ fore et depcationis ſuſ
ceptionē non timemus· Per hunc
em̄ ſenſū nos mites oſtēdimus· qn̄
deprecātibus aures fauorabilit̄ in
clinamus Os fauces et labia habe
re dicitur · q2 illud velut loquendo
p inſpirationē nob̄ reuelat qd hoi
nū cognitio p huiuſmoi organa ex
pmit et oſtēdit· Guttur et guſtuꝫ
habere dr̄· q2 in noſtre iuſticie o pi
bus tanq̄ i guſtu delectat̄ Nares et
olfactū habē dr̄· q2 tanq̄ odor ſua
uiſſimus dn̄o placꝫ quicqd deuotio
nis affcūs ei exhibꝫ · Faciē vero ha
bere dr̄· q2 per ipſi9 opa ei9 v̄tuteꝫ
et p̄ſentiā perpēdim9· Nā perſonaꝫ
preſētē p faciē cognoſcim9· Ma9
repreſētant ei9 ſb̄tilitatē et inuiſi
bilem opatioēꝫ· q2 nos digitis et
manib9 et brachijs ſb̄tiliora et for
tiora opamur · Cū v̄o ſcptuā dex
terā dei cōmemorat· cariora dei et
digniora inſinuat· Vn̄ et iurare p
dexterā dr̄ qn̄ intrāſmutabilit̄ ei9
ꝯſiliū phibet̄ Sed frequēter paupe
ribꝫ et īdigētibꝫ ſb̄uenit et ideo pe
des hr̄e dr̄ · duꝫ ſepe oñdit in effcū
qd ſolēt opari hoīes pedibꝫ l̄ inceſ
ſu· Cor et pect9 habē dr̄ ꝓpt cogni
toꝝ iugē recordationē· Vētrē v̄o
et viſcea ꝓpt ꝯpaſſionē quā ſe hr̄e
in nob̄ oñdit· Iraſci dr̄ ꝓpt odium
malitie· et eā quā adhibet vltiōeꝫ
Etiā dormire et obliuiſci dr̄ ꝓpt iu
rie diſſimlationē· Quia ergo tot mo
dis per ſua bn̄ficia nr̄aꝫ ſupplet īdi
gētiā more hūano dr̄ habere mbra
diuerſa

¶ Capl'ꝫ·xxiij·

Dilectio aſſimlatur mēto· Pri
mo q2 mētū fuit necāriū ꝓpt
ter mādibularū originē· Nā inferi
or mādibula ex mēto orit̄ et ī eo fū
dat̄ Sed mādibula hec iferior vitā
preſētē deſigt ·cui9 ē duplex pars
ſcꝫ dextra que ptinet ad ſpm̄ · cu
ius exercitiū ē ī vita ꝯtēplatīa· et
pars ſiniſtra q̄ ptinet ad corp9 cir
ca cuius miniſteriū ītendit vita ac
tiua· ſ; vtriuſq3 origo ē ex mēto .i.
ex dilectione caritatis· q2 ꝯtēplati
ua ē ex dilectione dei· actiua vero
ex dilectione ꝓximi· Vn̄.i.Io·iij·
Qui non diligit manet ī morte Se
cūdo mētū fuit neceſſariū ꝓpt̄ dēti
um inferioꝝ radicationē · Inferio
res em̄ dētes.i.ſācti ī hoc mūdo vi
uētes ſūt radicati ī mēto.i.in dilec
tione dei·ſm illud·Eph·iij ·In ca
ritate radicati et fundati ac̄ Terci
o fuit neceſſariuꝫ propt̄ oris aperti
onē· Nā oſſa ipſi9 menti in ſuis ex
tremitatibus duas habēt furculas
vt dicit Conſtā· Vna ē acuta cui9
acumini ligamē qddā inſerit̄·qd a
latē tpm ꝓtēditur p qd bucca clau
ditur et apitur· Altera v̄o furcula
groſſa ē et rotūda· cui9 rotūditate
mētū fit mobile· Sic etiam neceſſa
ria eſt dilectio caritatis vt os apiri
poſſit· ſiue ī pdicatiōe· q2 ſi linguis
hoim loq̄r et āgloꝝ caritatē āt nō
habeā ac̄.i.Corin·xiij·ſiue in orati
one ſiue ī ꝯfeſſiōe q̄ etiā ſine carita
te valide nō ſūt· Ps̄ · Os meū ape
rui et attraxi ſpm̄ q2 mādata tua
deſiderabā Hoc em̄ deſideriū māda
toꝝ caritas faciebat· q2 ſic calor ſi
tiē facit aquā· ita caritatis amor ſi
tire facit iuſticiā q̄ ī obſuatiōe mā
datoꝝ exiſtit· ſine q̄ neq3 ꝯfeſſio ē
ſalutifera neq3 ōmino ipetratia· ſe
cūdū illd Prou·xxi· Qui obturat
aurē ſuā ad clamorem paupis cla
mabit ipe et n̄ exaudiet̄· Quarto
fuit mentum necāriū ꝓpt̄ faciei

ↄpletionē et ↄſumationē; · vñ ſi ſit
fronti ꝓporcionatū totā faciem ex
ornat · et ſi nimis excedat eā totā;
faciē dehoneſtat · Sic igit̄ mētū ꝓ
porcionatū eſt ornamentū faciei et
ↄplementū · ita amor ordinatus ſic
eſt caritatis dilectio · ſm illd · Cāt ·
ij · Ordinauit in me caritatē · ē orna
mētū et ↄplemētū aīe · Vñ per nup
tialē veſtē caritas deſignat̄ · Mat ·
xxiij · ex eo ꝙ aīam exornat et de
corat · Quito mētū neceſſariū ē ad
aīalis fortificationē · Nā in mēto ē
aīalis maxima fortitudo ꝓpter duri
tiā oſſis · et ideo bruta ſe tangi per
mentū facilit̄ nō permittūt · Nā mē
to ↄfracto tota eorū feritas quaſi
armis priuatis eñuat̄ · Vñ dr̄ · i · Re ·
xvij · ꝙ Dauid fracto mēto vrſi eru
it ouē de ore ei9 · Sic maxīa fortitu
do aīe ↄſiſtit in amore · q2 fortis ē
vt mors dilectio · vt dr̄ · Cā · viij ·
Sexto fuit neceſſariū mētum ad a
moris oſtēſionem · Vñ mentū hoīs
tangere ſignu; eſt amoris · Et ideo
dr̄ · ij · Re · Tenuit Joab mētum A
maſe · Per mētū em̄ amor · ſed per
tactū op9 amoris exꝑmitur · Vnde
ille mentum tangit qui amorem o
pere oñdit · et hec ē vera ꝓbatio di
lectioīs caritatis · ſm illud · i · Jo · iij
Nō diligam9 verbo neq3 lingua ſed
opere et veritate ¶ Capl̄m · xxiij ·

Diuitie aſſilantur pilis Pri
mo ratione natiuitatis · q2
pili naſcūtur ex fumo cali
do et ſicco · dū em̄ fumus ſubtil̄ per
poros egreditur dū ab aere tangi
tur exſiccatur Silr̄ ex fumo calido
et ſicco · i · ex auaritia deſideriū hoīs
inflāmāte et humorē pietatis exſic
cāte ꝓcedit ditiarū accumulatio ·
Hic fum9 · i · amor cupiditatis p di
uerſos poros · i · p diuerſas vias et
modos lucrādi et rapiēdi ꝓditur ·

et cum ab exteriori aere · i · ab exte
riori mūdi neceſſitate tangitur · pi
li · i · nūmi ſiue diuitiarū cumuli mul
tiplicantur et creſcūt · et ꝑcipue il
li quibus mlt̄iplicātur filij cogunt̄
accumulaē · Eze · xvi · Mltiplicata
es et grādis effecta et ingreſſa es
et pueiſti ad mūdū muliebrē · vbe
ra tua intumuerūt et pil9 tu9 germi
nauit · In multiplicatiōe vl̄ tūore
vberū intellige augmētū familie et
filiorū · et tūc laborat vt germinet
pil9 · i · vt fiat et creſcat diuitiarū
cumul9 · Scdo ratiōe vtilitatis · q̄a
pili ſūt nō ſolū ornamētū · ſ3 etiā iu
uamētū corporis ſicut patet in ca
pillis · Silr̄ diuitie ſunt ad ornamē
tū dignitatis · et ad iuuamētu; ne
ceſſitatis · Vñ Phūs dicit i Ethicis
ꝙ diuitie ſunt organa felicitatis · et
ideo Amb · ſuper · Luc · dicit · Dites
diſcāt non in facultatib3 crimē ha
beri · ſ3 in hijs qui vti neſciūt · Na;
diuitie ſicut impedimēta ſūt impro
bis · ita bonis ſūt iuuamēta v̄tutis
Tercio ratione q̄litatis · Nā vbi in
cute ſūt āpli pori pili exeūtes ſunt
groſſi vbi autē pori ſūt ſtricti tenu
es erūt pili · Sic hoīes habētes aī
mos largos ſiue āplos faciūt groſ
ſas expēſas S3 hn̄tes aīos ſtrictos
· i · auaros tenuit̄ et miſerabilit̄ ex
ꝑedūt · Lc9 · Qui diuitiarū ſeruus
eſt diuitias cuſtodit vt ſeru9 · Qui
āt ſuitutis excuſſit iugū diſtribuit
vt dñs · Quarto ratiōe varietatis ·
q2 pili variant̄ ſm etatē · Vñ qñ a
nimalia ſeneſcūt pili indureſcūt ſic
plume auiū indurāt̄ · q2 deficiēte hu
more neccārio deſiccāt̄ Sic hoīes ſm
Phm̄ i ſenectute efficiūt̄ illibeāles
et duri ad largiēdū · et hoc ē qñ deficit
eis bon9 hūor · i · bon9 amor caritatis
Et hec auaritia ſenil̄ · ſic dicit Sen ·
mōſtruoſa ē · mōſtro īquit ſimilis

eſt auaritia ſenilis. q̄d em̄ ſibi vult
non intelligo· Nā q̄d abſurdi⁹ vt
dici ſolet quo minus reſtat vie eo
plus viatici querē· et via deficiēte
viaticū augere Huiuſmoi ergo pi
los. i. mundi diuitias leuite iubent
radē. i. viri pfecti et religioſi ɔtēp
nere· Nūi· viij·

Capitulum· xxv·

Doctrina ſpūalis aſſil'atur
cibo corpoāli. in quo neceſ
ſaria ſūt· viij· ſcȝ p̄patio ⁊
maſticatio· in loco digeſtiōis rcep
tio· ei⁹ in liquorē mutatio· liquoris
in humorē ɔuerſio· ipſi⁹ p mēbra
diſtributio· cū mbris aſſil'atio· ⁊ i
corpatio ſiue in naturam corpis ɔ
uerſio· Sic cibus ſpūalis doctrine
a predicatore prepat' dū legit'· ma
ſticat' dū in meditatione diſq̄ritur
In loco digeſtionis rcipit'· dū i me
moria recōditur· In liquorē muta
tur dū diligēter expoītur· In hu
morē liquor ɔuertit' dū deuote diſſe
ritur· Diſtribuit' p mēbra· dū diū
ſis auditoribȝ ſm eoꝝ exigētiā pre
dicat'· Aſſil'atur dū attēte et affcū
oſe recipitur· Incorpatur et ɔuer
titur· dū ope perficitur De hoc cibo
dixit dn̄s Opamini nō cibū q̄ perit
ſed qui permanet in vitā eternaȝ
Jēo· Diſcam⁹ in terris quoꝝ ſcia
nob pſeuēt in cel'· Itē doctrīa ſpi
ritual' dēt tradi ad modū cibi· In
quo ſm Galienū ɔſiderāda ſunt q̄
tuor· Primo cibi ſbſtātialitas· Naȝ
aliq̄s cibȝ ē ex ſui natura nutrimē
talis et nature iuuatiu⁹· Et huic
aſſil'at' doctrina ſana et catholica
q̄ aīa ſpiritualit' ſuſtentat' et iuuat'
ad ſalutem· Aliq̄s vō ē peſtilētial'
et corpis corruptiu⁹· ſic cibȝ vene
noſus Et huic aſſil'at' doctrīa p̄ua
vel heretica· q̄ mores vl' fides corrū
punt· Oportet ergo ciboꝝ ſcire na

turā ⁊ doctrinaꝝ diſcernē q̄litatē
ne hō venenū loco cibi accipiat· ne
q̄s falſitatē ꝑ veritate credat· Vn̄
Eccī· xxxvij· Nō te effūdas ſuper
ōnē eſcā ⁊c. i. Jo· iiij· Nolite ōni ſpi
ritui credē· ſ; ꝓbate an ſpūs ex de
o ſint· Scd̄o attēdenda ē cibi quali
tas ſcȝ vtrū tēperatus ſit vel exce
dat Eſt enim aliq̄s cibus ſubtilis q̄
de facili digerit'· cui⁹ quātitas mul
ta paꝝ nutrit· q2 ſm Auicē· ex eo
generatur ſāguis q̄ cito reſoluit'
a mēbris et ideo parū nutrit· ⁊ ſic
eſt doctrina multū ſubtil' rudi po
pulo p̄dicata q2 paruȝ eos in deuo
tione nutrit et male intelligitur et
cito a memoria labit'· Item ē cibus
groſſus q̄ tardi⁹ digerit'· et pars
eius modica mltū nutrit· ex quo
ſcȝ groſſus generat' ſāguis q̄ tardi
us reſoluitur a mēbris· Sic doctri
na groſſior ⁊ vulgarior hōines ſim
plices magit reficit et in deuotiōe
nutrit et diutius in memoria perſi
ſtit· Item eſt alius cibus a ſbſtan
tia tēperatus et talis laudabil' eſt
q2 medium tenet· huic aſſil'at' doc
trina· q̄ neq3 eſt nimis rudis. neq3
nimi⁹ ſubtilis· Talis em̄ laudabil'
eſt· q2 ſimplicibȝ et ſapientibus ſa
tiſfacit. Ro. i. Sapiētib⁹ et īſipiētibȝ
debitor ſum· Tercio attēdenda ē
cibi q̄ntitas vt non ſit nimia neq3
nimis pauca ſed int' hec media Nā
nimis cib⁹ naturā g̃uat· ſtomachū
inflat· torſiōes generat· malos hu
mores geneāt et augmētat· vomi
tum et faſtidium ꝓuocat· caloreȝ
naturalem ſuffocat· oſſium et ner
uorum contractioneȝ cauſat· vlce
ra ſcabiem et apoſtemata ꝓcurat·
ſenium et mortē accelerat· Et ſit
dū homo manducat vt morteȝ fu
giat ide citius moriat'· Cū vō cib⁹
nimis eſt paucus natuāȝ debilitat

viſum et ſenſum hebetat· fluxuꝫ ca
pillorꝫ et caluiciē generat· thiſim
ethicam accelerat· corpus extenu
at· et peiores infirmitates q̄ꝫ rͤple
tio cauſat· Vn̄ dicit Ypocr̄s in Am
phoꝛ· ꝙ in tenuib9 dietis maxime
peccāt egrotantes Cib9 ergo ſi me
diū inter hec teneat rem pditam
reſtaurat· v̓tutem ꝯſeruat· ſangui
nē augmentat· calorem tpat· ige
nium acuit· vires operādi tribuit·
ſanitatē perficit et cuſtodit· ⁊ ſalu
brē ſōpnuꝫ inducit· Silr̄ q̄ꝫ accidit
de doctrina ſpūali· qꝛ ſi ſit nimia .i.
nimis prolixa vertitur in tediuꝫ ⁊
multiplex anime nocumentuꝫ· et
ideo poetice dr̄· Quicq̄d p̄cipies e
ſto breuis vt cito dcā· Percipiāt
aīmi dociles teneātq̄ꝫ fideles Om
ne ſuperuacuū de pleno pectoꝛe ma
nat· Silr̄ etiam defectus doctrine
ſpūalis multiplex malum inducit·
et magis adhuc nocet q̄ꝫ eius nimi
etas· Vn̄ et in penā hoīm peccōruꝫ
deus p ꝓphetā ꝯmnatur dicens· A
mos· viij· Mittā famem in terrā
non famē panis neq̄ꝫ ſitim aque· ſ
audiēdi v̓bū dei· Et Jheremias huc
defectū deplorauit dicens Paruuli
petierunt panē et non erat q̄ fran
geret eis· Tren· iiij· Ergo diſcreta ⁊
tpata doctrina multiplicit̄ anime
ꝓdeſt· et ideo fidelis et prudens ſer
uus quē ꝯſtituit dn̄s ſuper familiā
ſuā vt det illis in tp̄e tritici mēſurā
Quarto ꝯſiderāda eſt aſſumētis ne
ceſſitas· Nā alius cibus debetur ſa
no· alius egro· alius iuueni· alius
ſeni· alius debili· alius forti· alius
laboranti· alius quieſcenti· Nā mlͭ
ta ſunt ſalubria ſanoꝝ que ſūt moꝛ
tifera infirmo· Itē eſt ꝯria i ſanis
Nā piper et allea que alicui fleuma
tico ſunt in remedium· alicui coleri
co ſunt venenū· et Juſquiam9 q̄ ē
mors hoīm ē cibus ḡtiſſim9 paſſeri
vel coturnici· vt dicit Galie9· Va
riat̄ etiā cib9 ſcd̄m q̄litateꝫ moꝛbi·
Nā aliq̄s cibus ſalubris eſt in quar
tana· q̄ eſt moꝛtifer9 in acuta· et a
liq̄s qui eſt vtil̄ in moꝛbi principio
eſt nociu9 in medio· vel qn̄ infirmi
tas eſt in ſūmo· Ex quibus patet
ꝙ cibus variandus eſt ſecundum
diuerſitatem moꝛbi et virtutem i
firmi· et ſecundum ſubſtantiam et
qualitatē cibi· que omnia obſeruā
da ſunt in doctrina ſpirituali· per
quam diuerſa vitia debent diuer
ſimode corripi· Vn̄ Gre· Nazā· di
cit ꝙ ſic̄ n̄ vna medicīe ſpēs oib9
adhibet̄· ita neq̄ꝫ idē ſmo vniuerſi
ꝯgruit· ⁊ iterū· ſecunduꝫ qualita
tem auditorum formari dꝫ ſermō
doctoꝝ· ſicut Gre· Papa dicit· Et
iterum Alia et alia doctrina alios
et alios auditores requirit· Nam
groſſa doctrina et facil̄ ꝯpetit rudi
bꝫ .i. inſipiētibꝫ· ſm̄ illud .i. Cori· iij·
Tāq̄ꝫ puul̄ i xp̄o lac potū vob̄ dedi
nō eſcā· Sꝫ doctrīa ſb̄til̄ ⁊ difficil̄ ꝯgruit
perfcis· Ap9 .i. Cor· ij· Sapiētiā loq̄
mur int̄ pfc̄os Heb· v· Perfectoꝝ
em̄ ē ſolid9 cibꝫ· Dꝫ ergo p̄dicator
diligēt̄ attēdere ⁊ ad q̄d dicat· ⁊ q̄o
⁊ q̄bꝫ dicat Itē doctrīa p̄dicātis de
bꝫ eē ſimilis voci modulātis et dul
cit̄ cātātis Nā p̄mo dꝫ eē cordis le
tificatīa· ſm̄ illd̄ Cā· ij· Sonet vox
tua tua ī aurib9 meis· vox em̄ tua
dulcis ſcꝫ coꝛdi Ps̄ Letabor ego ſu
p eloq̄· tu· Scd̄o dꝫ eē amoꝛis exci
tatīa Nā ſic̄ aues vociferādo et cā
tādo excitāt ſe ſcꝫ mutuo ad amoꝛē
libidioſū· ita p̄dicatores vocib9 ⁊ v̓
bis ſuis dn̄t excitare ad amorē ſpūa
lē· ſic̄ de xp̄o dicit ſpōſa i Cāt· Aīa
mea liq̄facta ē vt dilect9 locut9 ē·
⁊· Lu· vltio Nōne coꝛ nrm̄ ardēs e
rat ī nob̄ dū loq̄ret̄ ī via et apiret

nobis ſcripturas. Et nota ꝙ aues
parui corporis plus vociferantur
ꝙ aues magni corporis maxīe tē
pore amoris Aues em̄ parui corpis
ſunt humiles.i. deſpecti vl' q̄ paruā
curā habent de corpore ſuo Vn̄ ſūt
magis apti ad vociferādū.i.ad p̄di
candū et excitādū alios ad amorē
ſpūalē ꝙ illi q̄ ſunt magni corpo
ris.i. ſuperbi l' voluptuoſi p̄dicato
res. Hinc eſt ꝙ doctor gētiū et p̄
dicator dicebat.i. Cori.xv. Ego ſuz
minim⁹ aplor̄. Et.i. Thi.vi. ad
monebat dicens Habentes alimē
ta et q̄b⁹ tegamur his ꝯtēti ſim⁹.
Tercio debet eſſe paſſionū anime
expreſſiua. Paſſiones em̄ et mor
bi aīme vitia ſunt. q̄ predicatoris
vox debet exp̄mere. notificando ⁊
redarguēdo vt curētur ſm̄ illd. Y
ſaie.lviii. Clama ne ceſſes quaſi
tuba exalta vocē tuā. annūcia po
pulo meo ſcelera eor̄ et domui ia
cob peccata eor̄. Quāto dēt eē bo
ne diſpoſitionis oñſiua. Bona em̄
diſpoſitio aīe ē p̄ penitētiā et ꝟtu
tes. q̄ virtus ſm̄ Phm̄ ē diſpoſiti
o perfecti ad optimū Predicatoris
igitur vox non ſolū vitia dēt oñde
re. ſed etiā ad curā penitētie idueē
et inſup ad ꝟtutes. Ad vtrūqꝫ em̄
hortabatur. Ap⁹. Ro.xiii. dicens.
Abiciam⁹ opera tenebrar̄ ſcꝫ pccā
et induamur arma lucis ſcꝫ virtu
tes. Ps. Vox em̄ domini in virtu
te. Quīto debet eē laboris ſb̄leua
tiua. ſicut vox muſica et armoīca
que ē nature ꝯſona. q̄ non ſolū de
lectat homines ſed etiā iumēta. ſic
patet ī bob⁹ qui ad laborē magis
cantu ꝙ ſtimulo excitātur. Talis
erāt vox xp̄i dicentis. Mat.xi. Ve
nite ad me omnes q̄ laboratis et o
nerāti eſtis et ego reficiā vos. Apoc̄
ix. Audiui vocem de celo dicentez

michi. ſcribe bt̄i mortui ꝛc̄. Amodo
enim iam dicit ſpūs vt requeſcant
a laboribus ſuis Sexto dēt eē reoꝛ
ablatiua. ſic enīz vox muſica atte
diatos et accidioſos recreat et leti
ficat Ie.xxxiii. Audiet̄ vox gaudij
et leticie. Contra aūt vox t̄ribilis et
horribilis nō delectat ſed attediat
Vn̄ dicit Cōſtā. ꝙ interrogatus q̄
dā quare homo horribil' grauior eēt
ad audiēdū ꝙ aliq̄d pond⁹ corpore
um. Rn̄dit hō horribil' eſt aīe pōd⁹
ſꝫ alia pōdera grauant corpus. Sic
ſunt q̄dam p̄dicatores q̄ ſiue ex ni
mia ꝓlixitate. ſiue ex inepta ꝓlati
one. ſiue ex vocis ineptitudine. ſi
ue ex incogruitate matēie nō dele
ctāt. ſed grauāt auditores Septio
debet eē etatis et ſex⁹ diſcretiua.
Naz videmus ꝙ animalia ſecundū
diuerſitatē ſex⁹ et etatis habēt di
uerſitatem in voce. Vn̄ Phūs di
cit.xix.li.de animalibus. ꝙ cauſā
acuminis et alterationis vocis ē ſe
cūdum alterationē etatū. Vn̄ vox
iuuenū aīabū ē acutior voce ſenuz
Et vox mulier̄ ē acutior ꝙ viror̄.
vn̄ ſic ipſe dicit. Multe fēie et mul
ti iuuenes vociferant voce acuta.
Grauitas āt vocis ſeq̄tur tardita
tē mot⁹. q̄ ſcꝫ aer mlt⁹ tarde mo
uetur. Mares āt et ſenes mouent
mltū aerē. ⁊ ideo ſūt grauioris vocis
Neruos et arterias habēt fortiores
maſculi ꝙ fēie ⁊ ſenes ꝙ pui. ⁊ nō
caſtrati ꝙ caſtrati. eo ꝙ ꝓp̄t debili
tatē mouēt paucū aerē Et q̄d pau
cū ē mouet̄ veloci⁹ ⁊ vox velox ē a
cuta. ⁊ ideo ꝓp̄t debilitatē neruor̄
ſūt voces caſtrator̄ ſil'es fēiar̄ vo
cibꝫ In.iii.li.de aīalibus dicit etiā
Phūs. ꝙ fēie ſūt acutioris et ſb̄tilio
ris vocis ꝙ maſculi p̄ter vaccaz q̄
hēt vocē ſuo maſculo groſſiorē. Sic
ḡ ſon⁹ vocis natural' ē diſcretiuus

etatum et ſexuū· ſic etiam ſonꝰ ſeu
vox predicātis debȝ diſcernē etatē
ↄ ſexū· q᷑ aliť admonēdi ſunt iuue
nes· et aliť ſenes· et aliter viri· et
aliť mulieēs· ſicut docet in Paſtoꝛ
Gre. Apoē· viij· Audiui vocē aq̄ꝝ
multaꝝ .i. doctrinā· Octauo dēt eē
laudis acq̄ſitiua nō tamē ſui ſꝫ dei·
Pš· Vt audiā vocē laudis tue· No
no debȝ eē affectionis audiētiū im
mutatiua· ſicut facit vox muſica ↄ
armonica· p cuius dulcē armoniā
interdū infirmi demoniaci et frene
tici ad ſēſum mentis reuocantur·
Sic vox predicantis frequēter ma
las affectiōes facit ↄuerti ī bonas·
ſicut refert Cōſtā· ꝙ Orpheus poe
ta et modulatoꝛ optimus dixit Im
patores ad ↄuiuia me inuitant vt
ſe ex me delectent · ſed ego in illis
delectoꝛ cū q̄bus poſſim animos eo
rū deflectē de ira ad māſuetudinē·
de triſticia ad leticiā· de auaritia ad
largitatē· de timore ad audaciā·

¶ Caplm· xxvi·

Doctores ſancti aſſilant̄ re
nibus· Primo q᷑ rēnes ſūt
calidi et naturalis caloris
ↄſeruatiui· Sic ſancti doctores ſic ī
ſeipſis ſunt feruidi· ita etiam ſunt
in alijs ſua doctrina ignea ſpūalis
feruoris accēſiui et ↄſeruatiui· Taľ
erat doctrīa xp̄i· de qua dicit̄ Lu·
xxiiij· Nōne coꝛ noſtrū ardēs erat ī
nobis dum loquetur ⁊c̄ · Scdo q̄a
renes ſūt frigiditatis doꝛſi tpatiui
Vn̄ ſunt renes pinguedine coopti
ne ex frigiditate oſſiū doꝛſi ſuſtine
ant leſionē· Per doꝛſum autem in
telliguntur hoīnes duri· vel hoīes
rebus ſecularibus que retro ſunt
totaliter dediti· quorum frigiditas
.i. malicia aliq̄n̄do nimis excreſcēt
niſi eam ſanctoꝛū viroꝝ doctrina
vľ argutio tparꝫ· Vn̄ de Uēo de ha
bet· Mať· vi· ꝙ metuēbat Johan
nē· et audito eo multa faciebat·
Pš· Increpuerūt me renes mei·
Tercio q᷑ renes ſunt a ↄcauitate
epatis aquoſi humoris attractiui·
Vn̄ et facti ſūt carnoſi et poroſi ꝓp
ť faciliorēꝫ aquoſe humiditatis at
tractionē Cōcauitas autem epatis
eſt ꝓfunditas ſcripturē ſacri cano
nis· Ex epate em̄ q̄tuoꝛ hūores ma
terialiť oriunt̄· et ſic ex ſcp̄tuā ſac̄
q̄tuoꝛ ſēſus trahūtur· ſcꝫ litteraľ·
allegoricus· moraľ et anagogicus·
Ex hac ēgo epatis ↄcauitate .i. ꝓfū
ditate trahūt ſācti doctoēs et hau
riūt aquā doctrine quā populľ effū
dūt habūde· Sꝫ q᷑ hāc ſuā doctri
nā et oēꝫ ſuā itelligētiā ſb̄ fidei me
tis doctores ſcē eccīe reſtrigūt· dr̄
Yſi· xi· Erit fides cinctoriū renum
eiꝰ· Quarto quoq̄ꝫ q᷑ renes ſūt ſā
guis collati· dicit em̄ Cōſtā· ꝙ ad
hoc ſūt facti vt ab epate aq̄ticū ſā
guiēꝫ ſugētes eū depurēt· et eiꝰ co
lamētū .i. vrinā ad veſicā deportēt
Et hoc etiā dicit Ariſt· viij· li· de a
nimalibꝫ· In ſāguie itaq̄ꝫ itelligit̄
vita hoīs q᷑ ſine ſāguie hō n̄ viuēt·
quā ī alijs ſcī doctoēs ſuis doctrīs
purificāt dū pcc͞ores ↄūtūt et eos
a peccatorum fecibus faciunt ſepa
rari· Vn̄· Ie· xv· Si ſepas p̄cioſū a
vili ⁊c̄· Quinto q᷑ renes ſunt ſemi
nabilis humoris generatiui Vnde
continent lumbos in quibus dicit̄
eſſe cauſa veneree voluptatis· qua
ſi aūt humoꝛ ſeminabilis eſt doctri
na ſpūaľ q̄ deo geneāt filios nō car
nis ſed ſpūs· q̄ hūoꝛ p ſcōꝛū docto
rū oꝛa infūditur· Vn̄ Apꝰ· dixit .i.
Cori· iiij· In xp̄o ihū p euāgeliū e
go vos genui Vn̄ doctoēs eccīe ab
ip̄o capite xp̄o in ſuo miſtico corpo
re tanq̄ renes ī carnali corpe vtili
ter poſſident̄ Vn̄ ab ipſa ſcā eccīa

ei dicit. Tu poſſediſti renes meos
Quos etiam ad aliorum ſalutem i
flāmari petebat dicens Vre renes
meos ⁊c.

Capitulū. xxvij.

DOmināri laudabilit̃ ſubdi
tis docet ipꝫ nomē dn̄i. Nā
hoc nomē dn̄s videt̃ iporta
re quīqꝫ conditioēs. Primo em̄ videt̃
eē nomē poteſtatis. Vnde a deo a
quo ē omnis poteſtas dominiū eſt
ſtatutū. Aliter enim nō ſtaret res
publica neqꝫ hūana ſocietas eſſet
tuta. neqꝫ hoīm ſcita eſſēt pacifica
vel q̃eta. Sublata em̄ de medio iu
ſticie potentia libera eſſet malitia
neqꝫ inocētia eēt tuta ſic̃ dicit Pſi.
Juſta ergo dn̄atio ſb̄ditos nō opp̄
mit nec repellit. Itē bonꝰ dn̄ꝰ ſer
uos n̄ deſerit. ſed ꝓ eis adūſarꝫs
ſe oppoīt vt dicit. Gre. Scd̄o hoc
nomē dn̄s ē nomē eq̃tatis. Ps. Ju
ſtus dn̄s et iuſticias dilexit. eq̃ta
tē vidit vultus eiꝰ. Vn̄ iuſtꝰ dn̄s
per viā iuris et eq̃tatis lites et cau
ſas inter ſubditos dirimit. et vni
cuiqꝫ qd̄ ſuū ē tribuit. ꝯtra maliti
am gladiū trahit. ꝓ inocentia de
fēdenda titulū iuſte tuitionis oppo
nit Maleficos punit. viduas et or
phanos de manū opponētis eripit.
predones et fures īpetit. et per ac
ceptā a dn̄o poteſtatē nō ſm̄ ipetū
volūtatis. ſ ſcd̄ꝫ dictam̄ ratioīs et
ſcd̄ꝫ legis ipiū vniuerſa diſpoīt
Tercio dn̄s ē nomē liberalitatis Nā
boni dn̄i ſūt liberales et pij. Heſt.
xiij. Cū mq̃t totum orbē mee ditio
ni ſb̄iugaſſeꝫ nolui potentie abuti
magnitudīe. ſ clemētia et lenitate
gubnaē ſb̄iectos. Bonꝰ dn̄s plus
amari q̄ꝫ timeri appetit. nō hoībꝰ ſ
beſtialit̃ viuētibꝫ ſe p̄eē agnoſcit.
Vn̄ dicit. Gre. ſup illd̄. Gen̄. ix.

Sit terror veſter ⁊c. Homo iq̃t n̄
rationabilibꝫ ſ irrationabilibꝫ aīa
libus eſt p̄latus vt nō ab hoībꝫ ſed
ab aľibꝰ timeat̃. Oīs em̄ hoīes
natuā gignit eq̃les. ſ ꝓ varījs me
ritis alios alījs diſpēſatio diuina
prepoſuit. vt ſaltē ꝓpter humanaꝫ
potētiam peccare timeāt qui dinā
iuſticiā non formidāt. Quarto hoc
nomen dn̄s eſt nomen nobilitatis
Vn̄ dr̄. Deut. i. Tuli de tribubꝫ ve
ſtris ſapientes et nobiles et poſui
eos dn̄os. Debent enim dn̄i eſſe a
nima et carne generoſi Nā vt di
cit Ambroſiꝰ. Natuā in animalibꝫ
nobiliores et fortiores p̄ponit alio
rū reges et duces. ergo qd̄ ſuatur
in iumētis et aľibꝰ nō ſeruabit̃ in
hominibꝫ? Quinto q: dn̄s ē nomē ti
moris et honorabilitatis. Eph. vi.
Serui obedite dominis vr̄is carna
libꝫ cū timore ⁊c. Vn̄ p bonū dn̄m
tota pata timet̃ et honoāt̃ eo q: cū
cta pacificat et diſcordes ſedat et
aduerſarios ꝓcul pulſat Itē nota
q: tirānicū dominiū q̃tuor vitia fa
ciūt. Primo auaritia. Nā tyrānꝰ a
malꝰ dn̄s ſb̄ditos n̄ iuuat ſ ſpoli
at. Mich. iij. Qui violēt̃ tollitis
pelles ⁊c. Itē ꝓpt̃ munēa iuſticiam
violat et paupi et vidue n̄ iudicat
Mich. iij. Audite pn̄cipes iacob et
duces domꝰ iſrł. nūq̃d vr̄m ē ſcire
iudiciū Itē exactōibꝫ ꝓpłꝫ ſepe vex
at Yſa. iij. Populū meū exactoēs
ſpoliauerūt. Item occaſiones q̄
rit vt rapiat. Yſaie quinquageſi
mo ſecundo. Abſqꝫ cauſa calump
niatus eſt eum et cetera. Secundo
facit tyrannidem iniuſticia. quia
ſubditos penis flagellat. Yſaie de
cimonono. Dabo egyptum in ma
nu dominorum crudelium. Item
ſtatuta iniqua ordinat. Yſaie duo
decimo. Ve qui condūt leges n̄ q̃s

Itē aliena tanꝙ̄ ꝓpria vēdicat et ſu
a eſſe omnia putat. i. Re. viij. Fili
os veſtros et agros tollet Itē ma
loꝝ dictis fidē accōmodat. Prouͤ.
xxix. Princeps qui libent̄ audit
verba mēdacij omnes miniſtros
habebit impios. Itē fidē nulli ſer
uat. i. Machab. xvi. Jurauit illis
rex ⁊c̄. Item ſuos fideles male re
munerat. Exēplū de Labā. Gen̄.
xxxi. Tercio facit tirannū ſuperbi
a. q2 tirānus timeri non amari cu
rat. Itē nullius ſeruiciū acceptat.
ſ3 oīa ex debito ſibi fieri putat. Ju
dith. iij. Nec tñ iſta faciētes feroci
tatē eiꝰ ⁊c̄. Quarto tirānicū viciū
eſt intꝑantia. q2 alijs laborantibꝰ
ipē ꝯmeſtionibꝰ vacat Eccl̄s. x. Ve
tibi terra cuius rex puer ē et cuiꝰ
pn̄cipes mane ꝯmedūt ¶ Ca. xxviij.

Fides eccleſie aſſimilatur cuti
ſiue pelli ꝓpt̄. v. Primo ra
tione incluſionis. Nā cutis
eſt ſuperficies corpis q̄ carnē et oſſa
ꝯtinet et includit. Sic in fide catho
lica fortiores ſunt q̄ deſignāt̄ p oſſa.
et imbecilliores q̄ ſignāt̄ per carnes
Vn̄ etiā cutis vocat̄ coriū eo q2 co
rio caro tegat̄ Iob. x. Pelle et car
nibꝰ veſtiſti me oſſibꝰ ⁊c̄. Scd̄o ra
tione defēſionis. Nā cutis ōnia inte
riora munit et defendit Vn̄ cutis ꝓ
defenſione totiꝰ corporis ōnibꝰ pe
riculis et paſſionibꝰ ſe exponit Vn̄
ſc̄m. Cōſtā. habet tenuitatē ne ni
mis corpus impediat. habet ſolidi
tatē vt meliꝰ qđ eſt intra ꝯtineat.
et facilius exteriori leſioni reſiſtat
Vn̄ etiā vocat̄ pellis eo q2 a corpoē
exteriores pellat īiurias ventos et
pluuias. frigiditatis et caloris per
fert iniurias. Recte ergo fides eſt
cutis. q2 ōnia mēbra eccleſie fide ꝓ
tegūtur. et ab iniurijs perſecutoꝝ
et a vētis tēptationū. et a pluuijs

i. falſis doctrinis hereticoꝝ. Vnde
Apoſ. Eph. vi. In omnibꝰ aſſumē
tes ſcutum fidei ⁊c̄. Tercio ratione
imitationis. Nā cutis ſc̄m variā mē
broꝝ diſpoſitionē ac neceſſitatem
nūc ſe ꝯtrahit. nūc ſe extēdit. Sic
fideles tp̄e perſecutionis ſecūdū va
riā fideliū vtilitatē ſeu neceſſitatē.
quādoq3 ꝯtrahebāt fidē ſuā perſecu
tionē declinādo ſiue fugiēdo. quā
doq3 vero extēdebāt perſecutoribꝰ
ſe offerēdo. et hoc faciebāt viri ce
leſtes et perfecti. ſic̄ Apl̄i et ꝯſil̄es.
Ps̄. Extēdes celū ſicut pellē. Quar
to ratiōe purgatiōis. Eſt em̄ cutis
tota plena poris et maxīe ī pte ca
pitis ꝓpt̄ expſſionē fumoſe ſupflui
tatis p calorē. Dū eniz pori apiunt̄
ſupfluitates intercutanee per vapo
res et ſudores purgāt̄. Sic fides ca
tholica hēt ad modū cutis multos
poros. i. multas vias et modos ad
purgādū aīm a peccatis ſc3 p pēni
tētiā. per elemoſinā. per baptiſmū
et huiuſmoi. Actu. xv. Fide purifi
cās corda eoꝝ. Quinto ratiōe paſſi
onis q2 cutis ſiue pellis multiplicit̄
patit̄. Nā patit̄ inciſionē. excoratio
nē. verberationē. et multa alia q̄ſi
īnumerabilia. que oīa etiā ſci mar
tires ꝓ fide paſſi ſūt. ſic̄ patz. Heb
xi. Alij vō ludibria et v̄bera expti ⁊c̄
¶ Caplm̄. xxix.

Fortitudo viroꝝ ſpūalium
aſſimilat̄ barbe. Vn̄ pili bar
be ſūt opa fortia perfecto
rū. qđ patz ex multis Primo quia
barba ē faciei virilis ornatiua. et
ſilr̄ ex fortitudīe martirū et aliorū
ſcōꝝ tota facies īmo totū corpꝰ ec
cleſie decorat̄ et ornatur Vn̄ de ipa ec
cleſia dr̄. Prouͤ. xxxi. Fortitudo et
decor indumētū eiꝰ ⁊c̄. Scd̄o q2 bar
ba ē maxillarū iuuatiua. Nā ſua vil
loſitate neruos maxillares tuet̄ et a

nimia frigiditate defendit· quaſi āt
maxille eccie ſunt p̄dicatores q̄ ci
bū ſpūalis doctrine alijs ɔterūt ex
ponēdo· et p̄parāt p̄dicādo· vt in
de fideles ceteri nutriant̄· Iſti dn̄t
habere barbā.i.fortitudinē boi ope
ris· vel fortitudinē ɔtra tēptatiōes
qua frig⁹ peccati repellatur ab eis·
ne ſcʒ cū alijs p̄dicauerit ipi rep̄ro
bi efficiantur· Dn̄t eſſe barbati.i. pſ
lis fortiū operū habundare· vt ſcʒ
q͛ verbis ſuadēt operibus corrobo
rēt Vn̄ ſine robore talis barbe nō
ɔgrue n̄ laudabilit̄ exitur ad op⁹
doctrine· Vn̄·ij·Re·x· Dauid mā
dauit nūcijs ſuis· manete in Iheri
cho donec creſcat barba veſtra·
Tercio qꝛ barba ē caloris et vigo
ris naturalis idicatiua· ꝑpter quā
cauſam vir ſolus barbā nutrit nō
āt mulier· qꝛ mares calidiores ſūt
naturalit̄ feminis et maioris vigo
ris· et ideo ī maribus fumus q̄ eſt
piloꝝ materia magis q̄ꝫ in feminis
augmētat̄· Vn̄ accidit etiam quā
doqꝫ in mulieribꝫ calide et humide
ɔplexionis qꝫ videntur barbeſcere
Sic illi qui habūdāt in calore et vi
gore dilectionis habent animuʒ vi
rilem· et ideo ineſt eis fortitudo ɋ
ad pccīs reſiſtendū· et etiaʒ ad bū
operādū· ꝑpter q͛ dr̄· Cā·viij· qꝫ
fortis ē vt mors dilectio· Siqdem
mors ſic ē fortis qꝫ ei null⁹ p̄t reſi
ſtē· et ɔpellit etiā peccatorē multa
bō facere· q̄ nunqꝫ dū vixit facē vo
luit· Cōtrario autē illi q̄ ſunt frigi
di a calore caritatis hn̄t animuʒ fe
neū.i.debileʒ· Vnde carent barba
fortitudinis ad operandū vel ad re
ſiſtendū tēptationibus· Quarto
q͛ qꝛ barba eſt diuerſarū figuraꝝ
ſuſceptiua· Nā ſic Phūs dicit ·xix
li· de aīalibus· ſi hūor vn̄ barba ge
n̄erat̄ fuerit calid⁹ fūoſus et ſicc⁹
erūt pili barbe ſicut et capilli c̄ſpi
et in ſe reflexi et īuolati Et hoc acci
dit qꝛ p duas vias vadit ɔtrarias·
Nā ps treſtris mouʒ inferi⁹· calor
vero mouet ſuperius· et ſic inuol
uūtur pili et ſūt criſpi· Talis eſt
fortitudo luctātiū cū carne l' mūdo·
q̄ licet ex p̄te ſpūs habeāt caloreʒ
caritatis· ex p̄te tn̄ mūdi habēt fu
mū vaītatis· ex p̄te carnis ſiccita
tē ſiue ariditatē deuotionis· Et ide
o ſicut ex feruore ſpūs trahūtur ſu
perius· ita et ex īfirmitate carnis
trahūtur inferi⁹· Et ſic efficiuntur
aliq̊ mō reflexi ſiue criſpi id ē non
vniformes ſed varij· Et de hac va
rietate loquitur Apo⁹· Ro·vij· di
cens· Inuenio aliam legem in mē
bris meis repugnantem legi men
tis mee ꝛc̄· Si vero vapor ex quo
generantur pili fuerit humid⁹ mlt
tum erunt pili leues et longi· Sic
etiam in illis in quibus eſt humor
multus deuotionis et gratie· pili.i.
opera eorum fortia ſunt eis leuia
id eſt ſuauia ad faciendum et lon
ga ad continuanduʒ· et hoc eſt vn
guentum ſcilicet deuotionis et gra
tie· q͛ ſicut dicitur in· Ps̄· deſcen
dit in barbam aaron· Quinto q̊a
barba eſt multipliciter defectiua·
Nam in aliquibus non creſcit ſic̄ i
pueris· qꝛ qꝫuis ſint humidi et cali
di· tamen quia fumoſa illa ſubſtā
tia q̄ eſt piloꝝ materia trāſit ī aug
mētū puerorū· ideo nō ſupfluit vt
ɔuertat̄ ī pilos Tales ſūt q̄ liceʒ ſint
iuuenes et fortes· tamē fortitudie
ſua nō vtūt̄ ad dei ſuitiū vel ī operi
b⁹ bonis· ſed potius pro mundo ɋ
in peccatis In aliquibus vero bar
ba caneſcit· ſicut in ſenibus prop
ter debilitatem ipſius caloris et ha
bundantiā frigiditatis· Et ſic etiaʒ
accidit tepeſcētibus ī calore diuini

amoris· q̄ etiaꝫ pili barbe.i.exteri
ora penitentie opa ī eis īmutant̄ ⁊
debilitātur· In aliq̄b⁹ vero barba
defluit ex caloris et hūoris intercepti
one· vt ī castratis vel ex humoris
corruptiōe vt ī leproſis· Incipit̄
āt calor amoris ⁊ humor deuotiōis
per peccata ſpūalia et corrūpit̄ per
pccā carnalia· et ideo vtrobiq̄ȝ defi
cit bārba.i.fortitudo veā ¶ Ca·xxx

Gratia dei aſſimilatur medulle
Prio ratione ſue generāti
onis· q̄ medulla ī ɔcauita
tibꝫ oſſiū gn̄at̄· Sūt āt ɔcauitates
oſſiū humilitates mētiū q̄bꝫ ſol grā
dei infūdit̄ ſm illd· Ja·iiij·Deus ſu
perb̄ reſiſtit humilibꝫ āt dat grām·
Scd̄o ratione ɔplexiōis· q̄ medul
la vt dicit Cōſtā· ē calida et hūida
Sic grā dei ē calida inq̄tū inducit
et accēdit caritatē· et hūida inq̄tū
emollit ad pietatē· facit eni̅ eos ī
quibꝫ ē feruētes ad deū et pios ad
proximū Sap·iiij· Aput deū nota
est et apud homines· apud deum
ſcꝫ per caritatē· apd̄ hōies p pieta
tē· Tercio ratiōe irrigationis· q̄a
oſſa irrigat et ɔfortat et eoꝝ frigi
ditatē tpat Nā ſua caliditate tpat
eoꝝ frigiditatē· et ſua humiditate
eoꝝ ſiccitatē· Anima eni̅ ſine grā
eſt ſicut t̄ra ſine aq̄ ſcꝫ frigida et a
rida vn̄· Ps̄· Aīa mea ſicut t̄ra ſi
ne aq̄ tibi· Sed grā dei n̄ ſolū ſicut
aqua tollit eis ariditatē.i. opis bo
ni ſterilitatē· ſed etiā vt ignis l' ſol
tollit eis frigiditatē.i. ɔſtrictioneꝫ
et immobilitatē peccati Nā frigus
malitie et peccati ɔſtrigit ⁊ īmobi
litat ſicut patet de frigore corpoāli
in aqua ɔgelata Vn̄ gratia dei mlt̄
tū cōfortat animā· Generat eni̅ ī
ea ſm Bern̄· in libro de lib̄o ar
trio· odiū p̄teritoꝝ pccōꝝ· ɔtep
tū preſētium et deſideriū bonoꝝ fu
turoꝝ· Quarto ratione nutritiōis
q̄ medulla vt dicit Conſtā· nutri
tur ex puriſſimis p̄tibus et vnctu
oſis hūoribus· ſic grā dei nutritur
ex puriſſimis opibꝫ et deuotis orati
onibus· Bern̄·ſuper·Cāt· Gratia
balſamū puriſſimū ē· et ideo purū
et ſolidū et ꝓfundū vas requirit·
Quinto ratione mutationis q̄ me
dulla vt dicit Varro mutat̄ vt lūa
Nam creſcente luna ipſa creſcit· ⁊
decreſcente decreſcit· et hoc tā in a
nimalibꝫ q̄ ī arboribꝫ patet· quo
rū medulla ī plenilunio augmētat̄
et in alio tp̄e minorat̄· Per lunaꝫ
igitur q̄ ē planetarū infima humil̄
intelligitur anima· in qua ſm aug
mētū vel diminutionē humilitatis
minuitur et creſcit grā ſalutaris·
Quia q̄nto q̄s efficitur humilior tā
to et gratia plenior· et q̄āto ma
gis ſuperbꝫ tāto magis a gratia va
cu⁹· Vn̄· Bern̄·ſup·Cāt·dicit In
veritate didici nil eque efficax eſſe
ad gratiam ꝓmerēdā· retinēdam·
et recupandā· q̄ ſi omni tp̄e corā
deo inueniaris nō altum ſapere ſed
timere· Altum enim ſapere ad ſup
biam pertinet· timere vero ad hu
militatē Ad hoc etiam facit· q̄d di
cit Criſoſtim⁹ ſup ep̄lam ad Heb̄
Aliquādo inq̄t pleriq̄ȝ vitā hn̄tes
mūdam non accipiunt grāꝫ· ne ī
ſuperbiā eleuētur· ne iſtentur veri
toſitate iactātie· ne altitudo mu
nēis negligētiores efficiat· Eccī·iij
Quāto magn⁹ es humilia te in ō
mib⁹ et corā deo inuenies grāꝫ
¶ Caplm̄·xxxi·

Gulositas et voracitas aſſi
milatur gutturi· Prio q̄a
guttur ē cibi et pot⁹ in ſto
machū inductiuum· Habet enim
guttur duplicem ɔcauitatem· ha
bet vnam ad attrahendum aereꝫ

et anhelitū perficiendū • et aliā ad
cibū recipiēdū • • Et hec duplex via
quodā opculo qd epiglotū dr̄ diſti
guit• Qd vtriqȝ ſe habȝ in ſuperficie
gutturis ad modū veſtis ad vtrūqȝ
foramē gutturis equalit̄ ſe hn̄tis •
Sicut igitur guttur ē cibi et potus
receptiuū et ſtomachi impletiuū•
ita homo vorax et guloſus ad hoc
pricipalit̄ intendit• vt cibū et potū
accipiat et ventrē ſuū impleat Vn̄
de tali hoīe dici ꝯſueuit• ipſe ē tot9
gula• Ps̄• Sepulchrū patens ē gut
tur eoꝝ• Gloſa• ꝓpter voracitatē
Quia ſicut ſepulchrum aperitur ad
ſuſcipiendū cadauera• ita vorax ſē
per inhiat ad cibaria recipiendum
Scdo qꝛ guttur eſt delectationis ci
boꝝ perceptiuū• Eſt eīn delectatio
cibi ī modico trāſitu gutturis• ꝓpt̄
qd dicit Phūs in Ethicis• ꝙ qdam
multiuorax affectabat habē collū
gruis ſcȝ vt diuti9 duraret cibi de
lectatio ex longo trāſitu gule• Ho
mo eīn guloſus in cibo ſolā delecta
tioēȝ querit non neceſſitatē vel vti
litatē• et de talib9 dicit Ap9• Phil
in• Quoꝝ deus venter ē• Tercio qa
deglutitio cibi vel pot9 ſpūs.i.aeris
attractionē impedit Nā cū natura
cibū deglutit foramē āhelitus clau
dit• et aliud foramē ad recipiēduȝ
cibū apit• cū āt aereȝ attrahit fora
mē cibi penitus claudit• Nā ſi de ci
bo vel potu ſbītrauerit aliqd fora
mē aeris via ſpūs claudit̄• ꝛ niſi a
natura citi9 repellat̄ aīal ſuffocat̄•
Nichil eīn ſic timetur in omnibus
paſſionibus gutturis ſicut amiſſio
ipſius aeris• a q̊ nō pt aīal• p• xx•
ptē vni9 hore ſine piculo abſtinē•
Sicut igitur deglutitio cibi ī guttu
re īpedit ſpm̄.i.aeris attrctioneȝ•
ita guloſitatis delectatio īpedit ſpi
ritualiū ꝯſolationū pceptionē• Vn̄

Ap9• dicit• ꝙ aīalis hō.i.guloſitas
et voluptuoſitas non percipit ea q̄
ſūt ſpūs dei• delicata ē eīn vt dicit
Bern̄• diuina ꝯſolatio et non dat̄
admittētib9 aliena• Itē gule vitiū
quātū nociuū ſit aīe et corpi oſ̄dit
pinguedo corpis• Prio qdē qꝛ pin
guedo nimia ē peſſimoꝝ morborū
generatiua• Nā ſic dicit Cōſtā• Pi
guia corpa et nimia adipe plēa ſūt
peſſima et morbis peſſimis ꝑpara
ta• eo ꝙ calor naturalis ſepe in tali
bus ſuffocat̄ et via ſpūs pinguedi
ne clauditur• et ſic ad regimē cor
poris vt ſpiritus influat denegat̄•
Et addit ꝙ corpora omnia pingui
a propter humorum ſuperfluaȝ ha
bundantiam incurrunt ſepe infir
mitatem prolixam et tardiſſimaȝ
curā• Nā pōdere pinguedinis pſſa
non ſe exercitāt non laborāt• ꝛ ſic
nec ſuperflua minuūtur• nec ꝯgela
ta pinguedo diſſoluitur• Vn̄ calor
naturalis ſuffocatur et ſbito mors
inducitur niſi eis citius ſuccurrat̄•
Scdo qꝛ pinguedo ē actionū aīme
ſcȝ ſēſus et intellcūs īpeditiua• Vn̄
Ie9• dicit ꝙ venter pinguis non gi
gnit ſenſum tenuem• et ideo abſti
nentia ꝯfert intellectui• Tercio qꝛ
eſt ꝯplementi generationis aīalis
tardatiua• Vnde dr̄ in Amphoī• ꝙ
mulier nimis pinguis nō ꝯcipit ſi
non marceſcit eo ꝙ pinguedo ma
tricis ſemitam intercludit

¶ Capitulū• xxxii•

Humiles aſſimilantur geni
bus• Primo quidem quia
humilitas eſt mater cōcor
die et hoc ſignificatur in genibus
Quia genua vt dicit• Pli• ſunt cō
iunctiones femorum et cruruȝ Vn̄
ſm eū• femora extēdunt ab īguini
bus vſqȝ ad genua• Per femora

aūt poſſunt intelligi feīe eo ꝙ ī il
la parte femine diſcernunt a viris
Per crura vero que fortiora ſunt
poſſunt intelligi viri· vel p femoꝛā
intelligūtur ſuperiores· p crura ve
ro inferiores· Sīo igitur p̄t eē ↄcoꝛ
dia ſiue inter feīas et viros· ſiue ī
ter ſuperioꝛes et ſubditos niſi medi
ante humilitate· Nā per humilita
tē ſuperiores inferioribus inclināt
Et iterū p huilitatē inferiores ſupe
rioribꝫ obediūt et ſbdūtur· Inter
ſuperbos v̄o ↄtrario ſēper ſūt iur
gia· Vbi vero ſunt humilitatis ge
nua ibi pacis et vnitatis ↄcoꝛdia·
Scd̄o ꝙ humilitas ē ſoroꝛ ſapiētie
et hoc etiā ſigt̄ ī genibꝫ q̄ mira fra
ternitate oculis ↄiungūtur· Nam
cū q̄s gignit ita formatꝛ vt genua
ſurſū ad oculos teneant· quoꝝ cō
iunctione foramia oculoꝝ cauſant
Et ideo ē ꝙ dū hoīes genua flectūt
faciliꝰ lacrimas fūdūt· Itē dū ocu
li corā iudicibꝫ ploꝛāt genua ſe fle
ctūt· Ocul' āt aſſiſant ſapiētes· q̄a
genua oculis ↄiungūtur· Et ꝙ ibi
locantur oculi vbi genua inſigunt
ſigt̄ ꝙ vbi huilitas ibi ſapiētia vt
dicit· Proū·xi· Et vtrūqꝫ ē neccāri
um ī ↄpunctione et ad placanduꝫ
ſūmū iudicem deū ſcꝫ ſapiētia q̄ m
tē ↄpungat et ad flenduꝫ moueat
ex cognitione culpe et offenſe· Et
etiam humilitas q̄ mentē et coꝛpꝰ
inclinet ad ſatiſfactionē iuſticie·
Tercio ꝙ huilitas eſt oppoſita ſup
bie Nā genua ſūt v̄ota eo ꝙ ī vtrō
ſunt geīs oppoīta et a genis ſūt ge
nua dicta Per genas āt q̄ ſunt in
ſuperioꝛibus locate et q̄ maxillas ↄ
tinent ↄterētes ſuperbi ſignifican
tur ſuperioꝛa petētes et alios p vi
olentiā conterētes· Et ſunt due ge
ne.i.duo modi ſupbie· vna ē de ſpi
ritualibꝫ· alia de tp̄alibꝰ q̄bꝫ oppo
nuntur duo genua.i.duo modi hu
militatis· Primus eſt paupertas
ſpiritus que eſt vt homo recogno
ſcat ſe ſpiritualibus īdigere et ea
a ſe non habere· alius ē tp̄aliuꝫ de
ſpectus· Quarto ꝙ quia huilitas
eſt amica abſtinentie· Nam per ab
ſtinentiaꝫ caro humiliatꝛ ſicut Am
broſiꝰ dicit in ymno Carnis terat
ſuperbiam potus cibiqꝫ parcitas
Et hec abſtinētia ſigtur ī genibꝰ q̄
ſunt depauperata a carnoſitate et
piguedine ꝓpter motus ↄtinuatio
nē· Nā multum carnoſa et pingui
a defacili opilantur· a ſic actio vir
tutis ſenſibilis impeditꝛ· In quo eti
am ſignificatur ꝙ per habundātiā
et vſum delitiarum impeditur et a
ctio virtutis et cōtinuatio laboris·

¶ Capl'ꝫ·xxxiii·

Infectiui alioꝛum et incoꝛri
gibiles ſunt eradicādi· Cu
ius exēplum apparet ī do
loꝛe dentium· ꝙ ſm Auicē· qn̄ dēs
doloꝛoſꝰ n̄ recipit oīo curā· ꝙ quo
cūqꝫ fomētō mitigetꝛ ſtatī poſt mo
dicū redit et ledit etiā alios dētes·
ꝓpt̄ illud qd̄ ex ipſo trāſit ad eos
et nō inuenitꝛ via ad eiꝰ rectificati
onē· tūc cura eiꝰ ē ſola eradicatio·
Sic cū hō ē malꝰ et n̄ recipit curaꝫ
.i.correctionē· ꝙ dato ꝙ v̄bo aliq̊
vl' pena ad modicū cohibeatꝛ· ſtati
tamē r̄dit ad priſtinā malitiā imo
etiam alios inficit et trahit· Tunc
etiam talis per mortē l' expulſioēꝫ
ē ōmino eradicādus Apoꝰ· Gal'·v
Abſcindantꝛ qui vos conturbant·
Et iterū.i. Corītheoꝝ·v· de foꝛnica
tore incoꝛrigibili loquēs dicit Ex
purgate vetꝰ fermētū· Vnde Ieō
dicit et habetꝛ·xxiiii·queſtiōe·iii·
Secande ſūt putride carnes et ſca
bioſa ouis a caulis repellenda· ne
totiꝰ coꝛpis maſſa oues et peccoꝛā

ab ea corrūpātur et putrefcant et
intereāt. Aug⁹. In alexādria vna
ſcintilla fuit. ſed qm̄ non ſtatim op
preſſa ē totā vrbē eius flāma popu
lata eſt

Capitulū. xxxiiii.

Infirmitas corporalis interr
dū pſeruat hoīez a peccatis
ſicut pueri qb⁹ in ptib⁹ ca
pitis accidūt vlcera et apoſteata a
deſt fluxus nariū preſeruātur ab
epilēcia. vt dicit Auicē. q͛ ſic pur
gatur humiditas cerebri. que ſi nō
purgaretur induceret epilentiaz.
Sic etiā per infirmitatē corpis pur
gant et remouent interdū tēptatio
nes et male diſpoſitiones mentis q̄
facerent homīnē niſi ſic purgaretur
ruere ī pccm̄. Sen̄. Infirmitati me
e gratias ago q̄ cogit me nō poſſe
q̄d nō debeo velle. Apo⁹. ii. Cori. i.
Virtus ī infirmitate pficit.

Capl̄m. xxxv.

Immūdicie ſpūales vitiorꝝ
aſſilantur imūdicijs corpo
raliū morborꝝ. Naz in lege
veteri reputabantur īmūdi lepro
ſi et patiētes fluxū ſanguis et pati
entes fluxū ſeminis. Cadauer etiaz
hoīs mortui reputabat īmūdum. et
q̄ūcūq͛ aliqua imunda tāgebāt im
mūdi reputabant. Per imūdiciā
ergo lepre ſignificabat imundicia
heretice doctrīe. tū q͛ heretica doc
trina ɔtagioſa ē ſicut et lepra. tū
q͛ nulla falſa doctrina ē q̄ vera fal
ſis nō admiſceat. ſicut in ſuperficie
corpis leproſi apparet quedā diſti
nctio quarūdā macularū ab alia car
ne integra. per imūdiciā vero muli
eris ſāguiflue deſignatur imūdici
a ydolatrie ꝓpt̄ imolantiū cruorē.
Per imūdiciaz āt ſeminiflui ſignifi
cabatur imūdicia vane locutionis
eo q͛ ſem ē v̄bū dei. Per imūdiciā
coytus et mulieris pariētis deſigna
bat immūdicia peccati originalis.
Per immūdiciā mulieris mēſtrua
te deſignabat īmūdicia mētis per
voluptates emollite. imundicia ve
ro cadaueris cuiuſcūq͛ ſigtur imū
dicia peccati mortalis q̄d ē mors a
nime. Per immūdiciā vero ɔtact⁹
rei immūde deſigtur immūdicia cō
ſenſus in peccatū alterius. Vn̄. ii.
Corin. vi. et Pſa. lii. Exite de me
dio eorꝝ et ſepamini et immūdum
ne tetigeritis

Capl̄m. xxxvi.

Impatiencia tolerādi vl' ſu
ſtinendi onera et grauia p̄
cipue inuenitur in accidio
ſis et voluptuoſis et opulentis. Cu
ius exēplū eſt in dolore dorſi. Naz
dolor dorſi licet poſſit ex pluribus
cauſari. tamen ſecundum Auicē.
cauſe eius p̄cipue ſūt tres. q͛ aliqn̄
accidit ꝓpter frigus complexionis
et flegmatis crudi. aliquando v̄o
ꝓpter multitudinē coytus. aliquā
do vero ꝓpter repletionem magne
vene que eſt ſupra dorſum. Quia
igitur dorſo feruntur onera. ɔgru
e per dolorem dorſi impatiētia ac
cipitur incommoda et oneroſa ſu
ſtinendi. Nam cui dorſum dolet o
nus ſuſtinē nō pt̄. Sꝫ frig⁹ q̄d eſt
hui⁹ doloris cauſa refert ad accidi
oſos. ī qb⁹ r̄friguit ſpūs feruoē ca
ritatis excluſo. Vn̄ in corpalib⁹ ci
bis ea q̄ acida ſūt coīt frigida ſunt
Coytus v̄o frequētia ptinet ad vo
luptuoſos q̄ carnis delectatiōes ſe
quūtur. plenitudo autē vene mag
ne ptinet ad diuites opulētos. q̄
domos plēas hn̄t tpalibꝫ diti̇s In
hijs ēgo ē dolor dorſi. i. ipatiētia et
impotētia g̃uia tolerādi. q͛ accidi
oſi et pig̃ n̄ poſſunt pati laborioſa
propter defectū caloris caritatis q̄

facit omnia leuia. Voluptuoſi nō
poſſunt pati penoſa propter molli
ciē carnis que eſt delectabilibꝫ aſſue
ta. Sed opulenti diuites nō poſſūt
pati iniurioſa propter elationem
mentis quā facit diuitiarum afflue̅
tia. Nam diuitie ſicut dicit Phūs
in Rethorica. faciunt hōmines ela
tos et contumelioſos

Capl'm. xxxvij.

INuidia aſſilat dolori ſiue
putrefactioni dētium. Vn̄
dicit. Prou. xiiij. Putre
dō oſſiū inuidia. Dolor nāqꝫ dētiuꝫ
ſcd'm Auicē. cauſatur ex tribus. qa
cauſa dolorē faciēs aliquādo eſt ī
ipſa ſubſtātia dentium. qn̄qꝫ vero ī
neruo q̄ eſt in radice eoruꝫ. qn̄qꝫ ve
ro ē in gingiua. vbi etiā quandoqꝫ
fit apoſtema et additio carnis nate
in ea in qua recipit materia q̄ ōnia
ſunt doloris dentiuꝫ cauſa. In hijs
ergo deſignat triplex cauſa triſticie
ſeu doloris inuidorū. Nā aliquādo
inuidet vn9 alteri de perſonali boī
tate. aliqn̄ vō de honoris dignita
te. qn̄qꝫ vō de lucri vel diuitiarꝫ p
ſpeitate. Qn̄ igit dolor inuidi ē de
perſona tūc ē velut dolor dētis radi
catus ī ſbſtātia. Qn̄ vō de dignita
te l' honore. tūc ē ſic dolor puemēs
ex neruo. Nā q̄ſi radix dētis ē vt9
pbi hōis cui neru9 coniungit q̄a vtu
tē pbi hōis ſeqtur pmium honoris
Vnde neruus radicis ē honor vtu
tis. ex quo ſequitur dolor dētis .i.
triſticia īuidētis. Quaſi āt gingiue
que dētes circūdāt et veſtiūt ſūt tē
poales diuitie q̄b9 hōies circūdāt a
fulciunt. q̄b9 qn̄qꝫ iungit apoſtēa
.i. putrefactio īuidie. qꝛ ſcꝫ pcipue
diuitibus ab alijs inuidetur. l' tūc
apoſtēa naſcit ex gingiuis. qn̄ aua
ritie vel ſuperbie peſtis naſcit ex di
uitijs. qn̄qꝫ etiā caro adnaſcit ſcꝫ
cū filij gn̄ant q̄ oīa ſūt dētibus .i. ip
ſis inuidētibus cauſe doloris et tri
ſticie. Eſt em̄ īuidia triſticia in alieis
boīs put Phūs dicit

Ca. xxxviij

IVſti et pfecti viri aſſilant
epati. Primo q̄de qꝛ epar
ē ſtomachi iuuatiuū. Nā ī
epate ſūt q̄dā extremitates q̄ dicū
tur fibre q̄ ſunt vt q̄dā eminētes li
gue q̄bꝫ epar amplectit ſtomachū
ei calorē exhibēs ad digeſtioēꝫ cibo
rū. Stomach9 ergo q̄ toti9 corpis
coī vtilitati deſuit repſētat nobis
ipam rem publicā ſiue cōe bonum
qd ſcī et iuſti viri pcipue āplectūt
a fouēt. ſiue liguarꝫ conſultatiōe ſiue
cuiuſlibet fauoris colore. Coīa em̄
ꝓprijs iuſti viri et nō ꝓpa coibus
an̄ponūt. Scd'o qꝛ ē puri ab impuro
ſepatm̄. In epate em̄ fit ſecūda di
geſtio et ſepatio et depuātio cibi p
ma fcā ē ī ſtomacho. Epar em̄ ſuc
coſitatē pme digeſtiōis p q̄ſdaꝫ ve
nas ī ſuā ↄcauitatē trahit. a p ebul
litioēꝫ fortioris caloris celebrata di
geſtiōe ſiue depuratiōe ſcd'a. ī maſ
ſā ſāguineā a q̄tuor hūorū matēiā
illā conuertit Cui9 digeſtiōis impuri
tas emittit p vrinā q̄ ſ̄eciū ſuit ab e
pate. ſ ī renibꝫ cōplemtū vbi ſbſtāti
ā recipit a colorē Et ide p poros vri
tides traſmittit ad veſicā Ex ipa āt
maſſa ſāguinea q̄ ē q̄tuor hūorū ma
teria qd calidū ē et huidū traſit in
matēiā ſāguis cui9 receptaculū ſūt
vene. licꝫ ſcd'm Phm̄ formatio ei9 ſit
a corde. Qd āt calidū ē et ſiccū tra
ſit ī matēiā colē. cui9 receptaculū
ē ciſta fellis. Qd āt frigidū ē et ſic
cū trāſit ī materiā melācolie. cui9 re
ceptaculū ē ciſtula ſplenis. Qd āt
frigidū et huidū trāſit ī matēiā fleu
matis. cui9 receptaculū ꝓpriū ē pul
mo. Digeſtio ergo epatis q̄ purū ab
īpuro ſecernit ē viri iuſti cōpunctio ā

a cotidianis maculis sepe purificare se satagit. et hec est secunda digestio siue depuratio. Nam prima est a mortalibus per primam. hec autem secunda est a venialibus per compunctionis iusticiam. ex quo quatuor humores prouenuint. quia quatuor compunctionum sunt genera quibus viri iusti mens vehementer afficitur. sicut dicit Gre. in Moral. scilicet vel quando considerat vbi fuit scilicet in peccato. vel quando respicit vbi est scilicet in mundo. vel quando attendit vbi erit scilicet in iudicio. vel quando pensat vbi non est scilicet in celo. Istis consideracionibus viri sancti ad fletum prouocantur. et lacrimando et flendo ab omni impuritate purgantur Tercio quia epar est multarum passionum susceptiuum Nam epar aliquando patitur ex nimia caloris incensione. quandoque ex potorum nimia aptione. et per consequens caloris euaporatione. et aliquando ex infrigidatione. propter quam homo sepe ydropisim incurrit. quia nichil est aliud ydropisis nisi error digestiue virtutis in concauitate epatis. Nec ergo cauenda sunt multum iustis et spiritualibus viris Primo caloris nimia incensio. i. indiscreti feruoris presumptio. Secundo potorum aptio. i. sensuum circa exteriora nimia patefactio et occupatio. vel suarum virtutum ostentatio. Tercio caloris euacuatio. i. feruoris spiritus per negligentiam diminutio. Quarto nimia per accidiam infrigidatio. est etiam summe vitanda superbie tumefactio que est ydropisis inflatio. Vnde superbienti dicitur. Job. xv Quid tumet contra deum spiritus tuus.

¶ Capitulum. xxxix.

Iuuenum vitia corriguntur facilius quam puerorum. Cuius exemplum apparet in epileticis. Nam epilentia. vt dicit Auicenna. accidit infantibus et pueris ante pubertatem. et post pubertatem etiam accidit adolescentibus. Sed ab infantibus et impubibus si in regie eorum fit rectitudo remouetur et non remanet. Sed si accidit adolescentibus precipue post. xxv. annum non remouetur sed remanet vsque ad mortem. sicut dicit Ypocras. Similiter vitia morum a iunioribus si bene regantur facilius remouentur. sed si non bene regantur ita vt adolescant et crescant in prauis moribus perseuerant in eis semper. Prouerb. xxii. Adolescens iuxta viam suam. etiam cum senuerit non recedet ab ea ¶ Capitulum. xl.

Labor penitentium assimilatur labori et exercitio corporali. In quo attendenda sunt. v. Primo vt non sit nimis intensus vel remissus sed temperatus. Sic etiam labor exterioris pene non debet esse intensus ita vt naturam consternat et corrumpat. neque debet esse remissus. ita vt concupiscentiam et superbiam carnis non vincat. et talis est labor militum christi. de quo Apostolus ait. ii. Thi. ii. Labora sicut bonus miles christi ihesu. Secundo in exercitio corporali est attendenda qualitas vt non sit nimis velox aut tardum. sic penitentes non debet esse nimis velox per presumptionem. vt scilicet statim credat effici summus et perfectus. Vnde dicebat beatus Bern. nolo repente fieri summus. sed paulatim proficere volo. quia sicut deo placet verecundia peccatoris. ita sibi displicet imprudentia penitentis. Item non debet esse tardus per negligentiam vel dilationem Apostolus. Ro. xii. Sollicitudine non pigri. Tercio attendendum est tempus scilicet vt maxime fiat ante cibum vt superfluitates lubrice in corpore resolute per exercitium expellantur. ne cibus superuenientis corrumpatur. Sic etiam purgatio et labor penitentie debet preuenire cibum eucaristie et expellendo superfluitates

peccatoꝝ ſie ex cibo ſacro ſuperueni ente leuatur. Poſt cibū etiā valet exercitiū tꝑatum q̄ꝛ calorē augen do coopatur digeſtiue virtuti. ſic etiam per cibū eukariſtie nō ē ceſſā dum ab operibꝫ penitētie. q̄ꝛ coope rantur ad cibi .i. ſacramēti ꝓfectū ꝯ opationē. calorē caritatis augen do et ꝯſeruādo. Quarto attēdēdꝰ ē locus. q̄ꝛ aliq̄s locus exercitij cor palis ē aquoſus vt locꝰ piſcatoꝝ. et talis locus īfrigidat et hūectat Talis eſt labor ꝯpunctorū et plorā tium quia infrigidat ardorē carnis et humectat fletu et lacrimis. Ps̄ Laboraui in gemitu meo. Aliquis vero locus exercitij eſt ſiccus ꝯ ne moroſus vt locus venatoꝝ. et tal̄ ratione diſcurſus calefacit corpora ꝯ deſiccat. Talis eſt labor abſtinē tium qui inflammat mentem et de ſiccat carnem Quinto attendēdꝰ eſt corporalis exercitij ſiue laboris fructus de quo ait Fulgentius ſup illud. Prou. vltio Panē ocioſa n̄ ꝯmedit. Honeſtus īq̄t labor ē hūa ne vite. fida cuſtodia dormiētis. na ture ſtimulꝰ. ſopiti caloris lima. ſu perfluitatis ꝯſūptio. vitioꝝ fuga. morboꝝ mors. languoꝝ medicīa. lucrū tꝑis. iuuētutis debitū. adole ſcentie diſciplina. ſenectutis gaudi um. ſalutis auxiliū. nutrix oīm bo noꝝ. deſtructrix vitioꝝ. et ocij ini mica. Et addit ille Ergo ſolꝰ ſe ab exercitio retrahit q̄ felicitatis gau dio vult carē. Omnia autem hec ꝑpꝛijſſime ꝯpetūt labori penitētiuꝫ Nam penitentie labor vitaꝫ aīe cu ſtodit dormiētē .i. pigritātē. pun git ſopituꝫ calorē .i. tepefactū amo reꝫ īcēdit. ſuperfluitates .i. exceſ ſus affectōnū ꝯſūit. vitia expellit. morbos tēptationū extinguit. lan guoribꝫ paſſionū medicina exiſtit. luctū tꝑis .i. meritū pāit. hic debet̄ iuuenibꝰ ne pigreſcāt et adoleſcē tibus ne laſciuiant. hic labor porta tus ē gloriatio ſenū et ſaluatio aīa ruꝫ. hic oīa bō ſpūalia nutrit ōmia mala deſtruit et tandē etiā talis la bor ad etnā felicitatē ꝑducit. Vn̄ hij ſūt labores de q̄bꝫ dicit̄ Sapien tie. iij. Labor bonoꝝ glorioſus eſt fru ctus

Capl̄ꝫ. xlij.

Do q̄ q̄liter debeamus labia ꝯdūt. Primo q̄ꝛ labia ſūt dētiū cuſtoditiua. vt ſcꝫ ille q̄ vult loq̄ v̄ba ſua cuſtodiat ad tē pus oportunū ſm̄ illd̄ Mal. ij. La bia ſacdotis cuſtodiūt ſciam. Hic ē q̄ꝑ. Ps̄. petebat dicēs. Pone do mine cuſtodiā ori meo et hoſtiū cir cūſtātie rc̄. Hoſtium em̄ vt dicit. Gre. neq̄ ſēper claudit̄ neq̄ ſēp apit̄. q̄ꝛ nec ē ſēp loquēdū neq̄ ſē per tacēduꝫ ſ; vtrūq̄ diſcrete faciē dū. Scd̄o q̄ꝛ labia ſūt duricici dētiū tꝑatiā. et ideo facta ſūt mollia et carnoſa Sic v̄ba ꝑdicātis debēt eē talia vt mollificēt l̄ tꝑent duritiaꝫ pccōris. Itē q̄ꝛ labia mollia dulcit̄ reſpōdentis tꝑant irā furētis. ſm̄ illd̄ Prou. xv. Reſpōſio mollis frā git irā Et iterū. Eccl̄i. vi. Verbum dulce mlt̄iplicat aīcos et mitigat i inimicos. Tercio q̄ꝛ labia ſūt vocis articulate formatiā. Vox āt articu lata ē vox ſignificatiua aliquē ſēſū exp̄mēs. Et in hoc inſtruimur vt loquamur v̄ba penſata. nō autē verba ocioſa et inſēſata vel ſtulta. Quarto quia labia ſunt aeris frigi di vel calidi interceptiua. Nam aē ri frigido vel calido ſe opponunt et ipſum retinendō depuratum in terioribus reddunt. In quo inſtru imur q̄ verba inflāmantia ad irā

vel inducentia frigus malicie. qua homo retrahitur a bonis si audia9 non debemus referre sed poti9 nos oꝛponere. ⁊ si referre oporteat pu rioꝛa ea et placabilioꝛa repoꝛtare. Quinto quia labia sunt virtutis i terp̄tatiue ꝓpria oꝛgana. et talia sunt labia doctoꝝ et expositoꝝ q̄ sacras scripturas interp̄tantur et exponūt. sicut de ipso dn̄o dr̄. Lu. xxiiij. Qui interpretabatur illis i omnibus sc̄pturas Sexto qꝛ labia sunt passionum aīme. scꝫ odiꝝ ami cicie doloꝛis et tristicie exp̄ssiue Vn̄ dicit̄ qꝛ tremoꝛ labioꝝ in freneſi in moꝛbis acutis moꝛtē p̄tendit. Talia autem sunt labia ꝯfitentium et exp̄mentium moꝛbos vitioꝝum et passiones malas anime sue. Vnde qui ē in acutis moꝛbis scꝫ in graui bus peccatis. et tremūt ei labia. i. ex timoꝛe aliquo vel verecundia cō fiteri obmittit incurrit moꝛtē eter nā. Proū. xxviij. Qui abscondit scelera sua non dirigetur.

Caplm. xlij.

Memoꝛia assilatur ventri. Pri mo ratione receptioīs. Est enim venter nutrimēti toti9 coꝛpoꝛis receptaculū Vn̄ scd̄m Ph̄. Venter dr̄ quia vehit p eū cibus ad totum coꝛpus. Sic cibus sp̄ual̄ no ticie qua sp̄us nutritur in recepta culo memoꝛie reponitur et locatur Vnde et dispositio memoꝛie debet esse vt dispositio ventris. que ē ro tunda ꝓpter libenioꝛem ciboꝝꝫ col locationem. et oblonga ꝓpter ipsi us cuꝫ superioꝛibꝫ ꝯiunctionē. et di uersis panniculis circūdata ꝓpter interioꝝ ꝯseruationē. Sic memoꝛi a tunc est bene disposita cum ē ro tunda. i. larga per capacitateꝫ. et longa per diuturnitatem. et diuer sis panniculis. i. diuersis āiminicul' fulta per studiositatem. Sunt eniꝫ q̄tuoꝛ scd̄ꝫ Ph̄m̄ que iuuant hoīeꝫ ad bene memoꝛandum. Primum est vt illa quoꝛum bene vult recoꝛ dari aliquo oꝛdine disponat. scd̄m est vt circa ea affectum adhibeat. tercium est vt ea ad aliquas simili tudies non oīo ꝯsuetas reducat. quartū est vt illa per frequentem meditationem repetat. Scd̄o ratio ne purgationis. Nā venter vocat̄ alu9. sicut dicit Ph̄. quia cibum rē cipit et purgari ꝯsueuit Sic homo et cibum sp̄ualis doctrine suscipit in memoꝛia. et se etiam purgare debet. et ista purgatio peccati ex memoꝛia nascitur. quia doloꝛ ꝯtriti onis quo anima purgatur duꝫ cō pungitur ex peccati recoꝛdatione ꝯ cipitur Apoc̄. ij. Memoꝛ esto vnde excideris et age penitentiam. Ter cio ratione ꝯceptionis. Nam vent̄ mulieris vocatur vterus eo qꝛ fetū impleatur. sed sicut ex vtero con cipitur fetus carnis. ita ex memo ria. i. ex specie in memoꝛia seruata concipitur verbum mentis qd̄ est quasi quedam pꝛoles ipsius. Ps. Ex vtero ante luciferum genui te

Caplm. xliij.

Mens hominis assimilatur pectoꝛi. Primo quidem qꝛ pectus est duab9 concaui tatibus distinctum. Sunt enim du e concauitates i pectoꝛe. quibusdā inter se pelliculis separate. et fuit necessaria hec diuisio pectoꝛis vt si flatus in vna parte aliquo casu im pediretur in parte alia seruaretur ne anhelitu iꝯcluso aīal moꝛeret̄ Que ḡo ꝯcauitates pectoꝛis sunt due viēs mentis scꝫ itellcūs et affectus

ſiue volūtas Et vtraq̄ neceſſaria
eſt menti ad cōſeruationē ſpiritꝰ
id ē vite ſpiritual' ſcilicȝ intellectꝰ
qui viuificat per fidem. Ps. Intel
lectū da michi vt viuam Et affcūs
qui viuificat p dilectionem .i. Jo.
iij. Qui nō diligit manȝ ī morte Se
cūdo qȝ pectus eſt mamillarꝝ funda
mentum. Nullum autez animal ha
bet mamillas in pectore preter hō
miēȝ et elephantez. vt dicit Phūs
in. ij. li. de animalibus. Quaſi aūt
due mām̄ille quibus mens hūana
ꝓpinat exterius lac ſapide doctri
ne ſunt ſapientia et eloquētia. et
ambe habent fundamentum ī mē
te. Vel due mammille que debent
inherere pectori lactantis id eſt mē
ti doctoris eſt peritia duorūȝ teſta
mentorum ſcȝ legis et euangelij.
Cant. vij. Duo vbera tua ſicut du
o hynnuli. Tercio quia pectus eſt
quandoq̄ multis paſſionibus ſub
iectum. Et paſſiones pectoris ōnes
ſunt periculoſe multum ꝓpter cor
dis vicinitatem. ſiue patiatur con
ſtrictionem ſiue humoris conſūpti
onem ſiue nimiam humorꝝ repleti
onem. ſiue vocis raucedinem. ſiue
apoſtemationē. ſiue ſuffocationē.
Pectus ergo qḋ cor in ſe cōtinet
et deum ī corde habet omni diligē
tia eſt ſeruandum ne patiatur con
ſtrictionez auaritie. neq̄ humoris
conſumptionem propter defectuȝ
elemoſine. neq̄ humorum repleti
onem ꝓpter congregationez pecu
nie. nec vocis raucedinē p obmiſſi
onem laudis diuine. neq̄ apoſtēa
tionez per tumorem ſuperbie. neq̄
ſuffocationem per deſperationem
venie. Iſtis enim modis patit̄ pec
tus corporaliter et ſimiliter ſpiritu
aliter Propt̄ qḋ duȝ pro peccatis
mea culpa dicitur precipue pectus

percutitur ratione cordis qḋ in ipſo
continetur. Quarto quia pectus ꝯ
grue eſt figuratum. Eſt eniȝ pectꝰ
latum et aliquantulum in medio e
leuatuȝ. et ipſa eleuatio aīoſitatis
et virtutis eſt ſignū Aues autē vt
dicit Phūs. ij. li. de aīalibus hn̄t
pectus acutum ad aerem diuidēdū
et maxime que ſunt ad predandū
Vnde acuitas pectoris in auibus ē
ſignum gn̄oſitatis. Qui ergo hn̄t
pectus amplum ad deum amandū
et proximum amplectenduȝ. et a
cutum ad omne malum qḋ occur
rerit repellendum ſūme generoſi
tatis deferunt ſecum ſignum. Itē
mentis conſtitutio moralis debet
eſſe ſimilis conſtitutioī corporis na
turalis. Nam corpus humanuȝ ex
quatuor elementis cōponitur. ex
quatuor humoribus conſtituitur.
Quatuor elemēta ſunt. ignis. aer.
aqua. et terra. Similiter mens hu
mana debet habere ſua elementa
ſcȝ pro igne prudentie claritatez.
pro aere tꝑantie mediocritatem.
ꝓ aqua iuſticie puritatē. ꝓ t̄ra for
titudinis ſtabilitatem Vel ſicut ali
qui dicunt vtitur mens humana ꝓ
igne intellectus ſbtilitate. pro ae
re conſcientie puritate. ꝓ aqua in
genij mobilitate. ꝓ terra aīmi ſta
bilitate. Habet etiam mens hūa
na ſuos quatuor humores. quia ꝓ
ſanguine vtitur dulcedine. ꝓ cole
ra rubea amaritudīe. ꝓ colera ni
gra ꝯtriſtatione. ꝓ fleumate men
tis ꝯpoſitione Dicunt enim Phiſici
ſanguineos eē dulces. colericos eſ
ſe amaros. melācolicos t̄ſtes. fleu
maticos corpe ꝯpoſitos. vt ſit dul
cedo in ꝯtemplatione. amaritudo
de peccati recordatione. triſticia de
perpetratione. ꝯpoſitio in emēdati
one. Itē mentis compoſitio aſſilat̄

fleumati· Primo ratione reſidentie
radicalis· ꝙ fleuma debet habere
ſedē ī pulmoē ·ꝑ quē ſignatur diſcre
tio· ꝙ ſicut pulmo aerē attrahit ⁊
emittit· ita dſcretio qđ bonū ē reti
net et qđ malū eſt expellit· In pul
mone ergo eſt ſedes fleumatis q̄a
cōpoſitio mētis beneficio iuuat̄ di
ſcretiōis Scđo ratiōe ꝓprietatis na
turalis· ꝙ fleuma ē nature frigide
et humide Cōpoſitio igit̄ mētis req̄
rit frigus quo refrigētur ab eſtu vi
tiorū· ⁊ humorē ꝯpūctiōis quo mū
detur a ſorde pccōꝝ· Tercio ratiōe
efficacie aīal ꝙ ex ꝯplexiōe fleuma
tica ſunt homines tardi· obliuioſi
et ſōpnolenti· Tardi ad opandū
malū· obliuioſi ad affectū tpalīū·
et ſōpnolenti ꝑ ꝯtēplatiōis trāſitū
Pſ· In pace in idipſum dormiā ⁊c̄
Ca· xliiij·

Odeſtia ſiue moderatio et
cōpoſitio morum et motuū
exteriorꝫ corporis aſſilan
tur ſupercilijs· Primo quia ſupci
lia data ſunt ad oculoꝝ tuitionē ⁊
Vn̄ et piloꝝ multitudīe ſunt veſti
ta vt ſint oculis munimēta ad ēpel
lendū humorē a capite defluētem
Sunt ergo ſupcilia oculorꝫ muni
menta· ne q̄đ nociuum eis ab extrē
eueniat vt Yſidorus dicit· Sic mo
deſtia et ꝯpoſitio exteriorum ſēſuū
et mēbroꝝ valet ad cuſtodiā men
tium ꝙ frequenter ex ſenſuum diſ
ſolutione ſbīntrant cogitationes
male· Iē· ix· Intrauit mors per fe
neſtras noſtras ingreſſa eſt dom⁹
noſtras· Scđo ꝙ ſupcilia ſūt ad de
corē· quia nullus ſine eorum preſē
tia decorat̄· Sic modeſtia et ꝯpoſiti
o moꝝ reddūt hominē in aliorū cō
ſpcū decorū et ḡtioſum· Vn̄ Amb·
dicit i· li· de officijs· ꝙ in modeſtia
ꝯſiſtit pulchritudo viuēdi et orna

tus ad ōnem actionē accōmodus·
Tercio ꝙ ſupercilia ſunt ad repſē
tationē Habēt em̄ quādā vim latē
tez paſſionē aīe indicātē· vt dicit
Ariſt· in· li· de aīalibꝫ· ꝙ cū fuerit
ſupcilia recta ſicut linee ꝑtēdūt fe
mineā mollicīē vel aī leuitatez· Si
vero fuerit demiſſa et nimis preſſa
ſignt̄ inuidū· Si vero fuerit eleua
ta et ī pilis preſſa aīoſitatē preten
dūt· depaupata vero a pilis et ob
lōga timiditatē· Si āt fuerit ſpiſſa
⁊ pili longi excesſū caloris īportāt
Si autē fuerit multe carnis ⁊ pau
ce piloſitatis ſēſum durū ſignificāt
et obtuſum in membris principa
libus dominantē· Si vero pilis fue
rint ſpoliata ſignificant ſāguinis
corruptioēz vt ī leproſis· aut natu
ralis humoris ꝯſūptionem vt ī ethi
cis et ſimilibus· aut meatuum opi
lationē vt in caſtratis Sicut igitur
diſpoſitio ſuperciliōꝝ ꝯgrua ł incō
grua repreſētat bonā vel malaz di
ſpoſitionem interiorem· ſic ꝯpoſiti
o ſeu modeſtia vel iordinatio et diſ
ſolutio exteriorū motuū ſiue moꝝ
repreſentant bonā vel malaz diſpo
ſitionē interiorē ł diſſolutionē· ⁊ in
ordinationem mentis· Vnde Eccī·
xix· Amictus corporis et riſus den
tium et inceſſus hominis enunciāt
de illo ſiue bonus ſiue malus ſit·
Capl'ꝫ· xlv

Ors ſānctorum aſſimilatur
ſōmpno ꝓpter tria Primo
propter quietis ſuauita
tem· ꝙ nullorum laborum dormiēs
meminit· ſed tunc dulciter requie
ſcit· Et ſic ſancti ꝑ ſompnuꝫ mor
tis requiem a laboribus capiunt·
ſecundum illud Apocalipſis· xiiij·
Beati mortui qui in domino mori
untur· ammodo iam dicit ſpūs vt
requieſcant a laboribus ſuis· Et

ad eterne pacis dulcedinem puẽi
unt·ſm illud·Pſ·In pace in idip
ſum dormiã et requieſcam·Secun
do ꝓpter dormientis ſecuritatem·
ꝗ dum homo dormit nullius adũ
ſariꝫ potentiã pertimeſcit·Sic ſan
cti per ſõpnum mortis de omnium
aduerſantiũ manibꝰ eripiũtur et
eterne ſecuritatis fiducia pfruunt̃
Vnde dñs·Mat·x·dicebat·Noli
te timere eos qui occidũt corpus·
et poſt hoc nõ habent ampliꝰ quid
faciãt ⁊c̃·Sic igitur in hoc ↄueniũt
mors et ſõpnus·quia vterqꝫ ſecu
ritatem tribuit·ſed in hoc differt·
quia ſecuritas ſompni eſt ex inſen
ſibilitate·ſed ſecuritas mortis eſt
ex libertate·de qua·Pſ·Laqueꝰ
contritus eſt et nos liberati ſumꝰ
Jo·xi·Si dormit ſaluus erit·Ter
cio propter figure dormientis mu
tabilitatem·quia exterius videtur
mortuus qui maxime interius vi
uit·et ſic ſancti cũ mortui ſunt ſe
cundũ carnem·tunc vera vita vi
uunt·Pſ·Cum dederit dilcĩs ſuis
ſompnum·ecce hereditas dñi ⁊c̃·

¶ Caplm·xlvi·

Obedientes debẽt aſſilari
cruribus ꝓpter tria·Prio
quidem debẽt obedire velo
citer·et hoc ſignificant crura que
a currendo ſunt dicta·quia per ea
currimus et greſſum facimꝰ vt ſig
nificetur obediendi velocitas·Pſ
Velociter currit ſermo eius·Tunc
enim ſermo ĩpatus currit velocit̃
quando ab obediente impletur ce
leriter·Bern̄·in libro de Precep
to et diſpenſatione·Verus obedi
ens non procraſtinat ſed ſtatiꝫ pa
rat aures auditui·linguam voci·
pedes itineri·manus operi·⁊ ſe to
tum intus colligit vt mandatũ pa
gat ĩperantis Scdo ꝗ dñt obedire
fortiter ſcꝫ ne retrahantur ex ↄpa
cis difficultate·et hanc fortitudinẽ
ſignificãt crura·ꝗ habent oſſa for
tia·et etiã ſunt neruoſa vt ad mo
tum ſint habiliora·Sic obediẽtes
debẽt eſſe oſſei id eſt fortes ad exe
quendum et tolerandũ grauia·⁊
neruoſi.i.durabiles ad ↄtinuandũ
difficilia·Bern̄·in quodã ſermone
In ipſa obediẽtie via cui fortaſſe
aliqua dura et aſpera occurrẽ poſ
ſunt vt accipias interdũ nonnulla
que licet ſalubria ſint minus tam̃
videntur·hec ſi moleſte ceperis ſuſti
nere·ſi diiudicare prelatũ·ſi mur
murare in corde·ſi etiam exterius
impleas qd iubetur non eſt vtus
patientie ſed velamen malicie Ter
cio debent obedire dulciter·qd ſi
gnificãt crura quorum oſſa medul
la ſunt plena·vt medulle humecta
tione oſſiũ ſiccitas irrigetur·Hec
ergo medulla eſt interior deuotio
qua irrigati interius veri obedien
tes omnia dulciter et ſine murmu
re exequuntur·quia non obediũt
timore ſed amore·Gre·xij·Moral
Obediẽtia non ſeruili metu ſed ca
ritatis affectu ſeruanda eſt·non ti
more pene ſed amore iuſticie

¶ Capitulũ·xlvij·

Occaſiones peccandi aſſimi
lantur vmbilico ꝓpter tria
Primo ꝓpter nutritionẽ
Nam ſicut dicit Greg̃·Vmbilicꝰ
eſt quo fetus in vtero alitur·ſicut
arbores per radices terre humore
nutriuntur·Vnde vmbilicus ſm
Conſtan·ex venis et neruis et ar
terijs compoſitus eſt quo mediãte
ĩpe fetus ſanguinem ſubtilem ſibi
attrahit et ſugit·et per has arterias
ſpm̃ recipit Sic etiã fetus pcci iteiꝰ
ĩ mala volũtate ↄceptꝰ p actões ex
teriões nutrit̃ et auget̃ et fouetur

Ezech. xvi. No eſt preciſus vmbilicus tuus &c. Scđo ꝓpter ſituationem quia in vmbilico ſita ſunt genitalia mulierum ſicut i lumbis genitalia viroꝝ. ſcḋm illud Job. xl. Virtus eius in lūbis eius et fortitudo illius i vmbilico ventris eiꝰ. In hoc ſignificatur ꝙ mulieres ſūt viris occaſio peccādi et luxuriandi. Tercio ꝓpter pciſionē quia ꝯſuetudo ē mulieꝝ precidere infantibꝫ vmbilicū. Sed nota ꝙ vmbilicꝰ vt dicit Cōſtan. rūpitur iuxta matrcē. dū fetꝰ egredit et cū fetu exit qđ obſtetrices ligāt q̄tuor digitoꝝ lōgitudine et ex hac ligitura fiūt rotūditates vmbilici poſtea pcidūt eū. Sic ergo vmbilicꝰ ſtringit et rūpit et pciditur Sic peccatoꝝ occaſiones ſūt ſtringende rūpende pcidende. Occaſiões enim peccatoꝝ q̄nꝙ ſunt iportune et tunc ſūt per violētiā rūpende. Quādoꝙ vero ſunt oportunē et q̄ſi neceſſarie. et tūc ſūt per tpantiā reſtringēde Quādoꝙ vo ſunt ſuperflue et ōnino noxie et tunc ſunt penitus precidēde. dicit āt. Jeō. ſup xvi. Eze. ꝙ neceſſe eſt infantibus pmo ortis vmbilicū pcidi. deīn ablueđū ſanguinē aq̄ lavari. Tercio hūorē eoꝝ ſole ſiccari. Quarto tenera corpa pānis ſtrīgi ne membra fluxibilia delaxent Sic ab hoīe per penitētiā nouiter gn̄ato. prio pcidēdꝰ ē vmbilicꝰ .i. auferēda oīs occaſio peccādi. deīn lauari euꝫ oportet aq̄ lacrimaꝝ. Tercio ſole .i. feruore ſpūs et amoris deſiccādꝰ ē humor noxiꝰ .i. fluxibilitas et labilitas ad peccādū. Quarto reſtringēdus eſt ligatura abſtinentie et cōtinentie ſalutaris

Caplm. xlviii.

Opera humana aſſiḡantur manibꝫ ꝓpter q̄tuor. Pmo ꝓpter humerū. Sūt enim due manꝰ ſcꝫ dextra que ſigt opꝰ bonuꝫ. et ſiniſtra q̄ ſigt opus malū. Mat. vi. Neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua. vt ſcꝫ ſit opꝰ pure bonum. cui nichil admiſceatur mali. Pertinet ergo ad dexterā opari liberaliter. quia dextera a dādo ē dcā Itē concorditur quia ipſa in ſignū pacis datur. Itē fideliter et ſalubriter. quia ipſa fidei et ſalutis teſtis adhibetur. Vnde in veteri teſtamēto habetur ꝙ petebāt dexteras ſibi dari. et Apoꝰ. Gal. ii. Dexteās dederunt michi et barnabe ſocietatis. Item operari ferventer. Eſt enim manus dextera fortioris caloris et maioris ſiccitatis ꝙ̄ ſiniſtra. et ideo ad operandum eſt habilior ꝙ̄ ſiniſtra. Mala autem operatio nō ē faciēda ſed potius dimittēda Vn̄ ſiniſtra a ſinēdo vel ſine dexteā dr̄. quia ſcꝫ opus malū eſt qđ debita rectitudine caret q̄ in dextera ſigt Poſſet em̄ vtraꝙ manus accipi i bonū. Nā quia manus dicitur quaſi munus. ideo duplex manꝰ duplicis muneris ſigt dationē. Eſt eniꝫ munꝰ ſpūale cuius datio refertur ad dexterā. et tpale cuius datio refertur ad ſiniſtrā. Habet igitur hō dexteram id eſt ſpiritualem gratiam ad porrigenđū elemoſinas ſpirituales. Et ſiniſtram id eſt potentiam et virtutem ad porrigendas temporales Prouerbiorum tercio Longitudo dierum in dextera eiꝰ et i ſiniſtra illius diuitie et gloria Quanꝙ̄ enim elemoſina ſpiritualis manu non porrigatur ad dexteram tamen refertur. et corporal' ad ſiniſtram. quia ſpiritualis elemoſina eſt potior corporali. Nam illa ſcilicet corporalis ſuſtentat corpus moriturum. ſed ſpiritualis

animam in eternum victuraꝫ· Vn̄
ſignter dixit Salomon· Longitudo
dietum in dextra· qꝛ ſcꝫ elemoſina
ſpūalis anime ſubuenit que nūꝙ̄
eſſe deſinit· Vnde potioꝛ eſt coꝛpoa̋
li ſicut dextra manus potioꝛ eſt ſini
ſtra· Poſſet etiaꝫ dici ꝙ dexteram
manum habet qui bene operatur
in proſperitate· ſiniſtram vero q̄
operatur bene in aduerſitate Qui
dam autem ſunt ambidexteri· ſic̄
dicitur de gabaonitis· Jud· xx ·ꝙ
erant ita ſiniſtra vt dextra prelian
tes· Et iſtis aſſilantur quidaꝫ qui
tam in aduerſitate ꝙ̄ in proſperi
tate foꝛtiter operantur· Secundo
propter motum· Nam manus vo
cantur· quia aperiuntur et claudū
tur· ſed extēſa man⁹ vocatur pal
ma et dicitur per ſimilitudineꝫ pal
me ab expāſis ramis id eſt digitis
Clauſa vero manus vocatur pug
nus · et dicitur pugnus a pugillo
In hoc ergo docet nos manus ali
quando eſſe dandū qd̄ ſignificat
nobis manus extenſio· et aliquan
do tenendum ſiue accipiendum qd̄
ſignificat nobis clauſio· Vnde dici
citur· Eccī· iiij· Non ſit manus tu
a porrecta ad accipienduꝫ et ad dā
dum collecta Tercio propter mui
mentum· Eſt enim manus quinꝗ
digitis munita· in quibus quinꝗ
virtutes deſignantur que neceſſa
rie ſunt homini vt opera eius ſint
perfecta· Nam primus digitus qui
groſſioꝛ eſt vocatur pollex· eo ꝙ i
ter ceteros v̇tute plus polleat· Vn̄
ī hoc digito deſignatur iuſticia que
inter alias omnes v̇tutes moꝛa
les plus pollet· Vn̄ dicit Phūs in
ſecūdo Ethicoꝝ· ꝙ iuſticia eſt p̄cla
riſſima virtutū· et nec Lucifer nec
Veſperus eſt ita clarus· Et ideo e
tiā Auicenna in tercio libro Medi

cine ſuē dicit· ꝙ iſte digitus ſcꝫ pol
lex ē iuſticia omnium digitoꝛum·
qꝛ ſcꝫ omnes alij digiti cū ei applicā
tur ad ꝙ̄dam eq̄litatem reducūtur
Vnde ille manus pollicem hn̄t que
iuſta operātur Jdeo iſte digitus a
quilibet alius ↄponitur ex tribus
oſſib⁹· v̇t dicit· Cōſtā· in q̇b⁹ deſig
natur triplex iuſticie mod⁹· Nam
eſt iuſticia diſtributīa· ↄmutatīa·
et vindificatiua· Ad p̄imā pertinet
qd̄ dr̄ Mat· xxv· Vnicuiꝗ ſecūdū
ꝓpriā v̇tutē largitus ē · Ad ſecūdā
qd̄ dr̄ Mat· xx· Jte vos ī vineā me
ā· et qd̄ iuſtū fuerit dabo vob̄· Ad
terciā pertinet· illud· Eccī· xxi· dē
tem pro dente oculū pro oculo Se
cundus digitus vocatur index· q̄a
per ipſum res indicamus et demō
ſtram⁹· et hic ptinꝫ ad prudentiaꝫ
q̄ nob̄ que agēda ſūt demōſtrat a
oꝛdinat· Et hic etiā ex trib⁹ oſſib⁹
ē· qꝛ ad prudētiā tria pertinēt · ſcꝫ
mēoꝛia reſpcū preteritoꝝ· itelligē
tia reſpectu preſentiū· et prudenti
a reſpectu futuroꝛum· Tercius di
gitus qui eſt medius dicitur īpu
dicus· ex eo ꝙ dum man⁹ aliquid
turpe tangit· hic digitus cū ſit ma
ioꝛ ceteris p̄us attingit· Hic ergo
digit⁹ ſig̃t tēperantiā· que īpudici
ciā et voluptatē carnis tāgit rep̄
mendo et moderādo· et hic etiam
ex tribus ē oſſib⁹· qꝛ tpātie t̄plex
ē modus· Eſt enim vna pars tēpe
rantie circa cibū· ſcꝫ abſtinentia· a
lia circa potū ſcꝫ ſobrietas · tercia
circa coitum ſcꝫ ↄtinentia ſiue caſti
tas· Quartus digitus vocatur ānu
laris· qꝛ in ipſo annulus defertur·
Sicut autē annulus ī digito ē foꝛti
tudo ī ope· q̄ neceſſāia ē p̄cipue ī ↄ
tinuādō et pſeuerādo· Eſt em̄ ānu
l⁹ ſic̄ coꝛona digiti· qꝛ ſola pſeuerāti
a coꝛonat Et nota ꝙ digiti habent

hoc ꝓprium ꝙ groſſiores ſūt añ ci
bū ꝙ poſt Vñ annul⁹ q̄ vix ante ci
bū de digito trahitur facile poſt ci
bum egredit̄ ſicut dꝫ ſup Amphoꝝ
Sicut ego digit⁹ ieiunus forti⁹ te
net ānulū ꝙ refectus· Ita hō abſti
nēs et ſobrius fortioꝛ eſt ad perſe
uerandum in bono ꝙ guloſus ⁊ de
licioſus· Hic etiam digit⁹ eſt ex tri
bus oſſibus· quia triplex ē neceſſa
ria homini fortitudo· ſcꝫ in aggre
diēdo qd ptinet ad fiduciā· i ſuſti
nendo qd ptinet ad patientiā · in
ꝯſūmando qd ptinet ad perſeuerā
tiaꝫ· Quintus digitus auricularis
dꝫ eo ꝙ cū eo aures ſcalpimus et
hic ſigt obediētiam· qꝛ ſcptum eſt
in· Pſ· In auditu auris obediuit
michi· Et hic etiā eſt ex tribus oſſi
bꝫ qꝛ obediētia eſt homini ēplicite
neceſſaria· Primo reſpcū dei ſcꝫ vt
homo obediat diuine voluntati Se
cūdo reſpcū proximi ſcꝫ vt obedi
at ſuperiori potenti· Tercio vt obe
diat ꝓprie ratioi ſcꝫ vt ſit caro ſpi
ritui ſubiecta· Quarto hūana ope
ra aſſilant̄ manibus ꝓpter oꝛna
mentum ſcꝫ vnguiū· vnguis enim
i fine digiti caritatē ſigt q̄ eſt finis
pcepti Vñ ſicꝫ ſūt decē digiti man u
ū· ita ſūt decē pcepta decalogi Sic
ergo ſūt vngues oꝛnamēta digito
rū· ita caritatis pcepta ſūt oꝛnamē
ta opū humanoꝝ· Sed notādū ꝙ
vngues i q̄buſdā aīalibꝫ ſūt ideco
ris oꝛnamentū et iuuamētū ſicut i
hominibus· In quibuſdā vero ſūt
ad defēſionis munimentū ſicut i le
one et huiuſmoi· In aliquibus vō
ſunt calciamētū vt i equo et mulo
⁊ ꝯſilibus· q̄ oīa ꝯpetūt caritati qꝛ
ipſa eſt q̄ exoꝛnat iuuat defēdit et
calciat etiaꝫ pedes affectionū ne la
pide offenſionis alliʼdantur· Item
opatio hominis aſſimilatur pulſui
ꝓpter tria· Prio quia pulſus a coꝛ
de oritur· Eſt enim pulſus cordis ⁊
arteriarū motus ſcḋm dilatationē
⁊ ꝯſtrictionē· Cū eīn coꝛ ꝯtinuo mo
tu a centro vſqꝫ ad circūferentiam
vi ſanguinis et caloris et īpulſu vi
talis ſpūs moueatur ex tali motu
vſqꝫ ad ſuas extremitates dilatat̄
Quādoqꝫ vō econuerſo ab extremi
tatibꝫ ad centrū mouet̄ et ſtringit̄
Cordis igit̄ dilatatio ad frigidū ae
rē attrahēduꝫ et ꝯſtrictio ad fumo
ſū aerē expellendū ſunt cauſa pul
ſus· Sic ergo pulſus a corde icipit
⁊ per arterias ad extremitates coꝛ
poris ſe diffundit vñ ſtatuꝫ coꝛpis
oſtendit· Eodem modo opatio hoi
nis bona vel mala a corde .i. a mēte
pcedit· cuius diſpoſitio bō vł mala
a mēte per arterias et venas .i. per
affectiōes et cogitationes ad exte
rioꝛa ſe diffūdit per locutiōes et ac
tiones· Mat· xv· De corde exeunt
cogitationes male ⁊c· Et· Lu· vi·
Bonus hō de bono theſauro cordis
ſui profert bonum· Scḋo qꝛ pulſus
a medicis tāgit̄· Ad hoc enim pul
ſus eſt neceſſarius vt per eū diſpo
ſitio ſpūalis vtutis intelligatur et
eius operatio cognoſcatur· Sic eti
am p operatiōes bonas vel malas
cognoſcitur bō vel mala diſpoſitio
ſpūs interioris· Mat· vii· A fructi
bus eoꝝ cognoſcetis eos· Tercio
qꝛ pcipue i brachijs pulſus querit̄
Nā inquibuſdā ptibꝫ nō poſſet ple
ne diſcerni ꝓpt̄ venarū elongatiōeꝫ
a corde· In q̄buſdā propt̄ cordis re
gentis occultationem· In q̄buſdā
vero propt̄ oſſiū ꝯſtrictionē· ⁊ ide
o ſapiētes ad cognoſcēdū pulſum
arterias brachij eligerunt· Nam
hoc fuit facilius· quia brachia arte
rias non occultāt· Et vtili⁹ qꝛ ille
artere magis cordi appropinquāt

et honeſtius. q nec egro fiet medi
co verecundiā generant. Inde eēs
enim eſſ3 plura membra corporis
denudaē. Sicut ergo brachia ſunt
inſtrumenta pulſus. ſic etiam nos
brachijs et manibus operamur. ſi
talia debent eſſe opera noſtra q3 ɔ
gruāt honeſtati. vtilitati. et facili
tati. et tūc faciliter bene operamur
quando ex amore operamur. quia
amor. ſecundum Auguſtinum om
nia facit facilia

¶ Capl'm. xlix.

Oratio cū gratiarū actione
habȝ ſimilitudinem cū an
helitu. Primo q3 in anheli
tu eſt motus vicarius. Nā per āhe
litum aeř attrahitur ſed attract9
poſtmodū emittitur. et ſic vicario
motu aer recipitur et redditur. Si
milit' ergo deb3 hō gratiā quā rece
pit a deo reddere eidem grās agen
do. j. Paral'. xxix. Que de manu tu
a accepimus dedimus tibi. S3 attē
de q āhelando plus de ſpū attrahi
tur q̄ foras emittatur. q3 ps non
pua in nutrmentū trāſit ſpūs vita
lis. Sil'r plus a deo de gr̄ijs et bñfi
cijs recipimus q̄ reddere poſſum9
Scdo quia anhelitus eſt corpori mł
tipliciter proficuus. Eſt enim āhe
litus aeris attractiuus. quia ſcilic3
per orationes deuotas et gratiaru3
actiones attrahitur ſpiritus ſancti
gratia. Unde quanto quis pl9 ora
tioni et gratiarum actioni inſiſtit.
tanto ſibi diuina grā plus multipli
caē et creſcit Augmētū bñficij ē be
neficij eiuſdē memoria et ɔtinua g̃
tiarum actio. Vñ etiā Gre. dicit q
nō ē dignus dandis q̄ nō agit gra
tias de datis. Itē āhelitus ē cordis
et innati caloris refrigeratiu9 Inna
tus enim eſt homini carnalis ɔcupi
ſcentie calor. quem ſicut ex pte car
nis ēprimit ieiunium. ita ex parte
mētis refrigerat oratio. Et ideo do
minus dixit. q hoc gen9 demonioꝝ
ſc3 carnalit' tēptantiū nō eicit' niſi
in oratione et ieiunio. Item anhe
litus eſt fumoſi vaporis purgatiu9
Fumoſus āt vapor ſurſū tendens ē
ſuperbia quā oratio purgat q3 mē
tē huiliat. vt dicit. Ieř. Vel vapor
fumoſus eſt quelibet ſuggeſtio ſi
ue cogitatio praua quā etiā oratio
deuota purgat et expellit. Pſi. Fre
quens oratio vicioꝝ īpugnationē
extinguit. Item anhelitus eſt ſpi
ritus aialis nutritiuus. q3 ſcis ora
tionib3 nutrit' et vegetatur ſpūs.
Vñ Aug9. in quodam ſermone di
cit. oratio refectio eſt ieiuniorum.
duriciam cordis emollit. auſterita
tem temperat. ieiunium dulcificat
Sicut eni3 ſine potu non eſt plena
refectio. ſic et ieiunium ſine oratio
ne non poteſt perfecte anima3 nu
trire Item anhelitus eſt ſtatus m
broꝝ ſpūalium oſtenſiuus. ſic etiā
per aſſiduitatem et delectationem
orationis oſtenditur q homo ſit ve
re ſpūalis. q3 ſicut auis ſepe exur
git ad volatu3. ita ſpūalis homo ſe
pe ad orādum. Vñ legit' de beato
Martino. q nunq̄ vlla hora mom
tumq3 preterijt. quo non aut ora
tioni aut lectioni inſiſter3. inter le
gendū tamen et operandū nunq̄
animum ab oratione laxabat. na3
vt fabris ferrarijs moris eſt q in
ter operādū p quodā laboris leua
mie icudē feriāt. ita Martin9 dū ali
q̄d agēt ſēp orabat. Tercio q3 āhe
lit9 quāq3 ē diminut9. et qñ anheli
tus eſt paruus et frigidus in pacit
tis febribus ſignum eſt mortis. eo
q ſignificet extinctione3 caloris na
turalis et defectu3 virtutis. In acu
tis ergo febribus id eſt. ī fortibus

temptationib9 ſi anhelitus ſit par
uus et modicus.i.ſi parum cū frigi
do corde oret̄ timēdus ē caſus mor
tis.i.mortalis peccati ex eo q̄ p̄ten
dat extinctionē caritatis. Vn̄ dn̄s
dicebat. Mat. xxvi. Orate vt non
intretis in tēptationē. Quarto q̄z
q̄r anhelitus q̄n̄q̄z eſt corruptus et
fetid9 qd̄ accidit ex īterior̄ mēbro
rū corruptione. ſicut ī leproſis quo
rum anhelitus eſt fetidus ⁊ corrup
tus et aliorum infectiuus. Nam in
ficit aerem vicinum ſibi. ſicut ſibi
lus baſiliſci qui aues ſupra ſe volā
tes occidit. Sic ex mala diſpoſitio
nē et corruptione anime interio
ri oratio vel gratiarum actio aliq̄n̄
eſt execrabilis. ſicut fuit oratio et
regratiacio pharizei dicentis Gra
tias tibi ago domine. quia non ſu
ſicut ceteri hominum ⁊c̄. Lu. xviii.
Hec enim erat corrupta per ſuper
biam. fetida per iactantiam. et
leſiua aliorum per infamiam. quia
alios infamabat dicens Adulteri
raptores ⁊c̄. Et etiam vicinū publi
canum percutiebat dicens Velut
etiam hic publicanus.

Capl'm. l.

Ocioſitas et r̄creatio hec fa
cit anime qd̄ q̄es facit cor
pori. Naz q̄es corporis aut
ē nimia. aut nimis pauca. aut ſuffi
ciens et temperata. Si ſit quies ni
mia eſt multorum humorum gene
ratiua. ↄſeruatiua. et multiplicati
ua. et tādem corruptionis inducti
ua. Vn̄ etiam aque que nimis qui
eſcunt putreſcunt. Similiter q̄z o
cioſitas et recreatio ſi eſt ſuperflua
generat et ↄſeruat et multiplicat
humores.i.malas affectiones et co
gitationes Eccī. xxxiii. Multā ma
liciam docuit ocioſitas. Vnde tan
dem facit animam in corruptioēs

rueре peccati. Bern̄. in quodaz ſer
mone. Hec ocioſitas mater eſt nu
garum. nouerca virtutum. Ipſa
enim eſt que virum fortem fortiſſi
me precipitat in reatū. Facit enim
ſuffocare v̓tutē. nutre ſuperbiā. ⁊
viā ↄſtruere ad gehēnam Si aūt q̄
es corpis fuerit nimis pauca natu
rā laſſat nō recreat. debilitatem n̄
reparat. et ↄſumptionem depditi
non reſtaurat. Silr̄ ſi nullaz vel ni
mis modicam recreationem vel q̄
etem quis animo ſuo t̄buat. ani
ma tedio laſſatur. debilitas.i.tepi
ditas mētis non repatur. qd̄ per
negligētiam eſt deperditū non ſup
pletur. q̄r laſſatus animus accidior
et pigrior q̄̄ ante eſſet efficit̄. Si
autem quies corpis fuerit t̄pata
calorē naturalē ↄfortat. ſēſus r̄pa
rat. digeſtionē emendat. et corp9
mediocriter purgat Sic modeāta
recreatio ſeu quies aīmi calorē ca
ritatis ↄfortat. ſenſus .i. ↄſideratio
nes ſēſatas reparat. digeſtionem
.i. ſpiritualis cibi et doctrine opa
tionē roborat et modificat. et ani
mam ab accidia et tedio purgat.
Et ideo ſeneca dicit. Nō ſemper ī a
ctu ſis ſ; interdū animo tuo quietē
dato. Itē ocioſitas et voluptas
ſūt cauſa doloris et diſſipationis a
nime et corporis. Cui9 exēplū ē q̄r
ſm̄ Auicē. Quies corpis et trāq̄lli
tas et dimiſſio exercitiȷ. coit9 plu
rim9 et p̄cipue coitus ſup r̄pletioēz
cibi. frequētia ebetatis ⁊ p̄cipue vi
nū plimū ī ieiunio an̄ cibū qd̄ max
ime ledit neruos ſūt p̄cipue cauſa
doloris iuncturaruz et podagre et
ſciatice Quies ergo ſpūaliter r̄fer
tur ad ſōpnolētiā. trāq̄llitas ad pi
gritiam. dimiſſio exercitiȷ ad īp
ſeuerantiam. coitus ad luxuriam.
repletio vero et ebrietas ad gulaz

Hec ergo sūt illa vitia que prio le
dunt anime iuncturas. Sūt em̄ i a
nima vis iraſcibil̄ . ⁊ ↄcupiſcibil̄.
et etiā rationalis. q̄s oportet eſſe ī
anima inuicem ↄiunctas per ptici
patione̅ et colligantiā rationis. qd
ē quādo paſſiones iraſcibil̄ et ↄcu
piſcibil̄ a ratione ordinātur Et ide
o vocantur a Phō iraſcibil̄ et ↄcu
piſcibil̄ virtutes rationales. S; has
virtutes ledūt et dſiūgūt vitia ſu
pradicta . quia per ociofitatem et
quietez hebetantur paſſiones ira
ſcibiles. ſed p gulam et luxuriā di
ſtemperantur paſſiones ↄ̄cupiſci
biles. ⁊ ſic ſoluitur colligatio et iū
ctura rationis. vel p leſionem iun
cturarum intellige leſionem omni
um v̉tutum. quia omnes virtutes
ſcd̄m ſanctos et ſm Phōs ſunt in
uicem connexe et ↄiuncte. Sed tn̄
predicta vitia earum iuncturas diſ
ſoluunt. q2 per ociū et ſōpnolentiā
et imperſeuerātiam tolluntur et ſe̅
parantur virtutum actus. ſed per
gulam et luxuriam eradicantur eti
am v̉tutum habitus. Vn̄ dr̄. Job
xxxi. de luxuria . q2 ignis eſt vſq;
ad conſumptionem deuorans . et
omnia eradicans genimina. Item
hec vitia inducunt podagram que
eſt leſio et vaſtatio pedum. q2 ſcili
cet ledunt ⁊ diſſipant bonas aīme
affectiones Sunt enim affectiōes
anime quidam ſpūales pedes q̄b9
anima mouetur et vadit ad ea que
diligit. Itez ſtiaticam que ledit an
cas. quibus ſcz ſit ſeſſio corpis. q2
ſcz huiuſmodi vitia etiaz impediūt
anime quietem et ſtabilitatem. ⁊
ita p̄dicta vitia diſiungunt v̉tutuz
colligatione̅. extinguūt aīe affecti
onem. et auferūt anime q̄etatione̅

¶ Capitulū. li.

Patientia ſanctoruz aſſimi
latur ſpleni. Primo q̄uidem quia
ſplen eſt defect9 ſiniſtre ptis ſupple
tiu9. Vn̄de ſplen vt dicit Ph̄. dicit̄
a ſupplendo. q2 pte̅ ſiniſtram ieco
ri ↄtrariā ſuppl; ne vacua maneat
Et vt ex oppoſito ad ↄfortationem
ſtōachi iecori reſpōdeat. Vn̄ ē iteco
ſtas et ſtōachū poit9 ꝓpt̄ ſiniſtre p
tis īfrigidatione̅. vt p quādaz tp̄a
tiā factaz ↄſeruet ſtomachi calefa
ctione̅ . Per ſiniſtrā igit̄ ptem adū
ſitas intelligi poteſt. in q̄ virtus ho
minis euacuaretur et penitus deſice
ret. ſi donuz patiēti e nō haberet.
Hec igitur eſt vt ſplen qui in ſini
ſtra parte id eſt ī aduerſitate calo
ri iecoris id eſt furori iraſcibilis ſe
opponit. vt calefactio ſtomachi. i.
bonus feruor animi conſeruet̄. Et
hinc eſt q2 caritas que eſt vital̄ ca
lor anime precipue per impatienti
am perditur. Vnde Greg̃. in Pa
ſtora. dicit . q2 ipſa que mater eſt
omniū cuſtoſq; virtutuz per impa
tientie vitiū v̉tus caritatis amitti̅t
Scd̄o q2 ſplen ē ſanguīs purificati
uus. Dr̄ em̄ ſplen duas habere ve
nas. p quarū vnā humore̅ ad ſtōa
chū mittit ad ei9 ↄfortatione̅ quā
tum ſufficit ei9 appetitui. per aliam
vero ſanguinis feces. i. coleram ni
gram ſeu melancoliam ab epate ſi
bi attrahit Et ideo ſb̄a ſplenis eſt
rara et ſpōgioſa ꝓpter faciliore̅ hu
moris feculenti attractiōez et eſt e
tiam ipſe ſplen niger propter me
lancolie cuius eſt receptaculum aſ
ſimilationem . propter hoc eſt eti
az durus ne facile ab humore fecu
lento ledat̄. Sic ꝗ̄ patiētia feces q̄
generantur ab epate. i. vitia q̄ ꝓue
niūt ex īiurie illatiōe vt irā et odi
um et inuidiā attr̄hit placando ⁊
ſedando. et ſic ſanguis. i. bonus fer
uor caritatis remanz purus. Vnde

Caſſiodorus dicit q patiētia ē que
totius voluptatis feces abſtergit.
ipſa ē q̄ limpidas aīas deo reddit.
Eſt ergo patiētia ad modū ſplenis
nigra .i. obſcura ī pene ſuſceptiōe
ſ dura .i. fortis ī pene toleratiōe.
Vn̄ etiā Caſſi. dicit. q patiētia eſt
que oīa vicit adverſa. nō colluctā
do ſ ſufferēdo. nō murmurādo ſ
grās deo agēdo. Itē patiā ſpōgio
ſa ē .i. attractia ex ſui ōſideratiōe. q
vidēdo ⁊ ōſiderādo patiētiā alicui9
et iratus attrahit ad placationē.
et inuid9 vel inimic9 ad ei9 dilectio
nē. Vn̄ ſic̄ Criſo9 dicit. Nichil ita
ōfuſionē facit ingerēti mala ſic for
tis tolerātia paciētis. et neq3 v̄bo
neq3 ope reddē vindictā. Tercio
d̄ q ſplen ē riſus cātiu9. Coīt em̄
dr̄ q felle iraſcimur. corde ſapim9.
iecore amam9. cerebro ſentimus.
ſ ſplene ridem9. Sic q̄ fortitudo ⁊
luct9 patie pn̄tis erit nob cauſa ri
ſus .i. eterne leticie. ſm̄ illd Prou.
vltio. Fortitudo et decor indumētū
eius et ridebit ī die nouiſſimo. et
Jo. xvi. Triſticia veſtra vertetur
in gaudium

Capl̄m. lij.

Peccatum aſſilatur ſenio.
Primo quidē q ſenex ml̄
tis miſeriis ſubditur. Naz
ſicut dicit Cyprianus de. xij. abuſio
nibz ſeculi Senectute ōfect9 ho mo
ad interitū ꝑperat. oculi caligāt.
aures grauiter audiūt. capilli flu
unt. facies in pallorē mutat. dētes
lapſi numero minuūtur. cutis are
ſcit. flatus nō ſuauit olet. pectus
ſuffocat. tuſſis cachīnat. genua tre
pidāt. talos et pedes tumor īflat.
humor interior euaneſcit. hijs oib3
aggrauat. Et hec oīa ruiturā iā iāq3
domū corpis cito prenunciant. Si
milit etiā p pccm̄ ho ml̄tis miſeriis
ſuppeditatur Prou. xiij. Miſeros
facit ꝑplos peccatū. Vn̄ pccōr ad
modū ſenis ad eternū interitū ꝑpe
rat. Heb. viij. Qd ātiquat et ſene
ſcit ꝑpe iteritū ē Itē in hōie pccōre
caligāt oculi interiores per ignorā
tiā. Ps. Obſcurent oculi eoꝝ ne vi
deāt Obſurdeſcūt aures p inobedi
entiā. Act. xxviij. Auribz ſuis g̅ui
ter audierūt Itē capilli fluūt ex ca
pite .i. bone cogitationes a mēte p
malitiā Facies ſcz interior .i. ōſciētia
palleſcit .i. decolorat p īmūdiciam
Tre. iiij. Mutatus ē color optim9
dētes .i. boni viri ſiue amici ei adhē
rentes ab eo ſepantur et minuūt
per infamiaz. Cutis .i. extēior cura
pauperū areſcit p auaritiā deficien
te humore pietatis. Job. vij. Sor
dibz pulueris cutis mea aruit Itē
peccatoribz pect9 ſuffocat. q vide
licz ſputis et tuſſibz g̅uat. Sputuz
ē imūditia q̄ p os ꝓicit. vn̄ ſig̅t in
pccōre v̄ba iordiata vl̄ turpia que
pccōres ſine āguſtia retinere non
poſſūt. Job. iiij. Cōceptū ſmonez
tenē q̄s poterit. et Ecci. xix. Sagit
ta infixa femori canis. ſic v̄bū i cor
de ſtulti. Canis em̄ nō q̄eſcit q diu
ſagitta femori ei9 īfixa nō exierit.
et ſic ſtultus q̄ diu verbum non e
miſerit. Tuſſis aūt eſt anguſtia
peccatoris et ſignificat in peccatori
bus anguſtiaz conſcientie vel pene
Ro. i. Tribulatio et anguſtia in om
nem animam operantis malum.
Item eſt etiā in peccatorib us tre
mor genuum id eſt timor cordium
Prouerbioꝝ decimo Pauor hijs
qui operantur malum. Itē tumor
pedū .i. ſuperbia appetituū app eten
do glorias et pōpas. q̄ oīa ōſcientiā
grauāt et futurā anime īeternum
ſupplicium ruinam prenunciant.
Secūdo peccatuz aſſimilatur ſenio

q̄r ſenex tedio afficitur· ſic peccatū
q̄r deordinat animū· ⁊ ḡuat per pe
nā et tediū Aug⁹ ·Juſſiſti dn̄e et
ſic eſt vt pena ſibi ſit omnis inordi
natus animus Job·decimo Tedet
animam meam vite mee· Tercio
quia ſenex morbis grauatur · Sic
peccatores morbis grauant̄ diuer
ſarum paſſionum· vt nunc afficiā
tur triſticia· nunc inuidia· et cete
ris talibus· Ps̄·Multiplicate ſunt
infirmitates eorum ⁊c̄ Quarto q̄r
ſenex triſticia premitur Ps̄·Si au
tem in potentatibus octoginta ā
ni amplius eorum labor et dolor·
Similiter peccatores ſiue ex remor
ſu conſcientie·ſiue ex vindicta cul
pe ſcilicet quando p̄muntur ab ho
minib⁹ vel a deo· ſiue ex cōuerſiōe
penitentie· oportet ſil̄r triſtes effi
ci· Ps̄·Tribulationem et dolorē
inueni Quinto quia ſenex piger ef
ficitur· q̄r vires corpis ei minuunt̄
Sil̄r peccatuꝫ inducit defectum vir
tutum et pigriciam ſpiritualiuꝫ la
borum· Prouꝰ·xx·ꝓpter frig⁹ ſcꝫ
malicie pig̃ arare noluit.i. noluit
bonis operib⁹ laborare ⁊c̄ Sexto q̄a
in ſene calor natuālis extinguitur·
⁊ ſic extinguitur in peccatore calor
caritatis·quia refrigeſcit et paula
tim ad extinctionem tendit Mat·
xxiiij·Et habundabit iniquitas et
refrigeſcet caritas multorum Sep
timo quia in ſene humor diſſoluit̄·
et ſic diſſoluitur humor luxurie et
fluxus concupiſcentie in peccatori
bus Ezechielis· xxiij · Sicut fluxus
equorum fluxus eorum· Octauo q̄r
in ſene virtus regitiua corrumpit̄
Virtus autem regitiua eſt ratiōis
prudentia·cuius rectam extimatio
nem·ſecunduꝫ Phm̄ corrumpit in
peccatoribus carnis concupiſcentī
·Daniel·xvi · Species decepit te

et concupiſcentia ſubuertit cor tu
um·Nono ī ſene caro conſumitur·
qđ etiam ad litteram non nunq̄ ī
luxurioſis contingit· quoꝵ corpo
ra frequenter minuuntur vel cōſu
muntur ex nimia emiſſione humo
ris nutrimentalis ſiue ſeminalis·
Lu·xv·Diſſipauit ſubſtantiam ſu
am viuendo luxurioſe·ſubſtantiā
ſcilicet non tantum temporalē vt
diuitias ſed etiam naturalē ſcilicꝫ
carnis ſue ·Decimo in ſene nerui ↄ
trahuntur ⁊ ideo ſenes curui effici
untur· Sic per ↄtractionem auari
tie incuruatur aīa ad aſpectuꝫ ter
re id eſt ad appetitum ſiue cogitatū
terrenorum bonorum· Ps̄· Miſer
factus ſum ego et curuatus ⁊c̄ Vn
decimo in ſene cutis rugatur · id
eſt exterior conuerſatio in peccato
re deformatur·Job·xvi·Ruge me
e teſtimonium perhibent ↄtra me
Duodecimo in ſene omnis virtus
corporis ānullatur. Et ſic p̄cipue ō
nis virtus anime vacuatur · Ps̄·
Dereliquit me virtus me·Decimo
tercio q̄r ſenex ab hominibus vili
penditur· Et ſic peccator quādoq̄
efficitur īfamis et ab omnibus de
ſpectibilis·Ps̄·Ego autem ſū ver
mis et nō hō obprobriū hoīm et ab
iectio pleb·Decio quarto q̄r ſenex
oīb ꝫ hoībꝫ onerosus efficit̄· et hoc
ſpūalit̄ facit viciū iācudie et p̄cipu
e ī hoīe ſtulto·ſm illđ Prou·xxvij
Graue ſaxū et oneroſa arena·ſed
ira ſtulti vtroq̄ ḡuior·Itē peccatū
aſſil̄at ſōpno· Primo ratione volun
tatis·q̄r ſcꝫ voluntarie aliq̄s ad dor
miēdū ſe poīt·⁊ ꝓprie volūtatis ar
bitrio etiā ī pccm̄ ruit Oſee·x·Cō
fundet̄ iſrl̄ ī voluntate ſua·Aug⁹·
Peccatū adeo ē volūtariū q̄ ſi nō
eēt volūtariū n̄ eēt pccm̄ Scđo roē
breuitatis q̄r quiſq̄s ad dormiēdū

ſe ponit nō diu dormire intēdit et
ſꝫ tū frequent̄ decipitur · qꝛ nō quā
do vult excitat̄ · Sic quāq̄ ille qui
pccō ɔſentit ꝓpoīt cito de pccō exi
re · tamē vt plurimū decipit̄ · qꝛ di
uti⁹ a pccō tenet̄ · et quādoqꝫ etiā
ī eo morit̄ · ſicut morit̄ litargic⁹ dor
miēdo · Jo · viij · Moriemini ī pecca
to vrō · Judith · iiij · Soporē mortis
ſociās ꝛc̄ · Tercio rōe inſenſibilita
tis · qꝛ ſcꝫ ſōpnus ligat et īmobili
tat ſenſū · Nā ī ſōpno ſm Phm̄ ite
riora loca calēt et exteriora frigēt ·
qꝛ fit reuocatio caloris ad interioꝛā
Et tūc fumus plurimus in ſtōacho
generat̄ · q̄ dū ad cerebrū aſcēdit et
vias ſenſuū ibi claudit organū pri
mi ſēſus cois opilat̄ · cūqꝫ ab eo ō
nes ſēſus ꝑticulaēs oriant̄ dū ille li
gatur omnes alij a ſuis actionib⁹
retrahuntur · Sic ergo ſōpn⁹ ligat
et īmobilitat ſenſus corpis · ita q̄ꝫ
peccatū ligat et īmobilitat ſēſū mē
tis ſcꝫ vt pccōꝛ nō recte ſentiat qd̄
oportꝫ · aut vt nō eligat facere qd̄
ſentit vel cognoſcit eē faciēdū · Vn̄
tollit pccm̄ virtutē cordis operati
uam ſiue motiuā ad bn̄ operādum
ſcꝫ caritatem · Nā fides per quā eſt
cognitio dei per dilectionē operat̄
Sicut Apo⁹ · dicit Gal · v · Et ī hoc
etiam peccatū aſſilatur ſōpno · qꝛ
ſicut dicit Aug⁹ in libro de quātita
te aīe · Dū humor intriſecus ꝑpat⁹
vi caloris reſoluit̄ ī fumū petit ce
rebrū · et ibi reſolutus diſtillat in
ferius frigid⁹ licet illuc aſcenderit
cali dus · et ſic diſtillando remittit
calorem cordis et per ɔſequēs pro
ceſſum operationū īpedit · eo q᷑ coꝛ
ſit pricipium oīs operatiōis · Eodē
etiā modo peccatum ſua frigidita
te mortificat calorē cordis . i . amoris
ſeu amorē caritatis · et ſic impedit
proceſſum omnis boni operis · Vn̄

peccatori dr̄ · Prouꝰ · vi · Vſqueq̄
piger dormis ſcꝫ nichil bene operā
do · Quarto ratione falſitatis · Fre
quent̄ enim ſompniant dormiētes
et ſompniādo decipiuntur per ſōp
nia illuſiua et falſa · et ſicut ſōpn⁹
inducit ī dormientibus ſōpnia fal
ſa et deceptiua · ita peccatū ī hoībꝫ
inducit falſas extimatiōes et teme
raria et n̄ vera iudicia · Prou · xiiij
Stultis illudit pccm̄ · Item peccati
corruptio aſſilatur corruptiōi fleu
matis ex qua fiūt hoīes tardi obli
uioſi et ſompnolenti Silr̄ ex pecca
to fiūt hoīes tardi ad operandū bo
nū · obliuioſi vt nō recogitēt deū ·
ſm illd̄ Oblitus es dn̄i creatoris tui
Itē ſōpnolenti . i . pigri vel tepidi ī
ꝓſequēdo īceptū · Imitat̄ etiā fleu
ma naturā aq̄ hyemis et decrepi
te etatis · Silr̄ status pcci hēt natu
rā aq̄ qꝛ īundatiōe piculoſus · fluc
tuatione turbid⁹ · et motib⁹ īſtabi
lis · Nā ipīj q̄ſi mare ferueēs qd̄ qui
eſcē nō pōt · vt dicit Pſi · Itē habꝫ
naturā hyemis · qꝛ tēpeſtatib⁹ id ē
tēptationū ꝓcellis laceſſitur · Itē
hēt naturā decrepite etatis . i . vete
ris hōis ſcꝫ ade defcm̄ et īobediētiā
Itē fleuma p os purgat̄ · qꝛ ipa pec
cati corruptio per oris confeſſionē
expiat̄ . i . Cori · v · Expurgate vetus
fermētū · Et Ro · x · Ore cōfeſſio fit
ad ſalutē · Item peccatū aſſimilat̄
ydropiſi · Prīo qꝛ in omni ydropiſi
eſt egritudo epatis ſm Auicē · Nō e
niꝫ vt ipſe dicit accidit ydropiſis
abſqꝫ egritudine e patis propria vel
ɔmunicata · licꝫ q̄ndoqꝫ egrotet e
par et nō ſeq̄t ydropiſis · Et pcipu
a cauſa et q̄ſi ɔiūcta ydropiſis eſt
debilitas digeſtiōis epatice · p quā
purum ab impuro ſepatur · Et ide
o nō idgrue epar rōnem deſigt̄ · in
q̄ diſcretio ē bonū a malo ſepans

et diſcernens· Qđ ergo ĩ õm̃ ydro
piſi coĩcat egritudo epatis oñdit·
ꝙ in omni peccato accidit ignorãtia
a aliq̃ vel error rationis· vñ Phũs
Omnis malus ignorans· ꝙ autem
non omnẽ egritudinẽ epatis comi
tatur ydropiſis eſt· ꝙ nõ ad õnez
rationis ignorantiã ſequatur pecca
ti malicia· Nam eſt aliqua ignorã
tia inuincibilis ĩ q̃ eſt nullum pec
catũ· Debilitas ãt epatice digeſtio
nis q̃ ẽ cauſa ↄiuncta ydropiſis eſt
defcũs ſiue ĩↄſideratio ratiõis circa
pticulare eligibile q̃ ẽ ꝓxima cauſa
pcci· Licet eñ ratio dictet oẽz for
nicationẽ eẽ malã et cauẽdã· tamẽ
qñ pticularit̃ tẽptatur hõ de hac fe
mina illđ generale dictamẽ ratiõis
nõ curat neqꝫ attẽdit· vñ ꝙ elegit
vt tũc fornicari ẽ ratiõis debilitas
et defect⁹ nõ ↄſiderãtis maliciã hu
ius act⁹· Scđo qꝛ ẽ ĩ ydropicis cor
ruptio ↄplexiõis· ex q̃ vt Auicẽ· di
cit mutat̃ color corpis et faciei ad
albedinẽ et citrinitatẽ· Vñ ẽ ſig nuz
cõe ydropiſis mutatiõ coloris· Sicut
ãt bõ ↄplexio corporis ↄſiſtit ĩ debi
ta ordiatiõe ſiue tpãtia hũorũ que
ſunt in ipſõ corpe· Sic bona ↄplexi
o anime ↄſiſtit in debito ordĩne et
moderamine paſſionum que ſunt
in appetitu ſẽſitiuo· Vnde ſicut cor
ruptio complexionis corporis ẽ ex
diſtemperantia humorũ· ſic corrup
tio ↄplexionis ſpiritualis eſt ex di
ſtemperãtia et inordinatione paſſi
onum· puta ire vel timoris gaudij
vel ſimiliũ· Qđ ergo in ydropico ẽ
corruptio ↄplexionis ex diſtempe
rãtia humorum· oſtendit ꝙ ĩ peccõ
ſiue peccatore eſt corruptio ſenſiti
appetitus a diſtẽperãtia paſſionũ·
Sed per faciei ſiue corporis exterio
rem colorez accipe hominis ↄuerſa
tionem· qui ſcꝫ ĩ ydropico mutat̃·

quia ſcꝫ in homine peccante ex ipſa
inordinatione interiori etiam exte
rior ↄuerſatio et vita deformatur·
vnde ipſa dehoneſtatio ↄuerſatiõis
exterioris cõmune ſignum eſt eg
tudinis iterioris· Eccĩ· xix· Amict⁹
corporis et riſus dentium et ingreſ
ſus hominis enũciant de illo· Ter
tio quia eſt in ydropicis corruptio
digeſtionis Vñ etiam eſt in eis vt
plurimũ paucitas appetitus cibi ꝓp
ter vehemẽtiã appetitus aque· Vñ
doqꝫ etiã ſit in ydropiſi fortis appe
titus vt Auicẽ· dicit· Quia igitur
p digeſtionẽ patur cibꝫ vt appona
tur corpi et ↄſit ei· cib⁹ ãt mentis
ẽ ſmo dei· accipe p cibi digeſtionez
v̾bi dei memoriã et affectionẽ Per
hãc eñ doctrina v̾bi patur vt iple
at̃ ope et ĩ pfectũ nutrimẽtũ aĩme
ↄuertat̃· Qđ ergo ĩ ydropico cor
rũpit̃ digeſtio cibi oñdit ꝙ ĩ peccã
te hoĩe deficit affectio v̾bi dei· qꝛ ſcꝫ
ñ debito mõ afficit̃ ad doctrinam
ſpũalẽ et ad ea q̃bꝫ aĩa paſcit̃· vñ
tãt⁹ ſit ĩ eo appetit⁹ aq̃. i. amor trã
ſitorie ſb̃ſtãtie ꝙ debilitat̃ appetit⁹
cibi. i. deficit amor v̾bi et ſpũal' nu
trimẽti· Nñqꝫ tñ accidit eis poſt pec
catũ ↄpũctio et vehemẽs apptit⁹ bo
ni· Quarto quoqꝫ ẽ ĩ ydropiſi exu
berãtia hũoris· q̃ ſcꝫ replẽt̃ mẽbra
vel loca vacua nutrimẽti Et hec ex
uberãtia hũorũ ẽ ĩ hoĩe peccõre itẽ
perantia illiciti amoris. Fertur eñ
peccõris dilectio ã ad carnis delecta
bilia· qđ pertinꝫ ad membra· et ta
lis eſt amor luxurioſi· aut ad gule
cibaria· qđ pertinet ad loca vacua
nutrimenti· et talis eſt amor gu
loſi· ã ad alia tpalia vt diuitias aut
honores· qđ ptinꝫ ad humores qui
fluidi ſunt et inſtabiles ſicut et
hec temporalia· ꝓma Johãnis· ij·
Mũd⁹ trãſit et ↄcupiſcẽtia eius et

talium rerum amor eſt amor auari et ſuperbi. Quinto inuenitur in ydropiſi tumefactio corporis. que ſecundum Auicennam quandoque incipit a femore. aliquando a pedibus. aliquando a dorſo. aliquando a renibus. Sic in peccatore inuenitur tumor ſuperbie et inobedientie que eſt initium omnis peccati. et hec aliquando eſt a femore. i. ab amore filiorum. quia ex femore precipue egreditur generatio filiorum. Exod. i. Fuerunt omnes anime que egreſſe ſunt de femore Iacob etc. Multi enim propter carnalem filiorum amorem peccata multa faciunt. et dei mandata tranſgredi preſumunt. aliquando vero ex pedibus. i. ex affectibus temporalium ſiue diuitiarum ſiue honorum. Sunt enim velut anime pedes quibus bene vel male curritur ipſius anime affectiones. Nam auari et ambitioſi hijs pedibus ire preſumunt contra mandata dei. Prou. i. Pedes illorum ad malum currunt. Aliquando eſt a dorſo. i. ab impatientia tolerandi aliquid oneroſum vel graue. Nam dorſo feruntur onera. et hoc eſt in accidioſis qui contra deum intumeſcunt. vel contra ſuperiorem imponentem vel mandantem aliquid oneroſum. Iob. xv. Quid tumet contra deum ſpiritus tuus? Quandoque vero eſt ex renibus. i. ex appetitu voluptatum gule vel luxurie. quia ex renibus materia fluit voluptatis et delectationis carnalis. Ps. Corripuerunt me renes mei. Sexto in ydropiſi eſt deformatio coloris propter corruptionem complexionis. et declinat color ydropici. vt ſupra tactum eſt. aliquando ad albedinem. aliquando vero ad citrinitatem. aliquando vero ad aduſtionem et nigredinem ſicut in pleuretico. Aliquando vero declinat ad viriditatem vt cum procedit ydropiſis ex apoſtemate calido ſplenetico. Similiter in peccatoribus ex malicia interiori deformatur color id eſt apparentia et conuerſatio exterior. In quibuſdam quidem dealbatur per apparentem iuſticiam. ſicut in ypocritis quibus criſtus dixit. Mat. xxiij. Ve vobis ypocrite. qui ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis etc. In quibuſdam vero denigratur per publicam infamiam. Tren. iiij. Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum. In quibuſdam citrinatur iracundia et ſeuicia. Nam ſicut dicit Iohannicius. Cum humores frigidi caleſiunt mutatur color albus in citrinum vel rubeum. Sic ypocrite qui primo videbantur frigidi. i. mites in altitudine poteſtatis poſiti efficiuntur iracundi et ſeui. Et ſic qui videbantur albi et frigidi. i. puri et manſueti caleſcentes iracundia apparent citrini et ignei. ij. Mach. iij. Facies et color immutatus etc. Quidam vero etiam peccatores vireſcunt. aliquando per popularem gratiam et famam. Nam color viridis eſt color maxime gratus oculis. ſed tamen talium gratia fallax eſt et vana. ſecundum illud Prou. xxxi. Fallax gratia etc. Septimo in ydropicis inuenitur ſitis magnitudo. proprium enim eſt ydropicis. ſicut Beda dicit. vt quanto amplius bibunt tanto amplius ſitiant. quod eſt ſecundum Auicennam propter complexionem in epate facientem ſitim. aut propter opilationem propter quam non attrahitur ad epar aliquid quod ſitim ſedat. aut propter aliquam aliam cauſam ſitim facientem que ex potu non remouetur. niſi forte per accidens. ſicut accidit in terra originis mee ſcilicet in caſtello ſancti Geminiani quod eſt in partibus thuſcie. xv. miliaria diſtans a ciuitate ſenarum. Ibi enim fuit quidam vir nobilis et pauper qui factus eſt ydropicus et toto fere corpore tumidus. Cumque ſiti inſatiabili cruciaretur. nec potus ei petenti ab aliquo porrigeretur cum iaceret prope locum vbi quedam

edificabãtur palaciũ· quadã die cũ
ſol9 eſſet vidit ibi tinã magnam a
qua plenã· in qua veteres lateres
mollificabant̃· Vñ ex admixtione
calcis laterib3 adherẽtis aq̃ dealba
ta erat· ad quã aquã ille accedens
ĩ magna quãtitate bibit· ⁊ poſt po
tum in lecto ſe ponẽs et paululum
obdormiẽs poſt ſõpnũ ex v̄tute il
lius aque ſeu ex calcis aduſtiõe tã
magno fluxu vẽtris ſolutus ẽ vt y
dropis euacuata ſua materia et
cauſa penitus ab eo tolleretur et e
tiã ſitis cũ ea· Eſt aũt inordinata ſi
tis ydropici ĩordinatus appetitus
peccandi· qui in omni quaſi peccõ
inſatiabilis ĩuenit̃· Vñ· Ps̄· Eſuri
entes et ſitiẽtes aĩa eoꝝ in ipſis de
fecit· Sed ſpecialit̃ hec ſitis inſatia
bilis vt dicit Beda· appropriatur
auaris· q2 nõ ſatiant̃ oculi eoꝝ di
uitijs vt dr̃· Eccl̃i· iiij· Itẽ peccatu3
aſſilatur febri qđ pat3 p̄mo de fe
bris deſcriptione· Nã febris ſm A
uicẽ· eſt calor extrane9 accenſus ĩ
corde ꝓcedens ab eo mediantibus
ſpũ et ſãguĩe· p arterias et venas
in totum corp9· et iñãmatur in eo
inflãmatiõe que nocet opib3 natu
ralib3· Silr̃ pc̃cm̃ eſt calor extrane
us homini.i. non naturalis appetit9
qui eſt contra rationez· Vnde Au
g9· dicit ꝙ peccatum non eſt natu
ra ſed vitium nature appetentis id
qđ nõ eſt ſui ordinis· et accendit̃
in corde· quia de corde exeunt cogi
tationes male ⁊c̃· Mat· xv· Vnde
a corde ꝓcedit peccatum medianti
bus ſpũ et ſanguine.i.cogitatione
⁊ delectatione ·per arterias et ve
nas id eſt per locutiones et opera
tiones·ſiue per verba et opera· et
impediunt̃ opationes naturales.i.
v̄tuoſe et rationales que ꝓprie ↄpe
tunt homini ſm naturã ſuã q̃ ratio
nalis eſt Vñ de homine peccãte dr̃
in· Ps̄· Homo cũ in honore eẽt ñ
intellexit ↄpatus ẽ iumẽtis inſipi
entibus ⁊c̃· Scđo patet dicta ſimi
litudo ex febris diſtinctione· Na3
ſicut ipſe Auicẽ· tradit · aliq̃ febs
ꝓcedit ex membris radicalib3 vt
ethica· aliqua ex humorib9 vt pu
trida· et quedam ex ſpũalibus vt
ephimera Ethica enim febris pria
accenſione ſua accenditur in mem
bris radicalibus puta in corde Ca
liditas enim epatis ñ eſt ethica ſ3
aliquãdo perducit ad ipa3· et ſilr̃
pulmonis et ſtomachi· Et ẽ exem
plum accenſionis hui9 febris ſicut
ſi aliq̃s calefaciat aquã per pietes
balnei· aut per ollã coci· ã per follẽ
ferrarij· Per hanc ergo febrẽ ſign̄
tur peccata prelatoꝝ et clericoru3
q̃ ſũt q̃ſi radicalia et originalia mẽ
bra eccleſie· ex q̃b3 bõ ⁊ mala ꝓue
niũt ceteroru3· Eſt ergo t̃plex ſpe
cies ethice deſign̄s t̃plex vitium
clericorum· Prima eſt que ↄſumit
humiditatem nutmentalem iã ſp
ſam et vnitam in membris et ꝓxi
mã coagulationi q̄ vocatur ros ·⁊
eſt ſicut oleum in lucerna infuſum
Et hec ſpecis febs ẽ amor ĩordina
tus carnalis ſc3 ſuij pi9 vel ↄſãgui
neorum et nepotũ q̃ coĩt inuenit̃ ĩ
in clericis deſiccãs in eis amorẽ pie
tatis que expãdi debe3 in mbs
.i.ĩ indigẽtib3 et pauperib3 ſbditis
Nam ea que deberent dare paupe
rib9 ſibi aut auare retinẽt ã male
ↄſumũt aut ↄſanguineis larguĩt̃
vt magnificentur et ditentur· Vñ
Bernñ. dicit ſup. Cãt· Timeãt mi
niſtri eccĩarũ qui in terris ſc̄orum
quas poſſidẽt ta3 iniq̃ gerũt vt ſti
pẽdijs q̃ ſufficere debeant minime
ↄtẽti ſupflua q̃bus egeni ſuſtentã
di eẽnt ipie ſacrilegeq3 ſibi retinẽt

et in vſus ſue ſuperbie atq; luxuri
e victū pauperū ↄſumere nō veren
tur· duplici pfecto ī̄ quitate peccā
tes qui et aliena diripiūt et ſacris
in ſuis vanitatibus et turpitudini
bus abutuntur· Sexto clericus vt
idem dicit· cui ↄceſſum eſt vt ad ne
ceſſitatē viuat de altāio non ſuper
biat non luxurietur nec intendat
vt de clericatu ditioꝛ fiat· non ſibi
de bonis ecc̄ie ampla palacia fabri
cet mutans q̄drata rotūdis· neq;
loculos inde ↄgreget· neq; in vani
tate et ſuperfluitate diſpergat · n̄
extollat de facultatibus ecc̄ie ↄſan
guineos aut nepotes· ne filios dix
eri· Scda ſpēs ethice ↄſumit humi
ditatē iā attractā ad locū nutritio
nis et ꝓpinq̄m pmutatioī ſiue ↄūſi
oni· q̄ ſcꝫ huīditas ē ſicut oleū ibibi
tū in coꝛpe licini et vocatur cābiū
Et hec deſignat in clericis vitium
carnale quo deſtruit̄ in eis humoꝛ
deuotionis ſpūalis quo nutriri de
berēt et eē pleni· Vn̄ tales n̄ ſunt
digni dn̄o miniſtrare p̄cipue in ſa
cramēto eucariſtie· Vn̄ Bern̄· ait
In multis multiplicitez regnat foꝛ
nicatio· q̄ puritatis auctoꝛi impuro
coꝛde et coꝛpe miniſtrātes nō verē
t̄ ſtaē an̄ āgelū dei q̄ ſecet medios
et diſperdat· ſ̄ ōmino audēt agni i
maculati ſacras ↄtigē carnes· et i
tingē in ſanguie ſaluatoꝛis man9
nepharias q̄bꝫ paulo āte ꝓchdoloꝛ
meretrices attractauerant· ſic et
altaria circuire· ſic et eccleſias fre
quētare pſalmos cātare · cum tn̄
eis huiuſmodi laus execrabil̄ et o
ratio fiat in peccatum· Tercia ſpe
cies ethice ↄſumit humiditatem cū
qua ↄtinuantur partes membroꝝ
ſiliū ptium a principio creationis
vn̄ vocat̄ glutē· et ē ſic humiditas
cui ↄtinuant̄ ptes toti· de quo ſcm̄

eſt bitumē· et p deſtructionē talis
humiditatis ptes mēbroꝝ remiūt
ad ſeparationē· et hec febs deſigt i
clericis peccatum ſimonie· Tal̄ em̄
huīditas grām ſpūalem deſignat
q̄ eſt glutē quo ptes mēbroꝛū ſiliū
ptium .i. fideliū mentes q̄ vnius ſi
dei et caritatis pticipes ſūt adiuicē
ↄnectuntur· ſed hāc humiditatem
gratie ſimoniaca p̄uitas ↄſuīt duꝫ
ipſi9 gratie celeſtis dona illicite ve
dit l̄ emit Alia aūt febs ē putrida
ex humoꝝ putrefactione cāta· et
hac febre eſtuant layci in quibus
ſunt humoꝛes putridi id eſt affcūs
coꝛrupti· quoꝛum quidam laborāt
continua ſcilicet auaritia· cuius ſci
licet appetitus eſt cōtinuum lucrū·
vellet em̄ auarus lucrū ſuū nunq̄
terminari Vn̄ Sc̄d9 phūs adriano
querēti· Quid ē q̄d nūq̄ ſinit hoīeꝫ
eē laſſum? Reſpōdit q̄ lucruꝫ· p̄ci
pue āt vſura die ac nocte cōtinue
multiplicat lucrum· quidā vero la
boraāt cotidiana .i. gula in qua coti
die peccatur· Vn̄ ſigtur p Phara
onem qui omni die exigebat certā
menſurā laterū· vt hētur in Exod
Quidā vero laborāt t̄ciana .i. iracū
dia q̄ ad modū febs coꝛ accendit et
īflāmat· Eſt enim ira inflammatio
ſanguinis circa coꝛ· ſm̄ Damaſ· ſed
tercianā ꝓpter tres grad9 ire quos
dominus aſſignauit· Mat· v· cum
dixit· Omnis qui iraſcitur fratri
ſuo re9 erit iudicio· q̄ āt dixerit ra
cha reus erit ↄſilio· q̄ aūt dixerit fa
tue re9 erit gehēne· Vbi attēdēdū
q̄ ſicut creuit gradus culpe ſic cre
uit et oꝛdo ſētentie· Vn̄ recte ira ſi
ne voce iudicio· ira cū voce ↄſilio·
ira cū voce ↄtumelie gehēne ignis
mācipatur· ſm̄ Aug9· in p̄mo em̄
ira tm̄· i ſc̄do ira et vox· i t̄cio ira et
vox cū exp̄ſſiōe irriſiois· dicit em̄

Gre· ꝙ iudiciū ē cauſe diſcuſſio ·
cō ſiliū ſnīe diffinitio· gehenna ig
nis ſentētia excōmunicationis Qui
dā vero laborāt febre quartana.i.
accidia q̄ ſcilicet eſt febris tardior
ceteris· hēt enim tꝑ9ſuum ſcꝫ diem
determinatam et horā ſue acceſſi
onis· Vn̄ Johā· Caſſia9· li· x· de in
ſtitutis monachoꝝ dicit· Accidia ē
ea horā ſextā maxīe monachū inq̄
etat vt q̄dā febris ingrueñs tp̄e pre
ſtituto ardētiſſimos eſt9 acceſſionū
ſuaꝝ ſolitis ac ſtatutis horis aīme
inferēs egrotāti· Jſte ergo ſunt fe
bres q̄bꝫ ſocr9 petri.i. iudeoꝝ ſyna
goga ł peccatrix aīa laborabat· ſi
ue ſecularis matrimonio iunct9 Lu·
iiij · Socrus āt petri tenebat̃ mag
nis febribꝫ · Tercia febris ex ſpiri
tuū calefactiōe ꝓueniēs dr̄ effime
ra ab effimero piſce q̄ modico tp̄e
viuit· vtsꝫ· iiij· libro · Et ſilr̄ huiuſ
modi febˀs modico tp̄e durat Hec
ergo febris deſigīt pccā religioſoꝝ
qꝛ febris effimera hēt cauſā aliquā
do ex p̄te aīe ſcꝫ ex paſſioībꝫ vt ira
gaudio ł huiuſmoī · Aliqn̄ vō ex
corpe ſcꝫ ex nimio laboē vł vigilijs
et huiuſmodi Quandoqꝫ vero ab
exteriori aere ſcꝫ diſtēꝑāto nimio
frigore vł calore ſolis et huiuſmodi
Silr̄ vitia religioſoꝝ ſūt vel ex paſ
ſione interioris temptationis · vel
ex inordinatione īdiſcreti feruoris
qui frequenter facit eos aſſumere
ſupra poſſe in vigilijs abſtinētijs
et alijs laboribus· ex quibus non
nunꝙ̄ incurrunt vel accidiam ł de
ſperationem vel amentiā et huiuſ
moī· Vel ex p̄te exteriori ſcꝫ ex aſ
ſiduitate et familiaritate ſecularis
conuerſationis · quia incaute et
aſſidue cum ſecularibus conuerſan
do et eorum ſe negotijs implicādo
multa vitia incurrunt· Jtem pccm̄

aſſimilatur paliſi quo ad quatuor·
Primo quātum ad ſubiectum· q̄a
paliſis ſecundum Auicē· quādoqꝫ
eſt in toto corpore preter caput ·
quandoqꝫ eſt in vno latere tātuꝫ·
quandoqꝫ in vno mēbro tantum·
ſic inter peccatores illi ſūt quaſi ex
toto palitici· q̄ totum tempus vite
ſue male expendunt excepto capi
te.i. tp̄e innocentie ſcꝫ etate pueili
poſt baptiſmū Quidam enī ſtatim
cum attingunt ad annos diſcretio
nis incipiūt facere mala et ſēper ꝯ
tinuāt i peius vſqꝫ ad mortē· et tles
ſūt potiꝰ dicendi demones ꝙ̄ hom
nes· qꝛ ſm̄ Jsid̄o· Huanum ē peccaē
ſed dyabolicū eſt perſeuerare· Sed
quaſi in vno latere palitici ſunt· q̄
licet aliquā p̄tem vite expendāt in
peccatis tamen poſtea ꝯuertūtur et
bene viuunt i reſiduo tp̄e vt mag
dalena· Sūt aūt duo tp̄a vite qua
ſi duo latēa in corpe Nā vt dextrū
ē tpus iuuētutis· vt ſiniſtrū vō tē
pus ſenectutis In q̄buſdā ergo pa
liticatur dextrū ſcꝫ in hijs qui male
viuunt in iuuētute· ſed ſiniſtrum
i hijs q̄ male viuūt i ſenectute · Sꝫ
ꝙ̄uis in corpe piculoſiꝰ ſit p̄dē dex
trū ꝙ̄ ſiniſtrū· in tp̄e tn̄ ē ꝯtrario
qꝛ peius ē male viuere i ſenectute
ꝙ̄ in iuuētute· Nā tāto culpa ſenis
dāpnabilior ē quāto ſit morti ꝓpin
q̄or· Vn̄ Hugo de ſcō victore dicit
de clauſtro aīe· li· ij· Jnter abuſio
nes ſeculi huiꝰ ſola maior eſt ſenis
obſtinatio qui morti proxim9 mor
tis non abhorret aduētuꝫ· qui q̄ſi
ad hoſtiuꝫ huius mundi poſitus fo
ris ſpectat· non tamen vite preſē
tis attendit egreſſum nec futuraꝫ
conſideāt· audit nuncios mortis et
credere non vult eis· Tres enim
ſunt nuncij mortis. caſus· infirmi
tas · et ſenectus · Caſus nunciat

mortem latentē· īfirmitas apparē
tem· ſenectus pn̄tem· ex incertitu
dine mortis timor· ex infirmitatis
grauitate dolor· ex certitudine ſe
nectutis nō obſtinatio ſed afflictō
et humilitas ſequi debēt· In vno
vero mēbro tm̄ paralitici ſūt· q̄ licet
aliquādo peccēt tn̄ cito redeunt ſic
fecit Petrꝰ· Scdo aſſilatur pccm̄
paraliſi ꝓpter effectū· qꝛ paraliſis aliqn̄
tollit ſenſū· faciēs ſcꝫ mēbrum ſtu
pidū et inſenſibile· aliqn̄ vero tm̄
tollit motū· aliquādo vero vtrūqꝫ
Sil̄r peccatū aliquando tollit ſēſuꝫ
.i. vſum rationis ſicut in luxurioſis
in quibus quaſi ratio abſorbetur
a voluptate carnis· Dan̄· xiij· dici
tur de ſenibus luxurioſis· Auerte
rūt ſenſū ſuū vt non recordarētur
iudicioꝝ iuſtorum· Aliquando ve
ro tollit motū ſcꝫ boni opis· vt in
accidioſis· Exo· xv· Fiant immobi
les quaſi lapis ꝛc̄· Aliquando vero
tollit vtrūqꝫ ſicut in hereticis · qui
neqꝫ recte ſentiunt neqꝫ operantur
Tercio aſſimilatur peccatum paraliſi
quo ad pulſum· Nā pulſus paralitici
ſm̄· Auicē· eſt tardus· rarus· et de
bilis· Pulſus autem cum ꝓcedat a
corde et deriuetur ad manū ſiue ad
brachiū deſigt̄ bonū ꝓpoſitū cordis
qn̄ ope iplet̄· Hoc ſil̄r ī pccōribus
accidit tarde· aut raro · aut debil̄r
ē fit· qd̄ pcipue appar̄t ī vſurarijs
Quia licꝫ aliqn̄ ꝯpūgāt̄ et reſtituē
ꝓponāt· tn̄ raro pueniūt ad hoc vt
bn̄ reſtituāt· qꝛ aut tarde reſtituūt
differēdo vſqꝫ ad mortē · aut ſi rēſti
tuūt citiꝰ debilit̄ tn̄ qꝛ cū rēſti corde
et nō vera intentiōe cū remiſſiōis
aſtuta ꝓcuratione· Quarto aſſilat̄
pccm̄ paraliſi q̊ ad ſigtionē qꝛ legit̄ ī
euāgelio dn̄s tres paraliticos curaſ
ſe· vnū q̄ iacebat ī mlt̄itudie lāguē
tiū· Io· v· Aliū q̄ iacuit ī gbato Ma
thei· ix· Aliū qui fuit ſeruus centu
rionis· q̄ iacebat in domo· Mat̄·
viij· Per p̄mū āt ſigntur male reti
nētes Per ſcd̄m male expēdentes
Per terciū male acq̄rentes· vt ſūt
vſurarij q̄ etiā iacendo ī domo ma
le acq̄runt· Item pccm̄ aſſilat̄ epi
lentie ꝓpt̄ tria· Prio qꝛ in epilētia
ſm̄ Auicen̄· eſt ſenſus et motus p̄
uatio· que tamen p̄uatio ſenſus ꝛ
motus fit non totalit̄ ſ in parte·
Et eſt ratio· qꝛ matēia que ē cauſa
epilentie ī interiori vētriculo cere
bri facit opilationē nō ꝯpletā · et
ideo īpedit tr̄ſitū v̾tutū ſēſus ꝛ mo
tꝰ ī mēbris ītegre fieri· n̄ tn̄ totalit̄
int̄ſecādo Sil̄r pccm̄ tollit q̄de pec
catori ſēſū .i. diſcretionē boī et mali
ſcꝫ prudentiā· ſ nō totalit̄· qꝛ licet
tollat ei prudentiā et ſapiētiā ſpūa
lē· ſm̄ illd̄· Deut· xxxij· Gēs ſine ꝯ
ſilio ē et ſine prudētia· nō tamē tol
lit prudentiā ſecularē· vel aſtuciam
natualē ſiue expimētalē· imo ī hu
iuſmoi ſēſu magis vigēt pccōēs q̄ꝫ
iuſti· ſm̄ illd̄ Lu· xvi· Filij huiꝰ ſecu
li prudētioēs filijs lucis ſūt ī gn̄ati
ōe ſua Vn̄ fecit dyabolꝰ pccōribꝰ qd̄
voluit facē naas amoītes viris ia
bes galaad· qꝛ petiuit eruē ocl̄os e
oꝝ dextros· n̄ curās relinquē ſini
ſtros· q̄ſi em̄ dext̄ oculꝰ ē prudētia
ſpūal̄· ſ q̄ſi ſiniſter ē prudētia ſiue
aſtucia ſcl̄aris Apꝰ· ad Ro· xi· Ceci
tas ex pte ꝯtingit ī iſrl̄· Sil̄r tollit
pccm̄ motū boī opis· ſ n̄ total̄r q̄a
licꝫ q̊ ad mēitū n̄ tn̄ quo ad exēcitiū
Quia etiā mlt̄i pccōres faciūt plu
ria opa de gn̄e bonoꝝ ſic elias ꝛ hu
iuſmoi q̄ licꝫ ī pccō fcā n̄ valēt quo
ad vitā et̄nā· tn̄ valēt ad euadēdū
flagella temporalia· et diſponunt
etiam ad penitentiā ꝛ ad plurā alia
Secundo eſt ī epilentia corpis pro
ſtratio· Nā epilētiā ꝓcedit ſpaſmꝰ

ꝓpter nocumentū opilationis iam dicte. Vn̄ nō ē poſſibile vt dicit Auicē. ꝙ epil ētiaȝ paciēti remaneat erectio corpis. Sil'r peccatū ꝓſter nit hoīem a rectitudīe iuſticie. et vnū peccatū facit ipſum cadere in aliud. ita vt ſit īpoſſibile ipȝ cū pec cato diu ſtaꝛ quin cadat Vn̄ Gre dicit. ꝙ peccatū qđ p penitentiā n̄ diluiť mox ſuo pōdere ad aliud tr̄ hit. Tercio epilētia eſt tremor et exagitatio. licȝ fortior et min⁹ for tis ſm q̄ntitatem hūoris Sil'r pecca tū reddit hoīeȝ tremulū et timidū Proū. x. Pauor hns qui opantur malū. Eſt em̄ timida neq̄cia ſic dr̄ Sap̄. xvij. Sen̄. Nichil timidū facit aīm niſi rephēſibil' vite ꝯſcia. Iteȝ peccatū exagitat hoīeȝ ꝙ reddit eū īſtabilē et īq̄etū. Tren̄. i. Peccatū peccauit ihrl'm ꝓpterea īſtabil' fac ta ē. Itē peccatū aſſil'atꝛ litargie ꝓp ter tria. Prīo q̄ꝛ morb⁹ litargie ī ducit febricitationē Eſt em̄ litargi a ſicut dicit Auicē. apoſtēa fleuma ticū factū ītra craneū capitis Et ꝙ ſit ex humore fleumatico patet. q̄ꝛ generatur ex potu eo ꝙ potus ge nerat humorē fleumaticū. in q̊ ſūt euaporatio et putrefactio. Vnde vt plurimū generatꝛ ex ꝯmeſtione cepaꝝ et repletiōe nimia ſtomachi et a m'ltitudīe potus et a multitudi ne ꝯmeſtionis fructuum. Sic ergo litargia eſt apoſtema ex hūore fleu matico putrefacto Et ſic Aui. di citur apoſtemate facto ex humore putrefacto cōmuniter ſit febris licet ſit febris lenta. et ita patet ꝙ in litargia ſit febricitatio. Sed q̄d eſt iſtud apoſtema in craneo ni ſi peccatum in anima Hoc comita tur febris que eſt innaturalis et ī temperatus calor. quia ꝯmuniť ſe quitur peccatum aliq̄s intempera

tus et irrationabilis amorꝛ Nam peccator a creatore auerſus inordi nato amore ad creaturā ꝯuertitur ſicut auar⁹ ad pecuniā. ſuperb⁹ ad excellentiaȝ. luxurioſus ad delecta tionem voluptuoſā. ad q̄ peccator quanto ardentius inhiat. tāto peri culoſius et fortius febricitat. Scđo quia litargia cauſat dormitatioēȝ precipue vt dicit Auicē. cū litargi a eſt in ſubſtātia cerebri ſit ſubeth fortior et difficultas motuum ē ma ior Dicitur autem ſubeth ſōpn⁹ ſu perfluus et grauis. Vnde tal' vix poteſt ad horā excitari Sic peccatū aliquādo ita infigitur cerebro id ē aīo vt faciat peccatorē dormire. i. in ſtatu peccati īmobilē pmanꝛ. et ſi aliquādo moleſtatus. i. aliq̄ adu ſitate anguſtiatus vel artatus ad horam excitetꝛ ſcȝ vt malū ſtatū ſu um videat et ꝯſideret. tamē ſtatiȝ ad ſolitū ſōpnū. i. īmobilitatē ſuaȝ et negligētiā redit ſurgꝛ ꝯtēpnēs Vn̄ ꝯtra eū clamat Salomō dicēs Vſquequo piger dormis Proū. vi Tercio litargia cauſat obliuionē. Eſt em̄ obliuio corruptio memorie q̄ vt pl'imū accidit ex frigiditate. q̄ndoq̄ȝ em̄ ſit ex apoſtematib⁹ ce rebri et ꝓprie frigidis. Vn̄ cū litar gia ſit apoſtema cerebri fleumaticū et p ꝯſequēs frigidū ideo memori am corrūpit et obliuionē īducit. ſ q̄d ē frigidū apoſtema niſi pcci ma litia q̄ calorē caritatis extinguēs aī mā frigefacit et dei obliuioneȝ īdu cit. Talē litargiā patiebatꝛ ille cui ſcr̄ptura dicit Deut. xxxij. Deū iq̄t q̄ te genuit dereliquiſti et oblitus es dn̄i creatoris tui ¶ Cap'lm. liij.

Peccator aſſil'atꝛ ſuo malo. Primo q̄a malus ſeruus ſolet eē ebrioſus. et tunc bō dn̄i negligit l' furti ſb'trahit Pro

uerb̃·xix· Operariꝰ ebrioſus non
locupletabitur· hoc eſt· peccator q̄
vino.i. delectatione carnis ł ſeculi
iebatus ē negligit ſpūalia q̄ ad ho
norē dn̄i ſūt· vł ſi nō negligit ſurat̃
et ſibi vſurpat n̄ ī de dei ꝫ ſuā ꝓpriā
gloriā q̄rēdo· cōtra hoī ſerui dicūt
Nō nob̃ dn̄e nō nob̃ ſꝫ nomini tuo
da gloriā· Scđo q꞉ ſeruus malꝰ eſt
ociosus et tpꝰ quo laborare dēt in
utilit̃ expēdit ⁊ pdit Vn̄ pr̄failias
dixit ſeruis· Quid hic tota die ſta
tis ocioſi? et Eccī·xxxiij· Mitte ſer
uū ī opationē ne vacet· Sic em̄ de
cꝫ illū· Pccōres q̄ ocioſi ſūt· q̄ totū
tpꝰ q̄ ī pccō viuūt ꝯtū ad meitū
perdūt et inutilit̃ expēdūt· Tercio
q꞉ malꝰ ſeruus de bonis dn̄i ſui ē ꝓ
digus et vniuerſa ꝯſūit· Mat·xix
Diffamatꝰ ē villicꝰ q̄ diſſipaſſꝫ bō
dn̄i ſui· Tūc āt pccōr de bōis dei ē
ꝓdigꝰ· qn̄ eis nō vtitur ad honorez
dei et ſalutē aīe ſue· ſꝫ tm̄ ad gl̃am
mūdi ł ꝯmodū corpis ſui Quarto
q꞉ malꝰ ſuꝰ ē pig̃ et ſōpnolētꝰ ne
gotia dn̄i negligit· Eccī·xxxviij·
Cū ſuo pigro tracta de ope· ⁊ Lu·
xviij· De ſeruo q̄ abſcōdit talētum
dn̄i ſui· Pccōꝛ āt ſōpno pcci deten
tꝰ bō q̄ facere poſſꝫ ōmino negligit·
Auarꝰ etiā bō tpalia nō alijs ꝯbuit
ſꝫ ſibi ſoli abſcōdit Multi etiā ex pu
ſillanimitate talēta.i. grās ſibi tra
ditas ſeu creditas .i. ꝯceſſas abſcō
dūt· q꞉ nō vtūt̃ eis ad ꝓximoꝝ vti
litatē· Quīto q꞉ ſuꝰ malꝰ ꝓteruus
⁊ ꝯuicioſꝰ ſup̃ dn̄m ſe extollit· Eccs
x· Vidi ſeruos ī eq̄s ⁊c̃· ⁊ Prou·
xix· Per ſuū cū regnare cepit Sic
pccōꝛ ſup dn̄m ſupbit qn̄ huilitatē
dn̄i vidꝫ et ip̄e ꝯtempnit eā Videt
em̄ dn̄m ſuum afflictū et ipſe vult
eſſe in delitijs Videt dn̄m pauperē
et denudatuꝫ et ip̄e vult fulciri de
litijs ac diuitijs· Videt dominum

abiectum et ꝯtemptuꝫ et ip̄e vult
honorari· Itēꝫ ſeruus ꝯtra dominū
ſe extollit quando caro ꝯtra ſpiri
tum ꝑualet· Jo·xv· Non ē ſeruus
maioꝛ dn̄o ſuo· Sexto quia malus
ſeruus cupidus exiſtens bona dn̄i
in ꝓprium vſum vertit· Exempluꝫ
de ſeruo Eliſei·iiij·Re·v· ⁊ hoc p
tinet ad ſimoniacos· q̄ bona dn̄i.i.
dona ſpūs ſancti pro ſua vtilitate
tpali emunt et vendunt· Septimo
q꞉ ꝑſūptuoſus in pia dn̄i ꝑuipēdit
ij·Re·xix· Seruus meus ꝯtempſit
me· et· Job·xix· Seruū meū voca
ui et non reſpondit michi· Sic eſt
peccatoꝛ cum dei mandata ꝯtēpnit
vel cū a deo vocatus redire per pe
nitentiam ſpernit· Prou̇b .i. Voca
ui et renuiſtis ⁊c̃ Octauo cum ſit
malꝰ et durꝰ gratiaꝫ ſibi fieri appe
tit· Mat·xx· Serue nequaꝫ omne
debitum dimiſi tibi quoniā rogaſti
me· Sic eſt peccatoꝛ qui male agē
do grāꝫ a deo vel finalem penitēti
ā expectat· Nono q꞉ obliuioſus et
q̄ redditurus ſit de oibꝫ rōem ad
memoriā n̄ reducit· q̄d etiā pccōꝛ fa
cit reſpcū dei Lu·xij· Si dixerit ſuꝰ
morā facit dn̄s meꝰ ⁊c̃ Decio q꞉ ira
cūdꝰ et ſeditioſus totā faīliā ꝯbat
⁊ ledit· Lu·xij· Et ſi cepit ſuꝰ per
cutē ſuos et ācillas ⁊c̃· Talꝫ eſt q̄ le
dit ſcōs et r̃ligioſos viros ł paupe
res q̄ ſūt de faīlia xp̄i· Vndecio q̄a
maledicꝰ ⁊ liguoſus etiā dn̄o detra
hit ł ei maledicit· ij·Re·xvi· de Si
ba q̄ accuſauit dn̄m ſuū r̃gi· Eccs·
vij· Cūctis ſmoibꝰ q̄ dicūt̃ ne accō
modes aurē tuā· ne forte audias ſ
uū tuū maledicētē tibi· Talꝫ ē ma
ledicꝰ et blaſphemꝰ ꝑcipue q̄ ꝯtra
dn̄m liguā ſuā relaxat Duodecio q꞉
delitioſe nutritꝰ ꝯtra dn̄m recalci
trat et reſiſtit· Prou·xix· Qui deli
cate nutrit ſeruū ſuū poſtea ſentiet

eū ɔtūmacez Et ideo nō ddcēſit ſer
uum delitie· Sic caro rebellat ſpi
ritui cū delicate nutritur· vel hoc p
tinet ad ingratos q̄ multis bōis a
deo receptis recalcitrāt ɔtra euꝫ·
ſm illd· Deut·xxxij·Incraſſatus ē
dilcūs et recalcitrauit· Deciotcio
quia cum ſit fraudulētus dn̄o ſuo
inſidias ponit·iiij·Re·xxi·Teten
derūt ei inſidias ſerui ſui Reputat
āt dn̄s ſibi inſidiari cū quis inſidia
tur pauperi· vel hoc ad ypocītas p
tinet qui opera dm̄ faciunt fraudu
lenter· Decioquarto ꝙ ſeruus do
mino exiſtens iniurioſus ab eo fu
git·iij·Reg̃·ij·Factū ē vt fugerēt
ſerui ſemei·et.i.Re·xvi·Hodie in
creuerūt ſerui q̄ fugiūt dn̄os ſuos·
Talꝰ ē etiā peccator q̄ cū deū peccan
do offenderit penitētie remediū re
fugit et ad deū redire ɔtempnit·
Decimoquīto cū ſit flagitioſus puī
tur· nec ſic ſe ɔpeſcit Talis ē pccōr
qui ꝓpter aduerſitates ſe nō emē
dat·Eccī·xxiij·Seruꝰ interrogatꝰ
aſſidue ſcꝫ cū tormētis a liuore .i.a
liuoris crimine nō minuit̄ ſ magis
ad odium ꝓuocatur Decimoſexto
eſt ingratus et grāꝫ ſibi factā non
recognoſcit· Talꝰ ē q̄ poſt penitēti
am et veniā recidiuat·Eccī· xxiij·
Laxa manus ſeruo et querit libta
tē·Decimoſeptimo crimīnoſus exi
ſtens ñ niſi v̄beribꝫ emēdatur Eccī
xlij·Seruo peſſimo latꝰ ſāguinare·
gloſa Seruꝰ q̄ v̄b nō corrigit̄ vul
neribꝫ corrigat̄· Talꝰ ē pccōr q̄ ſe
non emēdat ñ fortit̄ ⁊ intime tāga
gat̄ Decioоctauo ꝙ ē aſtutꝰ cū v̄ot̄
dormiē ſe figit· Prou·xxix·Seruꝰ
ñ p̄t erudiri· ꝙ qd̄ dicis itelligit et
rſpōdē ɔtēpnit Talꝰ ē q̄ v̄bū dei au
dit et itelligit ſ ope iplē negligit·
Lu·xij·Seruꝰ ſciēs volūtatem dm̄
ſui ⁊ ñ faciēs plagis vapulabit mlꝰ

tis·Itē nota ꝙ ſeruꝰ pcci dr̄ eē hō
mo t̄plicit̄ ſm ꝙ ē t̄plex genꝰ ſer
uoꝝ·Nā quidā ſūt vernaculi ſiue o
riginarij ·q̄ ſcꝫ in ſeruitute ſūt na
ti·Et tales multis peis legalibꝫ ſbi
ciūtur· ꝙ ſua ñ poſſūt vendere neqꝫ
alienare nec ɔtrahere nec digmta
tis officium ſumē· neqꝫ teſtimoniū
ferre niſi de dm̄ volūtate· Hoc mō
naſcimur oīs ſerui originalis pec
cati· Ex qua ſeruitute multe pene
ſeu dāpna ſm diuine legis iuſticiā
homini ꝓueniunt· niſi ab ea p bap
tiſmū liberetur· Alij vero ſūt ēpti
cij qui ab hominibus capti vel ēpti
iugo ſūt ſuitutis aſtricti Sic efficit̄
hō ſeruꝰ p pccm̄ actuale· ſiue quia
captꝰ ſit et illaq̄atꝰ ab hoſtibꝫ per
tēptatiōis ɔſēſuꝫ· ſiue ex nimia ma
litia ſua venūdatꝰ ſit vt faciat ma
lum ſicut Achab·iij·Re·xxi· Ter
cij ſerui ſunt ɔducticij qui non ex
neceſſitate ſed ex volūtate ſeruiūt
ſub ſpe lucri Et hij a famulādo ꝓpri
e dicti ſunt famuli·Sic quoqꝫ ſpi
ritualit̄ ſeruos facit homines aua
ritia·Vnde et Aplꝰus dicit ꝙ aua
ritia ēſt ydolorum ſeruitus· Expo
nens hoc Innocentius de vilitate
ɔditionis humane dicit· ꝙ ſicut y
dolatra ſeruit ſimulachro· ſic aua
rus ſeruit theſauro·Nam ille cultū
ydolatrie diligēter ampliat et iſte
cumulū pecunie libenter augm̄tat
Ille cū omni diligētia colit ſimula
chrū· et iſte cū ōni cura cuāt ſeu cu
ſtodit theſaurū· Ille ſpē poit in y
dolatra· et iſti ſpem conſtituunt in
pecunia Ille timet mutilare ſimula
chrū· et iſte timet minuē theſauꝝ
Vn̄ dicit Sene·i Prou·Pecunie ō
portꝫ īpare nō ſeruiē ſi vti ſcias ā
cilla ē· ſi neſcias ē dn̄a· Item pec
catores aſſilantur pueris Prio ꝙ
ad modū pueꝛoꝝ ſola p̄ntia curāt ⁊

ſutura non cogitāt· Jtē quia vani
tatem amant et lucris ſcʒ ſpiritua
libus intendere recuſant· Jtem q̄
ſūt minima ⁊ vilia magna eſtimāt
ſcʒ ťreſtria. et q̄ ſunt maxīa michil
reputāt ſcʒ celeſtia· Jteʒ ſibi noxia
ſepe optant ſcʒ tp̄alia ꝯmoda ł pec
cata· et ꝯtra vtilia clamāt ſcʒ ꝯtra
correptiones et flagella· Jtē pl⁹ de
pomo amiſſo .i. de vili re tranſitori
a ꝙ̄ de patrimonio perdito ſcʒ here
ditatis celeſtis plorant· Jtem be
neficium ſibi factum ſcʒ a deo ł ec
cleſia ad mentem non reuocant re
cognoſcendo vel regratiando Jtē
omnia que vident affectāt · et ma
nu ſcʒ operis vł laboris ⁊ voce locu
tionis ea poſtulant et procurant·
Jtem puerorꝫ ſolū .i. ſibi ſimiliū ꝯſi
lia amant· et ꝯſortia ſapientiū ſm
deum deuitant Jtem nullum ſecre
tuʒ occultant ſed omnia recitant·
et hij ſūt detractores et ꝓditores·
Jtem ſepe garriunt et cachināt et
clamant· ita vt vix dormiētes ſile
ant· hoc faciunt diſſoluti queruloſi
et linguoſi· Jtem loti a ſordibus
mox iterū ſe inquinant· et duʒ lauā
tur pro poſſe repugnant · Hoc fa
ciunt recidiuantes penitentiam re
cuſantes vel correptioni reſiſtētes
Jteʒ ſola que ventris ſunt cogitāt
et propter ventris menſuraʒ igno
rant· et in manducando nullū or
dinem ſeruant· ſed mox vt a lecto
ſe eleuant cibum poſtulant· que ō
nia faciunt guloſi· Jtem pudibun
da detegere vel monſtrare non cu
rāt · qđ pertinʒ ad luxurioſos Jtē
ſola iocoſa appreciantur et amant
.i. ſolatia et delectabilia mundi Jtē
ſepe ex infectis parentibus geneā
ti etiam ipſi infecti generātur et ꝑ
durant· ſic frequenter imitantur fi
lij ſcelera patrū et pſeuerāt i eis·

Jtem omnia laborioſa repudiant ·
ſic peccatores recuſāt ferre labores
penitentie· Jtem peccatores aſſimilan
tur quibuſdam monſtruoſis homi
nib⁹ qui dicuntur eſſe i quibuſdā
regioībʒ· Nā ſicut dicit Aug⁹· xvi
de ciuitate dei ꝓut gentiuʒ narrāt
hiſtorie · ꝓhibentur quidam hoīes
vnum oculū tantum habere in frō
te media · et iſti vocantur ciclopes
quibus aſſimilantur auari qui habēt
reſpectum ſolum ad tp̄alia· Nam
tp̄alia ſunt media inter etna bō ⁊
eterna mala· et ideo ꝑticipant ex
vtroqꝫ· qꝛ quibuſdā ſūt vtilia qui
buſdā noxia· ꝓpter qđ Phūs dicit
in Ethicis · qꝛ habent errorem hec
bona ſcʒ temporalia· quia multis ꝯ
tingunt detrimenta ex illis· Alij e
nim ſunt qui habent plantas ver
ſas poſt crura et octenos digitos ī
plantis· ⁊ hij in deſertis libie ꝯmo
rantur· quib⁹ aſſimilantur retrogra
dientes i via dei· qui tripliciter de
teriores ſunt ꝙ̄ alij peccatores· ſic
habens· viij· digitos in ꝑbus digi
tis excedit alios qui habent tātuʒ
v· Primo qꝛ ań ñ proceſſerūt Scđo
quia retro redierūt· Tercio qꝛ cō
tra ꝓpriam notitiā fecerūt· ij· Pet
ij· Melius fuerat illis viā veritatis
non agnoſcere ꝙ̄ poſt agnitaʒ re
trorſum ꝯuerti· Alij dicuntur eſſe
qui ora non habent · ſed tantuʒ ꝑ
nares alimentū ſumūt· q̄bʒ aſſimilan
tur alienorꝫ factorꝫ bonorꝫ· vel ma
lorꝫ factorꝫ curioſi ꝑſcrutatores· q̄
bonorꝫ factorꝫ odorē ꝑcipiunt· ſed
ipſa opera imitando non guſtant
Alij vero eſſe ꝑhibent qui iacētes
in terra reſupini vmbra ſe pedū ꝯ
tegunt· et ſunt tāte celeritatis ꝙ
in curſu canibus comparantur ·
quibus illi aſſimilantur quibus ſe
ſualitas que ſignificatꝰ p pedes ſiue

plantas rationi predominatur que
ſignificatur per caput. Ideo em̄ ſē
ſualitas ſignificatur p pedes. quia
ad modū pedum inheret terre id ē
corpori. et ſunt quaſi duo pedes du
plex eius appetitus ſciȝ ↄcupiſcibil̄
et iraſcibilis. Ille ergo plātam ca
piti ſupponit qui ſēſualitatem pre
fert rationi. Et talis licet ſit ad ea
que ſunt carnis vel mundi velociſ
mus. tamen ad ſpiritualia eſt tar
diſſimus. Alij autem dicuntur eſſe
ſine ceruice habentes oculos ī hūe
ris. quibus aſſimilantur illi qui at
tendunt ſolum ad grauia et onē
ſa que ſibi ſiunt. Vnde habēt ocu
lum .i. reſpectum in humeris id eſt
in grauaminibus impoſitis. hume
ris em̄ feruntur ōnera. Vnde tales
non rcordantur beneficiorum ſed
iniuriarū. Alij vero ſūt cinocepha
li canina capita habentes quos ip
ſe latratus magis eſſe beſtiales q̄
homines confitetur Et iſti ſunt ira
cundi et garrientes qui tota die la
trant et garriunt. et eorum latra
tus .i. garritus ſunt ratione caren
tes. et ideo canini et beſtiales ſūt.
Alij vero habent planam faciē et
labiuȝ oris inferius ita prominēs
vt in ſolis ardoribus totam ex eo
faciem cooperiant dormiētes. hos
ſine linguis eſſe dicūt ſolis nutib9
proverbis vtentes Iſtis aſſimilā
tur homines incauti et imprudētes
qui in facie id eſt in exteriori ↄuer
ſatione carent naribus id ē diſcre
tione non vtuntur Exceſſus aut la
bij inferioris ſignificat loquacitatē
nimiam et indiſcretam de inferiori
bus et terrenis. ſed carentia ligue
refertur ad indiſcretam taciturni
tatem. et ideo repreſentat illos q̄
nec diſcrete loqui nec diſcrete tace
re ſciunt. q autem loquūtur nuti
bus non eſt q ſint de ordine ciſterē
cientium. Sed refert̄ hoc ad inquie
tos et indiſcretos corpis vel mem
broꝝ motus. ſic dr̄ de apoſtata hoi
ne. q ānuit oculos. terit pede. digi
to loquit̄ ⁊c̄. Quidā vero ſunt mō
ſtruoſi ita magnas habentes aures
vt eis ↄtegāt totū corpus. Et hijs
aſſimilantur qui ſollicite et multuȝ
audiunt. ſed de auditis nichil faci
unt Iacobi .i. Qui auditor eſt v̄bi
et nō factor ⁊c̄. Alij vero ſunt in e
thiopia proni ambulantes vt pecoā
non ſe valentes ſurſum erigere. q̄
bus aſſimilantur cupidi. qui ſoluȝ
terrenis intendunt. de celeſtib9 re
cto non curantes. contra quos di
cit Apoſtolus. Collo cen. iij. Que
ſurſum ſunt ſapite non que ſuper
terram. Item peccōres aſſiīlantur
viſceribus. p̄mo propter multipli
citatem vitiorum. Nam ſicut in cor
poribus ſiue v̄tribus ſunt multa
viſcera. ita i peccatoribus ſunt mł
ta vitia. In vētre enim ſuperius p̄
mo eſt qðdā inteſtinum ſubtile qð
vocatur duodenium. quia in ſua lō
gitudine ſecūdū menſurā cuiuſlibȝ
hominis ē. xij. digitoꝝ et hoc ſuper
dorſū erigit̄. et ad nullā ptem aliā
retorquet̄. Hoc inteſtinuȝ ē ſuper
boꝝ qui ſuper dorſum .i. ſuper homi
nes humiles et patiētes ſe erigūt.
et ſe per humilitatem vel pietateȝ
non retorquent nec flectunt. Pec
cator enim habet. xij. digitos id eſt du
odecim gradus. Duodecim em̄ gra
d9 ſupbie btūs Bern̄. poit qui ſūt
curioſitas. mētis leuitas. inepta le
ticia. iactātia. ſingularitas. arrogā
tia. p̄ſumptio. peccatorum defenſi
o. ſimulata cōfeſſio. rbellio. liber
tas. peccandi conſuetudo. quoꝝ p̄
mi. vi. ſumūt̄ ſm̄ ꝯuriaȝ proximi q̄
dēt eē par. iiij. alij ſumūt̄ ſm̄ ꝯuriā

hominis ſuperioris. Duo vero vltimi
proprie ſecundum iniuriam dei. que ſcilicet imedia
te fit ei. Et vocantur gradus quia fit pro
greſſus a minori malo ad maius.
Nam mala eſt iniuria reſpectu pa
ris. peior reſpectu ſuperioris. ſed peſ
ſima reſpectu dei. Secundum inteſtinum
vocatur ieiunum. quia ſemper a cibo
eſt vacuum. Dicit autem quidam
ſapiens quod ideo ſic eſt vacuum quia a
ſe reiciens omne acceptum. nullum
apud ſe retinet nutrimentum. Et
hoc pertinet ad prodigos. qui quantum
cumque lucrentur vel recipiant tamen ſem
per ſunt vacui. id eſt indigentes. quia om
nia emittunt inutiliter et nichil re
ſeruant. et ideo ſemper egent vt pa
tet per exemplum in filio prodigo. Luce.
xv. Tercium appellatur ſecundo ſimillimum
nunquam tamen ſine cibi corpulentia eſt
inuentum. Hoc pertinet ad guloſos qui
nunquam ſunt ſine ſollicitudine cibi et
cura corporis ſui. Inferius autem ſunt
tria alia groſſa quorum primum vocatur
orbum. id eſt viduatum altero orificio. Cum
enim cetera viſcera duo habeant orifi
cia. hoc habet vnum ſolum. vnde ſe habet
ad modum ſacci. quia multa recipit et
pauca eicit. hoc pertinet ad illibera
les et auaros. quorum burſa habet
ſolum vnum foramen ſcilicet ad recipien
dum. multa enim recipiunt lucrando. ſed
pauca vel nulla eiciunt expendendo.
Aliud vero quod eſt ſub orbo dicitur ylion.
eo quod in eo yliaca paſſio fieri conſue
uit. hoc pertinet ad inuidos qui a
liorum felicitate torquentur. Nam paſ
ſio yliaca valde torquet. quia eſt dolo
roſa. Vltimum autem inteſtinum et infimum
dicitur colon. quod imediate cum orificio to
tius corporis eſt coniunctum. hoc pertinet
ad vitium luxurie. que circa infimam
corporis partem viget et exercetur. que
eidem orificio eſt vicina. Vnde hoc vitium
vilius et turpius reputatur ceteris

Item peccatores aſſimilantur lepro
ſis. Primo ratione diſtinctionis.
Diſtinguuntur enim ſeptem genera
peccatorum penes ſeptem ſpecies lepre.
vel penes ſeptem modos leproſorum qui
in ſacra ſcriptura leguntur. Nam ſignifi
catur in carnis tumore ſuperbia. et
hec eſt lepra ozie. ij. Paralipomenon. xxvi.
Poſtquam eleuatum eſt cor eius exorta
eſt lepra in fronte eius. In exuſti
one ſignificatur iracundia. et hec eſt lepra
ſymonis. Mathei. xxvi. Cum eſſet ihe
ſus in domo ſymonis leproſi In ſi
ti auaritia. et hec eſt lepra ieſy.
iiij. Regum. v. In ponderoſitate acci
dia. et hec eſt lepra moyſi. Exodi.
iiij. Qui cum miſiſſet manum in ſinum
protulit leproſam In pinguedine gu
la. et hec eſt lepra virorum quatuor in in
troitu porte. iiij. Regum. vij. In
putredine inuidia. et hec eſt lepra
marie Numeri. xij. Prouerbiorum. xiiij. Putre
do oſſium inuidia. In fetore anhel
itus luxuria. et hec eſt lepra domus
iacob. ij. Regum. iij. Secundo ra
tione mundationis Nam iſti lepro
ſi mundantur quinque modis. Pri
mo ablutione per quam ſignificatur
contritio. iiij. Regum. v. Dictum
eſt naaman. Lauare ſepties in ior
dane. Item oſtenſione per quam
ſignificatur confeſſio. Luce. xvij.
Oſtendite vos ſacerdoti. qui dum
irent mundati ſunt. Item ſeparati
one per quam ſignificatur excommunicatio
Numeri. xij. legitur de maria que fuit
extra caſtra ſeptem diebus. Item
incluſione per quam religio ſignifica
tur vt manus moyſi mundata eſt inclu
ſione. Exodi. iiij. Item tactu per quam tri
bulationum preſſio. Mathei. viij. Teti
git eum. dicens Volo mundare. et
confeſtim mundata eſt lepra eius Item
peccatores aſſimilantur apopleticis. id eſt hijs qui
apoplexiam patiuntur. Primo quia ſecundum

Auicennam in apoplexia fit mem
brorum ocioſitas. Vnde dicit ꝙ a
poplexia eſt ocioſitas membroꝝ
a ſenſu et motu propter opilatio
nem contingentem in ventriculis
cerebri et meatibus ſpiritus ſenſi
bilis et motiui. Hec ocioſitas mē
brorum inuenitur in accidioſis et
in pigris. quia nichil boni volunt
operari Prouerb. xix. Abſcondit
piger manū ſuam ſub aſcella. nec
ad os ſuum applicat eam. Et q̄daꝫ
quidē ſunt pigri et ocioſi circa ſpe
culabilia puta circa ſtudium ſcien
tie. Vnde tales priuantur ſenſu .i.
adeptione ſcientie Quidaꝫ vero cir
ca operabilia et tales carent motu
id eſt ꝑfectu virtutis vel meritoꝝ
operis Secundo quia in apoplexia
eſt anhelitus difficultas. Nam ſic e
uacuantur inſtrumenta motus et
anhelitus aut debilitantur. vt non
fiat facilis anhelitus. imo illic eſt
ſpuma et eſt habens viciſſitudinē
ſic ſtrāgulatio. aut ſicut vox ſtran
gulati. quādoqꝫ tamē non apparet
ā helit⁹ neqꝫ vox neqꝫ ſpūs. et hoc
ē peius. Et hec difficultas anhelit⁹
.i. reſpirationis eſt ī guloſis et lux
urioſis qui q̄rūt delectationes car
nis. quia tales ſpūales inſpiratio
nes difficulter recipiunt. Vnde A
poſto. dicit. i. Corin. ij. ꝙ animalis
.i. carnalis non percipit ea que ſūt
ſpiritus. Tercio eſt in apoplexia
morbi inſanabilitas. Nam ſicut di
cit Ypocrās. quando apoplexia ē for
tis habens eaꝫ non ſanatur. ſi vēo
debilis ei⁹ ſanatio non eſt facilis
Hec inſanabilitas inuenitur ī aua
ris. Vn̄ Phūs in Ethicis dicit. ꝙ il
liberalitas q̄ pertinet ad auaritiam
eſt inſanabilis. Iē. xxx. Inſanabi
lis facta eſt plaga tua. Sen̄. Dū ce
tera vitia ſeneſcunt ī homine ſola

auaritia iuueneſcit. Quarto ī apo
plexia eſt mortis deformitas. quia
aliquādo accidit vt hn̄s apoplexiā
ſit euitatus. et non ſit differentia
inter ipſum et mortuum. ita vt nō
apparet ī ipō aliq̄s anhelitus. deīn
reuiuiſcit et ſanatur. Et in talib⁹
anhelitus q̄dē non apparet ſed ipo
rum pulſus nō integre cadit. ꝓpt
hoc volūt medici ꝙ tardetur ſepul
tura. donec ꝑpendatur ei⁹ diſpoſi
tio neqꝫ ſit min⁹. lxxij. horis Inue
nitur aūt quedaꝫ mortis conformi
tas in inuidis. ꝙ corpus mortuuꝫ
putreſcit. ſic Proū. xiiij. dicitur
ꝙ putredo oſſiū .i. virtutū vel viro
rum fortium inuidia. Quinto q̄a ī
apoplexia eſt mala reſolubilitas.
quia apoplexia ſi reſoluitur vt plu
rimū reſoluitur in paraliſim. Hec
mala reſolubilitas inuenitur in ſu
perbis et iracundis. quia ſuperbia
reſoluitur vt plurimū in iram. et
ira deſinit in ſtulticiam et iacturaꝫ
Prouerb. v. Virum ſtultum inter
ficit iracundia.

¶ Capl̄m. iiij.

Penitentia aſſimilatur pulmo
ni. Primo q̄deꝫ quia pulmo
aerem attractum interi⁹
depurat. et penitentia cor interius
infectum mundificat ſcilicet per a
tritionem Iacobi. iiij. Purificate
corda duplices animo Secundo ꝙ
pulmo vocem format. ſine pulmo
ne enim vox formari non poteſt.
neqꝫ anhelitus reddi valet. vt di
cit Phūs. xiiij. libro de aīalibus.
Sic etiaꝫ penitentia cordis exteri⁹
format vocē ꝯfeſſiōis. Ps̄. Dixi cō
fitebor aduerſū me iniuſticiā meā
dn̄o. Tercio ꝙ pulmo humoreꝫ ſpu
moſuꝫ generat. Eſt eniꝫ pulmo de
molli carne et aerea et ſpume coa
gulate ſimillimus. vt dicit Conſt.

et ideo generat ꝯſimilem humoreꝫ
ſcʒ ſpumoſum· Quaſi autem hũor
ſpumoſus ē feruida lacrimarum
ꝯpũctio quã ipſa penitentia gene
rat et ꝓducit· Pš· Lauabo per ſin
gulas noctes lectũ meũ et lacrimis
meis ſtratũ meum rigabo· Quarto
pulmo cor refrigerat Nam ipē pul
mo vndiqȝ cor circũdat et aerē fri
gidum ad eius tēperiem miniſtrat
Vnde inter cor et guttur eſt medi
ũs vt ſbito ad cor aerem mittat· ⁊
ipi gutturi ad vocem formãdã red
dat· Sicut igitur pulmo caloreꝫ cor
dis refrigerat· ita penitētia tã ite
rior ꝙ exterior ardorē ꝯcupiſcentie
mitigat· Eccĩ· iij· Ignem ardentem
extinguit aq̃.i. ardorē ꝯcupiſcentie
reprimit penitentie lacrima· Quĩ
to pulmo a motu non ceſſat· Cum
enim ſit vt cordis flabellũ aerē ad
tēperiem cordis attrahens ꝯtinue
et emittens· oportet neceſſario ꝙ
ſe dilatando ⁊ conſtringendo ſem
per ĩ motu ꝯſiſtat· Sic etiam homo
penitēs a motu boĩ opis nullo tpē
ceſſare debꝫ neqȝ ocio vacare Eccš
ix· Quodcũqȝ poteſt facere man⁹ tua
inſtanter opare ⁊c̃· Sexto pulmo
ſpiritui vitali nutrimentum ꝯtinu
um preſtat· Nam caro pulmonis
eſt mollis et ꝯcaua et leuis vt aer
in ſuam naturã defacili immutet̃·
et ſic vitalis ſpiritus in ventriculũ
cordis ad conſeruationem vite ani
malis facilius tranſeat· Sic ꝑ ope
ra penitentie nutritur interius ſpi
ritus ſiue per auditũ predicatioĩs·
ſiue per ſtudium orationis· ſiue ꝑ
fletum ꝯpunctionis· ſcḋm illḋ· Pš·
Fuerunt michi lacrime mee paēs
die ⁊c̃· Septimo pulmo cordis rẽgi
oneꝫ ab inſtrumētis ſēſibilibꝫ ſepa
rat· et ſic penitentia ſepat cor peni
tentis a delectationibꝫ ſēſibilibꝫ et
carnalibus· Pš· i· li· de ſummo bo
no· Penitentia non menſiũ ac tē
porum curſu penſatur· ſed pena q̃
anima cruciatur et mortificatur ca
ro· Octauo pulmo aereꝫ ad ſupple
mentũ caloris in ſuis folliculis et
poris reſeruat· Vñ tam diu poteſt
animal ſub aqua ſine ſuffocatione
viuere· ꝙ diu poteſt recollectũ ae
rem retinere· Sic penitens dꝫ ĩ ſe
cretis ſtudijs et affectibus ꝯſerua
re ꝓpoſitũ nõ peccãdi· et tã diu vi
uit aĩa ſub aq̃ grãe ꝙ diu poteſt ta
le ꝓpoſitum retinere· Item penitē
tia aſſiĩatur palpebris ꝓpter tria·
Primo ꝓpter officium· Naꝫ palpe
braꝝ ſiue ciliorꝝ officiuꝫ eſt trplex
Sunt em̃ poſite ante oculos· Prio
ad cuſtodienduꝫ· vnde dicũtur cili
a q̄ ſuo motu ꝯtinuo aerē ĩtcidũt
⁊ ſic oclos ab aēis leſiōe cuſtodiũt
Talis erat penitentia pauli quam
faciebat ad ſuã cuſtodiã· ne ſcʒ ca
deret a gratia · Vñ.i. Cori· ix· Ca
ſtigo corpus meũ ⁊c̃·· Scḋo palpe
bre ſũt ad opturã· Nã q̄ natura o
culi ē aquea et humida ad ſui forti
ficationē et defenſionē indigꝫ opera
tura · Sʒ ſicut palpebra eſt operto
rium oculi· ita penitentia eſt operi
mentum peccati · operit enim pec
catum ne videatur ad iudicium ·
Pſalmiſta· Beati quorum remiſſe
ſunt iniquitates et quorum tecta
ſunt peccata· et talis fuit peniten
tia magdalene· Sed nota ꝙ q̄dam
animalia tegũt ſiue claudũt oculũ
cuꝫ palpebra ſuperiori ſicut oē aĩal
q̃drupes ·ſic̃ Phũs dicit in· xij· li·
de animalibus· Quedam cum pal
pebra ĩferiori ſic̃ aues· quia q̄dã ſe
affligunt in penitentia amore etni
premij· ⁊ hec eſt palpebra ſupior·
quidam timore ſupplicij· et hec eſt
palpebra inferior Tercio palpebre

date ſunt ad apparētiam .i. ad pul
chritudinē et ornamētū faciei· Et
talis fuit pma Johīs baptiſte et
alioꝝ ſanctificatoꝝ· que nō fuit ne
ceſſaria ad purgationē vel cuſtodi
am vicioꝝ· ſed potius fuit ad decē
tiam et ornamentū virtutū · Scdo
pmā aſſimilatur palpebris ꝓpter con
curſū· Due eñ ſunt ī hoīe palpebre
q̄ aſſidue ad inuicem occurrūt vt re
ficiāt aſſiduo motu obtuitū· vt di
cit Conſtā· q̄ dicunt palpebre quia
palpitādo ſemper mouētur· Sicut
ḡ duplex ē palpebra ita duplex ē
pmā· q̄ ſibi iuicē in penitēte aſſidu
e dnt occurrere et iuicem q̄ſi ſe tan
gē ſcȝ īterior et exterior Nā extēior
ſine īteriori ē infructuoſa· vt patȝ
ī ypocritis· ſed interior ſine exteriori
nō ē fructuoſa· ſicut patet in negli
gentibus et pigris ad ſatiſfaciēduȝ
Tercio ꝓpter munimentum· Nam
palpebre munite ſūt villis piloruȝ
vt aptis oculis ſi quid occurrerit
repellatur · et inuolutis oculis ī ip
ſis ſecurius dormiatur· vt dicit Cō
ſtantinus· Habent autē palpebre
pilos non ōmino erectos ſed in ex
tremitatib⁹ mediocriter rflexos ·
et hoc factum eſt vt ſe habilius et
fortius clauderent· et ſi qđ impedi
mentū occurrerit ei efficati⁹ obuia
rent· Quaſi aūt villi piloꝝ ſūt exē
pla ſcōꝝ qui de ſtatu peccatorū pre
cipue carnalium ad deum cōuerſi
ſunt· Nam pili ex ſuperfluitate q̄dē
carnis naſcuntur· ſed car nei n̄ ſūt
ſed aridi et tenues · vñ ſigñt ſcōs
ad deum conuerſos· qui licet pmo
fuerunt carnales ·tamen poſt con
uerſionem effecti ſunt ſpirituales
et celeſtes· Horum ergo piloꝝ vil
los .i. exēpla doctoꝝ debȝ penitens
ad ſeipm reflectere p imitationeȝ ſi
vult ſe ɔtra tēptatiōes claudere et

ſecure dormire ī mortē· Itē penitē
tia ɔcipit et pturit hoiem in eē ſpi
rituali· ſicut pturit et ɔcipitur ī eē
naturali· qđ patet ex q̄tuor· Prio
ratione ɔceptiōis· Nā ad ɔceptioēȝ
īfantis requirutur materia ɔueniēs·
locus expediēs· et cauſa efficiens·
Materia ēgo ɔueniēs humor ē mē
ſtrualis ſiue ſeminalis femine Cau
ſa vo efficiens · ſcđm Phm̄ ē ſemen
viri· Inſtrumentalis cauſa eſt ca
lor natuē virtutem corpori influēs
et diſponēs· Locus autē conueni
ens ē matrix· Silr dum aliquis ad
penitentiā ɔuertitur· et q̄ſi ſpūalr
deo ɔcipit· velut loc⁹ ɔueniēs ī aīa
ē mens ſiue memoria q̄ ē vt matrix
in qua velut humor mēſtrualis ē
peccati recordatio q̄ eſt velut mate
ria pmē· Sed cauſa efficiēs huius ɔ
ceptionis ē timor dei· ſcđm illđ · Pſa·
xxxvi· A timore tuo dñe ɔcepimus
et peperimus ſpm̄ ſalutis Et nota
ꝙ ſi materia fetus ī pte dextera fu
erit adunata in naturam cedit ma
ris· Si vero in ſiniſtra in naturam
mulieris· Et hec diuerſitas accidit
ꝓpter dominium caloris qui ī dex
tera parte conſiſtit· Similiter qñ
do calor diuini amoris dominatur
in mente penitentis ɔcipitur quaſi
in dexteā maſculus .i. ſpūs compū
ctionis virilis et fortis · ſed quaſi ī
ſiniſtra vbi eſt defectus caloris id
eſt in corde tepide penitentis conci
pitur femina ideſt ſpiritus debilis
et inſtabilis· Secundo ratione for
mationis· Nam corpus infantis in
vtero matris non ſubito formatur
ſed ordiate et gradatim· et iſte or
do conſideratur ex tribus· Primo
ex concepti partibus ſiue membs
Quia primo formantur membra
principalia ſcilicet cor cerebruȝ et
epar· q̄ aliorum oīm ſūt fūdamēta

Et iſta quando ſunt ſimul i ſãgui
nis maſſa ſibi vicinantur · et poſte
a ab inuicem diuiduntur · De iſtis
tribus fundamẽtis alia tria naſcũ
t ſcʒ neruí et nucha dorſi a capite ·
arterie a corde · vene ab epate · ſm
galienum Ariſt · tñ dicit · ꝙ pncipi
um venarum eſt cor i libro de ſop
no et vigilia · Hys autē ſic forma
tis tanꝙ omnium fundamentis for
mat natura oſſa horuꝫ cuſtoditiua
ſcʒ craneũ ad defenſioneʒ capitis ·
oſſa pectoris ad munimen cordis ·
⁊ coſtas lateris ad tutelã epatis ·
et ſic de alys · Poſt iſta producũt
membra ſecũdaria ſcʒ manus · pe
des · brachia et ſimilia · ſed iſta nõ
ſimul ſed ſucceſſiue formantur · Si
milit in penitẽtie ſtatu n õ ẽ hõ ſta
tim a principio perfectus · ſʒ pficit
gradatim · ſm illud · Ps · Ibunt de
vtute in vtutem · Vnde poſſumus
per tria mẽbra pncipalia ſcʒ cor ce
rebrũ et epar intelligẽ tres virtu
tes theologicas ſcʒ fidẽ ſpem et ca
ritatẽ · Per mẽbra vero ſecũdaria
ſeu defenſoria q̃ hys adiciuntur vir
tutes intellectuales · ſed per officia
lia virtutes morales in quibʒ õmi
bus homo non pficitur ſbito ſed
gradatĩ · Scdo ↄſideratur ordo for
mationis ex ↄceptionis gradibus ·
ꝙ infans dũ ↄcipitur q̃tuor habet
gradus · Primus eſt cũ adhuc eſt
lacti vicinus · ſcdus eſt cũ iam ſem
ſanguini ſe ↄmiſcet · Tũc enim cor
et cerebrũ nondũ pfecta ſunt · ſed
eſt quedã maſſa ex ſemine ſangui
neq ↄmixta · Tercius eſt gradus
cũ corde et cerebro et epate iã for
matis alia membra indiſtincta ſũt
Quartus eſt qñ corpꝰ ẽ ↄpletum ⁊
organizatũ et ad aĩe ſuſceptionẽ
diſpoſitũ · Cui dnm aĩa deſup dat i
vtero mouetur · ⁊ ſi ẽ feĩa i ſiniſtra
pte plus ſentitur · ſi vero maſculꝰ
in dextera pte plus mouetur · vt
dicit Galienꝰ In iſtis igitur q̃tuor
gradibus formationis corporis de
ſignantur quatuor gradus forma
tionis penitentis · quoꝝ primus ẽ
in peccati recogitatione Et hec aſſi
milatur lacti quia lac eſt facilit cõ
uertibile et in bonos et in malos
humores · ſic recordatio peccati fa
ciliter conuertitur vł i bonum aĩe
nutrimentum puta quando ex re
cordatione peccati naſcitur dolor ↄ
punctionis · vel in nutrimentũ ma
lum · quando ex peccati recordatio
ne naſcitur delectatio vel voluntas
reiterandi · Secundus gradus ẽ in
peccati deteſtatione · Tunc enim ſe
men agnitiõis et recordatiõis pec
cati imiſcet ſe cum ſanguine .i. cuꝫ
dolore et abhominatione peccati ·
Tercius gradus eſt in peccati con
feſſione vbi quedam mẽbra ſũt di
ſtincta ſcʒ cor cerebrum et epar · p
que tria intelligitur triplex genus
peccatoruꝫ que hõ tenetur diſticte
cõfiteri pcipue mortalia ſcʒ ↄmiſſa
in deũ proximuꝫ et in ſeipſũ · vel cõ
miſſa corde ore et ope · Alia vero m̃
bra ſũt indiſticta quia vltimo fieri
debet peñtẽtis ↄfeſſio cõis In qua
indiſticte .i. generalit ſe accuſet de
venialibus et mortalibus que per
obliuionem obmiſiſſet vel ignorã
tiam diſtincte ↄfiteri · Quartus g̃
dus attenditur in ſatiſfactione · in
qua conſiſtit perfecta peñtentia ſeu
penitentis diſpoſitio · ſiue ad ſuper
ne gratie ſuſceptionem ſiue ad fẽ
tus .i. boni operis motionem · Sed
nota ꝙ fetus interior .i. diſpoſitio ⁊
ↄpoſitũ interius ↄceptum de peñtẽ
tia exterius faciẽda in quibuſdam
eſt femineus .i. defectiuus et n õ ve
rus · ſicut i fictis et ypocritis et tũc

eſt motus exterioris penitẽtie ſiue
opis in ſiniſtra · qꝛ ſciꝫ ypocrita et ſi
ctus exteriora opera penitentie fa
cit cũ ſiniſtra intentione · In q̃buſ
dã vero interior fetus .i. ꝯtritio cor
dis eſt maſculinus .i. perfecta et ve
ra et recte motus in dextera · quia
ſcꝫ vere ꝯtritus facit ōpera penitẽ
tie cum recta intentione · Vnde dĩ
Mat · v · Neſciat ſiniſtra tua q̃d fa
ciat dextera tua · Tercio attẽditur
ordo formationis ex ꝯceptionis di
ebus · qꝛ in g̃du lactis ẽ infans per
ſex dies · ĩ g̃du ſanguis ꝑ · ix · in g̃
du maſſe carnis · xij · dieb9 exiſtit
In quarto vero g̃du ante plenam
perfectionẽ ẽ ꝑ · xviij · dies Vnde a
die ꝯceptionis vſqꝫ diẽ ꝯpletiōis ⁊
viuificationis ſunt · xlvi · dies ita
ꝙ primus et vltimus ꝯputetur Nã
in tot diebus ꝯmunit̃ viuit fetus ·
Et ſm hũc numerũ Aug9 · ꝯputat
edificationẽ tẽpli cui ꝯpat perfecti
onẽ corporis criſti · ſuper Johẽꝫ · c ·
vi · nõ quia talis proceſſus fuerit ĩ
formatione dominici corporis cum
perfectionem habuerit in inſtanti ·
ſed quia ĩ tot diebus potuit mem
broꝝ diſtinctio comprehendi · In
hoc igitur proceſſu dierum intelli
gitur quadruplex gradus electorũ
Primus eſt incipientiuꝫ · et iſti ſũt
ſub forma lactis qui eſt paruuloruꝫ
tibus · Eſt igitur eoꝝ ĩceptio ĩ opi
bus vite actiue · Vñ aſſignant̃ eis
ſex dies .i. ſex opa miſericordie · q̃ e
numerauit dñs · Mat · xxv · Sc̃d9 ẽ
proficientiũ · et iſti ſunt ſub forma
ſanguinis .i. ſb̃ certamine paſſionũ
ac temptationum et tribulationũ
Vnde quibuſdam qui nondũ iſtuꝫ
gradum attingebant dicebat Apo
ſto · Heb · xij · Nondum enim vſqꝫ
ad ſanguinem reſtitiſtis · et iſtorũ
profectus debet eſſe in vita contẽ

platiua · Vnde aſſignantur eis · ix ·
dies ꝓpter nouem angelorum ordi
nes · quibus aſſimilantur viri con
templatiui · Tercius gradus eſt
perfectorum qui iam habent ꝯple
tam naturam carnis .i. debitaꝫ for
mam perfectionis Tales ſũt quoꝝ
vita ꝯformatur vite apoſtolice Vñ
aſſignantur eis · xij · dies ꝓpter nu
merũ · xij · apoſtolorum · Quartus
g̃dus eſt btõꝝ quoꝝ perfectio quã
tũ ad corp9 erit ĩ octaua r̃ſurrecti
ōis q̃ iã inchoata ẽ ĩ xp̃o qui ſcꝫ re
ſurgens ex mortuis iam non mori
tur · Perfecta autem reſurrectio ⁊
plena erit in fine ſeculi quãdo deci
ma dragma perdita fuerit remuẽ
ta .i. electoꝝ eccĩa totaliter reſuſci
tata · Vnde vltime ꝯſũmatiōi de
cem dies aſſignantur propter nũe
rum completum electorum · qui ſi
gnantur in decima dragma prius
perdita poſtea reinuenta Luce · xv
Tercio ratione completiōis ex eo
ꝙ quorũdam infantium formatio
citius · quorũdam vero tardius cõ
pletur · Sunt enim quidam q̃ dicũt
ꝙ q̃dam in · xxx · diebus complen
tur · ⁊ tales ſexto menſe naſcunt̃ ·
⁊ tales propt̃ teneritudinem non
viuere poſſe dicuntur · Quidam ve
ro · xxxv · die ꝑficiuntur · qui ſepti
mo mẽſe naſcunt̃ · et tales viuere
poſſe probantur · quidam · xl · die
bus formantur · qui octauo menſe
naſci perhibentur · neqꝫ tales in vi
ta ſeruantur Vnde Conſtã · et etiã
Galien9 dicunt omnem infanteꝫ
in ſeptem menſibus motum habẽ
qui ſi adeo eſt fortis vt exire poſſit
ad vitam vtiqꝫ conualeſcit · Si ve
ro tunc in ſeptimo menſe non egre
ditur · ipſo ſuo motu debilitatur ⁊
etiam ſumme patitur · Vnde ſi etiã
ſequenti menſe id ẽ octauo exierit

non ꝯualeſcit·ſed ſi vſqꝫ ad·ix·mē
ſem vel p̄ncipium decimi quieuerit
iterum vires ſumit· Vnde egredi
ens ꝯualeſcit ad vitā·et tales q̄·ix
menſe vel·x· oriuntur·xvi·diebꝰ
in matrice formantur·vel forte q̄
decimo menſe naſcitur·l·diebus ī
vtero ꝯpletur·Sicut ergo quorun
dam formatio citiꝰ·quorūdam vo
tardiꝰ perficitur·Sic etiam ad deū
quidā citius· et quidam tardius ꝯ
uertūt·Et iterū in amore dei ī quo
ſp̄ualis vite perfectio ꝯſiſtit·q̄dam
citiꝰ·quidā tardiꝰ perficiūtur Poſ
ſemus etiam per predictos quinqꝫ
modos ꝯceptoꝝ ſiue natoꝝ intelli
gere quiqꝫ diuerſitates fidelium·
Quoruꝫ p̄mi fuerunt iudei ante re
dēptoris aduētū·iſtoꝝ formationi
aſſignātur ·xxx·dies Tricenariꝰ
em̄ numerꝰ ꝯſurgit ex numero tri
nario et denario·qꝛ ternarius in
denarium ductus.i.ter dece faciūt
xxx·In ternario ergo fides ſancte
trinitatis·ī denario vo decalogi ob
ſeruantia intelligitur· Et vtrunqꝫ
iudeoꝝ iuſti et eruditi viri habuerūt
ſcꝫ fidē ſcē trinitatis cū obſeruātia
decalogi·Sed tamen ante redēpti
onis et paſſionis eiꝰ tp̄us hoc non
ſufficiebat vt ad vitā īgrederent
cū nondū eēt apta ianua ꝑ adyſi·
Et hoc ſignificatur in eo qꝫ natus
in ſexto mēſe vel īfra nō viuit Sex
em̄ cucurrerūt etates an̄ ſaluato
ris aduētū·q̄s ſex mēſes ꝯceptiōis
ſignāt·ita vt p̄ma etas ꝯputet ab a
dam vſqꝫ ad noe· ſcd̄a a noe vſqꝫ
ad abrahaꝫ·tercia ab abrahā vſqꝫ
ad moyſen·quarta vſqꝫ ad dauid·
quīta vſqꝫ ad trāſmigrationē babi
lonis·ſexta vſqꝫ ad xp̄m· Poſtre
ma fuit ab aduētu redēptoris in q̄
per paſſionē xp̄i aperta ē ianua vi
te· Secundi ſunt criſtiani et iſtoꝝ

formationi ſeu perfectioni aſſignā
tur·xxxv· dies ita vt trinario ad
datur q̄narius qui ē numerꝰ q̄nqꝫ
vulnerū xp̄i crucifixi·Nā poſt fidē
trinitatis et impletionem decalogi
ꝯformantur qui viri xp̄iani ſunt
cruci et paſſioni xp̄i·quaſi quinqꝫ
vulnera eius ī ſemetipſis habētes
ſm̄ illd Gal·vi· Ego ſtigmata do
mini iheſu in corpe meo porto Ta
les nati ſunt in ſeptimo menſe.i.in
vij· etate que ē xp̄i ſm̄ ꝯputatio
nē ſupradictā· q̄uis alij alit ꝯpu
tēt etates· Tercij ſunt heretici q̄bꝫ
aſſignātur·xl·dies· qꝛ quadragē
rius numerꝰ ꝯpetit errātibus·ſm̄
illud·Ps·Quadragita annis offē
ſus fui generationi huic et dixi ſē
ꝑ hij errāt corde Tales licet·vij·
menſe naſcant nō tamē viuunt·
quia heretici licet ad octauā gn̄al
rēſurrectionis etatē ſic et ceteri ſint
ꝑuēturi et reſurrecturi non tamē
ītrabūt ī vitā eternā· vn̄ et ī Ps·
p̄dicto ſb̄dit·q̄bus iuraui ī ira me
a ſi introibūt ī rēquiem meā Quar
ti āt ſunt viri perfecti qui ſunt ha
bitaculū et tēplū dei· Vnde talibꝰ
aſſign̄ntur·xlvi·dies qui eſt nume
rꝰ ꝯpetēs edificatiōi tēpli dei· ſm̄
illd Jo·vi·Quadrāgitaſex ānis edifi
catū ē tēplū hoc Nā xlvi·ꝯſurgit ex
duplici numero ſcꝫ ex·x·et·vi· Nā
q̄ter·x·faciūt·xl·qꝛ ſcꝫ viri pfecti
cū q̄tuor euāgelijs obſeruant p̄cep
ta decalogi·q̄bꝫ etiā addūt·vi·ꝯplēt
vi·miſericordie opa Iſti· ix·mēſe
naſcūt· qꝛ nouem angeloꝝ ordini
bus finaliter ſociantur· Quinti āt
ſunt beati qui liberati a ſeruitute
corruptiōis ſunt ī libtate glīe filio
rū dei·vn̄ iſtis aſſignāt·l·dies qꝛ q̄n
q̄geſimus numerꝰ deſeruit libtati
ꝯplēt iubileū.i. quinq̄geſimū annū
ī q̄ ſerui libtati donabāt Iſti etiaꝫ

naſcuntur decimo meſe · q̄ ſcʒ vt di
ctū ē ſup̄ pertinet ad decimā drag
mā.i.ad naturā hūanam que per di
uinaʒ ſapientiā.i. xp̄m recuperata
ix·dragmis.i.ix·angeloꝝ ordinibꝫ
ē iungenda · Quarto ratiōe partu
vitioīs · qꝛ infās dū paritur matri
infert triſticiā · ſʒ poſt ptū tribuit le
ticiā · Egredit̄ etiā ex ventre veſtitꝰ
ſecūdina . Silr̄ etiā pn̄ia ɔfert triſti
ciā i actu ſed relinq̄t leticiaʒ in fru
ctu et veſtit etiā aīam grē̄ et v̄tutū
ornatu · Lu·xv· Cito ꝓferte ſtolaʒ
p̄mam et induite illum Itē penitē
tia per quā homo moritur peccatis
aſſimilatur morti corporali · Prio
ratione vtilitatis · Nā mors ſm̄ Yſi
doꝛū · vij · vtilitates inducit Prīa ē
qꝛ potentiā tirānoꝝ abſoluit · Et ſi
milr̄ pn̄ia abſoluit potentiā demo
nū quā habēt ſup aīam ꝓpt̄ pccīn ·
Scda ē qꝛ pccīs et voluptatibꝰ finē
imponit · Sic pn̄ia finē imponit vo
luptatibꝰ p carnis macerationē · et
etiā peccādi cauēdo recidiuationē
Tercio qꝛ mors ē terminus oīs mi
ſerie · Et ſimiliter pn̄ia t̄minat mi
ſeriā dū culpā excludit q̄ eſt miſeri
e cauſa · Vnde nō ſolū euadit peni
tens pn̄tis pene miſeriā ſed etiaʒ ſe
quentis · Quarto · qꝛ mors eſt ɔfir
matio grē · pn̄itētia aūt dū a culpa
p̄ſeruat quodāmō in grā ɔfirmat ·
Quīto · qꝛ mors ē acquiſitio venie
Et ſilr̄ p pn̄iam acq̄ritur venia de
offēſa quā effecit culpa · Sexto · qꝛ
mors ē repatiua īnocentie · Silr̄ p
pn̄iam reſtituit̄ īnocentia · et ſi nō
quo ad actū ſaltem quo ad meritū
Nā pn̄ia reſtituit merita · que quis
acquiſiuit exiſtens in inocentia ł
etiā in grā · multi etiā feruent̄ peni
tētes eq̄pant vel ſuperāt in merito
vel grā mltos innocētes · Septio ·
qꝛ mors eſt collatiua felicitatis eter
ne · Et ſilr̄ per penitentiam acq̄rit̄
eterna gloria · Scdo pn̄ia aſſimilat̄
morti ratione varietatis diſtingui
tur eīm triplex mors · que deſignat
tres partes pn̄ie · Eſt enim mors a
cerba que ē infantiū · imatura que
eſt iuuenū · et matura que ē ſenuʒ
Sic pn̄ia debet eſſe acerba in cōtri
tione · et imatura.i.feſtina in ɔuer
ſione · et matura.i.debita in ſatiſfa
ctione · vbi ſcʒ debitum ſoluit̄ pene
quā meruit ex illatione offēſe · Ter
cio ratione q̄litatis · qꝛ mors eſt in
certa quo ad tpꝰ Augꝰ · Nil certiꝰ
morte · et nil incertius hora mortis
Itē quo ad locū quia neſcit homo
vbi ſit moriturus Sen̄ · Mors vbiq̄ꝫ
te expectat · tu q̄ꝫ ſi ſapiens fueris
vbiq̄ꝫ exſpectabis eam Item quo
ad modum · quia neſcimus qualit̄
morituri ſumus Augꝰ.i.li · de ciuita
te dei · Non eſt multum curandum
neceſſario moriturꝰ qua morte mo
riatur · ſed curandū ē quo poſt mor
tem ire ɔpellatur · qꝛ mors non eſt
dicenda mala quā bō vita p̄ceſſit ·
Sic ergo mors habet aliq̄d certitu
dinis ſcʒ qꝛ omnino eſt ventura · Et a
liq̄d incertitudinis vt dictum ē · Si
milr̄ pn̄ia habet quidem ſi verā ſit
certitudineʒ venie · ſed an peccator
ad pccm̄ rediturus ſit · an in pn̄ia
perſeueraturus incertū eſt · quia n̄
eſt in eius poteſtate · Non ē eniʒ vo
lentis neq̄ꝫ currentis ſed miſerētis
dei · vt dr̄ · Ro.i. Item quia mors ē
amara Eccī · xli · O mors q̄ꝫ amara
eſt memoria tua Sic memoria pcci
debʒ eē cū amaritudine animi · Vn̄
Pſa · xxxviij · Recogitabo tibi oēs
annos meos in amaritudine aīme
mee

¶ Capl̄m · lv ·

PIgricia ſiue ociū ſpūaliū vi
roꝝ aſſimilat̄ ſupfluo ſopno

ſiue dormitioni Nā intpatus ſomp
nꝰ eſt caloris naturalis extinctiuꝰ.
qꝛ per ſompnū imoderatuꝫ humo
res amplius reſoluūtur quos duꝫ
calor naturalis aggreditur ab eis
minuitur et extinguitur. et ideo po
cionatis et minutis pcipitur ne dor
miant. ne per ſōpnum humores ā
plius reſoluantur. et ſic calor q̄ ē
in talibus diminuatur et debilitet̄
et ſuffocetur. Similiter per ocium
et pigritiam humores .i. male affec
tiones et noxie cogitationes multi
plicantur. ex quibus calor .i. feruor
amoris ſpūalis minuitur et aliquā
do totaliter extinguitur. ꝓpt̄ qd di
cit Apoſ .i. Theſ. v. Non dormiamꝰ
ſed vigilemꝰ et ſobrij ſimꝰ. Scdo
qꝛ intpatus ſompnus eſt aīalis v̓
tutis deſtructiuꝰ. Unde dicit Con.
qꝫ ſi ſōpnus fuerit nimius animal̄
deficit v̓tus. eo qꝫ nimis humectat̄
et infrigidatur corpus. Sic ocium
et pigricia dum habūdare facit hu
morem ɔcupiſcentie. inducit in aī
mam nimiū frigus malitie. qꝛ mul
tam malitiam docuit ocioſitas. vt
dicitur Eccī. xxxiij. et extinguit ſu
ditus et deſtruit virtutem ipſiꝰ aī
me. ij. Re. iij. Dormiēs oppreſſit e
um ſcꝫ virtutis actum ſiue habituꝫ
Tercio qꝛ nimius ſōpnus ē egeſta
tis cauſatiuus. ex eo qꝫ eſt operati
ōis et per ɔſequēs lucri impeditiuꝰ
Vn̄ Prouꝫ. vi. Vſquequo piger
dormis qn̄ ɔſurges de ſompno tuo
paulꝫ. dor. pa. dor. paul̄. ɔſe. ma.
tu. vt. dor. et veiet tibi quaſi via
tor egeſtas. Sic pigricia et ocium
dū a bene operando retrahit ege
ſtatem gratie et ſpiritualium diui
tiarum inducit. Prouerb. x. Ege
ſtatem operata eſt manus remiſſa

Capitulū. lvi.

Principes aſſimilantur hūe
ris. ſm illd. Yſa. ix. Factꝰ
eſt principatus ſup hume
rū eius Nam pmo humeri ſunt ad
ſpūalium mēbroꝝ defenſioneꝫ Vn̄
humeri ſūt ex varijs oſſibꝰ ɔpoſiti.
quoꝝ pcipua duo ſpatule dicūtur.
Et fuerūt neceſſaria hec oſſa vt pe
ctꝰ et coſtas defenderēt. ne a poſte
riori leſionē acciperēt Et i illis dua
bus ſpatulis ſunt due ɔcauitates
que vocātur oculi. Vn̄ vocant̄ ſpa
tule oculoꝝ qd nomen ex officio aſ
ſupſerunt. Nam ſicut oculi tocius
āterioris corpis ſūt defēſoēs ne ab
aliquo ledatur. Sic iſti a poſteriori
pectꝰ et coſtas defendūt Principes
ergo ad modū humerorū ſpūaliuꝫ
et religioſoꝝ virorum pcipue eſſe
debent patroni et defenſoēs ne ab
aliquo ledantur. et debent cōſtaē
ex varijs oſſibus .i. fulciri varijs v̓
tutibus. ſed precipue iuſticia et cle
mentia debēt vigē in eis quaſi du
e ſpatule in humeris. vna ad dex
teram ſcilicet iuſticia. altera ad ſi
niſtram ſcilicet clementia. et hee
habent duos oculos. quia iuſticia
reſpicit culpam. clemētia vero na
turam. Et iſtis virtutibus pncipes
firmati ſunt validi et potentes ad
ſubditorum defenſionem. ſm illud
Prouerb. xx. Miſericordia et veri
tas cuſtodiunt regem et roboratur
clementia tronus eius Pſ. Nimis
confortatus eſt principatus eoruꝫ
Scdo humeri ſunt ad brachiorum
et coſtarum pectoris defenſionē et
oſſium ɔcathenationem. Unde du
e ſpatule habent retro duo acumi
na per que eadem ſpatula furcule
eſt connexa ne a ſuperiori locuꝫ ſu
uꝫ exeat Interius vero ad hoc no
men ponit alterum ne ſubtus exi
ret acumen armorum. Furcule aūt

ad hoc fuerunt neceſſãie vt armos
ligarent et a pectore differre face
rẽt· quoꝝ oſſa ſũt rotũda exteri⁹
interius vero ↄcaua· ⁊ cũ teneritu
dine pectoris ante colligata· retro
vero cornu roſtro· et ſunt eorum li
gamẽta oſſa cartilagioſa que vocã
tur ſpatulaꝝ capita · ad hoc tamẽ
poſita vt facerẽt ↄcathenationem
armoꝝ ſiue humeroꝝ· Prelati er
go ad modũ humeroꝝ ad hoc ſtu
dere debẽt vt brachia.i.viros arti
fices et laborãtes· et coſtas pecto
ris .i. mulieres· qꝛ mulier ex coſta
viri formata eſt· et oſſa.i. maioẽs
⁊ fortiores ad inuicem ↄcathenata
teneant ſcꝫ in cathena pacis et veri
tatis· Tercio humeri ſunt ad oſſiũ
ſpondiliũ et colli ſupportationem·
Oſſa ãt colli vel ſpõdiliũ ſũt p̄lati
et clerici et viri eccleſiaſtici q̃ ſunt
medij inter deũ et pp̄lm ſicut collũ
inter caput et corpus· quos prĩci
pes ſeculaẽs non opprimẽ neqꝫ pſe
qui debent· ſed benigne ſupporta
re et reuereri· Quarto qꝛ humeri
ſunt ad ponderꝝ diuerſoꝝ ſupporta
tionem· Licet enim poſt caput et
collum alijs membris ſupereminẽ
ant oĩm tamen onera portãt· et p
alioꝝ offẽſa ſepe ſpatule verberãt
Sic q̃ꝙ ſeculaẽs principes poſt ca
put eccleſie qđ eſt papa· et collum
.i.prelatos eccleſiaſticos ipſis ſecu
laribus et tpalibus pricipentur tñ
pro oĩbus ſibi ſbditis debẽt vtilit̃
laborać· ⁊ p eis tuendis et regen
dis oneã laboꝝ et expẽſaꝝ portaẽ·
ipſi etiã p ſuis ſubiectis habẽt deo
reſpondere et frequent̃ ab eo pro
ipſis flagellantur

Caplm· lvi·

Poteſtas humana aſſimila
tur brachijs Nã ſicut duo
ſunt brachia dextrum et ſi
niſtrum· Ita duplex eſt poteſtas
ſcꝫ ſpũalis q̃ eſt vt brachiũ dextrũ
et tpalis que eſt vt ſiniſtrum· Vi
demus ãt qꝛ brachia primo quidẽ
ſunt valde fortia· ex omni enim p
te fortitudinem habent ſcꝫ ſuperi
ori· qꝛ ſcꝫ cũ armo ſuperiori brachiũ
fortiſſimis neruis ↄnectitur· Item
ex parte interiori ſunt oſſa brachi
orum groſſa et dura ⁊ medulla ple
na. Ex parte vero exteriori non ni
mium ſunt carnoſa vt oſſibus et
neruis ↄpacta eſſent fortiora· Itẽ
in cute muſculis et lacertis ſunt in
termixta· Vñ in brachijs maxima
eſt hominis fortitudo· Ps· Poſui
ſti vt arcum ereum brachia mea·
Sic illi qui ſunt in poteſtate tpali
vel ſpũali ↄſtitũti debent cum ſuis
ſuperioribus et maioribus ſcꝫ cum
deo et hominibus eſſe per obedien
tiam et beniuolentiam fortiter col
ligati Item interius in ſeipſis groſ
ſis oſſibus.i.magnis virtutib⁹ ful
citi · exterius parum carnoſi .i. ñ
delitioſi vel voluptuoſi· muſculis ſi
ue lacertis.i.ſollicitudinibus ſemp
ad bene operandum mouentibus
intermixti· Et qñdo iſti ſic ſe habu
erint vt brachia erũt fortiſſimi· De
tali em̃ brachio dici poteſt· Fecit
potentiam in brachio ſuo ⁊c̃· Lu.i.
Sexto videm⁹ qꝛ brachia ſũt valde
vtilia· Valẽt em̃ brachia ad eleuã
dũ ad portãdũ ad ſtrigẽdũ et ad r̃
pellendũ ad ĩpugnandũ et ad ope
rãdũ · Sic illi qui ſunt dñi et ĩ po
teſtate ↄſtituti debent leuać humi
les· portać debiles · ſtrigẽ.i.ãplec
ti vtiles· repellere nocẽtes impug
nare hoſtes et bene operari in om
nes Gregori⁹ Poteſtas aũ habe
tur cogitanda eſt ad vtilitatem· q̃
tenus is qui vtitur vt prodeſſe de
beat poſſe ſe ſciat· Tercio videm⁹

ꝙ brachia ſūt valde flexibilia· Sūt
em̄ brachia flexibilia in tribus iun
cturis· ſcʒ circa armū· circa cubitū·
et circa manum Silr̄ illi qui ſūt in
poteſtate conſtituti debent eē flexi
biles circa armos· id eſt circa ſupe
riores per obedientiam et humilita
tem· Iteʒ circa cubitos .i. circa me
dios per beniuolentiaʒ et affabili
tatem· circa manus .i. circa īfimos
per ſubuentionē et pietatē· Quar
to videmus ꝙ brachia ſunt valde
ꝯpaſſibilia· Nā ꝗꝛ a capite bn̄ficiū
ſēſus et motꝰ recipiunt· īgr̄ta nō
ſunt ſed pro ipſo capite defendē
do contra ictus ferentium liberali
ter ſe exponunt Ita principes dn̄t
eſſe grati capiti noſtro id eſt cristo
a quo habent et ſenſuʒ diſcretiōis
et motum boni operis· Et ideo ꝓ fi
dei ſue ſeu eccleſie eius defenſione·
debent ipſi cum neceſſarium eſſet
perſonas ſuas exponere· Itē ī tan
tū ꝯpatiuntur brachia alijs mēbꝛ
ꝙ pro eis ſepe ī minutionibꝰ vulne
rātur· vt illa illeſā et ſana reddan
tur· vel in ſanitate habita ꝯſeruē
tur· Vn̄ ꝓ aliorū membroꝝ cuſto
dia vulnerari et pati n̄ refugiūt·
ſed ſponte ſe offerūt· Similiter de
bent facere principes ꝓ ſalute ſuo
rum ſubditoꝝ et maxime ꝓ ſalute
ſpirituali· Io· x· Bonus paſtor aī
mam ſuam ponit ꝓ ouibus ſuis·
Quito· ꝗꝛ brachia ſūt cordi valde
ꝯformia· Nā per quaſdam arterias
ab ipō corde ſpm̄ et pulſū recipiūt
Et ideo ſtatū ipiꝰ cordis luciđū nobꝪ
ꝓdūt· Cordi autem qđ eſt mēbruʒ
ꝯmune ex quo ꝓcedit vita ōmium
mēbroꝝ aſſilatur res publica ſiue
coīa bō· ex cuius ꝓſperitate ꝓcedet
ſalus oīm ſingularium perſonarū
Huic igitur debent ſe principes to
taliter ꝯformaē· ab ipō pendet ſpi
ritus et pulſus eius .i. vigor ſpūal
et corporalis· Vn̄ eius ſtatū qn̄do
defectiuꝰ eēt debet brachium .i. pn̄
cipes ipē prodē medicis .i. ſapienti
bus ꝯſiliarijs vt reparetur· tanta
etiam dilectiōe ſunt brachia cordi
ꝯiuncta· ſm̄ Galienū· ꝙ hoc habēt
inter oīa membra ꝓpriū· vt qđ cor
diligit et amat: brachia diligūt et
in eiꝰ āplexum volūtarie ſe exten
dūt· qđ em̄ a corde diligi ſentiunt·
quāto vicinius poſſunt cordi aſtri
gunt· in tātū vt totum dilectuʒ a
mantis cordi imprimēnt ſi valerēt
Sic etiam boni principes illos p̄ci
pue diligūt et amplectuntur quos
vidēt cordis .i. rei publice et boī cō
munis magis eē amicos ⁊ ꝓmoto
res· et ad hoc toto ſtudio tendunt
vt oms̄ quātuʒ poſſunt cordi aſtri
gant .i. ad amorem rei publice tra
hāt· Sexto ꝗꝛ brachia quādoqꝫ ſūt
mortis indicatiua· Nam ſicut habe
tur in ꝓnoſticis· denudatio brachi
orum et inquietatio eorum ī acutis
eſt mortiferꝝ ſignū Similiter ſi pn̄
cipes et rectores ſunt iterius denu
dati v̓tutibus et inquieti exterius
pacē ſubditorū deſtruentes ſignū
eſt in republica mortis et ruine·
Prouerb· xxviij· Regnātibus im
pijs ruine hoīm

Caplm̄· lviij·

Potatur anima ad modum
corporis triplicit̄· Eſt eniʒ
potꝰ ianis· medicinal̄· et
nutrimētalis· Nā ſm̄ Cōſtā· ē ali
q̄s potus qui tantum eſt potus vt
aqua· que ſcilicʒ nō eſt per ſe corpo
ris nutritiua· Et huic aſſilat̄ curio
ſitas et vanitas ſcīe ſclaris qua n̄
nutritur anima in ſpū vel deuotio
ne· Itē ē potꝰ q̄ ē potus et cibꝰ vt
vinum· qđ ſecunduʒ Cōſtā· p oēs
ptes corporis portat cibū nutriēs

et calefaciens ſpm̄ et ꝯfortans na
turalem calorem · Huic aſſilat̄ dul
cedo ſapientie ſalutaris ſcꝫ ſacre
ſcpture q̄ oēs ſēſus aīe nutriunt̄ ·
ſpūs caleſit et iſlāmatur · et carita
tis amor creſcit et ꝯfortatur Prouͦ
ıȷ · Bibite vinū qđ miſcui vob · A
poꝰ · Cori · x · Bibebāt āt de ſpūali
Itē ē potus medicinalis q̄ nō dat̄
ſcđm viā potus ſ ſcđm regulā me
dicine vt ſirupꝰ et ſilia Talis ē po
tus ꝯpūctioīs penitētialis qua aīa
purgatur et ſanat̄ · Ps · Potū dab
nobis in lacrimis i menſura ·

Capl̄m · lix ·

Predicator verbi dei aſſilat̄
ori ꝓpter q̄tuor · Primo ꝓp
ter nutrimēti ſuſceptionē
Nullū eīn mbrū i aīali nutt̄ n̄ priꝰ
cibus ī ore ponat̄ et maſticetu r · et
ꝓpter hoc fuit os huīdū iterius vt
cibi ſiccitas eiꝰ huīditate īmutare
tur · Fuit neruoſū vt cibi ſaporoſi
tas ſētiretur Fuit etiā durū ne cibi
duricie lederetur · Fuit ꝯcauū et ro
tūdum vt cibus aſſūptus hinc inde
facilius moueretur · Sicut ergo ci
bus in ore diſponitur q̄ poſtmodū
ad mēbra nutriēda trahitur Sic ci
bus ſpūalis doctrine a predicatorē
diſponitur et traditur quo mēbra
eccīe. i. fideles nutriunt̄ · Vn̄ p̄dica
torē ad modū oris oportꝫ eē huīdū
per pietatē · neruoſū p caritatē q̄ ē
vīculū perfectionis ſicut neruꝰ li
gamētū oſſium Item durū p firmi
tatē Itē ꝯcauū per huilitatē Et ro
tūdū. i. motui aptū p opoſitatē Iē
xv · Si ſēparaueris p̄cioſū a vili q̄ſ
Scđo ꝓpter aeris attractionē · Nā
aer primo ī ore īmutatur et ſubtili
atur et ſic ad cordis refrigeriuꝫ p
cānalem pulmonis tranſmittitur ·
Sicut ergo os attrahit aerē r̄ſpi
rando · ſic predicator dꝫ gratiam
ſpūalis doctrine attrahere orādo ·
Ps · Os meum aperui et attraxi
ſpm̄ · Augꝰ · li · iiij · de doctrina cri
ſtiana · Predicator laboret vt itel
ligenter · vt libent̄ · vt obedienter
audiatur · Et hoc ſe poſſe magis pi
etate orationuꝫ q̄ꝫ oratoris facul ta
te non dubitet · vt orando pro ſe
ac pro illis quos ē allocututus ſit
prius orator q̄ꝫ doctor · Et in ipā
hora accedens p̄us q̄ꝫ exerat profe
rentem linguam ad dominū leuet
animam ſitientem vt ructet qđ bi
berit vel qđ ipleuerit fundat · Ter
cio ꝓpter vocis formationem · Ad
hoc enim eſt palatum oris ꝯcauum
vt lingue plectrum facilius mo
ueatur · et ad vocem formandam
expedite eleuetur et deprimatur ·
Similiter ad hoc vt vox doctrine i
ore predicatoris recte formetur o
portꝫ eū habē palatū cordis ꝯcauū
et vacuum ab amore mundi et ab
omni infectione peccati. i. Regū · ıȷ
Recedant vetera de ore veſtro. i. O
vos predicatores a veſtro affectu
recedāt tpalia que tpe veteraſcūt
Prouͦb · iiij · Remoue a te os p̄uū
. i. Petri · ıȷ · Peccatū non fecit neqꝫ
inuentus ē dolus ī ore eius · Quar
to ꝓpter ſuperfluitatum a pulmo
ne et cerebro venientium eiectio
nem et membroruꝫ a ſuperfluis ex
onerationem · Sepe enīꝫ dū ſtoma
chus grauatur per oris vomituꝫ ex
purgatur. ſic predicator eicere a ſe
debꝫ ſuperfluas affectiones que ſūt
vt ſuperfluitates venientes a pul
mōe · et ſuperfluas et noxias cogi
tationes que ſunt ſuperfluitates de
ſcendentes a cerebro · debet etiam
per oris confeſſionem vomere pec
cati grauedinem Eccleſiaſtici trice
ſimo primo · Surge de medio et

euome illud Apocā·iij· Incipiam te
euomere ex ore meo· Notandum
etiam ꝙ os patit̄ ex corruptis hu
moribus aliunde fluentibus· Nam
ſi ſit homini ſocietas mala· ſi mēs
corruptionibus plena· ſi peccauerit
i lingua patitur os eius Mat·xij·
Ex habundantia cordis os loquit̄·
Item predicatores aſſimilantur o
culis propter ſeptem· Septem em̄
ſunt predicatori neceſſaria· Pri
mum eſt intentionis humilitas· vi
delicet vt non predicet ad ſcientie
oſtentationem· ſed potius ad dei
laudem et animarum vtilitatem·
Vnde oculi ſecundum Yſidorum di
cti ſunt quaſi occulti· quia ſcilicet
ſuum lumen intus occultant et cō
ſeruant· vel quia tegmina oculo
rū eos occultant· ne aliqb9 iniurijs
ledantur· Sic p̄dicatores ne ledan
tur a ſup̄bia vel vana gloria ſeipos
vel lumē ſapiētie ſaltem quātū ad
intentionē debēt occultare.i.nō ad
oſtenſionem predicare· Gre· Sic
opus ſit in publico: vt intentio ſē
per maneat in occulto· Ps̄· Oculi
mei ſemper ad dominum ſcʒ per re
ctam intentionem· Scd̄o eſt neceſ
ſaria diſcretionis ſagacitas· vt ſcʒ
ſic medici ſp̄uales aīmarū morbos
ſagacit̄ diſcernāt et ondant· ac cu
ras debitas adhibeant· ſic maxime
in ocul' repreſentātur et iudicant̄
aīe paſſiones· Nā oculi inter ōnes
ſenſus ſunt anime viciniores· Vn̄
in eis omne iudicium mentis appa
ret· ſiue anima fuerit hylaris ſiue
triſtis· ſic̄ amor et odium et oēs a
nime paſſiones in oculis expreſſe
apparēt Tercio docēdi ſtudioſitas
Dicitur em̄ oculi lumen· q2 lumen
qd̄ ab exterioribꝰ accipiunt interio
ribus refundunt· ⁊ ſimilit̄ predica
toēs lum̄ ſapiētie qd̄ acceperīt ſiue
a deo iſpirante. ſiue ab homine do
cente· ſiue a ſcriptura inſtruente·
alijs ſtudioſe et copioſe tradere et
refundē ſatagūt· Vn̄ Apoſ9.i.Cori
xv· Tradidi em̄ vobis ⁊ hoc qd̄ ac
cepi· Quarto eſt neceſſaria officij
ſocietas· requirit enim p̄dicationis
officium ex quadā honeſtate ſiue ꝯ
moditate· vt predicatores nō ſoli
vadant ſed ſimul ꝯbinati vel ſocia
ti· Vnde primos p̄dicatores quos
xp̄c inſtituit binos ante faciem ſu
am miſit· vt dicitur· Luce·x· Vn̄
oculi capitis qui predicatores deſi
gnant xp̄i geīnati ſunt· vt ſi forte
vnus lederetur eius defectus per a
lium ſuppleretur· Eccleſiaſtes·iiij
Ve ſoli quia cum ceciderit non ha
bet ſubleuantem· et ideo religioſi
combinati incedunt· Mat·xviij·
Vbi fuerīt duo vel tres congrega
ti in nomine meo ibi ego ſum ī me
dio eorū· Et dicit· duo· quia eorū
eſt duo teſtamenta predicare· et
duo precepta caritatis ſeruare· et
addit· vel tres· quia eorum eſt ſan
cte trinitatis fidem diuulgare· et
tribus theologicis virtutibus· ſcʒ
fide· ſpe· et caritate vitam ſuam
adornare· Quinto neceſſaria eſt
circa crucem criſti deuotiōis ſingu
laritas· vt predicator quiſqʒ cum e
gregio predicatore dicat· Michi
abſit gloriari niſi in cruce domini
noſtri iheſu criſti· Vnde nerui qui
ad oculos ſpiritum viſibilem deſe
runt ſunt in modum crucis diſpo
ſiti Nam a prora cerebri exeunt du
o nerui· qui in ſubſtantiam criſtal
lini humoris oculis ſe īfigūt· Et hij
nerui tranſuerſalit̄ in moduʒ cru
cis infiguntur in oculis ⁊ ī puncto
ꝯtactus inuicem ſe contingunt· et
hoc ingenioſe factuʒ eſt· vt altero
oculoꝝ clauſo vel penitus excecato

ſpiritus viſibilis ad alterum totū
tranſiret · et ſuam ibi perficeret ac
tionem · Vnde tūc pupilla et act9
videndi ↄfortatur propter virtu
tis viſiue cōadunationem vt patet
ī ſagittarijs qui vno oculo directi
us ſagittam emittunt · Item ideo
ſe ↄtingūt i pūcto ne q̇dlibet vnū
duo eſſe videatur · Semper enim
vna res duo eſſe apparz · ſi vterqꝫ
oculus ſuum ꝑ̈oolum diuiſim vide
ret · Neceſſe ergo fuit vt virtus vi
ſiua continuaretur ad organum · i
quo eſſet virtus vna fontalis deri
uata in pupillis · ſicut auctor · Per
ſpectiue dicit · Sunt ergo nerui o
culi in figura crucis diſpoſiti vt pre
dicator criſto confixus ſit cruci et
non ſeipſum ſed crucifixum criſtuz
ſtudeat predicare · ſecūdum illd .i.
Corin.i. Nos autem predicamus
xp̄m crucifixuz ꝛc̄ · Sexto neceſſa
ria eſt ſcīe luminoſitas · qꝛ ſicut o
culo ſiue pupille neceſſariuz eſt lu
men ad videnduz · ita predicatori
neceſſaria eſt ſcientia ſacre ſcriptū
re ad predicandum · Debet enim
eſſe p̄dicatoris mens velut pupilla
oculi que īterius imutat̄ a ſpū ve
niente a cerebro et exterius a lui
ne refulgente · nam mediāte lumi
ne ſpeciem rei exterius recipit et
receptam anime iudicio tranſmit
tit · Sic p̄dicatoris mens vt recte
ſpeculet̄ que ſunt docenda · oportʒ
ꝙ illuminet̄ interius a ſpiritu ſan
cto inſpirante · Et etiam exterius
ex ſacre ſcripture lectione inſtruē
te · et ideo oportʒ ꝙ ſit ad modū
pupille in qua eſt puritas · puitas
dignitas · et ſui per reflexionē viſi
bilitas · propter p̄mum dicitur pu
pilla quaſi pura et puella · et ſic p̄
dicatoris mens debet etiaz eſſe pu
ra vt a deo illuminetur · Sed cauē
dūz eſt ne hec pupilla .i. puritas m̄
tis tollatur per mortē peccati non
ſolum exterioris oculi operis · ſʒ etiā
interioris ↄſenſus vel delectationis
moroſe · Dicūt enī; Phiſici ip̄as pu
pillas per triduum an̄ mortez mori
turos hoīes n̄ habere q̇bʒ nō viſis
certa deſperatio ē de egro · Itē pu
pilla ē pua et ideo ſic dr̄ eo ꝙ puuli
pupilli eē dicūtur · ſic predicatorū
mētes dn̄t eſſe per humilitatē pue
Et hoc etiā multū valet ad recipiē
dum lumen diue ſapiētie · ſm̄ illd
Ps̄ · Sapientiam preſtās puulis ·
Vn̄ pupilla licʒ ſit pua ī quātitate
eſt tamen maxima in virtute · et
ideo maxīa ↄprehendit · Item pu
pilla eſt magne dignitatis · q̄a vt
dicit Hali · Omnia que ī ipſo ocu
lo ſunt · aut ſunt pupillaz ad iuuā
tia · aut vt pupille ſeruientia · ipſa
vero ſedet in medio quaſi omnium
regina Sicut omnia q̄ ſunt in p̄dica
tore debent ſbdi menti et rationi e
ius Quedā ad ſeruiēdum vt corpo
ris membra Quedaz vero ad iuuā
dum ſic ſēſus et alie vires · Quaſi e
tiam in ſignum dignitatis pupilla
circa ſe habet quēdam circulū qui
corona dr̄ quo diſcreta ingredie al
be ꝑtes oculi a pupilla ſeparantur
Et ī hoc ſigī̄ gloria et corona q̄ ſidei
p̄dicatori ſeruatur · ſm̄ illd Apl̄i .ii.
Thi · iiii · In reliquo repoſita ē m̄
chi corona iuſticie ꝛc̄ · Item pupil
la cū oīa iudicet et diſcernat ſe ip
ſam nō videt · Et ſi ↄtingat ꝑ acci
dens ſe videre · hoc eſt per radioruz
reflexionē ſcʒ qn̄ ſpecies ſua vadit
ad ſpeculum et a ſpeculo reflexio
ſit ad viſum · Et hec forte eſt cau
ſa quare viſus in ſpeculo delecta
tur · quia per reflexionem radiorū
in ſeipſum reuerſus coadunatur ·
et per conſequens fortificatur et

ↄfortatur. Sic ſi predicator neſcit
ſeipſū cognoſcere vel vidē accedat
ad ſpeculū ſcpture et reflectat ap
plicādo ad ſe ipȝ que legit. vt ex
reflexione radioꝝ .i. diuinorum verbo
rum ſiuē exēplorum que ibi reperi
untur. poſſit et ſuos defectus et eti
am ꝑfectus intueri. Septimo ē ne
ceſſaria pdicatori virtutū et dono
rū varietas. Nā oculus ē ↄpoſitus
ex tribus humoribus. quoruȝ pm9
dicitur albugine9. ſcd9 criſtalli9.
tercius vitreus. Qui non dicunt
humores qꝛ ſunt liquidi vel fluxibi
les. ſed ꝓpter molliciem quā habēt
vltra cetera membra. ſed int̄ hos
humores ſolus criſtallinus eſt īſtru
mentum viſus. In hys igitur t̄bus
humoribus deſignātur tres ꝟtutes
theologice quas predicator debet
habere. ſed p̄cipue caritatem que
ceteris p̄eminet ſicut humor criſtal
linus. Apo9 .i. Corin. xiij. Nunc ma
nent fides ſpes et caritas tria hec.
hoꝝ autem maior eſt caritas. Vn̄
pdicator ſine ea nichil eſt. ſm illd
ibidē. Si linguis hoīm loquar et ā
geloꝝ caritatē aūt non habeam ac̄.
Item oculus habet ſeptē tunicas
.i. ſeptem pelliculas ſiue telas q̄ cir
cūdant illos humores et abinuiceȝ
diſtinguūt. ſcȝ q̄tuor a pte āterio
ri et tres ab īteriori. Nā interi9 ime
diate iuxta criſtallū ē tuica que dr̄
rethina a venis ↄ arterys pie mr̄is
.i. ſubtilioris cerebri pānículi q̄ pia
mater vocat̄. exorta ↄ ↄtexta ī mo
dū rethis que portat ſpm̄ viſibileȝ
ad vitreū humorē. et cū ſuis ňuis
ſēſum ad criſtallinū. Poſt rethinā
ſequit̄ ſecūdīa que ab ipa pia ma
tre eſt ē gn̄ata vt rethinā defēdat
ne aliquo caſu ledatur. tercio ſeq̄t̄
ſclirotica tunica valde dura q̄ a du
ra matre .i. a ſupiori et groſſiori pā

niculo cerebri ꝓcedēs oīa alia eſt
defendens. et ē q̄ſi ligamentuȝ ocu
loꝝ. A pte vero anteriori īmediate
iuxta criſtallinū humorē ē tela ara
nea ſic ꝓpter ſuā ſb̄tilitatem dicta
vt ſit ſpiritui viſibili puia. ex ſb̄ti
lioribus ptibus rethine tunice gn̄a
ta. et hec tunica īter albuginē et
criſtallinum humorē ē collocata ne
ſiml̄ ↄmiſceantur. et hec tuīca con
iuncta cuȝ īteriori rethina facit pri
mū orbem. Nam hee due tunice in
ſe cladūt criſtallinuȝ humorē. Pāc
ſequitur vuea ſic dicta. qꝛ vue ni
gre eſt ī colore ſimillima. qꝛ em̄ oīa
p̄dicta in ↄpoſitiōe oculi erāt clara
et alba et viſum diſgregātia. ideo
neceſſaria fuit tuīca vuea q̄ ſua ni
gredīe lumen in oculo aggregaēt
Pec aūt tunica ad modū ſpongie
eſt quodāmō poroſa et villoſa ner
uorum ↄtinens fila. vt c̄ſtallinū hu
morem ab humiditate ſuperflua de
puraȝ. et ſpiritum viſibilem alys
circūſtantibus miniſtraret. Pec tu
nica vuea a pte anteriori cū ſecūdīa
coniungitur. et faciunt ſecunduȝ
orbē claudēdo albugineū humorē.
Pāc ſequitur tunica cornea ſic dcā
qꝛ cornu lucido eſt ſimilis. vnde et
puia eſt ſpiritui viſibili ratiōe ſue
trāſpentie. et tn̄ rōne aliquātule
denſitatis ē aggregationis viſus a
liquātulū operatiua. et ratione ſu
e fortitudīs et coherentie ab ext̄i
oribus nocumentis ē īterius defen
ſiua. Pec āt cornea ſcliroticе int̄i
ori ↄiuncta terciū facit orbē. dū vi
treū humorem circulariter intra ſe
claudūt. Vltimo aūt in ſuperficie
oculi ext eriori ponit̄ tunica q̄ dicit̄
ↄiūctīa q̄ a craneo deſcendēs nō to
tum tegit oculum ſed ↄſiſtit ī angu
lis oculorum eos ligās et retinēs.
vt in ſua maneāt fixione. Per has

ergo ſeptez tunicas q̄ oculū veſtiūt
vij · dona ſpūs ſci rpreſentāt · q̄ m
tem p̄dicatoris ornare debēt · de q̄
bꝫ dr̄ · Yſa · xi · Requieſcet ſup eū ſpi
ritus dn̄i ſpūs ſapiētie et intellcūs
ſpūs ſcie et pietatis ſpūs ꝯſilij et
fortitudīs et replebit eū ſpūs timo
ris dn̄i · Vbi aduertēdū ꝙ ſicut p̄
me ſex tunice in tribus ordībꝫ ocu
li ꝯnectūtur · Ita p̄ma ſex dona in
tribꝫ g̃dibꝫ ſpūs ꝯbinant̄ · Prim⁹
g̃dus eſt ſpūs ſapiētie et ītellcūs ·
vbi ſapiētia ꝯbīatur intellectui · ſi
cut ī p̄mo orbe oculi aranea tuīca
ꝯnectitur rethīne Scd'⁹ ē ſpūs ſcie
et pietatis · in quo ſcia pietati ꝯbi
natur · ſicut tunica vuea ꝯiungitur
ſecūdie Tercius g̃dus ē ſpūs ꝯſilij
et fortitudinis · vbi ꝯſilium ꝯbina
tur fortitudini · ſicut cornea tunica
ſcliroticee copulatur in tercio oculi
orbe · ſed donū timoris ponitur per
ſe et alteri dono non ꝯbinatur · et
replebit inq̃t eum ſpūs timoris do
mini · ſicut etiam ſeptīa tunica ocu
li que dicitur ꝯiunctīa altēi tunice
non ꝯnectitur ·

Caplm̄ · lx ·

Prelatus aſſilat̄ capiti ꝓpt̄ ſeptē · Primo ꝓpter ſuaꝫ ſi
tuationē · Nam quia caput
eſt inter exteriora mēbra ps hōis
p̄ncipalis · ideo ꝓpter dignitatem
locatū eſt in corpis ſupremo · Et
etiā ꝓpter neceſſitatē ſcꝫ vt poſſit
inferiora mēbra regē ac que ſb̄ ſeip
ſo ſunt vniuerſa diſponē · Sic p̄la
ti poſiti ſunt in altitudine dignita
tis et auctoritatis vt poſſint ſibi ſb̄
ditos ꝯgruēti⁹ regere et gubnaē ·
Sꝫ tamē ſicut eminent dignitatē ·
ita conari debent vt emineāt ſcita
te humilitate et opoſitate · Vnde
beato petro dixit xp̄c · Tu vocabe
ris cephas qd̄ dr̄ caput · āntiquit⁹
enim capita lauabantur · Vn̄ xp̄o
dicenti · Si nō lauero te ac̄ · Petr⁹
reſpondit · Dn̄e nō tm̄ pedes meos
ſed et manus et caput · et ſiguāba
tur in lotione capitis ꝙ prelati de
bent eſſe mundi · Item capita iun
gebant̄ · ſcḋm illud · Vnge caput tu
um · Mat · vi · In quo ſignificabat̄
ꝙ prelati debent eſſe pij · oleo ſcꝫ
miſericordie pleni · Item capita ci
nere aſpergebantur · Tren · ij · A
ſperſerūt cinere capita ſua · in quo
figurabatur ꝙ debēt eſſe humiles
Item ſuper capita man⁹ impone
bantur · Exod · xxix · Imponent aa
ron et filij eius man⁹ ſuper caput
illius · in quo ſignificabatur ꝙ de
bent eē actiui et opoſi · Secūdo p̄
latus aſſimilatur capiti propter ſē
ſationem · Nam omnis ſenſus ap
paret in capite · Vnde dicit Yſido
rus ꝙ caput dicitur a capiendo ·
eo ꝙ omnis ſenſus et nerui ab eo
inicium capiunt · Vnde caput eſt
ſedes omnium ſenſuum · Sunt eniꝫ
in eo ſēſus tam exteriores q̃ intēi
ores · Exteriores enim ſunt vi
ſus auditus guſtus odoratus et ta
ctus · qui ſenſus omnes miſtice cō
petūt prelatis ſcꝫ viſus ꝯtemplati
onis · auditus ꝯfeſſionis ł ꝯſultatio
nis · guſt⁹ diuī amoris q̊ aīa ſpūa
liū deliciaꝝ ſapore pcipit · odoat⁹
diſcretionis · ac tact⁹ boī opis · Sēſus
iteriores ſūt q̃tuor · Pri⁹ ē ſēſus cō
munis · q̄ poſitus ē ī āteriori pte ce
reb · vbi ꝯcurrūt nerui ſēſitiui qnq̄
ſēſuū q̄ loc⁹ medullos⁹ et huiꝰ ē ·
Scd'⁹ ē vt⁹ imagiatiua et hec etiā
ī āteriori pte cereb poīt̄ poſt ſēſū ꝯ
munē · et ibi ē maior duritia ex fri
giditate cereb puemēs · Hec eadē
vtus dr̄ fāthaſia vt vult Auroiſ ·
Sꝫ imaginatiua vocat̄ iq̄tū ymagies
rerū ſēſibiliū ī ea reſeruāt̄ · vn̄ etiā

vocatur theſaurus formarū. ſ fan
taſia dicitur inquātū huiuſmoi y
magines ſiue formas ɔponit vl̄ di
uidit. vt cū apprehēdit aliq̄d eē al
bū et frigidū et ſil'ia. Terti9. ṽtus
eſt eſtimatiua. ſed in hoīe vocat̄ ra
tio ꝑticularis. et hec ṽtus eſt ī me
dia cellula cerebri. q̄ calida ē ex mo
tu multi ſpūs ad ipſā. Vn̄ in homi
ne media cellula cerebri rationalis
ſiue logiſtica dr̄. Quartus. ṽtus ē
memoratiua q̄ cōmunit̄ ponit̄ ī po
ſteriori pte ac cellula capitis. Iſte er
go q̄tuor ṽtutes deſignt q̄tuor per
fectiones que debent eſſe in prela
to. Prima eſt peritia diuinaꝝ ſcptu
rarū. et iſtā deſigt ſēſus ɔmunis.
Nam ſenſus cōis eſt vt dicit Alga
zel a quo omnes ſēſus ꝓprij deriuā
tur. et ad quē oīs īpreſſio eoꝝ re
nūciatur et reducitur. et in quo cō
iūgūtur omnes. et ſic ſunt q̄ſi ſug
gerentes ipſi. Sicut ergo a ſenſu ɔ
muni deriuantur ſenſus ꝓprij. ita
a diuina ſapiētia que traditur ī ſa
cra ſcptura deriuantur omnes ſciē
tie ſeculares et phiſice. Vn̄ Caſſio.
dicit ꝙ omnis ſplēdor rethorice elo
quentie. omnes modi locutiōis po
etice. q̄libꝫ varietas ꝓnunciatiōis
decoē a diuinis ſcripturis ſūpſit ex
ordium. Et iterū ſicut omnis ſēſu
um impreſſio ad ipſū ſenſū ɔmunē
reducitur. ita omnes ſcientie alie
ad ſacram ſcripturam reducuntur
ſicut ad regulā dirigentē. Item ꝙ
finis ei9 ē vltim9 finis ad quē fines
aliarū ſcientiarum ordinant̄. ſcꝫ be
atitudo eterna. etiā quātū ad hoc
omnes alie ſcientie ɔiugunt̄ in ea.
Nam quelibet ſciētia eſt quedam
perfectio hominis. et quelibet per
fectio hominis ad vltimā perfectio
nē eius ordinat̄ quā pn̄cipalit̄ iſta
ſciētia reſpicit ſcꝫ felicitatē eternā.

Vnde Auicē. dicit ꝙ oīs ſcientie ɔ
municāt in vna vtilitate q̄ ē acqui
ſitio perfectionis aīe p̄parantis eā
ad futurā felicitatē. Itē ſicut oīs
ſuggerūt ſēſui ɔmuni .i. exſpectāt
ɔplemētū cognitionis ab ipo circa
ꝑticulare qd̄ eſt in ſenſu. ita etiam
p ſacrā ſciētiā ōis hūana cogniti
o recipit ɔplemētū. ꝓpt qd̄ dr̄. Sap.
xiij. ꝙ vani ſūt omnes homines q̄
bus nō ſubeē ſcientia dei. Scd̄o dēt
eſſe in p̄lato cura et cuſtodia aīaꝝ
quā deſigt ṽtus ymaginatiā que ē
ɔſeruatiua et cuſtoditiua ſenſibiliū
formarū. Inſup ad modū fantaſie
dēt ſubditos adinuicem ſociare vl̄
ab inuicē ſepare ꝓut eoꝝ ſaluti vi
derit expedire. Tercio dēt eē in eo
prudentia et diſcretio reruꝫ agēda
rū vt ſcꝫ oīa cū diſcretione et rati
one agat. et hāc deſigt virtus logi
ſtica .i. rational̄. Quarto debet eſſe
in eo iugis memoria ſeu recordati
o ſuoꝝ defectuū et culparū. q̄ ſtili
cet eum in puritate et in huīlitate
ɔſeruet. et hāc deſignat virtus me
morie. Tercio p̄latus aſſil'atur ca
piti ꝓpter capitis diſpoſitionē. Di
ſpoſitio enim capitis ſcd̄m Ariſt.
ex trib9 cognoſcitur. ſciꝫ ex quāti
tate. ex figura. ex capillis. Ex q̄n
titate q̄dem ꝙ caput debet eē me
diocre inter puum et magnūꝫ mē
bris alijs in quātitate ꝓporcionatū.
Nā caput nimis puum ſigt defectū
materie et debilitatē virtutis forti
ue. ſed nimis magnūꝫ ſigt ſupflui
tatem materie et defectū virtutis
opatiue. Sic p̄latus neqꝫ debet eē
nimis magn9 per ſuperbie elatiōeꝫ
Neqꝫ etiā nimis paruus per puſilla
nimitatis deiectiōeꝫ. ſ vt vtroqꝫ vi
tio careat magnanimis a humilis
eſſe ſtudeat. vt ſcꝫ ex vtraqꝫ virtu
te quoddā medium et ꝑpamentuꝫ

conficiat · Item cognoſcitur diſpo
ſitio capitis ex figura · quia figura
capitis eſt rotunda · tum propter
leſioīs et paſſibilitatis amotionē ·
tum ꝓpter medulle cerebri ampli
orem receptionem Et tamen debȝ
eſſe aliquantulum oblonguȝ et cir
ca tempora aliquantulum planuȝ
Nam perfecta diſpoſitio capitis eſt
quando in rotunditate diſpoītur
ad ſimilitudinem globi cerei inter
manus vel duo ligna ꝯpreſſi · Ta
lis enīȝ globus eſt figura rotūd9 ·
et tamen aliquantulum in vtroqȝ
latere planus · in parte tamen āte
riori in vtraqȝ parte erit acutuȝ a
liquantulum eleuatum · et hoc ne
ceſſariū fuit ad retinenduȝ vētculū
cerebri in ꝓra .i. ī anteriori parte
capitis. ex qua quinqȝ nerui proce
dunt quinqȝ ſenſus facientes · Si
mili modo paruīn acuitur a poſtēi
ori ꝓpter retentionem alterius vē
triculi in puppi .i. in poſteriori pte
ex qua procedunt medulle ſpondi
les et nerui motum voluntarium
facientes · Debet ergo ad modum
capitis prelatus eſſe rotūdus .i. iu
ſtus vt non ſit in eo aliquis angu
lus iniquitatis aliquam partem rē
tinens precipue in iudicio vbi ꝑtē
vel perſonam accipere non debet ·
Item debet eſſe oblongus per lon
gam diſcuſſionem et deliberatioēȝ
ſcȝ vt non cito precipitet ſententi
am · quia velox conſilium ſiue iudi
cium ſequitur penitentia · Debet
etiam eſſe ex vtroqȝ latere planus
.i. firmus ſcȝ tam in proſperis ꝙ̄ i
aduerſis · Illud enim quod planuȝ
eſt vbi applicatur vel poītur reſidȝ
firmum · ſed non ſic qđ ē ſpericū · ß
debet etiā eſſe acutus aū i prouiſi
one futurorum · et retro in rcorda
tione preteritorū · et in medio ele
uatus pñeſētia ſublimiter diſponē
do Item cognoſcitur diſpoſitio ca
pitis ex capillis quia ſecundum eo
rum quantitatem et qualitatem a
cadendi velocitateȝ ſiue tarditatē
de complexione capitis iudicatur
Quaſi autem capilli adherentes ca
piti ſunt officiales et familiaēs vł
conſiliarij vł amici ipſius prelati ·
qui ei iugiter adherent · ex quib9
multum pendet et oſtenditur qua
lis prelatus ſit · Capilli enim bene
diſpoſiti ꝙ̄ diu adherent capiti ip
ſum cuſtodiunt ornant et decēdūt ·
ablati vero vel male diſpoſiti ipſuȝ
turpe reddunt · Et ſiłe accidit de a
micis vel conſiliarijs et familiāib9
prelati · quia ſi boni ſunt ipſum cu
ſtodiunt et honorabileȝ reddunt ·
ſi vero praui ipſum corrumpunt ł
ſaltem infamem et odioſum effici
unt · Quarto prelatus aſſiłatur ca
piti propter eius ꝯpoſitionem · Nā
primo quidem caput eſt ex multis
oſſibus ꝯſtitutum · et hoc propter
cerebri defenſionem · Nam ſubſtan
tia cerebri tenera eſt et mollis · vñ
de facili lederetur niſi eſſet inꝫpoſi
tio carnei et oſſium aliorum ꝑ que
ab extrinſeca leſiōe ſeruatur · Oſſa
autem iſta que debent eſſe in pre
lato vt ipſum defendant et cuſtodi
ant ſunt miſericordia · iuſticia · cle
mentia et cetere vitutes · Prouē̄b ·
xx · Miſericordia et veritas cuſtodi
unt rēgem et clementia roboratur
tronus eius · Item caput habet
aliquid de cānoſitate et hoc fuit ne
ceſſarium ad temperamentum oſſi
um et neruorum · ne forte nimiuȝ
oſſium frigiditate teneritudo cere
bri occaſionaliter lederetur · Si
militer in prelato eſt infirmitas car
nis ſiue paſſibilitas ad humilitatē
ſcȝ et cuſtodiā ꝟtutū · Nā ſicut dicit

Aplus·ij·Cori·xij· Virtus in infir
mitate perficitur· Habet tamē ca
put paruum de carnoſitate ⁊ pigue
dine reſpectu alioꝝ mēbrorum·et
hoc ꝓpt viuacitatē ſēſus et iuuamē
tum intellectus·ſicut dicit Phūs i
·xij· de Aialib9 · Forte ratio hu
ius eſt ꝙ ſpūs in neruis ſenſibilibꝫ
ꝑ carnis groſſitiē et nimiā pigue
dinē in ſuo trāſitu impediretur·et
ſic ſēſus hebetaret̄ et intellcūs ob
tūderet̄· Vn̄ Ier9 dicit ꝙ venter pin
guis n̄ gignit ſēſū tenuē· In hoc ſ
ſigtur ꝙ p̄latus nō dēt eſſe delitio
ſus neqꝫ itēdere ad ipinguādū cor
pus·ſꝫ puam curā dēt habere vel i
pendere carni ſue· Itē dēt p̄lat9 pa
rū habere de carne.i.de amore car
nali ↄſāguineoꝝ ſcꝫ vt nō itēdat
ad ditādum vel ipinguandum eos
de patrimonio crucifixi.i.de bonis
eccleſie· Itē caput ꝗuis multam
videatur exterius habere duriciē·
multā tamē hēt intus molliciē in
medulla· ita vt ipſi9 mollicie irri
getur toti9 corpis machina· Sic p̄
latus ꝗuis ſe debeat quādoqꝫ du
rū oſtendere i corripiēdo exterius
tamē in ↄpatiēdo mollis debet eē
interius Item caput multū ē ner
uoſū · et hoc fuit neceſſarium ꝓpt
oſſium admuicē ꝫ ↄiunctionē ⁊ ꝓpt
ſēſus et motus operationē · Nā per
neruū mediū anima in corpoē om
nem motū operatur et ſenſū·neqꝫ
ſine neruo deſcēdente a cerebro m̄
brū ↄiungitur membro· Iſti ergo
nerui ſunt bona v̄ba et exēpla pre
lati q̄bꝫ ſubditoꝝ ſēſus informant̄
et ad bene operādū mouentur·et
in pacis.i.vnitatis conſortio iuicēꝫ
ↄnectūtur· Vn̄ ſi virtus fluēs de ca
pite per neruos ipediatur corpis
corruptio ſequitur et omnis ↄpac
tio diſſoluitur· quia ſi v̄tus doctri
ne vel bone vite prelato ſubtrahi
tur·ſbditorum vita qꝫ corrūpitur
et vnitatis per ↄſequēs ↄcordia diſ
ſipatur· Quito ꝓpter cerebri iclu
ſionē· Nam intra caput cerebrum
eſt iclusū qđ ē corpus albū ſine ſā
guine de ſpū et medulla habēs mlt
tum · et i trib9 cellulis ē diſtinctū
et intra duos pāniculos ſcꝫ piam
matrē et durā ſitu naturali ē ↄten
tū· Eſt aūt albuꝫ vt cuiuſlibꝫ ſilitu
dinis coloris ſit facile ſuſceptiuuꝫ·
Habet mltū de ſpū vt multus i eo
ſit motus Habet mltū de medulla
vt acumē caloris q̄ ex eius motu
generatur temperaretur Parꝝ hēt
de ſanguine ne eius colore ificere
tur·et ſic omne apprehenſum vide
retur rubeum Ideo etiam fuit hui
dū ſine ſāguine vt cito i naturam
ſētiēdi mutaret̄· In tribꝫ āt cellul
ē diſtictū que vētriculi appellant̄·
In anteriori cellula formatur yma
ginatio·i media ſēſibilis ratio · in
vltia memoria ſiue recordatio Hec
oīa ↄpetūt prelato ſcꝫ vt ſit albus
per puritatē ·⁊ ſine ſāguine.i.ſine
inordinato ↄſāguineoꝝ amore ſcꝫ
vt non edificet ſyon in ſāguinib9·
et dēt habere etiā multū de ſpiritu
.i.multum eſſe ſpūalis· Itē de me
dulla humoroſa ſcꝫ de deuotioē aie
vl de pietatē ↄpaſſiois Diſtictio āt
trium cellularū ſeu v̄tutū ſigt tres
ptes prudētie· quaꝝ vna ē poſteri
or ſcilicꝫ memoria preteritorum·
Alia anterior ſcilicꝫ prouiſio futu
rorum·tercia media ſcilicet intelli
gentia preſentium· Dēt etiā ad mo
dū cerebri eſſe inter durā et piam
matrē iclusus Iſte em̄ due matres
ſūt duo panniculi ad defenſionem
cerebri poſiti vnde vocātur matres
cerebri· vnus eſt groſſus · et ideo
dicitur dura mater·hic āt craneo

ſuppõitur· ſed in medio cerebri in
groſſatur. et ad maiorē fortitudi
nem ſolidatur · non tamen imedi
ate cum craneo coniungitur· ſed poti
us ab eo ſuſpenditur· et huc atqꝫ
illuc circa cerebri ſubſtantiam dila
tatur. Hec dura mater fuit neceſ
ſaria vt piam matrem que eſt ea
tenerior a duricia cranei defēſarꝫ·
et vt venas et arterias cerebri col
ligaret· et vbi eſſent ſpacia vacu
a illa impleret· ac pia mater dure
matri ſupponitur et ipſa mollior in
uenitur· Et ideo ſubſtantiā cerebri
circūuoluit· et dictas cellulas int̄
ſe diuidit et diſtinguit· neqꝫ ſuper
fluit hec pia mater· quia cerebri ī
terius venas recolligit· et ne cere
brum ſua liquiditate defluat coad
unando cuſtodit· cerebrum etiam
cooperiēs et amplectens ipſū a du
re matre defendit · Iſte ergo due
matres debent eſſe in prelato · du
ra enī mater eſt penitentia· pia ma
ter miſericordia· debet enim eſſe ſi
bi per penitentiam auſterus· ſed p
penitentiam eſſe alijs lāgus et be
nignus· Vel debet eſſe dura mat̄ ī
correctione iuſticie· et pia mater ī
compaſſione miſericordie· Nā diſcipli
na ſiue miſericordia multū deſtitui
tur· ſi vna ſine altera teneatur· vt
dicit· Greg· Vtrāqꝫ tam̄ dicitur eē
mater ex dilectiōe caritatis mota
Sexto prelatus aſſimilatur capiti
ꝓpter fumoſitatum receptionem ·
Eſt enim caput tocius corporis ca
minus et tectuꝫ· et ideo multaruꝫ
fumoſitatum a ſtomacho aſcenden
tium eſt receptiuū· et ideo fecit de
us illud poroſum et foraminibꝰ ple
num· vt p poros occultos et fora
mina manifeſta cicercetur ſuperflu
uꝫ ne fierꝫ receptaculū nature mor
tiferū· Iſte multe fumoſitates ad

cerebrum aſcendentes· ſunt multe
ſollicitudies et anxietates quas o
portet prelatum habere· ſed tamē
ſupfluas curas et anxietates debꝫ
abicere· ſiue per ſecretas cōſideratio
nes et orationes· ſiue p maīfeſtas
et vtiles occupationes · Septimo
aſſiſatur capiti prelatus ꝓpter ipſi
us capitis leſionem ſiue paſſioneꝫ·
Patitur enī caput multiplicit̄· ali
qn̄ q̄dem ex ſua mala cōplexione· a
liqn̄ vō ex nimio fumō a ſtomacho
aſcēdente· aliqn̄ vō ex aeris ītēpe
rie· aliqn̄ ex alioꝝ mēbroꝝ aſſocia
tiōe· aliqn̄ ex nimia repletione· ali
qn̄ ex nimia inanitione· aliqn̄ ex ni
mia fatigatiōe· aliqn̄ ex nimia dor
mitiōe· que oīa cōueniūt malis pre
latis· qui aliqn̄ depuātur ex mala
cōplexiōe iclinātē· aliqn̄ ex fumo ſu
pbie aſcendente· aliqn̄ ex ītpantia
diſſoluēte· aliqn̄ ex maloꝝ famili
aritate inficiēte· vl̄ ex alioꝝ malig
nitate deficiēte · aliqn̄ ex nimia re
pletiōe ciboꝝ vel tpalis ꝓprietatis·
aliqn̄ ex nimia inanitione expenſa
rū ſue neceſſitatis. qnꝫ etiaꝫ ex ni
mia fatigatione infirmantur et in
utiles efficiuntur· aliqn̄ vero ex ni
mia dormitione negligētia et pig
ricie detinentur· Iteꝫ p̄latus aſſilat̄
collo· Primo ratione ſituationis·
Nā collum ſituatuꝫ eſt inter caput
et corpus· qꝛ p̄latus mediator eſt i
ter deū et populū· Vn̄ debꝫ eē cōiun
ctꝰ deo p puritatē· et ꝓplo p carita
tē et pietatem· Vn̄ Deut· v· Dixit
moyſes Ego ſequeſter et medius
fui int̄ vos et deū Et q̄ꝙ̄ p̄latꝰ ſup
aſſiſatus ſit capiti nō ꝓpterea ē in
ueniens ꝙ etiā aſſiſetur collo · q̄a
licet ipſe ſit vt caput reſpcū popu
li · tamen ē vt collū reſpectu criſti
q̄ ē principale caput eccie· ſm illd̄
Eph. i. Ipm dedit caput ſup omnem

eccleſiam q̄ue eſt corpus eius. Se
cu̅do ratione cõpoſitionis Nã collũ
cõponitũr ex duab⁹ ptibus ſciȝ an
teriori que dicitur gula. et poſteri
ori que dicitur ceruix ſicut dicit P
ſid Et iſte due ptes colli ſignificãt
duas perfectiões prelati Quia gu
la ſiue guttȝ ſignificat auctoritateȝ
doctrine. q̄ꝛ ſcȝ in gutturè vox for
matur. Ceruix vero ſignificat ſoli
ditatẽ vite. Ceruix em̄ nõ eſt conca
ua vt gula ſed ſolida eſt et plena.
Sed nota q̄ licȝ vox in gutturè for
metur. tamẽ ſi eſt vox ſignificati
ua et articulata et lr̃ãta. que ꝓp̃e
dicitur locutio requirit plura alia
inſtrumẽta. Vnde ſcd̃m Cõſtã. Or
gana vocis ſunt plura ſcȝ pulmo.
arterie. guttur. vuula. et dentes.
labia atq̃ lingua Vocꝝ em̄ orgãoꝝ
q̄dã ſũt vocis ordĩatiua vt vuula.
q̄ ſcd̃m Conſtã. vocẽ pulchrã red
dit et fortẽ. quãdo ꝓporcionabilit̃
ſe habet ad alia inſtrumenta. Naȝ
aerẽ introeũtem tꝑat et ne nimis
ĩpetuoſe exeat detinet et r̃frenat.
Itẽ a receptione pulueris guttȝ et
arterias ꝯſeruat Quedã vͦ ſũt vo
cis emiſſiua vt cañales pulmoĩs
⁊ artẽie. q̄ ſunt quaſi quedã fiſtule
que ſi ſint mũde lenes et tꝑate dul
cem et lenẽ et tꝑatam faciũt ipſaȝ
vocem. Si vero fuerint aſpere ã
plus debito late vel ſtricte aut di
ſtorte grauez vel exilem diſſonam
et inequalem vocẽ emittunt Que
dam vero ſunt vocis diſtinctiua .i.
verborum diſtincte formatiua. ſic̃
lingua labia et dentes ⁊ huiuſmoĩ
Igitur p̃ma organa q̄ ſunt vocis or
dĩatiua admonẽt p̄latũ et doctorẽ
vt loq̃tur ordinate et tꝑate Illa ve
ro q̄ ſunt emiſſiua admonẽt vt loq̃
t̃ apte. q̄ꝛ in emiſſione vocis fit oris
apertio. Alia vero que ſunt vocis
diſtinctiua admonent vt loquat̃
diſtincte. pars vero poſterior que
dicitur ceruix deſignat vitam pre
lati. Conſtat enim ex carne et oſſi
bus et neruis. et ẽ oſſea ad caput
fortius ſuſtinendum. ſed neruoſa
ad motũ volũtariũ faciẽdũ et ſẽſuȝ
ad ptes corꝑis deferẽdũ. In q̄b⁹
deſig̃tur q̄ p̄lati q̄tũ ad vitaȝ dñt
eſſe carnei p manſuetudinis lenita
tem. et oſſei per fortitudinis firmi
tatem. et neruoſi p dilectionis col
ligationẽ et extenſibilitatem. Ter
cio ratione ꝓportionis. Nã dẽt col
lum eſſe ꝓporcionatũ corpori ne ex
cedat in puitate vel in magnitudi
ne modum. Tunc autem prelat⁹
excedit in magnitudine modũ qñ
eſt nimis ſeuerus. tunc in puitate
quando nimis remiſſus. Dicit aũt
Ariſt. in. li. xiiij. de animalibȝ q̄ ĩ
quadrupedibȝ ſpiſſi corꝑis et cru
rum mediocrium collum eſt curtũ
et groſſũ. et huiuſmoĩ aĩalium in
collo ẽ maxĩa fortitudo. ſicut patȝ
ĩ bobus bubalis et vrſis et lupis.
Tali collo fortiſſimo ſciliȝ curto et
groſſo aſſimilantur prelati. q̄ dẽnt
eſſe fortiſſimi ĩ operando. curti et
breues in expediẽdo. groſſi et pleĩ
vel pingues in ſubueniendo et lar
giẽdo. Itẽ p̄lati dñt eẽ ſiĺes tibijs
quia p̃mo dẽt eẽ ĩ eis fortitudo pa
tiẽtie et hoc deſig̃tur in tibijs. q̄ ſcȝ
intrĩſec⁹ ſunt ex oſſib⁹ fortibȝ fcẽ.
q̄ etiaȝ ſũt tanq̄ colũpne ad corpus
portãdũ habilia. Sic p̄lati debent
eẽ colũpne per debitũ ſuſtentatio
nẽ. et fortes et patiẽtes in portan
do ſbditoꝝ oneã. Scd̃o dẽt eẽ ĩ eis
ꝯpaſſio miſericordie et hec ſig̃t ĩ ti
bijs. q̄ꝝ oſſa interi⁹ ſunt medulla
plena. vñ ſũt exteri⁹ dure et ĩteri⁹
molles. vt ſic ipi p̄lati et videãt̃ ex
tẽi⁹ duri p correptioẽȝ iuſticie ⁊ ſint

intrinſecus molles per compaſſio
nem miſericordie. Tercio debet eē
in eis manſuetudo conuerſatioīs
extrinſice. et hec ſignificatur in ti
bijs que ſunt carnoſitate veſtite.
et ī complicatione earū cum femo
ribus. neqꝫ ab eis recipiunt neqꝫ
inferunt offenſam. Unde tanqꝫ cul
citra ad molem corporis ſupportan
dam carnoſitas ipſarum a pte ſu
periori eſt interius locata. Sic pla
ti cū ſe alijs complicant ſiue appli
cant cum eis conuerſando debent
eſſe ſic manſueti et tēperati. vt neqꝫ
ipſi illos offendant ꝯuerſationis a
ſperitate. neqꝫ ipſi offēdantur ab
eis nimie familiaritatis vel dulcedi
nis contemptibilitate. debet autē
omnes ſbditos vt culcitra ſcꝫ dul
citer et leuiter ſupportare Quarto
debet eſſe in eis longitudo perſeue
rātie. que etiaꝫ ſignificatur ī tibijs
ſiue coxis que ſunt longe. Uñ ideo
dicunt tibie. quia ſimiles ſūt tubis
in ſpecie et longitudine. vt dicit Y
ſidorus. quia ſcilicet ipſi plati lon
ganimes et perſeuerantes eē dñt ī
ſui officij ſollicitudine et labore Itē
prelatus ſimilis eſt nutrici. Primo
quia nutrix puero gaudenti ꝯgau
det et condolet patienti. ita debet
prelatus erga ſubditos. ſm illud
Ro. xij. Gaudete cum gaudentibꝫ
et flete cum flentibus. Secundo qꝛ
nutrix ſubleuat puerum cadentem
Sic prelatus cadentem in peccatis
ſubleuare debet reducendo benig
ne ad penitentiam. vel cadentem ī
paupertatē exhibendo ei miſericor
diam. Tercio quia nutrix lactat
puerum plorātem. quia prelatus
afflictum ſubditum debet conſola
ri. Quarto quia nutrix deoſculatꝰ
cadentem. quia ſcꝫ prelatus debet
oſculo amoris et pacis fouere ſub
ditū pacientem Quinto qꝛ nutrix
ligat puerū nolentē. qꝛ ſcꝫ prelatꝰ
debet reſtringere inuitū ſubditꝫ
inſolentem. Sexto quia nutrix ab
luit puerum ſe ſordidantem. quia
prelatus purgare debꝫ per correp
tionem iuſticie ſubditum delinquē
tem. et ſeſe per culpam ſordidan
tem. Septimo. quia nutrix paſcit
recuſantem. qꝛ ſcꝫ prelatus ſubdi
tū nolenteꝫ audire vba dei. vel ſtu
dere in ſacris doctrinis quibus ai
ma paſcitꝰ dꝫ ꝯpellere ad audiendū
vel ad ſtudendū Octauo. qꝛ nutrix
inſtruit neſcientē. qꝛ platus debet
inſtruere ſubditū ignorantem. No
no. qꝛ nutrix balbutit et linguā frā
git vt faciliꝰ inſtruat nō loquēteꝫ
Sic platus ſbditū neſciētem ꝯfiteri
dꝫ inſtruē de ꝯfeſſione quodāmō
ſe cū eo peccōreꝫ accuſādo. Decimo
qꝛ nutrix medicinā accipit vt ſani
tati reſtituat puulū egrotantem.
Sic bonꝰ platus libenter penā reci
pit pro ſbditis liberādis. Undecio
qꝛ nutrix nūc manu nūc genu ele
uat puerū vagientē. Et ſic platus
nunc manu operis nunc genu ora
tionis eleuat ſbditū laborātem. vl
tribulationes ſeu tēptatiōes patiē
tem. Duodecimo. qꝛ cibuꝫ ipſa ma
ſticat vt reficiat fameſcentē Sic p
latus vel pdicator vba dei diſpoīt
et ordinat vt meliꝰ inſtruat et refi
ciat audiētes. Decimo tercio. qꝛ ſi
bilis et cātilenis demulcet pueruꝫ
dormientem. Ita platus deuotis re
comēdatioibꝰ et officijs dꝫ iuuare
ſubditum morientē. vel qꝛ officijs
et canticis eccleſiaſticis debet pro
uocare ſubditos ad ſompnum idē
ad quietē intime contemplationis
Item prelati debent excedere ſub
ditos ſicut mares feminas excedūt
Maſculus eīn ī ꝗtuor feriaꝫ excedit

primo quō ad ↄplexionem · qꝛ ma
ſculus calidus eſt et ſiccus · fēia v̓o
frigida et humida · ī quo ſigtur ꝙ
prelatus dʒ̄t excedere ſubditos et
in calore dīui amoris · et ī ſiccitate
.i. caſtitate carnis · carēs ſcꝫ hūore
ſeu fluxu ↄcupiſcentie carnalis Itē
ī maſculo vigēt v̓tutes formales
et actiue · In femina vero materi
ales et paſſiue · Vn̄ Ariſt · i · li · xv ·
de aīalib9 dicit ꝙ vir ſe hꝫ̄t ad mō
dum forme et mulier ad modum
materie In quo ſigtur ꝙ prelati de
bent magis eſſe actiui .i. magis o
peroſi q̄ꝫ ſubditi · ⁊ magis ſolliciti ī
operibus virtutū et p̄cipue in ope
rib9 pietatis que pertinēt ad vitā
actiuā · Scd̓o preualet maſculus
quo ad nature operationē · Naꝫ in
maſculo maioꝛ eſt v̓tus Vn̄ vir ab
eminētia virium dc̄us ē vt dicit Y
ſidoꝛ9 · Et ideo neruī viroꝝ oſſa et
lacerti ſūt foꝛtioꝛa et groſſioꝛa et ō
nia mēbra in viris ſunt ſolidioꝛa ⁊
ideo ad opa aptioꝛa · In quo ſigtur
ꝙ p̄lati debent magis q̄ꝫ ſbditi ha
bundare v̓tutibꝫ interioꝛibꝫ et ī bo
nis operibus exterioꝛibus et ī tole
rantia laboꝝ et etiā paſſionū · Ter
cio p̄cellit quo ad ſēſus diſcretioēꝫ ·
qꝛ in omni gn̄e animalium maſcu
lus in p̄cauēdis īſidijs et fugiēdis
nociuis ſollicitioꝛeꝫ hꝫ̄t aīm fēis et
prudentioꝛem · vt dicit Phūs · i · li ·
v · de aīalibꝫ In quo ſigtur ꝙ prela
tus dʒ̄t excedere ſbditos in diſcre
tione prudētie et in cognitione ſci
entie · Quarto q̄ꝫ p̄cellit maſculus
quo ad poteſtatē et dn̄ationeꝫ · vn̄
docendi auctoꝛitas viris concedit
ſed fēis denegat .i. Coꝛin · vi · et Ge
neſ · iij · dcm̄ eſt mulieri · ſb̄ viri po
teſtate eris ⁊ ipſe dominabitur tui
Sic prelati excedūt ſbditos et do
ctrīne auctoꝛitate et regiminis po
teſtate et dominij dignitate ·

Caplm̄ · lxi ·

Prudentia et diſcretio aſſi
milatur odoꝛatui · ⁊ hoc pa
tet ex · v · Prīo ex p̄te prī
cipij effectiui Nā virtus anime me
diante ſpū animali perficit odoꝛa
tum · ſic et anima mediante ſpūs
ſancti lumine et gratia efficit pru
dens ad diſcernēdum ꝓficua vl̓ no
ciua · Vn̄ Aplus dicit .i. Coꝛint · ij ·
ꝙ ſpūalis homo omnia diiudicat ·
et ipſe a nemine iudicatur · Et · ij ·
Coꝛi · xij · ꝙ per ſpm̄ ſanctum dat̄
diſcretio ſpirituū · Vn̄ vera prudē
tia non poteſt eſſe niſi in bonis et
ſpiritualibus viris · et ideo etiam
Phūs dicit in · vi · Ethicoꝝ ꝙ ipoſ
ſibile ē prudentē eſſe non entē bo
nū · Scd̓o ex parte oꝛgani recepti
ui. Organū em̄ odoꝛatus eſt aliq̄d
circa cerebrū · ſed in hominib9 req̄
ritur ad odoꝛādum perfecta diſpo
ſitio narium · in quibꝫ ſūt due carū
cule ſiue cauernule ad modū mam
millarū depēdentes · q̄ videtur eſſe
ꝓpria oꝛgana odoꝛatus · ⁊ recipiunt
ſpm̄ aīalē per quoſdā neruos a ce
rebro venientes · Nares em̄ nō ſūt
ꝓpria inſtrumēta olfactus · qd̓ pa
tet qꝛ ipſis abſciſis nō p̄uatur ani
mal odoꝛatu · Nos etiam p loca feti
da trāſeuntes · ſi flatū r̓preſſerim9
aerē fetidū nares intrātē ī nullo ſē
tim9 · et hoc ē qꝛ ille carūcule quaſi
quodam motu voluntario ſunt ob
ſtructe · Sunt etiaꝫ carūcule huiuſ
modi ↄcaue et ſpōgioſe · ↄcaue q̄dē
vt ī ſua poroſitate concaua fumū
recipiant a re odoꝛabili reſolutum
Spongioſe vero ſunt vt in eis vir
tus attractiua ſit · Sicut auteꝫ ſūt
due caruncule velut inſtrumenta
odoꝛādi · ſic ſunt due virtutes que
ſunt quaſi aīe inſtrumenta nociua

a proficuis diſcernendi. Pria eſt
intelligentia ſiue ratio vniuerſalis
anime. q̄ ſcȝ per prudentiam pficit̃
vt recte ſe habeat circa ea que ſũt
ad finem vtilia ſcȝ a nociuis gñali
ter diſcernendo. Vñ Aug⁹. dicit i
libro. lxxxiij. q. ꝙ prudentia ē cog
nitio rerũ appetẽdarum et fugien
darum. Alia eſt eſtimatiua que in
homine dr̄ ratio pticularis. que eſt
collatiua intentionum particulari
um. ſicut ratio vniuerſalis eſt col
latiua vniuerſalium Et hec eſtima
tiua etiam in brutis eſt. per quam
ouis fugit lupũ ſic̃ inimicũ. ꝙꝙ hoc
p ſenſũ ñ pcipit. p hãc etiã mouet̃
auis ad colligẽdũ paleas tãꝙ vti
les ad nidũ. Vñ p hãc etiã ipſa bru
ta dicũt̃ pticipare aliq̃d prudẽtie. ſi
cut patȝ p Phm̃. viij. de hyſto. A
nimaliũ. Tercius ex pte medij de
latiui. Nã ſicut dicit Phũs i. ij. li.
de aĩa. olfactus imutatur ab odo
rabili p mediũ ſcȝ aerem aut aquã
Nã aĩalia que reſpirãt per aereȝ o
dorant Dixerũt autem quidam ꝙ
a corpore vaporabili q̄dam fumal̃
euaporatio reſoluitur que eſt ſbie
ctum odoris. et peruenit vſq; ad ſẽ
ſum olfactus. Et hinc eſt vt dice
bant ꝙ contrarij odores in medio
ſe impediunt. Sed contra hoc eſt
quia odor cadaueris a vulturibus
vſq; ad quingenta miliaria ſentit̃.
Impoſſibile autem videtur ꝙ aliq̃
corporal̃ euaporatio cadaueris vſq;
ad tantum ſpacium diffundatur.
Sed ad hoc reſpondẽt ꝙ talis eua
poratio ad tam remotũ ſpaciũ de
fertur per ventos. Sed contra hoc
eſt quia ſenſibile imutat medium
vndiq; ſecũdũ eandem diſtantiam
niſi impediatur Non autem ſuffice
ret ad occupandum tantũ ſpaciũ
etiam ſi totum cadauer reſoluere

tur in fumalem euaporationem. cũ
ſit certus t̃minus rarefactionis ad
quẽ corpus corporale puenire pot
que ē raritas ignis. et pcipue cũ p
huiuſmodi odorem cadauer ipſȝ ap
pareat immutatum. Et ideo dicen
dum ꝙ ab odorabili reſolui poteſt
fumalis euaporatio que tamen nõ
pertingit vſq; ad terminum vnde o
dor percipitur. quia immutat̃ me
dium ſpiritualiter vlterius ꝙ pre
dicta euaporatio pertingere poſſit
Vnde etiam homines non ſentiunt
odorem ſine reſpirationibus. Alia
autem aquatica et que nõ reſpirãt
ſicut ſunt que ſanguine carent cũ
etiam odores ſentiũt. qd patet q̃a
quedam eorum de longinquo veni
unt ad alimentum. qd non eſſet ñ
puocarentur odore. Oportȝ ꝙ odo
rent mediãte aqua. Per aerẽ igit̃
qui ſubtilioris nature eſt intelligũt̃
ſpũalia. Vnde q̃nq; aer ſpũs voca
tur Per aquã vero que groſſior et
fluxibilis ē itelligunt̃ tpalia ſeu cor
poralia que ↄtinue trãſeunt. Vnde
ſicut ad odorãdũ neceſſarij ſũt ani
malib⁹ aer et aq̃. ita ad recte viuẽ
dũ vel operãdũ neceſſaria ē hoĩbus
duplex prudẽtia ſcȝ ſpũaliũ et tpa
liũ. ſcȝ vt prudenter ſciat vtrũq; di
ſponere ſicut decet Pria ergo pru
dentia ſiue induſtria ē circa ſpũalia
que ptinẽt ad ſalutẽ. et inuenitur
in omnibus habẽtibus gr̃iam. q̃a
vnctio docet eos de oĩbus. vt dici
tur. i. Io. iij. ſed ſcd̃a ſcȝ ea q̃ ē cir
ca tpalia p quaȝ ſcȝ ſibi et alijs q̃s
poteſt prouidere non ſoluȝ de hijs
que ſũt neceſſaria ad ſalutem ſed
de quibuſcunq; pertinentib⁹ ad hu
manam vitam non eſt in omnib⁹
grãm hñtibus. Quarto ex pte offi
cij diſcretiui. Eſt enim odorat⁹ offi
cium odores fetoreſq; diſcernere.

ſed odores percipit diligendo feto
res vero horrendo · et hoc eſt quia
odoribus tanq̄ ꝯuenientibus adiu
uatur · fetoribus vero tanq̄ corrum
pentibus impeditur · et iſta prudē
tie ꝯpetunt · de qua Aug9 dicit in
libro de moribus eccleſie · ꝙ prudē
tia ē ỽtus ea a q̄bꝫ adiuuat ab eis
q̄b9 īpeditur ſagacit̄ eligens
¶ Capl̄m · lxij ·

Regimen principantiū et p̄
latoꝝ aſſi'atur fronti ꝓp̄t
q̄tuor · Primo propter ex
preſſionē · Hec enim ſtatū mentis
noſtre ſua ſpecie exp̄mit dū nunc
fit leta nunc triſtis · Sic in ſtatu
ṙgiminis maxīa notificatio fit Vn̄
quidam Ph̄us dixit ꝙ p̄cipat9
virum oſtendit · Eſt etiam ſtatus
regiminis maxime variabilis quē
nunc t̄ſticia deprimit · nunc vero le
ticia extollit · Sꝫ tunc viri pruden
tes in hoc ſtatu exiſtentes pl9 me
roribus afficiūtur q̄ riſibꝫ · Ezech ·
ix · Signum thau ſuper frontes vi
roꝝ gemētium · Secundo propter
diſpoſitionem · ꝙ ſcd̄m Conſtanti
nū · frons eſt os ſemicirculare neq̄
multum durum neq̄ nimis molle
Nam neceſſarium fuit vt eſſet ſic
tpatum ne lederetur vicinitas ocu
lorum Sic p̄elatus vel princeps li
cet debeat ī ſe eſſe fortis ad modū
oſſis · alijs tamen neq̄ debet eſſe
nimis durus ne ſit crudel' · neq̄ ni
mis mollis ne ſit remiſſus · Et ideo
ſicut dicit Bern̄ · miſtenda eſt leni
tas cum ſeueritate et faciendum ē
q̄dd̄a ex vtraq̄ tpamentuꝫ · Item
frōs ē modice carnoſitatis et pau
ce pinguedinis · ꝙ ſecundum Phi
loſophū talia impediunt intellcm̄ ·
Vnde ſig̃t ꝙ princeps non debet
carnalibus intendere neq̄ delitijs
inſiſtere ad corpus impinguandūꝫ
niſi parum quantum requirit ne
ceſſitas · ſciꝫ ſecundum decentiam
ſtatus Eccleſiaſtici · x · Ve tibi ter
ra cuius rex puer eſt · et cuius p̄n
cipes mane ꝯmedunt · Tercio ꝓp̄t
repreſentationem · quia totius a
nimalis virtuoſitas lucet in fronte
Frons enim vt Philoſoph9 dicit
eſt ſedes verecundie et honoris Vn̄
perſone inuerecunde dici ſolet Tu
depoſuiſti frontem Iheremie · iij ·
Frons mulieris meretricis facta ē
tibi noluiſti erubeſcere · Sic virtuo
ſitas plebis lucet ī qualitate recto
ris · ꝓp̄t q̄d dicitur · Ecci · x · Qua
lis rector ciuitatis tales et inhabi
tantes in ea · Sedes enim regiminis
maxime eſt ſedes verecundie l' ho
noris · Nam ſi laudabiliter tenetur
tunc reddit dignum honore · Ecci ·
x · In medio fratrum rector illoruꝫ
in honore · ſi vero male tenetur op
p̄brio et verecundie patꝫ · Quarto
propter ſignificationem · quia di
cit Ariſtotiles libro primo de aīa
libus · ꝙ quando frons fuerit mag
na ſignificat ſtulticiam · quādo me
diocris ſignificat bonitatem ꝯplex
ionis · quando nimis eleuatur et
in ſuperficie rotundatur exceſſum
ſignificat colere et caloris Sic ſi p̄n
ceps velit videri magnus p oſtēta
tionem eſt ſignum ſtulticie mentis
Et ſi eleuatur p ſuperbie elationē
ſig̃t exceſſum proprie reputatioīs
et interioris inordinationis · ſed ſi
mediocriter ſe habet vt neq̄ per
ſuperbiaꝫ ſe extollat · neq̄ contēp
tibilem per ignominiam ſe reddat ·
tunc eſt ſignum bone diſpoſitioīs
interioris · Item rectores et prela
ti debent eſſe ſimiles neruis · Pri
mo quidem quia nerui a cerebro
originem ſumunt · Non āt omnes

autem a cerebro immediate proce
dunt· ſed q̄dā ab eo micha mediā
te deſcendunt· Et tale medium fu
it neceſſarium ne ſi imediate a ce
rebro omnes venirent aut ſe rum
pendo leſionem incurrerent· aut ꝓp
ter longitudinem vie a principio
ſenſus ad actum ſentiendi potenti
am nō habēnt· In hoc aūt ſigtur ꝙ
quorūdā rectoꝝ inſtitutio ſeu pote
ſtas ē imediate a deo · ſic̄ moyſes
et aaron et apoſtoli inſtituti ſunt
a xp̄o p̄cipue petrus· alij p̄lati et r
ctores vt epiſcopi et reges et huiuſ
modi eliguntur ab hoībus vl' pote
ſtatem hn̄t a deo hoīe mediāte· ſed
ſiue imediate ſiue mediate nō ē po
teſtas n̄i a deo· ſic̄ Apoꝰ· dicit Ro·
xiij· Tercio· q2 n̄ui motum a ſpū ac
cipiūt quē mēbs refūdūt· Sic p̄lati
et rectores i oībus que faciunt de
bent moueri a deo· vt videlicet ea q̄
faciunt ꝓpter eum operentur et nō
ꝓpter fauorem hominum· Tūc em̄
dicūtur moueri a deo ſicut finis mo
uet agentem Apoꝰ.i.corin·x· Oīa
in gloriam dei facite· Tercio quia
nerui i ſua ɔcauitate ſpm̄ recipiūt
et cuſtodiūt· Sic p̄lati in mētis ſue
huīlitate debent ſpm̄ dei habere et
cuſtodire· Vn̄ i Pſa· ſm aliā tranſ
lationē dicitur· Super quem requie
ſcet ſpūs meus niſi ſuper humilem
rc̄· Quāto q2 nerui ptes diuerſas
recolligunt et ānectunt· q2 ſcz p̄la
toꝝ ē ſbditos diſcordātes ad prio
rē reducere ɔcordiā et vnire Eph·
iiij· Solliciti ſeruare vnitatē ſpūs i
vinculo pacis. Quinto q2 nerui i ſu
o exitu ſūt molles ·ſed i fine ſe du
ros oſtendunt· Sic prelati leniter
in principio icipiendo ſemp ad p
fectiora et artiora ſubditos trahere
debent Apoſtolus.i.Corin·xv· pri
us qd̄ animale deīde qd̄ ſpirituale

Sexto· quia nerui ſua mollicie et
flexibilitate oſſa inflexibilia flectūt
Sic prelati ſue manſuetudinis exē
plo debent duros et rigidos flectē
ad mititatem· ſecundum illd̄ Diſci
te a me quia mitis ſum et humilis
corde rc̄· Et talis rector erat moy
ſes qui fuit vir mitiſſimus et ſuper
poſitus ē populo dure ceruicis· ſic
neruis alligantur oſſa Job in pſo
na eccleſie habentis mites prela
tos et duros ſbditos dicit· Oſſibꝰ
et neruis ɔpegiſti me· Item modi
ficatio regētis debet eſſe ad modū
cartilaginis· Primo quo ad tempe
rantiam · quia cartilaginoſa ſunt
oſſibus molliora· ſed carnibus du
riora· In quo ſignificatur ꝙ rector
vt ſupra tactum eſt non debet eē
nimis durus· neq3 etiam nimis mol
lis et pius· ſed quaſi quodam me
dio temperatus· Vnde in archa te
ſtamenti virga fuit ſimul cum mā
na· vt in rectoris iuſticia ſit virga
id eſt aſperitas correctionis· ſiml'
cum manna .i. cum dulcedine com
paſſionis· Secundo ratione effica
cie· Nam cartilago veſtit extremi
tates oſſium ne ex nimia confrica
tione in ſuis iuncturis exaſperen
tur· et vt facilius oſſa cum carnibꝰ
iungerentur· Per oſſa intelligunē
ſubditi fortiores et maiores quorū
extremitates ſūt eorū defectus· ne
mo em̄ ē tam perfectus qui non ha
beat aliquos defectus ſaltem extē
neos et puos ·ex q̄bus ɔtingit ꝙ i
ter fortes et ꝓbos viros non nūꝙ
et colliſiones ſcādalorū et exaſpe
ratiōes verboꝝ procurante dyabo
lo oriūntur· Sed iſta extrema id ē
pua ſubditorum vitia vnde ſcanda
la oriuntur· ne ex nimia confricati
ōe.i.ex aſſidua ſiml' ɔuerſatiōe i iū
cturis.i.i locis l' officijs l' opibꝰ q̄bꝰ

ſimul ꝯiunguntur ſe inuicem oſſa
.i.ſubditi exaſperet.i. inordinate ꝑ
turbent cartilagine ſunt veſtiẽ da
.i.prouida et honeſta prelati indu
ſtria reprimenda et precauenda.
Tūc enim extremū ſbditi prelatꝰ
veſtit et cooperit. quando ipſū ne
ad alios turbandum ꝓcedat repri
mit. vel tūc cartilaginis mollicies
extrema oſſium veſtit. dū dñorum
et perfidoꝝ ſubditoꝝ extrema.i.ꝑ
ua vitia quedaz diſſiīlando vel par
cendo prelatus ptranſit. ex quo
qñdoqꝫ accidit ꝙ dū ſbditus ſic ſe
patient̄ et benigne ī ſuis defectibꝫ
a maioribus tolerari ꝯſpicit. ipe
a ꝯfratrum iniurijs et exaſperatio
nibus faciliꝰ ſe ꝯ peſcit. Ipa etiam
cartilagīs mollicies oſſa cū carnibꝫ
iungit. qꝛ benignitas et māſuetu
do prelati etiam firmiores et forti
ores in pacis vnitate ꝯnectit. Sic
ergo per cartilaginis molliciem et
oſſa ſimul et carnes cum oſſibus ſi
ne leſuris ꝯiunguntur. quia ſub
benigno et modeſto prelato oēs
ad inuicem ſubditi. tam fortiores
ꝙ īfirmiores ſine ſcandalis vel iniu
rijs in pacē cuſtodiuntur. Tercio
ratione deficientie. Dicit enim Ari
ſtotiles in. li. xiij. de animalibus ꝙ
cartilago preciſa non recreſcit. qa
preciſa vel ablata operis moderati
one non perficit̄ opus ſed deficit a
ſua perfectione. Vnde bene poeti
ce dicitur Semper ad omne qđ eſt
menſuram ponere ꝓdeſt. Nam ſi
ne menſura non ſtabit regia cura

¶ Caplm. lxiij.

Religioſi aſſiīlantur dentibꝰ
Primo qꝛ dētes ī carne ra
dicati ſunt. et tamen ē̄mi
nos carnis excedunt Sic religioſi
q̄uis in carne ſint poſiti tñ preter
carnem viuere debent. ſm illđ. ij.
Cori. x. In carne ambulantes nō
ſecundum carnē militamus. Scđo
quia dentes nichil inter ſe vl' in ſē
eſſe patiuntur. Sic religioſi nichil
inter ſe vel in ſe pati debent qđ ſit
caritatis coꝝ ſeu vnitatis diuiſiuū
vel ablatiuum. Ro. xij. Caritatez
fraternitatis inuicem diligentes.
Tercio quia dentes ſuperiores ad ī
feriores reuertuntur et ſibi inuicē
mutuo coaptantur. Sic inter reli
gioſos ſuperiores debent redire ad
inferiores per ꝯpaſſionem. per huī
litatem. et per caritatem. Et infe
riores debent coaptare ſe ſuperiori
bus reuerendo et obediendo Vel
quia ſola maxilla inferior in hōni
ne mouetur. debēt ꝯuerſo inferi
ores cuz offenderit redire ad ſuos
ſuperiores penitendo et veniaz hu
militer ꝑtendo. et ſuperiores īferi
oribꝰ ſe deberēt coaptare miſericor
diter recipiendo. vel inferiorum in
firmitatibus diſcrete condeſcendē
do Aplus. Ro. x. Debemus nos fir
miores imbecillitates infirmorum
ſuſtinere. Quarto quia dentes or
dinate inuicem ꝯponuntur. ſic reli
giones vocantur ordines quia om
nia debēt in eis eſſe ordinata. ſecū
illud. i. Corin. iiij. Omnia honeſte
et ſecundum ordinem fiant in vo
bis Quinto quia dentes ad forma
tionem vocis cooperantur. Sic eti
am a religioſis formari debet vox
laudis quo ad diuinum officiū can
tantes. et vox predicationis quo
ad predicantes. Etiam cooperant̄
quo ad vocem confeſſionis quo ad
confeſſiones audientes. Sexto
quia etiam dentes toti corpori ob
ſecuntur. Et ſic religioſi ſeruiunt
vniuerſali eccleſie per exemplum
ꝯūſatiōis. ꝑ v̄bū p̄dicatiōis. ꝑ ſuf
fragiū oratiōis et etiā ꝑ miniſteriū

ſacramentalis adminiſtrationis.
Cant. iiii. Dentes tui ſicut greges
tõſarum. Greges tõſarum dñt9
religioſoꝝ ſunt ex quibus eſt lac
.i. doctrina predicationis. balatus
.i. vox laudis vel orationis. et fet9
.i. fructus multiplicis adminiſtrati
onis. Septimo qꝛ licet non ex ſe tñ
ex adiunctis patiuntur Nam licet
ſubſtãtia dentiũ oſſea et inſenſibil'
ſit de ſe impaſſibil'. tamen doloreꝫ
trahit ratione ſocietatis carnis vl'
nerui qui ei ſunt ꝯiuncti Sic religi
oſi propter amorem nimium quẽ
habent interdum ad ſuos conſan
guineos carnales l' etiã ad aliquos
ſeculares ſibi familiariter iunctos
de eorum malis dolorem ſentiunt.
quem per ſe non haberent. vel int̃
dum religioſi qui ex ſe boĩ ſunt tñ
ex incautis et non bonis ſeculariuꝫ
familiaritatibus inficiuntur ⁊ ma
culantur. ⁊ dolores ſeu ſcãdala pa
tiuntur. Octauo. quia dentes ab i
uicem diſtinguũtur Sunt enim in
maſculis. xxxii. quorum quatuor ĩ
anteriori parte paꝛes quadrupli võ
cantur qui lati ſunt et acuti. Vnde
et inciſores a medicis ſunt vocati.
eo ꝙ ad cibi inciſioneꝫ ſunt apti.
et quicquid ore capitur primo ab
eis capitur et mordetur. Mordẽdo
autem cibum auferunt qđ eſt necã
rium et relinquunt qđ eſt ſuperflu
um. Sunt et duo alii qui canini ſũt
appellati quadruplis coniuncti ĩ ſũ
mitate acuti et duris cibis commo
lendis apti et rotundiores. et ꝓpt̃
hoc canini dicuntur. quia canuꝫ dẽ
tibus aſſimilantur. Et ſunt canini
dentes preciſoribus fortiores acuti
ores longiores et rotundiores. Sũt
iſtis collaterales groſſi et lati qui
dicuntur molares eo ꝙ ad molẽdũ
cibum ſunt conuenientes. Nam q̃
a prioribus ſunt confracta iſtis tãꝗ̃
molis traduntur molenda. In p̃
mis ergo dentibus preciſoribus vl'
qui tollunt et precidunt partẽ ne
ceſſariam et reliquã dimittunt poſ
ſunt intelligi religioſi et minus per
fecti qui ſeruant tantum ea ad que
neceſſario tenentur ex voto vel de
bito. Per caninos vero qui durio
ra conterunt intelliguntur quidã fer
uentiores qui duriorem et auſterio
rem vitam ducunt. Per molares
vero latiſſimos intelliguntur perfe
cti. qui habent latitudinem carita
tis. conſtantiaꝫ firmitatis. latebrã
humilitatis. efficaciam vtilitatis.
Nam molares dentes ſunt lati. fir
mi. occulti. et vtiliſſimi. Nono q̃a
dentes multa patiuntur. Nam pa
tiuntur putredĩes fetores perfora
tiones mutatiões dolores et alias
conſimiles paſſiones. que omnes
ſunt ex corruptis paſſionib9 et hu
moribus deſcendentes. Iſta omnia
competunt malis religioſis. qui ꝑ
forantur per temptationũ iacula.
putreſcunt per luxuriam. fetent ꝑ
infamiam. mutantur aliquando ꝑ
apoſtaſiam. torquentur et dolent
per punitionis iuſticiam. Item re
ligioſi debent eſſe ſimiles pueris.
Primo quia pueri ſunt ablactabi
les. Vnde proprie puer dicitur cũ
eſt a lacte remotus. Sic religioſus
debet ſe a ſeculo velut infans ab v
beribus alienare. ſicut dicit Yſaac
in libro ſuo de vita monaſtica. Ps
Sicut ablactatus eſt ſup matre ſu
a. Secũdo quia pueri ſunt diſcipli
nabiles. quia dicitur aliquis puer
cuꝫ doli capax efficitur et diſciplĩe
aptus habetur. Vnde ſub tutorib9
poſitus diſcipline ſb eſſe compellit̃
Sic religioſi debent eſſe ſb diſcipli
na patris ſpiritualis id eſt prelati

Prouerb. xiij. Noli ſubtrahere a pu
ero diſciplinam. Tercio quia ſunt
motus venerei inexpti. quia ī hac
etate motus venerei hoīes cōmu
niter non inuadūt eo q̄ vie adhuc
ſtricte ſunt. Vnde ab hac puritate
pueri dicti ſunt Sic religioſi debēt
ſeipſos reſtringere. et ſibi vias p̄
cludere quibus poſſent a carnis il
lecebris ſuperari. et ī puritate nō
tantum mentis ſed etiā carnis ma
nere Apoſtolus. i. Corin. xiiij. Noli
te pueri effici ſenſibus: ſed malitia
paruuli eſtote. ſcilicet vt non ſit in
vobis malitia carnis l' ſpūs Quar
to quia ſunt ad motum flexibiles.
Et ſic religioſi debēt eſſe flexibiles
per obedientiam ad exequendum
motum voluntatis ſuperioris. vt
poſſit prelatus dicere illud Nee. v.
Omnes pueri mei congregati erāt
ad opus ſcilicet per promptitudiez
obedientie. Quinto quia ſunt cor
pore leues. ſciz vt non ſint religio
ſi pigri vel graues per accidiam. ſi
cut erat ille de quo Mat. viij. Pu
er meus iacet ac̄. Sexto quia ſunt
animo dociles. quia ſcz r̄ligioſi de
bent eſſe dociles dei. Sapiē. viij.
Puer eram ingenioſus et ſortitus
ſum animam bonam. Septimo. q̂a
ſunt pueri ſine ſollicitudine vitaz
ducentes. quia ſcilicet veri religio
ſi nichil in terrā appetūt et ſine ſol
licitudine viuunt. ſicut de Apoſtol'
dicit quedā gloſa ſup act9 aploꝝ
q̄ gloria Aplorū erat nichil in t̄ra
poſſidere. et ſine ſollicitudie viuē.
Tales em̄ pueri ſolū deuz querūt. ij
Paral. xxxiiij. Cū adhuc puer eēt
cepit querē deuz. Octauo q2 nullū
piculum ſūt magis q̄ virgam tim̄
tes. Et ſic religioſi timent virgaz
flagelli diuini. Plus em̄ timē dnt
flagella dei q̄ hoīs. Iudic̄. viij. Ti
mebat q2 adhuc puer erat. Nono
quia ſunt neq3 laudes neq3 vitupe
ria aliquid reputantes. Ita religi
oſi vt deo placeāt vituperia et lau
des hoīm puipendere debent. ſicut
dicebat Apl'9. ij. Corin. iiij. Michi
p minimo eſt vt a vob̄ iudicer ac̄.
iij. Re. iij. Ego autez puer puul9
ſū. i. humilis Decimo q2 ſūt ījuriaꝝ
īmemores. Et ſic religioſi debēt in
iuriarū obliuiſci pcedo exemplo
xp̄i q̄ dixit. Pater dimitte illis ac̄
Luce. xxij. Vnde et ipſe vocat̄ pu
er Actuū. iiij. Conuenerūt enim vere
in ciuitate iſta aduerſus ſcm̄ puerꝝ
tuum ihēſum. Vndecimo quia ver
berati a matre ſtatim ſunt reuertē
tes nec ſe de iniuria vindicantes.
Ita religioſi etiam ſi affligantur ī
religione non debent propter hoc
ſuam religionem relinquere vel ip
ſam accuſare et vituperare ac̄. Et
de talibus pueris p̄t mat. i. religio
dicē. illud Yſa. viij. Ecce ego et pu
eri mei quos mi chi dedit dn̄s ac̄.

Capitulū. lxxiij.

SAnctorū virorum perfecti
o repreſētat̄ in corde Prio
quia cor eſt exterius cāne
um. Et ſic ſācti viri ſunt exterius
carnei. i. lenes per manſuetudinem
conuerſationis. vel habent ſancti
viri cor carneū p diſcipline ſuſcep
tibilitatem. vel carneuz per ꝯpaſſi
bilitatem. non lapideum. i. durū p
impietatē. Eze. xxxvi. Auferā cor
lapideuz de carne veſtra et dabo vo
bis cor carneum. Secundo. quia
cor eſt interius ꝯcauum. et hoc ne
ceſſarium fuit ſicut dicit Conſtanti
nus p̄pt caloris ꝯſeruationē. q2 cor
ē toti9 caloris corpis fōtale pncipiū
Sic ſci viri ſūt ꝯcaui p huilitatem

Nam ſicut calor naturalis ꝯſeruat̃
in concauitate cordis · ita calor ca
ritatis in humilitate mentis · Et hãc
ꝯcauitatem habuit cor xp̄i · Vnde
dicebat Diſcite a me quia mitis ſũ
et humilis ꝛc̃ · Eſt etiam cor calo
ris caritatis fontale receptaculum
quia gratia dei diffuſa eſt in cordi
bus veſtris per ſpiritum ſanctũ q̃
datus eſt nobis · vt dicitur · Ro · v ·
Tercio cor eſt ſbaliter ſolidum et
durũ · et hoc neceſſariũ fuit ne de
facili lederetur · Et ſic ſancti viri
ſunt ſolidi in ſe per patientie firmi
tatem · et ſunt interdum etiã ali
q̃n duri per iuſticie ſeueritatẽ Quar
to cor eſt figuraliter rotundũ et e
tiam oblongũ · Rotundum quidẽ
eſt vt habũdantia ſpirituũ in eo rẽ
cipiatur · Oblongũ vero in forma
pirea vt · ſ · tendens in acutũ tãq̃
i conũ actio naturalis caloris for
tior ſit · Sic etiam ſancti viri hñt
cor rotũdum · i · valde capax ſpũali
um ṽtutũ · et etiam oblongum per
ꝯtinuitatẽ feruoris et bonoꝝ opeꝝ
Quinto cor ſemp eſt i motu et mo
uet̃ cor ſm diaſtolẽ et ſiſtolẽ · i · ſecũ
dum dilatationẽ et ꝯſtrictionẽ · cu
ius motus et ſi ad horam ceſſaret
ſtatim animal deficeret vt Phũs di
cit · Et nota q̄ per dilatationem
frigidus aer attrahitur · per ꝯſtric
tionẽ vero calidus et fumoſus ex
pellitur · et ſic calor cordis tpatur
et ꝯplexio adeq̃tur · Sic ſancti viri
ꝯtinue mouentur et ſollicitant̃ ad
attrahẽdũ grãz · vñ ꝯtinue dilatãt̃
per augmẽtũ i grã et ꝯſtringũt̃ p
abſtinentiã a culpa · vel quia ſe co
ercent in penitentia · Sexto q̄ cor
eſt pulmoni vicinum · vt cum ira
incenditur humidi pulmonis rme
dio tpetur · Sic ſancti viri impetũ
ire ſciunt temperare remedio rati

onis per virtutem manſuetudinis
Septimo quia cor eſt ſpũ humorẽ
et calore plenum · Eſt enim primo
cor fontale principium ſpiritus ·
Habet enim cor duas ꝯcauitates
vnam ſiniſtram que ad cacumẽ tẽ
dit · et dextram que infra ſubſiſtit
Et hee ꝯcauitates dicuntur ventri
li cordis · Et dicit Aug9 · q̄ in ven
triculo cordis dextro plus ẽ de ſã
guine q̃ de ſpũ · In ſiniſtro vero e
conuerſo · quia ibi ſpiritus vitalis
generatur ad viuificandum aĩal
qui per quaſdam arterias diffuſus
vndiq̄ dilatatur · Sic in cordibus
ſanctoꝝ eſt plenitudo ſpũs ſancti
ſicut de Apl'is dicitur Actuũ · ij · q̄
repleti ſunt omnes ſpũ ſancto · vt
poſtea per ipſos tãq̃ per arterias
· i · predicatoꝝ ora ad alios deriuaret
tur · Sed qđ in ſiniſtro eſt plus de
ſpũ q̃ de ſanguine · et in dextro e
ꝯuerſo ſignificat · q̄ i aduerſitate ẽ plus
de amore ſpũali q̃ de corporali · ſed
i proſperitate econuerſo · ſic i Apl'is
q̃ poſtq̃ oblatus fuit ab eis ſponſus
et fuerunt in luctu tribulationum
plus habundauit amor ſpũalis et
gratia ſpũs ſancti q̃ primo · quia
primo plus diligebant criſtũ cor
poraliter · Vnde dixit · Si non abie
ro paraclitus non veniet ad vos ·
Item cor eſt fontale principiũ hu
moris ſcz ſanguinis · Vnde Phũs
dicit in · xij · libro de animalib9 · q̄
in corde eſt principium venarum et
prima virtus creans ſanguinem ·
et eius ſanguis eſt mundus · cla
rus · calidus et maioris ſenſus et ꝯ
ueniens intellectui · Sic cor ſcõꝝ
eſt plenũ humore ſanguinis · i · affe
ctione diuini amoris vel deuotiõis
Nam affectus ſeu deuotio eoꝝ nõ eſt
imũda i pura ſicut ypocritarũ qui
ſiles ſunt ſepulchris dealbatis que

foris apparent alba et intus ſunt ni
gra et fetida. Item eſt clara nō ob
ſcura vel tenebroſa ſicut hereticorū
Itē calida .i. feruēs nō tepida ſicut
imperfectorū. Item ſenſata nō fa
tua vel indiſcreta ſicut pſumptuo
ſorꝝ. Item eſt fontale principium
caloris. Vnde dicit Phūs in. xvi.
li. de animalibus. qꝫ propter calo
rem cordis poſuit natura membrū
frigidū ex oppoſito cordis ſciȝ cere
brū. Vñ ī generatione aīalis ſtatī
creatur caput poſt generationē cor
dis. Sicut ergo cor ē plenū calore.
ita ſancti viri ſunt pleni amore. &
calor cordis a cerebro temperatur
quia feruor amoris ſapientia regu
laẗ. Vult enī deus diligi ſapiēt. qꝛ
et ipſe neminē diligit. niſi eum q̄
cum ſapientia īhabitat. vt dicitur
Sap. vij. Octauo quia cor ē mēbꝝ
primo formatum. Vnde Phūs di
cit in eodem. xvi. li. qꝫ cor animal'
eſt ɔplementum prīo a natura cre
atum .i. ante omnia alia mēbra for
matū. In quo ſigṫur qꝫ homo p̄mo
intendere debet ad ɔpoſitionem et
ſanctificationem cordis interius ⁊
poſtea ad ɔponendū et ordinandū
mores et facta exterioꝛa. Mat. xxiij
Munda prius qđ intus eſt Nono qꝛ
cordi accidit multiplex nocumētū
Nā quādoqꝫ patitur ex alioꝝ mem
brorum colligantia. quandoqꝫ ex
ꝓpria diſtemperantia. quādoqꝫ ex
deficientis regiminis cauſa. Sic eti
am ſpūales leduntur quādoqꝫ ex
prauis ſociis. quandoqꝫ ex ꝓpriis
vitiis. quandoqꝫ a defectiuis p̄la
tis. patiẗ etiā cor ex v̄tutis ſue diſ
ſolutione. ex ſpiritus euaporatiōe
ex nimia repletione. et ex vene cō
caue opilatione. Diſſoluitur autē
cordis virtus ſpūalis per luxuriā.
euaporat ſpiritus per ſuperbiam.

ſit repletio nimia per gulam. opila
tur vena miſericordie per auaritiā.
Accidit etiam cordi timor ſic qꝫ pati
enti videtur qꝫ cor de loco ſuo mo
ueatur. hūc timorem facit accidia
circa ſpiritualia. Nā accidia facit
cor frigidū nimis et omnia opera
reddit mollia et diſſoluta. Dicit aūt
Haly ſuper quendā textū Galieni
qꝫ ſi cor fuerit nimis frigidum et ni
mis humidum et pulſus mollis ho
mo virilitate et audacia priuatus
erit piger et timidus apparebit.
Decimo quia vigor cordis oſtendi
tur per multiplex ſignum. Dicit e
nim Galienꝰ qꝫ virtus et complex
io cordis oſtēditur per magnitudi
nem reſpirationis. per velocitatē
pulſus. per virilitatem feſtinā ad
actionem. per iram audaciam et
feruorem. per amplitudinē pecto
ris et piloſitatem. hec omnia calo
rem dominantē in corde ſignificāt
Hec ergo cordis virtus debȝ appa
rere in penitentibus per magnitu
dinem ɔtritionis. per quam aīma
etiā incipit reſpirare per nouā at
tractionē ſpūalis gratie. Itē per
velocitatem ɔfeſſionis q̄ ē ſimil' pul
ſui. p hoc qꝫ indicat ſpūali medico i
firmitatem aīe interius latentem.
Item p feſtinā et virilem actionē
ſatiſfactionis. et p iram ɔtra ꝓpri
as trāſgreſſiones. per audatiā cō
tra temptationes. per feruorem cō
tra omiſſiones. per amplitudinē
pietatis. et piloſitatem auſterita
tis. Nā caro piloſa eſt aſperior nō
piloſa. Gen. xxvi. Noſti qꝫ eſau
homo piloſus ſit et ēgo lenis. ⁊ ide
o Johannes baptiſta pro aſperita
te penitentie portabat veſtimentū
de pilis cameloꝝ. Hec ergo oīa o
ſtēdūt calorē amoris diuini ī corde do
minātē Vndecimo qꝛ cor q̄nto aīoſiꝰ

tanto magis puum· Unde anima lia pui cordis i quantitate ſũt maioris aioſitatis ꝑpt maiorez adunationem virtutis· Omnis enim vtꝰ quanto magis adunata tanto potentior· et quanto magis diuiſa tãto eſt debilior vt in libro de cauſ oſtenditur· Sic ſpũaliter tanto q̃s plus habet de magnitudine virtutis quanto plus habet de paruitate humilitatis· Hec enim eſt q̃ oẽs virtutes vnitas et ↄcathenatas tenet· Unde Greg· dicit ꝙ qui ceteras virtutes ſine humilitate ↄgregat q̃ſi puluerez in ventuz portat

¶ Capłm·lxv·

Sapientia aſſiĩatur guſtui ꝑpt·v· Pῖo ratione officij qꝛ ſcʒ guſtꝰ ẽ ꝓprie ſaporũ perceptiuus Et dico ꝓprie ꝙ guſtꝰ eſt prope guſtꝰ ꝑut eſt diſcretiuꝰ ſapoꝝ· ſed guſtus ꝑut ẽ q̃dam tactus qꝛ ſcʒ tãgendo percipit ſuũ obiectũ· ſic habʒ diſcernere q̃litates tangibiles ſcʒ alimẽtũ cuiꝰ ſenſus eſt tactus· Sic igitur guſtꝰ ẽ q̃ ſapores ciboꝝ ꝑcipimꝰ· ſic quoqꝫ ſapientia eſt per quã que ſurſũ ſunt ſapimus· et ideo ſapientia dicitur a ſapore Ecci·vi· Sapientia doctrine ẜm nomẽ eſt eius· Secundo ratiõe pῖcipij· Nam principium effectiuũ guſtꝰ eſt virtus animalis .i. virtus quedam anime ſenſitiue Inſtrumentale autem q̃dam pῖcipium eſt ſpũs aĩalis· qui p quoſdam neruos ad linguaz defert Sic etiam eſt duplex principum ſpũalis ſapientie· vnum eſſentiale ſcʒ fides q̃ ẽ prima ṽtus neceſſaria aĩe intellectiue· Nã ſic ẜcdũ artis ſcdm eſſentiã eiꝰ ſũt pricipia eiꝰ ex q̃bꝰ procedit· ſic iniciũ ſapientie ẜm eiꝰ eẽntiã ſũt articuli fidei Vñ fides dicitur eſſe inicium ſapientie· Sʒ principium ſapientie inſtrumẽtale ẽ illud quo aĩma diſponitur ad ſapientiam ⁊ hoc eſt timor dei· ẜm illud· Inicium ſapientie timor domini· Dicitur autem timor inicium ſapientie quantũ ad eiꝰ effcũs· Nã ſicut dr̃ inicium artis vñ ars icipit opari· ſicut ſi dicatur ꝙ fũdamẽtũ ſit pῖcipium artis edificatorie qꝛ a ibi incipit edificator operari· ſic dicitur quo ad effectum inicium ſapientie vnde ſapientia incipit operari· Et hoc modo timor ſeruilis dicitur inicium ſapientie· ſicut pῖcipium extra diſponeñs ad ſapientiam· inquãtum aliquis timore pene recedit a peccato· ſcdm illud Eccleſiaſtici·i· Timor domini expellit peccatum· ⁊ per hoc habilitatur ad ſapientiam· ſed timor filialis et caſtus eſt inicium ſapientie· ſicut primus ſapientie effectus Cum enim ad ſapientiam pertineat ꝙ humana vita reguletur per ratiões diuinas· oportet ſumere principiũ vt homo deum revereatur et ſubiciat ei· Sic enim conſequenter in omnibus ſecundum deum regulabitur· Tercio ratione organi· Organum eñ et inſtrumentũ guſtus vt Philoſophus dicit in·ij· de ſeñ et ſento eſt aliq̃d intrinſecum circa cor et ſilr organum tactus· Nã ad alios tres ſenſus deriuatur ṽtus ſenſitiua a corde mediante cerebro· ita ꝙ a corde primo venit ad cerebrum et a cerebro poſtea ad ipos ſenſus· Tactus autem et guſtus ẽ feruntur ad ipſũ cor per mediũ ↄiunctum q̃d eſt caro· Sed Conſtantinus dicit ꝙ proximum et manifeſtum inſtrumentum guſtus prout eſt diſcretiuus saporũ ẽ ligua· que ſpirituʒ animalem ad perfectionẽ virtutis guſtabilis defert Fit

enim guſtus ſicut ipſe dicit hoc mo
do · q2 duo nerui lingue medio infi
guntur · q̃ in multos ramos, i extre
mis lateribus lingue diſperguntꝛ ·
et p eos vt dcm̃ ſpũs aĩal ad liguã
deferꝛ · Cũ ergo res guſtãda ſubin
trat liguã · ſpũs aĩalis q̃ ibi ẽ imu
tatur ſcd̃m ꝓprietates ei9 q̃s poſte
a iudicio aĩe repreſentat · Sicut er
go circa cor ẽ ꝑmum guſt9 inſtru
mẽtum · ita i corde dꝫ eſſe ꝑmuz ſa
pientie habitaculũ · ſm illd̓ Prouẽ ·
xiiij · In corde requieſcit ſapiẽtia pru
dẽtis · ſed ꝓprium inſtrumentuz ſa
piẽtie quo alijs manifeſtatꝛ ẽ ligua
Ps̃ · Os iuſti meditabitꝛ ſapientiã
et lingua ei9 ac̃ · Sed duo nerui in
fixi ſunt due cautele que debẽt eſſe
in ligua ſapiẽtis · vna ad loquẽdũ
et alia ad tacendum ſm tp9 oppor
tunuz · vel ſignificant duplex op9
ſapiẽtis · ſcꝫ veritatẽ defendẽ et fal
ſitatẽ repellẽ Prouẽ · viij · Verita
tẽ meditabitur guttur meuz et la
bia mea deteſtabuntꝛ impiũ Et nõ
ta q ligua ſm ſuã ꝯplexionẽ ẽ ꝯca
ua · poroſa huĩda et iĩſipida · Conca
ua vt bene qd̓libet retinerꝫ · Poro
ſa facta ẽ · vt qd̓ groſſũ vel ſubtile
de re guſtãda eſſꝫ neruos ligue fa
cile ſubintraret · et ꝯtus actiua ad
perficiendũ eandẽ pl9 vigeret Hu
mida vero ẽ vt huiditas coopetur
ad acceptorꝫ diſſolutionẽ · vt ſi ali
qua durã vel ſiccã palato applicarẽ
tur huiditate lingue facile ſoluerẽ
tur Facta ẽ etiam inſipida vt cuiuſ
libet ſaporis ſit facile ſuſceptiua ·
Nã ſi determinatũ ſaporez haberet
qualitatem alterius ſaporis ꝑcipe
non valeret · Hec etiam omnia cõ
petũt lingue ꝓut eſt inſtrumentuz
ſapientie · Primo vt ſit cõcaua ad
retinendum et cuſtodiendum ver
bum vſqꝫ ad tempus oportunum

loquendi · Mal · ij · Labia ſacerdo
tis cuſtodiunt ſcientiã ſcilicet vſqꝫ
ad tempus docendi · Item vt ſit
poroſa ad groſſa vel ſubtilia ꝓut de
cet dicendum et diſponenduz · Nã
humidum in re poroſa per diuerſa
foramina minutim diuiditur · Itẽ
vt ſit humida ſcilicet vt dicta et a
cta ad diſſoluendum dura id ẽ ob
ſcura l' dubia que ſunt difficilia ad
intelligendum ſicut durum eſt dif
ficile ad comedenduz · humectet . i .
declaret et exponat · Item eſt inſi
pida ex ſe ſuſcipiens ſaporem aliũ
de · quia ſcilicet ſapientiam loquen
di ex ſe non habet homo ſed a deo
ſecundum illud Luce · xxi · Ego da
bo vobis os et ſapientiam Auguſti
nus · q ſapienter loquamini ab il
lo eſt non noſtra ſapientia · cõtra
qd̓ ſuperbi Philoſophi dixerũt · La
bia noſtra a nobis ſunt · Quarto
ratione medij · Nam guſtus vt di
cit Philoſophus non fit per medi
um extraneum ſicut viſus fit medi
ante aere · ſed tamen ſicut non fit
viſio ſine medio vel ſine lumine itã
non fit guſtus ſine humido · Nullũ
enim ſaporoſum facit ſenſum ſui
ſaporis ſine humiditate · Vnde ſi
cut color fit actu viſibilis per lumẽ
ita ſapor fit actu guſtabilis per hu
midum · et ita oportet q guſtabi
le vel actu habeat humiditatem a
queam ſicut vinum et huiuſmodi
aut ſit potentia humectabile · ſicut
illud quod ſumitur per modum ci
bi · Et ideo oportet q ſit ſaliua in
ore que bene liquida eſt et etiam li
quefactiua · per quaz eã que ſumũ
tur etiam humectantur · vt eorum
ſapor percipi poſſit · Sicut ergo gu
ſtui ad percipiendos ſapores ne
ceſſaria eſt humiditas vel ſaliua ·
ita etiam ſimiliter eſt ipſi homini

ad percipiendam verã ſapientiam
neceſſaria eſt criſti doctrina · Cum
enim xp̄c ſit caput ecc̄ie vt dicit A
poſtolus · q̄ſi ſaliua fluens a capite
eſt doctrina deriuata a xp̄o · et hec
eſt per quã vẽ ſapiētie guſt9 habe
tur · qꝛ ipſe verbū dei eſt qui ē fōs
ſapientie · vt dꝛ Eccī. i. Quinto ra
tione obiecti qḋ eſt ꝓprie humiduꝫ
ſaporabile · Enumerat āt Phūs i
ij · de aīa · vij · ſapoꝝ ſpecies ad q̄s
oēs alie reducunt̄ ſcꝫ dulce et ama
rū · pingue et ſalſum · acetoſuꝫ · au
ſterū · et acutū · Hos itaqꝫ ſapores
ſicut corporalit̄ p guſtū · ſic etiam
ſpiritualiter per ſapientiam degu
ſtamus · Facit enim nos ſapientia
deguſtare dulce in ꝯtēplatione ce
leſtis glorie · Amarū in ꝯſideratio
ne eterne pene · Pingue in refec
tione eterne gratie Salſum in cōſi
deratione preſētis miſerie Acetoſū
in recognitione culpe et pūctione
ꝯſcientie · Auſterū i aſſūpti ōe exte
rioris penitētie · Et acutū in intelli
gentia ſcp̄ture Itē ſapientia aſſila
tur ſaliue ꝓpt̄ quatuor · Primo ꝓpt̄
ſaporis perceptionem · Nam ſecun
duꝫ Couſtã · ſaliua eſt inter guſtū
et ei9 obiectum media · Nichil em̄
guſtu percipitur n̄ cuius ſapor me
diãte ſaliua guſtui preſētatur Sic
qꝫ per ſapientiã ſuperna deguſta9
eoꝝqꝫ ſaporem ſentimus · ſm illḋ
Col · iij · Que ſurſū ſunt ſapite nō
que ſupra terram Sc̄do propt̄ ei9
humectationē · ſine qua humectati
one lingua non bene volueretur
neqꝫ loquetur · Sic etiã per ſapiē
tiã cordis os ad recte lo quēduꝫ di
ſponitur et dirigitur · ſm illḋ Pro
uerb · xvi · Cor ſapientis erudit os
eius Tercio ꝓpter digeſtionis pre
paratione · ciboꝝ enim ſiccitatē ſa
liua temperat et eoꝝ ſuccoſitatem
augmētat vt melius poſſint denti
bus ꝯteri et facilius poſtea digeri
Sic qꝫ ſapientia facit v̄ba dei q̄ ſūt
cibus aīe ꝯterere per expoſitionem
et digerē per diſcuſſionē et ꝯſidera
tionē Quarto ꝓpter ſuperfluitatū
cerebri et pulmonis facilioꝛē eua
cuationem · Sic ſapientia euacuat
ſupfluitates cerebri. i. inordinatas
et fantaſticas ymaginationes · q̄s
ſapientes vł nō habent vel eis nō
inherent · Itē ſuperfluitates pul
monis. i. ſuperfluas et inordinatas
locutiones · Nam ſine pulmone lo
cutionis vox formari non poteſt ·
neqꝫ anhelitus reddi valet · ſicut di
cit Ariſt · i · li · xiiij · de animalibus
Non autem homo ſapiens aut ſu
perflue aut inordinate loquitur · ō
nia verba eius ſunt ponderata et
menſurata · Eccī · xxi · Verba ſapi
entum ſtatera pōderabūtur ·

Capl̄m · lxvi ·

Scientia hominis aſſilatur
naſo · Primo ꝓpter ei9 ſēſi
bilitatem · Nam p nares o
dorifera ſentimus · a p eas int̄ odo
rifera et fetida diſcernimus Eſt āt
verū intellectui ſicut res odorifera
nari · falſum autem eſt vt res feti
da odoratui · Vnde ſcientia p quā
verum a falſo diſcernimus recte aſ
ſimilatur naribus · et hinc eſt qḋ
neſcij et imperiti vocant̄ ignāi. i. ſi
ne nare Secundo propter continu
itatem · Habet enim naſus duas ꝯ
cauitates ſiue duo foramina que
per quandam cartilaginoſam ſub
ſtantiam ab inuicem ſunt diſticta ·
et vnum horum foraminum ad cō
cauitatē palati tendit · alterū ſur
ſū ad cerebri pelliculas vadit vt a
ereꝫ attrahat cebro et ſpm̄ deferāt

naribus animalem ad ſenſum odo
ratus perficiendum Primum ergo
foramen fuit neceſſarium ad eiciē
das ſuperfluitates de cerebro euei
entes. Aliud vero ad ſpiritum at
trahendum et odoratum perficien
dum. Duo ergo foramina narium
ſunt duo modi ſcientiarū. Eſt eniꝫ
ſcientiarū. alia ſpeculatiua que ad
ſuperiora tendit. alia practica que
inferiora diſponit. vna ſcilicet pra
ctica ſuperfluitates eicit. ſicut patꝫ
de ſcientia medicine. que docet ex
pellere ſuperfluitates humorum. et
de morali que docet reprimere et
expellere exceſſus et extrema viti
orum. Altera ſcꝫ ſpeculatiua ſpiri
tum attrahit. i. ſpūalem et intelle
ctualem perfectionem. Tercio ꝓpt
neceſſitatē. Nā ſm Cōſtā. naſus fu
it neceſſarius ad aerē attrahēdū.
Et ſic ē neceſſaria ſcīa naturał ad
attrahēdū aerem. i. ad acquirēdaꝫ
noticiā reſpectu ſenſibiliū. Nā aer
p̄cipue eſt mediū per qđ ſēſibilia de
feruntur ad ſēſū ſicut patet i olfcū
et etiā auditu et viſu. q̄ ſūt ſenſus
qui precipue deſeruiunt ſcientie. et
ſicut aer per attractionem recipit̄
in naribus. ita ſpecies ſenſibilium
ꝑ abſtractionē recipiūtur interiꝰ.
p̄mo i ſēſu. poſtea in itellcū. ſic aer
attractꝰ p̄mo recipit̄ i naſo poſtea
i pulmōe Item eſt neceſſarius na
ſus ad cerebrū expurgandum. et
ſic eſt neceſſaria ſcīa moralis ſcꝫ ad
expurgationē aīmi a vitiis ꝑ ↄtra
rias virtutes. Item eſt neceſſariꝰ
naſus ad calorē in ventricul̄ cereb̄
tēpandum. q̄ſi enim calor cerebri ē
deſiderium naturale. Vn̄. i. Metha
phiſice. Omnes hoīes naturalit̄ ſci
re deſiderant. hoc deſideriū nō tota
liter ſatiat ſed tamen quodāmō ꝑ
ficiēdo tēꝑat p̄cipue ſcīa methaphi

ſicalis. q̄ eſt circa maxime intelligi
gibilia. quibus intellcūs magis re
ficitur. nō tamen calor iſte extigui
tur. quia per nullā ſcientiaꝫ huma
nam ſciēdi deſiderium ſatiatur Itē
eſt neceſſarius naſus ad reſolutiꝫ
odorē a quacūqꝫ ſb̄a diſcernēdū.
qđ ↄpetit ſcientiis reſolutiuis ſiue
demōſtratiuis. q̄ ſcꝫ ↄcluſiones in
pricipia reſoluēdo ↄiudicāt et di
ſcernūt. ſic ſūt ſcīe Mathematice.
Fuit etiā neceſſariꝰ naſus ad deco
rādū et honeſtandū. Nā ſm Galie
nū naſus ē faciei maximū ornamē
tū. et ipſiꝰ carētia faciē maxie de
honeſtat. Sic qꝫ per ſciētiā homo ho
neſtat̄ et ornat̄. et honorabilis red
ditur. ꝓpter qđ Phūs ſcientiaꝫ in
primo. li. de anima iter bona hono
rabilia ↄputat. Quinto ꝓpter naſi
quātitatem Debet enim diſpoſitio
naſi mediocris eē. ita ꝙ et longi
tudīe et latitudīe et altitudine mo
dū debitum non excedat. Sic qn̄tū
ad ſcīe ſtudium exceſſus longitu
dinis eſt in hiis. qui longo tempo
re ſcolas exercuerunt et parum vł
nichil ꝓficiunt. de q̄bus Apoꝰ. ii.
Thi. iii. Sēper quidem diſcētēs et
nunq̄ ad ſcientiam veritatis perue
nientes. Exceſſus autem latitudīs
attenditur ad numerum ſcibiliuꝫ.
et hic exceſſus prohibetur. cuꝫ dr̄
Ro. xii. Non plus ſapere q̄ȝ oportꝫ
ſapere ā ē. a Eccī. iii. In ſuperuacu
is rēbus noli ſcrutari multiplicitē.
et in pluribus operibus eius ne fu
eris curioſus. Sed exceſſus altitu
dinis prohibetur Eccleſiaſtici terci
o cum dicitur. Altiora te ne queſie
ris etcetera. Quinto propter naſi
paſſibilitatem. quia ſecundum Cō
ſtantinum. naſus quandoqꝫ impe
ditur ex mala cerebri diſpoſitiōe
Et ex eadē cauſa etiā ipedit̄ ſcīa. qꝛ

ex mala diſpoſitione cerebri natu
rali vł violenta efficitur homo ma
le diſpoſitus ad ſcientiam · et leſis
etiam organis interioribus cereƀ
ſcꝫ fantaſie vel memorie perditur
vſus ſcientie · Aliquādo vero impe
ditur ex nerui opilatione · quaſi āt
opilatio nerui ē groſſitudo ꝛ duri
ties ingenij · q̄ etiaꝫ ſcientiā ipedit ·
quādoqꝫ vero ex humoꝝ fetidoꝝ r̄
pletione · et hoc pertinet ad fedita
tes carnalium peccatoꝝ · q̄ a ſtudi
o et ſciētia retrahūt et nr̄i itellcūs
acumē obtūdunt · vel humores feti
di ſunt errores immiſſi · q̄bꝫ aliquis
repletus lumine veritatis caret ꝛ
veram ſcientiā non habet · Aliqn̄
vero ex carnis ſupflua generatiōe
et hoc impedimentū eſt in guloſis
qꝛ vēt piguis n̄ gignit ſēſū tenuē ·
vt grecoꝝ proūbiū dicit Aliqn̄ ex
humoꝝ a capite diſſolutiōe · ꝛ hoc
ipedimētū ē i ſupƀ qꝛ ſupbia ē īciū
ꝛ caput oīs pcci a q̄ deſcēdūt hūo
res .i. cogitatiōes ł affectiōes tume
faciētes oculos mētis vt lumē veri
tatis ↄſpicē nō poſſit Aliquādo ve
ro ex nimia ↄſtrictione et hoc ē in
illis qui ſtudiū ſuū coartāt ſolū cir
ca ſcibilia alicuius ſciētie et vlteri9
diſcere non curant

¶ Caplm · lxvij ·

Seruoꝝ dei mentes debent
eſſe ſimiles venis · Primo
qꝛ vene ſunt ↄcaue · qꝛ ſcꝫ
mētes ſeruoꝝ dei ſunt humiles et
ad diuine grē r̄ceptioēꝫ habiles Pro
uerƀ · v · Sit vena tua benedcā ſcꝫ
bn̄dictione grē · Scdo qꝛ vene i cor
pore hoīs ſūt ſanguinis carnē ſiue
vaſa · qꝛ ſcꝫ mētes ſeruoꝝ dei ſūt di
uine grē nō ſolū r̄ceptiue · ſ etiā cō
tentiue et reſeruatiue · ſāguis enī
quo vita corporalis ſuſtentatur ꝛ
viuificatur ſigt diuā graꝫ ꝑ quā e

tiam anima viuificatur et nuſtur
Aplus Cori · vi · Gratia dei ſum id
qd ſum · Tercio qꝛ vene ſunt mini
ſtre ſanguinis et bauile · qꝛ ſm dei
grāꝫ quā habēt etiā alijs miniſtra
re et coīcare ſtudent · ſm illd .i. Pe
tri · iiij · Vnuſq̄ſqꝫ qui accepit gra
tiā in alterutrū illā adminiſtrātes
Quarto qꝛ vene ſunt ſanitatis et
īfirmitatis nūcie · Sic ſerui dei alijs
īfirmitates vitioꝝ et ſanitatē vtu
tū ānūciāt et demōſtrāt · Pſa · lviij
Annūcia ꝑplo meo ſcelera eoꝝ et
domui iacob pccā eoꝝ Et de vtuti
bꝫ .i. Pet · ij · Vt vtutes annūcietis
ei9 q̄ de tenebris nos vocauit i ad
mirabile lumen ſuū · Itē ſeruus dei
boni9 ad modū ſerui mūdai ex mł
tis ꝓprietatibus oñditur · Primo
q̄de qꝛ docił ē et igenioſus ad itelli
gēdū · Eccī · vij · Seru9 ſēſatus ſit
tibi dilcūs q̄ſi aīa tua · Scdo qꝛ eſt
humilis et obſeq̄oſus ad ſeruiēdū
Ps · O dn̄e qꝛ ego ſu9 tu9 ꝛc̄ · Ter
cio qꝛ ē hylaris ꝛ iocoſus ad ↄuiuē
dū · Gen̄ · xlvij · Leti ſeruiem9 regi
et Pſa · lxv · Serui mei letabūtur ·
Quarto qꝛ affabilis et ḡtioſus ad
loquendū · Vn̄ dī de dauid qꝛ ſuie
bat ſauli .i. Re · xviij · Acceptus eāt
dauid i ↄſpcū vniuerſi populi · et
maxīe ſeruoꝝ ſaul · Quinto qꝛ eſt
virilis et aīoſus ad ſe ↄtra aduerſa
rios dnī ſui ponendū .i. Re · xij · Nō
ↄcidat cor cuiuſq̄ꝫ in eo · ego ſeruus
tuus ꝛc̄ · Sexto quia eſt in ↄmiſſo
fidelis et ſtudioſus ad exequēduꝫ
Luce · xix · Euge ſerue bone ꝛc̄ · Et
Nui · xij · Seru9 meus moyſes qui
in omni domo mea fideliſſimus eſt
Septimo quia ingenioſus et vtilis
ad lucra domini procurandūꝫ Lu
ce · xix · Vocatis ſeruis et cetera ·
Octauo quia ſollicitus exiſtit ad
ſeruiendū · Lu · xij · Quis vtn̄ hn̄s

ſeruū ⁊c̄ Vnde ↄmendatur vrias q̄
dixit · ij · Re · xij · Dn̄s meus ioab ⁊
ſerui dn̄i mei habitāt in campis ⁊
ego ⁊c̄ · Nono quia patiens ad ex
ſpectandum · Lu · xij · Btūs ille ſer
uus quē cum venerit dominus ⁊c̄ ·
Decimo q2 eſt vigilans ad dn̄m ſu
um cuſtodiendum · Vnde Dauid re
darguit ſeruos ſaul dormientes et
dominū ſuum non cuſtodientes . i .
Re · xxvi · Vndecio q2 ſēp hēt ocu
los ad dn̄m ↄtemplandum Ps̄ · Si
cut oculi ſeruorū in maibus dn̄orū
ſuorum ⁊c̄ · Duodecimo quia ſēper
ſtudet ad placide et mūde ſeruiēdū
Ps̄ · Ambulans in via imaculata
hic michi miniſtrabat · Decimo ter
cio · q2 caſtigatus non aperit os ad
murmurādum · Eccī · x · Seruo ſēſa
to liberi ſeruient · et vir prudēs ⁊
diſciplīat ↄnō murmuābit corrp
tus

Capl̄m · lxviij ·

Sollicitudo et cura ſpūaliū
aſſilatur vigilie · Hee em̄
ſunt vigilie q̄ ↄueniūt labo
rātibus . i . bn̄ operātibꝰ · vt meritū
augeāt · ↄueniunt ſpeculantibꝰ . i .
ↄtēplātibꝰ · vt dn̄m venīētem r̄cipi
āt · ↄueniūt medicinam ſumentibꝰ
. i . penitentibus · vt non ſe ledāt · ↄ
ueniūt egrotantibus . i . temptatis ·
vt citius ↄualeſcāt · ↄueniūt itīerā
tibus ſcʒ per exiliuʒ huius vite · ne
per ſōpnū pigricie dietā amittāt ·
ↄueniunt et gregē paſcentibus . i .
p̄latis ne dampnum gregis per lu
pos . i . per hereticos vel malos hoīes
aut demones īcurrāt · ↄueīunt eti
am orantibus vt coronā pmiſſā vi
gilantibus non amittant · Mathei
xxvi · Vigilate et orate · Item ſolli
citudo et ſuperflua cura tpaliū aſſi
milatur maxime inordinate vigili
e · Vigilia enim ſi fuerit nimia · vt
dicit Conſtā · calorem augmentat

Et ſilr̄ ſollicitudo nimia temporali
um eſtum auaritie augmentat Itē
corpus deſiccat Et ſimiliter ſollici
tudo ſupflua deſiccat aīam ab hūo
re pietatis · et etiā corpus ratione
inordinati laboris · Item oculos ḡ
uat · Et ſimilr̄ ſollicitudo auaritie
grauat oculos mētis deprimens ad
terram . i . terrena · Item viſū hebe
tat · Et ſic ſollicitudo tpal' hebetat
viſū contemplationis ſpūalis · Itē
dolorem capitis generat . i . impatiē
tiam et turbationes mentis · Vnde
dominꝰ dixit Marthe · ſollicita es
et turbaris erga plurima · Iteʒ to
tum corpus debilitat et eneruat ·
Et ſilr̄ ſuperflua ſollicitudo eñuat
totius anime virtuteʒ · ꝑpt̄ qd̄ Lu
ce · xij · dominus admonet dicens
Nolite ſolliciti eē ⁊c̄ ·

Capitulū · lxix ·

Spiritus ſanctus tria opeā
tur in anima · Nā eſt cōſer
uator natuē · largitor vite ·
⁊ inſpirator ſapiētie · Et ſm̄ hec tri
a aſſilatur triplici ſpiritui qui ē in
humano corpore Eſt enim in corpo
re hūano ſpiritus natuālis · vital' ·
animalis · naturalis habet ſedem ī
epate · vitalis in corde · animalis ī
capite · Spūs enim natural' hēt ſic
generari · dū em̄ per calorē agentē
in ſanguinē fortis in epate ſit ebul
litio · fumꝰ reſoluit̄ q̄ ex neruis epa
tis ſbtiliatꝰ et depuratꝰ in q̄dam
ſubtilem et ſpūaleʒ ſbam ſeu natu
raʒ aereā ↄmutat̄ · q̄ ſpūs natural'
dicitur eo q2 ſua potentia naturali
ter ſanguīēʒ ſubtiliat et ſua leuita
te ipʒ ad ſingula membra impellit
Iſte ergo ſpiritus eſt virtutis na
turalis regitiuus · ſilr̄ q2 ſpūs ſcūs
eſt ōnis eſſe ↄſeruatiuꝰ · et oīs v̄tu
tis r̄gitiuus · ſm̄ illd̄ · Ps̄ Spū oris
eiꝰ oīs v̄tꝰ eorꝫ Spūs v̄o vital' ſit

quia ſpiritus naturalis predictus
in epate generatus per venas q̄ſi a
ad cor mittitur· vbi per colliſionē
et motum ptium cordis adinuicē
magis depuratur· et in naturā ſb
tiliorem ↄuertitur Et tunc ſpūs vi
talis dicitur eo ꝙ a corde per arte
rias ad membra totius corporis ſe
diffundit· et ſpūalem vitam aug
mētās eius operationes rectificat
et cuſtodit· Similiter ſpūs ſanct9
veniens in animam· ſpūalem vitā
gratie in eam infundit· et ad ſingu
la membra aīe.i. ad ſingulas ei9
potētias ſuas v̄tutes ſpūales diffū
dit· quib9 operationes hominis ꝓ
ducuntur et rectificantur· ſed q̄dā
arteria a ſiniſtro cordis v̄tricu lo
exiens in ſuo motu mox in duos
diuiditur ramos· quoꝝ vnus ten
dit ad inferiora ī plurimos ramos
diuiſus· quibus mediantib9 ſpūs
vitalis ad omnia membra interio
ra viuificanda portatur· Alter ve
ro ramus tēdit ad ſupiora et ī tres
ramos iterum diuiditur· quorum
dexter ad dexterū brachiū· ſiniſter
ad ſiniſtrū equaliter ſe diffundit·
et ſic vitalis ſpiritus per totū cor
pus trāſfunditur et vitalem pulſū
in arterijs operatur Medius vero
ramus ad cerebrum ſe extendit· et
ſuperiora viuificans vitalem ſpm̄
in omnibus circūfundit· Sicut er
go ſpiritus vitalis viuificat et per
ficit inferiora et ſuperiora membra
corporis· ſic etiam ſpūs ſanctus vi
uificat vita gratie et perficit inferi
ores.i. actiuos per dilectionem pxi
mi· et hic habet diuerſos ramos.i.
diuerſa opera vite actiue· et ſupe
riores .i. ↄtemplatiuos in dilectio
ne dei· Et iſte diuiditur in tres ra
mos ſcd̄m tres modos diligendi·
quos ponit beatus Bernardus·

Diligunt enim ſancti viri deum for
titer· ſapienter· et dulciter· fortit̄
quo ad patrem· ſapienter quo ad
filium· dulciter quo ad ſpiritum ſā
ctum· vel fortit̄ ↄtra mundum· ſā
pient̄ ↄtra dyabolū dulcit̄ ↄtra cārnē
Vl' diuiditur ſpūs ſuperiora petens
ī tres ptes· qꝛ ſpiritus ſanctus ſu
periores.i. ſublimiores viros et ↄtē
platiuos perficit tribus virtutibus
ſcꝫ fide ſpe et caritate. ¶ Vel qꝛ e
leuat eos ad tres ↄtemplationis g̃
dus· quos beatus Dyoniſi9 ponit
in·c· de diuinis nominib9 ſcꝫ rectū
circularē et obliquū· Spiritus v̄o
animalis fit· qꝛ idem ſpūs ventri cu
los cerebri penetrans ibidē magis
digeritur et magis ſubtiliatur· vt
in eſſentiam animalis ſpūs qui ce
teris ſubtilior eſt tranſmutet̄· Iſte
autem animalis ſpūs in anteriori
ventriculo cerebri generatus ptic u
latim diffunditur per organa ſenti
endi· ex quo quilꝫ ſenſus perficiun
tur· pars tamen in eiſdē cerebri v̄
triculis remanet· vt ſenſus comuis
et vis imaginatiua formetur· deīn
tranſit ad medium ventriculum ſcꝫ
ad cellulā logiſticā ad perficiendū
intellectum· deīn tranſit ad cellulā
memorie vt īpreſſiones factas in
alijs cellulis ibi condat· et poſtea
inde p medullam ſpine dorſi q̄ dici
t̄ micha tranſit et penetrat ad ner
uos motiuos· vt ſic motus volun
tarius in omnibus inferioribus pti
bus corporis generetur· Sicut ergo
animalis ſpūs ſeruit ſenſui· intel
lectui· et motui· Sic quoqꝫ ſpūs
ſanctus acuit ſenſū ad diſcretioēꝫ·
eleuat intellectum ad ↄtemplatio
nem· et mouet affectum ad dilecti
onem Item ſicut animalis ſpūs p
ficit tam ſenſus interiores q̄ȝ exte
riores· Sic q̄ȝ ſpūs ſanctus pficit a

illuminat ad diſcernendum et diiu
dicandum tam interiora ꝓpria ꝙ̄
exteriora aliena. Vñ Aplus dicit
ꝙ ſpūalis homo omnia dijudicat.
et ipſe a nemine iudicatur. i. Cori.
ij.

Capl'm. lxx.

Sponſa xpi dēt i ſe habere
illa que etiaȝ requiruntur in
hō ſponſa hominis ſciȝ vt
ſit frequens ad orandū. et deuota
quo ad deū. ſubiecta quo ad mari
tū. i. xpi obſequium. affabilis et be
nigna ſcȝ quo ad miſeros. pacifica
quo ad vicinos vel quoſcūqꝫ ꝯſoci
os. circūſpecta quo ad filios. ſcilicȝ
quo ad ſuos mores et actus quoꝝ
nos ſumus principia. ſicut patres
natoꝝ. ſicut Phūs dicit i Ethicis.
manſueta quo ad ſubditos. i. quo
ad ſenſus ꝓprios quos debet ſpon
ſa xpi mãſuete refrenare. Itē pati
ens i tolerandis. ſedula et diligēs
in agendis. modeſta in habitu. ſo
bria i motu. tacita in affatu. pudi
ca in viſu. honeſta in geſtu. matura
in īceſſu. verecūda in publico. hila
ris marito ſiue xpo. continens in
occulto ſcȝ loco vel corde. Talis er
go eſt laudanda que plus moribꝰ
ꝙ̄ carnis delitijs. plus virtutibus
ꝙ̄ ſplendidis veſtibus ſtudet place
re marito ſiue xpo. et plus cauſa
prolis. i. boni operis ꝙ̄ libidinis. i.
ꝙ̄ delectationis vel ꝯmodi tempoña
lis in bonis matrimonij. i. in ſpūa
libus exercitijs ꝯuerſat̄. et plꝰ cu
rat habere filios grē ꝙ̄ nature.

Capitulum. lxxi.

Superbia inducit ruinā ſic
ventoſitas inducit epilen
tiaȝ. Dicit em̄ auicē. ꝙ mlt
totiens ſentit epilēticus aliqd ele
uari ex pollice pedis ſui. qd ē ſicut
ventoſitas frigida. et tēdit verſus
cerebruȝ ipſius. cum ergo puenit
ad cor et ad cerebrum ipſius incur
rit epilentiā. Hec ergo vētoſitas
frigida eſt elatio ſuperba que men
tem tumefacit et feruorem ſpiritꝰ
extinguit. hec ſurgit ex pollice pe
dis. i. ex preexcellentia honoris.
Nam pollex ceteros digitos precel
lit groſſicie et ordine. quia eſt int̄
digitos primꝰ et magis corpulen
tus. Et ideo tanqȝ pollex i pede eſt
hō honoratior et opulētior i plebe.
ex quo ventoſitas ſurgit quando
de excellentia ſuperbit. et hec tunc
cor tāgit quādo delectatur in pro
gatiua honoris. Sed tūc ad cerebꝝ
pertingit. cū ad ſenſum eius et ra
tionē peruenit. vt ſcȝ ſe ceteris eo
eſtimet meliorē q̊ ſe pre cūctis vi
det recipere honorē. ſed ex hoc incur
rit epilentia. quia non nūꝙ̄ ex oc
culta mentis ſuperbia ſequit̄ mani
feſta ruina. Nam in epilentia ē ca
ſus et proſtratio corpis. Prouẽb.
xvi. Ante ruinā exaltat̄ ſpiritus.
Itē ſuperbie tumor aliqñ etiā peni
tentes et dñm diligētes inuadit et
occidit. Cuius exēplū appar̄ȝ i do
lorē ſtomachi Nā ſicut dicit Auicē.
qñdo apparet cuȝ dolorē ſtomachi
ſuper pedem dextrū aliqd ſile veſice
patiens moritur in. xxvij. diebus
Eſt em̄ quaſi dolor ſtomachi penitē
tia et dolor peccati. Nam ſicut do
lor cruciat ſtomachuȝ. ſic ꝯſcientia
peccati remordet et cruciat animuȝ
Eſt aūt velut pes anime amor eiꝰ.
ſed tanꝙ̄ pes ſiniſter eſt amor tpa
lium. tanꝙ̄ vero dexter pes eſt a
mor ſpiritualium. ergo anima pe
nitens debet habere dolorem quo
purificetur. et pedē dextrū. i. amorē
ſpūalium quo ꝓmoueatur. Sed
inter hec cauenda eſt veſica. i. timē
da eſt ſuperbia. Eſt enim tumor
ſuperbie velut eleuatio veſice que

tunt in pede dextro naſcitur. quã do de ſpũalis opis ꝑfectu aliqs extollit. ſ; hoc patiẽs ad mortẽ appropinquat. quia oĩs ĩtumeſcens ſupbia ad ruinã peccati feſtinat. Prouerb. xvij. Qui altam facit domũ ſuam ſcilicet mentis q̃rit ruinã

Capitulũ. lxxij.

Temptatio peccati aſſimilatur incubo. Nam incubus ſecundum Auicennam eſt egritudo in qua homo ſentit cum ĩ ſompnum ingreditur fantaſma g̃ue ſuper ſe cadens et comprimens ipſuꝫ. et anguſtiatur eius ſpirit9 et interſecatur vox eius. et mot9 eius fortaſſe prefocatᷣ propter pororũ opilationes. & cum ab ipſo ſeparatur excitat eum ſubito. Talis ergo incubus temptationem pccĩ deſignat propter nouem. Primo quia talis egritudo dormientẽ occupat. accidit eñ in ſompno. Eſt autem dormienti ſimilis qui tẽptationib9 reſiſtere negligit. Vnde ꝙ hec egritudo accidit dormienti et ñ vigilanti ſignificat ꝙ temptatio preualꝫ negligenti non autem ſollicite reſiſtenti Vnde Mathei. xxvi Vigilate et orate vt non intretis in temptationem. Secundo q̃a hec egritudo fantaſiando grauat. Videtur enim ei qui hoc patitur fãtaſma quoddam graue ſentire quaſi ſuper ſe cadens et ipꝫ comprimẽs. cum tamen non ſit qđ videtur. ꝙ non eſt pondus exterius ſ; intẽior egritudo. ſed nichilominus ipſum grauat vt pondus. In quo ſignificatur ꝙ etiam in temptatione dyabolus peccatorem deludit vt videatur peccatuꝫ eſſe id qđ non eſt. ſcꝫ magis delectabile vel magis vtile eſſe. vel minus periculoſũ q̃ poſtea inueniatur. Et ſic illudendo inducit ei pondus et grauedinẽ pccĩ. Aliqñ etiaꝫ tẽptatio peccati ẽ vt fãtaſma tres vt qñ dyabolus tẽptando pſuadet dicens. Niſi feceris hoc tale maluꝫ accidet tibi. puta niſi fenus exercueris ad pauptatẽ et miſeriã deuolueris et filia. Et ſic ſupinducit peccatũ qđ poſtea ꝯſcientia plurimũ g̃uatᷣ Pſ. Iniq̃tates mee ſupgreſſe ſũt caput meũ ꝛc̃ Prou. xxiij. Stultis illudit pccm̃. Mat. vi. Putauerũt fãtaſma eẽ ꝛc̃ Tercio ꝙ icub9 ſpm̃ ãguſtiat. Anguſtiatᷣ eñ valde ſpũs hoc pacientis. et ſic hõ poſtq̃ tẽptationi ꝯſenſit & peccatum fecit anguſtiatᷣ ex remorſu ꝯſcientie ſpiritus eius Apo9. Ro. i. Tribulatio et anguſtia in omniem animam operantis malũ. Quarto ꝙ incub9 hominem voce priuat. Non eñ poteſt loqui qui hoc patitur. & hoc facit in peccante verecũdia peccati. ꝙ ſcꝫ ei tollit vocem confeſſionis. Lu. i. Eris tacens et non poteris loqui. Quinto ꝙ corpus imobilitat. quia talis ñ poteſt membra mouere. Et ſic poſtq̃ peccator cadit ĩ peccatũ non habet motũ vite l' opis ĩterioris meritorij. Exod. xv. Fiant imobiles q̃ſi lapis. Sexto ꝙ q̃nq̃ ipm̃ pfocat ſcꝫ ꝓpᷣ pororũ opilationes. et hoc ẽ qñ dyabolus oẽm porũ. i. oẽm viã ſeu meatũ peccatori p̃cludit ne poſſit de pccõ exire Tre. iij. Concluſit vias meas lapidib9 ꝛc̃. Septimo quia egritudines periculoſas prenunciat. Nam vt dicit Auicen. Talis incubus ãnceſſor ẽ periculoſarum egritudinum. ã apoplexie. aut epilẽtie. aut manie. q̃a ſcilicet poſtq̃ homo ĩ temptatiõeꝫ cadit et peccatũ pficit tria mala cõſequitur. ſcꝫ debilitateꝫ. ocioſitatẽ. precipitabilitatẽ Siquidem ex vnius pccĩ mortalis ꝯſenſu vł ope ſic

anima debilitatur ꝙ ſe tenere non
poteſt niſi ad aliud cadat Hanc de
bilitatem deſignat epilentia ī qua
eſt corporis proſtratio Non em̄ eſt
poſſibile ſicut dicit Auicē· vt patiē
ti actu epilentiā remaneat erectio
corporis· Vn̄ neceſſe eſt ipſum ca
dere· nec habet poſſibilitatē poſtꝙ
cecidit erigendi ſe · Et ſic etiā pec
catori accidit poſtꝙ in peccatū ce
cidit· ꝗꝛ non eſt ī eo vnde ſe erigē
poſſit· Ps· Spūs vadens ſcȝ ſpōte
in peccatum· et non rediēs a pccō
niſi per diuinum auxilium· Item
priuat hōīē pcc̄m ōni ope meritō
rio vite eterne ꝙ diu manet in eo
Et ſic quātū ad meritū efficitur oci
oſus· et hoc deſigtur in apoplexia· i
qua vt dicit Auicē· eſt membrorū
ociositas ꝓpter ꝑuationem ſenſus
et motus· Item per peccatū efficit
homo vt maniac⁹ qui eſt furioſus
et p̄ceps· et ſic peccatū facit homi
nē precipitē vt frequēter operetur
abſqȝ ꝯſilio rationis· Deut· xxxij·
Gens abſqȝ ꝯſilio eſt et ſine prudē
tia· Octauo q̄a ſubito excitat· Naȝ
cum incubus talis a dormiēte ſepa
tur ſubito excitat eum· Sic quādo
deſinit et ſeparatur ab homine de
lectatio peccati· tunc homo excita
tur et perpēndit ꝙ male fecerit· vel
quando ſeparatur ab homine poſſi
bilitas peccandi per mortem· tunc
excitatur anima miſera que prius
in peccato dormiebat· quia tunc o
culos pena aperit quos culpa clau
debat· vel poſtꝙ p penitentiam ſe
paratur a culpa· tunc anima exci
tatur a ſua negligentia · Nono q̄a
hanc infirmitatē multiplex cauſa
generat· Nā ſm auicē· qn̄doqȝ eſt
ex groſſo vapore· quādoqȝ ex ſubi
to frigore· qn̄qȝ ex debili ꝯplexiōe
Eſt em̄ ꝑmo vt ipe dicit hui⁹ egri
tudinis cauſa vt plurimū vapor ma
teriarū groſſarū ſanguinearū aut
fleumaticarū aut melācolicarū ele
uatus ad cerebrū ſbito in diſpoſiti
one quietis et motus et vigiliarū
reſolutus· Et in hoc ſigtur tempta
tio proueniēs a carne que nunc ex
humore ſanguinis intendit ad lux
uriam· nunc ex fleumatico ad pig
tiam· nūc ex melancolico ad gulā
ſiue triſticiam Sunt enim melanco
lici edaces vt dicit Phūs in libro
de ſompno et vigilia· Et iterū ſunt
triſtes· Quandoqȝ vero fit incub⁹
ex frigore vehemēti irruenti i caput
ſbito apud ſōpnum· Et hec eſt tēp
tatio dyaboli qui tunc quaſi frigus
ſubito irruit cum hominem dormi
entem.i.negligentē cernit· Vnde
Ier⁹ · Semper aliquid boni facito·
ne dyabolus te inueniat ocioſū Itē
incubus vt Auicē· dicit fit propē
debilitatē cerebri aut a caliditate
ſua aut a malitia ꝯplexiōis quā ha
bet Sic tēptatio que eſt a mūdo i
ducit debilitatē cerebri.i.animi· ꝗꝛ
p̄cipue in cerebro vigēt virtutes
animales· Et hāc debilitatē animi
inducit temptatio mūdi aut calorē
ꝓſperitatis ā malitia aduerſitatis
.i. Io· v· Totus mūdus ī maligno
poſitus ē· Aug⁹· in ſermōe ſci vicē
tij duplicem aciē ꝓducit mūdus cō
tra milites xp̄i· blanditur vt decipi
at terret vt frangat · non vos te
neat voluptas ꝓpria· non vos ter
reat crudelitas aliena· et victus ē
mūd⁹· ad vtroſqȝ aditus occurrit
xp̄c et n̄ vicitur xp̄ianus·

Caplm· lxxiij·

Tribulatio diutiua domat
et excludit ſuperbiā · ſicut
febris longa excludit epi
lenſiā· Dicit em̄ Auicē· ꝙ epilētia

multotiēs reſoluitur per febres q̄s
tolerat patiēs eam · ⁊ ꝓprie per fe
bres longas vt quartanā ꝓpt vehe
mentiā fortitudinis ſue. ⁊ ꝓpterea
ꝙ digerit materiā melācolicam · ſ
q̄d eſt febris longa niſi afflictio di
uturna que ſua fortitudine elatio
nē mentis ꝓſternit · et ſua diuturni
tate corpus ꝯſumit et atterit ſuper
biā carnis

¶ Capłm · lxxiiij ·

Triſticia penitētie de pecīs
perpetrātis aſſiīlatur colere
nigre. i. melancolie · Prio
ratione dominij · q2 melancolia do
minatur ī latere ſiniſtro · q2 ſcilicz
triſticia de peccatis vitijs animi ſbi
citur que ſūt in ſiniſtra pte · Scdo
ratiōe principij · q2 ſedem habet in
ſplene · q2 licet ꝯtriti triſtentur de
ꝑpetratione culpe · tamē gaudēt in
ſpe de ꝯſecutione venie · Naz vt di
cūt Phiſici de ſplene generatur ri
ſus · ex q̄ vicinitate ſeq̄tur ꝙ melā
colici aliqn̄ rideāt aliqn̄ fleant Ter
cio ratione qualitatum · quia melā
colia frigida eſt et ſicca · et frig9 et
ſiccitas aliquando ī bona ſignifica
tione accipiūtur aliquando ī mala
In mala ſignificatione accipitᷣ fri
gus · Cant · ij · vbi dicitur hyēs trā
ſijt · ymber abijt et receſſit · vt ſciz
in frigore hyemis accipiatᷣ torpor
temptationis · Sed in bona ſignifi
catione accipitur in Pſ̄ · vbi dicitᷣ
Tranſiuimus p ignem et aquaz ⁊
eduxiſti nos in refrigeriuz · vt poſt
eſtum et diſſolutionez tranſeam9
ad requiem · ignis enim vrit aqua
diſſoluit · vrit enim tribulatiōis ad
uerſitas · diſſoluit blandientis mū
di proſperitas · vas autez igne ſo
lidatū aquā non timz · poſt trāſitū
vero tribulationis educet nos do
minus in refrigerium mentis · Si

militer et ſiccuz duobus modis ⁊ re
cipitur · quandoq3 in bonum · ſicut
Pſ̄ · ait · Siccā manus eius forma
uerūt · ſiccam eniz vocat cordis no
ſtri terraz a malis humoribus ex
ſiccatā · Aliqn̄ vero ī malū · ſicut di
citur · Nūi · xi · Anima noſtra arida
eſt. i. rore carens grē celeſtis · ergo
triſticia pnīe ad modū melācolie ē
frigida. i. refrigeratiua a vitioꝝ ar
dore · et ſicca. i. a vitioꝝ humorib9
ſiue fluxibus ſiccatiua et reſtrictiā
Quarto ratione effectuū · q2 melā
colia facit hoīes iracundos · timi
dos · qnq3 vigilantes · qnq3 dormi
ētes · Similitᷣ triſticia pnīe facit ho
mines iraſci ſibiɏpis Pſ̄ · Iraſcimi
ni et nolite peccare · Item facit pa
ueſcere et timere diuinum iudiciū
Pſ̄ · A iudicijs tuis timui · Itē qn̄
doq3 facit vigilātes. i. intētos cele
ſtibus deſiderijs · qnq3 dormiētes. i.
grauatos curis · Quinto rōe ſimili
tudinū · q2 ſilis ē melācolic9 autūp
no terre ⁊ ſenectuti · vt itelligam9
in autumpno maturitatem · in ṫra
ſtabilitatem · in ſenectute morum
grauitatē · Sexto ratione purgati
onum · q2 purgatur per oculos · Et
ſilr ab hijs vitijs de quibus triſta
mur ſi per ꝯfeſſionem eiecta fuerit
lacrimis purgamur · Item triſtici
a et dolor peccati aſſiīlatᷣ dolori ſto
machi · Nam ſecundum Auicen · In
dolore ſtomachi inuenitᷣ q̄druplex
diuerſitas · q2 quidam ſūt quibus
accidit dolor ſtomachi · non quidē
qn̄ ꝯmedūt · ſed in fine ſpacij ꝯpre
hēſionis cibi in ſtomacho et poſt ho
ram decimam que ſequitur eam ·
Et tali quidem dolori aſſiīlatur tri
ſticia peccantis que prouenit ex re
morſu conſcientie · q2 licet peccator
dum ꝯmedit. i. dū actu pccm̄ agit
n̄ triſticiā ſed delectationē ſētiat de

peccato tamen in fine spacii cōplexionis cibi. i. in fine cōpletionis pecci scz post cōsensū vel post pecci actū sequitur tristicia aīe ex remorsu cōsciētie et reatu peccati. Vn̄ Phūs dicit ꝙ beati replēt penitudīe. et bene post. x. horas. q: in transgressiōe decalogi. i. decem p̄ceptoꝝ legis oē peccm̄ perficitur Vn̄ Ambrosi⁹ dicit ꝙ peccm̄ ē transgressio dīne legis et celestiū iobediētia mādatoꝝ. Alij vo sunt qb3 accidit dolor stomachi dū cōmedūt. et sedat̄ post digestionē. Et huic dolori assilatur tristicia penitētiū. q̄ dū cōmedūt. i. dū3 peccā sua cōsiderāt. vł dū cōmedūt. i. dū v̄bū predicatiōis qđ ē cib3 mētis audiēdo pcipiūt cōpungunt̄ ⁊ cōtritionem cōcipiunt. Sed cōtritiōis dolor post digestionē sedat̄. Quia sicut est triplex digestio cibi in stomacho in epate et in membris. sic etiā est triplex purgatio peccati sc3 in corde in ore et in opere. i. in cōtritione cordis. in cōfessione oris. et ī satisfactione operis. Vn̄ post digestiōe3 cōpletā stomachi dolor sedat̄. quia post plenam purgationē peccati penitentis dolor mitigatur. Alij autem sunt quorum dolor non cessat quousq3 euomant qđdā sic̄ acetum ex quo bullit. deinde sedat̄ dolor eorum. Talis est dolor et pena ī purgatorio existentium qui n̄ cessat. i. non deficit quousq3 euacuetur et expietur peccati reatus. q̄ recte assimilatur aceto bulliēti. q: scilicet ad modu3 aceti pungit dolore et bullit ardore. Est enim vehemens dolor ex dilatione premij ⁊ vehemēs ardor ignis existentis ibi Quia sicut dicit btūs Augustinus Licet ille ignis eternus non sit tamen miro modo grauis intantu3 ꝙ excedat ōnes penas quas vnq̄ in carne aliq̄s passus fuit. Alij vero sunt quorum dolor sedatur. nō cum vomitu sed cum descensione cibi. et talis est tristicia irascentis. qui licet non euomat. i. licet iram a corde non abiciat. neq3 iniuriam remittat. tamen cum cibus a stomacho descendit. i. cu3 memoria iniurie ab animo descendit tristicia et ira sedat̄.

Caplm̄. lxxv.

Verba bonoꝝ hoīm dn̄t esse cōsilia lingue. Nā lingua est influentie sp̄us receptiua. et talis fuit lingua ꝓphetaꝝ et apostoloꝝ. qui spiritu sancto inspiāti locuti sunt ꝑm illud. Mat. x. Non enim vos estis qui loq̄mini. sed spiritus patris vestri qui loquit̄ ī vobis. Scđo quia lingua est de teneā et molli materia sc3 de carne. quia interdū loq̄ debem⁹ mollia et placabilia verba. Prouē. xxv. Ligua mollis cōfringit duritiā. et Prouē. xv. Lingua placabilis lignū vite Tercio lingua est in cōplexione calida et humida. et sic lingua bonoꝝ est feruida et deuota. Quarto q: lingua in dispositione est tenuis ⁊ longa. et talis est lingua doctorū. scilicet tenuis id est subtilis ad exponendu3. et longa ad cōtinuandū et multiplicandum. Quinto quia lingua est ad similitudinem gladij facta. et hoc est vt sit ad defensionem veritatis. et expugnationem erroris Ysaie. xlix. Posuit os meum dominus q̄si gladium acutum ⁊c̄. Sexto quia lingua est in colo rubicunda. vt sc3 verecundetur ꝓferre verba inhonesta et indecenti a Septimo quia est vocis et modulationis formatiua. et ideo est in cōcauo posita. vt sc3 sit suauis et dulcis sicut et est modulatio musica.

Octauo quia lingua eſt ſapo̊ris di
ſcretiua · vt ſcꝫ ſic ſapida et diſcre
ta ad loquendum · Nono quia ē cō
ceptionum anime interpretatiua ·
vt ſcꝫ loquatur verba deliberata ⁊
prius in anima limata · Decimo qꝛ
eſt labijs quaſi clauſtro duplici cir
cūſepta · ſcꝫ vt ſciat ſe claudere ta
cendo et aperire loquēdo Vndecio
quia lingua eſt oris humectatiua ·
Nā ſcd̓m Conſtan · ĩ lateribus liga
mētoꝝ lingue ſunt quedā vene vo
cate ſaliuales · que ſaliuā ligue ad
miniſtrant · iniciuꝫ vero lingue vn
de exeūt hee vene eſt caro glandu
loſa et alba ipſius ſaliue generati
ua que linguam humectat et cibo
rum ſiccitatem temperat · et eoruꝫ
ſuccoſitatem augmentat · Iſte āt
due vene que adminiſtrant lingue
ſaliuam ſapientie · id eſt ſaporoſe
doctrine ſunt vita et ſcientia · Duo
decimo quia lingua ꝗuidoꝝ aľiuꝫ
eſt fetuum ſignificatiua Nam ſicut
dicit Ariſt · in · vi · libro de animali
bus · qualis eſt vena ſub lingua ta
lis ē fetus generatus ab ea · Oues
enim aliquando habent ſub ligua
venas albas et tunc pariunt fetus
albos · et ſi habuerint nigras pari
unt nigros · et ſi varias pariūt va
rios · Vene autem ſub lingua exi
ſtentes vel ad linguam venientes
poſſunt etiam dici cogitationes et
affectiones que lingua exponūtur
Et quales ſunt in homine cogitati
ones et affectiones · tales etiam
ſunt lingue locutiones · et tales eti
am ſunt fetus id eſt opa̓tiones ſci
licet vel nigre id eſt male · vel albe
id eſt pure · vel varie id eſt mixte
ſicut opera ypocritarum · Item v̊
ba malorum aſſimilantur lingue ·
Primo quia lingua eſt ĩ lubrco po
ſita · Et ſic mali habent linguam lu
bricam id eſt labilem ad verba ĩho
neſta et mala · Scd̓o quia lingua ē
acuta et maxime lingua quorūdā
ſerpentiū Ita mali ad modum gla
dij habent linguas acutas ad pu
ngendum et diuidendū ꝓximos Pſ
Acuerunt linguas ſuas ſicut ſerpē
tes · Et iterū · Lingua eoꝝ gladius
acutus · Tercio quia quorumdam
aīalium lingua ē venenoſa et mor
tifera · ſicut ſerpentis et draconis ⁊
rabidi canis · cuius lingua ſēper ap
paret iuxta os et diſtillat venenuꝫ
⁊ inficit aquā ſi cadat in eam · de q̃
ſi quis bibat vt dicit Auicē · efficit
rabidus Hec lingua venenoſa eſt
ligua ĩficiēs et alios corrūpēs vel le
dēs · ſiue p detractionē · Et hec ē lin
gua ſerpētis mordentis et tortuoſe
incedētis · ſiue p malā ſuggeſtionē
Et hec ē lingua draconis infernal
.i. demōis cui9 ē mala ſuggēre Vñ
etiā hoīes qui hec faciunt ſūt q̃ſi li
gua eius · vel etiā per malaꝫ doctri
nā corrūpēdo fidē ſic heretici faciūt
Et hec ē ligua canis rabidi cui9 ve
nenū inficit aquā ſapiētie ſalutāis
.i. ſacre ſcp̄tuē per falſas expoſitio
nes · ita vt bibēs ex ea .i. eoꝝ doct
naꝫ recipiēs ſpūaliter efficiatur ra
bidus et infectus · Quarto · qꝛ aliq̃
lingua eſt ĩ colore varia · ſicut ſcd̓ꝫ
Ariſt · Serpētiuꝫ lingue ſunt nigre
ſiue liuide · ſubruſe · maculoſe · ⁊ ad
motum velociſſime · ita vt cuꝫ ſint
in motu bifurcari videātur tam ve
lociter agitantur Lingue ergo liui
de ſunt inuidorum · ſubruſe adula
torum · quia ſub ruſedine id ē ſb
dulcedine verborum · Nam ruſedo
eſt color mellis immittunt aculeum
deceptionis · ſed maculoſe ſunt lin
gue infamatorum qui aliorum fa
mam maculare ſepiſſime conant̄ ·
ad motum auteꝫ ligue velociſſime

ſunt lingue relatorum · qui verbuꝫ
auditū vel conceptū retinere non
poſſunt quin ſtatim proferant Bi
furcate autem ſunt bilinguium ·
Omnes autem tales linguas opta
bile eſſet ꝙ deus ſiccaret ⁊ abſcide
ret · quia tunc ceſſaret venenuꝫ de
quo dicitur in · Pſ̄ · Venenū aſpi
dum ſub labijs eoꝝ · Dicitur enim
ꝙ lingua aſpidis q̄uis in corpore
ſerpentis viuētis ſit plena veneno
mortifero tamen ab eius corpoē ſē
parata et ſiccata venenum amittit
et alterius ſerpentis venenum ꝑ
dit · Vnde preſente veneno ſudare
conſueuit · Item verba hominum
aſſimilantur ſputis · Primo quidē
quia ſputum venenoſis animalibꝫ
reſiſtit · Nam dicit Ambroſius ꝙ
ſputum hominis eſt venenum aīa
libus venenoſis et maxīe ſi homo
ieiunus ſit Sic verbum hominis ſo
brij et placati mitigat ł extinguit
venenum hominis irati et intempe
rati Nam reſponſio mollis frangit
iram · Secundo quia ſputum ſuper
fluitatem reumatis minuit · Vnde
dicit Galienꝰ ꝙ ptyſicis vtile eſt
ſpuere · Vnde dum ſpuunt ſe a ſu
perfluitate exonerant · qua retēta
ſuffocati moriuntur · Sic quoqꝫ per
verba confeſſionis exonerat ſe pec
cator a ſuperfluitate peccati qua a
nima ſuffocatur et occiditur · Ter
cio quia ſputum aliquando quideꝫ
digeſtum · aliquando vero indige
ſtum exiſtit · et hoc pertinet ad ver
borum varietatem · quia aliquādo o
loquitur homo conſulte et preme
ditate · et tunc loquitur ſapient̄ ·
aliquando vero precipitanter et
īconſiderate et tunc etiaꝫ vt pluri
mum loquitur inepte · Vnde poni
tur differentia inter ſputum et ſali
uam · quia ſaliua eſt ſuperfluitas
naturalis nutrimēti pectoris et gē
neratur digeſta · Sed ſputuꝫ eſt il
lud quod ad pectus aduenit · ſm̄ di
uerſitatem curſus naturalis · vel p̄
ter naturam · nec eſt ſemper dige
ſtum ſecundum Galienuꝫ · Per ſa
liuaꝫ ergo que ſemper eſt digeſta
ītelligitur ſapientis locutio que ſē
per eſt p̄meditata et ordinata · ſ꜡ p
ſputum qđ quandoqꝫ eſt digeſtuꝫ
quandoqꝫ non intelligitur commu
nis locutio aliorum hominum que
aliqñ eſt cōſiderata aliqñ ñ · Quar
to quoqꝫ quia ſputum interiorem
corruptionem oſtendit Dicit enim
Galienus ꝙ in ſputo tria ſunt at
tendenda ſcilicet color · odor · ⁊ ſa
por · Nam ſi ſputum eſt in colore li
uidum cordis ſignificat leſionem ·
ſi ſanguineum ſanie admixtuꝫ pul
monis ſignificat vlcerationem · ſi
fuerit vero in odore fetidū interio
rum ſignificat corruptionem · et ſi
in ſapore fuerit amarum vel aciduꝫ
humoris ſignificat corruptionem i
ſtomacho et in pulmone · Quidaꝫ
eniꝫ ſunt qui habent verba liuida
et maliuola et hoc ſignificat leſio
nem cordis per inuidiam · Quidaꝫ
vero habent verba ſanguinolenta
id eſt comminatoria et contumeli
oſa admixta ſanie id eſt rabie et
furore · ⁊ hec oſtendūt leſioneꝫ pul
monis per iracundiam · Nam pul
mo eſt cordis flabelluꝫ · quia ad tē
peramentum et refrigerium con
tinue aereꝫ attrahit et emittit Vn
de pulmo poteſt dici quodam refri
gerium cordis Sed ira dum ſāgui
nem circa cor incendit et ebullire
facit cordis refrigerium impedit e
tiam corporale · Dicit enim Dama
ſcenus ꝙ ira eſt feruor eius qui cir
ca cor eſt ſanguinis ex euapoātiōe
fell̄ fiens · Et ꝙ iracūdia cor icēdit

iđo iracundi pferunt verba sāgui
noléta et cominatoria et maledica.
Quidā vero pferūt vba fetētia.i.in
famātia. qz īfamia cōpatur fetori. ł
fetida sputa sūt verba turpia.i.car
nalia et īmūda que signa sūt inte
rioris corruptionis. illa quidē odij.
hec vero luxurie. Quidā vero pfe
rūt verba amara et fellea significā
tia corruptionē ī stomacho.i.in me
moria p rēminiscētiā iniurie rcepte
Est enī memoria rceptaculū cogni
toꝝ sicut stomach9 ciboꝝ. ꝫ tñ me
moria ē etiā cōseruatia receptorum

Capitulū.lxxvi.

Virgines assiīantur femori
b9 Primo qz femora sunt ex
magnis ossib9 cōposita. vt
dicit Cōstā. qđ necāriū fuit qz oīm
ossiū corporis sunt fundamēta. vel
qz portāt maiores neruos vel lacer
tos per quos fit pedū motio volun
taria Sic virgines īdigēt magnis
ossibz.i.viribz. qz sicut dicit Aug9
Inter oīa certamina xpianorū du
riora sūt plia castitatis Ps. Accin
ge gladio sup femur tuū. gladio e
nim sup femur accingit qui cōtra
tēptationes carnis vniuersalit pli
atur Scđo qz femora sūt tota a par
te superiori cōcaua. Et sic virginēs
a pte superiori.i.a pte mētis debēt
eē cōcaue.i.humiles. vt sint ad diuā
grāz recipiēdā et cōseruādā habiles
sine qua nichil valet virginitas.
Aug9. Quid prodest cuiqz cōtinētia
si dominetur superbia ? quasi dicēt
nichil Tercio qz femora a parte ā
teriori sunt gibbosa duo habentia
acumina. Vnde sūt exterius fortia
vt ibi locum habeant lacerti et ner
ui. qui si eēnt intrīsecus lederētur
Sic virgines debent esse fortes cō
tra exteriora prouocantia et īpellē
tia ex pte carnis vel mundi. et sūt
necessaria duo acumina. scz oratio
et abstinētia. Vnde sunt etiā femo
ra ex pte superiori grossiora. sed i
ferius gratiliora. quia p orationē ī
grossatr et īpinguatur spūs. et per
abstinētiā attenuatr et coartatr ps
inferior.i.caro

Capitulū.lxxvij.

Virtutes īteriores aīe quīqz
sēsib9 corporis adaptantr Na
visus aīe est fides. q̄ quicqz
caret cecus est. et assiīatur illi qui
erat cecus a natiuitate. qz scz oīs
sine fide nascuntur. Illum cecum
tū dñs illuminarꝫ. exspuit in terā
et fecit lutū de sputo et liniuit sup
oculos eius. qz tūc illuminatur mē
tis oculus: cū fidem verbi incarnati
suscipit intellectus. Et qz fides illum
nat satis ostendit Mat.x. qn̄ cura
uit dñs barthimeū cecū. a quo cū
dñs qsiuisset quid vis vt tibi faciā
Respōdit. dñe vt videam. et dixit
ei Respice. fides tua saluū te fecit.
et cōfestim vidit. Ac si diceret fides
est que te illuminat. Auditus autē
ē obediencia. Ps. Populus quēz
non cognoui seruiuit michi. in au
ditu auris obediuit michi. et Leui
tici.xxij. dicitur Si inueneris ouez
et bouem aure et cauda amputatis
voluntarie offerre poteris. Votū
aūt ex hys solui ñ pt. Auris ampu
tatio est obedientia imperfecta q si
seculari sufficit qui volūtarie offert
non tamen claustrali qui ex voto
obedire tenetur. Odoratus ē spes
Vnde ille odoratu caret qui spem
non habet. in Ezechiele commina
tur dominus mulieri adultere. pre
cidam aures tuas et nares tuas.
Aures enim naribus in precisione
iunguntur. quia a quibus manda
torum obediētia tollitur frustra de
vita eterna sperat. Gust9 ē caritas

Job·xxxiij· gutt̃ escas gustu diu̾ dicat· Prudẽtia em̃ mũdi hñs pala tũ infectũ tpalia bõ iudicat dulci a tanq̃ vera bõ· ſed guſt9 caritatis illa reſpuit nec libẽt̃ ſuſcipit quia meliora bõ eſurit· Prou̾·xxvij· Aĩa eſuriẽs amarũ ꝓ dulci ſumet Tactus eſt huĩlitas q꞉ tact9 maxĩe nobis adheret· vtpote ſine q̊ aĩal viuere non poteſt· talpa em̃ viuit ſine viſu· muſca ſine auditu· ⁊ ſil̾e inuenit̃ de alijs ſẽſibꝫ· ſed nulluꝫ a nimal viuit ſine tactu· ĩmo aliq̃d viuit ſolo tactu vt oſtrea et cocha Huĩlitas igit̃ ad modũ tact9 max ime dꝫ adherere· q꞉ michil ex nob hẽmus vñ ſuperbiẽ debeam9· Eccĩ x Quid ſupbit t̃ra et cinis̃ et Mi che·vi Huĩliatio tua ĩ medio tui· ſꝫ q꞉ tact9 duas habꝫ manus· etiam patiẽtia que humilitatis comes eſt tactui cõpatur· Hec em̃ eſt q̃ filij dei ꝓbant̃ Gen̄·xxvij· dixit Yſa ac· accede huc vt tagã te ⁊ ꝓbẽ an tu ſis filius me9· Jtẽ v̊tutes aſſimi lantur oſſib9· Primo q꞉ oſſa ſunt totius corporis ſolidamẽta eo q꞉ ĩ ipſis robur ẽ aĩalis Vñ cũ ſint õmi ũ ſtabilimẽta ab ext̾ioribꝫ defẽdũt ĩteriora· Jta etiã ex v̊tutib9 ẽ totũ robur et ſoliditas aĩe ſine q̃bus a nima ab exterioꝛib9 tẽptatioĩbꝫ mĩ me ſe defendere poteſt· et ideo ſũt anime velut arma defẽſionis· de q̃ bus Philoſophia boecio loquitur dicens· Talia tibi contuleram9 ar ma· que ni prior abiecisſes inuicta te firmitate tuerentur· Job·x· Oſ ſibus et neruis ↄpegiſti me· Secun do quia oſſa ſunt in corpore multi plicata· et hoc ꝓpter motus leuio rem facilitatem et ad vitandũ coꝛ poris paſſibilitatem. tanta enim ẽ inter membra colligantia vt vnõ patiente omnia ſint cõpatientia

Vnde natura fere duplicauit õmia mẽbra vt ſi vnũ eoꝝ deficeret alteꝝ eius effectum ſuppleret· Vbi er go oportuit plura oſſa ↄpegit· Sic vt anima ad diuerſa oportuna et meritoria opa facilit̃ moueat̃· et vt ↄtra diuerſoꝝ paſſiones tueat̃ neceſſariũ ei eſt vt diuerſaꝝ virtu tũ habitibꝫ muniatur Et ideo necẽ rium ẽ aĩe non vnã tantum ſꝫ mul tas virtutes habere· vt qd̃ p vnaꝫ non poteſt per aliam ſuppleat̃· Eze chiel̾·xxxvij· Dimiſit me in medio campi qui erat plenus oſſibꝫ Ta lis enim cãpus eſt aĩa virtutibus plena· Tercio q꞉ oſſa ſunt diſpa ria et diuerſimode figurata· diſpa ria q̃dẽ ſunt quia in magnis mem bris magna et in puis pua· diuer ſimode etiam figurata· q꞉ quedam ſunt longa quedã rotũda· quedaꝫ ↄcaua et quedã ſolida· Similiter et virtutes non ſunt in om̃ mibꝫ pari ter vel equalit̃· ſꝫ ſcd̃m maius ⁊ mi nus inſunt diuerſis hoĩbus· ſiue e edem virtutes ſiue diuerſe· Dicunt̃ enim v̊tutes longe inq̃tum faciũt bonum ↄtinuare ſicut ↄſtantia pſe uerãtia et huiuſmoĩ· Rotunde v̊o ſunt inq̃tum habent nos ad ſupe riora ab inferioribꝫ eleuare· Nam ſm̃ Mathemathicos· Rotundum ſiue ſpericũ ſic eſt vndiqꝫ eleuatũ q꞉ non tãgit planũ ſuppoſitũ niſi ĩ puncto Sic homines virtuoſi ñ he rent inferiorib9 et tpalibꝫ ñ ĩ pun cto neccitatis· v̊ndiqꝫ ſcꝫ ſupioꝛã pe tẽtes· et hoc p̃cipue faciũt v̊tuĩ tes theologice ſcꝫ fides ſpes et cari tas· Concaue v̊o ſũt ĩq̃tũ ſẽp ſũt apte ſuſcipẽ augmẽtũ· ↄcauũ em̃ eſt bñ r̃ceptiuũ· Solide v̊o ſũt inq̃ tũ ſcꝫ firmãt hoĩeꝫ ĩ bono Oſſa em̃ ſolida fcã ſũt ꝓpt̃ maioꝛẽ firmitatẽ Job·xl Oſſa ei9 vt fiſtule ẽis Nẽto

q̃ꝛ oſſa ſunt īuicē colligata· Sunt
em̄ q̄buſdā neruis iuicē ſtricta ne
motu ſolueret̃· et vt ſibi iuicē coo
parent̃ Nā minora ſup maioꝛā radi
cant̃· et maioꝛa minoꝛib⁹ miro na
ture artificio coaptant̃ Silr̃ v̄tutes
oēs ſūt īuicē ↄnexe ⁊ colligate· ita
vt vna ſine altēa iēē vel haberi nō
poſſit· ⁊ minores v̄tutes i maioꝛibꝫ
radicātur· ſic̄ dicit Aplus de carita
te Eph· iiȷ· vt ī caritate radicati et
fūdati ⁊c̄· Om̄s etiā v̄tutes ſibi iui
cē coaptātur· vn̄ Greg̃ dicit q̄ oēs
v̄tutes vicaria ope ſe ſbleuāt Eze·
xxxviȷ· Acceſſerūt oſſa ad oſſa Mn̄
to q̃ꝛ ſūt ītriſec⁹ medullata· vt ſcꝫ
ex ip̄a medulla nutriāt̃· vn̄ ꝓpt̃ eua
poratione medulle p̄ poros oſſium
carnes q̄ magis oſſibꝫ ſūt vicine ma
gis ſunt ſaporoſe· Quaſi ergo me
dulla intriſeca q̄bꝫ v̄tutes nutriūt̃
et ſine q̄ ↄſeruari nō pn̄t ē grā di
uina· q̄ p̄ ip̄as v̄tutes operās circū
ſtātes proximos afficit et ſaporat
Job· xxi· Medull̃ oſſa illi⁹ irrigāt̃
¶ Capl̄m· lxxviiȷ·

Vnitas fideliū eccie dēt ēſſe
ſicut vnitas mēbroꝝ ī coꝛ
pore quo ad ſeptē· Primo
q̄dē q̃ꝛ mēbra q̄dā ꝓporcione q̄ſi ar
moica ſunt īuicē ↄiūcta· ⁊ fideles
eccie dn̄t eē ſiml̃ ↄiūcti p̄ caritatis
amorē diligētes ſe inuicē ſcd̄ꝫ debi
tā ꝓporcionē· q̃ꝛ nō om̄s ſunt eq̄lit̃
diligēdi· Scd̄o q̃ꝛ mēbrā ſibi īuicē
ſunt adminiſtrātia ⁊ ſuarū virtutū
et opationū mutuo ↄmunicatiua·
Sic fideles eccie dn̄t ſibi inuicē ſer
uire et bō ſibi mutuo ↄmunicare· ſe
cūdū illd̄ Petri· iiȷ· Vnuſq̄ſq̃ ſic̄
accepit grām in alterutruꝫ illā ad
miniſtrātes· Vn̄ ſicut ſuperioꝛa mē
bra adminiſtrāt inferioꝛibꝫ influē
tiā et gubnationē· inferioꝛa vero ſu
perioꝛibus ſupportationē· media ve

ro impendunt vtriſq̃ cooperatioēꝫ
Sic maioꝛes et ſuperioꝛes debent ī
ferioꝛes et ſimplicioꝛes dirigē et gu
bernare· ſicut oculi inferioꝛa mem
bra dirigūt et rectificant· Inferio
res vero debēt ſuperioꝛibꝫ obedire
et eos ſupportaē· ſic̄ pedes et crura
pondus ſuperioꝛū ſupportāt· Alȷ ve
ro q̄ſi medȷ debēt vtroſq̃ iuuare·
ſic̄ manus et brachia taꝫ ſuperioꝛa
q̄ inferioꝛa mēbra defēſāt et iuuāt
Tercio q̃ꝛ mēbra q̄ diu r̄gūtur ab
aīa permanēt ſana· et ad ↄpletio
nem ſue actionis ſunt ſufficiētia· ſi
regīne ſpiritus ꝑuata toti coꝛpori
ſunt nociua· Similiter quoq̃ fide
les q̄ diu reguntur a ſpū ſancto ſcꝫ
dum ſunt in vnitate eccleſie et ca
ritate ſunt ſpūaliter ſani· ſed quā
do regīne ſpūs ſancti ꝑuant̃ ſciꝫ p̄
ſciſma vel per peccatū moꝛtale tūc
potius ſunt coꝛpori eccie peſtiferi ⁊
nociuiꝫ· Quarto q̃ꝛ tāta ē vnio īt̃
mēbra q̄ ꝓpter mutuā inter ſe col
ligātiā ſibi ſunt inuicem ↄpaſſiua·
Vn̄ vnū membrū ab alio patiens
nō ſe vīdicat· ſed potius illd̄ iuuat
Et ideo ſi vnū mēbruꝫ fuerit leſum
ad ipſum ↄfluūt hūores alioꝝ mē
broꝝ· Sic etiā fideles xp̄i debent ſi
bi mutuo ↄpaſſionē impēdē de inu
riȷs vel offenſis· nō vindictaꝫ expe
tere ſed poti⁹ ſibi remittere· et dū
aliq̄s patitur alȷ debēt occurrere
ad iuuandum· Quinto quia mem
bra ſunt per patientie exemplū ſui
mutuo ↄfoꝛtatiua· nā doloꝛ maioꝛ
alicui membro ſuperueniēs doloꝛē
minoꝛem alterius membri mitigat
et eius paſſionem alleuiat· vt nō
ſic grauiter ſuū malum ſentiat dū
malum commembri participat· ſi
cut patet in freneticis quibus duꝫ
brachia ſiue crura foꝛtiē ſtringunt̃
doloꝛ capitis alleuiatur· Sic paſſio

xpi et aliorum ſanctorū ꝯſiderata debet dolores et labores noſtros alleuiare. Sexto quia quāto mēbra ſunt nobiliora tanto vehementius et citius ſentiūt cuiuſlibet leſionis moleſtiā. Vnde oculus grauius leditur modico puluere. ꝙ manus magno vulnere. Vnde leſio que fit in iūctu ris maxīe ē leſiua. eo ꝙ p īpedimē ta taliū impeditur maxīe vis motiua et reſoluitur toti9 corpis armonia. Sic peccata vel delicta maiorū et grauiora et periculoſiora ſūt ꝙ alioꝝ. tum ꝑpter ſtatū tum ꝑpter ſcādalum. q8 em̄ a maioribus delinquitur facile trahitur a ſubditis i exēplum. Septimo qꝛ mēbra ſunt ꝑ inuicem ſe periculis exponentia Nam tāta eſt mēbroꝝ dilectio vt ſepe vnū vulnetur vt aliud liberetur. ſicut in cauterys in coctur is i fleubotho mys et īciſionib9 mēbrorū oñditur. ſicut dn̄s noſter qui ē caput noſtrū ꝑ ſalute noſtrē ſe morti expoſuit. Et ſicut dr̄. i. Jo. iii. Criſtus ꝑ nob aīam poſuit. et nos debemus pro fratrib9 aīam ponere.

Capl̄m. lxxix.

Xpiſtus habet ſe ad xp̄ianos ſicut pater ad filios. Nā ꝑmo pr̄ filios generaē naturaliter appetit. Deſiderat enī ſpeciem multiplicare ī filys. vt naturā quā non poteſt in ſe ſeruaē ſeruet in filys. Sic xp̄c nos appetit in fide ſpūalit generare. ⁊ ideo dedit eis poteſtatē filios dei fieri hys qui credunt in noīne eius. vt dr̄. Jo. i. Item deſiderat nos in fide multiplicare. qꝛ vult oms̄ homines ſaluos fieri. et ad agnitionem veritatis venire. ſed etiam hāc generationē ſeu multiplicationē filioꝝ nō appetit deus ꝑpter defectibilitatē nature ſue ſicut ē in hoīe. imo ꝑpter ſuā bonitatem quā vult ꝙtum ē in ſe omnibus ꝯmunicare. Scd̄o qꝛ pat ad filioꝝ generatione de ſua ſubſtā tia trāſfūdit. et tamē ſuā naturā nō minuit. qꝛ ſcꝫ xp̄c vt nos filios dei faceret ſine dīne nature ſue minoratione ſeipm̄ nobis dedit. Tercio quia pat tenerīe filios diligit Vn̄ ſepe ſibi neceſſaria ſbtrahit vt filiū ſuū paſcat. ſic xp̄c vt dicit Apoſtol9. Cū eſſet diues ꝑpter nos factus eſt egen9 ⁊c. Et maxīe pat illū filiū diligit quem ſibi magis ſimilem conſpicit. et in ipſum ſepe oculū iacere ꝯſueuit. Sic xp̄c magis illum diligit. q̄ ei per ſimilitudinem grē magis appropinquat. et illum oculo amoris et gratie feruētius reſpicit. qui ſibi per fidem formatam conformior exiſtit. Ps. Oculi mei ad fideles. Quarto. quia pater filium erudit et verbis iſtruit. Sic xp̄c et verbis et exemplis nos erudiuit. Actuum. i. Cepit de us facere et docere. Titū. ii. Apparuit gratia ſaluatoris noſtri dei oībus hominibus erudiens nos ⁊c. Quinto quia pater ex amore filiū verberibus corrigit. Sic xp̄c flagellat omnem filium quem recipit. vt dicitur. Heb. xii. Et ideo ōnes qui volunt viuere in criſto perſecutionem patientur. ſicut dicitur. ii. Thi. iii. Sexto qꝛ pater filium ſb cuſtodia tutorum conſtituit Et ſic criſtus fideles ſuos ſub cuſtodia p̄latorum. Gal. iiii. Quanto tempore hēs paruulus eſt nichil differt a ſeruo. cum tamen ſit dominus oīnium. ſed eſt ſub tutoribus et cetera. Talis debet eſſe bonus criſtianus ſcilicet heres futurus celeſtē gloriam ſperādo. paruulus ſe humiliando. ſeruus autem mandata dei cuſtodiendo. dominus omniū

ſcꝫ tpaliū ea ɔtēpnēdo ſb tutoribꝰ
.i.ſb platis ſe volūtāie ſbiciēdo.iij
qꝛ pr̄ filius hereditatē acq̄rit. ſic cri
ſtꝰ acq̄ſiuit nob celeſtē hereditatē
Apꝰ Gal.iiij. Si filij et heredes Itē
criſtiaī dn̄t ſe habē ad xp̄m ſic filij
ad prēz. Prio qꝛ pr̄ filius ē honorā
dꝰ. Exo.xx. Honora prēz tuū. Sic
xp̄c ē honoāndꝰ ⁊ venerādꝰ magis
q̄ pr̄ carnalis. qꝛ ipſe ē pr̄ ſpirituū
Mal.i. Si pr̄ ego ſum. vbi ē honor
meꝰ.ij. qꝛ pr̄ ē ſuſtētādꝰ alias ꝑpt
igr̄titudiēꝫ eēt filiꝰ exhēdādꝰ Nā nul
la maior igr̄titudo eē dr̄ q̄ ſi pr̄ a fi
lio rliq̄t. ſi n̄ ei neccitatis tpe ſbuei
t. Sic xp̄c ē ſuſtētādꝰ i paupē alio
qn̄ puabit q̄ hoc ptmiſerit celeſti
hereditate dicente xp̄o i iudicio ta
libꝫ igr̄tis filijs Diſcedite a me ⁊c.
Eſuriui em̄ ⁊c.iiij. qꝛ pr̄ eſt a filio
ſupportādꝰ Ille āt xp̄ꝫ ſupport q̄ ꝑ e
o tbulatioēs ferre n̄ rcuſat.iiij. qꝛ
pr̄ ē a filijs exaudiēdꝰ Et xp̄iaī dn̄t
exaudiē xp̄ꝫ āmonētē l xp̄ꝫ.i.pa u
pēz i noīe xp̄i petētē.v. qꝛ pr̄ ē a fi
lijs imitādꝰ. vn̄ dixit xp̄c ſi filij abū
he eſtis ⁊c. Sic xp̄iaī vt filij dn̄t imi
tari xp̄ꝫ Eph.v. Eſtote imitatoēs
⁊c. Itē xp̄c ſe hēt ad ecciaꝫ ſic vir ad
vxoēꝫ qꝛ tāta ē ɔiūctio viri cū vxo
re vt ꝑpt eā oīa picula ſbeat Et ſic
xp̄c p ecciaꝫ ſbijt oīa picula dolo
ꝝ et paſſionū.ij. qꝛ tātꝰ ē amor vi
ri ad vxorē vt amorē eiꝰ amori ma
tis pferat et ꝑpt eā prēz mrēz et pa
triā deliq̄t Iuxta illd dm̄. q̄obreꝫ
rlinq̄t hō ⁊c. Gen̄.ij. Sic xp̄c tm̄ di
lexit ecciaꝫ. vt reliquēt quodāmō
prēz qꝛ cū i for̄ dei eēt.i.eq̄l pri exin
aniuit ſemetipꝫ ⁊c. q̄q̄ xp̄c nec a
pris natuā ſe diſerit. nec eā i ſe mi
norauēit ex natura hūana. Reliq̄t
mrēz ipaꝫ ſcꝫ deſerēs moriēdo. Itē
rliq̄t patā ſcꝫ celeſtē i mūdū deſcē
dēdo. vt dicat celū rliq̄ſſe igr̄tū na
tura celeſtē l āglicā n̄ aſſūpſit.iij.
qꝛ maritꝰ vxorē ex zelo magno cor
ripit ⁊ caſtigat Sic xp̄c caſtigat ec
cleſiā tbulatioībꝰ eā exponēdo. qd
totū ē ex amore vt ſic pficiat et ad
ulterio amoē mūdo n̄ adheat.iiij.
qꝛ maritꝰ vxori cuſtodias ponit et
dat ſic xp̄c eccie dat cuſtodias an
glo ꝝ ⁊ platoꝝ.v. qꝛ maritꝰ vxoris
geſtꝰ affatꝰ aſpcūs igreſſꝰ ⁊ egreſ
ſus diligenter ɔſiderat. Et ſic cri
ſtꝰ ɔſideat opa moēs et vias fideli
ū vt tādē ꝑ q̄litate ſua remuneꝛ
l puiat. Et dico ſpecialit fideliū qꝛ
alij n̄ hebūt iudiciū Nā q̄ n̄ credit.
iā iudicatꝰ ē. dn̄t g̃ ad ipiꝰ ſponſi
glaꝫ itroiē ⁊c. Explicit lib ſextꝰ

Incipiunt capl̄a libri ſeptimi.

De angelis.i. De āti xp̄ia
nis.ij. De apl̄is ⁊ apoſtol
cis viris.iij. De aſſūptio
ne btē marie.iiij. De auaritia.v.
De carnalibꝫ hoībꝰ.vi. De ɔfor
tatiōe ad bonū.vij. De ɔtēplati
ua vita.viij. De corpe xp̄i ſacm̄
tali.ix. De demoībꝫ.x. De do
ctoribꝫ.xi. De donis ſpūs ſci.xij
De euāgeliſtis.xiij. De fide.xiiij
De gaudijs btoꝝ.xv. De heſi.xvi
De huilitate et eiꝰ effcū.xvij. De
ypocſi.xviij. De iſpiratioē dina.
xix. De maria mrē dn̄i.xx. De
mūdo.xxi. De paſſioē et pfectioē
xxij. De pccis et eoꝝ effcū.xxiij
De pn̄ia.xxiiij. De pſecutioibꝰ
tirānoꝝ ⁊ ypocrtaꝝ ɔtr̄ ecciaꝫ.xxv
De pdicatoribꝫ.xxvi. De platis
clericis et rligioſis q̄ erūt vltimis tē
poribꝫ.xxvij. De puitiōe pccōꝝ
xxviij. De ſcis viris.xxix. De
ſcptura ſac.xxx. De ſpe et eiꝰ ef
fectu.xxxi. De ſpūalibꝫ viris.xxxij
De tēptatioībꝫ.xxxiij. De vita ho
mīs ſpūali.xxxiiij. De v̓tutibꝫ pn̄
cipalibꝫ.xxxv. De vita xp̄i.xxxvi

Explicium̄t capl'a libri ſeptimi :

Incipit tabula exēplor̄ eiuſdē libri ſeptimi

Viſio abrahē de mlt'iplici p̄
miſſiōe et de ſacrificio · vij ·
Viſio eliphaz de hoīe igno
Viſio yſaie de dn̄o ſedēte · to xix ·
ſup ſoliū excelſū et de ſeraphim · i ·
Viſio iēmie de v̄ga et olla · xxviij ·
Viſio eiuſdē de duobꝰ calatis ficu
bꝰ plenis · xi · xxxiij ·
Viſio ezechiel de vēto nube et igne
Viſio eiuſdē de q̄tuor alibꝰ xi ·
Viſio eiꝰdez de rota hn̄te q̄tuor fa
cies xxx ·
Viſio eiꝰdē de rotis oculatis · xxxij ·
Viſio eiꝰdē de firmamēto et criſtal
lo horribili · i ·
Viſio eiꝰdē de libro iuoluto · xxx ·
Viſio eiꝰdē de viro mēſurāte aquā
fluiīs xv · et de eq̄s alijs · iij ·
Viſio zacharie de eq̄ ruſo et de eq̄te
Viſio eiꝰdē de q̄tuor cornibꝰ et q̄tu
or fabris xxxv ·
Viſio eiꝰdē de cādelabro luc̄is iſu
ſorijs et oliuis xi · xxx ·
Viſio eiꝰdem de volumine volante
Viſio eiꝰdē de āphora et mulieribꝫ
et de talento et plūbo · v · xxvi ·
Viſio eiꝰdē de · iiij · q̄drigis equor̄
Viſio b̄ti pet' de lintheo pleno aīa
libus īmundis xxxiiij · xx ·
Viſio b̄ti iohīs de ſede poſita ī celo
Viſio eiꝰdē de q̄tuor aīalibꝰ · xiij ·
Viſio eiꝰdē de mari vitreo · xxi ·
Viſio eiꝰdē de libro ſigillato ix ·
Viſio eiꝰdē de leone ſoluēte ſigna
cula et apiente librū xxxvi ·
Viſio eiꝰdē de q̄tuor alibꝰ et q̄tuor
ſenioribꝰ adorātibꝰ agnū · xxix ·
Viſio eiꝰdē de q̄tuor āgl'is et q̄tuor
vētis tre x · hn̄te arcū · xxvi ·
Viſio eiꝰdē de equo albo et de eq̄te
Viſio eiꝰdē de equo ruſo et equite
cū gladio magno · xxv · xxv ·
Viſio eiꝰdē de equo nigro et eq̄te
Viſio eiꝰdē de eq̄ pallido et equite
eius xxv ·
Viſio eiꝰdē de obſcuratione ſolis ꝛ
lune et caſu ſtellarum xxvij ·
Viſio eiꝰdē de ſeptem angelis ꝛ de
ſeptem tubis xxvi ·
Viſio eiꝰdē de primo angelo tuba
canente xiij ·
Viſio eiꝰdē de agelo ſc'do xxxi ·
Viſio eiꝰdē de ſtella cadēte que dr̄
abſintheum xvi ·
Viſio eiꝰdē de percuſſione ſolis et
lune et ſtellis xviij ·
Viſio eiꝰdē de locuſtis monſtruoſ
et loricatis et caudatis ad modum
ſcorpionum ij · et · x ·
Viſio eiꝰdē de equis et equitibꝰ cū
loricis igneis vi ·
Viſio eiꝰdē de angelo forti deſcēdē
te de celo xi ·
Viſio eiꝰdē de libro accepto de ma
nu angeli xxxvi ·
Viſio eiꝰdē de libro dulci in ore et ī
ventre amaro xxiij · ꝛ · xxx ·
Viſio eiꝰdē de ſigno magno mulie
ris apparente in celo iiij · ꝛ · xx ·
Viſio eiꝰdē de archa teſtam̄ti xx ·
Viſio eiꝰdem de dracone ruſo hn̄te
capita ſeptē et cornua · x · xxxiij ·

Sompnium iacob de ſcala
dei et angelis ꝛ de domino
ſibi loquente viij ·
Sompnium ioſeph de manipulis ·
xxij ·
Sompniū eiꝰdē de ſole et lūa et vn
decim ſtellis xvij ·
Sōpniū pincerne pharaoīs de t'bꝰ
ꝓpaginibꝰ ꝛ ꝓpiatiōe poculi · xxiiij ·
Sōpniū piſtoris pharaoīs de t'bus
caniſtris farīe et de auibꝰ xxiij ·
Sōpniū phāonis de · vij · bobꝰ pīgui
bꝰ ꝛ de · vij · alijs macie ꝯfectis xij ·

Somp̄nium eiuſdē de · vij · ſpēcis formoſis et de ſeptem alijs deformibus · ·xxxv·
Sompniuʒ pollutionis nocturne · xxxiij·
Sompniuʒ de pane ordeaceo et ſb cinericio deſcēdēte in caſtra madyā p̄ quē deſigñatus eſt gladius gedeonis ·xxxiiij·
Sompniū nabuchodonoſor de ſtatua magna et varia ·xxxiiij·
Sompnium eiuſdeʒ de arbore procera ·xxxiiij·
Sompnium danielis de · iiij · vētis et de · iiij · beſtijs monſtruoſis ſurgentibus de mari ·xxxiij·

Explicit tabula exemplorum libri ſeptimi

Incipit prologus libri ſeptimi·

SI QVIS fuerit inter vos ꝓpheta dn̄i in viſione apparebo ei · aut p̄ ſōpnium loquar ad illū · Numeri · xij · Quia a deo homo ordinatꝰ eſt · ad quēdam finem ſupernaturalē q̄ cōprehēſionē rationis excedit · ſm̄ illd̄ Yſa · lxiiij Oculus nō vidit deus abſq̧ te que p̄parasti expectantibus te · Finem aūt oportet eſſe precognitū hijs q̄ habent actiones ſuas dirigē i ipſū Pluāq̧ alia cognoſci oportet que ad dictum finē expediunt · vt ſūt articuli fidei vel grē ſacramēta ad quorꝫ etiā cōprehenſionē nō ſufficit ratio naturaƚ · Neceſſariū prorſꝰ fuit homini ad ſalutē vt de huiuſmoi tā ſublimibus rebus erudiretur a deō Vñ dicitur Eccleſiaſtici tercio Plurima ſupra ſenſum hominis oſtēſa ſunt tibi · Sꝫ quia lex diuitatis eſt ſāctiſſima prout beatus Dyoniſius docet · oportet q̄ reducantur infima per media ī ſuprema · p̄fatorꝫ miſteriorꝫ noticia non ē immediate q̄buſlibet a deo inſpirata · ſꝫ quibuſdam primum ſublimioribꝰ viris · qui prophete vocati ſunt et eis mediantibus ad alios deriuata Vnde ꝓphete olim videntes vocabantur · quia videbant quedaꝫ que ceteri non videbant · Modus igitur īſpirationis ꝓphetice quo ſcꝫ de p̄fatis miſterijs diuinitus ſunt edocti duplex in verbis ꝓpoſitis fuiſſe declaratur · Nam aut eis vigilātibus per viſionem innotuerunt oracula quemadmodū tangit primo cum dicit · Si fuerit inter vos propheta domini p̄ viſioneʒ apparebo ei Aut eis dormientibꝰ per ſompniorꝫ apparuere fantaſmata quēadmodū ſubiungit dicens · Aut p̄ ſōpnium loquar ad illum · Porro illa q̄ per viſionem oracula vigilantibus apparuere ꝓphetis · quandoq̧ quideʒ per quaſdam formas ſenſibiles exterioribus repreſentabantur aſpectibꝫ · et ſic ad ſenſū danieli apparuit · ſic et Baltaſar manꝰ q̄dam i pariete ſcribēs · Dan̄ · v · Quādoq̧ vero per ymaginarias formas eis oſtenſa ſunt · ſiue ōmno diuinitus impreſſas et non per ſenſuʒ acceptas · vt puta ſi alicui ceco nato ipā imerentur in ymaginatione colorꝫ ſimilitudines Aut etiam ordiatas diuinitus ex hijs que ſunt a ſenſibꝫ accepte · ſicut Iheremias vidit ollā a facie aquilonis ſuccenſam vt habetur Iheremie primo · Quādoq̧ vero per intelligibiles formas mētibꝫ eorū īpreſſas illis īnotuerunt · vt in illis precipue patet · qui ſciētiā vel ſapientiā īfuſā a deo acceperūt velut ſalomon et apoſtoli · Et

hinc eſt ꝙ Aug⁹· diſtinguit tripli
cem viſionē· ſcꝫ ſēſibileꝫ· ymagina
riā· et itellectualē· Sed notanduꝫ
eſt ꝙ in viſione ſēſibili vel ītellectu
ali prophete ſiue videntes ipſi ne
quaꝙ̄ abſtrahebantur a ſenſibus⸗
cum aliquid per ſenſibiles ſpecies
menti repreſētabatur ꝓphete· ſiue
huiuſmoi ſpēs eſſent ad hoc ſpeci
aliter diuinitus fōrte ſicut fuit ru
bus ardens oſtenſus moyſi· ſiue ꝑ
alias cauſas ꝯeēnt in eſſe producte
ſed ſecundum ꝓuidentiam dei ad de
ſignandum prophetice aliq̄d ordia
te· ſicut per archaꝫ noe criſti ſigni
ficabatur eccleſia· Silr̄ non erat ne
ceſſe vt alienatio fieret ab exterio
ribus ſenſibus per hoc ꝙ ꝓphete
mens illuſtrabat̄ itelligibili luīne
aut iformabat̄ ſpecieb⁹ itelligibili
b⁹· qꝫ i nobis pfectū iudiciū itelle
ct⁹ hētur p ꝯuerſionē ad ſēſibilia q̄
ſūt p̄me noſtre cognitionis pn̄cipi
a· Sꝫ cū reuelatio fiebat ꝓphetica p
formas ymaginarias neceſſe erat
fieri abſtractionē a ſēſibilibus· vt
talis apparitio fātaſtica non refer
retur ad ea que exterius ſētiebāt
Sed adhuc abſtractio talis a ſēſibi
lib⁹ ſic qn̄qꝫ fiebat pfecte· vt ipſe
ꝓpheta abſtract⁹ nichil penitus p
ciperet ſenſibus· Quandoqꝫ vero i
perfecte fiebat· ita vt aliquid ſenſu
perciperet· ſed non plene diſcerne
rꝫ ea que percipiebat exterius ab
hijs que ymaginabiliter intriſec⁹
videbat· Vnde Auguſtinus dicit·
xij· ſuper Geñ· Sic videntur que
ſpiritu fiunt ymagines corporū quē
admodū corpora per corp⁹· vt ſilr̄
cernatur et aliquis homo p̄ſens et
abſens alius ſpiritu tanꝙ̄ oculis·
Talis tamen alienatio ſenſuum
non fiebat in ipſis cum aliqua ior
dinatione nature· ſicut in furioſis
vel arrepticijs accidit· ſed cum mo
deſtia debita et ordine fiebat· aliqn̄
quidem propter contemplationis
vehementiam ſicut de Petro legit̄
Actuum decīo· ꝙ dū ipſe oraret in
cenaculo factus eſt i exceſſu men
tis et cetera· Aliquādo vero fiebat
diuina virtute rapiente· ſecunduꝫ
illud Ezechiel·i· Facta eſt ſuper euꝫ
ibi manus domini ⁊c̄· Circa illa ve
ro que per ſompniorum fantaſma
ta hominibus innoteſcunt· eſt iſu
per attendendum· ꝙ ſompnia ſep
tem ex cauſis generaliter in homi
nibus fiunt· Quandoqꝫ enim con
tingunt ſompnia ex diuina reuela
tione· Deus eñ angeloꝝ miniſteri
o nō nunꝙ̄ quedaꝫ in ſōpnis homi
nibus reuelat· Vnde Job· xxxiij·
dicitur ꝙ per ſompniuꝫ in viſione
nocturna qn̄ irruit ſopor ſup hoīes
et dormiūt i lectulo. tūc aperit au
res virorū et erudiens eos inſtruit
diſciplina Et aduertendū eſt ꝙ hu
iuſmoi ſōpnia qn̄doqꝫ oſtendūtur
expꝛ̄ſſa et apta· ſic Mat· ij· dr̄ ꝙ an
gel⁹ dn̄i apparuit i ſōpnis Joſeph
dicens· Surge et accipe pueruꝫ et
mrēm ei⁹ et fuge i egyptū ⁊c̄· Qn̄
doqꝫ vero ſūt methaphorica ſꝫ qui
buſdā ſilr̄ibus viſa· ſicut patet Ju
dicū· vij· de ſōpnio cuiuſdam de ca
ſtris madiaꝫ qd̄ gedeon audiuit· i
qua vt ibidē exponit̄ ſꝫ ſilr̄itudine
ordeacij panis ipſius gedeonis gla
dius eſt oſtenſus· Dicit autem be
atus Gre· ꝙ ſancti viri talia ſōpni
a que i eis diuitus fiunt a ſōpnijs
alijs que vel fiunt ex illuſioibus de
monū· vel ex alia cauſa ꝓueniūt·
quodā ſapore intimo vt nō decipiā
tur diſcernūt· Qn̄qꝫ autē ꝯtingūt
ſompnia ex demonuꝫ immiſſione·
quia non nunꝙ̄ operatione demo
num alique fātaſie hoīb⁹ apparēt i

quibus eis aliqua reuelant̄ · intdū
quidem de ſpūalibus interdū vero
de corporalibus que tm̄ ipſis homi
nibus coīt̄ ſunt occulta · et nō ſolū
de preſētibus · ſed etiam de futuris
et precipue illis hominibꝫ qui cuꝫ
eis hn̄t pacta illicita tacita vel ex
preſſa · Cum em̄ intellectus demo
nū ſit ordine nature ſuperior q̄ꝫ
intellectus humanus · quedā cogno
ſcunt demones ſua naturali notici
a que ſūt ab hoīm cognitiōe remo
ta · et talia nō nūq̄ꝫ hoib⁹ per ſōp
nia reuelāt · Aliquādo q̄dē illa fu
tura · quoꝝ ſcꝫ ipſi idē poſtea ſunt
cauſa l' ea quoꝝ ſigna preноſcūt ·
que tam̄ hoibꝫ ſūt occulta · Immit
tūt q̄ꝫ demones intduꝫ quedā ſōp
nia vera vt magis eis fides preſte
tur · aliquādo vero ſōpnia falſa et
deceptoria quibꝫ ſcꝫ ɔfidētes ī illis
turpit̄ illuduntur · ꝓpt̄ qđ dr̄ Eccī ·
xxxiiij · q̄ multos errare fecerīt ſōp
nia, et exciderūt ſperantes in illis
Nōnq̄ꝫ āt cauſantur ſōpnia ex cele
ſti īpreſſione · Cū enim celeſtia cor
pora cauſe ſint effectuū naturaliuꝫ
qui in iſtis inferiorib⁹ fiunt ꝑ mo
tū ſuū et lumē · relinquūtur ex im
preſſione ipſoꝝ q̄dā diſpoſitiones
ī aere ſil'es illis effectibꝫ q̄ poſtea ɔ
tingūt · q̄ q̄dē diſpoſitiōes in ſōpno
mediāte eodē aere ad caput dormi
entis perueniunt eiuſq̄ꝫ ymagina
tionē īmutāt · ita vt ex impreſſio
ne huiuſmoi a corpibꝫ cauſata cele
ſtibus eidē dormiēti aliq̄ fātaſie ap
pareāt celeſtiū diſpoſitioī ɔformes ·
et ſic a dormiētibus ex īpreſſiōe ce
leſtium corpoꝝ futuri q̄dam ſōpni
antur euētus, q̄ ſcꝫ ex v̓tute ipſoꝝ
cauſari natualit̄ poſſunt vt ſūt ſcꝫ
tempeſtates et pluuie et humano
rū egritudines corpoꝝ · et etiā reꝝ
ſterilitates ceteraq̄ꝫ ipſis ſimilia · q̄
celeſtium cauſalitati ſb̄dunt̄ Perci
piuntur aūt immutationes p̄dicte
precipue in ſōpno · q̄ tūc ſopitis
actionibꝫ ſenſuum et intellectus opa
tione vacāte ac etiā tumultu vel
ſtrepitu exteriorum occupationuꝫ
ceſſante fantaſia magis viget Pa
tet igitur q̄ hec ſōpnia ab hijs q̄ fi
unt ex inſpiratione diuina dupli
citer diſtiguuntur · Primo q̄dē q̄a
hec non poſſunt eſſe vera ſigna niſi
tantum illoꝝ euētuū quoꝝ ipa ce
leſtia corpa cauſe ſunt · ſed illa que
cauſantur a deo inſpirante poſſūt
eſſe de q̄buſcūq̄ꝫ · Scđo q̄ illa etiaꝫ
quandoq̄ꝫ deficiunt precipue circa
actus humanos · ſiue q̄ act⁹ hūani
ex libero pcedūt arbitrio qđ cele
ſtium dn̄ationi non ſb̄ditur · ſiue
q̄a homo ſapiens per prouidentiā
ſuā intdū etiā p̄t ipſarū cauſarum
celeſtiū īpreſſioībꝫ obuiare · Vnde
Ptholome⁹ ī Centilogio dicit · q̄ a
nim⁹ ſapiētis iuuat et īpedit cele
ſtē effectū · Sed illa ſōpnia q̄ īmittū
tur a deo deficere n̄ poſſūt · hec eniꝫ
ad ꝓphetiā pertinēt · de q̄ Caſiodo⁹
dicit · q̄ ꝓphetia ē dīna inſpiratio
rerū euētus īmobili veritate denū
ciās · Nōnq̄ꝫ q̄ꝫ ſōpnia hoīm ex p̄ce
dētibꝫ cogitatioībꝫ ſiue locutioib⁹
oriunt̄ · occurrūt em̄ dormiēti fātaſ
mata ɔueniētia vel ſilia eis circa q̄
ei⁹ cogitatio vel locutio fuit ī vigi
lia īmorata · et q̄ taliū ſōpnioꝝ cau
ſa nō ē cauſa futuroꝝ euētuū · io
circo huiuſmoi ſōpnia ꝑ accidēs ſe
hn̄t ad ipos euētus futuros · vn̄ ſi
ſil' ɔcurrāt erit q̄d caſuale Sꝫ notā
dū q̄ intdū ī ſōpnio p̄cedēti cogita
tui hoīs reuelatio dīna reſpōdet · ita
q̄ ſcđm Gre · q̄nq̄ꝫ ſiūt hoī ſōpnia ex
cogitatiōe ſil' et reuelatiōe · et tale
fuit ſōpniū nabuchodonoſor qđ ha
buit de ſtatua · Vn̄ daniel dixit ei

Tu rex cepiſti cogitare i ſtratu tu
o quid eſſet futurū poſt hec· ⁊ qui
reuelat miſteria oſ̄dit tibi q̄ ventura
ſūt ⁊c· Daniel· ij· Et tūc huiuſmoi
ſōpnia vera ſūt et int̄ ꝓphetie miſte
ria ꝯputant̄· quanꝙ ille q̄ t'lia ſōp
niat ꝓpheta nō dicatur· Nūcꝫ vero
ſōpnia ſūt ex intriſeca affectione
ſiue talis affectio ſit circa ſpūalia
ſicut ſtudioſus ſōpniat de lectione
vel diſputatiōe· ſiue ſit circa corpo
ralia ſicut auarꝰ de pecuīa ſōpniat
et hō fameſcēs de cibo et ſic de ſimi
libꝰ Et huiuſmoi ſōpnia ꝯſil'r ſūt ⁊
p̄cedētia p accidēs ſe hn̄t ad ipos fu
turos euētus· et caſualit̄ occurrūt
cū eis qꝛ ſolū indicantia ſūt extri
ſecas affectiōes preexiſtētes· Nū
docꝫ āt ſōpnia cauſant̄ ex ſtudio ⁊
exercitatiōe· Nā artifices et officia
les frequēt̄ hn̄t ſōpnia de artificijs
vel officijs ſuis· Nā qn̄ diſpoſitio a
liquarū operationū p̄cedit in vigili
a· tūc motus diſpoſitiōis eiuſdē e
tiā in ſōpno aliqn̄ p̄ōdunt vl' re
preſētant ipſam operationē· ⁊ ad
hūc modū etiā ſōpnia r̄ferūtur q̄ ex
aliq̄ p̄cedenti ſollicitudine generā
tur· ſicut de mulieribꝰ q̄ de viris ab
ſētibꝰ multū ſollicitātur nō nunꝙ
accidūt ſōpnia de reditu ipſoꝝ et
ita de ſimilibꝰ· Quādocꝫ vero con
tingūt ſōpnia ex corporali diſpoſiti
one· Nā ex interiori diſpoſitiōe cor
poris format̄ aliq̄s motꝰ in fātaſia
dormiētis eidem diſpoſitioni ꝯueni
ens· ſicut non nūꝙ hoi in quo frigi
di hūores habūdāt occurrit et appa
ret i ſōpnijs qꝙ ſit in aq̄ vel niue· ⁊
ꝓpterea dicūt medici qꝙ ad iteriorē
diſpoſitionē corporis cognoſcēdā ē
attēdēdū ad ſōpnia· poſſunt igitur
huiuſmoi ſōpnia verā ſignificationē
hrē nō ſolū de diſpoſitiōe p̄nti ſ etī
am de euētu īfirmitatis vl' ſāitatis
future· ſeu etiā effectus cuiuſlibet·
ad quem huius cauſe virtus ſe ex
tendere poteſt· Quia igit̄ in p̄cedē
tibus libris ſūt de rebꝰ ſenſibilibus
exempla introducta· Reſtat nunc
ſcd̄m ordinē a pn̄cipio libri ꝓmiſſū
de rebꝰ ymaginabilibꝰ aliq̄s ſimili
tudīes ponē· Et qꝛ oīa gn̄alit̄ ſōp
nia p formas ymaginarias ſūt· qꝛ
nichil ſūt aliud ſōpnia qꝙ fātaſmata
apparētia. i. qꝙ forme rerū ymagina
rie ītrīſecꝰ apparētes· Et q̄dā etiā
viſiōes vt dcm̄ ē per formas huiuſ
moi ſūt· vn̄ viſiones ymaginarie
a doctoribus appellant̄. Idcirco in
hoc· vij· li· de viſioibꝰ ymagiarijs
et ſōpnijs que diuina ſcp̄tura reci
tat exēpla iducētur· quāꝙ eīn ex
viſionibus falſis et ex ſōpnijs ple
rūcꝫ fallacibꝰ multi decipiant̄· ꝓpt̄
qd̄· Eccl'i· xxxiij· dr̄· Vana ſpes et
mēdaciū inſenſato viro et ſōpnia
extollūt iprudētes· Quaſi q̄ appre
hendit vmbrā et perſequitur ventū
ſic et qui attendit ad viſa menda
cia Ille tamē viſiones vel ſompni
a que ſacra ſcriptura refert· cū ex
diuina reuelatione prouenerit fal
ſacia vel vanitatem non continent
ſed veritate et vtilitate ſūt plena·
qꝛ vero vt ex dictis apparet ex diu
ſis aliqn̄ cauſis de q̄buſdaꝫ futuris
effectibus taꝫ vera qꝙ methaforica
ſōpnia p̄mōſtrāt̄· Idcirco a pitis
phis de inēptādis huiuſmodi ſōp
nijs p modū artis regle ſunt inuē
te q̄ etiā a ſacris doctoribꝰ i aliq̄bꝫ
approbāt̄ Vn̄ etiā Ariſt. i fine tr̄cta
tꝰ ſui de diuinationibꝰ ſompniorūꝫ
breuibꝰ licꝫ v̄bis oſ̄dit q̄s ē artifici
oſiſſimꝰ iudex ad ſōpnia exponēdū
Quare nos iter ſompnioꝝ exēpla
que de ſacra ſcp̄tura ponemꝰ etiā
de figtioibꝫ varijs ꝯſiliū ſōpnioꝝ nō
aſſerēdo ſ referēdo tm̄ ꝯ ſtictiōes

aliquãs et notulas inſeremꝰ. Naꝫ
interpretationes apte ſilitudinari
ũ ſõpnioꝝ. etiã ſi quis illas credẽ
non velit. ad hoc tamẽ predicato
ribus vtiles eſſe poſſunt. ꝙ eis viã
et modũ apiant ad ſacre ſcripturẽ
methaforas aptius exponenduꝫ.
cum tã ſcpturarũ ꝙ̃ ſõpnioruꝫ me
thafore ꝑ adaptationes qualdã ꝯ
gruas exponantur. Sicut etiam in
ſacra ſcptura appareꝫ de illis ſomp
nijs que ioſeph et daniel ĩt̃pretа
ti ſunt. Licet igitur in int̃pretatio
nibus talibus cõium ſõpnioꝝ non
ſit quo ad res ſõpniatas fides adhi
benda defacili. moduꝫ tamẽ adap
tationis attẽdere. qui ſit per ſilitu
dines ꝯgruas ſacre ſcpturẽ docto
ribꝫ vtile reꝑit. Modũ ãt in ſuperi
oribꝰ habitũ in hijs etiã exemplis
ſeruabimꝰ. exẽpla ſcꝫ ſub capitul̃
varijs. et capitula vel materias
ſub alphabeti lr̃is ex ordine collo
cantes.

Caplm. i.

Angeli quedã de diuinis ſecre
tis nob̃ reuelãt et q̃dã nob̃
occultãt. qđ oſtẽdit̃ ex viſi
one imagiaria yſaie. que habet̃ Y
ſaie. vi. Vbi vidit dñm ſedentẽ ſu
per ſoliũ excelſũ et eleuatũ. et ple
na erãt õmis domꝰ maieſtate eiꝰ.
et ea que ſub ipſo erãt replebant
templũ et ſeraphin ſtabãt ſuper il
lđ. ſex ale vni. et. vi. alteri. duabꝰ
velabãt faciem eius. et duabꝰ vela
bãt pedes eius. et duabꝰ volabãt
Hec enim viſio a beato Jheronio
allegorice exponit̃ volente ꝑ ſeden
tẽ ſuper ſoliũ excelſuꝫ xp̃m ſignifi
cari. Per ſoliũ ãt excelſuꝫ et eleua
tum ſignificari anglos in q̇bus dr̃
deus ſedẽ. ſm illđ. Ps̃. Qui ſedes
ſuper cherubin ꝛc. Per domũ aũt
ſuperiorem eccleſiam triumphãtẽ
que dei maieſtate impletur. Per
tẽplum vero inferius ſignificantur
iferiores creature ſcꝫ corporales q̃
inferiori modo ꝑticipãt diuinã boni
tatẽ. Huius aũt ſedentis ſuper tro
nũ facies diuinã ſignat eẽntiã. et ea q̃
in eternitate fuerunt añ mundi cõ
ſtitutionẽ. Per pedes v̊o ſignat̃ ea
que poſt mũdi ꝯſũmationem erũt
in gloria btõꝝ et in penis dãpnato
rũ. Per media vero ea que i curſu
tpis medijs agũtur. Seraphin ergo
faciẽ et pedes ſedẽtis ſuper tronuꝫ
velare dicũt̃. quia miſteria eterne
deitatis et futurẽ beatitudinis et mi
ſerie eterne dãpnatiõis nobis ad
plenũ non reuelãt. Sed duabus a
lis medijs volare dicũt̃. q̇a de hijs
que medio tpe aguntur nos q̃tuꝫ
opus eſt miniſterio ãgeloꝝ iſtrui
mur ĩt̃ quos ſeraphi ꝑmatũ tenẽt
Volatus ergo eoꝝ ꝓceſſum reuela
tionis i nos demõſtrat. quẽ etiã re
ctũ motũ ipſoꝝ Dyoꝰ. iiij. c. de di
uinis noĩbꝫ noiat. Item angeli aſ
ſimilãtur firmamẽto et criſtallo. de
quo habetur in viſione ymagiari
a Ezechiel. q̃ legit̃. Eze. i. vbi dicit̃
Similitudo ſuper capita animaliuꝫ
firmamenti quaſi aſpectus criſtal
li horribilis ꝛ extenti ſuper capita
eoꝝ deſup In qua quidẽ viſione de
angel̃ ſm expoſitionẽ Greg̃. iiij.
oſtendũtur. Primum eſt eoruꝫ cel
ſitudo ex eo ꝙ dicũt̃ eẽ ſup capita
aĩaliũ. i. ſup mentes hoim ſẽſu vtẽ
tium Sumus eñ in preſẽti vita in
cognoſcendo aĩales. i. ſẽſuales. q̇a
õmis nr̃a cognitio oritur a ſẽſu Nec
etiã ẽ intelligere ſine fantaſmate.
vñ ꝙ ipſi angeli q̃ ſũt penitus icor
porei neqꝫ ſẽſu appħẽdũt̃. neqꝫ etiã
ã fãtaſmatibꝫ. i. ymagiarijs formis
rep̃ñtari hñt Hic ẽ ꝙ eoꝝ naturẽ ſu
ꝑ capita aĩaliũ ſũt Vñ de ipſis Phũs

dicit .ij. Methaphiſice · ꝙ ita ſe hꝫ
intellctus noſter ad eos ſicut oculꝰ
nocticoracis ad lumē ſolis · qꝛ ſcꝫ ꝑ
ut ſunt in ſeipis nobis q̄ aiales ſu
mus .i. qui ſenſuales exiſtimus in
cognoſcibiles ſunt · ꝙꝙ ī ſe maiſe
ſtiſſimi ſint · Scdo oñditur eoꝝ pul
chritudo · Habēt em̄ āgeli duplicē
pulchritudinē · vnā ex natura · aliā
ex grā · ꝓpter pulchritudinē ergo
natuꝛ hn̄t ſilr̄itudinē firmamēti · vn̄
et appellāt hic ſilr̄itudo firmamēti ·
Firmamentū em̄ .i. celū ſtellatū ha
bꝫ puritatē · claritatē · ⁊ icorrupti
bilitatē · Et ī hijs tribus ↄſiſtit na
turalis pulchritudo āgeloꝝ · ſcꝫ in
puritate ſbe · i claritate ītelligētie ·
⁊ ꝑpetuitate vite · Vn̄ ꝓpt̄ ꝑmuꝫ a
btō Dyoniſio vocāt āgeli ſpecula
ꝓpt̄ ſcd̄m vocant̄ lumina · terciū vēo
hꝫt āgelꝰ qꝛ ē itellctual' ſba · qꝛ ſicut
dicit Dyoniſiꝰ itellctuales ſbe vitaꝫ
hn̄t īdeficiētē ab vniuerſa corrupti
one materia et gn̄atiōe mūde exi
ſtentes · ſꝫ adhuc ꝓpt̄ pleītudiēꝫ grē
āgeli aſſil'āt criſtallo · Et ideo dicit
q̄ſi aſpc̄us criſtalli · Licꝫ em̄ criſtal
lus ex fluida et mobili aq̄ ſumat̄ ꝑ
petua tn̄ vigoris duricie ſolidat̄ Sic
licꝫ āgelica natura ꝑmo ꝑ liberuꝫ
arbitriū fuerit mobil' creata ī hijs
tn̄ q̄ n̄ cecidert̄ ꝑ ↄditoris grāꝫ imo
bilit̄ ↄfirmata · Tercio q̄ꝫ oñditur
eorū fortitudo cū addit̄ · horribilis ·
fortitudo em̄ āgeloꝝ tāta ē vt mēi
to nob̄ ī corruptiōe poītis horribil'
dicat̄ .i. expaueſcēda et tribil' · ſicut
Greḡ · expoit · Nā peccōrib9 ab eis
percutiendis nō ſolum timēda · ſed
etiā exhorrēda ē · ſꝫ ſicut ē exhorrē
da et dura malis ſic inuenit̄ larga
et benefica bonis · Et ideo ſubdit̄ ·
et extēti ſcꝫ ad iuſtos dicuntur eti
am eſſe velut criſtallꝰ extentus ſcꝫ
quia eorum virtus extēdit ſe ad ō
ne tempus · non enim minoratur
in eis ex longo tempore ſiue ex ſe
nio ſicut debilitatur fortitudo hūa
na · Itē extendit ſe ad ōne corpus
qꝛ oīa corpora quo ad motū localē
angelis obediunt ad nutū · vt Au
gꝰ · dicit · Quarto inuitur etiā eoꝝ
btitudo ex eo ꝙ ſup capita alium
adhuc eſſe memorantur · His eniꝫ
ꝓpheta hōē dicit vt ex primo oſten
datur ſublimitas nature · vt ſupra
oſtenſū ē · ex ſcdo icprehenſibilitas
glorie · Quis enim vt Greḡ · dicit
in carne corruptibili poſitus mēte
ↄphendere valeat que eſt āgelorū i
effabil' ⁊ ſine fine leticia · q̄ btitudo
ſine defectu · vultuꝫ videre creato
ris atqꝫ in eius delectatione ſine i
mutatione perſiſtere · ſuper capita
ergo animalium ſunt · qꝛ nūc eoꝝ
gaudia ſēſū nrārū mētiū excedūt ·

¶ Caplm̄ · iij.

Antixpiani qui antixp̄m ſe
quent̄ erūt ſimiles illis lo
cuſtis de quibus habetur ī
viſione beati Iohannis Apocalipſ
ix · Vbi dicit ꝙ vidit ſimilitudines
locuſtarum que erant ſimiles eq̄s
paratis in preliuꝫ · et ſuper capita
earū tanq̄ corone ſimiles auro et
facies earum ſicut facies hoīm · et
hēbāt capillos ſicͬ capillos mulierū
et dētes earū ſicut leonum erant ·
et habebant loricas ſicut loricas
ferreas · et vox alarum earum ſicut
vox curruum equorum multorum
currentium in bellum · et habebāt
caudas ſimiles ſcorpionibus · et a
culei erant in caudis earum · ptās
eaꝝ nocere hominibus mēſibꝰ · v ·
et hēbant ſuper ſe regem angelum
abyſſi · cui nomen hebrayce laaba
don · grece autem appollion · et la
tine habēs nomē extminās In hac

enim viſione tanguntur·xi· cōdi
tiones antixp̄ianoꝝ Prima erit de
ſiderium nocendi· Vnde dicit ꝙ il
le locuſte ſcꝫ ẏmaginarie per quas
repreſentabantur antixp̄iani erāt
ſimiles equis ⁊c̄· · Qui primo ideō
locuſte vocantur quia ſalient ī al
tum per ſuperbiam ⁊ cadent in ter
ram per auaritiam· Plus enim di
ligunt terrena ꝙ̄ celeſtia qꝺ ſignifi
cāt crura locuſtarū que ſunt retro
longiora · Tales ſunt modo in ec
cleſia multi doctores et predicato
res· Vnde Nauꝫ·iij·Cuſtodes tui q̄
ſi locuſte· et paruuli tui quaſi locu
ſte locuſtarum· Johel·i· Reſiduum
eruce comedit locuſta·per erucam
enim intelligitur humana corrup
tio que mores deprauat·et quidā
non corrumpuntur malis moribꝰ
ſed decipientur ab antixp̄ianis pre
dicatoribus · Qui predicatores ad
modum locuſtarum alte ſaltabūt
ſed cito cadent· quia per helyam ⁊
enoch deſtruetur praua doctrina
eorū· in cuius rei ſignificationem
Johānes baptiſta qui eſt helyas vt
dicitur· Mat·xi· comedebat locu
ſtas ·Et hic eſt ꝙ virga moyſi vir
gas magoꝝ deuorabat· Exo·vij ·
Iſte ergo locuſte dicit ꝙ erāt ſimi
les equis paratis in prelium·q̄a e
runt cum impetu et ſine diſcretiōe
currentes in conculcationē electoruꝫ
Equi enim equaliter currunt et ir
ruunt in hoſtes et in ciues· et ſic il
li non attendent quos opprimenṫ
et conculcent: dūmodo non faciāt
eoꝝ voluntatem Erunt ergo ſiles
equis ꝓpter velocitatem·atrocita
tem· et īpetuoſitatem·que omnia
oſtendunt deſideriuꝫ nocendi et ex
altandi nomen antixp̄i· Secūda c
ditio erit gloria triumphi Vnde di
cit ſup capita earum ·i·ſup docto
res ſiue principes eorum tanꝙ̄ co
rone.i.premia vel honores pro vic
toria habita ↄtra eccleſiam tanꝙ̄
fuerit vera victoria inimicorum· ſ
reuera erūt corone.i.gloria ſeu vi
ctoria de precipitatione ſanctorū
ſimiles auro.i.vere ſapiētie· quaſi
dicet · ſuis doctoribꝫ victorias at
tribuent ·⁊ ipſi eis premia eterna
promittent· de hoc ꝙ per ſuaꝫ ſa
pientiam eccleſiam vicerint· Sed
reuera nec doctores eoꝝ victoriā
nec ipſi premia eterna recipient·
ſed vtꝗ eterna ſupplicia ſentient·
Tercia condicio erit ſtudium appa
rendi per ẏpocriſiꝫ·dū dicit·⁊ facies
earuꝫ ſicut facies hominum· ꝗꝛ ſcꝫ
exterius apparebunt boni ſed inte
rius erunt mali Sunt autem in fa
cie hominis tria ſcꝫ oculi nares et
os· in quibus notanṫ·intelligenti
a·diſcretio et eloquentia ·quibꝰ
iſti videbunṫ poſſe· ꝓpṫ qꝺ etiā mł
tos ſeducent· Vnde facies eorum
antixp̄ianoꝝ predicatoꝝ ſicut faci
es hominū.i.intelligentes diſcretī
et eloquentes appaebunt· ſed tn̄
non vere erunt qꝺ notat hec dicti
o ſicut· Quarta conditio erit cona
tus maliciam ſuam abſcondendi ·
Vnde dicit ꝙ habebāt capillos ſi
cut capillos mulierū.i.habebāt cri
nes femineos molles inuita lucen
tes et apparentes et ad t̄ram depē
dētes· ī quo notatur auaritia Col
lum tegētes· ī quo fallacia · quia
ſicut capilli tegunt turpitudinem
ita iſti ſuorum morum abſconderit
impuritatem· Item capilli eorum
ſūt minores quos adherentes ſibi
decipient ſubtrahentes ſibi vigorē
fidei et virtutum·ſubtiles ī malis·
ſibi īuicem coherentes et ad īuiceꝫ
ſe defendentes· Quia omnes t̄res
erunt molles et fluxibiles ī omne

vitiū ſicut mulieres· et ideo dicit·
et habebant.i.habebunt capillos
.i.diſcipulos adherentes ſibi ſicut
capilli adherēt capiti· q̄ ſicut capil
li mulierū molles efficiētur et flex
ibiles ad omne malū· Quīta ↄdi
tio erit crudelitas apte pſequēdi
Vn̄ ſb̄ditur·et d̄tes earū ſicut den
tes leonū erāt· q̄ſi dicat Si p boni
falſi oſtationez et veri mali occul
tationē ledere n̄ poterūt· tūc apte
ſeuiēt in electos laniātes eos et de
uorātes q̄ſi leones ſine vlla ↄtradi
ctione· Vel p dentes locuſtaruz in
telliguntur etiā doctores eoꝝ q̄ ex
ponēt eis ſcripturas et incidēt eis
panē mēdacii· de iſtis dentibus dr̄
Job·xxvii· Cōterebam molas ini
qui· et de dētib9 illius auferebam
p̄dā· et Eze·xxi· Et dētes leōis dē
tes eius interficientes animas hoī
num· Sexta conditio eſt obſtinati
o in malo perſeuerandi Vnde dicit
ꝙ habebāt loricas ferreas.i.corda
in malo obſtinata ſentētiis decep
toriis munita Habebūt enī corda
ita dura vt ſagittis ſacre ſcripture
penetrari nō poſſint· Job·xli· Cor
eius indurabitur quaſi lapis et ſtri
getur quaſi malleatoris incus· et po
ſtea ſubdit· Reputabit q̄ſi paleas
ferruz et q̄ſi lignū putridū es· nō
fugabit eū vir ſagittari9 Ecci·xliii
Sicut lorica induit ſe aquis.i.cordi
dib9 frigidis· et gelatis.i. peccato
obſtinatis· et dicit loricas i plurali
ꝓpt̄ duriciā intellectus ad credēdū ve
rū q̄ dr̄ tarditas· et ꝓpt̄ duritiam
affectus ad amādū bonū que dr̄ frigi
ditas· Septima ↄditio ē inordinati
o clamādi· Vn̄ ſeq̄tur· Et vox ala
rū earū.i.rationes eoꝝ q̄bus quaſi
quibuſdam alis eleuabuntur vt iu
ſti et ſapientes credantur a mltis
ſic vox curruū equoꝝ mltorū cur

rentium in bellum· q2 ſicut diuerſi
currus diuerſ vijs et a diuerſ eq̄s
tracti cū ipetu currūt i bellis cōtra
eandē pſonā· Sic antixp̄iai diuerſ
erroꝛib9 infecti· et diuerſ ratioib3
premuniti currēt vnanimit̄ ↄtra ec
cleſiā expugnandā quoꝝ vox clāo
ſa et ipetuoſa et irrationabil̄ erit et
multiplex erit · vn̄ ſig̃tur Judicuz
xv· Per multas caudas vulpium
inuicem ligatas· ſed habentium fa
cies diuerſas· Octaua ↄditio erit
aſtucia decipiēdi Vnde ſubditur ꝙ
habebāt caudas ſil'es ſcorpionib9
.i.doctrinas blādas et deceptorias
Yſa·ix· ꝓpheta dicēs mēdaciū ipe
eſt cauda· vl' caudas vocat p̄ncipes
illi9 tp̄is qui ad modū caudarum
blādiēdo et terrēdo multos puert̄
tēt · quas caudas ātixp̄iai ſibi aſſo
ciabunt ↄtra eccleſiā pugnantes·
Nona ↄdicio violētia malū defendē
di qđ fiet per potentiam principuz
et aſtutiam pſeudo predicatorum
Vn̄ ſequit̄· et aculei erāt ī caudis
earū.i. in p̄icipibus illi9 tp̄is · vel
aculei in caudis.i.blādicie argucie
et aſtucie in fine p̄dicationis eorū
Sicut enī aculeis pūgitur equ9 vel
aſin9 ne recalcitret Sic p̄dicatoēs
falſi ſanctos illos q̄ tūc tp̄is erunt
argucijs et blādicijs pungent qui
bus poſſint mouere eos a vera via
et a recto tramite facere deuiare·
ſed fruſtra iacitur rethe ante oclos
pennatorum· vt dicitur Prouerb·
.i. Decimo oſtenditur in quo habe
bunt potentiam nocendi· Vnde ſe
quitur · poteſtas nocēdi hominib3
ſcz carnalib3 mēſiliz·v·ſcđm quinq3
ſēſus corpis q̄b9 peccāt· Alia tn̄ lrā
hēt mēſib9 ſex.i.ſex etatib9 ſeculi in
quib9 dei pmiſſiōe etiā electi tribu
lantur In ſeptima aūt erūt ſecuri·
Deut·xv· Cū ſex ānis ſeruierit tibi

in·vij·dimittes eum liberū·Vnde
cima cōditio eſt inſtigatio ſiue ſug
geſtio dyaboli·Ipo enim pcurāte
et inſtigāte facient hec pricipes ⁊
pſeudo pdicatores·Vn̄ conſequen
ter oñditur q̄les erūt pſeudo predi
catores·et ad q̄d tendent ſcilz ad
oppreſſionem ſanctoꝝ qđ quidem
poterunt dyaboli auxilio·Vn̄ ſub
dit ꝙ habebāt ſup̄ ſe regē·nō qꝛ
ipſe eos regat·ſed quia eis domi
nabitur Iob·xli·Ipe eſt rex ſuper
omnes filios ſuperbie·angeluz a
byſſi.i.dyabolū qui eſt de abyſſo in
ferni.i.ſine biſſo et candore omnis
boni·et ſi aliquando ſe trāſfiguret
ī āgelum lucis.i.Corin·xij·Cui no
men hebrayce laabadon·aliqui li
bri habent habadon·ſed vera litte
ra eſt laabadon·Vnde Ihe9·dicit
ꝙ laabadon hebraycum eſt ⁊ inter
pretatur exterminans·Et ideo de
bet dici laabadon ⁊ non habadon
grece aut apollion qđ interpretat̄
latine exterminans Vnde tres lin
guas precipue ponit vt ī omni lin
gua verſutia dyaboli ītellecta vite
tur Et hoc p̄cipuū eſt·qꝛ in illa tri
plici lingua euāgelica doctrina ſcp
ta eſt·Matheus enim in lingua he
brayca·Lucas et Iohānes in gre
ca Marcus vero in latina ſcpſerūt
euangelia·Vnde et titulus crucis
hac triplici lingua ſcript9 fuit Io·
xix.In omni autem lingua nomē
dyaboli dr̄ extminās·qꝛ de oib9 ali
q̄d extminat.i.extra tminos catho
lice fidei poit·et ī trā extminij.i.ī
infernū q̄ſi exules a pata ſua rele
gat Ps̄·Extminauit eū aper de ſil
ua.i.ātixpc q̄ dr̄ aper ꝓpter ferocitā
tē·ſiluatic9 autem ſiue ſilueſter dr̄
ꝓpter īhumanitatem Sap·iij·Ab
itinē iuſto abierūt ī extminiū.i.in
infernū ¶ Caplm·iij.

APoſtoli ⁊ apoſtolici viri aſ
ſimilantur illis equis q̄ de
ſcribuntur in viſione yma
ginaria·que hetur Zach.i.vbi dici
tur·Vidi per noctē ⁊ ecce vir aſcē
dens ſuper equum rufuz·⁊ ipe ſta
bat inter mirteta que erant in pfū
do·et poſt eū equi rufi et varij et
albi·Hanc enim viſionez gloſa ſic
expoit·Dicit enim ꝙ per noctē in
qua cernit̄ viſio ſignificatur miſte
riorum obſcuritas·Vir autem ſup
equum rufum ſaluator noſter eſt·
cuius veſtimenta.i.caro rubea eſt
ſanguine paſſiōis·qui ſicut hic ad
huc paſſibilis in equo rufo oſtēdi
tur·ita in Apocalipſi iam reſuſcita
tus in albis demonſtrat̄·Hic ſtat
inter mirteta.i.angelicas poteſta
tes·que erant in pfundo qꝛ adhuc
eidem in carne poſito miniſtrabāt
Poſt eum fuerunt autem equi.i.
apoſtoli et apoſtolici viri·qui totū
mūdū.i.orbem pag̃bant·Quorum
alij martirio rufi Alij vita ⁊ doctri
na et ſignorū diuerſitate varij·A
lij vero virginitate et doctrine in
tegritate·⁊ cordis puritate albi ex
titerunt ¶ Capitulū·iiij·

ASſumptio beate marie de
ſcribitur in apparitione il
lius mulieris·de qua agit̄
in viſione ymaginaria bti Iohan
nis Apoc̄·xij·vbi dr̄·Signuz mag
nū apparuit in celo·mulier amicta
ſole et luna ſub pedibus eius·et
in capite eius corona ſtellarūz·xij·
Vbi oſtenditur ꝙ beata maria fu
it aſſumpta vtiliter·ſublimiter·mi
rabiliter·et honorabiliter·Vtilit̄
quidem ſi ɔſidēs officiū·qđ ſcz oñdi
tur in ſigno·Signuz inq̃t magnuz
apparuit·ē go btā virgo apparuit
in celo.i.aſſumpta ē vt eēt nob̄ i ſi
gnū Sunt enī ſigna directiua ſicut

cruces in biuijs. et ſigna diſtincti
ua ſicut t̃mi in agris. et oſtenſiua
ſicut circuli in tabernis. Vñ beata
virgo fuit ſignuꝫ magnum.i. mag
na ſignificans. ipſa enim nos diri
git ſicut ſtella maris dirigit nauigã
tes. ipſa nos a peccatis diuidit. ſic
facit aurora q̃ diuidit diẽ a nocte.
Ipſa etiã ꝓ nobis filio pectus et v
bera oſtendit. Vñ ipa ẽ vt altera
Heſter q̃ apud regẽ pro nobis aſſi
ſtit. Secdo fuit aſſumpta ſublimit̃
ſi cõſideres ſitũ qꝛ apparuit in celo
ſcꝫ empireo. et hoc fuit in aſſump
tione. Ps̃. Eleuata eſt magnificẽti
a tua.i. virgo te magnificans ſuper
celos.i. ſuper angelos Et apparuit
in celo tanq̃ꝫ regina in trono ad ↄ
regnandũ ſcꝫ filio ſuo qḋ figuratũ
fuit. iij. Re. ij. Vbi dr̃ ꝙ poſitus ẽ
tronꝰ mr̃i ſalomonis que ſedit ad
dexterã eiꝰ. Itẽ apparuit tanq̃ꝫ ad
uocata ĩ curia ad int̃pellanduꝫ ſciꝫ
ꝓ mũdo Vñ figurata ẽ in illa ſapi
ente muliere thecuite que ĩtrauit
ad interpellandum pro abſolone.
Item apparuit tanq̃ꝫ hoſpita ad re
colligendum ſciꝫ igredientes. et
ideo in aſſumptione eius cantatur
euangelium de Martha que criſtũ
recepit in hoſpitio ſuo. Intrauit ĩ
quit ihеſus in quoddaꝫ caſtellũ et
mulier q̃dã mar. no. exce. ill̃. ĩ. do
ſuã Luce. x. Sic beata virgo hoſpi
ta ẽ celeſtis recolligẽs et excipiens
eos q̃ ſaluant̃. q̃ ſcꝫ ſignificantur ĩ
ihеſu igrediẽte ĩ caſtellum. Tercio
aſſumpta ẽ mirabiliter qḋ apparet
ſi ↄſideremꝰ ſexũ qꝛ mulier. Miruꝫ
enim ẽ valde ꝙ mulier appareat ĩ
celo que hominem expulit de para
dyſo. Sed nota ꝙ beata virgo dr̃
mulier diſtretione ſexus. nõ corpo
ris fractione. Eccĩ. xxvi. Sicut ſol
oriens mundo in altiſſimis dei. ſic
mulieris bone ſpecies in ornamen
tum domus eius. Ornamentum e
nim domus eccleſie eſt exempluꝫ
virginitatis eius. vł ſicut ſol oriẽs
in alto exiſtens illuminat mundũ
Sic maria in aſſumptione aſcẽdens
illuminauit celũ qḋ dicitur domꝰ
dei. Vnde maria interpretatur illu
minatrix. Item dicitur mulier ꝓ
lis fecunditate non meritis fragili
tate. ideo ipſe xp̃c eam mulierem
vocauit. qꝛ. Io. xix. in cruce pen
dens dixit. Mulier ecce filius tuus
Item non ex peccatorum multipli
citate. ſicut mulier que eãt in ciui
tate peccatrix. ſed po tius ex v̾tutũ
ſingularitate. Iudith. xi. Non ẽ ta
lis mulier ſuper terram. in aſpcũ.
ĩ pulchritudine. et ĩ ſenſu verborũ
Quarto fuit aſſumpta honorabili
ter. qḋ patet ſi conſideres ornatuꝫ
ſiue corporis. quia amicta ſole. ſiue
pedum quia luna ſub pedibus eiꝰ.
ſiue capitis qꝛ in capite eiꝰ corona
ſtellaꝝ duodecim. Aſcẽdit eniꝫ vt
pie creditur ĩ celum. amicta ſole.i.
cum corporis glorificatione. que cõ
ſiſtit ĩ quatuor dotibus eius. ſciliceꝫ
claritate. agilitate. ſubtilitate. et
impaſſibilitate. que omnia in ſole
ſignificantur Cuius radius eſt cla
rus et agilis. Vnde ſubito ab orien
te ad occidentem volat. Item ſub
tilis quia intrat vitrum ſine eius
leſione. Item impaſſibilis. quia
nec gladio nec lapide poteſt ledi.
propter qḋ dicitur Mathei decimo
tercio Fulgebunt iuſti ſicut ſol. V
bi dicit beatus Bernardus. Quis
erit ſplendor aĩaruꝫ. quando ſolis
ſplẽdorẽ habebit lux corporũ Fuit
etiam beata virgo in celo militan
tis eccleſie amicta ſole id eſt maxi
ma caſtitatis claritate. habuit eñ
caſtitatem nobiliſſimã clariſſimam

et ſanctiſſimam· Clara enim eſt et
alta ſi bene ſeruetur continētia cō
iugalis· ſed clarior et altior continē
tia vidualis· clariſſima et altiſſima
eſt virginalis continentia. i. Corin·
xv· Alia eſt claritas ſolis alia lūe·
alia ſtellarum· Claritas enim ſolis
eſt continentia virginalis· Lune ꝯ
tinentia vidualis· Stellarum conti
nentia coniugalis. Omnes tamen
has habuit beata virgo· Fuit enī
coniugata· fuit viduata· fuit vir
go· Unde ipſa dicit Eccī· xxiiij· In
me omnis gratia ſcilicet et virgini
tatis· et coniugij· et viduitatis·
Secundo deſcribitur ornamentum
pedum cum dicitur· et luna ſub pe
dibus eius. i. omnis defectus et im
perfectio Sunt enī quatuor que ge
nerāt defectū boni· Primum eſt ſu
perbia Pſ· Inimici defecerunt ſta
mee in finem· Iſte defectꝰ deſigna
tur in luna· quia dicebatur Regina
celi a pagaīs Iherē· vij· Ut facerēt
placentas regine celi· Superbia e
nim vult placentia audire et appe
tit regnare· Hanc lunam id eſt de
fectum ſuperbie ſuppeditauit bea
ta virgo per veram humilitatem·
de qua dicitur Luce primo· Quia
reſpexit humilitatem ancille ſue etc̄
Secundum eſt īpatientia Job· iiij·
Uenit ſuper te plaga et defeciſti·
Hoc vitiū deſignatur in luna cum
dicitur· ꝙ luna conuertetur in ſā
guinem ſcilicet per impatientiam
et iracundiam ī qua ſanguis ebul
lit· vel per quā ſanguis effunditur
Hanc beata virgo ſuppeditauit q̄
tota patiens et mitis fuit Unde ip
ſa dicit Eccleſiaſtici· xxiiij· Spiritꝰ
meus ſuper mel dulcis· Tercium
eſt auaritia Yſaie quadrageſimo·
Deficient pueri et laborabunt· id ē
auari qui ad modum puerorū plꝰ
diligunt pomum temporaliū ꝙ re
gnum celorum· Hic defectus ſigni
ficat in luna que eclipſatur ex vm
bra terre. i. anima vel eccleſia ex a
uaritia terrenorum Mat· xiij· Lu
na non dabit ſplendorem ſuū· ſed
hunc defectū beata virgo ſuppedi
tauit per paupertatem et ꝯtemptū
terrenorū Cant· iiij· Tota pulchra
es amica mea· et macula terrene
auaritie non eſt in te· Quartum ē
vanitas glorie Pſ· Defecerunt ī va
nitate dies eorum Hic defectus de
ſignatur in lune mutabilitate· q̄a
temporalis gloria inſtabilis eſt Ec
cleſiaſtici· xxvij· Stultus ſicut lūa
mutatur· Hanc ſuppeditauit bea
ta virgo· quia mūdi gloriā deſpex
it· Deſpexit enim omnem gloriam
exteriorem· querens ſolum interi
orē ſcʒ ꝯſcientie Pſ· Oīs gloria eiꝰ
filie regis ab intus etc̄· Nota etiam
ꝙ q̄tuor ſūt que impediunt defectū
Primū eſt patientia Jac. i. Patiē
tia opus perfectum habet· vt ſitis
perfecti et integri in nullo deficiē
tes· Scd̄m eſt ſpei ꝯſtantia Yſaie
xl· Qui ſperant in domino muta
bunt fortitudinē· aſſumēt pennas
ſicut aquile· current et non labora
būt· ābulabūt et non deficiēt Ter
tium eſt memoria dominice paſſio
nis Heb· xij· Recogitate eū qui ta
lem ſuſtinuit a peccatoribus aduer
ſus ſemetipm̄ ꝯtradictionē vt non
fatigemini aīmis veſtris deficiētes
Quartū ē deſideriū inquirēdi deū
Pſ· Inquirētes aūt dn̄m nō defi
ciēt omni bono· ſcd̄m aliā litterā
Gal· iiij· Bonum autem faciētes
non deficiamus· tempore enim ſuo
metemus non deficiētes· Et hec ō
nia fuerunt in beata virgine· Ter
tio deſcribitur ornamentū capitis·
qr in capite eiꝰ coro· ſtell· xij· In

quo notatur plena aīme beatitudo
que conſiſtit in · xij · gaudijs para
dyſi · que intelliguntur per · xij · ſtel
las · ꝛc Apocalipſ vltimo ſigntur p
xij · fructus ligni vite · ergo corona
xij · ſtellarum eſt perhennitas · xij ·
gaudiorum · quorum duo oriuntur
a deo ſcʒ gaudium de viſione deita
tis · et gaudium de viſione humāi
tatis · Alia duo a loco ſciʒ celo em
pyreo qd eſt beatorum locus · vnū
de ſpacioſitate · aliud de ſpecioſita
te Duo a ꝯſortio · vnū de ꝯſortio an
gelorum · aliud de ꝯſortio hominuʒ
Alia duo a mūdo · vnū de creatura
rū pulchritudīe · aliud de ſtabilita
te Iterum alia duo ab īferno · vnū
ab euaſione · aliud de clauſiōe Itē
alia duo a ſeipo · vnū de ſtola aīe ·
aliud de ſtola carnis · Vel per has
xij · ſtellas corone intellige · xij · pre
rogatiuas gratie · quas habuit btā
virgo · quaꝝ · v · ꝯuemūt ſibi ſingu
larit̄ · Pria ē ſpūalis electio dei pa
tris ad opus filij ſui · Geñ · xxiiij ·
Virgo que egredietur ad hauriē
dū aquā ꝛc̄ · ipa eſt quā ꝑparauit
dn̄s filio dn̄i noſtri . i . criſto · Pſ · E
legit eum dominus in habitatioēʒ
ſibi · Secunda eſt filij dei ſpūalis de
ſpōſatio · ij · Cori · xij · Deſpōdi vos
vni viro virginē caſtā exhibē xp̄o
In veteri em̄ teſtamēto ſūmus pon
tifex non ducebat vxorē niſi v̉giēʒ
Tercia ſpūs ſci fecūdatio Mat . i . In
uēta ē i vtero hn̄s de ſpū ſcō Quā
ta filij dei ꝯceptio et ꝑturitio · Yſa ·
vij · Ecce virgo ꝯcipiet et pariet fi
liū et vocabit̄ nom̄ ei⁹ emanuel . i .
nobiſcuʒ deus · hoc ē in hūana natu
ra deus · Quinta eſt dei refectio · Cā ·
ij · Dilcūs meus michi et ego illi q̄
p aſcit̄ int̄ lilia . i . int̄ v̉gines vl̄ int̄
vbera ſiue brachia v̉ginis · Sexta
ē dei meditatio . i . Cori · vij · Mulier
innupta et virgo cogitat que ſūt
dn̄i · vt ſit ſācta corpore et ſpū Sep
tima eſt in libro vite īſcrptio Apoc̄ ·
iij · Habes pauca nomina ī fardis
. i . in v̉gib⁹ q̄ nō iquinauerūt veſtim
ta ſua . i . corpora · et nō delebo noīa
eoꝝ de libro vite · Octaua ē celi or
natus et pulchritudo · Eccī · xliij ·
Spēs celi gloria ſtellarū . i . v̉ginum
que dicūtur ſtelle · qꝛ de die non lu
cent ſed in veſpere incipiūt appaē
re . i . in pn̄ti latent ſed in fine appa
rebūt qd ſunt . i . Joh · iij · Filij dei ſu
mus ſed nōdū apparuit qd erimus
Nona ē perfecta xp̄i aſſimilatio ·
Apoc̄ · xvij · Virgines enim ſūt et
ſequūtur agnū quocūqꝫ ierit · Deci
ma ē noui cantici decantatio qd ſo
le v̉gines decātabunt Apoc̄ · xiiij ·
Cantabūt ſancti canticū nouū Pſ
Quomodo cātabimus cāticum do
mini in terra aliena . i . in carnē cor
rupta · Vndecia eſt maioris fruct⁹
ꝓmiſſio · Nā fructus triceſimus pro
mittitur ꝯiugatis · ſexageſimus vi
duis · centeſimus autem v̉ginibus
Mat · xx · Duodecima eſt duplicis
corōe adeptio · Nam ipſis debetur
aurea et aureola . i . Machab · iiij ·
Ornauerūt faciē templi coronis au
reis · facies q̄ ē nobilior ꝛc altior ps
corporis ſigt̄ corpus v̉ginale qd ē
nobilius et alti⁹ mēbrū eccīe · quā
ornauerūt non tm̄ corona vna ſed
coronis aureis · Aureaʒ enim ꝓ ca
ritate et aureolā ꝓ virginitate reci
piunt · hec licet competant etiam a
lijs virginibus tamen ſingulariter
competunt etiam beate marie · Et
ideo tales · xij · ſtelle dicuntur eſſe
in corona capitis eius · quia ipſa ē
omnium virginum primiceria et r̄
gina ·

¶ Capitulū · v ·

Auaricia aſſimilatur illi am
phore quam per viſionem
ymaginariã zacharias ꝓ
pheta vidit. vt habetur Zach. v.
Ibi enim legitur ꝙ cum ꝓpheta pe
tiuiſſꝫ ab angelo. Quid eſt hoc qđ
egreditur? angelus r̄ſpondit Hec
eſt amphora egrediēs. et dixi. hec
eſt oculus eorum in vniuerſa ter
ra. et ecce talentum plumbi porta
batur. et mulier vna ſedens ĩ am
phore medio et dixit. hec eſt impi
etas. et ꝓiecit eam in medio ãpho
re. et miſit maſſam plūbeam ĩ os
eius. Et ecce due mulieres egredi
entes et ſpiritus in alis earum. et
habebant alas quaſi milui. et leua
uerunt amphoram inter celum et
terram. Et infra ſubditur. Iſte de
ferunt amphoram vt edificetur ei
domus ĩ terra ſennaar. Et ſtabili
atur et ponatur ibi ſuper baſem ſu
am. Hec enim viſio moraliter. ſē
cundū verbum Greg. ſic exponit.
quia per amphoram intelligit̄ aua
ricia. q̄ ſcilicet velut amphora p cu
piditatis ambitum os cordis aper
tum tenet. hec etiam dicitur ocul9
eorum in vniuerſa terra. Tum
quia auaricia intendit ſolum circa
viſibilia et trrena Pſ. Oculos ſuos
ſtatuerunt declinare in terram Tum
quia auaricia habet oculos aptos
circa terrēa. ſed circa celeſtia clau
ſos. Vnde licet ſint hebetes et ceci
in bonis. tamen in malis ſunt per
uigiles et aſtuti. Per talentum aūt
plumbi intelligitur auaricie graui
tas. Aggrauat enim auaricia gra
uiter et vehementer cor auari Pſ.
Filii hominum vſquequo graui cor
de etc. Quod autem mulier. i. ĩpietas
in medio amphore ſedere dicitur ſi
gnificat ꝙ auaricie ſemper ĩpietas
tenetur. Sꝫ ꝙ maſſa plumbea ĩ os
eius mittitur ſignificat ꝙ impietas aua
ricie peccati ſui pondere grauatur.
vel forſan ſignificat ꝙ in auaris vi
cium lingue dominatur. quia ꝓpt
lucrum dicunt mendacia et periuri
a et huiuſmodi. Per duas autem
mulieres intelliguntur duo vicia ĩ
pietati auarorum coniuncta. ſcilicꝫ
ſuperbia et vana gloria. que ĩ alis
i. operibus ſuis dicuntur habē ſpi
ritum malignū. qꝛ ſcꝫ in actionib9
ſuis ſathane voluntati deſeruiūt.
de quo dicitur Mat. xii. Cum immū
dus ſpiritus exierit ab homine am
bulans p loca inaquoſa q̄rens rc.
Vnde earū ale dicuntur eſſe ſicut
milui. qui ſemper ſtudent rapine
pullorum. et ideo dyabolum deſig
nat. qui ſemper intendit ad rapi
nam bonorum et captiuitatem par
uulorum id eſt humilium ſiue debi
lium. Vnde ſuperbi et vane glorio
ſi habent alas ad modum milui.
quia ſcilicet eorū opera ſimilia ſūt
operibus dyaboli. Quod autem hee
mulieres eleuauerunt amphoram
ſignificat ꝙ ſuperbia et vana glo
ria eleuant animam ad appetitum
et ambitionem honorum et dignita
tum et ſublimium. Dicit autem ꝙ
tenebant amphoram inter celum
et terram. quia illud quod iter ce
lum et terram eſt yma deſerit. ſed
ad ſuperna minime pertingit. Et
ideo ſuperbia et vana gloria ita mē
tem eleuāt. vt quoſlibꝫ proximos
quaſi deſpiciendo deſerant et alta
gloriando petant. ita ꝙ nec ĩ proxi
mis equalitatem fraternitatis te
nent. nec ad ſumma pertingere ꝓ
ualent Per hoc autem ꝙ ei dom9
in terra ſennaar conſtituitur fetor ſi
ue abhominatio ipſi9 ſignificatur.
quia ſennaar ĩterpretatur ſiue vo
catur fetor eorum. Nam ſicut bon9

odor ex virtute· ita ecōtrā exit fetor ex vitio· Radix enim omnium malorum eſt cupiditas Unde quia q̄dlibet malum per auaritiam generatur· idcirco dignum eſt vt dom⁹ auaritie in fetore conſtituatur Itē ſennaar vallis eſt latiſſima que ꝑ confuſione mentium et linguarum babilon dicta eſt· Unde quia per auaritiam et impietatez omnia mala certum eſt exſurgere merito hec in babilone perhibentur habitare

Caplm· vi·

Carnales homines aſſimilātur equis in viſione beati Johānis ymaginaria que habetur Apoc· ix· vbi dicitur Vidi equos i viſione et qui ſedebāt ſup eos habebant loricas igneas et iacinctinas et ſulfureas· et capita equorū erant tanꝙ capita leonū· et de ore ipſorum procedebat ignis et fumus et ſulfur· ab hys trib⁹ plagis occiſa eſt tercia pars hominuz de igne et fumo et ſulfure· qui procedebant de ore ipſoruz· Poteſtas enim equorum in ore ipſorum eſt et in caudis eorum· Nam caude eorum ſimiles ſerpentibus habentes capita· et in hys nocet Per equos iſtos intelliguntur homines carnales· qui non rationem ſed ſenſualitatem ſequuntur et carnem Unde Ps· Nolite fieri ſicut equus et mulus in quibus non eſt intellectus· Equites autem ſedentes ſuper eos ſunt demones qui dicuntur habere loricas igneas īquātū inflāmāt ad auaritiam· et deſignāt auaritia per loricam· q̄ totum corpus eccleſie q̄ſi tegit· Nam a maiori vſq ad miorem· a propheta vſq ad ſacerdotē omnes auaritie ſtudent· vt dicitur Iheremie· vi· Item iacinctinas inq̄tum eleuant ad vanitatis ſuperbiam· Iacinctus enim colorem habet aereum et deſignat vanitatem Item ſulphureas inquantum inſiciunt per fetentem luxuriam Et bene hec lorica .i. vitiorum armatura· dicitur eſſe equitū .i. demonū· quia talibus vitiis eccleſiam impugnāt vnicuiꝗ ſuggerendo id ad quod ipſius animum magis vident eſſe procliuum Conſequenter deſcribūtur peccata maiorum ſcꝫ pricipum et prelatorum carnalium· quia dicit q capita equorum .i. principes et rectores maloruz erant tanꝙ capita leonum Gloſa· quia lamant et fetent· lamant per crudelitatis violentiam· fetent per carnis luxuriam· Sunt enim mali rectores carnales et crudeles· ſed quia non ſolum in ſe mali ſunt· ſed etiam ſubiectos ad malitiam impellunt et cogunt· ſubditur q de ore ipſorum ſcilicet vel imperando vel ſuadēdo vel cōminando vel requirendo procedit ignis auaritie fumus ſuperbie· et ſulphur luxurie· Et ab hys trib⁹ plagis id ē vitiis occiſa eſt ſpiritualiter tercia pars hominum .i. omnes reprobi· Nam prima pars eſt innocentium· ſecunda penitentium· tercia reproborum in peccatis iſtis perſeuerantium· et hii ſoli occiduntur· ſiue de igne auaritie· ſiue de fumo ſupbie· ſiue de ſulphure id eſt fetore luxurie· etiam dato q de ore ipſorum procedat· id eſt quanꝙ etiam ad talia a maiorib⁹ inducantur· ſiue verbis· ſiue exemplis· hys enim duobus modis poſſunt etiaz maiores inficere minoēs ſiue verbis precipiendo aut etiam ſuadendo· Et ideo ſubdit· q poteſtas equorum in ore ipſorum eſt·

ſcilicet principum p̄cipientiuȝ aut
ſuadentium · ſiue exemplis poſt ſe
trahendo · ⁊ quãtuȝ ad hoc ſ̄bdit ·
et in caudis eoruȝ .i. in exemplis ·
vel ore dicit quantum ad maiores
precipientes et monentes · in cau
dis quantum ad minores offenden
tes et eos ſequentes · Vel per os in
telligitur gula Eccī · vij · Omnis la
bor hominis in ore eius · ſed eius a
nima non impletur · Per caudam
vero intelligitur luxuria Vnde legi
tur Judicum · xv · Nō ſampſon ac
cepit trecẽtas vulpes et caudas e
arum ligauit ad caudas · et faces
ligauit in medio quas igne incen
dit · diuiſitq; huc et illuc diſcurren
tes · In hijs duobus vitijs mltum
ꝯſiſtit poteſtas dyaboli et miniſtro
rum eius · quia per hec duo vitia p̄
cipue corrumpuntur · Sed ſubditur
ꝙ caude eorum ſimiles erant ſerpē
tibus · quia luxuria a principio ha
bet voluptatem · ſed poſtea penitu
dinem · et ideo aſſimilatur ſerpen
tibus · qui vt dicit gloſa · Blādiun
tur in facie ⁊ occulte immittunt ve
nenum · ſed iſte caude habent capi
ta quibus nocent · Et hec ſunt exē
pla maiorum quibus minores cor
rumpuntur et occiduntur ſequen
tes · ſiue in luxuria · ſiue in auariti
a · ſiue in quocunq; alio vitio

¶ Caplm · vij ·

Confortat deus hōminē ad
bene operandum ꝓmitten
do p̄mium ⁊ certificando
de eo Cuius exemplum apparet in
viſione abrahe · de qua habetur Ge
neſ · xv · In qua p̄mo promittitur
p̄miuȝ · qꝛ dicit ꝙ factus eſt ſermo
domini ad abrahā per viſioēȝ dicēs
Noli timere abrahā · ego protector
tuus et merces tua magna nimis ·
Dixitq; abraham · domine deus q̄d
dabis michi · Ego vadam abſq; li
bēis ⁊ filiꝰ procuratoris domꝰ mee
iſte damaſcꝰ eliezer · addiditq; abra
ham · Michi autem non dediſti ſe
men · et ecce vernaculus meus he
res meus erit · ſtatimq; ſermo do
mini factus eſt ad eum dicens · Nō
erit hic heres tuus · ſed qui egredi
etur de vtero tuo ipſum habebꝫ he
redem · Eduxitq; eum foras et ait
illi · Suſpice celum et numera ſtel
las ſi potes · et dixit ei Sic erit ſem̄
tuum · dixitq; ad eum · Ego domiꝰ
qui eduxi te de vr chaldeoruȝ vt da
rem tibi terram iſtaȝ et poſſidēs ip
ſam In quibus verbis aduerte ꝙ
dominus ad confortanduȝ abrahā
fecit ei quatuor ꝓmiſſiones · de qui
bus Apoꝰ · ait Gal · iij · Abrahe di
cte ſunt ꝓmiſſiones ⁊c̄ Prima fuit
de mercede operis · cum dixit · Noli
timere ⁊c̄ · Primo euȝ confortat ex
cludendo timorē · Noli inq̄t timē ·
Scdo eū ſecurat ꝓmittēdo ꝓtectio
nē · Ego inq̄t ꝓtector tuꝰ Ps̄ · Eſto
michi i deū ꝓtectorē · ⁊ vere timere
nō dn̄t q̄ talē ꝓtectorē hn̄t Ps̄ · Do
minꝰ michi adiutor · nō timebo q̄d
faciat michi hō · Tercio eū letificat
ꝓponēdo mercedē · Sed attēde q̄lē
mercedem ꝓmittit bene operanti i
perſona abrahe · quia mercedeȝ cer
tam · qꝛ ego ſcilicet qui decipere vł
fallere non poſſum · Itē mercedeȝ
ꝓpriam · quia merces tua · Sic enim
eſt omniū generaliter · vt ſit etiaȝ
cuiuſlibet ſingularit̄ · Itē mercedē
copioſā · qꝛ magna nimis · Nā nec
oculꝰ vidit · nec auris audiuit · nec
in cor hominis aſcēdit · q̄ p̄parauit
deus diligentibus ſe · Scda ꝓmiſſio
fuit de ſucceſſione heredis · ꝙ dixit
ei dn̄s · q̄ egredie̅t de vtēo tuo ipm

habens heredem. In quo ſignificatur quod
datur vnicuique illa hereditas ex pro
prijs meritis non ex alienis. Nam
meritum hominis eſt ei ſicut filius cui de
betur hereditas. Vnde Apoſtolus
Vnuſquiſque propriam mercedem ac
cipiet ſecundum ſuum laborem. et
loquitur de adultis ſecus eſt de paruulis.
Tercia promiſſio fuit de multiplicati
one ſeminis Dixit enim ei Suſpice
celum et numera ſtellas ſi potes ſic
erit ſemen tuum. Per ſtellas celi
poſſunt intelligi angeli qui ſunt in
celo. Per ſemen vero meritum vi
te ex quo ſcilicet recolliguntur fru
ctus mercedis eccleſie. Tunc enim
ſemen hominis ad modum ſtellarum
celi multiplicatur. quando homo per
vite meritum in celo angelis coequa
tur. Vel quia ſtelle celi ſunt incor
rupte. lucide. magne. et tamen in
apparentia parue. Tunc enim ſemen
hominis ad modum ſtellarum celi
multiplicatur. quando meritum o
perum eius eſt incorruptum per
intentionem. lucidum per diſcretionem.
magnum per dilectionem. ſed appa
rentie parue per humilitatem Quarta
promiſſio fuit de terra promiſſionis
Vnde dixit Ego dominus qui eduxi te de vr
caldeorum. et dabo tibi terram iſtam
Terra iſta eſt corpus quod tunc pacifice
poſſidet vir iuſtus: quando per diuinam gratiam
eſt de vr caldeorum eductus id eſt de incendio
carnis. Chaldei enim ſunt motus car
nis. quorum vr id eſt incendium eſt concupiſcenti
e inflamatio. a qua niſi homo diuina gra
tia eruatur non poteſt terram corporis
ſui pacifice poſſidere. Secundo abra
ham certificatus eſt per ſacrificium ſcilicet
de promiſſione implenda. Petiuit enim
ſignum non ex diffidentia promiſſionis
ſed ſcire volens modum impletionis
dicens. Vnde ſcire poſſum quod poſſeſ
ſurus ſim eam? Et tunc iuſſit vt of
ferret ſacrificium. vt in ipſo ſacri
ficio ſignum acciperet Vnde prece
pit ei vt immolaret vaccam et ca
pram et arietem et omnia trima. et
inſuper turturem et columbam. qui
ſequenti mane accepit omnia hec.
et diuiſit per medium et vtraſque par
tes contra ſe altrinſecus poſuit. a
ues autem non diuiſit. deſcende
runtque volucres celi ſuper cadauera
et abigebat ea abraham. Cumque
ſol occubuiſſet ſopor irruit ſuper
abraham et horror magnus et tene
broſus inuaſit eum. et iſtud fu
it aliqua pars ſigni dati Hoc ergo
eſt ſacrificium iuſticie quod deo offer
ri debet. Nam in vacca ſignificatur
obedientia. et hec debet eſſe trima
ſiue triennis ſcilicet per ſubiectionem
triplicis humilitatis videlicet ſupe
riori pari et inferiori. Sic enim decet
nos implere omnem iuſticiam. In
capra vero ſignificatur penitentia
que etiam debet eſſe triennis ſecun
dum tria in quibus conſiſtit penite
ntia ſcilicet in dolore contritionis. in
pudore confeſſionis. et in labore
ſatiſfactionis. In ariete vero intel
ligitur ſimplicitas que etiam debet
eſſe trima. quia eſt triplex genus
ſimplicitatis contra triplex genus
duplicitatis ſcilicet heretici et ypocrite et
ambitioſi. Duplicitas heretici immi
ſcet falſa veris. Duplicitas ypocri
tis bona malis. honeſta inhoneſtis.
Duplicitas ambitioſi tendit ad du
plicem finem. ſcilicet lucri temporalis
et premij celeſtis. volens duobus
dominis ſeruire. ſed diuiſit abra
ham ea per medium. Nam obedi
entia diuidenda eſt vt fiat in hijs ſcilicet
que ſunt ſecundum deum non con
tra deum. Similiter penitentia eſt
diuidenda vt fiat cum diſcretione
ita vt ſit rationabile obſequium

noſtrum · ⁊ occidatur edom ī valle
ſaliuaruʒ · vt ſic occidatur ɔcupiſcē
tia ꝙ nutriatur natura · Nam oīs
victima eſt ſale ſalliēda · quia in ō
ni opere ē diſcretio adhibēda · Itē
ſimplicitas videnda eſt vt non ſit
fatua ſed r̄ligioſa · vt ſit ſanctitas
non fatuitas · vt ſit ſimplicitas co
lumbe cum aſtutia ſerpentis · ne ſit
ſicut equus et mulꝰ ī q̄bus non eſt
intellectus · Sicut enim mulus cui
inſidebat abſalon ipſum detulit in
ſuſpendium · ſic fatua ſimplicitas
multos precipitat in infernuʒ · In
columba auteʒ deſignatur caritas
quia columba felle caret et grega
tim volat · In turture vero deſigna
tur caſtitas · Sed has aues abrahā
non diuiſit · quia caritati et caſtita
ti ab omnibus et omni tēpore eſt ī
ſiſtendum · Nam caſtitas competit
non ſolum virginibus et viduis ſ;
etiam ſuo modo coniugatis · Vel
ideo ſit diuiſio animalium et non a
uium · quia per animalia intelligū
tur actiui quorum ſollicitudo diui
ditur ad multa · ſed per aues intel
liguntur contemplatiui quoruʒ to
ta intentio fertur in vnuʒ Pſalmi
ſta · Vnam petij a domino ⁊c̄ · Vn̄
dominꝰ dixit marthe · turbaris er
ga plurima · hoc quantū ad actiuā
Porro vnum eſt neceſſarium · hoc
quantum ad contēplatiuam · Vel
in turture ſignificatur vita ſolitaria ·
quia turtur ſoliuaga in ſolitudine
gemit · ſic ſolitarius deb; gemere
luctu penitentie Ihere · xv · Non ſe
di in conſilio ludentium · et gloria
tus ſum a facie manus tue ſedebaʒ
ſolus · quoniam cōminatione reple
ſti me · habens enim precioſum bal
ſami liquorem in vaſe fragili nō de
bet ſe ponere in preſſura hominuʒ
Seneca · vbi plus eſt populi ibi plꝰ

eſt periculi · cum inter homines ſui
minor homo redij Oſee · ij · Ducam
eam in ſolitudinē et loquar ad cor
eius · Moyſi locutus eſt deus non ī
palatio ſed in deſerto · Cecus a do
mino extra turbam illuminatur ·
Puella mortua in thalamo eiecta
turba reſuſcitatur · Non eniʒ in cō
motione domꝰ Clauſe erāt oues ī
archa · quia opera ſpiritualia debēt
claudi in conſcientia In columba
vero que gregatim volat · ſignifica
tur religio in congregatione viuē
tium · qui debent ad moduʒ colum
be carere felle inuidie · Item non
roſtro detractionis percutere · nec
venenum infamationis ſiue litis in
ore · ſed ramum oliue id eſt verbū
pacis portare · ad choruʒ refectori
um et alia communia gregatim ſi
mul incedere · iuxta riuos aquaꝝ
.i. ſcripturarum reſidere · ⁊ ibi vm
braʒ accipitris id eſt temptationē
dyaboli preuidendo declinare Hec
columbina ſimplicitas intantū deo
placet · vt ſpiritus ſanctꝰ ī ſpecie
alterius animalis noluerit appare
re · In hac autem duplici aue id eſt
vita conſiſtit omnis perfecta reli
gio · Vnde cuidaʒ querenti quā reli
gionem deberet intrare? Reſpon
dit quidā · neſcio an eſſe velis tur
tur an columba · Sed in vtraq; vi
ta cauenduʒ eſt ne diuidatur et di
ſpergatur per vanam gloriaʒ · ſcili
cet ne opus volet ad deum · ⁊ intē
tio ad mundum · Vnde in Leuitico
precipitur · ſi offeratur turtur vel co
lumba ꝙ confringatur aſcella ne
poſſit euolare · quia ſiqua ſunt ī re
ligioſis opera virtutū occultanda
ſunt non ad fauorem hominuʒ appa
landa · Vnde ſi ex operibus bonis
ſupercreſcit inanis gloria opera illa
q̄ſi alas ſumūt ad euolādū ⁊ fugiūt

vt nobis non ꝓficiant· ſed eas cō
fringere debemus dicētes nobis·
Quid habes qđ nō accepiſti? Sup
hoc autē ſacrificium dicit ꝙ aſcen
derunt volucres· ſed abigebat eas
abraham· Sic tu ad auferendū im
pedimenta ſpūs ſacrificij ſciliꝫ ora
tionis deuote· abige aues.i. impor
tunas cogitationes· Vnde Grego
rius. Sepe in ipſo noſtre orationis
ſacrificio importune cogitationes
ſe īgerūt· que hoc qđ deo placētes
offerimus maculare ↄtendūt· Vn̄
abrahā dū ſacrificium obtulit inſi
diantes aues pertulit. quas ſtudio
ſe abegit· cuius nos exēplo duꝫ vo
ta cordis holocauſtū deo offerim⁹
ab immundis cogitationibus hoc
cuſtodiamus· Sꝫ attendēdum ē ꝙ
ſequitur· quia duꝫ occubuiſſet ſol
ſop·irꝫ·ſup·abra· et ·hor·mag·ꝛ
te·inua·e. Sepe eniꝫ poſt ſacrifici
um boni operis vel deuote et feruē
tis orationis· ne ꝑ elationē mens e
leuetur· occidit ſol.i.extinguit̄ fer
uor deuotiōis· et irruit in animaꝫ
ſopor torporis· ita vt aīa quaſi ſe
ipſā magno ſtupore horreat· ꝛ q̄ſi
quedā tenebra timoris et dubitati
onis eam inuadat Et hoc facit de⁹
vt ipſam in humilitate ↄſeruet· ne
fructum ſacrificij.i.boī operis meri
tū ꝑ elationē perdat

Capitulū· viij·

Contemplatiua vita q̄l' eſſe
debeat oſtenditur per exē
pluꝫ in ſōpnio iacob qđ de
ſcribitur Geneſis·xxviij· Vbi di
citur ꝙ vidit in ſompnis ſcalam
ſtantem ſuper terram et cacumen
eius tangens celuꝫ· et angelos q̄ꝫ
dei aſcendentes ꝛ deſcendentes per
eam· et dn̄m innixum ſcale dicētē
ſibi· Terram ī qua dormis tibi da
bo et ſemini tuo· Eritq̄ꝫ ſemē tuum
quaſi puluis terre. et dilataberis
ad orientē et occidentē et ſeptētrio
nē et meridiē· In quo quidē ſōpni
o ꝓmo tangitur ↄtēplatiuorum vir
tus que ē caritas Hec eīn ſcala eſt
per quā ad celos aſcenditur· hec ex
vna parte ſtat ſuper terram ſciliꝫ
quantum ad amorem proximi· Ali
a auteꝫ ſcilicet ſūmitas attingit ce
lum ſcꝫ amor dei· vtraq̄ꝫ eniꝫ pars
pertinet ad vitaꝫ contemplatiuaꝫ
Vnde Beda dicit ꝙ ↄtemplatiua
vita ē amorem dei et proximi tota
mente retinere· Vel hec ↄtempla
tiua ſcala eſt ſcꝑturā diuina· que q̄
dem ſtat ſuper terram inquātū eſt
practica inſtruens de humanis· ſꝫ
ſummitas attingit celum inquan
tū ē ſpeculatiua inſtruēs de diuinis
Vel tāgit terrā quātū ad teſtamē
tum vetus in quo ꝓmittebantur tē
poralia· Celū vero attingit quātuꝫ
ad nouum in quo ꝓmittuntur cele
ſtia· Huius ſcale duo latera ſunt·
ſenſus lr̄alis et ſpūalis· Sunt etiaꝫ
huius ſcale· xij· intſcalaria· que o
portet p̄dicatores ſiue ↄtēplatoēs
aſcēdere. ſcꝫ ↄfeſſio· oratio· grāruꝫ
actio· intellectus perſcrutatio· du
biorum inquiſitio· littere expoſiti
o· p̄dicatio· p̄dicandi diſcretio· ſciꝫ
ꝓuectis alta· rudibus infima· eter
ne pene comminatio· glorie ꝓmiſſi
o· predicationis obſeruatio· ↄſtan
tie fortitudo in ꝓſperis et aduerſis
Huic ſcale innixus eſt domin⁹ ſic̄
ſuo ſpiraculo· quia ſciliceꝫ ab eo in
ſpirata Apo⁹·ij·Thi·iij· Oīs ſcꝑ
tura diuinit⁹ inſpirata ꝛc̄ Vel ſicut
ſuo ſpeculo ī quo a ↄtēplantib⁹ a
ſpicit̄ et cognoſcit̄.i.Corī·xiij· Vi
demus nunc per ſpeculuꝫ ꝛc̄· Qui
dā auteꝫ dicunt ꝙ ſcala per quam

maxīe aſcendūt viri contemplati
ui et deuoti homines ē crux criſti ·
hec licet fuerit ſuper terram mate
rialiter erecta virtualiter tamē fu
it vſqȝ ad celum porrecta · quia p
ipſā nobis ē celi ianua aperta Du
o autē latēa ſcale huius fuerūt du
o principalia ligna eius vnum per
altuȝ · aliud per trāſuerſuȝ · gradꝰ
huius ſcale ſunt pene quas criſtus
ſuſtinuit ſcilicet in capite ſpinaꝝ
coronationem · in facie ſputoꝝ fē
dationem · in manibus clauorū cō
fixionem · in dorſo et corpore flagel
lorum verberationem · In latere lā
cee apertionem · in pedibus clauoꝝ
perforationem · in quibus omnibꝰ
anima deuota et prudens miranda
contemplatur · huic ſcale īmixus ē
dominus ī paſſione · ſicut homo mi
titur ſuo cubiculo · quia in ea dormi
uit per mortem · Vel ſcala hec vt
quidam exponunt eſt clauſtraliuȝ
penitentia · cuius duo latera ſunt
vilitas et aſperitas · per vilitateȝ
nec gloriam affectant · nec ignomi
niam formidant · per aſperitatem
vero mollia contempnunt · et mo
leſtias paruipendunt · Hec ſcala
ſtat ſuper terram habitatione · et
attingit celum conuerſatione · gra
dus eius autem ſunt ſeptem virtu
tes que enumerantur · ij · Petri · i ·
Vos inquit curam omnem ſubīfe
rentes miniſtrate in fide veſtra v̄
tutem · In virtute autem ſcientiā ·
in ſcientia autem abſtinentiam · in
abſtinentia patientiam · in patien
tia auteȝ pietatem · in pietate aūt
fraternitatis amoreȝ · in amore au
tē fraternitatis caritateȝ · Huic ſca
le innititur dominꝰ ſicut exēplar
ſuo exemplato · quia ipſe dedit ex
ēplū viuendi in paupertate · obedi
entia et caſtitate Alij autem expo

nunt ꝙ hec ſcala eſt beata virgo q̄
ſuper terram fuit per contemptuȝ
mundanorum celū attingens ſuſci
piendo deum · Tunc enim inclina
uit celos et deſcendit · Huius ſca
le latera ſunt humilitas et obediē
tia · gradus fuerunt in ea donoꝝ
et virtutū · huic inmixꝰ eſt domiꝰ
ſicut ſuo thalamo in incarnatione
Pſalmiſta · Ipſe tanꝙ̄ ſponſus p
cedens de thalamo ſuo · Secundo
tangit in hoc ſompnio Iacob con
templatiuorum motus Motus em̄
contemplationis triplex eſt ſecun
dum Dyoniſium ſcilicet rectus et
obliquus et circularis Rectus ergo
motus tangitur per angelorū id ē
contemplatiuorum aſcenſum · obli
quus tāgitur per deſcenſum · quia
ille qui aſcendit ſurſum cum deſcē
dit motum ſuum reflectit et obli
quat a ſurſum in deorſum · Motus
autem circularis tangitur cum ſub
ditur · Dilataberis ad orientē et oc
cidentē ſeptētrionaleȝ et meridio
nalē · Per has quatuor partes celi
circulariter ſol mouetur · Igitur
iſti angeli ſunt contēplatiui et ſpū
ales · qui ſunt quaſi homines cele
ſtes et angeli terreſtres · hij aſcen
dunt contemplando · et deſcēdūt
ſe humiliando · et ſic dicit Ambro
ſius · Qui vult per ſcalam aſcendē
oportet ꝙ manibus et pedibus ſe
teneat · manus opera pedes cogita
tiones et affectiones · Vel vt aliq̄
exponunt · Iſti āgeli ſūt prelati q
aſcendūt p ꝯtēplationē · et deſcen
dūt p actionē Vl' āgeli ſūt p̄dicato
res q̄ qn̄qȝ debēt aſcēdere predicā
do ſublimia · quandoqȝ deſcendere
predicando humilia Seq̄tur motꝰ
terciꝰ · quia dilataberis ad oriēteȝ
ſcȝ p originē virtutū · a occidētē ſcȝ
p occaſum viciorum · ad meridiem

p̃er feruorem affectionū· ad ſeptē
trionem ſiue aquilonē per expug
nationem dyabolicatum ſuggeſtio
num· Tercio tangitur ↄtemplatiue
vite fructus· cuȝ dixit dn̄s· Terrā
in qua dormis tibi dabo Terra em̄
hec celeſtis patria eſt· in qua erit
perfecta quies· ſecunduȝ illud Ps̄
In pace in idipſum dormiam et re
quieſcam· Vnde in hac terra debȝ
caput noſtrum id eſt mens tanq̄
in puluinari ſe ponere vt quieſcat
a temporalium cura· Hanc dabit
nobis deus ſi in ea per contempla
tionē et deſiderium pegrinamur ⁊
conuerſamur Geneſis·xvij· Dabo
tibi terrā pegrinationis tue Quia
vero in p̄dicto ſōpnio dicitur ꝙ ia
cob vidit innixum ſcale dicenteȝ ſi
bi ⁊c̄· Notandum eſt ꝙ ſicut dicūt
ſompnioꝝ īterpretes· appitio do
mini in ſōpnijs poteſt habere vari
am expoſitionem vel ſignificatiōeȝ
Nam dominus per ſompniū aliqn̄
apparet vt tacens· aliquando vero
vt loquens· aliqn̄ vero vt patiēs
Quādo igitur alicui per ſompniuȝ
dn̄s apparet vt tacens et nichil lo
quēs· ſi ille qui hoc vidit peccator
eſt ſignificat ꝙ ↄuertetur ad deum
et finiet in penitentia dies ſuos Si
vero ſit iuſtus ⁊ ſanctus ſignificat
ꝙ glorie eius augmēto apud deum
ꝓficiet gaudium habiturus· Si ve
ro talis qui hoc videt ſit homo ī po
teſtate conſtitutus puta rex vł pri
ceps· ſignificat ꝙ inueniet gaudi
um et victoriam de inimicis· Quā
doq̄ȝ vero dominus per ſompniuȝ
apparet vt alicui loquēs· ⁊ tunc ſi
ue loquatur aliquid ptinens ad fu
turorū ꝓmiſſionem· ſicut locutus ē
hic iacob· ſiue aliquid pertinēs ad
conuerſionem· ſicut aliquando lo
quitur peccatorib9· ſiue ad cōforta
tionē· ſicut aliquando loquit̄ iuſtis
tribulatis ⁊ in afflictioibus poſitis·
vel alio quocunq̄ȝ modo loquatur
quicq̄d dicit tenendum eſt· Quan
doq̄ȝ vero dn̄s in ſompnijs appar̄et
vt crucifixus vel ymago ip̄a cruci
fixi· et tunc vt dicūt ſignat patiē
tiam et victori[illegible] in t̄bulationibus
Vnde ſi quis v[illegible]eat ī ſōpnio ſe ad
orare ymaginē dn̄i noſtri iheſu cri
ſti aut oſculetur aut deprecetur· ſi
q̄dem rex eſt ⁊ ipſe inueniet victo
riam de inimicis ⁊ gaudium in glo
ria ſua Nam crux poſt crucifixiō eȝ
xp̄i maximas victorias deſignat· ⁊
omnis calamitatis amiſſionē· Q̄S
ſi aliquis de populo videat· hic cō
ſequitur gaudium· et ꝓ quo inter
pellauerit obtinebit· Sȝ ſi ſoluȝ vi
deatur imago criſti abſq̄ȝ cruce mi
nus erit gaudium vel victoria· Et
nota etiam hic de imaginibus ꝙ il
le que ī ſompnio apparent ſine au
ro ſignificant euentum rerum po
tiorem· Nam ille que apparent cuȝ
auro quandoq̄ȝ tribulationem por
tendunt· Hec dicunt ſompnioꝝ
intepretes que ego referendo tan
tuȝ non aſſerendo hic pono· an ve
ra vel falſa ſint fateor me neſcire·
Dicit Ariſt· de ſompnijs ꝙ neq̄ȝ eſt
eis totaliter credendum· neq̄ȝ tota
liter diſcredendum Et ideo eueien
tia ſompnia vt ipſe dicit· neq̄ȝ ydo
neum eſt ↄtempnere· neq̄ȝ oportȝ
ab eis facile perſuaderi· p̄cipue q̄a
ſpūs mendax plerūq̄ȝ in viſione ł
ſompnio vt poſſit decipere hoiem ī
forma xp̄i legitur apparere Sic em̄
beato martino per exteriorem viſi
onem ſenſibilem ī forma xp̄i appa
ruit purpurat9· quē tamen ille ꝑ
ſpiritum cognouit atq̄ȝ ↄfudit·
In vitis q̄ȝ prm̄ r̄fert ꝙ monach9
quidaȝ audiēs facta magna moyſi

cordis ſpiritu cepit eum preferre
criſto · qui ſequente nocte per ſōp
nium vidit moyſen cum choro an
gelorum ſtantem in veſtibus albis
criſtuꝫ vero nigris indutum vidit ī
choro hominum · ꝓpter q̄d inſipiēs
monachus a fide criſti deſipuit et
factus ē iudeus ·

¶ Capl̄m · ix ·

Corpus criſti ſub ſacramētis
aſſimilatur illi libro quem
vidit Johannes Apoc̄ · v ·
Vidi ī quit librum qui erat ſcptus
ītus ⁊ foris, ſignatum ſigillis · vij ·
Dicitur corpus xp̄i liber itus ſcpt9
quia videlicet ī ſe continet conſola
tiōes et ſuauitates · notabiles · mi
rabiles · Et iterum ſcpt9 foris · q̄a
ſacramentis viſibilibus tegitur ·
Sigͣtum autem ſigillis ſeptem poīt
propter ſeptem mirabilia que ſūt
ibi · Primum eſt ꝙ fit de pane nō
mutatum ſed manēs idem · ⁊ poni
tur a quibuſdam exemplum · ſicut
cognitio mea mediante voce fit tu
a manens mea · Secundū eſt ꝙ tā
ta magnitudo ſub tam parua ſpe
cie tota latet Et ponūt quidam ex
emplum · ſicut in parua pupilla o
culi totus mons magnus recipitur
vel videtur · Tercium eſt ꝙ totum
corpus per os hominis intrat non
diminutuꝫ · eadem potentia vt qui
dam dicūt · qua clauſo vtero de v̓
gine exiuit et etiam de ſepulchro
Quartum eſt ꝙ comeditur non cō
ſumptum et non diuiſū · Et ponūt
aliqui exemplum in ſenſu viſus · ſi
cut viror herbe ab oculo videtis q̄ſi
quidam eius cibus ſuſcipitur · nec
tamen ipſa herba minuitur vel di
uiditur · Quintum eſt ꝙ ab immū
dis tangitur ſine contagione ſui
ſicut lumen ſolis recipitur in re fe
da nec tamē fedatur · Sextum ē ꝙ
a pluribus ſumitur et in pluribus
locis conficitur · nec tamen augetur
vel minuitur · ſicut ſi multe candele
ab vna accendantur · illa vna ꝓpt
hoc nec minuitur nec augēt̄. Septi
muꝫ eſt ꝙ eſt ibi quātitas ſine quā
to · cuius exemplum ꝓprie non eſt
in natura dare vel alicubi reperiē ·

¶ Capitulū · x ·

Demones aſſimilant̄ illis lo
cuſtis de quibus agitur in
viſione ſancti Johānis A
poc̄ · ix · Vbi dī vidiſſe ꝙ exierunt
locuſte ī terrā · et data ē illis ptās
ſicut habent poteſtatē ſcorpiōes t̄
re · et p̄ceptū ē illis ne lederēt fenū
terre, nec oē viride neqꝫ oēm arbo
rē niſi tm̄ hoīes qui nō habēt ſignū
dei in frōtibus ſuis · Vbi p̄mo nota
demonū elationem per ſimilitudiēꝫ
locuſtarum · Aſſimilantur enim de
mones locuſtis et ꝓpter aſcenſum
ſuperbie · quia locuſte in altūm ſali
unt · et ſic demon per ſuperbiam P
ſaie · xiiij · In celum conſcendaꝫ ⁊c̄
Item ꝓpt̄ caſum ruine · q̄ locuſta
poſt ſaltum nimium cadit Pſaie ·
xiiij · Quomodo cecidiſti de celo lu
cifer ⁊c̄ · Iteꝫ ꝓpter cōtinuationem
malitie · que notatur in logitudie
crurū poſteriorꝫ · quia ſemper ī ma
litia perſeuerant · Secūdo attēde de
monū tēptationem · quia exierunt
in terrā ſcꝫ ad temptādū homines
et dicunt̄ exire ſcꝫ a dei ordinatiōe ·
Deus enim temptationes noſtras
ordinat ī bonū noſtrum et ꝓfectū ·
ſed ab hac ī tēptatiōe dyabol9 exit
quia in ſuis temptationibus non
noſtrum ꝓfectum ſed caſum et de
trimentum intēdit · Exierunt etiā
de celo vbi creati fuerunt ſcꝫ de em
pyreo · quando fuerūt eiecti per ſup
biam in terrā id eſt ad temptandū
homines qui habitant ī terra · eos

em̃ qui ſiſit in celo tẽptare vl' mo
leſtare non poſſunt · Vnde pars eo
rum relicta eſt in hoc aere caligino
ſo ad temptandum nos qui ſum9 i
terra · Tercio conſidera diuinaʒ p
miſſionem · quia data eſt illis potẽ
ſtas ſcilicet temptandi pmiſſiue ·
Gre · Licet dyabolus afflictionem
iuſtorum ſemper appetat · tamen ſi
ab auctore noſtro poteſtatem non
accipit: ad temptatiōis articulum
nullatenus ɔualeſcit · Sequit̃ · ſicut
habent poteſtatẽ ſcorpiones terre
Scorpiones ſicut gloſa dicit facie
blādiunt̃: ſed cauda pungũt occul
te · Et ita faciũt demones tẽptan
tes · ꝙ a prīcipio porrigũt delecta
tionẽ · et in fine inducũt cruciatuʒ
et afflictionẽ · et ſicut non ſentitur
punctio acus ſic nec punctio ſcor
pionũ · ſed poſtea paulatim diffun
ditur per totum corpus et moritur
pũctus · et ſimiliter decepti a demo
nibus quando peccant non ſentiũt
deceptionẽ · ſed tandeʒ miſerabilit̃
puniuntur Prouerb · v · Fauus di
ſtillans labia meretricis et nitidi9
oleo guttur eius · nouiſſima autẽ
illius amara quaſi abſinthiuʒ · Nũ
to nota dyabolice malicie refrena
tionem · quia preceptuʒ eſt illis ne
lederent ⁊c̃ · Et hoc preceptum ẽ de
monum refrenatio · ne tantum no
ceant quantum vellent vel quãtuʒ
poſſent ſi permitterẽtur · ꝙ null9
eis poſſet reſiſtere · Reſtringit̃ aũt
eorum poteſtas cõtra electos ⁊ ſal
uandos · quorum quidam ſunt inci
pientes et iſti intelliguntur p fenũ ·
quidam vero ꝓficientes et iſti per
viride · Quidam vero perfecti et
iſti per arborem deſignantur · Et
nota ꝙ non dixit ne eos pcuterẽt
ſiue tangerent · ſed ne eos lederẽt
quia ſancti et percutiuntur iterdũ

exterius et tanguntur interius ſci
licet dum temptantur · ſed nõ ledũ
tur in mentibus ſcilicet vt peccatis
conſentiant · vel vt finaliter pereãt
Job · ij · Dixit dñs ad ſathan · Ecce
i manu tua eſt verũptñ aĩam illi9
ſerua · Et p iſtã tria deſignantur
tres ordines ſaluandorum · ſcilicet
Noe daniel et Job id eſt coniuga
ti qui terre adherent · et deſignan
tur per fenum · Et continentes qui
virorem corporis ſeruant · Et ideo
deſignantur per viride · Et prelati
qui deſignantur per arbores quoꝝ
rami refrigerium preſtant alijs ·
Eſt ergo ſenſus preceptuʒ eſt illis
ſcilicet demonibus id eſt coartata
eſt poteſtas eorum · ne lederent fẽ
num terre id eſt coniugatos in aĩ
ma · ſed in corpore affligant et int̃
dum temporalia auferant · neqꝫ õ
ne viride id eſt continentes vigorẽ
pudicicie virentes · neqꝫ omnem
arborem id eſt prelatos folijs ver
borum ſuorum alios ſanantes · ⁊
fructibus operuʒ ſatiãtes · vmbra
exemplorum vel conſolatiõe alios
recreantes · niſi tantũ homines ab
humo dictos id eſt carnales · pma
Corinthiorum tercio Cum ſit inter
vos zelus et contentio nõne carna
les eſtis · et ſecundum hominẽʒ am
bulatis qui non habet ſignum dei
in fronte ſuo id eſt in aperto · hoc
ſignum eſt thau quod habet ſigu
ram crucis · ⁊ eſt vltima littera in
alphabeto hebreorum · ⁊ nomina
tur ſiue interpretatur confirmatio
Vnde ſignificat ipſã finalem peni
tentiam que confirmat hominem
in bono · hoc autẽ ſigno liberantur
omnes qui illud habent Ezechielis
nono · Signa thau ſuper frontes
virorũ gementium ⁊ dolentium ſu
per cunctis abhominatõibus que

ſunt ꝛc. Et infra. Omnez ſup quē videritis thau ne occidatis. Et hoc ſignum debet haberi non ſolum in corde ſed etiā in fronte. vbi eſt locus erubeſcentie. et etiam locꝰ manifeſtus vt ſcz nō erubeſcat homo facere penitentiam aperte et nom cristi aperte predicare. Itez demones conantur maxime impedire p̄dicatores qđ oſtēditur ex viſione beati Johannis que habetur Apoč vij. vbi dicitur. Vidi quatuor angelos ſtantes ſuper quatuor angulos terre tenentes quatuor vētos terre ne flarent ſuper terram neqꝫ ſupra mare neqꝫ ſupra vllam arborem. Per iſtos quatuor angelos itelliguntur vniuerſi demones. qui dicuntur quatuor ꝓpter naturam numeri. quia quaternarius mł'tū diuiſibilis eſt. et ipſi non intēdūt niſi diuiſionem facere. Item quaternarius non eſt numerꝰ ſolidꝰ ſed ſuperficialis. Item ſuggeſtio demonuz ſuperficialis eſt non habēs ſoliditatem. Item dicuntur quatuor qꝛ quatuor euāgelia īpugnāt. et q̄tuor vitia p̄cipue ſuggernut duz temptant. vel qꝛ per quatuor ptes mundi fideles temptant. Vnde ſequitur. ſtātes ſup quatuor āgl'os terre.i. in quatuor partibus mūdi īmorantes vt omnes temptent. vł hoc dicitur qꝛ ipi demones laborāt vt ponant homines in angulis.i. in ſordibus peccatorum. Nam in angulo ſunt ſordes. vel in angulo duplicitatis. Sequitur tenentes quatuor ventos. id eſt tenentes et impedientes omnes predicatores eccleſie. qui dicuntur quatuor. quia debent habere quatuor virtutes. iuſticiam. fortitudinez. temperantiam et prudentiam. vel doctrinaz quatuor euageliorum. que ſignificātur Geneſis primo per quatuor flumina paradyſi. vel quia debent predicare per quatuor climata mūdi. et dicuntur venti quia nubes.i. peccatores in pluuias lacrimarū diſſoluunt. Item quia terre humiditates deſiccant.i. carnis voluptatem et mentis cupiditatem. et de hys quatuor ventis dicitur. Job. xxiij. Qui facit ventis pondus et aquas appendit in mēſura. ſequit'. ne flarent ſuper terram.i. ſuper illos qui ad modum terre ſunt arabiles vomere p̄dicatioīs et ſuſceptibiles diuini ſeminis. neqꝫ ſup mare.i. ſup fluidos et inſtabiles. neqꝫ ſup vllam arborē.i. ſuper illos qui ad fructificanduz ſunt habiles. q̄ſi dicat. Demones conati ſūt et nūc conantur cotidie impedirē predicatores ne predicent. neqꝫ bōis. neqꝫ malis. neqꝫ ad exercitationē bonorum. neqꝫ ad reuocationem malorum. Sciunt enim demones qꝛ nil adeo prodeſt ſicut predicatio verbi dei. Gloſa. In tempore tribulatiōis nichil magis neceſſarium q̄ predicatio verbi dei. Ideo nititur dyabolus eum detinere in omni loco. Cōtra autem dominus ſub ſimilitudine etiam quatuor ventorum vocat predicatores vt predicēt. Ezechiel. xxxvij. A quatuor ventis veni ſpiritus et īſuffla ſup īterfectos iſtos et reuiuiſcant

Capitulū. xi.

Doctores noui teſtamēti aſſimilantur illis animalibus que deſcribuntur in prima viſione libri Ezechielis. Vbi dicit' Et de medio eius ſimilitudo quatuor animalium ꝛc. in cuius viſionis ſerie introducuntur hec animalia vt copulata. vt figurata. vt pennizata. vt mota. et vt inflammata.

Oſtenduntur ergo primo fuiſſe co
pulata · quia quatuor · Vnde dicit
 de medio eius .i. ignis · ſicut Gre.
exponit · quia ſupra premiſerat et
ignis inuoluens ſilitudo quatuor
animalium · Primo ergo conſidera
tria, primo locum qui congruit ſā
ctorum doctorum probationi · Locus
enim originis ſiue egreſſionis ſan
ctorum doctorum eſt de medio igs
ſcʒ tribulationis ſiue perſecutionis
Eccī · xxvij · Vaſa figuli .i. doctores
xp̄i probat fornax tribulationis · ſic
enim eſtuant vt per impatientiā nō
deſtituantur Eccī · xli · In medio
ignis non ſuʒ eſtuata dicit doctorū
eccleſia · Et ideo dicitur Prouerb ·
xix · doctrina viri .i. virilis docto
ris p patientiam noſcitur Gre · Tā
to minus vnuſquiſqʒ oſtenditur do
ctus quanto minus patiens · neqʒ
enim poteſt veraciter bona docen
do impendere ſi viuendo neſcit ad
uerſa equanimiter tolerare · Per
fecti enim doctoris eſt ſic aliorum
hoīm improbitatem patienter ſuſ
ferre · vt ſe nouerit ab iniquis ſapi
enter obſeruare · neqʒ enim prop
a mundicia ſine tolerantia ſufficit
neqʒ tolerantia ſine mundicia va
let · vel de medio ignis .i. ex intimo
feruore amoris ſancti doctores pro
dunt ad opus predicationis · Secū
do tāgitur numerus qui competit
doctorum eruditioni · quia q̄tuor ſi
ue propter doctrinam quatuor euan
geliorū quā p̄dicant · ſiue propter
quadruplicem intellectum ſcptura
rum quas explanāt · ſiue propter q̄tu
or mūdi partes quas ſuis doctrīs
illuſtrant · qui etiam ſignificantur
per quatuor quadrigas · Zach · vi ·
Tercio ponitur tropus id eſt ſimi
litudo que competit eorum perfecti
oni · quia ſimilitudo erat animaliū

In animalibus enim eſt perfectio
motus et ſenſus · quia ſcilicet ſancti
doctores vigent ſenſu diſcretiōis
et motu boni operis · Ipſi enim ſūt
animalia quibus dominus manuʒ
ſue largitatis aperit · et eis benedi
ctionem ſue gratie affluenter infū
dit Ps · Apis tu manum tuam etc̄
Secundo introducuntur hec aīalia
vt figurata · hēbant enim quantuʒ
ad omunē figuram ſilitudinē hoīs
Et p̄mittitur ſimilitudo hominis
erat in eis · ſiquidem ī ſanctis docto
ribus eſt ſimilitudo hominis .i. xp̄i
Vnde Gre · dicit · ſancta aīalia
hec non eſſent niſi xp̄i ſimilitudinē
habuiſſent · Cōpetit ergo omni ſan
cto doctori vt aſſimiletur xp̄o hoīni ·
ſm illud Mat · xiij · Oīs ſcriba doc
tus in regno celorum ſimilis eſt homi
ni prīfamilias .i. xp̄o · Debet enim
xp̄m imitari et ei aſſimilari in viuen
do ſicut paulus faciebat · q̄ dicebat
Gal · ij · Viuo āt iam · non ego · vi
uit vero ī me xp̄c · Itē in docēdo ſi
ue p̄dicando · ſicut idē dixit .i. Corin
.i. Nos p̄dicamus xp̄m crucifixū etc̄ ·
Itē ī faciēdo .i. Cori · xi · Imitatoēs
mei eſtote ſic ego xp̄i · Itē in patiē
do Vn̄ idē paulus Gal · ij · dixit Xp̄o
confixus ſū cruci · Deīn deſcribitur ho
rū aīmaliū figura ſpecialit quo ad
partes eorum · ſcʒ q° ad facies · q° ad ma
nus · et quo ad pedes · Prīo enī quo
ad facies poīt · erat ī eis quadru
plex figura ſcʒ hoīs et leonis a dex
teris · vituli ſiue bouis a ſiniſtris · et
aq̄le deſuper · Per has ergo q̄tuor
facies dicunt quidā miſtice p̄figuā
tos quatuor euangeliſtas ſcilicʒ p
faciem hominis Matheum · qui ab
humana xp̄i generatione euāgeliū
inchoauit dicens · Liber generatio
nis iheſu criſti et cetera · Per facieʒ
vero leoīs Marcum · quia a rugitu

deſerti euangelium incepit dicens
Vox clamantis in deſerto · per faci
em autem bouis Lucam q2 a ſacer
dotio zacharie incepit principium
dicens · Fuit ſacerdos quidam
&c̄ · Nam ſacerdotis erat boues im
molare · ſed per aquile faciem Jo
hannes accipitur · qui ceteris alti9
contemplando volauit · ſuum euā
gelium ab eterna verbi generatio
ne inchoando dicens · In principi
o erat verbuz et verbum erat apd
deum &c̄ · Dicit autem ꝙ q̃tuor fa
cies vni · q2 ōnes quatuor euāgeli
ſte locuti ſunt de vno ſcz de xp̄o · vl
ille q̃tuor facies ↄpetunt vni id eſt
criſto Qui ſicut dicit gloſa · Natus
eſt vt homo · paſſus eſt vt vitulus
Reſurrexit vt leo · aſcēdit vt aqui
la · Et ideo ſecunduz Greḡ · Homo
et leo dicuntur eſſe a dextris · quia
criſti natiuitas et reſurrectio erūt
omnium generaliter leticia que p
dexteram intelligitur · ſed vitulus
dicitur eē a ſiniſtris · quia mors cri
ſti apoſtolis triſticia fuit · que tſti
cia pertinet ad ſiniſtram · quia ſini
ſtrum dicimus q8 aduerſum depu
tamus · vt dicit gloſa · Aquila aūt
dicitur eſſe deſuper · quia aſcēſionē
criſti ſignificat in altum · ſecundu3
illud · Ps̄ · Aſcendiſti i altum Job
tricesimo nono · Nunquid ad pre
ceptum tuum leuabitur aquila ?
Moraliter autem doctor eccleſiaſti
cus debet eſſe vt homo ſecundum
rationem viuendo · Secundum ra
tionem dico a deo per fidem illumi
natam · et ſecunduz diuina precep
ta regulatam · Juxta illud · Ps̄ ·
Beatus homo quem tu erudieris
domine · et de lege tua docueris eū
Jtem debet eſſe vt leo temptatioi
bus reſiſtendo et aduerſa nō me
tuendo · Prouerb · xxviij · Juſtus

quaſi leo confidens abſq3 terrore e
rit · Jtem vt vitulus ſeipſum ſacri
ficando · de talibus vitulis dicitur
in · Ps̄ · Tunc imponent ſuper alta
re tuum vitulos · Jtem debet eſſe
vt aquila ſublimia contemplando
vel alios ad contemplationem et
amorem dei prouocando · Deut ·
xxxij · Sicut aquila prouocans ad
volandum pullos ſuos · Vel dicit
doctor eſſe vt homo per prudentiā ·
vt leo per fortitudinem · vt vitul9
per temperantiam · et vt aquila p
iuſticiā · Quidā vero vt dicit Ire
nominus per quatuor facies intel
lexerūt q̃tuor elemēta que dicunt
ineſſe vni · q2 in vno corpe hominis
vniunt · Vn̄ q̄uis in mundo maio
ri ſint diſtincta · in mūdo tamē mi
nori .i. in homine ſunt vnita · Alij ve
ro per has q̃tuor facies q̃tuor prin
cipales accipiunt anime paſſiōes
ſcz gaudium · triſticiam · ſpem · et
timorem · quarum quedam ſunt de
bono vt gaudium de preſenti bono
et ſpes de futuro · Alie ſunt de ma
lo ſcz vel preſenti vt triſticia · vl fu
turo vt timor · Et ideo quedam di
cuntur eſſe a dextris · quedam vero
a ſiniſtris · ſed ſuper has debet eſſe
ratio eas modificās et regulans ·
et ideo facies aquile dicitur eſſe de
ſuper · Et nota ꝙ iſte facies dicun
tur extente deſuper · quia in omni
bus hijs intentio et contemplatio
ſanctorum ſuper ſe tendit · ſicut di
cit Greḡ · Jtem deſcribitur figura
torum quantum ad manus · quia
habebant manus ad modum homi
nis · Vn̄ dicit ꝙ manus hoīs ſb p̄n
nis eorum · Vbi nota ꝙ q̄libz doctor
dēt habē man9 hoīs .i. opa bō · ſcz
vt nō ſolū bō dicat ſed etiā faciat ·
ſm illd Cepit ihesus facē et docere
Actu .i. Gre · i Paſtor · Predicator

quiſqꝫ plus actibus q̃ȝ vocibus ĩto
net· et bene viuendo veſtigia ſeq̃
tibus imprimat q̃ȝ loquendo qua
gradiantur oſtendat· ſed debent
eſſe manus hominis id eſt opera ſe
cundum rationeȝ facta Apoꝰ· Ro·
xij· Rationabile obſequium vr̃m·
ſed dicuntur manus eſſe ſub p̃enis
quia debet eſſe virtus operis ſb̃ vo
latu ꝯtemplationis· ſcȝ vt ſb̃ ꝯtem
platiua ſit etiam actiua· et debent
eſſe manꝰ in q̃tuor ptibus· qꝛ ſcȝ q̃
tuor modis p opa vite actiue prox
imis ſeruiũt· ſcȝ vel quãtũ ad aĩam
vt docẽdo ꝯſulendo· et alias ſpũa
les elemoſinas ĩpendendo· vel quã
tum ad corpus viuum ſcȝ reficiẽdo
veſtiendo et alia neceſſaria miniſtrã
do· vel quãtũ ad corpus defunctuȝ
ſcȝ ꝯponendo et ſepeliendo et huiꝰ
modi· vel quãtũ ad res tpales ex
teriores ſicut defendendo tpalia iu
ra eccĩe· vel aliarũ perſonarum et
huiuſmoĩ· Vel ſcd̃m Greḡ· dicunt̃
eẽ ĩ q̃tuor ptibꝰ· qꝛ ſcĩ euangeliſte
q̃ fuerũt p̃mi doctores noui teſtam̃
ti opꝰ exterioris doctrine per q̃tu
or ptes mũdi diffuderũt· ſcȝ per ori
entẽ occidentẽ meridiẽ et ſeptent̃
onẽm· Item deſcribit̃ earuȝ figura
quo ad pedes· qꝛ pedes eoruȝ pedes
recti· et plãta pedis eoꝝ q̃ſi plãta
pedis vituli In pedibus ſicut dicit
gloſa intelligũtur greſſus operuȝ·
ita vt ſicut per manus intelligunt̃
opeã que ordinantur ad proximũ·
ita per pedes ĩtelliguntur opera ho
minis quantum ad ſeipſum· Sicut
enĩȝ animal greſſibile pedibus per
git ad locum· ita etiam homo ſpiri
tualis operibus tendit in deum·
Vnde Auguſtinus dicit· ꝙ deo qui
vbiqꝫ ẽ non locis appropinquamꝰ·
ſed bonis ſtudijs boniſqꝫ actionibꝰ
Et ideo ſicut ſine pedibus corpꝰ ho

minis non pergit· Sic etiam fides
hominis ſine operibus non proficit
Jacobi ſecundo· Fides ſine operibꝫ
mortua eſt· Sed in iſtis pedibus id
eſt operibus debet eſſe rectitudo ĩ
tentionis ſcilicet vt recta intentiõe
fiant· Vnde dicit Pedes eorum pe
des recti ſcȝ per rectam intentionẽ·
quia qualis eſt intentio tale ẽ opꝰ
Eccĩ· ij· Ambulauit pes meus iter
rectum· Item debet eſſe in eis ma
turitas moderationis· quia cum q̃
dam maturitate id eſt grauitate et
modeſtia debent exequi et perfice
re opus intentum· Vnde dicit ꝙ
planta pedis eoruȝ quaſi planta pe
dis vituli· Vituli enim ſiue boues s
vt dicit Gregorius cum quadam
maturitate ſiue grauitate incedũt
Vel etiam in planta pedis vituli ſi
gnatur fortitudo laboris· quia vi
tuli ſiue boues fortes habent pedes
vt ipſe Gregorius dicit· Item in
hoc ſignatur diſcretio circunſpecti
onis· ex eo ꝙ in pedibus vituli eſt
vnguium diſcretio· Ex quibus pa
tet ꝙ opera docentium debent eſſe
recta· grauia· fortia· et diſcreta·
Tercio hec animalia deſcribuntur
etiam eſſe pennata Vnde dicit qua
tuor penne vni et cetera· Vbi circa
eoruȝ pennas nota quatuor· primo
diſtinctionem· quia quatuor pen
ne vni ſcilicet ad modum alarum
Iſte quatuor penne ſunt quatuor
conditiones que neceſſarie ſunt cui
libet contemplanti· vt per volatuȝ
contemplationis poſſit ad diuina
leuari· Prima penna eſt mentis v̾
tus per quam ſcilicet anima ad vo
latum contemplationis diſponit̃·
Eſt enim anime contemplãtis ne
ceſſaria virtus moralis· ex eo ꝙ v̾
tutes morales vehemẽtiaȝ paſſionũ
reprimunt et ſedant exteriorum

occupationum tumultus quib9 ab
ſtraheretur intentio eius ab intelli
gibilibus ad ſenſibilia Eccl'i.xliii.
Homines diuites i virtute pulchri
tudinis ſtudium habentes. Studi
um enim pulchritudinis eſt ſtudiū
contemplatiōis qd competit homi
nibus virtutibus habundātibus.
Secunda penna eſt mentis actus.
quo ſcilicet contemplatio incipit.
Et talis actus eſt lectio.oratio. et
meditatio et huiuſmodi. Nam i le
ctione mens informatur. in oratio
ne eleuatur. in meditatione autē
inflammatur. ſcdm illud. Ps. In
meditatione mea exardeſcet ignis
Tercia penna eſt gradus conſiderā
tionis. quo ſcilicet ordinate anima
contemplādo progreditur. Et no
ta q hēt cōtemplatio diuerſos gra
dus quib9 ſcilicet anima i dei cog
nitionem aſcendit. ſecundum illd
Ps. Aſcenſiones i corde ſuo diſpo
ſuit in valle lacrimarum. Vnde Ri
chardus de ſancto victore ſex gra
dus contemplationis diſtinguit.
quibus mens per creaturas mun
di in dei contemplationē aſcendit
Primus gradus eſt ſecundum ſo
lam ymaginationem dum attendi
mus ſolum res corporales. Vnde
in hoc gradu ponitur ſolum ꝑcep
tio ſenſibilium. Secundus gradus
eſt in ymaginatione ſecundū ratio
nem put ſcilicet ſenſibiliū ordinē
et diſpoſitionem cōſideramus Vn
de in hoc gradu fit progreſſus a ſē
ſibus ad intelligibilia. Tercius ē
in ratione ſecundū ymaginatiōē
quando ſcz per inſpectionē rerū
viſibiliū ad iuiſibilia ſubleuamur
Vnde in hoc gradu ponitur ordi
natio ſenſibilium ſecundum intelli
gibilia. Quartus gradus eſt in ra
tione ſecundum rationem. quādo
ſcz animus intendit inuiſibilibus
que etiam ymaginatio non nouit.
Vnde in hoc gradu ponitur abſolu
ta conſideratio intelligibilium. in
que per ſenſibilia deuenitur. Qui
tus eſt ſupra rationem quādo diui
na reuelatione cognoſcimus que
humana ratione comprehendi non
poſſunt Vnde in hoc gradu ponit
contemplatio intelligibilium que
per ſenſibilia inueniri nō poſſunt.
ſed tātū per rationem capi poſſūt.
Sextus eſt ſupra rationem. quādo
ſcz ex diuina reuelatione cognoſci
mus ea que humane rationi repu
gnare videntur. ſicut ea que dicun
tur de miſterio trinitatis. Vnde in
hoc gradu ponitur conſideratio in
telligibilium. que ratio nec inueni
re nec etiā capere poteſt. Quarta
penna eſt dei intuitus id eſt ipſa cō
templatio diuine veritatis. et in
hac contemplantis volatus finitur
Quia huius contemplatio finis ē
totius humane vite. Vnde Aug9.
dicit in primo de trinitate. q con
templatio dei promittitur nobis.
vt actionum omnium finis atq; e
terna perfectio gaudiorum. hic āt
competit nobis imperfecte. videli
cet per ſpeculum in enigmate. Et
ideo eſt quedā inchoatio illius be
atitudinis. Sed nota q dicit q iſta
rum quatuor pennarū due tegebāt
corpora animalium. quia q diu ſā
ctorum doctorum anime corporibz
teguntur id eſt q diu ſunt in hac
vita indigent ad contemplatiuā
vitam duobus predictorum. ſcilicz
virtute morali. Nam a corpore ex
uta anima. nec ſenſibilibus paſſio
nibus. nec rerum corporalium tu
multibus inquietabitur vel impedi
etur. Et ideo non indigebit virtu
tibus moralibz. que habet huiꝰmoi

impedientia reprimere vel ſedare. Item indiget gradu conſideratiōis. quia ſcilicet in hac vita non poteſt anima immediate leuari in contē plationem diuine veritatis. ſed po tius per quoſdam gradus in ipſius contemplationem conſurgit. Due autem alie penne inuicem iungebā tur. quia ſcilicet in alia vita videbi tur deus ſicuti eſt. et erit act9 et cō templatio mentis cum vno intuitu diuine veritatis. Unde Auguſtin9 dicit ꝙ non erunt in patria cogita tiones noſtre volubiles ab aliis in alia euntes atq; redeuntes. ſed to tam ſcientiam noſtrā vno ſimul cō ſpectu videbimus. Duab9 ergo pē nis corpora teguntur. q2 ſcilicet vē tus et gradus contemplantib9 ne ceſſaria ſunt ꝙ diu aīa mortali hoc corpore tegitur. Due vero penne iū guntur. quia ſcilicet in viſione be ata mentis actus et cōtēplatio vni co et ſimplici intuitu diuine verita tis perficitur. Vel iſte quatuor pen ne quibus anima in contēplatione leuatur. ſūt ille quatuor conſiderati ones. quas beatus Bernardus in libro de conſideratiōe ponit. quarū prima ē admiratio maieſtatis. Se cunda eſt conſideratio iudiciorū dei Tercia eſt recognitio beneficiorum Quarta eſt conſideratio ꝓmiſſorū. Quarū due dicuntur corpora tege re. quia operta et tecta ſunt aīme ꝙ diu manet in corpore ſcilicet im menſitas diuine maieſtatis et abiſ ſus iudiciorū dei. due vero inuicem iungūtur ſcilicet promiſſa et bene ficia. Nam promiſſio beneficiorum fit et beneficia promiſſa conferun tur. ſed promiſſio promittitur ad cō ſolationem. beneficium vero ſubſe quitur ad ſatiſfactionem. Sed ſecun dū beatū Greg. Quatuor iſte pen ne ſāctorum animalium ſunt amor et ſpes. et iſte due inuicem coniungū tur. q̄a ſcilicet ſancti viri et amāt que ſperant. et ſꝑant que amāt Alie vero due ſunt timor et penitē tia. et iſte due tegunt quia timor et penitentia ab omnipotentis dei oculis mala preterita abſcondunt. Secundo nota pennarum ſituatio nem. quia hēbant pennas in q̄tuor partibus. Nam penna amoris eſt ī celo. pēna ſpei eſt ī deo. penna peī tentie habet locū in mundo. pēna timoris eſt de inferno. ſed attende ꝙ manus dicitur eſſe ſub pennis ī q̄tuor partib9. quia nec amor. nec ſpes. nec timor. nec penitentia eſt ſine opere efficax Nam amor ex da to oſtenditur. ſpes ex merito con cipitur. penitentia ex debito ſatiſfa cit. timor a malo retrahit et inſup ad bonum compellit. ſecundum illd Qui timet deum faciet bona. Vel ſi per pennas intelligantur conſide rationes mentis tunc ſunt in q̄tu or partibus. quia aliquando ſācti conſiderant vbi fuerunt ſcilicet in peccato. et ſic replentur merore. aliquando vero vbi ſunt ſcilicet in mundo. et ſic affliguntur dolore. quandoq; vero cōſiderant vbi erūt ſcilicet in iudicio. et tunc ſollicitan tur timore. Quandoq; autem vbi non ſunt ſcilicet in celo. et ex hoc inflammantur amore. Et iſta ſecun dū Gre. in moral. ſūt quatuor ge nera conpunctionum quibus men tes ſanctorum hominum vehemen ter afficiuntur. Tercio nota pēna rū cōnexionē. quia iūcte erāt penne eorum alteri9 ad alterū. ſcz ſcdm Gre quia p̄dicatorum virtus et ſapientia caritatis et cōcordie pace ſociantur Quamuis enim ſancti viri diuerſita tem habeant ſiue etiā diſtinctionē

p̄enarum.i.diuerſā virtutū mune
ra vel dona grārū·tn̄ dū vnuſq̄ſq̄
alteri de virtutis dono qđ hab; ob
ſequitur et econuerſo · p̄ena alte
rius ad alterū mutua vtilitate cō
nectitur·Nam cōtemplatiuus pro
actiuo orat·actiu9 vero contēpla
tio neceſſaria corporis adminiſtrat
et ſic de alijs·Vnde ad hanc ɔnexi
onem pennarum hortatur beat9 pe
trus dicens· Vnuſquiſq̄ gratiam
quā accepit in alterutrū illā admi
niſtrantes·Quarto ɔſidera p̄enaꝝ
extēſionē·quia facies eoꝝ et p̄ene
eorū extente de ſuper·In facie ītel
lige ſcōꝝ intentionem quā ſemper
ad deū vertunt·ɔtra qđ de peccato
rib9 dicitur Ihē·xxxij· Verterūt
ad me terga et non facies·Facies
em̄ ē pars āterior·et ideo ſignificat
intentionē finis que opus p̄cedit·
Tergū vero ſiue dorſu; ē pars po
ſterior·et ideo ſignificat opus qđ ip
ſam intentionē ſb̄ſequitur Tergū
ergo et non faciē ad deu; ɔuertit·
qui opus quide; de genere bonorū
facit·ſed ad deū intentionē nō diri
git·ſed in p̄enis quibus volatur ī
altum intelligitur ſanctorū ɔtēpla
tio·de quarū p̄enarū volatu Ps̄·
dicit Quis dabit michi p̄enas ſicut
co·et·vol·et requieſcā Facies er
go et p̄enas aīaliū extētas deſuper
ꝑpheta vidit·q2 intentio et ɔtēpla
tio ſcōꝝ ſemper ſuper ſe tēdit vt ce
leſte bonū aſſequi et obtinē poſſint
ſicut interlinearis gloſa dicit Quā
to hec animalia erant mota et im
pulſa a ſpū·Vnde dicit ꝙ vbi erāt
impetus ſpūs illuc gradiebantur
Vbi aduerte ꝙ ſancti doctores a
ſpiritu ſancto mouētur·ipetuoſe·
ɔtinue·et caute. Et ꝓpter primum
dicit vbi erat impetus ſpūs ac̄ V
bi dicit gloſa· ꝙ ſicut in malis eſt
impetus carnis·ita in bonis ē impe
tus ſpūs·et hūc impetū·ſm̄ Gre·
caritas facit que poſt ſpm̄ ire cō
pellit Ps̄· Fluminis impetus letifi
cat ciuitatem dei. Aqua fluminis ē
gratia ſpūs ſancti· que mediante
caritate animam ipellit ad bonu;·
et perducit ad ieffabile gaudium·
Item continue qđ notatur cum ſb
ditur·ꝙ non reuertebantur cū am
bularent·Na; ſicut gloſa dicit·cū
ambularent ad bona non reuerte
bantur ad mala·et ideo in bono ꝑ
ſeuerādo et ɔtinuando mouebant̄
Mat·x·Qui perſeuerauerit vſq̄ i
finem hic ſaluus erit· S; quia illḋ
verbum bis ponitur·Alia gloſa q̄
dam exponit de motu recto·Cum
ambularent ante ſc; ad ſpirituali
a nō reuertebant̄ retro ſc; ad tꝑali
a Vnde nō erat in eis motus reflex
us ſed rect9 Apo9·Phil·iij·Que
retro ſūt obliuiſcēs·ad ea que ſūt
priora extendens me Ihē9·Qui ſti
nam aratri tenet nō reſpiciat re
tro·non imitetur vxorem loth ne
peat· ſicut heli qui alioru; vitio de
um offendit·Sed videtur eſſe ɔtra
qđ alibi dicitur · ꝙ aīalia ibant
et reuertebantur in ſiſitudine; ful
guris coruſcantis·ꝗ dicendū ꝙ ibi
loquitur de motu ɔtēplationis · ꝗ
hic de imitatiōe vite ſiue de motu a
moris·Vnde illud exponit̄ ꝙ ibāt
ſc; ꝑ mentis ɔtemplationē·ſed nō
diu in ea eēvalentes·reuertebant̄
ad actione;·ꝗ q̄a ex ɔtemplatione
ipſa anima inflammabatur et illu
minabatur ·idcirco ſubditur ꝙ re
uertebantur in ſimilitudinem ful
guris coruſcantis id eſt inflammā
tis et illuminantis · Nam per eos
a contemplatiōis arce deſcendētes
celeſte lumen nobis ſpergitur· vt
gloſa dicit·Item mouentur caute

q̄d notat̄ cū dicit ꝙ vnumquodq̄
eorum coram facie ſua ambulabat
ſcilicet ſemper ſibi preſens · ſemper
dijudicans quid bonum vel q̄d ma
lū · in quo creſcat in quo decreſcat
Apoc̄ · Phil̄ · v · Videte quō caute ā
buletis · Quinto quoq̄ hec anima
lia deſcribuntur vt inflammata · et
oſtenduntur ſancti doctores inflā
mati quatuor modis · ſcꝫ ad modū
ſcintillarum · ad modum carbonū ·
et ad modum lampadarum · et ful
gurū · De primo enim dicit · et ſcin
tille q̄ſi aſpc̄us eris cadētis · q̄d ſcd̄ꝫ
gloſam refertur ad ſanctorum pre
dicatorū doctrinam · quorum ver
ba ſunt ſubtilia · et ideo ſunt vt ſci
tille · Item ſonantia · et ideo eris ·
Item feruentia · et ideo candētis ·
Vel poteſt exponi ꝙ ex ſc̄is docto
ribus emicant ſcītille exemploꝝ ·
auditus verborum · et eſt in eis cā
dor affectionum · vel ſcintillant ora
tionibus · ſonāt in predicationibꝫ ·
excandeſcunt ī affectionibus Glo
ſa · quaſi eris candentis · quia plus
ardent deſiderio ꝙ̄ proferant v̄ba
Secūdo ſancti doctores inflammā
tur ad modum carbonum Vnde di
cit ꝙ ſimilitudo animaliū et aſpe
ctus eorum quaſi carbonum ignis
ardentium · Carbonibus em̄ arden
tibus aſſimilantur ſancti doctores
quia ipſi et ī ſe ardēt per deſideriū ·
ꝛ alios ſibi adherētes accēdunt eti
am ad diligendum deum Vnde glo
ſa dicit Si carbonem tetigeris accē
deris · et cum ſancto ſanctus eris ·
Vnde iſti ſunt carbones qui vaſtāt
incinerando .i. ad penitentiam hu̅i
liando Ps̄ · Sagitte potentis acute
cū carbonibus deſolatorijs · vel va
ſtatoribus ſecundum aliam litterā
Item qui ſanctificant purificando
ſecūdū illd̄ Sanctificabit eos ī igne

Ps̄ · Cadent ſuper eos carbōnes in
ignē deicies eos in miſerijs n̄ ſubſi
ſtent · Item qui adiuuant iflāmā
do · ſecundū illud · habens carbōes
ignis ſedebis ſuper eos et erunt ti
bi ī adiutorium · Tercio iflamman
tur ad modum lampadarum · Vn̄
ſubditur · et quaſi aſpect9 lampa
darum · In lampadis enim requi
ritur mundicia vaſis · et ideo fit de
vitro · copia liquoris vnde ipletur
oleo euidētia fulgoris et ideo ſuſpē
ditur in alto · que tria ſignt in ſan
ctis viris · puritatē carnis · deuotio
nē mentis · et claritatem ſiue fulgo
rem ſancte opinionis Vnde gloſa
dicit ꝙ ſanctorum aſpectus eſt q̄ſi
lampadarum · quia opinionem bo
nam a lumine aliorū longe lateq̄
diffundunt · Cant̄ · viij · Lampades
eius lampades ignis atq̄ flamma
rum · Quarto ſunt inflammati ad
modum fulgurum · et ideo ſubdit̄ ·
Et erat viſio diſcurrens in medio
animalium ſplendor ignis · et de i
gne fulgur egrediens · Sic in medi
o animalium .i. in cordibus ſancto
rum · qꝛ medius locus attribuitur
cordi · ſecundū illud Ps̄ · Factum ē
cor meū tanq̄ terra liqueſcēs ī me
dio · ve̅ · ac̄ · eſt viſio ꝯtemplatiōis
dei non per ſimplicem mentis intui
tū · ſicut eſt ī patria vbi deus imedi
ate videtur · ſed eſt viſio diſcurrēs
per ratiōis diſcurſū ꝓut inuiſibilia
dei a creatura mūdi p ea que facta
ſūt intellcā ꝯſpiciuntur · Vnde diſ
currēt ex creaturis q̄ ſūt effect9 dei
ꝓcedendo ī ꝯtēplationē creatoris ·
et in tali ꝯtemplatione eſt ſplēdor
et ignis et fulgur · qꝛ ſcꝫ ī ꝯtempla
tione ſcōrū fulget ſplēdor diuine
cognitionis · Ps̄ · Mirabilia opera
tua · et aīma mea cognoſcꝫ nimis
Yſa · lviij · Implebit ſplendoribus

animam tuam. Itē ardet ignis di
uine dilectionis Ps. In meditati
one mea exardeſcet ignis. Item
fulgurat zelus fraterne ſaluatioīs
Nā in ſancto viro illumīato et ī
flammato in contemplatione accē
ditur zelus etiam fraterne ſalutis
Vnde egreditur fulgur.i. verbum
predicationis. vel exemplum ↄuer
ſatioīs proximoꝝ corda terrēs. il
luminans. pcutiens. et accendens
ſicut fulgur. Vel nota ꝙ in medio
aīalium.i.in ſāctorum cordibus eſt
ſplendor ignis cū ardet ī amoē dei.
et ſplēdor fulguris cū in dilectione
feruēt proximi. Vl' ſcdm gloſam ē
ī ſanctis viſio diſcurrēs cū meditā
tur ſcpturas. qꝛ dum hyſtorias di
ſcurrendo percurrūt ſpūs ſancti ſa
cramenta cernunt. ſ ē ī illis ſplen
dor ignis dū ↄtēplāt res diuinas.
qꝛ in tali ↄtemplatione mēs īflam
mat caritate et illuſtrat veritate.
ſed ſplendor fulguris eſt in eis duꝫ
conſiderant res creatas. Vn̄ Gre.
dicit. Quācunqꝫ creaturam inſpici
mus dei noticiam fulgurat. dum ī
creaturis ſe creator maifeſtat Itē
doctor eccleſiaſticus aſſimilari dꝫ
illi angelo forti. de quo habetur in
viſione Johannis Apoc. x. vbi dr̄
Vidi alium agelum fortem deſcen
dentem de celo. amictum nube et
yris in capite eius. et facies eius e
rat ſicut ſol. et pedes eius tanꝗ co
lumpna ignis. et habebat in ma
nu ſua libellum apertum. et poſu
it pedem dexterum ſuum ſuper ma
re. ſiniſterum vero ſuper terram.
Vbi notantur octo que doctor ec
cleſiaſticus debet habere. Primuꝫ
eſt obedientia per quam aſſimlet
angelo. Nam precipua eſt in ange
lis obedientia creatoris Ps. Bene
dicite domino ōnes āgeli eius potē
tes virtute. qui facitis verbuꝫ eiꝰ
ad audiendum vocem ſermoīs eiꝰ
Vbi n̄ota ꝙ ex obedientia dura ī
iuncta quidam prouocātur ad irā
et murmurāt et maledicūt. contra
qd dicit Benedicite domino. Qui
dam vero ad implenduꝫ ſe impotē
tes et īfirmos dicūt et aſſerunt. ↄ
tra qd dicit. potētes virtute Qui
dam vero qd audiunt implere diſ
ferunt et negligunt. et contra hoc
addit. qui facitis verbum eius Ja
cobi pmo. Eſtote factores verbi a
non auditores tantum. Aliꝗ q̄nqꝫ
ſe excuſant ꝙ non intellexerunt ſi
ue audierunt. contra qd ſubinfer
tur. ad audiendum voceꝫ ſermonū
eius. Sunt ergo veri obedientes
ad modum angelorum. intenti ad
audiendum. prompti ad obedien
dum. virtuoſi ad exequenduꝫ. mā
sueti ad ſuſtinendum. Et talis an
gelus debꝫ eſſe doctor eccleſiaſticꝰ
Malach. ij. Legem requirent ex
ore eius. quia angelus domini exē
citum eſt. Secundum eſt patienti
a. Vnde dicitur. fortem ſcilicet in
tolerando. vel fortem in operando
et expugnando. ſicut fuit Judas
machabeus. de quo dicitur primo
Machab. ſecūdo. Judas machabe
us fortis viribꝰ a iuuentute ſua ſit
nobis princeps militie. et ipſe aget
bellum populi. Tercium eſt humi
litas. que notatur cum dicitur. de
ſcendentem ſcilicet per humilitatē
de celo id eſt de altitudine ſuperbie
De qua dicitur Yſaie decimo quar
to. In celum ↄſcendam. et ſuper a
ſtra celi exaltabo ſolium meum. vl'
per deſcendentem de celo.i. de altitu
dine contemplatioīs ad miniſteriū
actionis. Quartū eſt miſericordia
que notatur cū dicitur. amictuꝫ nu
be. Aſſilatur enim mīa nubi eo ꝙ

refrigerium preſtat · ſecundū illō
Specioſa miſericordia domini in tē
pore tribulatiōis · quaſi nubes plu
uie in tempore ſiccitatis · Quintuꝫ
eſt iuſticia. vñ dicit · et iris in capi
te eius · Et ſicut in iride eſt ceruleꝰ
color adiunctus igneo · ita ī docto
re vel prelato debꝫ miſericordia iu
ſticie ſociari · Ps̃ · Miſericordia et
veritas obuiauerunt ſibi · Hec ego
iris miſericordie et iuſticie debꝫ eē
in capite .i. in prelato ſiue principe
Sextuꝫ eſt ſapientia · que notatur
cum dicitur · et facies eius ſicut ſol
Aſſimilatur enim ſapiens ſoli non
ſolum ratione claritatis ſed etiam
ratione firmitatis · ſecundum illud
Eccĩ · xxvij · Homo ſanctus in ſapi
entia ſua manet ſicut ſol · Attribui
tur etiā ſapiētia faciei · qꝛ ſicut dī
Eccĩ · xxiij · Sapiētia hōis lucꝫ ī vul
tu eiꝰ · Septimū ē affectionuꝫ recti
tudo · q̄ notat̄ ibi · et pedes eiꝰ ſicut
colūpna ignis Notant̄ eñ affectio
nes ī pedibꝰ · ſ erectio domꝰ et ali
oꝝ ſuſtētatio ī colūpna · ſed feruor
et icenſio ī igne ſcꝫ amoris · et ideo
ex hijs colligit̄ qꝫ doctor ecc̃ie debꝫ
eē affectuoſus ad celeſtia · erectꝰ a
lioꝝ ſuſtentatiuꝰ · et ad ſpūalia fer
uidꝰ Eccĩ · xlviij · Surrexit helyas
q̄ſi ignis ac̃ · Octauū ē perfecta do
ctria · que req̄rit tria · ſcꝫ vt doctor
ſit eruditus videlicet ī ſacra ſcptu
ra · qd notatur per hoc qꝫ habebat
librum apertum · Item qꝫ ſit opo
ſis · vt qd de ore predicat opere im
pleat · qd notatur per hoc qꝫ habe
bat in manu · Item qꝫ ſit diſcretꝰ
quia aliter debet predicare carna
libus ⁊ peccatoribus · qui ſignificā
tur per mare · et alit̄ iuſtis firmis
et fructuoſis · qui ſignificantur per
terram · vel per mare ſeculares · per
terram vero religioſi ſignificant̄ ·

vel per mare exiſtentes ī aduerſitā
te · per terram exiſtētes in proſpe
ritate · quibus omnibus diuerſa
exhortatio congruit · Vnde angelꝰ
alium pedem ſupra mare et alium
ſupra terram dicitur poſuiſſe · Vel
pes dexter eſt amor dei quo calcat̄
mar̄ .i. amaritudo et aduerſitas ſe
culi · Pes ſiniſter eſt amor ꝓximi q̄
debet calcare terram .i. omnia tre
na proximorum ſaluti poſtponere
Prouerb̄ · xij · Qui negligit damp
nū ꝓpt̄ amicuꝫ iuſtus ē · Itē doctor
eccleſiaſticus debet eſſe ſimilis illi
candelabro qd deſcribitur in viſio
ne zacharie · que habetur · Zach ·
iiij · Vidi et ecce candelabruꝫ aure
um totum · et lampas eius ſuper
caput ipſius · et ſeptem lucerne e
ius ſup illō · et ſeptem infuſoria lu
cernis que erāt ſup caput eius · et
due oliue ſuper illud · vna a dexte
ris lampadis · et alia a ſiniſtris Sic
qꝫ eccleſiaſticus doctor eſſe debꝫ vt
candelabrum luminoſum per ſapi
entiam · aureum totum per iuſtici
am · ſed lampas eſtus ſuper caput
eius per obedientiā · vel ſup caput
eius id eſt menteꝫ fulgens p gr̃ā ·
ſeptem autem lucerne ſūt ſeptem
virtutes · ſcꝫ tres theologice · et q̄
tuor cardinales · ſeptē vero infuſo
ria ſunt ſeptē ſpūs ſancti dona · q̄
bus ſeptem lucernis .i. ſeptē v̄tuti
bus oleum gratie ſiue pfectiōis īfū
dit̄ Nā dona pficiūt v̄tutes · due o
liue ſunt due vite fructuoſe .i. meri
torie ſcꝫ ↄtēplatiā a dextris · ⁊ acti
ua a ſiniſtris · q̄ oiā dn̄t eſſe ī pfecto
ecc̃ie doctore · Iteꝫ doctrīa catholi
coꝝ doctoꝝ differt a doctrīa heti
coꝝ · ſicut differebant illi duo cala
thi · q̄ deſcribunt̄ ī viſiōe Ie · q̄ hēt̄
Ie · xxiiij · vbi dī Oſtēdit michi dn̄s ⁊
ecce duo calathi pleni ficis poiti an̄

templū dn̄i. Calath⁹ vnus ficus bo
nas habebat nimis. vt solēt ficus pri
mi esse tp̄is. et calath⁹ vnus habebat
ficus nimis malas. que comedi non
poterāt eo q𝔡 essent male Isti em̄
duo calathi sunt doctrina catholi
ca et heretica. sed doctrina catholi
corum doctorum est calath⁹ bonis fici
bus plenus .i. bonis verbis et sincē
ris quales solent esse fructus primi
tp̄is .i. similes doctrinis et verbis p
phetarum qui fuerunt tp̄e prioris
testamenti. Nā doctrīa noui testa
menti non discordat a veteri scd̄m
intellectum misticum Vl' fructus p
mi tp̄is sunt documēta apostolorum
et discipulorum qui fuerunt in eccl̄ia
primitiua. a q̄bus moderni doctores
catholici non discordant. Sed cala
thus alius est hereticorum doctrina
ꝯtinens pessimas ficus .i. pessimas et
erroneas opiniōes. Vnde a catho
licis viris comedi .i. recipi vel accep
tari non possunt. eo q pessime sūt
Sed ambo calathi dicuntur esse āte
templum dn̄i. q2 vtraq3 doctrina
ꝯpalata ē in ecclesia xp̄i quamq̄ v
na acceptata et altera reprobata
sit

¶ Capl̄m. xii.

Dona spūs sancti sunt sep
tem. que a septē oppositis
vitijs euacuantur. et hoc o
stenditur ex sōpnio pharaonis q𝔡
habetur Gen̄. xli. vbi dicitur q vi
dit pharao sōpnium Putabat em̄
se stare super fluuium de quo ascen
debant septē boues pulchre et cras
se nimis. et pascebantur ī locis pa
lustrib⁹. Alie q̄z septē emergebāt
de flumine fede ꝯfecteq3 macie et pa
scebāt in ipsi⁹ āmnis ripa ī locis v
berrimis virētib3. deuorauerūtq3
eas quarū mira spēs et habitudo
corporum erat. Moraliter fluuius
est spiritus sanctus. de quo Apoc.
vltimo. Ostendit michi fluuium a
que viue splendidum tāq̄ cristal
lum procedentem de sede dei. et agni
.i. de substantia patris et filij. de hoc
flumine ascendunt septem boues .i.
septem dona que dicuntur ascēde
re. q2 nos ascendere faciunt et desi
gnātur ī bobus. q2 scz faciunt nos
bonorum operum fructibus habunda
re. sicut boues terram. Dicuntur
autē pulchre inquātum animā spi
ritualit' informāt. Nimis aūt .i. val
de crasse dicuntur. eo scz q animā
mirabili dulcedine et virtutū habū
dantia īplent. Loca aūt palustria
in quib us pascuntur sunt humiliū
corda. de hijs septem donis dicitur
Ysaie. Requiescet super eū scz xp̄z
humilem spūs domini. spiritus sa
pientie et intellectus. spiritus sciē
tie et pietatis. spiritus cōsilij et for
titudinis. et replebit eum spiritus
timoris domini Per septē āt boues
tenues et fedas intelliguntur septem
vitia que designantur ī bobus qui
terram vertunt. quia scz cor depri
munt et terrenis actionibus inuol
uunt. hec emergunt de flumine .i.
de instabilitate et fluxibilitate mē
tis humane. sensus enim et cogita
tio humani cordis prona sunt in ma
lum ab adolescentia sua. vt dicitur
Gen̄. viii. Dicuntur autem fede quia
mentem scz hominis maculant et ꝯ
uersationem deformant. Item sūt
ꝯfecte macie. q2 euacuant pingue
dinem gratie et virtutum. Item
pascunt' ī ripa āmnis. Amnis em̄
ꝯtinue fluens est vita humana. cu
ius due ripe sunt spiritus et caro.
ī quibus sunt loca vberrima et vi
rētia scz diuerse potentie anime. et
diuerse partes corporis. ī q̄b⁹ ē vi
ror .i. vigor v̄tutis. sicut in intellectu

virtus cognoſcitiua · in voluntate
virtus appetitiua et ſic de alijs · ſilr
in partibus corporis ſite ſunt vires
anime vt in oculis vis viſiua · ĩ au
rib9 vis auditiua · et ſic de alijs · nec
eſt aliq̃ particula corporis in qua nõ
ſita ſit aliqua aĩe vis · Vnde iſta ſũt
loca virentia .i. viribus ſpiritualibus
plena · Item ſunt loca vberri
ma per habundantiam actionum ·
Nam in intellectũ habundant cogita
tiones · in voluntate affectiones · ĩ
fantaſia ymaginationes · et ſic de
alijs · In iſtis ergo partibus ſeu vi
ribus paſcũtur ſeptẽ vitia · q2 aua
ritia paſcitur in viſu · Vnde vocatᷣ
ↄcupiſcentia oculoꝝ .i. Io · ij · Itẽ
gula paſcitur in guſtu · luxuria ĩ ta
ctu · ſuperbia in appetitu · Eſt enim
ſuperbia appetitus ꝓprie excellentie
et ſic de alijs vitijs · Item deuorat
boues ſpecioſas .i. ſpũs ſãcti dona
Nam plenitudinem ſapientie deuo
rat luxuria · quia facit ſpiritualia
deſipere · Nam animalis .i. carnalis
homo non̄ ꝑcipit ea que ſunt ſpũs
dei · donum vero intellectus deuoȧt
gula · quia generat ebetudinem ſẽ
ſus ĉca ĩtelligibilia · vt dicit Gre ·
xxxi · Moral · Donum vero ſcientie
deuorat auaritia · quia peruertit re
ctum iudicium · dum auarus iudi
cat temporalia eſſe eternis ꝓponẽ
da in eis finem ſuum conſtituens ·
ſed donum pietatis deuorat inuidi
a beniuolentiam excludens · Donũ
autem conſilij deuorat ira que ad õ
nia precipitantᷣ ducit qd eſt cõtra
conſilium · ſed donum fortitudinis
deuorat accidia que reddit mẽtez
debilem et grauem · Donum autez
timoris deuorat et excludit ſuperbi
a · que preſumptuoſum et audacez
facit · ſed ſm Gre .i. Moral · aliter
accipiũtᷣ iſta vitia donis oppoſita ·

q2 ſapientiã deuorat ſtulticia · intel
lectũ ebetudo · ſcientiã ignorãtia ·
pietatẽ duritia · mentis ↄſilium ꝑ
cipitatio · fortitudinem torpor · tio
rem vero ſuperbia ſiue preſumptio
Sed notandũ circa predictuz ſõp
nium · ꝙ ſicut dicũt ſõpnioꝝ inter
pretes · ſõpnia q̃ apparent hoĩb9
de bobus ad variam referuntᷣ ſigñi
cationem · Nam aliquando referũ
tur ad hominum poteſtatem · vñ ĩ
ſompnio vt dicũt boues maſculini
generis principes plerumq3 ſignifi
care ſolent · Et ideo ſi quis ſõpniet
ꝙ ſederat ſuper bouem rubri coloris
inueniet poteſtatẽ · ſed egrotabũt
filij eius aut vxor Item ſi ſõpniet
q̃s ꝙ in alia regione paſcat boues
tricornes aut quadricornes · prin
ceps intrabit terram illam et ſub
iugabit eam ſibi tot annis quot e
rant cornua · Aliqñ vero referuntᷣ
ad temporum qualitatem · ſicut ex
ſompnio prefato ſcz pharaoĩs ap
paret qd ioſeph ĩterpretatũs ẽ di
cens · ꝙ per ſeptem boues pĩgues
ſignificabantur ſeptem anni vber
tatis · per ſeptem vero macilentas
ſeptem anni ſterilitatis · Vñ dicũt
ſompniorum interpretes · ꝙ ſi q̃s
ĩ ſõpnio inuenerit vnum pinguez
bouem aut plures · boni et vberes
anni eum complectentur ↄ ꝓficiet
in opere ſuo · Si vero vitulum ma
crum aut bouem eiuſdez modi · ſꝫ
dideritq3 eos ſibi · annuz vel ãnos
malos inueniet et famem et detri
mentum et paupertatem ſecundũ
tenuitatis rationem Quandoq3 ãt
referũntur ad diuitiarũ pſperitatẽ
Naz ſi quis ſe ſompniet lac bouinũ
ↄmedere · inueniet incrementũ et
diuitias maiores · Et ſi quis ſomp
niet ꝙ corium bouis inuenerit aut
tulerit diuitias magni principis

hēreditabit Et ſi quis ſompniet ꝙ
bouem ī domo ſua occiderit ꝓ quā
titate carnis inueniet theſaurū pri
cipis cum timore · Itē ſi q̄s ſōpniet
ſe tollere de ſanguine bouis · aurū
inueniet pncipis · hec dicūt ſōpnio
rū interpretes · Sȝ q꞉ id qđ dicūt ra
tiōe non fulciūt eadē facilitate con
tēpnit a pleriſqȝ q̄ dicit · ſecus tam
eſt de ſōpnio pharaois · de quo te
ſte ſcriptura · certū eſt ꝙ fuit īmiſſū
a deo · Dixit autē Joſeph pharaoni
audito p̄dicto ſōpnio · ſōpnium re
gis vnū eſt que facturus ē deꝰ oſtē
dit pharaoni ·

Capitulū · xiij ·

EVangeliſte figurati ſunt p
illa quatuor animalia · que
in viſione ymaginaria ſūt
oſtenſa beato Johāni Apoc̄ · iiij · v
bi dicitur in medio ſedis et in circu
itu ſedis q̄tuor animalia plena ocu
lis āte et retro · Et aīal primum ſi
mile leoni · et ſcđm aīal ſimile vitu
lo · et tercium aīal hn̄s faciem qua
ſi hoīs · et quartū animal ſile aqui
le volanti · Et q̄tuor aīalia ſingula
eorum habebāt alas ſenas Vbi no
ta congruitatem ſimilitudinis Pri
mo ꝓpter locum · quia in medio et
in circuitu ſedis · Per ſedē intellige
cetum prelatorum in quibus deus
reſidet · alios per eos dirigens et iu
dicans Ps̄ · Regnabit deus ſup gē
tes · deus ſedet ſuper ſedem ſanctā
ſuam · Quatuor igitur animalia . i .
quatuor euāgeliſte · dicūtur eſſe in
medio et ī circuitu iſtius ſedis · q꞉
ſcilicet eorum doctrina ipſi prelati
fulciuntur et ꝓteguntur · ſed ſi ī me
dio ſedis erant · quomodo in circu
itu · vel ſi in circuitu · quō ī medio?
Ad hoc dicitur ꝙ ſedes planiciē la
tam et amplā habere videbatur ·
vt dicit gloſa · Et ſuper planiciem
ſedis erant aīmalia quaſi doctores
preſidentes · vł ſubtus quaſi colūp
ne ſuſtentātes · in circuitu quaſi ex
cubie ꝯcuſtodientes et ꝓtegentes
ſedem · et hoc tangit gloſa · Ex qui
bꝰ colligit̄ ꝙ ipſi euāgeliſte ſunt fi
delium doctores · ſuſtentatores · cu
ſtodes · et ꝓtectores · Scđo nota ꝯ
gruitatē methafore ꝓpter numerū
q꞉ q̄tuor animalia erāt · et hoc cō
petit euāgelice ꝯſcriptioni · q꞉ qua
tuor euāgelia ꝯſcripſerūt · Vnde ip
ſi ſunt quatuor fabri qui arma ec
cleſie fabricauerūt quibus ſe muni
ant · et hoſtes expugnent · de q̄bꝰ
Zach. i. Oſtendit michi dominus q̄
tuor fabros · et dixi · q̄d iſti veniūt
agere? qui ait dicēs · hec ſūt cornua
que ventilauerunt iudam · Item ꝯ
petit eoꝝ nūerꝰ euāgelice diuulga
tioni · q꞉ ſcȝ eoꝝ euāgelia ſūt per q̄
tuor ptes mūdi diuulgata et porta
ta · Vnde ipſi ſunt q̄tuor equi varij
rufi albi et nigri · quos miſit domi
nꝰ vt pambularent trām Zach. i.
Itē q̄tuor q̄drige egrediētes de me
dio duoꝝ montium Zach · vi · Itē
ipſi ſunt vectes et quatuor circuli
aurei · q̄bus archa dn̄i portabatur
et menſa Tercio competit eoꝝ nu
merus euangelice inſtructioni · q̄a
ſcilicet eorum euangelia inſtruunt
nos de quatuor ſcilicet de credēdis
de faciendis de fugiendis et de appe
tendis Credenda enim ſunt articu
li fidei ſacramenta et teſtamenta ·
operanda ſunt precepta · conſilia et
miſericordie opera · fugienda ſunt
peccatum infernus et purgatoriū
Appetenda ſunt virtutes ſapienti
a et vita eterna Vnde ipſi quatuor
euangeliſte ſūt q̄tuor colūpne que
ſuſtētāt velū . i . eccīā · Tercio ē cō
grua hec ſilitudo ꝓpt aſpectū q꞉ ple
na ocul' āñ et retro . i . hn̄tia ꝯgnitiōe

de hijs qu[e] deus fecit i[n] principio et de hijs que facturus eſt in fine. vel ante et retro .i. veteris et noui teſtamenti Vel hu[m]anitatis et deitatis criſti. vel virtutum et vitiorum. vel bonorum et malorum. vel gaudiorum celi et ſupliciorum inferni. Omnium enim iſtorum vnum ante et alterum retro debet eſſe. vel quia alterum al tero dignius. vel quia alteru[m] fugiendum. et alterum appetendum. Phil. iii. Que retro ſu[n]t obliuiſce[n]s ad ea que ſunt priora exte[n]de[n]s me ipſum. ad deſtinatu[m] perſequor ad brauium eterne vocationis. Quarto e[st] ſimilitudo [con]grua p[ro]pter diſtinctionis modu[m]. quia aial p[ri]mu[m] ſimile leoni ſcz Marchus. et ſcd[m] animal ſimile vitulo ſcz Lucas. et terciu[m] aial habe[n]s facie[m] ho[m]is ſcz Matheus. q[ua]rtu[m] animal ſi[m]ile aq[ui]le vola[n]ti ſcz Johe[n]s Cuius expoſitiois ratio dc[t]a e[st] ſup[ra]. ca. xi. in viſio[n]e ezechiel. Si querit[ur] cu[m] ezechiel p[ri]mo po[su]it ho[m]iem. ſcd[o] leone[m]. tercio vitulu[m]. quarto aquila[m]. quare iohe[n]s hu[n]c ordine[m] n[on] ſeruauit Ad q[uo]d dicendu[m] q[uod] ezechiel ſeruauit ordine[m] hyſtor[ie]. Criſtus em[m] p[ri]mo fuit natus vt ho[mo] poſtea t[er]ribilit[er] p[re]dicauit vt leo. deinde imolat[us] e[st] vt vitul[us]. ta[n]de[m] aſce[n]dit i[n] celu[m] vt aq[ui]la. hu[n]c ordie[m] p[ro]uidit ezechiel ſp[irit]u [pro]phetico illuſtr[a]tus. Et ideo ſic ordiauit a[n]i[m]alia ſua Johe[n]s vero q[uia] hec o[mn]ia i[m]pleta vidit no[n] ia[m] ordine[m] geſte rei narrare voluit ſ[ed] magis ad fidem p[o]p[u]l[u]m inuitare. et no[n] vitulum no[n] ho[m]ine[m] no[n] aquila[m] ſed leone[m] p[re]poſuit. vt cog[i]ta fortitudine xpi per fidem reſurrectio[n]is aſce[n]dant ſecurius ad vitulu[m] .i. ad fide[m] paſſionis. poſtmodu[m] ad ho[m]iem .i. ad fidem natiuitatis. ad vltimu[m] ad aquilam .i. ad fidem aſce[n]ſio[n]is criſti et deitatis ipſius. Nota ergo q[uod] do[c]tor euangelicus ſimilis eſſe leoni i[n] liberalitate et magnimitate Ite[m] vitulo in carnis mortificatione et labo[rum] perpeſſione. ſimilis homini i[n] manſuetudine et diſcretione. et ſimilis aquile volanti in celeſtiu[m] [con]templatione et temporaliu[m] deſpectione. Quinto eſt congrua [pro]pter volatus inſtrumentu[m]. Inſtrumentu[m] enim volatus eſt ala. que multiplex erat i[n] quolib[et]. Na[m] q[ua]tuor a[n]i[m]alia ſingula eo[rum] h[a]bebat alas ſenas. ſex ale ſu[n]t ſex op[er]a miſericordie ſp[irit]ual[is] q[ue] i[n] hoc v[er]ſiculo [con]tinent[ur] Co[n]ſule caſtiga remitte ſolare fer ora Do[c]t[or] etia[m] doctor eua[n]gelicus habe[t] ſex alas .i. ſex opera inſtructionis. quib[us] ſcilicet inſtructus reddatur ad predicationis officium exercendu[m]. Prima ala eſt lex natural[is]. ſcd[a] lex moyſi. tercia [pro]phetarum. quarta doctri[n]a eua[n]gelica. quinta doctri[n]a apoſtolica. ſexta expoſitorum doctri[n]a. Poſſunt etia[m] iſte ſex ale referri ad vitam actiuam. ſcz ad ſex op[er]a miſericordie corporalis q[ue] notat[ur] Mat. xxv. Eſuriui et dediſtis michi manducare [etc]. Iſtis em[m] alis volatur i[n] celum. Vel per ſex alas intellige [con]gnitionem et contemplationem operum ſex dierum. quibus anima volat in altum. quia per ipſas creaturas eleuatur in cognitionem dei et contemplationem. ſcd[m] illud. Ro. i. Inuiſibilia dei a creatura mu[n]di per ea que facta ſunt intellecta [con]ſpiciunt[ur] [etc].

Capl[u]m. xxiii.

Hanc p[ar]tem ſic[ut] [pre]c[edentem] ...

[H]Jnc[.] g[e]n[er]at p[ri]mam. a hoc [con]ſidit ex viſio[n]e b[ea]ti Johis. q[ue] h[ab]etur Apoc. viii. vbi d[icitu]r. p[ri]m[us] a[n]gel[us] tuba cecinit. et fc[t]a eſt g[ra]ndo et ignis mixta in ſanguine. et miſſum eſt in terra[m]. et tercia pars arborum combuſta eſt. et omne fenum viride [com]buſtum eſt. Primus

angelus poteſt dici fides que eſt p̃
ma virtus Vnde Prudẽtiꝰ. Prima
petit campũ dubia ſub ſorte duel
li. Pugnatura fides. et hec duo fa
cit ſcilicet grandinẽ et ignem. Per
grandinẽ ſignificatur timor īferni
Per ignẽ dolor et contritio peccati
Et hec duo facit fides quãdo miſce
tur ſanguine. i. peccato. Nam aīa
illuminata p fidẽ cognoſcit penã
peccati. i. ꝙ obligat̃ penis inferni.
vñ timet et dolet. Sed ꝗ hec duo
quodãmõ ex libero arbitrio oriun
tur. ideo dicit tuba decimit. i. ex vo
lũtate penitẽtis hec duo pduxit Et
hoc ē qđ ſequit̃. ꝙ t̃cia pars t̃re. et
t̃cia pars arborꝝ. et oīe fenũ viri
de ꝯbuſtũ ē. Per t̃rã intellige t̃re
na bona quorꝝ tres ſũt partes Pri
ma eſt pietatis in proximũ. ſcđa
neceſſitatis in ſeipſum. tercia ē vo
luptatis in corpus ꝓpriũ. hec terci
a pars ꝯburitur in vere penitente
Per arbores vero ſtatus ꝯtempla
tiuorum intelligitur ac deſignatur.
Cuius tres ſunt partes Prima eſt
deſiderium orationis. ſcđa ſtudiũ
lectionis. tercia exercitium actiōis
Et hec ꝯburit̃. Per fenũ vero viri
de ſignatur voluptas carnis. iuxta
illud Yſa. xl. Oīs caro fenũ et oīs
gloria eiꝰ q̃ſi flos feni. Vñ oē fenũ
ꝯburi dr̃. ꝗ oīs voluptas carnis p
dolorẽ pn̄e abicit̃ Apoſ. Gal. v.
Qui xp̄i ſũt carnẽ ſuã crucifixerũt
cũ vitiis et ꝯcupiſcẽtiis

Capl̃m. xv.

Gaudia btõꝝ deſignãt ī illis
aquis quas p viſionẽ vi
dit ezech. Dicitur enī Eze.
xlvii. Ecce aque redũdantes a la
tere dextro. cũ egrederet̃ vir ad ori
entẽ qui hẽbat funiculũ ī manu ſu

a. et menſus eſt mille cubitos. et
trãſduxit me p aq̃s vſq ad talos
Ruſum menſus ē mille et trãſdux
it me p aquã vſq ad genua. Ruſ
ſum mẽſus eſt mille et tranſduxit
me p aquã vſq ad renes. Et men
ſus eſt mille torrẽtẽ quẽ ñ potui
pertrãſire. qm̄ intumuerũt aque p
funde torrẽtis qui non pt̃ trãſuada
ri. Per aq̃s redũdãtes torrẽtis in
tellige delectatiões gaudioſas et co
pioſas quibus ſci viri ī celo fruun
tur Vñ in Pſ. Torrẽte voluptatis
tue potabis eos. Et dicuntur redũ
dãtes. ꝗ interiꝰ aīam replebũt et
ex ea ad corpa redũdabũt Dicitur
etiã a latere dextro. p qđ intelligi
tur celeſtis pat̃a. ſicut p latus ſini
ſtrũ vita pñs Cant. v. Leua eiꝰ ſb
capite meo. et dextera illiꝰ ãplexa
bitur me. Tres ãt p̃mi millenarii
ſignãt tria gaudia electorũ in pat̃a
que finita ſũt. et aliq̃tenꝰ poſſunt
a ſanctis ꝯprehendi. primũ venit
ab inferiꝰ vbi videt iuſticiã dei ad
impleri. de quo mlt̃um gaudiũ eſt
eis. ſcđm illud Pſ. Letabit̃ iuſtus
cũ viderit vīdictã Yſa. lxvi. Egre
dient̃ vt videãt cadauera virorũ
qui p̄uaricati ſũt ī me. et erit vſq
ad ſacietatẽ viſionis oī carni. Se
cundũ venit a mundo de pulchritu
dine creaturarum Yſa. lx. Tunc
videbis et afflues et mirabitur et
dilatabitur cor tuum. Tercium ve
nit de celo. de iocunda et grata ſo
cietate Yſa. lxv. Exultabo ī ihr̃lm
et gaudebo ī populo meo. Sꝫ quar
tum millenariũ qđ non poteſt tranſ
uadari eſt gaudium ineffabile de
diuine maieſtatis viſione Yſaie.
lxiiii. Oculus non vidit deus abſq
te. que preparaſti exſpectantibus
te. Aliqui tamen exponunt ꝙ tres
millenarii qui tranſuadari poſſunt

et menſurari · ſũt tres ſenſus ſcp̄
ture ſcꝫ· hyſtoricus · allegoricus · et
tropologicus · Sed quart⁹ millena
rius qui non poteſt tranſuadari ē
quart⁹ ſenſus ſcꝫ anagogicus qui
eſt de ſecretis celoruꝫ · que n̄ poſſũt
in hac vita comprehendi · Vel ſecū
dum alios · per primum millenari
um aque pertingentis ad talos in
telligitur gratia incipientium · q̄a
in talis eſt hominis inchoatio · per
ſecundum millenarium aque ptin
gentis vſqꝫ ad genua intelligitur
gratia proficientium · quia in geni
bus eſt ambulatio ſcilicet per pro
fectum virtutum Ps̄ · Ibunt de v̄
tute in virtutem · Per terciuꝫ mil
lenarium qui erat vſqꝫ ad renes ī
telligitur gratia predicantium qui
tanq̄ viri perfecti debent deo ſpiri
tuales filios generare · Nam ex re
nibus eſt generatio Apoſtolus · In
criſto enim iheſu per euangelium
ego vos genui · ſed per torrentem
qui non poteſt tranſuadari intelli
gitur gloria beatorum que ineffa
bilis eſt ·

Capituluꝫ · xvi ·

Hereſes a dyabolo pcedũt ·
Et hoc oſtēditur in viſione
bti Johānis · que hētur A
poc̄ · viij · vbi dicitur · Cecidit ſtella
de celo magna ardens tanq̄ facu
la · et cecidit in terciam parteꝫ flu
minis et in fontes aquarum · nomē
ſtelle dicitur abſinthiuꝫ · ⁊ facta ē
tercia pars aquarum ī abſinthiū ·
⁊ mlti hoīes mortui ſunt de aq̄s · q̄a
amare facte ſunt · Hec ſtella mag
na fuit dyabolus · qui cecidit de ce
lo id eſt de loco āgelorum vbi crea
ati ſunt Yſaie decimo quarto ·
Quomodo cecidiſti de celo lucifer
qui mane oriebaris ? Et quamuis
iſte caſus fuerit a principio · tamē
hic introd ucitur · vbi de hereticis
agitur qui diu poſtea fuerunt in ec
cleſia · ex eo q͡ caſus ſuus de celo
cauſa eſt propter quam ipſe indu
cit hereſes et de peccatis temptat ·
vt ſcilicet impediat homines ne il
luc vadant vnde ipſe cecidit · et ſic
in caſu hereticorum et peccatorum
caſus ipſe dyaboli quodammodo
renouatur · ſicut cauſa in effectu ·
Vel ideo dicitur cadere · quia tunc
quando ſcilicet hereſes introduxit
contra eccleſiam acrius incepit de
ſeuire · Vnde tunc apparuit malū
eius Luce decimo · Videbam ſatha
nam ſicut fulgur de celo cadentem
Dyabolus auteꝫ dicitur ſtella prop
ter ſcientiam · ſed dicitur magna
propter potentiam et poteſtatem ·
Ardens autem tanq̄ facula prop
ter inuidiam Sapientie ſecundo ·
Inuidia dyaboli mors introiuit ī
orbem terrarum · et cecidit in t̄ciā
partem fluminis ⁊ in fontes aqua
rum Dicitur dyabolus cadere dum
homines cadere facit · Fontes aūt
ſunt magiſtri et doctores heretico
rum qui dicuntur hereſiarche Flu
mina ſunt diſcipuli eorum · Flumi
na enim a fontibus oriuntur · ⁊ po
ſtea currunt in mare · Et ſic ab he
reſiarchis diſcipuli naſcūtur · qui
poſtea ſequentes magiſtros ſuos
corruunt in infernum · aque fonti
um ſunt populi ab eis decepti id ē
credentes doctrinis eorum Apoca
lipſis decimo ſeptio · Aquas quas
vidiſti · vbi meretrix ſedet · populi
ſunt et gentes et lingue · Fontes
igitur et flumina ſunt omnes here
tici et mali criſtiani · qui ſub tercia
parte hominum ↄtinent · Nā p̄ma
pars eſt totaliter infidelium puta

paganorum vel iudeorum quantuꝫ
ad fidem criſti· Alia eſt totaliter fi
delium puta catholicoruꝫ· tercia ip
ſorum hereticoꝝ qui partim ſunt
fideles et partim infideles· Nam q̃
dam ꝯfitentur vnum articulum et
negant alium· et partiꝫ de xp̄o be
ne ſentiunt et partim male· Et in
iſtam terciam ptem dyabolus ceci
dit. quia ſcilicet per eos doctrinas
errorum ſeminauit· ſed ꝙ doctrīa
eorum peruerſa eſt et ad infernum
ducit, ideo ſubditur et nomē ſtelle
dicitur abſinthium que eſt herba
amariſſima. et ideo per eam recte
ſignificatur hereticorum doctrīa q̄
in ſe amara eſt ꝓpter falſitatē quā
ꝯtinet· et ad amaritudinem infer
ni trahit· et facta eſt tercia ps aq̄
rū ī abſinthiū.i. ꝑdicta tcia ps hoī
nū infecta ē heretica doctrīa et dy
abolica Et mlti hoīes mortui ſūt ex
aq̄s.i. de hēticoꝝ doctrīa· ꝙ amaē
facte ſunt per illos hereticos ma
le exponentes· et reuera mortui n̄
tantum morte anime ſed etiam cor
poris· quia multi combuſti· Et no
ta ꝙ aqua.i. doctrina ſacre ſcriptu
re amareſcit per falſaꝫ expoſitioēꝫ
iiij· Reguꝫ·ij· Ecce habitatio huiꝰ
ciuitatis optima eſt id ē ſacre ſcrͥ
ture. ſed aque peſſime ſunt id ē ex
poſitiones hereticorum peruerſe et
falſe. Sed nota ꝙ hee aque ſacre
ſcripture poſſunt dulcorari per ſal
appoſitionem id eſt per vere ſapiē
tie elucidationem· Vnde·iiij·Re·
ij· Egreſſus heliſeus ad fontem aq̄
rum miſit in illum ſal· et ait· Hec
dicit dominꝰ· Sanaui aquas has
et non erit in eis vltra mors neqꝫ
ſterilitas· hoc etiam ſigtum fuit Ex
od·xv· vbi dicitur· Murmurauit
populus contra moyſen dicēs· q̄d
bibemus? at ille clamauit ad doī
num· qui oſtendit ei lignum· quod
cum miſiſſet in aquas in dulcedieꝫ
verſe ſunt· Per lignum autem ve
ra ſapientia deſignatur Prouerb·
iij· Lignum vite eſt hys qui appre
henderunt eam et qui tenuerit eaꝫ
beatus

Capitulū·xvij·

Humilitas facit ſanctos ꝓ
ficere et creſcere multipli
citer· qđ oſtenditur ex ſōp
nio ioſeph Geneſis triceſimo ſepti
mo· vbi dicitur· ꝙ vidit ſompniū
quod narrans fratribus ait· Vidi
per ſompnium quaſi ſolem et lunā
et ſtellas vndeci adorare me In io
ſeph intellige augmentum et pro
fectum boni· quia ſic īterpretatur
ſcilicet augmentum· et in adorati
one oſtenditur humilitas· in ſole
autem accipitur feruor dilectionis
Vnde dicitur Iudicuꝫ quinto Qui
diligunt te ſicut ſol ī ortu ſuo ſplē
det ita rutilent· ſed in ſtellis intelli
gitur ſplendor ſiue gratia p̄edica
tioīs Danielis duodecimo· Qui ad
iuſticiam erudiunt plurimos erūt
ſicut ſtelle· ſed per lunam accipitur
vigor actionis· quia luna maxime
agit et poteſt in iſtis inferioribus·
Qđ ergo luna ſol et ſtelle ioſeph
adorando ſubduntur· ſignat ꝙ in
ſanctis viris· et feruor dilectionis
et gratia predicationis· et vigor
bene agendi per inclinationem hu
militatis proficiunt et augentur·
Iacobi quarto· Deus ſuperbis reſi
ſtit humilibus autem dat gratiam
ſcilicet et diligendi et predicandi
et bene operandi· Notanduꝫ aūt
circa predictum ſompnium· ꝙ ſi
cut dicunt ſompniorum interptes
Sompnia que apparent hominibꝰ

dē ſtellis ſuperioribus variaȝ habe
rē noſcuntur ſignificationem • Naȝ
aliquando referuntur ad hominis
dignitateȝ • Quia magne ſtelle ſōp
niate ſapientes et potentes deſig
nant • Parue vero ⁊ obſcure viles
et īfulſas perſonas • Si cui autē vi
deatur ꝑ ſōpnium ſe dominum eſſe
ſtellarum • pro quantitatē et quali
tate ſtellarum dominabitur popu
lis Et ſi eſt aptus ⁊ decens erit rex
et huic interpretatioī conſonat p̄
dictum ſompnium ioſeph • Aliquā
do vero referuntur ad hominuȝ ad
uerſitatem • quia ſtelle cadentes ī
mare perditionem populi a rege fi
eri demonſtrant • Stelle vero caden
tes in terram aduerſitatem ſigni
ficant et mala plurima • Stelle aūt
deficientes ī celo diuitum paupta
tem et defectum ſignificant • Naȝ ce
lum ſimile eſt domui videntis • ſtel
le vero ſbſtantiam ⁊ homines habi
tātes in ea ſignt •

Capl̄m • xviii •

Ypocriſis quadruplex eſt •
ſcilicet p̄latoruȝ • clericorū •
religioſorum et laycorum •
q̄ue deſcribuntur Apocalipſis • viii
In viſione beati Johannis vbi dici
tur • Percuſſa eſt tercia pars ſolis
et tercia pars lune • ⁊ tercia pars
ſtellarum • ita vt obſcuraretur ter
tia pars eorum • et diei non luceret
pars tercia • ⁊ noctis ſimiliter Per
ſolem intelliguntur prelati • quia ſi
cut ſol totum mundum illuminat •
Sic prelati totam eccleſiam debēt
illuminare Mathei quinto • Vos e
ſtis lux mundi • Item ſol non vari
atur per crementa vel decremēta
ſed ſtabilis manet • Sic prelati ſta
biles eſſe debent • vt nec aduerſita
te • nec p̄ſperitate • nec detractiōe •
nec adulatione moueantur Eccl̄i •
xxvii • Homo ſanctus in ſapientia
ſua manȝ ſic ſol • Hoꝝ tercia pars
percutitur ſed non decidítur • quia
fidem informem retinent • ſed ī mo
ribus leduntur • Horum enim tres
partes ſunt Quia prelatorum qui
dam ardēt et lucent • ⁊ hii ſūt p̄ma
pars • Alii ardent et non lucēt ⁊ hii
ſecunda • tercii lucent ſed non ādēt
et hec pars tercia pcuſſa eſt • qꝛ lu
cet exterius ſiīata ſāctitate • ſed n̄
ardet interiꝰ habita caritate • hāc
pcuſſit dn̄s Mat • xxiii • vbi dixit
Ve vob̄ ſcribe et phariſei ypocrite
qꝛ ſiles eſtis ſepulchris dealbatis •
que a foris pent hominibus ſpecio
ſa • intus vero plena ſūt oſſibꝫ mor
tuoꝝ ⁊ ōni ſpurcicia • ſic et vos qui
dem foris apparetis iuſti hominibꝫ
intus autem pleni eſtis ypocriſi ⁊
omni iniquitate • Vel iſte tres par
tes accipiuntur ſcd̄m tres conditi
ones ſolis • Sol enim eſt corpꝰ ma
gnum • in quo notatur prelatorum
poteſtas • Item corpus latū • ī quo
p̄latorum fides • Item corpus cali
dum ſaltē in effectu • in quo prela
torum caritas • Et hec ē tercia pars
que fere in oībꝰ pcuſſa eſt • qꝛ et ſi
poteſtatē habent vel fidem retinēt
feruore tamē caritatis carēt • Per
lunā vō deſignantur clerici • quia
ſicut a ſole lumen luna recipit • ſic
a prelatis clerici informantur • et
quales ſunt prelati tales ſunt cleri
ci Eccl̄i • x • Qualis rector eſt ciuita
tis • tales et inhabitantes ī ea • Ho
rum autem tres ſunt partes • qui
dam namqꝫ ſunt ſcolares q̄ frequē
tant ſcolas • quidam ſunt corales q̄
ſequuntur chorum • Alii enim curi
ales • qui ſequuntur curias princi
pum et regum et prelatorum •

Hec tercia pars percuſſa eſt vitio
ſi̇̃mulationis et ābitionis. Per ſtellas
vero intelliguntur religioſi. Stelle
enim parue videntur et magne ſūt
ſicut religioſi parui videntur exte
rius mundo. magni autem interi
us coram domino. Item ſtelle no
ctem illuminant et religioſi eccia
Phil. ij. Inter quos lucetis ſicut lu
minaria in mundo. Itē ſtelle fixe
ſunt. et religioſi ſtant in clauſtro
niſi pauci officiales qui procurant
exteriora negocia Judicum quinto
Stelle manentes in ordīe et curſu
ſuo et cetera. Horum ſunt partes
tres. iuxta tria vota que vouerūt
omnes. ſcꝫ obedientiam. continē
tiam. et paupertatem. Prima et
ſecunda partes non ſunt adhuc ita
percuſſe. ſed tercia pars ſcilicꝫ pau
pertas iam omnino et fere vbiqꝫ p
cuſſa eſt. ita vt dicat Apoꝰ. Omīs
que ſua ſunt querunt non que ihe
ſu criſti. et hoc eſt quia refriguit et
defecit caritas. contra qd dicitur.
Phil. ij. Non que ſua ſunt ſinguli
conſiderantes ſed que aliorum Itē
tres partes religioſorum ſunt. p̄la
ti officiales et clauſtrales. hec tcia
pars pro magna parte percuſſa eſt
et leſa vitio ſimulationis. quia mlͭ
ti ſimulant ſanctitatem donec ſint
officiales vel prelati. Et ſequitur.
Ita vt obſcuraretur tercia pars e
orum. id eſt amitteretur interius
lumen illuminans eos ad dei et ſui
cognitionem. Quarta ypocriſis eſt
laycorum. et hec tangitur cum dici
tur. Et diei non luceret pars terci
a et noctis ſimiliter. Nam nomine
diei ac noctis layci itelliguntur. q̄a
ſicut dies a ſole et nox a luna et ſtel
lis lumen recipit. ſic layci a p̄latis
clericis et religioſis recipiunt doct
nam et informationem. Horum āt
tres ſunt partes. p̄ma principanti
um. ſecunda ſeruientium. vt ſunt
ruſtici et huiuſmodi. tercia mediū
tenētium. qui primis ſubſeruiunt
et vltimis dominantur. tamen v
na iſtarum trium ſcilicet ſeruienti
um maxime eſt percuſſa. quia ſcili
cet omnes illam expoliant et opp
munt. Vel tres partes laycorum
ſunt. quia quidam videntur boni
et ſunt. quidam non videntur et
ſunt. quidam vero videntur et nō
ſunt. Et iſta pars licet ſit diei quā
tum ad apparentiam eſt tamen no
ctis quantum ad exiſtentiam. Et
ideo percuſſa eſt plaga ypocriſis et
ficte ſimulationis

Capl'm. xix.

Inſpiratio dei interior qua
liter fiat i viris contempla
tiuis oſtēditur per exēplū
in viſione eliphas. q̄ habetur. Job
iiij. vbi dicitur. Porro ad me dcm
eſt verbum abſconditum. et quaſi
furtiue ſuſcepit auris mea venas
ſuſurrij eius in horrore viſionis no
cturne. quando enim ſolet ſopor
occupāe homines pauor tenuit me
et tremor. et omnia oſſa mea per
territa ſunt. et dum ſpiritus me
preſente tranſiret inhorruerunt
pili carnis mee. et ſtetit quedam
cuius non agnoſcebam vultum y
mago coram oculis meis. et vocē
quaſi aure leuis audiui Nunquid
homo dei comparatione iuſtificabi
t. aut factore ſuo purior erit vir?
In hac enim viſione primo oſtendi
tur qꝫ diuina iſpiratio fit inuiſibili
ter. et ideo vocatur verbum abſcō
ditum. Verbum quia mentem in
format. ſed abſconditum quia nō
ſenſibili locutione. ſed inuiſibili in
ſpiratione ac perceptione ſentitur

Et dicit Gregorius ꝙ ſentitur per
hoc ꝙ humanam mentem contigē
do ſubleuat. et temporales cogita
tiones deprimens eternis hanc de
ſiderijs inflammat. vt michil ei iam
niſi que ſuperna ſunt libeat. et cū
cta que iferius de humana perſtre
punt corruptione contempnat.
vel dicitur abſconditum. quia qua
le ſit non poteſt ſcire niſi qui per
cipit Apocalipſis ſecundo. Vincen
ti dabo manna abſconditū quod
nemo ſcit niſi qui accipit. Vel alia
de cauſa dicit̄ verbū abſcōditū Naꝫ
quia pauci ſunt illi qui percipiunt
dicitur verbum abſconditum qua
ſi paucis inſpiratum. Secundo oñ
ditur ꝙ interior inſpiratio percipi
tur tenuiter. Cum ſubditur. Et q̄
ſi furtiue ſuſcepit auris mea venas
ſuſurrij eius. et eſt ſenſus quaſi
furtiue id eſt raptim et occulte. ſu
ſcepit id eſt ſuſcipiēdo cognouit.
auris mea ſcilicet interior cordis.
venas ſuſurrij eius id eſt modos ſi
ue effectus occulte locucionis ſiue
inſpirationis eius. que dicitur ſu
ſurrium propter tenuitateꝫ. quia
ſuſurrium non plena voce: ſed te
nui flatu emittitur. Nam quando
deus ſe nobis plene et aperte ma
niſeſtabit. tunc nobis quaſi plena
voce loquetur: ſed nunc quia tenu
iter ſe nobis maifeſtat. quaſi ſuſur
rando loquitur. Non autem ait ſu
ſurrium. ſed venas ſuſurrij. quia
diuina inſpiratio diuerſis venis id
eſt diuerſis modis ſiue cauſis cordi
infunditur. Vnde Gregorius Qua
ſi venas ſuſurrij aperit nobis deus
cum latenter inſinuat quibus mo
dis ad noſtre intelligentie aurem
venerit. aliquāndo enim nos amo
re. aliquando terrore compūgit.
aliquādo preſentia ꝙ̄ mala ſunt o
ſtendit. et ad eterna diligēnda de
ſiderium erigit. aliquando prius e
terna indicat. vt poſt temporalia
vileſcant. aliquādo mala noſtra
aperit nobis. et ad hoc vſqꝫ ꝙ etiā
am doleamus de alienis malis ex
tendit. aliquando aliena mala no
ſtris obtutibus obicit et compun
ctos mirabiliter a noſtra prauita
te nos corrigit. Tercio fit terribili
ter. et ideo ſubdit. ī horrore viſio
nis nocturne ac̄. Vbi nota cauſaꝫ
timoris. Primo ex tempore. quia
in horrore viſionis nocturne. De
nocte eniꝫ homo magis timet ꝙ̄ de
die. Sed moraliter ſicut dicit Gre.
Horor nocturne viſionis eſt pauor
occulte contemplationis. Huma
na etenim mens quo altius eleua
ta que ſunt eterna conſiderat. eo
de factis temporalibꝰ grauius tre
mefacta formidat. quia tanto ſe re
aꝫ verius cernit. quanto ſe ab illo
lumine diſcrepa ſſe qd̄ ſuper ſe iter
micat conſpicit. ſicqꝫ fit vt illumi
nata plus metuat. quia magis aſ
picit a veritatis regula. per quāta
diſcordat. eamqꝫ graui formidine
ſuus ipſe profectus quatiat que p̄
us quaſi ſecurius nil videbat. No
ta etiam ꝙ id qd̄ in hoc mundo de
diuinis contemplando aſpicimus
nocturna viſio dicitur propter ob
ſcuritatē. quia modicum et cuꝫ ob
ſcuritate de illo ſummo luīne vide
mus. et nichilominus propter ex
ceſſum eius reſpectu noſtri in con
templatione eius inhorreſcimus.
Vn̄ Apl̄us videmꝰ nūc p ſpeculum
Secunda cauſa timoris potuit eſſe
ex ſopore Vnde dicit quando ſolꝫ
ſopor occupare homines pauor te
nuit me et tremor. Homo enim
qui ſoporari ac dormire incipit fa
cilius terretur ꝙ̄ ille hō qui plene

vigilat. Sed moraliter per ſoporez
intelligitur quies mentis ab exte
rioribus ſollicitudinibus et occupa
tionibus. a quibus quanto magis
abſtrahitur ad contemplanduz ſu
perna liberior et aptior inuenitur.
Cant. v. Ego dormio et cor meum
vigilat. Vnde Gre. dicit ſancta
mens quo ſe a ſtrepitu temporalis
concupiſcentie comprimit, eo ve
rius interna cognoſcit. et tāto ala
crius ad intima vigilat. quanto
ſe ab exteriori inquietudine occul
tat. Et hinc eſt iacob in itinere
poſitus caput ad lapidem poſuit et
dormiuit. et tunc habuit viſionez
de ſcala. Vnde etiam dominum et
angelos vidit. in quo ſignificatur
 ī itinere huius vite ille eſt aptus
ad diuinas reuelationes et contem
plationes. qui caput ad lapidem
ponit id eſt qui mente criſto inhe
ret. et dormit. id eſt ab appetitu
viſibiliū mentis oculos claudit. et
a rerum temporalium amore quie
ſcit. ſed ſequitur. Pauor tenuit me
et tre. et oīa. oſ. mea. p. ſ. Ille enī
qui illuminatur ad contemplādaz
celſitudinem diuine potentie et re
ctitudinem diuine iuſticie. pauet cō
ſiderando dīnam immenſitatē. tre
mit intuendo ſuam deformitatez.
et terrentur eius oſſa. quia ſcz expa
ueſcit etiaz de hijs que fortiter ſe e
giſſe crediderat ſcilicet quando cō
ſiderat diuine iuſticie ſeueritatem
Vnde hoc terrore percuſſus dauid
dicebat. Non intres in iudiciuz cū
ſeruo tuo domine etc. Nam omnis
humane vite rectitudo ad illaz re
ctiſſimam diuini iudicij regulaz de
ducta multipliciter inuenitur obli
qua. ſicut baculus qui videtur ad o
culum rectus rectiſſime alicui linee
appoſitus ſtatim apparet diſtortus

Quarto diuina inſpiratio fit inſta
biliter. et ideo ſequitur. Dum ſpi
ritus me. pn̄te. trā. inhor. pili. car.
m. Domine preſente id eſt ad con
templanduz deo aſſiſtente ſpiritus
tranſit. quia id quod de ſpiritualibus
dulciter videtur non ſtabiliter ſed i
quodam tranſitu percipitur. quia
in illa ſuauitate non diu mens ſigi
tur. eo ad ſemetipſum immenſi
tate luminis reuerberata reuoca
tur. Sed ſequitur. Inhorruerūt pi
li carnis mee. Pili carnis ſunt quī
bet minuti defectus ſiue cuiuſlibet
ſuperfluitatis tenues exceſſus. qui
etiam ī iuſtis et contemplatiuis vi
ris ex carnis corruptibilitate repe
riuntur. ſed iſti pili ſpiritu tranſe
unte inhorreſcunt. quia duz homo
in arce ſpiritualis contēplationis
eleuatur. etiam huiuſmodi tenues
defectus ſiue exceſſus perhorreſcit.
et de illis mente cruciatur. Vel pi
li qui ſūt ſuperfluitates carnis ſūt
ſuperflue cogitationes mentis Vn
de preceptum fuit per moyſem in
lege Leuite raderent omnes pi
los carnis ſue. Leuita quippe aſſup
tus vocatur Oportet ergo leuitas
omnes pilos carnis radere. quia
hij qui ī diuinis obſequijs aſſumū
tur debent ante oculos dei a cun
ctis carnis cogitationibus mundi
apparere. Tranſeunte ergo ſpiritu
pili pertimeſcunt. quia ante conſpectū
oīs vī cogitatioēs ſuperflue fugiūt.
vt nil fluxum. nil iam remiſſum ha
beat. quia afflatam mentem etiaz
contra ſemetipſam viſitationis in
time ſeueritas inflammat. vt dicit
Gregorius. Quinto diuina inſpi
ratio fit incomprehenſibiliter. quia
ſcilicet non ita fit vt per eam deus
comprehendatur id eſt vt aperte
per eſſentiā videatur. Et ideo ſeqt

Stetit quidam cuius non agnoſce
bam vultum· mens enim contem
plantis deum vſqꝫ ad hoc quidem e
leuari poteſt vt cognoſcat dei imu
tabilitatem quam ſignificat p hoc
ꝙ dicit· Stetit quidam· Creatura
enim ex ſe non habet ꝙ ſtet· quia
ſicut ex ſe nichilo eſt · ita ex ſe i ni
chilum tenderet· ſi eam virtus dei
non teneret Vnde omnis creatura
q̄ depēdēs eſt a deo· ſecūdū illđ A
riſtotilis in libro de celo et mundo
A deo depēdet celū et tota natura·
Et ſm illđ euſdē Ab hoc q̄dez ente
ſcꝫ deo ſingulis deriuatū ē eē et vi
uere ⁊ hijs quidem clarius illis ve
ro obſcurius · Ideo ex ſe non ha
bet ſtare ſed fluere· Stare ergo eſt
proprie ſolius creatoris qui nulla
mutatione variatur Jacobi p̄mo·
Apud quē nō ē tranſmutatio neqꝫ
viciſſitudinis obumbratio· Vnde
ipſe immobilis ſtabiliſqꝫ manens
dat cūcta moueri· Licet ergo mēs
contemplātis pertingere poſſit ad
cognoſcendaꝫ dei immutabilitateꝫ
ſcilicet vt cognoſcat ipſum ſemper
ſtare· ſicut pleriqꝫ Philoſophi pro
bauerunt primum principium eſſe
immobile et eternum · tamen ad
hoc in hac vita nunꝙ̄ naturaliter
pertingere poteſt vt videat dei faci
em id eſt vt cognoſcat ipſius qui
ditatem · et ideo ſubditur· Cuius
non agnoſcebam vultum Exodi
triceſimo tercio Poſteriorā mea vi
debis· faciem autem meam videre
non poteris· Poſteriora dei dicunt
eius effectus · ex quibus de deo co
gnoſcimus potius quid non ſit ꝙ̄
quid ſit· qđ eſſet faciem videre · ſꝫ
licet ipſe deus in ſe videri non poſ
ſit· in ſua tamen imagine id eſt in
ſuo filio ſe nobis viſibilez tribuit·
ſicut ipſe filius dixit Johannis de
cimō quarto· Qui videt me videt
et patrem meum Vnde ſubditur·
ymago coram oculis meis · Ipſe e
nim dei filius qui eſt ymago dei· ſe
cundum illud Sapientie ſeptimo·
Candor eſt lucis eterne et ymago
bonitatis illius · mortali noſtra cā
ne aſſumpta etiam coram oculis cā
nis viſibilis nobis apparuit · Ex
hijs ergo manifeſte colligitur · ꝙ
quicquid de deo per contemplatio
nem attingitur valde tenuiter et i
perfecte conſpicitur· Et ideo ſubdi
tur· Et vocem quaſi aure leuis au
diui· Iſta vox aure leuis eſt ſpiri
tus ſancti inſpiratio · que quia ſe
cundum moduꝫ noſtre capacitatis
et imbecillitatis fit in nobis· ideo
eſt ad modum aure leuis id eſt tē
perata et tenuis Vnde Gregorius
Vox dei quaſi aure leuis auditur·
quia in hac adhuc vita poſitis con
templatorib⁹ ſuis nequaꝙ̄ ſe diui
nitas ſicut eſt inſinuat· ſed lippien
tibus adhuc mentis noſtre oculis
claritatem ſuam tenuiter demon
ſtrat· Sexto diuina inſpiratio fit
vtiliter· quia per hanc homo de dei
equitate et de ſua humilitate iſtru
itur· Et ideo ſubditur· ꝙ per iſtam
vocem audiuit Nunquid homo dei
comparatiōe iuſtificabitur? Quia
eniꝫ oppoſita iuxta ſe poſita magis
eluceſcunt· vt dicit Philoſophus·
propter quod accidit· vt dicit Gre
gorius· ꝙ tanto quiſqꝫ ſubtilius de
tenebris indicat · quanto ei clari⁹
veritas lucis conſtat· Ideo eleuat⁹
in dei contemplationem · quanto
melius conſpicit rectitudineꝫ iuſti
tie diuine· tanto clarius cognoſcit
obliquitatem vite ſue· Vnde tunc
aperte videt homo ꝙ in dei compa
ratione iuſtificari non poteſt· quia
vt dicit Gregorius Hūana iuſticia

diuine iuſticie ɔpata iniuſticia eſt. quia lucerna in tenebris fulgē cernitur. ſed in ſol' radio poſita tenebratur. tunc etiam cognoſcit ꝙ ſi aliqͦ patitur iuſte patitur. ita ꝙ de flagello dei murmurare non dēt Et ideo ſubditur. Aut. fac. ſu. puerit. vir. Gre. Quiſqꝫ de percuſſione murmurat. qͦd aliud ꝙ iuſticiā ferientis accuſat? puriorē ēgo ſe vir factore ſuo extimat. ſi ɔtra flagellū querelaꝫ parat. eiqꝫ ſe ꝑcul dubio ꝑponit. cuius iudicium de ſua afflictione redarguit. ſignāt autē dicit factore ſuo. qꝛ n̄ dēt aliqs credē ꝙ creator creaturā ſuā quaꝫ de nichilo fecit impie affligere velit. ꝙ tūc vt dicit Gre. elyphas diuicit cū vocem aure leuis audiuit. quia i ɔſideratione diuine maieſtatis diſcit ꝙ humilitet in ſua aīaduerſione timeatur. et qui ſuperiora deguſtat i feriora equanimiter tolerat. quia plene intus conſpicit quāti extimꝫ qd̄ fo ris agit.

Capl̄m. xx.

Maria mater dn̄i aſſiīlatur illi ſedi que per viſionem ymaginariam oſtēſa fuit beato Johanni Apocalipſ. iiii. Vidi inquit et ecce ſedes poſita erat in celo et ſupra ſedem ſedens. et qui ſedebat ſimilis erat aſpectui lapidis iaſpidis et ſardinis. et iris in circuitu ſedis ſimilis viſioni ſmaragdine. Huic enim ſedi aſſimilatur beata virgo. Primo ratione artificij quia ad modum et formam ſedis fuit artificiata. Nam ſedes eſt a terra eleuata inferius clauſa et aperta ſuperius. Sic ipſa fuit eleuata a mundo clauſa peccato. et apta deo Pſalmiſta Sedes tua deus in ſeculum ſeculi. Secundo ratione loci. quia poſita erat in celo ſcilicet empyreo. vbi poſita erat affectione et contemplatione. et nunc eſt ibi glorificata etiam habitatione Pſalmiſta. Dominus in celo ſedes eius. vl' poſita id eſt per fidem firmiter ſtabilita. in celo id eſt in eccleſia militante. Tercio ratione obſequij. qꝛ ſuper ſedem ſedens ſcilicet xp̄c qui licet ſuper eā fuerit dignitate. tam̄ in ea ſedit et quieuit incarnatiōis hūilitate Eze. xliiii. Princeps ipſe ſedebit in ea etc̄. Oſtendit ibi etiā beatus Johannes qualis erat ille ſedens. quia qui ſe. e ſil'. aſ. la. ia. et. ſar. Duplicici lapidi aſſimilatur ſaluator nr̄ xp̄c ad deſignandā duplicem naturam in eo ſcꝫ diuinam et humanam. Diuina natura in lapide iaſpidis deſignatur. qꝛ iaſpis viridis eſt coloris qui inter omnes colores magis cōfortat et delectat viſum. et ſic diuinitatis ſpecies ſuper omnia itelligibilia magis delectat et ɔfortat intellectum. Humana vero natura deſignatur i lapide ſardinis qui eſt coloris rubei. quia xp̄i hūanitas rubricata fuit ſāguine paſſionis Yſa. xliii. Quare rubrum eſt indumentum tuum? In viſione ſeu cognitione harum duarum naturarum totus homo glorificabitur. Vnde ſiue ingrediatur per intellectum ad conſpiciendam diuinitatem. ſiue egrediatur ꝑ ſenſum ad videndam humanitatem i ſuo ſaluatore. paſcua inueniet it9 in aſpectu diuinitatis. foriſi aſpectu humanitatis. Quarto ratione ornamenti. quia iris in circuitu ſedis ſi. vi. ſma. Et hic circuitus etiā competit beate virgini. que ſuam protectionem virtutem et gratiaꝫ vndiqꝫ extendit vniuerſā ecciam

protegens et adiuuans Eccí·xxiiij
Girum celi circuiui ſola· Duo autē
colores principales yrvis ſcilicet
ign eus et ceruleus ſunt due virtu
tes beate virginis· quia igneus ē
caritas· ceruleus eſt caſtitas Sapi
entie quarto· O quā pulchra eſt ca
ſta generatio cuꝫ caritate Prouer
biorum vltimo· Biſſus et purpuā
indumentum eius· Dicitur etiam
eſſe ſmaragdo ſimilis propter viro
rem fidei que in ea nunquā emarce
it Item yris eſt ſignum clementie
et reconſiliationis dei ad gen9 hu
manum· Vnde proprie conueīt be
ate marie virgini Geneſis nono·
Arcum meum ponam in nubibus
celi· et erit ſignuꝫ federis inter me
et terram· Item yris eſt arcus ſi
ne corda ad nos inclinans cornua
in ſignum quod non vult ferire ſed par
cere· Vnde etiam ſignificat beate
virginis pietatem et miſericordiā
que ſemper filium ad parcendum
et non ad feriendum inducit dicēs
illud Iohelis ſecundo· Parce domi
ne parce populo tuo· Item beata
virgo aſſimilatur illi ſigno· qd vi
dit beatus Iohannes apparere ī ce
lo Apocalipſis duodecimo· vbi dici
tur· Signum magnum apparuit ī
celo· mulier amicta ſole et luna ſub
pedibus eius· in capite eius corōa
ſtellarum duodecim· et in vtero ha
bens et clamabat· Vbi dignitas
matris domini noſtri quadruplici
ter declaratur· Primo ex antiqui
tate· in eo quod dicitur ſignū magnū
quia ſcilicet fuit ex antiquo in ma
gnis rebus prefigurata· Secundō
ex natiuitate· quia apparuit ī celo
·i·in eccleſia militante ſcꝫ quando
nata eſt· Tercio ex claritate· quia
amicta ſole et luna ſub pedib9 eius
et in capite ei9 corona ſtellaꝝ·xij·

Quarto ex fecunditate· quia in v
tero habens et clamabat· Primo
ergo beata virgo dicitur ſignum
magnum· quia ſcilicet fuit ab anti
quo magnifice pfigurata Fuit em̄
pfigurata beata virgo ī ſigno celi·
in ſigno regni· et in ſigno belli De
pmo dicitur Geneſ·ix· Arcuꝫ me
um ponā in nubibus celi· et erit ſi
gnum federis inter me et terram·
Et aſſimilatur illi arcui quo ad quatuor
pcipuos colores· q videntur reſpōde
re quatuor elemētis ſicut dictū eſt ſu
pra·li·pmo·ca·lxix· Ipſa em̄ ha
buit colorē igneū in feruore carita
tis· Itē iacinctinū in nitore ſancti
tatis· ceruleum ī cōpaſſiōe pietatis·
et gramineū ſiue viridem in nitore
virginitatis · Eſt etiā aliud ſignuꝫ
in celo cui aſſimilatur beata vgo
Solꝫ em̄ ſecundum cōputiſtas ſol ī
medio menſium ingredi nouum ſi
gnum· In medio autem auguſti ſi
gnum virginis ingreditur· ſol au
tem quando eſt in ſiguo in quo cre
atus eſt maximos dicitur habere
effectus· Et ideo in aſſumptiōe que
celebratur in medio auguſti· ſol iu
ſticie ingreſſus eſt in ſignum virgi
nis glorioſe· quia q in virgie cōcep
tus fuerat per incarnationem in aſ
ſumptionis die īgreſſus eſt in eam
per glorificationem· et ideo in eaꝫ
et per eam magnos effectus impri
mit gratie· ita vt omnes poſſit ad
eam confidenter accedere· Itē fuit
pfigurata in ſigno regni ·i· in ſcep
tro ſiue virga aurea aſſueri· Nam
ſicut legitur Heſter· v· Cum rex
aſſuerus iudeis eſſet iratus Heſter
regina ad intercedendum ſe contu
lit· et rex auream virgam pro ſi
gno clementie ad eam extendit et
placatus fuit· Hec virga aurea
eſt mater noſtra virgo maria qua

mediante deū̃s humane natuͤ ſiue
peccatoribus placatus eſt. Vnde
ipſa data eſt nobis in ſignum cle
mentie et miſericordie ad quā fugi
entes liberantur. Item pfigurata
fuit in ſigno belli. de quo. ij. Ma
cha. viij. Dato īquit ſigno adiuto
rij dei cōmiſerunt cum nicanore et
vicerunt. Sic iudei. i. ↄfitentes ſcili
cet qui criſtum et beatam virginē
confitentur et laudant. habent ſig
num adiutorij dei ſcilicet glorioſā
virginem adiutricem. cuius ope
dyabolum vincunt et in fugam cō
uertunt. Vnde. Ps. hoc ſignū pe
tens dicebat Fac mecum ſignum ī
bonum vt videant qui oderunt me
et confundātur. quoniam tu domi
ne adiuuiſti me et cōſolatus es me
Secundo deſcribitur ex natiuitate
quia apparuit in celo. i. in eccleſia
militante Tunc enim pmo appaꝛu
it quando in mundo nata fuit. Sꝫ
nota ꝙ beata virgo apparuit ſicut
flamma. ſicut rota. ſicut ſtella. et
ſicut femina De pmo dr̄ Exod. iij.
Apparuit dominus in flamma igs
de medio rubi Hec flamma fuit be
ata virgo diuino amore inflamma
ta. in qua dominus apparuit dum
incarnatus fuit. Item apparuit ſi
cut rota De qua Eze. i. Apparuit ro
ta vna ſuper terram iuxta aīma
lia quatuor habens facies. Hec ro
ta fuit virgo beata. ipſa enim fuit
rota demonibus terribilis. Dicitur
enim ꝙ leones terrentur quando
audiunt ſtrepitus rotarum. Hec
fuit ſuper terraꝫ. i. a terrenis eleua
ta. cogitatione. affectione. et con
uerſatione. iuxta animalia. i. iuxta
euāgeliſtas tēpore ꝛ familiaritate
Vnde mlta eos edocuiſſe creditur
de criſto filio ſuo precipue beatuꝫ
lucam. Vnde ipſa habuit quatuor
facies. i. noticiam et fidem omniū
que quatuor euāgeliſte de xp̄o ſcp
ſerunt. vel quatuor facies. i. q̄tuor
virtutes cardinales. ſciꝫ iuſticiaꝫ.
prudentiā. fortitudineꝫ et tēperāti
ā Vel q̄tuor facies. i. q̄tuor aſpcus
quarum vnam ad deum vertit pro
nobis intercedendo. Aliā ad padiſū
. i. ad beatos eos letificādo. Letifi
cātur enim ſancti qui ſunt in celo
nō ſolum de aſpectu regis. ſed etiā
regine qua mediāte ſaluati ſunt.
Terciā vertit ad mūdum miſeran
do et ptegendo. quartā vertit ad
dyabolum extrendo et expellendo
Vnde dr̄ eſſe demonibus terribilis
Iteꝫ vt caſtrorum acies ordinata.
apparuit vt ſtella Mat. ij. Diligē
ter didicit ab eis tpꝰ ſtelle que ap
paruerat eis. Eſt eniꝫ vt ſtella ma
tutina que dieꝫ. i. xp̄m adduxit Itē
vt ſtella marina que nauigātes p
mundi pelagus ad portum ſalutis
dirigit. Vnde et ſtella antecedebat
eos vſqꝫ dum veniēs ſtaret ſupra
vbi puer erat ſcilicet ihesus qui ſa
lus interpretatur. Item vt ſtella
vaſtatiua ſcꝫ vitiorum. Nūi. xxiiij.
Orietur ſtella ex iacob. et conſur
get virga de iſrl̄. et percutiet duces
moab. vaſtabitqꝫ ōnes filios ſeth
Item apparuit vt femina. ij. Re.
vij. Apparuit fēina cuius filiꝰ mor
tuus erat. Maxime enim in morte
xp̄i filij ſui femineum et maternuꝫ
oſtendit affectum dolendo et plo
rādo Patet igitur ꝙ beata virgo
tāq̄ flāma accendit et calefacit frigi
dos in dilectione caritatis. et tāq̄
ſtella illuminat dubios in cognitio
ne veritatis. et tāq̄ rota pſtrepēs
exterret leones. i. ſuperbos timore
humilitatis. et tāq̄ femina pia cō
fortat et ſecurat puſillos in ſpe ſue
pietatis. et de iſtis quatuor loquitꝛ

ipſa Ecci. xxiiij. dicens. Ego mater pulchre dilectionis et timoris et agnitionis et ſancte ſpei. Tercio deſcribitur ex claritate. quia mulier amicta ſole Vbi oſtenditur beata v̄go eſſe clara et luminoſa a pte exteriori quia amicta ſole. a parte inferiori. q2 luna ſub pedibus eius Itē a parte ſuperiori. quia ī capite eius corona ſtellis. xij. Dicit ergo p̄mo. mulier amicta ſole. i. fulgoē gratie ſpūs ſancti. Et hec grā fuit ſeptiformis ſcd̄m ſeptem dona ſpiritus ſancti que fulſerunt ī ea. que ſcz repreſentantur in ſeptē effectibus ſolis Primus effectus eſt calefactio. et hic ex dono ſapientie q̄ calefacit ī amore dei ſui et proximi Ecci. xliij. Tripliciter ſol exurens montes. i. excelſas mentes inflammans triplici amore vt dictum eſt Vel aliter in amore dei tripliciter ſcz toto corde. tota anima. et toto mēte Radios igneos exſufflans. i. calidas affectiones immittens. ij. Mach. i. Refulſit ſol qui prius erat in nubilo. et accenſus ē ignis magnus. ſpūs enim guſtans deum p donum ſapientie mardeſcit ī amore ipſius Auguſtinus. Guſtaui et eſurio ac ſitio. tetigiſti me et exarſi in concupiſcentiam tuam Eccleſiaſtici. xxiiij. Qui edunt me adhuc eſurient. Secundus effectus eſt illuminatio que pertinet ad donum intellectus Eccleſiaſtici. xlij. Sol illuminans per omnia reſpexit id ē omnia reſpicere facit. ī celo ſumma gaudia. in inferno ſumma ſupplicia. in mundo preſſuras et anguſtias. ī ſeipſo peccata et negligētias p̄mo Machabeorum ſexto. Refulſit ſol in clipeos aureos id eſt in criſtum et mariam. et rēſplenduerūt montes ab eis. id electorum mentes. Tercius effectus ſolis eſt denudatio. quia facit veſtes exuere. et hoc ad donum conſilij refertur. quia docet veterem conuerſatioē3 et ſecularem vitam deponere Canticorum primo. Nolite me conſiderare q2 fuſca ſim. quia decolorauit me ſol. Quartus effectus ſolis eſt conſolidatio. et hic ad donum fortitudinis pertinet per q8 mens ſolidatur Eccleſiaſtici viceſimo ſeptiō Homo ſanctus in ſapiētia ſua manet ſicut ſol id eſt firmus. Quintus effectus ſolis eſt regulatio totius vite humane. et hoc pertin3 ad donum ſcientie. per q8 ſcimus conuerſari in medio nationis praue et peruerſe. vt dicit Auguſtinus. Vnde Phil. ij. Inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo. Sextus effectus ſolis eſt liquefactio. et hic ad donum pertinet pietatis. quo liqueſcit anima in compaſſione pximi Exod. xvi. Cum incaleſcere3 ſol liquefiebat manna Sapientie. xvi q8 igne non poterat exterminari. ſtatim exiguo radio ſolis tabeſcebat Pſalmiſta. Flabit ſpiritus ei9 et fluent aque. Septimus effectus ſolis eſt deſiccatio humidorum. et hic ad donum pertin3 timoris quo carnalis concupiſcentia deſiccat. Vnde Jacobi p̄mo. Exortus eſt ſol cum ardore et areſcit fenum id eſt carnem. quia omnis caro fenum et omnis gloria eius quaſi flos ag̃ Pſa. xl. ꝓpter hos ſepte3 ſolis effectus. dicitur. Pſa. xl. Lux ſolis ſeptempliciter erit. ſicut lux ſepte3 dierum Et propter hos ſeptem ſolis effectus ſaluatur homo. et ideo dicitur. p̄mo Regum vndeciō. Cras erit nobis ſalus cum incaluerit ſol Secundo beata virgo oſtenditur fuiſſe etiam illuīnata a pte iferiori

quia lunā ſub pedibus eius Vbi p lunam deſignatur mutabilitas q̄ ē quadruplex· vna nature que etiā eſt in angelicis ſpiritibus qui ſunt mutabiles per naturam· et immu tabiles p gratiam Job· iiij· Ecce qui ſeruiunt ei non ſunt ſtabiles et in angelis ſuis repperit prauitatē Secunda eſt fortitune ī rebus tem poralibus Eccs.i. Vanitas vanita tum et omnia vanitas· Tercia eſt culpe in peccatoribus ſcilicet de cul pa in culpam Oſee ·iiij· Sanguis ſanguinem tetigit id eſt vnū pec catum ad aliud traxit· Quarta eſt miſerie in humanis corporib9 Job xiiij· Homo natus de muliere bre ui viuens tempore repletur mltis &c· nunq̄ȝ in eodeȝ ſtatu pmanet· Hec quadruplex luna id eſt muta bilitas fuit ſub pedibus beate vir ginis· Primo mutabilitas creatu re celeſtis · quia ſcilicet angeli ei9 ſubduntur imperio· Vnde dpetit ei illd Geneſis triceſimo ſeptimo Vi di per ſompnium quaſi ſolem et lu nam· et ſtellas vndeci adorare me Vt per ſolem intelligatur ſuprema angelorum yerarchia · per lunam yerarchia media· per ſtellas vero angeli infime yerarchie· qui ōnes beatam virginem adorant et vene rantur· Nomine etiam lune intelli gitur mutabilitas fortune Eccleſia ſtici viceſimo ſeptimo· Stultus vt luna mutatur· quia ſecundum qd bona teporalia fluunt et refluunt mu tatur animus eius· Iſtam lunam beata virgo ſub pedibus habuit· quia omnia temporalia calcauit p paupertatem voluntariam quam elegit· Si enim iſta temporalia cal caremus pedibus et non tangere mus affectibus veraciter noſtra eſ ſent Deuteronomii vndecimo· Om nis locus quem calcauerit pes ve ſter veſter erit · Luna tamen quā to magis ſoli coniungitur · tanto magis luce priuatur· et quāto ma gis ſe a ſole elongat· tanto maioē luce choruſcat· quia multi prelati quanto magis appropinquant ad deum per aliquam dignitatem· tā to magis obtenebrantur per iniq tatem· et quanto magis elongan tur dignitates fugiēdo· tanto ma gis illuminantur lumen gratie re cipiendo· Nomine etiam lune intel ligitur mutabilitas culpe· Vnde di citur de viro ſancto et perfecto· Per diem ſol non vret te neq̄ lu na per nocteȝ· quia anima ſancta neq̄ in die proſperitatis cadit in peccatum per amorem male iſlam mantem · neq̄ in nocte aduerſita tis per timorem male humiliantēȝ Iſtam lunam virgo maria ſub pe dibus habuit · quia nulla culpa in ea vnq̄ȝ preualere potuit· Et ideo i Pſalmo non dicitur luna ſimplici ter· ſed luna perfecta in eternum· Luna autem tunc perfecta erit· qn̄ do ſine macula erit· quando ſcilicet verificabitur qd dicitur Yſaie tri ceſimo· Erit lux lune ſicut lux ſolis Fuit igitur ſicut luna perfecta· q̄a ſine omnis peccati macula taȝ mor talis q̄ȝ etiam venialis· Nomine eti am lune itelligitur mutabilitas mi ſerie Pſamiſta· Orietur in diebus eius iuſticia et habundantia pacis donec auferatur luna · gloſa· id ē mutabilitas que per lunam ſignifi catur· Sicut enim luna creſcit et de creſcit· ſic et humanum corpus ml tiplici mutabilitati ſubditur Ro· octauo· Vanitati creatura ſubiec ta eſt et cetera· Et quia ipſa muta bilitas miſerie tolletur in reſurre ctione die nouiſſimo ſubditur ibi

ipſa creatura liberabitur a ſeruitu
te corruptionis ꝛc̄ · Iſtaȝ lunā btā
virgo ſub pedibus habet · quia per
fectam corporis imortalitatem poſ
ſidet · et ſuper omnes angelorū or
dines in anima et in corpore glori
ficata manet · Vn̄ Pſalmiſta · Cali
go .i. humana mortalitas ſub pedibꝰ
eius · aſcēdit ſup cherubin et vo la
uit · vo · ſup · pē · ꝛc · Ipſa igitur vir
go beata lunaȝ ſub pedibus habu
it ſcȝ celeſtem naturā ei p̄ſidendo ꝓ
ſperitatem humanam eam de
ſpiciendo · omneȝ culpam ipſā pe
nitus vitando · et humanam miſe
riam immortalitatē induendo Ter
cio fuit illuminata a pte ſuperiori ·
q̄a ī capite eius corona ſtellaꝝ · xij
Iſte duodecim ſtelle ſunt · xij · eiꝰ p̄
rogatiue ſup omnes mulieres · q̄ꝝ
q̄tuor habuit ex pte corporis ꝛ aīe
Prima fuit vteri ſanctificatio · ſcd̄a
angeli ſalutatio · tercia ſpūs ſancti
ſuperuentio · quarta filij dei ꝯcepti
o · Alias quatuor habuit ex parte
anime Prima fuit eius humilitas
quia dixit · Ecce ancilla domini ꝛc̄
ſecunda eius prudentia · quia que
ſiuit · Quomodo fiet iſtud ꝛc̄ · terci
a fuit erubeſcentia · qua turbata ē
in ſermone angeli · quarta fuit ca
ritas qua ſeruiuit ꝯgnate · et quia
vino deficiente in nuptijs dixit fili
o · Vinum non habēt Io · ij · Alias
quatuor habuit ex pte corporis · q̄
fuerunt maternitas ſine corruptio
ne · virginitas cum fecundatione ·
grauiditas ſine grauamine · ꝛ par
tus ſine dolore · Fuit ergo mater ī
corrupta · virgo fecunda · ſine ḡua
uamine grauida · ſine dolore puer
pera Vel ſtelle · xij · ſunt nouem or
dines angelorum ꝛ tres ordines be
atorum · ſcilicet martires confeſſo
res et virgines qui eaȝ coronant ·

quia ipſam perpetuo venerantur ·
admirantur et laudant · Seraphin
enim admirantur ꝛ laudant in ea
caritatem tam ſuccenſam · cherubī
ſapientiam tam profundam · Tro
ni pacem et quietem in deo ſic trā
quillam · Dominationes tātam ſup
angelos preeminentiam Virtutes
tantam miraculorum efficaciā Po
teſtates tantaȝ ſuper demones po
tentiam · Principatus tantam de
omnibȝ regnis prouidentiā Archā
geli tantam de omnibus locis dili
gentiam · Angeli tantam de ſingu
lis perſonis cuſtodiam · Martires
tantam in tribulatione conſtanti
am · Confeſſores tantam ſobrieta
tem et temperantiam Virgines tā
tam puritatem et mundiciam Nō
to eius dignitas oſtenditur ex eiꝰ
fecunditate · quia in vtero habens
filium dei conceptum ſcilicet in an
nunciatione clamabat ſpū deū ma
gnificando qn̄ dixit · Magnificat
anima mea dominum · Sed nota
ꝙ habuit in vtero paternum ſplē
dorem Heb .i. Qui cum ſit ſplendor
glorie ꝛc̄ Itē niueum cādoreȝ Sap ·
vij · Candor eſt lucis eterne ꝛ ſpe ·
ſine · ma · Item diuinum odorem ·
Eccī · xxiiij · Ego quaſi vitis fructi
ficaui ſuauitatem odoris · Iteȝ ſua
uem dulcorem ibideȝ · Spiritus me
us ſup mel dulcis · ꝛ hereditas me
a ſuper mel et fauum Itē celeſtem
ignem Heb · xij · Deus noſter ignis
conſumens eſt · Ex hoc ergo ꝙ ha
buit in vtero paternum ſplendo
rem · fuit in ea mirabilis claritas ·
Ambroſius · Quid mirabilius ma
tre dei · quid ſplendidius ea quam
ſplendor elegit · quid caſtius ea q̄
corpus ſine corporis contagio ge
nerauit? quia vero habuit niueum
candorem ſiue ſplendoreȝ · remāſit

ibi mirabilis puritas Cāt·iiij. To
ta pulchra es amica mea· et macu
la non eſt ī te Anſelmus Decebat
vt virgo ea puritate niteret q̄ ma
ior ſub celo neq̄t intelligi Quia ve
ro diuinum odorem habuit·remā
ſit ibi mirabilis ſuauitas· Vñ cla
mabunt adoleſcentule· Trahe me
poſt te· curremus in odore vngen
torum tuorum Eccī·xxiiij·Sicut cy
namomum et balſamum aromati
zans odorem dedi ·Sed quia habu
it ſuauem dulcorez remanſit ibi mi
rabilis pietas· Vnde ipſa dicitur
mater gratie·mater miſericordie·
Quia vero habuit celeſtez ignem·
remanſit ibi mirabilis caritas per
quam dyabolum ſuccendebat Iu
dith nono·Percuties eū ex labijs
caritatis mee·per hanc enim ōnia
aduerſa ſuperabat Canticorū octa
uo·Aque multe non poterunt exti
guere caritatem·Item maria ma
ter domini aſſimilatur arche teſta
menti · in viſione beati Johannis
que habetur Apocalipſis vndecio·
vbi dicitur ꝙ viſa ē archa teſtamē
ti domini in templo eius· et facta
ſunt fulgura et voces et terremotꝰ
Vbi primo nota aſpectuz dignita
tis·quia viſa eſt archa domini Se
cundo ſitum ſanctitatis·quia in lo
co ſancto ſcilicet in templo· Terci
o effectū poteſtatis· quia facta ſūt
fulgura· Et circa primum nota·ꝙ
per archam domini intelligitur vir
go maria· Et hoc patet ex tribus
ſcz ex materia·ex menſura· et ex
continentia id eſt ex ipō contento
Siquidem materia arche veteris te
ſtamenti·de qua fabricata fuit·fue
runt ligna ſethim·ſicut patet Exo
di viceſimo quinto·Secundum āt
Iheronimum·Ligna ſethim inter
cetera ligna habent·leuitatez·pul
chritudinem· et fortitudinem· et i
putribilitatem· Per que intelligū
tur quatuor virtutes marie·Nam
leuitas ꝯpetit eiꝰ paupertati p quā
fuit a terrenis affectibꝰ et ſollicitu
dinibus exonerata et alleuiata Y
ſaie·xix·Aſcendet dñs ſup nubez
leuem id eſt mariam pauperem·q
nubes quidem fuit·qꝛ ex terra na
ta·ſed tam̄ fuit leuis a mundi affe
ctibus et ſollicitudinibꝰ exoneāta
Pulchritudo vero ꝯpetit eiꝰ purita
ti p quam īmunis fuit ab omni de
formitate peccati Cant·iiij· Tota
pulchra es amica mea et macula ñ
eſt in te·Fortitudo aūt ꝯpetit eius
ſtabilitati ſcz ī fide et patiētia Pro
uerb vltimo·Fortitudo et decor in
dumentum eius Eccleſiaſtici vice
ſimo ſexto Columpne auree ſuper
baſes argenteas· et pedes firmi ſu
per plantas ſtabilis mulieris·Im
putribilitas ꝯpetit eius virginita
ti Sap̄·vi·Clara ē que nunꝙ̄ mar
ceſcit·Scd̄o illa archa figuābat be
atam virginez ratione mēſure·qꝛ
ſicut dicitur Exod·xxv·Lōgitudo
arche habebat duos cubitos et ſe
mis·latitudo cubitum et dimidiuz·
altitudo ſimiliter cubitum et ſemis
Joſephus autem dicit ꝙ facta eſt
archa quinqꝫ palmorum longitudi
nis· quia ſcilicz beata virgo quīqꝫ
ſenſus ab initio vite vſqꝫ ad finem
in omni ſanctitate longanimiter
cuſtodiuit et ſeruauit· Trium aūt
palmorum erat latitudo · quia re
ſtaurationem angelorum et redēp
tionem hominum et totius vniuer
ſi renouationem auidiſſime procu
rabat·Cubitum et ſemiſſem habe
bat altitudo·quia eius contempla
tio plena erat in fide· ſemiplena i
comprehenſione ·vel certe qꝛ eius
celſitudo humanam et angelicam

naturam excellebat·ſed vſq ad ſi
lẏ excellentiam minime ipa attin
gebat Tercio figurata eſt beata v̄
go per archam ratione continētie·
quia in archa continebantur tabu
le teſtamenti deuteronomium ⁊ v̄
ga aaron· vrna aurea in qua erāt
manna Que oīa competunt be
ate marie·Cuſtodiebat enim v̄go
beata rigorem diſcipline ·qui deſig
natur per virgam·legem decalogi
que per tabulas· euangelium xp̄i
qđ per deuteronomiuȝ que ē lex ſe
cunda· et ipſum criſtum qui p vr
nam plenam manna·vel per iſta q̄
tuor intelligitur ihesus criſtus qui
in iſta archa habitauit·in quo q̄tu
or fuerunt·ſcilicet diuinitas dulciſ
ſima que per manna·anima ſapiē
tiſſima que per deuteronomium ſi
ue ſecundam legem· caro mundiſ
ſima que per virgaȝ aaron que flo
ruit· et ſpiritus humanus ſapien
tiſſimus qui per tabulas teſtamēti
in quo erant ſcripta dei mandata
ſignificantur.·Templum autem in
quo hec archa fuit eſt triplex · pri
mum in quo fuit fabricata et ſācti
ficata· et iſtud fuit vterus matris
ſue ſcilicet anne beate·dicitur enī
iij·Regum·viij·ꝙ intulerunt ar
cham domini in locum ſuum ī ora
culum templi in ſanctaſanctorum
Hec archa federis domini fuit bea
ta maria quā deus ſterilitatem pa
rentum auferens et angelus ꝓmiſ
ſionem deferens· et ioachim gene
rationi operā prebens·ītroduxit
in locum ſuum id eſt in vterum be
ate anne· de qua ſubditur ·ī oracu
lum templi·ipſa enim anna beata
templum dei fuit cuius oraculuȝ fu
it mens ipſius deo deuota et oratio
ni dedita· in cuius etiam vtero be
ata virgo poſt conceptionem ſācti
ficata fuit vt eſſet ſanctaſanctorū
.i. ſuper omnes ſanctos ſāctificata·
vel vt ipſa beata virgo etiaȝ ī vte
ro matris p̄pāretur ad generādū
ſanctumſanctorum· Secundū fuit
templū in quo fuit purificata ſciȝ
templū ſalomōis·in quo etiā obtu
lit filiū ſuū obuiante ſancto ſimeōe
Luce·ij·Venit in ſpū in templum
et cū inducerent puerū ihesum ⁊c·
vt ſcȝ nos ſtudeamus aīam noſtrā
dum eſt in templo corporis vel mū
di ſollicite purgare ſciȝ per peniten
tiaȝ· ⁊ ſpiritum noſtrū deo offerre
ſcȝ per orationem deuotam· Terci
ū eſt tēplū in quo fuit glorificata ·
et hoc fuit in aſſumptione cū ſciliceȝ
ingreſſa ē templum celeſtis glorie
Et de hoc templo dicitur ī Pſ·Do
minꝰ in templo ſcō ſuo dn̄s in celo
ſedes eiꝰ· Ad hoc igit̄ celeſte tēplū
deducta fuit archa .i. beata virgo
cū honorabili ſocietate ·cū ineffabi
li iocunditate· cū admirabili clari
tate. et cum terribili poteſtate De
primo dicitur figuratiue ſecundo
Reguȝ ſexto ·vbi legitur ꝙ dauid
et omnis iſrahel ducebant archaȝ
domini cum gaudio· et erant cuȝ
dauid ſeptem chori· Per dauid in
telligitur xp̄c· per ſepteȝ choros v
niuerſitas āgelorum· vel tres chori
fuerunt ante nouum teſtamentuȝ
ſcilicet āgeli patriarche ⁊ ꝓphete·
et q̄tuor ī nouo ſcȝ martires ꝯfeſſo
res et virgines ⁊ ipſi apoſtoli qui
nutu dei ad litteram interfuerūt
eius exequijs De iſta honorabili ſo
cietate cantat Eccia· Vidi ſpecio
ſam ſicut columbā etceterā· ⁊ ſicut
dies verni circundabant eam floēs
roſarum et lilia conuallium· Per flo
res roſarū ſm Iheronimuȝ intelli
guntur oēs martires ſāguie rubea
ti· Per lilia oēs angeli confeſſores

et virgines · Scdo aſſumpta eſt cū
ineffabili iocunditate · qd ſignifica
tū ē · ii · Re · vi · vbi dicitur · Dauid
et omnis iſrl' deducebant archam
teſtamenti domini in iubilo ꝛ clan
gore buccine · Et ibidem dauid āt
et omnis domus iſrl' ludebāt corā
dño in oībus lignis fabrefactis et
cytharis et liris Circa qd notandū
eſt · ꝙ ſicut dicit Aug9 ſuper Pſ ·
ꝛ Hugo de ſancto victore · Triplex
eſt ſonus muſicus Vnus qui fit cū
voce · ſicut in cantu · Alius cū flatu
ſicut ī buccina · tercius cū pulſu ſi
cut in cythara · Son9 ergo vocis tā
gitur cū dicitur · in iubilo · quia iu
bilatio eſt cātus modulatio · Son9
flatus cū dicitur · in clangore bucci
ne Sonus pulſus ī lignis fabrefa
ctis et cytharis · Vnde per hoc dat
intelligere · ꝙ in deductione huius
arche in templo celi fuit oīs modu
latio ſiue ſuauitas muſica · Tercio
fuit aſſumpta cū mirabili clarita
te Cant · vi · Que eſt iſta que pro
greditur quaſi aurora cōſurgēs ?
In quo oſtenditur ꝙ aſcendit cū
claritate corporali · ſcilicet corporis
glorioſi · depoſita ſcilicet omni obſcu
ritate corporee corruptionis · ſicut
aurora noctem relinquit et diem
adducit Sequitur pulchra vt luna
Et ī hoc oſtenditur · ꝙ cū claritate
ſpirituali id eſt cū anima beata Si
cut enim luna poſt ſolem ſaltē quā
tum ad apparentiā maiorem habꝫ
claritatem · Sic ipſa poſt xp̄m ma
iorem ſecundum eſſentiam ꝛ verita
tem habuit beatitudinem · Sequit̃
electa vt ſol · In quo oſtenditur ꝙ
aſcendit cū claritate ſuperſubſtā
tiali · i · cum filio ſuo ſibi occurrente
q̄ eſt verus ſol · Et ſequitur adhuc
Terribilis vt caſtrorū acies ordīa
ta · In quo oſtenditur ꝙ aſcendit
cum claritate intellectuali id eſt cū
luce angelica · quia totus ageloruꝫ
exercitus ad ipſam venit · et ipſā
vſq ad celum aſſociauit · Et ideo
dicitur · vt caſtrorum acies ordina
ta · ꝙ q̄dam eam precedebant · ſicut
domicelli q̄ſi viā tante dñe pparā
tes · quidā comitabātur ſic bauili
quaſi ipſam ad ethera deducētes ·
quidā ſubſequebātur tāꝙ famuli q̄
ſi eius obſequiis famulātes · Oēs
autem aſſociabāt ſicut ioculatoēs
deuoti laudes dulciſſimas modulā
tes · Tercio ſequitur effectus pote
ſtatis · quia facta ſunt fulgura ꝛ vo
ces et terre motus · Dum enim ſic
triumphaliter aſcenderꝫ facta ſūt
fulgura · i · terrores demonum ſcꝫ fu
gientium · et voces ſcilicet ſā ctorū
iubilantium · et terre motus · i · cō
motio iudeorum occurrentium · de q̄
ſcilicet iudeorum commotione mul
ta narrantur in libello de aſſump
tione quē tranſtulit beatus Ihero
nimus

Capl'm · xxi ·

Mundus aſſimilatur illi ma
ri vitreo qd Johannes vi
dit per viſionē ymagiariā
Apoc · iiii · vbi dicitur · Vidi in con
ſpectu ſedis tāꝙ mare vitreū ſimi
le criſtallo · Eſt em̄ mūdus mare tu
midū per ſuperbiā · liuiduꝫ per iui
diā · feruiduꝫ per iracundiā · pfun
duꝫ per auaritiā · inquietuꝫ per ac
cidiā · ſpumoſū per luxuriam · ab
ſorbēs p caſtrimargiā · vbi etiā ma
ior piſcis minorē deuorat Abacuc · i ·
Facies hoīs ſicut piſces maris Pſ ·
Hoc mare magnum et ſpacioſum
manibus ꝛc · Dicitur autē vitreū
propter fragilitatē Johā · i · Mun
dus tranſit ꝛ ↄcupiſcētia ei9 · i · Cori vi ·

Preterit enim figura mundi huiꝰ Dr̄ etiam ſimile criſtallo ꝓpter frigiditatem et maliciam obſtinationis Eccī·xliij· Gelauit criſtallꝰ ab aq̄

Capitulū·xxij·

Paſſio et perfectio xp̄i excesſit paſſiones et perfectiões omnium ſanctorū·qd oſtēſū eſt per ſompniū Joſeph·qd habet̄ Geneſ·xxvij· Audite ſompnium meum qd vidi·putabaȝ colligere nos manipulos in agro·et quaſi conſurgere manipulum meum et ſtaē·veſtroſq̄ manipulos circūſtātes adorare manipulum meum· Manipulus enim Joſeph eſt collectio contumeliarum et paſſionum xp̄i·que Amos vltimo faſciculꝰ vocatur·Qui edificat in celo aſcenſionem ſuaȝ·et faſciculum ſuum ſuper terram fundauit·Nam criſtus per faſciculum paſſionū ſibi fecit gradus aſcenſionis in celum Manipuli autem fratrū Joſeph ſignificant collectiones penarum et paſſionū aliorum ſācto2ū·Qd igitur maīpuli eorum manipulū ioſeph adorauerunt·michil aliud eſt q̄ recognoſcere ꝙ paſſiones eorū michil ſunt reſpectu paſſionis criſti·et ꝙ eoruȝ paſſiones ex criſti paſſione virtutem et meritum habent·Vl̄ quia manipulus dicitur a manu· Per manipulū ioſeph intelligimus virtutē et perfectioneȝ operum criſti· Per manipulos vero fratrum eiꝰ intelligimus merita ſiue fructus operum alioꝝ ſanctoꝝ·de quibus in Ps·Euntes ibant et flebant mittentes ſemina ſua·Venientes aūt venient cū exultatiōe portātes manipulos ſuos·Qd igitur manipuli eorū illius manipulū adorant eſt ꝙ merita eoꝝ ī ꝯparatione illius deficiēdo ſe humiliant·Quia vero ī p̄dicto ſompnio fit mētio de agro cū dicitur·Putabā colligere nos manipulos in agro·Notandū eſt ꝙ ſicut dicunt ſōpnioꝝ interpretes·ager ſōpniatus diuerſam habet ſignificationē Nā aliquando refertur vt dicunt ad ſōpniantis malignitatem·ſicut referunt ꝙ quidā de principibus venit ad magnū ſōpnioꝝ interpr̄tem qui vocabatur Serim et dixit ei Vidi per ſōpniū ī agro ſpacioſo et plano me ſtare·qui primū quidē ȝ apparuit denſus et herbiosꝰ poſtea nudus et aridus·cui reſpōdit interpres·hoc infidelitatem et verſutiam protēdit ſōpniantis·et vere ſic erat ī re·ſicut dixit Omirocritis·i·ſōpnio2um diſcretor vel iudex·Unde varietas agri ſōpniata ad verſutiā et inſtabilitateȝ refert̄ ſōpniantis·Quandoq̄ vero ager ſōpniatus refertur ad loci fertilitatē·ſicut in ſupradicto ſōpnio ioſeph ager ſiḡficabat terraȝ fertilē egipti·in qua ioſeph a fratribus ſuis erat adorandus

Capl̄m·xxiij·

Peccatum p̄mo hominem ligat·et p obſtinationeȝ includit·deinde ad īferni patibulum deducit·qd oſtenditur ex ſōpnio piſtoris phāonis·qd habet̄ Geneſis·xl· vbi dicitur ꝙ piſtoꝝ princeps ait·Ego vidi ſompnium ꝙ tria caniſtra farine haberem ſuper caput meum·et in vno caiſtro qd erat excelſius portare me putabaȝ omnes cibos qui fiunt arte piſtoria·aueſq̄ comedē ex eo Reſpōdit ioſeph·hec ē int̄pretatio ſompnij·tria caiſtra tres adhuc dies ſūt poſt quos auferꝫ pharao caput tuū·ac ſuſpendet te ī cruce et lacerabunt volucres celi carnes tuas·

Iſte piſtor ſignificat peccatorem q̄
moritur in peccatis. Tria enim ca
niſtra farine tria peccata ſunt. ſcʒ
cordis oris et operis. que tūc ſunt
ſuper caput quādo dn̄antur mēti.
Vł iſta tria ſunt tria vitia mag̃ et
p̄ncipalia. ſcʒ auaritia. luxuria. et
ſuperbia. quoꝝ excelſius eſt ſuper
bia. in quo omnia cibaria quodā
modo ſunt. i. omnia peccata quibꝫ
mali paſcunť. quia ſcilicet initiuʒ
omnis peccati eſt ſuperbia. vt dici
tur Eccl̃i. x. Aues autē que de hoc
caniſtro paſcuntur demones ſunt
quorum ꝓprium vitium ſuperbia ē
Tres autem dies ſunt temp9 nati
uitatis. tp9 vite. et tempus mor
tis pccōris. poſt quos peccator edu
citur a carcere mundi vel corporis
Vnde tunc aufertur caput. i. ratio
nalis mens ſecundū quā anima a
corpore ſepatur. que ī homine pri
cipare debuit. et ſuſpenditur miſe
ra aīa in tormento iehēne vbi aues
lacerant eius carnes. i. demōes de
lectantur in penis quas anima ſu
ſtinet ꝓ peccatis que geſſit ī carne
Quia igitur in p̄dicto ſompnio Jo
ſeph p̄ t̄a caniſtra intellexit tres di
es. poſt quos ſompnium implēdū
erat. Notādū ē ꝙ ſicut dicunt ſōp
nioruʒ int̄p̄retes. tp̄us impletioīs
ſōpnij accipiť dupliciť. aliquādo
quidem ex numero et ordine rerū
que i ſompnio apparēt. ſicut i ſōp
nio pharaonis. ioſeph per ſepteʒ
boues vel ſpicas ītellexit ſepteʒ an
nos. et ꝙ poſt ſeptem pingues vł
plenas boues ſiue ſpicas veniebāt
ſeptē tenues. intellexit ꝙ ſeptē an
nos vbertatis ſequerenť ſeptē an
ni ſterilitatis. Silr̃ in ſōpnio pincer
ne p̄ tres ꝓpagines accepit tres di
es. poſt quos ſōpniū iplendū erat
Et in hoc ſompnio piſtoris vt dcm̄
eſt per tria caniſtra intellexit tres
dies. aliquādo vero vt dicūt deter
minatur tempus ipletionis ſōpnij
ex hora qua quis ſompnium videt
Vnde dicūt ꝙ ſōpnioruʒ que appa
rent a nona hora noctis vſqꝫ ad ini
ciuʒ aurore non differtur impletio
niſi vſqꝫ ad annū vel ſextuʒ mēſeʒ.
vel tercium vel decem dies. et illa
ſūt veriora et validiora que ſūt an̄
lucem. ſōpnia vero que ſiunt in lu
ce aurore vltra tercium diem non
protendunť. Itē peccatū licet in ſi
eri habeat delectationē tamē in ſi
ne hēt amaritudinem. dum aſſila
tur illi libro de quo agiť in viſione
beati Johānis Apoc̃. x. vbi diciť.
Accepi librū et deuoraui illū. et erāt
in ore meo tanq̄ mel dulce. et cuʒ
deuoraſſem eū amaricatus eſt ven
ter me9. Ille liber repreſentat pec
catū qđ vocať liber. ꝙ ſcribitur il
la ſcp̄tiuā. de qua dicitur Iheremie
xvij. Peccatū iuda ſcp̄tū eſt ſtilo
ferreo in vngue adamātino exara
tum ſuper latitudinē cordis eorum
Tunc āt deuoratur qn̄ cū delectatio
ne impleť. et tūc habet ī guſtu. i. i
fieri dulcedinē mellis. i. vehementiā
delectatioīs. ſed poſt deuorationeʒ
. i. poſt tranſitum delectatioīs ama
ricatur venť aīe. i. memoria ſeu con
ſcientia penitudine repletur. Vnde
Philoſophus dicit ꝙ mali r̄plenť
penitudine Prouerbioruʒ quinto
Nouiſſima illi9 amara quaſi abſin
thium

Caplm. xxiiij.

Penitentia liberat hoīneʒ
a carcere peccati et r̄ſtituit
hominem ad gratiam dei.
qđ oſtenditur ex ſompnio pincer
ne pharaonis. de q° hētur Gen̄. xl.

vbi dicitur· ꝙ narrauit prepoſitus
pincernarum ſōpniū ſuum. Videbā
corā me vitē· in qua erant tres ꝓ
pagīes creſcē paulatim gēmas ⁊
poſt flores vuas matureſcere· cali
cemq̃ pharaonis ī manu mea· Tu
li ergo vuas et expreſſi in calicem
quē tenebam et tradidi poculum
pharaoni· Rn̄dit Joſeph· hec eſt i
terpretatio ſōpnij· tres ꝓpagines
adhuc tres dies ſunt poſt quos re
cordabitur pharao miniſterij tui ⁊
recipiet te in gradum priſtinum·
dabiſq̃ ei calicem iuxta officiuꝫ tu
um ſicut ante conſueueras· tantū
memento mei cū bene tibi fuerit·
Iſte pincerna reus et ī carcere po
ſitus· ⁊ poſtea liberatus ſignificat
eos qui et ſi peccant tamen per pe
nitentiam liberantur· Vitis autē
eſt pēitentia· cuius tres ꝓpagines
ſunt· contritio· ꝯfeſſio· et ſatiſfacti
o· ex quib⁹ producuntur gemme
bonarum cogitationum· ⁊ flores bo
narū affectionum· ⁊ fructus matu
ri perfectarum opationū· que etiā
exprimuntur p tolerantiaꝫ paſſio
nū· vt ꝯformentur paſſioni xp̄i· qd
eſt exprimi in caliceꝫ regis· Ad hoc
idem refertur interpretatio· Quia
tres ꝓpagines ſunt tres dies id ē
tres anime illuminationes· vnus ī
peccati recognitione· alius ī pecca
ti ꝯpalatione· tercius in peccati re
demptione· primum facit contrīo·
ſecundum confeſſio· tercium ſatiſ
factio· Poſt quos pharao .i. deus rē
cordabitur peccatoris et priſtine ī
nocentie eius per miſericordiaꝫ· ⁊
reſtituet eū ad priſtinū ſtatuꝫ gr̄e
Qd aūt ioſeph ſubdidit· Memen
to mei dum bene tibi fuerit· eſt vͦ
bum qd poteſt criſtus dicere ei qui
percuſſus tribulatione vel infirmita
te eſt memor eius et redit ad cor ⁊
penitet vt liberetur· Pſ· Cum occi
deret eos querebāt eum ⁊ reuerte
bantur et diluculo veniebant ad e
um· Sed tamen qn̄q̃ tales poſtq̃
liberati ſunt· et ad ſanitatem vel
proſperitatem reducti non ampli
us recordantur dei· nec bonum qd
inceperunt proſequuntur· ſicut de
iſto pincerna ſcribitur· ꝙ poſtq̃ li
beratus eſt ſuccedentibus proſpe
ris oblitus eſt interpretis ſui· Ali
qui autem ſic exponunt· ꝙ in hac
vite ſompniata ſignificatur criſt⁹
vel eccleſia· Tres autem ꝓpagīes
in vite ſunt tres gradus fidelium
eccleſie· ſcilicet coniugatorum qui
ſunt in mola operationis· continē
tiū qui ſunt in lecto contemplatio
nis· et virginum ſiue rectorum q̃
ſunt in agro predicationis· Vel
ſunt tres ſtatus incipientium ꝓfi
cientium et perfectoruꝫ quos criſt⁹
exprimit in euangelio· Eſt ergo ſi
cut palmes in vite fidelis in vnita
te eccleſie· extra quā nullum fru
ctum meritoriū eterne vite pōt fa
cere· hic palmes primo germinat
in bona voluntate· ſecundo floret
in bona operatione· tercio mature
ſcit in perfectione· quarto vinum
exprimit in proſecutione. ſed preci
pue cauendum eſt ī flore .i. in inici
o bone operatiōis· quia tunc maxi
me leditur vinea· et faciliter cor
rumpitur· ſiue pluuia temporalis
ſuperfluitatis· ſiue ardore cupidita
tis· ſiue vento vanitatis· Vel hec vi
tis producit gēmas in cogitōe· flo
ret ī deliberatiōe· maturitateꝫ vue
habet in operis conſummatione·
cuius vinum ſoli domino ꝓpinabi
tur· qa ſoli deo honor et gloria· Itē
penitentia aſſimilatur illi pani ſub
cinericio qui per ſompniuꝫ videba
tur deſcendere in caſtra madian·

de quo habetur Judicū. vij. vbi di
citur ꝙ narrabat aliquis ſompniū
proximo ſuo. et in hunc moduz re
ferebat qđ viderat. Vidi ſompniū
et videbatur michi quaſi ſubcineri
cius panis ex ordeo volui. ⁊ in ca
ſtra madian deſcendere. cūqꝫ per
ueniſſet ad tabernaculum percuſſit
illud atqꝫ ſubuertit et terre fundi
tus coequauit. Vbi primo attēde
exēplū. ꝙ ſbcinericiꝰ panis ex or
deo. ſbcinericius quo ad cocturam
.i. ſub cinere coctus. In cinē autez
intelligitur humilitas mētis ꝓueni
ens ex memoria mortis. que corpꝰ
hominis in cinerem redigit Ecci. x
Quid ſuperbit terra ⁊ cinis? Sub
hoc cinere debet eſſe animus peitē
tis et excoqui igne doloris Job.
xlij. Ago penitentiam in fauilla et
cinere. Item videbatur panis quo
ad formaz. pmā namqꝫ eſt pais do
loris quo reficitur aimus penitētis
De quo Ps. Fuerunt michi lacrīme
mee panes die ac nocte. Hec em̄
eſt aqua refectionis qua aīa mira
biliter educatur. Per hunc panez
ꝯpunctiois et aquā refectiois inci
pit anima viuē iuſticie. que prius
erat ſub morte culpe. ꝓpter qđ dici
tur Ecci. xxxix. ꝙ inicium vite ho
minis panis et aqua. ſcꝫ panis do
loris et aqua lacrimatiois. Sꝫ vide
bat̄ iſte panis ex ordeo quo ad ma
teriā. Ordeum eniz ſemen habet a
ſperum et aridum. Vnde ordeū ab
ariditate eſt dictū. et ſignat aſpē
ritatem peitentie et ariditatem ab
ſtinentie que debent eſſe exterius
in carne. tum ad ſatiſfactionez. tū
ad vitiorū mortificationez. ſecūdū
illud Apl'i Col. iij. Mortificate mē
bra veſtra. Secundo in hoc ſōpnio
conſidera motum. quia iſte panis
videbatur volui. et deſcendere in

caſtra madian. Id qđ rotat̄ et vol
uitur ſcđm omnes partes ſuas vi
ciſſim gradiendo ꝟtitur. Similiter
peitens ꝓficere debet. ſcꝫ ſecundū
omnes partes ſuas ſucceſſiue ver
ti. Debet em̄ modo verti memoria
ad obliuiſcendum iniurias et reco
lendum culpas. Modo intellectꝰ
vt nō iudicet aliena ſed ſubtiliter
diſcutiat ꝓpria. modo voluntas vt
deteſtetur culpam ⁊ diligat iuſtici
am. Debet verti oculus vt nō aſpi
ciat vaītatem. ſed deploret iniqui
tatem. Et ſimile debet fieri de oībꝫ
alijs partibus et etiam membris
vt voluantur eo modo quo docꝫ A
poꝰ. Ro. vi. dicens. Sicut exhibu
ſtis membra ſeruire immundicie ⁊
iniquitati ad iniquitatem. ita nūc
exhibete membra veſtra ſeruiē iu
ſticie in ſanctificationem. Sed qui
daz non ſic voluūtur. qui ſunt ſimi
les effraym. de quo Oſee ſeptimo
Factus eſt effraym quaſi pais ſub
cinericius qui non reuerſatur Ta
les ſunt q̄ habent memoriā ⁊ aliqn̄
deplorāt peccata ſed tamē nō mu
tant opera. Item videbatur deſcē
dere in caſtra madian. Madian in
terpretatur iniquitas. vnde caſtra
madian ſunt iniquitatis arma. ſcꝫ
diuerſoꝝ modoꝝ quaſi diuerſaꝝ
acierum vitia et peccata. que terrā
iſrl'. i. animas fidelium vaſtant Ad
hec igitur panis peitentie deſcēdit
cum ſcilicet animus dolens ad ea
diſcutiēda et flenda humiliter ſe po
nit. Vel quia madian interpreta
tur iudicium. debet panis peniten
tis id eſt compunctus animus i ca
ſtra madian deſcendere id eſt ad ſu
a vitia peitenda quodam quaſi pro
prio iudicio humiliter redire Nam
vt dicit Apoſtolus primo Corin.
xi. Si noſmetipſos diiudicaremus

Non vtique a domino iudicaremur. Tercio conſidera effectuz. quia cū peruenisset ad tabernaculum perculſit illud atque ſubuertit. et terre funditus coequauit. Tabernaculū dyaboli eſt cor peccatoris qd penitētia percutit in contritione. ſubuertit ī confeſſione. terre coequat ī humilī ſatiſfactione. Eſt enim in ſatiſfactione humilitatis iclinatio et iuſticie coequatio. quia ſecundum menſuram culpe debz eſſe ſatiſfactio penitentie

Capitulū. xxv.

Perſecutio tiranorum contra ſanctos deſignatur in illo equo ruffo quē vidit Johānes Apoc. vi. vbi dicitur. Exiuit alius equus rufus. et qui ſedebat ſuper illum datum eſt ei vt ſumeret pacem de terra. et vt inuicem ſe interficiant. et datus eſt illi gladius magnus. Vbi primo nota tiranicam crudelitatem. que ſignificatur in equo ruſo. Hic enim equus eſt tiranorum principatus. rufus id ē crudelis et ſanguinolentus ſanguine ſanctorum cruentatus Zacha. primo. Vidi per noctem et ecce vir aſcendens ſuper equum rufum Secundo attende tiranorum ſocietatem. habent enim ſecum dyabolū qui deducit eos. vnde dicit. qui ſedebat ſuper eum ſcilicet dyabolus qui tirannos regit et ducit in mortem et oppreſſionem ſanctoruz Vnde quolibet eorum poteſt dicere dyabolo illud Numeri. xxii. Nonne animal tuū ſū cui ſemp īſidere conſueuiſti. Tercio nota tirānoꝝ poteſtatem quā non habēt niſi a deo pmittente et pcipue ſuper ſanctos. Vnde dicit q datū eſt ei. i. pmiſſuz a dño vt ſumeret pacē de terra. i. quietem mentis tolleret a terrenis Greg. Iſrl' recepit ſabbatū in munē Egiptus vero percutitur muſcarū multitudine Yſa. xlviii. Non eſt pax impiis dicit dominus. Vel ſic expone vt ſumeret pacē de terra. i. illatis pſecutionib9 mētes hoīm ab amore terrenorum auelleret Grē. Cū mūdus tot calamitates īgeīnat quid niſi vt non diligat clamat? Luce xii. Putatis quia pacem veni dacē in terraz. nō dico vob pacez ſed ſeparationem. Et vt inuicem ſe interficerent deo permittente et dyabolo ſuggerente Mathei. xiii. Tradet autem frater fratrem in mortez et pater filium. et exurgent filii ī parentes et morte afficient eos. vel inuicem ſe inteficerent gladio praue perſuaſiois. quo mutuo ſe occidūt multi Iudicū. vii. Mutua ſe cede trūcabant Sequitūr. et datus ē illi glad9 magnus et poteſtas mḡna perſequēdi et occīdēdi ſanctos. Et dicit magn9 p multitudine occiſorum. q multos occiderūt tirāni a pncipio naſcētis fidei et multos occidēt in fine tpe antixpi Vñ Treñ. ii. dicit eccleſia ad dominuz. Jacuerūt in terra puer et ſenex foris. vgines mee et iuuenes mei ceciderūt gladio in die furoris tui. i. tempore quo permiſiſti tirānos facere cōtra ſanctos. et dicitur dies illud tempus. quia tūc exierunt ſancti de tenebris preſentis vite ad lucez eterne glorie. et etiam quia tribulatio illuminat Yſa. xxviii. Sola vexatio tātūmodo dabit intellectū auditui. Vide ergo qa deus pmittit malos dñari bonis ad eorum pfectuz Et hac eadem ratione permittit etiam in hac vita q mali ſūnt ſemp ſociati bonis. ſic patet et notū ē i

multis binatꝭ quos poīt clemēs in itinerario ſuo Nam ſic ſociati fuerunt· cayn ⁊ abel· noe ⁊ gigātes· yſaac ⁊ iſmahel· iacob ⁊ eſau· moyſes et magi· dauid et ſaul· filiꝰ dei ⁊ iudei· petrus et ſimon magus· xp̄c et anticriſtus· Item perſecutio hereticorum ⁊ prauitas deſignatur per illū equum nigrum quez vidit Johānes Apoc̄· vi· Ecce inq̄t equꝰ niger· et qui ſedebat ſuper illū habebat ſtateram in manu ſua· ⁊ audiui tanq̄ vocem in medio quatuor aīalium dicentium· bilibris tritici denario· ⁊ tres bilibres ordei denario· et vinuz et oleum ne leſeris Vbi deſcribitur hereticorum prauitas tripliciter· Primo reſpectu vite cum dicitur· Et ecce equꝰ niger id eſt hereticorū cetus ſordibus peccatorum denigratus· ſed rigore penitentie exterioris ne poſſit perpendi eius malitia palliatus· Vnde bene dicitur equꝰ niger· quia nigredo prouenit ex labore exteriori et carnis mortificatione per quam naturalis calor extinguitur· quia ipi oibus modis nituntur extinguere fidem in alijs· que eſt ſpiritualiter calor naturalis viuificans hominez interiorem· Abacuc· ij· Juſtus in fide ſua viuit· Secundo oſtenditur hereticorum prauitas reſpectu ſcp̄ture· quia qui ſedebat ſuper eum ſcilicet dyabolus qui regit illos ⁊ ducit quo vult· habebat ſtateram in manu ſua id eſt peruerſam ſcripture expoſitionez que ſtatē compatur· quia ſicut ſtatera ſine pondere de facili mouetur huc et illuc· Sic ſcriptura ſacra ſi non habz pondꝰ catholice expoſitionis fluctuat huc atq; illuc· et ſicut ſtatera per aſtutiam falſi mercatoris poteſt male iclinari· Sic ſcriptura per aſtutiam falſi expoſitoris poteſt male expoi· ſed bonus doctor ſequitur ſanctorum expoſitionem· Signter autem dicitur q̄ habebat ſtateram· q̄a heretici ſcripturam habent et nō habentur ab ea· Nam ſuperbe ei dominantes ſuo ſenſui coaptant· econtra vero catholici doctores nō hn̄t ſed habētur ab ea· quia humiliter ſe illi ſubiciunt captiuantes intellectū ſuū ad obediendū xp̄o· Itez dicit in manu ſua· q2 ſeipſos macerādo iuxta ſuperficiē lr̄e opãndo affligunt· ſed totū hoc faciunt vt videantur boi· et ſic faciliꝰ decipiant credentes ſibi Oſee· xij· Chanaan in manu eius ſtatera doloſa· Itez ſtatera quā dyabolus habet i manu ſua ē tribulatio qua domino p̄mittente bonos et malos affligēdo ponderat· ibiq; cito cognoſcitur q̄ ſint grauioris p̄oderis vel leuioris· quia hij q̄ deteriores ex tribulatiōe fiunt ſūt ponderis leuioris ⁊ defecti ui· qui vero ex tribulatione p̄ficiūt ſunt ponderis grauioris et iuſti· Tercio poītur eorū peruerſitas reſpectu intelligētie· Nō enim poſſūt heretici habere veram intelligentiam ſcp̄turarum· q2 hec non datur niſi hijs qui rectā fidem habent· ſecundū illud Yſaie· Niſi credideritis non intelligetis· Vnde dicit beatꝰ Johānes· Et audiuit tanq̄ vocez .i. xp̄m vel xp̄i exiſtentis in medio q̄tuor aīaliū .i. i medio p̄dicatorū et doctoꝝ dicētiū idē qd āgelꝰ· q2 angelꝰ loq̄t in aīibꝰ· bilibris tritici· Bilibꝰ ad litterā ē vas ɔtinēs duos ſextarios vl̄ duas libras ⁊ ſignificat itelligentiam ſacre ſcripture q̄ h̄et duos ſenſus ſcz lr̄alē et ſp̄ūalē· Triticū autem quia eſt cibꝰ nobiliū nouū ſig̃t teſtamētū· Bilibꝰ ergo t̄rici ē itelligētia duplex noui

litteralis et ſpũalis que ſunt quaſi due libre. Ordeum vero qꝛ eſt cibꝰ ruſticoꝝ ⁊ iumentoꝝ. et duritiam habet in cortice et medullam habꝫ interius dulcem. ſicꝫ vetus teſtamẽtuꝫ qđ datum eſt rudibus iudeis. et exterius ĩ littera ꝓtendit duriciam. ſed intus ↄtinet ſuauem itelligentiaꝫ. bilibris ergo ordei eſt duplex ſenſus veteris teſtamẽti. ſcilicet litteral̃ et ſpũalis. ſed numerãtur hic tres bilibres ordei. qꝛ continentia veteris teſtamenti triptita eſt apud hebreos. ſcꝫ in legeꝫ ꝓphetas et agioꝗpha. Per denariuꝫ ãt accipitur vnitas perfecte fidei. Denariꝰ em̃ regis habet ymaginem et ſuſcriptionem. Ymago emꝫ ad deitatem. ſuſcriptio vero ad humanitatẽ pertinet et de q̃bus eſt fides. quia ergo vtrũqꝫ teſtamentũ vnitatẽ vere fidei ↄtinet. recte dicitur vel vendi vel emi denario ⁊ bilibꝰ tritici. et tres bilibres ordei. i. vera intelligẽtia vtuſqꝫ teſtamenti ſecũdum vtrũqꝫ ſenſũ emitur vel vendit denario. i. vnitate perfecte fidei acquiritur. et merito idem precium vtrobiqꝫ. quia eadem eſt intelligẽtia ſpũalis in vtroqꝫ teſtamento. quia rota eſt in medio rote Eze. i. Cum igitur heretici nõ habeãt iſtũ denarium. i. veritatem catholice fidei. maĩfeſtuꝫ eſt qꝛ non poſſunt habere verã intelligentiam ſcṗture. Seqꝰtur. vinũ ⁊ oleũ. id eſt ſãctos predicatores q̃ male viuentes mordaciter increpãt ⁊ puſillos frequẽter conſolantur. ſicut ſamaritanꝰ infudit oleum vulneribus ſauciati Luce. x. Sequitur. ne leſeris. et intelligitur de leſione aĩe. cui reuera nullꝰ poteſt nocere ſi ipſa vult. corpus ledi poteſt et occidi iuxta permiſſionem dei. vel per vinum ⁊ oleum intelligitur vetus teſtamẽtũ et nouum qđ ꝓcepit dominus nõ ledi. quia licet heretici male exponant tamen veritas manet incorrupta. vel bilibꝰ tritici. i. intelligentia veteris et noui teſtamenti. emitur a diſcipulis et venditur a magiſtris. ꝓ denario. i. ꝓ vita eterna. de quo Mat. xx. Conuẽtione autẽ facta cũ operarijs ex denario diurno. vnde aliam mercedem ſcꝫ temporalem vel doctor ꝟ auditor ſacre ſcripture querere non debꝫ Prouꝰ. xxij. Noli vendere ſapientiam et doctrinam et intelligentiaꝫ. Tres vero bilibres ordei que eodeꝫ denario ↄparãtur. id eſt fides trinitatis operantis per dilectionem dei et proximi. ꝓ qua etiam denarius. i. vita eterna recipitur q̃muis in hac vita non intelligatur. vnde nõ tritico ſed ordeo ↄparatur. quia ad eius medullam. i. intelligentiã ĩ hac vita minime peruenitur. ¶ Vel bilibris tritici eſt vir iuſtus qui habet libram iuſticie et ſapientie. ⁊ dr̄ triticum quia tribulationibus trituratur. qꝛ multe t̃bulationes iuſtorum Cant. vij. Venter tuus ſicut aceruus tritici. Tres aũt bilibres ordei ſunt fideles imperfecti q̃ habent quidem ſancte trinitatis fidem. ſed tamen cum imperfectione vite. quia habent velut ordeũ paleam tenacem. i. tẽporaleꝫ amorẽ. vtꝗ tamen denario empti ſunt. i. ſanguine criſti Et ſequitur. vinũ. id eſt penitentes. et oleum. id eſt miſericordes ne leſeris. quia tales ex eo qꝛ vincunt peccatum vl̃ mũdum non leduntur. ſecundum illđ Apoc̃. ij. Qui vicerit nõ ledetur a morte ſcđa. licet tangaẗ ꝓñti tribulatiõe que dicitur mors prima. Jtẽ perſecutio ypocritaruꝫ aſſikatur illi

equo pallido quez vidit btūs Io ē
Apocā· vi· Ecce inqͣt equus pallidꝰ
et qui ſedebat ſuper illum nomen il
li mors· et infernus ſequebat eū·
et data eſt illi poteſtas ſup quatu
or ptes terre interficere gladio et
fame et beſtijs tre· Vbi primo no
ta ypocritarum fictionem que aſſi
milatur equo pallido· Naz ypocri
te vt de religione laudentur· ieiu
nijs vigilijs et alijs corporalibꝰ ex
ercitijs coram hominibꝰ ſe affligūt
Vnde vigore ſubtracto et ſanguīe
diminuto qͣſi moribundi palleſcunt
Et ideo de ipſis dicitur Mat· vi· Ex
terminant facies ſuas vt appareāt
hominibus ieiunātes· Et ideo dicit
hic· Ecce equus pallidus.i. ypocri
tarum cetus religione fallaci pal
liatus Iob· xv· Congregatio ypoc
tarum ſterilis· Secundo nota ypo
critarum ſubiectionem quia ſubdū
tur morti· Vnde qui ſedebat ſuper
illum quaſi ductor et rector nomē
illi mors Sapientie· ij· Inuidia dy
aboli mors introiuit in orbez terra
rum· imitantur aūt illum qui ſūt
ex pte illius· et infernus.i. congre
gatio ypocritarum et ceterorū pec
catorum qui ſunt inferno deputati·
ſequebatur.i. imitabatur euz culpa
et pena Apocā· xx· Infernus et mors
.i. peccator et dyabolus miſſi ſunt i
ſtagnum ignis· vel infernꝰ dicitur
ſequi dyabolum· quia quos ille de
cipit ipſe recipit Tercio nota diui
nam permiſſionem· quia data eſt
illi ſcz a deo pmittente forte ꝓpter
ypocriſim hominum poteſtas· ſed n̄
mala voluntas ſuper quatuor par
tes terre.i. quatuor genera hoīnuz
que ſunt in terra· ſcz iudeos· here
ticos· gentiles et malos criſtianos
Vel ſuper quatuor partes tre id ē
quatuor partes hominum qui in qͣ
tuor partibus mundi· ſcilicet orien
te· occidente· ſeptentrione· et me
ridie morantur· Vel ſuper quatuor
partes terre id eſt ſuper omnes il
los qui quatuor cordis affectiones
ſcilicet· timorem· amorez· gaudiū·
et dolorem ponunt in terrenis· de
quibus dicit Bern̄· timent vbi nō
oportet· amant que n̄ decent· gau
dent vane· delectantq͡z vanis Iob
ſecundo· Terra data eſt in manu i
pij id eſt terreni in poteſtate dya
boli· iterficere gladio id eſt infixi
one peccati· et fame id eſt defectu v
bi· et morte id eſt mortifera doctri
na· et beſtijs terre id eſt beſtialibꝫ
et crudelibus principibus mundi q
omnes deuorant· vel iterficere gla
dio peruerſe perſuaſionis· et fame
.i. terrena cupiditate· et morte ſcili
cet peccati que animam a deo ſepa
rat· et beſtijs terre id eſt beſtiali
bus prelatis

Capitulū· xxvi·

Predicatores euangelij aſſi
milantur illis equis quos
vidit zacharias· dicit enī
Zach· vi· Vidi et ecce qͣtuor qͣdri
ge egrediebātur de medio duoruz
mōtiū· et mōtes erei· i qͣdriga pri
ma eqͣ rufi· et in ſcda eqͣ nigri· et
in qͣdriga tcia equi albi· et i quar
ta equi varij et fortes· et infra ſb
ditur· qꝫ qui erant robuſtiſſimi exi
erunt et querebant diſcurrere per
omnem terram· Hec viſio vt Glo
ſa tangit ſic exponitur· p quatuor
quadrigas intelliguntur quatuor
euangelia· quaſi autem duo mon
tes ſunt natura diuina et humana
quorum mediuz fuit criſtus· quia
mediator dei et hominum homo cri
ſtus ihesus· Vnde quatuor qͣdrige

de hoc medio egrediuntur· quia q̈
tuor euāgelia de ipſo mediatore et
noſtro redemptore loquūtur· Sed
dicuntur montes erei· quia nulla poſ
ſunt vetuſtate cōſumi· Natura enī
diuina immortalis eſt· ſcdm autē
naturā humanam licet xp̄c ſemel
mortuus fuerit· reſurgens tamen
ex mortuis iam nō moritur· et mors
illi vltra non dominabitur· Per
equos vero intelliguntur xp̄i p̄di
catores· quorū alij fuerunt rufi mā
tirio· alij obſcuri et nigri pfundita
te et cognitione miſterij· alij albi
gratia virginali· alij varij et fortes
grām curationū et diuerſarum vir
tutum habentes· Sed robuſtiſſimi
.i. apoſtoli in omnē terram exierūt
Ps· In omnem terrā exiuit ſonus
eorū etc· Vel ſecundum alios· Per
equos rufos intellige Apl'os et ali
os religioſos ſiue predicatores fidei
pmitiuos qui fuerūt rufi id ē ignei
ardore ſpūs ſancti· vel rubricati ſā
guine martirij Per equos nigros
intellige prefiguratos fuiſſe mona
chos nigros· Et p equos albos mo
nachos albos· et per varios et fortes
intellige religioſos et pauperes nec
in comuni nec ī ſpeciali poſſeſſiōes
habentes· vtpote predicatores et
minores et conſimiles· inter quos
precipue predicatorem ordo habz
equos varios in habitu· fortes in
ſpiritu· et diſcurrentes per mun
dum pro animarum fructu· Item
predicator debz eē ſimilis illi equo
albo qui deſcribitur in viſione bea
ti Johannis Apocalipſis ſexto· vbi
dicitur· Ecce equus albus· et qui
ſedebat ſuper illum habebat arcū
et data eſt ei corona et exiuit vin
cens vt vinceret· Vbi oſtenduntur
ſeptē que ſunt neceſſaria predica
tori· Primum eſt audacia que no

tatur in equo Equus enī non tre
pide ſed audacter pergit et vadit ad
prelium· Et ſic predicator criſti debet
habere audaciam ſecuritatis cōtra
temptationū et tribulationū ſiue
perſecutionum inſultus· Vnde no
ta quod equus eſt audax ad occurrē
dum· fortis ad portandū· velox ad
currendum· Et talis debet eſſe pre
dicator ſcilicet audax ad occurrēdū
hoſtibus Job triceſimo nono· Au
dacter in occurſum pergit armatis
Item fortis et patiens ad portādū
labores et perſecutiones Job trice
ſimo nono· Nunquid prebebis equo
fortitudinē ? Et infra· Contempnit
pauorē nec cedit gladio ſcilicet p
ſecutionis· Item velox ad curren
dū Yſaie quadrageſimo· Velocio
res p̄dis equi eius· id eſt p̄dicato
res velociores hereticis· Secundo ē
neceſſaria mundicia· et ideo dicitur·
equus albus Hec albedo eſt puri
tas mentis vel carnis in qua ābu
lare debet predicator· hec albedo
inchoatur in ablutione baptiſmi·
Pſalmiſta Lauabis me et ſuper ni
uem dealbabor· Sed reparatur p peni
tentiam Yſaie primo· Si fuerint pec
cata veſtra vt coccinum velut nix
dealbabuntur ſcilicet per penitenti
am· Tercio eſt neceſſaria obedien
tia· que notatur cum dicitur· Et qui
ſedebat ſuper illum· Oportet enī
vt predicator ſit ſubditus criſto ſi
cut equus ſeſſori· vt ſcilicet xp̄c ſit
dux et rector eius· Et nota quod hō nō
bn̄ ſedet in equo nī habeat frenū ſel
lā et calcaria· Sella ergo huius equi
p̄dicatoris eſt iuſticia que parat lo
cū ipſi ſeſſori .i. xp̄o Ps· Juſticia et
iudiciū p̄paratio ſedis tue Heſt· vi·
Hoīnem quē rex cupit hōrare debet
indui veſtibus regis et poni ſuper
equū qui de ſella regis eſt· Frenū

ãt quo ducitur equꝰ iſte huc atqꝫ illuc ē obedientia Jac̃·iij· Frenos equis in ora mittimus ad ꝯſentien dum nobis·vel freni equorum ſūt exempla ſanctorum· que debent ꝑ dicatores in ore portare. et ſecūdū ea ambulare· Calcaria vero quibꝰ ſtimulatur equꝰ ē timor et amor.i. Corin·v· Caritas xp̄i vrget nos· Quarto neceſſaria eſt ſcientia ſcꝫ ſacre ſcripturē qđ notatur·quia ha bebat arcum.i.ſcripturam ſacram qua defenditur eccl̃ia· et inimici eiꝰ vulnerãtur· ſi tñ teneatur i manu. ſcꝫ vt non ſolū vbo dicatur·ſꝫ ope impleatur Job·xxviij· Arcus meꝰ in manu mea inſtaurabitur· Arcꝰ enim fit ex duobus·ex ligno duro et corda molli· et licet corda ſit mol lis tamen durum lignum inflectit Lignum ergo ē duricia veteris te ſtamẽti·et corda gratia noui· vel corda ē miſericordia·lignuꝫ iuſticia Jac̃.i. Miſericordia ſuperexaltat iudiciū · Sꝫ qui debeant iſtū arcuꝫ portare oñditur Gen̄·ix·vbi dicit̃ Arcū meum ponam in nubibus ce li.i. in hijs qui ꝑ ꝯtemptum mūda noꝝ et deſiderium eternoꝝ a ter ra ſunt eleuati ·per ꝯpunctionem lacrimarū aquoſi·per contritionē lucidi·per ꝯtemplationē alti·per ꝑ dicationē pluidi· per bonam opera tionē coruſcãtes· et per ꝯminatioēꝫ tonantes· qui talis non eſt non de bet portare arcum.i.predicationis officium· Quinto eſt neceſſaria ꝑ ſeuerantia ſine qua nemo coronabi tur · et hoc notatur in eo ꝙ dicit· ꝙ data eſt ei corona·ſola enim per ſeuerantia coronatur·Vnde Apꝰ. ij·Thi·iiij· poſtꝙ dixit curſum con ſummaui ꝯtinuando ſubdit ·in rl̃i quo repoſita eſt michi corona iuſti cie· Sexto eſt neceſſaria prudentia

qua ſagaciter ſciat ab implicãtibꝫ et impedientibus ſecedere· Vnde di cit· et exiuit ſcꝫ de mundo per con temptum ipſius Sed nota ꝙ hõ de bet exire ꝑmo integraliter· quidã exeunt de mundo corpore· ſed reli quunt ibi cor.i.affectum ſuum· ita ꝙ corpore ſunt in clauſtro et corde et cogitatione ſunt in mūdo Et ta les ſignificant̃ per vxorem Loth. q̄ poſt exituꝫ de ſodomis retroſpiciēs mutata eſt in ſtatuam ſalis Gen̄· xix· Statua enim figuraꝫ hominis habet ſed nõ veritatẽ Vnde.i.Re. xi · Nunciȷ ſaul credentes inue ni re dauid in lecto.i.monachū i clau ſtro nõ inuenerūt niſi ſtatuam et pellem capre.i.habitū monachaleꝫ ſine monacho· Similiter petrus et iohannes credẽtes ihẽſum inueniē in ſepulchro non inuenerūt niſi ſu dariuꝫ· Joh·xx· Debet ergo homo exire de mundo non tãtum corpoē ſed etiam corde· Vnde abrahe iam egreſſo de chaldea iuſſit dominus· Gen̄·xij· Egredere de terra tua etc̃ Et dicit Augꝰ. ꝙ iam egreſſus erãt corpore·ſed adhuc detinebatur ibi mẽte· Jteꝫ debet homo exire tota liter. ita ſcꝫ ꝙ de mundo michil ſibi retineat· Quidã nãqꝫ exeūt de mū do quo ad diuitias ñ tamē quo ad delitias· quia adhuc cor eoꝝ occu patur delitijs mundi· et ſepe qđeꝫ recogitãdo delitias quas in mūdo habuerunt penitet eos exiuiſſe · et tales ſignificantur per iudeos qui ſuſpirabant in deſerto ad ollas cã mium egypti· Vnde Numeri vnde cimo dixerunt· Quis dabit nobis carnes ad veſcendum ? Recorda mur piſcium quos comedebamus in egypto gratis·in mentem veni unt nobis cucumeres et pepones porrique et cepe et allia· Aliqui etiaꝫ

exeuntes de mundo portant ſecū
multa de mundo Quidam honoēs
ipſi9 quos adhuc ambiunt in religi
ōe· alij diuitias· alij delectatiōes·
alij mores mundanos· verbi grati
a· modū eundi ſeculariter· modum
loquendi· modū ↄmedendi· et ali
os geſtus ſeculares· Et tales ſigni
ficantur per rachel que furabatur
ydola laban et abſcondit ſubt̄ ſtra
mentuʒ cameli.i.ſub pānis clauſtri
vt dicitur Gen̄· xxxi· Item debet
homo de mūdo exire triumphalit̄
ſcilicet ipſum mundū vincendo et
ſuppeditando· Vnde dicitur ī hac
viſione beati Johānis· ꝙ exiuit vi
cens Talis eſt cui mund9 crucifix
us eſt et ipſe mundo· quē non vin
ceret niſi exierit nec exieret niſi vi
ceret· Vel tunc exit quando ipſe
moritur mūdo· tunc vincit quādo
mundus moritur ei Gal. vi. Michi
mundus crucifixus eſt et ego mū
do· Septimo eſt neceſſaria potenti
a ſcilicet vt ipē vīcat non tantum
mundum ſed etiam carnem et dya
bolum· & ideo additur· vt vincēt
dyabolus vincitur humilitate· ca
ro caſtitate· mundus paupertate
Apocalipſis tercio· Qui vicerit fa
ciam illum columpnam in templo
dei· Et dicit columpnam id eſt re
ctum altum firmum planum· rec
tum in viuendo· altum in contem
plando· firmum in reſiſtendo ſiue
ſuſtinendo· planum in conuerſan
do· Item predicatores aſſimilant̄
angelis in viſione beati Johannis
que habetur Apocalipſis octauo v
bi dicitur· Vidi ſeptem āgelos ſtā
tes ī conſpectu dei· date ſunt illis
ſeptem tube Per ſeptem angelos
intelligitur vniuerſitas predicanti
um· Nam ſeptenarius eſt numer9
vniuerſitatis· vel quia ſeptem do
nis debent eſſe perfecti· et ſeptem
vitia predicando eradicare· et ſep
tem virtutes plantare· et ſeptem
ſacramenta ānunciare· vel ſeptēʒ
dicuntur quia fidem trinitatis pre
dicant et per quatuor partes mūn
di· Deſcribitur autem eorum perfē
ctio· p̄mo quantum ad vitaʒ in eo
ꝙ vocantur angeli Vbi nota ꝙ vo
cantur angeli· primo quia non de
bent eſſe carnales ſed ſpirituales
Ps̄· Qui facit angelos ſuos ſpūs
Item quia non debent eſſe elati ſꝫ
humiles ſcilicet ſeruiendo· et non
appetentes vt alij ſeruiant eis He
breorū· ij· Omnes ſunt adminiſtra
torij ſpūs in miniſterium miſſi Itē
quia debent eſſe contemplantes·
Mat· xxviij· Angeli eoruʒ in celis
ſemper vident faciem patris· Dicū
tur etiam ſtātes id eſt ſecure labo
rantes non timore corruentes vel
ocio tepentes· vel ſtantes id eſt pa
rati obedire ire & pugnare· vel ſtā
tes quia predicatores aliquando
ſtādo p̄dicant populo· qꝛ dn̄s ſtās
turb̄· diſcipulis vero ſedēdo predi
cauit· In quo notatur ꝙ clauſtra
libus ē p̄dicādum ↄciū contempla
tiōis· et ideo eis p̄dicat̄ ſedēdo· lai
cis vero ē p̄dicādus labor actionis
Sequit̄ in ↄſpectu dei actiue vt ipſi
deum aſpiciāt et alios docendo ad
deū ↄſpiciendū p̄ducant· In p̄mo
notatur puritas ītētiōis· vt ad de
um tm̄ oculū intentiōis dirigant·
In ſcdo fruct9 p̄dicatiōis vt alios
ad deū ↄſpiciendū p̄ducant· nunc
per fidē· poſtea p ſpēm· vel poteſt
accipi paſſiue· qꝛ quicq̄d dicāt vel
faciāt ↄſpiciunt̄ ab eo Boeti9 Ma
gna vobis ſi diſſimilare nō vultis p
bitatis īdicta ē neccitas cū agatis
an̄ oculos iudicis cūcta cnētis· in·
Re· xviij· Viuit in cui9 conſpectu

ſto· Secundo deſcribitur eorū₃ per
fectio quātū ad doctrinā₃· q₂ date
ſunt illis ſeptem tube.i.predicatio
nis officiū qd̄ p tubam deſigṅtur· ſ
dicunt̄ ſeptē· q₂ eoꝝ ē ↄtra ſepte₃
vitia predicare· que ſūt velut· vij·
funes q̄bus ligatus fuit ſampſon·
Iudic· xv· Vel ideo ſeptē· q₂ ipſo
rū ē ſeptē mundi munitiōes deſtru
ere· et hoc figuratū ē Ioſue· vi· i
captione et ruina Iericho p quā fi
guratur mūdus· Nā ſicut legitur ibi
Sacerdotes tulerunt ſepte₃ tubas
quarū vſus erat in iubileo· et clā
gendo circuierūt ſepties ciuitatem
ſc₃ p ſeptem dies· et in ſeptimo cir
cuitu tubis clangētibus muri Jeri
cho funditus corruerunt· Sacerdo
tes igit̄ tubis clāgentes typu₃ ge
runt predicatoꝝ· qui debent manū
tenere tubas et clangere.i.ore pro
ferre et opere implere qd̄ p̄dicant
Actuū.i. Cepit ihesus facere et do
cere· ſeptem autem tubis dn̄t clan
gere.i.ↄtra ſeptē mūdi munitioēs
ſeu vitia predicare· Prima muniti
o eſt amor diuitiarū· ſecunda amor
deliciarum· tercia ambitio honoꝝ·
quarta amor ſuoꝝ· quinta obliuio
dei· ſexta ignorantia ſui· ſeptima i
memoria iudicij· Septem autē cir
cuitus Jericho ſunt ſeptem conſide
rationes mundi· quas ſi homines
haberent frequenter in corde· ꝛ p
dicatores in ore· muri iericho i ſeip
ſis corruerunt· ꝛ poſtea in alijs cor
ruere facerent· Prima eſt conſide
ratio vanitatis· quia vana ſūt oīa
que ſunt in mundo Eccl̄s.i. Vanitas
vanitatum et omnia vanitas· Se
cunda eſt ↄſideratio vilitatis Phil·
iij· Omnia arbitratus ſū vt ſtercoꝛ
Tercia eſt cōſideratio breuitatis.i.
Jo.i. Tranſit mundus et concupi
ſcentia eius· Quinta eſt conſidera
tio inſtabilitatis per quam aſſimila
tur mari Yſa· lij· Quaſi mare fer
uens qd̄ quieſcere non poteſt· Sex
ta eſt conſideratio infidelitatis· q̄a
nulla fides vel fidelitas inuenitur·
Ie· ix· Vnuſqſq₃ a proximo ſuo ſe
cuſtodiat· ꝛ in omni fratre ſuo nō
habeat fiduciā Septima eſt conſide
ratio falſitatis ſeu ypocriſis· q₂ mū
dus aliud eſt et aliud apparet Job
xx· Gaudium ypocrite ad inſtar
puncti· Vnde Naum· iij· ca· Qui
viderunt te reſilient a te

Capitulū· xxvij·

Prelati et clerici et religioſi
qualiter futuri ſunt circa
vltima tempora oſtendit̄·
Apocalipſis· vi· ſb metaphora ſol
et lune et ſtellarum et celi vbi dici
tur· q₂ ſol factus eſt niger tāq̄ ſac
cus cilicinus· ꝛ luna facta eſt tota
ſicut ſanguis· ꝛ ſtelle celi ceciderūt
ſuper terram· ſic ficus mittit groſ
ſos ſuos cū a vento magno moue
tur· et celum receſſit ſicut liber in
uolutus· Per ſolem intelligitur p̄
latorum cetus· qui debet ſplendo
re ſuo alios illuminare ad cognitio
nem fidei et calore ſuo inflammare
ad amorem dei et amorem proximi
De quo ſole dicitur Yſaie treceſimo·
Lux ſolis erit ſeptempliciter· ſicut
lux ſeptem dierum· id eſt lucem
omnium ſubditoꝝ ſuperabit lux
prelatorum· quia ſicut preſunt ali
is dignitate· ſic etiam precedere
debent ſcientia et ſanctitate· vel lu
cere debēt p̄lati ſeptēplicit̄ p ſeptē
opera miſericordie· q̄ ↄtinent̄ i hoc
verſu· Viſito poto cibo ſoloꝛ tego
colligo condo· Vel per diſpenſationē
ſeptem ſacramētorum· que in hoc
verſu continent̄ Tigo firmo dolet

ciſo iuſtigo clericus vngo· Iſte ego
ſol prelatorum ſcȝ cetus factus eſt
niger terrenorum negotiorum ſol
licitudine Treñ· iiij· Denigrata ē
ſuper carbones facies eorum· Faci
es eſt dignior pars et altior hoīs
et ideo ſigt p̄latos · tanq̄ ſaccus ci
licinus qui eſt totus piloſus· et di
citur cilicinus a cilicia· vbi p̄mo in
uentus fuit· et in hoc innuitur ma
gna cupiditas p̄latorum ſcȝ in pilo
ſitate Yſa· xiij· Replebūt dom⁹ eo
rū dracombus.i.detractorib⁹ et ha
bitabūt ibi ſtrutiōes.i.ypocrite · et
piloſi ſaltabūt ibi.i.cupidi et aua
ri officiales· et reſpondebūt vlule
in edibus eius.i.ioculatores et ſal
tatrices· et ſirene in delubs volup
tatis.i.adulatores Yſa· xxxiiij· In
domibus eius ſpine.i.diuitie et vr
tice .i. delicie que generant carnis
putredinem ac pruriginē· Et pal
iurus in munitoib⁹.i. auarus p̄la
tus· et erit cubile draconum et pa
ſcua ſtrutionum et occurrent demo
nia· Onocentaurus et piloſus cla
mabunt alter ad alterum ſcilicȝ vo
luptas ad auaritiam Et luna facta
eſt tota ſicut ſanguis.i. eccleſia to
ta facta eſt carnalis· fundata non
in ſanguine xp̄i et apoſtolorȝ ſed
nepotulorum et ꝯſanguineorum p
cedentiȝ p ſucceſſionem ſanguis·
quia fere vbiq; nepos auunculo et
ꝯſanguine⁹ ꝯſanguineo ſuccedit
in beneficio Exodi quarto · Dixit
moyſi vxor ſua · ſpōſus ſanguinū
tu michi es· ſic poteſt dicere Eccle
ſia Oſee quarto · Sanguis ſāgui
neȝ tetigit.i. nepos nepoti ſuccedit
Iohel tercio · Sol conuertet̄ i tene
bras et luna in ſanguinem anteq̄
veniat dies dn̄i magn⁹ et terribil̄
Vnde habundantia ſāguinis eccie
ſignuȝ eſt appropinquantis iudicij

Et ſtelle celi.i.clauſtrales viri· de q̄
b⁹ Eccleſiaſtici quadrageſimo ter
tio· Species celi gloria ſtellaruȝ· de
celo ceciderunt ſup terraȝ.i. de cele
ſti vita ad terrenā· vel de clauſtra
li ad mundanam Mathei viceſimo
quarto· Stelle cadēt de celo.i.mōa
chi exibūt de clauſtro diſcurrētes
per mundum propter diuitias ter
renas Exod· v· Diſperſus ē popu
lus per egyptum ad colligēdas pa
leas· ſicut ſic⁹ mittit groſſos ſuos
.i.inutiles fructus ſuos qui non fir
miter adheſerunt ramis arboris· q̄
ſi dicat· Ita clauſtrum emittit inu
tiles et iſtabiles moriachos ad pa
genda terrena negotia et cauſas
tractandas · cum a vento magno
mouetur id eſt dum aliqua turba
tio oritur · econtra autem de clau
ſtralibus in clauſtro reſidentibus
et terrenis negotijs nō ſe implicā
tibus Vnde dicitur Iudicum quin
to· Stelle manentes in ordine et
curſu ſuo aduerſus ſiſaram pug
nauerunt Et celum id eſt cetus cle
ricorum quorum conuerſatio debe
ret eſſe celeſtis receſſit a promiſſio
ne ſua in ſuſceptione ordinum qn̄
dixit · Dn̄s ps hereditatis mee et
calicis mei ac̄· Quaē ergo non ſūt
contēti clerici hac portione · cauſa
eſt quia receſſerunt ab illa p̄miſſio
ne· ſicut liber iuolutus· vbi nulla
eruditio vel doctrina poteſt habēi
vel littera videri· Sic in clericis p
magna parte nullum exemplum
boni poteſt videri · nec verbum eru
ditionis audiri Yſa.e· xxxiiij· Cō
plicabuntur ſicut liber celi.i.clerici
qui debent eſſe libri laycorum

Capl̄m· xxviij·

Puniuntur peccatores a de
o · aliter in preſenti vt cor
rigantur · aliter in futuro
ſi nō emendātur · Qđ oſtenditur ī
viſione Iheremie q̄ habetur Ihē . i .
vbi dicitur · Quid tu vides Iheremi
a? Et dixi virgaȝ vigilantē ego vi
deo Et infra · q̄d tū vides · ⁊ dixi ol
lam ſuccenſam ego video · Vbi no
ta ꝙ preſentis vite correctio aſſil̕a
tur virge · ſed future vite ſuppliciū
aſſil̕atur olle · Vere em̄ vt virga ē
punitio vite preſentis · quia percu
tit ad corrigendum et non ad occi
dendū Prouerb · xxiij · Si pcuſſ̕eris
eum virga non morietur · Vnde p
cuſſio hec non eſt odij ſed amoris ·
Prouer · xiij · Qui parcit v̕ge odit
filium · Et · Eccl̄i · xxx · Qui diligit fi
lium aſſiduat illi flagella · Sed no
tandum ꝙ alia tranſlatio ſcȝ · lxx ·
habet loco virge baculū nucum · ⁊
bene flagelluȝ pn̄tis vitē aſſimilat̕
nucū baculo ſiue virge · de qua in
Pſ̄ · Virga tua et baculus tuus ⁊c̄
Ad hoc enim corripit dn̄s vt emen
det · Nux autem ſicut Gloſa dicit
habet corticem amariſſimum · ⁊ te
ſtam duriſſimaȝ · vt detractis duris
et amaris fructus dulciſſimus repe
riatur · Sic omnis correctio ⁊ labor
cōtinentie amara ſunt ad preſens ·
ſed fructū pariūt dulciſſimuȝ · vnde
vetus teſtamentū quo ad lr̄am eſt
cortex amarus · ſed ſpūaliter intel
lectum habet fructus dulces · Iteȝ
aſſil̕atur correptio virge vigilanti
quia excitat peccatorem a ſompno
culpe · et iuſtū a ſompno negligen
tie . i . Corin · xvi · Euigilate iuſti et
nolite peccare Vnde angelus Act ·
xij · Percuſſo latere petri excitauit
eum · Secundo puniuntur pccōres
qui non emendantur virga p̄ſē
tis flagelli ardore eterni incendij ·
de quo ardore dicit · Ollam ſuccen
ſam ego video · Vbi nota ꝙ in olla
carnes includuntur · ⁊ ideo ſig̃t lo
cum inferni · in quo īcludunt̕ dāp
nati ꝓpter peccata que in carne vi
uentes commiſerunt · ſed olle ſuc
cenſio deſignat gehenne incendiuȝ
Iob · xli · De naribus eius ꝓcedit
fumus ſicut olle ſuccenſe atqȝ feruē
tis

Capitulum · xxix ·

Sancti viri imitari conan
tur xp̄m redemptorem q̄đ
oſtenditur in viſiōe Iohā
nis Apoc̄ · v · vbi dicitur ꝙ q̄tuor a
nimalia ⁊ · xxiiij · ſeniores ceciderūt
coram agno . habentes ſinguli cy
tharas et fialas plenas odoramen
torum que ſunt orationes ſc̄torū ·
ita ꝙ per quatuor animalia accipi
antur omnes predicatores euāge
lice doctrine · que in quatuor euan
gelijs continetur · ſed per · xxiiij · ſe
niores intelligunt̕ vniuerſi fideles
ſe exercentes ī ſex operibus miſe
ricordie ſcđm regulā et doctrinā q̄
tuor euāgeliorum · quia ſex ꝑ q̄tuor
ducti faciūt · xxiiij · Hij ergo omnes
agnum . i . criſtum pro nobis īmola
tum ſequuntur et imitantur ī q̄tu
or · p̄mo in huīliatione · q̄ ipſe xp̄c
formā ſerui accipiens ſe huīliauit
Et ideo ipſi ſancti ſe humiliant ꝓpt̕
ipſum · Et ideo dicit ꝙ ceciderūt co
rā agno ſcȝ de ſe huīlia ſentientes
deuȝ mag̃ficantes ab ipſo viuifica
ri humiliter poſtulantes · ceciderūt
dicit non deſcenderunt · quia huīli
tas cum ſemper in imo ſit neſcit de
ſcenſum · in hoc vero q̄đ dicit · corā
agno · nota differentiam inter ca
ſum humilitatis et caſum peccati ·
ſicut Heli . i . Regū · iiij · cecidit retro

Retro eniz cadit qui ad peccata re
dit · vel retro cadit quicūq; ad ſpi
ritualia que ſunt ante non ꝓficit ·
ſed ad temporalia que ſūt retro tā
tum intendit · contra illud Apoſto
li · Que ſunt retro obliuiſcens · Sz
qui coram agno cadit · videt agnuz
et videtur ab eo · ⁊ ita in hoc nota
tur rectitudo intentiōis · Secundo
imitantur eum in carnis mortifica
tione · xp̄c enim pro eis mortuus ē
et ipſi propter eum ſeipſos mortifi
cant · qd notatur cuz dicitur habē
tes ſinguli cytharas .i. carnis morti
ficationem · in cythara em̄ lignuz
eſt et corda · lignuz eſt crux · corda
eſt caro ſanctorum · que tunc quaſi
corda ligno cythare coextenditur
quando diuerſis ſe penis affligen
tes et mortificantes ipſam crucem
imitantur · ſecundum illud Gal. v
Qui autem ſunt xp̄i carnem ſuam
crucifixerunt cum vitiis ⁊ concupi
ſcentiis Yſa · xvi · Venter me⁹ ad
moab quaſi cythara ſonabit · ī hac
cythara tot ſūt corde quot ſūt mē
bra ī homine · quia omnia mēbra
que peccauerunt omnia debent in
penitentia puniri vel ipſis vitiis
mortificari Roma · viij · Sicut exhi
buiſtis membra veſtra ſeruire īiu
ſticie et iniquitati ad iniquitatem ·
ita nunc exhibete ea ſeruiē iuſtici
e in ſanctificationez · Tercio imitā
tur eum in amoris dilatatione · xp̄c
em̄ ex amore pro ſanctis mortuus
eſt · et ſancti ſimiliter ꝑpter ipſius
amorem morti ſe exponunt · qd no
tatur cum dicitur · ⁊ phyalas aure
as .i. corda lata et lucida · lata p ca
ritatem .i. Corin · vi · Os noſtrū pa
tet ad vos o chorinthij · cor noſtrū
dilatatum eſt dilatamini et vos ·
Item lucida per caſtitatez Sapien
tie quarto · O q̄ pulchra eſt ⁊ caſta

generatio cum claritate · ſed aure
a per ſapientiam celeſtem Apoca ·
tercio · Suadeo tibi emere a me au
rum ignitum ⁊c̄ · Hoc aurum ē ce
leſtis ſapientia · que non tantum
ſplendet intellectui · ſed etiaz ardz
affectui Ps̄. Ignitum eloquiuz tu
um vehementer · Quarto imitātur
eum in oratione · orant enim pro ſe
inuicem · ⁊ xp̄c orauit pro inimicis
qd et ſancti ſimiliter faciunt · ⁊ ide
o dicuntur fialas habere plenas o
doramentorum que ſunt oratiōes
ſanctorum .i. plena piis orationib⁹
et deuotis deſideriis · quales ſunt o
rationes ſanctorum · et compatur
deuota oratio odori circūquaq; dif
fuſo qui omnibus ſe cōmunicat · qr
ſcz ſanctoruz oratio ad omnes ſe ex
tendit · et quanto odor ītentior tā
to diffuſior · quia oratio quanto de
uotior tanto carior et fructuoſior ·
vt dicit Grḡe · Vnde paulus pro
omnibus docet orare .i. Thi · ij · Ob
ſecro primo omnium fieri obſecra
tiones orationes poſtulationes gra
tiarum actiones pro omnibus hoī
nibus pro regibus pro hiis qui in
ſublimitate ſunt conſtituti · Item
odor aſcendit et ſic deuota oratio ·
Cant · vi · Aſcendit per deſertum q̄
ſi virgula fumi ex aromatibus ·

¶ Capitulū · xxx ·

Scriptura ſacra aſſimilat̄ il
li libro qui in viſione oſtē
ſus eſt ezechieli · de quo ha
bet̄ Eze · ij · vbi dr̄ · Ecce man⁹ miſ
ſa ad me ī qua erat īuolutus liber
et expādit illū corā me q̄ erat ſcp
t⁹ ītus et foris · et ſcp̄ta erant lam̄
tatiōes in eo · et carmen et ve · In
hac ſiquidē viſione oſtēdunt̄ ſex cō
ditiones ſacre ſcripture · Prima ē
eius autoritas · qr de manū dei ē ha
bita · Vnde dr̄ · Ecce manus miſſa

eſt ad me.i.reuelatio dei inſpirata
eſt michi·ſed lrã·lxx·interptũ hẽt
extẽta eſt qđ idẽ eſt qđ miſſa Tũc
eñ manꝰ dei ad aliquẽ extenditur
vel mittitur·cũ id qđ fieri debet ei
reuelatur Quia igitur ſacre ſcptu
re pcepta ſunt a nobis non tantũ
aure audienda·ſed etiam opere im
plenda Jac.ij.Eſtote factores vbi
non auditores tantum.Jdcirco ip
ſa ſacra ſcriptura per inſtrumentũ
manus dicit̃ eſſe miſſa Job.xxvij.
Docebo vos per manum dei.i.per re
uelationem dei·vel quia ſicut p ma
num ſcriptoris ſcĩa alicuius ſcribi
tur in carta·ita p reuelationem c̃
ditoris hec ſciencia inſpirata eſt et
ſcripta in eccleſia Dañ.v.Apparue
runt digiti quaſi manus ſcribẽtis
Hij digiti fuerunt ſcriptores ſacri
canõis Ex hoc igitur ꝙ ſcptura ſa
cra eſt a deo inſpirata puenit·ſicut
dicit Auguſtinꝰ·ꝙ maior eſt eius
auctoritas ꝙ̃ omnis humani inge
nij perſpicacitas·Secunda cõditio
eſt eius copioſitas·pter quã vo
catur non cedula vel carta cõtinẽs
pauca·ſed liber ſcꝫ cõtinens multa
Nulla enim ſcptura humana repit̃
ita copioſa vt ſacra doctrina·in q̃
dicit Augꝰ·omnis quodãmodo cõ
tinetur ſcptura Vnde Apoꝰ.ij.Thi
iij.Omnem ſcripturam eam appel
lat dicens·Oĩs ſcptura diuinitus i
ſpirata ⁊c̃.Et ideo Jheronimꝰ dicit
ꝙ neſcit litteras qui ſacrã ignorat
Vnde pter grãdem ſcientie copiã
que cõtinetur in ea liber grãdis vo
catur Pſa.viij.Sume tibi librum
grandem ⁊c̃.Et recte liber grãdis
dicitur·in quo ſcilꝫ omnis ſcientie
forma et finis includitur·Vñ Au
guſtinus·ad voluſianum Hic inqt
phia·quoniã omnium naturarũ
cauſe ſunt in deo Hic ethica quoni

am vita bõ et honeſta nõñ aliunde
ſumit̃ ꝙ̃ cũ ea que diligẽda ſunt di
ligunt̃ quomõ ſũt diligẽda·hoc ẽ
deus et pximꝰ·Hic eſt logyca qm̃
veritatis lumen aĩe rationalis non
niſi deus ẽ·hic laudabil' rei publice
rei ſalus·nec eñ cuſtodiuntur op
time ciuitates niſi fũdamento ⁊ vi
culo fidei fraterneqꝫ cuſtodie·Ter
cia cõditio eſt eius obſcuritas·pp̃
quã vocatur liber inuolutus Gre.
Liber inuolutus eſt ſacre ſcripture
eloquium obſcurum·qđ pfundita
te ſentẽtiarũ inuo luitur·vt nõ fa
cile ſẽſui oĩm pateat Job.xxxviij.
Quis eſt iſte inuoluens ſentẽtias.
vel dicitur inuolutus·quia ſtilus
eius eſt methaforicus ⁊ figuãtiuꝰ.
et ideo ad intelligendum obſcurꝰ
Dañ.xij.Clauſi ſunt ſignatiqꝫ ſmõ
nes·Et Pſa.xxix.Erit nobis viſio
oĩm quaſi verba libri ſignati·Hec
autẽ inuolutio et obſcuritas ſacre
ſcripture pluribus de cauſis vtilis
et rationalis eſt·quarũ vna eſt·qꝛ
ſacra ſcriptura ex hoc copioſior ẽ i
ſententijs Vnde Augꝰ·dicit.xj.li
bro de ciuitate dei·Sermoĩs obſcu
ritas etiã ad hoc vtil' ẽ·ꝙ plures ſẽ
tentias pat·⁊ i lucẽ ſẽtentie prode
unt·dũ alius eã ſic et alius ſic itel
ligit·Scđa cauſa eſt·vt lateat ſtu
dere negligentibus ⁊ indignis Vn
de Gregorius ſuper Mat.xxiij.Nõ
abſcondita eſt i ſcripturis veritas
vt non inueniant qui querunt eã.
ſed vt non videant qui quęrere eã
nolunt·Tercia cauſa eſt vt exerce
ex hoc materia exercitij ſtudioſis.
Vnde Auguſtinus in libro·lxxxiij
queſtionũ.liij·queſtiõe·Deꝰ ad ſa
lutẽ animarum in ſpũ ſcõ ſic diui
nos moderatus eſt libros·vt non
ſolũ manifeſtis paſcere·ſed etiã ob
ſcuris exercẽ vell3 Quarto ratio ẽ

vt non vileſcat curioſis. Vnde Au
guſtin9 i libro ɔtra mendaciuȝ Le
ctiones actioneſq ꝓphetice ꝓptere
a figuris velut quibuſdā amictib9
obteguntur. vt ſenſum pie querē
tium exerceāt. et ne nuda ac ꝓmp
ta vileſcant. Quarta conditio eſt
eius intelligibilitas. que notatur
cum dicitur. Expandit illum corā
me.i.michi eius miſteria apparuit
et meipm̄ intelligere fecit Greḡ.
Expandit duȝ enigmata expoſuit
Luce.xxiiij. Aperuit illis ſenſū vt
intelligerent ſcripturas. Quinta
condicio eſt ſenſus duplicitas. q̄a
erat ſcript9 intus & foris. intus ſcȝ
per ſenſum ſpiritualem. foris vero
per ſenſum litteralem. Vel ſecūdū
Gre. itus ſcp̄tus eſt. quia īſtruit
nos de reb9 īuiſibilibus.i.de miſte
rijs celeſtibus. foris vero inquātū
inſtruit nos de rebus viſibilibus.
ſcȝ de rebus terrenis diſponendis
et de exterioribus actioībus. ꝑma
ſcp̄tura ꝑtinet ad ɔtemplatiuos.
ſc̄da ad actiuos Jo.x. Ingredieť
et egredietur ꝛc̄. Sexta conditio ē
ſcripture varietas. quia.e. ſcp̄. la.
m. eo. et car. et. ve. Continet em̄
lamentationes ſcp̄tura & triſticias
penitentium Johel.ij. Conuertimi
ni ad me in ieiunio et fletu et plan
ctu. Et continet etiam carmen lau
dis et leticie beatorum Ps̄. Beati
qui habitant in domo tua i ſecula
ſeculorum laudabunt te. Item cō
tinet ve triſticie & pene dampnato
rum Luce.xiij. Ibi erit fletus et
ſtridor dentium Yſa.xiij. Ve impi
o in malum ac̄. Item ſcriptura ſa
cra aſſimilatur illi rote. que deſcri
bitur in viſione ezechielis. que ha
betur Ezechielis primo vbi dicit.
Apparuit rota vna ſuper terram
iuxta animalia habens quatuor fa
cies. Vbi ſcilicet de ſacra ſcriptura
ſex conditiones tanguntur. Nam
primo oſtenditur eſſe alta ex origi
ne in eo ꝙ apparuit Non enim hec
eſt ſcientia ex humana ratione in
uenta ſicut alie ſcientie. ſed diuini
tus reuelata ſcȝ mediante aliqua
appitione. et ideo dicit. apparuit.
Nam traditio veteris legis facta ē
ab āngelo apparēte ex perſona dei
in monte. ſecundum illud Actuuȝ
vij. Hunc ſcilicet moyſen miſit de9
principem et redemptorem cuȝ ma
nu angeli qui apparuit ei. Et iſta
Hic eſt qui fuit in eccleſia in ſolitu
dine cum angelo. qui loquebatur
ei in monte ſinay. et cum patrib9
noſtris qui accepit verba vite dać
nobis Reuelatio etiā doctrine pro
phetice facta eſt ɔmuniter per appa
ritionem in ſōpnio vel viſione. ſm
illud Nūi.xij. Si fuerit inter vos ꝓ
pheta domini in viſione apparebo
ei. aut per ſōpnium loquar ad illū
Eruditio autem doctrine euangeli
ce facta eſt ex gratia criſti in cāne
apparentis. ſecunduȝ illud Thi.ij.
Apparuit gratia ſaluatoris noſtri
omnibus hominibus erudiēs nos
ac̄. Vel ideo de ſacra ſcriptura di
cit ꝙ apparuit. quia ꝙuis ea que
i ſacra ſcriptura traduntur vt ſūt
miſteria fidei. non habent apparen
tiam ſiue euidentiam rationis. q̄a
fides eſt augmentum rerum nō ap
parentium. vt dicitur Heb.xi. Ha
bent tamen apparentiam et certi
tudinem adheſionis. quia plus vi
detur Theologo ꝙ debeat credere
illa que i ſacra ſcriptura traduntᷣ.
et indubitabilius eis inheret ꝙ
hijs q̄ ſm rationem apparēt. & hec
eſt apparentia fidei. de qua dr̄ Sapi
entie.i. Appareȝ autem hijs qui fidē
habent i illum. Nā ſolis dei fidelibȝ

appar; ſcriptura ſacra eſſe indubi
tabilis · apud quos vt dictũ eſt ſu
pra · Maior eſt huius ſcripture au
toritas q̃ꝫ omnis humaĩ ingenij p
ſpicacitas · Secundo oſtenditur eẽ
perfecta ex ſimilitudĩe · quia aſſila
tur rote · Apparuit ĩquit rota · Ro
ta hẽt enim figuram et motum cir
cularẽ · ⁊ vtriqꝫ Phũs attribuit qñ
dam perfectionem · Nam figura cir
cularis pfecta ẽ · qꝛ ex nulla pte po
teſt ei fieri additio · qđ etiam ꝯpetit
ſacre ſcpture que nichil ꝯtinet ſu
perfluũ aut minꝰ q̃ꝫ expediat hũa
ne ſaluti · ideo ei q̃ꝫtũ ad hoc ĩ hac
vita nichil addi oportet Apoc̃ vlti
mo Si quis appoſuerit ad hec appo
net deus ſuper illum plagas ⁊c̃ · I
tem motus circularis pbat a Phi
lopho inter omnes motus perfecti
or · Nã finem coniungit principio ⁊
qđ etiã ſacra ſcriptura facit · dum
deum omnium rerum principiũ ⁊
finem eſſe oſtendit · Vnde et ex p
ſona dei dicit · Ego ſum alpha et o
pricipiũ et finis · Et de hac ſilitudi
ne rote dicitur ĩ Ps̃ Vox tonitrui
tui in rota · Vox eñ tonitrui dei ẽ
maĩfeſtatio ſue magnitudinis · de q̃
dicit Iob · xxvi · Tonitruũ magni
tudinis eiꝰ quis poterit intueri ⁊
hec manifeſtatio fit in rota .i. ĩ ſac̃
ſcriptura · Vñ gloſa hic ſuper Eze ·
dicit · ꝙ rota dicitur ſacra ſcriptuã
que ad auditores omni parte vol
uitur inter proſpera et aduerſa ·
Tercio oſtenditur eſſe connexa ex
vniõe Vnde dicit rota vna · q̃ꝫuis
enim duo teſtamenta contineat ·
tñ ſic in ĩuicem connectuntur · vt
vnum ⁊ idem videantur continere
Et ideo nouum teſtamentum ĩclu
ditur in veteri · ſcđm Bern̄ · ſicut fi
guratũ in figura et econuerſo · Vñ
Ezechi .i. dicit ꝙ aſpcus earu; et o
pera · quaſi ſi ſit rota ĩ medio rote
Gloſa .i. nouum teſtamentum ĩ ve
teri · Vbi nota ꝙ ſcientia ſacre ſcp
ture dicitur vna tripliciter · ſc; vni
tate attributionis · inquantũ oĩa
que ꝯſiderat · quanq̃ꝫ ĩter ſe diuer
ſa ſunt · tamen omnia conſiderat
per attributionem ſiue relatione;
ad vnum ſcilicet deum · puta ĩq̃ꝫtũ
referuntur ad ipſum · vt ad princi
pium vel finẽ et huiuſmodi · Item ẽ
vna vnitate luminis cui innitit · qꝛ
in oĩbus innitit eidẽ lumini ſupna
turali · ſc; fidei que eſt ſicut quedã
impreſſio diuine ſciẽtie · que ẽ vna
et ſimplex omnium · Item ẽ vna
vnitate rationis · qꝛ omnia ꝯſiderat
ſub vna formali ratione ſc; ĩquãtũ
ſunt diuinitus reuelata Quarto o
ſtendit eſſe neceſſaria ex trãſgreſ
ſione · qꝛ ſuper terram illam ſcilic;
ſecundum Gre · cui dictum eſt Ter
ra es et in terram ibis · Oĩpotens
enim deus ſup corda peccãtium le
gem poſuit ſc; ſacre ſcpture · q̃ dici
tur lex · qꝛ p̄ceptis et documentis
ſalubribus mẽtes ligat ne trãſgre
diantur peccãdo Apoꝰ · Lex ꝓpter
tranſgreſſores poſita eſt · vel dicit
eſſe ſuper terra; · quia ſuper terre
na mentes eleuat · du; eas ad ꝯtẽ
plandum ⁊ diligẽdum celeſtia inflã
mat · ſcđ; illud Col · iij · Que ſurſũ
ſunt ſapite non que ſuper terra; ·
⁊ Mat · vi · Nolite theſaurizare vo
bis theſauros in terra ⁊c̃ · Quinto
oſtenditur eſſe ꝯgrua ex ordĩe · qꝛ
iuxta aĩmalia · Congruus eñ ordo
humane doctrine eſt vt per ſenſibi
lia erudiatur de intelligibilibus ·
Nam omnis noſtra cognitio ſcđm
dñ Phm̃ oritur a ſẽſu Vñ rota diui
na ſcripturẽ dĩ eẽ iuxta aĩalia .i. iuxta
ſẽſum · qꝛ ſẽſitiua cognitio propria
ẽ aliũ · Trãdit eñ diuina ſcptura coĩt

nobis ſpiritualia ſub quibuſdã ſen
ſibilibus ſignis et ſimilitudinibus·
vel quia homo ſm Apoſtolū pmo
eſt aīal. i. paruus ⁊ imperfectus· de
inde ſpūalis grandis et pfectus in
grã· Aliquando rota dīne ſcpture
dicitur eleuari ſcdm ſpiritum· ſcdꝫ
illud Ezech. i. Quocūqꝫ ibat ſpūs il
luc eūte ſpū et rote pariter eleue
bantur ſequentes eum· Aliquãdo
vero dicitur ſtare vel apparere iux
ta animalia· quia ſcꝫ dīna ſcptura
et ſcit ſpūales de ſblimibus erudi
re· ſcdm illud. i. Corin· ij· Sapienti
am loqmur inter perfectos· Et ite
rū ibidē· ſpūalia ſpūalibꝰ cōparan
tes· et ſcit etiã aīales et paruulos
leuioribꝫ enutrire· ſcdꝫ illd. i. Cori·
iij· Tanq̃ paruulis in xp̄o lac vobꝫ
potū dedi· Et ideo ſic iuxta ſpm̄ ele
uat ſpūales· qꝛ tamen ſm litteraꝫ
non deſerit aīales Ro. i. Sapiētibꝰ
et inſipientibus debitor ſum Eze·
i. Cum ambularent animalia am
bulabant pariter et rote iuxta ea
Sexto oſtenditur eſſe diſtincta in
effigie· qꝛ habens quatuor facies· ⁊
dr̄ habere ſacra ſcptura q̃tuor faci
es. i. q̃tuor ſenſus· qꝛ maxime in fa
cie hominis ſenſus vigent· et ſunt
in ea q̃tuor diſtincti· ſcꝫ viſus ī ocu
lis· auditus in auribus· odoratus ī
naribus· et guſtus in ore· tactus ãt
non eſt diſtinctus ab alijs ī aliquo
organo· Quatuor ergo ſenſus ſcp
ture ſunt hyſtoricus ſiue litteralis·
tropologicus. i. moralis· allegoricus
et anagogicus Vel dicitur habere
q̃tuor facies· qꝛ p q̃tuor mūdi par
tes eſt predicata Geñ· xxviij· Di
latabēis ad orientē et occidentem
meridiem et ſeptentrionem· Vel
quia quadrupliciter tradita eſt· ſcꝫ
per legem· per pphetas· per euange
liſtas· ⁊ per Aplos· vt dicit Gre

ſuper Eze· Item ſcptura ſacra aſſi
milatur illi volumini· qd deſcribit
in viſione· que habetur Zach· v·
vbi dicitur· Vidi et ecce volumen
volans· longitudo eiꝰ· xx· cubitoꝝ
et latitudo eius decem cubitoꝝ· et
dicit ad me· Hec eſt maledictio que
egreditur ſuper faciē omnis terre
Hanc enī viſionem Greg̃ exponēs
dicit· Quid eſt volumen volans ni
ſi ſcptura ſacra· que dum de celeſti
bus loquitur ad ſuperiora mentis
noſtre intēcionem leuat· qꝛ dū illa
ſupra nos eſſe conſpicimꝰ pma at
tendere ⁊ concupiſcere deuitamus
Que latitudinē cubitoꝝ· x· longi
tudinem vero· xx· tenere perhibe
tur· qꝛ latitudo operationis noſtre
ſimpla ē· et longanimitas ſpei in
duplum tenditur· quando p bono
ope et hic requies mentis· ⁊ illic
gaudia eterna pparantur· atteſtã
te veritate· Si quis reliquerit domū
vel agros ⁊c· cētuplum accipiet ⁊
vitam eternam poſſidebit Mat·
xix· Centenarius enī numerus de
cies mulplicato denario fit pfectus
Hic itaqꝫ cētuplum accipit· qui et
ſi nichil habuerit· ipſa tamen per
fectione mentis iã in hoc ſeculo ha
bere nichil querit· qꝛ ergo p hanc
dupluꝫ p ſimplo nobꝫ reddit· recte
hoc volumē p· xx· cubitos in longi
tudinē tenditur qd per· x· dilatat·
Sꝫ qꝛ hec ſac̃ ipſa eloquia ad eter
nam dampnationem ſunt eis· qui
illa vel ſcire nolunt· vel certe ſcien
do contempnunt· recte de hoc volu
mine dicitur· Hec eſt maledictio q̄
egredit ſup· fa· o· tre· Itē ſcptura
ſacra aſſilat illi libro· de quo habe
tur ī viſiōe Johis Apoc̃· x· vbi dr̄
Abij ad ãgelū dicēs ei vt daret mi
chi librū ⁊ dixit michi· Accipe librū
et deuora illum et faciet amaricare

ventrem tuū· ſed ī ore tuo erit dul
ce tanq̄ mel In hac ſiquidem viſi
one oſtenditur· q̄ liber ſacre ſcrip
ture p̄mo requirit diſcipulum vel
lect orē expeditum· et ideo dicit A
bẏ ſcʒ a curis mūdi vel carnis quo
rū ſcʒ occupatio impedit et ſtudiuʒ
et fructum ſapientie. Sollicitudo
enim ſeculi et fallacia diuitiarū ſuf
focat verbum Mat· xiij· Item req̄
rit auditorē deuotum qui nō tā
lectione q̄ oratione ſacre ſcripturē
intelligentiam querat· Vnde dicit
Abẏ ad angelum .i. xp̄m dicens ei·
ſcʒ orando vt daret michi librū .i.
intelligentiam ſcripture· Sap̄· vij·
Optaui et datus eſt michi ſenſus·
inuocaui et venit in me ſp̄us ſapiē
tie· Item requirit hominem ſtudio
ſum· Primo ad capiendam ſcʒ do
ctrinam ſacre ſcripture quā capē
debet audiēdo et legendo Apoc· i·
Beatus qui audit et qui legit ver
ba ꝓphetie .i. libri huius Oportet eē
ſtudioſū etiam ad audiendum ſcili
cet in memoria. Vnde dixit· et de
uora illū ſcʒ memorie cōmendando
et opere implendo· et hoc cum qua
dam auiditate· que notatur ī ver
bo deuorandi· Item requirit hoīem
vigoroſū qui propter amaritudīeʒ
ſeu laborē qui eſt in diſcendo ſiue ī
telligendo vel implendo non omit
tat eam· quia ſicut ex vna parte vi
detur eſſe difficilis et amara· ita ex
alia eſt dulcis et ſapida· Eſt enim
difficilis ad intelligendum· et ama
ra .i. penoſa ad opere implendum·
Et ideo dicit· faciet amari. ven· tu
um .i. carnalitatem ſiue humanita
tem tuā· que eſt mollis et fragilis
Et ideo graue eſt ei et penoſuʒ ſcp̄
ture monita implere· Facit etiam
liber diuine ſcripture amaricaē ve
trem aīe .i. mentem inq̄tū ducit
hominem in cognitionem ꝓpriorū
defectuum de quibus amaricatur·
Deducit etiam in cōtēplationem
diuinorum et celeſtium· et quanto
ei fit dulce qd intus videt· tanto in
amaritudineʒ vertitur omne quod
foris ſuſtinet· Sʒ ex alia parte ſcp̄
tura dulcis eſt et ſapida· Vnde di
citur Sed in ore tuo erit dulce tanq̄
mel· q2 ſcʒ ſacra ſcriptura licet ſit
difficilis ad intelligendum et peno
ſa ad implendum· tamen eſt dele
ctabilis ad p̄dicandum Ps· Q̄m
dulcia faucibꝰ meis eloq̄a tua ſup
mel ori meo·

Capl̄m· xxxi·

Spes multa bona facit in
anima· Et hoc oſtenditur
in viſione beati Johannis
que habetur Apoc· viij· vbi dicit·
q̄ ſecundus angelus tuba cecinit·
et mons magnus igne ardēs miſſꝰ
eſt in mare· et facta eſt tercia ps
maris ſāguis· et mortua ē tcia ps
creature· q̄ hēbat aīas in mari· et
tercia pars nauiū interijt· Scdꝰ ā
gelꝰ ē ſpes· que ē ſcd̄a virtus theo
logica· hec tuba canit quādo peni
tenti veniam ꝓmittit· et tūc mōs
magnus id eſt aīmꝰ ſbleuatus ig
ne ardens .i. caritate feruens mitti
tur in mare .i. in amaritudīeʒ timo
ris et doloris· Et tunc fit tercia ps
maris ſāguis· prima pars ē amari
tudo timoris· ſcd̄a doloris· Ex hijs
duobus aliquādo ſequit̄ tercia ſcʒ
amaritudo deſperationis· ſed hāc
omnino excludit ſecuritas ſpei et
conuertit in ſanguinem .i. in peni
tentie aſperitatem et carnis morti
ficationem· Item prima ps eorū
q̄ hn̄t aīas i mari ē timor pene mū
di· ſecunda timor purgatorij· tcia

timor pene inferni et hec moritur. quia hunc timorem ſpes ſalutis excludit Item prima pars nauis humane mentis ſunt cogitationes neceſſarie que ſunt circa illa que ſunt de neceſſitate ſalutis. Secunda pars ſunt cogitationes perfecte que ſunt circa opera ſuperogationis. que non ſunt de neceſſitate ſed de perfectione. tercia pars ſunt cogitationes vane circa vanitatem. hec tercia pars interit canente tuba ſecundi angeli .i. ſpe promittente veniam et miſericordiam dei Pſ. In ſpiritu vehementi conteres naues tharſis .i. cogitationes querentes vana huius mundi

¶ Capitulum .xxxii.

Spirituales viri aſſimilantur illis rotis que deſcribuntur Ezech. i. vbi dicitur quod ſtatura erat rotis et altitudo et horribilis aſpectus. et totum corpus plenum oculis in circuitu ipſorum quatuor In quibus verbis quinque conditiones ſpiritualium virorum exprimuntur. Prima eſt rectitudo iuſticie que figuratur in ſtatura rotarum. quia enim ſtare dicimus id quod firmum eſt vel rectum. non enim dicitur ſtare ille qui iacet vel ille que vadit. Ideo ſtatura importat rectitudinem et firmitatem. que duo competunt ſpiritualibus viris .i. hiis qui ſpiritu dei aguntur ſcilicet rectitudo operis. ſecundum illud Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam. et ſtabilitas voluntatis que eſt ex robore ſpiritus ſancti Secundum illud Eph. iii. Det nobis corroborari per ſpiritum eius in interiori homine Hoc enim ſtabilitatis robur gratia ſpiritus ſancti facit Heb. xiii. Optimum eſt gratia ſtabilire cor. Et de hac ſtatura ſpiritualis viri dicitur Cant. vii. Statura tua aſſimilata eſt palme. que ſcilicet directe creſcit et diutiſſime viuit. Secunda eſt promptitudo obedientie. quia aſſimilantur rotis. Nam ſicut rota vndique eſt parata ad motum ita ſpirituales viri ſunt in omnibus parati ad obediendum. ſecundum illud Pſ. Paratum cor meum deus paratum cor meum. Hanc promptitudinem obedientie facit ſpiritus humilitatis qui eſt intus in eis. Vnde dicitur Ezech. i. Cum euntibus ibant et cum ſtantibus ſtabant. et cum eleuatis a terra pariter eleuabantur et rote ſequentes ea. quia ſpiritus vite erat in rotis. Tercia eſt altitudo ſapientie ſcilicet in contemplatione celeſtium et diuinorum. Vnde dicit quod altitudo erat rotis. Nam ſapientis eſt conſiderare altiſſimas cauſas. vt dicit Philoſophus in primo Methaphiſice Yſaie .xiiii. Extollam te ſuper altitudinem nubium id eſt rerum mutabilium. quia nubes maxime ſunt inſtabiles et continue tranſmutantur. Quarta eſt trepidatio iudicie. ſemper enim aut peccata preterita aut delicta preſentia etiam parua ex ira diſtricti iudicis in ſe feriri metuunt. et eterne gehenne ſupplicium formidando attendunt. Vnde dicit et horribilis aſpectus. vbi Gre. Horribilis aſpectus eſt terror gehenne que ſine fine reprobos cruciat. et ſemper in cruciatu conſeruat. Vnde tanta eſt illius pene acerbitas et profunditas quod eſt horror non ſolum ſuſtinentibus ſed etiam aſpicientibus Job decimo. Terram tenebroſam et opertam mortis caligine. terram miſerie et tenebrarum vbi vmbra mortis et nullus ordo. ſed ſempiternus horror inhabitat Quinta eſt circumſpectio prudentie. quia totum corpus plenum erat oculis. in circuitu ipſorum quatuor. Per iſtos enim oculos intelliguntur cautele et circumſpectiones

prudentialium quibus ſancti et ſpiri
tuales viri tanq̄ vere prudentes ī
omnibus habundant Nam ſpiritu
alis homo dijudicat omnia · et iſti
oculi dicuntur eſſe in circuitu · quia
dyabolus nos ſuis laqueis vndiq̄
circumcingit · ꝓpter q̄d de eo dicit pe
trus · ꝙ tanq̄ leo rugiens circuit q̄
rens quem devoret · et ideo contra
eum ex omni parte neceſſaria eſt
cautela · Sed ideo dicuntur eſſe ī cir
cuitu ipſorum quatuor ſcȝ animali
um ſecunduȝ Gregoriū ſuper Eze ·
omelia · vij · circa principium · vel
ipſarum quatuor ſcilicet facierum
Nam ſupra premiſerat ꝙ apparuit
rota vna habens quatuor facies ·
que videbantur quaſi quatuor ro
te · quia ſcilicet ſancti viri precipue
in quatuor partibus habent caute
las et circumſpectiones · ſcilicet re
tro circa preterita per memoriam ·
ante ſcilicet ad futura per providē
tiam · a dextris id eſt ad proſpera
per deſpectum · a ſiniſtris id eſt ad
adu̇ſa p exercitiū · Nā ꝓſpera mūdi
ī̄ſpiciēdo deſpiciūt · ⁊ adu̇ſa ad vᷣtu
tis exercitiū ſuſcipiūt Vl̄ h̄n̄t ocl̄os
retro ſcȝ ad mala ne īficiāt · ⁊ an̄ .i.
ad bō̄ ne deficiant Gre · Corꝑa aīa
lium idcirco plena oculis deſcribun
tur · quia ſanctorum actio ab omni
parte ſcilicȝ circumſpecta eſt bona
deſiderabiliter providens mala ſo
lerter cavens · Eſt enim neceſſari
um oculos habere ad mala id ē ad
vicia · quia vitia plerumq̄ ſe pal
liant ſub ſpecie virtutum Nam ſu
perbia fingit ſe eſſe libertatem · ti
mor fingit ſe humilitatem eſſe · Te
nacia ſiue avaritia fingit ſe eſſe p
ſimoniam · prodigalitas fingit ſe eē
largitatem vel miſericordiam · Vn
de ſicut dicit Gregorius Hoc eſt la
borioſius vbi mens ſanctorum invi

gilat · ne ſe ante eorum oculos ma
la ſub bonorum ſpecie abſcondant
Item neceſſarium eſt habere ocu
los ante ſcilicet ad bona ne deficiāt
Nam plerumq̄ dum homo itendit
ad quedam bona negligit quedaȝ
alia · et vbi negligimus · ibi pro
culdubio oculum non habemus ·
q̄d patȝ Luce ſexto · exemplo pha
riſei · qui habuit oculos ad gratitu
dinem dicens Gratias ago tibi ⁊c̄
Ad abſtinentiā · ieiuno bis ī ſabba
to Ad miſericordiā · decias do · o · q̄
poſ · Ad iuſticiā · q̄ non ſū ſicut cete
ri hoīm · iniuſti raptores · ad ꝯtinē
tiā · ⁊ adulteri ⁊c̄ Sed ad mentis cu
ſtodiā .i. huilitatē oculū n̄ habuit ·
quia ſe ceteris hoīb⁹ ꝑtulit Greg ·
Quid ꝓdeſt ꝙ ꝯtra hoſtiū inſidias
tota civitas caute cuſtodit̄ · ſi vnū
foramen apertum relinquitur vn̄
ab hoſtibus intretur · Item ſan
cti viri habent oculos et a dextris
ſcilicet ad beneficia ne officiant ·
Nā valde cauēdū ē ne vn̄ hō̄ proxīo
ſuo prodeſſe intendit inde magis ei
noceat · Vn̄ Apo⁹ · dicebat · ij · Cori
ij · Si cui aliq̄d donaſtis et ego Nā
et ego q̄d donavi ſi q̄d donavi ꝓpt
vos in perſona xp̄i vt non circūvei
amur a ſathana · non enim ignora
mus cogitationes eius · Ecce circū
ſpect⁹ magiſter ſic donare .i. parcē
voluit vt non diſpliceret nec ſcan
dalū daret diſcipulis · quia ſciebat
ꝙ ſathanas inde ſolet cordi alteri⁹
ſcandalum immittere · Vnde alte
rum conſpicit pietatis negocium
feciſſe · et ideo multum attendēdū
eſt vt etiam bonuȝ q̄d ſit vtiliter ⁊
caute fiat · Item debēt etiam eſſe
oculi a ſiniſtris id eſt ad ſcandala
ne veniant ſcilicet ex culpa ſua · q̄
uis enim neceſſe ſit vt veniant ſcā
dala · Ve tn̄ hoī illi p quē ſcādaluȝ

venit· qd intelligendum eſt de ſcā
dalo actiuo qd eſt ex culpa propa
ſciz vel bonum omittendo· vel ma
lū agendo· vel ſtudioſe nocendo ac
huiuſmodi Sed de ſcādalo paſſiuo
qd eſt ex culpa alteri9· non eſt tm̄
curandum ꝙ ꝓpter hoc bonum di
mittatur· p̄cipue bonum ad qd hō
tenetur· ſi ſine huiuſmodi ſcandalo
fieri n̄ poſſet Vn̄ dn̄s nō curauit de
ſcandalo phariſeoꝝ et tamē curauit
de ſcandalo gētiliū petentiū ab eo
tributū· vt h̄etur Mat· xvii·

¶ Capl̄m· xxxiii·

Temptatio occulta ī cordis
cogitatione eſt ſicut polluti
o ſōpnii in dormitione· Dī
em̄ Deut· xxiii· Si fuerit inter vos
homo qui nocturno pollut9 ſit ſōp
nio· egredietur extra caſtra et nō
reuertet̄ priuſꝙ ad veſperū lauet̄
aqua· et poſt ſolis occaſum ēgredi
et̄ in caſtra· In quibus verbis pri
mo ītellige ſōpnii pollutionē· cū dr̄
Si fuerit inter vos· ho· q̄· no· pol· ſi
ſo Nam ſicut dicit Greg· Noctur
nuz ſompniū eſt tēptatio occulta·
per quā tunc homo polluitur· qn̄do
tenebroſa cogitatione turpe aliq̄d
corde ꝯcipitur· qd tamen corporis
opere non expletur· Et cauſa qua
re aliquando ſpūales viri talibus
cogitationibus vel temptationib9
moleſtantur eſt· ſicut Greg· dicit
ꝙ libenter ſe occupant in aliquibꝫ
actibus terrenis etiaz licitis· quia
cuz vel in minimis terrena actio p
deſiderium tangitur· creſcente con
tra nos antiqui hoſtis fortitudine
mens noſtra non minima importu
nitate temptationis inquinatur·
Secundo ꝯſidera polluti excluſiōez
cuz ſubditur· Egredietur extra ca

ſtra Gregorius· dignum eſt vt q̄
immūda cogitatioē polluitur indi
gnum ſe ceterorum fidelium ſocie
tatibus arbitretur· culpe ſue meri
tum ante oculos ponat et ex bono
ruz ſe extimatione deſpiciat Pollu
tuz ergo extra caſtra exire eſt tur
pi cogitatione laborantem ſeſe ex
continentium comparatione deſpi
cere· Tercio aduerte excluſi purga
tionem· cum ſubditur· et non reuer
tetur quouſqꝫ ad veſperum lauet̄
aqua Gregorius Ad veſperum aq̄
abluitur cum defectum ſuum ꝯſpi
ciens ad penitentie lamenta ꝯuer
titur· vt fletibus diluat omne qd
animam occulta inquinatio accu
ſat Pſalmiſta· Ad veſperuz demo
rabitur fletus· et ad matutinuz le
ticia· Et hinc eſt ꝙ Leuit· primo
mandatum fuit ꝙ membra hoſtie
in fruſta conciſa et caput et cūcta
que adherent iecori igne cōburerē
tur· Pedes vero et inteſtina p̄us
aqua lauarentur· Iſta hoſtia ē ho
mo qui ſeipſum offert ad ſeruitiuz
dei· cuius membra tunc concidun
tur in fruſtra· cum eius vite opa̅
ſunt virtutibus diſtincta· Et tunc̄
ſuper ignem ponuntur· quando cū
feruore amoris et deuotionis deo of
feruntur· Caput autem et ea que
iuxta iecur continentur ītendim9
cum in ſenſu noſtro quo omne cor
pus regitur atqꝫ in occultis deſide
riis flamma diuini amoris ardem9
Pedes autem qui terram tangūt
ſunt terrene occupationes· Intē
ſtina vero in quibus ſtercora por
tantur ſunt cogitationes immūde
Vnde Gregorius· Cum cogitatio
nes noſtras immunda cogitatio i
quinat· quid aliud q̄ꝫ inteſtina ho
ſtie ſtercus portant? Habet ergo
pedes et inteſtina ille qui dū terenū

aliquid agit · non nulla etiam illici
ta in corde conſpicit · ſed hec vt cō
buri debeant lauentur · quia nimi
rum neceſſe eſt vt ante immūdas
cogitationes timoris fletus diluat
ꝙ in acceptione ſacrificij ſupnus
amor incendat · vt tāto ſuauius in
conſpectu ſui ſpectatoris ardeat · q̄ñ
to cum ei aſſiſtere ceperit nil terre
num ſecum vel lubricum in actu ſu
e orationis imponit · vt dicit Gre ·
Quarto nota purgati reuerſionez
cum ſubinfertur · Et poſt occaſum
ſolis regredietur in caſtra · Tunc
ſol occumbit cū ardor temptatiōis
per lacrimas penitentie deferuēſcit
Et tunc qui pollutus fuerat ad ca
ſtra redit · quia tunc in ſocietate bo
norum confidit Vnde Greg̃ · Poſt
aquā quippe occumbēte ſole ad ca
ſtra reuertitur · qui poſt lamēta pe
nitentie frigeſcente flamma cogita
tiōis illicite ad fideliū merita preſu
menda reparatur · vt iam ſe a cete
ris longe eſſe nōn exiſtimet qui
mundum ſe per habitum intimi ar
doris gaudet · Item temptatio tri
plex eſt · que deſcribitur ī prima vi
ſione Ezechielis · vbi dicitur · Vidi
et ecce ventus turbinis veniebat
ab aquilone · et nubes magna et
ignis inuoluens · et ſplendor ī cir
cuitu eius · et de medio eius quaſi
ſpecies electri Vbi primo notatur
temptationis periculum ex tempe
ſtate veniente · ſecundo remediuz
ex ſplendore circūdante · tercio pre
mium ex electro apparente · Peri
culum oſtenditur triplex · ſecūduz
triplicem temptationis gradum ·
quorum primus pertinet ad tēpta
tionem ſuperbie · cum dicitur Ecce
ven · tur · ve · ab · aqui · Gregorius
Ventus eſt temptatio mentis · ꝓ
pria autem mentis temptatio eſt

temptatio ſuperbie · que habz cor
eleuare · Vnde aſſimilatur vento ·
quia ſicut ventus eleuat corpora le
uia · ita ſupbia eleuat corda vana
Job ſeptimo · Vir vanus in ſuper
biam erigitur Sed nota ꝙ que vē
to flante aſcendunt · eo quieſcente
ruunt Sic qui ſuperbia vel fortuna
blandiēte extolluntur · ea ceſſante
corruunt et eliduntur · Vnde Job
triceſimo Eleuaſti me et quaſi ſup
ventum ponens eliſiſti me valide ·
Sz quia ſuperbia eſt mentis nō ſo
lum eleuatiua · ſed etiam perturba
tiua · ideo temptatio ſuperbie voca
tur ventus turbinis · quia ſicut tur
bo obſcurat et turbat aerem · ſic etiā
am ipſa ſuperbia obſcurat et tur
bat mentem · Vnde Job tercio No
ctem illam tenebroſus turbo poſſi
deat · Turbo poſſidet noctem · cum
ſuperbie temptatio cecat mentem
Et dicitur tenebroſus · quia oculū
cordis obſcurat Bernardus de du
odecim gradibus humilitatis · Su
perbia oculum mentis obſcurat et
veritatem obumbrat · Turbo autē
dicitur quia turbat ſcilicet ſuperbi
entis animum · quia facit ipſum a
marum · rancoroſum · inquietum ·
Pſalmiſta Conturbati ſunt mōtes
id eſt ſuperbi Hugo de ſancto vic
tore in libro de arra anime · Signa
ſuperbie ſunt . clamor in locutiōe ·
amaritudo in ſilentio · diſſolutio in
hilaritate · furor ī triſticia · honeſtas
in ymagine · inhoneſtas in actiōe ·
rancor in reprehenſione · Et quoni
am iſta temptatio eſt quaſi dyabo
li propria · quia ſuperbie vitiuz ab
eo accepit inicium · et ideo ſubdit ·
ꝙ iſte ventus veniebat ab aquilōe
.i. a dyabolo ſuperbo · Ipſe enim ſu
perbiens dixit Yſaie decimo quar
to · Sedebo in monte teſtamenti in

lateribus aquilonis· aſcendam ſu per altitudinem nubium et ſimilis ero altiſſimo Unde Hugo de ſancto victore dicit in libro predicto· Sup bia in celo nata eſt· ſed velut immemor qua via inde ceciderit illuc po ſtea redire non potuit Secunda temp tatio eſt luxurie ſiue carnis· et hec vocatur nubes magna· quia ratio nem obfuſcat· Sicut enim nubes den ſa obfuſcat aerem lumen ſolis inter cipiendo· ſic concupiſcentia carnis ob fuſcat mentem lumen rationis obum brando· Unde Gre· nazanzenus di cit· quod caro velut nubes quedam groſſa ſe anime obiciens conſiderare eam diui luminis radios non ſinit Eze· xxxij Solem i. rationis lumen nube tegam Aug· in libro confeſſionum· Exala bunt nebule de limoſa concupiſcentia carnis et ſcatebra pubertatis · et obfuſcabant atque obnubilabant cor meum· ita vt non diſcerneretur ſere nitas dilectionis a caligine libidi nis· Sed magna dicitur ratione genera litatis· quia generaliter quaſi omni ho mini ineſt pugna carnis· Nam omnes de carnis peccato propagati ſunt Unde omnes intra ſemetipos gerunt unde certamina ſentiunt Gregorius· In hoc mundo cum noſtris temptatio nibus naſcimur· et caro aliquando nobis adiutrix eſt in bono opere· aliquando ſeductrix in malo· Item eſt carnis temptatio magna continu itate Iheronimus· in Epiſtola· Quocumque p gimus nobiſcum inimicum. i. carnem portamus· et ideo pugna ineuita bilis eſt et continua· Item eſt mag na difficultate Auguſtinus in quo dam ſermone· Inter omnia certa mina criſtianorum duriora ſunt ca ſtitatis prelia · Nam ibi conti nua pugna et rarior eſt victoria · Eſt enim ipſa caro inimicus familiaris·

de quo Boecius dicit · quod nulla peſtis efficacior ad nocendum quam fami liaris inimicus· Tercia temptatio eſt auaritie· et hec eſt a mundo· et hec dicitur ignis inuoluens· ignis ſcilicet propter inſaciabilem ardorem· quia ſicut ignis non ſaciatur lignis· ſecundum illud Prouerbiorum triceſimo Ig nis numquam dicit ſufficit· ita nec aua rus pecunijs Eccleſiaſtici quinto · Auarus non implebitur pecunia etc. Inuoluens autem dicitur propter implicationem · Multe enim ſunt inuolutiones et implicationes homi num auarorum Job ſexto Inuolu te ſunt ſemite greſſuum eorum· in uoluunt enim ſe multis curis· mul tis negotijs. multis peccatis. i. Thi· vi· Qui volunt diuites fieri inci dunt in temptationem et in laque um etc. Secundo ponitur temptati onum remedium· quia ſplendor in circuitu eius· Circumſtat enim homi nem temptatum ne a temptatione vincatur triplex ſplendor· ſcilicet ſplen dor ſcripture ipſum informans· ſplen dor angelice cuſtodie ipſum confor tans· et ſplendor diuine iuſticie vi centem coronans· Unde. i. Thi· vi poſtquam dixit Bonum certamen certa ui· addidit· in reliquo repoſita eſt michi corona iuſticie Pſa· lviij· Im plebit ſplendoribus animam tuam Tercio ponitur temptatorum et vic torum premium· quia de medio eo rum quaſi ſpecies electri· de· me. et ſcilicet· de· nu· et ignis· quia ſcilicet ex temptationum pugna trahitur coro ne materia que in electro ſignatur· Uel in electro ſecundum Gre· ſignificatur xpc qui eſt temptatorum et victorum premium· Electrum enim ſicut Gre· dicit· ex auro eſt et argento· dum au tem miſcetur argentum creſcit in cla ritate · aurum vero a fulgore ſuo

palleſcit. Hic dum humanitas xp̄i in maieſtatis gloriā excreuit diuinitas a xp̄o fulgoris potētia ſe humaīs oculis temꝑauit Et ita ī xp̄o quaſi dū palleſcit aurū fulgꝫ argētum. ergo electrum de medio criſtus eſt. q̄ iam exiuit et triumphauit de pugna temptationum. Ipſe enī tēptatus fuit a carne fameſcēte. qz cum ieiunaſſet. xl. diebus et xl. noctibus poſtea eſuriit. Item a dyabolo perſuadente. quia accedēs temptator dixit ei etc̄. Item a mūdo alliciente. cum oſtendit ei ōnia regna mundi et gloriam eorum et dixit. Hec omnia tibi dabo. Sed tamen criſtus de omnibus triumphauit. et ideo hoc electrum de medio harum temptationum iam ereptū inducitur in exemplū. ymmo etiā in premium ſiue in precium. ſi ipſas temptationes vicerimꝰ. ita vt ex hoc electro fabricetur et moneta que dabitur in preciū laboris. et corona que reſeruatur in premium victoris. et letificabimur ſi quidem ex ſplendore auri. et inſuper ex candore argenti. quia tā ex viſione deitatis q̄ȝ humanitatis criſti delectabimur et reficiemur in patria. vt dicit Auguſtinꝰ ſuper illd Iohannis decimo. Ingredietur et egredietur et paſcua inueniet Itē temptat et impugnat nos dyabolus aliquādo de vana gloria. aliqñ de ſuperbia. aliquādo de inuidia. aliquando de luxuria. Et hec pugna temptationum figuratiue exꝑmitur in viſione ſompnij que habet Dañ. vij. vbi dicitur. qꝫ daniel ſōpnium ſcribens breui ſermone cōprehendit. ſūmatimqꝫ perſtringēs ait. Videbam in viſione mea nocte. et ecce q̄tuor venti pugnabant in mari magno. et quatuor beſtie magne aſcendebant diuerſe inter ſe. Prima quaſi leena. et quaſi alas habebat aquile. aſpiciebā donec euulſe ſunt ale eius. et ſublata eſt de terra. et ſuper pedes quaſi homo ſtetit. et cor eius datum eſt ei. Et ecce beſtia alia ſimilis vrſo in pte ſtetit. et tres ordines erant in ore eius. et in dentibus eius. et ſic dicebant ei. Surge comede carnes plurimas. Poſt hoc aſpiciebam. et ecce alia quaſi pdus. et alas habebat auis q̄tuor ſuper ſe. et quatuor capita erant in beſtia. et poteſtas data eſt ei. Poſt hoc aſpiciebam in viſione noctis. et ecce beſtia quarta terribilis atqꝫ mirabilis et fortis nimis. dentes ferreos habebat magnos comedens atqꝫ cōminuens. et reliqua pedibus ſuis conculcans. Diſſimilis autē erat ceteris beſtijs quas videram ante eam. et habebat cornua decem. Primus ergo ventus eſt ambitionis temptatio. qui flat ab oriente id eſt ab origīs nobilitate. que frequenter eſt ambitionis occaſio. Beſtia autē hoc flatu excitata ſuperbia eſt. que eſt quaſi leena habens alas aquile. q̄ ſunt ſublimitas et poteſtas. Et hec beſtia tūc euellitur quando homo ſuperbus a ſtatu ſuo deicitur. Et tunc hec beſtia ſtat ſuper pedes ſuos. quia tunc iam non ſtat. vel in equo. vel ſuper alios homines. Et cor eius datur ei id eſt vera cognitio ſue fragilitatis et vilitatis. Secundus ventus eſt temptatio inuidie. qui flat a meridie. quia de proſperitate bonorum dolet inuidia. Eſt enim in regione meridiana habundantia bonorum. Beſtia hoc flatu excitata ē detractoria lingua que beſtia eſt ſimilis vrſo qui libēter mel comedit. quia dulce eſt in

in ore inuidi mala de alijs loqui ·
Vnde delectatur inuidus cum vide
aliena mala ſicut dolet et triſtatur
cum videt aliena bona · Juxta illud
Oracij poete · Jnuidus alterius re
bus macreſcit opimis · propterea ē
ei dulce loqui de malis proximi ·
hec beſtia in pte ſtetit · quia iuidus
quandoqꝫ hominem in parte lau
dat · tres ordines dentium habuit ·
quia iuidus habet tres modos de
trahendi ſcilicet mala augendo ·
bona minuendo · et indifferentia
vel dubia peruertendo · Tercius
ventus eſt temptatio luxurie flans
ab occidente id eſt a carne iugiter
ad occaſum ſiue mortem tendente
Cotidie enī appropiq̄m9 morti Jux
ta illud Dē qd ē geitū tēdit ad itēitū
Beſtia hoc vento excitata eſt car
nis concupiſcentia que ſimilis par
do dicitur · qui eſt varij coloris ꝓpt ē
varietatem deſideriorum Hec habꝫ
quatuor capita · ſcilicet ocium · ſua
uitatem veſtium et conſimiliū · de
lectabilitatem epularuꝫ · et carna
le opus · Quatuor autem ale que
eā erigunt ſunt · iuuentus ſaītas ·
pulchritudo et nobilitas · Et hec ſūt
vt ale milui quibus volatur ad ſor
des carnales · Quartus vētus flās
ab aquilone eſt temptatio crudeli
tatis · que eſt in potentibus reſpe
ctu ſubditorum · ad quam pertinet
quarta beſtia que eſt ceteris cru
delior · que cetera comminuit et cō
culcat · Cornua eius ſunt prepoſiti
et ſatellites · et miniſtri ſue crude
litatis · qui quos conculcare non p̄
ualent · ſaltem accuſando ledere ni
tuntur · quia autē in predicto ſōp
nio dicitur ꝙ quatuor vēti pugna
bant in mari magno · Notandum
eſt ꝙ mare ſompniatuꝫ ſicut dicūt
ſompniorum interpretes · quando

qꝫ refertur ad regnorum mūtabili
tatem · ſicut in hoc ſompnio Danie
lis · vbi per mare grande intelligi
tur vniuerſale imperium mundi ·
et per quatuor ventos pugnantes
in eo itelliguntur angelice poteſta
tes laborantes pro ipſis imperijs et
regnis mundi · vt exponunt Glo
ſe · Aliquando vero refertur ad ho
minum pſperitatem · Vnde dicūt
ſompniorum interpretes · ꝙ ſi q̊s
viderit per ſompnium · ꝙ in mari
ceperit piſces hamo inueniet diui
tias a rege ſecundum rationē cap
tionis · et ſimiliter ſi retibus per re
ctum obſequium ditabitur ab eo
ſcd̄m rationē captionis · Jtē dicūt
ꝙ ſi q̊s ſōpniet · ꝙ ſecus littus ma
ris ambulādo lauet pedes appropī
quabit regi et grām iueniet penes
illū ſcd̄m rationē ambulationis · et
ſi mare intrauerit vſqꝫ ad femora et
lauerit familiaris efficietur regi · et
letabitur ſcd̄m rationē ablutiōis ·
Jtē dicūt ꝙ ſi quis ꝑ ſōpniū de pxi
mo mare videat trāquillū omnem
triſticiā abiciet et gaudebit · Nūqꝫ
vero refertur vt dicūt mare ſomp
niatum ad hominum aduerſitateꝫ
Nam ſi quis in ſompnio mare in
trauerit vſqꝫ ad verticē ſollicitudi
ne et tribulatiōe et neceſſitate maxi
ma vexabitur per regem · termina
bitur autem hoc ſecundum ratiōeꝫ
abſentie eius a terra · Nam ſi parꝫ
diſtet minor · ſi multum vehementi
or afflictio erit · Jtem ſi quis ſomp
niet ſecus littus maris ſe ire · et
pedes inquinauerit tribulabitur a
rege ſecundum rationem inquina
menti · Jtem ſi rex per ſompnium
videat mare perturbatuꝫ perturba
bitur in regno ſuo · Jtem quia ī p̄
fato ſompnio Daiel dr̄ ꝙ ſcd̄a be
ſtia q̄ eſt ſilis vrſo hēbat ī ore tres

ordines ſcz dentium· Notandū q̄
ſecundū interp̄tes ſōpniorū dētes
ſōpniati variam habent ſignificati
onē. Naz aliquando referuntur vt
dicūt ad pricipum vel regnorū di
gnitatem· et ſic accipiēdo ī hoc ſōp
nio Dan̄ · quia illa ſcda beſtia vr
ſo ſimilis regnum pſarum ſigt· qd
vrſo ſile perhibetur ꝓpter patiētiā
laboris et pcitatem victus· Nā pro
pulmento ſale vtebaē et cardomo
mo· ſed aſſimilatur vrſo non in to
to ſ; ī pte· qm̄ ↄtra ꝓplm dei nichil
crudeliter egit· tres autem ordies
dentium habuit.i.a principio tria
regna· ſciz pſarum· medorum· et
chaldeorum· Vel tres dentium ordi
nes tres principes ſuper· cxx· ſatrā
pas habebat Quādoqꝫ vero dētes
ſōpniati vt dicūt ↄmuniter referū
tur ad ↄſanguineorū ſōpniātis va
rietatē · Nam duo dentes anterio
res ſignificant filios parētes ſeu
fratres aut magis proximos de cō
ſanguineis· Qui vero ſequūtur an
teriores q̄tuor cōſobrinos et remoti
ores cognatos Caninus dēs firma
mētū domus ſignificat et generis
hominū· Molares vero ſignificāt
pueros· et ſuperiores quidē maſcu
los· inferiores vero femininū ſexū
Paſſiōes ergo dentiū ſōpniate ad
ipſorū conſanguineorum referunē
aduerſitatem· Nam ſi quis intuit⁹
per ſōpniū fuerit aliquos de anteri
oribus dentibus moueri ac demigra
ri aut ſcaturic̄ vrmibus· ſigt q̄ ali
quis ex hijs quos diximus per āte
riores dētes ſignificari egrotabit ·
et ſi aliquē illorū dētium viderit ce
cidiſſe morietur ꝓpinquior de linea
ↄſanguinitatis. Si vero aliquez de
dētibus qui ſequuntur anteriores
viderit motū foꝛe aut ↄfractū aut
aliq̄d paſſum· cladem ſigt alicuius
cognatorum predictorum· Si vero
erutus videatur portendit mortez
Si vero caninū dentez quis viderit
confractum maior domus vel gene
ris eius periclitabitur· Si autem vi
derit eum demigrari vel vacillare e
grotabit ille et tribulabitur· Jtez ſi
videat q̄ caninus dens elongatus
fuerit intantum q̄ impediat come
ſtionem et os claudere · maior do
mus ſue et generis erit impedimē
tum cunctis et prohibitio· ſed tam̄
ſuſcipiet correptionem cum dentis
exceſſus habentis radicem facile
poſſit coequari· hec dicunt ſompni
orum intepretes· ſed ego intepreta
tionibus talibus cōmunium ſōpni
orum fidem eſſe ponēdam non exi
ſtimo· quia nulla ratio michi claret
quare huiuſmoi ſōpniorum ymagi
nes humanarum rerū euētus tales
regulariter conſequantur· Secus
autem de illis ſompnijs ſentio · q̄
diuina ſcptura refert · quia homi
nibus ad eruditionem ipſorum a
deo illa eſſe immiſſa nulli venire de
bet in dubium criſtiano· Vn̄ Job
triceſimo tercio· Per ſompniū in
viſione nocturna quādo irruit ſo
por ſuper homines et dormiunt in
lectulo· tunc aperit aures virorū
et erudiens eos inſtruit diſciplina
Jtem temptat dyabolus homines
multipliciter fraudulenter et inſtā
ter· qd oſtenditur Apocalipſis du
odecimo ·vbi dicitur· Ecce draco
magnus rufus habens capita ſep
tem· et cornua decem· et in capiti
bus eius ſeptem dyademata · et
cauda eius trahebat terciam par
tem ſtellarum celi et miſit eas ī ter
ram· et draco ſtetit ante mulierē
que erat paritura· vt cum peperiſ
ſet filium eius deuoraret· Jſte dra
co dyabolus eſt latenter animab⁹

hominum inſidians· Ipſe enim di
citur leo vbi aperte ſeuit· ſed draco
vbi occulte decipit · ideo duo ſunt
contra eum neceſſaria· patientia co
tra ſeuitiam leonis· et prudentia
contra fallaciam draconis· et per
iſta duo ſancti illudunt ei · Ps ·
draco iſte quem formaſti ad illude
dum ei· Dicitur autem magnus pro
ter poteſtatem nocendi precipue
quã habebit in fine Job·xli· Non
eſt poteſtas ſuper terram que com
paretur ei· Rurſus dicitur propter
maliciã qua ſanguinem et mortẽ
hominis ab inicio ſitiuit Johã·viii·
Ille homicida erat ab inicio· Dicit
autem habere ſeptem capita inquã
tum ſuggerit et mouet ad ſeptem
capitalia vitia· Dicitur etiam habe
re cornua decem· inquantum indu
cit ad contemptum et trãſgreſſio
nem decalogi.i.decem preceptorũ le
gis diuine· Et in capitibus ei9 ſep
tem dyademata propter ſeptiformẽ
temptationem. per quã victores e
ius coronantur· Sũt enim vt dicit
Bernardus ſeptem genera temp
tationũ· Prima eſt iportuna que
procaciter inſiſtit· vt ſaltem vicat
Job·xiiii· Mons cadens defluit et
ſaxum tranſfertur de loco ſuo· la
pides excauant aque· et alluuione
terra paulatim conſumitur· Secun
da eſt dubia que animũ ambigui
tatis nubibus inuoluit Job viceſi
mo· Cogitationes mee varie ſucce
dunt ſibi· et mens in diuerſa rapi
tur· Tercia eſt ſubita que iudiciũ
rationis preuenit Trenorum terci
o· Velociores fuerunt perſecutores
mei auibus celi· Quarta eſt occul
ta que deliberationis conſiderati
onem preterfugit · Vnde Job deci
mo tercio· Quantas habeo iniqui
tates et peccata· ſcelerã mea atq3 de
licta oſtende michi Job quadrage
ſimo primo· Quis reuelauit faciẽ
indumenti eius· et in medium oris
eius quis intrabit? portas vultus
ei9 quis aperiet? .i. quis aperiet oc
cultas eius cogitationes· Quinta
eſt violenta que vires anime ſiue
mentis tranſcendit Job triceſimo
Quaſi rupto muro et aperta ianu
a irruerunt ſup me et ad meas mi
ſerias deuoluti ſunt· Sexta eſt frau
dulenta que animam ſeducit Pro
uerbiorum decimo quarto· Eſt via
que videtur homini recta · nouiſ
ſima autẽ eius ducunt ad mortem
Septima eſt perplexa que varijs
vitijs ſimul impedit Job ·xxxix ·
Procul odoratur bellũ exhortatio
nem ducum et vlulatum exercitus
Sequitur· quod cauda eius.i. finalis i
tentio eius · vel ſimulata deceptio
quo malitiam tegit ſicut cauda te
git turpitudinem Yſa·ix· Prophe
ta loquens mendacium ipſe ẽ cau
da · trahens terciã partẽ ſtellarũ
.i. reprobos qui nec ſunt de parte i
nocentium· nec de numero penitẽ
tium· ſunt tamẽ de numero ſtella
rũ propter lucem.i. cognitionem fidei
quam habent ſaltem informẽ· Et
miſit eos tractos et allectos in terrã
.i. in amorem terrenorum· vt plus
ea quam celeſtia diligant Sequitur· quod
draco id eſt ipſe dyabolus ſtetit ſcilicet
inceſſanter inſidiando· ante mulie
rem id eſt animam ·que erat pitu
ra id eſt opere ipletura conceptuũ
propoſiti boni· Cum enim grauida ſit
anima in conceptu boni propoſiti ſta
tim in partu inſurgit dyabolus vt i
pediat partum

Capitulũ·xxxiiii·

Vita hominis ſpūalis aſſimila
tur illi ſtatue quaꝫ ſōpnia
uit nabuchodonoſor· de q̄
dicitur Dan· ij·· Tu rex videbas ⁊
ecce quaſi ſtatua vna grandis· ſta
tua illa magna· ⁊ ſtatua ſublimis
ſtabat contra te· et intuitus eius
erāt terribilis· huius ſtatue caput
ex auro optimo erat· pectus auteꝫ
et brachia de argento· Porro ven
ter et femora ex ere· tibie autē fer
ree· pedum autem quedam pars e
rat ferrea et quedā fictil̄ Videbas
ita donec abſciſus ē lapis de mō
te ſine maīb9· ⁊ percuſſit ſtatuaꝫ in
pedib9 eius ferreis et fictilib9 et ꝯ
minuit eos · tūc ꝯtrita ſunt parit̄
ferrum teſta es argentū et auruꝫ·
et redacte quaſi in favillā eſtiue a
ree· ⁊ rapta ſunt a vento nullusq̄
locus inuentus eſt eis· Lapis autē
qui percuſſerat ſtatuā factus ē mōs
magnus et repleuit vniuerſam t̄
ram. hoc eſt ſompnium In hoc ſōp
nio ſatis deſcribitur humane vite
ſpiritualis varietas· Primo quan
tum ad dignitatem conditionis·
ecce ſtatua grandis ⁊c̄ Secūdo qn̄
tum ad facilitatem corruptionis hu
ius ſtatue· caput ⁊c̄ Tercio qn̄tuꝫ
ad difficultatem repationis· vide
bas ita donec abſciſus eſt lapis ⁊c̄
Dignitas conditionis deſcribitur·
quia ſtatua hec erat grandis ſubli
mis et terribilis· Sic vita ſpiritua
lis hominis iuſti eſt grandis p fidē
Heb· xi· Fide moyſes grandis fcūs
et cetera· eſt ſublimis p ſpem Da
nielis· iiij· Proceritas ſiue ſublimi
tas eius contingens celum ſcilicet
per ſpem celeſtium· ſed eſt terribi
lis hoſtibus p caritatem Cant· vi
Terribilis vt caſtrorum acies ordi
nata· Ordinantur enim caſtra vir
tutum per caritatem Caticorum ſe
cūdo· Ordinauit in me cāritateꝫ
Vl̄ grandis in actiua· ſublimis in
contemplatiua· terribilis in aduer
ſariorum pugna· quā ſcꝫ habet in
vtraq̄ vita· vel magna eſt eius cor
rectio· ſblimis eius reparatio terri
bilis eſt eius pditio ſiue dampna
tio· ergo magtudo ſtatue in conſi
deratione culpe· ſblimitas in conſi
ratione gratie· terror in conſidera
tione pene· ſed ſequitur· Stabat ꝯ
tra te Hec ſtatua tunc ſtat ꝯtra hō
minem· quando feditatem · infir
mitatem· et calamitatem mentis
intuetur· et qualis ſit et qualis eē
poſſit ex hoc ei oſtenditur Pſalmi
ſta· Arguam te et ſtatuam contra
faciem tuam · Secundo deſcribit̄
vite ſpiritualis corruptio id eſt ca
ſus mentis a ſublimitate virtutuꝫ
ad yma vitiorum· cuꝫ dicit· Caput
huius ſtatue ex auro ⁊c̄· vbi oſtē
ditur· q̄ huius ſtatue prima pars
erat aurea· ſecunda argentea· ter
cia erea· quāta ferrea· quita teſte
a· paulatim in deterius ſit deſcen
ſus· quia nemo repente ſit turpiſſi
mus· ſed gradatim deficiendo · q̄a
qui minima negligit paulatim de
ficit vel defluit· In auro ergo ſigni
ficatur caritas· que ceteras virtu
tes ſupgreditur· ſicut aurū ceteris
metallis antefertur· In argento
vītas· quia āgentum quo frequē
tiori vſu atterit̄ · eo vtiq̄ clari9 red
ditur· Sic veritas vehementi diſcu
ſſione quo magis eo melius cōmē
dat̄· ſic et vītatis conſilia expiēti
e vſu quo triciora ſūt eo clāiora ·
caritatis ēgo claritateꝫ fulgor auri
exprimit· que celeſtis deſiderij ig
ne flammeſcit· In ere ſimulatio· es
enim argentum imitatur in ſono·
ſed tamen multum diſtant in pre
cio Sic ſimulatio ſuauem dulcedis

tantuꝫ habet in ſermone · et ſuaui
ter roboat ⁊ dulciter reſultat i ore ·
ſed quãtum ꝑ verbũ et exercitium
demulcet exteri⁹ · tantũ ꝑ conſiliuꝫ
et deſideriũ pallet ĩtrinſec⁹ In fer
ro crudelitas · Ferrum enim cetera
metalla dminuit et domat Vnde ꝯ
uenient crudelitatis violentiã deſi
gnat · q̃ reſiſtẽtia queqꝫ premit vt
opprimat · In teſta fictili fragilitas
Fictile em̃ de facili frangitur · ⁊ ide
o per eã recte impatiẽtie fragilitas
deſignatur · Illi ergo habẽt caput
aureum qui incipiũt a feruẽti cari
tate · vt q̃ ſunt ſpũ feruentes i tri
bulatione patientes · ⁊ ſolliciti in o
pere · aſſidui in lectiõe · deuoti i ora
tione · Caritas em̃ patiẽs benigna
ẽ nõ inflat · nõ emulat · nõ q̃rit q̃ ſua
ſũt alĩ · Sed tales aliquãdo ex auro
in argentuꝫ mutãtur · quia refrige
ſcente caritate operãt ex veritate
ſiue bona deliberatiõe · ſed multuꝫ
int eſt int vtrũqꝫ ſtatũ · quia aliud
ẽ opari bonũ ex deſiderio · alid ex ꝯ
ſilio · aliud operari cuꝫ magna dele
ctatione · aliud ex ſola deliberatiõe
Hec ꝯditio adhuc eſt bona ſcꝫ operã
ri ex veritate · ſecũdũ illud Io · iij ·
Qui facit veritatem venit ad lucẽ ·
ſed prima erat optima ſcꝫ operari
ex feruẽti caritate Apoca · ij · Scio
opera tua et laborem et patientiaꝫ
tuaꝫ · ſed habeo aduerſũ te pauca
quia caritatem priſtinam reliq̃ſti ·
age ergo penitentiam ⁊ p̃ma opera
fac · Sed adhuc mens negligẽtior
facta ex argento mutatur in es ·
quia ſcilicet bonum opus qd facie
bat ex veritate · ad laudem hominũ
reſolutus poſtmodum actitat pro
humano fauore Qui igitur blandũ
ſe exhibet in ſermone · benignum
in facie · ſed peruerſum in opere ⁊
voluntate · Iſte ꝑfectio abiecto ar

gento iam operat in ere · Eris enĩ ꝙ
more ſuauiter tinnit extrinſecus · ſꝫ
voluntatis deprauatione palleſcit ĩ
trinſecus · Tali dicit Apocalipſ · iij
Scio opa tua · quia nomen habes
ꝙ viuas et mortuus es · Sed deteri
or eſt mutatio tercia · quia ex ere
mutat in ferrũ · Intdum enim dũ
ficti hominis ignominia reuelatur
incipit ſordeſcẽ et vileſcẽ a quib⁹
antea laudabatur · Et tunc contra
eos deſpectus iraſcitur et indigna
tur et deteſtat eos aliquando · et ĩ
eo qd poteſt crudelit perſequitur ·
quibus quantuꝫ poterat antea pla
cere conabatur · et ſic es in ferruꝫ
mutatur id eſt leuitas ĩ crudelita
tem conuertitur et mutatur · Seq̃
tur quãta mutatio ſeu coniunctio
ferri et teſte · quia ſicut ſunt prõp
ti et audaces ad mala inferenda ·
ſic poſt illa ſunt puſillanimes ⁊ im
patientes ad toleranduꝫ illata · vt
recte mirari poſſis quomodo cõue
nire poſſit ferrum cum teſta · id eſt
tanta crudelitas cum tanta impati
entia · Ecce ſtatua noſtra in qualẽ
fineꝫ deſinit · quia poſt caput aure
um plantas fictiles accipit Treno
rum quarto · Filij ſion incliti amic
ti auro primo quomodo reputati
ſunt in vaſa teſtea Sic ergo patet
ꝙ in capite aureo ĩtelligitur deuo
tio · in membris argenteis diſcreti
o · in ereis ſimulatio · in ferreis indi
gnatio · Item nota ꝙ in capite in
telligitur intentio · qua totuꝫ op⁹
in bonum vel in malum fineꝫ dedu
citur · quia totum corp⁹ capite re
gitur · In pectore vero conſilium ·
quia ibi cor latet · in brachijs ope
ra · in ventre obſequium compaſſio
nis · quia venter eſt tenerior pars
corporis et velamentum fetoris · in
femore huilitas q̃ ad vilia et ĩdigñ

inclinatur. Femur enim pudē dis ſbi
citur. in tibijs rigor ſeueritatis. q̃a
tibie ceteris membris oſſa longio
ra et robuſtiora portāt. p pedes ne
ceſſitas vite. Pedes em̄ terram tā
gūt. et quātumcunq; mēs ſe ad ce
leſtia extendat. ſine huius vite ſb
ſidijs neceſſitatē ſuam n̄ ſuſtentat.
Ergo patet q per caput itelligit̄ i
tentio. per pectus deliberatio. per
brachium exercitatio. p ventrem
compaſſio. p femur humilitas. p
tibiā ſeueritas. p pedem neceſſitas
Vl' p caput deſiderium intentiōis.
p pectus ſtudium deliberatiōis. p
brachium exercitium actionis. per
ventrem obſequium pietatis. per
femur ſeruitium ſubiectionis. per
tibiam flagellum ſeueritatis. p pe
dem ſbſidium neceſſitatis. Si ergo
caput intentio et aurū deuotio. q̃d
aliud eſt aureum caput niſi deuota
intentio? Si pectus deliberatio. bra
chium actio. argentum diſcretio.
q̃d aliud eſt pectus et brachia argē
tea q̃ꝫ ꝯſilia et opera diſcreta? et ſi
ī ventre compaſſio. femore ſbiecti
o. in ere ſimulatio. q̃d aliud eſt vē
ter et femora erea niſi pietas et hu
militas ficta? et ſi per tibiam ſeue
ritas. p ferrum crudelitas. q̃d alid
ī tibijs ferreis niſi ſeueritas crude
lis? et ſi pes neceſſitatem. teſta vo
luptatem. q̃d planta teſtea niſi ſu
perfluitas voluptuoſa? pes ex pte
teſteus. et ex pte ferreus deſcribi
tur. q; delicata mēs nūc in eorum
odium adducitur. ignisq; reſtrigi
tur. nūc vero cū tempora ſuppetūt
in eorꝫ luxu reſoluitur. Eſt ēgo vt
patꝫ ex dictis fulgor capitis aurei
deuota ītentio celeſtis deſiderij. cla
ritas pectoris et brachij argentei
certitudo recti conſilij ac rectitudo
operis certi. ſonoritas erei ventris ac

femoris blandimentum falſe pieta
tis et ficte humilitatis. robur ferree
tibie rigor immoderate diſcipline.
fragilitas teſtei pedis effrenatio ſu
perfluitatis. Caput itaq; aureum
ſancta deſideria faciunt. pectus et
brachium argentum et conſilia et o
pera recta. ventrem et femur ereū
obſequia et ſeruitia ficta. tibias
ferreas flagella ſeua. plantā teſte
am ſbſidia delicata. Tercio deſcri
bitur deſtructe vite reparatio. Se
pe enim quem non corrigit man9
humana perimit ſententia diuina l'
inſpiratio interna Vn̄ de mōte ab
ſciſus eſt lapis ſine manibus ac per
cuſſit ſtatuam ꝛc̄. Quia feroces et
induratas mentes potius corrigit
inſpiratio diuina quam corrigāt fla
gella humana. Eſt ergo lapis ab
ſciſus ſine manibus timor diuinit9
inſpiratus. in cuius ictu ſtatua dei
citur. i. monſtruoſa vita peccatoris
deſtruitur. Vn̄ percuſſio ſtatue et cō
minutio ꝯpuncti cordis ē contritio
et humiliatio. et in pedibus. i. in i
ferioribus ſtatua ꝯcutitur qn̄ mēs
elata atq; peruerſa p ſpiritum tio
ris dn̄i ad iniquitatis et īfirmitatis
ſue conſiderationem reuerberatur.
et poſtq̃ꝫ ferrum ꝯcutit̄ cetera cōte
runtur. Tūc cōtrita ſūt inq̄t pariter
ferrū. te. es. ar. et. au ꝛc̄. Vnde q;
totius boni fundamentum ē humi
litas. prius erubeſcimus vera ma
la q̃ꝫ ficta bona. nouiſſime etiam ve
ra bona cum ſint imperfecta et ꝯ
ſummata. In ferri itaq; contritiōe
dampnamus mala que per iniqui
tatem commiſimus. in teſta autem
illa que per infirmitatem contraxi
mus Eris autem contritio eſt ſimu
lati boni reprobatio. in argenteis
membris hoc diſplicet. non q ſint
bona. ſed q non ſunt optima. In

auteó autem opere ſolum hoc eſt ĩ-
prehenſibile. q optimi operis icho-
atio vſq ad debiti finis terminum
non perducitur. In argenti itaq cõ-
tritione boni operis imperfectio. i
auri vero confractiõe arguitur op-
timi operis intermiſſio. Sequitur.
et redacta quaſi i favillã eſtiue aree.
Per eſtiuum tempus fervor ſpiri-
tus. per aream ſpiritualis prudenti-
a ſignificatur. faville nigredo vere-
cundie eſt confuſio. Has favillas
adhuc in conſcientia toleramus.
quociens de preteritis culpis confuſi
vel ſuſpecti ſumus. Unde pec-
cata in favillam vertuntur. quia
erubeſcimus in quibus delectari cõ-
ſuevimus Sed flante vento faville
tolluntur. cum per ſpiritus ſancti
aſpirationem reatus noſtri formi-
do omnis atq ſuſpicio abſorbetur
Pſalmiſta. Proieciſti poſt tergum
tuum omnia peccata mea. Sic pec-
cata prophete erant in favillam re-
dacta quando dicebat Tota die ve-
recundia mea contra me eſt. et cõ-
fuſio faciei mee cooperuit me. ſed
quaſi a vento rapta cum dicebat.
regraciando et exultando. Bene-
dic anima mea domino et omnia
que intra me ſunt nomini ſancto e-
ius. Sed raptis favillis nullus eis
locus invenitur. quia poſt impetra-
tam veniam mens contra ſimilium
corruptionum detrimenta inſupa-
bilis redditur. quia ad ſimilem cor-
ruptelam nec ſenſus decipi. nec af-
fectus poteſt corrumpi. Sed nota q
lapis comminuens ſtatuam creſcit
in montem magnum et eminentem.
quia caritas per augmenta profici-
ens elevat ad confidentie immen-
ſitatem. de qua dicitur in Pſ. Qui
confidunt in domino ſicut mons
ſyon etc. Item vite ſpiritualis vari-
etas deſcribitur in illa arbore quã
ſompniavit idem nabuchodonoſor.
de qua dicitur Dan. iiij. Videbam et
ecce arbor i medio terre. et latitu-
do eius nimia. magna arbor et for-
tis. et proceritas eius contingens
celum. aſpectus eius erat vſq ad
terminos vniverſe terre. folia eius
pulcherrima. et fructus eius nimi-
us. et eſca vniverſorum in ea. ſub-
ter eam habitabant animalia et be-
ſtie. et in ramis eius converſabã-
tur volucres celi. et ex ea veſceba-
tur omnis caro. Videbam in viſio-
ne capitis mei ſuper ſtratum meũ.
et ecce vigil et ſanctus de celo de-
ſcendit et clamavit fortiter. et ſic
ait. Succidite arborem et precidite
ramos eius. et excutite folia eius.
et diſpergite fructus eius. et fugi-
ant beſtie que ſubter eam ſunt. et
volucres de ramis eius Veruntamẽ
germen radicum eius in terra ſini-
te. et alligent vinculo ferreo et ereo
in herbis que foris ſunt. et rore ce-
li tingatur. et cum feris pars eius
in herba terre. Cor eius ab huma-
no commutetur. et cor fere detur ei.
et ſeptem tempora mutentur ſuper eum
In ſententia vigilũ decretũ eſt et
ſermo ſanctorum et petitio donec
cognoſcãt viventes quoniam dominatur
excelſus in regno hominum. et cuicũq
voluerit dabit illud et humillimum
hominẽ conſtituet ſuper eum Hoc
ſompniũ vidi ego nabuchodonoſor
Deſcribitur i ſompnio hoc vita ſpũal'
tripliciter. Primo quãtum ad ſtatũ
gratie. Ecce arbor etc. Secundo quãtũ
ad lapſũ culpe. Et ecce vigil etc. Tercio quãtũ ad remedium pene. Ve-
runtamen germẽ etc. Quantum ergo ad
primũ nota q hec arbor magna eſt
anima exiſtẽs i gratia. et ipſa magnitudo ã
bonis ẽ immẽſũ robur virtutis. magna

arbor eſt · qui fortia opera facit In
medio q̄ꝫ terre · quia intima bona
deſiderat · altitudo nimia qꝛ de ſubli
mibus ſubtiliter ſentit · Hec eſt ar
bor magna ad bona agenda · fortis
ad mala toleranda · procera ad ſub
limia contemplanda · Vnde proceri
tas eius celum tangebat · quia in
ueſtigationis eius ſubtilitas celeſti
a penetrabat · magna ergo in acti
onibus · fortis ī tribulationibus ·
ſublimis ī īueſtigationibus · vel alti
tudo nimia inueſtigatio eſt p̄ſūp
tuoſa que ē cauſa ſuccīſionis · aſpe
ctus eius .i. fāme ſeu nominis cele
britas vſq̄ꝫ ad terminos vniuerſe t̄
re vt a bonis diligatur · et a malis
timeatur · Ergo in arbore notatur
virtus .i. aſpectu virtutis noticia ·
vl̄ aſpectus vſq̄ꝫ ad terminos vni
uerſe terre patꝫ · quādo ꝓprie vir
tutis experientia · nec in magnis
nec in minimis latet · folia eiꝰ pul
cherrima et fructus eius nimius · i
foliꝭ verba · in fructu ſcientia · in e
ſu doctrina · nam eſca vniuerſoꝝ
in ea Folia itaq̄ꝫ pulcherrima ſunt
verba diſcreta · Fructus copioſus
ſenſus eruditus multiplex ītellcūs
Eſca vniuerſoꝝ plena eruditio ōni
um diſcreta admonitio ſingulorū
Foliꝭ enī fructus veſtitur · et verb̄
compoſitis ſententia ornatur · Fru
ctus bonus ſapit et paſcit · et ſcienti
a ſpiritualis per ſacram admoniti
onem ſuauiter reficit · foliꝭ habū
dabat Iob dicens Qui me inquit
audiebant exſpecta̅ ⁊c̄ · Fructu āt
ſapiens ille qui dicebat · Michi āt
dedit oīm que ſunt ſcientiā ⁊c̄ · Sa
piē · vii · Eſcam vniuerſis dabat q̄
dicebat grecis ac barbaris ſapien
tibus et inſipientibus debitor ſum
Ro. i. · Vel eſt fructus nimiꝰ ſciētia
curioſa Ecc̄i · iii · In rebus ſupuacu

is noli ſcrutari multipliciter · ſubter
eam habitabāt animalia et beſtie
⁊c̄ · Per animalia intellige mentes
voluptati deditas · Per beſtias mē
tes iracūdas · Per volucres accipe
ſpūales bonoꝝ ſtudiorum et ſancto
rū deſideriorū alis ad celeſtia volā
tes · ſubter eam ergo habitabant
animalia et beſtie eo qꝫ huiuſmodi
mētes per ꝯcupiſcentiam et iracun
diam diſſolute iuſte quidem premi
debent rigore diſcipline · Sed in ra
mis ſuperioribus conuerſabantur
volucres celi · eo qꝫ viri contempla
tiui et celeſtibus deſiderijs accenſi
merito debeant et auctoritate erigi
et digno honore ſublimari · et ex il
la veſcebatur omnis caro · Ex illo
omnis caro veſcitur · cuius v̄tutū
exemplo omnes edificantur · cuiꝰ
ꝯſolationibus omnes fouentur · cu
ius beneficijs omnes recreantur ·
cuius conſilijs omnes roborantur
et doctrina reficiuntur Vel per vo
lucres intelliguntur ſubtiles cogita
tiones · per animalia et beſtias car
nales affectiones · per arborem ergo
vt dictum eſt accipimus robur for
titudinis · per ramos opera et exer
citia virtutis · ex quibus ramis me
ritorum bonorum fructus tempore
ſuo colligimus · ramn ergo volatili
a celi ſuſcipiunt · quia ſcilicet bona
opera ad ſublimes cogitationes ꝺdu
cunt · ſed ſubter animalia et beſtie ha
bitant · qꝛ carnis īpetus deorſū pre
munt Apoꝰ. i. Cori · ix · Caſtigo cor
pꝰ meū et in ſeruitutem redigo ne
forte cū alii · p̄ · ip̄e · repro · effi · Dn̄t
ergo aues ꝓ tp̄e ad celeſtia eleua
ri · et in eternorū ꝯtemplatione ſu
ſpendi · et iterū poſt ſublimes vola
tus ad arboris ſue ramos reuerti i
biq̄ꝫ īmorari · cogitatiōes cordis ad
morū operumq̄ꝫ ſuorū ꝯſiderationē

frequēt̄ inuocare· ⁊ eorū circūſpecti
oni frequentius īſiſtere ·Sc̄do agit̄
de vita ſpūali quantū ad lapſū cul
pe cum dicitur Ecce vigil.i.angel9
Angeli em̄ vigiles ſūt· quia ad no
ſtram cuſtodiam ⁊ ꝓtectionem im
pigre inſiſtunt ·quibus ſompnus
erroris et obliuionis circa noſtraꝫ
cuſtodiam nunq̄ꝫ ſubrepit Et ſc̄us
vt intelligatur angelus bonus nō
mal9 de celo deſcēdit·quia hmōi ſē
tentiaꝫ de celo cognouit· et in t̄ra
diſpoſuit· Hoc em̄ eſt āgelos de ce
lo deſcendere qd̄ in ſūmis diſcūt ī
terra diſponere· Et cla. for· et ſic
ait· p̄c· ar· Boni āgeli bona per ſe
ipſos faciūt· mala autem per ma
los fieri ꝑmittunt· Vnde angelus
hic· q̄ꝛ rectitudinis ſtatū ſubuertē
malū eſſe cognouit· arborem preci
dere noluit· Verūptamē quia hoc
omnius meritū vel vniuerſitatis bo
num exigere cognouit fieri permi
ſit· Vn̄ q̄ꝫ dicit arborem precidite·
permiſſionē intellige non precepti
onem Vnde non eſt per hoc ſpiriti
bus malis obedientia iuncta·ſed
licentia indulta· Et dicitur q̄ꝫ forti
ter clamauit· vt notētur diſtātia i
ter voluntatem ſiue intentionem
ſpūs boi et mali · q̄ꝛ nos fortit̄ cla
mam9 cū longe poſitis aliq̄d inno
teſcere volumus· Sed ex hiis acci
pe· q̄ꝛ non poſſunt nos mali angeli
pro ſua voluntate niſi accepta lic̄e
tia qua ꝑmittātur perturbare · ali
as autē nemo poſſet eoꝝ impetuꝫ
tolerare· Nam arborē ſuccidere po
tuiſſent et voluiſſent· ⁊ tamē non
niſi permiſſi ſucciderunt· q̄ꝛ ſine dei
permiſſiōe nil faciunt· Sed niſi ar
bor iſta nimis alta fuiſſet· ⁊ de ſua
virtute intumuiſſet ſētentiaꝫ ſucci
ſionis non accepiſſet· Arbor itaq̄ꝫ
ſuccidit̄ quando conſtantie vir

tus temptatioībus paulatim atte
nuatur· tandemq̄ꝫ ſūditus tollitur
Ps̄· Dereliquit me virtus mea Succi
ſa arbore rami preciduntur · quia
v̄tute animi deficiente bona opera
paulatim ſubtrahuntur· Arbor ſuc
ciditur et rami preciduntur· quan
do virtus in occulto· et virtutis o
pus deficit in aperto· Prius igitur
ſubtrahitur virtus animi· poſtmo
dum autem ſubtrahitur etiam fa
cultas et occaſio bene operandi ·
Et ſucciſa arbore ·arboris ramiſq̄ꝫ
preciſis folia excutiuntur· fructuſq̄ꝫ
diſpergitur· quia deficiente virtu
tum propoſito et virtutum exerci
tio· prius gratia bene loquēdi tol
litur· tandem etiam gratia recte i
telligendi ſubtrahitur · Et recte
poſtq̄ꝫ deficit ſtudium bone operati
ōis ſubtrahitur facundia ſermōis·
quia ſcādalizare magis q̄ꝫ edificar̄e
audiētes p̄t ōis caſtigatio vl̄ exhor
tatio depꝛauati predicatoris· Foliorū
ergo gratia excutitur· quando ex
ſuſpitione infami prius habita fa
cundia loquēdi vel autoritas amit
titur Fructus diſpergitur quando
eius doctrina ꝯtempnitur· que q̄ꝫ
uis per ſenſus conſilii vtilis forſitā
videatur· per prauum tamen vite
exempluꝫ facile conculcatur· Fru
ctus diſpergitur· quando importu
na variarum concupiſcentiarum i
incurſione ſtudiū meditatiōis diſſi
patur· ⁊ ſubtilitas inueſtigandiq̄ꝫ
facultas cogitationum euagatiōe
confunditur· Sequitur· fugiant be
ſtie que ſub ea ſunt· Hoc fit quan
do amiſſis virtutum ramis et fru
ctu conſilii et honeſtate vite· et au
ctoritate doctrine ſubiecti eius ip
ſius obedientiam detractant · et
carnales quiq̄ꝫ eius magiſterium
contempnunt· volucres quoq̄ꝫ celi

de ramis eius fugiunt. quia etiam
ſpūales viri conſortium eius decli
nant et infamiam horreſcunt Pſ.
Elongaſti a me amicū et proximū
et notos meos a miſeria. Vel ſub eā
habitantes beſtie fugiunt cum vi
gore animi temptationibus exhau
ſto iam non valet mens carnales
impetus cohibere. vel quelibet ir
rationabilia deſideria ſub rationis
magiſterio coercere Auiumquoq;
habitationē amittit9 cū ſublimium
inueſtigationum iocunda ſpectacu
la fantaſmatum occurſione turba
ti exercere non valemus. Vel in ra
mis ſuis inhabitantes volucres ce
li arbor amittit. cum meditatioēs
ſuas circa aſſuetam morum ſuorū
circumſpectionem exercere iā ne
quit. Contubernia talium volucrū
nos amiſiſſe ſepius dolemus. cum
cogitationes noſtras ab inepta e
uagatione reſtrīgere non valem9
Tercio deſcribitur vita ſpiritualis
quantum ad remedium penitentie
vel diuine miſericordie. Magna e
nim eſt admiratione dignum q̄ di
uina miſeratio. nec tales homines
ſepe funditus deſerit nec poſt talē
lapſum tantamq; ruinam penitus
deſtituit. ſed adhuc tales ſepe ad
correctionem exſpectat et ad peni
tentiam reſeruāt. Vnde ſubditur.
Verumptamē germen eius radi
cum ſinite ī terra. ſcilicet vnde poſ
ſit iterum reparari. et ad priſtinam
pulchritudinem reformari Tunc aū
bor radicitus euellitur. quādo p9
perpetrata mala in deſperationē
precipitatur. Quaſi enim radices
ſuas arbor amittit. quando omnē
correptionem perdit et in deſpera
tionem cadit. ergo hoc eſt huius
arboris germen radicum poſt rui
nam remanere. quelibet poſt pec

cati lapſum penitentie ꝓpoſitū ha
bere. et penitentie fructum de diui
na pietate ſperare. ſed aliquando
poſt multa et maxima et diuturna
mala aliqui ſpem vel propoſitum
reſipiſcendi amittunt. Vnde ſubdi
tur. Alligetur vinculo ferreo et ere
o. in herb que foris ſunt Vinculū
ferreum et ereum eſt peruerſitatis
indomabilis conſuetudo In ferro
nota audaciam. in ere pertinaciā.
in herbis bona infima et terrena.
Quaſi ergo in vinculo ferreo et her
bis terre mens deprauata alligatur.
quando carnalium voluptatum a
more ex praua conſuetudine obdu
ratur. Ferrum enim quod cetera
metalla domat audacia eſt que ne
minem formidat. Vnde quando
mens ſuis deſiderijs audacter et p
tinaciter inſiſtit. quaſi vinculo fer
reo et ereo ligata exiſtit. et rore
celi perfundatur id eſt per ſubtiles
ſuggeſtiones dyaboli erroribus im
buatur. Nam ex contumeliarū ſu
atum exalatione tantam incurrit
caliginem errorum. vt ei bonū ma
lum et malum bonum videatur.
ergo qui in herbis terre foris liga
tur. rore celi perfunditur. quia p9
deprauationem morū ſenſus depra
uatur. et multis erroribus faſcina
tur et implicatur. Sequitur. et cū
feris pars eius ī herba terre Fere
terre ſunt homines crudeles Vnde
fere a ferocitate dicūtur. herbe tre
ſūt oblectamēta vite Vn̄ cū feris ē
pars eius. quando id q8 non pōt
per induſtriam ſatagit p violētiā
et rapinā. cor ab hūano ɔmutatur
qn̄ nulla ɔpaſſione mouetur vel hūa
nitate. Itē cor fere accipit quādo
ſpōte ſeuit. et gratis ī aptā mali
tiā erūpit Notādū eſt āt q2 de hmōi
ſōpnijs q̄ de ārboribus apparēt hoib9

ſompnioꝝ interꝑtes dicūt ꝙ aliđ
ſignt ratione ſitium. aliud ratiōe
partiū. aliud ratione fructuuꝫ. De
ſitu em̄ arborum exemplū adducūt.
quia ſi quis viderit per ſōpniuꝫ ar
bores ortas in mari aut petra aut
alijs locis que non recipiunt arbo
rū germinationē viros inſuetoꝝ
habituū in loca illa intraturos pre
ſtoletur ſcd̄m rationē multitudinū
arborū. De ꝑtibus quoqꝫ arboruꝫ
exemplū adducūt dicentes. ꝙ ſōp
nia que de arboribus apparent ad
hominum ꝯditiones referuntur. qꝛ
robur trunci qđ in altum porrigit̄
vt dicūt ꝯditioēꝫ ſigt. ſtipites autē
ſiue rami ad folios referuntur. fru
ctus aūt referuntur ad fidem et di
uitias. ſed folia ad ſenſum. Nam i
ſompnio folia que bene vident̄ vi
rere et bñ nutri rectitudinē ſenſus
ſignificant. languida vero labētia
ſucoqꝫ deſtituta ſēſus ꝓtendūt im
becillitatē. De fructibꝰ aūt dicunt
ꝙ aliud repſentāt ratiōe ſaporis.
aliud ratiōe tp̄is. aliud ratiōe arbo
ris. Quātū em̄ ad ſaporē dicūt. ꝙ
oms̄ fructꝰ acetoſi et ſtiptici in ſōp
nio viſi referuntur ad malū euētū
Vñ ſi alicui videat̄ in ſōpnio ꝙ col
ligat ex palmeto fructū acerbum
tribulabit̄ et cruciabit̄ ſcd̄m ratio
nē excerpti fructꝰ. eo ꝙ ſtipticꝰ ſit
Itē ſi quis arborē oliue ꝯplexꝰ fru
ctꝰ excerpſerit. a viro hylari ac mi
ti amaritudinem et tribulationem
accipiet. eo ꝙ fructus ſtipticus ſit
Econtra aūt fructus dulces et ſua
ues ad bonū referūtur euētū. Vnde
ſi cui i ſōpnio videatur ꝙ ex palme
to excerpat fructꝰ maturos adipi
ſcetur aurū et diuitias ſcd̄m rōneꝫ
excerptiōis. Si aūt de theca ſeinis
acceperit fructus palmarū. inueni
et gaudiū apud filiū nobilis muli
eris. Itē ſi quis ſe ꝯſpicatus fuerit
nucem ꝯcutere et accipere de fructū e
ius acquiret a viro ſene diuitias cuꝫ
labore quas ille nouiter poſſedeāt
De tempore vero fructuum dicunt
ꝙ aliud repreſentant fructus in tē
pore ſuo viſi ꝙ̄ faciant extra tēpꝰ
Vnde referunt ꝙ quidam veniens
ad ſompniorum magnuꝫ interpre
tem qui dictus eſt ſerim iterroga
uit eum multis aſtantibus dicens
Vidi per ſompnium ꝙ in arboreꝫ
aſcendens que dicitur vericolea co
medebā de fructu eius. Qui reſpō
dit. a diuite viro beneficium adi
piſceris Et iterū poſt dies multos
venit alius multis aſtantibus et eā
dem queſtionem ꝓpoſuit dicens A
ſcendi arborem que dicitur verico
lea et ꝯmedi de fructu eius. et ait
ſerim tribulatio exſpectat te cum
tortura. Et mirati qui aderāt quō
eiuſdem ſompnij diuerſa eſſet in
terpretatio. Et reſpōdit primo tē
pus fructuuꝫ erat. ſcd̄o interrogā
te fructus abierant. ideoqꝫ permu
tatum eſt iudicium. Et percontā
tes inuenerunt i vtriſqꝫ vt dixeāt
iterpres. Ratione vero arboris va
riatur et mutatur ſignificatio. quia
ſi quis videat ꝙ volēs colligere ma
la punica. adheſerit veſtis eius trū
cis ipſius arboris ſciſſaqꝫ fuerit. ſi
gnificat ꝙ cum viro locuplete con
tendet. Et ſi poſt complicationeꝫ
ramum ruperit victoria potietur.
Hec dicunt ſompniorum interpre
tes. que quia naturalis ratiōis fū
damentum non videntur habere
plus a pleriſqꝫ prudentibus fabu
loſa reputantur ꝙ̄ vera. Item vi
ta hoīs variat̄ ſecundum ſtatuꝫ na
ture et culpe et penitētie. et hec va
rietas oſtēdit Actuū. x. in viſione
petri. Dr̄ em̄ ibi ꝙ petrꝰ vidit vas

q̄ddam velut lintheū magnuȝ quā
tuor īicys ſubmitti de celo in terrā
ī quo erant omnia quadrupedia·
et ſerpentia terre· ⁊ volatilia celi·
et facta eſt vox ad eū· ſurge petre
occide et mādu ca. ait aūt petrus
Abſit a me dn̄e quia nūq̄ mandu
caui omne cōe et immundū· ⁊ ite
rum vox ſcd̄o ad eū. Q̄d deus puri
ficauit tu ne cōe dixeris. Hoc aūt
factū eſt p ter· et ſtatim receptū
eſt vas in celū Primo hic deſcribi
tur vita hominis quātum ad ſtatū
nature· quia homo maxime ex pte
aīe eſt velut q̄ddā vas magnuȝ ca
pax quodāmodo oīm Vnde Phūs
dicit q̄ aīa eſt q̄dāmodo oīa· Oīa
em̄ capit p ſenſum vel intellectuȝ·
immo eſt q̄dāmodo capax dei· vn̄
nichil min⁹ deo eā implere poteſt
Sȝ eſt hō q̄ſi lintheū ꝓpt mortalita
tē carnis· q̄ lintheis mortuoꝝ cor
pa hacten⁹ inuoluebant̄· Itē q̄tu
or īicys ſubmiſſū.i.q̄tuor elemētis ꝯ
poſitū· Sȝ de celo i terrā ſbmittit̄·
q̄ de celo ſpūs· caro vero de terra
originat̄· Vn̄ hō de celo in terrā ſb
mittit̄: cū ſpūs carni vnit̄ Vl̄ deſcri
bitur hō quātū ad lapſum culpe· ex
eo q̄ vas ſbmittebat̄ de celo i t̄rā
.i. de grā in culpā· vel de celo in t̄rā
peccatoꝝ ſbmittit̄. q̄ dimiſſo ſpi
ritu carnē ſequitur· et ideo ſūt in
eo q̄drupedia .i. pcc̄m luxurie· quia
peccatū carnis quaſi q̄tuor pedib⁹
graditur· q̄ ſcȝ q̄tuor actibus ſiue
ḡdibus pficitur ſcȝ ſuggeſtione de
lectatione ꝯſenſu et ope· Item ſer
pētes qui terre inherent v̄etre .i.
peccata auaritie quib⁹ rebus terre
nis inheremus mente· Item volati
lia que in altū volant. p que ſign̄
tur appetitus ſiue pccā ſupbie Tē
cio deſcribitur ſtat⁹ pn̄e· q̄ facta
eſt vox ad euȝ· ſurge ſcȝ a peccatis
auaritie q̄ue īfima petit· Occide de
lectationes luxurie que ī carne vi
uit· manduca.i. contere appetitus
ſupbie que ꝓterue ſe erigit. Sed
quia ſupbus iuſtus quandoq̄ȝ iac
tanter ſe ꝯmendat· ⁊ deſpicit cete
ros et ꝯiungi rennuit humili peni
tenti· ſicut phariſeus qui dicebat·
Non ſum ſicut hic publicanus· ſub
dit̄· Nunq̄ mādu caui ōne cōe et i
mundū· Sed hec iactātia reprimit̄
cū dicitur· Q̄d deus purificauit ſcȝ
p penitentiā· tu n̄e cōe.i. immūduȝ
dixeris· Nam pn̄ia omnem immū
dum purificat· Sed pn̄ia neceſſari
a eſt tripliciter· ſcȝ in corde p cont
ritionē· in ore per confeſſionem· ī o
pere per ſatiſfactionem Et ideo ad
ditur· q̄ hoc factū eſt per ter· Et
talis penitentia etiam ī celo accep
tatur et approbātur· Vnde ſubiſer
tur· q̄ ſtatim receptum eſt vas in
celum· Vel hoc dicitur· quia talis
penitentia ianuam celi apit· et ip
ſū penitentē in celeſtem gloriam fi
naliter introducit

Caplm· xxxv·

Virtutes pricipales ſūt ſep
tem· q̄b⁹ ſeptē vitia oppo
nūt̄· q̄d ptȝ ex ſōpnio pha
raonis· q̄d habetur Gen̄· xli· Vbi
dicit̄· q̄ pharao dormiuit et vidit
ſōpniū· ſeptē ſpice pullulabāt i cul
mo vno plene atq̄ȝ formoſe Alie q̄ȝ
totidē ſpice tenues et peruſſe vredi
ne oriebantur· deuorantes omneȝ
priorum pulchritudinē· Per ſeptē
autem ſpicas plenas poſſunt itel
ligi ſeptem virtutes· Primo prop
ter numerum quia ſeptem erant
ſpice· et ſeptem ſunt virtutes aī
me principales ad quas cetere re
ducuntur. ſcilicet tres theologice
vt fides ſpes et caritas. Et q̄tuor
cardinales· vt iuſticia temperātia

fortitudo et prudentia. Nam fide or
diatur rationalis. ſpe ↄfortatur
iraſcibilis. caritate ordiatur ↄcupi
ſcibilis. tpantia gubernat corpus.
iuſticia regitur mūdus. fortitudie
vincitur dyabolus. prudentia diri
gitur et perficitur omne opus. Eſt
enim prudentia ſecundū Phm̄ re
cta ratio agibilium Scd̄o propter
exemplū. quia recte aſſimilantur
ſpicis que dicuntur ſpice a quibuſ
dā ſpiculis quibus ſunt minute ex
terius. Sic etiam quelibet virtus
habet ſpicula ſua et tela quibꝰ de
fendit ſe. Nam fides habet ſpicula
miraculorū. ſpes ſpicula orationū.
caritas ſpicula elemoſinarum. iu
ſticia ſpicula ſuppliciorum ſiue pu
tionū. tpantia ſpicula ieiuniorū. for
titudo ſpicula premiorum. quia cō
ſideratio p̄mij minuit vim flagelli.
prudētia aūt ſpicula h̄et verborū.
quia verba ſapientiū quaſi ſtimuli
Tercio ꝓpter fundamentū ſiue pn̄
cipium. quia pullulabant ī culmo
vno. Iſte culmus a quo omnes v̄
tutes oriuntur. et in quo fundant̄
et vniuntur eſt gratia dei. Vnde ſi
cut omnes potentie anime oriunt̄
ab eius eſſentia: ita omnes v̄tutes
oriūtur a grā. Quarto rōne ↄtēti
quia erāt plene. Plene em̄ virtu
tes ſūt granis et ſemibus meritoꝝ
ex quibus etiā ſuſcipiuntur fructꝰ
p̄miorum. Quinto ꝓpter aſpectū
qꝛ formoſe. i. pulchre in aſpcū. Sic
virtutes reddunt vitam hominis
pulchrā et gratā ad imitādū. Per
ſeptē aūt ſpicas tenues intelligun
tur ſeptē vitia capitalia. ex q̄bus
cetera vitia oriuntur. Primo ꝓp̄
numerū. quia totidē erāt ſicut ſpi
ce plene ſcȝ ſeptē. Et ſil̄r pncipali
a vitia ſeptē ſūt. ſcȝ ſuperbia. aua
ritia. gula. luxuria. ira. inuidia. et
accidia. Superbia querit excellen
tias. Auaritia querit diuitias. Gu
la expetit delitias. Luxuria q̄rit de
lectari Ira vult vindicare. Inuidi
am contriſtant proſpeā ſcȝ aliena
Accidia fugit laborioſa. Secundo
ꝓpter exēplū quia aſſimilatur ſpi
cis ſcȝ que dicuntur a ſpiculis pun
ctionū. quia ſcili et conſtientiā pū
gunt Ro. ij. Tribulatio et anguſti
a in omnem animā operantis ma
lum. tribulatio ſcȝ pene. et angu
ſtia ↄſcientie. Tercio ꝓpter defectū
quia tenues erant. Carent em̄ vi
tia pinguedine gratie. plenitudine
iuſticie. et fructu mercedis eterne
Quarto ꝓpter incendiū. quia per
cuſſe vredine. i. inflammatione ſug
geſtionis dyabolice. Ipſe enim dia
bolus eſt ventus vrens. virtutes
vaſtans. et vitia inflammās Iob
xxvi. Tollet eum ventus vrens.
Quinto propter effectum. quia de
uorabant omnem priorem pulchri
tudinem. quia ſcȝ vitia diſſipant
omnem pulchritudinem virtutum
Nam pulchritudinē fidei vaſtat a
uaritia. que eſt ydolorum ſeruitus
pulchritudinē ſpei vaſtat accidia q̄
dū laborem refugit quaſi euacuat
ſpem mercedis. pulchritudinē ca
ritatis deſtruit inuidia. pulchritu
dinem iuſticie ſuperbia. pulchritu
dinem temperantie deuorat gula.
pulchritudinem prudentie ira. pul
chritudinem fortitudinis luxuria.
Item q̄tuor virtutes cardinales aſ
ſimilant̄ q̄tuor fabꝛis qui deſcribun
tur in viſiōe. que h̄etur Zacha. i.
vbi dixit Vidi et ecce q̄tuor cornua
et dixit āgelꝰ. hec ſūt cornua q̄ ve
tilauerunt iudam et iſrl̄ et ihl̄rm Et
oſtendit michi dominus q̄tuor fa
bros. et ait angelus. venerunt iſti
vt deiciant cornua. Quatuor ergo

cornua ſcd'z gloſam· ſunt quatuor
paſſiones aiam impugnantes ac p
turbantes· ſcz timor·amor·dolor·
et gaudium· hijs cornibus ṽtilan
tur et diſſipantur· iuda .i. pemiteñ
tiū confeſſio· et iſrl'.i.ↄtemplantiū
ſpeculatio· et ihrl'm.i. actiuoꝝ pa
cifica ↄ uerſatio ·Nam iuda ↄfeſſio
iſrl' deum videns ihrl'm pacifica in
terpretatur . Sed ↄtra hec cornua
.i.vitia q̃tuor fab quaſi q̃tuor bōni
medici non cernuntur a pp̄heta .ſ;
oſtenduntur a deo· ſcz q̃tuor virtu
tes· vt prudētia·iuſticia·fortitudo·
et temperantia· hec em̄ virtutes e
dificant quicquid vitia deſtruunt
Vnde fortitudo deiecit cornu timo
ris· iuſticia cornu inordinati amo
ris·prudentia cornu doloris· et tē
perantia cornu gaudij et delectati
onis Ps̄. Cornua peccatorum con
fringam

Caplm.xxxvi.

XPiſtus vocatur leo in viſi
one beati Johānis·que ha
betur Apoc̄·v· Vbi vn9 de
ſenioribus qui in viſione appacbat
dixit· Ecce vicit leo de tribu iuda
radix dauid apire librū· et ſoluere
ſeptez ſignacula eius Vbi p̄mo ex
preſſit xp̄i preſentiā· cū dicit· Ecce
Yſa.xxxv. dicetur in illa die Ecce
de9 noſter exſpectamus eū. Eſt em̄
ecce aduerbiū demonſtrādi· Vnde
Ecce vicit · quaſi viſibilis eſt qui
vicit· ſcd'o exp̄ſſit xp̄i victoriā· q2
vicit ſcz mundum ↄtempnēdo Jo.
xvi· Cōfidite egō vici mundū Itē
vicit dyabolum eiciendo Jo· xij ·
Nunc p̄nceps huius mundi eicie
tur foras Item vicit carnem cruci
figēdo Apo9 ·Ro·vi· Vetus homo
noſter ſil' crucifixus eſt vt deſtrua
tur corpus peccati. Tercio exp̄ſſit
eius potentiam quia leo . Xp̄c em̄
fuit vt leo in natiuitate. Dicit' em̄
q2 leo cauda delet veſtigia ſua vt n̄
ↄprehendatur· Sic xp̄c cauda huā
itatis veſtigia deitatis abſcondit·
ne dyabolus eū inueniret Yſa·xi·
Leo quaſi bōs paleas ↄmedet.i.fra
gilitates et humilitates noſtre hu
manitatis aſſumet · vt dyabolo ſi
am diuinitatem abſcondat· Item
fuit vt leo in predicatione· q2 au
dacter et ſine humano timore argu
ebat maiores Oſee ·xi· Quaſi leo
rugiet·quia ipſe rugiet et formida
bunt filij maris; Itē fuit vt leo in
paſſiōe· q2 tūc dyabolū pp̄rie vicit·
et predam de manu eius tulit Ge
neſ·xlix· Catulus leonis iuda ad
p̄daz aſtendiſti. fili mi requieſcēs
accubuiſti vt leo. Item vt leo fuit
in reſurrectione. quia mortu9 ter
cia die· virtute patris quaſi virtu
te vocis eius ſuſcitat9 fuit Numeri
xxvi. Accumbās dormiuit vt leo·
et quaſi leena quā ſuſcitare null9
audebit· Itē leo erit in iudicio qn̄
do emittet rugitū terribilē Amos
tercio · Leo rugiet quis non time
bit? Quāto exp̄ſſit xp̄i pſapiam·
quia de tribu iuda ſupple natus ·
Mich ·v· Et tu bethleem ephrata
paruula es i milibus iuda . ex te
michi egredietur qui ſit dn̄ator
in iſrl'· Et ex hoc excluditur error
illorum qui dicunt· q2 criſtus non
aſſumpſerit carnem de virgine ſ;
de ethere fecit ſibi corpus· ac ſic tn̄
fudit ſe in vterum virginis· Vnde
dicūt q2 criſtus natus eſt de virgīe
ſed non factus de virgine. contra
quos dicit Apoſtolus Gal·iiij· At
vbi venit pleītudo temporis miſit
deus filiū ſuū factuz ex muliere fa
ctuz ſb lege· Sequit'. radix dauid
glo.i. pcedēs a dauid l' fūdamtū da
uid·imo vtrūq3 pcedēs a dauid q̄

ad humanitatem Yſa·xi· Egredie
tur virga de radice yeſſe· fūdamē
tum dauid quo ad diuitatez· que
eſt radix et principium oīm Jo·i·
Omnia per ipſū facta ſunt Apoca·
xxij· Ego ſum radix et genꝰ dauid
ſtella ſplendida et matutina· Qui
to expſſit xpi efficaciam· ſcȝ aperi
re librū et ſoluē ſeptē ſignacula eiꝰ
quaſi dicat· In hoc ꝙ vicit librum
aperuit· et diuinam diſpoſitionez im
pleuit. i. genus hūanum redemit·
Et ſeptē ſignacula ſoluit. i. occulta
miſteria declarauit· Dicitur autez
aperuiſſe ſeptem ſignacula· quia
ſeptē xpc in ſe maīfeſtauit noſtre
redemptiōis ſacramēta ī lege figu
rata et a ꝓphetis ꝑdicta· Primū fu
it conceptio ſiue incarnatio· que fuit
figurata in conceptione yſaac Geñ·
xxij· et ꝓphetata Yſa·viij· Acceſſi
ad ꝓphetiſſam et concepit filiū· Scdz
eſt eius natiuitas· que fuit figura
ta in natiuitate yſaac Geñ·xxvij
et ꝓphetata Yſa·ix· Ecce virgo cō
cipiet et pariet filiū· Vtrūqȝ figuā
tum fuit Nūi·xvi· in virga aarō
que nocte vna frondwit floruit et
fructum fecit· Terciū eſt paſſio q̄
figurata fuit in morte abel Geñ·
iiij· et in immolatione vitule rufe
Nūi·xix· et agni Exod·ij· et ꝓphe
tata Yſa·liij· Sicut ouis ad occiſi
onem ducet Ihē·xvi· Ego q̄ſi ag
nus manſuetus qui portatur ad vi
ctimā· Quartū ē deſcēſus ad infe
ros qui fuit figuratus in ſāpſone
qui tulit portas gaze Iud·xvi· et
ꝓphetatus Zach·ix· Tu aūt in ſā
guine teſtamēti eduxiſti victos de
loco carceris ⁊c· Quintū ē reſurre
ctio q̄ figurata fuit in reſuſcitatiōe
filij mulieris ſareptene· iiij Regū
xvij· et ꝓphetata Oſee·vi· Viuifi
cabit nos poſt duos dies· et in die
tercia ſuſcitabit nos· Sextū ē aſcē
ſio que figurata fuit in trāſlatione
enoch Geñ·v· et ī raptu helie·iiij
Re·ij· et ꝓphetata Yſa·lxiij· Quis
eſt iſte q̄ venit de edom· Pſ· Aſcē
dit deus in iubilo ⁊c· Septimū eſt
aduētus ad iudiciū· qui figuratus
fuit in arcu celeſti poſt diluuiū per
colorē igneum Geñ·ix· et ꝓpheta
tus ē Yſa·iij· Dñs ad iudiciū veni
et cū ſenioribꝰ populi ſui· Itez xpi
vita aſſiīlatur illi libro· de quo agi
tur Apoc·x· vbi dr· Accipe librum
apertū de manu āgeli ſtātis ſupra
mare et ſup terrā· quaſi apertius
dicēt· Ex vita xpi accipe eruditiō
nē ꝙ liber eſt· vnde accipe librum
iſtū vt erudiaris· In hoc em̄ libro
tot ſūt lrē quot v̓tutes· huilitas
em̄ eſt vna littera· patiētia ē alia·
caritas alia et ſic de alijs· quas ſcȝ
litteras ipemet xpc ſcripſit in ſe·
Job·xxxi· Librum ſcribat ipe qui
iudicat. i. filius cui pater omne iu
diciū dedit Job·v· Ad exēplar igi
tur huiꝰ lib̄ ſcribere quilibet ſuuȝ
debet· ꝙ hic eſt exēplar verax Vñ
ī iudicio omnibꝰ aptus oſtendet·
vt videāt oīs ī eo falſitates libro
rū ſuoꝝ Apoc·xx· Liber q̄ ē vite a
pertus ē· et iudicati ſunt mortui ex
hijs que ſcripta erant in libro· Itē
ꝑpate ad lectionē· ꝙ liber iſte aper
tus ē· et ideo dixit librū aptū Hic
liber fuit clauſus in armario vteri
virgīalis ī incarnatiōe· tractatus
inde ī natiuitate· ſed aptus fuit in
paſſione· Ibi em̄ xpc clauis ferre
is habuit apertas manꝰ vt erudi
ret nos de agēdis Item lancea ha
buit apertum latus vbi ē cor vt e
rudiret nos de credēdis· Nā corde
credit ad iuſticiaȝ· vel de diligēdis
Luce decimo· Diliges dominuz de
um tuum ex toto corde tuo· Item

apertos pedes vt erudiret nos de appetēdis. quia pedes anime ſūt eius affectus. Itez ad operis imitationem. qr liber ille de manu āgeli accipiendus eſt Angelus eſt predicator. qui non tam verbo q̄ȝ exemplo ānūciat vitam xp̄i. Vnde talis librū iſtum .i. vitam habet in manu .i. i operis imitatione. qui ergo talis predicatoris ſequitur exēplū recte de manu angeli librū accipe dicitur. Vnde terreſtris angelus paulus librū iſtum accipere de manu nos hortatur dicens. Imitatores mei eſtote. ſicut et ego criſti. ergo librum accipe de manu angeli .i. exemplum tene boni magiſtri qui facit et docet opera criſti. Tal' magiſter eſt qui mare et terraȝ pedibus calcat .i. aduerſa et ꝓſpera ſupat. Vn̄ dicit. ſtatis ſup̄ mar͛ et ſup̄ terrā Per mare em̄ aduerſa. ꝓſpera vero per terrā intelligunt̄

Explicit liber ſeptimus de exemplis et ſilitudinibus rerū.

Incipiunt capitula libri octaui

De aduerſariis hoīs ſpūalibus .i.
De adulatoribus ij.
De amore dei et amore ꝓprio iij.
De anima iiij.
De autoritate ſuperioris v.
De bono opere ꝓ alio facto vi.
De carne et ſpiritu vij.
De caſu malo viij.
De circuitibus et diſpēdijs ix.
De cogitationibus x.
De ꝯfeſſione xi.
De ꝯſcientia xij.
De correptione xiij.
De corpibus beatorū et dampnatorum xiiij.
De dampnatis xv.
De dampnis xvi.
De dyabolo xvij.
De diſcordia xviij.
De dubijs xix.
De elemoſinis xx.
De errore xxi.
De excoīcatione xxij.
De falſitate xxiij.
De fautoribus malorū xxiiij.
De fidelibus diſtiguēdo fidē xxv.
De filijs dei xxvi.
De fraudulētis et ypocritis xxvij.
De frequētatiōe ꝯfeſſiois xxviij.
De gratia xxix.
De hereticis xxx.
De ignorātie excuſatioē xxxi.
De inobedientia xxxij.
De inſpiratioē dīna xxxiij.
De iniuria xp̄i et eccīe xxxiiij.
De intentione xxxv.
De iudicio xp̄i i fine ſeculi. xxxvi.
De iudicio hoīm ſuſpicioſo et de iudicibus xxxvij.
De iuramento xxxviij.
De iuſtis et peccatorib⁹ xxxix.
De legibus xl.
De locis xli.
De luxuria xlij.
De matrimonio ſpūali xliij.
De merito vite eterne xliiij.
De miraculis et remiſſiōe peccōȝ. xlv.
De miſericordia dei xlvi.
De morte vel moriēte xlvij.
De negligētia vel dilatioē. xlviij.
De obedientia xlix.
De ope li.
.l. De oratioē
De ornamentis anime lij.
De parentib⁹ et filijs liij.
De paſſioib⁹ et vitijs inatis liiij.
De peccatis lv.
De peccatoribus lvi.
De punitionibus lvij.
De penitentia lviij.
De pſeuerātia lix.

De poteſtate lx.
De prelatis lxi.
De purgatorio lxii.
De ratione lxiii.
De recreatione lxiiii.
De remiſſione dampni lxv.
De reſtitutione lxvi.
De ſacramētis lxvii.
De ſalutatiōe btē marie lxviii.
De ſatiſfactione lxix.
De ſcriptura ſacra lxx.
De ſimplicitate lxxi.
De ſtatu laycorū lxxii.
De tēptationib9 lxxiii.
De tranſgreſſorib9 lxxiiii.
De tribulationibus lxxv.
De vſuris lxxvi.
De viris et vxorib9 lxxvii.
De vicijs lxxviii.

Explicit tabula caplorū lib octaui

Incipit tabula exēploꝝ libri eiuſdē

DE legibus et eaꝝ cōditori b9 in pheimio c. vi. et lv.
De interpretatione legum xviii. et xxviii.
De fraudatoribus legis xxvii. et xl.
De ordine legum lxx.
De ↄcordia legum lxx.
De ↄſtitutioib9 v. c. xxx. c. lviii.
De ſtatutis ↄtra libtatē eccie. xxii
De ꝑxptis et priuil. iii. xxii. xxix. xxx. xxxi. et lv. et lxxi.
De iure ſcripto et non ſcripto. liiii lxvii.
De ↄſuetudine rationabili c eius v tute. xii. xxviii. l. lv. lix. lxxviii.
De poſtulatiōe platoꝝ. ix. xliiii. li.
De electione eorūdē. ix. xx. xxxiii xxxix. xlviii. lxxii
De preſentatiōe eorūdē xliiii.
De regie et doctrina eorūdē lxix
De trāſlatiōe platoꝝ lviii.
De vſu palliij lx.
De renūciatiōe xvii.
De negligētia platoꝝ xlviii.
De defenſione clericoꝝ xxiiii.
De papa iii. xli.
De poteſtate pape. xxxvii. xlix. lx lxviii.
De ſalutatiōe pape lxviii.
De roma xli.
De impatore v. lx.
De epis xliii. et lxiii
De eccia viduata epo iiii.
De clericis vii.
De ordinatioib9 clericoꝝ lvi.
De ſcrutinio ordinandoꝝ xi.
De fide et ſacramētis eccie et de ite ratiōe baptiſmi. xxv. xxix. c. vii. lxvii.
De officio diuino xlvii.
De filijs preſbiterorū xxvi.
De ſeruis alioꝝ xxi. lvi.
De autoritate maiorū v.
De autoritate delegātis vi.
De nūtijs et legatis xxi. lxxv.
De maioritate et obedietia xlix.
De petro et paulo xlix.
De pceptis maioꝝ xlix.
De recuſatiōe obedētie xlix.
De trāſeūtib9 ad religiōez. xxxviii
De velis monialiū lii.
De iudicijs xxxvi.
De foro iudiciali xxxvi. xl.
De iudicibus vii. xxxvii.
De cauſa ꝓpria iii.
De pſūptionib9 xix. xxxvii.
De traſgreſſiōe mandati lxxiiii.
De ↄtumacia xxxii.
De pactis xxv.
De teſtis v. x. xlvii.
De diffinitionibus lviii.
De medicis viii. xvi.
De mercatoribus lxxv.
De ēptione et venditiōe. xxi. liii.
De locatiōe et ↄductiōe lxxvi.

De mutuatione xxxv. lxxv.
De venatioē et piſcatioē .lvi. lxiiij.
De deſtructioē et ↄſtructioē lv.
De naufragio lxi.
De ſponſo et ſponſā xlvi.
De mr̄imonio carnali et ſpirituali xliij. et .lxxvij.
De vxoribus et maritis xiiij.
De filijs illegitimis lvi.
De criminib⁹ et eorꝝ puniciomb⁹. lv.
De ſimonia v. lxi.
De furto lvi.
De rapina xxi. lxi.
De expoliatione.
De predonibus .l.
De incendiarijs xviij.
De publicanis xxi.
De vſurarijs maīfeſtis et heredib⁹ eorꝝ lxix.
De crimine falſi xxiij.
De litteris impetratis p ſuggeſtionem falſi ij.
De colluſione vij.
De delicto puerorꝝ lv.
De percuſſorib⁹ xiij. et .xxxi.
De īicientibus ſibijpis man⁹ violētas lvi.
De abſcidētib⁹ ſibi virilia. xxxv.
De defenſione ſui lxxiij.
De aſſitijs xlij.
De iniurijs et dampnis datis. vij. lv. lvi. lxvi.
De excuſationib⁹ dāpni dati. xvi. et. xxxi.
De guerris lxv.
De penis et puationib⁹ lvij.
De excōmunicatione. xxi. xxxi. et lxij. lxxvi.
De interdicto et ſuſpenſione. xv.

Explicit tabula exemplorꝝ libri octaui de ſilitudinib⁹ rerū

Incipit ꝓlogus eiuſdem libri octaui de ſimilitudinibus rerū.

Legum conditores iuſta decernunt. Prouer. viij. Qui a liberū arbitriuꝫ hominis ex quo opera humana pueniūt nō eſt determinatū ad vnū. ↄtingit hominem ī ſuis operibus nō ſemper recte ꝓcedere. ſed pluries errare. ꝓpter qd̄ fuit neceſſariū homini habere in ſuis actibus regulā dirigentem. Quanquam autem hoīs ratio que eſt primum ſcd̄m Phm̄ principium in agendis ſit omnium menſura vel regula operum humanorum. diuerſa tamen hominum opera mediantibus diuerſis habitibus ab ea regulantur. Nam opa humana extrinſeca que ad vitam ipſius hominis pertinent corporalē regulantur a ratiōe humana arte mediante Vnde ī primio methaphiſice dicitur. ꝙ hominum genus arte et ratione viuit Et eſt ars vt dicit Phūs. v. Ethicoruꝫ recta ratio factibilium. Et vocat ipſe factibilia opera. que poſſunt ab exteriori materia fieri corporali. Ea vero opera hominis que pertinent ad vitam moralem regulantur mediā te v̄tute. Eſt em̄ v̄tus moralis habitus electiu⁹ in medio ↄſiſtens determinata ratiōe. put vtiqꝫ ſapiens determinabit. ſicut eam diffinit Phūs in libro Ethicorꝫ. Itē etiā Phūs dicit. ꝙ virtus eſt q̄ bonū facit habentē. et opus ei⁹ bonum reddit. Ceterū illa hoīm opa q̄ pertinēt ad vitā ciuilem ratio menſurat et regulat legē decernēte. Sūt em̄ ciuilia opa in q̄bus vnus ↄmunicat alteri ī ordine ad bonū cōe. et talium eſt lex hūana que bonuꝫ cōe reſpicit regula et mēſura Vn̄ dicit de ea Phi. in li. Ethio. ꝙ lex ē

Nullo ꝑuato cõmodo· ſed pro cõmuni vtilitate hominum conſcripta· Est igitur huiuſmodi actuũ regula lex humana ſcd'm quã inducitur aliqs ad agendum vel ab agendo retrahitur. Sed quia talia ciuilia opera lex ſcd'm equitatez iuſticie reglat et menſurat· recte in verbis ꝓpoſitis dicitur· ꝙ legum conditores iuſta decnũt· In quibus verbis non tantum deſcribitur hũanaruz legũ origo· ſed et artitudo inſuper et rectitudo earum. Nam legum origo manauit ex ſapientia cõditorũ· Coartatio vero ſumitur ex violentia preceptoꝝ. Ad quoꝝ ſcʒ obſeruantiam ciues ꝑ penas legales coguntur· qd exprimitur in noĩe legũ· qꝛ lex a ligãdo .i. cogẽdo eſt dicta· vñ lex coartationem importat Sed legum rectitudo perpenditur in iuſticia decretoꝝ. ſcʒ ꝙ iuſta decernũt Est autem circa ꝑmũ notandũ· ꝙ legum cõditores iuſtarum non oẽs indifferent̃ poſſunt hoĩes eſſe· ꝗa cõdendi leges autoritas ſolũ coĩtati vel principi cõpetere videtur· ꝓpt̃ qd Yſid· dicit in libro Ethimo. et habetur in decre· di. ij. ꝙ lex eſt cõſtitutio populi· in qua maiores natu cum plebibus aliquid ſanxerũt Sunt tamen ſcd'm Yſid. quedaz leges que vocantur conſtitutiões principum · que ſcʒ pertinent ad monarchiam ad ciuitates vel regnuʒ que gubernãtur et regunt̃ ab vno Alie vero leges ſunt que vocantur reſpõſa prudentium et ſenatus cõſulta. et hec pertinent ad ariſtocraciã· ad principatuʒ optimorum ſiue optimatum. Alie quoqʒ ſunt leges q̃ dicuntur ius pretorium· et hec pertinent ad oligarciã. que eſt principatus paucoꝝ diuitũ et potentum Alie etiã leges ſunt que plebiſcita vocantur· et hec pertinẽt ad demeꝛciam que eſt populi principatus Alie inſuper leges ſunt cõmunes· q̃s maiores natu vt dictum eſt cũ plebibus ſanxerunt· et hec ad regnũ optimum pertinent· qd ẽ ex ſupra dictis commixtum· Patet ergo ꝙ priuate perſone non competit ferre legem ſed ſolum admonere· ex eo ꝙ ſi ſua monitio ab aliquo cõtẽpnatur· non habet vim coactiuam quã debet habere lex ad hoc vt efficaciter inducat ad virtutẽ · prout Philoſophus dicit in decimo libro Ethicorum· Sed coactiuaz vim habet populi multitudo vel publica ꝑſona ad quam pertinet penas infligere. Eſt autem prout tradit Philoſophus in principio rethorice ſue vtilius et melius omnia ordinare lege· ꝙ̃ dimittere arbitrio iudicis propter tria· Primo quidem quia facilius eſt inuenire paucos ſapiẽtes qui ſufficiunt ad rectas leges ponendas· ꝙ̃ multos qui requiruntur ad recte iudicandum de ſingul'. Secundo quia illi qui leges ponũt ex multo tempore conſiderant qd lege ferenduz · ſed iudicia de ſingulis factis ſiunt ex caſibus ſubito exortis· facilius autem ex multis cõſideratis poteſt homo videre quid rectum ſit ꝙ̃ ſolum ex aliquo vno facto ¶ Tercio quia legiſlatores iudicant in vniuerſali de futuris· ſed homines iudicijs preſidentes iudicant de preſentibus atqʒ afficiuntur amore vel odio aut aliqua cupiditate · et ſic eorum deprauatur iudicium . Quia ergo iuſticia iudicis que dicitur animata non in multis inuenitur· ſed quia etiã flexibilis eſt· idcirco neceſſariuz fuit· vt in q̃buſcunqʒ ẽ poſſibile lege determinaret̃. et pauciſſima arbitrio

hominū ꝯmitterentur· Sunt enim
ſingularia quedam que lege com
prehendi non poſſunt. et talia ne
ceſſarium eſt vt iudicibus ꝯmittā
tur· puta de eo qd̄ eſt factum eſſe vł
non eſſe· de alijs ꝯſimilibus hijs vt
Phūs dicit ibidem Secundo in no
mine legum notanda eſt legis co
actio cum lex a ligando dicatur·
vt ſupra dictum eſt· que ligatio vł
obligatio ipſarum legum non ſo
lum ad corporalia ſed etiam ad ſpi
ritualia ſe extendit. ex eo ꝙ iuſte
legis tranſgreſſio eos qui legi ſub
duntur non tantum ad penam ob
ligat ſed etiam ad culpam Vnde le
ges humane cum iuſte ſunt habēt
vim obligandi in foro conſcientie
a lege eterna a qua deriuantur· ſe
cundum illud Prouerb. viij· Vnde
ſūptū eſt v̄bū ꝓpoſitū· per me rēges
regnāt et legū ꝯditores iuſte decer
nūt· Dicunt̄ autē leges iuſte ex fi
ne cū ordinantur ad bonuʒ ꝯmune
Itē ex auctore ſcʒ quando lex que
lata eſt non excedit poteſtatem fe
rentis· Itē ex forma vt quando ꝓ
prie ſecundum equalitatem ꝓporci
onis imponuntur ſubditis onera ī
ordine ad bonum cōmune. Cuʒ em̄
vnus homo pars multitudinis ſit·
quilibʒ homo hoc ipſū qd̄ eſt et qd̄
habet eſt multitudinis· ſicut et que
libet pars id qd̄ eſt tocius eſt· Vñ
et natura vt ſaluet totū non nūꝗ̄
parti īfert aliqd̄ detrimentum· Vñ
leges hmōi onera ꝓporcionabilit̄ ī
ferentes iuſte cenſent̄ et obligant
in foro conſcientie. Si autem econ
trario aliquis p̄ſidens leges īpone
ret aliquas ſubditis oneroſas· nō
pertinentes ad vtilitateʒ cōmunē
ſed magis ad ꝓpriam cupiditateʒ
vel gloriam· vel ſi vltra ſibi cōmiſ
ſam ꝑtātem aliquis legem ferrʒ·

aūt ētiam inequaliter onerā multi
tudini diſpenſaret. etiam ſi forte
ad bonum commune ordinari vide
rentur· ī omnibus profecto hijs ca
ſibus leges iniuſte eſſent et magis
violentie ꝙ̄ leges nuncupande. q2
ſicut Aug⁹. dicit de libero arbitrio
Lex eſſe non videtur que iuſta nō
fuerit. Vnde tales leges non obli
gant ī foro conſcientie niſi forte ꝓp
ter vitandum ſcandalum aut tur
bationem· ꝓpter qd̄ etiam homo de
bet cedere iuri ſuo· ſecundum illō
Mat. v. Qui te angariauerit mil
le paſſus vade cum illo alia duo Et
qui vult tecum iudicio contendē
et tunicam tuam tollere dimitte ei
et pallium· Sed multo fortius ſūt
leges iniuſte· que ſunt contra bo
num vel mandatuʒ diuinum· ſicut
leges tirannorum inducentes ad y
dolatriam· vel qd̄cūqʒ aliud quod
ſit contra legem diuinam Et tales
leges nullo modo eſt licitum ſuaē
Quia ſicut dicitur Actuū. v. Obe
dire oportet deo magis ꝙ̄ hominib⁹
Sed de legum rectitudine· Tercio
eſt notandum ꝙ recte leges ſunt
ille· vt dicit Yſidorus· in quib⁹ iu
ſta et equa decernuntur· Talia āt
ſuntque conſonant ſiue congruūt
rationi religioni diſcipline et ſalu
ti· Vnde Yſidorus dicit· ꝙ lex erit
omne qd̄ ratiōe conſtiterit dūtax
at· qd̄ religioni congruat· qd̄ diſci
pline conueniat· qd̄ ſaluti ꝓficiat
Hec em̄ eſt recta lex que eſt men
ſura iuſta et debita regulata· Men
ſura autem hec eſt triplex. Prima
enim lex eſt eterna. de qua Augu
ſtinus dicit in libro primo de libēo
arbitrio. ꝙ lex eterna ē ſūma rati
o cui ſemper obtemperandum eſt
Hec autem nihil eſt aliud ꝙ̄ diuine
ſapientie ratio ſecundū ꝙ directia

eſt omnium actuum et motionum Secūda eſt lex naturalis que nichil aliud eſt q̄ꝫ pticipatio legis eterne in rationabili creatura. Vnde Ro. ij. ſuper illud. Cum gentes que ignorant legeȝ naturaliter que legis ſunt faciunt. Dicit gloſa. Et ſi nō habent legem ſcriptam. habēt tn̄ legem naturalem. qua quiſqȝ itelligit et ſibi ꝯſcius eſt. quid bonum et quid malum. de qua etiam ait. Pſ. Signatum eſt ſuper nos lumē vultus tui domine ac̄. quia lumē naturalis rationis quo decernim9 quid ſit bonum et malum. quid ſit iuſtum et quid iniuſtum. quid decēs ſit et quid indecens. quod pertinet ad legem naturaleȝ. nichil aliud eſt q̄ꝫ impreſſio diuini luminis in nobis. Tercia menſura vel regula eſt ipſe finis legis. quia vniuſcuiuſqȝ rei que eſt propter finem neceſſe ē ꝙ forma determinetur ſecūdum proporcionem ad fineȝ. ſicut forma ſerre talis eſt qualis conuenit ſectioni. vt patet in ſcdo Philiſorum. Oportet ꝙ ipſa lex ſuo fini ꝯmenſuretur. qui eſt vtilitas publica ſiue coē bonum. Quia igit̄ iuſta lex huic triplici menſure cōcordat. tria Phus poſuit. ſcȝ ꝙ religioni ꝯgruat inquātum ſcȝ eſt ꝓporciona ta legi diuine. et ꝙ diſcipline conueniat inquātum eſt proporcionata legi nature. Et ꝙ ſaluti ꝓficiat inquantum eſt proporcionata vtilitati humane. Hijs igitur de legib9 generaliter prelibatis. quia iam in precedētibus libris de ſenſibilib9 et imaginabilibus rebus quedam ſunt introducta exempla. Reſtat nunc ſecundum ordinem a pricipio libri promiſſum. aliqua de rationabilibus rebus exempla vel ſimilitudines addere. Et quia ratio ē legis factiua. et ipſam legem ratio commendat. vt patet. di. i. conſuetudo. Et Inſtit. de iur̄ naturali gen̄. et ciuili. §. ꝙ vero naturalis ratio oportet rōnabilia eſſe que lege decernuntur. Et idcirco ī hoc libro octauo de decretis vel cōſtitutionibus legis tamq̄ꝫ de rationabilibus rebus aliquas ad noſtraȝ doctrinam adaptando moraliter ſimilitudines inducemus. ſumptas ſcilȝ ex varijs libris tam ciuilibus q̄ꝫ canonici iuris. Sciendum enim eſt ꝙ totum corpus iuris ciuilis comprehēditur in. l. libris Pandect. iiij. Inſti. xij. C. ix. Coll. auten. nouella lumbarda. et conſtituti. frederici. Corpus vero iuris canonici habet̄ in decretorum volumine. et etiam in decretalium libro. Nam primo quidem ex dictis ſanctoruȝ patrū. et etiam ex legibus fuit liber decretorum compoſitus. prout in ipſo patet. et extra de accu. Qualiter ij. Poſtea vero cum multe decretales epiſtole extra corpus decretorum vagarentur. Magiſter ber. papienſis prepoſitus primam compilationem compoſuit. Sed et tempore procedente magiſter Giſebert9 ſuam effecit. aliā et alanus. demū magiſter Benr̄. compoſtellanus ī curia Romana moram faciens ex regiſtro domini Innocentij tercij quandam compilationem extraxit que romana appellata fuit. Sed quia ibi quedam erant decretales quas ipſa romana curia minime admittebat. Ideo ipſe idem Innocentius per manum petri bonouentani compilationem edidit que t̄cia vocabatur. Qua recepta magiſter Johannes Gallenſis ex duabus dictis compilationibus Giſeberti et Alani vnam compilauit

que vocabatur ſecunda · Poſtmo
dum ↄſilio generali celebrato p eundē
innocentiū quartū · tā ex ↄſtitutioi
b9 gnalis ↄſilij · q̄ꝑ de alijs decreta
libus eiuſdē innocencij ↄpilatio q̄
ta proceſſit. poſtmodū quinta ↄpi
latio p honorium terciū facta fuit
Sed poſtmodū gregori9 nonus vo
lēs ↄfuſionē ac ꝓlixitatē dictarū de
cretaliū amouē · antiq̄s cōpilatioi
bus abrogatis p frēm raymūdum
capellanū et penitentiarium ſuum
qui ſcʒ fuit de ordine fratrū p̄dica
torū imo ei9dē ordinis · Poſtea idē
magiſter opus decretaliuʒ q̄d mo
do tenetur compoſuit · Cui poſtea
bonifacius octauus addidit ſextū
librum · Nos igitur in hoc preſenti
tractatulo ex p̄dictis iuris vtuſq̄
libris aliqua licet pauca et breuia
diuerſis adaptanda materijs itro
ducemus exempla ordinem i ſupe
rioribus habitum · in materijs ac ca
pitulis cōformit̄ ꝓſequētes

Capitulum · i ·

Aduerſarij ho minis ſpiritu
ales ſcʒ dyabolus caro et
mundus aſſilantur p̄dom
bus Nam ſecundum iura predo di
citur aliquis tribus modis · Prio
enim p̄do dicitur quicūq̄ alios pre
datur · et tales ſunt qui itineranti
bus auferunt bona ſua · Et hoc mo
do demones ſunt p̄dones · qui no
bis viatoribus. i. qui per huius mū
di itinera ad patriā tendimus · bō
que ꝓprie noſtra ſunt ſcilicet ſpūa
lia auferre contendunt · Illos em̄
qui ſunt i patria expoliare n̄ pn̄t ·
ſed tantum nos qui ſumus in via
Iob. xxiiij. Nudos dimittunt hoi
nes veſtimenta tollentes · quibus
non eſt operimentum in frigore · Se
cundo dicitur p̄do miles q̄n vltra
ſtipendium ſibi taxatum querit Ja
ci tco enim militibus ſunt ſtipendi
a i conſtituta · ne duʒ ſumptus que
rtur p̄do graſſetur. xxiij. q. i. Mili
tare · Et hoc modo caro dicitur pre
do · quia vltra ſtipendiū neceſſita
tis ſibi a natura taxatū. de quo A
poſtolus · Habentes alimenta et q̄
bus tegamur hys contenti ſimus ·
.i. Thi. vi. adhuc ſibi exquirit va
ria delectamenta voluptatis · Vn̄
Apo9 · Ro · viij · Debitores ſumus
non carni vt ſecundum carnem vi
uamus · Item p̄do dicitur p̄latus
qui vltr̄ q̄ꝑ legato ſuiat extorquet
a ſubditis · querens potius p̄daʒ q̄ꝑ
ſubſidiū in ſbiectis. extra de cēſibꝫ
Pleruq̄ꝫ Et hoc etiam modo domi
n9 vent̄ cui tanq̄ꝑ prelato ſuo mi
ti obediunt · quorꝫ de9 venter eſt ·
dicitur predo quia parum ſpiritui
ſeruit. et tamen multa requirit ac
expendit · Vnde qui ſibi obediunt
huiuſmodi non criſto ſeruiunt ſed
ſuo ventri · vt dicitur Ro. xvij. A
lio modo dicitur predo iudex pecu
nijs ſeu patrimonijs inhians q̄ui
alienum iurgium reputat predaʒ
ſuam. C. ad · l · Iul · repet · omnes
Et hoc modo p̄do eſt mundus cui9
auaritia ad pecunias et lucra inhy
ans lites et iurgia ſuſcitat · Vnde
dicit Sen̄ · q̄ quietiſſime homines
viuerēt · ſi hec duo ꝓnomina meuʒ
tuum de medio tollerentur Gen̄ ·
decimo tercio · Dixit abrahaʒ loth
Ne queſo ſit iurgium inter me et
te ac̄

Capitulū · ij ·

Adultor ac ſuggeſtor cui9 fal
ſa ſuggeſtione ł adulatiōe
alicui dampnum infertur

eſt duplici pena dignus · ſcilicet ꝓ
ter falſum ſuggeſtum et propter
dampnum illatum · Cuius exēplū
apparet in hys qui per ſuggeſtioēz
falſi litteras impetrant · Qui ſcilicȝ
ſecundum iura primo condēpnan
di ſūt ad expenſas quas altera ps
fecit in ea re et circa ipſum ac̄ · vt
extra de reſcrip · Ceterū in fine · et
C · de hys qui accu · primus · l · qui
crimen · et alias ſeueritati ſbiacēāt
iudicantium · vt · xxv · q · ij · c̄ fine
cognitio · Nā et · l · cornelia de fal
ſis puniri poſſunt · vt ad · l · cornel̄
de falſis · l · ſi quis irrepſerit · Sicut
ergo adulator qui falſo laudando
furem vel raptorem vel huiuſmoi
induceret eum ad furandum vl̄ ra
piendum vel aliud nocumentū ꝓxi
mo inferendum · ſi eius adulatioē
hoc faciat alias non facturus tene
tur ad reſtitutionem dampni in ſo
lidum · ſicut tenetur et iubens et ꝯ
ſulens · ſi propter eorum iuſſuȝ ꝯ
ſilium dampnum infertur · et p̄
ter hoc etiam adulator talis puni
endus eſt a deo de falſa et iniqua
adulatione Ezech · xiij · Ve qui con
ſuunt puluillos ſub ōni cubito ma
nus Puluilli enim ſunt verba blā
da et laudatoria que audienti mol
lia videntur et ſuauia · quos ſub cu
bito manꝰ conſuit · qui laudando
et blandiendo ad male op̄andum
aliquem inducit

Capitulū · iiij ·

Amor dei q̄ diu eſt operat̄ ·
Vnde deficiente op̄atione
deficit amor Cuius exēplū
eſt · quia ſi detur alicui ꝓuilegium
ad agendū · vtpote ad decimas q̄s
quis nunq̄ habuerat exigēdas tā
to tempore durat ꝓuilegiū · quāto
tempore durat actio · quia non eſt
verſiſile papā vel principem qui ꝓui
legium concedit velle mutare naturā
actionis · vt extra de electioē eccia
C · de inofficioſo teſta · l · ſi quando ·
Similiter etiā amor dei · ſicut dicit
Greg · operatur magna ſi eſt · ſi āt
operari deſinit iam amor non eſt ·
Recte ſicut ignis q̄ diu eſt calefa
cit · qn̄ āt deſinit calefacē igs nō ē
Dat enim amor dei ad agendū Vn̄
dicitur · i · Jo · iij · Non diligamꝰ ver
bo neqȝ lingua ſed opere ac̄ · Amor
ꝓprius hominem decipit · et eius
iudicium puertit · Et ideo ſecundū
iura in cauſa propria vel in re ſua
nō poteſt quis eſſe iudex · vt · iiij ·
q · iiij · c · i · et · C · Ne quis in cauſa
ſua iudicet · Dicunt tamen quidaȝ
q̄ bene poteſt quis punire ꝓpriam
iniuriam ſibi factam · maxime ſi ſu
periorem non habet · ar · xlv · di ·
Et qui emendat · quia neqȝ tenet̄
aliquis remittere ꝓp̄am iniuriaȝ
ſibi factaȝ niſi velit · de pe · di · v ·
c · vltio · xxiij · q · iiij · ſi illis · Alij ve
ro dicunt et melius q̄ nullus debȝ
vlciſci propriam iniuriam etiam ſi
ſuperiorem non habeat · Vnde ſup
illud Johannis · viij · Ego gloriam
meam non quero · eſt qui querat
et iudicet · dicit Greg̃ · Illatas cō
tumelias patris iudicio reſeruat vt
nobis profecto inſinuet · quantum
nos eſſe patientes debemus · dum
ſe adhuc vlciſci non vult et ipſe q̄
iudicat Nam ſicut ibidē precedit ·
pater omne iudicium dedit filio ·
Si ergo iudex iudiciū nō vult in fa
cto proprio iudicare · multo minꝰ
alius debet hoc preſumere quantū
eſt de ſtricto iure · niſi alius preſup
ponat ſe mandatis ſuis · In quo ca
ſu ſi immoderatuȝ quid precipitat
redigatur et reguletur ad arbitriū

hoi viri. vt extra de iure iurā. vei
ens. et. c. quita vall. Et licet pa
pa ſolutus ſit legibus. vt. C. de le
gibus. digna vox. tamen ipſe de le
gat. i. eo. c. i. Ad idem accedit. ff. de
officio pſidis. ſenatus Et de iuriſdi
cti. o. iu. qui iuriſdictioni et. l. p
tor. Hec probantur. extra de reſti
tutione ſpoliatorū. cōquerente Et
extra de accu. qualit̄ eni᷑. in fine
Sic ergo generaliter prohibetur.
ne quis in cauſa ſua iudicet. quia
vitium eſt aliquē ſue rei iudicē fie
ri. ff. de iudicio Julianus ait. vnde
non debet quis in ſua re ſententiā
ferre. q non poteſt ſeipſum cōdēp
nare. nec ſibi pcipere vel abſoluē.
ff. de arbit. l. penulti. Et differētia
debet eſſe inter iudicem et iudica
tum. extra de inſtitu. c. ſi. extra de
iur. pronatus p veſtras. extra de
dilacōibus. debitu᷑. extra de vbo
ſig. for᷑. Si quis igitur aliqd iniuri
e patiatur non dēt pter hoc tumul
tum facere. nec ſeditionē mouē. ſ
liceat ei adire iudicem et legu᷑ po
ſtulare preſidiu᷑. C. de hys qui ad
ecc. cōfu. denunciamus Alioquin
ſi qōq publice vel priuatim extor
tum ſit. cū pena triplici reſtituet.
Vnde non eſt licitum q aliquis rē
aliquā tanq ſuā occupet. alioquī
pena᷑ habet. ff. q metus cauſa ex
tat. §. vnde. v. ſi quis in tanta. ff
de reli. et ſūptibus. fu. oſſa Fallit
hoc forte. ſm azonem vbi qs non
habet copiam magiſtratus. ar. C.
de iudeis nullus. ff. de orig. iur. l.
ij. §. poſt orig. Nō itelligas quo
ad hoc vt ſi forte aduerſarius me
us fugiat liceat michi ipſu᷑ detine
re et etiam manus inicere. ad hoc
vt ipſum ducam coram iudice ꝯpe
tente. ff. de hys que in frau. credi
ait ptor. l. ſi debitorem. C. de curi
alibus. l. gnali. li. x. Et eſt ar. q
ſi clericus delinquat et fugiat q poſ
ſit ſine metu canonis duci corā epi
ſcopo. et quouſq ſibi redditus fu
erit detineri. ſicut vtit̄ eccleſia gal
licana Sed nō diffinio vtrum excoi
catio euitetur. quia non inuenio
hoc expreſſum ī iure canonico Et
ſemper quātumcūq deliquat quo
uſq corrigibilis eſt puilegium re
tinet. extra de ſententia excoi. in
audiētia et. c. ꝯtigit. ij. Patz ergo
q non licet hoi vt ſit proprie cauſe
diffinitor. vel ꝓprie iniurie vltor. l
ſue rei occupator. Nā ꝓprius amor
fallit: et ab equitate recedere facit
Sed nota q ſicut homo in foro iudi
ciali non debet eſſe iudex cauſe ſu
e. ita nec in foro penitentiali deb᷑
eſſe ipſe iudex culpe ſue Apoſtolus
pmo Corintheorum quarto. Neq
me ipſum iudico. ſed iudicio ſacer
dotis debet eam dimittere Luce de
cimo ſeptimo Ite oſtendite vos ſa
cerdotibus et c.

Capitulum quartum

Anima dicit̄ viduata amiſ
ſo celeſti ſponſo deo. ſicut
dicitur viduata eccleſia ca
rens epiſcopo vel archiepiſcopo.
Dicitur enim ſine archiepiſcopo ec
cleſia viduata quo ad queda᷑. pu
ta conſilij conuocationem. criſma
tis confectionem. baſilicarum dedi
cationem. clericorum ordinationē.
epiſcoporum conſecrationem. Si
militer epiſcopalis eccleſia vidua
ta dicitur quo ad queda᷑ epiſcopa
lia puta criſmatis in fronte confir
mationem. extra de conſuet. quan
to. virginum ꝯſecrationē. peniten
tium publice remiſſionem ſeu recō
ciliationem. xxvi. q. vi. §. i. et. c.

lxviij·di·q̄uis corepiſcopi·xxv·di
plicis vbi ad epiſcopum Eccleſiarꝫ
reconſiliationem· extra de conſec̄
tione eccleſie vel altaris·Abbatuꝫ
benedictionem ·extra de etate et
qualitate cum ɔtingat Maioris in
quiſitionis diſcuſſionē· et mōaſte
rij ɔſecrationeꝫ·extra de elect ·tñſ
miſſa·In hys enim omnibus et ſili
b9 dicitur viduata eccleſia ep̄alis·
Similiter aīma priuata per pecca
tum celeſti ſponſo caret conſilio,i.
conſortio eccleſie·quia et ſi ſit de ec
cleſia numero non tamen merito·
Itē criſmate gratie et dedicatione
perſone·quia neqꝫ templum aīe·
neqꝫ corpis eſt deo dicatuꝫ q̄ diu ē
in peccato Item ordinatione vite·
quia vita peccatoris inordinata eſt
Item cōſecratione anime·quia nō
eſt peccatoris anima deo conſecra
ta·nec contra temptationes habꝫ
robur ſiue firmitatem· nec conſer
uationē virginalis mundicie· Itē
caret peccatorum remiſſione et re
conſiliatione offenſe Item benedi
ctione miſericordie·Hec eſt em̄ be
nedictio abbatum.i.patruꝫ q̄ bene
dicuntur in ſemine elemoſinarum
Vnde et miſericordibus dicetur il
lud Mat. xxv. Venite benedicti
patris mei percipite regnuꝫ qđ vo
bis paratum eſt ab inicio mundi·
Itē carꝫ diſcuſſione penitentie· qꝛ
peccator ſeipſum non diſcutit nec
aſpicit Apoſtolus .i. Corinthiorum
vndecīo ·Si noſmetipſos dijudica
remus non vtiqꝫ a domino iudica
remur·

¶ Capl̄m·v·

AVtoritas et diſpenſatio ſu
perioris excuſat inferioruꝫ
delicta· Cuius exemplum

apparet in ſimonia·Poteſt em̄ da
ri tpale p̄ ſpūali ex prouiſiōe ſupe
rioris·vt extra de pactis· cuꝫ pōe
Et extra de preſbiteris in fi·Qua
ſi ſuperioris autoritas vitium pur
get.vt.ff.de hys qui non infa.l.
furti·§·quibus iuſſu·Et extra de
tranſac·ſtatuimus.et.c·veniens
Sic etiam autoritas pn̄cipis min9
ſolempne teſtamentuꝫ facit ſolēp
ne·C·de teſt ·l·ōm· q̄ facit ex nu
do pacto dari actionem·vt. ff ·de
pact·l·legitīa que mutat ſubſta n
tialia·vt·C·coīa de legatis.l.ij.
C·de rei vx·actiōe·l.i. Et ſic forſā
filij iſrl' excuſantur a furto·quia fu
rati ſunt egiptijs vaſa aurea et ar
gentea de mandato et autoritate
dn̄i Exod·iij· Item autoritatē pre
ſtans faciendi malum puta mādā
do illud fieri· vel ɔcedendo licentiā
reputatur vt faciens malū Et ideo
dicit impator omnia noſtrē facim9
quib9 a nobis impītitur autoritas
vt·C·de veteri iure·e·l.i. §·cumqꝫ
et·§·ſed neqꝫ· Item autoritatem
habēt maiores ordinandi de mino
ribus· Vnde pn̄ceps cum ſuis pro
ceribus poteſt facere conſtitutio
nes·vt·C·de offic·prefec·l·huma
num

¶ Capitulū·vi·

BOna que quis facit extrā
in caritate·ſi tranſferat in
alium non propterea ipſe
illa perdit quantum ad meritum·
Cuius exemplū eſt quia licet po
pulus Romanus autoritatem con
cedendi conſtitutiones ſeu etiam
leges legatur tranſtuliſſe in prin
cipem· vt Codice de veteri iure·

te·l.i.§·Et hoc etiam·tamen intel
ligitur tranſlata.i. conceſſa non qꝫ oī
no populus a ſe abdicauerit pote
ſtatē·Et ſic dicitur transferri iuriſ
dictio a delegāte in delegatum·vt
ff·de offic·eius cui mandata eſt iu
riſdictio·l.i.§·Qui mādatum·Nā
et ſi olim poteſtatem condendi leges
populus in principem trāſtuliſſꝫ ta
mē poſtea reuocauit·vt·ff·de orig·
iur·l.ij·§·ex actis ec·§·Cū placu
iſſet. Sed licet ſic eſſet antiquitus
hodie tamen dicunt aliqui· qꝫ nec
populus nec ſenatus poteſt condere
legem generalem·ſed ſoli principi
licet condere legem talem·C·de legi
bus·lege·ſi. qd ego verius credo
vt etiā patet·C. de veteri·iur· enu
l·ij·§·ſed hoc·Sicut enī tranſlato
ſacerdotio neceſſe eſt vt legis trāſ
latio fiat·ſic dici poteſt qꝫ trāſlato
imperio neceſſe eſt qꝫ ptātis condendi
leges tranſlatio etiā fiat·extra de
conſti·tranſlato·Nam qui nichil reti
nuit in ſolidū·pſumitur tranſtuliſſe
Arg.extra. de offic· dele· venerā
do·ſi· Sed et prima opinio vt ſen
tit hoſti·eſt de conſuetudine inum
brata·que nec dum opinio nem ſꝫ
etiam legem tollit·vt in pohem·in
ſtit·§·igitur poſt libros. et i auct·
de hēd· et ſal·§.i.Coll.i.

Capitulū·viij

Quaro debet eſſe ſubiecta ſpi
ritui et non econuerſo·qꝛ
ſpūalia maiora digniora et
fortiora ſunt qꝫ carnalia·Et hinc ē
qꝫ clericus non poteſt conueniri ſb iu
dice ſeculari·extra de iudic·de cete
rum·Et etiaꝫ epus non poteſt ho
die layco delegare·etiam ſi clericꝰ
conſentiret·extra de foro cope·ſignifi
caſti Nec obſtat·qꝫ habet.xi·q·i.

Placuit Et iterū·xi·q.i.clericꝰ nul
lus·xvi·q·vij. filius ſe·Hoc enim
intelligitur de depoſito et incorrigi
bili qui non pt p alium diſtringi·
extra de cleri·excoī·c·ij·in·ſi·et
de ſen·excoī·vt fame·xvij·di·nec
licuit·xxiij·q·v·de liguribꝰ·Naꝫ
ſi relicto habitu immiſceat ſe prelijs
vel faciat guerrā impune occidit·
extra de ſentē·excoī·cū nō ab ho
mine in fine Vel hoc pt fieri auct·
pontific.i.pape·vt ſcda·q·v·cū de
uotiſſimā·Laycus aūt bene conueni
ſub iudice eccleſiaſtico in multis caſi
bus·vt in cauſa ſeruoꝝ et ruſtico
rū eccie, lxxxix·di·iudicatū·xi·q·
ij·eccīarum ſeruos. Item in cauſ
penitentium·xi·q.i.aliud·Item in
cauſis libertoꝝ pupilloꝝ et vidu
arū et debiliū perſonarum·lxxxvij
di·deſolatis·Et precipue quantū
ad tuitionē et defenſionem ne a po
tentibus opprimantur·xxxiij·q·v
adminiſtratores. extra de cēſibus
licꝫ·xxxiij·q·iij·ſi quis de poten
tioribus. Idem etiā eſt in pegrinis
mercatoribus et agricultoribus et
mare nauigantibꝰ·extra de treu·
et pa·innouamꝰ·xxiij·q·iij·ſi qs
romipetas. Idem cuꝫ agitur de feu
do eccleſie et inuaſores etiam loco
rum eccleſiarum vel raptores ſeu
malefactores poſſunt conuenire cleri
ci ſub quocunqꝫ maluerint iudice·
Et ſimiliter quādo iudex eccleſia
ſticus iuſtitiam reddere negligit·l
ſuſpectus ē vel ſubditum ledit·co
gnoſcit epc·vt in·aut·vt diffe·iu
di·ſe.i.et·§.i.et.§.ſi tamen cō
tingit Coll·ix· Idem eſt de vel i ci
uitatibus que iudicibus carent·
Quia ergo eccleſiaſtica ad ſpiritū·
ſecularia vero referūtur ad carnē.
ſicut clericus ſub ſeculari iudice nō
dēt conueniri, ita quoqꝫ neqꝫ ſpūs dēt

ſb lege carnis teneri. de qua Apꝰ
ait Ro. vij. Video aliam legem in
membris meis repugnantem legi
mentis mee ac̃ Ro. viij. Debitores
ſumus non carni vt ſecundum car
nem viuamus. Sed quaſi econuer
ſo ſub iudice eccleſiaſtico lapcus o
uenitur. quando ſub moderamine
ſpiritus carnalis appetitus reſtrin
gitur Gal. v. Spiritu ambulate et
deſideria carnis nõ perficietis. Itẽ
mortificanda eſt ne anima peat. ſi
cut homo incendium timẽs deſtru
it domum vicini ne ſua ardeſcat.
Eſt enim licitum hoc ſecundum le
ges. Nam ſi defendendi mei cauſá
tuũ edificium ĩcendio orto diſſipa
uerim non teneor tibi Et ideo vlpi
anus reprobat labeonem. qui ait
in hoc caſu. et in eo noĩe etiã fami
lie iudicium dandum. vt. ff. eo. l.
iij. §. q̄ ait pretor. Poſſet tamen
dici q̄ labeonis ſententia fuit vera
vbi iuſtus non fuit metus. quia
adhuc noñ peruenerat ignis vſqȝ
ad domuȝ vicini quã deſtruxit. tũc
enim teneor in ſimpluȝ act. l. acq̃l.
Sed ſi peruenerat vel iuſte dubita
bam an perueniret. quia forte tẽ
pus ventoſum erat. habȝ locũ qđ
vlpianus dixit. Neqȝ enim damp
num dare videor eque pituris edi
bus. vt. ff. q̄ vi. aut clã. Si alius
§. Eſt et alia exceptio. Quãuis ãt
noñ peruenerit. tamen putabã ig
nem venturum. adhuc ceſſat actio
ſic intelligitur. ff. ad. l. acquil. Si
quis ſumo. §. aut dicitur. Sic etiã
pcitur ei. qui cauſa mercium ſuaꝝ
ſeruandarum alienas proicit ĩ ma
re. vt. ff. de preſcrip. verb. qui ſer
uandarum Reſpon. i. Multo ergo
magis debet homo ſpiritualit̃ plꝰ
curare de aĩma q̃ de carne. Eſt enĩ
anima quaſi domus dei propria.

caro autem quaſi alienã. Vnde do
minus ait Mat. x. Nolite timere
eos qui occidunt corpus. ſuper anĩ
mã autem non habent iam ampli
us quid faciant. ergo domus car
nis ſeu concupiſcentia mortificãdo
per penitentiam deſtruatur. ne ſcȝ
libidinis incendio domus mentis
abſorbeatur Ro. viij. Si ſpiritu fa
cta carnis mortificau ẽitis viuetis
Et hoc precipue eſt neceſſarium cũ
quis perflare ſenſerit temptatiõis
ventum. et vbi ſe fragileȝ ſentiẽs
metuit ruine periculum. Sunt etiã
carnis delectationes velut aliene
merces in mare proiciende id eſt ĩ
amaritudinem peñtentie conuertẽ
de vt mentis interne virtutes q̃ſi
proprie merces ſaluentur Mathei
v. Si pes tuus ſcandalizat te aſcide
eum et proice abs te. Et idem etiã
aȝ Si oculus tuus ſcandalizat te e
rue eum et proice abſte ac̃ Exod.
xv. Equum et aſcenſorem eius pro
iecit in mare. Equus enim eſt cor
pus. Aſcenſor eius delectatiõis ap
petitus qui ei dominatur qui pici
endus eſt ĩ mare penitentie. Oſtẽ
dunt etiam nobis prefataruȝ legũ
exempla. q̄ magis homo de ꝓpria
ſalute q̃ aliena debet curare Iteȝ
cuȝ a carne ſe permittit ſpiritus ſu
perari ẽ velut quedã colluſio dãp
nabilis et iniqua. Tunc enim ſpiri
tus aſſimilat̃ ei. qui colludit ĩ cau
ſa ſtatus. puta cuȝ dominus accep
ta pecunia. vel alias malitioſe per
mittit ſe a ſeruo ĩ ſtatus iudicio ſu
perari. que colluſio detegenda eſt
et dantur premia detegenti. et ad
iudicatur ei ſeruus. Vnde ille qui
colludit in cauſa ſtatus perdit ius
in perſonam illius de cuius ſtatu a
gebatur. et applicat̃ illi qui colluſio
nẽ detexit. ff. de colluſioĩbȝ. l. i. C. e

l. ſi. Similiter cum caro et ſpiritus ſibi inuicem quaſi litigantes aduerſentur. et cum ſpiritus habeat ius dominij ſuper corpus. ſi propter delectationē acceptam a carne pmittat ſe in temptationis cauſa ſeu lite ſuperari per cōſenſum. eſt quaſi colluſionis peccatum. Nō tamē ſi per penitentiam vel confeſſionē detegatur: caro in ſeruitutem redigitur ipſius penitentis. Et tunc tollitur dominium carnis a ſpiritu preuaricante. et ſubditur eidē ſpiritui pñitenti. ex cuius perſona dicebat Apoſ. i. Cori. ix. Caſtigo corpꝰ meū et i ſeruitutē redigo.

Caplm. viij.

Caſus malus non imputatur alicui niſi vbi culpa interuenit. ſicut medico non imputatur ſi potionem dat. et infirmꝰ aliquo caſu fortuito moriatur. ita ꝙ medicus non deprehēdatur i culpa. ante factum vel in facto ꝟ poſt factū. extra de clerico egrotante. Ad aures. Ante factū deprehendit in culpa. quando non eſt peritus i arte. vel quando intromittit ſe de miniſterio gacelino. puta religioſꝰ eſt qui intromittit ſe de cyrurgia qđ officium non pertinet ad ipſū. extra de hõicidio. Tua nos. In facto aūt deprehenditur i culpa. qñ nō dedit potionē iuxta traditionē artis. ymmo imitebatur prudētie ſue ↄtra iura. extra de ↄſtitu. c. i. et c. ne innitaris. Et poſt factum in culpa deprehenditur. quādo circa cuſtodiam infirmi non apponit diligentiam quā debet. Nec excuſatur ſi cuſtodem minus diligentem dimiſit vbi videbat periculū imminere. ar. extr̄ de officio archid. ea que. Caueat ēgo quomodo plures curas ſimul et ſemel ſuſcipiat. quia ſcꝫ infirmus continuam diligentiā exigit Pluribus intentus minor ē ad ſingula ſenſus. Hec triplex culpa colligit̄ ex illa decre. ad aures. ff. ad. l. aqli. qua actione. §. ſi. a l. ſequenti

Capitulū. ix.

Circuitus et diſpendia vitanda ſunt. cuius exēplū habetur a ↄſuetudine curie romane. Nam licet per poſtulationem hoc acquiratur poſtulato ꝙ redditur habilis ad hoc vt eligatur poſtulatiōe admiſſa. vt extr̄ de electione Inmotuit in ſi. hūc tamē ordinem et ſi a iure ꝓcedat non ſeruat romana curia. Naꝫ ſi ab ea aliquis poſtuletur: poſtulatiōe admiſſa non ſequitur electio. ſed approbatio poſtulationis et poſtulati ꝓ electione et ↄfirmatione habetur. Et ſi̾c extra de elect. inter canonicos. Et hoc ideo facit vt euitet circuitus qui certe vitādi ſūt. vt. ff. de ↄditione indebiti. l. dñs. Et vt vitentur diſpēdia eccleſiarum. vt extra de elect. vlti.

Capitulū. x.

Cogitatio interior peccati ſine cōſenſu operis nō tollit gratiam nec euacuat merita ꝓcedentia niſi ſit cū delectatione moroſa. quia tūc eſt interduꝫ mortalis culpa. Exemplum huius eſt quia volūtas teſtatoris imperfecta non tollit ſolēpne teſtamentum ꝓcedens. ſed cuꝫ decennio tollit. C. de teſtamentis. l. ſanximus. Sicut ergo moroſitas tpis autēticat imperfectam voluntatem teſtatoris. ſic etiā moroſitas delectatiōis augmētat culpam interioris cogitatiōnis. Vnde peruerſe cogitationes ſicut dicitur Sap. i. ſepant a deo ſcꝫ qñ ſunt moroſe. Et ideo ſicut dicit

Yſidorus. Cū te titillat cogitatio, cū tibi aliqd ſuggerit illicitum nō ibi teneas animū: calca ſerpentis caput. calca praue cogitationis inicium. eſt enim periculum in mora. Aduertendum tamen hoc eſt. qȝ ꝓprie loquendo delectatio cogitationis dicitur moroſa non ex mora tēporis. ſed ex eo qȝ ratio deliberans circa eā immoratur. nec tamē eam repellit tenēs et fouens libent ea q̄ ſtatī vt attigerūt aīm reſpui debuerunt. vt dicit Aug9. xij. de trinitate. Itē nota qȝ cogitatio ipſa ſecundū ſe nō eſt peccatū mortale immo quandoqȝ veniale eſt tm̄. puta cū aliquis cogitat inutilit. Quandoqȝ aūt ſine peccato omnino. puta cū aliquis cogitat vtiliter de fornicatione ſcȝ vt de ea ꝑdicet vel diſputet. Sed ſi aliquis circa cogitationem fornicationis imoratur vt delectetur de ipō actu cogitato tūc eſt peccatum graue. imo etiam cōſenſus in talem delectationē etiam abſqȝ ꝯſenſu exterioris operis dicit̄ eſſe mortalis

Capitulū. xi.

Confeſſioēȝ debȝ precedere diligens ꝯſcientie perſcrutatio et examinatio. Nam ſecundum iura anteqȝ quis ꝯſecretur vel ordinetur. debet precedē ꝑ triduū ſcrutinium examinationis ſcȝ vt incipiatur in feria quarta ꝑcedente ſabbatum ordinum. Et debet ꝑ triduū diligent īquiri de genere de patria de etate. de inſtitutione. i. de titulo ad quē ordinatur. de loco in quo ꝯuerſatus ē. de ſcientia. de fide. et de alijs hmōi. et ſic exaīnati ꝑ triduū ꝯtinuū ſabbato qui ꝓbati ſunt epiſcopo ꝑntatur. xxiij. di. quando. Similit̄ ātequā penitens ſe ſacerdoti in ꝯfeſſiōe repreſentet. vt bn̄ficium abſolutionis et ſacramētalis grē ꝯſecratioēȝ recipiat. debet ſemetipſum primo diligent̄ perſcrutari et ꝯſcientiā ſuam per triduū. i. diutius exaīnare. Vel per triduū. i. de triplici tēpore ſcȝ de iuuentute virili etate et ſenectute. Vel per triduū. i. tripliciter. ſcȝ de ꝯmiſſis in deum in proximū et in ſeipſum. Vl̄ ꝑ triduū qȝ dēt eē ꝯſideratio penitētiū ſeu ꝯfitētiū circa ꝑſonas. circa peccā. et circa circūſtātias peccōꝝ. Debȝ qȝ fieri examinatio penitētis de tota vita ſua qn̄ vult gn̄aliter ꝯfiteri. dēt fieri exaīnatio nō ſolū de actib9 ꝑdictoꝝ. ſ etiā de circūſtantijs. ſcȝ de ꝯditiōe ꝑſōe. de loco. de facto. de cauſa. de modo. de tpe. de auxilijs quibus operatus eſt ſicut in hoc verſu ꝯtinetur. Quis quid vbi qbus auxilijs cur quō quando. Sicut cleric9 vt dictū ē exaīnatur non ſolū de ꝑſona et vita. ſed etiā de alijs circūſtātijs

Capitulum. xij.

Conſciētie grauamē nō eſt ſuſtinendū. ſed eſt per penitentiā ꝑtin9 remouendū Nā ſcdm̄ iura nō ē tolerādū grauamen eccie Vn̄ ꝯſuetudīes īducte ī grauam eccīaꝝ nō dn̄t obſeruari ſed reuocari. extra de ꝯſuetudīe. c. i. Sicut ergo ē reuocandū qd infert grauamē eccie. ita etiā ē remouendū et purgandū qd infert grauamē cōſcientie ſcȝ peccatū. ex eo qȝ qȝ diu retinet̄ peccatoꝛ ſēper ruit de malo ī peius Gre. Pccm̄ qd per penitētiā n̄ diluitur mox ſuo pondere ad aliud trahit. Et ad idē de penitētia. di. iiij. c. i. ij. iij. et. iiij. et ſequent̄. ꝓpter qd Apo9. hortatur Heb. xij. dicēs Deponētes oīne pondus et circūſtās nos pccm̄ ꝛc̄. Maxīe aūt peccandi

ꝯſuetudo eſt que ꝯſcientiã grauat
Pſ. Filii hominum vſquequo gra
ui corde ſcilicet per peccandi cõſue
tudinem que cor indurat et aggra
uat.

Capitulũ. xiiii.

Corripiẽdi ſunt ſpũales vi
ri non per carnales ſed ſpi
rituales. ſicut clerici non
ſunt corrigendi vel verberandi p
laycos. ſed tantũ per clericos Vñ
ſi prelatus perauteret ſubditos ſi
ue monachos ſiue alios non p cle
ricos ſed per laycos vtiq; eſſet excõ
municatus. et qui p̃ciperet. et qui
verberaret. vt extra de ſenten. ex
coĩca. vniuerſitas. Niſi forte ſint
incorrigibiles qui nõ poſſunt ꝯmo
de per clericos ꝯprehendi. tũc enim
p laycos poſſunt. dũ tamen ñ pl9
ſe extendat violentia laycorum q̃
requirat rebellio clericoꝝ. vt extr̃
de ſenten. excoĩ. vt fame. §. layci
Item correctio prelati debz eẽ mo
derata. Nam ſi eſſet nimis atrox ꝗ
violenta in clericũ ita vt mors ſe
queretur. non tranſeunda eſſet ſi
ne punitione Vnde ſi ſubditũ ſuũ
non habito reſpectu ad ordinem ſi
bi datũm. epc cedi crudeliter iuſſe
rit. et incontinenti mortuus fuerit hõ
micida iudicatur. ar. li. di. ſi qua
femina. Si autem per. viii. mẽſes
vel amplius vel minus ad arbitriũ
iudicis redigendum vixerit et po
ſtea moriatur. q̃uis p̃ſumatur ex
alia infirmitate. tamen ſuſpendẽ
dus eſt dñs ad temp9 vel vſq; ad
duos menſes. vel ſcd̃m q̃ videbit̃
inſpecta perſona. vt extra de cleri
co percuſſore. Preterea. et ſi ſe nõ
emendauerit poſtea deponatur. vt
e. t. c.

Capitulũ. xiiii.

Corpa ſanctorum poſt r̃ſur
rectionem erunt et premia
buntur in celo. ſicut et ſpi
ritus eoꝝ. et ſiľr corpa dampnato
rũ in inferno Tenet enĩ in homine
ſpiritus quaſi vicem viri. Caro aũt
quaſi vicem vxoris. et ſcd̃m iura
vxor ſequitur foꝝ mariti. vt. ff. de
iur̃. o. iu. l. penultia. C. de incol.
l. vltima. ff. ad municip. eã que. et
l. de iur̃. §. vltimo. et. l. filiis. §.
.i. Similiter etiã caro ſequit̃ forũ
ſpũs. quia vbi premiatur vel pui
tur ſpũs etiam caro Luce. xx. Ti
te eum qui habet poteſtatem aĩaꝫ
et corpus mittere in gehennã Con
gruum enĩ eſt vt ſicut hic corpus
ſimul cum anima peccat vel mere
tur. ita tandem ſimul cum aĩa pui
atur vel premietur. et ideo poteſt di
cere anima beata de corpore. volo
pater vt vbi ego ſum illic ſit et mi
niſter meus. Nam ſicut corpus hic
ꝯiungitur anime ad miniſteriũ la
boris. ita in celo ei copulabitur ad
conſortium mercedis

Capitulũ. xv.

Dampnati qui ſunt in infer
no. nec ſuffragia valent
recipere. in quo differunt
ab hiis qui ſunt i purgatorio. nec
ipſi aliis ꝯferre poſſunt. in quo dif
ferunt ab hiis qui ſunt in celo et i
mundo. Vnde in hoc dampnati aſ
ſimilantur clericis ſuſpenſis quibz
ſcd̃m iura beneficia conferri non
poſſunt. extra de etate et qualit̃.
ord. p̃. cum bone memorie. nec ipi
aliis poſſunt ꝯferre. vt extra de cõ
ceſſi. p̃. vel eccleſie nõ vacan. qm̃
diuerſitatẽ Siľr dãpnatis ſuffragi
a ꝯferri ñ poſſunt. q2 i inferno nul
la eſt redemptio. ſicut patuit in di
uitẽ epulone Luce decio ſexto. Si
militer etiaꝫ ipſi bona aliis ꝯferre

non poſſunt qui bo[~]is omnibus ſu[~]t priuati P[~]s. Nichil iuenerunt om[~]s viri diuitiarum in manibus ſuis.

Capitulu[~] xvi.

Dampni dati culpa aliquando eſt excuſabilis. Nam aliquando excuſat eaz modus. vt cum quis ſe defende[~]do dap[~]num dedit. tunc enim non tenet dum tamen modum ſeruauit. Talis enim culpa caret quia ſecundu[~] legem fecit. ff. de iuſticia et de iur[~]. vt vi. Aliquando vero excuſat ea[~] metus. Nam que[~]cu[~]q[~] ferro me petentem q[~]uis non peru[~]ientem interficere licet. ſufficit em[~] terror armoru[~] Hac etia[~] ratione excuſor ſi fure[~] nocturno t[~]pe interfecero. vt dicit[~] in tabnario repoſcenti lucerna[~] vt tame[~] cu[~] clamore hoc teſtificet[~]. ſed de die no[~] licet niſi ſe telo defe[~]dat. ſed ſi potui ipſum capere non occidendo. et tamen occidi tunc teneor. ff. ad. l. aquil[~]. l. iiij. §. ſi. et. l. v. et. l. ſi ex plagis. §. tabernarius. extra. de ho[~]icidio. ca. ij. et. iiij. Aliquando vero excuſat eu[~] impulſus quia ſine culpa etiaz e[~] qui alterius ipulſu[~] vel ventorum violentia dampnu[~] dedit. ff. ad. l. aquil[~]. que[~]admodu[~]. §. ſi nauis. et. l. ſi ex plagis. §. in diuo capitolio. Item culpa da[~]pnu[~] inferentis aliq[~] e[~] a[~]te factum. aliqua[~]do in facto. aliqua[~]do poſt factu[~]. Ante factu[~] e[~] ſicut cu[~] aliquis male apoſuit lapides in plauſtro. et p[~]pterea lapides cecideru[~]t et da[~]pnum dederunt. vel in ſtipulam ſua[~] ignem appoſuit in die ventoſo. vel quia non adhibuit dilige[~]tia[~] qua[~] debuit de da[~]pno q[~]d ſequit[~] tenetur. quia qui occaſione[~] da[~]pni dat dampnu[~] dediſſe videtur. Porro ſi omnem diligentiam adhibuit qua[~] debuit. ita q[~] nichil omiſit de diligentibus non tenetur. ff. ad. l. aquil[~]. qui occidit. §. in hac. et l. qui foueas. et. l. ide[~] iur[~]. §. mili one[~]. et. l. ſi ſeruus. §. ſi expla[~]tato. extra de iniurijs et dampno dato. ſi egreſſus. Quandoq[~] vero culpa ſequitur factum. vt in medico qui bene ſecuit. et poſtea circa curam negligens fuit. Quandoq[~] a[~]t eſt i[~] facto. vt ſi medicus imperite ſecuit. ff. ad. l. aquil[~]. qua actione. §. ſi. et. l. ide[~] iur[~]. Et probant[~] hec tria. extra de etate et qual[~]. ad aures. et de ho[~]icid[~]. tua nos

Capl[~]m. xvij.

De pabolo renu[~]ciare de[~]t ho[~] et omnibus pompis eius pluribus de cauſis. ſi[~]libus hijs q[~]bus ep[~]i renunciatio admittitur. Sunt enim hec iuſte cauſe quib[~] talis eſt renunciatio admitte[~]da Conſcientia criminis non cuiuſlibz ſed illius du[~]taxat p[~]pter q[~]d ipſius officij executio poſt peractam penite[~]tiam etiam impeditur. puta ſi ſit enorme delictum. ſc[~]dm[~] bri[~]. ganf. et hoſti. Et dicitur enorme delictu[~] ſc[~]dz hoſti. ho[~]icid[~]. l. di. mior. i. q. vij ſi quis oe[~]m. de co[~]ſe. di. i. c. i. Itez heréſis in qua poſt vulnus ſanatum cicatrix remanz. i. q. vij. ſi qui Ite[~] ſimonia in ordine. extra de acuſa. inquiſit. Secunda cauſa eſt debilitas corporis nec omnis debilitas q[~] ex infirmitate et ſenectute p[~]cedit ſufficit. ſed illa du[~]taxat per qua[~] impote[~]s redditur ad exequendu[~] officium paſtorale. Tercia eſt defect[~] ſcientie. ſed qua[~]uis deſideranda ſit eminens ſcientia i[~] paſtore in eo tamen eſt competens toleranda. extra de elect. qualiter. Quarta cauſa e[~] malicia pleb[~]. q[~]n ſcz adeo dure

ceruicis exiſtit. et in rebellione ſu
a ita pertinax inuenitur ꝙ prelat⁹
nequit proficere apud ipſam. Nõ
ſi mortis periculuz immineat iuſta
eſt cauſa renunciationis. extra de
renun. ad ſupplicationem. et extꝰ
de elect. bone memorie Hoc pericu
lum intelligitur ſecundũ ꝙ paro
chiani ipſum capitaliter perſequũ
tur. In quo caſu ſuperior ad quez
ſpectat etiam ex officio et ſi michil
petatur eum transferre debet. arꝰ
gu. extra de rerum permuta. que
ſitum. ſiue quia aer eidem eſt peſti
lens et mortifer. lxxxiiij. di. quorũ
dam. Sexta cauſa eſt graue ſcãda
lum. ſcilicet quando de ipſo prela
to grauiter ſcandalizantur ſubdi
ti. Septima cauſa eſt irregularitas
perſone. vt ſi bigamus. et tunc nõ
remanet. vel illegittime natus. et
tunc ex diſpenſatione remanẽ po
teſt. vt patet extra de renũ. nunc
pridem vbi iſta plenius exponunẽ
Omnia aũt pdicta quodãmõ dya
bolo ↄpetũt. quia ipſe crimina enor
mia ſuggerit. vt hereſim et ſimoni
am et homicidium Jo. viij. Ille ho
micida erat ab inicio ꝛc. Ipſe ꝙ vi
res noſtras tam ſpũales ꝙ corpa
les infirmat et ↄſtringit. ipſe obſcu
ritatem nobis dubietatis et igno
rantie ingerit. Ipſe ſua malitia p
tinax et immutabilis exiſtit. et in
ſuper nos ad periculuz eterne mor
tis pertrahit. Capitaliter eniz nos
perſequitur. et peſtifero nos flatu
venenoſe ſuggeſtionis inficere co
natur. Grauia etiam nobis ſcãda
la ſuſcitat et inducit. et dum affe
ctum ſpiritus a ratione recta ſbtrã
hit. et voluptati carnis per conſen
ſum coniungit. quaſi bigamum ir
regularem efficit. ex quo etiaz ad
ulterina proles carnalis operis ꝓ
cedit. Ex quibus omnibus paten
ter apparet. ꝙ dyabolo renuncian
dum eſt et omnibus eius pompis
Apo⁹. i. Corin. x. Nolo vos ſocios
eſſe demoniorum. Et Eph. iiij. No
lite locũ dare dyabolo. Ca. xviij.

Diſcordie vel odij ignem in
cendentes excludentur a
ↄſortio ſanctorum ſicut in
cendiarij eccĩarum excludũtur per
excõmunicationem a conſortio fide
liũ. Nam incendiarij eccleſiaruz q
ſcz eccleſiam vel locum religioſum
vel cimiterium. vel ea que ſunt infra
ſpacium pꝛiuilegiatum. vt legitur.
xvij. q. iiij. ſicut antiquitus incẽde
runt vel effregerũt ſunt excõicati
ipſo iure Ita ꝙ ex quo denunciati
ſunt in eccleſia non poſſunt abſol
ui niſi per papam. vt extra de ſen
ten. excõi. tua nos. et. c. ↄqueſti
Excipitur tamen mortis periculuz
imminens. vt extra. e. ſuper eo. et
c. in litteris. Alij autem incendia
rij ſcz aliorum locoruz non ſunt ex
ↄmunicati ſed excõmunicandi. Et
excõmunicati non abſoluuntur ni
ſi dampno reſtituto et iuramento
preſtito. ꝙ ignem vlterius nõ ap
ponant. vt xxiij. q. vlti. peſſima.
Et hẽdes cogunẽ ſatiſfacẽ dãpnuz
paſſis Cõſuetudo tñ approbata vt
dicit hoſtieñ. reddit tales icendiari
os excõicatos ipõ iure ꝙuis denũ
ciati ñ ſint. ſiue i eccleſiis ſiue i vil
lis incẽdiũ ↄmiſerit dolo malo Cõ
ſuetudo ãt ↄſuãda ẽ cũ ſit optia le
gũ intꝑs. vbi ãt ↄſuetudo ñ appa
ret ſẽtiẽdũ ẽ cũ alano. ſcz ꝙ incẽdi
arij alioꝝ locoꝝ ꝙ eccĩaꝝ ñ ſũt ex
cõicati ſ excõicãdi. Si ergo p exↄ
municationẽ excludunẽ a ↄſortio ſi
deliũ q̃ incẽdũt eccĩam l' tẽplũ ma
teriale. multo magis excludunẽ a
btõruz ↄſortio qui incendunt ignẽ

diſcordie vel odij templum ſpūale
ſcʒ anime Pſ. Incenderūt igni ſā
ctuarium tuū

Capitulum · xix ·

Dubia i quibus vertitur pe
riculuʒ aīe debent trahi ad
partem et p̄ſūptionē tutio
rem. extra. de ſpōſal · iuuenis · I
deo in dubio ſcd̄m iura p̄ſumit̄ q̄s
excoīcatus · extra de ſen · excoī · cū
deſideres Item in dubio p̄ſumitur
quis fornicator · xxx · q · v · et aliē ·
et . c . nrātes . Iteʒ in dubio p̄ſumi
tur quis pagan9 ſiue non baptiza
tus . de ↄſec̄ . di . iiij . puulos . ↄ . c .
ſi nulla . et extra de bap . c . i . Item
in dubio p̄ſumitur quis non ordīa
tus . lxxviij . di . p̄ſbiteri Item ī du
bio p̄ſumitur eccleſia non ↄſecrata
de ↄſe . di . i . ſolēpnitates . et . c . ec
cleſia Notandū ē autem hic q̄ iuri
ſte diſtinguunt multiplicē p̄ſump
tionem Eſt enī quedā p̄ſūptio iudi
cis et cōtumacie hoīs . vt qn̄ epus
citauit clericū ſuū ↄ nō redit ad ec
cleſiā · p̄ſuīt iudex q̄ habeat eccleſi
am pro derelicta . ar . a ↄtrario ſē
ſu . v ij . q . i . preſentium . Sed hec
preſumptio bene admittit probati
onē ↄtrariam . Et de hac etiā legit̄
ij · q · v · oībus nobis circa finem ·
Alia p̄ſumptio ē fame · vt quando
quis infamatus ē · nec apparēt ali
a indicia · et hec admittit p̄bationē
in ↄtrariuʒ · aliqn̄ per inquiſitioeʒ ·
aliqn̄ per purgationē . Alia vero ē
nature · vt ſi pater exheredītauit fi
lium preſumitur q̄ n̄ iuſte · quia n̄
permittit natura p̄ſumē q̄ fili9 pa
trē offendat . C · de inoffici · teſtō ·
oīm modo · et autē · n̄ liceat pri · q̄
nullus affcāns vincit patnū vel ma
ternū · C · de cura furi · · vlt · Ex hac
etiā p̄ſumptiō e ↄtingit q̄ non pre
ſumit̄ fieri · ↄtra fratrē falſū teſtio

nium dicere · maxīe ī crimine here
ſis vel in alio graui . Naturale eniʒ
fedus nō permittit quidq̄ falſi cri
minis ſuſpicarī · extr̄ de coha · cle ·
et muli · c . i . ↄ c · vlt · Alia vero pre
ſumptio ē iuris tantū · vt cū ius p̄
ſumit aliq̄d · ſed non ſtatuit ius ſu
per preſūpto · vt ſi vir diu fuit cuʒ
vxore ſua ī lecto · p̄ſumit ius q̄ eā
cognouit . ſi ipſe hoc dicat q̄uis vx
or neget · extra de ſpōſa impu · cō
tinebatur · et · c · duo pueri . xxxiij
q . i . ſi quis acceperit · Tamen bene
admittit p̄bationeʒ in ↄtrarium ·
xxvij . q . i . nec aliqua · Sed notāduʒ
q̄ aliquando lex fingit bonum q̄d
canon malum preſumit · Nam in li
bere mulieris ↄiunctione et coha
bitatione lex fingit matrimonium
ff . de . ritu · nup · in libē · Canon vo
p̄ſumit ſtuprū ſeu ↄtubernium p̄pt̄
periculū n̄ p̄bet̄ matrimoniū · xxx ·
q · v · c . i . et · ij · Et hoc p̄pter pericu
lum q̄d accidē poteſt ex clādeſtina
deſponſatione · Naʒ q̄uis vere ma
trimoniū ↄtractū ſit inter aliquos
ſi tamē alter diuertat non diſtrin
getur per eccleſiam niſi matrimoī
um probetur · xxx · q · v · § · hijs ita
Itē ſecundum p̄ſumptionem iuris
ſi cyrographum cancellatum ſit p̄
ſumitur debitor liberatus niſi p̄be
tur contrarium · ff · de probationi
bus . ſi cyrograph Item inſtrumē
to et litteris ſtatur prima facie ni
ſi contra probetur · extra de p̄ba ·
poſt teſtimonium . C . de proba . iu
bemus Item preſumitur a iure q̄
quicquid habʒ vxor de bonis mari
ti acq̄ſierit niſi ↄtrariū p̄bet̄ . ff · de
donat · int̄ virū et vxorē quītus nū
cius · C · de donat · int̄ virū et v xo
re · Etiam ſic in clerico adminiſtra
tionem habente · Vnde ſi relinqua
tur clerico ab extraneo preſumit̄

relictum intuitu eccleſie · niſi con
tra probetur · extra de teſtamētis
requiſiſti · Item pſumit ius ꝙ ql̄i
bet ſit ydoneus niſi ꝓbetur ꝯtrari
um · extra de ſcruti · in or · fac · c · i ·
et ꝙ ſit ſoluendo · ff · de ꝓuil · cre ·
ſi creditores in ſi · et preſumit ꝙ q̄
libet ſit bone fidei niſi ꝓbetur male
C · de euict · l · penul · Et ideo qui do
lum dicit dolum debet ꝓbare · ff ·
de ꝓbationibus · quotiens · §. qui
dolo · Dominus tamen Guilhelm⁹
alūmen̄ · pariſien̄ · epiſcopus dice
bat · ꝙ potius debemus preſumere
maluꝫ q̄ꝫ bonum · quia pro vno bo
no inueniuntur decem mali Et ml
ti ſunt vocati pauci vero electi · Sꝫ
illud qd dictum eſt in contrarium
ſit de equitate et benignitate iuris
Et quia de omnibus dubijs benig
na interpretatio fieri debet · extra
de regul iuris · eſtote · Et ſimiliter
quedaꝫ gloſa ſuper ep̄lam ad Ro ·
dicit · ꝙ dubia in meliorē ptem ſūt
interp̄tanda · Vnde theologi dicūt
ꝙ ex leui de aliquo malaꝫ opinio
nem habere abſqꝫ ſufficienti cauſa
eſt ei iniuriā facere · Et q̄uis ꝯtin
gat ſic interpretanteꝫ ſepius falli
circa malos de quib⁹ bonam habꝫ
opinionem · tn̄ meli⁹ eſt bonaꝫ opi
nionem habere de malis per taleꝫ
deceptionem q̄ꝫ rarius falli · et ha
bere malam opinioneꝫ de bono ho
mine · Dicunt etiam theologi · ꝙ ha
bere malā ſuſpitionē de aliquo ex
leuibus iudicijs poteſt prouenire
ex tribus · Vno modo ex hoc q̄ꝫ ali
quis mal⁹ ē · et ideo ex leuibus de
alio iudicat malum · Secundo ex o
dio et inuidia ad alterum · ex qua
faciliter de eo ſuſpicatur malum ·
Tercio ex longa experientia · Vn
de Ph̄us in · ij · Rethori · dicit · ꝙ ſe
nes ſunt maxime ſuſpicioſi · quia

multotiens experti ſunt alioruꝫ de
fectus Prime due cauſe manifeſte
important peruerſitatem affectus ·
Tercia diminuit de ratione ſuſpi
tionis · quia experientia ad certitu
dinem proficit · Et nota etiā · ꝙ ex
leuibus iudicijs de bonitate alteri
us dubitare eſt veniale · ſed ꝓ cer
to et quaſi diffinitiue ex leuib⁹ iu
dicijs maliciam extimare ſi ſit de
grauibus non eſt ſine peccato mor
tali · quia non eſt ſine contemptu
proximi · Iudex autem ſi ex ſola ſu
ſpitione procedat ad aliquem con
dempnandum cum manifeſte ſit ꝯ
tra iuſticiam ſemper mortalit̄ pec
cat · Alia pſumptio eſt iuris et de iu
re · vt cum ius fingit aliquid et ſta
tuit ſup ficto · et hec non admittit
ꝓbationem in ꝯtrarium · vt ſi q̄s
ſemel deierauerit nunq̄ꝫ admittit̄
in teſtimoniū · quia pſumitur ꝙ ſe
per deieraret · extra de teſtibꝫ · teſti
moniū · Item ſi aliqua mulier inui
ta tradatur marito · et habitat ſe
cū per annū et dimidiū · de cetero n̄
poteſt reclamare · Idem ſi pmittit
ſe cognoſci · q̄uis non habeat an
nos legittimos · Naꝫ et carnalis co
pula facit de ſponſalib⁹ m̄rimoni
um iure preſumēte ꝙ ꝯſenſerit · et
de hac pſūptione ius facit · vn̄ dici
tur pſumptio iuris de iure · extra
de deſponſatibus · Ad idem · extra
de deſponſat · impub · de illis a no
bis · Quandoqꝫ tamē ius fingit ali
ud eſſe q̄ꝫ ſit · Nam fingit mulieręꝫ
ſtipulatā dote q̄ non ē ſtipulata ·
C · de rei vxo · ac · l · i · in pn̄ · Fingit
etiā natū qd non eſt · ff · de ſto · ho ·
qui in vtero · Item fingit viue qd
non viuit · Inſti · de excu · tu · §. ſi
ly autem · Sed et fingit non eſſe na
tum quod natum eſt · ff · de libe · et
poſtumis · cuius teſtimonio · §.

lucius Preterea fingit nō conceptum qđ naſcitur mortuuum. ff. de verborum ſignificatioīb9 · qui mortui · Alia eſt p̄ſumptio qualitatis et facti. que etiam eſt de iur · quia ſcz ius ꝓpter qualitatem facti p̄ſumit quid bene vel male actum · Jnde dicitur per exteriora ↄprehenduntur interiora · Nam ſi quis ſimpliciter humiliter et continenter vixerit · et cum honeſtis et diſcretis libēter ↄuerſetur p̄ſumuntur eius opera bō et recta et munda · Et econtra ſi libenter non orauerit nō ieiunauerit non humiliter ſe habuerit. ſed cum luxurioſis luſoribus et potatoribus ſe expoſuerit huius opa preſumi poſſunt inhoneſta et mala Et ex malo qđ opere preſumitur mal9 animus · extra de elect · Oſius · et extra de clericis non reſid · c. i. Et impudicus oculus impudici eſt cordis nuncius · ſcđm Aug9 · xxxij · q v · nec ſolo. et · c · qui viderit · Et quicquid iniurioſum fit aut dicit̄ p̄ſumitur animo iniuriandi factuz aut dictum niſi ↄtra ꝓbetur · vt · C ad · l · cor · de · ſic · l. i. et de iniurijs ſiue ↄuitijs · licet delinquēs dicat ꝙ ludens fecerit · Nam ludus noxius ī culpa eſt · ff · ad · l · aquil. nā lud9 Et ideo non debet remanere impunitus · ff · de furtis · in furti actione § · vlti · quis enim ludos appellabit ex quibus crimina oriuntur · vt ī ↄſti · ff · veteris · § · illud notat. Jdeo p̄ſumitur de facili ↄtra vſurarios qui cōſueuerūt exercere vſuras ·

Capitulū. xx.

Elemoſinatuz diſpenſator ſi habet in domo vel familia vel collegio ſuo indigētem non debet eum negligere · quia ꝓpinquus eſt vel collega · cuius exemplum eſt in eccleſiaſticis electionibus · Non enim prohibetur aliq̄s eligere conſanguineum dū modo ſit ydoneus. Et ſimiliter ſi ydoneus in eccleſia in qua faciēda eſt electio inuenitur de ea eſt eligēdus · vt. xxiij · di · in noīe domini · lxi · di · nullus inuitis · Sed in hoc ē differentia · qꝛ in electionibus ē in fauorem cuiuſlibet congregatioīs indultum vt de ſe eligat ſi ibi ydone9 inuenit̄ · lxx · di · nec emeritis · et c · nullus. Poteſt cōgregatio huic iuri fauorabili renunciare et aliuz eligere l' poſtulare tota vel maior pars cōgregationis ipſius q̄uis in ea aliquis dignus exiſtat · vt extrā de elect. cū vintonenſis · et. c · cuz inter canonicos · ſed in elemoſinis dandis · dicit Apoſto. i. Thi · v · ꝙ ſi quis ſuorum et maxime domeſticorum curam non habet fidem negauit · et eſt infideli deterior. Vnde magis coniunctus eſt alii neceſſario preferendus ceteris parib9 Puta ſi alius non occurrat magis indigens vel eque indigens et melior l' reipublice vtilior. in quibus caſibz preferendus ē cōiuncto

Caplm. xxi.

Error vtilis toleratur · Cuius exemplum eſt · quia cū ſeruus non poſſit eſſe iudex · quia nec ārbiter qđ minus ē eſt ff · de arbit · pedius · § . ſi · Tamen ſi credatur liber et ſententiam ferat. tenet ſententia propter vtilitatem eorum qui apud eum egerūt ff · de offici prefecti · barbarius · tam̄ ī veritate iudex n̄ ē · ar · ff · de · cur · habemus · medeſanus Ad idem inſti · de teſti · § · ſed neq̄ · C · de teſti · l. i. C · de · lat · lib · coll. l. i. § · ſed et

q̄ui dominí. et . §. ſed et ſi quis hō
mini libero. Sic dicimus de excom
municato. ar. extra de procur̄. c.
ſi. Et extr̄. de except. exceptionē.
extra. de ſen. et re. iudi. ad probā
dum. Item ſi quis gerat ſe pro le
gato cum non ſit certe valebunt e
ius ſententie ſi hōmines ad ipſum
tanq̄ ad legatum bōna fide recur
ſum habuerint. ar. ff. ad macedo
nium. l. iii. Item error intentiōis
qui eſt ſine dolo aliquando excu
ſat licet non ex toto. qd patet per
exemplum in rapina. Nam raptor
non dicitur qui violenter rem ali
cui rapit niſi dolus malus interue
niat. quia ſi quis rem propriam a
licui violenter auferat credens ſi
bi intereſſe tunc ceſſat actio rapto
ris. licet talis multetur per conſti
tutionem ii. ſi quis in tanta Inſtit.
de vi bonorum rapt. §. ſed nec du
tali a et precedenti. Item ſi publi
canus pecus meum adduxerit du
putat me aduerſus legem vectiga
lis aliquid commiſiſſe et ſic moria
tur non tenetur q̄uis errauerit.
Secus ſi ideo incluſit ne paſcatur
et fame perierit. quia tunc tenet̄
ff. de. iu. et. iu. l. ii. §. ſi publica
nus. Item error peccātium aſſimi
latur errori ementium et vendenti
um īter quos contingunt plerūq̄
ſex errores impediētes contractum
emptionis et venditionis. Primus
eſt in precio vt ſi puto vendere de
cem tu putas emere quinq̄. ſecus
econtra. ff. locati. l. ſi locem. Iſte
error eſt in ypocritis qui opera pe
nitentie vel iuſticie que ſunt mag
ni valoris. vendunt vili precio hūa
ne laudis. Hoc enim eſt quia ypo
crita premium humane laudis ma
ioris valoris exſtimat q̄ ſit. Secun
dus error eſt in contractu. vt q̄a
puto vendere. tu putas tibi donari
ff. de rebus cre. ſi ego. Similis error
eſt in malis prelatis eccleſie. qui
bōna eccleſiaſtica p̄ libito ſuo tra
ctant tanq̄ libere ſibi donata id ē
tanq̄ eſſent veri domini. cum tam̄
ſint non domini. ſed diſpenſatores
et miniſtri. Et ideo in fine inueni
ent ea carō precio ſibi vendita gra
uem ſcilicet penam pro eis exſoluē
tes. Tercius error eſt in corpore. i.
in ipſa re. vt quia puto vēdere ſim
ponianum. tu putas emere cornelia
num. vt. ff. e. in venditionibus. ſi
quid ſi vendo tibi petrum cocum cū
ſit pellipar ius. et ſi is qui cocus ē
martinus vocatur. ſi habui nota
nomina ſeruorum tunc is debetur
qui nominatus eſt. ſed ſi nō habui
nota is videtur venditus cuius ar
tificium eſt adiectum. ff. de rebus
du. qui habebat. Talis error eſt i
ter dyabolum et luxurioſum. Cui
dyabolus offert opus carnis. et il
le accipit credens emere id eſt per
cipere ſolum delectationem. et dy
abolus intendit ei tradere magis
amaritudinem. quia voluptas tri
ſtes habet exitus. vt dicit Boetius
Prouerbiorum quinto. Nouiſſima
illius amara quaſi abſinthium.
Quartus et quintus ſi in ſubſtan
tiali qualitate ſiue materia erret̄
vt ſi es pro auro. vel plumbum pro
argento deſtruatur. et ſi etiam ace
tum veneat pro vino qd ab initio a
cetum fuit emptio non valet. ſecus
ſi poſtea acetum ſit. quia eadem p̄
prie ſubſtantia eſt. Eſt enim idem
corpus probatur hoc. ff. eodem in
venditionibus. §. vltimo. et. l. a
lioquin. et. l. aliter. Sed ſi in par
te erretur in ſubſtantiali qualita
te tenet pro parte in qua non er
ratur. vt. ff. eodem titu. q̄ tamen

et.l.cū ab eo.§.vlti. Iſte error ē
in auaris.qui quaſi plumbuz reci
piunt ꝑ auro et acetum pro vino
.i.corporalia pro ſpūalibus et tpa
lia ꝑ eternis. Appreciantur enim
magis plumbū ꝙ̄ aurum.i. magis
tpalia ꝙ̄ eterna. Sextus eſt ſi erre
tur i ſexu. vt puto vedere puellā.
tū putas emere puerū. ſecus ſi pu
tas emere virginem cum iā ſit cor
rupta.vt.ff.aliquoꝝ.§.ꝙ et ſi e
go. Sed venditor ſciens corruptaz
tenetur actione ex empto ad reſol
uendū ꝯtractum.ff.de act.empt.
et vendi.ex empto.§.ſi quis ꝟgi
nē Item ſi erretur in eſſe nulla eſt
emptio.vt ſi tibi vendo domū que
iam ꝯbuſta eſt et vterqꝫ ignorat.
Talis error etiam inuenitur i ypo
critis.qui dare deo videtur feīnam
.i.carnē inquātum macerāt eam ꝑ
penitentiā.ſed deus vult pueruz.i.
ſpiritum purum Item vendūt do
mum iam cōbuſtā.ille ſcꝫ perſone
que cū luxuriate fuerint in xp̄o vo
lūt nubere.ſicut dicit Apoſ.i.Thi.
v.

Capitulum.xxij.

Excōmunicatus aſſimilat
ade qui fuit expulſꝰ de pa
radyſo et ſeparatus ab ā
gelorum ꝯſortio. et priuatus eoruz
alloquio. et etiam priuatus eſu li
gni vite Geneſis.iij. Per primuz
ſignificat. ꝙ excoīcatio excludit
a regno celorum. ex eo ꝙ excoīca
tio ſi recte feratur ligat etiam quo
ad deum Mat.xvi. Quecunqꝫ liga
ueris ſuper terram ꝛc. Ex eo vero
ꝙ fuit ſeparatus ab angelorum cō
ſortio et colloquio.oſtēditur ꝙ ex
coīcatio ſeparat a ꝯmunione fideli
um. Et dicit lex ꝙ maioris pene vi

ſum eſt non verſari inter homines
vel hominū carere ſuffragijs ꝙ̄ eici
extra ciuitatem.puta in exiliuz de
ſerti et nemoris. C.ne ſanctuz bap
tiſma reit. hij qui ſanctum. Et ali
bi Bānitus a rege et excoīcatus e
quiperantur.vt in.li.feudorū. Ex
eo vero ꝙ adam fuit priuatus eſu
ligni vite oſtenditur ꝙ excoīcatiō
ſeparat a ſacris.xi.q.iij.nemo.ꝛc.
hoc itelligitur de excoīcatione ma
iori. Item excoīcatio tollit homini
gratiā.cuius ſilitudo eſt. quia eli
dit reſcriptū ſi ab excoīcato fuerit
impetratum.vt extra de eta.et
quali.ordi.preſi. cum bone memo
rie. et extra de proba.c.vlti. Itē
nota ꝙ excōmunicatus a iure pro
aliquo delicto poteſt etiam excoī
cari a iudice. Cuius exemplum ap
paret in ſtatutis factis cōtra liber
tatem eccleſie. extra de ſententia
excōmunicationis Circa que ponū
tur ibi ſex caſus.in quibus ip̄o iu
re maior excomunicatio incurrit.
ſecundum hoſtieñ. Primus eſt qui
de cetero ſeruari fecerunt ſtatuta
edicta et conſuetudines introdu
ctas contra libertatem eccleſie ni
ſi ea de capitularibus ſiue cartula
rijs ſuis vel alijs libris.xi.q.i.§.
et hec ſi quis antiquata Intelligas
quo ad ſtatuta in ſcriptis redacta
infra duos menſes poſt huius pub
licationem ſententie non fecerit
aboleri ergo i duobus caſibus ſūt
tales excomuīcati quo ad ſtatuta
Primus eſt ſi ipſa infra duos mē
ſes de libris ſuis non deleuerit Se
cundꝰ eſt ſi ipſa ſeruari fecerint.ve
rum quo ad conſuetudinem in v
no tantum ſcilicet ſi ipſas de cete
ro ſeruari fecerint. Alius caſus ē
in hijs qui de cetero talia ſtatuta
fecerint. Alius contra illos q̄ talia

ſtatuta ſcripſerint. Alius contra
poteſtates conſules et rectores et
cõſiliarios locorum vbi huiuſmodi
ſtatuta et conſuetudines de cetero
edite fuerint vel ſeruate. ſubaudi
quamuis non ſtatuerint vel ſeruare
fecerint. vt ſic differat a preceden
tibus caſibus. Alius eſt contra il
los qui ſecundum ea preſumpſerint
iudicare. Alius contra illos qui ſcri
bere preſumpſerint iudicata. ſicut
hec omnia colliguntur. extra de ſẽ
tẽtia exco. nouerit fraternitas tua
Omnes tales ſecundum hoſtien. ex
communicati ſunt ipſo iure. Sed
quia adhuc a iudice poſſunt excõ
municari. etiam ſubditur in decre
tali. Ideoque fraternitati tue man
damus. q. in conſiliarios et officia
les ciuitatis ipſius niſi ſtatuta ipa
deleri fecerint. et ydonee ſicut res
exigit caueri quod ſimilia de cetero nõ
debeant attemptare. excommunica
tionis ſententiam promulgare pro
cures. ſubaudi ratiõe contumacie
quia nolunt ydonee cauere. Inſuper
per excommunicatos denuncies.
quia hoc attemptat. vt extra de ſẽ
tentia excommunicationis. noue
rit Sed aduerte quod non eſt abſonũ
vel abſurdum ſi excommunicatos
a iure iterum dicamus excommu
nicari ab homine. Nam excommu
nicatus excõmunicatur. extra de
ſententia excõmunicationis. cum pro
cauſa. Nõ addit quod debeant ydo
nee cauere etc. intelligitur ſub certa
pena et ypoteca vel datis ſufficiẽ
tibus fideiuſſoribus. ar. extra de pre
ſumpt. litteras. Et hoc notat ſatis
mens verborum ydonee ſicut res ex
igit

Capitulũ. xxiij.

Falſitas committitur in ſpũali
bus ſicut et in temporalibus
et corporalibus. Nam falſi
tas in temporalibus committitur. quã
doque in ſcripto ſiue ſcribat quis fal
ſum ſiue deleat verum. vt res. i. rei
veritas nõ appareat ſiue ſit teſtamẽ
tũ ſiue inſtrumentũ publicũ vel pri
uatũ. ſiue ſint tabule lignee ſiue e
ree vel rationes. vt. ff. de crimine
falſi. l. i. §. qui in rationibus. et. l.
paulus. §. paulus. Secundo com
mittitur falſitas in dicto. vt teſtis
falſidicus et iudex ſcienter inique
cõtra conſtitutiones iudicans. et qui
teſtem vel iudicem corrumpit et re
cipiens pecuniam ne veritatem di
cat. vel vt teſtem inſtruat locutio
nem prauam edocendo. vel qui fal
ſis legibus vtitur allegando. et ſic
cõpilatio antiqua nõ videtur allegã
da. Et hec probantur. ff. de crimi
ne falſi. l. i. §. Itẽ qui ob inſtruen
dam. et. l. ſed ſi aliquis. §. qui iu
dicem. et. §. ſed et ſi iudex. et. l.
eos. et. l. vlti. et. C. de veteri iu
re enu. l. ij. §. hoc autem. et. §. e
andem penam. Et ſi quis mentitur
preſidi vel principi et per obreptio
nem aliquid obtinuerit non tene
tur. vt. ff. e. ſi quis oppreſſerit. vnde
et mendax impetrator debet care
re impetratis. extra de ĩpet. ſuper
litteris. C. ſi contra ius. vel vtil.
publ. et ſi de legibus. et de diu. ap
po. l. ij. Ideoque puniendi ſunt iudi
ces qui vetant precium argui falſita
tem. C. ſi cõtra ius vel vtil. pub. l.
puniri. Falſidicus autem teſtis tri
bus perſonis eſt obnoxius. Primo
deo. ideo imponitur ei penitentia ſep
tem annorum. vi. q. i. quicunque.
Secundo iudici. ideo infamis fit.
xxij. q. i. ſi quis conuictus et verbe
ribus caſtigatur. v. q. v. illi qui. vel

extra ordinarie punitur ·vt· C· de
teſtibus nullum. Tercio proximo
et ideo iuxta modum leſionis pui
tur· iij ·q· ix· Nichilominus. xi· q· ij
quiſquis· Vn̄ falſidicus teſtis pec
cat ɔtra deū aſſumēs eū ī teſtē falſi
Sz ɔtra iudicē peccat faciēs eū con
dēpnare inocētē et abſoluē reū· Sz
ɔtra ꝓximū peccat faciēs eū ījuſte
dāpnari. Item dicto ɔmittit falſū
aduocatus vel procurator· qui ad
uerſario ſecreta cauſe aperuit vel
inſtrumenta ꝓdidit· ff· e· is qui de
poſita. ff· de penis. ſi quis aliquid
§· ſi quis inſtrumentum· et · §· i
ſtrumenta. Aliquando etiam con
dempnatur ad intereſſe· xij· q· ij·
ſi quis de clericis· Alias tenetur in
iuriarū· ff· de poſiti· l· i· §· ſi quis ta
bulis· ff· ad· l· acquil· ſi quis teſta
mētū· §· ſed et ſi quis tabulas. Et
etiā tal ꝓditor dici pt· xlvi. di. cle
ricus. et ſic falſū ɔmittit qui ſecre
tum aperit· extra de offi· dele· cum
olim magis· Tercio falſitas ɔmit
titur in facto· vt in moneta et mē
ſura. ff. e. quicunqz· et · l· lege· et
l· penul· §· i. extra de ɔtrahē· nupt
c. i. Et ponitur exemplū de hijs qui
nummos ptiz raſerunt vel finxerīt
In quo caſu liberi beſtijs ſbiciunt
vel vltimo dāpnantur ſupplicio.
Sed etiā de diminutione habes· ex
tra de iur. iurā· c· quāto. Itē poni
tur exemplum de eo qui auro aliqd
vicij addiderit. vel argēteos num
mos adulterios finxerit· vel eorū
tale quid non prohibuerit · vel nū
mos ſtāneos ſeu plumbeos emerit
vel vendiderit dolo malo Qui tam
falſam monetam percuſſerit· ſi in
totum formare noluerit ſuffragio
iuſte penitentie abſoluetur · Pro
menſura autem falſa duplex pena
imponitur· et inſuper relegatur.
ff· eo qui falſam· l· vltima. Item
facto committitur falſum in ptu
ſuppoſito in quo priuata eſt actio
Naz de eo ſoli accuſant parentes·
vel hij ad quos ea res pertinet nō
quilibet ex populo vt publicaz ac
cuſationem intendant. vt· ff· eo
qui falſum. §. i. et in. l. corneľ. §·
.i. et in notorum ſigillorum corrup
tione· extra de fide inſtru· inter di
lectos· Quarto committitur ī vſu
vt ſi quis vtitur falſis litteris vel
inſtrumentis. et huiuſmodi ab a
lio confectis vel impetratis· Item
ſi quis ſe pro milite geſſerit cum nō
eſſet· vel illicitis inſignijs vſus ē·
vel falſo dupplemate id eſt inter
dicto certi loci itineri breuiori via
commeauerit· et talis eſt pro ad
miſſi qualitate grauiſſime punien
dus· ff· e· eos qui. §. vltimo· Et
idem eſt in non ordinato qui gerit
officium ordinati· extra de clericis
non ordinatis et miniſtris· c. i. ij·
Idem eſt ī eo qui ſub pretextu cle
rici cum hoc munus non impleat ·
ab alijs ſe muneribus ſubtrahere
conat · C· de ſacro · et qui ſub pre
textu· extra de vita et honeſ. cleric
c· finali· Idem in eo qui cum nō ſit
clericus tanquam clericus nititur bene
ficium eccleſiaſticum obtinere· ex
tra de trāſlatioib9 ex litteris· extū
de reſcriptis cum a deo· Spirituali
ter autem hec quadruplex falſitas
referri poteſt ad quatuor genera pec
catorū· quia falſitas ſcripture per
tinet ad hereticos qui ſacras ſcrip
turas que ſunt velut inſtrumenta
vel teſtamenta dei· Vnde et vet9
et nouum continent teſtamentū·
falſis gloſis et expoſitionibus depra
uant et corrumpunt· Falſitas autē
dicti generaliter pertinet ad men
daces · quorum ſunt varia genera

inter que precipuum et peſſimum eſt mendacium in doctrina ſpūali ↄtra fidem et bonos mores Sed fal ſitas facti refertur ad ypocritas q̄ falſant monetam id eſt bona opa quibus celeſte regnū mercari poſ ſumus. Falſitas autem vſus refer tur ad demones. qui ſemper cōtra nos falſitatibus et deceptionibus vtuntur. et precipue quando trāſ figurant ſe in angelos lucis pretē dentes ſe eſſe q̄d non ſunt. Unde omnes hee falſitates vitande ſunt ſubtiliter et cauende Mat. vij. At tendite a falſis pphetis ꝛc̄

Capitulū. xxiiij.

Fautor mali preſumitur qui ipſum prohibere ꝛ impedi re poteſt et non facit. Cu ius exemplum apparet in clerico rū defenſione. q̄ȥ incidit ī canonē late ſētentie ab ipo iure et maiori excōicatiōe ligatur. q̄ poteſt defen dē clericū a violēta manuū iniecti one et nō defendit. extra de ſentē. excōi. quāte pſumptiōis. Hoc em̄ non ſolū reſtringitur ad illos q̄ tan tum ratiōe ptātis et officij hoc phi bere poſſunt. xxiij. q. iij. forte. ꝛ c. duo iſta nomina. Sed etiam ītel ligitur de illo q̄ et ſi nō ratione po teſtatis vel officij hoc phibere pōt. poteſt tamē aliē. puta q̄ȥ ſcit hoc fieri debere per illū. Cui ſi diceret caueas ne illud facias ſtatiȝ alius abſtineret. vt patet ſatis apte in c. decretali quando dixit. ne autē ſolos violentie huius actores. i. qui hoc faciūt vel precipiunt hoc fieri vel ī hoc expreſſe ↄſentiunt aliquo rū pſūptio extimet puniendos. fa cientes et ↄſentientes pari pena pu niendos catholica condempnat au ctoritas. eos delinquētibus fauere interpretans. q̄ ſubaudi q̄uis ex preſſe nō ↄſenſerint tamen hoc fie ri debere ſcientes. cum poſſet ſbau di nudo verbo tm̄ hoc phibere ma nifeſto facinori deſinunt obuiare. lxxxiij. di. §. i. et. c. ſequēti. ꝛ. c. error. ꝛ. lxxxvi. di. facientis. ff. ad ſiliē. ſe. o. l. ij. §. potuiſſe. et. §. ſequēti. et. §. pen. Et hoc hodie ↄ probat in aut. di. ij. imo. extra de ſen. excoi. di. inuitur. Nō haben dū ē nō tm̄ verbo ſed facto et plꝰ. q̄ȥ hoc locū hēt non tm̄ in clerico. ſȝ etiā in vicino et pximo

Caplm. xxv.

Fidelis dr̄ eſſe homo multi pliciter put fides ſcd̄m iu riſtas multis modis accipi tur. Nā pmo ponit p ſacramento baptiſmi. xlv. di. de iudeis. extē de baptiſmo debitū. Et ſcd̄m hoc dici tur fideł q̄libet rite baptizatus. Se cūdo p caſtitate thori. xxvij. q. ij. ↄiuges. et ſcd̄m hoc dr̄ fidelis qui thori fidem ſeruat. Tercio pro con uentionali ſecuritate que etiam ho ſti ſeruanda eſt. xxiij. q. i. hoſti q̄ȝ g̃ ue eſt fidē fallere. ff. de conſti. pac l. i. pr. i. et ſic dicitur fidelis q̄ pacta fideliter ſeruat. Quarto pro conſci entia. extra de preſti. ſpoł. litteās ꝛ de preſcrip. quoniā ōne. xxviij. q. i. §. i. de penitē. diſti. iij. illud vl tra medium ad fi. di. et ſic fidelis dici poteſt. qui conſcientiam habȝ non fictam ſed veraȝ. Quinto p cre dulitate ſcd̄m quā credimꝰ id q̄d n̄ videmꝰ Gre. Fides nō hēt meritū cui hūana ratio pbet expimētū. ꝛ ſic fideł dr̄ q̄ catholice credit Sexto p legalitate vel ↄfidētia. iſti. de re rū diui. §. vedite. ꝛ ſic dr̄ fideł qui eſt legalis. Septimo p eq̄litate et exuberātia actionū Inſti. de acti.

§. actionum. et in extra de exceptio
cum venerabilis. et sic dicitur fide
lis qui operatur quantum potest.
Octauo pro fidelitate et legalitate
dolo contraria .i. de presenti bona fi
des. et sic dicitur fidelis in commisso
.i. non fraudulentus vel dolosus.
Nono p probabili ignorantia. ff. de
acquirē. rerū. do. qui bona fide. et
l. bone fidei. vel probabili credulita
te. ff. de verbo. sig. bone fidei emp
tor. Decimo pro simplicitate bona
seu innocentia. vnde dicitur coiter bone
fidei homo est. quasi dicatur. non
est duplex nō ē maliciosus s innoc
cens qui omni verbo credit. xxii.
q. iiii. innocens

Capitulū. xxvi.

Filius dei ostenditur aliqs
esse tripliciter. sicut tripli
citer pbatur aliqs esse fili
us presbiteri vel alterius. Primo
verbo scz confessionis. Nam is qui cō
fitetur se filium fore cuiuis de illegi
timo thoro sic credit esse. extrā de e
lect. innotuit. habetur enim ei fides
contra se. ff. de interroga. ac de eta.
§. i. Hoc etiam modo pbatur quis
esse filius dei. Est em confessio tplex
fidei criminis et diuine laudis Qui
cunqz ergo verā fidem confitentur. et
peccata propria i confessione non
celant. et deuz sepius laudant. hi
quasi ex confessione sua filii dei esse p
bantur. i. Jo. iiii. Omnis spūs qui
confitetur xpm ihesū in carne venisse
ex deo est. hoc quātum ad fidez hu
manitatis xpi. sed de confessione diui
nitatis subditur in eodem Quisqs
confessus fuerit qm ihesus est filius dei
deus in ipso manet et ipse in deo.
Secundo pbatur ex affectu. extra
de presūpt. afferte. ii. q. vi. ad ro
manam ecclesiam. C. de officiis
te. si mat. Sic etiam probatur qs
esse filius dei ex affectu caritatis.
quia caritas sola distinguit iter fi
lios dei et filios perditionis. scdm
Aug. Et intelligitur de affectu di
lectionis non tantum dei sed etiam
proximi. i. Jo. iii. Omnis qui nō ē
iustus non est ex deo. et qui nō di
ligit fratrem suum. Tercio proba
tur ex cohabitatione. Nam dato
ꝙ aliquis neget se filium sacerdo
tis. si tm̄ constet ꝙ mater eius cū sa
cerdote morabatur tempore concep
tionis eius filius presumitur. extrā
qui filii sicut legittimi. Cam̄ que.
Contra autē si potest pbare negās
ꝙ mater sua maritum habebat le
gittimū cū quo morabatur tēpoē
conceptionis. probat se legittimuz.
Quamuis enim mater eius defacili
sciri possit. ff. de Insti. no. quia sē
per. Impossibile est tamen pbare
patrē in hoc casu per testes ydone
os. Ideo dicit lex ꝙ hec conditio est i
possibilis. scz si pbaueris te esse fi
lium talis. ff. de condi. et de mō. luci
us. Paterna ergo filiatio illegitti
ma defacili non probatur. licz cer
ta indicia admittantur. si p testes
legittimos comprobentur. In hiis e
nim in quibus certa pbatio haberi
non potest. vt in furtis et similibus
indicia pbabilia et psūptiones vi
olente sufficiunt. C. de rei ven. in
dicia. C. de questionibus milites.
ff. de re. mili. non oms. §. a barba
ris. Consimiliter etiā quodā indici
o ostenditur an homo sit filius dei
an non Nam velut mater pturiēs
penitentē i esse gratie penitentia ē
que tunc moratur cū legittimo vi
ro. cū sit propter cristuz. Et hec ē
in vere penitentibus. sed tunc qua
si cū alio viro moratur et adultera
tur. quando ficta intentione opera
tur Et tal' est penitētia ypocritaz

Vndẽ colligitur q̄ vere pẽnitentes ſūt legitimi filij dei · ſed ypocrite et falſi penitentes ſunt filij ſpurij et non dei ſed dyaboli · quibus compe tit illud Jo · viij · Vos ex patre dy abolo eſtis ac̄ ·

Capitulū · xxvij ·

Fraudulentus et ypocrita perdit meritum boni opis q̄d facit · Cuius exemplū eſt · quia ſi quid fiat ī fraudẽ legis non valet q̄d ſequitur ex eo ł ob id · vt · C · de le · igitur non dubium Verbi gratia · poteſt hoc oſtendi q̄ tuor exempl̄ · ſcd̄m q̄ quatuor mo dis fit fraus legi Primo de ɔtractu ad ɔtractum · vt cū ɔiunx qui dōa re non poteſt · vt extra de donatio nibus int̃ virū et vxorē · c · vltimo vendidit p̄cium non exacturus J deoq̄ non valz ɔtractus · vt · ff · de dona int̃ virū et vxorē · ſi ſponſus § · circa · Secundo de perſona ad p̄ ſonā · vt ſi ɔiunx interponat aliaz perſonā cui donet · vt ɔiugi ſuo det̃ ff · de dona · int̃ vi · et vx · l · iij · § · ſi tantum · Tercio de re ad rē · vt cuz filio familias · cui non poteſt tradi pecunia mutua ſine metu macedonī patre inſcio et ratū non habēte · vt C · ad macedon̄ · l · i · et vlt̃ · traditur ſpecies certo precio vt ipſam ven cedon̄ · itē ſi filius · § · mutui Quar to de ɔtractu ad eundem cōtractuz dat et p̄ciuz recipiat · vt · ff · ad ma ſed altero modo · vt cum trado ti bi mutuum vis dare mulierem p̄ fideiuſſore ego ſciens eā tutā valeri ano · nolo q̄ ipſa conſtituat ſe prī cipalem · et tu fideiubeas pro ipſa vt · ff · ad valerianū · q̄uis · § · ſicut eſſem · Sicut ergo fraus legis eua cuat id q̄d ſequitur ex facto · ita fraus et fictio ypocriſis euacuat me rituz conſequens ex opere bono ·

Vnde Mat · v · dicitur de ypocritis Amen dico vobis receperunt mer cedem ſuam · Jdeo dicit receperunt quia nullam recepturi ſunt merce dem in futuro · ſed potius ſupplicīū

Capitulū · xxviij ·

Frequentatio ɔfeſſiōis q̄tu or bona facit aīme · Et hoc patet per exēpluz in ɔſue tudine · Eſt em̄ ɔſuetudo ius q̄dd ā moribus inſtitutum q̄d p̄ lege acci pitur cuz deficit lex · di · i · ɔſuetudo di · viij · fruſtra · Et dicitur morib⁹ inſtitutū · i · aſſiduis vel frequentib; actibus hominuz ſecundū iuriſtas Et ideo actus ɔfeſſionis aſſiduitas et frequētatio has virtutes habet reſpectu mentis · quas dicitur con ſuetudo habere reſpectu legis Nā primo ɔſuetudo habet virtutez le gem imitandi · Jmitatur em̄ legez · i · ſupplet vbi lex deficit · extra de ɔ ſuetudine · cū olim · extra de ſepul chris · de vxo · in · ſi · et · c · certifica ri · inſti · de iure · naturali · § · ex non ſcripto Sicut autem ɔſuetudo ſup plet defectum legis · ita q̄ frequen tatio ɔfeſſionis ſupplet defectū con tritionis · Nā cū in peccato duo ſūt ſcz culpa qua offenditur deus et pena que p̄ culpa debetur · Jn ɔtritione quidē deus remittit culpā · et pena eterna in tpalem mutatur · ſed ni chilominus manet adhuc ligatus ad penam temporalem · Vnde ſi de cederz ſine ɔfeſſione non contemp ta tamen ſed preuenta iret ad pur gatorium · q̄d ſicut dicit Aug⁹ · eſt maxima pena · Quādo ergo ɔfiteris ſacerdos abſoluit te ab hac pēa vi clauiū cui ſubiceris ī ɔfeſſiōe Et q̄n ſemel ɔfitetur aliq̄s dimittitur aliq̄d de pēa hmōi · ſilr q̄n iterū ɔfitetur et poſſz

totiens ꝯfiteri ꝙ tota dimitteret̃.
et ita ſicut dictũ eſt ſupplet freq̄ue
tatio ꝯfeſſionis defectum ꝯtritiõis
Secundo habet ꝯſuetudo virtuteꝫ
dubium ius interpretandi. extra
de ꝯſue. cum dilectus. §. i. ad fi. ff.
de ꝯſue. l. ſi de interpretatione Si
militer dum homo frequenter di
ſcreto ſacerdoti ꝯfitetur. frequen
ter de ſuis factis et dubijs caſibus
per eius ſapientiam et ꝯſiliuꝫ decla
ratur. et ſic per frequentiam ꝯfeſſi
onis claritatem de dubijs recipit.
Tercio habꝫ virtutẽ ius tollendi et
abrogandi. Nam ꝯſuetudo ſi ſit ra
rationabilis tollit ius ĩ loco ĩ quo
viget. ff. de legibus et ſe. ꝯ. l. de q̄
bus. Similiter ꝯfeſſionis frequen
tatio ius dyaboli ab homine tollit
Habet enim ius dyabolus in hoĩe
ex eius inductu peccante. ſicut ho
mo in ſuo pecore. Et totiẽs hoc ius
renouatur quotiens peccatum ꝑ
petratur. ſed hoc ius dyaboli per ꝯ
feſſionem abrogatur. et dyaboli cy
rographum id eſt peccatum caſſat̃
Vnde quia frequenter peccamus ꝯ
feſſionem iterare frequenter indi
gemus. Quarto habet virtutem
preſumptionem inducendi Eſt enĩ
aliqua ꝯſuetudo ſpecialiſſima. ſecũ
dum quam in dubijs iudicatur. et
hec preſumptionem inducit cui pre
ſtatur fides. niſi forte ꝯtra probe
tur̃ Hec eſt ꝯſuetudo patrisfamili
as. ff. de pig. ac. l. vniuerſorum.
ff. de vſuris qui ſe miles. ff. de legi
bus. l. ſi ſeruꝰ plerumqꝫ. §. ſi vis
extra de preſumpt̃. ex ſtudijs. et c̃
mandata. et c. cum in iuuentute
Similiter quanto frequentius per
ꝯfeſſionem ꝯſcientia purgatur. tã
to maior preſumptio. i. ſpes de pec
catorum ꝯfeſſorum venia generat̃.
Ps̄. Dixi ꝯfitebor aduerſũ me iuſ

ticiam meam dño et tu remiſiſti i
pietatem peccati mẽ. ¶ Ca. xxix.

Gratia tollitur ſiue perdit̃
per vnum actum peccati
mortalis. Cuius exemplũ
eſt. quia quandoqꝫ derogatur̃ pri
uilegio vel ſtatuto per vnicũ actũ
ꝯtrarium. vt ſi papa ſtatuat in a
liqua eccleſia certum numeruꝫ ca
nonicorum. et ſuper iam inducto
vel ſtatuto ab alijs et per ipſum pa
paꝫ confirmato littere ꝯcedãtur.
huiuſmodi ꝑuilegio derogatur ꝑ
vnicum actum ꝯtrarium. vt extrã
de conſtitu. cum acceſſiſſent. et ex
tra de ꝑbendis. pro illorum. et ex
tra de hijs que fiunt a ma. par. ca
ex ore. xi. q. iij. ꝑuilegiuꝫ. C. de iu
re do. ĩpe. l. ij. C. de. pact. ĩter ẽp̃.
et vendit̃. l. ꝯmiſſis. Item gratia
diuina non operatur in homine ſi
ne ipſius voluntate et diſpoſitioẽ.
qđ patet in ſuſceptione ſacramẽto
rum que gratiam ꝯtinent. Naꝫ ſa
cramenta ipſa talia ſunt accipien
tibus q̃li corde et ꝯſcientia ſuſcipiũ
tur. i. q. i. §. Ecce cum dominus de
clarauit. ideo ſunt malis ad iudici
um. de ꝯſec̃. di. ij. Dicit etiam hoſti
enſ̃. ꝙ qui inuitꝰ recipit ſacramẽtũ
etiã carectere nõ recipit. extra de
baptiſmo. maiores. ideo nõ cogit̃
quis ꝑciſe ordines ſuſcipe

¶ Capitulũ. xxx.

Heretici diuinas ſcripturas
depuantes et malitioſe ex
ponentes graueꝫ pnaꝫ me
rent̃ Nã q̄ leges ł ꝯſtitutiões ſeu re
ſcpta pñcipis malitioſe ĩterptãt̃
efficiunt̃ ĩfaẽs. vt. C. de legibꝰ. et
ꝯſti. l. ij. Multo ẽgo magis q̃ malig
ne intptant̃. et exponũt ſcptuãs di
uinas ꝯtinẽtes leges et ſtatuta dei
confuſione et dampnatione ſunt
digni. Nam tales inter hereticos

ɔputantur· licet eniȝ ſtricto modo
ꝓprie dicatur hereticus qui alit̄ ſen
tit de articul' fidei q̄ romana eccia
xxiiij·q.i.hec ē fides·et.c·quoniā
Tamen largius accepto vocabulo
oīs qui male interpretatur ſacrā
ſcripturam.i.qui ipſam aliter itel
ligit q̄ ſpūs ſcūs efflagitet a quo
inſpirata ē. licet etiaȝ talis ab ec
cleſia non receſſerit·nichilominus
hereticus dr̄·xxiiij·q·iij·hereſis

Capitulū·xxxi·

IGnorātia iuris excuſat ad
tempus· Cuius exempluȝ
eſt quia ignorantes ɔſtitu
tionem factam infra duos menſes
poſt diuulgationem non ligantur
extra de ɔſti.ɔgnoſcētes·et·lxxxij
di·ꝓpoſuiſti in fi· Nam ɔſtitutio
poſt duos menſes a publicatione ī
cipit artare·vt in aut·nō facte no
ue·ɔ·in ipſa·ſepta·et·ſx.i.col
v·et extra ne clerici vel monachi
c·vlti·extra de ſen·excoi·nouẽit
Elapſo hoc tempore non poteſt q̄s
allegare ignorantiā· q2 non ſingu
lorū auribus inculcāda·xvi·di· q
dicitis.xij·q·ij·qui in hūanis Itē
q ignorantia canonis āqn̄ excuſet
patet·quia ſi quis epc ɔſtitutionē
ediderit·q quicūq3 furtū fecerit ex
coicatus ſit vel ɔſilem aliaȝ· extra
nei q̄ etiam intra eius teritoriuȝ cō
tra hoc faciūt ſi ignorāt ſententiaȝ
latam·nec tantā moram traxerūt
q ſcire preſumantur non ligant.
ar·extr̄·qui matrimoniū·ac·poſt
c·ſi·extra de adul·ſi ea· Nec enim
ligatur excoicatus ſentētia niſi ſci
ens.extra de ſen·exco·ſighſicauit
et·c·cū deſideres Nec etiaȝ talis ex
traneus tenetur ſcrutari decreta al
teri9 regni· C·de ɔmercijs·l·mer
catores· Si vō hoc ſciat vel magnā
moram ibi ɔtraxerit·iam icipit eē

ſubditus ratione delicti et ſentētie
late· Nam et de furto tenetur ibi
reſpōdere vbi ɔmiſit·extra de rap
to.c.i.vi.q·iij·placuit Itē ratione
delicti et ꝑſes aduerſus extraneos
homines delinquētes imperiuȝ ha
bet Nec enim diſtinguitur vn̄ ſit·
ff·de officio ꝑſidis·l·iij· Itē igno
rantie excuſatio non admittitur v
bi poteſt hoīni aliquid imputari·
Si enim puto percutientem me p
cutere et percutio alium·hac igno
rantia non excuſor.ff.ad·l.aquil
l·v·§.i.et.l·ſcientiam·§·penl
Vnde in hac actione culpa leuiſſia
imputatur Nam ſi quis ciſternā fo
dit·et ipſam apertam dimiſerit l
ſic non cooperuit q aīal in eā nō
poſſit cadere et bos ibi ceciderit tene
tur·extra de dampnis dat·c·ij·

Capl'm·xxxij·

INobediētia eſt grauis cul
pa·et ideo ſecūdū iura cō
tumatia grauiter punitur
Eſt enim ɔtumatia erga iudicē vel
ꝑlatum cōmiſſa inobedientia· Vn̄
multo grauior eſt inobedientia er
ga deū· Sed nota q ɔtumax dicit
aliquis multis modis Nā vno mō
dr̄ ɔtumax q̄ citatur tribus edictis
vel vno ꝑ omnibȝ non venit ad iu
diciū·ff·de re iudicata ɔtumacia.
Et hoc mō peccōr citatus a deo tri
plicit·ſcȝ p eius flagella·per eius
verba·per ei9 beneficia· ſi nō veīt
ad iudicium eſt ɔtumax·Secundo
modo dicitur ɔtumax q2 nō vult
puta q̄ īpedit l' ꝓcurat q citatio ad
ipſū nō ꝑueniat·et talis ꝑ citato de
bet haberi.ff·de re iud·ad ea·§·ſē
per·et·l·iure ciuili·ff·de·do·et
de mō·l·iur·cili·et·l·qb9dieb9 Et
huic aſſilant peccōres q̄ ꝑdicatoēs

et predicationes fugiunt Sunt enim
predicatores quaſi quidam dei nun
cij et precones. Et eorum verba ſunt
velut iudicis edicta. Vnde de tali
bus peccatoribus dicitur Job. xxi.
Dixerunt deo recede a nobis ſcien
tiam viarum tuarum nolumus.
Item contumax eſt ſi venit ad pre
ſentiā iudicis. ſed non exhibet ſe
ſiue repreſentat. ſic q̄ iudex ipſum
cognoſcat. ſed potius latitat retro
columpnas aut ſtationes. ff. q̄bus
ex cauſis in poſ. l. fulſimus. §. q̄o
ſit latitare. et. §. idem ſciendum.
Huic aſſimilatur qui venit ad peni
tentie ſiue cōfeſſionis iudicium. ſed
non ſic cōfitetur q̄ ſacerdos eius cō
ſcientiam cognoſcere poſſit. aut q̄r
occultat aut quia palliat vel excu
ſat vel huiuſmodi. Vnde etiam di
citur cōtumax qui iudici obſcure re
ſpondet. et ſic qui cōfitetur per ver
ba obſcura et inuoluta Tercio dici
tur cōtumax qui recedit ſine licenti
a. In au. ē de legittimo. §. omniū
vero. Talis eſt qui recidiuat i pec
catum. vel qui penitentiam ſibi im
poſitam nō perficit. ſed abſq̄ diſpē
ſatione vel licentia ſacerdotis am
dimittit. Quarto dicitur cōtumax
qui ad preceptum iudicis non rēſti
tuit. in quo caſu res manu militā
ri ei auferri iubetur. ff. de rei vēdi
catione. q̄ reſti. et que ius. ſi. ti. q̄
in poſ. ſi quis miſſus Et hijs aſſimi
lantur qui ad dictum ſacerdotis a
liena non reſtituunt poſtq̄ cōfeſſi
ſunt. vnde deus quandoq̄ per alias
vias aufert eis ex quo nolunt reſti
tuere. pro huiuſmodi autem crimi
nibus dicit canon cōtumaces excō
municari debere. xi. q. iij. certum
Omnis autem cōtumacia graue cri
men poteſt dici. Eſt enim quaſi pec
catū ydolatrie repugnare velle et

quaſi ſcelus idolatrie nolle acquie
ſcere. viij. q. i. ſciendū

Capitulū. xxxiij.

Inſpirata hominibus a deo
excipiuntur a cōmuni lege
Cuius ſignum et exēplum
eſt in iure canonico. quia electio p
inſpirationē non eſt in forma iur.
ſed exceptio a formis. vt extra de
electionibus propter diuerſas Et
ſimiliter ſecundum legem diuinā
ea que inſpirantur a deo excipiun
tur a lege cōmuni. ſicut patet i pa
triarchis qui acceperūt plures vx
ores. vt Jacob qui habuit liam et
rachel. et ſimiliter dauid. q̄d tamē
ex lege cōmuni non licebat. Lex e
nim de vnica vxore non eſt huma
nitus ſ3 diuinitus īſtituta. nec vnq̄
verbo aut litteris tradita ſed cordi
impreſſa. ſicut et alia que ad legem
nature qualitercunq̄ pertinent. et
ideo in hoc a ſolo deo diſpenſatio
fieri potuit. Nā illi ex cuius aucto
ritate lex efficaciam habet reſerua
tur. vt licentiam prebeat legē pre
termittendi in illis caſibus ad quos
legis efficacia non ſe extendere de
bet Et talis licentia diſpenſatio di
citur. Et in hoc q̄ ſcilicet aliquis ha
beret ſimul plures vxores a ſolo
deo diſpenſatio ſibi fieri potuit p
inſpirationem internam. que q̄dē
principaliter ſanctis patribus fa
cta eſt. et per eorum exempla ad a
lios deriuata eo tēpore quo oporte
bat. Predictum vero preceptū ſcz
de vnitate vxoris permittit vt ma
ior eſſet multiplicatio plis ad cultū
dei educāde

Capitulum. xxxiiij.

Iniuriantur aliqui xp̄o tri
pliciter Cuius ſimilitudo ap
paret i ipſis nutriens hoīm In
iuriatur em vnus hō alteri tripliciter. vno
mō re. hoc ſit quocienſcunq̄ maniſeſt

Secūdo verbis. vt quando conuitiū
fit. Et dicitur cōuitium a conuoca
tione vel conuentione .i. collectiōe
vocum. Cum enim in vnum plures
voces conferuntur ſpecialiter con
uitium dicitur quaſi conuocium. Et
fit nedum preſenti ſed etiam abſē
ti. Nam ſi quis ad domum ſuā vel
tabernam venit conuitiū facit etiam
te abſente ſi vociferatur. vel alios
ad vociferandum induxit cōtra cer
tam perſonam. nam vite nulla eſt
executio. ff. de iniur. l. i. §. iniuriā
et. l. Itē apud labeonem. §. conuiti
um. et. §. feciſſe. et. §. tibi. Ter
cio fit iniuria in litteris. vt cum q̄s
librum vel hyſtoriam vel cartam ad
infamiam alicuius pertinentem ſcrip
ſit vel compoſuit vel edidit vel do
lo malo fecit quod quid eorum fieret
puta dimiſit ſcripturam cadere in
plateam. ar. ff. de. ver. ſigni. late
Nec diſtinguitur vtrum nomine ſu
o vel alterius hoc ediderit. expreſſo
nomine proprio illius quem infā
mare intendit. vel non expreſſo E
odem modo tenetur. qui huiuſmo
di ſcripturam vendere curauit. vel
emere. Eodem modo tenetur etiam
ſine ſcriptura. ſi in notam vel ſignū
aliquod horum prodiderit. puta ve
ſte lugubri vel ſqualida vtitur in in
iuriam alicuius. vel barbam dimit
tit. vel capillum ſubmittit. ff. de in
iur. l. Item apud labeonem. §. a
it pretor. ne infamandi cauſa. et ſe
quenti. v. q. i. quidam maligni ſpi
ritus. Et nota quod de famoſo libello
agi poteſt criminaliter ſecundum. l.
ſcilicet ad penam capitis tam contra il
lum qui fecit. quam contra illum qui
inuenit niſi ipſum corruperit vel a
buſſerit. vel inuentum nulli reuela
uerit. C. de famoſo libello. l. iſta. q̄n
ta. q. i. ſi quis famoſum libellum.

Et poteſt in hoc caſu quilibet de po
pulo accuſare. et accuſatori conſti
tuitur precium pro modo ſubſtan
tie accuſate perſone. vel ſi erat ſer
uus producitur in libertatē Quid
enim ſi publica vtilitas ex hoc emer
gat. ff. . e. l. §. ſi. et lege ſenatus
conſultum. et. C. de famo. libe. l.
vnica. poteſt etiam ciuiliter agi
actione iniuriarum. que non publi
ci iudicii ſed priuati continet quere
lam. C. eo. iniuriarum. ff. eo. diſti.
§. vnico. Vnde et de omni iniuria e
tiam ſi deſcendat ex lege cornel. ci
uiliter agi poteſt vt ibi et de omni
alia quacunque actione. ff. e. pretor
edixit. §. poſt ſe. hodie ſecundum
canon. qui famoſum libellum con
ficit flagellatur et excōmunicatur
v. q. i. qui in alterius. et. c. ſeq.
Sed et ſi certum eſt quis confecerit
poteſt accuſari et deponi cum ſit g̃
ue crimen et accuſatione ac damp
natione digniſſimum. xxv. di. §.
nunc autem. Primo ergo modo
ſcilicet re iniuriati ſunt criſto iudei
qui manus iniecerunt in eum et li
gauerunt. et hii qui eum verbera
uerunt et crucifixerunt. Sed ſecun
do modo iniuriantur ei maledici et
blaſphemi. qui linguas ſuas cōtra
ipſum relaxare preſumunt. Terci
o autem modo heretici qui falſa de
ipſo criſto ſcripſerunt et contume
lioſa vt manicheus et arrius et a
lii conſimiles. Notandum autem quod
iudei iniuriantes criſto quaſdam fal
ſas excuſationes pretendere cona
ti ſunt. vt nō iniurioſe ſed iuſte eum
perdere crederentur. Nam ſecundū
iura. iniuria alicui fcā excuſari poſ
ſet ex tribus Primo ex culpa ſiue
delicto puta ex eo quod ille cui iniuria
tum eſt vere deliquerat. Nam pec
cata nocentiū nota eſſe et expedit

et oportet. ff. de iniur. eũ qui ſo
centem. et. C. eo. ſiquidez animã
tuam vbi non ſe perſeueret Alias
tenetur nunciator. C. et ſi non es
nunciator. Hanc ergo excuſatio
nem iudei contra criſtum pretẽde
re voluerunt quando dixerunt py
lato Si non eſſet hic malefactor nõ
tibi tradidiſſemus eũ Johãis deci
mo octauo. ſed vere mentiebãtur
quia ipſe peccatum non fecit. nec
inuentus eſt dolus in ore eius. pri
ma Petri ſecundo. Secundo excu
ſatur iniuria ex cauſa. puta ſi fecit
iniuriam cauſa venerande rei pub
lice. vt ſi magiſtratus ſcutuz alicu
ius perforauit. quia in bello ſe ma
le habuit. ff. eo qui rei publice. J
deoqꝫ excuſatur ſacerdos a canoẽ
ratione turbationis diuini officij.
extra de ſententia excommunicati
nis. veniens. Hanc excuſationem
pretenderunt iudei. cum dixerunt.
Hunc inuenimus ſubuertentẽ gẽ
tem noſtram Luce viceſimo tercio
Sed in hoc etiam mentiebantur.
quia ipſe gentem ſuam id eſt iude
os non ſubuertere ſed ſaluare co
natus fuerat. ſecundum illud Ma
thei primo. Ipſe enim ſaluum fa
ciet populum ſuum a peccatis eoꝝ
Tercio excuſatur iniuria a premi
nentia. quia ratione dignitatis pre
ſumitur pro aliquo ꝙ non animo
iniuriãdi quid agat. vt ſi miniſter
rie publice iubet aliquez duci. q̃a
decreto pretoris non obtemperat.
quia iuris excuſatio non habz iniu
riam non tenetur Et que iuſſu po
teſtatis a magiſtratu fiunt. ad iniu
riarum actionem non pertinent Et
inde eſt ꝙ nec magiſter incidit in
canonem. ſi cauſa correptiõis ſcho
larem in minoribus ordinibus oſti
tutum percuſſerit. extra de ſenten

tia excõicationis. cũ voluntate. §
ſi qui vero Hanc excuſatioẽz iudei
habere voluerunt. ex eo ꝙ iudei ꝑ
mo xp̄m tanq̃ blaſphemũ ꝑ prĩci
pem ſacerdotũ et ↄſiliuz reum mor
tis adiudicari fecerunt. Et poſtea
per preſidem pylatum tanq̃ con
tradicentem ceſari et tributa dari
ꝓhibentem. a pylato crucifigi euz
petierunt. Sed tamen etiam ĩ hijs
mentiti ſunt. quia nec blaſphem⁹
ſed dei cultor verus. nec tributũ ce
ſari negãi ſuaſit. immo dixit Red
dite que ſunt ceſaris ceſari ⁊c̃. Itẽ
iniuriantur aliqui eccie. Nã ſcdm
iura omnis iniuria triplicit̃ infert̃
Aut em̃ infert̃ in corp⁹ aut ĩ digta
tẽ aut in famam. Infertur ĩ corp⁹
cũ quis pulſat̃ vel verberat̃ vel cuz
vi aliq̃s domum alterius igredit̃
In hijs em̃ tribus caſibus agit̃ ĩiu
riarũ ex lege cornel. Et eſt pulſare
ſine dolore cedere. verberare autẽ
cũ dolore. ſed et dicitur verberaſſe
abuſiue qui pugnis cecidit. ff. de
iniurijs. Item apud labeonẽ. §. v
beraſſe. Dom⁹ aũt mea accipiẽda
eſt non ſolũ ſi ꝓpria ſit. ſed et ſi cõ
ducta fuerit. vel gratis conceſſa. ſi
tamen ad meritoria vel ſtabula nõ
pertinet. vt omnia hec ꝓbantur.
ff. e. l. § .i. õni. et .l .lex cornel.
de iniur. ſe. i. §. i. .ij. et . iij. Forte
etiã in hijs caſibus agetur iniur.
de iur̃ pretorio. cũ filio famili. pul
ſato debet pat. ꝑtoria actio iniuri
arũ filio vero debetur. ex. l. cornel
§. illud. Et hoc modo iniuriant̃ ec
cleſie illi. q̃ in perſonas ecciaſticas
man⁹ violẽtas temẽ iniciũt eos ca
pientes vel verberantes. vel etiaz
ip̃a loca ecciaſtica occupãtes vi.
Ad digtatẽ võ minuẽdã fit iiuria.
cũ comes q̃ comitat̃ et ſequitur. ſi
ue liber ſit ſiue ſeruus ſiue mulier

vel maſculus vel etiam pedagog9
non tamē tenetur qui cepit addu
cere·ſed qui adduxit vt comes nō
eſſet cum ea. Sed michil intereſt v
trum vi hoc fecerit· vel perſuaden
do vt eā relinqueret·ff·de·iniur·
l.i.§·omīqʒ· et ·l· Itē apud labeo
nem·ca·§·comitem·ca·§·addux
iſſe·Hoc modo iniuriātur ecc̄ie re
ctores mali·q̄ eccleſias ſibi cōmiſſas
ſine gubernatore et officiatore reli
quunt Vel mali paſtores q̄ plebes
ſibi cōmiſſas tempore proſperitatis
coītantur. ſed tpe aduerſitatis et
pſecutionis eos fugiūt et dimittūt
Ad famam autem alicuius fit iniu
ria·cū alicuius pudicicia attēptat
vt feia ancillari vel meretricia ve
ſte induta ſit·hoc fit per appellatio
nem vel affectationem· Et appella
re dicitur blanda exactione pudici
ciam alicuius attemptare. cum ſcʒ
agitur·vt ex pudica īpudica fiat·
ſed qui verbis turpibus vtitur nō
temptat pudiciciam et iniuriarum
tenetur·Affectari vero eſt cum q̄s
tacitus frequenter ſequitur cōtra
bonos mores·Aſſidua enim frequē
tatio nonnullam infamiam prebet
ff·e·l.i.§·omīqʒ· et ·l·apud labe·
§·tenetur· et ·§·ſi quis· et · §·
it aduerſus· et ·§·qui turpibus·
et p̄cedenti· et ·l·ſed eſt queſtiōis
§· ſi·hoc modo iniuriātur ecc̄ie he
retici·Qui blandis fictiſqʒ verbis
pudiciciam ſinceritatem fidei ſiue
morum ī eccleſiaſticis perſonis cor
rūpere moliuntur . vel illi qui blā
dis colloquijs ſeu prouocatiuis nu
tibus vel continuis et peſtiferis exē
plis ad impudiciciā trahūt Apo9·
Corrūpūt moēs bonos colloq̄a p̄ua

Capitulū·xxxvi

Intentio bona non liberat
a pena ſi opus ſit ſtultū et
illicitum·Cuius exēplum
apparet ſecundum iura in eo qui
vt ſit caſtus et volens placere deo
abſcidit ſibi membra impudica·
Naʒ talis irregularis efficitur·lv·
di·ſi quis abſciderit·Non enim fer
ro ſʒ aīo caſtitas queri debet·xxxv
q·v·tunc ſanabitur·Ergo de rigo
re iuris is q̄ etiaʒ vt ſit caſt9 hoc fa
cit fieri deponend9 eſt licet credat
placere deo· Nam vt ait verſus·
Diſplicet imprudens vnde placere
putat·Et ſcd̄m hoc intellige·lv·di
ſi euangelica· et ·c·ſi quis a medi
cis· et ·c·qui per partem · et ·c·
ſi q̄s per egritudineʒ · Nec obſtat·
extra de corpore viciatis ſignifica
uit. qꝛ ibi gratia ſit Theo9· Illi eu
nuchi placent quos caſtrauit non
neceſſitas ſed voluntas· Item itē
tio et ſpes plus recipiendi etiaʒ ſi
ne pactione quaſi vſurariuʒ facit·
nam etiam ſine pacto·ſi hac inten
tioē principaliter ductus vt aliq̄d
michi daēs tibi mutuarem pecuni
am alias non mutuaturus· licet ī
foro iudiciali non poſſit cenſeri vſu
rarius· vt extr̄ de vſuris· ī ciuita
te·tamen in foro penitentiali indu
cendus ſum vt pecuniam ſic recep
tam reſtituam Luce·vi· Date mu
tuū nihil īde ſperātes·extr̄ de vſu
ris cōſuluit.xiiij· q·iij· ſi feſtinaue
ris·Si tamen alias eſſem mutuatu
rus· ſed ſecundario ſpero ꝙ michi
ſubuenias vel me remuneres ī nul
lo vel in modico pecco·ſcd̄m hoſti·
ar·lxi·di·quid proderit·lix·di· ſi
officia·lxxvij·di·ī ſingulis.i.q· ij·
quā piam·extra de teſtamētis·cū
in officijs·ff· de peti·hē· ſed et ſi·
§·cōſuluit·extra de ſimoīa tua·Si
aūt nullo pacto ab ꝗ cio ītueniēte

neqꝫ ex actione ex poſt facto hoc ita debitor aliquid gratis offerret recipi poſſet ſine aliquo peccato dū modo intentio non fuiſſet ab inicio. Nullam enī maculam oblatio ſuſcipienti ingerit : que nō ambiētis petitione ꝓceſſit. i. q. iii. ſicut epm.

¶ Caplm. xxxvi.

Iudiciū xpi quod fiet in fine mūdi erit in aliquo ſil'e iudiciali foro hominuꝫ Nā iudicium vt deſcribūt iuriſte eſt actus legittimus trium perſonaruꝫ ſcꝫ iudicis actoris et rei qui reddit in vniuum vt differat ab arbitrio ſcd̄m Azonem. Ad hoc extra de v. ſig. forus. et ff. de vb. obl'. int ſtipulantem. §. i. Sed etiam ſi factuꝫ negetur. iiii. perſona ſcꝫ teſtis iducitur. iiii. q. iiii. c. i. Nomine aūt teſtium accipias inſtrumēta et etiaꝫ argumenta vt in ꝑdicta decretali for9. §. cauſa ſcd̄m glo. Similiter in illo iudicio xpi finali erit iudex xpc. actor dyabolus. rei peccōres. teſtes angeli. iſtrumēta ɔſcientie vel ſcripture diuine. argumēta peccā patētia vl' ipſe creature ɔtra peccatores ɔmote Yſa. xlii. Judiciū gētib9 proferet. Et nota ꝙ illd iudicium hoc ordine ſimilitudinarie loquendo fiet. Quia ꝑmo procedet ſcꝫ citatio monitoria ꝑceptoria ꝛ pemptoria. i. Theſ. iiii. Ipſe domin9 in iuſſu. Ecce citatio ꝑceptoria. de qua etiā in Pſ. Exurge dn̄e i precepto qd mandaſti et ſinagoga populoꝝ circūdabit te. et ꝓpter hāc in altum regredere dn̄s iudicat populos. Sequit̄ in voce archāgeli. Ecce citatio moītoria. de q̄ Johelis iii. Cōſurgāt et aſcēdāt oēs gētes in vallē ioſophat. q2 ibi ſedebo vt iudicē omnes gētes. Et ſbdit̄. In tuba dei deſcēdet de celo. ꝛ mortui qui i xpo ſunt reſurgent primi. Ecce citatio pemptoria Apoc. x. Angelus quē vidi ſtantem ſupra mar̄ et ſuper terram leuauit manū ſuam ad celū et iurauit per viuentē in ſecula ſeculorum. quia tempus amplius non erit. Sed in dieb9 vocis ſeptimi angeli cū ceperit tuba canere conſummabitur miſterium dei. Secundo ſequetur examinatio Examinabit enī citatos ꝑmo de bonis eis ɔmiſſis ſcꝫ de corpe. de quo malam ratione reddet luxurioſi q̄ in luxurijs illud nutrierūt. Et de anima de qua malā rationeꝫ reddet ſuperbi. qui ipſā omnib9 bonis p ſuperbiā euacuauerūt. Et de reb9 tpalibus de quibus male reſpōdebūt auari. qui pauperib9 ex eis nichil dare voluerunt Et etiā de tpe de quo male reſpondebūt ocioſi q̄ ipſum tpc negligent expenderunt Iteꝫ examinabit de bonis omiſſis ſiue non faciēdo ſiue nō mltiplicādo ſiue nō ɔtinuādo. Itē examinabit de mal' ɔmiſſis. Judex enī terēn9 rationē nō requirit de minimis nec de alienis neqꝫ de occultis. ſed iudex eternus tāte erit ſeueritatis ꝙ requiret rationem de minimis. puta de verb ocioſ. et de alieīs puta a plātis de ſubditis ꝛ de occultis ſcꝫ de cord ſecretis. Itē exaīabit de mal' ɔmiſſis ſiue de peccatis. puta originali mortali et veniali. ſiue etiam de ſupplicijs Vnde examinabit et de abſolutione culpe et de remiſſione pene Tercio ſequetur cōuictio. q2 ſcꝫ examinatos ɔuincet per autentica inſtrumēta ſcꝫ p ſcā euāgelia Ro. ii In die cū iudicabit de9 occulta hoim ſꝫm euāgeliū meū Et bn̄ dicit occulta hoim. q2 qdā ē opus dei tm̄. vt opus creationis. qdā vero dei et hominis ſicut op9

iuſtificationis· in quo per ↄſenſum liberi arbitrij adiutores dei ſumus· et quoddam eſt ſolius hominis ſcilicet opus tranſgreſſionis ſcʒ peccatuʒ Et hoc ſoluʒ erit opus qđ iudicabitur et ↄdempnabitur· Quarto ſequitur ſententie ꝓlatio · quia contra conuictos ſententiam diffinitiuaʒ profert dicens· Ite maledicti i ignem eternum ⁊c̃ Et nota ꝙ iſta ſẽtẽtia nullo auxilio iuris poterit ſublevari· ſcʒ neqꝫ per appellationem neqꝫ per ſupplicationẽ· neqꝫ ꝑ querelaʒ falſi· neqꝫ per i integrum reſtitutioẽʒ· Appellatio enim ibi locum non habebit. quia crimen cuiuſlibet notorium erit· ſcʒ per confeſſionem ꝓpriam· quia cuiuſlibet conſcientia ↄfitebitur ſuum ſcelus Itẽ per euidentiam facti. quia omnia facta hominis. vt dicit Leo9 · quaſi in quadam tabula picta demonſtrabuntur. Item erunt notoria per preſumptionem violentam ſcʒ eo ipſo ꝙ ſtabũt a ſiniſtris Ex hoc enim preſumetur ꝙ ſint dampnãdi ſicut de bonis qui ſtabunt a dextris preſumetur ꝙ ſint ſaluandi · Non etiam habebit ibi locum ſupplicatio· In humanis em̃ iudicijs cum ſententia ꝓfertur a pn̄cipe nõ licet appellare ſed ſupplicare· ſupplicatiões aũt ⁊ pces ibi non valerẽt· etiã ſi beata virgo et martires oẽs ↄfeſſores et virgines et oẽs ſancti celeſtis curie intercederent· Item nõ habebit ibi locũ querela falſi · vt ſcʒ dicatur· ꝙ illa ſentẽtia ſit lata per falſos teſtes vl' falſa inſtrumẽta iudice circũuento · quia ille iudex nõ poterit decipi nec circũueniri· cum ſit veritas ⁊ ſapientia dei Vnde ↄtra ipſius ſapientiã nichil valebũt loquacitates aduocatorũ· aut ſophiſmata philoſophoꝝ. aut facundie oratorum· aut argutie cauſidicorum· Non etiaʒ poterit releuari vel reuocari per in itegrũ reſtitutionẽ· vt ſcʒ de cetero ad pꝛiſtinuʒ ſtatum reſtituantur Heb· vi· Impoſſibile eſt eos qui ſemel illuminati ſunt ⁊c̃· et ꝓlapſi ſunt ſcʒ ꝑ finalem impenitentiam ſeu ſententiaʒ rurſus reuocari ad pn̄iam

¶ Capitulũ. xxxvij ·

Iudicium ſuſpicioſum et incertum de malo eſt vitãdũ Quia ſcđm iura de quolibʒ preſumendum eſt bonũ vbi non ↄſtat ↄtrarium· Vnde quẽ homo neſcit indignũ debet preſumere fore dignuʒ· extra de pſumptiõe ouodũ ff· de manu in teſ. lr̃as ſuas· ff· de le· ij· cũ pater· §· rogo. extr̃ de iudic̃· cuʒ deputa· ff· de fidei ↄmiſ· tapas· §· ſorore. Nec obſtãt que habent· C· de hijs q̃ ve· eta· ipe· l· in et· C· de pbo· ex pſona eius· ff· de ingrã· ↄ· l· i. Quia licʒ hec iura probent ꝙ pſumitur quis nõ ſoluendo et paup niſi ꝓbetur ↄtra· Non em̃ preſumitur diues niſi euidẽs ſit ff· qui ſatis da co· ſi· verõ· §· qui ꝓ rei q̃litate· Tamen aliter eſt de bonitate q̃ꝫ de diuitijs· quia ṽtutes q̃b9 aliq̃s bon9 eſt ↄgruũt hoĩ naturaliter· non ſcʒ quia naturalit' inſint· ſed ꝙ homo aptus natus ẽ ad eas· ſcđm Phm̃ in. ij. Ethicoꝝ In ſunt etiã homini ṽtutes actu vel habitu poſt baptiſmũ in quo ↄfert' gratia· de ↄſec̃. di. iiij. c· ij· et. c· per aquã Sʒ ↄgregatio diuitiarũ ex accidẽti venit · vt in aut· vt oẽs obedi· ʃ. i. coll'. v. Vel refert vtrũ appareat· ꝙ ſemel fuerit ſoluẽdo· ⁊ ſic adhuc pſuit' ñ ↄtrꝫ pbet'· vel ꝙ ſemel ceſſit bonis· ⁊ ſic adhuc pſuit eẽ nõ ſoluẽdo ñ ↄtra pbet'· ar· C· de pbo ſiue poſſidentis Itẽ ꝙ dcm̃ eſt

ꝙ quilibet preſumitur bonus. vez
eſt quando queritur de perſona ꝓ
mouenda. ſecus autem eſt quādo
queritur de perſona ſaluanda. q̄a
perſona carnalis et honores carna
les. anima vero ſpiritualis et ſalua
tio ſpūalis. Item nota ꝙ iudicat̃
aliquando licite maior a minori qđ
patet in papa qui eſt maximus et
tamen iudicio alterius ſubdi pōt
ↄplicite. vno modo propter here
ſim. ſic enim ab alio et iudicari et
accuſari poteſt alias autem non.
xl. di. ſi papa. ix. q. iij. aliorū Se
cundo ſi ipſe ſe ſubiecit iuriſdictioī
alterius. ij. q. vij. nos ſi incōpetē
ter. ff. de iudicio. o. iu. eſt re. Ter
cio ſi ipſemet ſe deponat. vt. xxi.
di. nunc autem Item nota ꝙ iudi
ci eſt multiplex perfectio neceſſari
a. Prima eſt nature ſcz quantum
ad etatem vt non ſit puer. Nam
ipubēs iudicare ꝓhibentur. ff. de
iudic̄. cum pretor. §. non autem ō
nes. vn̄ impubēm non poteſt dele
gare quilibet niſi princeps. de cu
ius delegatione diſputare ſacrile
gij inſtar eſt Nam dignus preſumi
tur quem imperator eligit. C. de
crimīe ſacri diſputari. xvij. q. iiij
§. qui autem. In aut̃. vt iudices
ſine quoq; ſuffra. §. eos autez Ibi
quis enim non diligat coll̃. ij. Ali
us autem delegare non poteſt inui
tis parentibus niſi tali qui ſit ma
ior. xx. annis. ſed de conſenſu pōt
duz tamen ſit maior. xviij. annis
ſed non cogetur ſentētiam dicere.
ff. de arbi. cum lege. Item requiri
tur perfectio nature quātuz ad ſex
um. quia femine nō poteſt delega
ri. ꝙ regulariter fēie remote ſunt
ab omnibus virilibus actibus. ff.
de regul̃. iur̃. l. ij. ideo non poſſunt
iudicare. xxiij. q. v. mulierez. nec

excōicare. extra de maio. et obe.
dilecta. Nec penitētias dare. extū
de penitentia. noua quedaz. nec
ciuilibꝰ actibus fungi. iij. q. iiij.
§. tria. Secundo requiritur in iudi
cio pitia ſcīe. Oportet em̄ cui ↄmit
titur iudiciū ꝙ iura nō ignoret. ex
tra de ↄſang̃. c. i. et ꝙ ſit ꝓuidus.
extra de offi. iudic̄. de l. cuz. ſx. ca
nonicus. ſed quo ad cauſas tpales
ſufficit ꝙ pitiam habeat. vel p lecti
onē librorū. vel per experientiā. ad
C. de epis et clericis paulatim. C.
de iudi. cetēi. iur̃. c. In aut̃. de iu
dic̄. i. §x. coll̃. vi. Tercio trāquilli
tas anime quā tollit ira et furia.
Vnde furioſus non eſt aptus iudi
care quia nō ſentit. iij. q. ix. iudic̄
xxxij. q. vij. nec furioſus. xvij. q.
i. Gonſaldus. extra de ſucc̄. abint
teſ. c. ſi. extra de ĩgulari. ſicut te
nor. Quarto requirit̃ itegritas fa
me. quia infames a legitimis acti
bus ꝓhibētur. extra de teſti. licet
ex quadā. extra de exceſſi. p̄lat. i
ter dilectos. Dicuntur āt infames
heretici. fures. ſacrilegi. capitalibꝰ
criminibus irretiti. ſepulchrorum
violatores. et q̄ aduerſus pr̄es ſcz
ep̄os armantur. iij. q. iiij. hij qui
ep̄os. et. q. v. oms. et. c. ↄſtitui
mus. Silr̃ inceſtuoſi homicidi. piuri.
raptores. malefici. venefici. adul
teri. et ꝓ ſuis ſceleribꝰ anathema
tizati. et demū oms quōs eccleſia
ſtice vel ſeculi leges infames ꝓnū
ciant. ꝓbantur hec. iij. q. i. ifames
Quin to requiritur libertas fortu
ne ſiue conditionis ſcz vt nō ſit ſer
uus. ꝙ ſeruꝰ nō p̄t eē iudex. ꝙ nec
arbit̃ qđ ē miꝰ. ff. de arbit̃s pediꝰ
§. ſi.

Capitulū. xxxviij.

IVramentū n̄ violat q̄ illđ
i meliꝰ ↄmutat. Vn̄ ptās
q̄ iurauit regimē ciuitatis

tenere per annum. et magiſter q iurauit regimen ſcolarium tenere per annum. et capellanus cleric⁹ vel ſeruiens qui eccleſie vel domino iurauit ſeruire per annum. et alij cõſimiliter aliquid iurantes poſſunt ſine violentia iuramenti religionẽ intrare. cum illud in melius cõmutent. ſecundum Gaufridum. extra de iure iurando. peruenit. Hoſtien. autem licet putet quod talis poſſet ſe obligare. tamen conſulit quod prius ſeruet et adimpleat quod iurauit antequam intret. Quia vt dicit quod tutius eſt ei quam ſi ad religionem intraret iuramenti religione contempta. niſi ab illo cui iuramentum preſtitit poſſet licentiam obtinere. extra de iure iurando. debitores. Et expreſſum eſt iſtud conſilium. extra de ſponſal. commiſſum. xxij. q. iiij. §. vltimo. Et ſoluit Hoſtien. illud quod allegat Gaufredus de iure iurando. peruenit. dicens illud eſſe intelligendum quando promiſſio facta eſt deo tantum. et nõ quando homini iuratum eſt. In quo caſu deus in teſtem induci videtur. extra de iure iurando ac ſi criſtus. Nunquam quaſi fideiuſſor inducitur deus. Ideoque falſidicus teſtis tribus perſonis eſt obnoxi⁹ extra de crimine falſi. c. i. Quando ergo homo deierat deus contempnitur. proximus decipitur. et ipſe deierans diffamatur. Non eſt ergo miruz ſi difficilius frangitur triplex funicul⁹ quam ſimplex vel duplex extra de treuga et pace. c. i. Deus enim tanquam plenus miſericordia remittit de facili. non ſic homo. extra quod metus cauſa. c. i. Nec veriſimile eſt ipſum cuz iactura alterius velle fieri locupletiorem. ar. ff. de conditione indebiti. nam hec iactura. vbi tantum at deo iuratum eſt. non diminuitur in caſibus predictis ſeruitium domino ſed poti⁹ cumulatur.

Capitulũ. xxxix.

Iuſti pauci bene viuentes preferuntur multis peccatoribus. de quibus dicitur Mathei viceſimo ſecundo. Multi ſunt vocati pauci vero electi. Unde etiam in electionibus eccleſiaſticis prelatorum in aliquo caſu preualet conſenſus paucorum. Nam ſi maior pars eligentium conſentiat in viam compromiſſi et compromiſſi. pauci in viam ſcrutinij tenz curia Romana. quod illi qui eligunt viam ſcrutinij preualent hac ratione. Quia via ſcrutinij eſt via ordinaria per quam cuilibet ſanum eſt in quem vult dirigere votum ſuum. ſecus autem in compromiſſo cõtingit. per quod plerumque prouidetur de perſona de qua non eſt creditũ nec ſperatum. vt extra de electione. dilectus filius archi. more. cum nullus inuitus ſit dandus epiſcopus. vt. lx. diſtinctione nullus. ad compromiſſum nullus inuitus compellitur. vt. ff. de arbitris. l. ſed et ſi. §. ſi quis iudex. iij. q. vij §. iij. Sic et ſecundum deum iuſti qui eligunt viam certam ac ordinariã ſcilicet bene viuendi. licet pauciores ſint tamen preualent peccatoribus qui ponunt ſe in incerto ſcilicet proponendo penitere in futuro. quod non eſt in eorum arbitrio. Et ideo frequentius ſupervenit eis iudicium quod nõ ſperabant Unde Aug⁹. Tene certum et dimitte

inceſtum·ij·Petri.i. Vos autē magis ſatagite vt per veſtra bona opera vocationē veſtram certam faciatis· Notandū eſt tamē ꝙ licet ita ſit de ꝯſuetudīe romane eccleſie vt dictū ē. tamē de rigore iuris vt dicunt aliqui paucorū ꝯtradictio in hoc non ꝑualet ſed ſucūbit· quia hoc eſt generale in cūctis actibus eccleſie. vt obtineat ſententia plurimoꝝ· vt extra de hijs q̄ ſiūt a maiore· ca· p totū. Et hoc etiā poteſt ꝯtra peccatores inflecti· quia licet aliqui pauci penitētes in fine legātur fuiſſe a deo miſericordiam cōſecuti vt latro in cruce· et q̄daꝫ alij tamen ſecunduꝫ rigorem diuine legis· que dicit Prouerb.i. Deſpexiſtis omne ꝯſilium meum et increpationes meas neglexiſtis· ego q̄ꝫ i interitu veſtro ridebo etc̄· Nō videlicet ꝯſilium ab eis deſpectum traditur Eccī·xvij· vbi dicitur· Confiteberis viuēs· viuus et ſanus cōfiteberis· patꝫ ꝙ q̄uis plurēs ſint deriſibiles erunt· qui ſcꝫ vſq̄ꝫ i finē ſe emēdare diſtulerunt Apoſtolꝰ Phil·iij. Quoꝝ finis interitꝰ

Capitulū.xl.

Lex diuīa differt a lege hūana· quia lex diuina punit animū· ſed lex humana punit manum.i. factum. Nam i foro penitentiali .i. i iudicio anime ſola voluntas punitur. vt patet de peiītentia· di.i. homicidioꝝ· et· v·c. ibi ſequēti. et ·c· ſuper tribus·vi· di· teſtm̄· xxxij·q·v· ſic̄ hij. et ·c ·i· qui viderit· viij·q.i. ſciendū· Deus enim nō ex opibus iudicat ſed ex corde· xxij·q·v· qui periurare· et cor reſpicit et nō manū· xiiij·q·v· ſi q̄d inueniſti Et ex corde procedunt adulteria homicidia et cetera peccata· xv·q·vi·c.i. ante medium et ad finē· Talia enī cū latentia ſint ſoli deo et ſacerdoti eius vicario ſi ꝯfiteantur relinquimus iudicāda vel remittēda. ſic ītellige· xxxij· di· erubeſcāt· vi·q.i. ſi ōmia· xxxij q·v· xp̄iana· extra de penitentia ōmis· Quāuis intrīſeca per extrinſeca ſepius ꝑſumant̄ Ad hoc· xxvij· q.i. nec aliqui· xxxi·q·ij· ſi verum· de· cō· di· iij· de peītētibꝰ· xxxij· q· v· nec ſolo Nō ītelligas de cogitatione deliberata· ex quo q̄s ꝯſenſit peccato faciendo· multo fortius ſi delectatus ſit vt de penitentia· di· ·i· ſuper tribus. ſed in foro ꝯtentioſo aliter eſt Nam aut voluntas ſtetit in ſuis finibus· et non eſt progreſſum ad actum· et ſic nullam penaꝫ meretur· vt· ff· de penis· cogitationis. ff· de furtis· ſi quis. et· l.i. et l· inficiando. ff· de acquireñ· poſſeſſioñ· §· ſi rem apud te· niſi i caſibꝫ ſicut hereſis· extra de hereticis ad abolendam· et· c. excommunicamus· §. credentes· Item in crimine leſe maieſtatis· C· ad· l· iul· maquiſq̄s Et in eo qui cogitauit fugiētē de eccleſia extrahere· C. de hijs qui ad ecc̄. ꝯfug· l· ſi· cum tamen non proceſſit ad actum· Et eodem modo poteſt ītelligi precedentis lex quiſquis· Si vero volūtas ad actū progreditur et actus perficitur puniendus eſt quantumcunq̄ꝫ peiteat· Nemo inquit lex tali pacto peiītentia ductus innocens eſſe definit ff· de edil'· edicto· quis ſit fugitiꝰ poſt princi. ff· de furt· que ea mēte ff· vi. bō· rap· non prodeſt· ff· q̄d quiſq̄ꝫ iur· i aliū. l· iij· ſe.i. ff· de poſtu· l.i. §. beſtias· vt in caſibus quibus circa tempora penitentie locꝰ ē· ff· de ſeruis fugitiuis. l.i. §.i. ff·

de publi· et vt·l.i.§·ꝙ ſi fecerit.ff
ꝙ metus cauſa·Item ſi cuȝ excep
tione·§·ſatis clementer.C.de cri
mine ſtell·l.i.§.i. Quod ſi actus non
perficiatur· et is qui ꝓceſſit ad a
ctum ipſum perficere potuiſſet·ſed
noluit quia penituit non incidit ī
penam·immo ei parcendum eſt·ff
ad.l.cornel.de falſis qui falſam·
ff·de iur̃·Item apud labeonez·§·
ſi curauerit·vt mortem ſibi ꝯſtitue
rit·vbi punitur ꝯſcientia criminis
iam commiſſi·ff·de bonis eorum q̃
ſibi ꝯſti·l·iij·Si autem ideo nō ꝑ
fecit actum·quia non potuit.ſed
bene voluiſſet perficere puniendꝰ
ēſt ac ſi feciſſȝ.ff·ad·l.pompei de
parricid·l.i.in·fi·ff·de re mil·l·iij
§·is qui·C·ſi quacunqȝ preditus
poteſt·l.i.C·de epiſcopis et cleri
cis.ſi quis non dicam.§.de furt·
ſi quis alieno.C·ad.l.iul.de adul
t.eum qui·C.de inceſt.nupt·qui
Item nota ꝙ ille legem bene ſer
uat qui implet mentem legiſlato
ris·Quod patet·quia ille qui verba
quidem legiſlatoris·ſed non mētēȝ
ſeruat legem fraudare dicitur·Nā
aliud eſt facere ꝯtra legem·et ali
ud facere fraudem legi·Contra le
gem enim facit·qui facit qd lex ꝓ
hibet·licet ſit fraus legis quando
circumuenitur ſeruatis verb mēs
vt·ff·de legibus ꝯtra legem et .l.
ſequenti·Vnde patet ꝙ iudei litte
ram legis ſolam ſeruantes et miſti
cam ſignificationem quā legē tra
dens principaliter intendebat re
linquentes fraudem legi faciunt·
Vnde Apoſtolus·ij.Corin.iij·Nō
littera ſed ſpiritu ⁊c̃·Iteȝ nota ꝙ
lex communis et regula aliquādo
pretermittitur licite ex cauſis ſpeci
alibus·Cuius exemplum eſt in iu
re·vbi ea que ſunt regulariter de

iure communi pretermittūtur·ali
quādo licite ſiue ꝓpter priuilegiū·
ſiue ꝓpter vtilitatem·ſiue ꝓpter ꝯ
ſuetudinem·ſiue ꝓpter honeſtateȝ
Nam regulare eſt vt ad collegium
cuiuſcunqȝ eccleſie ſpectet electio·
et tamen plerumqȝ ex conſuetudi
ne l priuilegijs alieni intrant·vt
extra de electi·Cumana·et extra
de cauſa poſſeſ·⁊ ꝓpriet·cum eccle
ſia·⁊ de poſtulatione bone·⁊ extr̃
de conſuetudine·cum dilectus·et
extra de iure patronatus·nob Vo
cantur etiam aliquando religioſi
ex honeſtate n̄ ex debito·vt·xxiij·
di·in nomine domini·lxxix·di·c·
.i.Vocatur etiam populus non ad
eligendum ſed ad conſentiendum
vt·lxiij·di·§·electiones.et·c·
ſequen̄.Vocantur etiaȝ principes
vt ab oppreſſionibus defendant·
vt·lxiij·di·§·principibus·Sic eti
am ex ſpiritualibus cauſis quidā
antiquorum patruȝ legem dei com
muneȝ licite pretermiſerunt.ſicut
ſampſon ſeipſuȝ occidit Iacob du
as vxores ſimul habuit Dauid lay
cus panem ſanctum comedit·que
omnia nō licebant ſecundum legē
communem ¶ Capłm·xli·

Locus non ſanctificat homi
nem.ſed homo locum·xl·
di·multi ſunt ſacerdotes·
Vnde vbi papa eſt ibi roma·non
econtra·Nam res accedunt homi
nibus non econuerſo·ff·de edili·
edicto·Iuſtiſſime etiam Propter
hoc etiam dicit beatus Gre.ꝙ non
ꝓdeſt locus vbi deeſt ſpiritus.Et
de btō benedicto dicitur·ꝙ locū ſ
nō hoſtem mutauit Similiter etiā
dicimꝰ ꝙ hō ꝯficit locū nō ꝯuerſo
Vnde dicitur·ij·Machabeorū·v·
Non propter locum gentem·ſed
ꝓpter gētem locum dominꝰ elegit·

Jdeoq; et locus ipſe particeps fa
ctus eſt populi maloꝝ

Capitulū xlij.

Luxurie mediatrices vt ſūt
quedā maledicte vetule iu
uenculas decipientes. que
iuſto vocabulo Ruffiane appellātur
peiores ſunt q̄ aſſiſſini. qꝛ illis me
diantibus procurātur occiſio corpo
ris et interdum vnius hominis tā
tum. ſed per tales mediatrices pro
curatur mors anime. et non vni9
tantum ſed vtriuſq; luxuriantium
ſcʒ viri et mulieris. Vnde apud de
uʒ non minori pena digne ſunt ta
les mediatrices q̄ inferat aſſiſſinis
Circa quos eccleſia ſtatuit. q̄ qui
cūq; principes vel prelati. ſeu q̄uis
alie eccleſiaſtice ł ſeculares pſone q̄
quēpiam xp̄ianoꝝ per aſſiſſinos i
terfici fecerit vel etiā mādauerint
quanq̄ mors ex hoc forſitā nō ſeq
tur. nec non etiam ꝯtra illos q̄ dic
tos aſſiſſinos receptauerit vel defē
derit ſeu occultauerit non ſolū ex
coīcatiōis vel depoſitiōis incurrūt
ſentētias ipo facto. ſed ſunt etiaʒ
cū omnibus bonis ſuis oībus xp̄ia
nis expoſiti et ppetuo diffidati. ita
q̄ ex quo de p̄dictis vel aliquo eoꝝ
pbabilibus ꝯſtiterit documētis ſcʒ
q̄ aliq̄d ſcelus tā execrabile cōmi
ſerint. nullaten9 alia excoīcatiōis
ſeu depoſitiōis vel diffidatiōis ſētē
tia requirat. ſed et beneficia taliū
per illos ad quos pertinet collatio
libere ꝯferātur. vt in aut. dū nri
extra de ho. pro humani redēp. ge
neris. Multo ergo magis mediatri
ces aīarū mortem pcurantes. et q̄
etiam mittūt eas ſunt a deo male
dicti et excoīcati et demonibus ex
poſiti et ab angelis cuſtodientibus
diffidati

Capitulū. xliij.

Matrimoniuʒ ſpūale aſſimila
tur carnali et ſignificatur
per ipſum. Eſt eñi matrio
niū aliud carnale aliud ſpiritua
le. Carnale q̄dem matrimoniū fu
it ade et eue in paradiſo ꝯtractuʒ.
et eſt modo vnum de ſeptem eccle
ſie ſacramentis. q̄d venerabile ex
iſtit Tum ratiōe auctoris q̄ ipſuʒ
inſtituit ſcʒ dei. Tū ratione loci in
quo īſtituit ſcʒ in padyſo. Tum ra
tione tpis. quia tempore innocen
tie. Tum ratione prioritatis. quia
prius eſt tpe Et ideo dici poteſt q̄
potius eſt iure. extra de maiorita
te et obedientia. c. i. Tum ratione
intentionis peccati euitandi et ſuſci
piende ꝓlis. Sed nota q̄ matrimoi
um illud ade et eue fuit ꝑciatum.
Geñ. i. Immiſit dñs ſoporem i adā
etc̄. ſed ꝯtractū fuit Geñ. ij. vbi a
it adam. Hoc nunc os ex oſſibus
meis et caro etc̄. Et ratificatū Geñ.
ij. cū ait. Propter hoc reliquet hō
patrē et matrem etc̄. Conſumatuʒ
autem Geñ. iiij. vbi adam cogno
uit vxorem ſuam et cetera. Sicut
nunc matrimonium carnale xp̄ia
norum q̄d eſt ſacramentum ꝑciat
per v̄ba de futuro ſcʒ per ſponſali
a. ff. de ſponſal. l. i. xxx. q. v. no
ſtrates. Contrahitur per verba de
preſenti. xxvij. q. ij. §. i. extra de
ſpon. cum locum. Ratificatur quā
do per eccleſiam approbatur. xxx.
q. v. c. i. et. ij. et. c. ſponſus per
totuʒ. extra de clandeſtina. deſpō
ſa. cum inhibitio. Ideo inter īfide
les ratū non h̄etur. qꝛ non habent
ſacerdotiū. extra de ꝯſti. trāſlatum
Vł ſcd̄ʒ aliquos ratificat matrimo
niū i ſacmto fidei ſcʒ i baptiſmo q̄

eſt fundamentum omnium ſacrme̅
torum. Vnde inter fideles reſpuit̃
libellus repudij. qui īter infideles
admittitur. vt innuit Aug⁹. xxvij
q. ix. §. ſi. Cōſummatur autē per
carnis copulam. extra de cuerſio
ne coniuga. ex publico ad ſi. a. c. ex
pte. ij. ad ſi. p quā vnā caro fiunt
et vniuntur inſeparabiliter q̃ diu
vixerint. ita tm̄ q licet in veritate
duo ſunt corpora. vnum tantum
corpus cenſetur. extrā de conuerſi
one coniuga. ad apoſtolicam Ma
trimonium vero ſpirituale etiaz di
ſtinguitur. quia aliud eſt laudabi
le aliud vituperabile. Et laudabi
le adhuc eſt multiplex. Primum
inter deum et beatam virginē ma
riam. Vnde et ipſa dicitur ſponſa
Canticorum quarto. Veni de liba
no ſponſa et cetera. Et de hoc ma
trimonio legitur. xxvij. q. ij. §. i. c
ij. et. §. ecce et ſequenti. Iſtud
matrimonium poteſt dici iniciatū
Luce primo. Miſſus eſt angel⁹ ga
briel ad mariam ac̃. Contractum ī
eodem ibi. Inueniſti enim gratiaz
apud deum. ecce concipies et pari
es filium ac̃. Ratificatum in eodez
Spiritus ſãctus ſuperueniet in te
ac̃. Conſummatum ī eodem. Ecce
ancilla domini fiat michi ac̃. Secū
dum matrimonium eſt inter diui
nam et humanam naturam in vte
ro virginis marie ineffabiliter cō
tractum et īdiſſolubiliter ſeu irrei
terabiliter vniens naturas. hoc fi
it iniciatum Yſa. vij. Ecce virgo c
cipiet ac̃. Iheremie. xxi. Nouum fa
ciet dominus ſuper terram. muli
er circundabit virum. Et ſimiliter
per verba aliorum ꝯplexatum. qui
dixerunt aperte filiuz dei humanā
naturam aſſumpturuz. Hec enim
fuerūt verba de futuro. per que vt
dictum eſt ſponſalia contrahūtur
Contractum autem fuit per verba
gabrielis dicentis Luce primo. A
ue gratia plena dominus tecum.
Et per reſponſionem virginis di
centis in eodem Ecce ancilla domi
ni fiat michi ſecundum verbuz tu
um. Nam matrimonium etiaz car
nale per mutuum conſenſum medi
antibus internunciis per verba de
preſenti contrahi poteſt. ff. de ſpō
ſalibus. ſufficit. et. l. in ſponſali
bus. nichil intereſt. et. l. fi. Rati
ficatum autem fuit diuina auctori
tate et voluntate. Tantum enim
matrimonium alterius voluntate
et auctoritate ratificari non potuiſ
ſet Vide Gal. iiij. Miſit deus filiū
ſuum factum ex muliere. factum
ſub lege. Conſummatum autem ē
in incarnatione. Nam ſine aliqua
corruptione ſpiritu ſãncto operan
te verbum caro factuz eſt Io. i. Et
in hac ꝯſūmatiōe tota trinitas ope
rata eſt. quia indiuiſa ſunt opera
trinitatis. extrā de ſūma trinitate
c. i. Terciū matrimoniuz eſt xp̄i et
eccleſie. iniciatum in xp̄i natiuita
te. ꝯtractum in eius predicatiōe.
ratificatum diuina auctoritate in
miraculoꝝ opatiōe. ꝯſūmatū ī paſ
ſione Vel iniciatū quando xp̄c ce
pit predicare Mat. iiij. Exinde ce
pit iheſus predicare ac̃. Contractū
in eucharistie īſtitutiōe Mat. xxvj.
Mãducãtib⁹ illis accepit ih̄us pa
nē ac̃. Ratificatū ī ſpūs ſcī miſſiōe
Act. ij. Factus ē repente ac̃. Cōſūma
tū in euãgelij diuulgatiōe Gal. iiij
Eice ãcillã et filium eius. Quartū
mrimoniū ē ep̄i et eccie. iniciatuz
in electione Heb. v. Nec quiſq̃ ſu
mit ſibi honorem ac̃. Contractum
in ꝯfirmatione. extrā de tranſlatiōi
bus inter corpalia. Vel ꝯtrahitur

per mutuum ↄſenſum eligentiu⁊ ⁊
electi· extra de electione. cū int ca
nonicos. Ratificatur cū ad obedi
entiam ſuſcipitur· ar· extra de iure
iure· ego. Vel in ↄfirmatione rati
ficatur. Cōſummatur autem in cō
ſecratione · extra de trāſlationib⁹
licet. Quintum mr̄imoniū ē ſacer
dotis ⁊ eccleſie ſue. q̄d iniciatur in
eius canōica electiōe ſiue preſēta
tione· extra de iure pr̄onatus· q̄ at
Per aſſenſum autem huic preſēta
tioni preſtitum cōtrahitur. Qū
do vero prelatus ipſum admittit ⁊
confirmat ratificatur· quando cu
ra⁊ ↄmittit conſummatur. ar extr̄
de inſtit. ex frequētibus. Et de hoc
etiā matrimonio legitur· xi· di· ſi
cut· xxi· q· ii· ſicut in vna q̄q̄ꝫ· Et
dicit decretalis. q̄ ſicut epc̄ preeſt
mr̄ici. i. cathedrali eccleſie ſue· ſic
et archipreſbiter plebi ſue. extra
de officio archipreſbr̄. c. ſi· ad. ſi.
Sextū mr̄imonium eſt dei et aīme
fidelis iniciatum in creatione. lvi·
di· naſci. ↄtractum in baptiſmo.
Oſee· ii· Sponſabo te michi in fide
Ratificatū in ſancta operatiōe· q̄a
per hant anima firmatur cum deo
Pſ· Qui facit hec non ↄmouebit̄ i
eternum. Vel ratificatur in dei
dilectione. i. Cori. vi· Qui adheret
deo vnus ſpūs fit cum eo· Conſum
matur in morte quando ab impio
ſeculo ſiue mortali ſubtrahit̄· xxvi
q· vi· ſi p̄ſbiter· Septimum matri
monium ē dei et aīe penitētis· q̄d
iniciat̄ in ↄtritione per verba de fu
turo. i. ꝓpoſitum ↄfitendi. Sed con
trahitur i ↄfeſſione per verba de p̄
ſenti vbi loquitur· et ↄfitēs peccm̄
dicendo· ⁊ ſacerdos vice dei abſol
uendo. Ratificatur in poſitiōe peni
tentie et ſuſceptione· et ↄſūmatur
in plena ſatiſfactione. Eſt etiā alīd

matrimoniū dei et aīe ſcē q̄d inicia
tur in gratie p̄uentione· ↄtrahitur
in p̄ueniente gratie ſuſceptione ſi
ue in aſſenſu liberi arbitrii. Ratifi
catur in boni opis executione. Con
ſūmatur in boni opis aſſuefactiōe
et ↄtinuatione. Ad hec· xi· q· iii·
extimauit. Matrimonium autem
vituperabile eſt dyaboli et anime
q̄d iniciatur in ſuggeſtione que de
lectat. Contrahitur in conſenſu q̄
acceptat· Ratificatur in opere q̄d
confirmat· Sed ↄſummatur in pec
candi conſuedine in qua eſt ↄſum
inata malitia ſcilicet contemptus
Nam peccator cum in profundū ve
nerit peccatorum contempnit· vel
conſūmatur in morte. xi. q. iii· ex
timauit. de ↄſe · di· iiii· firmiſſime.

¶ Caplm· xliiii·

Mereri vitam eternā licz hō
mo nō valeat ex ↄdigno.
Quia nō ſunt ↄdigne paſſi
ones huius tp̄is ad futuram glori
am que reuelabitur in nobis ac̄·
vt dicitur Ro· viii. Deus tamen ex
bonitate ſua facienti q̄d in ſe eſt ex
ↄgruo tenetur eam dare· vnde vō
catur corona iuſticie· ii. Thi· iiii.
Cuius plura exempla habentur in
iure· Nā licet ex grā ſit q̄ poſtula
tio admittatur vt poſtulato vel po
ſtulāti ↄpetat actio vt admittat̄· ar
ad hoc· ff. de adimēdis lega· l. rem
legatā· ff· de euict· l· ad res dōatas
Verūptn̄ ſi poſtulatio fiat i ↄcordi
a· ⁊ de digna pſona ex debito inuū
bit ſupiori ipſā admittē. ⁊ ſi n̄ ad
miſerit iniuriā facit poſtulātib⁹ et
poſtulato. Sil̄r p̄ntat⁹ petē nō p̄t
p actionē ſe inſtitui q̄ ius nō h̄et i
re· Nā et ſine iuris offēſa et ſine p̄
ſētati īiuria p̄t p̄ntator laycus va
riac̄ et aliū p̄ntac̄· vt extra de iu ē
pr̄onat⁹· cū aduocat⁹ V n̄ anteq̄ a

p̄latō fuerit approbatum ratum n̄
eſt qđ a patrono fuerit inchoatum
vt extra de iure pr̄onatus . ꝙ aūt
conſul. Et tamen offendit p̄latus
ſi preſentatū p̄mo et dignū non i
ſtituit Vnde non admiſſus agit cō
tra illum a quo reſpuitur . vt ei ꝓ
uideat de beneficio ꝯpetenti . vt ex
tra de iure patronatus . paſtor Sic
etiā ſilr̄ dicimus ꝙ diſpenſatio nō
ex iure ſed ex grā petitur . Et tam̄
ad eā ꝯcedendam ſuperior tenetur
ex cauſa . vt . l . di . pondet . et . c .
dono ſancto . ⁊ . c . ſi quis p̄ſbiter
vel diaconus . Silr̄ ad elemoſinaꝫ
paupi ꝯtra diuitem actio nō dat .
et tamen diues ſaltē i caſu extrē
me neceſſitatis vel de ſuperfluo te
netur Luce . vi . Nđ ſupereſt date
elemoſinam . Et patronus vt di
ctū eſt de grā admittit̄ preſentare .
vt . xvi . q . v . ſi quis epoꝝ . extr̄ de
iure patronatus . quātum . extr̄ de
p̄ma . in quibuſdā . Et tamen iniu
ria fit ei ſi non admittitur . et ſi p̄
ſentatus ab eo non inſtituatur . vt
ff . de aqua coti . ⁊ eſti . l . . i . § . penl̄
ff . qui ſatis dare cogūtur . l . ſi vero
in fine

Capitulū . xlv .

Miracula ſolus deus facit .
q̄uis ſancti miracula dicā
tur facere . quia nō faciūt
niſi in v̄tute eius . Et ſilr̄ ſolus de
us peccata remittit q̄uis ſacerdo
tes abſoluentes remittere dicant̄ .
ſcđm illud Io . xx . Quorū remiſeri
tis peccā ⁊c̄ . Cuius exemplū eſt . qz
dicitur in iure . ꝙ ſoli principi licꝫ
condere leges . vt . C . de legibus ⁊
conſtitutionibus . l . vlt̄ . Et tamen
alibi dicitur ꝙ ſenatus legem con
dere poſſit . vt . ff . de leg̃ . et ſena .
cō . l . non ambigitur Nđ eſt . ꝙ ſu
periores de q̄bus ē vt poſſint ꝯdere
legem principis auctoritate ꝯdere
intelliguntur . Sic in papa dicēduꝫ
ēſt . vt legati p̄lati capitula ⁊ ꝯſilia
auctoritate ipſius facere ꝯſtitutio
nes intelligantur . Vnde in ꝯſiliꝭ
excepta intelligitur auctoritas dn̄i
pape . vt extra de elect . ſignificaſti
xvij . di . per totum . i . q . vi . duduꝫ
peregrina . ix . q . iij . cuncta

Capl̄m . xlvi .

Miſericordie dei non preiudi
cat ꝙ peccatorem finalr̄
deſtituat . qui diuti⁹ exſpe
ctatus per penitentiā redire neglex
it Cuius exemplum eſt . qm̄ ſcđm
iura non preiudicat ſponſe . que
ſponſum in eadem prouintia degē
tem per biennium exſpectauit . vel
per triennīū ſi erat in alia ꝓuintia
Quia p triennīū exſpectād⁹ eſt ſi
ad aliam ꝓuintiam ſe transferat .
vt patet . C . de diuo . et repu . libe
tū . cuꝫ per ſponſum ſteiſſet ſi aliȷ
nupſit Tunc enim nichil fraudis
. i . pene eſt ei . ꝙ nuptias maturan
do vota ſua eludi diutius non eſt
paſſa . C . e . l . ij . Similiter non eſt
fraus aliqua imputāda diuine mi
ſericordie . ſi peccatorē per triēniuꝫ
. i . per trium etatum decurſū . ſcꝫ iu
uenilis virilis et ſenilis Vel per bi
ennīū . i . tp̄e vite ⁊ mortis exſpecta
tuꝫ et non redeuntē finalr̄ deſerit .
⁊ i eternā dāpnationē ire p̄mittit

Capitulum . xlvij .

Morientis i mala diſpoſitiōe
ſeu voluntate oīa p̄cedentia
a lōs fiūt irrita et a mercede
vacua . ſicut ciuiliter vltime vo
luntatis diſpoſitio . i . vltimuꝫ teſta
mentū omnia p̄cedentia euacuat .
Nam vltima voluntas ſeruanda ē
vt . iij . q . ij . Et eſt ratio ne libtas
ſupm̄i iudicij reſtringat̄ . vt . ff . ꝓ
ſocio . l . cum duobus . § . idem . ſꝫ .

Nil enim ita debetur hominibus ſi
cut vltime voluntatis liber ſit ſtilꝰ
vt. C. de ſacroſanctis eccleſijs. l.
.i. Hoc tamen fallit in teſtamento
inter liberos qd per ſcdam diſpoſi
tionem non tollitur. niſi teſtator ī
ſcdo teſtamento declarꝫ ꝑmū nol
le valere. vt. C. de teſtamentis. in
aut. ſed hoc inter liberos. Itēꝫ cuꝫ
quis ī primo teſtamento interdixit
ſibi licentiā iterū teſtandi. qꝛ tunc
primū non intelligitur niſi in ſcdo
de ꝑmo mentio habeatur. vt. ff. de
leg. iij. l. ſi quis in principio. Itēꝫ
mors liberat hoīem a ſeruitute hu
mana Nam ſubditur homo homini
q̄diu viuit. ſed poſt mortem ſbdi
tur ſoli deo. Et hinc eſt ꝙ in officio
eccleſie. ſcꝫ in principio lectionuꝫ
dicitur. Iube domne benedicere
In fine autem dicitur. Tu autem
domine miſerere ꝛc̄. Vnde in pri
cipio petitur benedictio ab hoīe
per nomē diminutū ſiue ſincopatū
qd eſt dōne. ſed ī fine petitur miſe
ricordia a deo per nomen ꝑfectum
qd eſt dn̄e. qꝛ ſcilꝫ principium ſigt̄
vitā hoīs. et q̄diu quis viuit ē ſb
homine excepto papa. xxiij. di. qui
cathedrā. et. c. ſequen̄. et. c. nul
la ratione. Et ideo vt recognoſcat
ſe ſubditum petit benedictionē ꝓpt̄
bonum obedientie. Finis vero ſigt̄
mortē. quando iam non homini ſb
eſt ſꝫ ſoli deo Vel eſt ſenſus vt nos
dominus taliter viuere faciat ſub
regimine hominis ꝙ in fine miſere
atur noſtri. Ideo autēꝫ vtitur ī pn̄
cipio nomine diminuto in fine vo
integro. quia in pn̄cipio vt dictū
eſt querit̄ bn̄dictio ab hoīe. cuius
opera īꝑfecta ſunt. C. de veteri iur̄
e. l. ij. §. ſed qꝛ diuine. in aut. de
Iuſti. cautela. i. ſꝫ. ī fine. coll. vi
et de nō alie re. c. §. ī aut. coll. ij.

Sꝫ ī fine petimꝰ miām a deo q̄ pat̄
ē miarū. xxvi. q. vi. ſi qs ꝑſbit̄. Et
q̄ opꝰ īꝑfectū nō cognouit. extra
de baptiſmo maiores. Itē ideo pri
mo petimꝰ ab hoīe poſtea a deo. vt
ſcias ꝙ illud qd homo minus bn̄
facit deus ſupplet. vn̄ ad ipſū vlti
mo recurrit̄ tanq̄ ad vltimū refugi
um Ps. Dn̄e refugiū factꝰ es nob̄

Capitulū. xlviij.

Negligentia et dilatio opis
tollit opandi poteſtatē Cu
ius exēplū ē ſcḋm iura cano
nica ī electiōe. qꝛ ad eligēdū ē con
ceſſū tp̄e triuꝫ menſium. vt. l. di.
poſtq̄. lxiij. di. obeuntibꝰ Vlteriꝰ
eniꝫ vacare nō dꝫ cathedral̄ vel re
gl̄aris ecclīa Vn̄ ſi īfra tres mēſes n̄
fuerit celebrata electio iuſto impe
dimēto ceſſante ad ſupiorē ꝓximū
deuoluit̄ ptās ꝓmouēdi. extra de e
lecti. ne ſides. Et ſi infra alios tres
mēſes non fuerit petita ꝯfirmatio epc
metropoli. ſui iudicio cedat. qd tē
pꝰ ſilr̄ negligētibꝰ cedit. extra de
trāſlatioībꝰ int̄ corporalia Et idem
ē de metropolitano reſpcū ſuoꝝ ſu
pioꝝ. Silr̄ ſcḋm deū q̄ negligit ad
deū ꝯuerti tp̄e ad hoc ſibi ꝯceſſo qd
ſigt̄ p tp̄e triū menſiū. ꝓpt̄ tres pn̄
cipales etates. ſcꝫ augmēti ſtatꝰ
et declinatiōis. q̄ ſūt pctōri in hac
vita ad penitēdū ꝯceſſe. poſtea mor
te intercedēte deuoluit̄ eiꝰ cauſa ad
iudiciū dei. et ꝑuat̄ facultate peni
tēdi et dignitate celeſtis regni Vn̄
ſalubter ꝯſulit̄ pctōri Eccī. v. Ne
tardes ꝯuerti ad dn̄m. et ne diffe
ras de die ī diē ꝛc̄. Itē negligētia
eoꝝ q̄ hō̄ facē dꝫ et ꝑt. ſic ſunt ꝑ
cipue ſpūalia et ptinētia ad ſalutē
valde piculoſa ē Vn̄ ꝛc̄ a deo punit̄
ſic ſcḋm iurā puit̄ neglīa ꝑlatoꝝ. q̄
aliqn̄ puit̄ pena leuiori ſcꝫ excoī. du
oꝝ mēſiū. i. q. i. aliqn̄ pena grauiori ſcꝫ

depoſitioīs·lxxxi·di·dictū·lxxxvi
di·c.i. extra de tranſla inter corpo
ralia. C. de officio p̄fec·orie. ſi qs·
ff. de cuſto· et exhi. actor· carceri
et·l. milites. xi·q·iij·placuit Pri
ma ergo pena locum habet in mo
dica negligētia·poſterior autē in
magna que culpam ſapit· et p cō
ſequēs dolū·ff·de verbor· ſig·late
culpe et lege magna Similiter ſm
deū aliqn̄ eſt negligentia magna
que eſt peccatum mortale·et mere
tur penā magnam nō ſolū amiſſio
nis gratie vel glorie ſed etiā gehen
ne· Et hoc vno modo ꝯſideratur ex
pte eius qd p negligētiā p̄termit
titur·puta ſi negligatur id qd eſt
de neceſſitate ſalutis·ſiue ſit actus
ſiue circūſtātia· Alio modo ex pte
cauſe·puta ſi volūtas in tantū ſit
remiſſa circa ea que ſūt dei vt tota
liter a caritate deficiat· Et hoc pre
cipue ꝯtingit qn̄ negligētia ſequit̄
ꝯtēptum Prouerb. xix. Qui negli
git viā ſuā mortificabitur·Aliquā
do vero eſt negligētia modica que
eſt veniale peccatum·et ideo mere
tur penā leuiorē puta tpalem Vn̄
qn̄do ex negligētia p̄termittitur ali
quis act⁹ vel circūſtantia que non
eſt de neceſſitate ſalutis. nec hoc fi
at ex ꝯtemptu·ſed ex aliquo defec
tu feruoris qui impeditur interdū
per aliqd veniale peccatum· vnde
tunc negligentia non eſt aliqd pec
catum mortale ſed veniale Eccl̄i·vij
De negligentia tua purga te cum
paucis

Capitulū. xlix.

Obedientia nō reſpicit p̄ci
pientis ſanctitatē ſ auctori
tatē Vn̄ in hijs que ptinēt
ad āminiſtrationē eccl̄iaſticarū re
rū potius fuiſſet obediēdū pape q̄
paulo ap̄lo·qd patet etiā nūc Vn̄
paulus dixit·q̄ oportet ordinādū
ſine crimine eē·vt·xxv·di·§·nūc
autem Et tamē auctoritate pontifi
cum epiſcopi diſpenſare poſſunt i
crimine adulterij et in minoribus
Et hoc quia papa maior eſt paulo
in adminiſtratiōe·vt·xxi. di·§·i.
Nam papa ē loco petri·vt·xxiiij·
q.i.qm̄ vetus· et ſi ſic vicarius ih̄e
ſu xp̄i·vt extra de tranſla·int̄ cor
poralia· et extra vt bn̄ficia eccleſi
aſtica ſine di·ꝯſē. vt noſtrū Petr⁹
aūt in adminiſtratione maior fuit
paulo·vt·ij·q·vij·puto. xxi·di.
in nouo· Itē obediēdū non eſt ali
cui ꝯtra mandatum dei. vn̄ ſi a pa
pa aliqd mandatū vel reſcriptū p
diret qd eſſet ꝯtra dictū dei ōnino
reſpuendū eſſet·vt·xxv. q.i.ſunt
quidā· q̄ nedum minor in maiorē
ſed et par in parē nō habet imperi
ū·vt·ff·de arbitris·l·nā. ff·ad·ſe
trebell·l·aliquo. §. tempeſtiuū
Dicta tn̄ xp̄i vel euāgelia papa pōt
modificare·ſicut illd qd dn̄s dixit
Quos deus ꝯiunxit homo nō ſepa
ret·modificatur p ſummū pōtifice
ſic·Quos de⁹ ꝯiunxit ꝯſenſu aīor
et carnis copula·Alias ſi primum
interueniat nō ſcd̄m ſeparant̄ p religi
ōis igreſſū. vt extra de ꝯuerſi. cō
iuga·verū·et·c·ex publico Nō ſic
ſi ali⁹ ꝯiugū velit i domo p̄pria re
manē·vt eo·ti·ex pte tua i fi· Itē
obediētia p coī vtilitate iniuncta·
nec p̄pt̄ huīlitatē neq; p̄pt̄ p̄priā io
moditatē licite recuſat̄ Vn̄ ſi p̄lat⁹
p̄cipit clerico ſuo q̄ vadat romā
vel alias p negotijs eccl̄ie. et ille
nō vult obediē dicēs·q̄ alij ſūt ibi
magis ydonei vel priores eo·hec i
quā excuſatio iiuſta ē· q̄ ordo i le
gatioib⁹ nō ſeruat̄·ff·de lega·ſcīē
dū· §. penl. Si āt excuſat ſe q̄ nō
poſſit relinq̄re curā rei familiaris

eſſz ſine dubio excuſatio iuſta. ſi ꝓ
vtilitate alicuius perſone priuate
mitteretur. quia nemo tenetur re
linquere ꝓpria negocia ꝓ alieis ſci
licet ꝓuatis. vt patet. ff. quemad
modū teſtā. api. Sed et ſi quis ex
ſignificationibus. C. de teſti. ſi qn
§. ij. ff. de arbitꝛs. licet. ff. de. iu. ſi
longius cuz ſuis ſi. Sed ſi mittitur
ꝓ coī eccīe vtilitate nō eſt excuſa
tio iuſta. qꝛ cōis vtilitas preferen
da eſt priuate. extra de poſtulatioī
bus ꝑlatoꝝ bone. i. Et plurimorum
vtilitas vnius vtilitati ꝑferenda ē
vij. q. i. ſcias. In aut. de teſti. et
ea. que. pa. in. xi. menſe. §. quam
ob rem. Nec em̄ ꝑlatus vtilitatem
ſuā vtilitati eccīe ꝑponere dꝫ alio
quin obligat᷑. xij. q. ij. quicunqꝫ
ff. de admiſtr̄. tu. et cuāto ſcd̄m di
gnitatē. §. i. Nec debet clericus or
dinatus occaſione ꝓprioꝝ negocio
rū negocia eccīe relinquere niſi re
laxetur licentia īpetrata. ar. vij. q
. i. pn̄tiū. et. c. placuit vt rei. et.
xvi. q. i. qui vere. Si em̄ indiſtincte
ꝓdicta admitteretur excuſatio nō
inueniret᷑ de facili qui munera pu
blica. ff. de vaca. inue. l. i. circa pri
cipium. Obedire ergo tenet᷑ cleri
cus. ar. C. de epīs et clericis. ſi
q̄s preſbit᷑ ad ſi. ibi ex geſtis nego
tijs ſbaudi vel gerēdis. Niſi poſſit
remanēdo grām obtinere. Si enīz
ſunt aliqua munera rei publice tē
poralis que recuſationē nō admit
tunt. vt. ff. de natiōe mu. ſūt mu
nera. Multo fortius in munē rei
publice eccleſiaſtice oportꝫ īdiſtin
cte et gn̄aliter obtinere. ar. ff. de
Inſti. et iur̄. l. i. et. ff. de reli. et
ſumptu fu. ſunt perſone. Dico tam̄
eſſe equiſſimū ꝙ epc̄ q̄ regere habꝫ
dia. xi. q. i. Si regenda clericū tle
uet. ſi detrimentū ꝗue ſibi viderit

imminere. ar. ff. ad. l. rodiam de
iact. l. i. l. ij. §. equiſſimū. et. ff. q
po. i pig. hab. iterdū. et. l. ſequē
ti. Itē obedientie iniuncte recuſa
tio aliquādo eſt debita. ſicut qn̄do
precipitur aliquid qđ ſit ꝯtra deuz
Nam ſcd̄m canones ſemper obedi
enduz eſt niſi id qđ iniungit᷑ apte
ſit ꝯtra deum. xxiij. i. q̄o culpatur.
Aliquando vero eſt licita. puta ſi
id qđ ꝑcipitur non pertinet ad di
uini cultus obſequium vel eccleſia
ſticaz vtilitatē. vij. q. i. frat᷑. et co
epiſcopus. Vnde ſi epiſcopus pre
cipiat alicui clerico ſuo ꝙ libros ſu
os accōmodet nepoti ſuo. vel eccīe
ſue renūciet vt alij ꝯferat obediē
nō tenetur. quia nec ad diuini cul
tus obſequium pertinet. nec ad ec
cleſie vtilitatē. Nam et ſi ꝑcipiat ꝙ
repleatur burſa ſua. cū ipſe nō ege
at nō tenetur obediē. Ideo dixit
cācellari⁹ pariſieñ. ꝙ nō tenebatur
ad obedientiā burſalē ſiue argen
tinā neqꝫ mulinā neqꝫ equinā ītel
ligas ſine cauſa indictā. ar. extra
de cenſi. cum aplus. xvi. q. i. predi
cator. Sed ſi epiſcopus preciperet
clerico ſuē cerutcis vt libros ſuos
cōmodaret clerico bone indolis vt
inſtrueretur ī ſtudio theologie ad
quem ipſuz mitteret vt proficeret.
videtur ꝙ ei ſit obediendum. q̄a
non mouet ipſum carnalitas. ſed
eccleſiaſtica vtilitas et cōis. ar. in
dicto. c. vij. q. i. quia frat᷑. extra de
magiſtris ſuper ſpecla. Poteſt er
go dici ꝙ ſi occaſiōe eccīe vel de bo
nis eccleſiaſticis libros acquiſierit
obedire tenet᷑ Alias ꝯtrarium. ex
tra de teſta. requiſiſti. et de iure
patronatus. cum dilectus. Aliqn̄
do excuſatio obedientie videt᷑ rati
onabilis et acceptanda. ſciz ſecun
dū aliquos. quādo allegat᷑ dāpnuꝫ

proprium· Diſtinguunt em̄ ꝙ ſi cle
ricus cui iniuncta eſt aliqua obedi
entia ab ep̄o· puta ꝙ vadat ad ali
quem locū vel huiuſmodi· allegās
priuatam vālitatem certat de dāp
no vitando eſt audiendus· ſed ſi de
lucro captando audiendus nō eſt
Ad qd pertinet· C· de iur· deli· ſan
ctiſſimus. §. ſi vero creditores· C·
de codicill'· l· fi· §· penl'· Nec debet ī
obediētie notam incurrere pro ali
quo comodo temporali· extrā de ma
io· et obedientia· illud

Capl'm· l·

Opus hominis acceptatur
a deo ſecundum intentioēz
et mentez facientis magis
q̄ ſecundum illud qd factum eſt.
Cuius exemplum habetur ex cōſue
tudine que inducitur cum populus
incipit aliquid obſeruare ea mēte
vt de cetero ſit conſuetudo· vel vt
dicunt aliqui cū expreſſe placz po
pulo aliquid obſeruari p conſuetu
dine in futurum. alias vero nō eo
ipſo qd aliquid ſit ius conſuetudi
narium inducetur. ar· ff· de itinere
actuqꝫ p̄· l· vlt· Ergo intentio con
ſideratur in facto magis q̄ ipſum
factum vt conſuetudinem inducat
Sic etiam eſt de noſtris operibus a
pud deū. quia deus ſicut dicit Gre
gorius· cor et non ſbam penſat·
nec cogitat quantum ſed ex quan
to in ſuo officio offeratur

Capitulū. li·

Orando poſtulari poteſt a
deo humilit̄ ex grā qd non
debetur ex iuſticia· Nā ſm
iura poſtulatio ē gratie petitio· vt
cum ex grā petit̄ aliquē ielegibilez
licenter eligi vel concedi· Hoc em̄
non tam ex iuſticia q̄ ex grā mo
uetur. vt extra de poſtul'· bone in
prima bone· Itez orantes vel poſtu
lantes a dño miſericordiam vel grā
am non ſunt digni exaudiri ſi ſint
ad inuicem in diſcordia vel ranco
re· Vnde Eccī· xviij· Homo hoīm
ſeruat iram· et a deo querit mede
lam· quaſi dicat fruſtra querit Cu
ius exēplū eſt. qꝛ ſecundūz iura po
ſtulatio debet fieri i concordia Cū
enim per poſtulatum grātia requi
ratur concorditer et comuniter eſt pe
tenda. vt extra de poſtulatiōe· bo
ne memorie in p̄ma · Aliter enim
romana eccleſia nō cōſueuit recipe

Capitulū. liij·

Ornantur aīme noſtre ſpi
ritualit̄ ſicut moniales ve
lantur corporaliter Eſt em̄
multiplex velum· ſcz veluz pfeſſio
nis qd ſuſcipitur a virgine· vel cor
rupta cum profitetur· de altari vel
de manu alicuius· ſed in· xij· āno
ad minus· xxi· q· i· c· i· et · q· ij· pu
ella· Itez velum conſecrationis qd
imponitur virgini tantū· et · xxvi
anno ad minus· xx· q· i· placuit·
lxxvij· di· placuit· Et dicit hoſtieñ·
ꝙ v· x ipſe obtinuit Lugduni ꝙ in
hoc caſu i āno· xx· cōſecrarꝫ· ſꝫ tam
periculū eſt in mora· Itē eſt velū or
dinationis qd olim dabatur diaco
niſſis in· xl· āno· xx. q· i· diacoiſſa
Item eſt velum p̄lationis qd olim
dabatur abbatiſſis in· xl· anno· xx
q· i· iuuenculas. Addidit etiā hoſti·
velū qrtū ſcz cōuerſiōis· Et tūc ſi p
ānū poſtea ſtat exiē n̄ p̄t· ⁊ ſic p̄t i
telli· extrā de regl'a. vidua· ⁊· c· ſta
tuiꝰ In his ergo· v· vel repñtāt· v·
v̄tutes qbꝰ debeꝰ ſpūalit̄ ōrri· p̄ria

eſt obediētia que ꝯpetit ꝑſitētibꝫ. ſecunda eſt ꝯtinentia q̄ potiſſima ē in virginibus. In tercia deſignatur ſciencia ſiue prudentia que precipue ꝯpetit ordinandis. in quarto velo deſignatur iuſticia. que precipue ꝯpetit preſidentibus ſiue prelatis. in quinto penitentia per quam ad deum conuertimur. et ideo incipientibus ꝯpetit

¶ Capitulū. liij.

Parentum neceſſitati nullo modo debet deficere filius et precipue indigentie patris. Nam ſecundum leges pat̃ poteſt vendere filiū neceſſitate famis ingruente. vt tamen ꝑcio ꝑſtito l' a filio vendito vel alio quocūqꝫ emptori quandocūqꝫ reſtituto ad ingenuitatem perueniat. vt. C. de pribꝫ q̄ fil'. diſtrax. l. ij. Multo fortius p̄t pignori obligare. q2 cui qđ maius eſt ꝯceditur. multo magis et qđ minus. ff. de regul' iur̃. non debet cuiq̃. Sꝫ nunq̄d ſeruus efficitur. ſic ſcđm Azonem. Alij ꝯtra ſ tamen ſeruire debet. ar. C. cōia de manumiſſi. l. i. Et nunq̄d in alio caſu q̄ neceſſitatis poteſt vēdi a prē. Nō q2 lex gn̄aliter dicit. q nō licet pri filiū vēdere. C. de pribꝰ qui fil'. diſtrax. l. i. ergo generalit̃ ei ꝓhibitū intelligitur n̄ caſu ei ꝯceſſo. ſ nunq̄ mater poteſt filium vendere dicitur q non. ar. C. de tranſacti. matris. q2 nec lege ꝯceſſum reperit. nec filiū habet i poteſtate ſicut pr̄

¶ Capitulū. liiij.

Paſſio inata vel vitiū nullo conatu vel vſu totalit̃ tollitur. Cuius exemplū eſt in iure naturali. qđ nulla ꝯſuetudine abrogatur. Nam cōſuetudo ꝯtra ius naturale nullo tpe ꝯualeſcit. vt. xxxij. q. vij. flagicia. Similit̃ paſſio innata ſiue vitiuꝫ ad qđ hō ex ꝯplexione vel natura inclinat̃. licet per ꝯtrariā aſſuetudinem r̄fre netur vel mitigetur. tamen non totaliter extirpatur Seneca. Qđ innatum eſt vel infixū nō tollitur ſed limitur Poeta. Naturaꝫ expellens furca tamē vſqꝫ recurret

¶ Capitulū. lv.

Peccati vinculū facilit̃ necti tur. ſed non facilit̃ ſoluit. Cuiꝰ ratio eſt. quia peccatum eſt quid ſpūale. ſpūalia autē a corporalibus diſtant. quia corporalia facilius deſtruūtur q̄ ꝯſtruātur. vt patet. ff. de pecul'. non ſtati ff. de acq̄. poſ. poſſideri. §. i admittēda. Spūalia vero ꝯtrāio faciliꝰ ꝯſtruūtur q̄ deſtruant̃. Epc em̄ q̄ ſolus ordinat. non ſolus deponit. quia epiſcopus a duodecim epiſcopis auditur. preſbiter a ſex. dyaconus a tribus. xv. q. vij. felix p̄ter proprium epiſcopuꝫ. ij. q. v. preſbiter. Subdiaconus autem eodeꝫ ꝑuilegio gaudet. extra de ſeruis n̄ ordinādis. miramur. Sed nec cauſa illorum audienda eſt ſine ꝑſētia clericorum. i. canonicorum. xv. q. vij. §. ſolus et duobꝰ. c. ibi ſequētibus. Sed epiſcopus qui a metropolitano conſecratur. lxiij. di. c. i. et ſequenti. et extra de tempoȓ ordinā. ſine auctoritate romani pontificis deponi n̄ poteſt. ij. q. vij. q̄uis liceat. et. c. ibi ſequenti Ergo ſimiliter vinculum ſpirituale ſcilicꝫ peccatum facilius eſt ad nectēduꝫ q̄ ad diſſoluendum Pſa. v. Quaſi vinculum plauſtri peccatum. Iteꝫ peccatū vilificat hominem et deponit eum a ſua dignitate. Et hinc ē q ſecūduꝫ iura aliquando ſuperior

dignitate vel par punitur ab infe
riori vel equali ratione delicti. ſcilicet
quando facit contra ſententiam ca
nonis ab eo editi. et ſcienter inci
dit in factum dampnatum. xxiiii.
q. i. c. ii. et. iiii. ar. vi. di. ii. vt am
broſius ratione criminis i ſua paro
chia omiſſi dampnauit imperatorem.
quod alias non feciſſet. Facit enim ad
hoc quod talis delinquens certa ex certa ſci
entia contra canonem vemendo ſe fa
cit inferiorem. ar. xl. di. multi. ad
fi. et ſic inferioris imperio tacite ſe ſub
mittit quod fieri poteſt. ii. q. vii. nos
ſi incompetenter. vnde iam non eſt ſupe
rior ſed inferior. Sed iſta ſecundum hoſti.
intelligenda ſunt de maioribus vel pa
tribus extraneis etiam exemptis. quibus
ſcilicet ille contra cuius conſtitutionem vel
canonem faciunt non ſubeſt. pu
ta cum intra eius territorium exi
ſtentes ſcienter contra eius conſti
tutiones delinquunt. Sed in eo ſu
periori cui epiſcopus ſub eſt. qui ca
nonem edidit minime locum habet
puta in metropolitano proprio. Nam
ſicut ſententia vel canon proferen
tem non ligat. ita nec proferentis
ſuperiorem. extra de maioritate et
obedientia. cum inferior. ff. de ar
bits. l. penul. Item nota quod peccata
puerorum puerilis etas non ſemp
excuſat. quod patet per exemplum tam
humane quam diuine legis. Nam ſecun
dum leges humanas quedam crimi
na ſunt que minoribus ſiue pueris
imputantur poſt. xiiii. annum tantum
Nam in adulterio vel alio crimine
quod pro adulterio lex iulia poſuit. pu
ta ſi pecuniam accepit pro competo ſtu
pro vel domum prebuit ad ſtuprum
vel adulterium committendum diſtri
cte punitur minor. quia in nullo ei
dem parcitur aduerſus precepta le
gum vementi cum committit in legem
et. ff. de minori. auxilium. §. in delic
tis. et. l. ſi ex cauſa. Hec enim iura
loquuntur de minore maiore. xiiii.
annis. quia minor. xiiii. annis predicte
lege iulie non tenetur. Solet autem
in quibuſdam malicia anticipare tem
pus pubertatis. extra de ſponſal
impubum. a nobis. et. c. pubes.
Et aliquando temptant quod forſitan
complere non poſſunt. extra de ſpon
ſal. iuuenis. et. c. ſi. In quo caſu
ipſos peccare intelligas ſi alias mu
lieres temptauerint quam vxores Ius
tamen preſumit quod in pueris locum
non habent peccata que membris
genitalibus committuntur. extra de
deli. pu. c. i. Alia autem crimina ſeu
delicta imputantur pueris etiam i
fra. xiiii. annum ſcilicet a ſeptennio vſque
ad. xiiii. quia omne delictum cadit
in impuberem preter quam delictum car
nis ſcilicet quo ad penam ſpiritualem
et quo ad penitentiam a ſacerdote
petendam. ex quo ſcilicet ſeptem
annos exceſſit. quia talis poteſt men
tiri et verum dicere. Vnde dicit Au
guſtinus in Epiſtola ad renatum
epiſcopum. ſic enim habetur i glo
ſa ſuper canonem de conſecra. di.
iiii. paruuli. Septennis etatis pu
eri et mentiri et verum loqui et con
fiteri et negare poſſunt Et ideo cum
baptizantur et ſimbolum reddunt
et ipſi per ſe ad interrogata reſpon
dent. Nam et mendaciis et periu
riis plena eſt etas puerilis. extra
de delic. pue. c. i. Et quamuis iura
re non debeant. xxii. q. v. pueri.
et. c. paruuli. et. c. honeſtum. ſi ta
men iurauerit valet pupilli iuramen
tum. Poteſt ergo puer deierare. ff
de libera cauſa. l. vlt. Et furtum com
mittere. vt. ff. de furtis. impuberem
Etenim malorum vires infirmitas
animi non excuſat. vt. C. ſi aduerſus

delictuz·l.i. Hoc denotat mens ver
bi poſiti·e·c.i. pueris grandiuſcul.
non dicit infantibus ·nec dicit pu
eris grandibus ſed grandiuſculis·
quaſi de maioribus ſeptem annorū
loquor. Sic ergo maior ſeptem an
nis delinquere poteſt quo ad deuz
et ſpiritualiter puniri· Puniūtur
etiam talium delicta pena tempora
li· quia ſi conuincitur ex delicto ſuo cō
miſſo ex propoſito non parcitur ei·
vt· C·de penis impunitas· xv·q·
·i·illa· xxvi·q·v· ſi quis cuiuſlibz
Vbi qui clericū dampnatum per e
piſcopum defendere vult non excu
ſatur propter etatem vel ſexum·
ff· ſi aduerſus delictum·l.i. et ·ff·
de dampno infecto dampni· §· ſi
pupillus· Et ad ſill'·cō· l·ij· §·im
pubes· Non ergo talibus parcitur
niſi quib9 miſeratio etatis perdux
erit iudicem ad moderatiorez ſiue
mitiorem penam· vt extra de deli·
pu·c.i.de·con·di·iiij·c·eos·ff·de
minori auxilium· §·in delict· Sic
et parcitur ſenectuti·ff· de tēmio·a
mo·l·ij· Ad idem·extra de apoſta
tis ex litteratum· Sed infra etatē
ſeptem annorum dicunt quidaz ꝙ
ſi pupillus proximus ſit infātie nō
tenetur delicto· ſicut nec infās· vt
C·de·he·delic· ſi infāti· quia etas
quid videat ignorat· C·de fal· mo
neta·l.i.de·con·di·iiij·eos·ff·edi
lis·cum autem·§·excipitur Vnde
nec periurare poteſt· quia ſciens
fallere nō videtur·ff·de iur·iurā·
qui iuraſſe· et ·§·vlt·ff·de iur·et
facti ig·l· vltima et de arbitris diē
proferre·§·coram·et de acquiren
dis hereditatibus pupill'·ex quib9 cau
ſis in poſ·ea· Si pupillus proxim9
ſit pubertati punitur etiam tempo
raliter· De pena autem ſpirituali
quantum ad deum legitur in quar

to dyalogorum· ꝙ puer quidam
quinqꝫ annoruz propter peccatum
blaſphemie a dyabolo raptus eſt
Dicunt tamen quidam ꝙ puer ille
non fuit dampnatus nec mortalit'
peccauit· Sed viſio illa fuit oſtēſa
ad patrem contriſtandum· ꝗ pec
cato illo peccauerat non corrigēs
eum· Sed hoc eſt expreſſe contra i
tentionem Gregorij dicētis· ꝙ pa
ter pueri animam filij negligens n̄
paruum peccatorem gehenne igni
bus nutriuit· Vnde dicendum eſt
ꝙ i illo malitia ſupplebat etatem·
Vnde puero ſi non eſſz doli capax
etiam ſeptenni non imputaret' pec
catum·ff·de regul'·iur·pupill'·ff·
ad·l·acquil'·ſed et ſi quicunqꝫ·§·
·i·et de dolo heredibz·§·i· Regulari
ter tamen dicitur in iure· ꝙ minor
ſeptem annis non ſentit et ideo nō
punitur· Item peccatum mortale
aufert omnia bona gratuita· ſicut
ciuiliter ex delicto auferuntur oīa
bona temporalia· vt· C ·de bonis
dampna per totum tit'· Et extra de
iudeis et ſarracenis ad liberandaz
et extra de hereticis vergentis· et
extra ne clerici vel monachi t'latū
Item peccatuz mortale quantum
cunqꝫ ſit occultum et inuiſibile ta
mē impedit et tollit gratiam· ſicut
tollitur reſcriptum ex vitio inuiſibili
et intelligibili· Et vocatur vitium
inuiſibile et intelligibile· vt ſugge
ſtio falſitatis et ſuppreſſio veritatis
Tollitur enim reſcriptum· ſi p ſug
geſtionem falſi vel ſuppreſſionez ve
ri fuerit impetratum· et ſcienter l'
ignoranter· ſed per talem qua nō
interueniente non fuiſſet obten
tum· vt extra de reſcriptis ſuper
litteris· Item peccatum mortale
bino actu mentali inducitur ſcilicz
cogitatiōe et moroſa delectatiōe vl'

ſaltem tertio ſcilꝫ cogitatione dele
ctatione et ꝯſenſu. Cuius exēplum
eſt ſicut ſecundum iura. bin⁹ act⁹
inducit ꝯſuetudinem. vt. xxv. q.
ij. ita nos. C. de epiſcopali audiē.
l. iij. in fi. Et bin⁹ actus vel trin⁹
inducit poſſeſſionem vel quaſi. vt
extra de cauſa poſſe et ꝓprie. licet
etiā vnico actu acquiratur poſſeſſi
o vel perdatur vel quaſi. vt. C. de
ſeruit. et aqua. l. cū talis. ⁊ extrē
de ꝯſti. cū oportet. ⁊ extra de ꝑbē.
ꝓ illorꝫ. Itē peccata venialia quia
ꝑua ſunt. nō tollūt caritatem nec
vitam eternam Nā ſcd̄m iura mo
dica dāpna tolerātur. vt ar. xij.
q. ij. trulas. et. c. ſi quis. et. c.
bone rei. extra de hijs que fiunt a
ꝑlatis ſine conſenſu. c. paſtoral. ff
de integ. reſti. l. ſero. Sic et decep
tio modica toleratur. vt. ff. de mi
nori. l. in cauſe. §. idē pōpei io Itē
veniale peccatū non euacuat boni
operis meritū ſicut baptiſmꝫ. quāuis
ſit ꝯtra ius ꝑuate perſone. tamen
ſi leuē et modicā leſionē infert nō
euacuatur. ſed valꝫ vt ſi papa mā
det in ſuo reſcripto. ꝙ non admiſſis
dilatorijs exceptioibus ꝓcedatur
in principali. vel ſi mandet actioēꝫ
ſeu petitionem alicuius deferri. vel
cum indulget cruce ſignatis nō cō
ueniri tp̄e crucis. vt. C. de ꝑcibus
impat. offe. l. quo cū. ⁊. l. reſcripta

Capitulū. lvi.

Peccatores aſſilantur filijs
illegitimis. quorū quidam
dicūtur nothi ſicut q̄ nat⁹
eſt de adulterio. qui videtur verus
et nō eſt verus. Et hijs aſſila ntur
ypocrite vel heretici. de quibus dici
tur Mat. vij. Attendite a falſis ꝓ
phetis qui veniūt ad vos i veſtimē
tis ouiū ⁊c. Vel per nothos intelli
gē peccatores publicos ⁊ infames
Dicitur enim nothos a notha. i. ifa
inia que multum affligit hominē.
ſic dr̄ nota q̄rtana q̄ mltūꝫ affligit
ſi ſit antiqua. ſic et tal' merito ſper
ni poteſt. ff. de re iudi. quidā Et ta
men nō eſt peccatū illius qui naſci
tur ſed illius qui generat. lvi. di.
naſci. Sꝫ quia de graui peccato na
tus eſt fama ſuggillatur. xxxij. q.
vij. quid in omnibus. Quidā vero
dicuntur ſpurij ſciꝫ de ꝯcubina na
ti. qui etiāꝫ dicuntur naturales Et
dicūtur ſpurij a ſpurcicia inconti
nentie. Licet em̄ ꝯcubinatus ꝑ le
gem antiquā admittat. ff. de cōcu
bis. In ꝯcubinatu in fi. ar. xxxiiij.
di. c. i. et. ij. Hodie tamen talis
ꝯcubitus ꝓhibetur etiam ꝑ legem
que monet omnes caſte viuere et
puniē lenones caſtitatis peſtif̄eos
vaſtatores. in aut. de lenoibus ſ̄
. i. et. §. ſanctiſſimus. coll. iij. Et
quibus mo. na. ſi. l. effi. §. illud ꝙ
coll. vi. Et ſi etiāꝫ hoc lex concede
ret cum hoc vertatur in periculum
aīme non dedignaretur ſacros ca
nones imitari. extra de ſecundis
nup. c. ſi. Ergo per ſpurios per
ſpuricitiāꝫ īcontinentie de concubi
na natos accipe peccatores carna
les ⁊ luxurioſos qui ex concubina
id eſt ſecundum carnem nati ſunt
et in ſpurcitijs carnaliūꝫ peccato
rum inuoluti Apoſtolus ad Gala
thas quarto. Qui de ancilla ſecun
dum carnem natus eſt. Quidam
vero dicuntur manzeres id eſt de
ſcorto nati. et tales ſignant incon
ſtantes qui omni temptatiōi ce
dunt. Nam mulier fornicatrix om
nem virum excipit. Vel per hos i
telliguntur cupidi et auari. quia
mulier ſtat i ſcorto plus cupidita
te lucri ꝙ delectationis Et ideo ſm

Philoſophuz magis debet dici cu
pida ꝙ luxurioſa Unde tales vocã
tur meretrices a mercede Prouer
biorũ. vi. Precium ſcorti vix vni⁹
eſt panis. Item peccator aſſimila
tur ſeruo. Nam qui facit peccatũ
ſeruus eſt peccati Jo. viij. Et hec ſi
militudo attenditur quo ad tria.
Primo quo ad originem. ꝙ ſerui
tus ſecundum iura non eſt a natu
ra immo potius contra naturam.
Unde diffinitur a iuriſtis. ꝙ ſerui
tus eſt conſtitutio iuris gentium ꝙ
quis ↄtra naturã ſbicitur dominio
alieno Inſti. de iur. perſonarũ. §.
ſeruitus. l. di. iuſ. gentium. xij. q.
ij. cũ redemptor. Cum eniz iure na
turali omnes liberi naſcerentur ñ
erat cognita libtas cum ſeruitus
eſſet icognita Inſti. de libtis. q̃a
de iure naturali oia coia erant. Sz
ius gentium ⁊ regna diuiſit ⁊ ſer
uitutem et obligationem induxit.
viij. di. quo iur. Inſti. de iure na
tura gentium. Jus autez ciuile no
mina obligationũ ⁊ actiones idux
it. ff. de pactis ↄuentionum. et. l.
iur. gentium Inſti. de actionibus
Simliť peccatum non eſt a naturã
.i. a iure nature. immo potius con
tra naturam tanꝗ eius corrupte
la Unde Auguſtinus ait. Peccatũ
non eſt natura ſed vitium nature
appetentis id q̃d non eſt ſui ordis
Unde natura fuit creata libera ab
omni peccato. Et iterum per pecca
tum ſubicitur homo dominio alie
no ſcilicet dyabolo. vel neceſſitati
peccandi. quia homo in peccato po
ſitus ſicut dicit Criſo⁹. non facit
q̃d vult. ſed q̃d dyabol⁹ vult Apo
ſtolus Ro. vij. Non q̃d volo bonuz
hoc ago. ſed q̃d volo malũ. nec iſta
neceſſitas vel voluntas excuſat.
quia non eſt coactionis nec exclu
dens arbitriũ libtatez. Itẽ ab eiſdẽ
hominibus icepit ſeruitus ⁊ pecca
tum. ſcz a pmis parentibus. Non
eſt em̃ verum dictũ quorũdaz dicẽ
tium ꝙ ſeruitus accepit iniciuz ab
ebetate noe. q̃d pbat p illď. xxxv
di. vi. die. Non eſſet hodie ſeruit⁹
niſi ebetas fuiſſet. quia exponi pt
non eſſet. ſcz hoc modo inducta. i.
per maledictionẽ ⁊ pꝑter ebetatẽ.
Seruitus enim fuit ante diluuium.
quia nemroth qui fuit oppreſſor fu
it ante diluuium. Poſſemus autẽ
dicere ꝙ ſeruitus fuit ab ebetate
ſpũali. Nam primi parentes ſatis
poſſunt dici fuiſſe ebrij quãdo pec
cauerunt. quia ſine menſura fue
runt. nec verum intellectum habu
erunt. nec veram electionem. ſicut
nec ebrius habet. Et ſi illa ebrie
tas non fuiſſet ſeruitus ſubſecuta
non fuiſſet. ſaltem coactionis et
afflictionis Unde poſt peccatuz ſta
tim dictuz eſt eue. ſub viri poteſta
te eris Geneſis tercio. Secundo
quo ad conditionem. quia condi
tio ſeruitus ſequitur ventrem id ẽ
mulierem. Nam ſi mater eſt ſerua
⁊ partus ſeru⁹. Et ſi libera aliquo
tempore. ſcilicet dum pregnans e
rat ingenuus iudicatur partus.
Inſti. de igenuis in prin. ⁊. ff. de
ſtatu hominum et ſeruorum. §. i. Si
militer ſeruitus peccati vel libtas
iuſticie ſequitur matrem id eſt vo
luntatẽ. que quaſi mr̃ ẽ in actibus
et operibus humanis. Unde ipſa
eſt ſecundum Auguſtinuz qua pec
catur et recte viuitur. Poſſet eti
am dici ꝙ velut mulier ſerua eſt ca
ro. velut autem libera eſt mens.
Uñ carnis ẽ ſeruiẽ. mẽtis vo iubẽ
Unde Seneca dicit libro tercio de
bñficijs. Errat ſi q̃s eſtiat ſeruitu
tẽ in totuz hominẽ deſcẽdẽ. Pars

eiuꝰ melior excepta eſt· corpora ob
noxia ſunt et adſcrpta dñis · Mẽs
quidez eſt ſui iur̃. Vnde eſt ꝙ i hijs
que pertinent ad interiorem motũ
volũtatis homo non tenet̃ homini
obedire· Quia igitur caro ſerua ẽ
mens vero libera· qui ſecũdũ car
nem viuunt ſunt ſerui. hij vero q̃
ſecũdum mentem ſunt liberi Gal·
iiij· Qui de ancilla ſecundum carnẽ
natus· Tercio quo ad liberationẽ
quia quãdoq; ſeruus de gratia do
mini ſui fit liber· et ſic peccator p
diuinam gratiam fit iuſtus· Sicut
ergo q̃ diu aliquis in ſeruitute eſt
poſitus· ẽ manui ⁊ poteſtati ſuppo
ſitus. ſed manumiſſus a manu ⁊ po
teſtate liberatur Inſti· de libtis.
Ita q̃ diu aliquis eſt in pccõ ma
nui et poteſtati dyaboli ſubiectus ẽ
ſed per penitentiam ab eo liberat̃.
Nam ſecundum Boetium. erat ã
tiquitus quedam virga pretoris q̃
dicebatur vindicta. qua manumit
tendus ter percutiebatur a pretore
dicente· Ayo te liberum· C. ſi adũ
ſus liberum· li· ij· ſcdm Azonez· Et
ex hoc forte proceſſit forma abſoluti
onis canonice. que cum virgis fit
et verbis et alijs conſuetis· ext̃ de
ſe nten. excoĩ. a nobis· ij· Sed ad
huc hec virga penitentia eſt· quaſi
penitens ter percutiatur· ſciz in cõ
tritione confeſſione et ſatiſfactiõe
abſoluetur a ſeruitute peccati ⁊ re
ſtituetur in gratie libertatem. Itẽ
peccans in ſeipſum non minus pu
niendus eſt q̃ peccans in aliuz· qḋ
patet per exemplũ eius qui ſibi ip
ſi inicit manus violentas. quia ta
lis ſcdm iura ſic irregularis eſt ꝙ
nõ promouetur et promotus deici
tur· Et aſſignatur triplex ratio·
Prima q2 p̃ſumitur ꝙ in alijs oẽm
tirannidẽ tute exerceat. qui ĩ ſeip
ſũ auſus eſt deſeuire· ff· de redibi·
ac· cũ autem. §. accipitur· vnde v̓
ſus Qui ſibi non parcit tibi vel mi
chi quomodo parcet. ff. de bon̄· eo
qui mor· ſi· añ· ſen· cõſti· l. i. §· ante
penul̃· Scḋa ratio ẽ quia alienũ in
uadit et ſic furtum facit· Furtũ em̃
eſt cõtractio rei aliene inuito dño·
Inſti· de obli· q̃ q̃ſi ex maleficio naſ
§. i. C· vnde vi· §· ſi· Nemo autẽ do
minus videtur mẽbroꝝ ſuoꝝ· ff· ad
l. aquil̃. lib homo. i. Tercia autem
ratio ẽ· q2 ſuſpitius eſt homicida ⁊
cõditioni dei inimicus· lv· di· ſi q̃uis
abſciderit· In illo igit̃ qui ſibi mẽ
bruz ãputat cauſa irregularitatis
eſt ſeuitia ſiue magnum membrũ
amputet ſiue paruum· appareat l̓
non appareat niſi cauſa inciſionis
iuſta fuerit· puta languor. Eſt em̃
caro putrida reſecanda· v. q. v·
c. i. xxiiij· q· iij· reſecande· Verum ĩ
hijs que ſine ſua culpa ab alio vel
caſu fortuitũ mutilantur eſt cauſa
irregularitatis deformitas ĩ mem
bris apparentibus et debilitas in ñ
apparentibz· Sed quanta debilitas
vel deformitas· vel qualem irregu
laritatem inducat ſuperioris iudici
o derelinquitur· ar· extra de corpe
viciatis. c. i. et · ij · et · c· penl̃· et
vlt̃· ⁊ extra de clerico egro· c. i. Nec
eſt verum qḋ dicunt ruſtici. ꝙ vbi
preſbiter ab hoſtibus ſectus eſt nõ
poſſit celebrare niſi teſticulos ſiccos
⁊ puluerizatos gerat in burſa· q̃ſi
tunc intelligatur omnia membra
ſua habere· ſiue em̃ habeat ſiccos
ſiue virides defectus illius membri
nec deformitatem nec debilitatem
inducit· Item peccatores ſunt vẽa
tores dyaboli· Eſt enim multiplex
venatio· Nam quedam eſt oppreſſi
ua· et iſta eſt tirannorũz et aliorũz
opprimentiũ Geñ· x· Cepit nẽbrot

robuſtus eſſe venator cora͂ domino .i. oppreſſor hominu͂ ꝫ. vi. di. §. hys ita. Scd̄a adulatoria. et iſta eſt hyſtrionu͂ et ſimilium quoties placēdi cauſa dicu͂t bona de aliquo ipm falſe omendando. Et hec adulatorum venatio eſt omnibus illicita. et ſcd̄m iura infamiam infert. vt lxxxvi. di. ſunt nonnulli. et. vi. q. .i. plurimi. iij. q. vij. §. tria. Tercia eſt arenatoria. cu͂ quis recipit ſalarium vt in arena pugnet cu͂ beſtijs feris ſecus de manſuetis. Iteꝫ ſecus ſi non pugnet ꝑ pecunia. ſed vt ꝓbitatem ſuam ꝓbet ſeu virtutem expiatur. Et hec etia͂ ſecu͂duꝫ iura eſt omnibus illicita. vt. iij. q vij. §. tria. ff. de poſtu. l. i. §. Item ſenatus. et. §. beſtias. Et de hac etiam loquitur. lxxxvi. di. qui venatoribꝰ et duobus. c. ſequen̄. §. goff. Hec a͂t venatio moralit̄ refertur ad auaros qui ꝓp̄t cupiditateꝫ lucri pugna͂t .i. litiga͂t in arena .i. in auro. qꝛ om̄e auru͂ tanꝙ̄ arena eſt exigua. vt dicit̄ Sap. vij. Quarta eſt occupatia. et hec aliqn̄ eſt ſaltuoſa. que in ſaltu ſiue nemore fit ranu͂ auiu͂ et hominum multitudine ꝯgregata. que licet non ſit prohibita laycis. ff. de. vi publ. l. i. et iſti. de re. diſ. §. fere ḡ beſti. ff. de eo qui re. do. naturale. et. l. pomp. Clericis tamen omnino eſt interdicta. vt lxxxvi. di. qui venatoribꝰ Sed mens dicti decreti etiaꝫ de laycis intelligitur. qbus ipſo tp̄e quadrageſime et ieiuniorū hec venatio ꝓhibetur. Moraliter aute͂ hec venatio refert̄ ad perſecutores alioru͂ qui vel detrahendo qd̄ pertinet ad canes mordaces. vel rapiendo qd̄ ꝑtinet ad aues rapaces. vel expugna͂do armis qd̄ ꝑtinꝫ ad hoīes ferroces q̄ alios ꝑſeq̄ et lede͂ ſtudent. Ite͂ peccās nō abſoluit̄ a reatu diuini iudicij niſi ꝑ penitentiaꝫ ſatiſfaciat. cuius exēplū eſt. qꝛ ſcd̄m ius ciuile. Si ratis tua vi fluminis in agrum meum delata ſit. non aliter cogor dare tibi poteſtatē extrahendi niſi de preterito dāpno michi caueas. vt. ff. e. ratis. et. ff. de exi. tellus. §. ſi ratis. et de damp. infec. p̄tor ait. §. hoc edictum. et. l. hoc amplius. §. veracius. Tūc au͂t moraliter adaptando ratis vi fluminis in ageru͂ deuenit. qn̄ anima vi tēptationis ꝑ peccati naufragiuꝫ diuine ire iudiciu͂ incurrit a quo ratis aīe educi neq̄t ꝙ̄ diu ꝑ penitentia͂ deo ſatiſfactu͂ non fuerit. Iteꝫ peccans ſcienter non eſt dignus miſericordia. ſed peccans ignorant̄ miſericordia͂ in aliquo meretur. Cuiꝰ exēplum habetur in eo q̄ ordinatꝰ eſt ab epiſcopo excoīcato. quia ſi ſcienter quis a tali recipit ordines indignus eſt diſpenſatione. extra de ordi. ab epo qui renu͂ci. vel exco c. i. ſed ſi ignorant̄ poteſt cum eo ꝑ ꝓprium epm diſpenſari. extra. e. c. ij. diſpenſabitur au͂t quo ad executionem tm̄. Nam excoīcatus licet caracterē queꝫ hꝫ̄t transferat executionem tamen qua͂ non habꝫ transferre nō poteſt. i. q. i. gratia et c. ſta tuimus. i. q. vij. dyabertum.

Capitulu͂. lvij.

Pueri dn̄t illi qui ſūt in culpa. vn̄ iuriſte dicu͂t ꝙ pēna ſuos debet tenere actores Sꝫ hoc nō intelligit̄ de oī pena. Vn̄ diſtiguitur ab aliquibus. ꝙ eſt duplex pena ſcꝫ eterna et tp̄alis. De eterna ergo dicunt̄ ꝙ generaliter veru͂ ē ſciꝫ ꝙ pēa ſuos tm̄ tenet actores Ezechel. xviij. Filiꝰ nō portabit iniq̄tatem patris. Fallit tm̄ i

originali peccato qđ ad omnes trã
ſiit et ab adam deſcendit·Vnde A
poſtolus Per vnū hoīnē intrauit
mors et p om̄s tranſiit · Sed quo
ad penas tpales bene punitur int
dū vn⁹ ꝓ alio· et ſic loquit̄·xxiiij
q·iij·ſi habes.i.q·iiij· Item ꝓ pec
cato· et ·vi·q.i.quiſquis·xv·q·
vlt̄·cum multe·extra de ſponſal·
nō eſt nobis·extra de offi·dele ·ſa
ne·Alij diſtinguūt ꝙ eſt triplex pe
na·ſcz eterna corporalis ⁊ ſpūalis
Eterna pena nunq̄ punitur vnus
ꝓ alio·vt.i.q·iiij·c.i.⁊ ·c·iā itaqꝫ
niſi ſit imitator ſceleris·vbi quidē
non tā ꝓ alieno q̄ꝫ ꝓ ſuo delicto pu
nitur.i.q.i.cito turpez ·extra de re
nūc··vbi cū pridem· et ſic itellige
.i.q·iij·ↄtra dn̄s ad moyſen Corpo
ralis vero pena duplex eſt Quedā
e m̄ eſt circa corpus·⁊ illa ſepe pu
nitur vnus ꝓ alio· vt patz p diuer
ſa·extra.i.q·iiij·§·Item ꝓ pecca
to criminū·Quedā vero circa ſta
tum· vt ſeruitus vel infamia· et il
la etiā ſepe punitur vnus ꝓ alio ·
vi·q.i.§·verū·xv·q·ſi· cū multe
extra de filii·p̄ſbr̄·lrās·⁊ extra de
purga·ca·accedens·extra de peīs
ad aures. et ·c·in quibuſdā. Spi
ritualis vero pena quadruplex eſt
Prima eſt p̄ea excoīcationis. et il
la nunq̄ punitur vn⁹ ꝓ alio·xxiiij
q.iij.ſi habes. Secunda eſt p̄ea in
terdicti loci. et illa frequent̄ puni
tur vnus pro alio·extra de ſpon·
non eſt nobis·extra de offi·del·ſa
ne. et c.i.et ·vi· Tercia remotio
ab oblatioibus·⁊ illa ſimilit̄ puni
tur vn⁹ ꝓ alio·xvij·q·iiij·miror
Quarta ordinis·et illa punit̄ vn⁹
pro alio·Nā maritus repellit̄ ab or
dinib⁹ ꝓpter delictū vxoris·xxxiiij
di·ſi cuius·Item ſi pater emit ec
cleſiam pro filio ipſo ignorante·li

cet non repellatur ab ordinibus ec
cleſiam tamen amittere debet.i.q
v.c.vij.extra de ſimonia de regu
laribus et duobus·c·ſequē·Itez
punitur quis in eo in quo deliqt ·
Cuius exemplū eſt in illis qui i ea
dem vocatione eligendo peccauerīt
ſcienter eligendo indignum·extr̄
de electione·cum in cunctis.⁊·c·
innotuit in ſi· et ·c· bone memori
e magunt̄ ·quo caſu ſunt ipſo iure
poteſtate eligendi priuati·Et idem
eſt ſi peccatur in poſtulando·Itez
punitur quis ſine culpa·ſed n̄ ſine
cauſa·Cauſa autez quare quis iu
re ſuo ſine culpa ſua priuatur con
ſueuit hijs verſibus denotari Pau
pertas odium vitium fauor ſcelus
ordo · Perſonas ſpoliant et lo ca
iure ſuo · Qui verſus ſic exponun
tur·Paupertas propter quaz vni
untur due eccleſie et vna amittit
dignitatem ſuam.xv·q.i.et tem
poris qualitas·Odium ſcilicet ciui
um interficientium ſuuz epiſcopū
xxxv·q·ij·nos. et extra de peīs
ad aures · et ·c·in quibuſdam Vn
ſi occiderunt ciues duos epiſcopos
proprios ſucceſſiue·vel forte ex a
lia cauſa ſimili ſibi ita enormi per
dit ipſa eccleſia epiſcopum ·Viti
um ſcilicet lepre · extra de clerico
egroto vel debilitato·tua nos Vn
de propter vitium lepre remouet̄
epiſcop⁹ ab adminiſtratione eccle
ſie. Fauor ſcilicet ↄſtantinopolis ci
uitatis ·xxij·di·renouantes·Fuit
enim datus ↄſtantinopoli ciuitati
prim⁹ locus preter romanū·⁊ ami
ſit eum alexandrina·Scel⁹·xxvij
q·ſi multorum·Vnde propter ſce
lus patris vel domini ſpoliatur to
ta familia communione·Vnde ali
quando remouetur ac deponitur
familia ab oblationibus altaris

pro peccato domini · et clericus vt ſupra dictuȝ ē a beneficio ob ſimo niam a patre amiſſam Ordo ꝓpter cuius fauorem dominus ſeruū ſuū amittit · lxij · di · frequēs generalis Et accedit . ff . de operis liberto rū interdū · vbi ratione dignitatis ſuperuenientis amittit quis opas q̄s habuit ī liberta Quia īdignuȝ eſt vt liberta ſeruiat · ex quo tātā adepta eſt libertatem · Eodem etiā modo ꝓuatur aliquis etiam ſecun dum iudicium diuinum ſine culpa ſed non ſinecauſa · ſicut tobias pri uatus eſt viſu et iob filijs vt p pa tientiam ꝓbarentur ad aliorum ex emplum · Vnde dicitur Thob . ij . ꝙ hanc temptationeȝ permiſit do minus euenire illi · vt poſteris darē tur exemplum patientie eius ſicut et ſancti iob · Sicut etiaȝ cecus na tus priuatus eſt viſu · nō ex culpa quia neq; peccauit neq; parentes eius vt cecus naſceretur · ſed tamē nō ſine cauſa . ſcȝ pro gloria dei vt patet Johā · ix · Iteȝ puniendi ſūt peccatores manifeſti non ſolū a de o ſed etiam ab hominibus · qd patȝ per exemplum ī vſurarijs manife ſtis · qui preter penaȝ eternā quā merentur apud deum · ſecunduȝ ca nones triplici pena puniuntur Nā vſurarij manifeſti · nec ad coīoneȝ altaris admittuntur · nec xp̄ianaȝ ſi in hoc peccato deceſſerint accipi unt ſepulturam · ſed nec viuorum oblationes recipi debent Nd ſi q̄s clericus contra venerit qd accipit reddere cogitur · et donec ad arbi triū ep̄i ſui ſatiſfecerit ab officij ſui manet executione ſuſpenſus · Vo cantur auteȝ vſurarij manifeſti ſe cundum Hoſtieñ · notorij · vel ex e uidentia facti · quia vſurarius mē ſam tenet parataȝ ad pecuniā mu tuandam cuilibet ſub vſuris · ſicut meretrix in proſtibulo · patȝ ar ex tra de coha . cleri · tua · et · c · ſi · Et ī hoc caſu ipſo iure penam patitur canonis pretaxatam . Vel manife ſti intelliguntur notorij iuris · pu ta quia ſunt ꝑ ep̄iſcopuȝ in eccle ſia publicati · ſecꝰ ſi adhuc ab eccle ſia tolerentur · vt extra de cohab · clericorum et mulie · noſtra · Nam ſi manifeſti ſunt per famam tantū non tamen notorij non patiuntur hanc penam ipſo iure · ſufficit autē ad publicationem faciendā ꝙ vo cati confiteantur · vel negantes p teſtes conuincantur · vt de cohabi clericorum · tua · Sufficiunt autem et certa argumenta · vt extra de v ſuris · cum tu · lxxxi · di · ſi qui ſunt Item punitur vnus pro malitia al terius · inquantum de ipſa malitia participat · ſicut heres vſurarij te netur reſtituere pro eo inquantuȝ patiuntur vires hereditatis ꝑcep te · extra de appell' · qua fronte · Et de raptoribus · in litteris Vnde et ſi alter heredum factus ſit non ſol uendo · tenetur alius in ſoliduȝ ſal tem quantum ad ipſuȝ de heredita te peruenit · Nam et res hereditari a obligata videtur · extra de v ſuris cum tu · Item nota ꝙ quedaȝ pe ne ſunt priuatiue · que vocantur pene dampni · Exemplum cuius in iure de excoī · qua priuatur homo pote ſtate eligendi · quia excommuīca tus eligere non poteſt · extra de cō ſti · qd intelligitur de excommuīca tione maiori · vt extra de clerico ex communicato et inf · c · pen l · Iteȝ de ſuſpēſione · Quia etiam ſuſpen ſi eligere non poſſunt · extra de cō ſuetudine · cum dilectus · extra de donat · ap̄lice · ſuſpēſi etiā ce ebrā do irregularitatē incurrunt · extra

de clerico excoicato aplice · secus de excoicatis minori excoicatione · Item interdictuz est pena que priuat eligendi potestate · quia nec interdicti possunt eligere · extra de electione · cu inter · xii · seniores

Capitulu · lviii ·

Penitentia seques pccā precedentia destruit · sicut et peccatuz seques destruit p̄cedetia merita Eze · xviii · Si auerterit se iustus a iusticia sua et fecerit iniquitate secudu oes abhominationes quas operari solet ipi9 nunquid viuet? omis iusticie quas fecerat non recordabutur ac · Sic ↄstitutio posterior derogat priori · vt extra de ↄgnatioe spu · c. i. ff · de leg · et ↄsti. i. non nouum · Etiam si nulla in posteriori de prima mentio habeatur · sic et posterior vita derogat priori · Nam posterior culpa derogat priori iusticie · et posterior penitentia delet precedentem culpam Eze · xviii · Si impius egerit penitentia ab omnibus peccatis suis q̄ operatus est · et custodierit oia p̄cepta mea · et fecerit iudicium et iusticia vita viuet et non morietur · omniū iniquitatuz eius quas opatus est no recordabor · i iusticia sua qua opat9 e viuz · Item penitentia transfert homnez de culpa ad gratiam · Et hec translatio multipliciter fit · sicut patet p exemplu in translationibus prelatorum · Nam talis translatio aliquado fit causa necessitatis · puta cum prelatus in ecclesia sua persecutionem patit et hostilitatem · extra de renuciatioe · nisi cum p̄dem · § · ꝑpter malitiam · Talis aute est traslatio siue ↄuersio eorum q̄ ꝑpter tribulationes seu aduersitates vel ifirmitates ad deuz ↄuertunt Na mala que nos hic premunt ad deum nos ire ↄpellunt sicut dicit Eze · Sap · x · Trastulit illos scz penitentes p mare rubruz .i. per tribulationem et persecutionem Ps · Multiplicate sunt ifirmitates eoꝝ postea accelerauerut Aliquando vero fit causa vtilitatis · puta cum in ecclesia sua inutilis e et in alia vtilis · Est enim tam vtilitas q̄ necessitas legittima causa translationis · vii · q. i. oms qui · et c · episcopus · Et hac etiā ex causa debet homo ↄuerti et trāsire de statu culpe ad statum gratie · q2 stiz in statu culpe est omnino inutilis q̄ntum ad merendum · quia nec sibi nec alteri meretur · sed dum e i statu gratie operatur fructuose · quia meretur · et ꝑpterea conuersio peccatoris vocatur translatio de morte ad vitam · ↄ de iutili ad vtile Vn̄ · i · Jo · iii · Scimus qm translati sum9 de morte ad vitam ac · Aliquando fit trāslatio causa leuitatis · puta q̄ ex leuitate alteri ecclesie adhereat vel suam pro derelicta habeat · puta q̄ vxore duxerit vel miles factus sit · vel q̄ ab ipsa eccia sua desit p tres septimanas vel duos mēses sine iusta causa vel absq3 licentia sui superioris · In quibus casib3 et similibus priuari potest ecclesia debito iuris ordine seruato · Et ideo talis causa non ↄmendabilis est · Et talis est ↄuersio pueroꝝ i puberum · qui ex quadā leuitate animi potius q̄ deuotione ↄ sine licētia parentū religionez intrant vel profitētur · ↄ maxime si pueri sint non doli capaces · de quibus manifestum est q̄ ex sola leuitate hoc fecerunt · Et ideo non obstante tali professione quam infra pubertatis annos fecerunt · a parentibus repeti ac reuocari possunt · Aliqū

vero fit huiuſmodi tranſlatio cau ſa cupiditatis vel ambitionis · et tunc ſecundum iura puandus ē ecclia habita ſcʒ pma · et abita ſcʒ ſcda. vt nec pmā poſſideat quā per ſupbiā ſpernit · nec ſcdam quā p auaritiā concupiuit. extra de clerico · nō re · §. fi · vij · q. i. eos. et · c. ſi quis ēpc Prima tamē ecclia ipſū repetē poteſt ſi voluerit. vij. q. i. nō opoꝛtet · Talis ergo eſt cōuerſio ſiue penitentia ficta ypocritarū. ſcʒ vel ꝓpter cupiditatē terreni lucri. vel ꝓpter ambitionē honoris qui duplici pmio priuātur · ſcʒ celeſti qd cōtēpnunt et in totum etiā tpali · Tū q̄a ſeipſos aliquando affligūt abſtinētia et huiuſmodi · et ſic priuant ſe ipſos cōmodo corporali. Tū qꝛ etiā aliquando dū eoꝝ ypocriſis deph̄ēditur cōfunduntur et vituperanē. et ſic priuantur premio eterno qd ſpreuerunt et tpali qd ambierunt Aliquando fit trāſlatio cauſa humilitatis · puta rēligionis In quo caſu īferioribus epis ſufficit petere licētiam. Alioquin ſi nec petita licenti a trāſeat eccleſia pt ipſū repetere ſimiliter. vij · q. i. ſi qui vero · et · c · ſi quis preſbiter · Ipſe autēʒ eccleſiam repetere non poteſt · vij · q . i. eos · et extra de renūcia. cum i du bijs · Sed hic ſciendum ꝙ ſi ob cōſcientiam criminis dimiſſa p̄latiā ad vitam monachalem quis deſcēderit ad prelaturam ſecularēʒ rēſurgere nō poteſt de iuē · al' · ſecus · ij q. i. hoc nequaꝗ Et extra de renū · poſt tranſlationem. Et huic trāſlationi aſſilatur cōuerſio eorum q̄ culpam ſuam et miſeriaʒ erubeſcētes humiliter ad penitentiaʒ veniunt · interdum quidem remorſu conſcientie pūcti et ſtimulati Qui poſtꝗ conuerſi ſunt ad priſtinam culpaʒ et conuerſationem ſecularem · i. inordinatam vitā nō redeūt · Iſta eſt vera cōuerſio pccōꝛis Cuiuſmodi fuit cōuerſio magdalene · de qua habetur Luce · vij · Item nota ꝙ penitentie que iniunguntur a ſacerdotibus ſūt hodie arbitrarie · quia de eis nō poſſit dari certa diffinicio ſiue regula · Et ideo relinquūtur ſacerdotū arbitꝛio ſeu iudicio determinanda · ſicut etiā ſcdm iura ea que certa regula diffiniri non poſſunt iudicis arbitrio relinquūtur. ſicut de fide teſtibus adhibenda. Ideoqʒ hoc fidei iudicis rēcipientis reliquit · quia ipſe magis ſciē poteſt ꝙ ali ff · de teſtibus et atteſ · fides vel verba epl'e · Item in mora cuius diffinicio non traditur · ff · de vſuris ex mora · ſꝫ. i. Iteʒ in impenſis factis in rebus dotalibus · Naʒ et ſi deduci debeant · non tñ facile eſt i vniuerſū diffiniri · ſed ſingula ex genere et magnitudine ipendioꝝ extiari poſſunt. ff · de ipen. in re dota factis · qd dicitur in fi. Similiter ēgo et in quātitate penitentie pccōꝛibʒ iponende cōuenit. Vnde tpa penitudinis habita moderatione cōſtituenda ſunt ſacerdotis iudicio put conuerſoꝛuʒ aīos ꝓſpexerit eſſe deuotos · habito reſpectu ad etatis pericula et egritudinum neceſſitates. xxvi · q · vij · tpa. et · c · hoc fit

Capitulū. lix.

Perſeuerantia bone vite excludit ius dyaboli ab hoīe et acquirit in eo ius deo. Vnde aſſimilatur conſuetudini · q̄ ſi ſit rationabilis tollit ius in loco in quo viget. ff. de legibus et ſena cōſul. l. de quibus · Item conſuetudo rationabilis ius inducit · Inſti·

de iure naturali gen. ⁊ ci. §. ex nõ
ſcripto. Item pſeuerantia et ↄtinu
atio boni preualet legi peccati. ſic
etiam ↄſuetudo vincit legem. ſcili
cet ſi ſit a tanto tpe ſeruata. vt nõ
ſit i memoria hoim quando icepit.
vt. ff. de aqua pluui. ar. l. i. in fi. ⁊
ff. de aqua coti. ⁊ eſtiua. l. hoc iur.
§. ductus aque. Et ſilr cõſuetudo
quã romana ſeruat eccia. et preci
pit ab alijs ſeruari etiaʒ vincit le
gem. vt. xi. di. nolite de ↄſec. di.
.i. baſilicas. Item ↄtinuatio pme
et bone vite ſequentis abolet cul
pam et infamiam male vite prece
dentis. ſicut ↄſuetũdo poſterior tol
lit prioreʒ. extra de ↄg. ſpũ. c. i. Et
hoc verũ eſt ſi in eodẽ municipio di
uerſe ↄſuetudines diuerſis tpibus
oriũtur. Naʒ ſi diuerſis ſecus. vt
xij. di. ſcit ſancta. Nec em̃ diuer
ſe aliquorꝫ ↄſuetudines aliorꝫ ↄñt
ↄtrario more ſubuerti. vt. xij. di.
illud.

Caplm. lx.

Poteſtas non ſolum ſpũal
ſed etiã temporalis ẽ apud
papam Nam papa vtrũq
gladium habet. xxi. di. c. i. lxiij. di
tibi dño. Vnde et reges deponit.
xv. q. vi. alius. et. c. nos ſãctorꝫ
et. c. iuratorũ. i. q. iiij. quia pſula
tus. xcvi. di. duo ſunt. Et non ſo
lum regem ↄſtituit. imo trãſfert.
extra de electi. venerabilẽ. imo eti
am impatorẽ elcm̃ papa habet ap
pbare. electionẽ ↄfirmare vel ifir
mare. et ipſũ ↄfirmatũ etiã ↄſecra
re. Et hec oĩa pbantur in predicta
decretali venerabilẽ. Ipſe etiã pa
pa imperatorem deponere poteſt.
Si enim zacharias papa regeʒ frã
coruʒ qui a romano pontifice corõ
nam non recepit. nec per eũ exaĩa
tur. nec ↄprobatur ab eo vel repro
bat. non tam p ſuis iniquitatibus
q̃ p eo q̃ tante poteſtati erat inu
tilis a regno depoſuit et aliuʒ loco
eius iſtituit. xv. q. vi. alius. mul
to fortius impatorẽ qui ſpecialius
quodammodo ſubeſt ei poterit re
mouere. xcvi. di. duo ſunt. et c.
ſi imperator. Item poteſtatis l' offi
cij plenitudo i maioribus prelatis
repreſentatur et deſignatur in vſu
pallij. Nam in papa palliuʒ deſigt
plenitudineʒ poteſtatis pleniſſimã
extr̃ de auct. ⁊ vſu pallij ad hono
rem. et extra de elect. illa cotidia
na. In patriarchis vo pleniſſimã
officij deſigt poteſtatẽ. ar. extr̃ de
priuil. antiqua. In archiepĩs ple
norẽʒ officij poteſtatem. extrã de
auct. et vſu pallij. niſi. et c. ad ho
norem. In epiſcopis vero plenam
officij poteſtatem. quibus qñoq
ↄcedit ſcʒ aliquibus: vt papieñ. ac
cumeñ. et meſſano et oſtieñ. Qui
bus ex longa conſuetudine ⁊ eccle
ſiarũ ſuarum pꝛiuil. debetur que ſer
uanda ſunt. extra de officio ordia.
duo ſimul. xxv. q. ij. c. ij. ⁊. iij.

Capitulũ. lxi.

Prelatorum regimen preci
pue in duobus ↄſiſtit. ſcili
cet i virga correctionis ⁊
doctrina pdicationis. Nam latrãtu
canum lupi arcendi ſunt baculoq
paſtorum. xliij. di. §. i. Sed in vga
diſcipline attendere debet vt corri
gat beniuolenter. ſcilicet non ex
odio ſed ex caritate. quia falſa iu
ſticia dedignationem habet. vera
ↄpaſſionem Item vt corrigat pru
denter. ſcilicet vt cum diſcretione
corripiantur tumidi tolerentur in
firmi. et quos caſtigare ſeuerius ne
ceſſe eſt non ſeuientis plectantur

animo ſed medentis. vt. lxxxvi. di
c. ij. Item ↄgruenter ſcȝ vt rigor
iuſticie vbi ↄgruit remittatur. et
vbi expedit intendatur. Eſt auteȝ
remittendus ſiue tpandus ex duo
bus. Primo ex multitudine peccā
tiuȝ. i. q. vij. quotiēs. extra de trāſ
actioi. c. fi. Vñ verſus ↄmuis Ob
pplm multum crimē pertranſit in
ultum. Quādo aūt eſt multitudo i
cauſa. tunc p̄latus incipere debet
à ſpūalibus proximis vt eoꝝ exē
plo frangatur cetera mltitudo. lnn
di ↄmeſſationes Item punīēdi ſūt
maiores de vniuēſitate q̄ alios tra
hunt ad peccatū. extra de cle. excō
municato. latores. Scdo tpatur ri
gor ex qualitate peccātiū. quia de
ferendum eſt perſone et dignitati
extra de offi. delega. ſane quia. et
c. paſtoral. et extra de maio. et
obe. per tuas. xlv. di. cum beatus
l. di. contumaces. ij. q. vij. quiſq̄s
xxiij. q. i. qui contra pacem. ff. de
penis vi. ſeruorum. ita tamen q̄ nō
deſeratur iuſticia vite. quia ſecun
dum Auguſtinum ſiue plectendo
ſiue ignoſcendo hoc ſolum bene a
gitur vt vita hominum corrigat.
xxiij. q. prodeſt Eſt etiam interdū
rigor agendus ex duobus. Primū
cum peccatum ex auctoritate defen
ditur. de penitē. di. vi. c. i. in. fi.
Item ſecundo cum vſitatuȝ eſt ma
lum et multis graſſantibus opus ē
exēplo. i. q. i. repiuntur. ff. de penis
aut facta. §. vltimo. Et nota q̄ ſi
ſuperior modum excedit nimis cor
rigendo et ſi peccet. xxiij. q. iij.
qui peccat in fi. non tamen cogit
a ſubditis veniam poſtulare. ne dū
nimium ſeruatur humilitas regen
di frangatur auctoritas. lxxxvi. di
quando. Sepe enim ex ↄuerſatiōe
equali ↄtemptus naſcitur dignita
tis. di. de offi. preſidis. obſeruādū
debet enī prelatus ex ingenio ſuo
dignitatem augere ne contempti
bilis habeatur. ff. de offi. proconſul.
nec quicq̄. §. circa. l. di. c. i. extra
de accuſati. c. qualiter et quando
Secundo pertinet ad regimen pre
lati doctrina predicationis. Vbi p̄
mo neceſſaria eſt caritas intus ar
dens. i. Corintheorum decimo tercio
Si linguis hominum loquar et an
gelorum caritatem autem non ha
beam factus ſum velut es ſonans
Secūdo vita exterius lucens Gre
gorius. Cuius vita deſpicitur. re
ſtat vt eius predicatio contempna
tur. iij. q. vij. §. porro in fine. Am
broſi9 Iudicet ille de alteri9 erro
re. qui non habet in ſe q̄d ↄdemp
net. vt. e. q. c. iudicet. Gregori9
In grauibus peccatis quis poſit9
dum ſuis premitur. aliena non di
luit. vt. e. q. in grauibus Criſo9.
Male viuendo et bene docendo de
um inſtruis qualiter te debeat cō
dempnare. xl. di. multi. Talis ſe
cundum Iheronimum aſſimilatur
cineri per quem lixiuium tranſiēs
lauat et non lauatur. lxxxiij. di.
§. vltimo. Et ſecunduȝ Auguſtinū
aſſimilatur lapideo cānali per quē
aqua doctrine tranſit ad vrceolos
id eſt ad ſubditorum corda in qui
bus alijs fructum facit. i. q. i. ſi fue
rit. Et ſecundum Nicolaum papaȝ
aſſimilatur faci ardenti. que ſeipſā
conſumens alijs lucem miniſtrat.
xv. q. vlt. c. vltimo. Tercio neceā
rius eſt actus predicationis diſcre
te docens. circa quem quatuor cō
ſiderabis. Tempus vt non loqua
tur ſemper ſed temporibus oportu
nis. ſi enim ſemper plueret terra
non germinaret. Vnde Leuitici de
cimo quinto. Vir q̄ fluxuȝ ſeminis

ſcilicet ſpiritualis id e verba dei pa
titur immundus erit Ideo Paulꝰ
dicturus importune premiſit opot
tune. xliij. di. ſit rector in fine Itē
cōſiderandus eſt locus. vt ſcilicet p̄
dicetur i ecclesia vel alio loco pub
lico vel hōneſto. non in p̄uatis do
mibus ne ſuſpicio ſit de hereſi. xxx
di. ſi quis. Item modus ſcilicet vt
fiducialiter et libere predicetur. xi
q. iij. nolite. Et in priuatis locis
poſſunt aliqua preponi non ſolēp
niter ſed i modum ſimplicis exhor
tationis ſeu collatiōis. extra de he
reticis. cum ex iniuncto circa pri.
Debet eſſe etiam predicatio humi
lis. extra de maio. et obe. humilis
doctrina. quia aſperitatis nimie i
crepatio nec correptionē recipit
nec ſalutem. xlv. di. cum beatus.
ff. ad. l. acquil. preceptoris Quar
to conſideranda eſt dicendorum et
auditorum qualitas. Nam ſecūdū
capacitatem audientium docenda
ſunt alta et profunda et ſubtilia et
infima plana et ſimplicia. xliij. di
ſit rector. viij. q. i. oportꝫ. Alias ſi
n̄ intelligentibꝫ profunda dicerꝫ n̄
eſſet predicator ſed percuſſor. In
fine notā ꝙ prelatus qui non audi
uit donatum et eſt nimis inſuffici
ens deponendus eſt. extra de eta.
et quali. ca. vltimo. Item prelatꝰ
debet diligenter cuſtodire gregeꝫ
ſuum. ita ꝙ ex negligentia vel in
curia ſua nullus in eo iacturam pa
tiatur alioquin reus efficitur. Vn
de prelati in hoc ſimiles ſunt illis q̄
habitant i littoribus maris. Quia
ſecundum leges ſi non inueniatur
qui rapuit res ex naufragio. hij q̄
iuxta littora maris in quibꝫ nauis
infixa vel tracta fuit. inter fines a
gri cuiuſqꝫ predia poſſidet ſiue mo
rantur ex edicto diui adriani te

nentur et a preſidibus cōdēpnā
ri debent dampnum paſſis. vt ſic
poſſeſſores territorij q̄uis nihil ra
puerint in omni eo ꝙ dampnum
paſſi ſibi naufragio ademptuꝫ pro
bauerint cōdempnentur. Et eſt
ratio naturalis. quia ſic debent cu
ſtodire inter littora. ne etiam ab
extrāneis ibi aliquid diripiatur In
uigilent ergo et ponant cuſtodes
ne detrimentum patiantur. ſecun
duꝫ qđ legitur de officio prefecti vi
gilū. lege p̄ma ſcđa et tercia Simi
liter ſi de domo ł villa expugnatis
aliquid raptuꝫ ſit. q̄uis verba edi
cti deſint. tamen ex mente labeo
ait. huic edicto locum fore. Nec
enim minus in mari ꝙ̄ in villa vel
econuerſo poſſumus per latruncu
los infeſtari. vt. ff. eo. l. iij. §. la
beo ſcripſit. Et ſimiliter ex mēte
diui adriani dici poteſt. ꝙ ſi q̄s ex
traneus in ciuitate aliqua vel eius
territorio fuerit ſpoliatus. vel res
eius furto amiſerit cōmunitas te
neatur. Hec actio et contra hēdes
datur. vt. ff. eodem lege quarta i
fine. Si ergo cōmunitas quelibꝫ
tenetur cuſtodire diligenter terri
torium ſuum. Multo magis cuſto
dire et conſeruare tenetur quilibꝫ
prelatus gregem ſuum. Alioquin
dicetur ei illud Zacharie vndecio
O paſtor et ydolum derelinquens
gregē. Vnde ſicut ydolū hōis non ē
hō ſimplicit̄ ſꝫ homo ſcđꝫ quid. ſic
etiam paſtor non cuſtodiens gre
gē ſuum. ¶ Item prelati peccatuꝫ
periculoſum eſt ſubditis. non ſolū
publicum ſed etiam occultum. qđ
patet per exempluꝫ in ſimoniacis
Quia ſi episcopus ſit ſimoniacus i
ordine et occultus. ſuſpenſus ē q̄
ad omnes. Et probatur tricesima
ſecunda. di. nullus. et. c. preter hec

Symoniacus enim in ordine hab;
caracterē vitioſū.i.q.i. reperiunt.
et.c.quibuſdā narrantibus. Vn̄
ſi ſcio eū ſimoniacū in ordine occul
tum nullo mō debeo ab eo ordiari
.i.q.i.ſi quis a ſimoniacis.extra de
ſimonia per tuas. Et ſi ignoro eum
ſimoniacum eſſe cū ſit in veritate.
non recipio executionē ſed diſpen
ſatione indigeo in deteſtationē cri
minis vt in dicto.c.ſi quis a ſimo
niacis.extra de ordiat. ab epiſco
po.c.i.in fine.et.c.ij. Si autem ſci
o ſed coact9 fui; recipere ſi abſolu
te coactus fuerim.tūc nec caracte
re; recipio.l.di.preſbiteros.extr̄
de baptiſmo.maiores. Si vero coa
ctus fueri; ɔdicionalit̄ tūc aliud eſt
q̄ ignorant.i.q.i.conſtat. Recipio
em̄ executionē ſed non ibi Et ratio
eſt.quia magis conſtat de volūta
te coacti q̄ ignorantis. extra de ſi
mo nia.ſicut nobis. Si autē credo
vel ſcio epiſcopum ſimoniacum nō
in ſuo ordine ſed in collatione ordi
nū ſeu beneficioꝝ ſi poſſum obtinē
q̄ ab alio ordiner debeo vtiq; hoc
facere. Alioqui q̄ diu tolerat̄ ab
eccleſia.et occultus eſt ſi ɔpellat me
ſecure recipio.non obſtante cōſci
entia r̄pugnante quia erronea eſt
xiij.di.nerui.xi.q.iij. Cui eſt illa
ta licet ſit.ar.ɔtrariū.ff.de libl.cau
ſa igitur.§.i. Et quia omne q8 fit
ɔtra ɔſcientiā ed̄.xxviij.q.i.§.ex
hijs.extra de p̄ſcript̄ quā oīe. S;
intellige ɔſcientiā ex p̄cepto vel p
hibitione formatam.vel q8 fit con
tra ɔſcientiā non erroneam. Q8 ſi
mala audieris de prelato ſis fidel̄
et non nimis credulus.ff.q̄ cū ſto
tu.l.i.in.fi.ff.de eo per quē factu;
eſt.l.i.§.i.extra de in in.reſtitu.ex
litteris.quia dictum vnius facile
ſequitur mu ltitudo.extra de pur

gatione.c.tuo.tum in iuuenitu
te.ergo de facili aurem non prebe
as.xi.q.vij.ſi quid igitur.lxxxvi
di.ſi quid vero de quocūq;.xxxiij
di.habuiſſe

Capitulū.lxij.

Pvrgatorij pena aſſilat̄ ex
communicationi vel pene
legali per quā ſc; nullus ſe
ipſum ligare poteſt vel ſoluere.ff.
de arbitr̄s.l.penl̄.iiij.q.iiij.c.i. C
ne quis in cauſa ſua iudi.l.vnica
Eſt tn̄ ɔtrarium.ar.de.ſen.excoī
cū deſideres.vbi innuitur q̄ ſi ep̄c
ɔmunicet cū illo quē excoīcauit ſē
tentiā incurrit. Sed dic q̄ ille non
ligatur ſententia propria ſed cano
nis. Et ſi expreſſe diceret q̄ parti
cipans cum excoīcato ab eo nō li
garetur non valeret.extra de ſē.
exco.nup.xi.iij.excoīcatis.et.c
cum excoīcato. Similit̄ null9 i pur
gatorio exiſtēs poteſt ſeipm̄ l̄ liga
re ad culpā vel ſoluere a pena. Et
ideo a nobis exſpectant ſuffragia
quib9 a pena illa ſolui mereātur.
ſiue per ſuffragia elemoſinarū ſeu
orationum et huiuſmodi.ſecundo
Machabeorum duodecimo. San
cta et ſalubris eſt cogitatio pro de
functis exorar̄ vt a peccatis ſoluā
tur. Item nota q̄ purgātur aliqn̄
do anime defunctorū extra locu; ɔ
munem purgatorij.in quo geneā
liter anime purgari dicuntur. ſic
patet ex libro.iiij.dyalogoꝝ bea
ti Gre. Et hoc ɔcedit aliq̄b9 ex pri
uilegio ſpēali.vt ſc; exēpte ſint a
coīs purgatorij loco.ſicut p p̄uile
giū eximit̄ q̄s a foro.xvi.q.i.frat̄
extra de p̄uil̄.cū capella.ff.de ex
cu.mu.l.penl̄.§.ſi pt̄.ff.de execu
tu ſpadonē.§.ſcire.ff.de admiſt.

leg'·iſ cui· Conceditur ergo hoc
ꝑuilegium gratie quorūdaȝ hoīm
aīabus vt in aliquo loco ſup traȝ
purgentur vt eoꝝ ſtatꝰ hic exiſtē
ti bus facilius innoteſcat·vt ſciliȝ
ab eis citius adiuuentur·vel ꝓpter
alias cauſas deo notas

Capłm·lxiij·

Ratio cum ſit virtus emineñ
tior in hoīe debet regere to
tam aīaȝ et oīs ptes eiꝰ·
ſicut dicunt iura ꝙ quelibet eccia
epatus regenda eſt iuxta diſpoſiti
onem et ordinationem epī·x·q.i.
decretum· et ·c·regenda·Nā epē
eſt maior omnibus ſicut criſti vica
rius·xxxiij·q·v·muliere̅·Vn̄ in
obediens ei morte ſcȝ excoīcatioīs
occidetur ·extra·de maio·ꝛ obe
c.i.ꝛ·ij·quia oīs ſub eo ſunt·vt
e·ti·c·oīs·Similit̄ quia ratio ſe
cundum Phm̄ eſt ſupremum in ho
mine gerens ſimilitudinem dei Pſ
Signatum eſt ſuper nos ꝛc̄·Eſt em̄
lumen rationis quedaȝ pticipatio
diuini luminis·idcirco debet eē ſu
per nos.i. principari et dominari
in nobis·ita vt omnes ptes hoīi
nis et actus ſecundum eius diſpo
ſitionem et ordinationem regulen
tur·Et ſi caro vel aliqđ membrum
illius ei nō obediant occidēda ſūt
mortificatione penitentie·Vnde A
poſto·Ro.xviij·Si ſpū facta car
nis mortificaueritis viuetis·

Capitulū·lxiiij·

Recreatio quieta et mode
ſta cuilibet licet pro tpe·
ſed diſſoluta et inquieta n̄
ꝯpetit viris ſpūalibus·Hinc ē em̄
ſcđm iura·ꝙ clericis non prohibe
tur piſcatio·licet enim clericis nō
ſolum cauſa neceſſitatis vel vtilita
tis ſed etiam cauſa recreatioīs cū
retibus piſcari·dūmodo tamen cū
ſilentiō et modeſtia fiat·Nā et mo
nacho licet recia texere pro piſcib;
capiendis de ꝯſē·di·v·nūꝙ̄·Pro
hibetur tamen clericis venatio·vt
lxxxvi·di·qui venatoribus·Ideo
ergo piſcatio ꝯceditur ꝛ venatio ꝓ
hibetur·quia venatio fit cum inq̄
etudine et clamore·piſcatio vero
cum quiete·Et quia maior delecta
tio et diſſolutio eſt in venatione ꝙ̄
in piſcatione·Venator eniȝ currit
per deuia·ſicut dyabolus cuȝ ducit
animam captiuam ·verum eſt ta
mē ꝙ licet clericis ꝓhibeatur ſaltu
oſa venatio et clamoſa tamen qui
eta et recreatiua conceditur·ſciliȝ
quando fit non cauſa voluptatis
ſed recreationis ad excitandū for
ſitan appetitum vel calorem natura
lem·ar·extra de homicidio·dilcūs
filius·a·capellanus·ꝛ·extr̄ de iu
re iurando·et ſi criſtus ·de ꝯſe·di
v·ſint tibi ieiunia.i.et ·ij·licet ſe
cundum quoſdam epiſcopo ſit oīō
interdicta·Sic intelligunt·xxxiij
di·c.i.Oſtieñ·auteȝ dicit ꝙ venati
o eſt omnibus interdicta·ſi fiat eo
tempore quo debent homines ī ec
cleſia eſſe vel orare·ſiue ſint clerici
ſiue layci·lxxxvi·di·amputatis·
de conſe·di·iij·irreligioſuȝ·et ·di
v·ieiunium·quia venatorem ſcili
cet in venatione mortuum nemineȝ
legimus ſanctum·lxxxvi·di·qui
venatoribus ·Et non ſolum in di
ebus ieiuniorum ē illicita: ſed etiā
in feſtis quibus homines debēt ve
nire ad eccleſiam niſi forte neceſſi
tate famis ingruente Et idem ē ſi
apri venirent ꝛ vaſtarent ſegetes
vel vineas clericorum vel monacho
rum Aliis autem diebus licita eſt
laycis ꝓ carnibus ꝛ pellibus habē
dis·alias nō ſcđȝ Raymū·et Gof
fridum·Qui et de ipſa venatione

decimas dare iubentur ·xvi·q·i· quicunqꝫ· et extra de decimis non eſt in poteſtate· Clericis autem ē il licita ſi nimis apponant mentez in venatione· ita qꝫ eccleſia in ſpūali bus vel temporalibus exinde detri mētum patiatur vel aliqđ onus in de habeat ·extra de clerico vena· c·i·et·ii· Neceſſitate ergo eccleſie exigente licita eſt venatio clericis et monachis· Et ſilr cauſa vtilita tis et recreatiōis aliquotiēs poſſūt venari· ſiue ſint epi ſiue alii dūmo do venatio ſit quieta· et non profi ciſcantur cūm canibus et auib9 qñ debent viſitare et predicare

Capitulum·lxv·

Remitti non poteſt dāpnuz alicui illatuz ſine ɔſenſu il lius niſi ꝑpter neceſſitatez pacis vel alicui9 ɔſimilis vtilitatis cōmunis; Vnde pone qꝫ guerra fu erit inter duos milites vel pꝛincipes et hinc inde ĩiurie multe et dampna ſint illata· poſtea facta eſt pax inter ipſos· et dāpna hinc inde da ta remiſſa ſunt· nunqđ iſta remiſſi o extenditur ad hōies et valitores vtriuſqꝫ? Non videtur niſi de ɔſen ſu eorundem ſit facta·ar· C·de trāſ ac·l·i· et ·l·tranſactionibus placi tum· et ·l·pſes· et ·l·v̄·pe· a·te extra de ma· et obe·c·fina· ff·de tranſac· et ·l·iii· et ·l· qui ·cum toto· et ·l·nulli·ff·de pact·ſimus §·pacta vbi et ĩ ſumma· et ·l·ſi· ɔuenerint· Vel niſi forte alit non poſſit haberi pax·vbi qđem vtilit partis geritur negociū vtriuſqꝫ· Et ſic poteſt intelligi·ff·de pact·ɔ uentionū· Alit quomō poſſum re mittere ius hōis mei· cū nec poſſē ab eodē tantūdem extorquere ſine rapina

Capitulū·lxvi·

Reſtitutio preſuppōit tria ſcz· dāpnum· factū· et pec catū· Pri̇o enim non vide tur cadere reſtitutio niſi dāpnū da tum ſit Vnde ſcđm legem ciuilem ſi oliuam meam maturaz decpiſti vel ſecuiſti· vel ſeruū meū puerum caſtraſti et p̄cioſiorez feciſti et expē ſas quas ĩ predictis feciſti donaſti ·i·fingis donaſſe· tu michi ad reſti tutionē nō teneris· qꝛ non intuliſti dāpnū· ſed ſi aliqđ horū ĩteremiſti vel ſubripuiſti furti teneris· et pro ſeruo caſtrato ĩiuriarum erit agen dū· vt ex edicto edi· auc·ex·l·xii tabularū in quadruplis· Si autez oliuā vel meſſem ĩmaturaz collegi ſti dāpnū intuliſti· et ideo locū ha bet actio de dāpno dato· et per cō ſequēs reſtitutiōis obligatio·ff·ad l·aquil·ſi ſeruus ſeruū·§·rupiſſe· et·§·ſi oliuā· et·l·fere·ff·de edil edict·ediles·§·ſed et enim·Scđo p̄ſuppoīt reſtitutio· qꝫ factū hōis in terueit· et ĩtelligo factū ɔmiſſuz t̄ omiſſū· Vñ ſcđm iura cū ſine facto hōis ex corruptiōe ipſi9 rei dāpnū pueīt nō tenet· Et ideo ſcđm iuri ſtas ſi vſufructuarius riuos patia tur corrūpi vel vites nō ſbciderit ñ tenet·l·acquil·ff· de vſufru·ſi cu ius·§·demqꝫ· Porro ſi ꝑpt negli gentiā hōis ignis nō ex ipis rebus ſed extriſecus pueiat aql agitur· vt·iii·§·ſi fornicarius· et extrē de damp·di·ſi egreſſus· Sicut cū ne gligentia plauſtrarii lapides ceci derunt et dampnum dederunt· ff· ad·l·acquil·ſi ſeru9·§·ſi ex plau ſtro· Tercio reſtitutio p̄ſuppoīt cul pam interueniſſe· alias ſecundum iura ceſſat actio de dampno dato· Et ideo neqꝫ furioſus neqꝫ infans doli carens tali actione tenetur· ſecus ſi ſit doli capax·ff·ad legem

aquil'. l. v. §. iniuriaz. extra de de
lict. pu. c. pmo

Capitulū. lxvij.

Sacramenta a xpo̅ inſtitu
ta ptim habentur ex ſcrip
tura euangelica. ſicut bap
tiſmus euchariſtia et quedam alia
Partim vero ex traditio̅e aplorū
ſine ſcriptura ſicut ꝯfirmatio. ordo
et huiuſmodi Sicut etiam ius hūa
num ꝯſtat ex ſcripto et non ſcpto.
ſed q̄d in ſcriptis redactū eſt voca
tur lex ſiue ꝯſtitutio. Qd autem ī
ſcriptis non eſt vocatur ꝯſuetudo
vt. i. di. §. cum itaqz. Cōſuetudo e
nim eſt ius qddaz moribꝰ. i. aſſidu
is actibus hominum inſtitutum qd
ꝓ lege ſuſcipitur cū deficit lex. vt
. i. di. ꝯſuetudo Alias etiam dicitur
ꝯſtat ius noſtrū ex ſcripto et non
ſcpto vt Inſti. de iu. na. gen. et
ci. §. ꝯſtat. Itē ſacramētoꝝ iniuri
a vel irreuerentia eſt valde piculo
ſa. et hoc patet p exemplū ī bap
tiſmo cuius iteratio quia eſſet īiu
ria ſacramenti. de ꝯſe. di. ij. §. ſi.
magna pena punitur. Nam pena
iterātis baptiſmum ſcḋm. l. eſt vlti
mū ſupplicium. C. ne ſcm̄ baptiſma
rei. l. ij. Sed ei qui ſcm̄ baptiſma
geminat pena depoſitionis impoi
tur tanq̄ indigno ſacerdotio. §. e
ti. l. i. Illi autem qui ſponte vel ꝯdi
tionalit̄ coacti ꝓmoueri nō poſſūt
Et idē intellige ſi ignorant et poſte
a cū ſciuerūt ratū habuerūt. Itē
ſi ab hereticis ſcient. l. di. ꝯfirman
dū. i. q. i. ventū ī fine. et q. vij. qui
in qualibet. et. c. ꝯuenientibꝰ. In
habitu tam̄ clericali debent iſti vi
uere et ſic retinebūt puil'. cle. lxxxi
di. dictū de. cōſe. di. dictū eſt Qui
aūt ignorāter ſūt baptizati ab here
ticis. ſicut frequent̄ fit de infātibꝰ
l' coacti abſolute poſſunt ꝓmoueri ſe

cundū quoſdaz de iure. ſcḋm alios
q̄d tutiꝰ ē de diſpēſatio̅e epi. i. q. iij
placuit. De vtriſqz habet̄ de cōſe.
di. iiij. Contradicit tamē vehemē
ter. de cō. di. iiij. qui bis. vbi dicit̄
ꝙ ſi ignorant̄ aliq̄s bis ſit baptiza
tus non indiget penitētia. ſed tam̄
eſt irregularis et ꝓmoueri nō pt.
ſed illud dictū fuit olim in odiū re
baptizātiū et de rigore magno Vl'
loquit̄ de ignorātia iuris q̄ nō excu
ſat i talibꝰ Et q̄d dictū ē de rebap
tizato etiā de reꝯſecrato. ar. lxviij
di. c. i. et de reꝯfirmato. de cō. di.
v. dictū

Capitulū. lxviij.

Salutatio beate v̄ginis con
tinet bn̄dictionē cū dicitur
Bn̄dicta tu in mulieribus
Quia p eā hūana natura que priꝰ
maledicta et excoīcata fuerat re
benedicta et abſoluta ſiue recōſili
ata fuit. Nā hec ei ſalutatio a deo
miſſa eſt. Dicunt em̄ iura ꝙ ſi pa
pa ex certa ſcientia aliquē excoīca
tum ſalutauerit. vel eidem alias p
ticipauerit ꝙ ille abſoluit̄ ab excō
municatio̅e; qꝛ eo ipo preſumitur
ꝙ velit ipſū abſolue̅. ar. extra de
priuil'. cū oli eſſemꝰ. extra de ſen.
exco. ſi aliqn̄. lxiij. di. cū adrianꝰ
de ꝯſe. di. pacez. Nec obſtat ꝙ for
mā abſolutio̅is non ſeruat q̄re vi
det̄ ꝯtradicere. extra de ſen excō.
cum deſideres. et. c. a nob eſt. qꝛ
dici pt ꝙ princeps ſola voluntate
manumittat. ff. de manumiſſio̅e
apud eum. Multo ergo magis ab
ſoluit ſalutatio dei

Capitulum. lxix.

Satiſfactio debetur ei q̄ le
ſus eſt vel alteri qui ſit lo
co eius. Vnde vſura reſti
tuēda eſt ei a quo extorta eſt vl' he
redi ſuo. Et ſi talis non inueniat̄ ē

paũperibus eroganda · vt extrã de
vſur· cum tu· ει · ar· extra de homi
cidio· ſicut. xiiij. q. vi. c. i. Nõ ſi de
bitor vel heres eius abſẽs eſt· dicũt
quidã ꝙ vſurarius adhuc debet ei
mittere· ſed ſũptibus debitoris ab
ſentis· ar· ff. de opis libertoꝝ ope
re· Nõ verũ eſt quando is a quo
extorte ſunt vſure vel heres ei9 ali
bi ſe tranſtulerit· Sed ſi vſurarius
qui eſt male fidei alibi ſe tranſfeãt
q̃ꝑ vbi vſuras exercuit· tunc ꝓpri
is ſumptibus tenetur mittere ſicut
aperte ꝓbantur hec. ff. de rei ven·
ſi res· et · l · ſi vero· et ſequeñ· et
de leg̃. i. cum res· et de edendo pre
tor ait· §· vlt· et · l · ſequenti· Itẽ
hoc qđ dictum eſt· ꝙ vſurarius de
bet mittere abſenti· verum eſt ſi v
ſurarius nouit vbi debitor hitat.
alias non tenetur vagari· ar· ff.
de opis libertorum· ꝙ niſi fiat· §·
i. Item ſi ſũma expenſarum itine
ris excedit ſummam vſure paupe
ribus erogetur· vt. ij. q. vi. ante
riorum· extra de iudeis· cum ſit· Sꝫ
ſi de eius proximo aduentu ſpere
tur· tũc pecunia deponetur et cõ
ſignabitur· C· de vſuris acceptam

¶ Capitulum · lxx ·

Scripture ſacre verba in q̃
bus ſũt generales ꝓmiſſi
ones vel ↄceſſiones alicui9
gratie vel poteſtatis ſemper intelli
genda ſũt ſuppoſita quadam ↄditi
one etiam ſi illa non exprimatur·
ſicut illud· quecũqꝫ orãtes petie
ritis credite quia accipietis et fiet
vobis Mat· xi· ſbĩntelligendũ eſt
ſi digne petieritis· Vñ Ja. iiij. Pe
titis et non accipitis eo ꝙ male pe
tatis· Et illud Mat· xviij· Nõ cũqꝫ
ſolueris ſup terram erit ſolutũ et
in celis· intelligit ſi ſolueris claue
non errãte· Vnde dicit Origeñ· ꝙ
mltos ſacerdotes excludũt quos
tamen deus retinet et ↄuerſo· et
ſic eſt de aliis ↄſimilibus· Cui9 exẽ
plum eſt· qꝛ in ſcriptis quedam cõ
ditiones intelliguntur· et ſine ex
preſſiõe aliqua ſũt obſeruãde· vt
illa ſi p̄ces veritatẽ mitantur· extrã
de ſcriptis ex pte ſi quis ydoneus l
ſi qua ydonea fuerit· vt extra de e
lectione· cauſam· ff· de mune· et
hono · l · vt gradatim in fine p̃mi
ſcripti· Item cum quis natalib9 re
ſtituitur ſubintelligitur ↄditio hec·
ſi is qui reſtituiẗ ex ingenua nat9
eſt· Nam ſi ex ancilla per talẽ reſti
tutionem nil agitur· vt. ff· de nata
li reſti· l. i. Item in ↄceſſione vie ta
cite intelligitur hec cõditio · vt is
cui ↄcediẗ ciuiliter vtatur· vt· ff·
de ſeruitute· l· ſit· Idem ad geneã
lia mãdata pris querẽdi ſponſũ fi
lie ſue· hec ſubintelligitur vt perſo
na ſpon· pri oſtẽdat· nec p̃us nup
tie fiant· vt· de ritu nuptiarũ· l· ge
nerali · Item ſcripture ſacre v̉ba
que videntur inuicẽ ↄtraria cõcor
dantur per aliam ſcripturam vel p
diſtinctionem tpm vel alio modo·
ſicut illud ꝙ dixit xp̃c de Johanne
baptiſta· Ipſe eſt helias· et illđ ꝙ
dixit ipſe Johãnes· Non ſuꝫ helias
Jo. i. ↄcordat Greg̃· per illud Luce
. i. ꝙ dixit angel9 Zach· de ip̃o Jo
hãne· Ipſe p̄cedet ante illũ in ſpiri
tu et v̉tute helie Ex quo colligiẗ ꝙ
Johã· nõ fuit helias q̃tũ ad pſonã
ſ q̃tũ ad ſilitudinẽ· Prio offici9 qꝛ
p̄cedet añ illũ in p̃mo aduẽtu· ſicut
helias i ſcđo Scđo q̃tũ ad ſilitudi
nẽ zeli Et ideo ſbiũxit in ſpũ ſciꝫ
zeli Tẽcio i mõ viuẽdi Vñ addidit
et v̉tute ſcꝫ tpantie vel penitẽtie·
Sic etiã i legib9 iura iurib9 ad ↄcor
diã ducũẗ· vt· C· de i offi· te· l· vna
Silr̃ ↄſuetudo p̃uiſ· iũ· ↄtrã rouciẗ

ad ↄcordiam̄ per interpretationem
extra de ↄſue· cum dilcūs· Item ſcṗ
tura ſacra non ſemper ſequitur or
dinem tpis· quia quādoq̧ qđ eſt
poſterius tpe ponitur prius ſcđm
ordinem ſcṗture ·ſicut Mat.i. In
genelogia xp̄i dauid premittitur a
brahe cū tamen fuerit poſterior tē
pore Et Mat·iiij·Primo ponit̄ cri
ſtus fuiſſe aſſumptus a dyabolo in
ſanctam ciuitatem· et poſtea ī mō
tem excelſum ·cum tamen illud fu
erit poſt iſtud· Nam vltima tēpta
tio fuit in tēplo· vt patet Lu·iiij·
ſicut etiam fit in legibus vt lex co
dicis confirmās codicem factū et
confirmatum poſt codicem edita
ē· et tamē in principio codicis po
ſita eſt· C· de inſti· §. ix· l.i. Sic et
lex que eſt in codice de ſacra ca·l·
vna facit mentionem de lege poſte
rius edita· C· de ſuis et legitis hē·
et·l·ſi defunctus· Nec eīn ordo ſcṗ
ture inſpiciēdus eſt·vt·ff·de ſolut
l·nec enim

Caplm·lxxi·

Simplicitas aliqn̄ excuſat
errorem ſed non totaliter
Vnde ſecundū iura aliqn̄
ſuggeſtio falſitatis et ſuppreſſio ve
ritatis ex ſimplicitate ꝓueniens n̄
elidit ſcptum· impedit tamen for
mam· Et tunc datus iudex ꝑ teno
re veritatis et nō ꝑ deprecantis affe
ctioē ↄgnoſcere debet · vt extr̄ de
ſcptis ſup litteris ·xxv ·q·ij· pre
ſcṗtiōe· C·ſi ↄtra ius vel vti· publ
l·p̄ſcriptiones

Capitulū·lxxij·

Status laicorum altiori mu
nere gratie idiget ad aſſe
quendam dignitatē regni
celeſtis q̄ ſtatus clericorum· ex eo
ꝙ eſt magis implicitus et minus
ydoneus· Cuius exemplū eſt quia
ad aſſequēdā dignitatē eccłiaſticā
altioris diſpēſatiōis grā̄ indigꝫ lai
cus q̄ clericus poſtulatus· Vn̄ lay
cus vnc̄ūq̧ ſit· ſiue de eadē dyoceſi
ſiue aliūde poſtulādꝰē a papa cum
ſit ineligibilis ſimpliciť·vt. lxi·di
per totū· et extra de elect·cum ad
noſtrā· et ·c· officij· Sed clericus q̄
poſtulatus eſt de aliena dyoceſi cū
non ſit ieligibilis ſimpliciter· qꝛ n̄
eſt ieligibilis i dyoceſi ꝓpria poſtu
latus a ſuo p̄lato· peti debet vt eū
ↄcedat· vt. lxxi. di. fraternitatē.
lxxxv·di·florentinū archidyaconū
lxij·di·lrās·lxxxvi·di. dilectiōis
lviij.di. c·i. et ij·

Caplm·lxxiij·

Temptationi nō reſiſtēs ſta
tim a pn̄cipio dāpnum in
currit· qđ qui ſtatī reſiſtit
euadit· Cuius exemplū eſt qꝛ ſcđm
iura· qui vim inferēti incontinenti ſe
defendendo reſiſtit· reatū non incur
rit· quē tamen poſt interuallum ſe
vindicās non effugit Nam ſi aliqs
incontinenti legitīe reſtiterit culpas
ōmiū delictoꝝ tpe violētie ↄmiſſoꝝ
ſiue ex parte aggredientis ſiue ag
greſſi aliq̄s occidatur in aggrediē
tem ↄſtat redūdare debere· vt· C
de vi· publ· qm̄ mlta facinora· et
ff· ſi q̄dru·paup. fe·di·l.i. §· cū ari
etes· At ille q̄ eſt repulſus cū aliq̄o
fecerit ad vindictā· vł cū ex interual
lo poſſeſſionē ſuā recupauerit p̄do
nē de ea expellēdo ciuilit̄ et crimia
lit̄ punit̄· vt. C· eodē ſi q̄s et Inſti·
de publ· iudicijs· §· itē· iul· Sic et
quoq̧ criminis reatū euadit · qui
legitime certādo incontinenti a prin
cipio tēptationi reſiſtit· ſed q̄ per
negligentiā reſiſtendi ſe primo ex
ſpoliari pmittit· āteqū p penitētiā
recupare poſſit criminis reatū incur
rit· Vnde Pſi dicit Calca ſerpentis

caput · calca praue cogitationis ĩ
cium · Anima enim precedit carnẽ
in crimine · repelle ergo cogitatio
nes ab anima et caro non peccabit
Ps. Beatus qui tenebit et allidet
puulos ſuos ad petram · Paruula
enim ſunt ipa temptationũ inicia ·
que ad petram criſtum mox cũ or
ta fuerint allidenda ſunt antequã
creſcãt

Capitulum · lxxiiii ·

Tranſgreſſor eſt etiã qui bo
num facit · ſi illud nõ bene
vel bono animo facit · ſicut
mandati tranſgreſſor eſt non ſolũ
qui ↄtra illud facit · ſed etiam qui
illud in debito modo implet · Vnde
periurus dicitur non ſolum qui iu
ramentũ non ſeruat · ſed etiã qui
male iurat · Vnde ſi quis vt ſerua
ret ſabbatũ a ſpũali ope vacaret ·
male ſabbatum celebraret et man
dati tranſgreſſor eſſet · Et ſilr̃ qui
mandatũ cum alicuius iniuria iple
ret · puta ſi ꝓpter dilectionem ali
cuiꝰ hoſtẽ eius feriret vel occiderẽ
Vñ ſcdm iura finis mãdati excedi
tur cũ aliud vel aliter exequitur ꝙ̃
mandetur · vel cum exequẽdo man
datũ p̃ter omiſſum ĩiuria infertur ·
Et ideo tunc p̃t ab iniuria appella
ri · vt · C · de appellat. l. ſi quis ꝓuo
catione

· Capitulũ lxxv ·

Tribulationes vel ĩfirmita
tes que peccatoribꝰ in hac
vita eueniũt · ſunt quaſi q̃
dã nũcij vel legati dei miſſi ad cõ
mouendũ eos et ꝓuocandũ ad re
conſiliationẽ pñie · Vñ patienẽ et
reuerentẽ ſuſcipi debent ꝙ̃tũcumq̃
videãt hoſtiles · Nã et nũcij et lega
ti quos apd nos etiã hoſtes mittũt
recipiunt Et ſcdm iura · qr ſcã res
eſt horũ cauſa legatorũ · ſi quis eos
pulſauerit hoſtibꝰ quorũ legati erãt
tradendus eſt · ff · de legationibꝰ · l
vltima · Silr̃ qui hos nuncios diue
iuſticie repullerit incidet in manꝰ
eius Sic rex filiorũ amon in manꝰ
dauid qui eius nuncios dehoneſta
uerat · ij · Re · iiij · Item ꝓ xp̃o tri
bulationes et pſecutiones ſuſtinẽ
tes · ſicut fuerunt ſocij eius paſſio
num ſic etiã erunt cũ eo ſocij ↄſo
lationũ · exemplo ſcʒ mercatorum
quorũ ſocij ſicut pticipãt de piculo
ſiue dãpno · ita poſſunt licite ptici
pare de lucro · Vnde etiã ſi ↄtraha
tur ſocietas ꝙ vnus ponat pecuni
am et aliꝰ opam licitũ ẽ dũ tamen
lucrũ et dãpnũ coiter ſentiãt · ſed
ſi piculum pertinet ad recipienteʒ
in ſolidũ · et nõ ad tradenteʒ · illici
ta eſt talis ſocietas et etiã leonina ·
Et talibus aſſĩlantur qui volũt pti
cipare xp̃i ↄſolationes · ſed nolunt
ſentire eius paſſiones

Capitulũ · lxxvi ·

Vſurariꝰ aſſĩlatur ei q̃ vult
habere lucrũ et nõ ſtare pi
culo · vel ei q̃ venderet reʒ
ñ ſuã ꝓ ſua · vel ei q̃ vẽderet illd qd
nõ eſſet · Cuius ↄtrarium eſt in lo
catore · Eſt em̃ inter mutuũ et loca
tũ hec triplex differẽtia · Prĩo q̃a
piculũ rei locate ad locatorẽ ptinʒ ·
ſed rei mutuate ad debitorẽ · vt · ff ·
de rei ven · ſi nauis · Ideoq̃ incen
dium nõ liberat debitorẽ · vt · C · ſi
certum petat incendium · Sed hac
ratione tantum conſiderata fenus
nauticum licitum eſſet qd tam fal
ſum eſt · vt extra de vſuris nauigã
ti · Vnde eſt alia differentia ex qua
ſumitur alia ratio quare locatio li
cita eſt · non auteʒ vſura · quia rei
locate dominium retinemus a deo
ꝙ cõductor de proprietate queſti
onem referre non poteſt · C · de pi
gnorꝰ actione · nec creditores ·

Et ideo pro vſu rei ꝓprie quem cō
cedimus pecuniam recipimus qd li
citum eſt· quia nec aliquis cogitur
de ꝓprio beneficium facere· x· q· ij
precarie · Sed rei mutuate dn̄ium
trāſferrimus· Ideo ꝓ vſu rei ꝓprie
debitoris improbe pecuniam exigi
mus ab eodem· et facit ad hoc illd
qd habetur· extra de ven· rei ſi na
uis· Tercia differentia eſt & ratio·
quia vſus rei locate aliquis ē ſine
ↄſumptione. vſus autem rei mutu
ate nullus eſt ſine ↄſumptione· et
ita vendit id qd res nō habet Itē
vſuraria prauitas ſimilis eſt excoī
cationi. que non ſolum ligat eos ī
quos fertur· ſed etiam participan
tes cum eis ī caſibus nō ↄceſſis in
quātū incurrūt ſaltē minorē excoī
cationē. Similiter non ſoluʒ vſurās
exercentes peccant· et ad reſtituti
onem obligantur· ſed etiam coad
iutores inficiuntur· ſicut patet in
notarijs cōficientibus inſtrumēta
vſuraria· qui ex hoc efficiuntur ꝑ
iuri et infames. & ↄficiendi inſtru
menta officio ꝑuati· Periuri quidē
quia quando creantur iurant q
hoc nō faciant· ergo de cetero nec
teſtificari poterunt· nec publica ↄ
ficere inſtrumenta. periurus enim
teſtificari non poteſt quantūcunq
penitentiam egerit· extra de teſti
bus ex pte· et ·c· ſi· Ex hoc etiam
ſunt infames quibus ſunt act9 le
gitimi interdicti· extra de teſtibus
licet ex quadā

Capi· lxxvij·

Uxorem vnam habens illa
viuente· nō poteſt alij ma
trimonialiter copulari· &
ſi de facto ↄtraheret non eſſet ma
trimonium. Cuius exemplū eſt in
matrimonio ſpirituali ſciz prelati
et eccleſie ſue· quia vni eccleſie alli
gatus ineligibilis eſt in alia· quia
ligatas habʒ alas quibus ſatagit
volitare. vt extra de electi· c · vlt
Et ſi ſuper elect· de facto ꝓcedatur
non valet electio· vt patet ibidem
In hoc tamen differt a matrimoni
o carnali· quia in ſpirituali vni ec
cleſie alligatus poteſt ab ea ſepari
et alteram ſuſcipere. ſaltem diſpē
ſatiue ex cauſa neceſſitatis vel vti
litatis· vt extra de elect· in cauſis
in· ſi. et. vij. q. i. oīs qui Et ideo i
tali neceſſaria eſt poſtulatio. extra
de poſtulatione: bone memorie i ſe
cundo· Hec autem diſpenſatio in
matrimonio carnali locū nō habʒ

Capitulū· lxxviij·

Uitiū nunq̄ dēt approbari·
Cui9 exēplū ē in uire· q̄a
ↄſuetudines male adinuē
te nullo tpe ↄfirmant. vt in aut·
vt nulli iudi· §. i. Iteʒ vitiū quāto
diuturni9 tāto piculoſi9· ſic ↄſuetu
do mala ſm iurā· qn̄to diuturnior tā
pnitioſior et piculoſior. extra de ſi
monia· n̄ ſatis· extra de ↄſuetudie
c· vlt· xxiiij. q. i. ſciſma. et ·c· ſiat

Explicit liber octau9 de exēplis
et ſimilitudib9 rerū

Incipiunt capitula libri noni·

De actia & ↄtēplatia vita. i.
De amore dei et mūdi ij.
De anima iij.
De armatura ſpūali iiij.
De auaritia v.
De bonis vitiis vi.
De caritate vij.
De carne viij.
De clericis et epis ix.
De ↄfeſſione x.
De ↄpunctiōe xi.
De ↄſolatione afflictoꝝ xij.
De ↄſuetudine peccādi xiij.
De ↄuerſatiōe bona xiiij.

De corde	xv.
De corpore humano	xvi.
De correptione	xvii.
De demonibus	xviii.
De diuitijs	xix.
De ecclesia	xx.
De elemosina	xxi.
De etate iuuenili et senili	xxii.
De exaltatione maloꝝ	xxiii.
De feruore spiritus	xxiiii.
De fidelibus cristi	xxv.
De flagellis dei	xxvi.
De gratia	xxvii.
De humilitate	xxviii.
De inconstantia	xxix.
De inferno	xxx.
De immundicia	xxxi.
De impatientia	xxxii.
De inuidia	xxxiii.
De ypocritis	xxxiiii.
De ira	xxxv.
De iudicio finali	xxxvi.
De iudicio hoim temerario	xxxvii.
De lacrimis	xxxviii.
De luxuria	xxxix.
De mansuetudine	xl.
De mendacio	xli.
De morte	xlii.
De mundo	xliii.
De murmure	xliiii.
De nouitijs	xlv.
De obedientia	xlvi.
De operibus bonis	xlvii.
De oratione	xlviii.
De ornatu corporis	xlix.
De passione xpi	l.
De patientia	li.
De pace	lii.
De peccato	liii.
De penitentia	liiii.
De perseuerantia	lv.
De predicatoribus	lvi.
De profectu spuali	lvii.
De prosperitate tpali	lviii.
De pulchritudine corporali	lix.
De punitione peccatoꝝ	lx.
De ratione	lxi.
De recidiua	lxii.
De resurrectioe mortuoꝝ	lxiii.
De satisfactione	lxiiii.
De sensibus corporis	lxv.
De scriptura	lxvi.
De silitudine diuina	lxvii.
De simplicitate	lxviii.
De sollicitudine seculi	lxix.
De spe	lxx.
De subditis et prelatis	lxxi.
De superbia	lxxii.
De taciturnitate et locutioe	lxxiii.
De temptationibus	lxxiiii.
De tempore	lxxv.
De timore	lxxvi.
De tribulationibus	lxxvii.
De vana gloria	lxxviii.
De verbis dei	lxxix.
De verbis stultis peccatoꝝ	lxxx.
De virginitate	lxxxi.
De virtutibus	lxxxii.
De vita pnti et futura	lxxxiii.
De vita hois corpali	lxxxiiii.
De vita hois spuali	lxxxv.
De vitijs	lxxxvi.
De vnitate	lxxxvii.
De vnctione gratie	lxxxviii.
De voluntate ppria	lxxxix.
De vsurarijs	xc.
De xpo	xci.

¶ Explicit capla libri noni de exemplis et silitudinibus rerū.

¶ Incipit tabula exemploꝝ eiusdē libri

DE artibꝰ mechanicis et primis inuentoribꝰ earū	xvi
De vnitate rerū artificialium	lxxxvii.
De agroꝝ cultura	.i. et .iii.
De agricolis	viii. et .liiii.
De arratoribꝰ agroꝝ	lxxxvi.
De fimo	xix.

De ſtercore anſeris et auiū v.
De ſemine. i. xxi. lvi. lxiij. ⁊. lxxviij
De terra ad ſemētē apta lvi.
De tēpore ſeminādi c. eodē
De quātitate ſemīs c. eodē
De meſſe bladi c. eodē
De tritico iij.
De ſeminatiōe tritici xxvij.
De meſſe tritici iij.
De palea et grano xxiij. ⁊. xlvij.
De vineis xx. et. xxi. et. xlv.
De granarijs viij.
De vindemijs iij. et. xlvij.
De vino et eius purgatiōe v.
De dolijs et circulis xlv.
De cella vinaria .i.
De trāſlatiōe vini xliij.
De ↄuerſiōe vini ī oleū per diſtillatiōnē xlviij.
De ↄſeruatiōe muſti ij.
De ↄſeruatiōe muſti acerbi ꝟ aquoſi ij. lxxiiij.
De vinatijs v.
De aceto xi.
De vīo nouo ⁊ veteri. xxv. ⁊ lxxxij
De probatiōe muſti puri lxxvij.
De arborib⁹ ꝓducentib⁹ fructus gēmatos et ſine nucleis xlvij.
De fructuum artificiali colloratiōe. xvij. et. l.
De decoloratione eoꝝ c. eodem
De remedio adhibēdo ↄtra caduca ꝑſica xxix.
De remedio arboꝝ q̄ faciūt poma putrida et rugoſa xxxiiij.
De cuātiōe arboris citonij. xxxviij
De curatiōe ꝑſici languētis. lxxiij
De oleo et eius purgatiōe. lxxviij et. lxxxij.
De ortu voluptatis et ei⁹ ſitu iij.
De plātarijs eiuſdē c. eodē
De irrigatiōe eiuſdē c. eodē
De q̄tuor fluminib⁹ exeūtibus de orto illo c. eodē
De puteis liij. et. lxvi.
De paſtorib⁹ pecorū lxxvij.
De oue portante nolam ad collū
De formatiōe caſei lvij. lxxij.
De piſcatorib⁹. xxxv. xlix. lxxiiij.
De piſcatiōe murene lxxiiij.
De excoriatiōe āguille lxxxix.
De naſſa piſcatoris xxx. liiij.
De aucupio ſiue de arcu aucupis .i.
De venatiōe et caīb⁹ vēaticis lv.
De excoriatione aīaliū lxxxix.
De macellarijs ſiue carnificib⁹. lvi et. xc. et. lxxx.
De cibo īſulſo et nimis ſallito. lxxij
De ollis. xxxv. xxxix. et. xliiij.
De patellis xvij.
De molendinarijs ſiue molendinis xxxv. lxxiij. et. lxxviij.
De molēdino ad ventum lxxviij.
De molēdinario equo xxxv.
De mola lxix.
De furnarijs lxxiiij.
De panib⁹ lxxiiij.
De pane celeſti. i. māna lxvi.
De nautis lv. et. lvi.
De neceſſitate aſtrictis iij.
De archa noe xix.
De nauib⁹. ij. xlij. li. liij. lxi. lxxiij et. lxxviij.
De āchoris ⁊ vel nauiū. i. lxx. lxxvi.
De medicinis ix. xvij. et lvi.
De ſtamōea liij.
De herb amaris et medicinalibus lxxvij. et. lxxviij
De noue ſigīs ꝑnoſticātib⁹ mortē vel ſalutē īfirmi lxxiiij.
De diuerſ curis corpaliū īfirmitatū
De īfirmis deſperatis. lviij. liij.
De vīo gariofolato .l.
De aq̄ roſacea li.
De oleo roſaceo li.
De zucaro roſato li.
De melle roſato li.
De zucaro ſimplici lxxvij.
De aluearijs apum vi.
De melle lxxxij.

De aromatibus lxxxii.
De balſamo vii.
De timiamate xlvii.
De puluere roſaceū xxviii.
De vino medicinali ſcʒ abſinthiato xi.
De veneno xli. et .liii.
De medicis et cirurgicis lxxvii.
De emplaſtris liii.
De rupturis apoſtematū ix.
De vulnerū aptura xxiii. et lxxiii
De vulnerū cura ix. et. liiii. lxxxvi
De vnguētis liiii. et .lxxxii.
De vnctionibus lxxxviii.
De cera ii. et .xxii.
De collirijs xxxv.
De veſtimentis xiii. xxxi. lxviii
De veſtibus ꝓhibitis in legē moyſi xxxi.
De veſtibus miniſtrorū veteris legis ix.
De veſtib9 miſtroꝝ eccle ix.
De mantello ſiue cappa pluuiali . xxiii. et .li.
De diploide lx.
De tunica talari li.
De panno xv.
De pānis ſericis xlix.
De arte textrina ca. eodē
De lotricib9 pannoꝝ lxxvii.
De lino liii. et .lxiii.
De ſtuppa liii. et .lxxxv.
De tela lxxx.
De vittis lvi.
De pellipariis xlix.
De pelliceis lxii.
De pellibus xlix. et .lxxxi.
De ſeta et filo lxxvi.
De ſotularibus lxii.
De lectis et culcitris xv.
De remedijs ꝯtra pulices cimices et formicas xviii.
De ciuitatibus ſiue vrbibus .lxxiii.
De meib9 et munitionib9 et portis ciuitatū .xxvii. lxxiii.
De caſtris et antemurali .xv. xl. xlvi. lii. et .lxxiii.
De domib9 xxxi. et .lxxii.
De fundamentis vii.
De parietibus lix.
De portis xxxvi. et .lxxiii.
De oſtijs lxv. et. lxxiii.
De feneſtris ix. et lxv.
De latrinis lxxxi.
De tegulis tectorū .li. et .lxxvi.
De fumarijs ſiue caminis. xxiii. et lix.
De domib9 ligneis xxxv.
De colūbarijs et cura columbaruʒ vii. xlii. et .lxix.
De domo dedali xxx.
De turribus xxxvii.
De turri babel lxxii.
De templo ſalomonis lxxxiii.
De tabernaculo moyſi .xx. xxv. xliii. lxxxiii. et xci.
De atrio tabernaculi xx.
De altari holocauſtorū xci.
De lateribus tabernaculi xxv.
De opimentis tabnaculi. ca. eodeʒ
De cortinis tabnaculi .ca. eodeʒ
De velo tabnaculi xx.
De exteriori tabnaculo xliii.
De altari timiamatis. xliii. et xci.
De menſa ꝓpoſitionis .ca. eodē
De candelabro xliii. et .xci.
De tabnaculo interiori xliii.
De archa teſtamenti et vrna aurea vga aaron et tabul' legis. xliii. lxxi
De cherubin xliii. et .xci.
De ꝓpiciatorio xliii. et .xci.
De gallo ereo et ligneo q̄ ponit̄ ſup pinaculū eccle xxix.
De lāpadib9 .lvi. lxviii. et .lxxxi.
De lucernis xxi. et .lxxii
De cādel'. xxi. ¶ De ſepulchris. i.
De lathomis xxi.
De ſculpturis et figuris lxvii.
De arena foſſicia liii.
De carpentarijs et ferris lxi.

De archis li.
De pictoribus xxij.
De picturis et ymaginibus. lxiij. et. lxvij.
De fabris ferrarijs xxxix.
De calefactione ferri vij.
De ſtillicidio aque ſuper ignem fabri liij.
De malleatione ferri lxxvij.
De iunctōe ferri xij.
De fabris erarijs xvi.
De liq̄factione metalli ij.
De fuſione metalli xxxvij.
De vaſis argēteis vi.
De calicib9 et ciphis lxxvij.
De monetis liiij. et. lxxvij.
De denarijs falſis xli.
De vaſe luteo paruo in quo conſeruantur denarij v.
De ſigillis vi. xiij. et. lxvij.
De ſpeculis xxi. et. lxvi.
De vaſis vitreis xl. et. lxiij.
De vaſe eneo ꝓiciente aquā. xxiiij
De plenitudine vaſis. xv. xliiij. et xc.
De armatura militum iiij.
De militibus xviij. xxxv. lxij.
De militia lxxxv.
De torneamentis lxxvij.
De equoꝝ domatiōe xxij.
De guerratoribus lxxiiij.
De gladijs et vaginis. liij. et. lxiij.
De clipeis viij.
De arcubus et ſagittis. xxvi. et xlvi.
De expugnatione terrarū fortium et debilium lxxiiij.
De igne greco xxxiij.
De ſcriptura et ꝑgamenis. xxvij.
De litteris xxxviij.
De cycog̃phis. c. eodem
De libris xxxiiij.
De barbarijs xvij.
De raſorijs. c. eodem
De menſuris lxiij.
De pondere ſtatere xci.
De ludo ſcacorū et ſcacario. xliij. liij. et. liiij.
De ludo taxiloꝝ lxxv.
De ſōno vigellarū xliij.

¶ Explicit tabula libri noni de ſimilitudinibus rerū

¶ Incipit prologus eiuſdem libri noni

INOMNIVM antiſcū opera laudabūtur Eccl. ix. Hūanū genus poſt lapſum peccati a ſua decidens integ̃tate nature. caligat ignorātie tenebris. concupiſcentie caloribus eſtuat. crebraq̄ infirmitate diſſoluitur. Sed depellit ignorātie tenebras vtcūq̄ ſapientie ſtudium. cohibet cōcupiſcentie impetus et cuiuſlibet paſſionis inſultus moralis virtutis dominium. labentiq̄ infirmitati ſuccurrit m̄ltiformis artis ingenium Si enim vt teſtatur Galienus immortale et impaſſibile eſſet corp9 et ſemper maneret ei optima diſpoſitio. non indigeret arte conſtituente ipſum. Quia igitur corpus hūanum multipliciter alteratur et patitur. ac inſuper ex paſſibilitate m̄ltiplici diuerſis neceſſitatibus ſubditur. ex induſtria vel ratione humana. quedam artes inuente ſūt ipſius humani corporis neceſſitatib9 obſequentes. que ad differentiā liberalium artium ſeruiles nominātur. Quia enim in ſpeculabilibus rebus per modum cuiuſdam opis

aliquĩd inuenitur puta orationis
ɔgrue ſeu ſilogiſſmi ɔſtructio. ac
etiam numerandi vel menſurandi
opus. quicunqꝫ ad huiuſmodi opa
ratioĩs ſpeculatiui habitus ordinā
tur. per quandā ſimilitudinē artes
appellantur. Sed tamen liberales
ad illarum differētiaꝫ artiū que or
dinant̃ ad extrīſeca opa exercitata p
corpus. Que ſcꝫ dicunt̃ ſeruiles in
quātū corpus ſeruiliter aīe ſubiu
gat̃. ſed ille contra dicunt̃ liberales
qꝛ magis ad aīaꝫ pertinēt ſcd̃ꝫ quā
libertas ī hoīe reperitur. Et hinc eſt
ꝙ due ſcole habebant̃ antiquitus
rome ſcꝫ liberaliū artiū vna. que
in triuiū ⁊ q̃druuiū diſtinguuntur
ɔmuniter. Sunt em̃ vniuerſaliter
vij. quarū ſcꝫ prime tres triuiū. re
lique vero q̃tuor q̃druuiū appellan
tur Grāmaticā em̃ et logycā et in
ſuper rethoricā triuiū ɔprehendit.
Quarū prima g̃matica ſermotina
lis a litteris nominatur. Nā g̃ma
grece littera latine teca vero reco
ditio dicitur. Eſt em̃ ipa ſcia non
tm̃ recte loquēdi ſ etiā recte ſcribē
di. ⁊ origo et fundamentū oīm libe
raliū artiū. Scd̃a vero dicta ē loy
ca. i. rationalis. videlicꝫ a logos qđ
eſt ratio. Nā logos vt teſtat̃ Jhe9
apud grecos mĺta ſig̃t. v̂bū ē em̃
et ratio et ſupplicatio ⁊ cauſa vni9
cuiuſqꝫ rei per quā ſūt ſingl̃a q̃ ſub
ſiſtūt. Eſt ergo loyca rational̃ ſcia
ſcꝫ ad rationādū inuēta Tercia vo
catur rethorica. i. apte loquēdi ſciē
tia. dicta grece rethoreſin. i. copia
locutionis Rheſis em̃ grece locutio
Rhetor aūt orator vocatur Et fuit
diſciplina rhetorice a grecis primo
inuenta. videlicꝫ a Gorgia ariſto
tile ⁊ hermagora. et a latinis poſte
a Tulio et Boetio ac victorino et
alijs plurimū dilatata Quadruuiū

vero q̃tuor has artes ɔprehēdit ſcꝫ
ariſmetrā que ē numerādi ſcientia
et dr̃ ab ares ꝙ ē v̂tus et rithmon
qđ eſt numerus. i. numeroꝝ v̂tus.
Itē geometra que eſt menſurādi ſci
entia Muſica quoqꝫ que eſt ſonoꝝ
ɔſonātiarū pitia. Et dr̃ a moys qđ
eſt aqua ex eo ꝙ muſicus ſonus p̄
cipue fit ex aque hūore Aſtronomi
ā etiā q̃druuiuꝫ includit. que aſtro
rū et celeſtiū corporū motus certis
tpibus et reditus inueſtigat. Hee
ſeptē liberales artes ſcd̃ꝫ poeticas
fabulas. vij ācille ſūt q̃s a philolo
gia mercurius accepit in dotē Se
cūda vero ſcola que rome habebat̃
erat de mechanicis artib9 quas ſu
pra ſeruiles vocauimus Que ideo
vocantur mechanice. i. adulterine.
quia ſicut mech9 ē adult̃ q̃ ad alte
rius vxorē accedit. ſic ⁊ artifex me
chaic9 dr̃. q̃ ad alteri9 ſimilitudiēꝫ
agit ſcꝫ ad exēplar natuꝛe. Nā q̃ ve
ſtium vſū inuenit nature ſilitudinē
ſūpſit. que ea q̃ extrīſecus poſſunt
ledi qu. buſdā tegumētis muniuit.
videlicꝫ corticib9 arbores. velleib9
oues. ac plumis et pennis varijs
quaſqꝫ veſtiuit aues. Silr̃ et ī ope
ribus alijs inquātū p̄t ars naturā
imitat̃ put Phūs dicit Vl̃ ideo for
te vocant̃ mechaice dicte artes. qꝛ
internū rationis ɔſiliū ſeu mētalē
ɔceptū ad exteriorē materiā appli
cāt corpalē. ſicut homo mechari dr̃
qui extranee carni. i. aliene vxori
applicat corp9 ſuū. Eſt em̃ opatio
artis circa exteriorē materiā Quia
igit̃ harū artiū vſus ē hoibus mĺti
plicit̃ vtil̃. ⁊ ī eis ratioĩs induſtria
plurimū delectat̃. nō imerito ī ver
bis ꝓpoſitis earūdē ātiū opa lauda
bilia memorant̃. In maū inq̃t arti
ficū opa laudabūtur. vbi ſiue ātis
inſtrumētū attēdꝛe velis in manibꝫ

ſiue ipſius pͥncipia notare in arti
ficibus ſiue ipſius ꝯmoda mirari i
operibꝰ oīquaqꝫ v̾tutes et laudes
artiū apparebunt. Nam laus artifi
cibus laus eoꝝ manibus. necnon
et eoꝝ operibus frequent̾ exhibe
tur. Sed idcirco in laudem operum
manꝰ ꝓ̾mo ꝯmemorat̾ artificū. q̃a
non ex interiori ꝯſilio. ſed ex exte
riori artificio. qđ manu facit ařtifex
ꝯmendat̾ Nō em̄ laudat̾ artifex. qꝛ
penes ſe bn̄ ꝓuiderit. vel ex eo ꝙ i
tus i aīo prudent̾ diſpoſuerit que
agere oportet. niſi poſtmodū ma
nu exterius vtile opus agat. ꝓ̾mū
em̄ ex prudētia ꝓueīt. ſcđm v̾o ex
arte. Eſt em̄ prudentia ſcđm Phm̄
recta ratio agibiliū. Ars vero eſſe
dicitur recta ratio factibiliū. q̃uis
vtrūqꝫ ars circa factibilia dirigat
ſcꝫ et ratione̅ et manū. Differūt tn̄
age̾ et facere. qꝛ vt in. ix. Metha
phiſice dꝛ. Factio dꝛ actꝰ trāſiens i
exteriore̅ materiā. ſicut edificar̾e ſe
car̾e ⁊ hmōi. Agere aūt eſt actꝰ per
manēs in ipſo agente. ſicut intelli
gere velle et hmōi. Quia igit̾ ipſa
factio artis in exteriore̅ materiam
tranſiēs nō ē pfectio facientis ſed
facti. ſicut motꝰ ē actꝰ mobilis. pa
tet ꝙ bonū artis ⁊ laus ꝯſideāt̾ nō
i ipō artifice. ſꝫ magis i artificio qđ
manu opat̾. Et licꝫ ſint mlťa ⁊ va
ria artiū vel artificū iſtrum̄ta ſepa
rata. ex eo ꝙ ars q̄libꝫ vtit̾ ꝓprijs
iſtrum̄tis Inſtrumētū tn̄ ꝯiūctū ar
tificū gn̄alit̾ oīm dꝛ eē maꝰ ꝓꝑt qđ
forſitā Phūs dicit i. iij. de aīa. ꝙ ip
ſa manꝰ ē organū organorū. qꝛ ōm
um artiū iſtrum̄ta vel organa. aut
maū mouent̾ aut ſiūt. Nā marcel
lꝰ maū ſit fab. et ab eade̅ etiā duꝫ
ꝓtrit agitat̾. Mola em̄ ſit maū ar
tificis. ſꝫ molēdo ab aq̄ ducit̾ ꝟa ve
to vel iumēto. Fiunt enim molen

dina ad aquā. ad ventum et ad iu
menta. Expoſitores tamen Philo
ſophi predictum verbum cōiter re
ferunt ad organa nature. Vn̄ ma
num eſſe itelligūt organū organo
rum. ex eo ꝙ manus date ſunt ho
mini loco oīm organorū. que ſiue
ad defenſione̅ ſiue ad purgationeꝫ
ſiue ad coopimentū cūctis alijs ai
malibꝰ data ſūt a natura. Nichilo
minꝰ tame̅ manꝰ vt dictū ē artifi
cū quaſi oīm ē inſtrumentū ꝓ̾mū.
a quo ꝯſtructio opis et laus incho
atur Sap. x. Manū tuā laudauer̾t
parit̾ Ceterū opifices ařtiū. i. artifi
ces om̄s. aut hūane vite multipli
ci neceſſitate deſeruiūt. aut ad cō
moditate̅ ꝯferunt. aut iocūdis ſo
latijs pn̄tis vite tedia ſubleuant o
neroſa Humanis namqꝫ neceſſita
tibus artifices illi ſeruiunt ſcꝫ qui
eas artes exercent. quibus victus
vel veſtitus ꝯquiritur. ⁊ quibꝰ iſu
per opimenta tectorū. i. domus et
habitacula ꝯgrua ꝯſtruuntur. De
hijs em̄ Apoꝰ. ait tamq̄ꝫ de neceſſa
rijs rebus. i. Thi. vi. Habentes a
limenta et quibus tegamur hijs ꝯ
tenti ſimus Non enim tantuꝫ veſti
bus tegimur. ſed domibꝰ ⁊ tectis
quibus ſcꝫ a ventis ⁊ pluuijs ⁊ eſti
bus defēſamur. ꝓpter qđ dꝛ Eccl.
xxix. ꝙ iniciū vite hoīs aq̄ ⁊ pais
⁊ veſtimētū ⁊ domꝰ ꝓtegēs ⁊c. Sꝫ
vlteriꝰ tricesimo tercio caplo eiꝰ de
lib addit̾ iſtis ferrū. cū dꝛ. Iniciū
necarie rei vite hoīm aq̄ igs ferrū
⁊c. Conſtat enim ꝙ panis mel et
inſuper ſal et oleū in cibū aſſumū
tur. q̄bus quidem eſt neceſſarius
ignis coquens Aqua vero ⁊ liquor
vue qđ vinum communiter dicit̾
pertinet ad potum. ad tegendum
aūt hoiem qui nudus et paſſibilis
naſcitur additur veſtimentū Sꝫ qꝛ

artes que ad iſta deſeruiunt opari
ſine ferro nō poſſunt· vt de agrico
lis et vineatoribus patꝫ· et inſuper
de factoribus veſtium et domorū·
ad iſta ꝯgrue additur etiam ipſum
ferrū· Sunt igitur oparij quidam
qui hūane vite deſeruiūt ad cibuꝫ
et ad potū· quorum ꝓmi ꝯputātur
agricole· qui aſſiduis laborib9 ſuis
de arboribus et agris et vineis et e
tiam de ortis fructus fruges ⁊ vinū
et olera hominibus recolligunt ad
cibum et ad potum· Horum artem
que agricultura vocātur ·apd gre
cos Eſiodus docuit· et virgilius a
pud latinos· cuius laudibus refer
ta eſt catōis maioris diſtictio tcia
Sꝫ huius artis ꝗtuor ſpēs ꝯmunit
diſtingunt ſcilicet arualis· que do
cet loca culture deputare Conſita
que de arborib9 docet Paſcua que
de pratis pertractat. ⁊ florida que
de roſarijs et violarijs et alijs con
ſilibus iſtruit Confert ꝙ ad victū
hominum etiam paſtorum cuſtodi
a· quorum cuſtodire eſt oues et ca
pras et pecora et boues aliaqꝫ iumē
ta domeſtica quadrupedia· vel pen
nata· vt ſunt galline et anſeres et
hui9 cemoī quoꝝ carnes vel lactici
nia ꝯueniens prebere probātur ho
minibus nutrimentum. Piſcato
res quoqꝫ et aucupes et venatores
inſuper ſilueſtrium beſtiaruꝫ ad vi
ctum corporis conquirendum labo
rant multis modis et varijs iſtru
mentis· Naꝫ retibus pedicis· laqīs
arcubus vel iaculis ꝯmuniter vēa
tio agitur. aucupium vero laqueis
pedicis viſcoqꝫ ac retibus vt pluri
mum exercetur· ſed hamo retib9
ſagenis et iaculis vtuntur piſcato
res Sunt etiam molendinarij ⁊ fur
narij piſtores et macellarij pincer
ne caupones et coci alijqꝫ operarij

ſimiles varijs et aſſiduis ſtudijs q̄
ad cibum vel potum pertinent pre
parātes Vecturales quoqꝫ ac nau
te qui ea que neceſſaria ſunt ad vi
ctum vel vſum hominum iumētis
curribus vel nauibus de loco ad lo
cum tranſportāt· humane vitē ne
ceſſitatibus varijs non modicū ob
ſequuntur· Hij enim penuriam ꝓ
fugant· bella ſedant· pacē firmāt·
et pro ꝯmuni vtilitate oīm remo
tiſſimas gentes ꝯfederānt· Pigmē
tarij quoqꝫ artifices ſiue apotheca
rij qui in pulueres ꝯtundunt arōa
ta et ſirupos electuaria variaſqꝫ ꝯ
fectiones et validas medicorum ꝓ
cepto ꝯponunt· Et inſuper ipſi me
dici qui argumentis ⁊ remedijs va
rijs humani corporis corruptioī re
ſiſtunt Et rurſus cyrurgici qui apo
ſtemata vel vlcera curant· et qui
vulneā queqꝫ conſolidant ab extū
violenter illata· oīs iſti humane
ſalutis neceſſarij ſūt miniſtri· ꝓpt
qd dicit Eccī· xxxviij· Honora me
dicum propter neceſſitatem· ētem
illum creauit altiſſim9 . Quia vēo
non ſolum victus ſed etiaꝫ veſtimē
tum vt dictum eſt īter humane vi
te neceſſaria computatur· quanꝙ
etiam deſeruiant homini ad hoēſta
tem et dignitātem veſtiuꝫ ornamē
ta· Idcirco ex induſtria hominum
ad veſtes ꝯficiendas· et ad earum
varias materias ꝓparādas plurēs
inuentē ſunt artes de lana lino ca
nabe ſericoqꝫ ac bombice vel alijs
ſimilibus opera facientes· texēdo
conſuēdo vel etiā retorquendo va
rijs īſtrumētis· vt acu vel fuſo ſibu
la vel girgillo pectine vel calami
ſtro vel inſtrumentis alijs operan
tes in vſu veſtium et tegminum a
liorum filorum ł cordaruꝫ et corti
naꝝ ł galerorū ⁊ aliorū quorūcūqꝫ

ſimilium que ad lanificium linifici
um ſericificiū pellificiuꝫ et alioꝝ cōſi
miliuꝫ vſum pertinere noſcuntur •
Cū quibus etiā artificibus veſtium
hĳ qꝫ qui pelles preparant ſiue ad
veſtitum piloſas quos ſcꝫ pellipari
os dicimus ſiue depilatas ad calce
os quos coriarios dicimus • et etiā
ipſi calcifices merito ɔputant̄ tāq̄
neceſſarĳs tegumentis corpi ſerui
entes • Porro qui villas ciuitates
et caſtra cum menibus atqꝫ turri
bus et alĳs municionibus ſuis et
domus ſiue queqꝫ palacia • cuꝫ por
tis feneſtris ſolarĳs ac diuerſis mā
ſionibus earumdem conſtruunt ce
teraqꝫ habitacula hominum in qui
bus vita mortal' ſocial' vel ſolitari
a ducitur et conſeruatur • Etiaꝫ hĳ
inter neceſſarios artifices compu
tantur • vt ſunt videlicet latomi .i.
lapidum diuiſores • cemētarĳ atqꝫ
murarĳ tegularĳ quoqꝫ et latarĳ
carpentarĳ ſeu tignarĳ ſculpentes pi
gentes polientes et dolantes quo
cumqꝫ operentur inſtrumento dola
bra ſeu aſcia tēbro vel ſecuri ſerrā
amuſſi vel linia • vel quocunqꝫ ope
rentur alio inſtrumento • Et quia
ferrum vt ſupradictū eſt etiam in
ter neceſſaria vite ſacra ſcriptura
ɔmemorat • cū quo forte et es intel
ligitur etiam ferrarĳ vel erarĳ .i.
fabri poſſunt forte īter artifices ne
ceſſarios ɔputari • quorum quidaꝫ
malleatores ſunt quidam fuſores •
Malleatores namqꝫ dicūtur qui fe
riendo maſſam et dilatandō ad ar
tis formam deducunt • Et horum q̄
dam ferrarĳ • quidam argentarĳ •
et aliqui aurearĳ nuncupantur •
Quoruꝫ quilibet artificia fabricāt
diuerſis operibus hominum et vſi
bus oportuna Facit eniꝫ faber fer
rarius vomeres aratoribus • fal
ces meſſoribus • acus ſutoribus • gla
dios et enſes militibus • et fere ar
tificibus omnibus fabri ſeruire no
ſcuntur • Conſimiliter etiam fabri
argētarĳs atqꝫ erarĳs monetas
varias formant • vaſa diuerſa ex
auro et argento ere metallo ac ſtā
no fabricant • vt ſunt metallice ol
le ſiue caldaria erea aut cōce ſciphi
vrceoli et bacilia ceteraqꝫ conſimi
lia • Hĳ etiam fabricant annulos •
formant calices • ſculpunt ſigilla • ī
cludunt lapides • et plura opera ab
eis alia fiunt • Quibus et ſi nō ra
tione materie • ratione tamē forme
vel operum figuli ſimilantur • qui
vaſa conſimilia diuerſis neceſſari
a vſibus de lutea materia formāt • vi
delicet ollas cacabos conchas et vr
ceos • Et etiam quedam aquaria ac
olearia vaſa • Fuſores autem fabri
vocantur qui qꝫ metallica opera
fundendo operantur • vt ſunt cam
panarĳ ſtatuarĳ ac alia fuſibilia de
quacunqꝫ minerali materia facien
tes Vnde eis aſſimilantur vitrarĳ
qui conflant ex materia vitrea cia
tos ac āpullas • aliaqꝫ vitrea vaſa •
quibus ac qui ſpecula ac ocularia de
vitro conficiunt annumerari poſ
ſunt • Secundo ſunt quidam artifi
ces quorum artes hominibus cōfe
runt ad quandam ɔmoditatem • q̄
dam quidem ad commodum pacis
prout eſt ars militie • que ad muni
tionem rei publice contra rebelles
et hoſtes communē pacē patrie per
turbātes noſcit īſtituta Cui ars ſb
ſeruit eq̄ſtris • et p ɔſequens freni
factiua ac quecūqꝫ alia fabrcās ſiue
parās eq̄ſtria īſtrumēta. Armoꝝ qꝫ
fabricatio atqꝫ vſus • vt clipei galee
enſis lorice atqꝫ lāce • et alioꝝ mil'
toꝝ q̄ ad eq̄tes ac milites ptinēt fu
dibularia qꝫ et ſagittaria ac queqꝫ

ars alia facit ad bellicū apparatū·
ad militaris artis officium ſil'r or
dinantur· Porro ſcptorum opera ſu
per oīa cōferre videtur hūane com
moditati· vtpote que nō tantum
corporali ſed etiā ſpūali hūane vti
litati deſeruit· Hec eſt em̄ q̄ ſepe ī
litteris abſētiū vota denūciat· Hec
inſuper in cyrogͣphis hūana pacta
ꝯfirmat· et hēt in ſapiētium libꝭ
vtiliſſima erudimēta Hec ē quoqꝫ
que memoriā repat· informat intel
lectum· et affectum inflammat· di
rigit opera· patefacit archana· et
futura atqꝫ preterita quaſi preſen
tia facit· Cartularij autem qui pel
les ad pergamēa purgāt ſubtiliāt
et deſiccāt· et raſores cartarū· et
ꝯfectores incauſti· oms ipſi opa ſu
a ſcriptoribus ſubminiſtrant· Illuī
natores aūt et ligatores librorū cū
ſcriptoribus ꝯputantur Barbarij
quoqꝫ fullones campſores· et men
ſurarū vel pōderum equatores· qui
lance vel ſtatera vtuntur· ad talen
tū marcā vel librā· vnciā ſtaterē q̄
drātē aut ſextulā dragmā obulum
calculū aut aſſem· aliqͦd ponderan
tes· Et quiqꝫ ad menſurā cāne vel
brachij cubiti palmi pedis aut digi
ti ptice vel iugeri miliarij leuce l' ſta
dij pānos vel ſpacia aut res q̄ſqꝫ
ꝯtinuas metiētes· Et q̄ etiā diſcon
tinua vl' liquoēs ad mēſurā gomor
chori vel modij cōgij ſextarij emine
amphore vel metrete mēſurāt· hij
oms eiſqꝫ ꝯſiles hūanis vtilitatibꝫ
et ꝯmodis ſbminiſtrāt· Sunt īſup
multe alie artes ad hoīm ꝯmodita
tes inuēte· que nō poſſunt p̄ multi
tudīe breuit' numerari· Tercio ſūt
quidā ātifices quoꝝ conatus et ſtu
dia ſūt ad ludū et ſolatiū hoīm· que
ſi honeſte et cū moderatiōe fierent
debitis pſonarū tpm et locoꝝ cir
cūſtantijs obſeruatis· mortal' vite
tedia ſbleuāt· aīos r̄creāt· ſenſus
delectant· infirmos roborant· me
ſtoſqꝫ ꝯſolantur· et plura alia vite
mortaliū ꝯferūt iuuamenta· Anti
q̄ ergo in diuerſ locis diuſ vteban
tur ſolatijs ſiue ludis· Nam ī thea
tris tragedie recitabant· vel co
medie ī carmībꝰ a pſoīs cū laruis
et ceteris mechanis ī gabilijs duce
bāt choreas· ī ginaſijs luctabātur
in āphiteatris curſitabāt· in areis
pugiles exercebant· ī ꝯuiuijs rich
mis et muſicis inſtrumentis vtebā
tur· in tēplis aūt deoꝝ laudes cane
bāt Et hoꝝ oīm diſciplina ſiue ars
theatrica dicebat'· qꝛ theatrum erat
locus celebrior et magis frequenta
tus· Sꝫ hodie quaſi tota ars hyſtri
onica ſiue muſica· que ad hominū
ſolatia ſtudet· aut geſtu fit aut can
tu· aut certe inſtrumentoꝝ ſono q̄
flatu fit vel pulſu· Nam geſtibus
fiūt repreſentationes· cantibꝫ mo
dulationes· Inſtrumentis autem
fiunt ſoni et conſonantie muſica
les· Et aliquando q̄dem flatu· vt
tibijs et tubis et organis· Aliqn̄do
vero pulſu vt cymbalis timpanis
cytharis atqꝫ liris et ceteris ꝯſimi
libus muſicis inſtrumentis· De ar
tificum autem operibus eſt vltimo
attēdendum qꝫ triplex in eis diſti
ctio ꝯmuniter aſſignatur· vt colli
gitur ex verbis Phī in primo Ethi
coꝝ· ſcꝫ ex artiū fine ordine et dig
tate· Nā fines quarūdam artiū ſūt
ipſe opatiōes· Aliquaꝝ vero fines
ſunt ipſa opata Cū em̄ omis ars o
peret' circa exteriorē materiā· qn̄qꝫ
artifex aſſuīt materiā ſolumō quo
ad vſū· ſic cytharā ad cytharizādū
et nauē ad nauigādū· Qn̄qꝫ vero
aſſuīt materiā vt trāſmutet ad ali
quā formā· ſic lignū ad formā lecti

et ferrum ad formā cultelli· Vnde
opa in manu artificū multipliciter
collaudant̄ Nā i p̄mis hoꝝ artificū
laudat̄ opatio ipſa Vn̄ in manu ci
thariſte laudat̄ ꝙ bn̄ citharā pl'ſā
In ſcdo vō laudat̄ p̄cipue res ope
rata· puta cultellꝰ vel arca que bn̄
facta ſit· Nā i qbꝰ opata ſūt fines
p̄ter opationē· nobiliora ſūt opa
ta ipſis opatioībꝰ· ſicut finis nobi
lior ē ꝙ̄ ea que ſūt ad finē· Scda ve
ro diſtictio attēdit̄ ex ordīe opeꝝ·
q꞉ quorūdā artificū opa ordinant̄
et deputant̄ ad opa quorūdā alio
rū· qd ex ordine ipaꝝ artiū facilit̄
apparet· Patꝫ em̄ ꝙ quedā artes
ſub alijs ordinant̄· ſicut ars frene
factiua ſub arte eq̄tandi q̄ dicit̄ eq
ſtris· ⁊ vlterius equeſtris ſb arte
militari· Opa ergo militie laudabi
liora ſunt opibus equeſtris· et eq
ſtris opa magis laudātur ꝙ̄ frene
factiue. Et ſile ē de alijs artibꝰ ſb i
uicem ordinatis Tercia diſtinctio
ſumitur ex artiū dignitate· q꞉ q̄dā
artes architectorice ſūt r̄ſpcū alia
rū· que q̄de in duobꝰ excellūt Pri
mo in dominio· q꞉ architectorice
eſt precipe arti que eſt ſub ea· vt
equeſtris frenefactiue precipit q̄
liter ⁊ quid opetur· Scdo excedūt
in vſu· q꞉ ſcʒ architectorica ars ad
finē ſuū vtit̄ arte que eſt ſb ipſa· ſi
cut militaris vtit̄ equeſtri vel fun
dibularia et ſagittaria ad finē ſuū
ſcʒ ad pugnandum ꝓpter victoriā
Nam dicebant̄ antiquitus milites
non ſolum equites ſed quicumqꝫ
pugnantes ad vincendum· Vnde
ſub militari non ſolum equeſtris ſ
quecūqꝫ alia ars et virtus contine
tur ad operationem bellicam ordi
nata· Vnde architectorum artificū
opa ſunt magis laudabilia ꝙ̄ eoꝝ
que ſunt ſub ipſis· Hijs igitur de

mechanicis artibus et earum artifi
cibus inſtrumentis et artificijs ſū
marie p̄libatis· poſtq̄ꝙ i libro p̄cedē
ti octauo de quibuſdam rationabi
libus .i. de humaīs legibus q̄ certis
rationibus conſtant iam aliqua ex
empla premiſſimus· Reſtat nūc in
hoc nono libello de rebus artificia
libus quas humana videlicet rati
o ex exteriori naturali materia p
artis habitum directa ꝓducit ali
quas ſimilitudines addere· īterdū
autem de artificibus· interdum ve
ro de inſtrumentis artiū exēpla in
ducendo. et diuerſis adaptando
materijs· ꝯprehēſis more ſolito ſb
ordine alphabeti

Caplm̄ .i.

Actiua et ꝯtemplatiua vita
aſſilatur ſepulchro ꝓpt̄ tri
a· Primo ratione receptio
nis· quia ſcilicet ſepulchrum nō vi
uentes ſed tantū mortuos recipit
Et ſimiliter vtraqꝫ vita non viuē
tes mundo vel peccato ſed mortifi
catos requirit Vnde Coll'·iij· Mor
tui enim eſtis et vita veſtra abſcō
dita eſt cum xp̄o in deo Gre· Quid
ſepulchri nomine niſi cōtēplatiua
vita ſignificat̄· que nōs q̄ſi ab hoc
mundo mortuos ſepelit· dūꝫ a ter
reīs deſiderijs ſuſceptos ī intimis
abſcondit· Actiua quoqꝫ vita ſepl'
chrum eſt· quia a prauis nos op'
bus mortuos tegit· Ex quibꝰ qui
dem verbis colligitur· ꝙ vita acti
ua mortuos peccato. contemplati
ua vero ſuper hoc etiā mundo mor
tuos requirit· Vnde idem Greg·
ſbdit· ꝙ contemplatiua perfectiꝰ
ſepelit· quia a cunctis mundi actio
nibus funditus diuidit· Secundo
ratione abſconſionis· quia ſcʒ i ſe
pl'chro corpꝰ īcludit̄ ⁊ ab hoīm aſpe
ctibꝰ abſcōdit̄ Sic acti' dn̄t actiōes

vel elemosinas ab aspectib⁹ abscō
dere eo modo quo xp̄c docuit Mat.
vi. Attendite ne iusticiam vrāz fa
ciatis corā hoibus vt videamini ab
eis. vbi prohibz q̄ non fiāt ad glo
rie humane ostētationē. sed solum
ad dei laudem et proximorū vtilita
te. Silr de ɔtēplatiōe siue oratione
dixit. Tu aūt cum oraueris ītra cu
biculū tuū et clauso hostio ora prēz
tuū etc. Tercio ratione ɔbinatiois
q: vtraqz vita et nō altēa tm̄ req̄
ritur p loco et tpe. In cui⁹ signuz
legit Gen. xxiii. q̄ abrahā diugez
mortuā in sepulchro duplici sepeli
uit. q: nimirz vt dicit Gre. Perfē
ctus quisqz exnitcitam a p̄ntis vite
desiderijs aiam sub bone operatio
nis tegmie et ɔtemplatiois abscō
dit. neqz em̄ pfectus p̄dicator est q̄
vel ꝓpt ɔtemplationis studiū opā
da negligit. vel ꝓpt opatiois instā
tiā ɔtemplāda postponit. Itez acti
ua et etiā ɔtemplatia vita indiget
timore et amore. Nā timor humiliat
et amor sollicitat. quoꝝ vtrūqz re
quirit in actia. sicut ī naui requiri
tur et āchora naui tenēs. cui assila
tur timor humilians. et etiā veluz
īpellēs. cui assilat amor sollicitans
Et silr ī ɔtemplatiua vita necāri⁹
est timor p sobrietatē aggrauās. sē
cundū illud. Nō alta sapiētes s; hu
milib⁹ ɔsentiētes Ro. xii. Et iterū
non pl⁹ sape q̄ oportet sape. sed
sape ad sobrietatē Ibidē. Et rursus
necessari⁹ ē amor p auiditatez ele
uans. fm illud Col. iii. Que sursū
sunt sapite. Vn̄ Gre. dicit Ancho
ra cordis est pondus timoris. sed q̄
si velum mētis est vis amoris. que
hāc duz a mūdo extrahit ī alta su
stulit. In ɔtēplatiōe igit veritatis
quasi ī quodam alto pelago. nauis
mentis pficiēdo nō pgit. quā velū
amoris feruidi nō impellit. Et rur
sus si hanc timor aggrauat p̄sump
tione sensuū quasi pcella fluctu uz
ianit iactata erroris voragine nau
fragat. Itē actia vita silis ē agri
culture Nam sicut dicit Palladius
Eligendi et bene colendi agri rati
o in quatuor rebus ɔsistit. in aere
aqua terra et industria. Aer si sit
salutaris et clemens. Aqua salu
bris et facilis. vel ibi nascens l' ad
ducta vel ymbre collecta Terra ve
ro ɔmoda situ et fecūda. Industri
a quoqz colentis agrum est etiā ne
cessaria circa loca tempora et opa
Que omnia necessaria sunt in acti
ua vita se exercitantibus. scilicet
vt sint aerei per benignitatez com
passionis. Nam aer facillime ex ali
is imutatur et patitur Apostolus
secunda Corintheorum vndecimo
Quis infirmatur et ego nōn infir
mor. q̄s scandalizat et ego n̄ vror?
Debet ergo homo actiuus esse cle
mens in compassione et salutifer⁹
in operatione. Item debet esse aq
us in facilitate subuentionis. quia
sicut aqua in loca vacua facilit influ
it. ita homo misericors indigentib;
facilit tribuit Luce sexto. Omni pe
tenti te tribue Luce primo. Esurie
tes impleuit bonis. Influit enim
aqua loca vacua sed non plena.
Item debet esse terreus id est fecū
dus per multiplicitatem exhibitio
nis. quia sicut fecunda terra mul
tos fructus gignit. ita pius et acti
uus homo mltas elemosinas tribu
it Tob. iiii. Si multum tibi fuerit
habundanter tribue. Item debet
esse industrius per sagacitatem di
scretionis. primo circa loca. Debz
em̄ attēdere circa loca vbi sint pau
pēs magis idigētes. dicit em̄ idez
Pall. q̄ seia citi⁹ degnant in locis

humidis ꝙ̃ ſiccis· Nã loca humore
plena ſũt diuites qui habundãt tẽ
porali ſbſtãtia· et in iſtis ſemen .i.
datũ degñat· qꝛ meriti fructũ ñ ger
minat. ſ ꝙ̃ſi terra ſicca eſt paupis
indigentia · in qua ſemen elemoſi
ne nõ degñat· qꝛ elemoſina paupi
data meriti fructu habundat· ꝑpẽ
qd dominus dixit Luce· xiiij· Cum
facis prandiũ aut cenaꝫ noli voca
re diuites qui habent vnde retbu
ant tibi· ſed voca pauperes et debi
les ꝛc̃· Item dicit idẽ Pall̃. ꝙ nõ
eſt magnopere deſiderandus co
lor terre · quia bonitatis incertum
eſt ſignum· Eſt enim velut color t̃
re fauor vel fama elemoſine queꝫ
elemoſinari9 deſiderare vel querẽ
ad ſui gloriam non debet Vnde do
minus Mat· v· Cum facis elemo
ſinam noli tuba canere ante te Nã
talis fama non certum eſt ſignuꝫ
vel cauſa bonitatis· Item debꝫ eẽ
induſtrius ad diſcernendum tpꝰ
in quo dãde ſunt elemoſine Eccĩ·
iij· Tempus cuſtodiendi et temp9
abiciẽdi Ps̃ Tu das eſcã illoꝝ itẽ
pore oportuno. Dicit ãt idẽ Pall̃·
ꝙ oĩa q̃ ſerunt̃ creſcẽte luna et ĩ di
eb9 tepidis ſũt ſerẽda· Nã tepor e
uocat frig9 incluſum· Sic mittẽs
ſemen elemoſine vel boni operis
creſcẽte luna.i. defectu vel cariſtia
tunc pcipue debet ſerere.i.elemoſi
nas dare· Et debet eſſe remotus a
frigore accidie· et ab eſtu impatiẽ
tie ſiue ire· Vñ debet eſſe tepidus
.i.moderat9 · vt neq̃ frigeſcat per
torporẽ negligẽtie· neq̃ excãdeſcat
per feruorẽ impatiẽtie· Itẽ debꝫ eẽ
induſtrius circa opa ſcꝫ vt videat
et qd ꝛ q̃liter eſt agendũ· ſiue plã
tãdo ſiue putãdo ſiue ſerendo ꝛc̃·
alia faciẽdo q̃ ſpectãt ad culturã ·
Sic etiã dꝫ hõ actiu9 eẽ et induſtri
us et ſtudioſus ad putãduꝫ vitia ·
ad plantandũ v̾tutes. et etiaꝫ ad
ſerendũ ſemina bonoꝝ operũ. Itẽ
ꝯtemplatiua vita ſimilis ẽ celle vi
narie· De qua dicitur Cant· ij. In
troduxit me rex in cellam vinariã
Talis enim cella vt dicit Pallad·
debet eſſe remota a quinq̃· Prio
quidem a calore· debet enim eẽ fri
gida et a feruore remota· Sic vir
ꝯtemplatiuus debet eſſe frigidus
ab eſtu ꝯcupiſcẽtie ꝛ ab ardore libi
dinis remotus que oculum mentis
obtenebrat et excecat Ps̃· Super
cecidit ignis et non viderunt ſoleꝫ
Scdo a luĩe· qꝛ ſcꝫ dꝫ eẽ q̃ſi obſcu
ra· et hec obſcuritas fit in viro cõ
templatiuo p humilitatẽ per quaꝫ
non reputat ſe quaſi aliqd ſcire vel
videre· Vnde Ps̃· petebat dicẽs·
Qui illuĩas lucernã meaꝫ illuĩa
tenebras meas Vel hec obſcuritas
refert̃ ad fidẽ q̃ nũc videt̃ de9 a cõ
tẽplãtib9 in q̃dã obſcuritate Vnde
Apo9 .i. Thi. v. Lucẽ habitat inac
ceſſibilẽ quã nemo hoĩm videᷓ pot·
Et .i. Cori· xiij· Videm9 nũc p ſpe
culũ in enigmate Tob· v· In tene
bris ſedeo et lumen celi non video
Vel iſta tenebra fit in ſanctis q̃
ꝯſiderant ꝓprios defectus diuinum
iudicium formidãtes Ps̃ · Timor
et tremor venerũt ſuper me et cõ
texerunt me tenebrẽ Vel forte qꝛ
ſancti viri timent et fugiunt nimi
am claritatem mundane proſpe
ritatis Pſalmiſta· Ab altitudine
diei timebo · et ideo non recuſant
nocteꝫ adũſitatis Pſalmiſta Nox
illuminatio mea in delitijs meis ·
Vnde etiam in die bonorum nõ ſũt
immemores maloꝝ· Tercio debet
eſſe remota a ſeptentrione.i. debꝫ
eẽ oppoſita ſeptentrioni · Septen
trio enim dicitur artur9 ſiue vrſa

et dicitur ſeptentrio a ſeptem ſtell
frigidis arturi In quibus deſignatur
ſeptenari⁹ vitiorū· quibus ſancti et
contemplatiui viri oppoſiti ſūt· eis ē
ſiſtentes et contra ea pugnātes· iux
ta illd dictū Senece · Pacem cum
hominibus habebis bellum cū vi
tijs· Quarto debꝫ eſſe remota ab
humore ſcꝫ a ciſternis et aquis· hee
aque ſūt doctrine ſiue ratiōes phi
loſophie· quoꝝ ciſterne ſunt philo
ſophoꝝ libri· a qbus homo cōtēpla
tiuus in hijs que ad fidem ptinent
debꝫ remouēri· qꝛ fides nō habꝫ me
ritū cui hūana ratio pbet expimē
tum· Et ideo Aug⁹· dicit· Tolle ar
gumētū vbi fides qrit̄ De hijs ciſter
nis dicitur Jhē·ij· Duo mala fecit
populus me⁹· qꝛ me dereliquerūt
fontē aque viue· et fodrūt ſibi ci
ſternas diſſipatas que cōtinere nō
valent aquas· Hee diſſipate ciſter
ne ſūt lib phoꝝ errantiū· vt Auer
rois· et quorūdā alioꝝ cōtra fidem
xpianoꝝ loquētiū· quos fonte vi
uo ſacre ſcpture relicto quidā xpi
ani fodiūt·i·ſtudioſe diſcūt et cre
dunt· Quinto debet eſſe remotā a
fetore· Vnde fieri debꝫ longe ab al
ueis et ſtabulis et ſterqlinijs· Siq
dem in alueis itelligūtur volupta
tis delitie· In ſtabul' dignitatis ex
cellentie· quia viri magni et pricī
pes pcipue delectātur in mltitudi
ne et pōpa equoꝝ quibꝫ ſtabula re
pleant̄· Vn̄ de ſalomōe rege dicit̄
ij· Paral·ix· qꝛ habuit ſalomō·xl
milia equoꝝ in ſtabul'· In ſterqui
linijs aūt itelligūtur mūdane diui
tie· de qb⁹ Apo⁹· ait Phil'·iij· Oia
detrimentū feci et arbitror vt ſterco
ra · Hec em̄ oīa que mundanis re
dolēt ſanctis fetēt· qui celeſtiū o
dorē per olfactū interne diſcretio
nis et cōtē platiōis pcipiūt· Et ideo
ab hijs tanq̄ a reb⁹ fetidis longe
fugiūt· ſm illd Ps̄· Ecce elongaui
fugiēs ſcꝫ a fetore mūdi

Capitulū·ij·

Amor dei cōſeruatur i ſuo fer
uore ſicut muſtū in ſuo dul
core · Nam ſicut legitur i li
bro de vindemijs quē burgūdo trā
ſtulit de greco in latinū Si quis vel
let muſtū per totum annum habē
vel per longum tempus in dulcedi
ne ſeruare hoc mō fieri poteſt· Cū
do calcātur botri qd ex illis ſtillat
muſtum mitte in vas pice interius
perunctū vl' exteri⁹· vt ſemiplenū
vas ſit· et obtura diligent̄ gipſo·
multo em̄ tpe manet muſtū valde
dulce· Et multo magis ſeruabitur
ſi vas muſti ſit pice perunctū inte
rius et exterius et in puteū mitta
tur· ita vt ſola labia ſupereemineāt
Et hoc per experientiā crebrā viſuꝫ
eſt optime· Et oportet vuas ex q̄
bus huiuſmodi muſtū egredit̄ qe
ſcibilit̄ calcari· ita vt non comp̄
mantur Quid eſt autē tenaci pice
vas interius et exterius linire niſi
mentis et corporis puritatem iugi
et firma cuſtodia munire? Et qd ē
vas in puteo tenere niſi cor in hu
militate ſeruare? Et qd ē labia ſu
pereminere vel os vaſis gipſo albo
obſtruere niſi ſublimi et pura locu
tione linguā ſiue os occupare· et
ab iſimis vel impuris verbis abſti
nere? Hijs pfecto muſti·i· amoris
diuini feruor et dulcor diutius cō
ſeruatur· ſcꝫ i cuſtodia puritatis ·
in refrigerio humilitatis· in purita
te locutionis· Alij āt ſūt q̄ tre vas
muſti i arenā hūidā ſuffodiūt qd e
tiā efficax ē ad muſtū cōſeruādū· Sꝫ
qd ē arena hūida n̄ de q̄uib⁹ peccis
cōpūcta cōſcia et hūore lacimaꝝ rple
ta? et hec valet ad cōſeruādū muſtū

.i. amorē diuinum. Coſeruatur em̄
feruor amoris in lacrimis compun
ctionis. Item amor dei facit hoiez
obedientē. Nam cera ad ignem ca
lefacta de facili flectitur. et metal
la ad ignem liquefiunt. et ſic de fa
cili formam rei cui infūditur acci
piunt. ſic etiā cor in quo eſt calefa
ctio diui ignis .i. amoris ē ad obedi
entiā flexibile et ad iuſſum prelati
ductibile Luce. xij. Ignē veni mit
tere i terrā. Amor āt terrenorū ſi
ue mūdi impedit ſalutē Nauis em̄
adherēs terre ad portū nō gradit
ſed piclitatur. Sic q̄ terrenis adhe
ret diuitijs ꝑ amorē ad portū ſalu
tis nō venit Ps. Diuitie ſi affluant
nolite cor apponē. Vnde dn̄s dixit
ꝙ faciliꝰ ē camelū ꝑ foramen acus
tranſire q̄ꝫ diuitē introire i regnū
dei. Si igitur nauis anime ē nimis
onerata diuitiarū pondere ſiue cuā
remediū eſt eam alleuiare elemoſi
narum largitione Item amatores
mūdi vel carnis aliqn̄ per diuinaz
gratiā ꝯuertunt et efficiunt feruē
tes amatores dei. ſicut muſtuz acer
bū vel corruptū ꝑ decoctionē et ad
mixtionem aque pluuialis ꝯuertit
in vinum purū et dulce. Dicit em̄
i ſupradicto libro de vindemijs ꝙ
muſtuz de vuis acerbis vel corrup
tis ita eſt curandū. Aqua eniz plu
uialis vſq; ad dimidium eſt exco
quēda. Et ex hac aq̄ decocta quan
ta eſt muſti decima ps debet ſuper
infundi vino. Rurſus aūt cū vino
decoqui vt ꝯſumatur in decoctiōe
decima ps. Quidam tamen aliter
faciūt. q2 in ipſis vuis immittunt
aquā ꝯmiſcentes ad futurū muſtū
terciam ptem. poſt ꝯculcatis vuis
muſtū coquūt tantum vt eius ꝯſu
matur tercia ps. Aqua itaq; pluui
alis eſt grā celeſtis cuius decoctio
fit in feruore ꝯtritionis. cuius mix
tio debz eſſe cū muſto ſiue vino la
crimoſe ꝯpunctionis. de quo i Ps
Potaſti nos vino ꝯpunctiōis. ſed
decima ps refertur ad obedientiā
decalogi .i. mandatorū diuine legis
Vbi enim iſta aſſunt. ſcz admixtio
gratie. feruor pn̄e. ꝯpunctio lacri
me. ſubiectio obediētie. mutatur
vinū acerbū .i. amor mūdi. vel mu
ſtum corruptum .i. amor carnal. in
vinum .i. in amorē diuinuz dulciſſi
mum et puriſſimum. Et hoc patet
in cōuerſione mathei publicani et
marie magdalene Vel tercia pars
aque .i. pn̄e aſſumit in reſtitutione
et calcantur vue in ꝯfeſſiōe. quia
tūc exprimitur vinū .i. manifeſtatur
peccatū. ſed decoq̄tur muſtuz cū aq̄
in aſſidua ꝯpunctiōe. et ſic etiam
amor mūdi vel peccati ꝯuertitur in
amorem dei. Itē nota ꝙ in hoīe
ꝑficiente ꝯuertitur pūctio timoris
in dulcedinem et ſecuritatē amoris
Cuius exēplū eſt. q2 per ſemē por
ri immiſſum in dolium aceti acetum
ipſum mutatur in vinū. ſicut in p
fato libro vindeiarū legitur Quid
autem eſt ſemen porri niſi ꝑfectus
boniꝰ. Nam porrū nō pmo āno ſed
ſcdo ſemē pducere dꝫ Et ideo ꝑfici
entē ſigt. qui non ſtatim a pricipi
o perfectus eſſe poteſt. ſed paulati
et ſucceſſiue ꝑficitur. ergo ꝑ ſemē
ipſius porri de aceto vinuz efficit.
quia ꝑ ꝯtinuū ꝑfectum in bono pe
nitentis timor in amorem ꝯuertit
Perfecta eniz caritas foras mittit
timorem. vt dꝫ .i. Io. iiij.

Capitulū. iij.

Anima hominis ad modum
agri eſt diligenter colēda
Agro em̄ vt dicit Palladi
ꝰs tria equalit nocet. ſcz ſterilitas
colētis morbꝰ. et malꝰ vicinꝰ. Nā

ſterilitas refertur ad ociũ p q̄d
videlicet aĩa a fructu boni opis va
cat. ſed morbus refertur ad vitiuꝫ
quo ſcꝫ ipſa aĩa letalit̃ egrotat. ſꝫ
vicinus malꝰ refertur ad prauum
ſocium ſiue ad carnem. que ipſam
animam frequẽter moleſtat. Oci
um autem multũ nocet anime. q̃a
ipſam ad malũ acuit Eccĩ. xxxiij.
Multam malitiaꝫ docuit ocioſitas
Facit enim in agro aĩe vrticas viti
orum ſuccreſcere Prouerb. xxiiij.
Per agrum pigri hominis trãſiui
et ecce totum repleuerunt vrtice.
Contra q̄d dr̃ ibidem. Diligent̃ ex
erce agrũ tuũ. Morbꝰ peccati etiã
multum obeſt. quia aĩaꝫ interficit
Eze. xviij. Anima que peccauerit
ipſa morietur. Et iterũ de peccato
dicitur Eccĩ. xxi. Dentes leonis dẽ
tes eius interficiẽtes aĩas hominũ.
prauꝰ ſocius multũ officit qui ani
mã corrũpit. ſcꝫ exemplo vel verbo
.i. Cori. v. Modicũ fermentũ totaꝫ
maſſaꝫ corrũpit. Et. i. cori. xv. Cor
rũpũt bonos mores colloq̃a praua
Vnde hec ab agro aĩe ſunt proſus
repellẽda. Dicit etiã idẽ Pall̃. q͛ in
agro pullulant interiora niſi colã
tur extrema. Sic etiaꝫ interiora bõ
anime pdit qui exteriora membra
vel ſenſus non cuſtodit. Itẽ aĩa
iuſti aſſĩlatur orto voluptatis. i. pa
dyſo terreſtri quẽ agricola celeſtis
de q° xp̃c Jo. x. Pat̃ meus agco
la eſt. a pñcipio mũdi plãtauit Et
hec ſĩlitudo ɔgrua videtur triplici
ratione. Et pmo q̃dem ratiõe ſitu
atiõis. Nam ille ortus fuit ſituatꝰ
in loco fertili. et ideo vocatur pai
diſus delitiarum. et ſĩlr aĩa iuſt
eſt locus delitiarũ ſpũaliũ dñi. qui
dicit Prouer. viij. Delicie mee eẽ
cum filijs hoĩm. Iteꝫ erat ille ortꝰ
in loco eminenti. ita vt dicatur ex

cedere altitudinem terre. et eſſe ſb̃
globo lunari. quia videlicet mens
iuſti omnia terreſtria excedit et ɔ
templatione ac deſiderio vſq ad ce
leſtia pertingit Apoꝰ. Phil̃. iij. No
ſtra conuerſatio in celis eſt. Item
erat ille ortus ĩ loco orientali. Per
orientẽ aũt intellige aduentum ad
iudicium Vnde in euangelio Sicut
fulgur exit ab oriente ac̃. Vel per
orientẽ intellige xp̃m. de quo Za
cha. vi. Oriens nomen eius Vel p
orientẽ intellige origiñẽ hoĩs. ita
debet plantari mens fidelis ad ori
entem. vt pre oculis habeat terro
rem iudicij. et recordationem dñi
nice paſſionis. et abiectionem ſue
conditionis. qualiter ſcilicet crea
tus et factus eſt de limo terre Vñ
in Leuit̃. preceptum eſt. vt veſicu
la auicule poneretur ad orientem
altaris in loco vbi erant cineres.
hoc eſt per recordationem iudicij
motus elationis reprimere. Item
quando motus elationis ſurgit in
te ex operibus tuis. pone te ad ori
entem. i. criſtũ. et attende q͛ par
ua ſunt. quia nulla ſunt reſpectu il
lorum que fecit pro te. pone etiam
ad orientem abiectionis tue condi
tionem. et hoc eſt in locũ vbi erãt
cineres. i. memorare q͛ vilis es et
elides motus elationis in te. Secũ
do ratione plãtationis. q͛ pduxit
dominus deus de humo oẽ lignum
pulchrum viſu. et ad veſcendũ ſua
ue. lignũ etiam vite in medio pa
dyſi. lignumq ſcie boni et mali. vt
dicitur Geñ. ij. Hoc lignũ pulchrũ
viſu ẽ in hoie ex ɔuerſatiõe bona. ſꝫ
ad veſcendũ ſuaue eſt ex conſcien
tia munda. Nam ſecura mens q̃ſi
iuge conuiuiũ. vt dicitur Prouer.
xv. Debꝫ etiaꝫ ibi eẽ lignũ ſcie boĩ
et mali. i. prudẽtia int̃ bonũ et malũ

diſcernens. Item lignū vite.i.gr̄a
a xp̄i cui totum debȝ homo aſcribē
non ſibi Apoſ. Gal.ij. Viuo autē
iam. non ego. viuit vō in me cri
ſtus. Tercio ratione irrigationis
Quia fluuiꝰ egrediebat̄ de loco vo
luptatis ad irrigandū paradyſuȝ. q̄
diuiditur in q̄tuor capita. Nomen
vni phiſon. Ipſe eſt q̄ circuit oēm
t̄rā euilath. vbi naſcit̄ aurū. ⁊ au
rū terre illius eſt optimū. bdelliuȝ
et lapis onichinꝰ. Et nomē fluuio
ſc̄do geon. Ipſe eſt qui circuit om
nē terrā ethiopie. Nomē vero flu
uij tercij tigris Ipſe eſt qui vadit
ↄtra aſſirios. Fluuius autē quartꝰ
ipſe eſt eufrates. Iſte fluuiꝰ eſt ḡ
tia ſp̄ūs ſancti que fluit de loco vo
luptatis.i.a xp̄o i quo delectari de
bemus Ps. Delectare in domino.
Iſte egreditur ad irrigandū paradi
ſum.i.mentē hūanam. et diuiditur
in q̄tuor flumina.i.q̄tuor v̄tutes. Naȝ
phiſon ſiḡt prudentiā. Prudēs eniȝ
eſt q̄ nouit os mutare. Phiſon em̄
interpretatur oris mutatio. Aliter
em̄ loquendū eſt maioribꝰ ⁊ aliter
minoribꝰ Eccī.xxxij. Qui adimplet
quaſi phiſon ſapientiā. Et hic cir
cuit oēȝ terrā euilath. que interp̄
tatur dolēs. quia prudēs eſt q̄ no
uit dolē in hoc mūdo. Ibi etiā na
ſcitur aurū optimū. q2 optimū eſt
lugē p̄ peccatis Et bene dicit. qui
circuit oēm terram euilath. q̄ hēt
q̄tuor ptes ſcȝ dolere p̄ peccatis p̄
p̄ rijs et alienis. p̄ incolatu huiꝰ mi
ſerie. et p̄ dilatiōe patrie. Bdelli
um aūt ſunt opa miſericordie La
pis onichinꝰ diſcretio ab onix q8
eſt vnguis. Nam per figuram vn
guis ſignificatur diſcretio. vel per
lapidem orationem intellige. Dyns
tribus curatur peccator. operibus
miſericordie. et orationibus cū car

nis afflictione ſiue dolore. Per ge
on vero qui interpretat̄ hyatꝰ ter
re ſignificatur temperantia. que ō
nem terrenitatem abſorbet a nob̄
Et contra ethiopiaȝ vadit. quia
malos motus i nobis deſtruit Ma
li autem motus ſunt mali mores
quos ſignificant ethiopes Ihē.xiij
Si mutare poteſt ethiops pellem
ſuam. aut pardus varietates ſuas.
et vos bene poteritis facere cuȝ di
diceritis malū. Tygris qui velox i
terpretatur ſiḡt fortitudinem. que
impugnat aſſirios.i.demones For
tis em̄ debet eſſe qui vult contra
demones pugnare. Eufrates autē
qui frugifer interpretatur ſignifi
cat iuſticiam que multum fert fru
ctum. Vana enim ſunt omnia tpa
lia. ſed ſola iuſticia fructiferā. ſed de
iſta non determinat ſcriptura ↄtra
quos vadat. quia iuſticia ad ōnes
pariter ſpectat. Vel fluuius iſte ē
gratia compunctionis. que diuidi
tur in quatuor. que ſunt cōtritio.
confeſſio. ſatiſfactio. et continua
tio ſiue perſeuerantia. Phiſon em̄
.i.oris mutatio ſignificat contritio
nem. in qua mutatur facies pecca
toris. Sed per geō qui interpretat̄
hyatus ſignificatur confeſſio. in q̄
aperiuntur peccata. ſicut in hyatu
apitur terra. Per tygrim qui int̄
p̄tatur velox ſatiſfactio ſignificat̄.
que ē quaſi medicamentum vulne
ris. Sicut em̄ extracto ferro de vul
nere. ſi ſtatim medicina non appoī
tur cito vulnus putreſcit. Ita ſi
peccā de corde extrahis. ⁊ vt iubet̄
nō p̄tinus ſatiſfacis. vulnus tuuȝ
de facili corrumpitur. Per eufratē
vero qui iſ̄pretat̄ frugifer perſeue
rantia deſignatur. que nobis con
fert fructum vite eterne. Item
anima iuſti aſſimilatur arcuo t̄ici q̄

multis medijs in horreo recōdit
Nā triticum ſicut dicit Gre. Primo
in ſegete ſole tangit. q2 in hac vi
ta hūana aīa reſpcū ſupni luīnis il
luſtrāt. pluuiā accipit. q2 veritatis
eloq̄o pingueſcit. vēto cutit. q2 tēp
tationibus exercet. et ſecū creſcē
tes paleas portat. q2 neq̄orez ↄtra
ſe cotidie vitā peccātiū toleat atq3
ad aream deductū ↄturationis pon
dere premitur vt a paleaꝝ ↄnexio
ne ſoluatur. q2 mens noſtra celeſti
diſcipline ſuppoſita dū correptiōis
flagella pcipit a ſocietate carnali
um mūdioꝝ recedit. et relictis pa
leis ad horreū ducitur. q2 foris re
manentibus reprobis electa aīma
ad ſupne mā̄ſiōis gaudia ſbleuat
Itē aīe ſalus debet corpori et diui
tijs pferri. Nam cū quis neceſſita
te aſtrīgit ꝙ in mare oportet mer
ces ꝓicere l pſonas ſbmergi. mer
ces potius exponuntur. et in bello
manus enſi exponitur vt caput ſa
num ſeruetur. q2 mortuo merces n̄
ꝓſunt nec manꝰ valent capite ab
ſciſo. Sic cū quis ad hoc deuenit ꝙ
corpus aut aīe habere detrimentū
oportet. deb3 corpus et diuitias ex
ponē. ſicut ſerpens ↄ caudā expoīt
et corpus vt caput. i. vitam ſeruet
Mat. v. Eſtote prudentes ſicut ſer
pētes Diuitie em̄ corpori mortuo ↄ
aīe dāpnate nil proſunt Mat. xvi
Quid ꝓdeſt hoī ſi lucretur vniuer
ſum mundū. aīe autem ſue detrimē
tum patiat. Item anima illa ē ap
ta ad deū diligendū cuius affectus
eſt a carnali amore purgatus. ſic
illa vua dicitur eſſe apta ad vinde
miandum et muſtum exprimendū
cuius grnum exit purum ſine cāno
ſitate. Dicitur enim in libro de vi
demijs. ꝙ ad ꝓbandū quando tē
pus eſt ad vindemiandū vuas. q̄
dam vuam accipiunt et exp̄mūt.
et ſiq̄dem effluxerit grnum mundū
non ↄtinens carnē maturas eē ad
vindemias approbant vuas. Si ve
ro effluxerit granū cū parte carni
um non eas eſſe maturas. Similit
illa aīa eſt ad vindemiam muſti. i.
ad affcm̄ amoris diuini parata. q̄
habet intrinſecum granum. i. inte
riorē affectum a carne. i. carnali a
more ſeparatum et depuātu3. Illa
autem que eſt cū carne. i. cum car
nali amore non eſt vindemiatiōi. i.
ſpūali dilectioni accōmoda Vnde
Apoꝰ dicit. ij. Corin. ij. ꝙ aīmalis
homo. i. carnalis nō pcipit ea que
ſunt ſpūs dei. ¶ Capl'm. iiij.

Armatura ſpūalis ſilis eſt
armature corpali. Eſt em̄
duplex genꝰ armorū. quia
ſunt arma ad defenſionem. vt cli
peus et huiuſmodi. ↄ ſūt arma ad
offenſionē vt gladius et hmōi. et
neutrū genꝰ ſine altero ſufficit in
prelio exiſtenti. qđ etiam ſimiliter
accidit in armatura ſpūali. Vnde
dicit Gre. in moral. ꝙ ſicut ad cor
poralia bella nequaꝙ̄ bene arma
tus pgit. qui aut clipeū ſumēs gla
dijs non vtitur. aut vtens gladijs
clipeo non munitur. Sic etiā miles
dei aduerſitatis bello deprehenſus
et ſcutum patientie debet ante ſe
ferrē ne peat. ↄ ad portandū ꝓmp
tus amoris inferre iacula vt vicat
Vnde mens ſanctorum in hoc tēp
tationū p̄lio et munita patiētie cli
peo. et gladijs amoris accincta ad
pferenda mala ſumit fortitudinē.
ad impendendū bona exercet beni
gnitatem. q̄bꝰ et odiorum tela pa
tienter excipiat. et amoris iacula
valenter reddat. Item nota ꝙ ſa
cra ſcriptura introducit. x. q̄ coīt
neceſſaria ſūt i militū armatuā Nā

inter arma quibus milites vtūtur
ad ſui defenſionem · quedā neceſſa
ria ſunt ad protegendū partē ſupe
riorē vt caput et huiuſmoi . ad hoc
vtūtur galea ſiue caſſide erea Que
dam ad muniendū ptem īferiorē ·
puta crura et hmōi . et ad hoc por
tant ocreas ereas · Quedā muniūt
ptem mediā vel in pte ſicut ſcutuꝫ
qđ portatur in ſiniſtra · vel in toto
ſicut lorica · Torax āt ꝓtegit pectꝰ
et cor et renes · Hec erat armatuā
goliat · de quo dr̄ . i . Re . xvii . ꝙ caſ
ſis erea erat ſup caput eius · et lo
rica hamata induebat̄ · et ocreas
ereas habebat in cruribus . et cli
peus ereus tegebat humeros eius
Inter arma vero offenſibilia · q̄dā
ſunt q̄bus pcutiūt a remotis · ſic
eſt arcus et ſagitte Et hec fuerunt
arma eſau · de q̄bus dr̄ Gen̄ · xxvii
Sume arma tua pharetrā et arcū
⁊c̄ · Quedā pcutiūt de ꝓpinquo ſic
gladius vel enſis · Et hec erant ar
ma fortiū ſalomonis · de quibus dr̄
Cant · iii · Lectulū ſalomōis · lx · for
tes ambiūt ex fortiſſimis iſrł oēs
tenētes gladios · ⁊ ad bella doctiſſi
mi · Quedā vero percutiunt medio
modo int̄ ꝓpinquū et remotū ſicut
lācee . Et hec erat armatura ſaul . i .
Re · xviii · Tenebat ſaul lāceā ⁊c̄ .
Decet etiā militē habere equū ſal
tē cū freno et ſella · ⁊ ꝯſequenter o
portet ꝙ habeat calcaria · Hec ō
nia ſunt arma que etiā neceſſaria
ſunt militie ſpūali Nā ꝑmo neceſſa
riū ē ſcutū fidei qđ muniat in pte ſi
niſtra . i . in aduerſis Eph · vi · In ō
nibus ſumentes ſcutum fidei ⁊c̄ ·
Scđo neceſſaria eſt galea ſpei · que
ſuper caput ſe erigit · quia ſpes ad
ſuperna tendit Eph · vi · Galeā ſa
lutis aſſumite . qđ exponēs . i . Theſ
v · Et galeaꝫ ſpem ſalutis . Tercio
neceſſaria eſt lorica caritatis · de q̄
Apoꝰ · ibidē ſcꝫ . i . Theſ . v . Induti
lorica fidei et caritatis · Nam ſicut
ānuli in lorica inuicem ꝯnectūtur
ita fideles in caritate inuicem vni
unt̄ · Quarto neceſſaria ē torax iu
ſticie et equitatis Sap̄ · v · Induet
ꝓ thorace iuſticiam · Quito ſūt ne
ceſſarie ocree ferree que muniunt
a parte inferiori . i . duplex hūilitas
q̄ dū aīmi elationē reprimit q̄ſi ab
inferiori parte munit . Eſt autem
humilitas neceſſaria duplex . i . inte
rior in corde . et exterior in ꝯuerſa
tione Vł quaſi ocrea cruris dexteri
eſt humilitas i ꝓſperitate q̄ aliq̄s
reputat ſe indignū · ſed ocrea cruris
ſiniſtri ē hūilitas i aduerſitate q̄ a
liq̄s reputat ſe dignū Sexto neceſ
ſaria ē lancea prudētie ſiue ꝓuiden
tie q̄ a remotis hoſtem pcutit āteq̄
ꝓpinquet · ii · Re · xviii · Tulit ioab
tres lanceas in manu ſua · et infix
it eas ī corde abſalon · Hee tres lā
cee ſūt tres ptes prudētie · ſcꝫ mēo
ria p̄teritoꝝ · ītelligētia preſētiū ·
et ꝓuidentia futuroꝝ · q̄bꝰ inimicꝰ
pimit̄ · Septimo ē enſis ꝯtinentie
quo femur in quo ē voluptas mu
niat̄ · Cant · iii · Vniꝰcꝰqꝫ enſis ſup
femur ſuū · Viii . neceſſariꝰ ē gladiꝰ
. i . dolor pnīe q̄ vlciſcat̄ de delectatio
ne culpe Iob · xix · Vltor ĩquitatis
gladiꝰ · vł gladiꝰ . i . dolor ꝯpaſſiōis
et miſericordie Luce · ii · Tuā ipſi
us aīam ptrāſibit gladiꝰ Nono ne
ceſſarius eſt arcus ſcilicet ſacre ſcrip̄
ture cum ſagittis doctrine In hoc
arcu eſt lignum durum ſcilicet au
ſteritas veteris teſtamenti . et cor
da mollis ſcilicet lenitas teſtamē
ti noui · Ex hoc arcu emittuntur ſa
gitte potentis acute id eſt diuina
verba corda hominum velociter pe
netrantia . Decimo neceſſarius eſt

equus.i.corpus ſubditum ſpiritui
cuz freno temperantie Ja.iii.Eqꝭ
frenos in ora mittimus. et cum ſel
la patientie in qua facilit᷑ onus por
tatur Heſt.vi. Homo quē rex ho
norare cupit debet indui veſtimē
tis regiis et imponi ſup equuz qui
de ſella regis eſt. Sella regis eſt pa
tientia xpi. cui ſelle oportet ipoñi
quicunqꝫ ab ipſo rege debet hono
rari.

Capitulum.v.

Auaritia terrenorum lucro
rum facit ſterileſcē aīas a
fructibꝰ ſpūaliū operū. Si
cut em̄ vinaceꝫ cibus facit galliās
ſterileſcere et ceſſare ab ouatiōe.
ſicut dicit Pall᷑. Sic et terrenoruz
lucroꝝ auarꝰ appetitus retrahit et
ceſſare facit a ſpūaliū operū exer
citatiōe Unde Mat.xiii. dicitur qꝫ
ſollicitudo ſeculi iſtiꝰ et fallacia di
uitiarū ſuffocat verbū. ne ſciꝫ pue
niat ad boni opis fructū. Itē aua
ritia aduerſatur operibus bonis. ſi
cut letamē anſeris aduerſatur ſa
tis. Dicit em̄ Pall᷑. qꝫ ſtercus auiū
maxime neceſſariū eſt agriculture
excepto anſerū letamīe qđ oībus
ſatis īimicū eſt Uñ anſer ſicut ipſe
dicit. locis ꝯſitis inimicus eſt. quia
ſata et morſu ledit et ſtēcore Quid
enim eſt morſus āſeris niſi rapaci
tas cupidi hoīs? Quid āt āſeris
ſtercora niſi auaroꝝ terrena luc̄?
De hiis dicit Apoꝰ. Phil᷑.iii. Oīa
detrimentū feci et arbitror vt ſter
cora vt xpm lucrifaciam. Hec er
go ſata ledūt. qꝛ ī agro videlꝫ cor
dis ſpūalis doctrine ſeu v̓tutum
germina creſcere ñ ſinūt. Itē aua
ritia nō ſatiat᷑ ex adeptiōe auri. qꝛ
ſicut vinū in dolio ſitim corpalem
ñ ſedat. ſic pecuīa ī archa ſiti aua
ritie nō ſatiat. qđ eſt. qꝛ pecuīa nō
poteſt itrac̄ vbi ſitis ē auaritie ſcꝫ
ī corde Pecuīa etiā ē res corpalis.
aīa vo ē res ſpūalis Res āt ſpūal᷑
corpali ipleri ñ p̄t. ſicut nec corpo
ral᷑ ſpūali. Uñ ſicut archa ipleri nō
p̄t ſapiētia. ita nec aīa pecuīa Eccl̄i
v. Auarꝰ nō iplebit᷑ pecunia. Iteꝫ
auarꝰ alienoꝝ detētor aſſilat᷑ vaſi
puo de t̄ra. qđ tuſco vocabulo dici
tur ſalua dei.. qđ ſcꝫ denarios ſigil
lati recipit. & nō poſſunt ide habe
ri ñ frāgat᷑. Sic auarꝰ raptor l᷑ vſu
rariꝰ reddit in morte qđ nō pmitti
tur de mūdo portaē Iob.xxvii. Di
ues cū dormierit nichil ſecū affert

Capitulū.vi.

Boni viri dñt cuſtodire cor
da ſua ſicut cuſtodiēda ſūt
apum alueariā. Sūt em̄ p̄
cipue.v. put colligit᷑ ex libro Pal
lađ. que apibꝰ maxie nocēt a qui
bꝰ eoꝝ aluearia ſūt penitus remo
uēda Primū ē vētꝰ Uñ dicit qꝫ dñt
collocari ñ lōge a domibꝰ. l᷑ in pte
ſecreta orti. l᷑ a vētis ēmota. ita qꝫ
vētis frigidioribꝰ altꝰ pies r̄ſiſtat.
Sic nimirū boni viri q̄ hñt alueari
a plena apibꝰ.i. corda plena v̓tuti
bꝰ dñt ea munīe ꝯtra vētū.i. ꝯtra
dyabolice tēptatiōis īſultū. hic em̄
vbi p̄t itrac̄ frigꝰ malicie imittit
et apes.i. v̓tutes extinguit Uñ op
ponēda ē ei altitudo pietis.i. eleua
tio oratiōis et ꝯtemplatiōis. ſicut
dñs dixit diſcipul᷑ Mat.xviii. Ora
te vt nō intretis in tēptationē Ul᷑
dñt ſcī viri cuſtodire alueāia apuꝫ
.i. ſtudia bonoꝝ operū. ne a vēto va
ne glorie diſſipētur et extinguāt᷑.
qꝛ ſupbia vt dicit Augꝰ. bois ope
ribꝰ inſidiat᷑ vt peāt. Uñde oppo
ñda ē altitudo pietis.i. firma cuſto
dia humilitatis. cuiꝰ fabrica tanto
altꝰ exurgit q̄to cor ſeipm ad ima
p ſui deſpcm̄ reducit. ſine cuſtodia

eniʒ huius pietis· ventus apū alue
aria diſſipat· quia virtutuʒ ſtudia
ſuperbia vaſtat· niſi humilitas ob
ſtet. perit enim oē qḋ agit᷑ ſi nō ī
humilitate ſollicite cuſtodit᷑· qꝛ q̄
ceteras virtutes ſine huilitate cō
gregat· q̄ſi puluerē ī ventū portat
ſicut Gre. dicit. Scḋm qḋ multum
nocet apibꝰ ē frigꝰ Et ideo eas vt
Pall. dicit ī calidiori pte orti loca
re debemꝰ· vn̄ etiā aditꝰ earū dn̄t
eſſe oms oppoſiti ſoli· Vas etiā ip
ſarū dʒ eē de tali ligno q̄ vim fri
goris ad eas nō trāſmittat· Et int
oīa meliora ſunt· vt ipſe dicit alue
aria facta ex cortice ſubis vbi hrī
poſſūt, qꝛ nō trāſmittunt vi frigo
ris aut etiā caloris· Quāuis em̄ a
pes timeāt frigus, nō tamē diligūt
exceſſiuū calorē ſed tpatū· Vn̄ peſ
ſima vaſa ſūt q̄ in hyeme gelant ⁊
in eſtate feruēſcūt· Silr̄ ſpūalibꝰ ⁊
actiuis viris q̄ eē dn̄t velut apes ſol
liciti et fructuoſi ſūme nocet frigus
accidie· Et ideo dn̄t ad locū calidū
et ſecretū redire .i. ad ſecretū orati
onis et ꝯtēplatiōis vbi feruor ſpi
ritus excitat᷑ frequēt ſe reducere·
ſicut apes frequent᷑ redeūt ad alue
arij locum· Itē eoꝝ aditꝰ .i. cogita
tus vel affectus debent reſpicē ſo
lem .i. criſtum vt conſideratis labo
ribus et paſſiōibus quos ipē ſuſti
nuit p nob̄ alleuiētur labores nr̄i
et non accidiemur in eis. Vas eti
am cordis debet eſſe ſic diſpoſituʒ
vt frigus accidie non recipiat ſed ē
pellat· Unde bonus eſt cortex ſube
ris .i. exemplum ꝯuerſationis alicu
ius ſancti ⁊ ſolliciti hominis· vt dū
in eius ꝯuerſatiōe et imitatiōē mo
ramur repellat᷑ piter a nobis ⁊ ar
dor ꝯcupiſcentie et frigus accidie·
Tercium qḋ multum nocet apibꝰ
eſt locus fetidus vel inquietus Vn̄
debent eoruʒ aluearia longe collo
cari ab omnibus que ſunt horrēdi
odoris· vt a ſtabulis et balneis co
quinis ſuſorijs et huiuſmoi et feto
re fimi. Et etiam non debent poni ī
loco vbi reſonat echo. qui ſcʒ ad hu
manā vocem falſa imitatiōē reſpō
det. Sic etiam boni viri debēt ſe re
mouē a ꝯſortijs et familiaritatibꝰ
perſonarū corruptarū et infamiū·
ne ſcʒ eorum fetore .i. infami et cor
rupta ꝯuerſatione ipſi vel in ꝯſciē
tia vel in fama ledantur Debēt eti
am ſibi cauere a blādītoribus q̄ ad
modum echonis vnicuiqʒ decepto
rie reſonant .i. loquuntur iuxta vo
cem ſuam .i. put credunt ei place
re. Quartum eſt fumus precipue
cancri aduſti. Quid enim per can
crum aduſtum niſi mundum acci
pimus malo igne auaritie vel lux
urie īflāmatū .i. Jo. v. Totus mū
dus in maligno poſitus eſt. Cācer
etiā lune mutabilitatē ſequit᷑ : q̄a
ſcʒ ſcḋʒ augmentū et decrementū
lune repletionem et vacuitateʒ pa
titur. Et ſimiliter ipſe mundus ſe
cundum fortune mutabilitatē mu
tatur· prima Johānis ſecundo Ec
ce mundus tranſit et concupiſcen
tia eius Boetiꝰ. ij. de ꝯſo· pſā· ij·
Hunc ꝯtinuū ludū ludimꝰ· rotam
volubili orbe v̉ſamꝰ Infima ſūmis
ſuprema īfimis mutaē gaudemus
Unde quidam metrice dixit Ludꝰ
fortune variatur vt orbita lune·
Huius igitur cancri fumus tūc ad
apes pertingit. quando vel mundi
affectus· vel terrene occupationis
actus bonos viros inuoluit. ⁊ nō
nunq̄ ex eis aliquos etiam inuol
uendo extinguit· Unde debent ſeſ
boni viri a tali fumo quantuʒ po
ſſunt elongare Apocalipſis· xviij·
Cum viderint fumum incendij eiꝰ

lōge ſtātes ſuꝑple ſūt. Quintū ꝗ noœt opib9 apū ē ſucc9 quarūdā herbarū vel flor̄. ſicut ſūt ellebor9 caſſia. abſinthiū. cucumer agſtis ⁊ ſilia. quarū ſciȝ amaritudo īpedit dulcedinē mellis. Vn̄ talia ab alue aribꝰ apū debēt penit9 remoueri ⁊ debēt poni iuxta arbores vel her bas q̄bus nulla amaritudo rn̄deat in flore aut ſucco. Quid autē ē her barū malus ſuccus niſi triſtis ⁊ pe mitudine plenus voluptatū ⁊ libidi nuȝ exitus? Vnde de meretrice mu liere dictuȝ eſt Prouerb. v. Fau9 diſtillās labia meretricis ⁊ nitidi9 oleo guttur eius. Nouiſſima auteȝ illi9 amara q̄i abſinthiū In quo oñ dē voluit ſalomō ꝙ voluptas liȝ i pricipio vel i medio. i. i cogitatu vl' actu habeat delectationē. i fine tn̄ relinq̄t amaritudinē. Vn̄ icipit a melle ꝓcedit ad oleū et t'minat ad abſinthiū. Hic ē ergo ſuccus ama r9. i. luxurie fruct9. quē ſcȝ apes. i. pſone ſpūales. et ſi tm̄ cogitatu l' affcū deguſtēt poſt dulcedo mellis i. ſuauitas et delectatio in tne con ſolatiōis et deuotionis. Nā ſicut di rit Bern̄. Delicata eſt dīna ꝯſolati o. et non datur admittētib9 alienā ꝓpter q̄ Apo9. dicit. i. Cori. ij. ꝙ a nimal'. i. carnalis hō nō pcipit ea q̄ ſunt ſpūs dei. Itē boni viri aſſilan tur vaſis argēteis q̄ frāgunt ⁊ vrū tur vt repenē Sic boi viri mō fran gūtur p tbulatiōes vel vrunt per i firmitates vt reparent et meliorē tur. ſ mala ſūt taq̄ꝫ vaſa teſtea vl' vitrea q̄ fracta non repant Pſ. Tanq̄ꝫ vas figuli ꝯfringes eos Itē vaſa argentea limantur vt clariſi cent. ſic deus ſuos affligit vt purio res ſint et clariores Aug9. Q̄ li ma ferro. q̄ fornax auro. q̄ fla gellum grano. hoc facit tribulatio

viro iuſto. Item boni viri affligū tur vt perficiant. et ideo aſſilant imaginib9 et ſigillis. de quib9 Gre gori9 in dyalogo dicit. ꝙ ſicut im periti homines nec duȝ perfecte ſcul pta ſigilla vel imagines aſpiciunt et iam quaſi perfecta laudant. et tamen artifex ꝯſiderat et limat et laudari iam audit ⁊ tūdere tam meliorādo non deſinit. Sic pleruq̄ȝ illi quos iaȝ pfectos homines exſti mant adhuc in oculis ſummi opifi cis aliquid imperfectiōis habent. ꝓpter q̄ infirmitatibus et tribula tionib9 cotidie limant. ¶ Ca. vij.

Caritate deficiente non pōt aliquis bene opari. Nam de ferro frigido non poteſt faber operari niſi calefaciat illud igne. nec poteſt flecti. ſ frāgit ſub marcello Vn̄ ſicut dicit Aug9. Fer rū calidū dū cudit dilatat. frigidū āt frāgit. Sic homo n̄ eſt aptus be ne opādi niſi calefact9 fuerit p ig neȝ caritatis Treñ. i. De excelſo mi ſit ignē i oſſib9 meis ⁊ erudiuit me Itē caritas aſſilat fūdamēto Vnde Apo9. Eph. iij. In caritate radica ti et fundati Vnde nota ꝙ Apo9. aſ ſimilat caritatē radici. in eo ꝙ di rit radicati. ꝗ ſicut oīs frcūs a ra dice ꝓcedit. ſic opus bonū a carita te. Vn̄ Gre. dicit ꝙ nō habet viri ditatē ram9 boi opis. niſi māſerit i radice caritatis. Itē aſſilat eā fū damēto i eo ꝙ dicit et fūdati. ꝗ ſi ne fūdamēto dom9 ſtaē n̄ pt. ſ de ſtructo fūdamēto cadit. Caritas e niȝ oīa ſuſtinet. i. Cori. xiij. Eſt alia etiā ratio q̄ caritas aſſilat fūdamē to. ꝗ fūdamtū. vt dicit Pall'. ꝯſue uit ēplicit poi. ſcȝ ā i petra. aut i ar gilla ſolida aut i terra labili. et in hys tribus ſignificātur tria carita tis opera Tria enī ꝓpāe ex caritate

ſuſſit diligenda ſcʒ deus qui ſigtur
ĩ petra · ſpũs qui in argilla ſolida
ſiue ſit ſpũs angelicus ſiue huma
nus · tercium eſt corpus ſiue ꝓpriũ
ſiue proximi · et hoc deſignatur in
tra fluxibili Et nota ꝙ ſi fundamẽ
tum ponatur in ſarcofago vel ĩ pe
tra debʒ · vt dicit Pall. forma fun
damẽti ſculpi vnius pedis altitudĩe
vł duorꝝ · vnius qͣdem pedis altitu
dinẽ caritas q̃ deus diligit habet ·
quia vno tm̃ affectu ſeu reſpectu de
us diligi debet ſcʒ ꝓpter ſeipm̃ · hoc
enim ẽ de ratiõe vere amicicie vt a
micus ſui gratia diligat · Et ideo il
le q̃ deũ mercedis ĩtuitu diligit ve
rus eius amicus nõ exiſtit. Poteſt
tamen ipſa dei dilectio adhuc alte
rum pedem .i. alium affectũ ſiue re
ſpectũ habere ſcʒ ad mercedẽ .i. ad
btĩtudinẽ creataʒ quaʒ ab ĩpo deo
habemꝰ · ñ ita ſciʒ ꝙ ĩpa ſit finis a
mati · ita ꝙ deꝰ ꝓpt illã diligat · eo
ꝙ hoc eſſʒ vt dictũ ẽ ñ vere diligẽ
deũ · ſʒ put ĩpa btĩtudo ex pte amã
tis ẽ finis amoris · et cuiuſlibʒ vtu
oſe opationis · Si vero fundamẽtũ
ponat in ſolida argilla et ↄſtricta ·
tũc dʒ hrẽ quĩtã vel ſextã ptẽ alti
tudĩs eiꝰ q̃ ſup trã ſcʒ in pietibꝰ ẽ
futura · Sil'r etiã caritas qua proxi
mi ſpm̃ vel nrm̃ diligimꝰ debʒ qñqʒ
vel ſex gdus hrẽ altitudĩs .i. perfec
tiõis. Et pmus gradus eſt vt dili
gamꝰ vere · tũc autem vere diligiꝰ
aliquẽ cũ amamꝰ eũ ad bonũ ſui ip
ſius ⁊ nõ ad vtilitatẽ noſtrã .i. Cori
xiij · Caritas non q̃rit que ſua ſunt
Vnde tũc aliquis vere diligit aĩaʒ
proximi ſui vel ſuã · quãdo diligit
eã ad ſalutẽ eius · Et iſto mõ apl's
proxĩos ſm ſpm̃ diligebat · Vnde
dixit .i. Corin · x · Nõ querẽs q8 mi
chi vtile eſt · ſed q8 mltis proſit vt
ſalui fiãt Sc8ꝰ gradus altitudinis

huius fundamẽti eſt vt diligamꝰ
recte · Tũc recte diligimus aliquẽ
cũ maiꝰ bonũ ſuũ minori boni ꝑpo
nimus · puta vt magis diligamus
aĩam q̃ corpus · et ſpũalia q̃ tpa
lia Tercius gradꝰ eſt vt diligamꝰ
ſancte .i. in ordĩe ad deũ et ꝓpt deuʒ
Et ideo debemus odio habere ĩ aĩa
noſtra vel proximi quicq̃d repugt
deo · puta peccata ⁊ cogitatiões pec
catorꝝ Ps. Iniquitatẽ odio habui
et abhõinatus ſum · Quartus gra
dus eſt vt diligamꝰ opoſe .i. Jo · iij
Nõ diligamꝰ verbo neqʒ lingua ſed
opere et veritate · Quintus gradꝰ
eſt vt diligamꝰ perfecte · ſcʒ nõ tm̃
amici animam ſed etiã inimici · ad
ſalutẽ eñ inimici nõ tm̃ gñalẽ ſed
ſpẽalẽ affectũ habẽ · et ꝑ eo ſpẽali
ter orare pfectiõis eſt · Vñ Mat ·
v · Diligite inimicos vrõs ⁊c · et po
ſtea ↄcludit · Eſtote ergo perfecti ·
Vel ſi volumus huic fundamento
caritatis. qua ſcʒ pximi ſpm̃ diligi
mꝰ dac ſex partes altitudinis Tũc
per ſex gradus accipiamꝰ · vel ele
moſinas ſpirituales quibus aĩabʒ
proximorum ſubuenire debemus ·
que in hoc verſiculo ↄtinentur · Cõ
ſule caſtiga ſolare remitte fer ora ·
Debemus eñ eis ĩ dubijs conſulẽ
et delinquentes eos caſtigare · me
ſtos conſolari · offenſas remittere ·
eos ſupportare · pro eis orare · que
ad caritatis altitudinem pertinent
Si autem fundamentũ ponatur in
terra labili debemꝰ tantum fodẽ
quouſqʒ inueniatur argilla mũda
ſine ſterquilinio · Et ſi argilla non
inueniatur tũc ſufficit ĩmerſiſſe q̃rtã
ptẽ altitudĩs q̃ futura ẽ ſup terrã ·
vt ĩpe Pall' dicit . Ex quo patʒ ꝙ
caritas q̃ corpꝰ noſtrũ ł pximi dili
giꝰ · prĩo dʒ eẽ mũda a ſterqlinio
.i. ab amore carnali · vt ñ ſit dilectio

carnalis ⁊ ſpūalis· vt ſcꝫ diligamꝰ
non carnaliter ſed ſpūaliter· Itē
dꝫ habē q̄tuor gdus altitudinis.
Primꝰ ē vt magis diligamꝰ corpꝰ
ſiue ꝓpriū ſiue proximi ꝙ̄ alias res
corpales exteriores· Secundꝰ ē vt
ꝙ̄tū ad res corpales magis diliga
mꝰ corpꝰ ꝓximi ꝙ̄ ꝓpriū· Nā etiā
q̄dā gētiles ſine ſpe vite eterne ꝓ
amore amicoꝝ ſe morti expoſuerūt
Vn̄ multo magis hec caritas facit
cū ꝑtineat ad bonū v̓tutis· Vn̄ etiā
Phūs dicit· ix· Ethicoꝝ. ꝙ hō dꝫ
amicos ad triſtia vocare tarde.
ſꝫ ad leta et ꝓſpera ꝓmpte Eorū āt
ad eoꝝ ꝓſperitates et leticias debꝫ
ſe tarde īgerē· ſꝫ ad triſticias celeri
t̄ et prōpte Vn̄ ſcd̓m carnis aīciciā
plura bō corporalia ſūt impēdenda
amicis ꝙ̄ nobmetipis· ſꝫ de bōis ſpi
ritualibꝰ ſēper plꝰ nob ꝙ̄ amicis i
pēdere et velle debemꝰ· et ſilr̄ etiā
de malis vitādis· Terciꝰ gdꝰ ē vt
minꝰ diligat corpꝰ ꝙ̄ ſpūs· Debet
em̄ corpꝰ diligi in ordine ad ſpm̄·
Quartꝰ gdus ē vt ꝙ̄tū ad actū ex
teriorē caritatis q̄ ē elemoſina etiā
ipa corpa quodā ordie diligamꝰ.
Et iſte ordo attēdit ſcd̓m tria· ſciꝫ
ſcd̓m debitū· ſcd̓m neccāriū· ⁊ ſcdꝫ
honeſtū Scdꝫ debitū q̄dē· qꝛ pētibꝫ
ac ꝓpinq̄s et bn̄factoribꝰ et eis a
q̄bꝰ ſpūalia accipimꝰ debeꝰ qn̄ i
digēnt magis elemoſinā facere ꝙ̄
alijs· Scd̓m neccāriū v̓o· qꝛ ceteris
pibꝰ debemꝰ magis ſb̄ueire idigē
tibꝰ Scd̓m v̓o honeſtū ceteris pari
bꝰ magis debemꝰ dare melioribꝰ·
licet aſſignare i ſingul̓ ꝙ̄tū vnū al
teri eoꝝ ꝑferat eſt īpoſſibile· qꝛ ſin
gulares ꝯditiōes q̄ attēdēde ſūt infi
nite ſūt et nō cadūt ſb̄ arte· Vn̄ de
hijs magis vnctio docet ꝙ̄ prudēti
e ꝯſiliū· Dicit em̄ Pall̓· ꝙ ſūdamē
ta dn̄t ex vtrꝗ ꝑte eē laciora ꝙ̄ pa

ries futurus ſit ſemipedis ſpatio
q̄d ſig̃t ꝙ ſūdamentū caritatis i ſā
ctis viris latiꝰ eſt ī iteriori affectiōe
ꝙ̄ poſſit oñdi in exteriori ope vel ꝯ
uerſatiōe· Itē caritas et zelus fra
terne ſalutis reddit ſcōs viros ſol
licitos ⁊ ſtudioſos ad attrahendū
alios ad deū· Vn̄ aſſilant̄ balſamo
et cimino· Dicit em̄ palladius· ꝙ
colūbe ſi cimino paſcant̄ aſſidue· l̓
ſi alarū aſcelle balſami liquore tan
gantur īducūt alias colūbas ad co
lūbariū dn̄i ſui· Quid āt ē ciminus
qui ſcd̓m medicos in ſcd̓o gdu eſt
calidꝰ· niſi fraterne ſalutis et cari
tatis zelus? Primꝰ nāqꝫ gdꝰ ē cari
tatis circa ſalutē ſui· Scdꝰ v̓o ē cir
ca ſalutē ꝓximi Hoc ergo cimino
cottidie ſci viri paſcunt̄· qꝛ ſciꝫ de
ꝓximoꝝ ſalute cottidie ſollicitan
tur Apoꝰ · ij · Cori. xi · Inſtātia mea
cotidiana ſollicitudo oim ecciarū·
Eſt āt velut balſami liquor ipiꝰ fra
ternitatis amor· Balſami namqꝫ
liquor fetū mortuū de vētre p̄gnan
tis educē ꝓhibet· qꝛ dū q̄lqꝫ vir ſā
ctus ꝓximoꝝ amoē ſuccēſus aliquē
ex eis ſua ſcā exhortatione ꝯuertit
atqꝫ pccm̄ mortale de cōſcia eiꝰ ex
pellit· q̄ſi v̓tute balſami fetuꝫ mor
tuū de vētre p̄gnātis educit. vel qꝛ
ſcp̄tū eſt· Qui nō diligit manet in
morte· dū ipa fratna caritas odiū
de corde ꝓpellit· q̄ſi de vētre matris
mortuū fetuꝫ educit. i. Io · iij · Nos
ſcimꝰ qm̄ trāſlati ſumꝰ de morte ad
vitā qm̄ diligimꝰ fratres. Sūt aūt
velut due ale columbaruꝫ due ſpi
rituales vite ſanctorum. ſcilicet cō
templatiua et actiua. Vel duo ge
nera elemoſinarum· ſcilicet ſpiri
tualium et corporalium· Vnde tūc
aſcelle alarum balſamo tangunt̄·
qn̄ ipi ſci viri fratne dilectiōis cō
paſſiōe advtuſqꝫ vite l̓ elie ſtudia

impelluntur· quibꝫ videlicꝫ ſtudijs
protinus ad columbarium dm̄ co
lumbas alias ducunt· q̄a vtriuſqꝫ
elemoſine beneficio· ſcꝫ ⁊ corpoꝛali
ter ſubueniendo· et predicatio̅is
et orationis auxilio etiam peccōres
proximos ad dm̄ gratiā trahūt.

Capitulū· viij·

Caro non eſt delitijs nutri
enda ſed laboribus penitē
tie et paſſionibus exponē
da· Nam agricola qui nollet gnuꝫ
ad tempus in terra perdere· et ve
tis et tempeſtatibus exponere· ſed
tantum in horreo ſeruare fructum
inde non reciperet· immo ei putre
fieret et corrumperetur· Sic q̄ tan
tum amat carnem ſuam ꝙ in qui
ete et delitijs vult eā ſeruare· nec
ieiunijs et laboribus vult eam ex
ponere nihil ex ea niſi corruptionē
habebit Mat· iij· Qui voluerit ai̅
mam ſuam .i. animalem vel corpora
lem vitam ſaluam facere perdet e
am· et qui perdiderit animam ſuā
in hoc mundo inueniet eam ſcꝫ in
futurā gloria· quaſi dicat agricole·
frumentum ſi perdis ſeruas· ſi ſemi
nas inuenias Jo· xij· Niſi granuꝫ
frumenti cadens in terram mortu
um fuerit ipſum ſolum manet Itē
caro non delectabilibus et blādis
ſed amaris et afflictiuis conſerua
tur a corruptione temptationum
⁊ vitiorum· ſicut frumentum ī hor
reo non cum dulcibus et leitiuis· ſꝫ
cuꝫ aſperis et amaris folijs et fuc
cis preſeruatur a putrefactione ⁊
leſione curculionū et aliorū vermi
um· Docet enim pallaꝰ· in libro ſu
o de agricultura· ꝙ ſi factis gnari
is amurca luto mixta pietes limā
tur· cui aridi oleaſtri folia vel oliue
pro paleis adijciātur. quo tectori
o ſiccato rurſuꝫ amurca reſperga
gatur· et vbi hec ſiccata fuerit fru
menta condantur a curculionibus
et alijs vermibus tuta ſeruabunt
Item herba comiza vt greci aſſerūt
ſubſtrata frumentis addit etatem
Conſtat enim ꝙ et oleaſtri ⁊ oliue
folia amara ſunt. ⁊ etiam amurca
Comiza eſt etiam herba letalis que
cum tritico generatur qua tamen
turdi veſcuntur· Vnde ſimiliter ca
ro noſtra amaris ⁊ mortificatiuis
a vitijs preſeruatur. Vnde Apoꝰ·
dicebat Col· iij. Mortificate mem
bra vrā Itē negat Columella quē
Pallad· ī libro ſuo frequēt allegat
ventilanda eſſe frumenta· quia ma
gis miſcentur alia totis a ceruis q̄
ſi non moueantur in ſūmitate ītra
menſuram palmi ſubſiſtent· ⁊ hoc
velut corrupto corio cetera illeſa du
rabunt Et aſſerit idem noxia alia
vltra p̄dictam menſuram nō poſſe
generari Sic etiā fuerūt quidā fer
uentiſſimi ſancti· qui quaſi nulliꝰ
ventilationis rfrigerium carni ſue
preſtare voluerunt· Voluerūt em̄
potiꝰ ipſo exteriori cortice .i. carne
mala ſentire· q̄ꝫ temptationum ⁊
vitiorum puncturas et corroſiones
ad mentis ſue intima penetrare· ſi
cut patꝫ de btō germano altiſiodo
ren̄. et hylario̅e et btō martino ⁊
quibuſdā alijs· qui laborioſiſſimaꝫ
et auſteriſſimam vitaꝫ duxerunt cō
tinue· ſed tamē pall· dicit· ꝙ nihil
tam diu cuſtodiēdis frumentis cō
modius erit· q̄ꝫ ſi ex areis ī alterū
vicinū locum trāſfuſa refrigerent
aliquātis diebus· atqꝫ ita horreis
inferantur· In quo ſigtur ꝙ noui
et impfecti· qui ſunt ſimiles frum̄
to qd de area trahitur· non ſunt ī
tāta auſteritate ⁊ artitudie cenēdi

ſed interdum ad breue ſpaciū tpis aliqua recreatiōe refrigerandi. et poſt hoc ad horreū aſperitatis et la boris reducendi. ex hoc em̄ feruen tius laborabunt. et magis etiam conſolati in labore perſeuerabunt Seneca. Non ſemp in actu ſis. ſed interdū aio tuo requiē dato. ſed et ipſa reqes plena ſit ſapiētia bōiſq; cogitationibus. Item caro ē p ſa lute aīe periculis et aduerſitatib9 exponenda. Nam pugnator clipe um diligit et carū habz. ſed nō tm̄ q non exponat ictib9 vt corp9 ſer uetur illeſū Sic caro aduerſitatibz et periculis exponenda eſt. vt aīa ſeruetur illeſa et indēpnis. Vnde Apo9. dixit Actuū. xx. Vincula et tribulatiōes iheroſolomis me ma nent. i. expectant. ſed nichil horuz vereor. nec facio aīam meaz. i. vitā animalem et corporalē p̄ciofiorem q̄ me. i. q̄ vitā meā ſpūalē

Capitulū. ix.

CLerici et epi debent ornari illis veſtibus ſpiritualiter quibus pontifices et mini ſtri iudeorū ornabantur et veſtiebā tur corporaliter. Habebat em̄ tūc pontifex. viij. ornamenta. Primo em̄ habebat veſtē lineā. Scdo tuni cam iacinctinā. i cui9 extremitate verſus pedes ponebantur titinabu la quedā p circuitū. et mala puica facta ex iacicto et purpuā cocco bis ticto. Tercio habebat ſup hūe rale qd tegebat humeros et āteri orē ptē vſq; ad cingulū. qd erat ex auro et iacicto et biſſo retorta Et ſu p humeros habebat duos onichi nos. in quibus erant ſculpta noi na filioꝝ iſrl Quartū erit rationa le ex eadē materia factum qd erat quadratū et ponebaꝛ in pectore et coniungebatur ſuperhumerali Et in hoc rationali erant. xij. lapides precioſi per quatuor ordines. i qui bus etiā erāt ſculpta noīa filiorum iſrl. ſcz ad deſignandū q ferebat o nus totius populi p hoc q hēbat nomina eorum in humeris. et q iu giter debebat de ſalute eorū cogita re per hoc q portabat eos i pecto re quaſi in corde habens. In quo etiā rationali mandauit dñs poni doctrinā et veritatē. quia quedaz ptinētia ad veritatez iuſticie et do ctrine ſcribebantur in illo rationa li. iudei tñ fabulanꝛ q in rationali erat lapis q̄ ſcdm diuerſos colores mutabaꝛ ſcdm diuerſa q̄ debebāt accidē filijs iſrl. et hoc vocāt veri tatē et doctrinā. Quītū erat balte us. i. cingul9 fact9 ex p̄dictis q̄tuor coloribz. Sextū erat tyara. i. mitra quedā de biſſo Septimū erāt femo ralia linea vt opirent carnē turpi tudinis ſue qñ accederet ad ſcuari um vel altare. Octauū erat lamia aurea pendēs in frōte ei9 in q̄ eāt nomē dm̄. Ex iſtis ergo octo orna mētis minores ſacerdotes q̄tuor ha bebāt ſcz tunicā lineā femoralia et balteū et tyarā Per iſta ergo orna menta deſignatur ſcitas miniſtro rum dei. Sunt em̄ quatuor neceſſ a ria omnibus miniſtris. ſcz caſtitas que deſignatur per femoralia. puri tas vite que ſignificatur per lineā tunicam. moderatio diſcretionis q̄ ſignificatur per cingulum. rectitu do intentionis que ſignificatur per tyarā ptegentem caput. Sed ſup hec pontifices debent q̄tuor habere Primo iugem dei memoriam i cte platiōe. et hoc ſignificabat lamina aurea hñs nomē dei i frōte Scdo q ſupportet īfirmitatē populi qd ſigt ſuphūerale. Tercio q hēat pplm i corde et i viſcerib9 p ſollicitudinē

caritatis q̄d ſigꝫ p rationale. Quā
to ꝙ habeat ꝯuerſationē celeſtē ꝑ
opa pfectionis. q̄d ſigtur p tunicā
iacinctinā. Vnde et tunice iacīctie
adiungebant̄ in extremitate tin
tinabula aurea p. q̄d ſigtur doctri
na diuinoꝝ. q̄ debet ꝯiungi celeſti
ꝯuerſationi pōtificis. Adiungunt̄
etiā mala puīca. p que ſigꝫ vnitas
fidei et ꝯcordia in bonis moribꝰ. qꝛ
ſicut mala punica habent ſua grana
vnita. ſic vnita debet eē eius do
ctrina. vt per eam pacis et fidei v
nitas non rumpatur. Itē clericoꝝ
⁊ miniſtroꝝ eccl̄ie xp̄i ydoneitas ſi
gnificatur in eoꝝ veſtibus. quibꝰ
ſcilicet induūt̄ quando in eccleſia
miniſtrāt. Quedā em̄ ſūt que gnā
liter in oībus miniſtris requirunt̄
vt ſint ydonei ad tractādū diuina
Quedā vero requirūtur ſpecialiꝫ
in ſupioribus. Et ideo q̄dam veſtes
ſūt oībus miniſtris ꝯmunes Que
dā ſupioꝝ tantū Omnibꝰ em̄ mini
ſtris ꝯpetit amictꝰ humeros tegēs
in quo ſigꝫ fortitudo ad dīna offici
a q̄bꝰ mācipant̄ Et ſilr̄ alba q̄ ſigt
puritatē vite. ⁊ cigulū q̄d ſigt re
preſſionē carnis. Sꝫ ſbdyaconꝰ vl
terius habet maīpulū in ſiniſtra.
ī quo ſigꝫ extērſio mūitatū macula
rū. qꝛ manipulꝰ ē q̄ſi ſudariū ad ex
tergendū vultū Ipe em̄ ē q primo
ad ſacra tractāda admittit̄. Hn̄t
etiā tuīcā ſtrictā p quā doctrīa cri
ſti ſigꝫ. Vnde in veteri lege vt ſup̄
dictū eſt ī tali tuīca tintinabula p̄e
debāt Subdiaconꝰ em̄ p̄mo admit
tit̄ ad doctrinā noue legis ānūciā
dā Sꝫ dyaconꝰ habꝫ ampliꝰ ſtolā ī
ſiniſtro hūero. ī ſignuꝫ ꝙ applicat̄
ad miſteriū ī ipis ſacmētis. ⁊ dal
maticā q̄ ē veſtis larga. ſic dicta qꝛ
ī dalmacie ptibꝰ p̄mo fuit vſus eiꝰ
ad ſignādū ꝙ ipe p̄mo ponit̄ diſpē

ſātor ſacm̄toꝝ. Ipe em̄ ſanguinē
diſpēſat. ī diſpēſatiōe āt largitas
req̄rit̄ Sꝫ ſacerdoti ſtola in vtroqꝫ
hūero ponit̄. vt oñdat̄ ꝙ plena po
teſtas diſpēſandi ſacmēta ei dat̄.
nō vt miniſtro alteriꝰ. Et ideo ſtō
la deſcēdit vſqꝫ ad inferiora. Habꝫ
etiā caſulā q̄ ſigꝫ caritatē. qꝛ ſacra
mentū caritatis ꝯſecrat ſcꝫ euchari
ſtiā. Sꝫ epis addūtur noue ornam̄
ta ſup ſacerdotes. que ſūt calige.
ſādalia. ſuccīctoriū. tuīca. dalma
tica. mitra. cirothece. baculꝰ. et ā
nulus. qꝛ ſciliꝫ noue ſūt q̄ poſſunt
ſupra ſacerdotē ſcꝫ clericos ordīa
re. v̓gines bn̄dicere. baſilicas dedi
care. clericos diſponē. ſinodos ce
lebrare. criſma ꝯſecr̄re. et veſtes ⁊
vaſa etiam ꝯſecrare. Vł p caligas
ſigꝫ rectitudo greſſuū. Per ſādali
a q̄ pedes tegūt ꝯtēptus terrēoꝝ
Per ſuccīctoriū quo ſtola ligat̄ cū
alba. amor honeſtatis. p tuīcā per
ſeuerantia. qꝛ Joſeph tunicaꝫ tala
rem habuiſſe legit̄. q̄ſi deſcendētēꝫ
vſqꝫ ad talos. p q̄d deſigꝫ extremi
tas vite. per dalmaticā largitas ī
opibꝰ miſericordie. per cirothecas
cautela in opatiōe. per mitrā ſcia
vtriuſqꝫ teſtamēti. Vn̄ et duo cor
nua habꝫ. Per baculū cura paſtoa
lis qua dn̄t colligē vagos. q̄d ſigt
curuitas ī capite baculi. ſuſtētaē ī
firmos q̄d ſigt ſtipes baculi. et pū
gere lentos. q̄d ſigt ſtimulus in pe
de baculi Vnde verſus. Collige ſu
ſtenta ſtimula vaga morbida lēta
Per ānuluꝫ ſigꝫ vnitas fidei. q̄ ec
cleſia deſpōſat̄ xp̄o. epi em̄ ſūt loco
xp̄i q ē eccl̄ie ſpōſꝰ Sꝫ vlteriꝰ archi
epi palliū hn̄t in ſignū p̄uilegiate
ptātis. ſigt em̄ torquē aureā queꝫ
ſolebāt legitie ctātes accipe. Et
iſta oīa correſpōdēt veſtibꝰ pōti
ficis ve. le. Nā ꝓ laīna q̄ pēdebat in

frõſite habz pontifex noſter crucē.
vt Jnnocē. dicit. Sicut pro femora
lib9 habz ſandalia. p linea albā. p
balteo cingulū. p podere tunicaz.
p ephot ānulum. p rationali ami
ctū. p ſuphumerali ſtolā. p tyara
mitrā. Nota etiā q romanꝰ ponti
fex n̄ vtitur baculo. q petrꝰ miſit
ipſū ad ſuſcitandū quēdā diſcipu
lū ſuū. q̄ poſtea factus eſt epc tre
uerenſ. Et ideo in diocesi treuerē
ſi papa baculū portat et nō ī alijs
Vel ī ſignū q non habz coartataz
poteſtatē qd curuatio baculi ſigt.

Caplm. x.

Confeſſio neceſſaria eſt ad
ſanandū vulnera aīe. Nā
q̄ diu ferrū manet in vul
nere non p̄t corpus ſanari. Et ſic
q̄ diu peccatū retinetur in ɔſcia a
nima non ſanatur. Educit autem
de ɔſcia peccatū per confeſſionis iu
dicium. Vnde dicitur Job. xxxiiij
Nunq̄ qui non amat iudiciuz ſa
nari poteſt. Jtem ɔfeſſionē debet
precedere ɔſcientie examinatio. ſi
cut diuiſiuū ſiue preparatiuū p̄mit
titur purgatioī. Nam purgandus
infirmꝰ p̄us p̄parationē recipit q̄
humores ɔmoueat. vt poſtea medi
cina ſequens melius eiciat. Sic pri
us debet homo examinare peccata
et ɔiudicare apud ſe anteq̄ ɔfite
atur Eccī. xviij. Ante iudicium pa
ra iuſticiam tibi. Jtē ɔfeſſio necāri
a eſt ad cordis illuminationez. Eſt
enim cor ſil̄r domui. Domus enim
illuīatur quando feneſtra aperit̄
quia ſol tunc ī eā īgredit̄. Sil̄r quā
do cor dn̄o apitur per ɔfeſſionē grā
a dei ītrat ī ipſū et illuīat Criſoꝰ.
Cōfeſſio cor emūdat. ſenſū illuīat.
aīam ſcīficat. et ad ſuſceptionem
xp̄i p̄parat. Vn̄ dr̄ Cant. v. Aperi
michi ſoror mea Jtē ɔfeſſio ē necā
ria ad mortis eterne euaſionē Nā
qn̄ apoſtema ɔuertit̄ ad interiora.
et ibi crepat ē cauſa mortis corpo
ralis. ſed qn̄ ɔuertitur ad exterioā
poſſibile ē ad ſanitatē redire. Sic
peccatū abſconditū interiꝰ cauſa ē
mortis eterne. Cōuerſū vero exte
riꝰ et manifeſtatū per ɔfeſſionē eſt
ſp̄ualis ſalutis indiciū. Vn̄ ſi inco
feſſus lates inɔfeſſꝰ ɔdempnaberis

Caplm. xi.

Compūctio cordis aſſilatur
vino. ſcd̄m illud Ps̄. Po
taſti nos vino ɔpūctionis
Nā vinum ſemp emittēdo feces ſe
purgat et ſēp eſt in motu ⁊ tremo
re donec ſepetur purū ab ipuro.
Sic q̄ vere ɔpunctꝰ ē ſemp ē ī mo
tu et tremore donec ſeparetur ab
eo imūdicia pcc̄i Jtē ɔpūctio aſſila
tur aceto. Primo ratiōe ɔfectiōis.
quia ex eiſdē cor ɔpūgitur quibus
acetū ex vino ɔficitur. Nā ſi quis
velit ex vino aliquo optimū acetū
ɔficere. hoc mō facere poteſt. Acci
piat cornalia qn̄ incipiūt rubeſcē.
et centimora q̄ naſcūtur in campis
qn̄ ſil̄r incipiūt rubeſcē. ⁊ de labru
ſcis anq̄ icipiāt tumeſcē. ⁊ de bru
gnolis ceparum acbis an̄. ⁊ pulue
riſet ſb̄tiliter omnia ſiml̄. Et tunc
accipiat de meliori aceto qd inuene
rit ⁊ diſtēpet cū puluere illo. ⁊ ita
ɔficiat panes bn̄ deſiccatos. Et ſi
vinū de quo vult facere acetū fue
rit forte ponat de paē illo parū. ⁊
ſi fuerit debile ponat plꝰ et fiet a ce
tū fortiſſimū. Quia g̃ illa q̄tuor ex
q̄bꝰ p̄mo puluis ɔficitur acerbū
hn̄t et agreſtē ſaporē. ſcz īmatura
cornalia cētimora ⁊ labruſce ⁊ bru
gnole. Poſſuꝰ ī iſtis q̄tuor mala ī
tellige q̄ facit pccm̄ hoī. quoꝝ ſciz
memoria velut acerbꝰ fructus ɔſciaz
nō parū mordicat et pūgit. ſcz q̄a

tollit deū · claudit celū · destruit me
ritū · et obligat ad infernū Sz iſta
q̄tuor dn̄t pulverizāi . i. ſtilik diſcu
ti et ɔſiderari · deīn acetū optimum
apponi . i. exēplū alicui9 fortik pœni
tētis i memoria haberi. Et de hijs
ɔficik panis lacrimaruz · de quo in
Pſ. Cibab nos pane lacmarū · ex
quo poſito i vaſe vini . i. i memoria
ipſi9 pcci · fortiſſimū acetū efficik . i.
fortiſſima ɔpūctio gn̄ak. Scdo rōe
purgatiōis · qz purificat ɔſciam ſic
acetū purificat muſtū Dz em̄ in li.
de videmus · q ſi q̄s mittat in me
tretā dulcis muſti aculaz aceti per
tres dies erit purū · Et ſilr ɔpūcti
onis acetū purificat cor a fece pcci
turbulentū Vn̄ Ambro · dicit · Scin
dite corda vrā ferro et aceto ɔpū
ctiōis ab vſu inveterate ɔſuetudis
Itē ɔpūctio amara pcci valet ɔtē
tēptatiōes dyaboli · et ɔfortat etiā
cor in bono · Dicit em̄ Pallꝭ · q pōt
fieri vinū ɔtra peſtilētiā ſalutiferū
et ſtomacho mltū pficuū hoc mō ·
In optimi muſti metreta vna an
teq̄ ferveat tūſi abſinthij · vij · vn
cias lintheo ivolutas dimittas · ac
exactis · x · diebus cuiāb auferre · ic
vinū refūde lagenis minoribus et
vtaris · qz valet ad ea q̄ dicta ſunt
Quid āt ē metreta dulcis muſti ni
ſi memoria delectabil pcci ? Et q̄d
linthe9 ɔtuſi abſinthij niſi ɔpūctio
et amaritudo aīmi ɔtriti ? Ergo tūc
abſinthium muſto immittik · qn̄ ex
memoria delectatiōis ppetrati pec
cati ɔſcia ɔpūcta vehementꝭ amari
cak · et tale pfecto eſt ɔpūctiōis vi
nū q̄d animū purificādo ɔfortat ·
et ɔtra peſtilentiā . i. corruptelā tē
ptatiōis ſeu recidivi ſalubrer defē
ſat Exod · v · Sacrificemus deo ne
forte accidat nob peſtilentia Hoc
ſacrificiū ɔtra peſtilentiā valēs eſt
ɔpūctio aīi ɔtribulati · ſcd̄z illd̄ Pſ
Sacrificiū deo ſpūs ɔtribulatus ·

¶ Capitulū · xij ·

Conſolari nō poteſt dolētē
et afflictū · qui p triſticie
ɔpaſſionē et doloris oſten
ſionē nō ɔcordat eius dolori · Cui9
exemplū eſt · qz ferrum ferro n̄ iun
gitur · ſi non vtrūq̄ exuſtione ig̅s
liquek · et durū molli non adherz
niſi p̄us duritia ei9 tpata moleſtat
vt q̄ſi hoc ipz fiat q̄d curak vt tene
at · Sic p̄us emolliri debz cōſolari
volentis animus vt afflicto cōgru
at et ɔgruēs adhereat et inherendo
trahat · Alioqui ſi a mentis afflicti
one diſcrepat · minus ab illo recipi
tur a quo mentis q̄litate ſepatur ·
Ergo ordo ɔſolatiōis ē · vt cū vo
lum9 afflictum quēpiā a merore ſu
ſpendere · ſtudeamus prius meren
do eius luctui ɔcordare · vt Gre ·
dicit ·

¶ Caplm · xiij ·

Conſuetudo peccandi diffi
cilius dimittitur ſi ei nō re
ſiſtitur anteq̄ induratur ·
Nam veſtis rectā formā de facili re
cipit ſi nondū pravā receperit · ſed
ſi ɔtrarium fit vix poteſt rectā ſu
ſcipe · et cera dū mollis eſt facili9
impreſſionē ſigilli recipit q̄ cuz in
duruerit Vn̄ Eccī · xxx · Curva cer
vicē eius · ſcz filij tui in iuvētute ·
tunde latera ei9 dū infans ē ne for
te induret et nō credat tibi · Vnde
Aug9 · Dū ɔſuetudini nō reſiſtik fit
necitas · Lep̄ em̄ iveterata ac gut
ta oſſata nō de facili curak Job ix
Oſſa ei9 implebūtur vitijs adole
ſcētie ei9 · Et Beda ſup Lucā dicit
Dyabol9 quāto ipſum hoiem diuti
us tenet tāto difficili9 dimittit · ſi
cut ruſticus qui diu terram tenuit
vult eā hereditarie tenere

Capitulũ. xiiii.

Conuerſatio bõ aſſimilatur
arche noe ꝓpter quatuoꝛ.
Primo ratione ſtructure.
quia ſcꝫ fuit a noe ↄſtructa et fab
cata. Noe aũt qui interpretatur re
quies eſt homo iuſtus qui vt reqe
ſcat in domo ꝓprie ↄſcientie. et ſit
tutus ab inundatiõe aquarũ.i. ab
ĩpetu tẽptationũꝫ vel tribulationũ
edificat archã.i.ↄuerſationẽ bonã
De qua Ps. Exurge dñe in requiẽ
tuã. tu et archa ſanctificatiõis tue
Archa eñi deo ſanctificata eſt cõ
uerſatio bona ad deũ ordĩata. que
dicit̃ eſſe reqes dei. qꝛ ſcd̃m deũ ĩ ea
mẽs hõis requieſcit. Scd̃o ratione
materie. quia archa fuit facta ex li
gnis leuigatis bituĩnatis et quadrã
tis. Sic bona ↄuerſatio edificat̃ ex
lignis leuigatis.i.ex bõis operibus
pura intentione factis Bituĩnatis
.i.caritate infoꝛmatis. Quadratis
vt ſit mẽs hominis ſtabilis. qꝛ coꝛ
pus quadratũ reſidet firmũ. Terci
o ratione foꝛme. circa quã primo
attẽde menſurã dimẽſionũ. Habe
bat eñi longitudinẽ .ccc. cubitoꝝ
latitudinẽ .l. et altitudinẽ. xxx.
Superius autem erat in vno cubi
to ↄſummata. Lõgitudo eñi arche
eſt memoria dñice paſſionis quam
thau figura repñtat que. ccc. ſigt
Vel etiã lõgitudo arche perſeuerã
tia in ↄtinuatione boni. vel longitu
do. ccc. cubitoꝝ eſt fides trinitatis
cũ pfectione boni opis. ſine qua fi
des mortua eſſet. Latitudo aũt eſt
dilectio dei et ꝓximi amici et inimi
ci. et ſigt̃ in. l. cubitis. quia quinq̃
geſima die a paſſione xpi datus ẽ
ſpũs ſanctus. p quẽ vt dicit Apˀ.
Caritas dei diffuſa eſt in coꝛdibus
noſtris. Altitudo autem eſt ſpes et
deſideriũ ſeculi futuri. que ſpes de

ſignatur in. xxx. cubitis. quia ſciꝫ
trecenariꝰ numerus ex ternario et
denario ducitur. ter eñi decẽ faciũt
triginta. In ternario aũt triplex ſpes
ſignat̃. ſcꝫ de venia. de grã et glori
a. In denario aũt addito adĩpletio
decalogi. vt ſcꝫ aſſit nob̃ impletio
decalogi ſub ſpe ꝑdicta triplici. A
lioquin ſpes ſine meritis vel operi
bus non eſſet vera. ſed pñumptio
Cõſummatio autẽ in vnum cubi
bitum eſt vt omnes motus et affe
ctus dirigantur in deũ. ſicut dicit
Ps. Coꝛ meum et caro mea exulta
uerunt in deum viuũ. vel hec ↄſum
matio fit in pfectione ↄſilioꝝ Mat.
x. Adhuc vnũ tibi deeſt ſi vis perfe
ctus eſſe ⁊c̃. Dicit̃ aũt ꝙ ille cubitꝰ
arche fuit geometricus. qui valet
ſex vſuales ad oñdendũ ꝙ per ſex
miſericoꝛdie opa ad vnitatem per
fectiõis diuine ↄſolationis et ſuper
ne pacis aſcẽditur. Scd̃o in foꝛma
arche ↄſidera aptitudĩnẽ locoꝝ. Habe
bat enim in duobus locis apertu
rã. vnã ad lumẽ recipiendũ ſciꝫ fe
neſtrã. aliã a latere ad ingredien
dũ ſcꝫ oſtiũ. Feneſtra ḡ eſt grã q̃
illuminat domum mẽtis. Vl̃ foꝛſi
tã eſt ĩtelligẽtia p quã lumẽ ſapiẽ
tie et ſcie ſuſcipimꝰ. Oſtiũ aũt ẽ libe
rũ arbitriũ qd̃ apit ꝑmo grã. Vñ
Ber. Et ſi adinueniri pt. ꝑueniri nõ
pt. Tercio ↄſiderã diſtãtiã mãſionũ
Nã ſcd̃m Augꝰ. Archa fuit inferiꝰ
bicamerata et ſuperius tricamerata
Nã in inferiori mãſione ſcꝫ ſuper ta
bulatum ſẽtine fuit duplex camerã
quarũ vna dicebat̃ ſtercoꝛaria. ali
a aũt apothecaria. Sꝫ ſupra iſtã mã
ſionẽ fuit alia mãſio ſupioꝛ q̃ habe
bat tres cameras. due camerẽ late
rales erãt. vna iumẽtiũ aliũ et ſerpẽ
tiũ. Altera vo mitiũ. media aũt ca
mera erat hoim et auiũ Hoſtiũ aũt

erat ibi bicamerata et tricameata
diūgebant. Bicameratio itaq ar
che attēditur in delectatiōe ſēſuali
tatis. q̄ maxīe inuenit in actib9 du
arū potentiarū vegetatiue ptis. ſcʒ
ꝓpagatiue ſiue gn̄atiue quātuʒ ad
actū venereū. et iſta eſt vt ſentina
ſtercoraria. et nutritiue q̄tū ad e
ſum. et iſta eſt apothecaria Trica
merata aūt attenditur in ratiōe.
cuius tres vires ſunt. ſcʒ iraſcibi
lis que deteſtat malū. et iſta eſt ha
bitatio imitiū paſſionū. vt ire et
audacie et hmōi Itē ɔcupiſcibilis.
et hec eſt q̄ bonū ꝓſequit. Et hec ē
habitatio imitiū paſſionū. vt amo
ris māſuetudinis et hmōi. Et due
hee vires dicunt rationales non p
eſſentiā ſ; p pticipationē. ſcd̄ʒ Phi
loſophū .i. Eth. inq̄tū ſciʒ nate ſūt
rationi obedire. Tercia āt eſt rati
onalis p eſſentiā que ratio vocat.
Et hec eſt q̄ diſcernit bonū honeſtū
et verū. Vn̄ hec dr̄ habitatio hoīm.
ſcʒ actioꝝ. et auiū ſcʒ ɔtēplatioꝝ
Quoꝝ p̄mi regunt prudētia. ſcd̄i
eleuāt ſapīa Alij āt ſūt q̄ dicūt hu
iuſmoī cameras arche fuiſſe diſpo
ſitas ſolū ī altitudīe. Et dicūt q̄ ī
feri9 ī fūdo erat ſētina ſiue ſtercoā
ria. ſup̄ quā erat apothecaria. et
ſup̄ hāc erat imitiū aīaliuʒ. Et ho
ſtiū erat ī medio vbi apothecaria
ɔiungebat camē imitiū. ſup̄ hanc
hītatio imitiū al'iū. Et ī ſup̄ma erat
hītatio hoīm et auiū. Et ideo p ſter
coriā p̄t accipi pcci ī aīa fetētis de
teſtatio. Per apothecariā lacmaꝝ
effuſio. poſt quā dyabolus ſuſcitat
ad īpugnādū. Et ideo ſequit hītati
o īmitiū aīaliū. i. multiplicatio tēp
tationū. Sʒ q2 deus adiuuādo et ɔ
ſolādo ſb̄ueīt. ſequit hītatio miti
um. i. grā ɔſolationū. p9 quā ſeq̄t
hītatio hoīm. i. exercitatio actioꝝ
et auiū. i. pfectio ɔtēplatiuoꝝ Quā
to aſſilat lō ɔuerſatio arche tōne
clauſure. q2 ingreſſo noe in archā
cū hijs q̄ debebant ingredi clauſit
eā dn̄s deforis. ita vt inūdatio dilu
uij nō nocuerit eis. In quo docet
hō iuſt9 vt ſi inundauerit diluuiuʒ
carnis intret archā trāquille men
tis. Et licet circūfluāt torrētes ira
cūdie. flumina luxurie. voragines
gule. licet ebulliāt torrentes dele
ctationū. abiſſus cupiditatū. ma
ria ɔturbationum. intrat tn̄ noe
archā. i. q̄etus aīm9 clauſo deforis
ſilentij hoſtio poſſidet aīmā. Et q̄n
to magis caro laborat in actiōe tā
to ſpūs volat ſb̄limius in ɔtēplati
one Vnde Paulus qui plus ōmb9
laborauit in fame et ſiti ī frigore et
nuditate rc̄. dixit Noſtra ɔuerſa
tio in celis eſt

Caplm. xv.

Cor cuſtodiēdū eſt vt vas
ōmū theſauroꝝ celeſtiuʒ.
et ſicut caſtrū in terra im
inicoꝝ ſitum Prouerb. iiij. Omni
cuſtodia ſerua cor tuū. Eſt eniʒ vt
vas p̄cioſū qḋ cari9 emitur. et ī ei9
fractura magnū dāpnū incurrit et
difficili9 repat. et ideo a ſanctis vi
ris diligēti9 cuſtodit Apo9. i. Theſ.
iiij. Sciat vnuſq̄ſq veſtrū vas ſuū
poſſidere in ſāctificatione et honore
Itē vas cordis vt poſſit optimo li
quore grē repleri. Primo oportet
q̄ euacuet ſcʒ ab amore ſcl'i. Vas
āt repletū vno liquore n̄ p̄t recipe
aliū n̄ euacuet. ſic plenū vino n̄ re
cipit oleū quin effūdat Tāq̄ vinū
qḋ mentē inebat et infatuat ē affe
ctus et amor mūdi. ſed tanq̄ oleum
qḋ illuminat et ſanat et letificat eſt
grā dei Vn̄ oportet q̄ euacues fetī
dū vinū ſi vis recipere limpidum
oleū Vn̄. iiij. Re. iiij. Vaſa vacua

repleuit eliſeus· Scdo oportet q̄
lauetur ſcȝ a ſordibus peccatorum
Aliqñ etiā euacuato vaſe adhereñt
alique ſordes· quas oportȝ lauari
ne liquorē īmittēdū corrūpāt· nec
poteſt itrare grā dei vbi ſūt ſordes
peccati· ergo ſicut dr̄ Ihē· iiij· La
ua a malitia cor tuū· Tercio opor
tet q̄ vas ſiue doliū cordis obſtru
at̄ ſiue liget̄· ne ſcȝ liquor īmiſſ9 ef
fundat̄· null9 em̄ ſapiēs īmitteret
vinū ī vaſe· ex quo videret ſtatī eē
effūdēdum Vñ illi q̄ grām recipiūt
et ſtatī effūdunt dicūt̄ eē fatui· ſe
cūdū illd Eccī. xx· Grē fatuoꝝ ef
fūdēt̄· Et hoc ē q2 fatu9 nō hēt vas
cordis ligatū vel ſolidū ſ ↄfractū·
ſcdm illd Eccī· xxi· Cor fatui quaſi
vas ↄfractū· Quarto oportet q̄ ī
clinet̄ ſiue ſbiciat̄ rei imittēde· Nō
em̄ poſſet vas repleri aq̄ fluīs vel
putei ñ inclinaret̄ vel ꝓfūde īmer
geret̄· Sic cor hōis nō implet̄ grā
ñ humilietur Eccī. vltimo· Inclina
ui modice aurē meā et excepi illaȝ
ſcȝ ſapientiā l' grām Quinto opor
tet ſi eēt euerſū vel etiā poſtq̄ ē in
clinatū q̄ erigatur· et hoc ē p deſide
riū vel orationē ad deum Sap· vij·
Optaui et dat9ē michi ſēſus· inuō
caui et venit in me ſpūs ſapientie
qui eſt etiā ſpūs grē. Itē nota q̄
cor purū etiā minima pccā metuit
Nā in panno albo minima macula
apparet et nimis diſplicet· ſic ī cor
de puro minima peccata Eccs· ix·
Omni tpe ſint veſtimēta tua cādi
da· Itē cordis ītimū qñqȝ aſſiſtatur
lecto. ſic Cāt· ij· dr̄· In lectulo me
o per noctē queſiui quē diligit aīa
mea Gre. In lectulo et p noctē di
lect9 querit̄· q2 nimirū etiā inuiſibi
lis ↄditoris ſpēs repſſa oīs corpee
viſionis imagine in cubili cordis ī
uenit̄ Quādoqȝ vero aſſiſtatur cubi
li· ſcdm illud Ps· Exultabūt ſācti
in gloria letabūtur ī cubilibȝ ſuis·
q2 ſcȝ cū mala ſancti ab exteri9 ſu
giunt· ſecuri intra mentiū ſecreta
gloriantur. Sed tunc leticia pfecta
erit cuȝ crīmis exteri9 pugñ ñ fuerit.
nam quouſqȝ ad illicita per carnē
trahimur. q2 q̄ſi dom9 noſtre pies
quatitur etiā cubile cordis pertur
batur· Nñqȝ vero aſſiſtatur ſtrato·
ſcdm illd Ps· Vniuerſuȝ ſtratū e
ius verſaſti in īfirmitate ei9· q̄a vi
delicȝ cuȝ nos tēptatio carnis ↄcu
tit tremefacta noſtra infirmitas e
tiam ſtratū cordis ↄfundit

Capitulū· xvi·

Corpori ſeruire et animam
negligēdo ſe totalit̄ circa
ea q̄ ſunt corporis occupa
re ꝓpriū eſt reproborū· Et hinc eſt
q̄ ātes ille mechanice que ↄmodis
et delitijs corporis maxime inſerui
unt· a reprob hōibus ꝑmitus ſūt ī
uente· ſcȝ a cayn et filijs eius. Nā
ipē prim9 reprob9 ſcȝ cayn fuit· q̄
vt auaritie ſue ↄſulēt· ſicut dicit̄
in hyſtorijs ſcolaſticis· ꝑmo agcul
ture ſe dedit· Itē ꝑm9 q̄ tminos t̄
re poſuit· et q̄ vite hōim ſimplicita
tē adinuētioē mēſurarū et pō deruȝ
ad calliditatē et corruptionē pdux
it· Itē ipē cayn fuit q̄ ꝑmā ciuita
tē edificauit· et vocauit eā ex no
mine filij ſui enoch Gre· Quid ſi
bi vult q̄ cain ꝑmū filiū enoch vo
cat· atqȝ ex hoc noīe citatē quā ↄ
didit appellat· Cayn ꝑm9 citatē ↄ
ſtruxiſſe deſcribit̄ vt apte inōſtret̄
q̄ ipē ī tra fūdamētū poſuit· q̄ a ſo
liditate etne prie alien9 extitit Pe
regn9 nāqȝ a ſūmis fūdamtū q̄ſi lō
ge hitatiōis in īfimis poſuit· q̄ ſtati
onē cordis ī īfimis collocauit Vñ ī
ej9 ſtirpe enoch qui dedicatio intp
tat̄ ꝑm9 naſcit̄· ſ de electoꝝ ꝓgēie

Enoch ſeptim⁹ fuiſſe memoratur·
q̄ reprobi in hac vita q̄ eſt ante ſe
metipos edificādo dedicāt· Electi
vero edificatiōis ſue dedicationē i
fine temporis exſpectant· Item ia
bel qui fuit de ſtirpe cayn· fuit pri
mus q̄ īuenit tētoria portatilia de lo
co ad locū ꝑ paſtorꝫ ſcʒ ꝯmoditate
et delitijs· Et ideo ſigt peccatorem
ꝙ ꝓ̄priſſime ꝑlatū q̄ tabnaculo cor
poris deſeruiēs in delitijs trāſit de
loco ad locū .i. ruit de vitio ad vi
tium· et nomen frīs eius iubal·q̄
fuit pat̄ canentiū in cythara et or
gano.i. ꝑmus inuētor ꝯſonātiarum
muſicaliū· vt ſcʒ labor paſtoralis i
delitias ꝟteret̄· hoc em̄ ptiñʒ ad vo
luptatē auriū· ꝯtra quos Job·xxi
Tenent timpanū et cytharā ⁊ gau
dēt ad ſonitū organi· Itē poſtea tu
balcayn de eadē ſtirpe geitus fuit
ꝑmus faber et opans in ēre et fer
ro· Vnde iſte fuit malleator qui ꝑ
mo inuenit vſū armorꝫ· Et i hoc ſig
nificat oppreſſores· Et iterū fuit fa
ber et ſculptor q̄ ſculpturas operū
i metallis i libidinē oculorꝫ fabrica
uit Vn̄ in hoc ſigt curioſitatē oclo
rū· Soror āt tubalcayn fuit noēm
a que artē textoriā adinuenit· q̄ ſcʒ
ptinet ad mollicięē et curioſitatē ve
ſtiū· Cuius ꝯtrariū ꝯmendat̄ in ſā
ctis· ſcʒ aſperitas et vilitas veſtiū
ſicut de Johanne baptiſta patet et
pluribus alijs

¶ Caplm·xvij·

Correptionē ꝑlati etiā diſco
li dēt ſb̄ditus humilit̄ por
tare· attendēs cū raditur
barba alicuius q̄ꝑ patient̄ ſe habet
ſb̄ raſorio· et pmittit caput ſuuꝫ a
raſore mō in dextrā mō in ſiniſtrā
duci· nec audet mentū leuare· nec
os apire· ne ſi raſori r̄ſiſtat vuln⁹
incurrat· Attēde clauſtralis ſb̄ ma

nu raſoris te poſitū· noli ſb̄ raſorio
correptionis rebellare· ſed raſoris
manibus humiliter te tractari per
mittas ne leſiones grauiores icur
ras tā in mente q̄ꝑ in corpore· Itē
qui ſub manu raſoris inepti radit̄
neceſſe eſt vt patientius ſe habeat·
quia facilius lederetur q̄ꝑ a bono·
Sic ſub diſcolo et inepto prelato
plurimum expedit patienti⁹ ſe ha
bere Non em̄ tantum bonis ſubie
ctus eſſe debes ſed etiā diſcolis vt
ait Petrus O q̄ꝑ graue eſt a malo
barbario· et cuꝫ raſorio dentato ſi
ne aqua radi· qui cum debēt ſcīde
re pilos ſcīndit carnē· Quid p ra
ſorium dentatum· niſi mordax cor
reptio et contentioſa intelligit̄·
per aquam vero lenitas correpti
onis deſignat̄· Noli ergo o ꝑlate a
quā obmittere in barba radenda·
.i. lenitatem et ꝯpaſſionē a correp
tione amouere· ſed dentes r̄moue
a raſorio tuo.i.a correptione cōui
tiū· Et nota· q̄ꝑ ille qui habet rigi
dū pilum magis ſub raſorio patit̄
Sic qui rigid⁹ eſt ſub diſciplina· ⁊
culpā ſuā defendere vult deteri⁹ ha
bet Pro·xvi· Qui corripientem ſe
durā ceruice ꝯtēpnit repente ſuper
ueniet ei interitus Itē correptio acu
ta et doctrīa diſcreta imutāt non
tm̄ corda ſ etiā opa correptorꝫ· ſic
cultelli pforatio et aq̄ colorate infu
ſio imutāt fructus arborū· Dicunt em̄
agricultur̄ auctores q̄ꝑ ſi q̄s vult ar
borē pomiferā ſiue fructiferā ꝓdu
cere fruct⁹ ſiue poma rubicunda vel
alio colore coloāta· hoc mō fieri pt
Fac foramen in arbore cum cultel
lo· et quēcunq̄ʒ colorē vis diſtēpa
cum aqua et infunde et colorabitur
fructus eodem colore· Quid autē
eſt cultelli pforatio niſi ſb̄tilis et pū
gens delinquētis correptio· Et q̄d

eſt aqua colorata niſi p̄dicantis vł exhortantis doctrina diſcreta et de centi ꝓnũciatione ꝓlata? Hec ſunt em̄ que faciũt arbores.i.audiẽtes diſcipulos producere poma colorata.i.honeſta et virtuoſa opa ꝑ varietate correptionis ſeu pſuaſionis ipſi⁹ diuerſarũ virtutũ quaſi diuẽſorum colorum puchritudine adornata. Item ꝙ delinquentis correptio debeat eſſe mixta ſiue temperata ex aſperitate et lenitate· patet alio exemplo· Dicunt enim viri de agricultura periti et expti· ꝙ ſi arbor que facit acetoſum vel amarũ fructũ perforetur· ita ꝙ foramẽ p arborem trãſeat· et in ipſum foramen aqua mellita perfundat . et cũ clauo q̄ ſit de ligno eiuſdez arboris ipſũ foramen obſtruatur· Tał inquiũt arbor facit fructum dulcẽ Quid autem eſt arbor facẽs fructũ acetoſum vel amarũ· niſi peccator faciẽs opus maluz· qđ tandem cõſciam pũgit et amare pene reatuz inducit? Sed eius foramen tunc aqua mellita infundit̄ cũ blãda eius auri correptio adhibetur· que tũc cũ clauo obſtruitur· cũ terrore pene et cõminatiõe cohibetur Ex quibus patet ꝙ in correptiõe deliquẽtis miſceri debent admuicẽ · aqua .i.ſapiẽtia locutionis· mel.i.dulcor manſuetudinis· et clauus.i.terror pene vel cõminationis· Et talis correptio ſic arborem.i.hominem immutat· vt que primo faciebat poma acetoſa vel amara.i. opa corrupta et praua· ꝓducat cõtrario ſuauia et dulcia .i. opera de cetero faciat honeſta et gratioſa. Itez corripiẽs nimis dure ſimilis eſt ei qui vetẽs reparat patellas· qui volens vnuz foramẽ vno ictu mallei obſtruere multa foramina facit· vel vnũ magnũ maius q̄ ante vel aliquãdo patella confringitur· Et quid ẽ correptio niſi vaſorum fractorum reparatio? Ecci· xxi· Cor fatui q̄ſi vas cõfractuz· ſed ictus nimis fortis.i.correptio nimis dura non corrigit ſed deteriorem efficit. Item ſicut medicus nimia potione vel medicina occidit egrotũ· ſic qui nimis durã correptione corripit nõ emendat ſed perire facit Seneca· Vitia animi ſicut vitia corporis leniter tractanda ſũt·

Capłm· xvi·

DEmones repellendi ſunt ſicut pulices cymiſes et formice· Docet enim Pall· i· libro ſuo ꝙ cõtra pulices remediuz ẽ amurca p pauimentuz frequent aſperſa· vel ciminũ agreſte cũ aqua tritũ· vel cucumeris ſemẽ agreſtis cum aqua reſolutũ· vel cũ aqua lupinorꝝ ſileris auſteritatib⁹ iuncta· ſi eis locus pulicũ fuerit aliquotiẽs infuſus · Sed cimiſes vt dicit extinguuntur amurca · et felle bubali lectis aut locis punctis . ł folhs edẽ tritis ex oleo· vel icẽſis ſãguiſugis Sz cõtra formicas vt dicit ſi habẽt foramen in loco vnde eas volum⁹ expellẽ cor noctue admoueam⁹· Si aũt de foris veniũt om̄e loci ſpaciũ cinere vel creta cãdida ſigbimus· Ex hys ergo multiplex remedium cõtra demones colligẽ poſſum⁹ Nã predictorũ remediorꝝ q̄dã ſũt vnctuoſa ſicut amurca vł oleũ· quedã ſunt amara ſicut agreſte ciminũ vł cucumer· vel edẽa· vel lupinus et fel bubuli et aqua cum eis mixta. quedam vero auſtera vt ſiler. quedam vero ſunt fumoſa vt incenſe ſanguiſuge. In vnctuoſis ergo

notatur deuotio .i. amaritis ↄtritio.
in austeris abstinētia et carnis mor
tificatio. in incensis et fumosis fer
uida oratio. Sed vlterius ↄtra for
micas additur cor noctue. p qd si
gnificatur cordialis amor xpi quē
ōndit nob in morte. Vn̄ et lat⁹ ei⁹
aptū est. vt ipz cor pateret. et ipse
xpc absconditus māsit in sepulchro
vt nocticorax i domicilio. vt dicit
i Ps. Vnde admotio cordis noctue
est meditatio crucis siue mortis cri
sti. Item addit cinis in quo figitur
memoria mortis nostre. et insuper
cādida creta p quā intelligit ↄsciē
tia mūda. His em̄ potissime reme
dijs demones a nobis repelluntur. et
eoꝝ tēptatiōes et molestie supant.
scz vnctiōe deuotionis. amaritudie
ↄtritionis. mortificatiōe corporis.
feruore oratiōis. meditatiōe domi
nice crucis. memoria nostre mortis
et emundatione mentis. Itē ↄtra
nos pugt ad modum militis. Naz
similes etiam satis fortis ad pug
nam vadit inermis facilit hosti ce
dit. sed si bene armatus incedit fa
cilliter hostem ferit. Similiter anti
quus hostis quasi nos inermes ag
greditur. cū mala apte suggerēs
humane menti bona simul omnia
destruere cōnatur. Et tunc tanto
facilius vincitur quāto aptius co
gnoscitur. sed quasi armatus venit
quando bona aliqua corrūpit. Nā
sepe quosdā intellcū non temptat.
eisq3 in sacri eloquij meditatione
nō obuiat. sed tamē eoꝝ vitā in o
peratione sbplantat. quia dū de v̄
tute scie laudant nequaq̄ suorum
opum dampna respiciunt. cumq3
in fauoris delectatione animus du
citur vite sue vulnera non medet.
Hunc ergo armatus hostis rapit
quē fraude tectus ex alia deferens
ex alia parte vincit. vt dicit Gre.

¶ Capl'm. xix.

Diuitie terrene non pſunt
retente sed pauperib⁹ ero
gate. Nam fimus ↄgrega
tus in terra non fructificat nec fa
cit eam fertilem nisi dispergatur
per cāpos. sic diuitie ↄseruate non
pſunt. sed disperse Ps. Dispersit
dedit pauperibus Vnde Gre. Ter
rena ōmia que seruādo amittimus
largiēdo seruamus. primomū no
strū retentuz perditur manet ero
gatum. Item nota scdm Pall'. q
triplex ē gen⁹ fimi siue stercoris. q̄
dā scz qui est terre q̄si valde pficu⁹
sicut fimus asinoꝝ et capraꝝ et oui
um et iumentoꝝ. Quidā vero val
de nociu⁹ sicut stercus porcinum.
Quidā vero valde ardēs et calid⁹
sicut columbinus. Sunt autem q̄daz
hoīes a quibus eorū diuitie miseri
corditer tribuūtur. Et iste sūt val
de pficue. q2 feneratur deo qui mi
seretur paupi. Vn̄ tales scz miseri
cordes et actiui sunt sicut iumēta
dei et oues et capre et asini. scz hu
miles inocētes fructuosi et laborio
si Seruiūt em̄ pximis nō solū de fi
mo suo .i. de diuitijs s3 etiā de corpe
suo Ps. Vt iumentū fcūs sū apud
te. Quidā vō alij sūt a qb⁹ ipe di
uitie turpit ↄsumunt. sicut sūt vo
luptuosi et luxuriosi. vt patet de fi
lio pdigo. qui dissipauit sbam sū
ā viuēdo luxuriose Vn̄ tles diuitie
sūt valde nociue. q2 sūt dāpnatio
nis causa Luce. xvi. Mortu⁹ est di
ues et sepult⁹ ē i inferno Vn̄ sūt si
cut fim⁹ porcoꝝ. Quidā alij sūt a
qb⁹ ipe diuitie ardent diligunt.
sicut sūt auari. Vn̄ eoꝝ diuitie sūt
vt fim⁹ colūbarū Eccl. iiij. Qui a
mat diitias fructū nō capiet ex eis
Tales em̄ a diuiarū amore seducti

decipiuntur· qr̄ dum credūt poſſide
re diuitias ipſi potius a diuitiis poſſi
dent̄ Unde dr̄ Oſee· vij· Factus eſt
effraym q̄ſi colūba ſeducta nō hn̄s
cor· Cor em̄ auarorꝝ nō eſt in eis· ſ
in ipſis diuitiis Mat· vi· Ubi eſt
theſaurus tuus ibi eſt et cor tuum
¶ Capitulū· xx·

Ecclesie gubnatio eſt ſicut il
lius vinee cultura quā plā
tauit noe· qđ apparet Pri
mo ratione plātatiōis· Dr̄ em̄ Ge
neſ· ix· q̄ cepit noe vir ag̃cola ex
ercere terrā et plātauit vineā Sic
p̄latus agricola eſt ad quē ſciz pti
net agrū .i. vitā ſibi cōmiſſe pleb̄ co
lere· et terraz ꝓpriam .i. ſemetipſū
ad pietatē exercere· Hic vineam
plātat qn̄ v̄bo et exēplo eccīam di
latat Prou· xxi· De fructu manuum
ſuarū plātauit vineā· i q̄ plus ꝓfi
cit ope q̄ ſermone· Scđo rōe pota
tionis· qr̄ ſbdit̄ ibidē de ip̄o noe· q̄
bibēs vinū inebriatus eſt· et nuda
tus iacuit in tabnaculo ſuo· Tunc
em̄ p̄latus de ſua vinea bibit vinū
qn̄ letat̄ de ꝓfectu ſubditorꝝ· ſ tūc
vino inebriat̄ qn̄ pl9 debito gloriat̄
Nudat̄ aūt qn̄ magnificat fimbrias
ſuas et aliis opa ſua cōmēdat the
ſaurū ſuū publice in via portat et
depdari deſiderat· ſed turpi9 nuda
tur· qn̄ ꝓpt̄ imoderatā gloriā et ig
nominioſā luxuriā cadere pmittit̄
vt p cōfuſionez ignominie curet̄ oſ
tatio glorie Bern̄· Magnū peccatū
qđ tā vili emplaſtro curat̄· hoc ſe
pe accidit p̄lato vt denudet̄ femoā
ſua ꝓpter luxuriā· ij· Regū· x· Nun
ciis dauid trūcant̄ tunice vſq3 ad
nates· hoc fit qn̄ vſq3 ad pudenda
luxurie dehoneſtant̄ p̄dicatores·
Inebriatio āt eſt cordis elatio ex ꝓ
fectu virtutū vel habundantia tpa
lium· Uerēdorꝝ denudatio ē infir
me cogitationis demrō· dū hūana
p̄lati īfirmitate cōceptio gloriatiōis
cogitate per qualibet iactātiā vel
inanē gloriā vel p aliquā hūani ex
ceſſus īpatientiā manifeſtat̄· Terci
o ratiōe filial̄ affectionis .i. filiorū
noe circa ip̄m· qr̄ vn9 filiorꝝ verecū
diā p̄ris irriſit et aliis notā fecit·
Alij āt auerſis vultib9 eū opuert·
In filio irridēte ſignificatur reprobi ſb
diti q̄ defect9 p̄latorꝝ ſuorꝝ derident
et publice detrahendo et īfamādo
eorꝝ exceſſus aliis pandūt· ſed i fi
liis coopientibus ſignt̄ ſbditi boni
q̄ quaſi paliū i humeris ponūt dū
eorꝝ īfamatiōi rēſiſtūt Gre· Quid ē
q̄ filij verēda p̄ris ſupiecto dorſis
palio aūſi vertētes opiūt ꝰ aūſari
dicim9 qđ īprobam9· bōis ſbditis
ſic p̄poſitorꝝ ſuorꝝ mala diſplicēt
vt tn̄ ab aliis hec occultēt· opimē
tū auerſi deferūt· qr̄ diiudicātes fa
ctū et venerātes mgrōs nolūt vi
dē qr̄ tegūt Bern̄· Diſſimulam9 in
teri de magnis eccleſiarū p̄latis·
Sic em̄ faciendū eſt ꝓ reuerētia di
uine ordinatiōis nō ꝓ pſonarū me
ritis· Et ſic placz illis vt euadāt hu
mana iudicia· et tādē īcidūt i dei
iudiciū· cū durū iudiciū i hiis q̄ p̄
ſunt fiet· nec ē ridendū ſ flēdū Au
g9· Nō ſit delectatio minorū lapſ9
maiorꝝ· ſed caſus maiorꝝ ſit minorꝝ
timor. Itē eccīa fideliū figurata ē
in tabnaculo moyſi· Nā p exteri9
tabnaculū qđ dicebat̄ ſcā figuāba
tur ſtatus fideliū veteris legis· vt
dicit Ap9· Heb· xi· Quia ad dei ta
bernaculū ſēper īroibāt ſacerdo
tes ſacrificiorꝝ officia cōſūmātes Per
īteri9 v̄o tabnaculū qđ dicebat̄ ſcā
ſcōrꝝ· l̄ celeſtis gl̄a· l̄ ſtatus fideliū
noue legis· q̄ eſt q̄dam inchoatio
future glorie in quē ſtatū nos xp̄c
īroduxit Introduxit etiā ip̄e nos

in tabernaculū celeſtis glorie p ſu
am aſcenſioē3 in celū · qđ ſiguabat
p hoc · q̄ ſemel ī āno ſumm9 ſacer
dos ī ſcā ſcoꝝ introibat · velū aūt
qđ erat inmediū ſignificabat oc
cultationē ſpūaliū ſacrificioꝝ ī ve
terib9 ſacrificiens · qđ velū q̄tuor co
lorib9 erat ornatū · Biſſo q̄dē ad de
ſignādū carnis puritatē · Purpuā
ad deſignādas paſſiōes quas ſcī ſu
ſtinuerūt p deo · Cocco bis tincto
ad deſignādū caritatē geīna3 dei et
proximi · In iacincto ſignificabat
celeſtis meditatio · Ad ſtatū autem
veteris legis aliť ſe habuit popul9
et aliť ſacerdos Nā ppl9 ipā corpo
ralia ſacrificia ꝯſiderabat q̄ ī atrio
offerebant Sacerdotes vero ratiōe3
ſa crificiorū ꝯſiderabāt · habētes ſi
dē magis explicitā de miſteriis xpī
Et ideo ītrabāt in exteri9 tabnacu
lū · qđ etiā quodā velo diſtingueba
tur ab altero Quia quedā erāt ve
lata pplo circa miniſteriū xpī q̄ ſa
cerdotib9 erāt nota · nō tn̄ eis ple
ne reuelata ſicť poſtea ī nouo teſta
mēto . vt habetť Eph · iii ·

Capitulū · xxi ·

ELemoſinā hilariť dās pro
deo · hilariť rmunerabiť ab
eo . q2 de9 ē ſiľis ſpeculo .
Nā ſi q̄s arridet ſpeculo et ſpeculū
arridet ei Et ſic de9 ei q̄ hilariť dat
hilariť retribuit Apo9 · ii · Cori · xi ·
Hilarē datorē diligit de9 . Itē eleo
ſina aſſiľať lucerne vel cādele accē
ſe. Nā elemoſina que dať ī vita ē ſi
cut lucerna que pcedit aliquē3 ſer
uās eū vt nō cadat ī lutū vel foue
am . S3 que poſt mortē dať ē ſicť lu
cerna q̄ ferť poſt tergū · q̄ nō cuſtodit
qui cadat ī foueā iferni Itē elemo
ſina nō dēt dimitti ppť aduerſitatē
vel detractionē · Nā ſicť ſemen gelu
preſſū et retardatū vberi9 fructifi
cat . Sic aliq̄n elemoſina q̄ aduerſi
tate premiť maiorē hab3 remuera
tionē q̄ illa que cū pſpeītate foue
tur . et illa etiā cui detrahiť q̄ illa
q̄ laudať Vn̄ Mat · vi · Sit elemoſi
na tua ī abſcōdito · Itē elemoſina
dāda eſt indigenti Vinea em̄ illa li
benti9 ſūptuoſe coliť q̄ bonū vinu3
affert q̄ illa q̄ puū vel nichil · Sic
paupes magis inuitādi ſunt q̄ di
uites · q2 remuneratio maior habe
tur · Meli9 em̄ ē lucrari ī ſtuppis ca
borello q̄ pdere ī gēmis et ſcarleto
Sic melius ē dare paupib9 et vili
b9 q̄ diuitib9 · de q̄b9 ī futuro nul
lū lucrū habebiť Luce · xiiii . Cū fa
cis ꝯuiuiū aut cenā noli vocare ai
cos dites

Capitulū . xxii .

ETas iuuenil aptior ē diſci
pliē l pme q̄ ſenil . q2 mol
lior ē et flexibilior · ſicť cera
dū molľ ē recipit īpreſſionē ſigilli
quā non ita recipit poſtq̄ indura
uerit · Sic etiam tenera virgula ſi
curua fuerit poteſt ad rectitudine3
reduci · trabem autem nullus pōt
reducere . Sic quando contrarium
gratie dei occupauit hominem ſci3
peccatum · difficilius ī eo gratia dei
recipitur · quia inueīt qđ ſibi repu
gnat · Sicut lathom9 vel pictor nō
ita defacili ſculpit vľ pigit ī lapide
habēte formā ſicut in lapide nudo
et plano Sicť etiā materia q̄ habet
aquā difficili9 ſuſcipit ignē Itē ſi
in tenera etate caro nō domať : in
ſenectute magis ꝯtumax efficitur .
Stultus eſſet q̄ non domar3 equū
ſuū vſq3 quo eēt ſenex · Sic q̄ n̄ do
mat carnē ſuā ī iuuētute ſua . ſ nu
trit eā delicate Vn̄ nō pt eā poſtea
tenē · ſ pcicit eū ī lutū peccati Pro
uerb · xxix · Qui delicate a pueritia
nutrit ſuū ſuū . i . corp9 poſtea ſē ·

¶ Capitulū · xxiii ·

EXaltatur interdū homo nō
ꝓpter ſuū meritū ſed ꝓpt̄ a
liorū ꝑfectum · Cappa enī
pluuialis ſiue mantellus non ideo
ſuperponitur ceteris veſtibus · q̄a
carior habeatur · ſed vt ſola deſpe
tur et vt alia veſtimēta cuſtodiat
Et ſicut fumarium vel caminus ce
teris ptibus et officinis domus al
tius eleuatur · nō qꝛ dignius aut
carius · ſed vt ipſuz ſolū fumiget ·
et p alias ptes domus fumus nō
ſpergatur ne ſcz deturpet̄ a fumo ·
Sic etiā interdū indignus ratione
vite ꝓpter vtilitatē aliorū exaltat̄ ·
quia expedit vt vnus moriatur ꝓ
populo · Itē ſi vis vētilare granū
cū palea · gnū deſcendit et palea a
ſcendit · ſed nō eſt palea ſup gnuz
ꝓpter ſuum valorē · ſed ꝓpt̄ ſuā leui
tatē · Sic ſunt ſuperbi ſuper bonos
Et tamen dr̄ Mathe · iii · qꝛ dn̄s pa
leam ꝯburet igne inextinguibili ·
ſed triticum ꝯgregabit in horreum
ſuum ſcz celum

¶ Capitulū · xxiiii ·

FEruor ſpūs quando intus
caleſcit in ſanctis viris nō
poteſt cohiberi quin ad ex
teriora prorūpat · Cui9 exēplum ē
qꝛ ſi fiat vas eneū ꝯcauuz habens
puū foramen eciā ſupra · et aliud fora
mē in vētre parū mai9 · et habeat
pedes ita qꝛ vēt nō tāgat terrā et i
pleat̄ aq̄ et lignis optīs obſtruat̄ v
trūqꝫ foramē et ponat̄ i igne vehem
ter calido gnabit̄ intus vapor qui
fortificatus erūpet p aliud foram ·
et ſi erūpit deſup ꝓicit aq̄ ſuper lo
ca ꝓpiqua · ſi inferi9 ꝓicit aquam
i ignē et ꝓicit ticiones et carbones
et cineres calidos · Cor em̄ hoīs ſā
cti debet eſſe eneū p patientie ſoli
ditatē · ꝯcauū p humilitatē · ſuperi
us pforatū et aptū ad dei ꝯtēplati
onē · licet hoc foramē ſit puum · qꝛ
parū de deo poſſum9 ꝯtēplari i hoc
mūdo Itē dēt eē pforatū et aptuz
inferi9 ad dilectionē ꝓximi · Itē a
ēra eleuatū p ꝯtemptū tpaliū Itē
aq̄ ſapiētie repletū · et dnt obſtrui
et claudi foramia ſcz p cuſtodiam
ſenſuū · Tūc āt i igne vehementer
calido poit̄ qn̄ dīna eloq̄a medita
tur · ſicut Ps̄ ait · Ignitū eloquiū
tuuū vehemēt̄ Vl' qn̄ meditat̄ de do
lore paſſioīs xp̄i · qꝛ tal' dolor reno
uat9 i corde p memoriā meditātis
vehemētiſſime accēdit · ſcd̄m illud
Ps̄ · Dolor me9 renouat9 ē cōcalu
it cor meū intra me et in medi. m ·
exar · ignis · Vn̄ tūc gnat̄ vapor .i.
deuotioīs feruor q̄ ſupius p oculos
ꝓicit aquā lacrimarū Inferi9 autē
ad ꝓximos facit ꝓicere ticiones .i.
ignita ſcōrum exēpla · et carboēs
.i. feruētia verba · et cīnēs calidos
.i. huilia et feruētia opa pn̄e

¶ Capitulum · xxv ·

FIdeliū xp̄i ſtatus figurat9
eſt in tabnaculo moyſi Nā
totū corpus tabnaculi cō
ſtabat ex q̄buſdā tabul' in longitu
dine erectis · que quidez interi9 te
gebāt̄ q̄buſdā cortinis ex q̄tuor co
lorib9 variatis · ſcz de biſſo retorta
et iacincto et purpura cocco bis
tincto · ſed hmōi cortine tegebāt la
tera ſolū tabnaculi · In tecto autē
tabnaculi erat ōpimentū vnuz de
pellibus iacinctinis · Et ſuper hoc a
liud de pellibus arietū rubcatis · et
deſup terciū de q̄b9 dā ſagis cilicis ·
que non tantum opiebant tectum
tabernaculi · ſed etiaz deſcendebāt
vſqꝫ ad terram et tegebant tabu
las tabernaculi · Per tabulas igit̄
ex quibus ꝯſtructū fuit tabnaculū
figbāt̄ fideles xp̄i · ex q̄b9 ꝯſtruit̄

ecclesia. Tegebantur aūt tabule interius cortinis q̄dricoloribus. q̄ fideles īteri⁹ ornant̄ q̄tuor v̄tutib; Nā ī bisso retorta. vt glo. dicit designatur caro castitate renitēs In iacincto mēs supna cupiēs In purpura caro passioibus sbiacens In cocco bis tincto. mēs int̄ passiones dei ⁊ proximi dilectiōe ref̄ulgēs Per opimēta vero tecti designant̄ p̄lati et doctores ī qb⁹ dēt renitē celestis ōuersatio. q̄ sign̄t p pelles iacinctinas. ꝓmtitudo ad martiriū quā sign̄t rubeate pelles. austēitas vite et tolerātia aduersoꝝ q̄ sign̄t p saga silicina. q̄ erāt expoita ventis et pluuijs. vt dicit glosa. Itē nota ꝙ fideles xp̄iani āti q̄ fuerūt feruē tiores modernis. sicut vinū vet⁹ calidi⁹ nouo d̄r. m. ij. li. de videmꝯ ꝙ nouū vinū frigidi⁹ ē ꝓpt̄ trestrē itatē et aquositatē Vet⁹ em̄ vinū calidi⁹ et forti⁹ ⁊ magis odoriferꝝ. qd em̄ ī eo erat aquosū tp̄e ōsūpsit Sic āti q̄ scī caruerunt trestreitate auaritie et aquositate luxurie Vñ fuerūt feruētiores ī amore fortiores ī ꝑsecutiōe ⁊ reuolētiores ī ōuersatiōe Eccī. ix Vinū nouū ⁊c̄.

Capitulum. xxvi.

Flagella dīne iusticie assilātur sagittis. ex eo ꝙ sagittarū more pcutiēdo ꝓsternūt Nā dū corp⁹ vulnerāt sp̄m humiliāt Vñ Job. vi. d̄r. Sagitte dn̄i ī me sūt. q̄rū idig̃tio ebibit spiritū meū. Quid em̄ ē sp̄us hoīs n̄ sp̄us elatioīs Sagitte autē dn̄i sp̄m ebibūt. cū supne aīaduersioīs sētētie afflicti mētē ab elatiōe ōpescūt. Itē sagitte dn̄i sp̄m hoīs ebibūt. q̄r itentū exteriorib⁹ intrors⁹ trahūt Itē sagittarū idig̃tio sp̄m hoīs ebibit. q̄r supne sētētie electos quos ī pccīs iuenūt dū vulnerāt immutāt. vt duritiā suā trāsfixa mēs deserat. atq̄ ex salutifero vulnē sanguis ōfessiōis currat. p̄esant nāq̄ vñ lapsi sūt. p̄esant a qn̄ta btitudine ad q̄ corruptiōis sue tormēta ceciderūt. et nō solū gemūt in hijs q̄ sustinēt s̄ insup metuūt hoc qd district⁹ iudex delinquētib⁹ de gehēne ignib⁹ ōminat̄. Vnde iustorum mēs nō solū perpendit qd tolerat. sed etiā pauet qd restat. videt q̄lia in hac vita patit̄. metuit ne post hāc grauiora patiat̄. sicut Gre. dicit. Itē flagellū et pcussio dei est ad aīe salutē. eo mō quo medicus vulnerat ad corporis sanitatē. Vñ Job. v. Ipsē vulnerat ⁊ medetur. percutit et manus eius sanabunt Vbi Gre. dicit ꝙ duobus modis omnipotēs de⁹ vulnerat quos ad salutem reducere curat. Aliquādo enim carnem percutit ⁊ mentis duritiā suo pauoē tabefacit. vulnerādo ergo ad salutē reuocat. cū electos suos affligit exteri⁹ vt interi⁹ viuant Vnde per moysen loquit̄ dicens. Ego occidam et ego viuē faciā. percutiā ⁊ ego sanabo Occidit enim vt viuificet. percutit vt sanꝫ Quia idcirco foras verbera admouet. vt intus delictorum vulneā curet. Aliquando autēꝫ si flagella exterius cessac̄ videantur. intus vulnera infligit. quia mētis nostre duritiam suo desiderio percutit. sed percutiēdo sanat. quia terroris sui iaculo transfixos ad sensum nos rectitudinis reuocat. Corda enim nostra male sana sunt cum nullo dei amore sauciant̄. cum pegrinatioīs sue erumpnam non sentiunt. cum erga infirmitatē proximi qualib; nec minimo affcū lāguescūt. s̄ vulnerant̄ vt sanent̄. q̄r amoris spiculis mētes de⁹ isēsibiles pcutit moxq̄

has ſenſibiles per ardorē caritatis
reddit. Vnde ei ſponſa in Cāt. cā
ticoꝝ dicit. Vulnerata caritate e
go ſum. male em̄ ſana anima atq̃
in huiꝰ exilij ceca ſecuritate pſtra
ta nec videbat dn̄m nec videre re
quirebat. percuſſa autē caritatis
eius ſpiculis vulnerat̄ in intimis
affectu pietatis. ardet deſiderio cō
templationis. et miro modo viui
ficatur ex vulnere q̄ p̄us mortua
iacebat in ſalute. eſtuat anhelat.
et iam videre deſiderat quē fugie
bat. Percuſſiōe em̄ ad ſalutē rdu
citur. que ad ſecuritatē quietis in
time amoris ſui perturbatione ruo
catur.

Capitulū. xxvij.

Gratia dei non infunditur a
nime niſi p̄us ſit purgata
et mūda. Nam ſicut i pga
meno niſi p̄us raſum fuerit nō ſcri
bitur. ita cordi hūano niſi pꝰ pur
gatum fuerit gratia non infundit̄
Bern̄. Balſamū ē grā dei vas pu
riſſimū requirit. Item herbe male
et ſpine p̄us eradicantur a t̄ra q̄
ſerat̄ triticū. Sic cogitationes et a
ctiones malas p̄us āmouere debe
mus a nob̄. ſi nos volumus eſſe a
gri dei. et gratie ſemen ſuſcipe. et
fructum bonum ferre Ihē. iij. No
uate vobis nouale. et nolite ſerē
ſuper ſpinas. i. ſuper peccata. Itē
grā dei aſſilatur membus et muni
tionibus ciuitatis. Menia em̄ i vr
bibus p ornamento ſūt. munitio
nes pro defenſione. vt Gre. dicit
Membꝰ em̄ aſſilantur grē ḡtis da
te ſicut pphetia doctrina grā ligua
rum virtus curationū. q̄ licet aīaz
ornēt. tamē ſine eis aīa ſtare pōt
munita per fidē et iuſticiā. Sz ḡtia
gratū faciēs. ex qua eſt fides ſpes
caritas et cetere neceſſarie ṽtutes
aſſimilatur munitionibus. q̄r ſi hec
habere negligimus hoſtilibus inſi
dijs patemus. vt Gre. dicit Et de
hijs membus et munitionibus dr̄
Tren̄. ij. Factus ē dn̄s velut inimi
cus. p̄cipitauit in iſrl̄ menia eiꝰ diſ
ſipauit muitioēs Caplm̄. xxviij

Humilitas cogitationū fir
mat bene ōpantes contra
motū tēptationū. Cuiꝰ ex
emplū apparet in roſis ſiccatis et
pulueriʒatis. q̄r puluis roſarū ſic
carū. vt dicit Pliniꝰ dentes mobi
les firmos efficit. Puluis quippe
roſarū ē humilitas mentiū ſiue co
gitationū Dētes āt que alijs mem
bris cibū ſiue nutrimētū p̄parant
terēdo ſūt actiui. qui pximorū nu
tritioni ſiue ſuſtentatioī ſeruiunt
Vel p̄dicatores q̄ alijs cibū ſpūa
lem verbi dei terendo vel exponen
do p̄parant et porrigunt. Vt ergo
hij dentes firment̄. ita vt tempta
tionum vel ſuperbie impulſu non
moueātur. oportet q̄ puluere ro
ſarum. i. humilitate cogitationū
teneant̄. Item hūilitas ↄſeruat ṽ
tutes. ſicut olla rudis cōſeruat ro
ſas virides. Dicit em̄ Palla. q̄ illi
q̄ volunt roſas ſeruare virides i ru
di olla cōditas et bn̄ munitas ſub
diuo obruūt ac reſeruāt. Et quid
eſt roſas ſeruare virides in virore
niſi tenere ṽtutes in ſuo ſpūali vi
gore. que tunc in olla rudi recōdū
tur. quando ſub inculta conuerſa
tione et humili abſconduntur. Sed
tunc bene ſub diuo obruūtur. cū
in humilem mentē concluſe p oſtē
tationem vel iactantiam ad publi
cū non ducuntur. ſcđm illđ Mat.
Attēdite ne iuſticiā vrāz faciatis
corā hominibus vt videami ab eis
Sed q̄r hūilitas vera neq̄q̄ eſſet q̄
oportuno tpe ṽtutes abſconditas

.i. ab ope vacuas ſeu ocioſas tenẽt
Oportet iterũ ipas virtutes ſic ſer
uare in mente humili quẽadmodũ
et roſe recentes in cãna viridi ſuã
tur dicit em̃ idẽ Palladi9 · q roſas
nodũ patefactas ſeruabis ſi in cã
na viridi ſtãte fixã reducas · ita vt
fixã creſcere patiaris · et eo tpe cã
nas recidas quo roſas virides hrẽ
volueris · Quid aũt eſt canna viri
dis niſi mens virtuoſa et humilis?
que ſemp ſcʒ i bono opere creſcit ·
et tamẽ intus a ſuperbie ſpũ vacu
a exiſtit In hac roſe nodũ aperte
.i. virtutes nodũ ꝯpalate ſic ſunt
abſcõdende hominib9 vt tamẽ eis
tẽpore ꝯgruo ad exercẽda ſpũalia
opera nõ denegetur egreſſus

Capitulũ · xxix ·

Inconſtãs et leuis homo ce
dit õni tẽptationi · Nã ſic
gallus ſupra pinnaculũ ec
cleſie cuilibet vẽto ſe vertit · Sic q̃ꝫ
homo inꝯſtãs cuilibet cedit tẽpta
tioni Job · xxvi · Tollet eũ ventus
vrẽns et auferet de loco ſuo · paleã
em̃ tollit vẽtus nõ granũ Job · xxi
Erunt ſicut palea an̄ faciẽ vẽti · et
ſicut fauilla quã turbo diſpergit ·
Poma putrida et vmiculoſa cadũt
de arbore ad modicũ vẽtuʒ · ſ ſana
bene ſe tenẽt · Sʒ nota q ſcdʒ Pal
ladiũ · cõtra caduca poma ſpẽalit
perſici poteſt adhibẽri remediũ · Nã
ſi poma perſici icipiũt eſſe caduca
radices eius cum ſecuri aut alio in
ſtrumento findere debes · et fiſſu
ris eius trũcos factos de pino im
primere · vel foraminibʒ cũ terẽbel
lo factis clauos ex ſalice factos cũ
malleo fortiter infigere. Quid igi
tur ſũt caduca pſici poma niſi incõ
ſtãtiũ hoim ĩfirma opa l' recidiua
peccata? Et q̃d eſt radicem ãboris
ſecuri findere niſi memoria mortis
mentem hominis exercere Mat ·
iii · Iaʒ ſecuris ad radicem arboris
poſita eſt Succidit em̃ ipa mors ho
minẽ velut ſecuris arborẽ · ſed quia
radix arboris eſt ipa mens vel cor
hominis ad quã dũ ſciſſio ſecuris .i.
conſideratio mortis ĩducit peccatũ
euitatur · ſcdm illud Eccĩ · vii · Me
morare nouiſſima tua et in eternũ
nõ peccabis Sʒ quaſi fiſſurẽ ſecuris
trũcus pini que eſt arbor ſemper
virẽs inſerit dũ eiuſdẽ mortis me
morie futuri ſeculi q̃d ſemp manet
cogitatus adiungit · ſed quaſi fora
mẽ terebelli eſt timor diui iudicii ·
quaſi vero ſalicis clauus eſt eterni
ſupplicii reat9 · quia ſicut ſalice vi
tis ligatur ad palum · ſic ex peccati
ꝑpetratiõe aĩa obligatur ad ſuppli
cium · q̃ſi aũt mallei ꝑcuſſio eſt di
uini verbi auditio Ihe · xxiii · Ser
mo dei quaſi malleus conterens pe
tras · Habes ergo multiplex reme
diũ ꝯtra caducũ po mũ .i. ꝯtra incõ
ſtãtis hoĩs op9 recidiuũ · quoꝝ pri
mũ eſt timor mortis p quã peccatũ
ſinit · Scdʒ eſt ꝯſideratio eterne be
atitudinis que p peccatũ amittit ·
Terciũ ẽ diui timor iudicii cui pec
cator aſſiſtit Quartũ eſt timor ge
henne qua peccatũ punit · Quintũ
ẽ auditus diuini verbi ex quo pec
cator ꝯteritur

Capitulũ . xxx.

Infern9 ſilat domui dedali ·
cuius facilis eſt ingreſſus
ſed negat egreſſus. et eſt
ſicut naſſa quã facilit ĩtrãt piſces
ſed exitus eſt impoſſibilis. Virgili
us Facilis deſcẽſus auerni Noctes
atq̃ꝫ dies patʒ atri ianua ditis · Sʒ
reuocare gradũ ſuperaſq̃ꝫ euadẽ ad
auras · Hoc opus α̃c · Sapiẽtie · ii ·

Non ē agnitus qui sit reuersus ab inferis. Sed nota hic ꝙ exitus de iferno potest dupliciter intelligi Vno modo ita ꝙ simpliciter inde aliquis exeat. ita vt iā āplius eius locus nō sit infernus. et sic nullus inferno finalit̄ deputatus inde exire pōt. Job. xiiij. Qui descendit ad inferos non ascendit. Alio modo potest intelligi vt exeat inde ad temp9. et sic scd̄m ordinē diuine ꝓuidentie pmittunt̄ aliqñ dāpnati viuētib9 apparere ad eruditionē eoꝝ et terrorē. non āt frequent̄ hoc accidit. Primo qꝛ dāpnati ita sūt penis oppressi. vt de sua miseria magis doleāt ꝙ curent alijs apparē. Scdo qꝛ hoc nō possunt ñ diuinit9 pmissi. neqꝫ etiā quādo sic apparēt dāpnati sūt liberi a pena inferni. qꝛ locus iferni cedit i penā vel dolorē aīe ex eo ꝙ tali loco deputata est. ab hoc āt non absoluitur ꝙuis ad horā exire pmittat̄. sicut nec captiu9 absoluit̄ a carcere vel a vinculis ex eo ꝙ ad horā exeat. Vnde pena inferni siue dolor manet in aīa etiā extra infernū. Et ꝙuis dampnati aliquādo ꝑsentialiter sint in loco vbi apparēt. nō tamen credēdū est ꝙ hoc accidat semper. qꝛ aliqñ hmōi apparitiōes fiunt. vel dormiēdo vel vigilando opatione bonoꝝ vel maloꝝ spirituū ad īstructionē vel deceptionē viuentiū. sicut etiā aliquādo viui hoīes alijs apparēt et eis multa dicunt i sōpnijs. cū tamen cōstet eos non esse ꝑntes sicut Aug9. p multa exempla probat in libro de cura ꝓ mortuis agēda

Capitulū. xxxi.

Immūdicia mentis repūtabat̄ in lege moysi p immūdiciā dom9 et vestis et vasis. Nā in lege veteri reputabatur imūda dom9 vel vestis q̄ erat leprosa. vel vas qd nō hēbat opculū vel ligaturā etiā dicebat̄ imūdū. Dicebant̄ ergo dom9 vel vestes leprose ꝑ silitudinē. qꝛ sicut in corpe lepre morb9 est ex hūore corrupto putrefaciēte carnē et corrūpēte. ita etiā ꝓpter aliquā corruptionē ⁊ excessū humiditatis vel siccitatis fit aliqñ corruptio i lapidib9 vl' vestimēto Et ideo hāc corruptioēꝫ lex vocauit leprā. ex q̄ dom9 vel vestis imūda iudicabat̄. tū qꝛ oīs corruptio ad immūdiciā ptinebat. tū qꝛ cōtra hmōi corruptionē gētiles deos ponentes colebant. Et ideo lex p̄cepit hmōi dom9 i qb9 eēt tal' corruptio pseuerās destrui ⁊ vestes cōburi ad tollendā ydolatre occasionē Vasa etiā q̄ nō habebāt opculū vel ligaturaꝫ desup reputabant̄ imūda. qꝛ i talia vasa de facili poterat aliqd imūdū cadere vñ poterāt imūdari Itē valebat hoc ad vitandū ydolatriaꝫ. Credebāt eñ ydolatre ꝙ si mures aut lacerte vel aliqd hmōi dū imolabāt ydolis cito caderēt i vasa vl' i aq̄s ꝙ eēnt dijs gr̄tiosa. Vñ etiam adhuc aliq̄ muliercule dimittūt discoopta vasa i obseqū nocturnoꝝ numinum que ranas vocāt Figurālit' aūt p leprā dom9 significatur imūdicia cōgregationis hereticorum Per leprā vero i veste linea significatur peruersitas moꝝ ex amaritudine mētis. Per lepraꝫ vestis lanee significatur peruersitas adulatoꝝ. Per leprā vero in stamine significant̄ vitia aīe. Per leprā i sbtegimine signt̄ peccata carnalia. Sicut eñ stamē ē i sbtegimine ita aīa i corpe. Per vas āt qd nō hēt opculū vl' ligaturā signt̄ hō q̄ nō hēt aliqd velamē taciturnitatis. ⁊ qui

non constringitur aliqua censura disci
pline

Capitulum. xxxii.

Inpatiens homo semper est quere
lus sicut currus qui semper
stridet. siue sit in bona via
siue in mala. imo quanto melius
habet quodam tanto magis murmurat
Unde sunt sicut anser qui quando extra do
mum est ad ventum et pluuiam non pipat.
sed tacite querit victum suum. sed quando
est in domo vadit pipando per do
mum. cum tamen melius habebat quam ex
tra. Et sicut gallina que vadit clu
sando. et sicut auis in cauea que sa
tis habet ad comedendum. et tamen
ad quodlibet foramen trahit caput
suum cupiens exire. et sicut inclusus
porcus qui semper grunit et non vult
stare in pace Prouerb. vii. Garru
la et vaga quietis inpatiens scilicet talis
persona

Capitulum. xxxiii.

Inuidus homo de profectu aliorum
deficit. sicut ignis grecus
qui in aquis ardet et seipsum con
sumit. sicut ignis consumit ligna. Nec
potest bona aliorum videre. sicut hely qui
non poterat videre lucernam donec
extingueretur Unde inuidia dicitur a non vi
dendo. quia non potest videre bona aliorum. Et
hec displicentia boni que est in inuidia
potest notari per visionem interiorem vel
exteriorem. sic vult Seneca. dicens Quic
quid mente fugimus iniectis oculis
vix videmus Grego. Omnes inuidi cum de
alieno bono affligitur. quasi de radio so
lis obscuratur. Item inuidis que de bonis
aliorum torquentur bona cooperantur in ma
lum. sicut econtra bonis mala coopan
tur in bonum Unde sunt inuidi quasi quodam ar
tifices praui. utpote qui aurum conuer
tunt in cuprum. gemmas in lutum. granum in
paleam. vinum in aquam. mel in fel. diem
in noctem. gaudium in merorem. rosam in pal

uitum. balsamum in sterquilinium. electu
arium in venenum Psa. v. Ve qui dicitis
bonum malum

Capitulum. xxxiiii.

Ypocritarum conscientie assimilantur li
bris falsis. quorum falsitas non
agnoscitur quamdiu clausi te
netur. sed quando aperiuntur et leguntur.
Sic quia in vita ista conscientie clause sunt ideo
o in hoc mundo multi ypocrite non cog
noscuntur. sed in iudicio quando libri ap
ti erunt. tunc litere eorum. i. opera falsa appa
rebunt. Et ideo ipsi ypocrite vt fal
sarii iudicabuntur Apoc. xx. Libri
aperti sunt et iudicati sunt mortui ex
hys que scripta erant in libris. Item
ypocrite ex diuina sententia quandoque
feriuntur et deteguntur et deiciuntur.
vt scilicet in melius imutentur dicunt enim peri
ti agrorum cultores. quod si poma arboris
putrescant et efficiantur rugosa. tunc o
portet quod cortex eius vbi sanius est cum cul
tello acuto apiatur. et cum inde modicus
humor effluxerit. tunc stercora ea et vul
nus obstrue diligenter cum argilla. et
ita poma producentur sana. Quid autem
sunt poma putrida vel rugosa nisi ypocrita
rum corrupta vel malitiosa opera? Hec
autem in melius imutantur cum gladius di
uine sententie exteriorem corticem que sa
nius videbatur. i. fictam apparentiam que bonus
credebatur perimit et aperit. i. ex ipsa per
cussione quia ficta erat patefacit. Tunc
modicus humor scilicet apparentis deuotio
nis abscedit. Tunc stercoribus circum
datur. quia ab hominibus circumquaque vilipenditur
Sed tamen si argilla. i. humili prima vulnus
cordis obstruitur protinus sanatur. ita quod
faciat opera sana que prius faciebat cor
rupta Mat. iii. Facite fructus dignos penitentie.

Capitulum. xxxv.

Inauditi hominis mens est sicut do
mus lignea. Accidit enim homini
domum ligneam habenti. quod in ve
spere diues est et in mane nihil habet.

qꝛ ignis õia ſibi abſtulit. Sic hõ
ad ſibiluʒ vnius verbi gratiam dei
et oĩa ſpũalia pdit. dũ in irã ꝉ odi
um cadit Eccĩ. ij. Ve hijs q̄ ſuſtinē
tiã pdiderũt. Jtē eſt ſicut olla nimi
uʒ ignē hñs q̄ ebulliēdo emittit q̄c
quid ĩ ea ē Prouer. xv. Coꝛ ſtulto
rũ ebullit ſtulticiã. qꝛ quicq̄d ſētit
in corde ꝓfert ore Jtē ira cecat ocu
lũ mentis. ⁊ ideo ſicut equo opiũ
tur oculi vt circueat ad molēdũ
ita dyabol⁹ excecat hoīem p irã. ⁊
ſic excecatũ ducit quocũq; vult. J
ta philiſtei ſampſō excecauerũt. ⁊
poſtea fecerũt eũ ire ad molaʒ. i. ad
pccm̄ circuire Job. xvij. Caligauit
ab indignatiōe oculus meus. Jtem
dyabolus facit ſicut piſcator q̄ tur
bat aquã vt piſces nō videtes naſ
ſaʒ itrēt Sic dyabol⁹ turbat hoīeʒ
vt pccm̄ ñ agnoſcēs adĩpleat. So
ph. i. Tribulabo hoīes et ãbulabũt
vt ceci. Jtē nota ꝙ ira facilie vita
tur vel ſupat̃. ſi ꝑus aīm⁹ p ꝓuiſi
onē ſit armat⁹. ſicut miles ſecuri⁹
hoſtē accipit quē añ ſe armãdo pre
uidit Vñ Gre. dicit. Mens aduer
ſa veīentia tãto ſecurius excipit.
q̄to ſe cauti⁹ ex p̄ſcia armauit.
Qui em̄ ĩprouidus ab aduerſitate
dep̄hēdit̃. q̄ſi ab hoſte dormiēs iue
nit̃. eũq; citi⁹ ĩimic⁹ necat quē añ
repugnatione p̄focat Nã q̄ mala imi
nētia per ſollicitudinē p̄notat hoſti
les incurſus q̄ſi in īſidijs vigilãs
exſpectat Solert̃ g aīm⁹ ante acti
onis ſue p̄mordia cũcta debet adũ
ſa meditari. vt hec cogitans ſemꝑ
ꝯtra hec toracē patiētie muitus ⁊
q̄cq̄d accidit ꝓuid⁹ ſupet. ⁊ q̄dq̄d
nō acceſſerit lucrũ putet. Jtē ira
q̄ eſt per zelũ iuſticie. p̄mo oculum
ratiōis ꝑturbat. ſ; poſtea clarificat
ſicut īfirmãti oculo cũ colliriũ īmit
tit̃ lux penit⁹ negat̃. ſ; inde eã poſt
paululũ veracit̃ recipit. Vnde hãc
ad tēpus ſalubter amittit. ſicut di
cit Greg. Sed notandũ ꝙ ipm̄ col
liriũ poſſet ſic oculo ĩmoderate in
fũdi ꝙ oculus cecaret̃. Sic etiam
zelo nimio oculus mētis cecat̃. ſi ra
tiōis ꝑuenientis moderamini nō ſb
dat̃. Et ideo cũ p zelũ anim⁹ moue
tur curandũ ſũmope eſt ne hec ea
dē que inſtrumento v̉tutis aſſumit̃
mēti ira dominet̃. ne q̄ſi dña ꝑeat
ſed velut ancilla ad obſequiũ pata
a rationis tergo nũq̄ recedat Tũc
em̄ robuſtius ꝯtra vitia erigit̃ cuʒ
ſb̄dita rationi famulatur. vt idem
Gre. dicit.

Caplm̄. xxxvi.

Iudicij dies aſſiĩatur por
te Nã ſicut vrb̄ aditus por
ta dr̄. Jta et dies iudicij
porta regni. qꝛ p eũ ab electis prie
gloria intratur. Hãc portã ſancta
electoꝝ eccia ſecure ac letanter ad
ibit. qꝛ ibi ſuoꝝ operũ et laudeʒ ſu
ſcipiet et retbutionē videbit. ſm̄
illud Prouerb. vlt̃. Date ei de fru
ctu manuũ ſuarũ. et laudēt eaʒ in
portis opa eius. Tũc q̄ppe ſancta
eccia de fructu manuũ ſuarũ pcipit.
cuʒ eã ad pcipiēda celeſtia laboris
ſui retributio attollit. Tunc eã ſua
opera in portis laudãt. quãdo ei⁹
mēbris in ipſo regni aditu dicetur
Eſuriui et dediſtis michi manduca
re. ſitiui et dediſtis michi bibere.
rc̄. Mat. xxv. Econtra autem re
probi trementes ad hanc portam
peruenient. quia ibi ſunt conterē
di. ſecundum illum Job. v. Conte
rentur in porta ⁊ nō erit q̄ eripiat
Filij em̄ huius ſeculi ãte porta ela
ti ſũt. ſ; in porta ꝯterent̃. qꝛ ſcilicet
amatores mũdi ĩ p̄ñti vita ſuperbi
ũt. ſ; in ipſo regni aditu et̃na adũ
ſitate ferient̃ Vñ et ſb̄dit̃. et ñ erit

qui eripiat. Illos q̄ppe veritas ab
eterna aduerſitate eripit quos in
temporaliū ꝓſperis per diſciplinā
premit. Qui enī hic renuit premi
tunc non valet eripi. quia iniq̄ euz
quem per diſciplinaz negligūt hr̄e
patrē afflictionis ſue tpe per adiu
toriū non inuenient ereptorē

Capitulū. xxxvij.

Iudicium ſuſpitioſuz et te
merariū ꝓcedit quandoq̧
ex corruptione iudicātis.
quia iudicat aliū ſcd̄m q8 ſentit i
ſe. Metalluz enī quando funditur
qualem in modulo recipit formā ta
lem ſibi aſſumit. Vnde ſic qui for
mam cordis ſui habent deformatā
quicq̄d inciderit totum inuenit cor
ruptum et deformatum. Sicut etiā
in vaſe corrupto quicq̄d infundit i
uenitur corruptum. Sunt etiaz ta
les ſimiles infirmis quibus cib9 q̄n
doq̧ ſapidus et bon9 videt amar9
Et hoc non eſt ex vitio cibi ſed ex
corruptione palati. Sic iudiciū ma
lū nō ex facto ꝓximi ſed ex corrup
tione iudicantis procedit Itē bacu
lus in aqua poſitus videtur confra
ctus ꝓpter reflexionē vmbre. Itez
turres et montes iuxta aquā vidē
tur tranſuerſi. Eodem modo cordi
trāſuerſo et vitiato omnia viden
tur vitiata et tranſuerſa Vn̄ Eccl
x. Stultus in via ambulans. cū ip
ſe ſtultus ſit omnes ſtultos eſtiat
Item ſemper credit latro ꝙ ōnes
ſint ei ſimiles Gre. Omnis homo ſe
cundum ſe alterum iudicat. Vnde
quicq̄d in bono corde cadit totum
bonum et dulce efficitur. ſicut apis
que amaros et venenoſos ſuccos
in mel vertit

Capitulū. xxxviij.

Lacrime cōpunctiōis delent
ſētentiam et ſcripturaz mor
tis. Nam ſicut lr̄e delentur
aqua vel alio liquore. ſic lacrime de
lent litteras mortis quas dyabol9
ſcripſit manu ꝓpria. Qui enim pec
cat tradit ei quaſi cyrographū. Lac
rime enim delent delicta que pudor
eſt cōfiteri. vt dicit Aug9. Item la
crime humilis cōpunctionis ſanant
egritudinez mentis. dicit enī Pal
ladi9. ꝙ ſi arbor mali citonij efficia
tur egra amurca aque equalit̄ mix
ta radicibus eius debet infūdi. et
ſic ſanat̄ Tunc enim citonij arbor
egrotat. quando mens alicuius ꝓ
bi viri aut viri alicui9 paſſiōe aut
tēptatiōis leſione laborat. Cui ſani
tas procuratur ſi cordis eius radicib3
i. cogitationibus ſeu affectiōibus
amurca aq̄ mixta infundat̄. Quid
autem p amurcā accipere debem9
niſi humilem cōſiderationez ꝓprij de
fectus? Nam ſicut oleum ſuperiora
vaſis petit ſic amurca ad imum. i.
ad fundum deſcendit. Vnde ſicut
per oleum ſupiora petens intelligi
tur deuotio qua quis eleuat̄ in con
templationē dei. ita p amurcam ſi
gnificat̄ huīlitas qua quis deſcen
dit ad conſiderationem defectus et
peccatus ſui. Et quaſi amurce aqua
miſcet̄. dū ex ipſa cogitatione ſue
malicie lacrimarum cōpunctio gn̄a
tur. Dumq̧ humiliata atq̧ cōpūcta
mens lacrimarum largo imbre per
funditur quaſi ſalubri quadaz me
dicina purgata a ſuo languore ſa
natur Vnde dictum eſt naaman ſy
ro. iiij. Re. v. Lauare in iordane et
recipiet ſanitatem caro tua. Nam
iordanis interpretat̄ deſcenſio vel
riuus iudicij. Vnde ille in iordane
ſe lauat. qui humiliter ſeipſuz diiu
dicans lacrimis ſe purgat. Et hec

eſt lotio iordanis que ſanat lāguo
rem mentis

Capitulū. xxxix.

Luxurie ignē nō ſuccendit
deus ſed dyabol9. Sicut e
nim faber quādo non pōt
ferrū ad voluntatē ſuā ducere illd
in ignē mittit. et exſufflat tm̄ vt
calefactū ducit ad libitū ſuū Sic fa
cit dyabolus quādo non poteſt ali
quē ducere ad peccatū calefacit eū
igne luxurie. vt eū ſic flectē poſſit
ad peccatū Yſa. liiij. Creaui fabrū
ſufflātē in igne prunas. et pferen
tē vas in opus ſuū Succēdit ignis
flatu folliū. i. ſuggeſtiōe vetularū q̄
ſunt q̄ſi ſufflatoriū dyaboli ad acē
dendū ignē luxurie Jē. i. Ollā ſuccē
ſam ego video. i. vetulā nigrā Olla
em̄ quātūcūq3 alba ſit ſi tamē poni
tur ſepe ad ignē denigrat. et ſic aīa
p luxurie frequentiā Treñ. iiij. De
nigrata eſt ſup carbones facies eo
rū. Olla bulliēs ſi non haberet niſi
vnā fabā eā ſupponeret et mōſtra
ret. Sic luxurioſi luxuriā cohibē n̄
poſſunt quin ſaliat aut p os turpe
loquēdo vel cātādo. aut p oculos
ipudice reſpiciēdo. aut p tactuz ꝟ
ornatū. ſicut de domo incenſa exit
ignis per feneſtras et hoſtia.

Capitulum. xl.

Manſuetudo aīaz ſeruat. q̄
ē ſicut ātmurale in caſtro
anime lapides durorū ver
borū leuit excipiens et oms ictus
ſuſtinēs. et homines a leſiōe cuſto
diēs Sicut ergo vaſa vitrea inuol
uunt in feno vel in alia molli re vt
ſic a ꝯfractiōe ſeruēt. Sicq3 anima
in māſuetudine ꝯſeruat Eccī. x. Fi
li in māſuetudine ſerua animā tuā
Māſuetudo eſt deo ſic culcitra mol
liſſima cū lectulo florido ꝯſcientie.
Cant. i. Lectulus noſter florid9 Vn̄
ſicut homo libentius dormit in lec
to molli q̄ in duro. ſic deus in cor
de manſueti. quia in pace factus e
loc9 eius. Jtem māſuetudo grām
hominibus impetrat. Nā ſicut ada
mas trhit ferrū. ſic māſuetudo cor
da hominū Eze. iii. Vt adamātē et
ſilicē dedi faciē tuā Eccī. iij. Fili in
māſuetudie opa tua pfice. et ſup
hominū gloriā diligeris

Capl'm. xli.

Mendacium eſt ſicut qdaz
venenū tāte efficacie q̄ in
ipo ore exiſtēs hominē inſ
ficit Sap. i. Os qd mentit occidit a
nimā. Jtē mendax homo ſimilis ē
falſo denario. Nā tātum preualet
homo verax mendaci. quātū denari
us verus falſo. Vn9 em̄ bon9 dena
rius valet. c. falſos. Sic homo ve
rax. c. mendaces. Magna ſtulticia
qr volūt oms homines denarios eē
veros et bonos. et diſplicet eis mlˀ
tum ſi inueniūt vnū falſū. Vn̄ pl9
vident diligē denarios q̄ ſeipos.
quia cū ipſi ſint falſi volūt tamen
denarios eſſe veros. et ſic volunt
eos eſſe meliores ſeipis Prouerb.
i. Cor impioꝝ p nichilo. Et ſicut
denariū falſū nullus vult recipe.
ita nec homini mēdaci vult aliqs
credere. Et ideo mendaces hac pena
puniuntur. quia nec veruz eis cre
ditur. Et inſuper alia pena. quia
nec ipſi credūt alijs. quia iudicāt
alios ſecundum ſeipſos ſcilicet mē
daces

Capitulū. xlij.

Mortis meditatio valet ad
vite directionem. Qui em̄
vult nauem ſuam gubnā
re debet ſe ponere in fine nauis. et
ante ſe nauem dirigere et pericula

euitare. Sic qui vult vitã ſuã gub
nare. debet ſe ponere in fine vite
ſue meditatione. vt poſſit ad bonũ
exitũ nauẽ ſuã .i. vitam dirigẽ Se
neca Cõſidera q̃ pulchra ſit res an̄
mortẽ vitã ſuã ↄſummare. deīn ſe
cure expectare reliquã ſui tpis p
tẽ. O q̃ ſollicite lõge naute ſibi ꝓ
uident de nauis directione. qñ ha
bent malũ paſſum trãſire. Sic q̃li
bet debet ſibi ꝓuidere longe antẽ
quõ poſſit periculoſum paſſum trã
ſire mortis. quia illic naues ptrãſi
bunt ſcʒ anime per artuʒ foramen
mortis. Item mors peſſima hoĩnuʒ
peccatorum firmat et ſtabilit ſcõs
viros in bono. Dicit enim Palla.
q̃ colũbe nõ peunt nec deſer ũt lo
cum ſiuẽ columbariũ ſuũ ſi p om̄s
feneſtras aliq̃d de ſtrangulati hoĩs
vinculo aut fune ſuſpendatur Tũc
aũt colũba in feneſtra ſua habʒ fu
nẽm ſtrangulati hominis. quando
in memoria et ↄſideratione ſua ha
bet malũ exitum hominis peccato
ris. quo ꝓſpecto nidũ ſuũ non de
ſerit. quia bonã ↄſcientiã relinque
re non p̄ſumit Gre. Feſtina ↄſola
tio bonoꝝ eſt ↄſiderat⁹ finis maloꝝ

Caplm. xliii.

Mundi totius vniuerſitas r
preſentabatur in tabnacu
lo moyſi. Naʒ illud tabna
culum diſtinguebatur ĩ duas par
tes. Quarũ vna dicebatur ſcãſan
ctoꝝ que erat occidẽtal' Alia voca
batur ſancta que erat ad orienteʒ
Et iterũ ante tabnaculũ erat atũ.
et inter vtrũqʒ tabnaculũ erat ve
lũ q̃tuor colorũ. Itẽ interiora taber
naculi latera tegebant̃ cortinis diu
ſoꝝ coloꝝ. et ſup̃ tabnaculuʒ erat
tectũ habẽs tres cooptuãs. Pars
igit̃ illa que dicebat̃ ſcã ſcõꝝ ſigni
ficabat ſeculũ alti⁹ ſpũaliũ ſbarũ.
Pars võ q̄ dicebat̃ ſcã ſigbat mun
dũ corpalẽ Velũ diſtinguẽs inter
vtrũqʒ erat ex q̃tuor colorib⁹ Per
quos q̃tuor elemẽta deſigñtur. ſcʒ
biſſo per quã deſig̃tur terra. quia
biſſus .i. linum de terra naſcitur.
Purpura p quã deſig̃tur aq̃. quia
fiebat purpureus color ex q̃buſdã
ↄchis que inueniũtur in mari. Ja
cincto per quẽ ſig̃tur aer. q꞉ habʒ
aereum colorem. Et cocco bis tin
cto per quẽ ſig̃t igs Et hoc ideo q꞉
in materia q̃tuor elementorum eſt
impedimentũ per q̃d velant̃ nob̄ in
corporales ſbſtãtie. et ideo interi⁹
tabnaculũ .i. ſancta ſanctoꝝ ſoluʒ
ſũmus ſacerdos et ſemel in anno ĩ
trabat. vt deſignaret̃ q̃ hec ẽ fina
lis pfectio hominis vt illud ſeculuʒ
introeat. In tabernaculum võ ex
terius q̃d dicebatur ſancta introi
bant ſacerdotes ↄtinue. non autẽ
populus qui ſoluʒ ad atrium acce
debat. q꞉ ſcʒ ipſa corporalia popu
lus pcipere poteſt. ad ĩteriores ãt
rationes eoꝝ ſoli ſapientes per cõ
ſiderationẽs attingere poſſunt Per
cortinas ãt que tegebãt latera ta
bernaculi ĩterius. ⁊ erãt ex varijs
colorib⁹ ſig̃bat̃ celũ ſidereũ q̃d eſt
diuerſis ſtellis variatũ. Per ſaga
autẽ que erãt ſup tectũ tabnaculi
ſignificabantur aque que ſunt ſup̃
firmamentũ. Per pelles auteʒ ru
bricatas. de q̃bus erat ſcd̃a taber
naculi coopertura ſignificabat̃ ce
lum empireum in quo ſunt angeli
Sed per pelles iacinctinas ex q̃b⁹
erat tercia coopertura ſignificaba
tur celum ſancte et indiuiduẽ tri
nitatis. Item in tabernaculo ĩte
riori tria ↄtinebantur. ſcʒ archa te
ſtamenti. in qua erat vrna aurea
hñs mãna. ⁊ v̓ga aarõ q̄ frõduerat

et tabule in quibus erant ſcripta
decē p̄cepta legis Hec aūt archa ſi
ta erat inter duos cherubin qui ſe
mutuis vultibꝰ reſpiciebant Et ſu
per archā erat quedā tabula que
dicebat̄ ꝓpiciatoriū ſuper alas che
rubin · quaſi ab ipſis cherubin por
taretur · ac ſi imagiaretur ꝙ tabl̄a
eſſet ſedes dei · Vnde et ꝓpiciatoriū
dicebat̄ quaſi ex ide ppl̄o ꝓpiciaret̄
ad p̄ces ſummi ſacerdotis · Et ideo
portabat̄ a cherubī quaſi deo obſē
quētibꝰ · Archa vero teſtamēti eāt
ſcabellum ſedentis ſup ꝓpiciatoriū
Per hec ergo deſignabantur tria q̄
ſunt in illo ſeculo altiori · ſcꝫ deꝰ qui
ſuper oīa ē et inꝯp̄henſibilis omni
creature · et ꝓpter hoc nulla ſimili
tudo eiꝰ ponebatur ad repreſentā
dū eius inuiſibilitatē · ſed poneba
tur quedā figura ſedis · q̄ ſcꝫ eius
creatura ꝯprehenſibilis ē que ē ſb̄
iecta deo · ſicut ſedes ſedenti . Sunt
ētiā i illo altiori ſeculo ſp̄uales ſub
ſtātie ſcꝫ āgeli . Et hn̄ ſignificaban
tur p duos cherubī mutuo ſe r̄ſpi
ciētes ad deſignn̄dū ꝯcordiā eoꝝ ad
inuicē · ſcd̄m illd̄ Iob . xxv · Qui fa
cit ꝯcordiā in ſb̄limibꝰ ſuis · et ꝓpt̄
hoc etiā n̄ fuit vnꝰ tm̄ cherubin vt
deſignaret̄ multitudo celeſtiū ſpiri
tuū . et excluderet̄ cultꝰ eoꝝ ab hijs
quibꝰ p̄ceptū erat vt ſolū deū cole
rēt · Sūt etiā in illo intelligibili ſe
culo ratiōes oīm eoꝝ q̄ in hoc ſecu
lo pficiunt̄ quodāmō clauſe · ſicut
ratiōes effectuū clauduntur in ſuis
cauſis Et ſicut rationes artificiato
rū in artifice . et hoc ſigbatur p ar
chā · i q̄ repn̄tabātur p tria ibi ꝯtē
ta tria que ſūt potiſſima ī rebꝰ hu
maīs . ſcꝫ ſapiētia p tabulas teſta
menti · ptās regis p v̓gā aarō · et
vita p māna Vl̄ p hec tria repreſē
tabātur tria dei attributa . ſcꝫ ſapi
eītia ī tabulis . potentia ī virga .
bonitas in māna · tū ꝓpter dulcedi
nē · tū q̄ dei miſericordia eſt po pu
lo data . et ideo in memoriā diuine
miſericordie ſeruabat̄ · In exteriori
vero tabernaculo qd̄ ſigbat pn̄s
ſcl̄m ꝯtinebant̄ etiā tria · ſcꝫ altare
tymiamatis qd̄ erat directe cōtra
archā · mēſa ꝓpoſitiōis ſup quā du
odeci panes ponebātur · et erat po
ſita ex pte aq̄lonari · Cādelebrū ve
ro poſitū ex pte auſtr̄li . que tā vi
debant̄ rn̄dere illis rēbꝰ q̄ erāt ī ar
cha clauſa · ſed magis maīfeſte ea
dē repn̄tabāt Oportet em̄ ratiōes
rerū ad maīfeſtiorē demōſtrationē
deduci · q̄ ſcꝫ ſunt ī mēte diuina et
āgeloꝝ · ad hoc ꝙ hoīes ſapiētes
eas cognoſcē poſſint · q̄ ſigbātur p
ſacerdotes igrediētes tabnaculū
In cādelabro aūt deſigbatur ſicut
in ſenſibili ſigno ſapientia · que in
telligibilibus exprimebatur v̓bis
ī tabulis Per altaē vero tymiama
tis ſigbatur officiū ſacerdotū · quo
rū erat ppl̄m ad deum reducere Et
hoc etiam ſigbatur per virgā . Nā
in illo altari incēdebat̄ tymiama bo
ni odoris . per qd̄ ſigbat̄ ſcitas ppl̄i
acceptabil̄ deo Dicit̄ em̄ Apoc̄ · viij
ꝙ per fumum aromatum ſignifi cā
tur orationes ſanctorum Conueni
enter autem ſacerdotalis dig̃tas
in archa ſignificabatur per virgā
In exteriori vero tabernaculo per
altaē tymiamatis . q̄ ſacerdos me
diator ē int̄ deum et ppl̄m per pote
ſtatem diuinam quā virga ſigni
ficabat · et ſcd̄m ſui regiminis ſcꝫ ſā
ctitatē populi deo offert quaſi ī al
tari tymiamatis . Per menſam āt
ſigbatur nutrimentum vite . ſicut
et p manna . ſed eſt ꝯmunius hoc
et groſſius nutrimentum . illud au
tem ſuauius et ſb̄tilius · Cōuenient̄

aūt candelabrū ponebatur a parte
auſtrali· Mēſa autez a pte aquilō
nari · quia auſtralis eſt dextra ps
mundi· Aquilonaris autē ſiniſtra
vt dicitur in ſcdo celi et mūdi Sa
pientia autem pertinet ad dexterā
ſicut et ſpūalia bona· Tpale autē
nutrimentū ad ſiniſtraz· ſcdm illd
Prouerb·iij· In ſiniſtra illius diui
tie et gl'a Ptās āt ſacerdotalis eſt
media int̄ tpalia et ſpūalē ſapien
tiā· q p eā ſpūal' ſapiētia et tpali
a diſpēſant̄· Itē cādelabrū hēbat
vij·calamos vt Ioſephꝰ dicit· ad
deſignādū. vij· planetas qbꝰ totus
mūdus illuminat̄· Et ideo poneba
tur cādelabrū a pte auſtrali· q ex
illa pte ē nob notꝰ planetarū cur
ſus· In mēſa etiā ponebant̄ ·xij·
panes· ad deſignādū ·xij· tribꝰ iſrl'
Mēſa āt nō ponebat̄ directe ī me
dio ante ꝓpiciatoriū ad excludēdū
ritum ydolatre· Nā gentiles in ſa
cris lune ꝓponebāt menſam coraz
ydolo lune· Vn̄ Ihe. vij· Mulieres
ꝯſpergūt adipes vt faciāt placen
tas regine celi· In atrio vero extū
tabnaculū ꝯtinebatur altare holo
cauſtorū in quo offerebant̄ deo ſa
crificia de hijs que erant a populo
poſſeſſa · Et ideo in atrio tali po
terat populꝰ eſſe q̄ hmōi deo offere
bat p manus ſacerdotū· Sed ad al
tare interius in quo ipa deuotio a
ſcitas populi deo offēbat̄· nō pote
rāt accede niſi ſacerdotes quoruz
erat deo populū offerre · Erat aūt
hoc altare extra tabnaculū in atō
ꝯſtitutū ad remouendū cultū ydo
latre Nā gētiles infra tēpla altaria
ꝯſtituebāt ad īmolandū ydolis·
Itē mūdus aſſiilatur ſchacario · cu
ius tota familia currit tranſuerſo
vt apprehendat aliqd mentiēdo v
furādo et hmōi faciēdo Itē i ſcha
cario q̄ diu durat ludus vnus eſt
rex alius miles et hmōi· Et aliqn̄
duo vident̄ tenere totum ludum·
ſed qn̄ ceſſauit ludꝰ idē fit de milite
et rege qd de minima familia ·qa
omnia reponunt̄ in ſacco vno· qn̄
doqz rex in fūdo ſacculi· a minima
familia in ſuperiori pte· Sic quoqz
mundꝰ eſt fere vt ludꝰ ſchacarij·
quia q̄ diu durat hic mundꝰ vnꝰ
eſt rex alius miles· vnꝰ magnus
alius puus· ſed aduenīente morte
in ſacco terre reponunt̄ · ita fit de
rege ſicut de milite· tunc ſicut dn̄s
ita et ſeruus eius Eccl'i·ix· Cořonē
mortis ſcito· quia moritur doctꝰ ſili
ter et indoctꝰ · Et aliqn̄ diues va
dit ad fundum inferni· et pauper
aſcendit ſuperius ad gaudia parady
ſi· ſicut patet de diuite epulone a
lazaro paupere Luce·xvi· Itē mū
dus in morte totalit̄ aufertur· Vi
ella em̄ quando tota die cātauerit
et denarios recepit. in ſero auferū
tur ei denarij et michil ei remanet·
ſed ponitur in forello veteri et diſſi
pato · Sic homo michil in fine por
tat de labore ſuo niſi linteamen la
ceratum· exemplū de ſaladino qui
fecit portari linteāmen ī quo debe
bat ſepeliri per terram ſuam et di
cere· michil reportat impator de oī
bus diuitijs regni ſui niſi liteamē
iſtud Iob·xxvij· Diues cuz dormi
erit michil ſecum affert. Item mū
duz debet homo relinquere ne cor
rumpatur ab eo· Nam quando vi
num corrumpitur vel deterioratur
ſuper feces in dolio debet tranſfer
ri in aliud vas vt non corrumpat̄
Et ſic homo a mundo debet exire
ne corrumpatur ab eo Ihe·xlviij
Fertilis fuit moab ab adoleſcentia
ſua et requieuit in fecibꝰ ſuis· nec
trāſfuſus eſt de vaſe in vas ac·

¶ Capl'm · xliiii ·

MVrmuratores oſtendunt
ſe defectum habere diuine
gratie Nam vaſa vacua p
cuſſa reſonant · plena non · Sic va
cuus a grã murmurat · non plen⁹
Eccl'i · x · Vir prudens ⁊ diſciplinat⁹
non murmurabit correptus · Itē
olla vacua ad ignē poſita crepat ⁊
magnum ſonū crepās reddit · ple
na vo olla n̄. Eccl'i · xxvii . Vaſa fi
guli probat fornax Item murmu
rans eſt quaſi rota non bene vnc
ta gratie vnctione · ⁊ ideo murmu
rat ſicut rota currus male vncta ·
Eccl'i · xxxiii · Precordia fatui quaſi
rota carri que fenuz portat ⁊ mur
murat Sapientie .i. Cuſtodite vos
a murmuratione q̄ nichil ꝓdeſt

¶ Capitulum · xlv ·

NOuitȷs ſiue de nouo ꝯuer
ſis non ſūt admiſcendi alȷ
ſiue ſociandi · niſi quorum
vita bona nota eſt ⁊ doctrīa ſana.
ſaltē quouſq; ſint in ſpū vel religi
one prouecti · ſicut dicit Palladi⁹
ꝙ in paſtinato ſolo īter nouellas
vites oīno nichil eſſe ꝯſerēdū gre
ci iubent · exceptis caulibus · terci
o anno que libebit īmergere · Sic
inter nouiter ꝯuerſos vſq; ad tp⁹
quo ſunt prouecti . non ſunt quili
bet admiſcendi n̄ [illegible]oti et docti · q̄
aſſil'antur caulibus qui ſunt olera
nota · et quoꝝ ius ſiue aqua eſt ſa
na Vnde ſignificant homines quo
rum bona vita eſt nota et doctrīa
ſana · Tales enim inter eos poſſūt
admitti Ps̄ · Filȷ eoꝝ ſicut nouel
le plantationes ⁊c̄

¶ Capitulū · xlvi ·

OBedientia mandatoꝝ dei
hominem a malis cuſtodit
Nā ſicut caſtrū cuſtodiētes
ſe cuſtodit . ita mandatum dei ſer
uāt ſeruantes ſe Vnde dr̄ Eccl'i · xx
Si volueris mandata dei ſeruare ſ̄
uabunt te. Item obedientia ficta
aſſil'atur arcui prauo · q̄ a pte ven
tris multum poteſt incuruari · ſed
a pte dorſi frangitur . Sic multi ip
ſperis obediunt · ⁊ in hȷs que cor
pus delectant · ſed in duris labori
bus et aduerſis refugiunt et recal
citrant · ſicut equus habens dorſū
excoriatum ꝯtra onus · nō attendē
tes · q̄d dicit Gre · ꝙ obedientia qn̄
to plus habz de ſuo tanto minoris
eſt meriti

¶ Capitulū · xlvii ·

OPus bonum et perfectum
debet aſſil'ari illi timiamiti
ſiue puluēri · quem domin⁹
fieri mandauit Exod . xxx . vbi dr̄
Sume tibi aromata · ſtacē · ⁊ anet ·
galbanum boni odoris . et thus lu
cidiſſimum · facieſq; timiama com
poſitum opere vnguentarȷ mixtū
diligenter et purum . Tymiama
quippe ex aromatibus facim⁹ · cū
in altari boni opis virtutū mltipli
citate redolem⁹ · Qd mixtū et pu
rū fit · ꝗ quāto vtus virtuti iungi
tur tāto incēſū boni opis ſincerius
exhibet · vbi etiā bn̄ ſbiūgit · Cūq;
in tenuiſſimū puluerē vniuerſa cō
tuderis · pones ex eo corā teſtionȷ
tabnaculo . In tenuiſſimū pulue
rē arōata ꝯterim⁹ · cū bō nrā quaſi
in pila cordis occulta diſcuſſiōe tū
dim⁹ · ⁊ ſi veracit bō ſint ſbtilit p
tractam⁹ Vniuerſa ego ī puluēm
redigē ē vtutes recogitādo terere ·
⁊ vſq; ad ſbtilitatē occulti examīs
reuocaē · De quo etiā puluē ſbdit ·
Pones ex eo corā teſtionȷ tabna
culo · Quia tūc bō noſtra veraciter
in conſpectu iudicis placent · cum
hec mens ſubtiliter recogitando
conterit · et quaſi de aromatibus

puluerem redit. ne grossum dumque sit bonum qd agit. ne si hoc arta vi cogitationis manus non cominuat odorem de se subtilius no asperget. put Greg. dicit. Item opera virtutum a deo non acceptantur. nisi prius a vitijs separentur. Vn messor grana frumenti in horreo non recondit nisi prius excussa a paleis. Et ideo habetur in libro Iudicum q iheroboam. cum a paleis frumenta excuteret angelum vidit. ad cuius imperium protinus edum coxit. quem supra petram posuit et ius carnium desuper effudit. que angelus virga tetigit eaque ignis exiens de petra consumpsit. Quid est autem frumenta virga cedere nisi rectitudine iudicij a vitiorum paleis virtutum grana separare? Sed hoc a gentibus angelus apparet. quia tanto magis omnia interiora denunciat. quanto se studiosius homines ab exterioribus purgant. Qui occidi edum precipit. i. omnem appetitum nostre carnis immolari Carnesque supra petram poni et ius desuper fundi. Quem alium significat petra nisi eum de quo per paulum dicitur. Petra autem erat cristus Carnes ergo supra petram ponimus. cum corpus nostrum in cristi imitatione cruciamus. Jus etiam carnium desuper fundit. qui in conuersatione xpi ipsas etiam carnales cogitationes exinanit. Quasi enim ius ex carnali quodam in petra fundit. quando mens etiam a cogitationum carnalium fluxu vacuat. que tamen mox angelus virga tangit. quia intentionem nostram nequaquam potestas diuini adiutorij deserit. De petra autem exijt ignis et ius carnesque consumpsit. quia afflatus a redemptore spiritus tanta cor nostrum flamma compunctionis conflagrat. vt omne quod in eo est illicitum et operis et cogitationis exurat. sicut Greg. dicit Item opera bona non sunt differenda postquam sunt consulta et deliberata. sicut non differenda est videmia postquam vua est maturata. Nam sicut dicit in libro de vindemijs. Tarde vindemiantes non solum vineam ledunt vltra quam oportet eam ferentem. sed grando et gelu si fiant facile passibilius faciunt vinum. Vnde aiunt Demetus et Affricanus. q sex solummodo dies debet vua non plus matura permanere. Et si granum vue non viride sed nigrum appareat signum eam esse maturam. Sicut ergo non est differenda videmiatio post vue maturationem. sic nec boni operis executio post deliberationem. quia periculum est in mora. Apostolus. Roma. xii. Sollicitudine non pigri. Item opera bona non faciens sed ociose in collegio vel religione viuere volens non est sustinendus. Sicut agricola ramum viridem licet sed sterilem in medio olee non debet sustinere. sed ipsum abscidere velut totius arboris inimicum Vt dicit Palladius. Et similiter homines pestilentes. sicut et ociosi non sunt tolerandi. vnde membra insanabilia solent abscidi. Sicut etiam in ipsis arboribus. vt idem Palladius dicit. ariditas et sterilitas e quo modo fugiende sunt Gal. v. Abscindantur qui vos conturbant Item operis bonitas dependet ex bonitate intentionis. Cuius exemplum patet in pomis siue in fructibus arborum. Si enim aliquis voluerit vt in piro vel pomo aliqua gemma inueniatur. aut etiam margarita aut obulus aut aliud simile. accipiat aliquid talium. et cum pomum vel pirum aliquod floruerit. et

aliquãtulum creuerit imp̃mat i p̃
putiũ eius ꝓfunde qd cũq̃ hoꝝ vo
luerit · et notet ipſuꝫ per aliqd ſig
num appoſitum et ſinat creſcere ·
et ſic tandem inuenietur in pomo ·
Eſt autem velut pomum arboris o
pus cuiuſlibet hominis · qd floret i
cogitatione · creſcit in deliberatiõe
Sꝫ quaſi pomi preputium eſt ipi9
operis initium · Eſt autem incho a
tio operis ab ipſa intentione agen
tis · Gemma ergo que in pomo re
periri debet preputio pomi impri
mitur · quia virtus ſequentis opis
in intentione iudicatur · Qualis
enim eſt intentio que precedit · ta
le eſt omne opus qd ſequitur · put
Gre g̃ · dicit · Ergo ibi imprimẽda
ẽ margarita puritatis · gemma ho
neſtatis · obulus caritatis · a qua ẽ
precium ſiue meritum operis Iteꝫ
opus bonum factum ſine tedio ſile
eſt fructui naſcenti ſine nucleo Do
cent enim agricole · ꝙ ſi quis vult
plantare arborem cuius fruct9 nõ
habꝫ nucleos · hoc modo facere po
teſt · Surculi plantandi extremita
tes reflectat · et cum cultello ãbas
aptatas infigat ipſi trunco · Et
cuꝫ ãbe ↄualuerũt · amputet extre
mitatem maiorem · minorem vero
ſinat creſcere · Quid autem eſt ſur
culus plantandus niſi homo ad cõ
uerſionem vel ingreſſum religioĩs
diſpoſitus ? Huius due extremita
tes ſũt timor et amor · quarũ vtrãq̃
gladio verbi dei apparatur · quia
ſcilicet verba dei et timorem incuti
unt · et ad amorẽ alliciunt · Sꝫ tũc
vtraq̃ extremitas trunco infigit ·
cum timore et amore criſto inheret
Ipſe enim criſtus quaſi truncus ẽ ·
nos autem quaſi ramuſculi eius ·
ſicut ipſe dixit Johis · xv · Ego ſuꝫ
vitis et vos palmites · Sed ꝗuis i
ↄuerſionis initio plus habuiſſet ti
mor ꝙ amor · tamen poſtea in peni
tentis profectu amputatur maior
extremitas ⁊ minor creſcere ſinit ·
quia ſcilicet amor creſcit ⁊ ſeruilis
timor emittit · i · Jo · iiij · Perfecta
caritas foras mittit timorem · Et hec
eſt planta que producit fructus ſi
ne nucleo · quia ſcilicet homo cari
tate feruens operatur ſine difficul
tate et tedio · propterea dicit ꝙ q̃
amat non laborat

Capitulũ · xlviij ·

Oratio compunctiua et fer
uida impinguat animam
Cuius exẽplum eſt · quia
per ſublimationẽ ↄuertitur liquor
vini in pinguedinẽ olei · Nam ſi vi
num diſtilletur ad moduꝫ aq̃ roſa
cee diſtillat humiditas aqueã inſipi
da · et illud qd remanet fit oleagi
neum et pingue · Et ſi iterũ illa ſub
ſtantia ſublimet egreditur inde o
leuꝫ · ⁊ hoc plus fit de forti ꝙ de de
bili ⁊ precipue de muſto · Per vini
ergo fortis liquorem intellige con
puncti hominis feruorem · de quo i
Ps · Potaſti nos vino ↄpunctiõis
qui tũc ſublimatur quando orãdo
eleuatur · Eſt ergo oratio ſcdm Da
maſcenum aſcẽſio mentis in deum
Et ideo ſublimatio fortis vini ẽ ora
tio hoĩs ↄpuncti que vertitur in pĩ
guedinẽ olei · qz ſcꝫ i pſi oranti acq̃
rit habũdantiã grẽ ſpũalis gaudiꝫ
qd ẽ vt qdã pinguedo ſiue r̃pletio
aĩ · Ps · Vnxit te de9 deus tu9 ⁊c ·

Capitulũ · xlix ·

Ornatus corporis mulieris
eſt ſicut rethe dyaboli ad de
cipiendas animas intuen
tium · Nam licet aliqui ſe excuſent
dicentes ꝙ non ſe ornent ad decipi
endum · tamen nichilominus ſiles
ſũt latroĩ q̃ ñ audet piſcãi i ↄuiuio

dominí ſui vel venati in foreſta ei9
tamen accōmodat rete ſuū latro
ni audaciori Sic et iſte accōmodāt
corpa ſua dyabolo ad decipiendum
et capiendū animas · et bene vo
lūt ↄcupiſci licet non ↄcupiſcant ·
Aug9 · Non ſolū appetere ſed et ap
peti velle criminoſū eſt Et Criſo9 ·
dicit · ꝙ mulier ſi ſe decorauerit et
oculos intuentiū ad ſe traxerit · ꝛ
ſi plagam non intulerit vindictā
tamē exſoluet extremā · venenum
enī intulit · et ſi nullus qui biberꝫ
inuentus ſit · Itē ornatus mulieꝛis
eſt ſignū mortis ſpūalis · Nā quan
do pān9 ſericus ponit̄ ſup feretrū
ſignū eſt cadaueris mortui ꝛ ꝙ ibi
iacet mortuus · ſic in corpe ornato
ſignū eſt ꝙ ibi ſit aīa mortua · Vn̄
mulier ornata nō eſt niſi feretrū a
nime mortue · Abacuc · ij · Ecce co
optus eſt auro et argento ꝛ ſpūs
non eſt in viſceribus eius · Vnde
potius mulier deberet plāgē filiaꝫ
ſuā ornatā ꝙ̄ ſi videret eā mortuā
āte ſe Eccī · xxij · Sup mortuū ſcilꝫ
in aīa plora · defecit enī lux ei9 ſcilꝫ
grē · Itē mulieres ſe ornātes ſe ha
bent ad modū catti qui difficile ex
coriatur in capite · quia ſcilꝫ hmōi
mulieres vix volūt dimittere orna
tum capitis · ideo decaluabit dn̄s
verticē filiarū ſion et crinē earū nu
dabit Yſa · iij · Item mulier ornata
decipit · ſicut pelliparius q̄ volens
vēdere veterē pellē vt decipiat ruſti
cos · dealbat aliquantulū aliquā al
bedine · qua excuſſa parū poſt por
tata apparet vetuſtas eius · Sic i
pudice mulieres volentes decipe
viros colores ponūt in facie ſua · q̄
bus recedentibus apparent ruge ꝛ
macule · qꝛ nihil abſconditū qḋ nō
reueletur ¶ · Vn̄ tales ſunt ſima
riū optum niue · et quando rcedit

nix apparet turpitudo eius Yſā ·
xlvij · Reuelabitur ignominia tua
et videbitur obprobriū tuū ·

¶ Caplm · I ·

Aſſio xpī ꝛ ſanctorum ſuo
rum dulcorat nob̄ tribula
tiones nrās Nā aqua ama
ra tranſiens p aquaꝫ dulce dulcis
efficitur · et vinū dulce tranſiēs p
gariofilū fit gariofilatū · Sic tribu
latiōes et temptationes que pri9
p xpm et ſcōs ſuos trāſierunt exē
plo illoꝝ nob̄ debent eſſe dulcioēs
Bern̄ · Magna conſolatio mēbris
ex capite Heb · xij · Recogitate eū
q̄ talē ſuſtinuit ꝛc̄ · Greg · Facta p̄
cedentiū recolam9 et nō erūt g̃uia
que toleram9 · Sed quidā ſūt ſimi
les ſimie q̄ inuenīēs amaritudinē i
cortice nucis eā pcit · et ideo non
guſtat de dulcedine nuclei · Sic alī
q̄ ifelices amaritudinē pnē et tbu
latiōis ſentiētes exterius eā pciūt
et ideo ↄſolationē iteri9 nō ſētiūt ·
Sap̄ · iij · Sapiētiā et diſciplinā qui
abicit infelix ē · Dī ꝙ in palacio io
uis erant duo dolia vini · vnuꝫ de
amaro vino aliud de optimo · q̄a
quicunqꝫ volebat bibē de optimo
oportebat eum p̄9 bibere de ama
ro Sic ſi mens appetit qḋ de mlcet
oportet p̄us bibere qḋ dolꝫ · vt di
cit Gre · Item paſſionis et crucis
xpī deuota ↄſideratio amaritudinē
in dulcedinē vertit · Vnde aſſimila
tur arbori nucis · Si enim vis vt a
mari perſicorum nuclei efficiantur
dulces · ſurculum perſici planta
ſuper ſtipitem arboris nucis · ꝛ ta
lis perſic9 producit mag̃ poma ·
ſi tamen cum florent irrorentur la
cte caprino Quid enim eſt amar9
perſici nucleus n̄ tbati ꝛ paſſionati

hominis amarus aı̄mus · q̃ũ tunc
ſtipiti nucis īſeritur: quando p̄ſſas
crucis meditatur. tūc em̄ non tan
tum amaritudo dulceſcit · ſed etiã
magna poma perſicus p̄ducit. q̃a
ſcʒ amarus animus ↄſiderans p̄ſſas
criſti non ſolũ amaritudinẽ ſuã p̄
nichilo ducit. ſed etiã in magna de
ſiderĭa p̄rumpit. que quidẽ tūc flo
rent qñ in aı̄o feruent · que tamen
lacte capre ſunt irrorāda. i. diſcre
tionis moderamīe t̄panda. Eſt em̄
lac caprinũ in t̄bus ſuis ſubſtãtijs
poſt feı̄minũ lac maxīe t̄patũ Vnde
merito lac capre deſignat modera
men prudentie · q̇d eſt neceſſarium
ī tribus ſubſtantijs. i. ī tribꝰ p̄tibꝰ
operis. ſcilicet in principio · in me
dio · et in fine

Capitulũ · lı̄ ·

Patientia aſſilatur roſe cuiꝫ
qua artificialit̄ fit aq̃ roſa
cea · mel et oleum roſaceũ
et zukarum roſaceũ · Sic q̊ꝫ patiẽ
tia prebet aquam odorifere ↄpũcti
onis · mel. i. dulcedinem interne cõ
ſolationis · oleũ fraterne ↄpaſſioı̄s ·
zukarũ. i. ſuauitatem et dulcorẽ et
ne refectioı̄s Item patientia cuſto
dit animam ſicut arca theſaurum
Luce · xxi · In patientia veſtra poſſi
debitis animas veſtras Vnde ſicut
homo multum diligeret arcam ī q̃
poſſet theſaurum ſuum cuſtodire ·
ſic debet diligere patientiã. Item
multum diligeret homo etiam illũ
qui fabricaret ſibi talem archam
gratis · ⁊ ſic debet diligere tribula
tionem que fabricat arcam iſtam ·
Apꝰ. Ro. v. Tribulatio patientiã
operatur · Quot em̄ ↄtumelie dicun
tur tibi · quot iniurie fiũt · tot liga
ture et claui ad fortificandum ſcri
nium tuũ apponũt Vñ mag͡s grãs
debes agere et non ↄtumelias red

dere . Item patientia vita gubnat̄
Hoc enim facit patientia cordi q̇d
facit gubernaculum naui Vñ Pro
uerb · xiiij · Qui patiẽs ē m̄lta gu
bernatur ſapientia · quia doctrīa
viri per patientiam noſcitur Pro
uerb · xix · Vnde ſicut nauis fracto
gubnaculo ventis et turbinibꝰ agi
tatur · et tandẽ tempeſtate ↄuulſa
frangitur ad rupes vel ad ſcoplos
Sic etiam cor impatiẽs Vnde dicit̄
Prouer · liiij · Paupercula ↄuulſa
tēpeſtate abſqꝫ vlla ↄſolatione Hec
paupercula eſt impatiẽs anima v̇
tutum poſſeſſione et gratia ſpolia
ta · quã cuiuſlibꝫ tēptatioı̄s tempe
ſtas a ſua ſtabilitate diuellit . et
abſqꝫ conſolatioẽ relinquit Itẽ pa
tientia tribulatioı̄s req̇rit ſolidita
tem amoris et virtutis · Naꝫ cruda
tegula ſi ponatur in flumine diſſol
uitur cocta vero non Ita q̊ꝫ homo
carnalis qui non eſt igne caritatis
vel tribulatione decoctus deficit in
aqua tribulationis . Item fons lu
toſus iacto lapi de facile turbatur
arenoſus vero non · Sic homo ple
nus luto peccati de facili grauat̄ v̇
tuoſus non · quia non ↄtriſtabit iu
ſtum q̃cquid ei acciderit Item qui
in hac vita eſt ſine patientia ſimil̄
eſt homini qui in tempore pluuie ſi
ne pluuiali mantello ſiue cappa ē
Et ſicut homo inermis ē in medio
hoſtium ſuorũ Prouerb · xxx · Qui
impatiẽs eſt ſuſtinebit dãpnũ ·

Caplm · lij ·

Pace cordis ſiue cõſcie frui
re volẽs · dꝫ ipm cor ſiue
ↄſciẽtiã cuſtodire ſic̄ cuſto
dit̄ caſtrũ t̄pe guerre Nã qñ caſtrũ
alicuiꝰ ipugnat̄ ab aliq̊ ⁊ ñ p̄t cuꝫ
eo ↄponē neqꝫ pacẽ hr̄ē · dꝫ p̄mo
diligent̄ ↄſideraē · vtrũ ī caſtro illo
ſint aliq̃ q̃ pacẽ eiꝰ turbẽt · Et p̄mo

debet eos ſi quos inuenerit eicere et de eis iuſticiam facere· et poſte a caſtrū muniē et bn̄ clauſū tenē· Et ſi ī oībus hys nō p̄t caſtrū tenere dēt dn̄o legitimo illud ꝯmendare vl̓ reddē· Ex q̄b9 colligūtur ſepté q̄ cuilibꝫ neceſſaria ſunt ad cuſtodiendū caſtrū cordis ī pace· q̄d vē eſt tanq̄ caſtrū inter īimicos ſituꝫ et vndiqꝫ obſeſſuꝫ· et añ ipſū tenꝫ ſedē ſuam diabolus· q̄ tanq̄ leo circuit querēs quē deuoret· Vbi Gloſa dicit· Circuit tāq̄ hoſtis clauſos muros explorās an aliq̄ ps ſit minus ſtabilis q̄ ad īteriora penetret Sunt ergo ꝯtra īſidias ei9 ſeptem neceſſaria· Primū eſt diligēs ꝯſciētie pſcrutatio· vt ſcꝫ videat̄ ſi q̄d ē ī corde q̄d pacē cordis ꝯturbꝫ Ap9 Heb· iij· Videte ne forte ſit in aliquo veſtrū cor malum· Secundum eſt peccatorum confeſſio· que ſcilicꝫ eiciet de caſtro cordis peccata que pacē cordis perturbant Pſa· lvij· Creaui fructum labiorum paceꝫ· et i· Machab· xiiij· Quā diu ſup eſt iudas· i· q̄ diu differt̄ ꝯfeſſio īpoſſibile ē paceꝫ ſcꝫ cordis eē negocꝫs Terciū eſt opis ſatiſfactio vt fiat iuſticia de turbātib9 pacem Yſaie· xxxij· Eſt opus iuſticie pax Et Pſ Juſticia et pax oſculate ſunt· Solꝫ dici· q̄ terra pacifica eſt ⁊ ſecura· in qua tenet̄ iuſticia· ſed multi ſūt ſicut latrones q̄ nō faciūt de ſe iuſticiā ſed ſit de eis iuſticia· ⁊ iſti ſūt q̄ patiūtur penā inuiti· i· Pet· iiij· Nemo veſtrū patiat̄ vt hoicida aut fur· Quartū ē cordis clauſio ſcilicꝫ caſtrum cordis clauſum tenendo· q̄d ſit ſenſus corporis reſtringēdo Sunt enim ſenſus porte cordis per quas hoſtes ingrediuntur pacem turbantes Jhe· ix· Aſcendit mors per feneſtras ſcilicet ſenſuum· et ingreſſa eſt domū noſtrā ſcꝫ ꝯſcientiam Luce· xi· Dum fortis armatus cuſtodit atrium ſuū· ſcꝫ clauſū tenendo· ī pace ſūt oīa que poſſidet Quintum eſt v̓tutum munitio· vt ſcꝫ fortiter muniat̄ foſſatis ⁊ muris v̓tutum. Sic em̄ muri ingreſſuꝫ hoſtium impediunt. ſic virtutes vitiis obſiſtunt· caritas em̄ impedit ne intret auaritia· caſtitas ne intret luxuria· humilitas ne intret ſuperbia et ſic de alijs Vnde Judith· x· Filij iſrl̓ muris circūdederūt vicos ſuos in p̄parationem pugne ꝯtra holofernē· Sed nota q̄ vna ruptura muri· i· vni9 v̓tutis defect9 ſufficeret hoſtibus ad ingrediendū Job vi· Quaſi rupto muro et apta ianua irruerūt ſuper me. Jdeo dicit̄ Phil· iiij· Pax dei que exſuperat omnē ſenſū cuſtodiat corda veſtra Sextū eſt neceſſarioꝝ p̄uiſio vt caſtruꝫ cordis ſit bene munitū victualibus et armis· ſcꝫ de pane verbi dei et ſcientie et vino ꝯpunctionis hmōi· Et nota q̄ quanto caſtrum eſt melius talibus munituꝫ tanto magis peccāt qui reddūt· et quia mandata dei p̄tinent ad tale munimentū· dicitur Pſa· xlviij· Vtinaꝫ attendiſſes mandata mea facta fuiſſet ſicut flumē pax tua. Septimū eſt deo recōmendatio· vt ſcꝫ reddatur cordis caſtrum dn̄o legitimo· dicendo Pater ī manus tuas commendo ſpiritum meuꝫ· Nā niſi dominus n9 cuſtodierit ciuitateꝫ fruſtra vigilat qui cuſtodit eam· Jpſe āt eſt qui quādo placet ei omnia reddit pacata Prouerb· xvi· Cū placuerit dn̄o vie hoīs īimicos q̄ꝫ eius ꝯuertet ad pacem

Capitulū· liij·

PEccatuꝫ opere impletū appetitum malū non ſatiat ſ

amplius accendit. ſicut fabri ſtilli cidium ad horam ignem mitigat. ſed poſtea feruet ardenti⁹. et ſic pec catū perpetratū pl⁹ exardeſcit ꝙ ante Oſee. iiij. Comedent et nō ſa turabunt. fornicabunt et nō ceſſa būt Gloſa. Vires fornicantiū defi ciunt. ſed deſideria īardeſcunt Itē peccatū vnū cotidie trahit ad aliud Eſt em̄ peccatū q̄ſi pute⁹ ſine fundo Lapis em̄ in puteū ꝓiectus vel ca dens ſi fundū non inuenit ſemp eſt in caſu. In peccato aūt fundo⁹ non ē Vn̄ cadens in peccatū ſemper ī ca ſu eſt ꝯtinuo niſi manu grē ſuſten tet Ps. Abiſſus abiſſum inuocat Abiſſus em̄ dr̄ q̄i ſine baſe.i.ſine fū do Greg. Pecm̄ qd per pmam nō diluit mox ſuo pondere ad aliud tra hit. Itez peccor eſt ſicut ille q̄ ludit ad ſchacariuz q̄ vno ictu vel tractu non facto vel male facto totū ludū vel totū lucrū pdit. et ſic vno ope male facto l' neglecto totus fructus vite noſtre amittitur. et grā dei et regnū eternū Eze. xviij. Si auer terit ſe iuſtus a iuſticia et fecerit ī quitatē om̄s iuſticie ei⁹ quas fecit non recordabunt Itē peccator eſt ſicut ille q̄ habet oculos velatos et portat de loco ad locum et neſcit quo ducat vel vbi ſit Treñ. v. Ve nob q2 peccauim⁹ ideo obtenebra ti ſūt oculi noſtri. Itē eſt peccator ſimilis ceco qui cecidit in lutum et nō videt ſe inqnatum. cum tamen multū ſit deturpatus Ps. Cōprehē derunt me iniquitates mee et non potui vt viderē. et ſicut cecus cadit ſepe et offēdit ſic et peccator Tob. xi. Cecus pater cepit offendens pe dibus currere. Item nota ꝙ pecca tum eſt ſicut gladius in corde. et ſi cut ſerpens in ſinu. ſicut venenum in ſtomacho. et ſicut latro ī domo

Eſt enim peccatuz vt gladius vul nerando naturam. vt ſerpens mor dendo cōſcientiam. vt venenuz ex tinguendo vitam.i.caritatem que eſt vitalis calor anime. Item ē vt latro exſpoliando animam ſcilicz ꝯtutis domis. Item peccati impu ritas nō aufertur a corde ſine operi bus pn̄e. Cuius exemplum appa ret in ſtuppa Stuppa em̄ ē lini pur gamentum et ab eo multis carpi nationibus ſeparatur. Similiter e tiam purgamentum culpe indiget multis carpinationibus penitētie Quarū vna fit ī corde p ꝯtritionē. alia ī ore p ꝯfeſſionē. tercia in ope per ſatiſfactionē. Item peccata q̄ ſunt quedā infirmitates aīe ſanant ſicut infirmitates corporis. Sanat enim corpus pmo p emplaſtruz. et ſic ſanatur anima per verbū dei qd trahit dolorem ab anima ſicut emplaſtruz a corpore Psa. xxxviij Iuſſum eſt vt ſup vlcus ezechie ca thaplaſmaretur maſſa ficuuz. que dulcedinez verbi dei ſignificat Itē per ſudorē qui hūorē noxiū repellit a corpe. Et ſic anima p timorē qui peccatū expellit a mēte Eccl. i. Ti mor domini expellit peccatuz Pro uerbiorum. iij. Time dominum et recede a malo. ſanitas q̄ppe in vm bilico tuo erit. Item per lotionem vel balneum. iiij. Regum. v. Va de lauare ſepties in iordane et reci piet ſanitatem caro tua. Sic ſana tur homo ſpiritualiter per lacrima rum effuſionem in ꝯpunctiōe. Itē per vomitū. ſic aīa p ꝯfeſſionē Eccl xxxi. Si coact⁹ fueris ī edendo ml' tū. ſurge de medio et euome. ſcilicz p ꝯfeſſionē venenū mortiferū vt re frigeret te Qui ſanari deſiderat ne ceſſe eſt vt vulnus detegat. Vnde dictū eſt leproſo. Vade oſtende te

ſacerdotibus· et dũ iecet mũdatus
eſt· Item p dietã.i.per abſtinentiã
a peccato Apoſ.i. Theſſal· iiij. Ab
ſtineatis vos a fornicatione Eccī·
xxvij· Qui abſtinẽs eſt adiciet vi
tã Itez p putrdoꝝ reſecationẽ .i.p
tribulationez Job·v · Increpatio
nẽ dñi ne reprobes. quia ipſe vul
nerat et medetur· Item p vnctio
nem .i.deuotionem vel pietatem q̄
mentez lenit Mat·vi· Vnguebãt
oleo multos egrotos et ſanabant
Item per minutionẽ.i.elemoſinaz
quando homo minuit de bonis ſuis
dando pauperibus Lu·vi· Qd ſu
pereſt date elemoſinã· et ecce oĩa
munda ſunt vobis

Capituluz· iiij·

Penitentia amara facit ĩ hõ
mine ſicut ſcamoẽa in ãbo
re· Nã ſicut dicit Hiſtoř·in
libro ſuo de pomerijs. Si vis vt ali
qua pirus ferat pira ſoluentia·di
ſtempa ſcamoneã cum aqua et in
funde ipſã in foramẽ·qd fit cũ tere
bello vſqꝫ ad medullã arboris· et
obſtrue foramẽ cũ clauo q̃ ſit fact9
de eadẽ piro vel alia· et fient pira
ſoluentia et valde relaxatiua· Sed
non durat iſta virtus niſi per·vij·
vel·vi·annos· Vnde oportet ſi vo
lueris ꝙ iterum vigoretur vt alia
ſcamonea infundatur iterum · Et
hoc eſt experimento probatum Et
eadez ratione forte poſſent fieri pi
ra ſtiptica et ꝯtra fluxum valẽtia·
ſi arbori fuerit infuſa ſtiptica medi
cina Et ſimiliter ego opinor ꝙ hoc
dilatari poſſit ad quarũlibet medi
cinarũ effectus vt ĩ fructib9 ſe ma
nifeſtent. ĩmo etiã ꝓbabile eſt ꝙ
omnis ſpẽs aromatica eodẽ modo
infuſa arbori· vt balſamus muſc9
et lignũ aloes tã in ſapore ꝙ̃ ĩ odo
re aromatizãdo ſe in fructu maĩfẽ

ſtaret· Intellige ergo p pirũ vſqꝫ
ad medullã ex terebello pforataz
hominem per verbum dei vſqꝫ ad ĩ
tima cordis ꝯpunctum. cui ſcamo
nea aqua diſtempata infunditur·
quando penitentie amara triſticia
ſeu amara peccatorum memoria cũ
lacrimarum irrigatione miſcetur·
Sed tũc foramen clauo obſtruit·
quando per timorez domini cor pec
cato ſeu dyabolo clauditur. Et tũc
de tali arbore naſcuntur pira rlax
atiua· quia ſcilicet a tali homine fi
unt opera ſatiſfactoria et peccati ex
piatiua · ꝙ autez ad ꝯſeruandam
virtutẽ oportz ſcamoneã iterato ĩ
fundere ẽ· quia ad ꝯſeruandam grã
am oportet penitentiam et pecca
ti amaritudinez ſeu triſticiã frequẽ
ter ĩnouare Ps· Dolor meus reno
uatus eſt Item penitentia eſt vt a
rena foſſicia· que arena licet ſit g̃
uis in pondere· eſt tamen vtilis in
opere· quia ex ea cũ calce confecta
edificatur domus materiał. Silr
penitentia licet ſit grauis corpori
tamen eſt vtilis ſpiritui. quia ex
ea ĩformata caritate edificatur do
mus ſpiritualis ſcilicet cõſcientie·
Sed nota ꝙ arena foſſicia que eſt
bõ ad edificia tribus modis ẽ eligẽ
da· ſcdm Palladium· quia cogno
ſcit ex ſtridore· ex colore· et ex iħe
ſione· Ex colore quidẽ· quia aut ẽ
nig̃· aut rufa· aut cana· Rufa q̃dẽ
oĩbus eſt melior. et poſt illã cana·
poſt quaz nigra· Silr pma eſt q̄dã
rufa· vt illa que incipit in iuuentu
te · qñ feruet ĩ homine ſãguis aut
rubea colera· Quedã vero ẽ cana
vt q̄ incipit ĩ ſenectute · Quedã ve
ro ẽ nigra· vt que differt ĩ morte.
ꝓma ẽ optima· ſcda pigra. tercia ẽ
dubia Ps · Nõ nõ eſt in morte q̄
memor ſit tui Nã q̃ nõ ẽ memor dei

in vita · multo minus eſt ī morte
Scđo cognoſcitur ex ſtridoꝛe · qꝛ ſcꝫ
illa arena que manu cōpreſſa edit
ſtridores eſt vtilis fabrcanti · Sic il
le qui manū ꝯprimitur .i. tactu alicu
ius tribulationis premitur ſi emit
tit ſtridorem non impatientie ſed
pn̄e eſt aptus ad fabricandum do
mū ꝯſcie. Nō autē ille qui ex flagel
lo non mutatur · Tercio cognoſcit̄
ex inheſione · qꝛ ſi in pannio vel in
linteo candide veſtis inſperſa ⁊ ex
cuſſa nichil macule r̄liq̄rit aut ſor
dis egregia eſt · ſic illa eſt egregia
penitentia que nullā maculā aut r̄
morſum relinquit in conſcientia A
poſtolus .i. Corinth. iiij · Nichil mi
chi conſcius ſum · Item penitens
debet facere ſicut agricola · q̄ quā
to laborioſius agrum ſuum excolē
do exercet tanto vberius domum
ſuam fructibus replet · Ager enim
noſter eſt corpus · qđ quāto quis
magis excolit pn̄e laboribus · tan
to domus mentis īterior ſpūalib9
pingueſcit v̓tutib9 · Vn̄ dr̄ Prou.
xxiiij · Diligent̄ exerce agrū tuum
⁊ poſtea edifices domū tuā Itē pe̅i
tēs dēt viuē ī timore et ſpe · Sicut
cū nauis ꝯcutitur in aqua vna ps
ei9 deſcēdit ſb̄ aqua et alia eleuat̄ ·
Sic anima penitētis ptim debet de
ſcēdere ſe humiliādo ꝑ timorē · par
tim vero aſſurgē ſe ꝯfortādo ꝑ ſpē
Itē pn̄a ī moꝛtli facta ē ſic moneta
falſa Vn̄ ſic n̄ liberat̄ hō ſoluēs mo
netā falſā l̄ q̄ nō h̄et formā debitā
Sic nō liberat̄ faciēs pn̄am ī mor
tali pccō quo ad deū et p̄miū vite
et̄ne n̄ ſit īformata caritate .i. Cori
xiij · Si tradidero corp9 meū ita vt
ardeā · caritatē āt nō habuero nihil
michi ꝓdeſt. Itē penitē ꝓponēs in
morte filiis vide͂t eē illi q̄ ludit ad
ſcacos etiā parū de ludo ſciēs ⁊ co

gitat apud ſe · ego p̄mo p̄mittam
michi faibā auferri · deīn mattabo
illū cū quo ludo · et in fine ī āgulo
ꝯcludā eū et vincā eū · cū ille cū q̄
ludit ſit pitiſſimus luſoꝛ · Sic velut
luſoꝛ īpitiſſim9 ē pccōꝛ q̄ ſemꝑ ī lu
do tēptationū ſuccūbit · q̄ faibā v̓
tutū et bonoꝝ operū ꝑ pccm̄ amit
tit · Et pitiſſim9 luſoꝛ ē dyabol9 . q̄
ſcꝫ a p̄ncipio mūdi exercitat9 ē in
ludo tēptationū · Qua ergo p̄ſūp
tiōe ꝯfidit pccōꝛ ꝙ ī āgulo debeat
eū mattarē .i. ī fine ſue vite Dicit em̄
Gre · ꝙ tāto dyabol9 g̃uiores tēp
tatiōes īgerit q̄to magis ſini xp̄i
q̃ri ꝯſpicit Itē ſic fatu9 ēputaret̄
nauta q̄ exſpectaret nauē ſuā gub
nare quouſq; icidēt ī piculū · ſic ⁊
q̄ vitā ſuā n̄ dirigit ad portū ſalu
tis anq̄ icidat ī piculū mortis Pro
uerb. xv. Vir prudēs dirigit greſ
ſus ſuos Itē auis n̄ exſpectat ictū
ſagitte qn̄ videt arcū extētū ſ; ā̄te
euolat · ſ; miſer hō exſpectat ictum
mortis an̄ ꝯuerſionē Ps̄ Niſi ꝯuer
ſi fueritis ⁊c̄ · Itē pn̄a humil̄ r̄no
uat faciē mētis Vn̄ aſſilatur cuidā
vngento qđ ſit e x ſimo cocodrilli
quo facies vncte oīdunt̄ lenes eē
velut iuuenes facies · Quaſi enim
ſim9 cocodrilli eſt vilitas peccati ·
ex cuius r̄cognitiōe ſalubre vngē
tū conficitur hūilis pn̄e · Quod vi
delicet faciē mētis vetuſtate defor
mē renouat et reformat Eph · iiij
Renouamini ſpiritu mentis veſtre
et induite nouū hominē ⁊c̄ . Itē
penitentia quāto magis eſt laborio
ſa tāto magis ē fructuoſa Vn̄ aſſi
milat̄ lino · qꝛ linū req̄rit m̄ltū la
borē · qꝛ ſeīnat̄ purgat̄ ⁊ maturatū
r̄colligit̄ ⁊ ī faſciculos coaptat̄ · aq̄
macerādū exponit̄ · extētū ſoli de
ſiccādū exponit̄ · tādē m̄ltis tū hoi
b9 ⁊ ārtificijs a ſuis ſupfluis purgat̄

et per decoctionem et multas loti
ones fila ex eo facta ad albedinē
deducūtur. Nō enim linū a ſuo vi
rore terreſtri perfecte ſpoliat᷑. nec p
fecto cādore decorat᷑ niſi multotiēs
ꝯtundat᷑ decoquat᷑ et ſoli expoſituꝫ
aqua ſepi9 aſpergat᷑. Sed ſicut li
nū requirit multos labores. ita ꝛ
ſine dubio habet mltas vtilitates
Naꝫ ex eo fiūt veſtes ad induēdū.
vela ad nauigandū. retia ad venā
dum et piſcandū. fila ad ſuendū.
funes ad ligandū. cordule ad ſagit
tandū. ligamina ad ꝯnectendū. li
nee ad menſurandū. liteaīna ad q̄
eſtendū. cortine ad ornandū. ſacci
et burſe ad ꝯtinendū. mātilia ad ꝯ
ueſtendū. Silr etiā nō po teſt hō ſi
ne multo labore ꝯſcientiā emunda
re. vn̄ multa laborioſa requirunt᷑ ī
penitentia. vt ꝯtritio ꝯfeſſio ſatiſfa
ctio ſiue reſtitutio. ieiuniū elemoſi
na et oratio. Sed ſicut habet labo
rioſū exercitiū. ita habet copioſum
fructū. Habꝫ em̄ peccata purgaē.
naturā reſuſcitaē. grāꝫ virtutes ꝛ
merita reparaē. celū apiē. īfernū
claudē. eccie recꝯciliaē. et multa a
lia bō facere. Itē penitēs dēt cura
re peccata. ſicut medic9 vulneā cu
rat Nā pmo medic9 vuln9 detegit
deīn medicamentū appoit. Quaſi
em̄ vuln9 detegit q̄ peccatū ꝯfiten
do prodit. ſed qui ipſū cū amaritu
dine plāgit q̄ſi medicamentū appo
nit. Et ideo ſic dicit Gre. Qui ma
la q̄ ppetrabat īſinuat. ſed falſe q̄
īſinuauit recuſat. q̄i ſbducta veſte
vuln9 detegit. ſ; torpēti mēte medi
camentū vulnerū nō appoit Cōfeſ
ſiois g̃ voce ſolus nece ē vt meror
excutiat. ne vuln9 poitū ſ; neglcm̄
qd̄ liceti9 iā p hūanā noticiā tāgit᷑
deteri9 putreſcat Ps. Iniqtatem
meam annunciabo et cogitabo pro
peccato meo.

Caplm. lv.

Perſeuerātiā boni incepti n̄
debet homo dimittere ꝓpt
aduerſitatē ſiue difficulta
tem vel ꝓpter temptationem. Sic
qui mare nauigant ꝓpter ꝯtrariū
ventū non dimittunt nauigare. ſ;
ꝯtra ventum perſeuerāter laborāt
donec ad portum veniāt. Et canis
venaticus ſequitur leporem per ſpi
nas et tribulos donec apprehēdat
et ſic nos deum. i. Corin. ix. Sic cur
rite vt ꝯprehendatis. Item pſeue
rare non poteſt in bono. qui habꝫ
in aīa infirmitateꝫ vel corruptioēꝫ
peccati. Sic homo ſanus et fortis ꝯ
tinuat viam ſuam. ſed homo eger
et debilis ꝛ ſi incipiat viam cito de
ficit. ſic iuſtus perſeuerat ſed peccōr
non ꝯtinuat Job. Tenebit iuſtus
viā ſuā ꝛ mūdis manibꝫ addet for
titudinem. Poma em̄ putrida ꝛ v̄
miculoſa et ſine cauda cadūt de ar
bore. ſed ſana bene ſe tenent vſq;
ad maturitatem. Sic peccatores in
terius putdi et vermiculoſi ꝛ carē
tes cauda pſeuerantie cito cadūt a
modico vento temptationis Job.
xxvij. Tollet eū ventus vrens de lo
co ſuo. Iteꝫ perſeuerantia boni ope
ris aſſiīlatur tunice ioſeph. Naꝫ io
ſeph ſicut dicit Gre. qui inter frēs
ſuos iuſtus vſq; ad finem ipſe pſe
ueraſſe deſcribitur. ſolus talarē tu
nicam habuiſſe perhibetur. Nā qd
eſt talaris tunica niſi actio ꝯſūma
ta? Quaſi eniꝫ protēſa tunica talū
corporis opit. cum bona actio āte
dei oculos vſq; ad vite nos terminuꝫ
tegit. Incaſſum quippe bonuꝫ agi
tur ſi ante vite terminum deſerat᷑.
quia et fruſtra velociter currit qui
poſtq̄ ad metam veniat deficit.

¶ Capitulum·lvi·

Predicator aſſilatur ſemīa
tori· qui ſcꝫ quādo vult ſe
minare q̄tuoꝛ attendere de
bet· Prio loci q̄litatē· qꝛ ſemē n̄ ē
ſecūndū qualitatē terre denſiꝰ vel ra
rius ſeminandū· Sic in p̄dicatiōe
ſcd̓m q̄litatē auditoꝝ̄ formari debꝫ
ſermo doctorū· vt Greg̃· dicit· Et
ideo ſcd̓m diſpoſitionē et indigen
tiā auditoꝝ eſt rariꝰ vel frequētiꝰ
et breuiꝰ vel ꝓlixius p̄dicandū Se
cūdo ꝯſiderare debet tp̄is ꝯgruita
tē· qꝛ alicubi eſt tardius et alicubi
celeriꝰ ſeminandū· Nā in locis hu̅i
dis ſeminandū eſt celeriꝰ ne ſemē
imbre putreſcat· et in ſiccis tardi
us vt aq̃ ꝑueniat ne diu iacēs peni
tus euaneſcat· Quaſi loco humi
da ſūt loca fluida et ad peccanduꝫ
ꝑata· q̄bꝰ v̓ba ſcē exhortatiōis ci
tius impendēda ſūt q̄ꝫ labant̄ in pu
tredinē criminis· ſ in hoībus aridis
et indeuotis aliqn̄ tardiꝰ exhorta
tionis ſemē nō inꝯſulte differtur·
vt ex ip̄a dilatiōe auidius ſuſcipi
at̄· vl̄ qꝛ minꝰ fructuoſe porrigitur
hoī v̓bū ſcē p̄dicationis· dū ē in ac
cidia et ariditate mētis· ac fructuo
ſiꝰ exſpectat̄ vt ei porrigat̄ poſtq̄ꝫ
perfuſus fuerit aq̃ ꝯpūctionis· Et
nota ꝙ illud qd̓ ſeminat̄ celeriꝰ dē
ſius eſſe debꝫ q̄ꝫ id qd̓ ſeminat̄ tar
dius· qꝛ ſcꝫ plura et frequētia mo
nitā neceſſaria ſunt hoī tēptato q̄ꝫ
hoī ꝯpūcto· Tercio ꝯſideraē dꝫ ſe
minis quātitatē. qꝛ minꝰ de ſemīe
faciendū ē in t̄ra pigui et humida
q̄ꝫ in macra· eo ꝙ ī pigui nimis ſe
mltiplicat ꝯculcat et deuaſtat· ſed
ī macra n̄ totū creſcit ſed aliqn̄ ꝑe
rit· Quaſi āt t̄ra piguis ē aīa deuo
ta· in q̄ exhortatiōis ſemē auidiꝰ re
cipit̄ ſi ꝑtiꝰ et tpatiꝰ dr̄· ſed terra
macra ē pecorīs cor carēs piguedi

ne grē. ī quo qꝛ ſemē v̓bi plerūq̄
ꝑdit̄· oportet vt frequentiꝰ ſemine
tur Eccī·xi· Mane ſeīna ſemē tuū
et veſpere n̄ ceſſet manꝰ tua Quā
to ꝯſiderare debꝫ ſeminis vtilitatē
Sūt em̄ quedā ſeīna vtilia· quedā
v̓o ſterilia ad fructuꝫ ꝓducendū·
qd̓ quidē egyptioꝝ ag̃cole hoc mō
ꝓbare dicitur Areā breuē loco ſb̓
acto et humido ī mēſe iunij excolūt
et in ea diuiſis ſpacijs oīa frumen
ti et leguminū ſemīa ſpargūt· deī̄
in ortu caniculē qui aput romanos
xiiij· die· kl̄aꝝ· auguſti tenetur ex
plorāt· que ſemina ortuꝫ ſidus exu
rat et que illeſa cuſtodiat· hijs ab
ſtinēt illa ꝓcurāt· qꝛ iudiciuꝫ noxe
aut b̄nficij p ānū futuꝝ generi vni
cuiq̄ ſidꝰ aridū preſēti exitio vl̄ ſa
lute p̄miſit· ꝓut Palla· refert· Se
mina ergo īutilia que ſcꝫ ad ortuꝫ
caniculē efficiunt̄ arida ſūt curioſo
rū p̄dicatoꝝ quedā āpulloſa ſeu
philoſophica v̓ba· que q̄deꝫ arida
et inutilia ſūt· qꝛ a canicula aduri
tur· ideo ſunt indeuota et infructu
oſa· qꝛ ex vana gloria ꝓferunt̄· Il
la igit̄ ſūt vtilia que humore deuō
tionis plena canicula id eſt curioſi
tas vel inanis gloria non deſiccat·
Mathei decimo tercio· Seminauit
bonū ſemen in agro ſuo· Item pre
dicationis bonus fructus ſequitur
et prouenit ex p̄dicatoris bōis ope
ribꝰ do ctrinā eiꝰ ꝑuenientibꝰ· ſicut
ex bona ſemēte ſequitur bona meſ
ſis· Vnde Gregorius· Ille vberes
fructus predicationis colligit qui
ſemina bone operatiōis premittit
¶ Item ſicut ex bona cultura agrō
rum ſequitur habundantia fruguꝫ
ſic ex precedenti bona vita tribuit̄
predicatori verboruꝫ vtilium afflu
entia· Vnde Gregorius refert et
dicit· ꝙ tāto fecundius p̄dicatiōis

verbū tribuitur. q̄uāto in p̄dicato
ris pectore pfecti operis exaratiōe
preuenitur. Jlle nāq̄ȝ bene loquen
di facūdiaȝ accipit. qui ſinū cordis
per recte viuēdi ſtudia extendit.
nec loquētē ꝯſcientia p̄pedit cum
vita linguā antecedit Jtem predi
catores qui dicūt et non faciunt ſi
miles ſunt carnificib9 qui carnes
bonas alijs vendunt et ipſi peiores
comedunt Et ſutoribus qui bonos
ſotulares alijs preparant ⁊ ipſi pe
iores portant. Sic ſunt ſacerdotes
qui verbum ſalutis alijs miniſtrāt
et ipſi peiora q̄ꝫ alij perpetrāt. Jtē
p̄dicator debet attēdere qualit̄ et
quando et cui predicat Vn̄ Gre.
dicit. Jn omē qd dicitur neceſſe ē
vt cauſa tempus et perſona penſe
tur. ſi verba ſētentie veritas robo
ret. ſi hoc tempus congruuȝ poſtu
lat. ſi et veritatem ſententie et con
gruentiam temporis perſone qua
litas non impugnat. Jlle eñ lau
dabiliter ſpicula emittit. qui pri
us hoſtem quem feriat conſpicit.
Male namq̄ȝ valide arcus cornua
ſubicit. qui ſagittam fortiter diri
gens ciuem ferit. Jtem predicato
res q̄ dicunt et nō faciūt aſſimilā
tur nautis poma portantibus Naȝ
hij qui poma portantes maria trāſ
meant. ipſi quidē fructuū odore p
fruunt̄. ſ eorūdē fructuū refectione
carēt. Tales ergo p̄dicatores duȝ
verba ꝓfunda ſcpture legūt et ali
is annūciāda in mente diſponūt.
quaſi per altū mare i naui mentis
alijs poma ferunt Ex quoꝝ ipſi nō
fructu ſed ſolo odore paſcuntur. cū
nō doctrīe ope ſ ſola meditatione
potiantur. Vel nota q̄ꝫ naute qui
poma portāt hec paleis admiſcent
vt ad terras illeſa deferāt. q̄ ſcȝ p̄
dicatores diſcreti int̄ g̃uia vel diffi
cilia dogmata q̄dā leuia et facilia
interponūt. Nā aliquādo ſcpture
verba dubia vel difficilia p leuia ⁊
aperta declarāt. vt ad corda audiē
tium ſano intellcū pertigāt. Jtem
predicatoꝝ verba aſſilātur vittis.
quia corda audientiū ligant Vnde
Cant. iiij. Sicut vitta coccinea la
bia tua et eloquiū tuum dulce. La
bia ſponſe predicatores ſūt eccīe.
quoꝝ predicatio ē vt vitta. q̄ꝛ i au
ditorū cordibus diffuſas cogitatio
nes ligāt ne remiſſe defluāt. ne ſe
p illicita ſpgāt. ne ſpſe cordis ocu
los deꝑmāt. ſ ad vnā itētionē col
ligāt. Dr̄ etiā coccinea q̄ꝛ ſcōꝝ p̄di
catio ſolo caritatis ardoē flāmeſcit.
ſic Gre. dicit Jtē p̄dicatoēs ſcī aſſi
milant̄ lāpadib9. q̄ꝛ ē in eis ardoꝛ
vite. ſplēdoꝛ doctrine. fulgoꝛ fae.
Per ardorē vite. i. p feruoreȝ ſpūs
purificāt et ꝯſolidāt ſeipos Sȝ per
ſplēdorē doctrīe illumināt ſibi ꝓpi
quos ſcȝ illos q̄ eoꝝ audiunt dog
mata et v̾ba. a quorū ſcȝ cordibus
per flāmā verbi erroꝝ tenebras r̾
pellūt. ſ p fulgoreȝ bōe fame edifi
cāt et rectificāt diſtātes ⁊ r̾motos
Lāpades eñ. vt dicit Gre. lucē ſu
ā lōgi9 ſpgūt. ⁊ cū i alio loco ſint
i alio r̾ſplēdēt Et ideo ſcī p̄dicato
res quoꝝ opinio lōge lateq̄ȝ claēt.
q̄ꝛ lōge a ſe poſitis lucēt q̄ſi eorum
itinēi ne i pccōꝝ tenebras corruāt
velut accēſe lāpades refulgēt. Nā
hij q̄ eoꝝ fama vl̄ exēplis auditis
ad amorē celeſtiū ſurgūt i eo q̄ꝫ bō
opa exhibēt. q̄ſi ex lāpadis luīe r̾
ſplēdēt Eze. i. Silitudo aīiū ⁊ aſpe
ct9 eoꝝ q̄ſi aſpcūs lāpadarū. Jteȝ
v̾ba p̄dicātiū ꝯgruē dnt morib9 au
dientiū. q̄ꝛ tūc ſic dicit Gre. vi ſue
re ctitudis amittūt qn̄ auditori nō
ꝯgruūt. ſic medicam̄ia viēs pdūt q̄
ſais mēbs apponūt Vn̄ etiā Gre.

nazanzenus dicit· ꝙ ſicut non vnã
medicie ſpecies omnibus adhibe
tur·ita nec idez ſermo ꝯgruit vni
uerſis

¶ Capl̄m·lvij·

Profectus aīe in via dei ha
bet q̃tuoꝛ gͣdus·qđ apparꝫ
p exēplū in formatione ca
ſei·Vbi pͥmo ē lactis emūctio·ſcđo
lactis coagulatio·tͨcio caſei recētis
et teneri formatio·⁊ quarto ei⁹ p
morā tpis iduratio·Emūctio fit p
hoc ꝙ lac ſcꝫ ab vberib⁹ ſepat̄·Et
hoc fit ī hoīe qn̄ p man⁹ dei exp̄ſſi
onē.i.p dīne v̓tutis opationē mēs
ei⁹ ab vſu vetuſte ꝯſuetudīs abſtr̄
hit̄ Job·x·Nōne ſicut lac mulſiſti
me·deīn lac coagulo ſtrigit̄·⁊ hoc
fit p hoc ꝙ penitens dīno timoꝛ̄ ſe
a pccīs ꝯtinet et reſtrigit·⁊ ad iu
ſticie ſoliditatē colligē ſe ꝯtendit·
poſt hoc aūt caſe⁹ recēs in quadā
teneritudine format̄·Caſe⁹ em̄ re
cens eſt aliquātulū ſolid⁹·ita ꝙ n̄
defluit·⁊ eſt pinguis et adhuc ali
quātulū mollis·et hoc eſt qn̄ mēs
ꝯuerſi peccatoris in ꝯſtipatiōe pin
gueſcentis cogitatiōis aſtringit̄·
vt nequaꝙ̄ iam per deſideria deflu
at. ſed in vno amore ſe colligens
ad ſolidam formationē ſurgat Sic
ergo eſt aliquātulū ſolida p amo
ris formationē·pinguis per creſcē
tem deuotionem·ſed adhuc mollis
per lacrimarū de preteritis pccīs ꝯ
punctionē·Item adhuc mollis et
pauida ꝓpter carnis ex vſu veteri
ꝯtradictionē·Poſtmodū aūt caſe
us aquoſo hūoꝛe ꝯſūpto indurat̄·
Et hoc eſt qn̄ timoꝛe excluſo carita
te ſolidat̄·ita vt niſi gladio verbi
dei non aperiatur Et nota ꝙ caſe⁹
qui exterius eſt durus eſt mollioꝛ
quādoq3 interius·quia amicus dei
licet ſit exterius durus·vel ſibi p
carnis afflictionē. vel alijs per iuſti
cie correptionē·ſemp tamē īteri⁹
fuat māſuetudīs ac pietatis molli
ciē ac dulcorē·Vel licet exteri⁹ du
ra patiatur·intus tamen molli me
dulla dīne ꝯſolationis ⁊ gratie im
pinguatur Job·x·Sicut caſeū me
coagulaſti

¶ Capitulum·lviij·

Proſpe̓itas tpalis eſt indi
cium poditionis. ⁊ ꝯuerſo
aduerſitas ſignum ſalutis
Nā illi q̃ in hoc mūdo in oīb⁹ pſpē
rant̄ ſiles ſūt īfirmis deſpeāťis vo
lūtati ſue a medicis derelictis q̃b⁹
nichil qđ expetūt denegat̄·Vnde
hīc Greg̃·dicit·Deſperatis relictis
egris medici q̃cquid poſſunt dari p̄
cipiunt·Qui aūt ad ſalutē reduci
poſſunt multa dari contradicunt·
Sic peccatores quibus hic pſpera
ad vota ſuccedunt·de eterna ſalu
te deſperati ſunt·Sed qui ſaluan
di ſunt aduerſitatibus coherceāt̄
Vnde deus maius beneficium con
fert homini quando ipſuz affligit
ꝙ̄ quando ipſuz proſperari pmit
tit Aug⁹·Cū mala volūtas ptāťē
accipit efficiendi qđ cupit·deus dā
do iraſcit̄·et nō dādo miſeret̄ Ps̄
Dimiſit eos ſcđm deſideria cordis e
orū·ibūt in adinuentionibus ſuis·
Greg̃·Mactandus vitulus lib ad
paſcua dimittitur·ſeruand⁹ iugo
premitur·Quia iniuſtus ad et̄naꝫ
mortem currens effrenatis volup
tatibus vtitur Juſtus vero a dele
ctatione tranſitorie iocunditatis r̄
ſtringitur·

¶ Capitulū·lix·

Pulchritudo ꝯpalis vana
exiſtit·quia eſt ſicut pul
chritudo parietis·Nā pul
chritudo parietis ē ex exteriori pi
ctura·qua ſublata apparet lutum

q8 erāt interius Prouerb. vltimo Fallax gratia et vana eſt pulchritudo. Item pulchritudo veſtiū quā quidam hoīes querūt vana ē. q̄a non ē pulchritudo ꝓpria ſed pulchritudo accōmodata. Sicut pulchritudo cornicule. de q̄ dicit fabla. q̄ ornauit ſe pennis diuerſarū auiū. q̄bus ablatis ſibi ab alijs auib9. apparuit nigredo carnis eius. Multū erubeſcēt aliq̄s nobilis ſuperb9 mēdicare ab ignobilib9 Sic erubeſcere debet hō. quando a ōmib9 et auib9 mendicat pulchritudinē exteriorē cui pulchritudo natuāl ſu ffi cere dēt ſicut alijs creaturis. vt ſoli roſe et alijs Guido cartuſieñ. ait Veſtes te ornāt. pulchritudo eſſz ſi tu eas ornares. ideo ornatū querēdo oñdis te eē turpē. de cor q̄ cū veſte induit cū veſte depoītur veſtis ꝓcul dubio eſt non veſtiti Berñ. Fulgent monilib9 ſordent moribus

Capitulū. lx.

Puntio peccatoꝝ quotīdā aſſiſtāt dyploidi. de qua in Ps̄ Induātur ſicut dyploide ꝯfuſione ſua. Dyplois quidē. ſicut dicit Grē. duplex veſtimentu dr̄. Confuſione ergo ſicut dyploide induti ſunt. q̄ iuxta reatus ſui meritum. et temporali et perpetua aīad uerſione feriuntur. Solos quippe pena a ſupplicio liberat quos mutat Nam quos preſentia mala non corrigunt ad ſequentia perducunt

Capitulū. lxi.

Ratione vti et ſecundum rationem viuere competit homini ex propria forma ſciz ex anima rationali. Et ideo qui ratione non vtitur. et ſecundum rationem non viuit proprie non ē homo. ſicut ſecundum Phm̄ ſerra lignea non eſt ſerra. et lapidea nauis non eſt nauis. eo q̄ non habz vſum et actum nauis qui eſt a forma. licet habeat figuram propter materiam figurabilem in qua eſt. Sic quodāmodo eſt de hoīe Ber. Quid beſtialius homine rationem habente et ratiōe non vtente? Vñ Phūs in primo methaphiſice dicit q̄ animalia ōmia memorijs et imaginationibus viuunt. Hoīm vero genus arte et rationib9 viuit Ps̄ Homo cū in honore eſſet ñ intellexit. ꝯpatus eſt iumentis inſipiētib; et ſimilis factus eſt illis

Capłm. lxij.

Recidiuātes i peccā ſiles ſūt ſotularib9 vel pellitijs veteribus q̄ futurā tenere neq̄unt. et ideo i lutū ꝓiciūtur. Sic recidiuātes nō retinēt gratiam vł caritatē. et ideo i lutum inferni ꝓiciētur Ps̄. vt lutū platearum delebo eos ſcilicet de libro vite. Itē ſiles ſunt recidiuātes pauidis et aridis militibus victis ſincopi. q̄ ſolo tionre cedūt et fugiunt de prelio Señ. Plura nos terrēt q̄ ꝓmāt. et plus opinione q̄ re laboramus Itē ſimiles ſunt infirmis recidiuātib9 i egritudinem q̄ debiliores ſiunt q̄ ante Et ſic quāto frequenti9 cadūt tanto plus leduītur et difficilius reſurgunt Luce. xi. Fiunt nouiſſima hominis illi9 peiora prioribus

Capitulū. lxiij.

Refurrectionē hūanoꝝ corporū virtute xp̄i fieri poſſe tā artis q̄ nature exēpla ꝑſuadēt Nā ſi artifex de cinerib9 arborū vł herbarū vitrū purū facit. et fractū vitrū liq̄facit et rformat. et de metallo imaginem hoīs facit

et de terra ferrū Quid mirū ſi ſum
mus artifex hoc faciat de corporibꝫ
hominū? Phil. iij · Saluatorē exſpe
ctamus dominū noſtrū iheſū · qui
reformabit corpus humilitatis no
ſtre ꝯfiguratū corpi claritatis ſue
Item de puluere fenicis que ſola a
uis eſt, etiam aliam auem facit na
tura · et ad rugitum leonis ſuſcitā
tur leunculi Quare ergo non pote
runt ſuſcitari homines de pulueri
bus ſuis ad vocem filij dei Jo · vi ·
Mortui audient vocem filij dei · et
qui audierint viuent · Item ſi ſemi
na que prius moriuntur et putre
ſcunt virtute nature poſtea viuifi
cantur · multo fortius virtute om
nipotentis dei mortui reuiuiſcent ·
.i. Corin · xv · Inſipiens qđ tu ſemi
nas non viuificatur · niſi pꝰ moria
tur ⁊c̄ ·

Capitulum · lxxiiij ·

Satiſfactio pn̄e debet eſſe
ſcđm menſurā culpe · Qui
ad magnā menſurā acqui
rit · ad magnā oportet ꝙ reddat ·
Deut · xxv · Pro mēſura pcci erit
et plagarū modus Mat · iij · Facite
fructus dignos pn̄e Gloſa · Nā de
bet eē par fructus boni opis eiꝰ qui
multū et illius qui parū peccauit ·
Et vbi habūdauit delictū · habūdꝫ
et grā et opatio bona · Item ſicut
tuſcorū puerbiū dicit a totale guai
na totale cultello · Debet enim eē
gladius ſcđm menſuram vagine ·
Et ſic afflictio pn̄e ſcđm menſurā
culpe · Et qui plus bibit de vino de
lectationis · plus oportet eum ſol
uere ſimbolum pene Apoc̄ · xviij ·
Quantum glorificauit ſe et in deli
tijs fuit · tantum date illi tormen
tū et luctum ·

Capitulū · lxxv ·

Senſuum cautela neceſſari
a eſt ad cordis cuſtodiam ·
ſicut clauſurā oſtij ad cuſto
diam domus · Theſaurus enim nō
eſt ſecurus vbi ſunt omnia oſtia a
perta · Sic nō eſt theſaurus cordis
ſecurus vbi ſenſus exteriores ſunt
patuli vel incauti · ſcilicet os ad lo
quendum, oculi ad videndum · et
ſic de alijs Vnde ſicut diligeret ho
mo oſtium et archam bandis et cla
uis ferreis munitam · ita debet mł
to diligentius ſenſuum ſuorum cu
ſtodijs puritatem interiorem ſer
uare, que eſt theſaurus cordis ·
Item ſi claudis oſtium et feneſtrās
contra ventum et pluuiam · quare
non magis contra tribulationes et
temptationes? Dominus enī vult
ianuas eſſe clauſas · Vnde ad diſci
pulos ianuis clauſis intrauit Dya
bolus autē econuerſo vult eas te
nere apertas Ezechielis quadrage
ſimo octauo Porta hec clauſa erit
Quando ioſeph erat clauſus · doī
nus erat cū eo Geneſis triceſimo
nono · Item quando fit in ciuita
te aliquis tumultus ī aliquo vico ·
burgeñ · ſapientes claudunt oſtia
ſua et feneſtras ſuas · ſed ſtulti ex
eunt et reſiliunt in medium et re
deunt frequenter vulnerati · Sic
et ſapiens contra obprobia litiga
tiones et tribulationes claudit oſti
a oris ſui vel aurium ſuarum Ps̄ ·
Ego inquit tanꝗ̄ ſurdus non au
diebam · et ſicut mutus non aperi
ens os ſuum Item cupidus diligē
ter circuit dolia vini ſui, et claudit
vndiqꝫ et obturat · ne vinum efflu
at · Sic et tu ſenſus tuos ne gra
tiam et auxilium dei effundas ·

Felix ergo qui dicere poteſt · oſtiū
meum clauſum eſt · et pueri mei .i.
cogitationes et affectiones meaꝫ
ſunt in cubili .i. in ſecreto ꝯſcie

Capitulum · lxvi ·

Scriptura ſacra aſſilat̄ ſpe
culo Vnde Gre · dicit Scrip
tura ſacra mentis ocul' q̄ſi
q̄dam ſpeculum opponitur · vt in
terna noſtra facies in ipſa videat̄
Ibi enim feda · ibi pulchra noſtra
ꝯſpicimus · ibi ſentimus quantum
proficimus · ibi a ꝑfectu q̄ꝫ longe
diſtamus · Item ſacre ſcṕture ſer
mo aſſilatur illi pani quē dn̄s ꝑbu
it populo in deſerto · de quo dicitur
Sap̄ · xvi · Panēꝫ de celo preſtitiſti
eis ſine labore · omne delectamen
tum in ſe habentem ⁊ omnis ſapo
ris ſuauitatem . Panis nam̄qꝫ ille
omne in ſe delectamentum et ſapo
ris ſuauitatem habuit · quia ſcilicꝫ
in ore ſpūalium iuxta voluntatem
edentium ſaporem dedit · Quia di
uinus ſermo et omnibus congru
ens · ⁊ a ſemetipō non diſcrepās ·
qualitati audientium ꝯdeſcēdit ·
queꝫ dū eleuās quiſqꝫ vtiliter iuxta
modum ſuum intelligit quaſi ac
ceptum manna in voluntarium ſā
porē vertit · ſicut Gre · dicit · Item
ſapientia ſacre ſcripture īueſtigā
da eſt ad modum aque . Primo cuꝫ
mentis humilitate · Docet em̄ Pal
ladius in libro ſuo de agricultura ·
ꝙ ſi quis vult puteum fodere . et
in quo loco inuenire poſſit aquaꝫ
inueſtigare · hunc modum tenē de
bet . Mane ante ortum ſolis hyis lo
cis quibus aqua querenda eſt · eq̄
liter ꝓnus mento ad ſoluꝫ depſſo
iacens in terra ſpectare debet oriē
tem · et in quo loco aſpiciens ſub
tilem nebulam in aere conſurgere
viderit ⁊ ſe velut rorem ſpargere ·
ſigno aliquo vicine ſtirpis vel ar̄bo
ris prenotare . Nam conſtat ſiccis
locis vbi hoc fieret aquam latere ·
Sicut ergo cum proſtratiōe corpis
querenda eſt aqua materialis · ita
quoqꝫ cum humilitate mentis iue
ſtiganda eſt aqua ſapiētie ſaluta
ris Prouerb · xvi · Vbi humilitas
ibi ſapientia . Sed notandum ꝙ q̄
ſe ad terram proſternit · ad oriēteꝫ
debet ſpectare · quia qui humilit̄
ſcripture ſacre perſcrutatur miſte
ria a criſto · de quo ſcriptum eſt .
Ecce vir oriens nomen eius · eorū
dem intelligentiam debet ⁊ petere
et ſpectare Vnde Iacobi .i. dicitur
Si quis īdiget ſapientia poſtulet
a deo · quia dat omnibus affluent̄
ac̄ · Ipſe enim criſtus deus eſt ſapi
entiam preſtans paruulis .i. humili
bus · Vnde iacens et orientem con
ſpiciens ſubtilem nebule vaporeꝫ
conſpicit · qui ſe velut rorem ſpar
git . Quia qui humili mente a xp̄o
ſapientiam petit · primo hanc q̄ſi
ſubtili et tenui vaporē .i. conſidera
tione pcipit · que poſt paulatim ex
creſcens velut ros deſuper veniēs
copioſius ac largius ſe infundit ·
Mat · xi · Abſcondiſti hec a ſapien
tibus et prudentibus · et reuelaſti
ea paruulis · Secundo inueſtigan
da eſt cum cordis puritate · Dicit e
nim idem Palladius · ꝙ ſi ī aliquo
loco vbi non ſit lacuna · neqꝫ aliq̄s
ex conſuetudine humor īſideat aut
tranſeat · in tenui ſaltu ſalix ſiluati
ca virens · arundo ederaqꝫ humoē
gignantur · fodiatur locus ille lati
tudine pedum trium · altitudine pe
dum · v · et proxime ad ſolis occa
ſum munduꝫ vas ereum vel plum
beum interius vnctum immerſum

ponatur in fundo ipſius foſſionis. ⁊
ſupra foſſaꝫ cratis de virgis ac frō
dibꝰ. additaqꝫ terra ſpaciū omne
cooperiatᷣ. ſequēti die aperto loco ſi
in eodem vaſe ſudores intrinſecus
īueniantur aut ſtille aquas ibi eē
non dubites Sicut ergo ad inueni
endā materialē aquā ꝯgruit habe
re vas mundū. ita ad inueſtigādūꝫ
ſpūalem ſapientiā ꝯuenit habere
cor purum Sapientie .i. In maliuo
lam animam non introibit ſapien
tia. Sed notandum ꝙ idem vas de
ſolida debet eſſe materia. ſcilꝫ ere
um vel plumbeum. vt videlicet in
ueſtigator ſpiritualis ſapientie ip
ſum vas cordis ſolidū habeat nō
confractum. ſicut illud de quo dici
tur Eccī. xxi. Cor fatui quaſi vas
ꝯfractū oēm ſapientiā nō tenebit.
Item debet idē vas eſſe interiꝰ vn
ctū. illa vnctione videlicet. de q̄ dr̄
.i. Jo. ij. Vos vnctioēꝫ quā accepi
ſtis ab eo maneat in vobis. ⁊ non
neceſſe habetis vt aliqs doceat vos
ſed ſicut vnctio eiꝰ docet vos de oī
bus. Item ꝙ idem vas debet ſub
crate viminea per diem operiri ⁊ ſe
quēti die diſcooperiri. ſignificat ꝙ ſacri ī
ueſtigator eloquij. et debet ſe tacē
do aliquando occultare. ⁊ aliqn̄do
ſcꝫ oportuno tpe ſe docēdo ꝯpalaē
Vel primo debet ſe abſcondere ad
ſtudendū et meditādum. et poſtea
ſe ꝯpalare ad aquaꝫ doctrine ſtillā
dum. Sed iterum nota ꝙ non eſt
querenda aqua ſapiētie ſalutaris
in lacunis. i. in hereticorum doctris
ſeu libris. neqꝫ vbi ſit humor tran
ſiens id eſt mundana ſcientia que
ſolum tranſitoria querit. ſed in her
bis humoroſis ⁊ ſemper virentibꝫ
.i. in ſacre ſcripture ſeu ſanctorum
doctrinis. in quibus habundat hu
mor ſpūalis deuotiois. ⁊ viror vir

tutis vel perpetue veritatis. Tercio
inueſtiganda eſt cum mentis tran
quillitate. Dicit enim idem Palla
dius ꝙ ſi vas figuli ſiccum neqꝫ co
ctum eadem ratione ponatur ac ſi
militer operiatur. altera die ſi aq̄
ruꝫ vena eſt in preſenti vas ꝯcep
to humore ſoluetur Similiter in in
ueſtiganda diuinam ſapientiaꝫ de
bet eſſe vas ſiccum ab humore con
cupiſcentie. et non coctū caloribus
ire. Nam iſte due paſſiones maxi
me mentem inquietant et reddūt
ineptam ad percipiendū lumen ſa
pientie. ſcꝫ paſſio ꝯcupiſcētie ⁊ ire
Vnde oportet inueſtigatorem diui
ni eloquij ab vtraqꝫ paſſione men
tem habere tranquillam. Et ideo
caſtitas et māſuetudo maxīe ꝯfer
re dicuntur ad ꝯtemplationē ſapi
entie Jac. i. In manſuetudine ſuſci
pite inſitū verbum ⁊c̄. Quarto in
ueſtigando eſt cū deuotionis ſuaui
tate Nam idem Palladius dicit ꝙ
lucerna oleo plena ⁊ incenſa ſi ibi
ſimiliter tecta ponatur. ⁊ ſecunda
die inueniatur extincta ſuperſtitibꝫ
alimentis. aquas idem locus habe
bit. Similiter īueſtigator ſacre ſcrip
ture debet habere lucernam. i. mē
tem oleo deuotionis plenaꝫ. qꝛ ta
lis mens eſt que aquā vere ſapien
tie efficacius et fructuoſius inueīt
Sed notandum ꝙ in ipſa aque in
ueſtigatione lucerna accenſa extī
guitur. qꝛ in ꝯtemplatione diuine
ſapientie. vel in ipſa profunditate
ſcripture hūani ingenij claritas ob
umbratur. ita vt mēs nichil quaſi
ſe ſcire credat. que valde ſe forte p̄
us ſcientem reputabat. Sed lucer
na extincta aqua dinoſcitur. quia
humiliate menti. et inſciam ſe rēpu
tanti ſapientia celeſtis infunditur
¶ Quinto inueſtiganda eſt cum

affectionis auiditate. Dicit enim i
dem Palladius. ꝙ ſi i eo loco focū
feceris. et terra vaporata humidū
fumū nebuloſumqꝫ eructauerit. a
quas ibi eſſe cognoſcis Sic in inue
ſtigatione ſcripture neceſſarius ē
focus id eſt feruens ardor diſcēdi
Damaſcē. Si fuerim⁹ affectuoſe di
ſcentes. erimus et multa ſcientes
Sed notandum ꝙ ab hoc igne cō
ſurgit fumus humidus et nebulo
ſus id eſt inquiſitio. que eſt nebu
loſa id eſt obſcura in dubitando.
ſed humida id eſt facilis in ſuſcipi
endo. ſicut id qđ eſt humidum vel
molle impreſſioēs faciliter recipit
Item eſt fumoſa id eſt ſubtilis i
inueſtigando. et eſt feruida in ad
diſcendo. ¶ Sexto quoqꝫ maniſe
ſtatur aqua ſalutaris ſcientie. i. ſa
cre ſcripture intelligentia ex doc
trine cōmunicabilitate. Nam vt i
dem ſepedictus auctor teſtat. Vel
lus lane eque poſitum vel cooper
tum ſi tantum humorem colligit.
vt alia die fundat expreſſum. copi
as aque ibi eſſe teſtabitur. Sic qui
docendo aquam ſapientie copioſe
alijs fundit. ſignum eſt ꝙ copioſe
hauſerit Philo. Signum ſapiētis
eſt poſſe docere. Cum expreſſione
aque id eſt ex ipſa cōmunicatione
doctrine reuelatur plerumqꝫ doc
tori aqua id eſt intelligentia cele
ſtis ſapiētie. ¶ Capitulū. lxvij.

Similis deo fit homo tripli
citer. Nam ſecundum ar
tem ſimilitudo alicuius re
i in aliquam materiam inducitur
Vno modo per ſubtractionem. ſi
cut in ſculptura. et ſic anima effi
citur ſimilis deo per ablationē cul
pe. vel per ſubtractionem concep
tus materialis ſubſtantie. Eſt enī
deus actus purus et immaterialis

iij. Regum. vij. Sculpſit cherub le
ones et palmas. et ſimilitudinem
hominis ſtantis. Secundo per ap
poſitionem. ſicut i pictura vbi ap
ponuntur lineamenta et colores.
Et ſic anima efficitur deo ſimilis ꝑ
appoſitionem gratie et virtutum
Eccī. xxxviij. Cor ſuum dabit in ſi
militudinem picture. Tercio per i
preſſionem ſiue adheſionem. ſicut
in figura ſigilli quando inheret ce
re. Et ſic anima efficitur ſimilis de
o per inheſionē glorie Eccī. xlv.
Similem illum fecit in gloria ſan
ctorum Et. i. Johā. iij. Scim⁹ quo
niā cū apparuerit ſimiles ei erim⁹.
¶ Capitulū. lxviij.

Simplicitas innocentie nō
conuenit cum ſubtilitate
malitie. Vnde prohibetur
Leuit. ix. Veſtem que ex duob⁹
texta eſt non indueris Nam in ve
ſtimento ex duobus contexto ſcꝫ
lana et lino interdicitur coniuncti
o ſimplicitatis innocētie que ſigni
ficatur per lanam. et ſubtilitas ma
litie que ſignificatur per linum.
¶ Item ſimplicitas iuſtorum aſſi
milatur lampadi Habꝫ enī vitrū
purū i carnis honeſtate. papirū
albū i mētis puritate. oleū pigue
i opis pietate. ardꝫ dilectioē. lucꝫ
diſcretioē. ſꝫ aliquādo cōtēpnit̄ ex
huilī oſtēſione Job. xij. Lāpas ꝯ
tēpta apud cogitationes diuitum
Gre. Sepe cōtigit vt electis q̄ ad e
t̄nā felicitatē ducit̄ ꝯtinua hic adū
ſitate deprimat̄. nō hunc rerū ha
būdātia fulciat. nō dignitatū glori
a honorabilē oſtēdat. nulla ei ob
ſequētiū frequētia ſuppetat. nulla
hūc hūanis oclis veſtiū pōpa ꝯpo
nat. a cūctis vero deſpicabil̄ cerni
t̄ et huiꝰ mūdi grā īdignꝰ eſtimat̄
Sed tamē an̄ occl'os iudicis oculos

virtutib9 emicat·vite meritis clo
tuscat·honorari metuit·despici nō
refugit·Corpus ɔtinentia afficit·so
la in aīo delectatione pinguescit·
mentem semper ad patientiam ꝑ
parat·Et eiectus pro iusticia·de p
ceptis ɔtumelijs exultat·afflictis
in corde ɔpatitur·de bonoꝝ ꝓsperi
tatibus quasi de ꝓprijs letatur·sā
cti verbi pabulū mente sollicitus
ruminat Et inquisitus q̄dlibet elo
qui dupliciter ignorat·Vnde itaqꝫ
iusti simplicitas·et lampas eē di
citur et contempta·Lampas q̄a i
terius lucet·ītus ardet flamma ca
ritatis·foris nulla gloria resplēdꝫ
decoris·lucet ergo et despicitur·qꝛ
flagrans virtutibus abiectus esti
matur·

¶Capitulū·lxix·

Sollicitudo et actio seculi as
similatur mole farinā mo
lenti Nam mola in giro du
citur et farina profertur·Vna qꝫ
igitur mūdi actio est mola·Quia
dum multas curas colligit·huma
nas mentes quasi per girum vtit·
atqꝫ ex se velut farinam ꝓicit·qꝛ
seducto corde semper minutissimas
cogitationes gignit·sicut Gre·di
cit·Item sollicitudo seculi causāt
ex tribus·Tria enim precipue sūt
que reddūnt homines seculi sollici
tos et operosos·scꝫ asperitas pau
pertatis·cupiditas laudis·⁊ amor
voluptatis·Vnde omnes seculares
similes sunt columbis·de quibus
dicit Palladius·qꝛ fetus frequen
tant·si ordeum terefactū vel fabā
vel orobū sepe consumant·Quid e
nī est columbas fetus multiplica
re·nisi seculares homines ꝑ lucra
frequentia pecunias augere·aut e
tiam per sollicita studia laboriosā
⁊ secularia opera frequentare·Ad

que videlicet ideo ɔpelluntur·qꝛ or
deo faba et orobo pascuntur·Si q̄
dem in ordeo asperitas·in faba ve
ro ventositas·in orobo onerositas
inuenit̄·Vn̄ i ordeo asperitas pau
ꝑtatis·Nā etiā paupes rustici orde
aceo pane pascūtur·Faba vero cū
sit vētosa·īflatiōis est gn̄atiua Vn̄
glorie vel laudis hūane sign̄t appeti
tū·q̄ īflationē et tumorem supbie
inducere ɔsueuit·Orobus autē ē
gen9 legumīs quo thauri īpigua
ri dicitur·Vn̄ amorē voluptatis sig
nificat·q̄ thaurus.i.caro·idōita.i.
non subiecta spiritui delectatur·
Quia igit̄ ex hijs tb9 vitijs ōnis
mundana sollicitudo causatur·dr̄
.i.Io·ij·Omne q̄d est in mūdo est
ɔcupiscentia carnis·et ɔcupiscētia
oculorum·et supbia vite·Nam cō
cupiscentia carnis voluptatē req̄
rit·Cōcupiscentia oculoꝝ.i.auari
tia paupertatem fugit·Supbia ve
ro vite ex humana laude vel glori
a velut ex faba vent̄ itumescit

¶Capitulum·lxx·

Spes assimilatur anchore·qꝛ
scꝫ nauem.i.aiam seruat·
ne a procella temptationū
⁊ tribulationū irrūpatur·vt inuit
Apo9·Heb·vi·vbi ait·Qui cōfu
gimus ad propositam nob spē quā
sicut anchoram habemus tutam ⁊
firmam Vbi dicit glosa Augustini
Si videris te fluctuarē in mari hui9
mundi·noli abrumpi ab anchora
āteq̄ intres i portum·fluctuat na
uis·sed non longe a terra proicie
tur·nec in eternum fluctuabit·⁊
si ad tempus fluctuat·Item spes
baculus est in via huius vite peg
nanti·et qui huic baculo innititur
nō corruit Ps·Non deliquēt oēs
qui sperant in eo Itē nō fatigatur

nec deficit Pſai·xl·Qui ſperant i
domino mutabũt fortitudinem·

Capl̃m·lxxi·

SVbditi multũ peccãt teme
rẽ reprehẽdẽdo facta ſuorũ
maiorum·Et ſimiliter ĩfir
mi vel peccatores temere iudican
do vel redarguẽdo facta vel dicta
iuſtorum·Cuius exemplum oſten
ditur i archa teſtamẽti·quã bob9
calcitrãtibus inclinatã leuites q̃
caſuram credens erigere voluit
mox ſententiaz mortis accepit·vt
habetur·ij·Re·vi·Quid namq;
ſicut dicit Grego·eſt mẽs iuſti ni
ſi archa teſtamẽti?Que geſtata bo
bus calcitrãtibus inclinatur·qui
a nõ nunq̃ etiam qui bene preeſt·
dum ſubiectorũ populorum confu
ſione cõcutitur ad diſpenſationis
condeſcenſionem ex ſola dilectioẽ
mouetur·ſed in hoc q̄ diſpẽſatori
e agitur inclinatio ipſa fortitudĩs
caſus putatur ab imperitis·Vnde
et nõnulli ſubditi contra hunc ma
num reprehenſiõis mittũt·ſed a
vita protin9 ipſa ſua temeritate
deficiũt Leuites igit̃ q̃ſi adiuuãs
manũ tetẽdit·ſed delinquẽs vitã
perdidit·Quia dum infirmi quiq;
fortium facta corripiunt·ipſi a vi
uentium ſorte reprobãtur Aliquã
do etiam ſancti viri quedam mini
mis condeſcẽdentes dicunt·quedã
vero ſumma contemplantes p̃fe
runt·dumq; vim vel condeſcẽſio
nis neſciunt vel altitudinis hec
ſtulti reprehẽdũt·Et quid eſt iu
ſtũ de ſua condeſcenſione velle cor
rigere·niſi inclinataz archam ſup
ba reprehenſionis manu releuare?
Et quid eſt iuſtum de incognita lo
cutione reprehendere·niſi modum
eius fortitudinis lapſum reputare?
Sed perdit vitam qui archam dei

tumide ſubleuat Quia neq̃q̃ q̃s ſã
ctorũ corrigere rcã preſumeret·ni
de ſe p̃us meliora ſẽſiſſet·Vñ et le
uites idẽ rcẽ oza dicit̃·q̃ videl; ro
buſt9 dei interptat̃·Quia preſũp
tores q̃q; ñ audaci mẽte robuſtos
ſe in dño crederẽt·neq̃q̃ meliorũ
facta vl̃ dicta velut ĩfirma iudica
rẽt·Cũ igit̃ q̄dam facta meliorũ de
terioribus diſplicent·neq̃q̃ hoc q̄d
mẽtẽ mouet reticẽdũ ẽ·ſed cũ hu
litate magna p̃ferẽdũ·Vt intẽti
o pie ſẽtiẽtis eo modo ſeruz formã
rcitudinis·quo p iter g̃dit huilita
tis·Et libere ergo dicẽda ſũt q̃ ſen
tim9·et valde huiliter p̃ferẽda q̃
dicim9·ne q̄d recte itẽdimus hoc ẽ
late p̃ferẽdo nõ recte faciam9·ſic
Grego·dicit·

Capitulũ·lxxij·

SVpbia ſecularis potentie
aſſimilat̃ turri babel de q̃
habetur Geñ·xi·Et hoc
p̃mo roẽ cauſe ſciz p̃pter quã fuit
edificata·que ſcz fuit t̃plex Pri
ma fuit timor diluuij·Timebãt e
nĩ homines ne iterũ diluuiũ fieret·
et ideo ſe cõtra ipm p̃munire vo
luerũt edificãdo excelſiſſimã tur
ri ĩ quã aq̃ diluuij nõ poſſz opiẽ In
q̊ ſig̃tur q̄ ſupbi et potẽtes ſẽp ſũt
i timore ne a ſua altitudĩe deiciãtur
Vñ conãtur ſe p̃munire oſtẽdẽdo
tirãnice alijs altitudinẽ ſue potẽti
e ad hoc vt ſẽp pl9 timeãtur et ma
iores reputẽt Secũda cauſa fuit
p̃ cupiditate dñandi Hoc enĩ fcm
ẽ ab hoib9 de cõſilio nẽroth q̃ vole
bat dñari eis·In quo ſignificat̃ ã
bitio mũdanorum propter quaz v
n9 appetit alteri dñari·ſ ſic dr̃ Eccs·
viij·iterdũ dñat̃ hõ hoi i malũ ſuũ
Tercia cauſa fuit p̃ celebratio
ne nõis·Vnde dixerũt Venite fa
ciam9 nobis ciuitatem et turrim

cuius culmen pertingat ad celum·
ꝗ celebremus nomen noſtrū ātequā
diuidamur in vniuerſas terras V
bi attende quadruplex ſtudium ti
rannoꝝ et ſuperborum· Primū eſt
ad ꝯmoditates corporales habēdū
ꝓpter qđ iſti cogitauerūt ciuitatē
facere· vt ſcꝫ ꝯmodius viuerēt· Se
cundū eſt ad ſe fortificandū· ꝓpter
qđ cogitauerunt turrim maximaꝫ
edificare ſcꝫ ad fortitudinē· Vñ di
cit Joſephꝰ· ꝙ tanta fuit groſſitu
do eius · vt aſpicientibus de ꝓpe
longitudo videretur minor. Terci
um eſt ad ſe exaltandum · vnde cō
gitauerunt celum attingere· imitā
tes ſcꝫ illuꝫ qui dixit Yſa·xiiij· In
celum aſcendaꝫ. et ſuper aſtra celi
exaltabo ſolium meum· Quartum
ſtudium eſt ad nomen ſuuꝫ dilatā
dum· Et ſic cogitauerunt iſti nom̄
ſuū celebrare· ſiue apud preſentes
pre magnitudine et pulchritudine
operis· ſiue apud poſteros de opis
firmitate et perpetuitate Pſ· Vo
cauerunt nomina ſua ī terris ſuis
Secundo ſuperbia potentum aſſilā
tur illi turri ratione materie Quia
habuerunt lateres coctos pro ſax
is· bitumen pro cemento· Sicut āt
in cemento qđ fit ex calce viua in
telligitur vnitas caritatis· in ſaxo
vero boni operis firmitas Sic in bi
tumine accipitur vnitas et colliga
tio īpietatis . qua eoꝝ ſequaces ꝯ
federātur· qui loco ſaxi.i. vere con
ſtantie habent laterē coctū ꝑtinacis
malicie· Tercio ratione patrie ſiue
terre vbi fuit edificata· qꝛ ī terra
ſennaar Vnde dicitur .i. Gen̄·xi·
ꝙ cū ꝓficiſcerentur de oriente inue
nerunt campum in terra ſennaar
et habitauerunt in eo. et ibi poſte
a edificauerunt· Vbi nota primo
ſuperbie originem· in eo ꝙ iſti edi

ficatores turris ꝓfecti ſunt de orien
te· per quem ſignatur claritas origīs
.i. nobilitas natalium. ex q̄ freque
ter naſcitur et ꝓuenit ambitio do
minandi· Vel per orientem intelli
ge criſtum· de quo dicitur Zach·
vi· Ecce vir oriens nomen eius · a
cuius claritate ⁊ humilitatis exem
plo ſuperbi et ambitioſi diſcedūt·
et inueniunt campum ſcꝫ latitudi
nem ⁊ licentiā voluptatis corpis·
que lata via eſt perditionis Vnde
dicitur eſſe in terra ſennaar.i. feto
ris Quia ſcilicet libertas volupta
tis eſt cauſa perditionis anime. ⁊
fetoris infamie. Vel turris ſuperbi
e edificatur in campo ſennaar id ē
fetoris· Quia licet ſuperbia floreat
et oleat mundo· tamen deo maxie
fetet · Vnde ſuperbi aſſimilanť ar
deis qui alta ſcandunt et fetidi ſūt
Quarto ratione pene · quia punita
fuit hec ſuperbia pena diuiſionis ⁊
confuſionis linguarum Et hec diui
ſio linguarum eſt diſſenſio ſupbo
rum Prouerbioruꝫ·xxij· Inter ſu
perbos ſemper ſunt iurgia· vbi em̄
ſuperbia ibi et contumelia. Item
propter linguarum confuſionem
vocatum eſt nomen illius babel ·
quia ibi confuſum eſt labium vni
uerſe terre· In malis enim eſt con
fuſio affectionū Tot enim linguis
loquuntur mali· quot eſtuant deſi
derijs· Et bene iungiť turri babel·
quia ſuperbiam ſequiť confuſio ·
Prouerb·xxix· Superbum ſequeť
humilitas· et huīlem ſpū ſuſcipiet
gloria· Item ſupbus homo difficul
ter corrigiť· Cibus em̄ ī quo nimis
eſt de ſale quaſi pditꝰ eſt. ſed non
ille in quo parū eſt· quia pt̄ appoī
Facilius em̄ ſal cibo apponiť ꝙ ſub
trahiť· Sic hō ſupbus q̄ nimis hēt
de ſēſu ꝓprio· difficulť obedit alteri

et ideo non eſt flexibilis ad obedi
entiam. Sed humilis econuerſo ē.
q2 humilis vacuus a ſenſu ſuo reci
pit alienū. q2 videns ſenſum ſuū
non ſibi ſufficere. alieno ſenſui ac
quieſcit. ¶ Itē ſuperbus prelatꝰ
ſimilis eſt oui cui paſtor iponit no
lam ad collum. que q̄ntumcū3 ſit
miſera. omnes tamen quaſi domi
na precedere ſatagit. Sic homo q̄
tūcumq3 imbecillis fuerit. ſi fiat pre
latus ōnes tamen precedere ſe cre
dit et ſe exiſtimat oibus meliorē.
cōtra qđ dicitur Eccī. xxxij. Recto
rē te poſuerunt. noli extolli et c̄ ¶
Itē ſupbꝰ ſimilꝰ ē illi qui vult altā
domū facere ſine fūdamēto. Nam
vult eleuari ad gradu3 dignitatis
ſine baſe humilitatis. et ideo certꝰ
p̄t eſſe de ruina Pro. xviij. Qui al
tā facit domū ſuā querit ruinam.
¶ Itē ſupbus eſt quaſi lucerna q̄
de nocte luce3 et i die vix apparet.
Et ſimiliter ligna putrida et q̄da3
vermes de nocte lucent. ſed de die
nō Sic ſupbi mō lucēt in tenebris
huius mūdi. ſed i die iudicij quā
do ſol iuſtitie appa͛bit quales ſint
apparebūt. q2 tunc videbūť in co
lore ꝓprio Pro. xiij. Lucerna ipio
rum extinguetur .i. extincta mon
ſtrabitur.

¶ Capitulū. lxxiij.

TAcere dolorem et indigna
tionē cōceptam aliquādo
nō ē bonū. Nam ſicut dicit
Grego. Vulnera clauſa plꝰ cruci
ant. Quia cū putredo que itꝰ fer
uet eicit. ad ſalutem dolor apiť.
Sic plerū93 nimis taciťni du3 non
nulla iniuſta patiūť. eo in amario
rē dolorē ꝓdeūt. quo ea q̄ ſuſtinēt
nō loquūtur. Nā ſi illatas moleſti
as cor trāquille diceret a cōſciētia
dolor emanaret. ¶ Itē tacere et
loqui debet homo ꝓ tempore. Cu
ius exemplum apparet in oſtijs.
Oſtium nanq3 aperitur et claudiť
Vnde Ps. ori ſuo oſtium petijt di
cens. Pone domine cuſtodiam o
ri meo. et oſtium circumſtantie la
bijs meis Ex quo apte docuit q2 et
per diſciplinā lingua retineri debe
at. et ex congruitate laxari. qua
tinꝰ os diſcretum et congruo tem
pore vox aperiat. et rurſū taciturn
nitas claudat. ¶ Item qui ori ſu
o ſilentij et locutionis diſcretione3
non apponit. eſt ſicut ciuitas ſine
muro Pro. xxv. Sic vrbs patēs
abſq3 murorū ambitu. ita vir qui
in loquendo non poteſt cohibere
ſpiritum ſuum Gloſa. Si murum
ſilentij non habet. patet inimico
rum iaculis ciuitas mentis. et dū
per verba extra ſemetipſa in pro
icit. apertam ſe aduerſario oſten
dit In periculo autem eſt ciuitas
cuius porta ſemper aperta eſt tem
pore guerre et in terra inimicorū
ſita Tales ſunt illi apud quos nul
lum eſt ſilētium. nullum ſecretū.
nichil celare vel abſcondere ſciūt.
quidquid audiunt vel vident i pu
blicum referunt Contra quos dici
tur Pro. xxv. Que viderint ocu
li tui ne proferas .i. iurgia cito ne
prorumpas. ne forte emēdare nō
poſſis. cum dehoneſtaueris amicū
tuum. ¶ Item ille eſt ſicut molen
dinum ſine excluſa qui habundat
verbis malis. ſicut aqua ad molē
dinum Vnde ſicut molendino ſub
mittitur excluſa que fluxum aque
retinet. qua amota fortius currit
q̄ añ. Sic amota cenſura ſilentij
maiori impetu loquitur q̄ prius
Pro. xvij. Qui dimittit aqua3 ca
put ē iurgiorū Aquā dimittit qui

ſe a fluxu verborum non reſtrīgit:
qui eſt cauſa iurgiorum et diſcordi
e Eccī·xxv· Ne des aque tue exitū
niſi modicum. Itē eſt ſicut nauis
ſine gubernaculo·que vadit ñ quo
vult·ſed quo ventus ducit·Itē na
uis in aqua cito ſubmergit niſi ob
ſtruatur·Sic homo qui os ſuuz nō
reſtringit a verbis ſuperfluis·cito
in peccata cadit Prouerb·xxvij.
Os lubricum operatur ruinaz Itē
eſt ſicut equus ſine freno· qui ſe ī
pingit vbi non vult dominus eius
Ita homo non gubernans linguā
ad ruinam tendit Eccī·v·Lingua
imprudentis ſubuerſio ipſius ē Itē
ſicut ad portam domus vel caſtri
maior cuſtodia apponenda eſt· q̄a
qui habet portam de facili habz ca
ſtrum Sic ad portam oris cuſtodia
eſt ponenda Ps̄·Poſui ori meo cu
ſtodiam Prouerb·xiij·Qui cuſto
dit os ſuum cuſtodit animaz ſuā·
quia mors et vita in manibus lin
gue Item eſt ſicut vas ſine opculo
qd immundum eſt et cito refrigēa
tur. Sic homo qui non cuſtodit lin
guam ſuam īmundus eſt Numeri·
xviij. Vas qd non habuerit opcu
lum et ligaturam deſup immundū
erit

Capitulū·lxxiij·

Temptatorum vel peccantium
infirmitas habet quaſdaz
pronoſticationes.i.ſpūalis
mortis vel ſalutis future ſignificati
ones ad modū infirmitatis corpoꝛa
lis. Sunt enim·ix· modi ſignoruz
ſanitatem vel mortem futuram in
firmi ſignificantiuz. quos ypocras
in pronoſticis cōmemorat. et de qbz
in eodem libro ptractat· ad quos
medicum oportet attendere· tam
corporalē qȝ ſuo modo etiam ſpūa
lem Primum itaqȝ ſignum eſt for
titudo infirmi morbum facile tole
rantis· et hoc eſt ſignum bonum·
Contrarium aūt ſignuz eſt debili
tas ſuum morbum pati nequeūtis
Spiritualit autem īfirmat qui tēp
tatur·morit autem qui deſperat.
Licet igit q̄s peccet: ſi tamē adeo
fortis remanet: vt a bono ope nō
ceſſet. ſignuz eſt boni talis fortitu
do infirmi· Si autem adeo fuerit e
gri animus debilis vt ceſſet ab effe
ctu bone opationis· ſignuz eſt mor
tis id eſt future dampnationis Se
cundum ſignum bonuz eſt leuitas
infirmi facile ſe mouentis·Contra
riū autē eſt grauitas infirmi iner
tem motū habentis·Cū enim hō in
terior aliq̄ tēptatiōe afficit· et adeo
leuis eſt vt facilit cōuertat: repari
de ſalutis ſpes indicat·Si vero tā
ta eſt grauitas infirmi·vt obſtina
tus a peccato nequeat cōuerti·ſignū
finis eſt mali Tercium eſt effigies
mēbroꝝ que eſt ſibi ſano ſimilis.
Contrarium vero eſt effigies ſano
diſſimilis Hec effigies eſt in interi
ori homine cōpoſitio morum et men
tis Exterius vero diſtributio actio
num· Que eſt ſibi ſano ſimilis·qȝ
diu actiones ſequūtur tpamentuz
religioſe mentis·Tūc vero nō eſt
ſibi ſano ſimilis: qn̄ variatur p ope
ra perverſitatis· Quartum eſt ſani
tas mentis et facilis appetitus·Op
poſitum eius eſt pturbatio mentis
et difficilis appetitus. Sane mētis eē
dicitur qui a rectitudine conſilij nō
alienatur Facile vero cibum appe
tit. qui verbum vite qd eſt cibus a
nime libenter audit·Qui vero eſt
turbate mentis et cuius appetitus ē
difficilis ſi verbuz vite non appetit
ſed faſtidiat·neceſſe eſt vt mortez
ppetue dāpnatiōis incurrat ·Qntū
ē ſuauitas ſompni cōgruo tpe facti

infirmum iuuantis. Contrarium
vero eſt eius malitia ſompni nõ ↄ
gruo tẽpore facti infirmũ nocentis
Tẽpe ↄgruo dormit. qui dormit
in nocte.i.qui mentis tranquille ẽ
in aduerſitate.in hac quiete deum
ſõpniat. ⁊ huius ſõpnus infirmũ
iuuat Dormit vero nõ ↄgruo tem
pe.qui dormit in die.i.qui delecta
tur in mũdi pſperitate. Hic enim
ſõpn⁹ q̃to magis placet. tãto ma
gis infirmo nocet. ¶ Sextum eſt
ſuauitas ſpirit⁹. Oppoſitũ ei⁹ ãgu
ſtia ſpirit⁹. Suauitas ſpirit⁹.i.an̄
helit⁹ eſt ſermo ↄſolatori⁹. vt cũ
lenitate peccãtẽ corripiat fratrem
Anguſtia vero ſpirit⁹ eſt ſermo du
r⁹. de quo dicit Eze.xxxiiij. Vos
aũt cum auſteritate ĩpabatis eis
et cũ potẽtia ¶ Septimũ eſt equa
litas puls⁹ naturali ſilẽtis. Con
trariũ vero ei⁹ ĩequalitas pl'alis.
vt mõ ſit magn⁹. mõ paruus. mõ
fortis. mõ debil' Arterie procedũt
a corde. Eq̃litas autẽ pulſus i arte
rijs ẽ ideptitas vite pcedẽs ex aff
ctu cordis. Cũ autẽ mẽs i cõtrariũ
vitium ṽtit'. tũc per diuerſos mot⁹
inequalitas puls⁹ variat. et ſic i
equalitas mẽtis deſignat piculũ
mortis ¶ Octauũ ẽ fortitudo virtu
tis in loco decoctionis. ↄtrariũ ei⁹
debilitas ṽtutis i loco decoctionis
Prim⁹ decoctionis loc⁹ eſt ſtoma
chus. ſecũd⁹ epar. tci⁹ cetera mẽ
bra. Cũ em̄ cib⁹ anime decoquitur
in ſtomacho memorie per recorda
tionẽ. i calore epatis per dilectio
nẽ. in cetẽris mẽbris p operatiõẽ.
tunc fortitudo virtutis ẽ in loco de
coctionis Si vero ſequit debilitas
virtutis ſignũ eſt mortis. ¶ Nonũ
ẽ laudabilis purgatio p ſudorem
Cõtrarium vero eius vituperabi
lis purgatio per ſudorem. Sicut au
tẽ i quolibet infirmo apiũt corpis
pori. vt p ſudorem fiat purgatio
morbi. Sic p cõfeſſionem pcci fit
laudabilis purgatio ai Laudatur
etiam ſudor mediocris. ſi habeatur
in omnib⁹ mẽbris. Cũ em̄ ſudor a
toto corpe exit. omniũ mẽbrorum
fortitudinẽ deſignat qd ẽ ſignũ bõ
nũ. Similiter oportz vt ſudor ↄfeſ
ſionis fiat de pctõ cuiuſlibz opera
tionis. Cũ autẽ ſudor fit tãtũ in q̃
dam pte corpis vt in capite con
tingit ex mẽbrorũ debilitate. Mo
ralit igit p egrũ intellige aim. p
caput ĩtẽtionẽ. per reliquũ corp⁹
actionum ſequẽtiũ diſtributionẽ.
per ſudorem cõfeſſionem. Cum ali
quis igitur intentionem ſuam lau
dat et hoc qd male geſſit conſci⁹
excuſat creditur eẽ vituperabilis
huius purgatio ſudoris. Quia ſu
dor confeſſionis por os non aperit
quos excuſatio clauſos p obſtina
tionẽ ſtrigit. Item nota q dyabo
l⁹ ãplius tẽptat hoiẽ de illo pctõ
ad qd nouit eũ pniorẽ. ſicut guer
rator ĩpugnat caſtrũ ex illa preci
pue parte vbi debili⁹ ẽ. Eze. Dy
abolus mores vniuſc⁹q ↄſpicit cui
i vicio ſit ppinquus. et illa ponit
ante faciem ad que viderit facili⁹
inclinari mentem. Sicut etiam ve
nator ponit laqueos vbi conſueue
runt beſtie frequentare Ps. In vi
a hac qua ambulabam abſconde
runt laqueum michi. Abſcondit e
nim dyabolus peccati penam. et o
ſtendit delectationem. et abſcõdi
tur malum a dyabolo ſicut pedica
ſub folio Job.xxij. Abſcondita ẽ
in terra pedica eius et decipula e
ius ſuper ſemitã Item ſic laq̃us ſb
ligno. ⁊ ſic venenũ ſb morſello ⁊ ha
mus ſb cibo Eccĩ.ix. Sicut piſces
capiũt hamo. ⁊ ſic aues ↄphẽdũt

laqueo . ſic capiuntur homines tē
pore malo Jtem temptat dyabolꝰ
plus fortes ꝗ̄ debiles . q̄a debiles
forte tēptari deus non permittit .
Nam miles non mittit filiū ſuū ad
preliū quando puulus eſt ſed quā
do fortis eſt et poteſt arma ferre .
Jtem rex villas campeſtres impu
gnare dedignatur et mouere exer
cituʒ ↄtra eas . ſed ↄtra fortia caſtrā
Sic dyabolꝰ fortiores īpugnat acri
us . Vnde quando guerrator aliq̄s
vult terram alicuius cape . ꝑmo ī
pugnat ipiꝰ fortius caſtrum . quo
capto tota terra capitur . ꝙ p illd
īpugnat dn̄m caſtri et totam teraʒ
eius Sic dyabolus magis īpugnat
eos qui eminēt in iuſticia ⁊ fama .
vt exemplo eorum alij capiantur .
Vnde .i. Regū dicitur . ꝙ totuʒ poſi
dus plī verſum eſt in ſaul . Et in li
bro Judicū dicitur . ꝙ philiſtei qui
figurant demones acceperunt ſāp
ſonē qui interpretatur ſol eoꝝ id ē
illuminās alios . et erutis ocul mo
lē eū fecerunt .i. peccādo circuire .
Jtem plus tēptat dyabolus peītē
tes ꝗ̄ peccatores non penitentes .
Nam penitentes ſibi rebellant . ſed
peccatores ei obediunt . Sicut rēges
caſtrū ſibi ſubditum vel ſibi ſubdi
tos nō impugnāt . ſed ſibi ↄtrarios
et rebelles . Sic dyabolus ſibi rebel
les magis impugnat Gre . Hoſtis
noſter quāto magis ſibi rebellare
nos ↄſpicit . tanto amplius expug
re ↄtendit Judith . xij . Ego nunꝗ̄
noui virū qui voluit ſeruire nabu
chodonoſor regi babilonis . ꝑplus
autem tuus ſi non contempſiſſet
me : non leuaſſem haſtam meā con
tra eum . Jtem miles vel rex aliq̄s
quando caſtruʒ amiſit mittur ami
cos requirere . et ↄgregat exerci
tum magnum . ſicut fecit pharao
ad perſequendum filios iſrahel fu
gientes ab eo Exod . xiiij . Sic facit
dyabolus ↄtra penitentes Ambro
ſius . Cottidianis experimentis di
dicimus eos qui ↄuerti deliberāt
temptari acrius a concupiſcentia
carnis . et vrgeri grauius in operi
bꝰ luti et lateris qui egyptū egre
di et pharaonem fugere voluerūt
Jdeo dicitur Luce . xj . Cū cum im
mundus ſpiritus exierit ab hoīe
conuerſo . tunc dicit Reuertar i do
mum meam vnde exiui . ⁊ vadit ⁊
aſſumit ſeptem ſpiritus nequioēs
ſe ⁊c̄ . Jſti ſeptem ſpūs ſunt ſeptē
vitia quibus dyabolus obſidet aī
mam quaſi rex cū exercitu ſuo Jn
quo exercitu ſuperbia quaſi vexillū
portat Ps . Poſuerunt ſigna ſua .
Gre . Euidentiſſimū ſignum repro
boꝝ eſt ſuperbia . et electoꝝ humi
litas . quā cū quiſq3 habet in ſe ap
te cognoſcitur ſb quo rege militat
Vnuſquiſq3 em̄ quedā titulū port
opis quo facile dmōſtrāt ſub cuius
poteſtate ſeruiat rectoris Jnuidia
ſagittas trahit detrahendo alijs .
Jhē . ix . Extende rūt linguā ſuā q̄ſi
arcum mēdacij et non veritatis . li
gua eoꝝ dolū locuta eſt . Jra autē
quaſi funda lapides iactat īgerians
īꝑperia .i. Re . xvi . Semey maledi
cebat dauid mittēs lapides aduer
ſus eū . ſ ipſe ꝑus ſe percuſſit in capi
te ꝗ̄ aliū in veſte Eccī . xxvij . Qui
ī aliū mittit lapidē ſuper caput eiꝰ
cadit . Accidia foſſatū euacuat ab
aquis grē Spūs em̄ triſtis exſiccat
oſſa Judith . xij . Holofernes fecit
precludi aqueductum ne veniret ī
ciuitatem cordis ipſum letificans .
Pſalmiſta Fluminis impetus letifi
cat ciuitatem dei . Auaritia foſſata
implet per terrenorum cumulatio
nem Danielis vndecimo . Veniet

rex aquilonis et comportabit ag
gerem ſcz diuitiarũz · ⁊ capiet vr
bes munitiſſimas Multi videntur
captionem ſuam multũz diligere ·
qui non ceſſant foſſatum pauper
tatis implere diuitias congregan
do Eccĩ · viij · Multos pdidit aurũ
et argentum · Luxuria ignẽ cõcu
piſcentie ſuccendit Job · xxxi · J
gnis ẽ vſq ad cõſũptionẽ deuorãs
etc̃ · Gula hunc ignẽ nutrit ⁊ accẽ
dit apponẽdo ligna cibariorũ Re ·
xij · Nabuzardã ſuccẽdit domũ dñi
Pſ · Incenderũt igni ſanctuariũz
tuum · ¶ Item a temptationibus
cito capitur · qui nõ expellit a ſe co
gitationes carnales vel terrenas
affectiones · Non enim diu poteſt
teneri caſtrum vbi nõ ſunt homi
nes fortes ⁊ defenſabiles Vnde cũ
obſidentur caſtra extra mittuntur
paruuli et mulieres · quia non ſũt
vtiles ad bellandum Sic facere de
bes de corde tuo · ne cogitationes
pueriles et affectus molles in tuis
retineas · Mulieres enim ſũt cogi
tationes ⁊ affectiones circa carna
lia verſantes Vñ dicit̃ Naum · iij ·
Ecce populꝰ tuus mulieres in me
dio tui · Paruuli vero caſtri cor
dis ſunt affectiones terrenorum ·
Paruulus enim plus diligit pomũ
ꝙ regnum Pro · i · Vſq quo paruu
li diligitis infantiam et ſtulti ea q̃
ſibi ſunt noxia cupient · Itez no
ta ꝙ temptatus et impugnatus a
dyabolo debet orationi inſiſtere ·
Debet enim petere ſuccurſum a de
o ille qui temptatur ſicut faciunt
obſeſſi ĩ caſtro Vnde viri iabes mi
ſerunt ad ſaul pro ſuccurſu · cũ ob
ſediſſet eos naas ammonites · qui
interpretatur ſerpẽs · ⁊ ſignificat
dyabolum Frequens enim oratio
vitiorum impugnationem extin
guit · Itez tẽptatiõ dyaboli vincit̃
p humilitatem · Rethe enĩ dyaboli
nõ capit piſciculos · i · huiles ad mo
dum ſcz rethium magnorũz piſca
torum · ¶ Itez dyabolus vadit p
mõtes ſupbie · Huiles vero p val
les huilitatis · et ideo eos nõ inue
nit · qꝛ nõ vadũt per viã ſuã Gre ·
Quotidie tela tẽptationum accipi
mꝰ · et nos cõtra illum tela mitti
mꝰ · ſi cõfeſſi tribulationibꝰ humi
lia reſpõdeamꝰ · Vñ huilitas ſicut
dictũ ẽ anthonio · euadit õnes dy
aboli laq̃os · Itẽ nota ꝙ tẽptator
decipit aĩam · ſicut piſcator mure
nulam Nã qꝛ ſerpẽs cũ murenula
coire volẽs eã ſibilo ad ſe vocat · i
deo etiã a piſcatoribꝰ ſibilo vocat̃
et capitur · Sibilus ergo ſerpẽtis
ẽ delectatiõ carnis · Sz ſibilꝰ piſca
toris ei ſimilis eſt ipa temptatiõ
carnis · i q̃ temptator malignꝰ aĩe
ipam carnis delectationẽz ad ima
ginationẽ adducit · ⁊ ſue fraudulẽ
tie ei ſpẽm abſcõdit · qꝛ ad q̃d eaz
deducere finalit̃ debeat tẽptando
nõ oñdit Itẽ nota ꝙ deus pmittit
nõ ſẽp tẽptari vel tribulari hoiez ·
ſed quouſq ſit purgatꝰ ⁊ pbatꝰ ·
ſic pr̃familias nõ dimittit bladũ i
campo et vinum in vinea quouſq
putridum ſit · ſed quouſq ſit matu
rum · Et furnarius non dimittit
panem in furno quouſq ſcilicet c
burat̃ · ſed quouſq decoq̃tur · Sic
deus in temptatione vel tribulatio
ne hominem non omnino dereliu
quit · ſed donec ipe purgetur vl̃ p
betur · ſecũda Petri ſecundo · No
uit dominus pios de temptationẽ
eripere · Item temptationes ve
hementes fatigant et debilitant
animam rationalem · ſicut imbres
pluuiales ante vindemiam debili
tant infirmãt et imbecille reddunt

vindemiatum muſtū Vnde hec fa
tigatio repellenda eſt ab anima ſi
cut debilitas hmōi remouet a mu
ſto. Dicitur enim in libro de vide
mys. ꝙ ſi pluuialibus ꝑtrib9 mul
tis ſuperuenientibus vue in vinea
adhuc exiſtētes. vel poſt vindemi
am amplius ꝙ̃ oportet madefiant
ex neceſſitate ipſas calcabimus.
Et ſi vindemiatum muſtum imbe
cillius eſſe didiceris. qđ quidem
docebit te guſtus. qñ vinū in do
lys mittitur poſt primā ebulitio
nē confeſtim transfundatur in ali
a dolia. Manet em̄ in fundo omne
limoſū ꝓpter grauedinem. et ad
datur vinū aliud ad. x. ſcꝫ metre
tas cotule tres. Quidam aūt me
lius facientes vinum coquūt quo
uſqꝫ vigeſima pars ei9 ꝯſumatur
īmittentes gipſi centeſimā Paula
tim vero eo vſqꝫ ad ignē dimittūt
vinū quouſqꝫ quinta eius cōſuma
tur. et eo poſtea vtūtur. Habes ē
go mltiplex rmediū contra debili
tatum vinū. i. contra laſſatū vl̄ te
pefactū ex temptationib9 animū
Pmo per tranſuaſationē. i. occupa
tionem. quia varietas operis tedi
um tollit. Secundo per decoctioēꝫ
.i. ſcientie medicationē. q̃ inflāma
t in nob ignis amoris Ps. In me
ditatione mea exardeſcet ignis.
Item per gipſi imiſſionē. i. p ſacre
doctrine ſtudiū. qꝛ ſicꝫ mediāte gip
ſo ſcriptura iprimitur tabule. ſic
mediante ſtudio ſcripture doctri
na iprimitur aīe. Item per vini ꝯ
ſuptionem. Nam ignis cui vas cor
dis adherere debet eſt cōſideratio
paſſionis criſti. Ibi em̄ ignis diui
ni amoris maxīe exarſit. et ideo te
pida corda et frigida maxīe calefā
cit Ps. Ignis a facie eius exarſit
Et hic ignis omnem accidiā conſu

mit. et aīe nouas vires addit. I
tē temptationis languor repellit.
ſicut languor perſici. Dicunt enim
ſapientes de agricultura periti. ꝙ
ſi perſicus languere icipiat vangā
dus eſt et inde ſtercorandus. Et di
cit Palla. ꝙ ſtercoriſatio eius me
lior eſt ex fecib9 vini. qa talis ſter
coriſatio valꝫ etiam ꝯtra pruinas
Aly etiam dicunt. ꝙ melior ē ſter
coriſatio ſi irrigetur cuꝫ aq̄ decocti
onis fabarum Similiter ſi homo lā
guere incipiat ex temptatioē luxu
rie. oportet ꝙ vangetur. i. aliquo
laborioſo ope. vel obedientie onē
exercitetur Vel quaſi vanga terraꝫ
ſcindens eſt pnīa carnē affligens.
per quā languor tēptatiōis luxurie
optime repellitur a carne. Si autē
languet ex temptatione ſuperbie
tunc debet ſtercoriſari. Homo au
tē ſuperbus tunc ſtercoriſatur qñ
ei ſuus defect9 et vilitas ad memo
riam reuocatur. Ad hoc etiā valet
aqua decoctiōis fabaꝝ. Quid em̄
ſunt fabe ñ honores et dignitates
mūdane. q̄ vero ſuperbie implent
mentē. ſicut fabe ventreꝫ. ſed iſte
fabe aqua decoquuntur. qꝛ ſcilicꝫ
in dignitatibus et honorib9 poſiti
multiplici tribulatione replentur
Vnde irrigatio huius aque. i. conſi
deratio tribulationis et inquietudi
nis dignitatis et poteſtatis mūda
ne expellit languorem perſici. id ē
ambitionem et appetitum dominiꝫ
Sed ſi animus languet ex tempta
tione auaritie ſtercoriſetur ex feci
bus vini. Quid enim ſunt feces vi
ni niſi impuritates et vilitates mū
di. quas dum animus prudenter
attendit ea que mundi ſunt velut
ſtercora contempnit. ſecundum il
lud Colloceñ. iij. Omnia detrimen
tum feci et arbitror vt ſtercora.

¶ Capitulū·lxxv·

Tempus preſens ↄceſſum ē
hōmini ad merendū· ſed ī
futuro erit tempus dn̄i
ad iudicandū · Jlle em̄ qui ludit ad
decios facit auātagiū ↄpari ſuo qn̄
dat ei decios vt iactet ſicut volue
rit· Sic facit deus peccatori quādo
quaſi decios dat ei temp⁹ ad bene
operandū·modo decios habemus
.i.tempus Seneca Tempus tantū
noſtrum eſt·ſed poſt mortem non
eſt noſtrum. ſed tunc accipiet vel
habebit decios ipſe ſcȝ xp̄c· et iac
tabit contra nos decios ire.i.voca
bit aduerſuȝ nos tempus Ps· Cū
accepo tempus ego iuſticias iudi
cabo·

¶ Caplm·lxxvi·

Timor domini ſtabilit men
tem· ſicut lapides ſuperpo
ſiti aſſeribus ſiue tegulis
ſuper tecta cuſtodiunt eas ne a vē
to moueant̄ Sic timor dn̄i · vt dicit̄
Eccl̄i·xxv · ſup omnia ſe ſuperpoſuit
Et ſicut āchora tenet nauē ne mer
gatur·ita timor tenȝ cor ſtabile ne
p̄iclitetur Gregorius Anchora men
tis eſt pondus timoris· Jtem timor
introducit amorem. vt Auguſtin⁹
dicit·ſicut ſeta introducit filum·
Et ſic intelligitur de timore ſeruili·
Seta namqȝ ſic filum inducit vt ip
ſuȝ p̄cedat ſed cū ipſo non p̄mane
at· Sic timor ſeruil̄ caritatis amo
rem preuenit· ſed amore ꝑficiente
diſcedit.i.Jo·iiij· Perfecta caītas
foras mittit amorem

¶ Capitulum·lxxvij·

Tribulatio probat animū·
ſicut pomū vel malū imiſſū
dicitur ꝓbare muſtū·Nam
ſicut dicitur in libro de vindemijs·
Jlli qui volunt probare muſtum·
an purum ſit vel aqua mixtū· ma
lum aliqd̄ mittunt in vas· melius
vero eſt pirum. alij autē locuſtā·
alij cicadā· et ſi ſupernatant purū
eſt vinum·ſi merguntur mixtuȝ ē
aqua· Similiter animus ſi ſit ver⁹
vel fictus probatur ex incurſu vl̄ il
latione alicuius rei aduerſe vel cō
tumelioſe·que tunc ſupernatare ꝓ
batur: quando ſine ira toleratur·
Tunc vero ſubmergitur: quando
cor per iram ingreditur Gregori⁹
Qualis quiſqȝ apud ſe lateat illatā
ↄtumelia probat. Jtem tribulatio
probat animum·ſicut per contriti
oneȝ probatur fortitudo ſinapis·
et per feruorem fornacis virtus va
ſis· Non enim eſt magnum ſi lucer
na non extinguatur . vbi non ē vē
tus vel pluuia· ſed magnum eſt lu
cere cum vento temptationis · et
ardere in aqua tribulationis Sapiē
tie·vij· Inextinguibile eſt lumen
illius Canticoꝝ·viij· Aque multe n̄
poterunt extinguere caritateȝ·Jtē
tribulatio quanto amarior tanto
maiorem conſolationem meretur·
Naȝ quanto amariores ſunt herbe
medicine· tanto plus ponetur de
zuccaro vel de melle · vt infirmus
potionem abſorbeat. Sic eſt de cō
ſolatiōe et tribulatiōe Pſalmiſta
Secundum multitudinem doloruȝ
in corde meo· conſolationes tue le
tificauerunt animam meam · Jteȝ
tribulatio ad bonum compellit. et
etiam feſtinare facit · Nam quan
do aliquis paſtor vel alius porcum
ſuum vel ouē ducit ad paſtua vel
ad forum et non vult eum ſequi·
ligat fune vel virga percutit· et ita
inuitum ducit· Sic dominus ligat
nos infirmitatibus et alijs defecti
bus·qui aliter eum nolum⁹ ſequi·
Vnde dicitur Oſee vndecimo · Jn
funiculis ade traham eos ī vinculis

caritatis Item paſtores pecoꝛa ſu
a ſequentib9 hoſtibus ad loca mu
nita fugere compellunt Sic nos de
tribulationibus et infirmitatibus
ad celeſtem patriam intrare cōpel
limur Luce.xv. Compelle intrare
Gloſa. Qui aduerſitatibus fracti
ad amorem dei redeunt cōpellūtur
intrare. Item ſicut homo percutit
equum vel azinum ſuū vt ad viaꝫ
redeat vel vt citius vadat. ſic de9
vrget nos tribulationibus Yſai.
xxvij. Domine in anguſtia requiſi
erunt te Pſ. Imple facies eoꝛum
ignominia et querent nomē tuuꝫ
dn̄e. Et idē. Multiplicate ſunt īfir
mitates eoꝛum. poſtea accelerauē
rūt. Item tribulatio ſanctum hoī
nē ꝓbat. Nam ferrum calidū debꝫ
malleari. nō frigidum. Sic ſancti a
moꝛe dei ſuccenſi debent tribulatio
nibus ꝓbari Sicut enī ferrū calidū
dum tēditur dilatatur. ſed frigidū
frangitur. Sic boni ex tribulationi
bus creſcunt mali vero deficiunt.
Itē pottus luteus vacuus ad ignē
crepat et magnum ſonitū reddit.
ſed plenus non Ita homo a gratia
vacuus per īpatientiam crepat in
tribulatione Eccī.xxvij. Vaſa fi
guli ꝓbat foꝛnax. et hoīes iuſtos
temptatio tribulationis. Iteꝫ tri
bulari ꝑmittit deus ſanctos ſuos.
et qn̄qꝫ nō cito liberat eos a penis
preſentibus. ſicut pater nō libeāt
filium ſuuꝫ a manu medici cirurgi
ci vel magiſtri. licet videat eum af
fligi. quia ſcit ſibi prodeſſe in futu
rum. Sic deus ſuos non liberat a
tormentis. Non enim liberauit pe
trum a cruce. vel Paulum ab en
ſe Heb.xi. Alij autem diſtenti ſūt
rc̄. Et poſtea ſequitur. vt melioꝛē
inuenirent reſurrectionem. Item
pater filium ab ictib9 in toꝛneamē

to non liberat. etiam ſi videat euꝫ
graues ictus ſuſtinere vt laudem
patiendo acquirat. Sed ſi videat
eum in periculo non poſſet ſuſtine
re quin ipſum adiuuaret. Similiť
etiam deus amicos ſuos ſuſtinꝫ af
fligi in preſenti. vt laudem et glo
riam celeſtis patrie acquirant Sꝫ
ſi in periculo anime eos videat eos
liberat. Ideo deus Iob expoſuit pi
culo coꝛpoꝛis rc̄. Sꝫ dixit dyabolo.
verūptn̄ animam illius ſerua Pſ.
Adiutoꝛ in opoꝛtunitatibus in tri
bulatione. Tunc enim opoꝛtunuꝫ
eſt cum agitur de periculo anime.
Item tribulatio iuſtos purgat.
Mulier enim bonos pānos ſepe la
uat. ſed viles et veteres putreſcē
re permittit. Sic deus iuſtos flagel
lat in preſēti. ſed peccatoꝛes putrē
ſcere permittit in peccatis Apoſto
lus ad Hebre.xij. Flagellat omnē
filium quem recipit. Item tribu
latio eſt ciphus et calix domini vn
de potat amicos ſuos. Vnde ſicut
nō iraſceretur hō ſi rex faceret euꝫ
ſedere iuxta ſe et de cipho ſuo pota
ret. Sic etiam non debet iraſci de
tribulatione Mathei.xx. Calicem
quidem meum bibetis. Item tribu
latio et pena vtilioꝛ eſt in vita iſta
ꝙ̄ in alia. Nam tam diu eſt mone
ta vtilis ad lucrandum ꝙ̄ diu eſt
in curſu. modo moneta tribulatio
nis et penitentie eſt in curſu. quia
vn̄a denariata in iſto ſeculo valet
centum in alio ſeculo. Vnde dicitᷣ
Ezechielis.iiij. Diem pro anno de
di tibi.

¶ Capitulū.lxxviij.

Vana gloria ſimilis eſt mo
lendino ad ventum. quod
ſine vento non molit. et ē
ſicut cameleō q̄ ex vento paſcitur

ſt viuit Oſee·xxij·Effraym paſcit
ventum ꝛc· Et eſt etiā ſicut nauis
que ſine vento non currit·Vñ me
rito dicitur Job.xxvi. Tollet euꝫ
ventus vrens Et nota ꝙ vana glo
ria zizania eſt et ſementis mala·
quā dyabolus ſeminat in agro cor
dis inter fruges bonorum operum
vt deſtruātur·Et ſicut ex vno gra
no mali ſeminis naſcuntur multa·
ſic ex ipſa vana gloria naſcuntur
multa vitia. Vnde ſecundū Gre·
Inanis gloria generat ſeptē filias
Quarū pma eſt inobediētia·quia
vana gloria in nullo vult videri in
ferior·qđ fieret ſi faceret mandatū
Scđa eſt ɔtentio·q̄ vult vincere cū
clamore·et p hoc apparē·Tercia ē
iactantia qua quis enarrat bō ſua
vt laudabilis appareat. Quarta
eſt ypocriſis·qua querit hominibꝫ
ex exterioribꝰ apparē·Quinta ē p
tinacia·qua factū ſuū malū vel dic
tum defendit· ne erraſſe videatur
Sexta eſt diſcordia· qua ɔtra ōne
dictū aſſuit ɔtrariū ꝓpt vanā glo
riā Septima eſt nouitatū pſūptio·
qua quis noua vel dicit·vel inueīt
vt laudetur

Capitulū.lxxix·

Verba dei aſſilantur ſagit
tis·quia ſcđm Gre·Eo ꝙ
durius feriunt male viuē
tium corda transfigunt·Vñ redēp
tori noſtro de hys ſagittis a Ps·di
citur·Sagitte tue acute·ppli ſb te
cadēt· Itē verbū dei aſſilatur gla
dio·quia penetrat cor ſicut gladiꝰ
penetrat corpꝰ Apoꝰ·ad Heb·iiij
Viuus eſt ſermo dei et efficax· et
penetrabilior omni gladio ancipiti
Et nota ꝙ eandem vim habet gla
dius i manu debilis vel fortis·pui
vel magni.ſed non eundē effectuꝫ
cum fortiter vel debiliter percutit·

Sic et verbum dei in ore predicātiū
um·Item verbuꝫ dei purgat ſicut
medicina·lauat ſicut aqua·ꝛ fecū
dat ſicut pluuia·Nam ſicut medici
na purgat a corruptis et ſupfluis
humoribus·Sic verbum dei a pūis
et ſupfluis affectionibus·ꝛ ideo a
nimaꝫ ſanat Sap·xvi·Neqꝫ herba
neqꝫ malagma ſanauit eos·ſꝫ ſer
mo tuus domine qui ſanat omnia
Item ſicut aqua lauat et mundat
veſtem·ſic verbum dei mentē Job
xiiij·Vos mūdi eſtis ꝓpt ſermoēꝫ
quē locutus ſum vobꝭ·Sed nota ꝙ
cribruꝫ ſi ponatur in aqua ſtatim i
plet·ſꝫ cū extrahitur nichil intus r̄
manet·Sic multi ſunt in ſermone
qui dū audiunt pleni ſunt aqua ɔ
punctiōis et deuotiōis·ſꝫ cū receſſe
rint vacui remanēt·et auditoruꝫ
memoriā nō habent Eccī.xxi·Cor
fatui quaſi vas ɔfractū oēm ſapiē
tiā nō tenebit. Sꝫ nichilominꝰ at
tende ꝙ vas cui aqua īfundit. licꝫ
aquā nō retineat·ē tamē mūdius
ꝙ ſi non infunderet· Sic ille qui
frequent audit verbū dei ꝙ ille q̄ n̄
audit·Itē mulier cū i ſpeculo ſor
des aſpicit aqua abluit. Sic verbū
dei ad modum ſpeculi maculas cor
dis oñdit·et dat aquaꝫ grē ad la
uandū Prouerb.xij. Doctrina bō
dabit grām·Itē vbū dei fecūdat a
nimā ſicut pluuia trā Deut·xxxij
Cōcreſcat vt pluuia doctrīa mea
Pluuia enim facit exire de tra ver
mes bufones·ꝛ herbas germinaē
Sic verbū dei pccā ab hoīe facit exi
re ꝛ bonū ꝓpoſitū germinaē Leui·
xxvi Dabo vobꝭ pluuias tpibꝫ ſuis
et agri gignent germē ſuū Itē ver
buꝫ dei mundat et purificat affectū
ſicut manipulus coriādri purificat
oleum. Dicit etiam Palladius·ꝙ
ſi animal in oleum ceciderit·ꝛ oleū

putredine ac mdore viciauerit iu
bent greci coriandri manipulum i
olei metreta ſuſpēdi· atqȝ ita pau
cis diebus manere· et ſi nichil de
mdore dimiſerit mutandū eſſe cori
andrum donec ſuperetur hoc vitiū
Tunc quippe animal in oleum inci
dit quando carnalis temptatio in
cor deuotū incurrit· quod putredi
ne viciatur qn̄ delcātiō e polluitur
Sed quid per manipulum coriādri
niſi ſtudium ſignificat diuini vbi?
Coriandrū quippe canibus dicitur
eſſe contrarium. qȝ nimirum diui
num eloquium peccatoribus ē ad
uerſum· Manipulus aūt dicitur·
eo qȝ manu capiatur. Vnde coriā
drū ad manipulū ducitur quādo
verbi diui ſtudiū ad opus ordinat
Manipulus ergo coriandri.i.ſtudi
ū diuini verbi corruptionē aīs ab
oleo abſtēhit· qȝ delectationē tēp
tationis carnalis ab aīo repellit·
Vnde Ihero· Ama ſcientiam ſcrip
turaꝝ· et carnis vitia non amab

Capitulū·lxxx.

Verba et mores peccatoruȝ et carnaliū hoīm diſplicēt iuſtis· ſic diſplicet guſtui
tibus inſulſus. Vnde Iob·vi· Nū
qd comedi poterit inſulſuȝ quod n̄
eſt ſale cōditū? Verba quippe mo
reſqȝ carnaliuȝ quaſi cibaria ſe no
ſtris mentibus ingerunt· vt in de
lectationis ventre rapiantur· ſed
elect9 quiſqȝ inſulſa non comedit·
qȝ prauorū dicta factaqȝ dnudicās
ab ore cordis repellit· Paulus em̄
ad eſum mentiū inſulſa inſerri phi
buit· cum diſcipul' dixit Colo· iiij·
Sermo veſter ſemper in ḡtia ſit ſa
le conditus· Et Ps· queqȝ verba
reprobop in cordis ore inſulſa ſapi
ebat et dicebat· Narrauerunt mi
chi iniq̄ fabulationes· ſed n̄ vt lex
tua· Sepe autē verba carnaliū dū
importune ſe nris aurib9 ingerūt
in corde bellū temptatiōis gignūt
Et q̄uis hec rō reprimat et lingua
reprehendat· cum labore tn̄ intus
vincitur quod foris cuȝ auctorita
te iudicatur· Vnde neceſſariū ē·qȝ
nec ad aures veniat qd mēs a cogi
tationis auditu vigilans repellat
Sancti igitur viri q̄ ad eternaȝ vi
tam deſiderio anhelāt. in tanta ſe
altitudine vite ſbleuant' vt audiē
iam q̄ mūdi ſūt graue ſibi ac depri
mens pondus credant Valde nāqȝ
inſolens ac intolerabile eſtimant
quidquid illud nō ſonat quod it9
amant ſicut Gre· dicit·

Capitulū.lxxxi·

Virginitas aſſimilatur lāmpadi· quia ſicut lāpas fracta non reparatur· ſic vir
ginitas amiſſa nō recuperat· Naȝ
ſi q̄s amiſerit v̄ginitatē ſuā ſi totū
mūdum daret plenū auro nō rcu
peraret eā Amos·v· Virgo iſrl' p
iecta ē in t̄ram ſuā nō eſt q̄ ſuſcitȝ
eā. Item virginitas ſine caritate
et gratia ē ſicut lampas ſine oleo
Bern· Subtrahe oleum lampas n̄
lucet· tolle caritatem caſtitas non
placet· Item virginitas corporis
plena ſecularis deſiderii ſimilis eſt
latrine habenti orificiū deauratū·
et lampadi integre plene ſtercore
Et etiā ſimilis eſt ſepulchro a fere
tro exterius ornato Mathei·xxiij
Ve vob ypocrite qui ſimiles eſtis
ſepulchris dealbatis· Iteȝ virgīes
debent eſſe ſolitarie et pauide· nō
audaces vel domeſtice· Animalia
enim ſilueſtria pulchriorem habēt
pellem q̄ domeſtica. et onager ſil
ueſtris q̄ domeſticus. Similit' etiā

virgines ſolitarie pulchriores eſſe
ſolent q̄ affabiles. Nā familiaritas
et affabilitas viā ad luxuriā prepa
rat.

Capitulū. lxxxij.

Virtutes ſanctorum vnguē
tis aſſimilantur. Sicut enim
vnguēta redolere latius ne
ſciunt niſi ɔmota. et ſicut aroma
ta odorem ſuum nō niſi cū incēdū
tur expandūt. ita ſcī viri omne qd
virtutis redolēt in tribulationibz
innoteſcunt. ſicut Gre. dicit. Itez
virtutes aſſimilantur liquoribus. ſcz
vino oleo et melli. Omne enim vi
num ī medio ſui vaſis melius eſt.
et oleum in ſuperficie. ſed mel eſt
melius in fundo. Et ideo vt dicūt
experti viri. cum fit vini trāſfuaſa
tio. qd eſt in ſupremo vel in fundo
tunc bibatur. medium autē reſer
uetur. Hinc eſt q̄ quidā pro ioco
ppinant amicis ſuis triplex vinuz
de vno vaſe dando eis de ſupremo
medio et infimo. Sicut ergo inter
liquores aliqs diligit locū ſupmū.
aliquis medium. aliquis infimum
Sic etiam int̄ virtutes ſupmū que
rit caritas. īfimū petit humilitas.
medium autē tenet quelibet v̄tus
moralis. de qua Phūs dicit. q̄ vir
tus eſt habitus electiuus ī medieta
te conſiſtens

Capitulū. lxxxiij.

Vite preſentis ac future ſta
tus figuratus eſt in taber
naculo et templo veteris
teſtamēti Nam per tabernaculum
qd erat mutabile fig urabatur ſta
tus mutabilis preſentis vite. Per
templum vero qd erat fixū et con
ſtans figurabat̄ ſtabilitas vite fu
ture q̄ eſt oīno īuariabil̄. Et pter
hoc ī edificatiōe tēpli dr̄. q̄ n̄ ē au
ditus ſonitus mallei vel ſecuris. ad
ſignādū q̄ oīs perturbatiōis tūml
tus longe eſt a ſtatu futuro. Aliq̄
tamen dicunt q̄ per tabernaculū
figurabatur ſtatus veteris legis.
Per templū autem a ſalomone ɔ
ſtructū. ſtatus legis noue. Vn̄ ad
ɔſtructionez tabernaculi ſoli iudei
ſunt operati. Ad edificationē vero
templi opati ſunt etiam gentiles.
ſcz tyrij et ſidonij

Caplm. lxxxiiij.

Vita hominis corporalis aſſi
milatur tele pter tria Pri
mo ratione ɔtexionis. q̄a
ſicut tela ɔtexitur filis. ita vita ho
minis diebus pficitur Sed quo au
gmentū pcipit eo ad inciſionē ten
dit. Nam cuz tpa percepta p̄tereūt
futura deplicantur. et de vniuerſo
vite ſpacio tāto ſūt pauciora que
voluūtur quo multa ſunt que trā
ſierunt Job. vij. Dies mei velocius
tranſierunt q̄ a texente tela ſucci
ditur. Scdo ratione inexiōis Tela
q̄ppe īfra ſupraq̄ ligata duobus lig
nis innectitur vt texatur. Sz quo
īferius texta inuoluitur. eo ſupius
texenda deplicat̄. vt vnde ſe ad au
gmentū multiplicat. inde ſit mini
mū qd reſtat. Sic nimirū vite nr̄e
tpa et trāſacta q̄ſi inferius voluimus
et ventura q̄ſi ſupiora deplicamus. q̄
quo plus ſūt p̄terita. eo minus eſſe
incipiūt futura. Tercio rōne ſucci
ſionis Tela enī breui tpe texit̄. et
ideo cito ſuccīditur Sic homo breui
viuēs tpe cito morit̄ Yſa. xxxviij.
Preciſa eſt velut a texēte vita me
a Vn̄ Gre. dicit q̄ tela tarditatem
ɔpuectus. vita aūt pn̄s morā defcus
non habz. In illa nāq̄ cū laboran
tis manus figit̄ aduētus t̄mi elōga
tur. In iſta v̄o q̄ tpe deſinēs ideſi
nent̄ ɔſumimus. ad finē nr̄i itineris
etiā q̄eſcēdo puenimus. et p curſum

noſtri tranſitũs etiam dormientes imus. Electi ergo quia pn̄tis vite momenta decurrere ſub feſtinatiõne cõſpiciunt nequaq̄ in hoc mobilitatis itinere cordis intentionẽ figunt. ſicut dicit Gre.

¶ Capitulũ. lxxxv.

Vita humana ſpiritualis aſſimilatur militie. ¶ Primo ꝓpter pugne neceſſitatez Quã diu enim in hac vita preſẽti homo tenetur pugnare nec̃ce eſt eũ Primo ꝓpter diaboli malignitatẽ Vnde Job. vij. ſcdm vnã litteram dr̄. Temptatio eſt vita hoĩs ſuper terrã Gre. Quid temptationis noĩe n̄ pugna cõtra malignos ſpũs exꝓmitur? Ergo vita hominis temptatio eſt. q2 dũ contra malignoꝝ ſpũum inſidias vigilat in belloꝝ ꝓcinctu ꝓculdubio deſudat. Secũdo habet pugnare ɔtra ꝓpriam infirmitatem. Sponte q̃ppe a ſtatu ɔditionis lapſus corruptiõis ſue putredini ſubditus. dum ſibi ex ſeipſo moleſtias gignit in quadã pugna varietatis exiſtit Vnde nũc et ſi ad ſũma appetenda et etiã conſequenda ſe erigit mutabilitatis lubrice ĩpulſu ꝓtinũs ad ſemetipſũ cadit. vult in contemplatione ſtare. ſed nõ valet. cogitatiõis egreſſũ figere nititur. ſed ĩfirmitatib9 ſue lapſibus eneruat᷑. Qui nimiꝝ mutabilitatis ſue onera. q2 volens expetijt nolens portat. Quietus homo carnẽ poſſidere potuit ſi bene ab autore conditus poſſideri voluiſſet. Cũq3 ſe erigere cõtra ɔditorem ſtuduit i ſemetipſo ꝓtin9 carnis ɔtumelias inuenit. Sed q2 cum culpa ſimul ab origine etiã pena ꝓpagatur. inſerto infirmitatis vitio naſcimur. et q̃ſi cũ hoſte deducimur. quẽ cum labore ſuperamus. Ipſa ergo hoĩs vita pugna eſt. cui ex ſemetipſa naſcit᷑ vnde ꝓimatur. Tercio habet pugnare contra viciorum naſcentiũ ꝑplexitatẽ. q̃a ſcꝫ penitentis aĩa ſẽp in pugna eſt. q2 et ſi ſemp ex vtute ſuccidit qd ex infirmitate gn̄at ſẽper tn̄ ex infirmitate gn̄at qd ex virtute ſuccidat. Nam etſi iam ab iniquitatis ꝑpetratione ɔpeſcitur. in ipſis tn̄ bonis opib9 modo malorũ memoria. mõ ſeductionis caligine tẽptationis ſue interruptiõe fuſcatur. Alius naq3 a luxuria iaꝫ carnẽ refrenat. ſed tn̄ adhuc luxurie fãtaſmata tolerat. q2 q̄ volẽs fecit hoꝝ etiam inuitus meminit. et penã ſuſtinet qd voluptatez putauit. Quia vero ad deuictam culpam retrahi metuit. ventrẽ mire rigore abſtinentie cõſtringit. vultuſq3 ex abſtinentia palleſcit. Cũq3 pallor in facie aſpicitur venerãda ab hoĩbus vita laudatur. moxq3 i anĩs gloria abſtinentis aĩm cũ verbis fauoris ɔcutit. quã ɔcuſſa mẽs dũ ſbice n̄ valꝫ euꝫ ꝑ quẽ veneat ẽ g e a facie pallorẽ q̃rit Sicq3 fit vt ĩfirmitatis nexib9 ligata. q̃ pallorẽ abſtinẽtie fugiẽs iteꝝ palimẽta ſbdi luxurie metuat. q̃ ĩpulſũ luxurie ꝑ abſtinentiã ſupãs pallorẽ ſuũ inani gl̃e militiã ꝑtimeſcat. Alius lapſũ ſupbie ſupãs toto iã deſid͛ci o ſtatũ hũilitatis apphẽdit Cũq3 ſuꝑbiẽtes quoſdã vſq3 ad oppſſiões ĩnocẽtiũ erũpẽ ɔſpicit p9ponẽ aliquãtulũ cogit qd decreuit. vi rectitudis exẽit et ꝑuis n̄ mãſuetudie ſ auctoritate ɔtẽdicit Vn̄ plerũq3 fit vt q̃ ꝑ hũilitatis ſtudiũ rectitudis zelũ deſerat. q̃ zelo rectitudis tẽꝫ hũilitatis ſtudiũ qd tenebat. Cũq3 ſuaui ſimul et zeli auctoritas. et ꝓpoſita hũilitas non poſſit. ſibimet ipi hõ ex perturbatiõe icognitus

reddituꝛ ita vt vehementer abigat
ne apud ſeductum aīm aut ſupbia
ſe auctoꝛitate zeli inſinuet. aut toꝛ
poꝛ pauidus humilitatem fingat.
Alius quāta ſit fallacie culpa. et
fidei ꝯtus conſiderans. arcem veri
tatis eligens. decernit vt ex oꝛe iā
falſus ſermō nō pꝛodeat. ſeſeqꝫ ſu
ditus a mendacij tranſgreſſione
diſiungat. Sed fit pleruncqꝫ. vt dū
verū dicitur vita pꝛoximi grauet.
Cuncqꝫ ingerere alteri leſionez me
tuit. ad hoc qd dudū pꝛeſſerat fal
lacie vitium quaſi ex ſtudio pieta
tis redit. ſicqꝫ fit. vt ſi malitia mtē
non teneat. in eo tamen veritatis
iudicium vmbra mendacij obſcu
ret. Vnde et ſepe quia percōtatus
quiſqꝫ conticere non valet. aut falſū
dicens ſuam mentem trucidat. aut
verum loquens pꝛoximi vitaz gra
uat. Alius amoꝛe conditoꝛis excita
tus a terrenis cogitationibus mē
tem curat aſſidua oratione ſuſpen
dere. atqꝫ hanc in ſecreta quietis ī
time ſecuritate collocare. Sed i ipo
ſue orationis aſcenſu dum eleuare
animum ab infimis nititur: iſmo
rum fantaſmatibus reuerberatur
atqꝫ ad intuendum lucem mentis
oculus tenditur. ſed ex coꝛpoꝛeo v
ſu ſurgentibus terrenoꝛum imagi
nibus obſcuratur. Vnde fit pleruncqꝫ
vt intendentis animus ipſa ſua in
firmitate fatigatus. aut orationez
deſerens deſidia toꝛpeat. aut ſi diu
in oratione permanſerit. aput eius
oculos oboꝛtarum imaginū caligo
deſeſcat. Pꝛopter que oīa recte dici
tur. q militia ſiue temptatio eſt vi
ta hominis ſuper terram. Secundo
vita hominis aſſimilatur militie ꝓpter
armature contrarietatem. Quia ſcꝫ
mens humana ipſis ſuis ſpirituali
bus armis. quibus ſe defendere ni

titur impugnatur. Vnde fit vt ſi eis
careat pigreſcēdo ſupetur. Et rur
ſus. ſi ea illa ſumat eiſdem ipſis vul
neretur. Nam ecce iſte ab eruditio
ne diuine legis alienus ignoꝛantia
ſua depꝛimitur. ne qd optinēde ſa
lutis operetur. Ille diuine legis ſci
entia pꝛeditus. dum ſibi pꝛe alijs
gaudet intellectuz ſuppetere. quia
priuato gaudio exultat. perceptī in
tellectus in ſe munera diſſipat. et
inde in iudicio ceteris deterioꝛ exhi
betur. vnde ceteris ad tempus cla
rioꝛ oſtenditur. Hunc quia virtutū
dona non ſubleuant. etiam viam
ſimplicem rectitudinis declinat.
et velut extraneum ſe a celeſti mu
nere deputans. quaſi eo ſecurius ꝑ
ua agit. quo ſuperni doni ſublimia
munera non percepit. Illum vero
ꝓphetice ſpūs replens ad pſciam
ſubleuat. eicqꝫ ventura qſi iā pꝛeſē
tia oſtendit. Sed dū ſepe et in mul
tis ſuper ſemetipſū tollitur. vt futu
ra veraciter contempletur. mens in
ſui confidentiā deducta eū qui haberi
non ſemper poteſt ſemper ſibi ad
eſſe ꝓphetice ſpiritum eſtimat. cumqꝫ
oīne quod ſenſerit ꝓphetiam putat
Et quia ſibi hāc et cum non habet
tribuit. et in quātum haberi potu
it amittit. Sicqꝫ fit vt inde poſt ali
oꝛum merita triſtis redeat. vnde
eſtimationem omniuz letus pꝛibat
Militia ergo ſiue temptatio eſt vi
ta hominis ſuper terram. q aut ali
ena a virtutibus ad celeſte pmiuz
fugere nō valet. aut ditata donis ſpiri
tualibus aliquando deterius ex oc
caſione virtutum ruit. Tercio vi
ta humana etiam coꝛpoꝛea aſſimi
latur militie pꝛopter deficientie ve
locitatem. Nam per militie trāſitū
ad finem cotidie tenditur. cumqꝫ
p oꝛdinem militie locus creſcit. tota

militia ſimul homini deficit. Militi
a ergo eſt vita hominis ſuper traz
Quia dum vnuſquiſq; ad vite pro
uectum per temporum augmentũ
tendit. augendo vitam viuere de
ſinit. dies quippe expectantur vt
veniant. ſed cum ad augmentum
vite veniunt iam ab augmẽto vi
te ſubtrahuntur. Quia et itineran
tis greſſus dum in anteriora profi
cit qđ reſtat iter decreſcit Vita er
go noſtra militia ẽ. que quãto ad
augmenta ducitur. eo vt non ſit
finitur. Item vita noſtra aſſimi
latur ſtuppe Eccĩ. Prophane ſtup
pe collectio ſinagoga pretereuntiũ
Primo propter vſum. Fiunt enĩ
ex ſtuppa fila groſſa. inequalia. de
bilia. et nodis plena. Talia autẽ
ſunt opera peccatorum. ſcʒ groſſa
propter defectum prudentie. Ine
qualia propter defectum iuſticie.
debilia propter defectum conſtan
tie ſiue fortitudinis. et nodoſa .i.
nexibus voluptatum plena ꝓpter
defectum temperantie. Secundo
ꝓpter ſiccum. Eſt enĩ ſtuppa multũ
ſicca. et ideo cito accipit flãmam.
et cito ꝯtitur ĩ fauillam. Sic mẽs
peccatoris cum ſit ſicca ab humore
gratie cito inflãmatur a temptati
one et peccati delectatiõe. ſed cito
deficit delectatio operis. que tãdẽ
vertitur in fauillam .i. in cruciatuʒ
ignis. Tercio propter fumum. qꝛ
fumus ſtuppe dũ extinguitur ama
rus et tenebroſus inuenitur. ocu
lis nociu9. et naribus fetidus. Fu
mus ergo ſtuppe eſt delectatio cul
pe. que extinguitur cum opus pec
cati finitur. et tunc relinquit in ꝯ
conſcientia amaritudinem. in ani
ma tenebroſitatem. oculis intuẽ
tiũ nocet per malam edificationẽ.
et naribus per infame fetorem.

Capitulũ. lxxxvi.

Vitia ſunt prius extirpan
da. et poſt inſerende vir
tutes. Nã ſi camporum ſẽtes
arator vomeris ſciſſione nõ eruit.
terra accepta ſemina in ſegetem ñ
producit. Et ſi putredinem medi
cus vulneris vel vlceris apertione
non eicit. nequaq̃ in loco putredi
nis ſana caro conualeſcit. Itẽ vi
tia etiam per penitentiã vl' emẽdati
onem purgata aliquam poſt ſe no
tam vel virtutum debilitatem ſeu
ad peccãdum ꝓnitatẽ relinquũt.
ſicut etiaʒ poſt ſanationem vulne
ris remanet cicatrix. Symon ẽgo
ille quem dominus a lepra mũda
uit etiam poſt emundationem ſem
per vocabatur ſimon leproſus. Et
ſicut qui vulneratur in pede etiam
poſt ſanationẽ vulneris claudicat.
Sic etiam poſt viciorum conſueto
rum correctionem remanet proni
tas quedam et debilitas.

Capitulũ. lxxxvij.

Vnitas ſpiritualis aſſimila
tur vnitati rerum corpora
lium. Eſt enim in reb9 cor
poralibus triplex vnitas. ſcilʒ ar
tificialis naturalis et ſocialis. Arti
ficialis quidem eſt ex partium ĩte
gritate. ſicut eſt vna domus ꝯſtãs
ex multis partibus. quarum nulla
per ſe domus dicitur. omnes vero
inſimul vnite conſtituũt domuʒ v
nã Vñ boeti9 Vnũ ẽ indiuiſũ in ſe
ab alijs autẽ diuiſum Et talis res
q̃ diu ẽ vna ẽ Vñ ſi diuidat̃ nõ ẽ Sic
patʒ ĩ cultello. q̃ vn9 ẽ ex manu
brio et ferro Vnde ſi ferrum a ma
nubrio ſeparetur. iam non eſt cul
tellus ſed duo fruſtra. Hec vnitas
ſpiritualiter debet eſſe in homine
reſpectu ſui quo ad mentis integ̃
tatem. Cordis enim diuiſio ſignũ

eſt mortis Oſee·xi· Diuiſum eſt cor
eoꝝ ꝓpterea interierunt Vnde aīa
que diuidit affectiones ſuas circa
multa eſt ſicut candela que tot pie
tib⁹ adheſit ꝙ auulſa cera ſua vix
ſuū ligmē remanſit in ea· Vnde de
anima ſancta dicitur Cant·vi· V
na eſt columba mea· Scda eſt vni
tas naturalis ſicut anime ⁊ corpis
in vna perſona· et pluriū ꝯſangui
neoꝝ ī vna parētela· et talis vni
tas ꝯpetit hoīm reſpectu dei. i. Cori
vi. Qui adheret deo ſcꝫ per fideꝫ ⁊
caritatē vnus ſpūs eſt cum eo. Et
nota ꝙ in homine cato vnita ſpiri
tui ſuſcipit ab eo multa bona. ſcili
cet vitam motum ſenſum et hmōi
Et ſimiliter pauper homo ꝯſangui
nitate ꝯiunct⁹ diuiti ſuſcipit ab eo
multa dona· Vnde multuꝫ appetit
pauper nobilis matrimonium mu
lieris diuitis ꝓpter bonorum coīcati
onem · Ergo multo magis appetē
da eſt vnitas caritatis cuꝫ deo. q̄ ē
ſummum bonum· a quo eſt omne
datum optimum et omne donum
perfectum· Vnde anima ex carita
tis coniunctione aſſequitur cōmu
nionem multorum et magnoꝝ bō
norum Sap. vii. Sciens quoniam
mecum ꝯmunicabit de bonis. ⁊ Sa
piencie. vii· Venerūt michi oīa bo
na ⁊c. Tercia eſt vnitas ſocialis ſi
cut multoꝝ mercatoꝝ in vna ſoci
etate · Sic debet homo in caritatē
vniri et ſociari proximo ad lucrum
vite eterne· ita vt poſſet dici· Ecce
ꝙ̄ bonū et ꝙ̄ iocundū habitare fra
tres in vnum· Hanc ergo vnitatē
facit vinculū caritatis ad proximū
ſine qua mutua pax aut ſpūalis gr̄
cia non conſeruatur· ſed effūditur
et euacuatur· ſicut vinum de dolio
ſine vinculo Et nota ꝙ̄ hec vnitas
et vinculum caritatis multoꝝ con

gregatoꝝ in vnū valet ad multa ·
Primo quidē ad laborandum· Nā
ſicut homo debilis fortiori ſociatus
portat ſeu trahit· qḋ per ſe ſol⁹ tra
here vel portare nō poſſet· ſic ē vn⁹
hō alteri in caritate vnitus Eph ·
iiii· Supportantes īuicem in carita
te· Itē valet ad īflammādum Lig
nū eīm parit ꝯgregata maiorē ignē fa
ciunt Eccl̄s· iiii· Vn⁹ quomodo ca
leſiet? Item valet ad īpetrādū· qz
multi rogātes facilit̄ exaudiunt ·
ſicut abbas faciliter audit ꝯuentū
quando ſimul aliqḋ petunt Et ſilr̄
quando omnes ciues alicuius reg
ni aliquid petunt a rege· non de fa
cili negat eis · Et vnus denarius
minus bonus recipitur aliquando
cum multis bonis· qui per ſe refuta
retur· Sic p̄ces vnius admittūtur
ratione alterius. i. Pet· iii· Omnes
vnanimes in oratioē eſtote . Iteꝫ
valet ad pugnandum Nā quotiēs
filii iſrl̄ ꝯgregati fuerunt. victores
extiterūt· diſperſi vero victi ſunt·
Pugna eīm vnanimiter aggreſſa
victoriam parit · ſicut cauda equi
diuidendo pilum a pilo facilr̄ pōt
rumpi: ſed nō ſimul accepta Eccl̄s·
iiii· Si quiſpiā preualuerit vni duo
reſiſtunt ei Dicitur ꝙ ſalandin⁹ cū
moreretur vocauit filios ſuos . et
iuſſit vt ſinguli afferrēt vgas· q̄s
diuiſas de facili fregerūt. ſed ſimr̄
iunctas frangere non potuerunt·
Et dixit eis· Sic filii ſi ſitis vnū int̄
vos et vnanimes non poteris vici
nec frangi. ſed ſi diuiſi et ſepati vi
cemini· Item valet ad ſupportādū
Leuis eīm eſt ſarcina quātūcūqꝫ
debili quando iuuatur a plurib⁹ ·
ſicut patet ī ceruis quando trāſe
unt aquas· quorum vnus ſuſtētat
caput alterius· et membra etiam
corporis inuiceꝫ ſe ſupportant Ro·

xij. Vnū corpus ſumus in xp̄o. ſin
guli autem alter alterius mēbra.
Itē ad ſecurandū. Miles enim nō
eſt ſecutus extra exercitum, nec
obſeſſus extra caſtrum. Sic nec fi
delis extra cōgregationem bono
rū. Item valet ad congaudendū.
Nullius enim rei ſine ſocio iocunda
eſt poſſeſſio. Apis em̄ pluriū floꝝ
humorem in vnū cōgregat vt mel
lificet. Vnde in vita eterna vere ērit
perfecta vnitas. et perfecta iocun
ditas Nā ibi erit vna vox letantiū
vnus ardor cordiuꝫ. amor pfectus
et vn⁹ oīm ſpūs Io. xvij. Vt ſint
vnū ſicut et nos vnū ſum⁹

Capitulū. lxxxviij.

Unctio ſpūalis gratie q̄ttuor
ſignis oſtenditur. cū eſt in
terius in corde. Primū eſt
ſi mandata dei ſeruat Ligna enim
et ligmē oleo vncta ignis facilius
accendit et vrit. i. Io. ij. Vnctionē
quā accepiſtis maneat in vobis. que
ſcꝫ ad obſeruanda dei mandata cor
īplet et iſlāmat. Scdm eſt ſi vincu
lū dyaboli. i. peccatū totalit̄ euadit
Pugil em̄ bene vnctus non diu a
ſocio tenetur Ecci. xlviij. Qui vn
gis reges ad penitentiā. Tercium
eſt ſi lucide de rebus iudicat. Res
enim vncta lucidior eſt. Sic aīma
gratia vncta clare ac lucide et vere
iudicat de mundanis. i. Io. ij. Vos
vnctionem habetis a ſancto. Vbi
gloſa. non eſt neceſſe vt doceami
ni. ſed vnctio docet vos que ſcilicꝫ
tenenda ſunt. et que non. Quar
tum eſt. ſi onera tribulationum et
infirmitatum et pn̄e et huiuſmoi
patienter et ſine murmure portat
Quadriga em̄ ſi eſt bene vncta cur
rit ſine ſtridore Ecci. xxxviij. In
hys curans mitigabit dolorem Vn
guentarius faciet pigmenta ſuaui
tatis. et vnctiones conficiet ſanita
tis. Sed nota ꝙ vnctum locū inua
dunt muſce et inquinat̄. Sic demo
nes illos quos viderint habere ḡ
tiam nituntur īquinare prauis co
gitationibus Ecci. x. Muſce morie
tes. i. imunde cogitationes pdunt
ſuauitatem vnguēti. i. bonoꝝ op
rum meritum vel deuotionem ora
tionis.

Capitulum. lxxxix.

Voluntati ꝓprie maxime cō
ſueuerunt inniti homines
aſtuti et religioſi vel prela
ti. Nam pellis quanto eſt ſubtilior
tanto eſt difficilior ad excoriandꝫ
Sic qui plus habent de ſubtilitate i
genij vel religionis difficilius exu
untur ꝓpria voluntate. Itē caput
aīalis difficilius excoriatur q̄ alia
mēbra. Per caput vbi magis vi
gent ſenſus corporis q̄ in alijs mē
bris ſignificantur prelati et illi qui
plus videntur habere diſcretionis
Tales difficilius excoriātur a ꝓpria
volūtate q̄ ſimplices. eo ꝙ i mlta
ſapientia multa ſit indignatio Itē
anguilla pellem lubricā habet. et
vix teneri poteſt ad excoriandꝫ.
Sic multi ita lubrici et mobiles ſūt
ꝙ pelle ꝓprie voluntatis expoliari
nō poſſunt. ſemper rationes ad ex
cuſandꝫ vel contradicendum ha
bentes. Hee ſunt pelles contradi
ctionis quibus cōminatur domin⁹
per Abac. iij. dicens. Turbabunt
pelles terre madian ſcꝫ in pn̄ti ſecu
lo vel in futuro iudicio

Capitulū. xc.

Usurarius q̄ diu detinet a
lienū bonꝫ ipe a dyabolo
detinet̄. Vas em̄ plenū aq̄
in fūdo firmi⁹ tenet̄. et hoc ñ eēt n
aquā i ſe tenet̄. et tā diu tenebit̄ q̄
diu aquā cōtinebit Sic q̄ tenꝫ alienū

tenetur ipſe a dyabolo. Itē vſura
rius qđ per vſuras extorquet ſup
ſeipſum accipit.i.ſup animā ſuaꝫ.
et dū pignus accipit a proximo a
nimam ſuam ipigneꝛat dyabolo.
Vnde q̄cquid de vſurario lucro ex
pendit: ſuper ſeipſum expendit. Et
ideo ſilis eſt aīalibus emptis a car
nificibus que ad occidendum impi
guantur. ꝓ quibus quicq̄d carni
fex expendit ſup ea expendit Ie.
xii. Congrega eos tanq̄ȝ gregem
ad victimam. et ſanctifica eos in
die occiſionis.i.ſepa eos tanq̄ȝ ea
que ſolent imolari

Capitulū. xci.

XPriſtus aſſimilatur ſtate
re. Quia vt Gre. dicit Ad
penſanōū vite noſtre meri
tūꝫ venit ac ſecum iuſticiam ſil' et mi
ſericordiam detulit. ſed miſericordi
e lance proponderās culpas nrās
pendo leuiauit. In manu etenīꝫ
patris quaſi ſtatera miri libramis
factus. hinc in ſe calamitatē nrāꝫ
et illinc peccata ſuſpēdit. Sꝫ q̄uis
ponderis calamitatē moriēdo ino
tuit. et apud miſericordiā ſuā de9
leue eſſe pccm̄ relaxando monſtra
uit. qui hoc pmū grē ꝯtulit quia
penam noſtram nobis cognoſcibi
lem fecit Nā quāta pena noſtris de
beretur peccatis. ex penis et morte
apparuit ipſius redēptoris. Itē cri
ſtus figuratus eſt in lege veteri per
illa que ꝯtinebant in tabernaculo
moyſi Ipſe eni figurabat per ea q̄
erant i tabnaculo interiori. per ꝓ
piciatoriū. q2 ipe eſt ꝓpiciatio pro
peccatis noſtris. vt dicitur.i. Io. ii
Et ꝯuenienter hoc ꝓpiciatoriū a che
rubin portabatur. q2 de ipſo ſcrip
tū eſt Adorēt euꝫ oēs angeli eius.
Ps. Qui ſedes ſuper cherubin ꝛc.
Ipſe etiā figurabatur per archaꝫ.
quia ſicut archa erat cōſtructa de
lignis ſethim: ita corp9 xp̄i de mē
bris puriſſimis ꝯſtabat. Erat autē
deaurata. q2 xp̄c fuit plenus ſapiē
tia et caritate que auro ſignatur.
Intra archam āt vrna aurea erat
.i. aīa habens manna.i. omneꝫ ple
nitudinem deitatis. Erat etiā in ar
cha virga.i. poteſtas ſacerdotalis:
quia ipſe factus eſt ſacerdos ineter
nuꝫ. Erant etiā ibi tabule teſtam̄
ti ad deſignādūꝫ ꝙ ipe criſtus eſt le
giſlator. Item criſtus figurabatur
per ea que erant i tabernaculo ex
teriori. ſcꝫ per candelabrum. q2 ipe
dixit. Ego ſum lux mundi. Et per
ſeptem lucernas ſeptē dona ſpūs
ſancti notantur que fuerunt in eo
Ipſe etiam figurabatur per mēſā
quia ipſe eſt ſpūalis cibus. ſcđm il
lud Io. vi. Ego ſum panis viuus
Duodecim autem panes figurabāt
duodecim aplos vel doctrinā eoꝝ
Vel per cādelabrū et menſā pt ſig
nificari doctrina et fides eccie. q̄ il
luīnat et ſpūalit' reficit. Ipe etiaꝫ
xp̄c figurabat' p duplex altare ſcꝫ
holocauſtoꝝ et thimiamatis. quia
per ipſū oportet nos offerre ōnia
v'tutum opera. ſiue illa quib9 affli
gimur. que offerebantur in altari
holocauſtorum. ſiue illa que maio
ri mentis perfectione ſcꝫ ſpirituali
a perfectorum deſideria deo offerun
tur in xp̄o quaſi i altari thimiama
tis. ſecundum illud Heb. vlt. Per
ipſum ergo offeramus hoſtias lau
dis ſemper deo. Et nota ꝙ Exodi.
xx. dn̄s mandauit. ꝙ fieret altare
de terra. vel ſaltē de lapidib9 nō ſe
ctis. Et iterum ꝙ etiam non face
rent altare excelſuꝫ. ad quod opor
teret aſcendere per gradus. ad de
ſignandum ꝙ in criſto domino no
ſtro qui eſt verum altare debemus

500

ↄfiteri veram carnis naturam quã tum ad humanitatẽ. quod eſt altare de terra vel lapide facere. et quan tũ ad deitatẽ debem9 in eo ↄfiteri patris eq̃litatẽ. q̃d eſt non aſcẽdẽ per grad9 ad altare. Ipſe em̃ criſt9 non minor prẽ eſt aut ſpũ ſancto. ſed coeternus et coequal' vtriq; vi uens et regnans deus in ſecula ſe culorum Amen.

¶ Explicit liber no nus de exẽplis et ſimilitudinib9 rerũ

¶ Incipiunt capitula libri decimi.

De abiectis a mundo .i.
De ablatiõe tpaliũ ij.
De adulatoribus iij.
De amore ſui ⁊ pximi ⁊ mũdi. iiij.
De auaritia v.
De auditu verbi vi.
De beneficijs xp̃i vij.
De bono et malo viij.
De carne ix.
De clericis x.
De cogitationibus xi.
De ↄfeſſione xij.
De ↄpunctione xiij.
De ↄſolationibus diuinis xiiij.
De ↄtemplatione xv.
De ↄtinentia xvi.
De corde xvij.
De cruce xviij.
De cuſtodia ſui xix.
De delectationibus mũdi xx.
De dyabolo xxi.
De diuitijs xxij.
De elatione xxiij.
De electis xxiiij.
De erubeſcentia xxv.
De eucharistia xxvi.
De familiaritate mulierũ xxvij.
De fide xxviij.
De flagellis dei xxix.
De gratia xxx.
De humilitate xxxi.
De incipiẽtibus et nouitijs. xxxij.
De inconſtantia xxxiij.
De incontinentia xxxiiij.
De inferno xxxv.
De ypocriſi xxxvi.
De iracundia xxxvij.
De iudicio diuino xxxviij.
De iudicij die xxxix.
De iudicio correptiõis hũane. xl.
De lingua mala xli.
De locutione xlij.
De luxuria xliij.
De mandatis dei xliiij.
De miſeria hominis xlv.
De morte corporali xlvi.
De mortuis mundo xlvij.
De mundo xlviij.
De munerũ acceptiõe xlix.
De obedientia .l.
De opibus bonis li.
De ornatu mulierũ lij.
De ocio liij.
De paſſione xp̃i liiij.
De patientia dei lv.
De patientia humana lvi.
De peccatis lvij.
De pena inferni lviij.
De penitentia lix.
De pfectis viris lx.
De perſeuerãtia lxi.
De pigricia lxij.
De predicatoribus lxiij.
De ꝓfectu ſpũali lxiiij.
De ꝓſperitate peccõꝝ hoim lxv.
De ratione lxvi.
De religioſis lxvij.
De ſacerdotib9 xp̃ianoꝝ lxviij.
De ſanctis viris lxix.
De ſcriptura ſacra lxx.
De ſilentio lxxi.
De ſimonia lxxij.
De ſocietate bonoꝝ ⁊ maloꝝ. lxxiij
De ſollicitudine lxxiiij.

De spe lxxv.
De superbia lxxvi.
De temptationibus lxxvii.
De tempore lxxviii.
De tepiditate lxxix.
De timore lxxx.
De tribulatione lxxxi.
De verbis dei lxxxii.
De vita eterna lxxxiii.
De vocatione diuina lxxxiiii.
De voluntate bona lxxxv.
De xp̄o lxxxvi.
De zelo bono lxxxvii.

Expliciunt capl'a libri decimi de exemplis et similitudinibus reru͂.

Incipit tabula exe͂ploꝝ eiusde͂ libri

De moribus et actib⁹ fideliu͂ israelitici populi. Prīo de exitu illi⁹.
De egypto et pharaōe eos psequēte .xiii. et lxxvii.
De more et ritu eiusdē populi in festis celebrādis vii.
De ministris veteris legis .x.
De factis ipedientibus a sacerdotio seu ministerio leuitaru͂ lxviii.
De mulieribus ꝓhibitis a matrimonio sacerdotu͂ lxxvii.
De oblatioibus hostiaru͂ li.
De caudis aīaliu͂ sacrificio offerendis li.
De mixtiōe sanguinis hūani et sacrificio galileoꝝ ix.
De pilis xl.
De more siue ritu nazareoꝝ i capillis. et de morib⁹ phariseoꝝ. xliiii.
De q̄busdā pticularibus actib⁹ quorūdā viroꝝ insigniu͂ qui fuerūt i illo populo viii.
De fuga ioseph ab egiptia muliere lxxiii.
De moyse et ei⁹ v͂ga xviii.
De serpente eneo quem idem moyses fecit in deserto lxxxiii.
De dulcoratiōe aq̄ru͂ p immissionem ligni xviii.
De eleuatiōe manuu͂ moysi cōtra amalech lxxvii.
De saporibus mānatis qd pluit in deserto lxxxiii.
De statiōe solis et lūe ad mādatu͂ iosue .l.
De sapientia salomonis et pugna mulieru͂ meretriciu͂ lxxvii.
De pauore helie et fuga eius in deserto lxxvii.
De raptu helie et petitione helisei. lxxxiii.
De hester et v͂ga assueri xviii.
De pisce thobie et eius medicinali v͂tute liii.
De moribus et actibus ministroꝝ siue amicoꝝ populi xp̄iani. scilicet de tonsura et rasura clericoꝝ .x.
De ritu sacerdotu͂ et celebratione misse xxvi.
De veneratiōe scōru͂ reliq̄aru͂ .vi.
De clericis eūtib⁹ i nūdinas vi.
De clericis electis i epos lvii.
De moribus et actib⁹ ptinētib⁹ ad sexu͂ femineu͂ et ↄceptiōe mulierum lxxxiiii.
De aborsu mulieru͂ p⁹ ↄceptu͂. vi.
De mulieribus ꝗuidis lx.
De partu mulieru͂ lix. lxxxv.
De partu monstruoso lxxvi.
De mulieribus lactantibus ifātes xiii.
De mulieribus turpib⁹ et pulchris lxxiii.
De vxoribus vetulis lix.
De dn̄abus et ancillis et de ancillis ostiariis xix.
De mulierib⁹ euntibus ad missam lii. et. lxvi.
De mulieribus nō castis lxxvii.

De mulieribus meretricibꝰ lii.
De mulieribꝰ ſollicitatis a leccatoribus lxxvii.
De blanditiis mulierū ix.
De mulieribus latrociniis ibidē
De moribꝰ et actibꝰ ɔpetentibꝰ īfantulis puerilis etatis ix.
De lactatione infātium iii. ⁊ xiii
De ablactatione eorūdē. xxxv. et lxxxi
De appodiatiōe pueroꝝ icipientiū ambulare lxxv.
De eruditiōe pueroꝝ xxxix.
De caſtigatione et flagellis puerorū xxix. et .lxxxi.
De pueris ſequētibꝫ papiliōes xlviii
De hiis que fiūt oneratis ſuſtentatiōe vel defenſione vel ɔmoditate ł voluptate vite corpal' hoīm.
De tenui victu hoīm et pma etate mundi xxxii.
De prādio et cena xxii.
De pulmentis lxxx.
De muſto bulliēte et ſedatiōe ebullitionis eius xiii.
De venditoribus vini xxiii.
De carnibꝰ et earū ſallitiōe lxix.
De ducentibus porcos vel oues ad forum lxxxi.
De occiſiōe pecoꝝ et agnoꝝ. lxxvi
De frugibꝰ terre ⁊ de frumēto ⁊ eiꝰ ſepatiōe in agro et carduis et vrticis. lxix.
De ɔſeruatiōe frumēti iiii.
De emptiōe frumenti vi.
De fructibꝰ arboꝝ et eoꝝ requiſitione v.
De cuſtodia ⁊ viſitatione arborum iiii.
De excuſſiōe vermiū ab arboribus lix.
De ɔmeſtione vuaruꝫ acerbarum xx.
De iacientibus lapides ſuper arbores xxii.
De terra q̄ vendit extrāneo. lxxxiii
De trāſlatione poſſeſſionis cuꝫ onē
De repletione vaſoꝝ xxx.
De loco vel vaſe occupato ſiue pleno liii.
De obturatione vaſorum lxxi.
De duobus doliis que erant ī palatio iouis xiiii.
De dormitione xv.
De reſpiratione et flatu xxxviii.
De aſinis et aſinariis lix.
De equis et eoꝝ venditoribꝰ liiii.
De equis vmbraticis et eoꝝ formidatiōe xxv.
De domitione equi ix.
De armigeris lix.
De v̄tutibus lapidū et herbaruꝫ ⁊ verborum lxxxvi.
De cura infirmitatum lxxvii.
De prouocatione vomitus. lxxix.
De ſuſceptione infirmorum et pauperum .l.
De vitanda ſocietate leproſorum. lxxiiii.
De extractiōe putridi dētis. lxxiii.
De exitu a domo ſuccenſa ibidēꝫ
De portatione aquaꝝ ad domū ſuccenſam lxxxi.
De ſtuppa et feno tenendis iuxta ignem xxvii.
De extinctione ignis lxxvii.
De oſtiariis nobiliū lxxx.
De aptione ſcole thalami et feneſtrarum xvii.
De ſterquilinio xxxi. et xlix.
De deſtructione veterum domoruꝫ xlix.
De captione muſcarum xxi.
De mercatoribus et eorum pagamētis xxviii. et .xxxi.
De litteris ſiue inſtrumentis creditorum et debitorum xxxix.
De ſocietate ad dampnuꝫ et lucrū lxxxi.
De ɔputatione villici xii.

De creditoribus ij.
De ſecuritate pignoris et pen̄ ·xv.
De foſſione theſauri ·xlvi·xlvij.
De cuſtodia lapidis p̄cioſi vi.
De opariorꝝ ſiue mercenariorū labore et mercede xxxix·lxix.
De ſeruis xxiiij.
De nutijs dn̄orum lxxx.
De arbitris xlij.
De oratorib9 et aduocatis xij.
De vocatiōe hoim corpali. lxxxiiij.
De lotione pānorꝝ lix.
De lotione muis xiij.
De domeſticatione beſtiē ſilueſtris lxxxi.
De ludo ſchacorꝝ xvij.
De aucupatoribus xiij.
De ſagittātib9 ad ſignū liij.
De ſtantib9 ad ſolē lviij.
De aſcenſu et deſcenſu itinerantiū li.
De paſſionibus et actibus ptinētibus ad defectū vel corruptionem vite hūane corpalis Et pmo de varijs defectib9 hūani corpis. xlv.
De fameſcentib9 lxxxij.
De grauit infirmis et eorꝝ iquietudine et appetitu xxxiij.
De febcitantibus diuerſis febbus. lvi.
De īfirmis q̄ morāt ī aere corrupto
De ſtomacho qui non retinet cibū vi.
De cecis et eorum ludis·v·xlvij·et lxiij.
De impedimento oculi et de manu immunda xl.
De claudis et de ābulantib9 greſſibus inuolutis xxxiij.
De ſtimulo carnis beati pauli ſeptuageſimo ſeptimo.
De hijs qui ſubmerguntur ī aqua v.
De protectione cadauerum a mari xlvij.
De hijs qui ſuſpendūtur laqueo. lxix.
De mortuis lxvij.
De ſepultura mortuorū lvij.
De paſſionibus et actibus qui ptinent ad defectum ſenſus ſcʒ.
De inſanis lxv.
De freneticis ca. eodē
De fatuis ix·et xvi.
De eo q̄ haurit aquā cū cribro·vi.
De eo q̄ imprimit figuras in aquā vi.
De differente domare equum vſqȝ ad ſenectutē eius ix.
De ſequente vmbrā xlviij.
De mittēte aquā vel vinū in ciſternā l' vegetē fractā li.
De ruſtico eunte ad forꝝ lxxx.
De mittēte auem in cagiā vi.
De aſpcū facierum hominum ignotorum lxx.
De hijs que fiunt vel ↄtingunt ī dāpnum vel periculum vel tedium hominum li.
De hōmicidio caſuali lxxxvi.
De fracturis mēbrorꝝ lxxvij.
De carceratis et eorum cuſtodibus xlvi.
De flagellis hoīm xl.
De ſucceſſione domorꝝ·xvi·xliij·et·xlvi.
De foſſione arborꝝ xlvi.
De collectione fructuū īmaturorꝝ xxxvi.
De fractiōe vaſorꝝ xlvi.
De materia molli et diſſolubili qn̄quageſimo pmo
De ſciſſione veſtimentorum quinquageſimo nono.
De combuſtione pannorum ſeptuageſimo ſeptimo
De debito vſurario quinquageſimo
De tactu ſerpentis quadrageſimo nono

De nocumento veneni ſerpentini · lviij ·
De cibis venenoſis lviij ·
De ſubtractione victualiū a caſtro obſeſſo ix ·
De ribaldo nō valēte ſoluere expēſas lxxxi ·
De portatione grauis oneris · lviij · et · lix ·
De lignis aquoſis miſſis in igneni liiij ·
De ſpinis lxxiij ·
De volatu muſcarum circa ollas · lxxix ·
De papilione et cādela xxvij ·
De pauperibus petentibus elemoſinas lix ·
De caſtro plurium dn̄oꝝ lj ·
De agro neglecto lij ·
De hijs que pertinent ad defectum vite ſpiritualis id ē ad mores viticſos viij ·
De tirannis xxiij ·
De proditoribus iij ·
De latronibus · xi · et · xiij · et · xxij · et · xxviij ·
De incendiarijs lij ·
De falſis nūcijs xxxvi ·
De prodigis ſeruis vel filijs · lxxviij
De cupidis volentibꝰ ditari · lxiij ·
De ſtultis vindicatoribus
De lenonibus lxxij ·
De luſoribus xvij ·
De incantatoribus xiij ·
De ebrioſis iiij ·
De dāgeroſis epulatoribus · lxxvij

Explicit tabula exēploꝝ libri decimi de exēplis et ſiītudinibꝰ rerū

Incipit ꝓlogus eiuſdeꝫ libri decimi de exēplis et ſiītudinibus rerū

COnſūmationem dabit in cōſummationem operū Eccī · xxxviij

Quia omne agēs agit ꝓpter finē generaliter · operari iis omne ceptum appetit opus perficere · maximeqꝫ qđ laboribus plurimis longiſqꝫ ꝓſecutum eſt ſtudijs fine deſiderat debito feliciter conſūmare · Poſtꝗ̄ igitur in precedentibus libris exempla de rationis operibus · que homines aut lege iubente · aut arte dirigente ꝓducūt ꝗ̄ plurima ſunt inducta · ad r̄liquorum cōſummationē operum humanorum de quibus exempla promiſimus licet cor et ſtilum conuertere · et de reſiduis humanis operibꝫ que ad vite neceſſitatem vel comodum rationabiliter preter legis humane decretum · vel preter artis habitum homines operātur · ac de moribus et conſuetudinibus varijs · et que ex rationabilibus cauſis iter homines obſeruantur · et interdūꝫ etiam de fortuitis caſibus in hoc vltimo noſtri operis libro exempla ł ſimilitudines ponere · ac ea vt de alijs fecimus ad moralem inſtructionem inflectere · Cum hijs inſuper inducentur exempla de moribus et actibus fideliuꝫ iſrahelitici populi · et de quibuſdam particularibus actibus inſignium perſonaruꝫ · que in illo fidelium populo celebres extiterunt · De moribus quoqꝫ et actibus clericoꝝ miniſtrātiū et populi xriſtiani · et de hijs rurſū q̄ ad femineū ſexū ł puerilē etatē ꝑtinēt · ac de hijs q̄ ad defectū ſpectant tā corporał ꝗ̄ ſpūał vite · nec nō et q̄ ad dāpnuꝫ vel tediū pleruqꝫ int̄ hoīes ſūt nōnulle ſiłitudies introducētur · Dabit itaqꝫ huius opis auctor

in hoc libello cor ſuū iuxta verbum
appoſitum in cōſūmandis exemplis
operū humanorum · vt videlicet hmōi
operū ſimilitudinibus cōſūmatis la
bor ſuſcepti operis totalit̄ termine
tur · Ceterū ne ordine diſpari a pri
oribus poſteriora degnent ſcdm mo
dum obſeruatum ſupius diuerſo
rū capitulorum materias volo ſb al
phabeti litteris et ordine diſponē

¶ Capitulum · i ·

Abiectus a mundo xpc ple
rūq; ſuſcipit · ſicut nōnūq;
vna ciuitas ſuſcipit et ho
norat expulſos ab alia · Et ſicut eti
am vnus hō miſericors famulum ſu
ſcipit pauperē et infirmum ab alio
crudeli dn̄o derelictum · ſicut legit̄
· i · Re · xxx · de quodā egiptio puero
in via laſſaſcente · quē amalechita
egrotum i itinere deſeruit · dauid
vero inueīt · cibo refecit · ducem ſui
itineris fecit · amalechitā perſequi
tur · epulantē repit et extinguit ·
Quid em̄ eſt ſicut Greg · dicit · qd
egiptius amalachite puer in itinē
laſſatur · niſi qd amator preſentis ſe
culi peccati ſui nigredine optus · ſē
pe ab eodem ſeculo infirmus deſpe
ctuſq; relinquitur vt cū eo neq̄q;
currere valeat · ſed fractus aduer
ſitate torpeſcat · Sed hunc dauid i
uenit · quia redemptor noſter vera
citer manufortis nonnunq; quē fra
ctū a mūdi gloria repit in ſuo amo
re cōuertit · cibo paſcit quia vbi
ſcientia reficit · ducē itineris eligit ·
quia ſuū etiam predicatorem facit
Et qui amalechitam ſequi non va
luit dux dauid efficitur · qr is quē
indignū mundus deſeruit · non ſo
lum conuerſus i ſua mente domi
num recipit · ſed etiam predicando
hūc vſq; ad aliena corda perducit ·
Quo videlicet duce dauid amale
chitam conuiuantem inuenit et ex
tinguit · quia ipſis criſtum predicā
tibus mundi leticiam deſtruit quos
mundus comites habere deſpexit

¶ Capitulū · ij ·

Ablatio et puatio tempora
lium alicui etiam innocen
ti facta diuino iudicio nō
oſtendit deum eſſe iniuſtum · cum
ipſe ea dederit et omnia ſua ſint ·
Cuius exemplum eſt · quia nec ali
quādo iniuſtus eſt creditor · q̄ dum
prefixo requirendi tempore non cō
ſtringitur · quando vult exigit qd
feneratur · Ita dum deus aufert q̄
dedit · non aufert noſtra ſed recipit
ſua · Vnde dicitur Iob · i · Dominus
dedit dominus abſtulit · ſicut domi
no placuit ita factum eſt · ſit nom̄
domini benedictum Seneca ad mar
cellū · Non eſt quod nos ſuſcipiamus
tanq; inter noſtra poſiti · mutuata
accipimus vſū fructuſq; noſter eſt
Cum ipſe arbiter ſui muneris im
parat nōs oportet in prompto ha
bere · que i incertum diem data ſūt
et appellatos ſine querela reddere ·
peſſimi debitoris eſt creditori face
re iniuſtum

¶ Capitulū · iij ·

Adulatores ſimiles ſūt pro
ditoribus · quia ſcilicet oſcu
lo oris tradunt hominem
hoſtibus ſuis · vt iudas criſtum · et
Ioab amaſam · ij · Regum · xx · Itē
ipſi ſunt lactatrices dyaboli lactā
tes peccatores et in peccatis dormi
re facientes · cantando eis placebo
cantilenam dyaboli Prouer · i · Fili
mi ſi te lactauerit peccatores ne acq̄
ſcas eis · Item ipſi ſunt dyaboli io
culatores non permittentes ſuos i
aliquo cōtriſtari Oſee · vij · In mali
tia ſua letificauerūt regē et i mēdacijs
ſuis principes · Iten ſunt dyaboli

incantatores· quia faciunt hoib9
credere q̄ ſint id q̄d nō ſunt· et vbi
nichil ſunt aliquid eſſe oſtendunt
Item ſūt dyaboli aucupes Prouẽ·
xx· Qui blandis bleſiſq; ſermoib;
loquitur amico ſuo· rethe expādit
greſſibus ſuis

Caplm· iiij·

Amor ſuī ꝑſcus inordinatus
quo aliquis nimis ſibi pcit
eſt ei cauſa perditionis Si
cut qui nimis diu ſeruat frumentū
ſuum pdit illd q̄ corrūpitur Sed ſi
ſeminat reſeruat Vn̄ gloſa ſup il
lud Jo· xij· Niſi granū frumēti ⁊c·
dicit· Inſipiēs q̄d tu ſeminas non
viuificatur niſi ꝑus moriatur Jo·
xij· Qui amat animā ſuam perdet
eā Aug9· Si male amaueris odiſti
Si bene oderis tūc amaſti· Itē ami
cus qui amat ꝓximū cauſa vtilita
tis tantū adheret q̄de ei in ꝓſperi
tate· ſed ipſū in aduerſitate relin
quit. Homo enim arborē diligent̄
ſeruat et frequenter viſitat. q̄ diu
in ea fructus fuerit. ſed ablatis fru
ctibus ſine cuſtodia relinquit· Si
cut patet in vineis et ortis qui tpe
fructuum clauduntur et cuſtodiun
tur· ſed amotis fructibus exponūt̄
Yſaie. i. Relinq̄tur filia ſion ſic vm
braculū in vinea. et ſicut tuguriū;
ī cucumerario ſcz cū nō ſunt fructus
Item amator mūdi ſilis eſt homini
qui inebriat̄ ex aliqua re amara·
qui ſcz ꝓpter ebetatē nō ſentiret a
maritudinē; Vnde Treñ· Inebria
uit me abſinthio Ebrius quippe ſic
dicit Greg̃· q̄d patit̄ neſcit· Abſin
thio ergo eſt ebrius· qui pro amore
preſentis ſeculi a ſenſu rationis eſt
alienus· q̄ dū quicquid ꝓ mūdo ſu
ſtinet leue reputat· laboris amari
tudinē quā toleāt ignorat· q̄ nimi
rū delectabilit̄ ad oīa ducit̄ i quib;

penaliter fatigat̄ At contra vir iuſt9
ad mūdi picula pro mundo tolerā
da eſſe debilis ſtudet· finē ſuū ꝯſpi
cit· vita preſēs q̄ ſit tranſitoria at
tendit· et ꝓ ea labores perpe ti ex
terius renuit· cuius intrinſecus dele
ctationem vincit

Capitulū· v·

Auari cū magno dāpno aīe
ſue lucrātur illicita· Cecis
eñ in ludo ſtultorū; piuus
porcus ad lacerandū traditur· et
cū cecus credit ſcindere porcū ſcin
dit manū ſocij et ille ſuā· et repor
tat modicum fruſtum· ſed magno
ſtipendio vulneris illud emit. Sic
cupidi modicum lucrū tpale acqui
runt mentiēdo, iurando· et alia il
licita dicendo vel faciendo· ſ mag̃
vulnera peccatorū que non atten
dunt contrahunt· Et hoc eſt quia
ceci ſunt· Excecauit enim eos ma
litia eorum Sap. i. Item auarus eſt
ſimilis ei qui eſt ſubmerſus in aq̃s
qui q̄cquid tenet ita fortiter tenet;
q̄ non vult dimittere· ſed ſecū ſb
mergi· Sic auarus diuitias etiam
male acquiſitas· per q̄s etiā totā;
familiam ſecum ſubmergit· Item
ſi caput hominis ſit extra aquā· et
totum corpus ſit in aqua non ſub
mergitur· Sic ſi homo ſit in diuiti
is multis et cor non ſit ibi non no
cet· ſed ſi cor ſit ibi perit Trenorū
iij· Inundauerunt aque ſuper ca
put meum et dixi perij·

Capitulū. vi·

Audire debet homo libenti
us q̄ loqui· Natura enim
vnicuiq; dedit vnum os et
duas aures vt velociores ſimus ad

audiendum q̄ ad loquendum Ia.
ij. Sit omnis hō velox ad audien
dum · tardus āt ad loquendū · et
tardus ad iram · Item aures hēt
homo erectas .i. tendentes ad cele
ſtia et dei verba · non pendentes ad
terram vt animalia. Sed multi cō
tra legem plus habent aures ad
terrena pendentes q̄ ad celeſtia e
rectas. ij. Thi. iiij. Erit em̄ tēpus
cum ſanam doctrinam non ſuſtie
bunt · ſed a veritate quidez auditū
auertent · Item auditor debēz at
tendere non ad dicentez · ſed ād id
quod dicitur Stultus enim eſt ille
qui vult emere frumentum vel vi
num · et plus attendit ad ſaccum
vel dolium vnde exit · q̄ ad ipſum
frumentum vel vinum · Sic eſt ille
qui attendit i ſermone non quod
dicitur ſed a quo dicitur. cum tam̄
Iohan. xvi · dominus dicat. Ser
monem quem audiſtis non eſt me
us. Seneca Non te moueat dicētis
auctoritas · nec quis dicat. ſed q̄d
intēdas Lu · x · Qui vos audit me
audit · Item audiunt quidam ver
ba doctrīe non vt faciant · ſed vt
ſciant loqui · qui ſimiles ſunt lecca
toribus qui guſtant plura vina n̄
vt emant · ſed vt poſſint dicere ali
is · illud bonum illud melius · Sic
iſti audiunt non vt faciant. ſed vt
loquantur et detrahant · Itez ſimi
les ſunt militibus et clericis eunti
bus ad nundinas · non vt emant
aut vendant · ſed vt inde loquant̄
Ps̄ · Firmauerunt ſibi ſermonem
nequaz ſcilicet vt referrent · ſed bō
num reliquerunt Eze · xxxiij · Au
diunt ſermones tuos et non faciūt
eos ꝛc̄ · Item auditor obliuioſus ſi
milis eſt cribro · qđ ſi ponatur in a
quam ſtatim impletur. ſed cum ex
trahitur michil remanet · Sic multi

cum ſermōnem audiunt · aqua cō
punctiōis et deuotionis pleni ſūt ·
ſed cum receſſerint vacui remanēt
et auditorum memoriam non hn̄t ·
Ecc̄i · xxi · Cor fatui quaſi vas con
fractum omnem ſapientiam non
tenebit · Item ſicut nil prodeſt ci
bus qui ſtatim ſumptus emittitur
et prolis concēptio quam ſtatim
mors ſequitur. vel imprimere figu
ras in aquam cum eas non retine
at · vel capere auem que ſtati emit
titur · Sic non prodeſt audire v̄buz
dei et proicere illud Aggei. i. Qui cō
gregauit mercedes miſit eas i ſac
culum pertuſum · Item audire dēt
homo verba dei cum reuerentia et
auiditate · Nam cum magna reuē
rentia et deſiderio iret infirmus ad
reliquias ſanctorum · per quas cre
deret ſanari · Tales autem reliq̄e
ſunt verba dei · que expellunt ōnez
languorem Sap̄ · xvi · Neqꝫ herba
neqꝫ malagma ſanauit eos domi
ne · ſed ſermo tuus qui ſanat ōnia
Et quia verbum dei maioris effica
cie eſt q̄ aliq̄ reliquie ſanctorū · mi
rabile eſt quomodo aliquis īfirm9
remanet vbi a ſermone curāretur
Solent etiam homines ad reliq̄as
ſanctorum aliquid offerre · ſed ad
iſtas reliquias michil petitur niſi i
tentio et operatio · Item ſi aliq̄s ha
beret lapidem precioſum qui pre
ualeret omni āuro et argento · et
omnem infirmitatem curaret · nō
proiceret illum · ſed diligenter cu
ſtodiret. Sic nec hō debet proicere
verbum dei ſed diligenter illud cu
ſtodire · quia preualet omni auro
et argento · ſicut dicit̄ in Ps̄ · Bō
num michi lex oris tui ſuper milia
auri et argenti Gloſa · pl9 diligit
caritas dei legem q̄ cupiditas mili
a auri et argenti · ¶ Capl̄m · vij ·

BEneficia per criſtuz nobis exhibita figurata fuerunt in illis feſtiuitatibus quas iudei conſueuerant celebrare. Naz in veteri lege erant ſeptem ſolemnitates temporales vel ſpeciales et vna continua. vt poteſt colligi Numeri. xxviij. Erat enim quaſi feſtum continuum. qđ cotidie mane et veſpere immolabatur agnus ad repreſentandum perpetuitatez diuine beatitudinis. Alie autē erāt feſtiuitates ſpeciales. Inter quas prima erat ſabbatum in qualibet ſeptimana in memoria creationis vniuerſalis. Secunda erat neomenia in quolibet menſe in innouatione lune. ad commemorandum opus diuine gubernationis. quia inferiora precipue variantur ſecūduz motum lune. Alie vero quinqꝫ fiebant tantum ſemel in anno. ſcilicꝫ phaſe primo menſe. ad cōmemorādum beneficium liberationis de egypto. Et feſtum penthecoſtes. l. die ad recolendum beneficium legis date. Alia tria celebrantur mēſe ſeptimo. qui quaſi totus erat ſolempnis ſicut dies vnus. In pͥma enim die menſis ſeptimi erat feſtū tubarum in memoriam liberatiōis yſaac. quādo abrahā inuenit arietem hn̄tem cornibus. quem rep̄ſentabant per cornua quibus buccinabant. Sed decima die celebrabant feſtum expiationis ad rememorandum beneficiuz propitiationis dei ſuper adoratione vituli ad preces moyſi Poſt hoc autem celēbrabant feſtum ſcenofegie id ē tabernaculorum ſeptem diebus. ad commemorandum beneficium ꝓtectionis et deductionis per deſertum vbi in tabernaculis habitauerunt. Vnde in hoc feſto debebant habere fructum arboris pulcherrime. ſcilicet buxum et lignum deſarum frondium. i. mirtuz. que ſunt odorifera. et ſpatulas palmaruz. et ſalices de torrente. que diu retinent ſuum virorem. et hec inueniunt in terra promiſſionis. ad ſignificandum qꝫ per terram aridam deſerti eos duxerat deus ad terrā delicioſam Octaua autem die celebrābant feſtum cetus atqꝫ collecte. i quo colligebātur a populo ea que neceſſaria erant ad expenſas cult9 diuini. Et ſignābatur adunatio populi ⁊ pax preſtita in terra ꝓmiſſionis. Figuraliter autem per iuge ſacrificium ſignificabatur perpetuitas criſti qui eſt agnus dei Heb. vltimo. Jhūs criſtus heri et hodie ipſe et in ſecula. Per ſabbatū aūt ſpūalis requies nobis data p xp̄z Per neomeniam autem que eſt i cenſio lune noue ſignificabatur illuminatio primitiue eccleſie p xp̄z eo predicante et miracula faciēte. Per feſtum autem penthecoſtes deſcenſus ſpiritus ſancti i apoſtolos. Per feſtum expiationis emundatio a peccatis populi xp̄iani. Per feſtum tabnaculoꝝ pegrinatio eoꝝ in hoc mundo. in quo ābulant in v̄tutibus proficiendo. Per feſtum autem cetus et collecte ꝯgregatio fidelium in regno celorum. Et illđ feſtum dicebatur ſanctiſſimum Et hec tria feſta erant ꝯtinua adinuicem. quia oportet expiatos a vitijs proficere in virtute. quouſqꝫ ꝑueniant ad dei viſionem. Vnde dr̄ in Pſalmo. Ibunt de virtute in v̄tutem. videbitur deus deorum in ſyon.

Caplm. viij.

Bonū corrūpitur ex admix
tione mali · Sicut legitur
Luce · xiij · ꝙ pilatus miſcu
it ſanguinē cū ſacrificio galileoꝝ ·
q̄d fit quando id q̄d ſcd̄m ſpiritū
diligi debet ſcd̄m carnem diligit̄ ·
vt i beghiagio vbi ſb̄ ꝑtextu dile
ctionis ſpūalis que eſt quaſi ſacri
ficium deo latet ſanguis carnalis
affectionis. et de pallio religionis
opitur latrina vitioꝝ · et de xp̄o fit
oſtium lupanaris · cū ꝓpter deū di
lectio ſilat̄ Gal · ij · Sic ſtulti eſtis ·
vt cum ſpū ceperitis nūc carne cō
ſūmamini

Capitulum · ix ·

Caro domanda eſt in iuuē
tute · et in ſeruitutē ſpūs
redigenda · Stultus enim
eſſet qui non domaret equū ſuum
vſq̧ dū ſenex eſſet · Sic qui nō do
mat carnem ſuā in adoleſcentia · ſ
nutrit eā delicate · ita ꝙ nō poteſt
eam poſtea tenere · ſed ꝓicit eū i lu
tum peccati Prouer · xxix · Qui de
licate a pueritia nutrit ſeruū ſuum
.i. corpus ſuum · poſtea illum ſētiet
ꝯtumacem Item ignis ꝯcupiſcētie
extin guēdus eſt dum paruus eſt ·
quia tunc defacili poteſt extingui ·
Fatuus reputaretur ille qui expec
taret ignem amouere a domo ſua
donec eſſet magnus · et fere tota
domus conbuſta · Sic qui in adole
ſcentia non reſtringit carnē ſuā
Bern̄ · Abſcondis ignem in ſinuꝫ
iam veſte defluente exuſto iā latē.
adhuc ꝯſulendum eſt an extinguas
illum · Nūquid poteſt homo abſcon
dere ignē in ſinu ſuo · et veſtimēta
illius non ardeant ? Item caro qm̄
tumcūq̧ luxurioſa poteſt vinci ab
ſtinentia . Non eſt enim adeo forte
caſtrum q̄d non poteſt capi ſi vic
tualia ſubtrahant̄ · nec adeo mag
nus ignis · qui per ſubtractionēꝫ li
gnorum non extinguatur Prouē ·
xxvi · Cum defecerint ligna · extin
guet̄ ignis .i. luxuria ex defectu deli
tiarū · Item caro eſt ſicut mulier q̄
blādiendo attrahit hoīes ad peccā
dū Prouerb̄ · vij · dicitur de mulie
re que multis ſermonibus et blan
diens labioꝝ protraxit iuuenem ·
ſtatim ſecutus ē eam. quaſi bos du
ctus ad victimā · Item eſt ſicut la
tromſſa · quē peregrinis obuiās in
ſilua vel ābiguo vie. ꝓmittit ſe du
cturaꝫ eos ad rectam viā vel ad bo
num hoſpiciū · et poſtea ducit eos
ad malum · et ponit eos ad manꝰ
latronum Ideo dicitur Eccl̄i · xviij ·
Poſt ꝯcupiſcentias tuas n̄ eas ac̄ ·

Capitulum · x ·

Clericoꝝ perfectio et digni
tas oſtenditur ex tonſura
et raſura capitis eoꝝ · Fit
enim eis tonſura et raſura i modū
corone · quia corona eſt in ſignum
regni et perfectionis · cum ſit circu
laris · Illi autem qui diuinis mini
ſteriꝭ applicātur · adipiſcūtur regi
am dignitatem · et perfecti in vir
tutibus eſſe tenentur · Cōpetit etiā
eis ratione ſubtractiōis capillorū ·
et ex parte ſuperiori per raſuram .
ne mens eorum tpalibus occupati
onibus a ꝯtemplatione diuinoꝝ
retardetur · et ex parte inferiori p
tonſuram . ne eorum ſenſus tpali
bus obuoluantur · Item clerici et
miniſtri eccleſie xp̄i debent ſe laua
re et ſanctificare ſpūaliter . ſic mi
niſtri et leuite in veteri lege facie
bant corporaliter. Nam quando i
trabant tabernaculum · lauabant
ſacerdotes manus et pedes · Rade
bant ſacerdotes omnes pilos car
nis ſue · aſpergebantur etiā aqua

luſtrationis. Itē ɔſecrabant. q̄ ſcɀ
ɔſecratio fiebat iſto modo. Nā pō
tifices ⁊ ſacerdotes p̄mo poſtq̄ ab
luti erant induebant quibuſdā ve
ſtimentis ſpecialibus. Spēalit āt
pōtifex oleo vnctionis i capite vn
gebat. Leuite vero non habebant
aliam ɔſecrationem q̄ꝫ q̄ offerebā
tur domino a filijs iſrl' p manꝰ pō
tificis qui orabat p̄ eis. Minorum
vero ſacerdotū ſingule manus ɔſe
crabantur. et de ſanguine aīmal'
immolati tingebatur extremū au
ricule dextre ipoꝝ. ⁊ pollices pedis
aut manus dextre. Aſpergebātur
etiam ipſi et veſtimenta ipſoꝝ ſan
guine animalis immolati. Offerebā
tur etiā in ɔſecratione ipoꝝ hmōi
ſacrificia. vitulus p̄ pecō. aries in
holocauſto. aries etiā ɔſecratiōis.
caniſtra panū Imponebātur autē
ſup manus eoꝝ adipes arietis. et
torta panis vnius. et armꝰ dexter
Leuite vero applicabant ad mini
ſteria. p hoc q̄ intromittebantur
in tabernaculū federis. q̄ſi ad mini
ſtrandum circa vaſa ſcūaꝝ. Simi
liter ergo clerici qui ſūt ɔſecrandi
ad ſpūale miniſteriū xp̄i. ſūt p̄mo
purificādi p miſteriū baptiſmi. ⁊ la
crimarū in fide paſſiōis xp̄i. q̄ ē ex
piatiuū et purgatiuū ſacrificiū. ⁊
debent radere pilos carnis .i. oēs
p̄uas cogitationes. Dūt etiā ornari
veſtibus v̄tutū. ⁊ ɔſecrari oleo ſpi
ritus ſcī ⁊ aſperſiōe ſāguinis xp̄i.
et ita debēt eſſe intēti ad exequē
da ſpūalia miniſteria

Capitulū. xi.

Cogitationes male p̄parāt
locum dyabolo. Nā qn̄do
aliq̄s magnus dominus
vult hoſpitiū habē in aliq̄ domo.
p̄mittit nūcium ad p̄parandū ſibi
hoſpitium et vbi recipit ibi deſcen
dit. Sic dyabolꝰ p̄mittit malas co
gitationes vt ei preparent hoſpiti
um. et vbi recipiunt ibi declinat di
cens. qui vos recipit me recipit.
et qui vos ſpernit me ſpernit. Itē
parui latrūculi p̄ puū foramen do
mus intrātes aperiūt domū magis
latronibus. Sic vane et iutiles co
gitatiōes p ſui frequentiā apiunt
domum ɔſcīe magnis peccatis per
ɔſenſū mentis. et captiuā ducunt
animā ſpoliatā gratuitis. ſicut dr̄
iiij. Regū. v. Latrūculi ſirie capti
uā duxerūt de terra iſrl' puellam.

Caplm. xij.

Confiteri debet homo ante
mortē. Latro eīn ſentiens
venire iudicē ad domū ſuā
furtū eicit de domo anteq̄ iudex ve
niat. Sic peccatū eſt per ɔfeſſionē
eiciendū de domo aīe ante mortē
Eccī. xxxi. Precurre prior i domū
tuam ⁊c. Et in eodē. Confiteberis
viuēs. viuus et ſanus ɔfiteberis.
Itē ɔfeſſionem p̄cedere debet pec
catoꝝ p̄meditatio. Nam diſpenſa
tor domus vel villicus expenſas
corā dn̄o ſuo ɔputaturus. prius p
lapillos ɔputat anteq̄ dn̄o ſuo ap
pareat et diem et cauſam. Sic ⁊
tu peccatorum tuorum computati
onē facias anteq̄ dn̄o tuo in ɔfeſſi
one appareas. Item orator vel ad
uocatus anteq̄ corā iudice veniat
rationes ſuas vel allegatiōes ordi
nat et affirmat. Sic et tu ad forū
ɔfeſſionis premeditatus accedas.
Eccī. xviij. Ante iudicium para iu
ſticiam tibi.

Capitulū. xiij.

Compūctio que p̄dueit ex
deſiderio ſupne p̄rie aſſimi
lat lotioni que fit cū niue

Nam nix manus multum mundat
et abluit· deſuper ꝓcedit et in traꝫ
deſcendit· Sic lacrimarū ꝯpunctio
ne manus ſordide.i.opa feda vitio
rum mundantur Vnde Job·ix· Si
lotus fuero quaſi aquis niuis· et
fulſerit velut mūdiſſime manꝰ mee
Cum enim per ꝯpunctionis fletuꝫ
lauatur anima· manus.i.opa effici
untur fulgida et munda· Iteꝫ illa
ꝯpunctio bene animaꝫ abluit· que
deſuper procedit Nā ſicut dicit Gre
goriꝰ· Sunt pleriqꝫ qui ꝑ orationū
lamenta ſe cruciant· ſed tamen cū
ipſis lamentorum laboribus ad ſo
a terrena deſideria exudāt· cōpun
gūtur in fletibus vel precibus· ſed
felicitatis tranſitorie gaudia exqui
runt· Hos itaqꝫ niuis aqua nō ab
luit· quia eorum fletus ab imis ve
nit· Qui vero idcirco plorant· qm̄
ſuperna premia deſiderant· aqua
niuis hos diluit· qa celeſtis com
punctio infundit· Nam cum perhē
nem patriam per lamenta appetūt
eiꝰqꝫ acceſſi deſiderijs plangunt· a
ſummis accipiunt vn̄ de mundenē
Item nix inferius ad terrā deſcen
dit· in quo deſignatur ꝯpunctionū
humilitas· Vnde Greg· Aq̄ niuis
ſunt lamēta humilitatis. Sunt em̄
nonnulli qui lamenta habent· ſed
humilitatem non habēt· qui affli
cti plangunt· ſed tamen i ipſis fle
tibus contra proximorum vitaꝫ ſu
perbiunt· vel contra ordinationeꝫ
conditoris eriguntur· Hij nimiruꝫ
aquas habent. ſed aquā niuis non
habent. et ideo mundi eſſe neque
unt· quia humilitatis fletibꝰ mini
me lauantur Pſ· Niue dealbabun
tur in ſelmon. ſelmon enim interp̄
tatur ſenſus. Et nix ergo in ſelmō
eſt in ſenſu mentis humilitas com
punctionis. qua ſcꝫ dealbātur qui

vitiorum nigredine fuerāt obfuſca
ti· Item ꝯpunctionis feruorem dy
abolus impedire conatur· īmittēdo
aliquā affectionē et occupationem
terrenā· Sicut homo quādo vinuꝫ
ſiue muſtū multuꝫ bullit et feruet·
ita ꝙ timetur ne forte dolium rū
patur· tūc immittit intus caſeum
terreſtrē· et tūc recipitur vapor et
feruor in poris caſei· et ceſſat pericu
lū et ebullitio remiſſo feruore· Quid
eſt enim vinum ſeu muſtū bulliēs
niſi ꝯpunctio feruens· de quo Pſ·
ait· Potaſti nos vino ꝯpunctiōis
Cui nimirum dyabolus feruorē tol
lit· cū caſeum terreſtrem imittit·
Quia dum ꝯpunctam mentem ad
terrenam affectionē vel occupatio
nem trahit· feruentem ſpirituꝫ ci
tius frigefacit· Item compunctio
nis lacrime dyabolum cum exerci
tu ſuo ſubmergunt Vn̄ Exod· xiiij
Pharao cū exercitu ſuo ſubmerſꝰ
eſt in mari Pſ· Contribulaſti capi
ta draconum in aquis

Capitulū· xiiij·

Conſolationes diuine humi
libus dantur nō ſuperbis
Nā mater dat lac filio quā
do paruus eſt· ſed quando magnꝰ
eſt ſubtrahit ei· Sic deus humiles ꝯ
ſolatur non ſuperbos Pſ· Si nō hu
militer ſentiebā· ſed exaltaui aīaꝫ
meam· Sicut ablactatus eſt ſuper
matre ſua· ita retributio in animā
mea Judith· viij· Expectemus hu
miles conſolationem eius· ij· Cori
vij· Qui conſolatur humiles cōſo
latus eſt nos Pſalmiſta· Hec me
conſolata eſt in humilitate mea·
Item conſolationes ſpirituales n̄
dantꝰ peccatoribꝰ q̄rētibꝫ ꝯſolatiōēs
mūdi vel carnis· Nam mater non

lactat filium cũ comedit alia tibari a Bernꝰ. Delicata eſt diuina conſolatio non conceditur admittentibꝰ alienã Ideo filiȷs iſrł non eſt datum man na donec defecit farina quam tule rant de egypto. Item clamatores vini vel tabnarȷ non dant guſtaȓ de vino ſuo porcis vel canibus vel leproſis. Sic etiaꝫ deus non dat de conſolatione ſua luxurioſis. guloſis. detractoribus et aliȷs peccatoribꝰ Et ſicut dicit Augꝰ. Impius dulce dinem dei non ſentit. quia de febre iniquitatis palatum cordis amiſit Item conſolationes celeſtis dulce dinis dantur ſanctis in mũdo iſto quaſi ad prelibandum. vt magis ad plenitudinem gratie ferueſcat deſiderium. Nam vini venditores aliquantulum dant guſtare volen tibus emere. vt ſuauitate vini pre guſtata ad emendum alliciantur. Auguſtinus. Guſtaui te et eſurio. tetigiſti me et exarſi in pacem vel concupiſcentiam tuam. Similiter aucupator parum prelibat accipi trem ſuum. vt ardentius volet ad predam. Et ille qui vult vendere bladum ſuum parum portat ad fo rum. et dicit mercatoribus. de ta li ſatis vendam vobis. hab eo eniꝫ at:ia mea plena. Sic deus amicis ſuis in vita iſta dat parum de dul cedine ſua vt eos alliciat ad eam. Ps̃. Preueniſti eum in benedictio nibus dulcedinis. Et ideo Aplis a liquãtulum de gloria ſua oñdit in transfiguratione Ite conſolatiões diuine dantur tribulatis et amari catis. Dicit enim Boetiꝰ in libro de conſolatione. ꝙ i palatio iouis erant duo dolia vini. vnum de op timo vino. aliud de amariſſimo. et quicunqꝫ volebat bibere de bono. oportebat ꝙ prius biberꝫ de ama ro. Sic qui vult bibere de vino di uine conſolationis. oportet ꝙ pꝰ bibat de vino amaritudinis ꝙ̃ de vi no conſolationis Gregorius. Si mens appetit qđ demulcet prius guſtet qđ dolet

Capłm. xv.

Contemplatiui viri dormi entibꝰ aſſimilantur. quia ſicut dicit Gregorius Fre quenter homines dũ in lecto quie ſcunt ſompniorum viſione turban tur. Quaſi enim ſompnia vel viſi ones ſunt imaginationes vltimi di ſtrictiqꝫ examinis. qđ iam vtiqꝫ ꝑ timorem cernimus. ſed tamen et ve raciter non videmus. Beati itaqꝫ viri ad cordis ſemper ſecreta rede unt. cũ ab hoc mundo vel vltra vo tum proſpera. vel vltra vires ad uerſa patiuntur. atqꝫ a terrenis la boribus feſſi quaſi ſtratum vel le ctum cubile mentis petunt. Sed dum quibuſdam imaginibus cogi tationum ꝙ̃ ſint ſubtilia iudicia di uina conſpiciunt. quaſi intra ſta tus ſui requiem ſompnȷ viſione turbantur. Contemplatur eniꝫ ꝙ̃ diſtrictus iudex veniat. qui dũ vi immenſe magnitudinis cordiuꝫ ſe creta illuminat. omnes ante ocu los culpas reuocat. penſant quan ta illa ſit verecundia in conſpectu tunc totius humani generis ange lorum omnium archangelorumqꝫ confundi. perpendunt quis poſt cõ fuſionem cruciatus maneat. cuꝫ et reatus animam immortaliter mori entem et indeficientem carnem ge henna cõſumat. Cũ itaqꝫ tã pauida imaginatiõe mens quatitur. quid

aliud niſi triſte ſompniuz videtur.
Vñ Job·vij·Si dixero ↄſolabitur
me lectulus meus· et releuabor lo
quens mecū in ſtratu meo·terreb
me per ſōpnia· et per viſiones hor
rore ↄcuties

Capitulū·xvi·

Continentiam ſeruarẽ volēs
et a gule delectationib⁹ ñ
abſtinens·ſilis eſt ei q̄ do
mū ſuā illeſam cuſtodire diſponit·
et tamen ignez et ligna ↄprȝns ma
nibus apponit·Nā cibi et potus ca
lidi ſunt ↄcupiſcentie et ignis lux
urie vehemēter īflammatiui Eccī·
xxviij·Scdm ligna ſilue ſic ignis
ardeſcit· Vñ talis ſi de luxuria tēp
tatur·non inuitus ſed voluntari⁹
vritur Debet etiā qui vult eſſe ↄti
nens mulierū vitare conſortia Ali
oquin ſimilis eſt ei qui ſuoꝝ hoſtiū
inſultus formidat·ↄ tamē ſicut fa
tuus eoꝝ loca vel ↄſortia nō vitat
Talis ergo ſi temptatur ab eis q̄ſi
ipſe ſeipſum occidit·Et talis eſt ↄ
tinens qui mulierū ↄſortijs ſedulo
ſe immiſcet Eccī·xi·Qui amat pi
culum in illo pibit

Capitulum·xvij·

Cor ſuuȝ nō debet aliq̄s ali
cui rei apponere·niſi pmo
bñ videat vbi apponat Lu
ſor eñ ſchacū a ſchacario ſbleuatuȝ
diu tenet in manu· et cū mag̃ deli
beratioē ↄuidet vt in tali loco aſſi
deat ne ab aduerſario capiatur·
Sic debet homo facere de corde ſuo
cauendo ne in loco turpi et piculo
ſo et aduerſario diſcoopto illd po
nat·ſed ī deo qui eſt ſecuritatis lo
cus et cuſtos inuiolabilis. Jtē cor
apiendū eſt deō·ſicut ſchola aperit
mgrō ad audiēdū Job·xxxiij·Ad
aperit aures viroꝝ· et erudiēs eos
inſtruit diſciplina· Sȝ multi clau
dunt ei aures cordis vt non audi
ant more aſpidis ſurde et obturan
tis aures ſuas ne audiat vocem in
cantantis· Jtem aperiendum eſt ſi
cut feneſtra lumini ad videndū. ij·
Mach·i·Adapiat dn̄s cor vrm̄ i le
ge ſua· Sed multi claudunt vt q̄e
tius dormiant Job·xxiij· Jpi fu
erunt rebelles lumini·ↄ tales ſimi
les ſunt noctuis· et illi ceco qui fu
gerat btm̄ martinum vt non illui
naretur· Jtem aperiendū eſt ſicut
thalamus ſponſo ad recipiendum
Apoc̃·iij· Ego ſto ad oſtiū et pul
ſo Pulſat enim deus manu benefi
ciorum. vel virga flagelloꝝ· Solet
eniȝ dici ꝙ qui pulſat magno ſtre
pitu non venit manu vacua· ſed a
liquid portat ↄ ideo hylariter recipi
tur. Quanto ergo magis ſponſo
aperiendū eſt qui cū magna multi
tudine donoꝝ venit·vtraq; manu
plena·ſcȝ ſiniſtra tpalibus· ↄ dex
tra ſpūalibus Cant·v·Surrexi vt
aperirē dilecto meo

Capitulū·xviij·

Crux criſti eſt ſicut virga
moyſi·qua pharao id eſt
dyabolus multiplicit fla
gellatur·Crux eſt tropheum aduer
ſus dyabolū vt nō appropīquet va
ſtator·Jtem qua magorum ſerpen
tes id eſt demonum temptationes
deuorantur. Jtem eſt ſicut lignum
moyſi oſtenſum·quo aque amare
id eſt tribulationum et aduerſita
tum amaritudines dulcorantur·
Eccleſiaſtici viceſimo ſeptimo·Nō
ne a ligno indulcata eſt aqua· Jtē
eſt ſicut virga aſſueri·qua ad rḡis
aulam id eſt ad dei gloriam iter p
paratur Heſter ſecundo· Nullus
tranſibat ad regem niſi virga deo
ſculata

¶ Caplm· xix·

Cuſtodia ſui mala et debil
eſt cauſa mortis et perditi
onis anime· Sicut ille qui
habēt inimicos feroces et capita
les eius querentes· ſi oſtium domꝰ
in qua q̄ſceret· aut apertum dimit
teret· aut ibi debilē cuſtodē ponēt
faciliter occideret· ſicut patet· ij·
Regū· iiij· exēplo yſboſet qui ad
cuſtodiā domus non oſtiariuz po
ſuit· Vnde venientes filij Remon
berothite Rechab et banaa igreſ
ſi ſunt domuz yſboſeth qui dormi
ebat ſuper ſtratum ſuum meridie
et hoſtiaria domꝰ purgans triticū
obdormiuit· Ingreſſi ſunt aūt do
mum latenter aſſumentes ſpicas
tritici· et percuſſerunt eum in igui
ne· ſicut enim dicit Gre· Oſtiaria
triticum purgat cū mentis cuſtodi
a diſcernendo virtutes a vitijs ſe
parat· que ſi dormiat in mortem
ꝓprij domini īſidiatores admittit·
quia cū diſcretiōīs ſollicitudo ceſſa
uerit ad interficiēdū aīam maligis
ſpiritibꝰ iter pandit· Qui ingreſſi
ſpicā tollūt· qꝛ mox bonarū cogita
tionū germina auferūt· atq; ī igui
ne feriunt· qꝛ virtutē cordis dele
ctatione carnis occidūt· In ingui
ne quippe ferire eſt vitā mētis car
nis delectatione pforare· Nequaq̄
āt yſboſet iſte hac morte ſuccūbēt·
ſi nō ad ingreſſuz domꝰ mulierez .i.
ad mētis aditū mollē cuſtodiaz de
putaſſet· Fortis namq; viriliſq; ſē
ſus ꝑponi cordis foribus debz· quē
nec negligētie ſōpnus opprimat·
nec ignorātie error fallat Vnde be
ne yſboſeth appellatus eſt· quia a
cuſtodia femine hoſtilibus gladijs
traditur· Yſboſeth q̄ppe vir ꝯfuſio
nis dicitur· Vir āt ꝯfuſionis ē qui
forti mentis cuſtodia munitus non

eſt· Quia dū ꝟtutes ſe habere eſti
mat· ſubintrantia vitia neſcientez
necant· Tota itaq; virtute muniē
dus eſt aditus mentis· ne qñ eam
īſidiātes hoſtes penetrent foramie
neglecte cogitationis·

¶ Capitulū· xx·

Delectationes pñtis vite q̄
rens aſſilatur ei q̄ ꝯmedit
vuā acerbā. Illi em̄ qui co
medūt ꝓmo vuā acerbam obſtupe
ſcunt dentes· ita ꝙ nō p̄t poſtea a
lios meliores cibos ꝯterē Et ſic illi
qui ſumit pñtis vite delectatiōes·
mentis ſenſus ligant vt nō poſſit
cape delitias ſpūales Ihē· xxxi·
Omnis q̄ ꝯmederit vuā acerbā ob
ſtupeſcent dentes eius Gre· Vua
acerba eſt fructus ante tempus·
Quiſq̄s em̄ pñtis vite delcātiōibus
ſatiari deſiderat· q̄ſi fructꝰ ante tē
pus comedere feſtinat Qui igitur
vuam acerbam ꝯmedit dentes eiꝰ
obſtupeſcunt· qꝛ qui pñtis mūdi de
lectationibus paſcitur interni eiꝰ
ſenſus ligantur· vt iam ſpirituali
a incidere id eſt intelligere neque
ant· qꝛ vnde in exterioribus delcā
ti ſunt· inde ī intimis obſtupeſcūt·
et cū de peccato aīma paſcitur pa
nem iuſticie edere non valet· quo
niam ligati dentes id eſt ſenſus ex
peccati cōſuetudine iuſtum quod
intus ſapit comedere nequaq̄ poſ
ſunt

¶ Caplm· xxi·

Diabolus ſimilis eſt mulieri
volēti capere muſcas· que
linit ollam ſuaz intrinſecꝰ
cum lacte· et tunc muſce intrant·
et cū multitudo ītrauerit īcludit eas
et ſuccendit· Sic diabolꝰ delcātionē

pͤccati offert· et hoīem capit pͤr
ↄſenſum peccati· et captum ligat
per ↄſuetudinem· deinde ī igneꝫ in
ferni trahit. Ideo in principio tēp
tationis clamandum eſſet· ſicut di
citur· iiij· Regū· iiij· Mors in olla
mors in olla· ſcꝫ corporis et anime
in delectatione venenoſa. Itē dya
bolus eſt ſicut latro· qui ꝓmittit ↄ
ductum viatoribus· ⁊ poſtea iugu
lat diuertere faciens a via recta·
Sicut patet exemplo iuuenis qui
volebat ire ad amaſiam· et inuenit
pontem ruptū ſuper magnā aquā·
et aſtitit dyabolus ei ſuper magnū
equū et fecit eū aſcēdere poſt ſe· ꝓ
mittens ei conductum bonum· et
ſtatim inſiliens in aquā p̄cipitauit
eū et ſuffocauit

¶ Capitulū· xxij·

Diuitie ſūt cauſa timoris ⁊
perſecutionis· et paupertas
eſt cauſa ſecuritatis· Nam
ſi arbor non haberet fructus non
inueniretur qui proiceret lapideꝫ
ſuper eā vel ramū traheret. Cū āt
habundat fructibus· vix tranſit a
liquis qui non proiciat ſuper eam
lapidem vel ramum frangat. Sic
qui diuitias habet īſidias latronū
et oppreſſiones principum et exa
ctiones violentorum officialiū non
euadet· a q̄bus pauperes ſunt imu
nes Abacuc· ij· Ve ei qui multipli
cat non ſua vſquequo· et aggra
uat ↄtra ſe denſū lutū ⁊c̄· Itē diui
tes qui habere volūt habundātiā
mundi: habebunt penuriā inferni
Conſuetū eſt enim ꝙ qui habūdā
ter pranſus eſt vel conuiuauit· vt
parum ſuper ſit ei qđ cenet· Diui
tes ergo mali in hoc mundo cōui
uant habundanter· et ideo iuſtuꝫ
eſt vt parum ſuperſit· qđ patet in
diuite epulōe Lu· xvi· Multū em̄

ſplendide in mane huius vite ↄme
dit· et ideo merito in veſpere hui⁹
vite· i· i fine parū cenauit· quia ad
cenā ſuā guttā aque habere nō po
tuit· Sed euerſo ſancti paupes i
mane hui⁹ vite ↄmedūt paꝝ· i· par
uā vel nullā hui⁹ mūdi delectatio
nem habēt· et ideo iuſtū eſt vt in
veſpera huius vite habeāt magnā
cenā

¶ Capitulū· xxiij·

Elatio eicitur a mēte adue
niente temptatione· ſicut
tirann⁹ eicitur de ciuitate
adueniēte fortiori hoſte· Mens em̄
cū in elationem ſe erigit quaſi in ti
rānide erūpit· habet aūt tirānidis
ſue ſatellites fauētes ſibimet cogi
tationes ſuas· Sed cū ſuper tirānū
hoſtis irruit fauor mox ſatellitum
ceſſat. Intrante nāq̧ aduerſario
ſatellites fugiūt eumq̧ territi decli
nāt: quē in pace poſiti callida pſua
ſione laudabāt. ſubductis vero ſa
tellitibꝫ hoſtis ſolus remanet Quia
recedentibus elatis cogitationib⁹
pturbatus animus ſe ſolūmodo i
temptatione videt. Et idcirco pia
ↄditoris diſpenſatione agit̄: vt de
ſe ↄfidens aīa tēptatione pulſet̄
que infirmata qđ ſit inueniat· et
p̄ſumptionis faſtum deponat· vt
dicit Greg̃·

¶ Caplm· xxiiij·

Electi dei aſſiilantur ſeruis
dū ſūt i vita pn̄ti t̄plici ra
tiōe· ſcꝫ ſbiectiōis· affectio
nis et paſſiōis. Et hec t̄plex ratio
tāgit̄ Job· vij· Sicut ſeru⁹ deſiderāt
vmbra· ſic et ego habui mēſes va
cuos et noctes laborioſas enumeȧ
ui michi· In eo em̄ ꝙ dicit ſeruus
tāgit ſbiectionē· Sūt em̄ electi dei
ſuituti corruptiōis ſbiecti quouſq̧
ad lib̄tatē puenīāt glīe filioꝝ dei·

Vnde ſicut dicit Gre. Electus ꝗſqꝫ
quouſqꝫ infirmitatis corruptiõe cõ
ſtringit ſub dñantis corruptiõis iu
go q̃ſi ſub eſtus anxietate retinet
Qui inimitũ cũ corruptione exutus
fuerit. tunc ſibimetipi libere tran
quillus innoteſcit. Vnde Ro. xij.
dicitur. ꝙ ipſa creatura liberabit
a ſeruitute corruptionis in libtatẽ
gl'e filiorũ dei. Ac ſi apte diceret. pe
na corruptionis nũc aggrauat. ſ
tũc incorruptionis gl'ia exaltat.
Et quãtum ad pñtis neceſſitatis põde
ra nũc in filijs dei de libertate nihil
oñdit. tãtũ ad ſubſequẽtis libtatis
gl'iam tũc in famulis de ſeruitute
nichil apparebit. Creatuã ergo ſer
uitute corruptionis exuta. et dig
nitate libtatis accepta in filiorum
dei gloriã vtitur. q2 vnita deo p ſpi
ritũ q̃ſi hoc ipſũ ꝙ creatura ẽ tran
ſiſſe ac ſubegiſſe declarat. Scdo tã
gitur ratio affectiõis ſiue deſiderij.
quia deſiderat vmbrã. Nã electus dei
quouſqꝫ iugũ miſere corruptionis
portat ſb anguſtia tẽptationũ eſtu
at. et ideo vmbrã .i. refrigeriũ qui
etis deſiderat. Vñ Gre. Vmbrã de
ſiderare ẽ poſt tẽptationis eſtuꝫ ſu
doremqꝫ opis eterni refrigerij quietẽ
querẽ. Hãc namqꝫ vmbrã ſeruus
ille deſiderabat q̃ dicebat. Sitiuit
anima mea ad deũ viuũ ꝛc. Tercio
tangit ratio paſſionis cum addit.
Sic ego habui mẽſes va. et noctes
lab. enu. michi. Nam ſeruꝰ multa
icõmoda patit. ſiue i victus defcũ.
ſiue in laboris exceſſu. Sic electi ꝓ
ut dicit Gre. ꝙuis rerũ conditori de
ſeruiãt. ſepe tamẽ eos rerũ iopia
coanguſtat. per amorem deo inhe
rent. et tamẽ ſbſidio vite pñtis e
gent. Qui ergo p actiões ſuas pre
ſẽtia nõ querũt. a mũdi cõpendijs
vacuos mẽſes ducũt. noctes qꝫ la
borioſas tolerãt. q2 aduſitatũ te
nebras nõ ſolũ vſqꝫ ad iopiã. ſ ſe
pe vſqꝫ ad corpis cruciatũ portãt.
Deſpectũ namqꝫ egeſtatẽqꝫ perpe
ti laborioſũ mentibꝰ bonis nõ ẽ. Sꝫ
cũ vſqꝫ ad afflictionẽ carnis aduer
ſitas vertitur. labor ꝓcul dubio ex
dolore ſentit. Vel forte ideo dei ſer
uus mẽſes vacuos habere dicitur
quia laborẽ iã ſuſtinet. ſed p̃mium
nondũ tenet. hoc tolerat illud ex
ſpectat. Noctes vero laborioſas enu
merat. q2 aduerſitates ſibi preſen
tis tpis ſepe in virtutibꝰ exercẽdo
coacuat. Nam ſi ꝓficere in mente
nunc appetit. minus fortaſſe aſpe
ra que mũdi ſunt ſẽtit.

Capitulum. xxv.

Erubeſcentes benefacere.
debent facere ſicut ſit eqs
vmbraticis. Equi enim vm
bratici ſonitu tintinabuli vel ſolũ ſ
vmbra arborũ terrẽtur et nõ audẽt
trãſire. Sꝫ armigeri qui eos eq̃tãt
faciũt eos trãſire frequent per loca
que formidãt. Sic et illi facere de
bẽt. vt ea que magis formidãt fre
quẽtius faciãt. Item tales ſũt ſicut
pueri qui timẽt latratum catulorũ
qui adhuc mordere neſciunt. Sed
mater pueri eum ſecurat catulum
capiendo et ad puerum adducẽdo
Et ſic talibus illa opera que ſtulte
erubeſcunt vel timẽt precipue ſũt
imponenda.

Capitulũ. xxvi.

Euchariſtie ſacramentuꝫ
quãte ſit dignitatis. quã
tãqꝫ ydoneitatẽ grẽ in ſe
habeat. repreſẽtat ſacerdos i hijs
que dicit ſiue facit in miſſa. que ſũt
octo. Nam primo p̃mittitur p̃para
tio q̃dã cõtinẽs q̃tuor ptes. Prima
enim ps eiꝰ ẽ laus diuina i itroitu miſſe

Secunda vero pars ꝯtinet ꝯmemō
rationem preſentis miſerie inuocā
do dei miſericordiam. ter dicendō
kyriel'. pͥma vice p̄ro perſona pris
ſcda filij. tercia ſpiritus ſancti. Et
hoc contra triplicem miſeriam. ig
norantie culpe et pene. Tercia ps
ꝯmemorat celeſtem gloriaꝫ ad quā
ibimus poſt preſentem miſeriam. i
gloria in excelſis qđ in feſtis dicit.
in quibus predicta gloria recolit.
Intermittitur autem in officijs luc
tuoſis que ad ꝯmemorationeꝫ pre
ſentis miſerie ſpectant Quarta ve
ro pars cōtinet orationes quas ſa
cerdos pro populo facit. vt digni
tanto miſterio habeantur. Secūda
vero loco premittitur inſtructio fi
delis populi. quia hoc ſacramentū
eſt ſignum vel ſacramentum fidei
Et hoc diſpoſitiue fit per doctrinā
ꝓphetarum et apoſtolorum. que in
eccleſia legitur. ſcꝫ a ſubdiacoib9
vel diaconibus p̄dicata. Sed quia
xp̄o credimus tanq̄ꝫ veritati diui
ne lecto euangelio ſimbolū fidei cā
tatur. Cantatur autem in feſtis de
quibus fit aliqua mentio in ſimbo
lo. vt in feſtis xp̄i. beate marie ⁊c.
apoſtolorum qui hanc fidem funda
uerunt. Tercio populo p̄parato
et inſtructo conſequenter accedit
ad celebrationem miſterij. qđ q̄deꝫ
offertur vt ſacrificium. et ꝯſecra
tur et ſumitur vt ſacramentum.
Vnde primo pagitur oblatio. ſcđo
conſecratio materie. tercio percep
tio eiuſdem. Circa primū duo agū
tur. ſcꝫ laus populi in cantu offer
torij. et oratio ſacerdotis petentis
vt oblatio populi ſit deo accepta.
Deinde in conſecratione. que ſuper
naturali virtute agitur. pͥmo exci
tatur populus ad deuotionem i p̄
fatione. Vnde monetur ſurſuꝫ ha

bere corda. et ideo poſt p̄fationeꝫ
populus laudat deitatem xp̄i cum
angelis dicens. Sanctus ſanct9 ſā
ctus. Et hūanitatē cum pueris di
cens Benedictus qui ⁊c̄. Trina āt
crucis ſignatio. que fit ſup̄ illa ver
ba. Hec dona. hec munera. hec ſā
cta ſacrificia illibata. ſigͣt xp̄i trdi
tionem. que facta eſt a iuda ⁊ iude
is et gentibus. Secunda eſt xp̄i vē
ditio q̄ facta eſt ſacerdotibus ſcri
bis et phariſeis. et hec ſigͣtur per
aliā crucis ſigͣtionem ſup illa v̾ba.
benedictam aſcriptaꝫ ratam. ad
oſtendendū precium venditionis.
xxx. den̄. Adduntur autem due cru
ces ſuper illa verba. vt nob corp9 ⁊
ſanguis ⁊c̄. ad deſigͣnduꝫ perſonā
iude venditoris et criſti venditi Tē
rio autem duo fuerunt in cena. ſcꝫ
panis et vinum prefiguratiua paſ
ſionis xp̄i. Ad qđ ſigͣndū fiunt du
e cruces. vna in ꝯſecratione corpo
ris. alia in ꝯſecratione ſanguinis.
Quarto fuit ipſa paſſio criſti. Vn̄
ad repreſentanduꝫ quinq̄ꝫ plagas
fit quinto quintuplex crucis ſigni
ficatio ſuper illa verba. hoſtiaꝫ pu
ram ⁊c̄. Quinto repreſentatur ex
tēſio corpis. et effuſio ſanguinis.
et fructus paſſionis. per trinā cru
cis ſigͣtionem. que fit ſuper illis v̾
bis. Corpus et ſanguinē ſumpſeri
mus ⁊c̄. Sexto rep̄ntatur triplex
oratio. quā fecit in cruce. Vnam ꝓ
ꝑſecutorib9. cū dixit Pater igno
ſce ⁊c̄. Secundam ꝓ liberatione a
morte. cum dixit Deus deus meus.
Tercia pertinet ad adeptionē glo
rie. cū dixit. In manus tuas com
mendo ſpm̄ meum. Et ad hoc rep̄
ſentandum. fit trina crucis ſigͣtio
ſuper illa verba Sanctificas viuifi
cas et benedicis. Septimo rep̄ntā
ē hore tres q̄bꝫ xp̄c pependit i cruce

ſcʒ a ſexta vſqʒ ad nonā· Et ad hoc
repreſentandū fit iterū t̄na crucis
ſigtio· ſuper illa verba· pſtas nobis
per ipſū ⁊c̄· Octauo repreſentatur
ſeparatio aīe a corpe · p duas cru
ces extra calicē factas· Nono rep̄
ſētatur reſurrectio tercia die facta
per tres cruces· que fiunt ad illa v̄
ba· Pax dn̄i ⁊c̄· Nota etiā q̄ extē
ſio brachioꝝ quā facit ſacerdos· o
ſtendit extenſionē brachioꝝ criſti
in crucē Qd aūt manꝰ interdū iun
git et inclinat ſuppliciter et humili
ter orans· deſigt humilitatē et obe
dientiā xp̄i ꝑ qua paſſus eſt· Qd
autem digitos tenet vnitos poſt ꝯ
ſecrationem· fit hoc vt ſi aliqua p
ticula adheſiſſet non diſpergatur·
Nota etiaʒ q̄ ſacerdos ſe quinqʒ
vertit ad populum· ad deſignādum
q̄ xp̄c in die reſurrectionis quinq̄
es apparuit· Ep̄us aūt qui repreſē
tat pſonā xp̄i dicit· Pax vobis· p̄
mo ad populū· ſicut dn̄s dixit poſt
reſurrectionē apoſtolis· Nota q̄
fractio hoſtie deſignat· p̄mo ipſaʒ
diuiſionē corporis criſti· que facta ē
in paſſione· ſcd̄o diſtinctionem cor
poris miſtici ſcd̄m diuerſos ſtatus·
tercio diſtributionem gratiarum p̄
cedentium a paſſione xp̄i Nota eti
am q̄ pars hoſtie in calicē miſſa de
ſignat ip̄m xp̄m et beatiſſimā vir
ginē· et ſi qui alij reſurrexerūt cū
eo· ps ꝯmeſta ābulantē adhuc ſup
terrā· ps reſeruata vſqʒ in finē miſ
ſe corpus xp̄i in ſepulchro · Nā cor
pa ſanctoꝝ vſqʒ in fineʒ erūt in ſe
pulchris· Hoc autē hodie nō ſerua
tur ſcʒ reſeruādo ptē vſqʒ in finem
miſſe· Tamē ſigtio ptium manet·
Unde verſus· Hoſtia diuiditur in
ptes· tincta beatos Plene ſupta
notat viuos · ſeruata ſepultos

Capitulū· xxvij·

Familiaritas multa viroruʒ
cū mulieribus piculoſa eſt
Quia ſic papilio iuxta cā
delam tantum volitat q̄ tandeʒ ſe
ꝯburit· ſic homo iuxta muliereʒ ſe
dendo et colloquēdo Unde Ihēꝰ ·
dicit· Oſtiū tuum mulierum pedes
nunq̄ itrent · Sed ſi videris mulie
rem bene ꝯuerſantē mēte dilige n̄
corpali frequētia· quia nō eſt ſecu
rū feno et ſtuppe eſſe iuxta ignem
Bern̄· Cū muliere ſemp eſſe et eaʒ
non cognoſcere maiꝰ eſt q̄ mortu
um ſuſcitare· et ſi qd minꝰ ē nō po
tes· quō qd magis ē credā? Terra
bona eſt in ſe· et aqua bona et mū
da· tamē ſi ſimul apponantur faci
unt lutū et ſe inuicē polluūt Sic eſt
de hoīe et muliere

Capitulūʒ· xxviij·

Fideʒ p̄ omnibus alijs cona
tur dyabolꝰ hoīm auferre·
quia ē lumē aīe· ſicut latro
qui itrat domū lumē extinguit ·
et feneſtras claudit ne videatur·
Et ſic mercator deceptor tenebras
querit vt decipiat Io· v· Qui ma
le agit odit lucē Hec eſt etiā oculꝰ
dexter quē naas āmonites· qui in
terpretatur ſerpens. i. dyabolꝰ pete
bat eruē viris iabes galaad. i. Re
gū· xi· Eſt eni dyabolꝰ ſicut coruꝰ
q̄ p̄mo eruit oculū cadaueris· Nec
mirū quia hoſtis eſt inuiſibilis· et
ſine fide nō videtur Dicit̄ i vitaſpa
trū· q̄ qn̄ operiuntur oculi aīmalis
circuit ad molendinū· Sic dyabolꝰ
ſi operuerit oculos mentis. i. fidē hui
bat ad oē pccm̄ Iudicū· xvi· Sāp
ſon eruerūt oculos et mole fecerūt
Ideo dicit Sen̄· Qui fidē pdidit ni
chil pficit Capitulū· xxix·

Flagella tribulationum aſ
ſimilantur virgis ſcopaꝝ
Quia ſicut virgulē ſcoparū

nodoſis ⁊ duris pueri caſtigantur
atq̧ de earum faſciculis domoruꝫ
habitacula a ſordibus purgantur
Sic ex tribulationum flagellis in
ſipientes peccantes expiantur. ⁊
meliorati ex eis ad deum per peni
tentiam redeunt vitam ſuam in
melius commutantes. Flagellum
enim tunc diluit culpam cum mu
tauerit vitam. Naꝫ cuius non mu
tat mores. non expiat actiones

¶ Capitulū. xxx.

Gratia dei non infunditur
niſi cordi diſpoſito. Nullꝰ
enī ſapiens in vaſe immū
do. vel pleno. vel confracto. preci
oſum liquorē infundit. Sic nec de
us cordi hūano per luxuriā īquina
to. vł vento ſupbie pleno. vel p
diſcordiam fracto. vel ad terrena
incuruato gratiā ſuam infundit.
Et ideo dicit Apoſtolꝰ. i. The. iiii.
Sciat vnuſquiſq̧ vas ſuum poſſide
re in ſāctificatione et honore. Si ē
nim vaſa in q̄bus reliquie ſāctorū
ponūtur mūde et honorabiliter ſer
uātur. q̄to magis vas cordis in q̄
tam precioſe reliquie gratie ſcꝫ et
corporis criſti ponūtur Idcirco. dicit
Pro. iiii. Omni cuſtodia ſerua cor
tuum ⁊c.

¶ Capitulū. xxxi.

Humilitas mentis aſſimila
tur illi ſterquilinio. ī quo
legitur Iob ſediſſe Iob.
vii. Vñ Grego. ibi dicit ꝙ in ſter
quilinio ſedere ē vilia de ſe quem
piam et abiecta ſentire. ¶ Item
dicit ꝙ in ſterquilinio ſedere eſt
mētis oculos ad ea que illicite geſ
ſimus penitendo reducere. Cuꝫ e
niꝫ ante nos peccatorum ſtercora
cernimus omne quod in animo de
elatione ſurgit inclinamꝰ. ¶ Iteꝫ
in ſterquilinio ſedet. qui infirmita
tem ſuam ſollicite reſpicit. et ſe ſe
de bonis que per gratiam percepe
rit nō extollit.

¶ Capitulū. xxxii.

Incipientibus et ad huc in
ſpiritu debilibus debet im
poni leuiora. Cuiꝰ exēplū
ē. quia homines prime etatis nō
frugibus aut carnibus et ſolidis ci
bis. ſed cibis leuioribus ſcilicꝫ oleri
bus ⁊ pomis nutriebantur. Vnde
olus ab alendo eſt dictum ſecūdū
Yſid. quia oleribus ante diluuiuꝫ
homines alebantur ſicut animalia
herbis. Et ideo in olere leuis inſti
tutio accipitur que infirmioribus
tradi debet. Vñ Roma. xiiii. Qui
infirmꝰ ē olus manducet.

¶ Caplm. xxxiii.

Inconſtans ⁊ mutabilis ho
mo ſimilis ē infirmo in q̄
ui et afflictiua infirmitate
conſtituto. q̄ nocte adueniēte op
tat ꝙ cito tranſeat. et dies ad ſur
gendum fiat. ⁊ rurſus in die affli
ctus veſperā et noctem expectat.
ſperans ſcꝫ ex varietate tempis
minui vim doloris. In nocte eniꝫ
que eſt dormiendi tp̄s accipitur
torpor otii. p diem vero q̄ eſt tem
pus opis exercitatio actiōis intel
ligit. Similiter in veſpere. qꝛ ſōp
no cōgruit rurſus ocii deſidia ſigni
ficat. Inconſtās ergo animꝰ ī no
cte diem querit. qꝛ in quiete exi
ſtens exercitiū actionis appetit. ⁊
rurſus ī die veſperā expectat. qꝛ ī
exercitio poſitꝰ otiū q̄etis exoptat
Vñ dicit Iob. vii. Si dormiero di
cā quando ſurgam. et rurſum ex
ſpectabo veſperam Hūanus eniꝫ
animus vt Auguſt. dicit. qꝛ illa in
q̄ fuit cōditꝰ iuſtitie ſoliditate nō
figit alternātis ſēper deſiderii mo
tu variat. vt q̄etus actionē deſide
ret ⁊ occupatus ad otium anhelet
Vnde ſi dormiero ſcilicꝫ per quietis

otium quando ſurgam· ſcꝫ ad acti
onis exercitiū· Et rurſus in exerci
tio poſitus exſpectabo veſperā .i. q̄
etis deſidiā. Poſſet tamen hoc ex
emplū beati Job et alit̄ intelligi·
vt ſcꝫ per dormire accipiamꝰ ſtatū
peccatoris Prouerb·vi· Vſq̄ꝫ quo
piger dormis Gre· Dormire nāq̄ꝫ
eſt in peccatis iacere Sed per ſurge
re accipiamus penitere· per qđ ſcꝫ
ad lumen iuſticie tranſitur Eph·
v· Exurge q̄ dormis· exurge a mor
tuis et illuminabit te xp̄c· Sed per
veſperā ꝓpter tenebras aduerſitas
vel temptatio ſigtur· Dicit ergo ſi
dormiero ſcꝫ in peccati ſōpno· dicā
ſcꝫ ꝯpunctus interius· quādo ſur
gā ſcꝫ vt per p̄mam lumen iuſticie
videā· Et rurſus in lumine iuſticie
poſitus· et ſupbie temptatiōe pul
ſatus· exſpectabo veſperā .i. aduer
ſitatē· que ſcꝫ mentē huiliet ⁊ libe
ret a peſte ſupbie Vnde Gre· dicit
Circa virtutū pſpera mente eleua
ta adiutrix aduerſitas deſiderat·
vt pfecto aīmꝰ cū virtutū ſuarum
gaudio plusq̄ꝫ debꝫ attollitur per
ꝯtrarietatē preſētis vite edito me
rore ſolidetur Vnde et nequaq̄ꝫ for
midabo veſperā dr̄· ſed exſpectabo
Expectamus etenīꝫ proſpera ⁊ for
midamus aduerſa· Vir igit̄ iuſtꝰ
veſperā exſpectat· quia cum exte
rius habet tribulationē· intus ipa
ei ſit aduerſitas proſpera· Vel di
cit exſpectabo veſperam .i. tēptatio
nem Exſpectabo ſcilicet non optā
do ſed incurrendo· quia quāto vi
olentius a peccati ſompno ad iuſti
cie lumen exurgitur· tanto antiq̄
hoſtis temptatio vehementior ⁊ ob
ſcurior ſequit̄· Et hinc eſt q̄ Geñ·
.i. cū ordo tp̄is creationis rerū nar
ratur· p̄mo mane et poſt veſperuꝫ
nominatur· quia p̄mo dicit· factū

eſt mane· et poſtea dixit· factuꝫ ē
veſpere. Vbi ſcꝫ dicit Gre· q̄ cre
ator omnium humane culpe p̄ſciꝰ·
tunc expreſſit in tempore· qđ nūc
verſatur in mente· Mane quippe
ad veſperam ducitur· quia nimirū
lumen rectitudinis vmbra ſequit̄
temptationis· Sed quia electorum
lux temptatione non extinguit̄·
nequaq̄ꝫ nox ſed veſpera facta per
hibetur· Quia nimirum ſepe temp
tatio in corde electoꝝ lumen iuſtici
e abſcondit ſed non interimit· q̄ſi
ad pallorem trepidatiōis ꝯtrahit·
ſed funditus non extinguit Electi
ergo poſt ſompnum ſurrectionem
appetunt· poſt ſurrectionē veſpam
preſtolantur· q̄ꝛ de peccati tenebꝭ
ad iuſticie lumen euigilant· et in
ipſo iuſticie lumine poſiti ſemp ſe ꝯ
tra illecebras temptationuꝫ parāt·
quas nimirū nō timēt ſ; exſpectāt·
quia vtilitatis ſue rectitudini etiaꝫ
temptamenta proficere non igno
rant

Capitulū· xxxiiij·

Incontinentes et illi q̄ non
ſe tenent in eō qđ eſt ſcđm
rationem rectā deliberatū
ſcꝫ ꝓpter paſſionem ſuperuenietē·
vt ſic accipiatur incontinens· non
tatum circa luxuriam· ſed large ꝓ
omni eo qui recedit a ratione recta
ꝓpter temptationem· Tales mq̄ꝫ
aſſilantur eis qui inuolutis itine
ribus pergunt· Vnde vt Gregoriꝰ
dicit· Omne qđ inuoluitur in ſeipo
replicatur· Et ſunt nonnulli qui ſe
ducentibus vitiis obuiare q̄ſi to
ta intentione deliberant· ſed irruē
te temptationis articulo i ꝓpoſito
non perdurant· Alius namq̄ꝫ p̄uo
vſu ſupbie iflatus· cū mag̃ eſſe p̄
mia huilitatis ꝯſiderat aduerſꝰ ſe
metipꝫ ſe ērigit exhibē ſe i q̄buſlibꝫ

contũmelÿs humilem promittit.
Sed cum repente hũc vni⁹ iniuria
verbi pulſauerit ad cõſuetã ꝓtin⁹
elationẽ redit. ſicq; ad tumorẽ redu
cit. vt neq̃q̃ quia bonũ humilita
tis concupierat recordetur. ¶ Ali⁹
quoq; per auaritiã eſtuãs augen
dis facultatib⁹ anhelat. Js cum p̃
terire omnia velociter conſpicit.
vagantẽ per concupiſcentias mẽ
tem figit. decernit iã nihil appetẽ
et adepta tãtũmodo ſb̃ magni mo
deraminis freno poſſidere. Sed cũ
repente fuerit oculis oblata que
placeãt in ambitionẽ protin⁹ mẽs
anhelat. ſemetipſã non capit. adi
piſcendi hec occaſionem querit.
et oblita continẽtie quã ſecũ pepi
gerat cogitationum ſe ſtimulis p
deſideria acquiſitionis inq̃etat. ¶
Alius luxurie tabe polluit. et lõga
iam conſuetudine captus tenetur
Quanta autẽ ſit caſtitatis mũditi
a cõſpicit. et carne vinci turpe de
prehendit. Reſtringere ergo vo
luptatum fluxa deliberat. et reſul
tare conſuetudini ſe totis viribus
parat. ſed re lobiecta oculis ſpeci
e. vel ad memoriã reducta cum ſb̃
ita temptatione cõcutitur. ꝓtin⁹
a priſtina preparatione diſſipatur
Et qui cõtra hãc clipeum delibera
tionis erexerat. delectationis iacu
lo confoſſus iacet. ſicq; eum luxu
ria eneruem ſupat. ac ſi nulla ꝯtra
eam intentionis arma preparaſſ;
¶ Alius ire flãmis accẽdit. ei⁹q;
ſtimulis ad inferendas ꝓximis ꝯ
tumelias effrenatur. Cum vero nl̃
la furoris occaſio animum pulſat
quanta ſit manſuetudinis virtũs.
quantaq; patientie altitudo conſi
derat. ſeq; etiam cõtra cõtumelias
patienter parat. Sed cum parua
quelibet commotionis occaſio na

ſcitur repente ad voces et cõtume
lias medullitus inflammatur. ita
vt non ſolum ad memoriam patiẽ
tia ꝓmiſſa nõ redeat. ſed et ſemet
ipſam mẽs et ea que loquitur ꝯ
uitia nõ agnoſcat. Cumq; furori
plene ſatiſfecerit. quaſi poſt exer
citium in tranquillitatem redit. et
tunc ſe ad ſilentÿ clauſtra recolli
git. cum lingue non patientia ſed
procacitatis ſue ſatiſfactio frenũ
ponit. vix igitur ſero poſt ꝯuitia il
lata ſe cohib; Quia et a curſu ſepe
ſpumantes equos nõ preſidentis
dextera ſed campi terminus cohe
cet. De omnibus ergo h⁹moi tali
b⁹ dicitur Job. vi. Jnuolute ſunt
ſemite greſſuum eorũ. Quia rectã q̃
dem deliberãdo appetũt. ſed ad cõ
ſueta mala ſẽp replicãt. et q̃ſi ex
tra ſe extẽſi ad ſemetipſos p circu
itũ redeũt. Et bona q̃dẽ cupiũt. ſed
a malis nũq̃ recedunt. Eſſe quippe
humiles. ſed tamen ſine deſpectu
Eſſe cõtẽti ꝓprÿs. ſed ſine neceſſita
te. Eẽ caſti; ſed nõ ſine recreatiõẽ
corpis. Eſſe patientes. ſed ſine ꝯtu
melÿs volunt. prout Gregorius
dicit.

¶ Capitulum. xxxv.

Infernalis penẽ meditatio
valet ad contẽptum mũ
di. Nã ſicut in vitiſpatrũ;
dixit quidã ſenex. Nutrix quando
vult ablactare puerum et a dulce
dine lactis amouere ponit aliquod
amarum in mamilla. quod ſentiẽs
puer retrahitur a mamilla. Sic et
tu a maritudinem inferni delectati
onibus mundi opponas. et retra
heris ab eis Job. vij. Nunquid gu
ſtare poteſt aliquis quod guſtatũ
affert mortem. quãto ergo magis
ſi afferat hõmini mortem eterna.
Conſumit etiam infernalis ignis

meditatus in hõie carnalem affcm̄ Sicut enim baculus qui versatur ĩ igne ↄsumitur in eo cortex· ita ne cesse est vt ↄsumatur in eo carnosi tas ·qui sepe de inferno meditaꝫ.

Capitulum. xxxvi·

Ypocrite assiãant falsis nũ cijs qui portãt arma rḡis picta in pixide·sed ĩtus nõ habent litteras vel sigillum eius· Tales sunt ypocrite qui nõ operã tur intentione placendi deo ꝯ̃ mun do· Et ideo opa eoꝝ et ipĩ ↄdemp nabũtur· vt falsi testes in iudicio quãdo libri ↄscientiarũ apti erũt· et dicetur eis· nescio vos· Itez ypo crite qui de suis operibus et labori bus in presenti vita remunerari cu piunt· siles sunt illis qui fructꝰ su os maturari non sinunt · sed ante maturationem colligunt. Et lecca toribus qui non sinunt cibos suos diligenter ꝑparari· ⁊ illis qui sege tes suas in herba colligunt· qui ni chil habent tunc in autũpno · Sic qui nõ exspectant remuneratioñe suam a deo. sed volunt hic remune rari per vanã laudem · vel corpis sanitatem· vel tpalez ꝓsperitatẽ· non remunerabuntur ĩ iudicio fu turo Mat· vi· Amen amen dico vo bis· receperunt mercedẽ suam Ia· v· Ecce agricola exspectat p̄ciosuz fructuz terre· patient̃ ferẽs donec accipiat tpaneum et serotinũ· Pa tientes ẽgo estote fratres vsq; ad aduentum dñi

Capitulũ. xxxvii·

Iracundi similes sunt illis materijs in quibus homo ignem accendit· Naz sicut dicit Gre· Quidam iracundoꝝ sũt accensis calamis siles· qui dum vo cibus ꝑstrepũt· quasi quosdã accẽ sionis sue sonitus reddunt· Citiꝰ q̃ dem flammã faciunt· sed protinus ad fauillam frigescunt. Alij autem lignis grauioribus durioribusq; ñ dispares accensionez tarde suscipi unt, sed tamen accensi semel diffici lius extinguũtur· et quia tardius in asperitate se concitant furoris sui diutius ignem seruant. Alij ãt qḋ est nequius ⁊ citius iracũdie flã mas excipiũt et tardius deponunt Nonulli vero has et tarde suscipi unt· et citius amittunt. In q̃bus nimirum quatuor modis liq̃do lec tor agnoscit. quia ⁊ ad trãquillita tis bonum vltimꝰ plus q̃ p̃mꝰ ap propinquat· et in malo scd̃m ter cius superat Caplm̃. xxxviii·

Iudicium diuinum assiãaꝫ flatui humano· Quia sicut dicit Gre· Nos cũ flamus aerez ab exterioribus introrsus trã himus· et introrsus tractũ hunc ex terius reddimus· Quasi igitur fla re in vindicte retributione videꝫ · qui ab exterioribus causis introrsꝰ iudicij ↄsiliũ ↄcipit· et ab intimo ↄ silio extrorsus sentẽtiam emittit · Quasi enim flante deo ab exterio ribus aliq̃d introrsus trahit: quã do foras mala nostra ↄspicit · et ĩ tus iudicium disponit· Et rursum quasi flante deo ab interioribꝰ spũs extrorsus emittitur · quando ab ĩ teriori ↄceptu ↄsilij exterius iudici um dãpnatioĩs infertur·

Capituluz· xxxix·

Iudicij dies cũ venerit red det hõies de oĩbꝰ ratioñe· Naz sicut ĩ fine ebdõade so lẽt pueri recitare lectiões totiꝰ sep timane· ⁊ q̃ nescit reddẽ v̄beraꝫ · et qui scit euadit Et operarij solẽt recipere mercedes pro operibꝰ suis Et deficientibus nundinis vadunt mercatores ad pagamentu m· Sic

etiā in fi ne mūdi oportebit rōdē
re rationem de omnibus · et recipe
re mercedem iudicatam Eccēs vlti
mo Cūcta que fiūt adducet deus i
iudiciū ꝓ omni errato · ſiue bonū
ſit · ſiue malum · ¶ Item in iudi
cio omnium hominū opa patebūt
Vn̄ ſicut creditor ꝓbat debitum ſu
um ꝑ litteras patētes q̄s habet a
debitore · Sic dyabolus ꝓbabit in
iudicio ſe actorem eorū corā ſummo
iudice ꝑ opera mala que fecerūt ·
que tūc oib9 apparebūt Apo · xx ·
Iudicati ſunt mortui ex hijs que
ſcripta erāt in libris

¶ Capitulū · xl ·

Iudicās aliorū vicia debet et
ipſe immunis eſſe a vitijs
Et corrigens alioꝝ delicta
debet ipſe mūdus eē a delictis · et
ꝑcipue ab aſpcū et affectu terreno
rū Quia ſic dicit Gre · Neqꝙ pure
i mēbro maculā ɔſiderat ocl's · quē
puluis ḡuat · Et ſupiectas ſordes
tergere nō valēt man9 · q̄ lutū tenēt
Et hinc eſt ꝙ deus in iudicio adul
tere iudeis dixit Iohā · viij · Qui ſi
ne pccō ē veſtrū · ꝑmus in illaꝫ la
pidem mittat ·

¶ Capitulū · xli ·

Lingua ɔtumelioſā aſſilat
flagello · ſcdm illud Iob ·
v · A flagello lingue abſcō
deris Vbi Gre · dicit · ꝙ flagellum
lingue ē exꝓbratio illate ɔtumeli
e · Flagello enim lingue bonos feri
ūt · q̄ eorū opa irridendo pſequūt
Sepe em̄ lingua a bono ope duꝫ vi
tupat reuocat · et quaſi flagellū ſe e
rigit · ꝙ dorſū timide mētis cedit ·
Sancta autem anima a flagello
lingue abſconditur · quia dum in
hoc mūdo honorem laudis nō que
rit · nec ɔtumelias detractiois ſētit

¶ Capitulū · xlij ·

Loqui irreprehenſibiliter vo
lēs · debꝫ ipe pri9 examiare
qd dicit · Nā ſicut per diſſi
dētes arbit medi9 cōſtituit · qui v
triuſqꝫ ptis mēitis diſcuſſis eos ad
rectitudinē eq̄tatis reducat · Ita qui
in dcis ſuis reꝓbari metuūt · ipſe
ꝑus examiando qd dicit inf cor et li
guā quaſi equus q̄daꝫ diſtrictuſqꝫ
arbiter ſedeat · ſubtiliter penſans
ſi recā vba cor offeāt · q̄ vtiliter ſu
ſcipiēs ad auditorū iudiciū lingua
perducat · ſicut Gre · dicit ·

¶ Caplm · xliij ·

Luxurie ignis accēdit ꝑ ex
ēplum maledictarū vetula
rꝫ · Nāqꝫ aliq̄s ignē nō po
teſt incēdere in viridib9 lignis ac
cipit lignum ſiccum vt facili9 ſuc
cendat · Sic facit dyabolus quādo
non poteſt in iuuenibus accende
re ignem luxurie · accipit vetulam
ſiccam · et per eam facit quod ꝑ ſe
facere non poteſt · Vnde dyabolus
decepit primam mulierem per ſer
pētem habentem vultum virgine
um ſimilem ſibi · ¶ Item accendi
tur ignis iſte per ornatum · Sicut
etiam raptores et predones quan
do volunt vnam villam cōburere
ponunt ignem in vna domo et per
illam alie ſuccendūtur Sic dyabo
lus igneꝫ luxurie ponit in vna io
culatrice · que ornata diſcurrens
per cōtratam omnes in ſe aſpiciē
tes comburit · Hee ſunt vulpecule
ſampſonis habentes ignē in cau
dis · ¶ Item accenditur ignis iſte
ex appoſitione combuſtibilium ſci
licet lignorum vel olei vel picis ·
Sic ignis luxurie ex appoſitione ci
borum et potuum · Luxurioſis em̄
bonus morſellus aut ſciphus vini

eſt qdam incentiuū luxurie. Nō
ergo videtur habere bonā volunta
tem extinguēdi illum ignem : qui
bonos morſellos et fortia vina fre
quētat. Sicut non videretur habē
bonā voluntatē extinguēdi domuꝫ
ſuccenſam : qui oleū et ligna ī ignē
proiceret. Venter eñ et genitalia
vicina ſunt Jheꝛ. Venter mero e
ſtuans : facile deſpumat ī libidinē.
Item accenditur ignis iſte familia
ritatibꝰ mulierum et colloquijs.
Eccl. ix. Colloquiū illius quaſi igꝭ
exardeſcit. Aurilegus albā pelleꝫ
iuxta ignē aburit. et papilio iuxta
candelam volitans aburit ſe. Sic
homo iuxta mulierē ſedens. Nulla
ſecuritas eſt ſeno vel ſtuppe iuxta
ignem eſſe. ſic homini iuxta mulie
rem Jhe. ix. Omnis caro fenū Itē
accēditur hic ignis flatu oris. i. ſug
geſtione dyaboli Job. xli. Halitꝰ
eius prunas ardere facit

Capitulū. xliiij.

Mandata dei debent haberi
in meditatione et operatio
ne cum recta intentione.
Mos enim phariſeorū erat porta
re mandata legis ſcripta in mēbrā
nis in fronte quaſi coronā vt ante
oculos mouerētur. et etiā ligatas
ad manus. ī angulis etiā palliorū
ipſi et etiā cōiter iudei iacinctias
fimbrias inſerebant. Sic eñ p̄ceptū
fuerat Deut. vj. ſcꝫ ꝙ ligarēt p̄cep
ta dei quaſi ſignū in manu ſua. et
ꝙ ſcriberēt in limine oſtioꝝ. et ꝙ p
angelos palioꝝ facerēt fimbrias
in quibus ponerēt iacinctinas vit
tas in memoriā mandatoꝝ dei. vt
habetur Nūi. xv. qd ſcꝫ mandatū
phariſei ad litteram intelligebant
et ſeruabant. ſed intentio dei mā
datis fuit. vt ligarentur in manu. i.
in operatione. et eēnt añ oculos in
meditatione. In iacinctinis auteꝫ
vittis q̄ palleis inſerebant ſignatur
celeſtis intentio que oībus opibꝰ
nr̄is debꝫ adiungi

Capl'm. xlv.

Miſeria et grauedo humane
vite oſtenditur a defectibꝫ
corporis et ex varijs medica
mentis. Nā preter hoc ꝙ corpus di
uerſis infirmitatibus et febribus et
doloribus frequenter affligitur. eti
am ipſa hec noſtri corporis que ſalꝰ
vocatur egritudo eſt. vt dicit Gre
gorius. Nam otio tabeſcit ope defi
cit. Inedia deficiēs cibo reficit vt
ſubſiſtat. refectione laſſaſcēs abſti
nentia releuatur vt vigeat : aqua
perfūditur ne areſcat. lintheis ter
gitur ne ipſa nimis perfuſione liq̄fi
at. labore vegetat̄ ne quiete torpe
at. quiete refouetur ne laboris ex
ercitatione ſuccūbat. fatigata vigi
lijs ſōpno reparatur. oppreſſa ſōpno
vigilijs excutitur ne ſua peius qui
ete laſſetur. veſtibus tegitur ne fri
goris aduerſitate penetretur. que
ſi eſtus ſit calore deficiēs aurarum
flatu refouetur. Cumqꝫ inde mole
ſtias iuenit. vnde vitare moleſtias
querit male ſauciata vt ita dixerī
de ipſo ſuo medicamine langueſcit
Remotis ergo febribus ceſſantibꝰ
doloribus. ipſa noſtra ſalus egritu
do eſt. cui curandi neceſſitas nūꝙ̄
deeſt. Quot enim ſolatia ad viuen
di vſum querimus : quaſi tot nr̄e
egritudini medicamētis ob uiamꝰ
Sed ipſum quoqꝫ medicamen ī vul
nus vertitur. quia exquiſito reme
dio paulo diutius inherentes ex eo
grauius deficimus. quod prom̄i ad
refectionem paramus. Sic minieū

debuit preſumptio corripi. ſic ſup
bia elidit. qꝛ em̄ elatū ſemel ſupſi
mus ſpiritū ecce defluēs quotidie
portamꝰ lutū. ¶ Capitulū. xlvi.

M Ors citius aliquando inua
dit iuuenes q̄ ſenes. ymo
forte pluēs moriuntur iu
uenes q̄ antiqui. Sicut de anima
libus accidit q̄ plures occidūtur
agni q̄ pecudes. et ita cito frangit̄
vas nouum ſicut antiquū. Et ſimi
liter ſcinditur citius arbor iuuēis
q̄ antiqua Pſa. xxx. Subito dum
non ſperatur veniet cōtritio illiꝰ
¶ Item mors timenda eſt ꝓpter
neceſſitatez. Quicūq3 em̄ in carne
viuit oportet q̄ moriatur. Terra
em̄ cum hoīe trāſit ad hominem. et
ſic caro cū3 mortalitate Eccl. viii.
Nō ē in hoīs poteſtate ꝓhibere ſpi
ritum. nec habet poteſtatē in die
mortis. Qui videt domū proximi
ſui ardere. nō deb3 multū de ſua ↄ
fidere Ecc. xxxviii. Memor eſto iu
dicii mei. ſic enim erit et tuū. michi
heri tibi hodie. ¶ Item viri ſācti
quāto plꝰ appropinquāt morti. tā
to feruētiores ſūt. Sicut querētes
theſaurū eo ardentiꝰ fodiūt. quo
iuxta queſitū aurum magis appin
quādo ptingūt. Et corpꝰ natura
li meatu tanto mouetur velociꝰ.
quāto plus ad ſue ↄetis terminum
appropiquat. ¶ Capitulū. xlvii.

M Ortuus eſt hō mūdo et mū
dꝰ ei. quādo nec mūdus
curāt de ipo. nec ipe de mū
do Si em̄ in vno loco ſit mortuus
et viuēs. et ſi mortuus viuū non
videt. viuus tamē mortuū videt.
Si vero mortui ſūt vtriq3 alter al
terum neq̄q̄ videt. Ita qui iam
mūdum non amat. ſed tamē ab il
lo vł nolēs amat. et ſi ipſe velut
mortuꝰ mūdū nō videt. hūc tamē
mūdꝰ ad huc mortuus non videt.
Si vero nec ipſe i amore mūdū re
tinet. nec rurſus in amore mundi
retinet. viciſſim ſibi vtriq3 extin
cti ſūt. qꝛ dū alter alterum nō ap
petit. q̄ſi mortuus mortuū nō attē
dit. Et tal' erat paulus q̄ dicebat
Gal. vi. Michi mundꝰ crucifixꝰ
ē. et ego mundo ¶ Itē q̄ ē mortu
us mundo odit et eicit a mundo.
Nā ſicut mortua corpa mare a ſe ex
pellit. viua vero ſibi ↄtin3. Sic mū
dꝰ detin3 ſuos amatores tāq̄ ſibi
viuētes. et eicit ↄtēptores tanq̄
ſibi defūctos Johā. xv. Si de mun
do fuiſſetis. mūdꝰ qd ſuū erat dili
geret. Nūc vero qꝛ de mūdo non
eſtis. ꝓpterea odit vos mundꝰ ¶
Itē mortificātes ſpiritualit̄ ſeipos
aſſilant̄ fodiētibꝰ theſauru3 De q̄
bꝰ dicit̄ Job. iii. Quaſi effodiētes
theſaurum. gaudētq3 vehemēt cū
inuenerit ſepulchru3 Mundo em̄
ſic dicit Gre. p iuiſibilē ſapiētia3
morimur. Qui theſauro aſſimilat̄
Pro. ii. Si queſieris eā q̄ſi pecuniā
et ſicut theſauros effoderis eā. Sa
piētia quippe i rerū ſuperficie nō ia
ce3. qꝛ in iuiſibilibus latet. et tunc
mortificationē noſtrā ſapiētiā cō
tingētes apprehēdimꝰ. ſi relictis vi
ſibilibꝰ i iuiſibilibꝰ abſcōdamur. ſi
ſic hāc cor eff odiētes ↄrimus. vt
roē ōne qd terrenu3 mēs cogitat
a ſemetipa manu ſcē diſcretiōis ei
ciat et theſaurū ↄtutū q̄ ſe latebat
agnoſcat Facilē em̄ i ſe theſauru3
inuenit. qui eā que ſe male p̄ſſeat
mole3 a ſe terrene cogitationis re
pellit. Quia autem queſitā mortē
ſic theſaurū dicit rē ſbiungit. gau
dētq3 vehementer cum inuenerit
ſepulchrū3. Sic em̄ ſepulchrum lo
cꝰ ē q̄ abſcōdit̄ mortuꝰ. ita diuia ↄ
tēplatio quoddā ſepulchrū ē quo

abſconditur aīa Quaſi em̄ huic ad
huc mundo viuim9 cū mente in e
um foras vagamur. Sed mortui ī
ſepulchro abſcōdimur cū mortifica
ti exterius in ſecreto interne cōtē
plationis celamur. Sancti igitur vi
ri ab īportunitate deſideriorum tē
poraliū a tumultu inutiliū curarū
a clamore perſtrepentiū perturba
tionū ſemetipſos ſacri verbi gladi
o mortificare nō deſinunt. atq; in
tus ante dei faciem in occulto men
tis ſe abſcondunt Col. iij. Mortui
em̄ eſtis. et vita veſtra abſcondi
ta eſt cum criſto in deo. Qui ergo
mortem q̄rit gaudet dū ſepulchrū
inuenit. quia q̄ mortificare ſe appe
tit valde ad inuentā requiē contē
plationis hilareſcit. vt exut9 mū
do lateat. et a cunctis exteriorum
reꝝ perturbationib9 intra ſinū ſe
intimi amoris abſcondat. Sciendū
etiā ꝙ antiq̄ mortuos cū diuitijs
ſepeliebant Et ideo q̄ theſauꝝ que
rit gaudet cū ſepulchrum inuene
rit. quia ſapientiam perquirētes
cum ſacre ſcripture paginas volui
m9 cū exempla p̄cedentium ſacto
rū perſcrutamur. q̄ſi ex ſepulchro
gaudium ſumim9. qꝛ mētis diuiti
as apud mortuos inuenim9. quia
q̄ huic mūdo perfecti extincti ſunt
in occulto cū diuitijs requieſcunt
Sepulchro ergo diues efficitur q̄
per exēpla iuſtorū ꝯtemplationis
virtute ſubleuatur.

Capitulū. xlviij.

Mundū ſequēs aſſimilat̄ fa
tuo q̄ fūmo mañe ſurgebat
vt ſequeret̄ vmbrā q̄ ſem
per eū fugiebat et nūq̄ eū apprehē
debat Eccī. xxxiiij. Quaſi q̄ appre
hendit vmbrā et perſeq̄tur ventū
Sic qui attendit ad viſa mendaci
a. i. res t̄pales. que aliud ꝓmittūt
et aliud ſoluunt. ſicut mēdacia ali
ud ſonant et aliud continēt. Item
mundū ſequēs aſſimilat̄ puero q̄
ſequitur papilionē quē nō capit ſ;
ab eo fugit vel ipſū dimittit Eccī.
xi. Si ſecutus fueris n̄ apprehēdes.

Capitulum. xlix.

Munera debent man9 iudi
cis renuere. ſicut renuunt
ſerpentē tāgere vel venenō
ſū verimem ſuper ſe tenē. Si em̄ v̄
imis venenoſus ſuper manū aſcēde
ret ꝓtinus ipm excuteret ne eum
venenaret Vñ dr̄ Act. xxviij. q̄ pau
l9 viperā q̄ manū ſuā inuaſit et ad
ipſā p̄cedebat in ignē excuſſit. Tūc
enī vipa vel venenoſus v̄mis ma
nū iudicis inuadit vt vitā ei9 ve
neno extinguat qñ aliq̄s eū mune
ribus temptat. vt cupiditatis ve
neno iuſticiā corrūpat Sed prob9
iudex eā in ignē excutit. quia hāc
cū quodā q̄ſi furore et indignatiōe
repellit. Vnde dr̄ Pſa. xxiij. Btūs
qui excutit manus ab oī ſcʒ munē
Quia triplex ē mun9. c9 accepti o
vel expectatio corrūpit non ſolum
manus iudicantis. ſed etiam inter
dū c9cunq; bona operantis. Vnde
Gre. Tres ſunt acceptiones mu
nerū ad que ex fraude feſtinat̄. Mu
nus nanq; ex corde eſt vana grati
a per cogitationē. Mun9 ab ore ē
vana gloria per fauorem. Munus
ex manu eſt premiū per dationem
Sed iuſt9 q̄ſq; ab oī munē manus
excutit. qꝛ in eo ꝙ recte agit. nec
ab humano corde vanā gratiā. nec
ab ore laudem. nec a manu datiōeʒ
accipere querit. Solus igitur ī dei
opatiōe fraudē nō facit. q̄ cum ad
ſtudia bone actionis īuigilat. nec
ad corporalis rei p̄mia. nec ad lau
dis verba. nec ad humani iudicij
gratiam anhelat.

¶ Capitulum · l ·

OBedientī dēo obediunt ō
mia et creator et creatuā ·
Qd patet exemplo ioſue
quañdo mandauit ſoli q̄ ſtaret et
ſtetit. Vnde Joſue · x · Non fuit po
ſtea tam longa dies obediente do
mino voci hominis Gre · Si obidiē
tes fuerimus p̄ceptis diuinis · obe
diet dominus orationibus noſtris
Jtem aſſuefactio ad opa obedien
tie facit ea videri facilia Equus em̄
aſſuefactus circunuolutionibus de
facili ad voluntatem ſeſſoris flecti
poteſt Prouerb · xxv · Equus pat̄
ad diē belli · dn̄s autem ſalutē tri
buet · Equus iſte religioſus eſt · cui
frenū obedientie imponitur · quia
patus eſt p aſſuefactionē ad obedi
endū vt ad dexterā vel ſiniſtrā ver
tatur Ps · Paratus ſum et nō ſuꝫ
turbatus · vt cuſtodiam mandata
tua ·

¶ Capitulū · li ·

OPus bonū debet offerri de
o pure et ꝯplete · Sicut iu
bebatur offerri hoſtia in le
ge · Nam in lege iudeis preceptum
erat · vt ſubtracta pelle hoſtie artꝰ
in fruſta ꝯciderent · Pellē naq̄ ho
ſtie ſicut Gre · dicit ſubtrahimꝰ cū
a mentis noſtre oculis ſuperficiē v̄
tutis amouemꝰ · cuius artus i fru
ſta ꝯcidimus · cū diſtinguētes ſub
tiliter eius intima mēbratimq̄ cō
gitamus · Jtem Leui · ij · Precep
tum eſt vt cauda hoſtie in altari of
ferretur · vt videlicꝫ omne bonum
qd incipimus etiā pſeuerāti fine ꝯ
pleamus. Jtem operantes bō ꝓpt̄
difficultatē aſſilantur aſcendētibꝰ ·
mala vō ꝓpt̄ facilitatē deſcēdētibꝰ
Nam ſicut dicit Gre · Omnis aſcen
ſus in labore eſt · deſcenſus i volup
tate · Quia per anfiſum greſſus ad
ſuperiora tenditur · per remiſſionē
vero ad iferiora declinatur Ad mō
tis em̄ v̄ticē ipm ſaxū ſbuehē mag
ni laboris ē · ipmq̄ a ſūmis ad ima
dimittere laboris nō eſt · Sine mo
ra videlicet ꝓruit · qui magnis co
natibus ad ſūma pueit · longo ſtu
dio ſeges ſeritur · ſoli atq̄ imbri di
u ꝯmittitur · ſed tamen vna et ſubi
ta ſcintilla ꝯſumitur Paulatim edi
ficia ad alta proficiunt · ſed repenti
nis caſibꝰ terraꝫ petunt · Robuſta
arbor in aere p tarda incremēta ſe
erigit · ſed quicq̄d diu ad alta ꝓtu
lit ſemel et ſimul cadit Sicq̄ fit vt
iuſti ad ſūma per tarda incremen
ta pficiāt · ſed iniqui ad vitiorū ima
ſine vllo obſtaclo ac difficultate de
ſcendant · Jtem opus bonū req̄rit
deus ab hoīe · ſicut homo de qualibꝫ
arbore que eſt in orto ſuo vult ha
bere bonū fructum · ad hoc em̄ plā
tauit · Et ſi non portat fructū bonū
ſcindit et ꝯburit · Sic deus de quoli
bet hoīe quē poſuit in mundo · fru
ctū bonoꝝ operū requirit Alioqui
ſcindet et in ignem eternuꝫ mitte
tur Math · vi · Omnis arbor que n̄
facit fructum bonum excidetur et
in ignem mittetur · Jtem materia
mollis cito diſſoluitur · Sic opus
mollium et tepidorum cito deficit
Prouerb · xviij · Qui mollis et diſ
ſolutus eſt in opere ſuo · frater eſt
ſua opera diſſipantis · Jtem bona
opera faciens · et a malis ſe nō cu
ſtodiens ſimilis eſt fatuo qui imit
tit aquam in ciſternam perforatā ·
vel vinum ponens in vegetem fra
ctum · vel frumentum in ſaccum p
tuſum · Quia quantum ex vna p
te poneret tantum ex alia exiret ·
Jta talis quicquid lucratur ex o
peribus bonis conſequenter perdit
ex malis Aggei · i · Et qui mercedes

cōgregauit imiſit eas in ſacculuz
pertuſuz. De pertuſo em̄ ſacculo ſi
cut dicit Gre. aliunde exit q̄d ali
unde imittitur. Quia idiſcrete mē
tes mercedem quā ex bono acqui
runt nō aſpiciunt quō ex malo o
pere perdunt. Alius nāqꝫ caſtitatē
corporis ſeruat. ſeqꝫ vigilāter cir
cumſpicit ne quid foris ꝛ̄prehenſi
bilis admittat. ſuis cōtentus eſt.
aliena nō diripit. ſed tn̄ odium for
taſſe odium in corde cōtra ꝓximū
ſeruat. cum ſcriptuz ſit. Qui odit
fratrem ſuū hōicida eſt. Conſiderāt
em̄ ꝙ ſit mūdus foris in opere. et
nō perpendit ꝙ ſit crudelis i men
te. Alius iam aliena non diripit.
iā corpus ab imunditia cuſtodit.
iā mente pura ꝓximū diligit. et
malorum p̄teritorū conſcius lamē
tando ſe in ꝑcibus afficit. ſed fini
ta prece leta de quibꝫ in hōc mūdo
gaudeat exq̄rit. tꝑalibus gaudijs
negligenter aīm dimittit. nec cu
rat ne in eo lacrimaꝝ imēſuram i
moderata gaudia ſeq̄ntur. Fitqꝫ
vt bonū nimis ridendo perdat q̄d
plangendo lucratus eſt.

Capitulū. lij.

Ornatus corpis eſt ſignuz
meretricij et luxurie. Faci
unt em̄ de templo dei papi
lionē meretricis. Quia ſicut papi
lio ſignuz eſt ſcorti. ſic ornatus ex
terior Pro. vij. Ecce mulier occur
rit illi ornatu meretricio ꝑparata
Itē ſolent equoruz venditores eq̄s
ſuis iponere ramū vel ſtramē ſuꝑ
capita eorū vel in caudis. in ſignū
ꝙ volunt eos vendere. Ita mulie
res iponunt ornamenta capitibus
ſuis in ſignū ꝙ corpora eorū vena
lia ſunt. Si quis alicuius nobilis e
quo iponeret ſignum venditionis
et ꝑ villam circūduceret eum q̄ſi
venalem multū offenderetur. Sic
offendit deus de ſponſa ſua. i. de v̄
gine. et maritus de vxori ſua offen
di deberet Prouū. vi. Zelus et fu
ror viri nō parcet etc̄. Item mulie
res ſe ornātes ſunt incendiarie dy
aboli templa dei cōburentes. ferē
tes ignē in caudis vt vulpes ſāp
ſonis Ps. Incenderunt igni ſāctu
arium tuū. Item mirabile eſſet ſi
mulier veniret ad miſſam i morte
mariti ſui vel p̄ris ornata floribus.
Sic eſt de illis q̄ veniūt ad miſſā or
nate. cum oīs miſſa celebretur in
memoriaz xp̄i crucifixi. cui corona
ſpinea ipoſita eſt. et tu iponis tibi
coronā de floribus et roſis Sapiē.
.i. Coronemus nos roſis etc̄.

Capitulū. liij.

Ociosus homo lotuz facit di
abolo. ſed in homine occu
pato nō habet dyabolꝰ lo
cū. ſicut res perfecte occupata nō
eſt capax alterius. Vnde Ihero.
dicit Semꝑ aliquid boni facito vt
dyabolus inueniat te occupatum.
Item homo ociosus eſt ſicut ſignū
ad ſagittam. q̄d vndiqꝫ a ſagitta
rijs. i. demonibus ſagittatur ſagit
tis temptationum malarū Tren.
iij. Tetendit arcum ſuuz et poſuit
me q̄ſi ſignum ad ſagittam. Sꝫ oc
cupatio eſt velut clipeus contra ſā
gittas dyaboli Ecc̄i. xxix. Sup ſcu
tū potentis. i. viriliter oꝑantis. et ſu
per lanceā aduerſus inimicuz tuum
pugnabit.

Capitul. liiij

Paſſio cristi inflāmat corda
frigida ad amorē. Non em̄
ē lignum ſic frigidum vel a
quoſum. quod ſi homo miſerit i cli
banum vel fornacem ardentem n̄
ſuccendatur Similiter etiā nec cor

eſt aliq̄d ita tepidum. q̄d ſi ponat̄
in fornace amoris diuini intuendo
q̄ntum exarſit i paſſione quin accē
datur ad amandum ipſuȝ Pſ̄. Car
bones ſuccenſi ſunt ab eo Bernar
dus. Super omnia te reddit michi
amabileȝ bone iheſu calix paſſio̅is
quē bibiſti opus redēptionis. Hic
enī amorē noſtrū facile ſibi vendi
cat totū. Item paſſionis xp̄i meō
ria generat ɔpunctionē que expel
lit omnes prauas cogitationes Vn̄
angel9 raphael dixit filio thobie de
piſce quē ceperat. p̄ticulam illius
pone ſuper carbones. et fum9 illi9
fugabit demonē. Hic enī piſcis eſt
xp̄c. qui exenteratur quādo intēi
ora paſſionis eius ɔſiderantur. et
quomodo deitas latuit. Sed fel reſ
uatur. quando amaritudo illi9 me
morie ɔmendatur. Cor reſeruat̄ qn̄
caritas eius ɔſideratur. Particula
ſuper carbones ponitur. quādo de
illa dilectione cogitatur. Et ide fu
mus ɔpunctionis generatur. q̄ fu
gat omne genus demoniorꝝ Quia
omnis ſtrepitus p̄ue cogitationis
obmuteſcit

Capitulum. lv.

Patientia dei aſſilatur q̄uidē
mulieri. que ſcȝ ɔceptū quē
diu portauit poſtea cū ma
gno dolore eicit. Sic deus diu q̄dē
peccatorē tolerat per patientiaȝ et
exſpectat ad penitētiā. ſed diu ex
ſpectatū et non emendatū q̄ndoqȝ
ſubito punit. et cū magno vindi
cte feruore quaſi cum magno dolo
re proicit. quē diu tolerauit Vnde
dicit̄ Yſa. xlii. Tacui. ſemp ſilui.
patiens fui. ſicut parturiēs loquar.
Non eſt ergo dei patientia ɔtēpnē
da ex dilatione. ſed amplius for
midanda Quia ſicut dicit maxim9
Valeri9. li. i. Lento gradu ad vindi
ctā diuina p̄cedit ira. tarditatēqȝ
iudicii grauitate penſat.

Capl̄m. lvi.

Patientia hominis quāta ſit
nō niſi i tribulatiōe cogno
ſcit̄. Nā ſic aliq̄s hn̄s quar
tanas vel tercianas non dicit̄ cuā
tus eſſe. ſi in diebus in q̄bus non
eſt acceſſio nō febricitet. Sic nul9
debet dici patiēs p̄ eo q̄ ipſe non
turbatur cū nulla ſit ei moleſtia. ſ
ſi inſtante tribulatione vel miſeria
patiēs eſſet. tunc diceretur patiēs
Sicut ille qui in tp̄e acceſſio̅is non
febricitat diceret̄ eē curatus et ſan9
a febre. Itē ſi null9 eēt ventus. arbor
que tūc nō moueret̄ nō diceret̄ ꝓpt̄
hoc imobilis. Sic lignū q̄d nō ar
det igne abſente. nō diceret̄ ꝓpt̄ hoc
incōbuſtibile. Et ſic de aliis. Sic hō
ſine tribulatione nō debet dici pa
tiēs Gre. Qualis quiſqȝ apud ſe la
teat. illata ɔtumelia p̄bat Sap. ii.
Per tormēta interrogem9 eū et p̄be
m9 patientiā illius

Capl̄m. lvii.

Peccato hō nō ſolū nō debȝ
ɔſentire. ſ neqȝ in ei9 dele
ctatiōe vel aīo detineri. Si
cut malū a venenoſū cibū hō nō ſo
lum nō vult ɔmedere. ſ nec etiam
guſtare. Differūt enim guſtare et
ɔmedere. ſicut delectari et ɔſentire
Nam guſtare eſt ſine glutitiōe ſup
lingua tenere. ſicut quando guſta
tur cibus ſi bene ſit ſallitus Sed co
medere eſt. cum intus cibus in cor
pore trahitur. Sic qui in temptati
one non vult ɔſentire. ſed tamen i
moratur i delectatione cogitatio̅is
iſte a ſi n̄ ɔmedit tn̄ guſtat. Sȝ ille
ɔmedit q̄ pccō ɔſētit Col. ii. Neqȝ
tetigeritis p̄ cogitationē. neqȝ gu
ſtaueritis p̄ delectationē. neqȝ ɔtre
ctaueritis p̄ ɔſēſū vel opationē. Et

n otā: ꝙ multiplicata guſtatiō cō
meſtionī vel haſtui eq̄pollet. ſicut
patet in hys q̄ vina ꝓbant Sic fre
quēs delcātio plerūq̄ inducit con
ſenſū. Si ergo mortem aīe quā fa
cit cōſenſus times. time tale guſta
re qd diſponit ad mortē. Itē pec
catū creaturas q̄ in ſe bone erāt fe
cit hoī noxias. Nam venenum eſt
mors hoī et tn̄ eſt vita ſerpenti Sic
ergo deus res a ſe bene cōditas no
bis in flagellū format. vt eaipſa
et per dolorē quo feriunt deliquē
tibꝰ mala ſint. et per naturā qua
exiſtunt bona. ſicut dicit Gregꝰ.
Item peccōrū onus multū grauat
animam Ps̄. Sicut onus graue ğ
uate ſunt ſup me ſcȝ iniq̄tates me
e Sed miſer homo nō ſentit modo
onus illud ſed ſentiet poſtea. ſicut
ille qui portat vel trahit onus in a
qua nō ſentit bene pondus donec
exeat de aqua. Sic onus peccati in
aquis deliciarum non ſentitur bn̄.
ſed qn̄ exierit de aqua. i. peccōr mū
do in morte ſentietur. Ideo hic de
ponenda eſſent peccata tanq̄ one
ra grauiſſima in īfernū trahentia.
Ille enim q̄ habet magnū onꝰ ſu
per collū ſuū nō ceſſat currendo i
re vt veniat ad locū vbi debet de
ponere. Sic debet hō feſtinare ad
confeſſionem. et ibi onus peccati ꝓ
icere. Vn̄ Heb. xij. Deponētes ōe
onus et circūſtans nos peccm̄. Itē
ille q̄ debet portare aliqd onꝰ tēp
tat ꝑus q̄ntū ponderet. et q̄ntū
portabit. et ſtipēdiū ꝯſiderat. Sic
hō qn̄ vult peccare et onꝰ pcci ſibi
aſſumē debet ꝯſiderare onus pcci
prius. qd tm̄ pōderat ꝙ decedētes
cū eo in pūcto ad īferna deſcēdūt.
Tantum em̄ ponderat: ꝙ neq̄ fir
mamentum ipſū hora vna potuit
ſuſtinere Luce. x. Videbam ſatha
nam ſicut fulgur de celo cadētem
Et ꝙ diu portabit. quia forte ſine
fine. quod neſcit qui aſſumit. et ꝙ
nō poterit deponere. Ps̄. Labora
bit ineternum et viuet adhuc in fi
nē Et ſtipendium peccati quod eſt
mors eterna Ro. vi. Finis eorum
mors eſt. Et ibidem dr̄ Stipendia
enim peccati mors. Itē peccōr aſſi
milatur ceco ſedenti ad ſolē. Nam
cecus cū in ſole cōſiſtit. ipſe radijs
ſolis perfunditur. ſed tn̄ lumē non
videt quo illuſtratur. Sic peccator
cū peccat licet pcci delectatione et
ardore cecatus ipe nō videat deū
neq̄ attendat ad ipſū. deus tn̄ cui
oīa patent bn̄ cōſpicit illū. Vn̄ de
peccatoribꝰ cecatis dr̄ in Ps̄. Sup
cecidit ignis. i. ardor pcci. et non
viderūt ſolē. Item peccōr aſſimila
tur defuncto ſepeliendo. Nā defūctꝰ
ad tumulū aliqn̄ cū magna hono
ris pōpa defertur. ſed poſtmodū in
terra ſepultus in putredinē et cine
rē vertitur. In pōpa igitur honoris ad
tumulū. i. extremū mortis breui
tranſitu deferuntur ſuꝑbi. ſicut de q̄
dā Ps̄. dicit. Vidi ipiū ſuperexalta
tū et eleuatū ſicut cedros libani.
et tranſiui. et ecce nō erat. Sed i
carnis putredinem fetidam conu
tuntur luxurioſi Vnde poſſunt lux
urioſi dicere illud Iob. vij. Induta
eſt caro mea putredine Sed ī pul
uerem terre redigūtur auari. qui
dum ſagaci ſollicitudine terrenis
actionibus ſubduntur quaſi ſubti
li terre puluere aſperguntur Iob
vij. Sordibus pulueris cutis mea
aruit. Cutis enim que puluere re
ſpergitur. et que areſcendo atte
ritur mentes auarorū ſignat. q̄ tūc
puluere reſpergūtur. qn̄ terrenis
affectibus replentur. et ideo areſcunt
quia a celeſtibus deſiderijs vacue

qúaſi ſubtracta pínguedíne ínane
ſcunt· Quo ↄtra Ps̄· petyt dicens
Sicut adipe et pinguedine repleaẗ
anima mea· Adeps quippe pingue
dinis aīam replet: cū hanc ↄtra p̄
ſentium deſideriorꝫ eſtum ſuperne
ſpei infuſio refouet · Cutis ergo a
reſcens contrahitur cū cor reb⁹ ex
terioꝛib⁹ deditum· atq̧ ex diſpēſati
one illarū in actoris ſui amore non
tenditur.· ſed ī ſemetipſo vt ita dix
erim rugoſa cogitatione replicaẗ·
Item ſicut ſtultus eſſet electus ī e
piſcopum ſi ante ↄfirmationeꝫ ali
quid ↄmitteret vnde epiſcopatuꝫ
perderet · Sic qui peccatuꝫ mortale
ↄmittit: vnde vitam eternaꝫ amit
tit Eph.i. Elegit nos ante mundi ↄ
ſtitutionē. vt eſſemus ſci et īmacu
lati in ↄſpectu eius in caritate

Caplm· lviii·

Pena gehēnne licet ſit ī dāp
natis omnibus ab eodē ig
ne· non tamē eodeꝫ vel pa
ri modo omnes cruciat· Cuius exē
plū apparet in hōibus qui ſtant ad
eſtum ſolis Quia licet aliqui ab eo
dem ſole caleſiant· non tamen pa
ri modo eſtuant· quia iuxta quali
tatem corpis ſentitur pondus calo
ris· Qd ergo reſpectu ſolis facit di
ſpar valitudo corporꝝ· hoc facit re
ſpectu gehēnne diſparitas merito
rū· Vnde in eodeꝫ igne eſt diuerſi
tas cruciatuū· ſcdm diuerſitates ↄ
gradus meritorꝝ

Caplm· lix·

Penitens debet eſſe pturiē
ti ſimilis· Mulier em̄ cum
delectatione ↄcipit· ſꝫ cū do
lore vehementiſſimo pturit. quia n̄
eſt ita minimū membꝛuꝫ in pturiē
te qd non doleat Ita nullum debꝫ
eſſe membrū in corpore qd penitē
tiam non faciat Quia cū oīa mem

bra fuerīt inſtrumenta vitiorꝝ. ↄn̄t
ſimiliter eſſe inſtrumēta pn̄e · Sic
fuit magdalena que tot ex ſe exhi
buit holocauſta· quot habueāt ob
lectamenta Ro· vi· Sicut exhibui
ſtis mēbra veſtra ſeruire īmundici
e et ī̄quitati ad iniquitatē· ita nūc
exhibete ea ſeruire iuſticie in ſācti
ficationem Item penitēs vel temp
tatus debꝫ ſtudioſe opa ſua diſcer
nere et corrigere· Cuius exemplū
eſt· quia mos antiquorꝝ fuit in do
lore veſtimēta ſcindere· Veſtimēta
em̄ ſicut Gre. dicit ſcindimus· cuꝫ
diſcernēdo noſtra opa pertracta⁹
Si em̄ apud deū noſtra opa nos q̄
ſi veſtimenta nō tegerēt: neq̄q̄ vo
ce āgelica diceretur· Beatus qui
vigilat et cuſtodit veſtim̄ta ſua ne
nudus ambulet· et videāt turpitu
dinem eius· Turpitudo em̄ tūc no
ſtra cernitꝛ: cū vita noſtra ante iu
ſtorum oculos rep̄henſibilis mōſtrē
tur Tanq̄ em̄ ſb̄ſequentis opis tē
gimine velamur· qn̄ culpa tempta
ti ad lamenta accēdimur· atq̧ ipſꝭ
lamentis excitati ad pſpiciendum
lumen iuſticie ſubtilius oculos mē
tis apimus. Quaſi in dolore veſtim̄
ta ſcindimus: quando ex fletu di
ſcretione creſcēte cuncta que agi
mus diſtrictius irata manu iudi
camus· Itē ſicut dicit Gre· Peni
tentiū corda ſterquilinio aſſimilan
tur· quia dū mala ſua flendo con
ſiderāt· quaſi an̄ ſe ſtercora ſeſe abi
ciendo coacuant· Itē penitēs debꝫ
deſtruere vetuſtatem vitiorꝝ vt ha
beat nouitatē v̓tutū· Pueri em̄ ve
ſtes vetēs laniāt vt nouas r̄cipiāt
Et armiger deſtruit malū equū vt
habeat meliorē· Et hō diſſipat do
mū vetēm vt faciat pulchrior ē Si
militꝭ dēt hō p pn̄aꝫ deſtruē veterē
hoiem vt iduat nouū. ii · Cori· v·

Scimus qm̄ ſi terreſtris dom⁹ nō-
ſtra diſſoluatur· de mū non manu
factam habemus ⁊ c̄· Item diffe
rens pn̄iam vſqȝ ad ſenectutem ſi
milis illi eſt qui haberet q̄tuor azi
nos· et debiliori eorū totum ipoꝝ
nrj· onus iponeret· qꝛ talis ꝑfecto
ipius et ſtultus reputaretur· Sic
eſt ille qui totum onus penitentie
ſue vult in ſenectute ſua portare·
qn̄ iā nō p̄t laborare· Vn̄ Malach·
i· Maledict⁹ doloſus qui habet i
grege ſuo maſculū ⁊ votū faciens
imolat dn̄o debile· Item pn̄ia ac
celerata et in etate iuuenili incep
ta p̄ſeruat a putredine carnalium
deſideriorū· Naȝ ſicut carnes cuſto
diunt̄ ex ſalis appoſitione alias pu
treſcerēt ⁊ ſcaturirent vermes q̄n
ſal cito apponeretur· Sic caro hoīs
vermes peccati et praue delectatio
nis ſcaturit· n̄ in etate iuuenili do
metur· et in ſeruitutē ſpūs redig a
tur· Item oē onus leuiat̄ ex conſi
deratione mercedis· Nam portitoꝛ
lignoruȝ vel bladi mai⁹ onus libē
ter aſſumit in humeris ſuis vt ma
iorē mercedem habeat· Sic debet
facere penitens maiora ſciȝ onera
laboꝝ et ieiuniorū ſibi aſſumere·
vt magis remuneret̄· Vn⁹ quiſqȝ
eniȝ mercedem accipiet ſcd̄m labo
rem ſuū· Item qui indiſcrete p pe
nitentiam ſe affligit ſimilis eſt illi
q̄ vermē vult excutē de arboē ⁊ ex
cutit florē vel fructū cū v̄me· Et lo
trici q̄ pannos lacerat lauando ſu
p lapidē et percutiēdo· Et monacho
q̄ tm̄ eq̄tauit q̄ oportuit equuȝ re
manē in ēſtino in ſtabulo· Itē ille
q̄ auferret vitā alicui q̄ victurus
eēt p annū hoīcida iudicat̄· Quā
to magis ille q̄ nimijs ieiunijs et
afflictionibus efficit vt decem an
nis citi⁹ moriat̄ q̄ eēt moriturus·

Bern· Nō habet callio⁹ hoſtis effi
caci⁹ machinamentū ad tollenduȝ
de corde caritatē· q̄ ſi efficē poſſit
vt in ea incaute et ſine diſcretiōe
ambulet̄· Item tardius pn̄iaȝ faci
ens ſilis eſt ei q̄ debitū incurrit ad
vſurā q̄ quāto plus differt ſoluere
mutuū tanto pl⁹ creſcit debitū ſu
per eū· ⁊ tāto plus oportet eū da
re tp̄e ſolutiōis· Sic quāto diu ti⁹
fuerit aliq̄s in pccīs tāto pl⁹ ſoluȝ
in pena Ro· ij· Scd̄ȝ duritiam tuā
et impenitens cor ⁊ c̄· Vere enim
magna eſt vſura qn̄ pro vno pccō
ſoluitur pena infinita· i· p vna dele
ctatione peccati pena eterna· Itē
pn̄ia eſt appetenda· et ſi nō ꝓpter
penam quā infligit ſaltē ꝓpter gra
tiam quā acquirit· Solet enim hō
aliq̄s nobilis vetulā mulierē ducē
et ignobilē i vxorē· nō ꝓpter ſe ſ
ꝓpter diuitias magnas quas h̄et·
et ꝓpter magnā hereditatē quaȝ
poſſidet· Sic et tu penitentiam aſſu
me tibi in vxorem· ⁊ ſi nō ꝓpter ſe
quia tibi videtur grauis ⁊ turpis·
tamen ꝓpter theſaurum gratie et
virtutum quem ſecum defert· ⁊ he
reditatem eternā quam promittit
Sapien· viij· Hanc amaui et exq̄ſi
ſiui a iuuentute mea et queſiui illaȝ
ſponſam michi aſſumere· et ama
tor factus ſum forme illius· Et ibi
deē Sciens quoniā ꝯmunicabit de bō
nis ſuis· Et ſapiētie· vij· Venerūt
michi omnia bona pariter cū illa·

Capitulū· lx·

Perfecti viri ſtudent reſecā
re ſuperfluas cogitationes
vt ſcilicet in diuino amoē
fiant feruentiores· Cuius exēpluȝ
quidem oſtenditur in nazareis· q̄
in veteri lege capillos eorum quos
in deuotione nutrierant expleta
deuotiōe radere et in ignē ponere

iubebantur. Quid eſt em̄ vt Gre.
dicit. ꝙ nazarei capillos nutriunt
niſi ꝙ̄ ꝑ vitā magne ꝯtinentie pre
ſūptionum cogitationes creſcunt.
Et q̄d eſt deuotiōe ꝯpleta capillos
cadere niſi ꝙ tūc ad perfectionis ſū
mā ꝯtingimus. cū ſic exteriora viti
a vincimus. vt etiā cogitatiões ſu
perfluas a mente reſecem⁹. Quas
nimiruz ſacrificij igne ꝯcremare ē
flāmis amoris diuini incendere. vt
totalit̄ mens in amore dei ardeat.
et cogitatiões ſupfluas ꝯcremans
quaſi nazarei capillos deuotiōis ꝑ
fectione ꝯſumat.

Capitulū. lxi.

Perſeuerantia neceſſaria ē
in ope bono. ſicut cauda a
nimalis in ſacrificio Vnde
cauda hoſtie iubetur offerri in ſac
ficio Leui. iij. Indecēs eſt em̄ aīal
ſine cauda. i. opus īceptū ſine fine
vel ꝯplemēto Vnde dicitur ꝙ pauo
auis quando amiſit caudā nō audz
apparere ꝑ verecūdia. Sic ſine cau
da pſeueratie non audebit aliquis
corā deo in iudicio apparere Item
pſeuerātia īpetrat grām. Naz ſi hō
tantum pſeueraret ī oratiōe quā
tuz paup ad oſtiū diuitis ꝓ elemo
ſina citius īpetraret ſpūalē elemo
ſinā ꝙ̄ ille corpalem. Vnde Apl'i ꝑ
ſeuerātes in oratione ſpm̄ ſanctuz
acceperūt.

Capitulum. lxij.

Piger homo ſimilis eſt ca
ſtro plurium dn̄oꝝ Inter
quos ille q̄ remiſſus eſt to
tum amittit. Alius enim paulatim
aufert ei ius ſuum. Sic ſi ſpiritus r̄
miſſ⁹ fuerit caro que aduerſus ſpi
ritum ꝯcupiſcit cotidie aliq̄d cōtra
ipſum acquirit Proū. xij. Man⁹
fortiū dn̄abit. que autem remiſſa
eſt tributis ſeruiet Item piger hō
ſimilis eſt agro neglecto q̄ herbas
inutiles profert ſi in pace dimiſſus
nec foſſus nec purgatus ſepe fuerit
et bonis ſeminibus ſeminatus Sic
homo vitiorum ſpinas et tribulos
generat. niſi vtilibus occupetur la
boribus

Capl'm. lxiij.

Predicatores qui dicūt et
non faciūt ſimiles ſunt ce
cis et claudis qui ſedent i
introitu ciuitatis mendicātes qui
tranſeuntibus viam oſtendunt. ſ
nūꝙ̄ in ea pedem ponunt. Contra
illud Ia. ij. Sic loquimini et ſic fa
cite. Item ſicut eſſet deridendus q̄
argento vas fictile ornare vellet.
decorare lutū vt ſordidaret argen
tum. Sic irriſione dignus eſt q̄ cū
malus ſit bona dicit Prouer. xxvi
Quomodo ſi argēto ſordido orna
re velis vas fictile. ſic tumentia la
bia cum peſſimo corde ſociata

Capl'm. lxiiij.

Proficere debet homo cōti
nue in operibus ſuis bonis
Nam volenti ditari nō ſuf
ficit ſibi nō ꝑdere niſi ānuatim cre
ſcat in aliquo. Similiter deſiderās
ditari in bonis ſpūalibus debet an
nuatim et cotidie bona ſua amplia
re. vt dr̄. i. Theſ. iiij. Ambuletis
vt habundetis magis. Item null⁹
vellet ſemen ſuū terre ꝯmittere ni
ſi crederet illd̄ multiplicatū colligē
Ergo ſicut laboraret homo ad mul
tiplicandū ſemina. ſic debet labora
re ad multiplicandū merita. q̄d eſt
ſcd̄m deum pficere Apo⁹. In omni
ope bono fructificantes et creſcen
tes

Capl'm. lxv.

Proſperātes in peccatis ſi
miles ſunt illis. qui ꝑ pul
chra itinera ad ſuſpendiū
pertrahuntur. vel qui per amena

prata ad carcerem dãpnationis du cuntur. Unde Gre. de peccatore ꝓſperitatibꝰ mũdi i florente dicit Ho noratur in via i puentione dãpna bitur. et quaſi per amena prata ad carcerẽ puenit. qui per pñtis vite ꝓſpera ad interitũ tendit Item ꝓſperitas peccõꝝ exultantium i pec catis filiis eſt iſanis. quia tales vt dicit Gre. non ꝓſperitate erigun tur ſed inſania quã ſubeũt. vñ affli gi debuerũt. et exinde miſeri in ex ultatione defluũt. vnde altius flen di ſunt. Item peccatores tales ſũt freneticis ſimiles qui inſaniã virtu tem putãt. quia ex morbo eſſe ne ſciunt hoc ꝙ ampliꝰ ſanis poſſũt. et quaſi creuiſſe viribus ſe eſtimãt. dũ ad vite terminũ per augmenta doloris appropinquant. quia ratio nis ſenſum non habentes flent et rident. et tanto magna eſtimatioẽ ſe dilatant ꝗ quãto iſenſibiles malum qd patiuntur ignorant

Caplm. lxvi.

Ratio debet regere cogita tiones. ſicut domina rgit ancillas et familiã Naz vi demus ſicut dicit Gre. ꝙ abſẽte do mina familia deordinat. qꝛ ancilla rum lingue perſtrepunt. ſilentium deſerunt. deputati operis officia ne gligunt. totum ordinem ſibimet ↄ fundunt. At vbi repẽte dña veneit mox pſtrepẽtes lingue reticent. of ficia vniuſcuiuſqꝫ opis repetunt. ſicqꝫ ad opus ꝓprium ac ſi non re ceſſerint reuertuntur. Similit ſi ad momentũ ratio diſcedat. quaſi ab ſente dña cogitationũ ſe clamor ve lut garrula ãcillarũ turba mltipli cat. Ut autem ratio ad mentez re dierit. mox ſe ↄfuſio tumultioſa ↄ peſcit. et quaſi ancille ſe ad in iun ctũ opus tacite rẽpmũt. dum cogi tationes ꝓtinus cauſis ſe ꝓpꝛÿs ad vtilitatem ſubdunt

Capitulum. lxvii.

Religioſus debet eſſe mortu us mundo. i. ad modũ mor tui ſe habere. Nam mortu us in ſepulchro abſconditur. et ſic religioſus debet abſcondi in clau ſtro et nõ diſcurrendo vagari Col. iii. Mortui em̃ eſtis et vita veſtra abſcondita eſt cũ xp̃o in deo. Itez anima mortui a carne ſepatur. Et ſic religioſus debet a carnali amoẽ ſepãi Eccĩ. xlvii. Quaſi adeps ſepa tus a carne In adipe em̃ ſigtur de uotio ſpũaliũ. que debet eſſe in re ligioſo ſepata ab amore carnaliuꝫ Item caro mortui a vermibus con ſumitur ſcꝫ in ſepulchro. Quia re ligioſus per pmaꝫ debꝫ ↄſumere cor pus ſuum in hoc mũdo. mente aũt debet eſſe i celo Iob. vii. Elegit ſu ſpendium aĩa mea. i. deſideriũ eter noꝝ. et mortem oſſa mea. i. morti ficationem carnalium deſideriorũ Item mortuus non ſentit ſi pũga tur vel deiciatur vel eleuetur Et ſic vere mortuꝰ mũdo. i. Re. xix. Sicut angelus dñi dominus meus. nec benedictio ne nec maledictiõe mo uetur. Item mortuus omnia tpali a relinquit. Et ſic religioſus omnẽ ꝓprietatem debet relĩqre. et õmia corã deo et fratribus repreſentaꝛe. et nichil ſibi arrogare. i. Corin. iiii. Quid habes quod non accepiſti. Bernardus Monacho habenti ꝓ prium negabit deus ſuum ꝓprium ſcꝫ celum

Capitulũ. lxviii.

Sacerdotes triſti et clerici i munes debent eſſe ab illis maculis ſpiritualiter. a ꝗ bꝰ clericos ſeu ſacerdotes iudeoꝝ

oportebat eſſe immunes corporali
ter. Prohibetur em̄ eſſe cecus.i.ne
ſit ignorans. claudus.i. inſtabilis
et ad diuerſa ſe inclinans. Et ne
ſit paruo vel grandi vel curto na
ſo.i.ne habeat defectuȝ diſcretiōis
ne plus vel minus aut aliqua p̄ua
exerceat. Per naſum em̄ ſigtur di
ſcretio. q̄ eſt diſcretiuus odorum.
Item ne ſit fracto pede vel manu
.i.ne amittat virtutē operandi bn̄
vel procedendi de virtute in virtuteȝ
Item repudiatur ſi habeat gibbū
ante vel retro. p quē ſigtur ſuper
fluus amor terrenoꝝ. Itē ſi lippus
.i.ſi p carnalem affectum ei⁹ inge
nium obſcuratur. Contingit enim
lippitudo ex fluxu humoris. Repu
diatur etiā ſi habeat albuginem in
oculo .i.p̄ſumptionem candoris iu
ſticie in ſua cogitatione. Iteȝ ſi ha
beat iugem ſcabiem .i.petulantiaȝ
carnis. Et ſi ſit habens ip̄etigineȝ
que ſine dolore corpus occupat et
membra corporis fedat. p quā aua
ritia deſignatur. Et etiaȝ ſi ſit her
moſus vel ponderoſus. q̄ ſcȝ geſtȝ
pondus turpitudinis in corde. licet
non exerceat opere.

Capitulū. lxix.

Sancti viri aſſimilantur mer
cenarijs. Primo ratione
temporis. quia temp⁹ pre
ſens cito finiri exoptant. vt ſciliceȝ
ad vite premia perueniant. Sicut
mercenarij preſtolantur fineȝ diei
vt labor ceſſet. et recipiant p̄miū
operis ſui Iob. vij. Sicut dies mer
cenarij dies eius. Vbi dicit Gre.
Dies ſuos mercenarius euolui citi
us exoptat. vt ad laboris ſui p̄miū
ſine tarditate perueniat. Dies itaq̄ȝ
hominis a vera et et̄na ſapiētia re
cte diebus mercenarij ꝯparātur.
quia preſentem vitam exilium nō
patriam militiā nō palmam depu
tat. et eo longius a premio ſe con
ſpicit quo tardius ad finem venit
Secundo ratione laboris. Nam ſic
dicit Gregorius. Mercenarius in
alienis laboribus exſudat. ſed tam̄
ſibi premium ꝓprium preparat. Om
nes ergo qui ſpe celeſtium preditī
exercitatione vite preſentis atteri
mur in alieno laboramus. Nam ſe
pe a reprobis ſeruire cogimur. mū
do que mundi ſunt reddere coarta
mur. et alieno quidem labore fati
gamur. ſed tamen premia noſtra
pcipimus. a per hoc peruenim⁹ ad
ꝓpria q̄ pure miniſtramus aliena
Tercio ratione operis. Naȝ ſicut di
cit Gregorius. Mercenarius ſolli
cite curat inſpicere ne vnq̄ȝ dies va
cuus labatur ab opere. et expecta
tus finis temporum inanis veniat
ad remunerationem. In laboris
namq̄ȝ ſtudio conſpicit. quid per
cipere in tempore remunerationis
poſſit. Nam cum opus creſcit p̄miȷ
fiducia proficit. Cum vero op⁹ tor
puerit ſpes a remuneratiōe laſſa
ſcit. Vnde et electus quiſq̄ȝ vitam
ſuam quaſi mercenarij dies p̄eſās
tanto fidentius ſpe tendit ad p̄mi
um. quanto nunc robuſtius pdu
rat ad laboris incrementuȝ. qui ſit
decurſus preſentis temporis p̄eſat.
dies cū operibus munerat. ne a la
bore vacua tranſeant vite momen
ta formidat. aduerſis gaudet. paſ
ſione reficitur. merore refouetur.
quia ſequentis vite premijs tāto
ſe largius remunerari ꝯſpicit. qn̄
to pre amore illius cotidianis ſe
mortibus verius impendit. Quar
to ratione mercedis. Quia conſi
deratio mercedis homini mercena
rio leuiat pondus laboris. Et ſicut

ſanctis viris ꝯſideratio p̄mij minu
it laborem exercitij Vnde Gre. di
cit. Mercenarius cū facienda opa
ꝯſpicit. mentē ꝓtinus ex longinq̄
tate et pondere laboris addicit Cū
vero laſſaſcentem animum ad cōſi
derandū operis premiū reuocat. vi
gorē mox animi ad exercitiuz labo
ris reformat. Et qđ graue pꝑedit
ex opere. leue eſtimat ex remuneꝛā
tione. Sic electi quiqꝫ cū mundi hu
ius aduerſa patiuntur. cū honeſta
tis contumelias rerū dampna cru
ciatus corporis tolerant eſſe g̃uia
quibus exercentur penſant. Sꝫ cū
mentis oculū ad eterne patrie cō
ſiderationem tendūt ex ꝯpatioē p̄
mij q̄ſ ſit leue qđ patiūtur iuemūt.
qđ enī valde eſſe īportabile ex do
lore oſtenditur ꝯſideratioē ꝓuida
ex remuneratione leuiatur. Item
ſācti viri aſſilantur illis qui corpo
raliter ſuſpenduntur. Quia ſicut
ille qui ſuſpēditur corpore ad alta
ſuſtollitur. vt ibi moriatur. Sic qꝫ
viri ſancti ad alta per ꝯtemp latio
nez ſe ſubleuant. vt affectibus ter
renis intereant Vnde Job. vij. E
legit ſuſpendium anima mea. et
mortem oſſa mea Greg. Sancti vi
ri certiſſime ſciunt. quia habere in
hac vita requiem nequaq̄ꝫ poſſūt.
Et idcirco ſuſpendium eligūt. q̄a
nimirū deſideria terrena deſerētes
ad alta aīm tollūt. ſuſpenſi autem
mortem ſuis oſſibus inferunt. q̄a
amore ſupernē patrie in virtūtum
ſtudijs accincti. hoc qđ fortes ꝑus
in mundo fuerāt vinculo humili
tatis inſequuntur. Item ſancti pꝰ
hanc vitā liberantur ab omni ꝑͣ
litate et moleſtia quā patiuntur i
hac vita. Nam licet cardui et vrtice
granis in campo ſocientur. tamen
cū ponuntur i horreo ſocie tas illa

ſepatur. Et ſic afflictiones et tribu
lationes quibus modo ſancti ꝯiun
cti ſunt i cāpo mundi. oēs ſepabū
tur ab ipſis. cum reponentur i hor
reo celi Apoc̄. xxi. Abſterget deus
omnem lacrimam ab oculis eorum
ac̄.

Capitulū. lxx.

Scripture ſacre intelligen
tia miſtica aſſidua eius le
ctione apitur. Cuius exē
pluz eſt ſcđm Greg. Sicut ignoto
rum hoīm facies cernimꝰ et corda
neſcimus. ſed ſi familiari eis locuti
one ꝯiungimur rſu colloquij eorū
et cor et cogitationes indagamus
Ita cum in ſacro eloq̄o ſola hyſto
ria aſpicitur. nichil aliud q̄ facies
videtur. Sed ſi huic aſſiduo vſu cō
municamus. intimā mentē ex col
locutioīs familiaritate penetramꝰ
Dum em̄ alia ex alijs colligimꝰ. fa
cile in eiꝰ verbis cognoſcimus ali
ud eſſe qđ intimant. aliđ qđ ſonāt
Tanto autem quiſqꝫ noticia illiꝰ
extraneus redditur. quāto in ſola
eius ſupꝼicie ligatur

Capitulū. lxxi.

Silentiū feruorez deuotioīs
ſeruat. Solet enī obſtrui
vas in quo eſt vinuz vt vi
nūm fortius fiat vel ſit. et potꝰ co
opertus colorē ſuum et mundiciaꝫ
conſeruat. Sic qui vult deuo tionē
cordis et mundiciam ꝯſeruare dēt
os clauſū tenere Pš. Cōcaluit cor
meum intra me ac̄. Item ſilentiuꝫ
ſeruare eſt os vnde exit ignis et flā
ma omnia ꝯburens obſtruere Ja
cobi tercio. Lingua ignis eſt ac̄.
Ecce quantus ignis q̄ magnaꝫ ſil
uam incendit id eſt virtutem bono
rum operum conſumit.

¶ Capitulū · lxxij ·

SImoniacus aſſilatur leno
ni · q2 pcurat q2 eccleſia q̄
eſt ſponſa xp̄i aliūde gra
uida ſit q̄ȝ de ſuo viro · q̄ de ſolo ſpi
ritu ſcō ꝯcipere debet . ſed ſimonia
cus facit q2 ꝯcipit de ſpū maligno
et ſic eam facit nutrire filios adul
terinos · et filios ꝓprios exheredat
a patrmonio xp̄i ꝯſtituens heredes
filios dyaboli Ecci · xxiij · Oīs muli
er re linquēs virū ſuū peccabit et
ſtatuens hereditatez ex alieno ma
trimonio · Item ſimoniacus aſſila
tur latroni · Facit em̄ ſimonia homi
nes eſſe latrones et ſacrilegos · q2
ſcȝ ſacra ſunt ea circa q̄ latrocinīū
exercent · Abſurdū eſt em̄ dicē eū
q̄ furat̄ vel capit calicē alicuius ec
cleſie ſacrilegū vel furē eſſe · et nō
eū qui furatur tā eccleſiā q̄ȝ q̄ ad
eam pertinent Jo · x · Qui non in
trat p oſtium in ouile ouiū · ſ aſcē
dit aliūde ille fur eſt et latro

¶ Capitulū · lxxiij ·

SOcietatem bonoꝝ fugiunt
mali · ne eoꝝ malicia appa
reat · Sicut mulier turpis
non libenter ſedet iuxta pulchraȝ
ne turpitudo illi9 magis appareat ·
q2 oppoſita iuxta ſe poſita magis e
luceſcunt · Sic mali non ſociant̄ bo
nis libenter · ne malitia ſua eoꝝ bo
nitate magis euidens fiat Jo · iij ·
Omnis qui male agit odit lucem
et non venit ad lucem . vt nō argu
antur opera eius . Item ſocietas
mala trahit ad peccatum · ſicut ac
cidit de ſpinis q2 vna trahit aliam
Prouerb̄ . i . Fili mi ſi te lactauerint
peccatores ne acq̄eſcas eis ꝛc̄ · Et
idcirco ſicut non eſt tutum egroto
eſſe in aere corrupto · quia ex hoc
cito recidiuium pateretur · ſic non
eſt tutum bonis eſſe in ꝯſortio pec
catorum · ex hoc em̄ ad peccatū idu
cuntur Prouerb̄ · xiij · Amicus ſtul
torū efficietur ſimilis Vnde ſicut n̄
eſt ſecura ouis iuxta lupum · nec
ſtuppa iuxta ignem . nec ſagimen
iuxta cattū · Sic nec iuſtus iuxta
peccatorē · nec mulier iuxta lecca
torē Cori . xv . Corrumpunt mores
bonos colloq̄a mala . Iteȝ ſocietas
mala eſt vitanda · Nam qui non
vult eſſe leproſus debet vitare cō
ſortium leproſoꝝ · Sana poma ſoci
ata putridis citius corrumpūtur .
et ſani cū īfirmis citius infirmant̄
Ps̄ . Cū peruerſo peruerteris Pro
uerb̄ · iiij · Non delecteris in ſemitis
impioꝝ · nec tibi placeat maloꝝ vi
a · Item ſocietas mala non eſt tole
randa ꝓpter vtilitatem t̄palez Nā
ſi quis eſſet in domo ſuccenſa vbi
non eſſet niſi vna feneſtra p quaȝ
non poſſet exire indutus et onera
tus . potius omnia ſua dimitteret
anteq̄ȝ non exiret · Sic quilibet di
ſpendium ſuoruȝ et ſue carnis quā
tumcūq3 potius deberet ſuſtinere
q̄ȝ in ꝯſortio maloruȝ remanere in
periculo ſuo · Vnde Geneſis · xxxix
Joſeph relicto pallio in manu ſue
fugit · Et homo de periculo maris li
benter nudus euadit · Item ſocius
malus abiciendus eſt · ſicut dens
putrid9 de ore deicitur ne alios cor
rumpat · et ouis morbida de grege
aliarum · et leproſus de conſortio
hominum . Et pomum putriduȝ de
aceruo aliorum . i . Corintheorum · v
Modicum fermentum totā maſſaȝ
corrūpit ·

¶ Capitulū · lxxiiij ·

SOllicitudo t̄paliū eſt viro
ſpūali ꝯtempnenda · Nā q̄
ad fontē vadit n̄ ē ſollicit9

q̄o bibat. Quid ergo times ſtulte ꝓuidētia dei maior eſt fonte? Cogita ꝙ ſeru9 debet eſſe ſollicitus quomodo bene ſeruiat dn̄o ſuo. ⁊ dn̄i eſt prouidere miniſtro ſuo. Vn̄ dicitur .i. Pet. v. Omnē ſollicitudinem veſtram pꝛicientes in eū. q̄m ipſi cura eſt de vobis. Mat. vi. Nolite ſolliciti eſſe dicentes. quid manducabimus ⁊c. Criſo9. Eſcā corpis ſi ſollicitus non fueris habebis. iuſticiam vero ſi ſollicitus non fueris non habebis. Quis eſt pater qui nō ꝓuideat filys ſuis cū viderit eos egere? Mat. vi. Scit pater veſter ꝙ hys omnibus indigetis

Capl'm. lxxv.

SPes iuuatur ex bonis opibus. Securus enī debet eē de re. qui habet bonū pignus apud ſe. Securi itaq3 ſunt de regno futuro qui habent bona opera. que quaſi pignora ſūt regni celeſtis. Gre. Cum opus pficit regni celeſtis fiducia creſcit. Item ſpes iuuatur ex tribulationibus. Cert9 enim pt eſſe de re venali. qui pciū apud ſe habet. Sic deb3 eſſe cert9 de rgno eterno. qui multas tribulationes ſuſtinuit. quibus regnū celoꝝ emitur. Actuū xiiij. Per mltas tribulationes opoꝛtet nos intrare in regnū dei. Item ſperādū eſt in deo. quia ſperantes i ſe ſuſtinet ne cadant. Naturaliter enī q̄ debilis eſt et timet cadere alicui rei adheret. vt patet i puero vel infirmo. Sic naturalis ratio dictat aīe cognoſcenti debilitatem ſuā ꝙ foꝛtiori ſe inniti debeat ſc3 deo. Quia de facili tranſit malum paſſum. qui habet bonam appodiationē. ſcili3 deū qui bene pt eum extra malum paſſum eicere. Veritatis enī eſt preſtare fulcimentū innitēti ſibi. ⁊ vanitatis eſt negare. Vnde cū dn̄s veritas ſit. innitenti ſibi non ſe ſubtrahit. Sicut ſolēt facere mali garciones eis qui appodiant ſe ſibi. q2 ſubtrahūt ſe vt cadant. Pſa. i. Speret in nomine domini. et innitat ſuper deum ſuum

Capitulum. lxxvi.

SVperbire de gratia a deo data monſtruoſū eſt. Nā ſicut monſtruoſū eēt ꝙ ex muliere naſceretur bufo. Sic monſtruoſū eſt ꝙ aliquis ex gratia dei ſibi data a deo efficiatur ſuperbus Et talis etiā de vita moritur. de ſanitate egrotat. de medicamento iterficitur. Gre. Qui de virtutib9 ſe extollit. non de gladio ſed medicamento ſe interficit. Item ſuperbi difficulter flectuntur a ppria voluntate. q2 carent humore gratie. Virgula enī quātō plus habet de hūore tanto citius flectitur. Sic q̄ pl9 habet de gratia citius obedit. Sed lignum aridum cito frangitur. dū flecti creditur. Sic ſuperbi qui ſine humore gratie ſunt flecti non pn̄t Eccli. vi. Non te extollas in cogitatione anime tue velut thaurus. ne forte elidatur p ſtulticiā virtus tua et comedat folia tua. et fruct9 tuos pdat. et relinquaris velut lignum aridū in deſerto. i. ſine merito

Capitulū. lxxvij.

TEmptat dyabolus hoīnē de illa re qua magis cōſueuit decipe. Sciēs ꝙ mē bra citi9 frangitur. vbi pus fractū fuerit q̄ alibi. Et citi9 incenditur lignū q8 aliqn̄ fuit in igne q̄ ſi nūq̄ fuiſſet. Et citi9 cadit hō in infirmitatem quā aliqn̄ habuit q̄ in aliā. Sic hō facile iclinat ad pcc̄m q8 aliqn̄ fecit. Itē tēptatiōis delectatio corrupit ſinceritatē aīe etiā ſine ꝯſenſu

operis. Sicut mulier non dicitur
caſta que libenter audit ver ba cor
ruptoris. dato etiã ꝙ ei in ope nõ
ꝯſẽtiat. et q̃ appetit diligi etiã ſi cor
rũpi nõ appetat Aug9. nõ ſolũ ap
petere. ſ3 appeti velle crimioſũ eſt
Sic non ẽ reputãda caſta aĩa que
tẽ ptatiões dyaboli recipit. et in e
is delectat̃ ꝙuis pecc̃m facere non
velit. ¶. Itẽ tẽptat dyabol9 et im
pugnat maxĩe illos q̃ ipm̃ deſerũt
et ad deũ ſe ꝯũtũt. Vt phão filios
iſrl̃ fugiẽtes pſecut9 ẽ Glo. Qui
ab illecebris mũdi abſtinere. et in
criſto pie vult viuere. pſecutiõe3
patit̃. Du3 em̃ diuino ſeruitio con
ſtrigi exoptat. bellũ dyaboli ꝯtra
ſe excitat. Sic rex ſibi ſbditos nõ
ĩpugnat. ſ3 aduerſarios. ¶. Item
tẽptatioĩb9 et ſuggeſtioĩbus nõ re
ſiſtẽtes nõ p̃nt ꝯiungi deo Vñ aſſi
lant̃ illis mulierib9 cũ quib9 in ve
teri lege nõ poterat ſacerdos mat
momũ ꝯtrahẽ. Nã Leui. xxi. Pre
ceptum ẽ ſacerdoti vt virginẽ tã
tũ duceret vxorem. ſed viduã et re
pudiatã ſordidam et meretricẽ nõ
acciperet. Per viduã em̃ intelligi
tur anima. cui mortuus eſt carna
lis vſus ſed non affectus. qua3 ſo
la neceſſitas retrahit a malo. non
caritas. Et talis poteſt dici vidua
de viro maito. que lambit vbi mor
dere non poteſt. i. delectatiões pre
teritas quas habere non poteſt cu
pit. Sicut canis lingit haſtile et
ſcut ellam poſt cibu3. i. Thimo. v.
Vidua in diliciis viuens mortua ẽ
Gloſa morte peccati vel morte aĩe
Talis enim vidua quando contin
git ei aliquid qđ tedet ſemper recogi
tat maritum mortuum. ꝙuis peſ
ſimus fuerit. et talis eſt anima cui
quando contingit aliquid aduerſi
ſemper ſuſpirat ad ea que dimiſit.

Vt filii iſrahel ad ollas carnium in
egipto. Per repudiatam ſignificã
tur illi quos negocia mũdana re
pudiant. et ad illa ſe ingerunt nõ
vocati. et a mundo contempnun
tur et opprimuntur. et tamen mun
dum non contempnunt Sicut me
retrix ad leccatore3 ſuum accedit.
licet ab eo frequẽter verberetur.
et cum eo multas moleſtias ſuſti
neat. Auguſtinus. Ecce turbat te
mundus. et amatur. quid ſi tran
quillus eſſet? quomodo inhereres
formoſo qui ſic ãplecteris fedũ?
Tales etiam ſimiles ſunt leccatori
bus qui in curiis principum bonis
nutriti morſellis. licet faſtidiẽtur
et licencientur. tamen expulſi per
vnum hoſtium redeunt per aliud.
Sic quidam ita ſunt allecti illece
bris et delectationibus mundi. ꝙ
licet aduerſitatibus et moleſtiis i
puguẽtur ab eo tamen non re
cedunt Per ſordidam intelligitur
anima que immundis affectioib9
maculatur. Si vis ergo deſponſa
ri criſto. auferas tibi veſtimenta
ſordida. vt omni tempore veſtimẽ
ta tua. i. opera ſint candida Roma
no. xiii. Abiciam9 opera tenebra
rum et c̃. Per meretricem autem
que cuilibet patet libidini. intelli
gitur anima que cuilibet cedit tẽp
tationi Ihere. ii. In omni via pro
ſternebaris meritrix. Nulla ergo
talis aĩa eſt deo cõiungi apta.
Itẽ tẽptari et tribulari de9 homi
nẽ pmittit. etiã poſtꝙ ei magna
dona ꝯtulit. Vñ Salomõ. ſic dicit
Gre. diuit9 ſapiã3 accepit. et ſta
ti p9 meretriciũ mulierũ q̃ſtioẽ pul
ſat9 fuit. Quod igit̃ ſalomõ mox
p9 tãtã reuelatiõem certamẽ tp̃iũ
mulier3 ptulit deſiguit ꝙ mẽtem
nrã3 ſepe cõceſſis virtutib9 reſpect9

intinie largitatis illuminat· ſ hanc
ꝓtinus etiã lubrice cogitatiões tur
bãt· vt que ſubleuata imenſo mu
nere exultat· etiã temptatione pul
ſata quid ſit inueniant· Sic helias
diuina gratia preditus ſermone ce
los aperuit· et tamen ꝓbatus ſibi
to infirmus per deſerta fugiens v
nam mulierẽ expauit· Sic et pau
lus ad tercium celum ducitur· pa
dyſi penetrans ſecreta ꝯſiderat· et
tamen ad ſemetipſũ rediens ꝯtra
carnis bellũ laborat· legem aliã in
membris ſuſtinet· cuius impugnatiõe
in ſe fatigari ſpũs legem dolet Itẽ
temptat dyabolus· pmo blandiẽ
do quaſi ꝓcando· ſicut leccator pri
mo ſalutat mulierez ꝓcando· ſed
poſtq̃ fuerit ab eo corrupta ſemel
ſequitur eũ non rogata· nec habz
audaciam poſtea aliq̃d ei denegaẽ·
ſed pleruq̃ ꝯtra cor ſuũ obedit ei i
omnibus. Sic aĩa dyabolo ſemel
expoſita per ꝯſenſum peccati non
habet amplius audaciam ei reſiſtẽ
di· ſed dicit illd Iher· ij· Adamaui
alienos poſt eos ambulabo· Item
temptatio mala eſt ſtatim a prici
pio repellenda· ſicut ignis anteq̃
creſcat extinguẽdus eſt· Et ifirmi
tas anteq̃ radicetur ſanari poteſt
Greg· Si temptationi in corde na
ſcenti feſtine non reſiſtitur· eadem
mora qua nutritur roboratur Iac
iiij· Reſiſtite dyabolo et fugiet a vo
bis· Eſto ergo ſicut dãgeroſus epu
lator· qui cibos immundos ſeu nõ
bene paratos vertit vel eicit in faciẽ
apponentis· Sic cum indignatione
temptationes reiciens q̃i ſcutella
ſua dyabolum in fronte percutit Itẽ
qui pãnos ſuos ꝯburit ꝛ ſentiẽs ig
nem amouet· Et miſer homo ſe ſẽ
tit ꝯburi igne ꝯcupiſcentie male et
luxurie et pedem mentis nõ retrahit

Item temptatio mala vincitur ora
tione Exod· xvij· Cũ leuaret moy
ſes manus et oraret et vincebat iſrl
Iudith· iiij· Memores eſtote ſerui
dei moyſi· qui amalech nõ in ferro
pugnando· ſed ꝑcibus ſanctis orã
do eiecit· Plus eñ valet vnꝰ ſan
ctus orando q̃ multi peccatores ꝑ
liando· Item temptationes repel
luntur per ꝯfeſſionẽ· Latrones eñ
fugiũt eos accuſantes Sic demões
fugiunt peccata reuelantes et con
fitentes Iheremie. Reuelata tradi
tione ꝯfuſus fugiet inimicus Eccl·
xxvij· Qui reuelat archana amici
fidem perdit· Item vincitur temp
tatio carnis ſpũaliter per fugam· ſi
cut extinguitur ignis per ſepatio
nem lignoꝝ· i· Cori· vi· Fugite for
nicationẽ

Capitulũ· lxxviij·

Tempus abbreuiatꝛ homini
ꝓpter pccm· Nã ſi aliquis
haberet ſeruũ vel filiũ cui
dediſſ et pecuniã ad negociandũ et
totã ꝯſumẽt vt filius ꝓdigus· vel
etiã de pecunia ſua ipſũ ipugnaret
non plus ei daret· ſed potius ſtidu
um ei auferret· Sic facit deus ple
ruq̃ peccatori de tpe q̃d dedit ei ad
penitentiã· et ille abutiꝛ eo in ſup
biam et deum impugnt Prouerb·
x· Timor dñi apponit dies et anni
impioꝝ breuiabunt· Sicut medie
tas mẽbri abſciditur ne totũ corrũ
paꝛ Ps· Viri ſanguinũ et doloſi nõ
dimidiabunt dies ſuos·

Capitulum· lxxix·

Tepiditas itaz domini pro
uocat. ſicut aqua tepida
ꝓuocat vomitũ Apoc· iij·

Quia tepidus es incipiam te euo
mere de ore meo Tepidꝰ a deo euo
mitur cum in deterius labi pmitti
tur · vel cum impenitens moritur·
Item tepiditas fiduciam temptā
di dyabolo pſtat · De multis enim
temptat tepidum · de quibus non
auderet temptare feruentem Olle
enim feruenti muſce non inſidēt
Item tepiditas reddit hominem i
potentem et contractum · vt patz
in illis qui cum fortes ſint corpore
tamen poſſunt vix partē pñitētie
facere · quā facit vna vetula totaz
Qđ accidit ex tepiditate eorū · q̄a
puum habent deſiderium Bern̄ ·
Forſitan non poſſumus · quia non
multum volumus

Caplm · lxxx ·

Timor eſt ſicut oſtiarius a
nime · Nobiles em̄ in egreſ
ſibus habent oſtiarios cuz
baculo turbam arcentes ne comp
mant eos · et perſonas ſuppoſitas
ne ſuper collum ſuuz ſe igerant ex
pellunt · Sic aīa iuſti quando exit
ad loquendum vel videnduz timo
rē habet pro oſtiario · cuius bacu
lus eſt totus infernus ad expellen
dum turbas malarū cogitationū ·
ne ab eis opprimatur ihēſus . i . ſalus
anime p cōſenſum Vnde turbe te c
primunt dictum eſt ei · Et ideo non
eſt exeundū ſine oſtiario Sz timor
ſeruilis non eſt oſtiarius viuꝰ ſed
pictus · qz manet in timore ſeruili
peccandi voluntas · et ſequeretur
opus ſi putaretur īpunitas . vt di
cit Augꝰ · Eſt ergo timor ſeruilis ꝛ
mundanus ſic vere ſicut oſtiarius
pictus in portis diuitū · q̄ eleuata
claua videt̄ percutere ingredietes
et ingreſſum ꝓhibere qđ nō facit

Sic timor qui ſine caritate eſt vide
tur peccatū expellē ſed nō expellit ·
Item timor bonus ꝑparat cor hoīs
deo · Quando enim aliq̄s magnus
vult hoſpitari in aliqua domo pre
mittit nūcium qui domū mundet
et ꝑparet · Sic deus facit imittēdo
timorem Eccī · ij · Qui timent dn̄m
ꝑparabūt corda ſua ſciz ad recipiē
dum eum · et in cōſpectu illius ſan
ctificabunt animas ſuas Itē timor
mūdanus quo q̄s magis eligit ma
lum aīe q̄ꝫ corporis facit eum ſileꝫ
ruſtico · qui eundo ad foruz portat
ſotulares ſuos in collo ſuo · magis
eligens ledere pedes ſuos q̄ꝫ ſotula
res

Caplm · lxxxi ·

Tribulatio ſepat hominem
ab amore mundi et peccati
Eſt eniz velut abſinthium
quo viri ſpūales a tpali cōſolatiōe
ſepantur Sicut pueri aliq̄ amaritu
dine a lacte matris ſepantur · Ele
ctis em̄ ſuis deꝰ iter aſperuz facit ·
ne dū delectantur i via obliuiſcā
tur eoꝝ que ſunt in patria · Sed ſi
cut pulmentum adheret olle i qua
decoquitur niſi ſepe moueatur · ſic
cor hominis adheret mundo niſi tri
bulationibus pulſetur Auguſtinꝰ ·
Ecce turbat te mundꝰ ⁊ amatur ·
quid ſi tranquillꝰ eſſz ? quomodo
inhereres formoſo · qui ſic amplec
teris fedum ? Item tribulationes
ſimiles ſūt flagellis ſeu virgis ſco
parum nodoſis et duris quibꝰ pu
eri caſtigantur · et cum earundeꝫ
etiam faſciculis domorum habita
cula a ſordibus et immundicijs ex
purgantur · Similiter etiam ex tri
bulationum flagellis caſtigantur i
ſipienter peccantes · ⁊ purgantur

qui humiliati ex eis ad deum p peñ
tentiam redeunt · vitam ſuaȝ ī me
lius commutates · Flagellum emꝫ
ſicut Gregorius dicit · Diluit culpā
cum mutat vitam · Nam cuius nō
mutat mores non expiat actiones
Item tribulari permittit deus hoī
nem vt liberet eum a pena ꝛc · vt ꝓ
ficiat in diſciplina · Sicut pueri qñ
to plus verberantur tanto magis
addiſcunt · et meliꝰ faciunt cōmo
dum ſuū ꝙ ſi dimitterentur volun
tati ſue Pſa · xxvi · Miſeramur im
pio et non diſcet facere iuſticiam
Item tribulationem fugiens ī mū
do iſto magis tribulabitur in alio
Nam ribaldus qui non vult vel ñ
poteſt ſoluere de ſua taberna ſpo
liatur vel verberatur ad valorem ·
Sic peccator qui non vult modo
facere penitentiaȝ et ſoluere quod
debet verberatur in preſenti infir
mitate vel alia tribulatiōe · vel ſol
uet in centupluȝ ī inferno vel pur
gatorio · Vnde Phiſ · Nequaꝗ̄ deꝰ
delinquēti parcit · quoniaȝ peccato
rem aut flagello tpali ad purgati
onem ferit · aut iudicio eterno pu
niendum relinquit · aut ipſe ī ſe hō
penitendo punit quod male admi
ſit · Item tribulatio temporalis ad
libertatem eterne glorie perducit
Sicut homo diu tenet beſtiaȝ quā
emit ligatam in domo ſua donec
fuerit domeſtica · et tunc dimittit
eam libere ire per domum · Sic li
gat deus nos tribulationibus mō
et infirmitatibus in preſenti · ſ; poſt
dimittit nos libere ire in domo ſu
a celeſti · cum creatura liberabitur
a ſeruitute corruptionis in liberta
tem glorie filiorum dei · vt dicitur
Romañ · viij · Item tribulatio a
peccato retrahit · et ignem concu
piſcentie extinguit · Eſt enim ſuc

curſus homini miſſus a deo · Si emꝫ
domus alicuius eſſet igne ſuccen
ſa ſi quis ei aquam ad extinguen
dum illum igneȝ afferret obſequi
um et ſubſidium reputaret et nō
nocumentum · Tribulatio enim a
qua eſt que domum conſcientie ig
ne concupiſcentie ſuccenſam extī
guit Eccleſiaſtici tercio · Igneȝ ar
dentem extinguit aqua · Iteȝ ſi q̄s
ab hoſtibus ſuis duceretur ſuper e
quum velocem vbi eſſet occidēdus
gratum haberet ſi quis equum il
lum occideret vel necaret · vt ſic
ab hoſtibus liberaretur · Quantuȝ
ergo gratum debet eſſe ei qui cor
pus ſuū a quo ad mortem ducitur
infirmitate vel tribulatiōe aliqua
debilitat · vt ſcilicet a demonibus
et a pena liberetur Gregorius Du
rum non eſtimes quod pateris dū
ab eternis cruciatibus in tua paſſi
one liberaris · Item ad viam re
ctam errantes reducit · Quando
enim aliquis porcum ſuum ł oueȝ
ducit ad paſcua vel ad forum et nō
vult ſequi ligat eum fune vel v̓ga
percutit et ſic inuitum ducit · Sic
deus ligat nos infirmitatibus et a
lijs defectibus · quia aliter nolumꝰ
eum ſequi niſi ligati Oſee vndecio
In funiculis adam traham eos in
vinculis caritatis · Item tribulati
ones fugientes · et gloriam criſti
adipiſci cupiētes ſiles ſūt hijs qui
ſociant ſe mercatoribus ī lucro tā
tum et non in dampno · Sic tales
volunt eſſe comites criſti in conſō
latione non autem in paſſione · cū
tamē dicat Apoſtolꝰ ſecunda Cori
theorum primo · Sicut ſocij paſſio
num eſtis · ſic eritis et ſocij conſo
lationis ·

Capitľm .lxxxii.

Verbi dei carentia aſſimilatur
fami. Vnde Greg. Sicut fa
mes carnis eſt ſubtractum
ſubſidium corporis. ita fames mētis
eſt ſilentium diuine locutionis.
Vnde recte p prophetam dicit̃ Emit
tam famem in terra. non famem
panis neqꝫ ſitim aque. ſed audien
di verbum dñi Amos. viij. Sicut
ergo pauperes feſtinant ad portā
diuitis vt habeāt refectionē corpa
lem vnius diei. et multum īfirmꝰ
eſt vel debilis qui illuc non properat
Sic ad refectionē aīme multo ma
gis debemus currere Iac. ij. Sit āt
omnis homo velox ad audiendū

Capitulū. lxxxiij.

Vita eterna erit in viſione
dei que liberabit ab omni
malo. Nam ſi viſio ſerpen
tis enei liberabat ab ōni morſu ſer
pentino: quanto magis dei viſio li
berabit ab omni nociuo. Item re
plebit omni bono. Nam ſi viſio he
lie in curru igneo ſubleuati imple
uit omnem petitionem heliſei et vo
tum. multo magis diuina viſio et
fruitio implebit omni bono deſide
rium cordis humani. Et ſi manne
deguſtatio i deſerto dabat omnis
ſaporis ſuauitatem: multo magis
dei fruitio in celo dabit omnis dele
ctationis voluptatem Ps. Torrē
te voluptatis tue potabis eos. Itē
vita eterna debetur nobis iure he
reditario. Vnde ſicut turpe eſt qñ
terra aliqua venditur. ꝙ ab eis q̃
ſunt de cognatione vendentis non
ematur Sic cum nos homines ſimꝰ
fratres xpi. hereditatez regni cele
ſtis quā venditioni nobis exponit
emere debemus Iud. xxxij. Eme
agrū meū qui eſt in anach. tibi em
cōpetit iure hereditatis. Itē deus
oſtendit multum valere gloriam
vite eterne. quando eam tam duꝛe
vendit amicis quos nullo modo de
ciperet Petrus enim emit eā mar
tirio crucis Paulus amputatione
capitis. et ſic de alijs. Et ipe filiꝰ
dei emit eam amicis ſuis effuſione
ſanguinis. Magna ergo inſania vi
detur eſſe illius qui credit ad me
lius forum habere rem venalez ꝙ̃
filius aut ſeruus. vel ꝙ̃ ipſe pr̃fatili
as. Sic qui paradyſum ad melius fo
ruz vult habere ꝙ̃ ſancti viri. aut
ipſe xp̄c Luce vltimo. Nonne xp̄m
oportuit pati ac̃ Greg. Quis ſan
ctorꝝ ſine tribulatiōe coronatus eſt
facta precedentium recolamꝰ et nō
erunt grauia que toleramꝰ

Capitulū. lxxxiiij.

Vocat deus hoiem multipli
citer Solet enī inter homi
nes fieri vocatio ſcꝫ p lrãs.
per nutum. p vocez. et per nūcios
Littere igitur dñi offeruntur tibi p
predicatores. quas litteras dei ſui
audit vel legit qui audit verbum
dei. Si autem ſeruus alicuius mag
ni domini cū litteris dñi ſui veniret
et apportaret bonū nūcium cuz de
uotione et honore ſuſciperetur Sic
et predicator debꝫ recipi Luce. x.
Qui vos recipit me recipit. Sꝫ mlt
ti litteras domini ſui nō recipiūt.
nec audire volūt. nec ad citatiōes
eius veniunt. licet omnia teneant
ab eo. ſed ad citationes mundi et
dyaboli ſcꝫ ad quos non tenentur
cito vadunt Prouer. i. Vocaui ſcꝫ
per litteras predicatorum et renu
iſtis. Item ſicut gallina vocat pul
los ſuos propter miluū q̃ ad ipſā
currunt. et abſcondit eos ſub ala.

Sed miſerrim⁹ pullus aliqñ eſt in
tentus circa ſpicam vnam et non
venit et capitur a miluo. Sic miſer
homo intentus nimis rebus tempo
ralibus nõ vult ad deum venire qñ
vocatur a deo. et ideo rapitur a dy
abolo Ihere. viij. Apprehenderunt
mendaciũ et noluerunt reuerti Mi
rabile eſt . ꝙ canis vocatus a dño
ſtatim venit et currit ad eũ. Et ſa
ctura ad creatorẽ. filius ad patrẽ
beatificandus ad beatificatorem .
infirmus et egrotus ad medicum
et ſanatorem . Egenus et pauper
ad ditatorem et locupletatorem .
ſeruus ad dominum ire cõtẽpnit.
Ideo conqueritur dominus Iob.
xix. Seruũ meum vocaui et nõ re
ſpondit michi. ore ꝓprio deꝑcabar
illum Gloſa. ore predicatorum Si
rex vocaſſet pluries ſeruum ſuum
et contempneret venire multum
indignaretur Et quomodo nõ ira
ſceretur rex celi qui totiens vocat
hominẽ et venire nõ vult? Yſaie.
lxv. Omnes in cede corruetis. pro
eo ꝙ vocaui et nõ reſpondiſtis mi
chi. Secundo vocat nos nutu ma
nus vel ſignis creaturarũ. que no
bis innuunt vt ad deum veniamus
Malus eſt monachus q̃ nõ intelli
git ſignũ abbatis ſui Prouerbi. i.
Extendi manũ meam et nõ fuit qui
aſpiceret Extendit enim deus ma
num ſuam beneficia largiendo in
nuendo per hoc vt ad eum veniã⁹
Sicut vocatur accipiter vl̕ canis ci
bum oſtendendo Sed nota ꝙ acci
piter ſaturatus nõ redit ad domi
ni nutum. ſed famelicus. Et ita ñ
diuites ad deũ ſed pauperes fame
lici veniunt Et ideo addidit. nõ fu
it qui aſpiceret. Stultus reputare
tur ille qui ſignum quod ponit ad
vinum. i. circulum vellet cuȝ vino
portare. Sic qui iſta viſibilia que
ſunt ſigna regni celeſtis vult habe
re cũ regno vel pro regno Aug⁹.
Ve illis qui diligunt nutus tuos ꝓ
te. Itẽ volunt habere oua et obu
lũ vnum et nummũ pro regno Ihe
ro. Impoſſibile eſt vt quis fruatur
bonis pñtibus et futuris. vt hic ve
trem et illic mentem ĩpleat. vt de
diuicijs ad diuitias. de delicijs ad
delicias tranſeat. vt in celo et in t̃
ra glorioſus appareat. Tercio vo
cat voce. i. inſpiratione Yſa. xxx.
Aures tue audient verbum poſt t̃
gum monentis Pš. Audiaȝ quid
loquatur in me dñs deus. qui ſtat
ad oſtiũ cordis et pulſat. Sȝ multi
ei nõ aperiũt. qđ eſt magna ruſtici
tas nõ aperire dño ſuo . Et ideo ſe
q̃tur deſpexiſtis omne conſiliũ me
um. Audires conſiliuȝ amici tui de
rebus tuis ſeruandis. et de ſalute
aĩe tue cõſilium dei nõ audis. Iteȝ
vocat per nũcios. i. per flagella que
deferunt nobis ſigna ſalutis Sapi
eñ. xvi. Ad correctionem in breui
turbati ſunt ſignũ habẽtes ſalutis
Libenter recipit homo nũcios ab
amico ſuo ſibi tranſmiſſos. Sic de
bemus amplecti tribulationes a fi
deli amico nobis tranſmiſſas Pro
uerbiorum. iij. Queȝ diligit domi
nus corripit. et quaſi pater in filio
complacet ſibi. Gloſa. Tanto mi
n⁹ de flagello quo caſtigamur mur
murare debemus quanto in eo pa
terne dilectiõis munus accipim⁹
Iſti ergo nuncij deferunt nobis ar
ras ſalutis Hebre. xij. Flagellat õ
nem filium quem recipit. Iſtis nũ
cijs debemus reſpondere per cont̃
tionem confeſſionem et ſatiſfactio
nem. non turpiter eicere. nec ſine
honore remitttere. ſicut dicitur. ij.
Regũ. x. de nũcijs dauid ad amõ

miſſis · Iſti nūcij ꝯpellūt nos itra
re ad nuptias eternas Vnde dicit
Luce · xv · Compelle intrare Gloſa
Qui tribulatiōibus tracti ad amo
rem dei redeūt compelluntur intra
re Et nota quomodo ſollicitus eſt
de nobis · Nā aliqs inuitat aliquē
ad prādiū vellet forte ꝙ non veni
ret · Sed deus non ita · imo vim in
fert vt ſecū maneamꝰ . et inuitat
nos vſqȝ ad veſtium laniationē vel
lacerationē · et trahit ꝑ ſubtractio
nem tpaliū et infirmitates · qđ eſt
veſtes laniare Oſee · xi · In funiculꝭ
adam traham eos in vinculis cari
tatis . quia multos ſeducit ꝓſperi
tas quos aduerſitas reducit · Hoc
patet in paulo quē cecitas humili
auit · et in filio ꝓdigo quē fames
reuocauit · et in manaſſe quē adū
ſitas conuertit . ij . Paralꝭ vltimo
Capitulūȝ · lxxxv ·

Voluntatem bonā quidam
nunquā habent · Et iſti ſunt
ſicut mulieres ſteriles que
nunquā ꝯcipiunt · Quidā vero bonū
ꝓpoſitūȝ ꝯcipiunt · ſed non ad opꝰ
perducūt . Et hij ſimiles ſunt muli
eribus que ꝯcipiunt et nō pariūt ·
ſed ptus ī vtero ſuffocatur · Et qđ
ꝓdeſt ꝓlem ꝯcipere que ſtatiȝ emit
titur vel morit · vel auē capere et ſta
tiȝ dimittere? Oſee · ix · Effraym qſi
auis auolauit Yſa · xxxiij · Concipi
etis ardorem et parietis ſtipulā ·
Stultus eſſet ille cui rex francie vel
let dare ciuitatē vl caſtrū · ſi differ
ret per menſem vel ꝑ annum acci
pere · Poſſet enī rex voluntatē ſuā
vel ꝯſilium mutare · Sed magis fa
tuꝰ eſt ille · cui rex celi vult regnū
eternū vel gratiā ſuam dare · quā
do differt accipere · ne forte accipi
at alius · et ipſe vt indignus repel
latur Matꝭ · xxi · Auferet a vobꝭ re
gnū dei · et dabit genti facienti fru
ctus eius · Item tales ſiles ſūt ſa
cerdoti qui ꝓponebat ire romam
Et dicebat ꝙ non poterat ī eſtate
ꝓpter calorem ire · nec ī hyeme ꝓpt
frigus et malas vias · nec in vere ꝓp
ter cultum agroꝝ et vinearū . nec
in autūpno ꝓpter meſſem et vinde
mias Augꝰ · Ligatus erā non ferro
alieno · ſed mea ferrea voluntate ·
Velle meū tenebat inimicus et īde
fecerat michi cathenā et ꝯſtrinxerāt
me Quidā vero bonū ꝯcipiūt ſed nō
perficiūt · qui ſimiles ſunt mulieri
bus que pariūt et non nutriunt ·
Yſa · xxxvij · Facti ſunt ſicut herba
tectorū . que exaruit anteqꝫ maturē
ſceret · Quid ꝓdeſt ignē accendere
qui ſtatim extinguitur : nec lignis
aut flatu nutrit? Debȝ enim feruor
voluntatis bone nutriri ſicut ignis
nutritur lignis Prouer · xxvi · Cū
defecerint ligna extinguet ignis ·
Capitulū · lxxxvi ·

Xpiſtus nobis tradidit tria
multū virtuoſa · que ſimili
a ſunt illis tribus · in qbꝰ
dicit coiter eſſe magna virtus · ſcȝ
verbis lapidibus et herbis · Que
tria quidā exptus eſt ſemel · dum
propter mala verba que dicebat
ſocio ſuo ſocius ipſum impegit in
foſſatum · vbi punctus eſt ab vrti
ca · et lapis de muro in capite ſuo
cadens ipſum vſqȝ ad effuſionēȝ ſā
guinis vulnerauit . et tunc recog
noſcens errorēȝ ſuum a ſocio petijt
veniam dicens . ꝙ nunc didicerat
verum eſſe ꝙ virtus erat ī verbis
que ipſum īpegerant . et in herbis
que ipſum pupugerant . et in lapi
dibus qui ipſū cruentauerāt Nos
igit a xpo domino habemꝰ verba
doctrine · lapides . i . exempla ſolida
iuſticie · et herbas . i . medicamina

ſiue ſacrameta grē. Et hijs herbis anima nō ſolum ſanatur. ſed etiā paſcitur et vegetatur. Sicut patet pcipue de euchariſtia Eze. xxxiij. Requieſcent in herbis virentibus

Caplm. lxxxvij.

Zelo bono corripiens aſperius q̃ debeat aſſiīlatur ei qui lignū cedendo hominē pter intentionem percutit et occidit. Et de hoc etiā dicit Deut. xix. Si quis abierit cū aīco ſuo ſimpliciter in ſiluam ad ligna cedenda. et lignuz ſecuris fugerit de manu. ferrumqꝫ lapſum de manubrio amicū eius percuſſerit et occiderit. hic ad vnā ſupradictarū vrbium ↄfugiet et viuet. Ne forte proximus eius cuius effuſus ē ſanguis doloris ſtimulo perſequatur et apprehendat eum et percutiat animā eius. Tūc enim vt Gre. exponit. homo ad ſiluā cū amico abit. quando cū quolibet pximo ſuo ↄuertitur ad ſua delicta intuenda. Et tunc ligna ſimpliciter incidit. qn̄ delinquētis vitia pia intentione corrigendo reſecat Sed tunc lignū de manu exit. quādo aſperius q̃ debeat corrigit. Et tunc ferrum de manubo pſilit. cū de correptore ſermo durior exit vel procedit. Et q̄ſi amicū percutiens occidit. qui auditorem ſuuz ꝓ plata ↄtumelia a ſpū dilectionis interfecit. Quia dum aliq̄s pl9 iuſto corripitur. ad odium prouocatur. Sz talis neceſſe ē vt ad tres vrbes fugiat. vt in vna earum defenſus viuat. Quia ſi ad penitentie lamēta conuerſus in vnitate ſacramēti ſb fide ſpe et caritate abſconditur. reus perpetrati homicidij non tenet. Et ideo occiſi fris. i. durius correpti et ad odium puocati. pxim9. i. criſtus qui nobis pximus factus eſt per nature ↄſortium. eum non occidit. i. p huius correptionis exceſſu nō eternaliter puīt. Magne ergo vtutis ē zelus ſpūalis. q̄ ſciz veniā recipit. Vn̄ Gre. dicit q̄ apd miſericordē iudicem nequāq̄ ſine venia culpa relinq̄tur. cū p feruorē zeli ex ei9 amore peccat. Itē q̄ gratiā et dignitatē acq̄rit. i. Mach. ij. Phinees pat noſter zelādo zelum dei accepit teſtamētū ſacerdotij eterni. Itē q̄ ad celeſtē gloriā finaliter pducit. Qd figuratū eſt ī helia de quo dr̄ ī eodē. q̄ helias dū zelat zelū dei raptus eſt in celū. In quo ſcz dat intelligi. q̄ quicunqꝫ tenuerint ſpiritualis amoris zelum macu latant admittendi ſunt ad celeſtis glorie pmiuz. vbi ſcz vt Aug9. teſtat Quicq̄d amabit aderit. nec deſiderabit qd nō aderit. Nā ōne ibi erit bonū. et qd ē oīno beatiſſimuz ita ſemp ſtare certū erit. Ibi vacabim9 et videbim9. videbim9 et amabimus. Amabim9 et laudabim9 eū q̄ erit finis ſine fine. Nā quis alius noſter ē finis niſi puēire ad rēgnū cuius nullus eſt finis. Ad qd nos rēgnū perducere dignetur. q̄ trin9 et vnus viuit et regnat deus in ſecula ſeculoꝝ. AMEN.

Explicit liber decimus et vltim9 de exemplis et ſimilitudinibus rerū Et ī hoc finitur totum opus de exemplis et ſimilitudinibus rerum ītitulatum. In quo ſimilitudines īter creaturarum ꝓprietates et inē virtutes et vitia ceteraqꝫ de quibꝫ in ſermonibus mentio fieri ſolz repte pulcherrime declarantur.

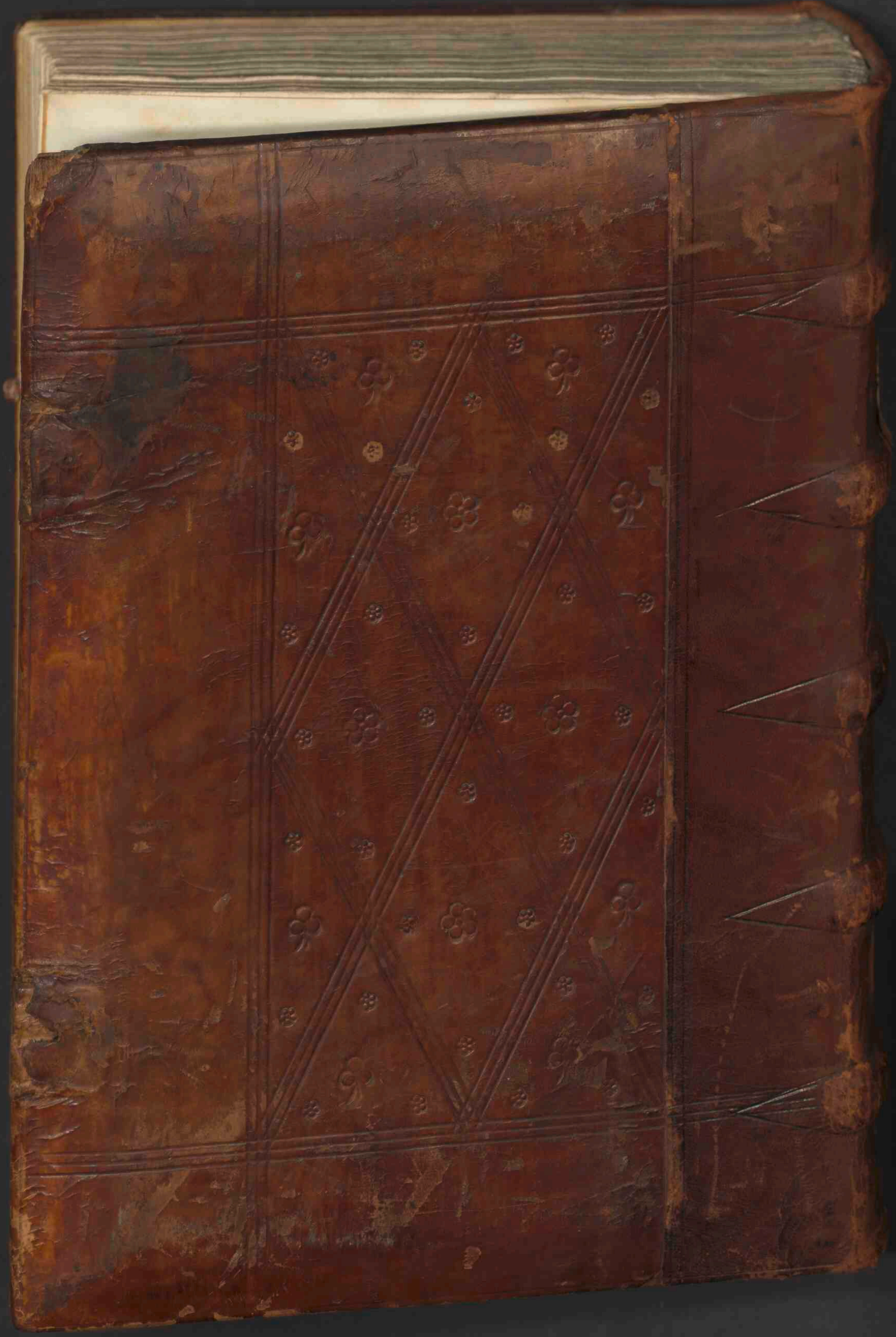

colorchecker DIGITAL SG
DCSG - UBU # MX - 7181
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
A B C D E F G H I J K L M N
x·rite
mm
0 1 2 3 4 5 6